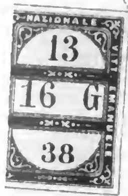
MISCELLANEA SCRIPTORUM VNIUERSI IURIS CIUILIS DUOBUS TOMIS DISTINCTA...

Martin Antonio Del Rio, Giovanni Battista Coccini, ...

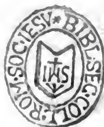

NAZIONALE
VITT. EMANUELE
13
16 G
38

EX MISCELLANEO-RVM SCRIPTORIBVS CODICIS, NOVELLARVM, FEVDORVM, necnon etiam INSTITVTIONVM Iuris Ciuilis interpretatio.

Opus antehac à M. ANTONIO DELRIO *Regio in Brabantiæ Cancellaria Consiliario editum. Nunc verò studio ac diligentia* PETRI BROSSÆI I.C. *quàm accuratissimè auctum, multisq; Scriptoribus cum veteribus tum neotericis locupletatum.*

His accesserunt Indices duo: Prior Authorum atque Scriptorum Miscellaneorum, ex quorum libris has notas excerpsimus: Posterior Titulorum Codicis, Nouellarum, Constitutionum Imperialium, Feudorum, & Institutionum Iuris Ciuilis passim hoc in libro explicatorum.

Ex Legato Ill.mi Cocini

LVGDVNI,
Apud Franciscum Fabrum, & Samuelem Crispinum.

CIↃ. IↃↃ. VI.

CLARISSIMO NOBILISSIMOQ. VIRO DOMINO DE LAFFIN, Beauuoir, &c. Regis Christianissimi in Anglia Legato, P. Brossæus, I.C. S. P. D.

OMNIUM *ferè artium (vir amplissime) quæ ab hominibus aut discuntur aut docentur, quò faciliùs summam inter mortales gloriam consequi possint, nulla est in qua plures naturæ quodam instinctu operam locarint, quàm in hac iustitiæque cognitione, eiusmodi enim est vt vix alia reperiatur scientia, quæ plura in communem omnium vtilitatem afferat cõmoda, summáque & amplissima præmia, vel ad gratiã, vel ad opes, vel ad dignitatem ei proponantur. Quo pacto mirari minimè debemus quî fit, vt hominũ animi ad huiusmodi studia, igniculis quibusdã cupiditatis incẽdantur, ac ex omni memoria ætatum, ingẽs adeò Iurisconsultorum numerus extiterit, & vt omittam veteres illos, Bartolum, Baldum, cæterosq;, qui ea doctrina quam incredibili quodã studio assecuti sunt, ad eã gloriã peruenerunt, ad quã nõ cõmunis, sed paucorum notata vestigiis via quædã est, quorum quidẽ nomina multorũ & sermonibus & scriptis celebrata, nulla tẽporis vetustate extingui possunt. Sed vt veteres illos reticeã, quocunq; oculos conuertamus, permultos huius disciplinæ doctores hoc seculo videmus, summæ non solum expectationis sed etiam virtutis, qui non lucri spe illecti, sed scientiæ studio, veræque gloriæ (quæ præmium virtutis industriæque altrix est) desiderio impulsi, in has sacratissimas leges incumbunt. Hinc factum est vt in hac iusti verique cognitione libenter omnem meam ope-*

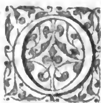
ram industriámque locarim & ab eo tempore quo eam degustaui, cæpi quædam adnotare, quæ mihi olim vsui fore existimabam, ea nempe quæ in abditissimis locis pronunciata fuerant, breuiter attingere, quo factum est vt multæ leges variis in locis explicatæ, qui eas explicauerint, quóue in loco optimè scirem. Verùm cũ perpauci adhuc extitissent, qui hoc scribendi genus tentarint, quique huius sciẽtiæ iuuandæ talem inierint rationem, decreui quæ collegeram in lucem proferre, & ad genus hoc scribendi iuris ciuilis scientiæ perquam necessarium, alios quasi facibus admotis inflammare, vt industria mea aliquid attulisse huic studiorum generi diceretur, etsi maximo cum labore sit coniuncta, verum vt ait Cicero, virtus videtur esse præstantissima, quæ est fructuosa aliis, sibi autem laboriosa. Quapropter statuens quæ iam increbuit seruare consuetudinem, vt de quibus optimè sentimus, iis dicata esse & eorum nomini insigniri nostra scripta cupiamus, cui aptius lucubrationes hæ meæ permitti potuerunt, quàm ei quem noui omni egregiæ virtutis laude cumulatum, cui etsi maxima sit grauissimorum negotiorum imposita moles, quam summa cum laude sustinet, tamen in illa ipsa occupatione, literarum delectatio ita afficit ac delectat, vt eas maxima cum voluptate legat. Præterea in ea ipsa legatione, quam ipsi Christianissimus Francorum Rex demandauit, in qua ita eius personæ grauitatem omni re & loco tutus est, vt nec humanitatem, comitatémque desiderare quispiam possit, quæ virtutes specie dispares prudentia coniunguntur. Verum enimuero si virtutes atque cùm corporis tum animi dotes quas natura in te effudisse videtur, hic enarrare conarer multitudine ita obruerer, vt neque vnde initium sumendum, neque quid præ cæteris dicendum neque quomodo finis faciendus facile reperire possem, ideo satius esse duxi hæc silentio præterire, illasque & animi & corporis dotes in te potius admirari & suspicere, quàm vt de istis dicendo, nihil dixisse merito cuipiã videri possim. Hæ autem sunt causæ quæ me vt hunc librum tibi dicatum tuo nomini potissimum inscriberem impulerunt, quem cupio à te probari qualiscũque is sit, quas vt locum apud te inuenire patiaris, méque & studia mea commendata tibi habeas, vehemẽter etiam atque etiam rogo. Datum ex Musæo Calendis Iunij. 1590.

AD

ALTERA EIVSDEM AVTHORIS IN CODICEM

AD LECTOREM EPISTOLA.

PTIME ab Aristotele dictum est (Lector beneuole) lib. 2. τῶν ἐλέγχων, omnium rerum principia tenuia esse, nec statim ad consummationem perductas esse omnes artes, sed aliis atque aliis subinde addentibus, diligentiúsque perscrutatibus tũ demũ id factũ οἷον ἐκ διαδοχῆς τῶν κατὰ μέρος προαγαγόντων. Cum itaque in Pandectarum & Digestorum libros notas conscripsissem, ne quibusdam opus hoc imperfectum videretur, operæpretium esse duxi idem in Codicis, Nouellarum, Feudorum, necnon etiam Institutionum libros præstare. Non minus etenim hæ Imperatorum Constitutiones interpretum ope & auxilio indigent, quàm illa Iurisconsultorum responsa: quod iis manifestum est qui ius ciuile, vel primis labiis degustarũt: nec negligenda est Iustiniani Codicis lectio, nã etsi hic à perfectione Pandectarum, (in quibus omnia meliore methodo, atque etiam vberius explicantur) non parum absit, tamen illis antecellit in nonnullis: supplet etenim & ea quæ à veteribus Iurisconsultis decisa non sunt, eorúmque pugnas & controuersias dirimit, & emendat antiquorum subtilitatem, substitutis iis, quę ad vsum potiora sunt. Et sanè praxi daturis operam vtilius fore videtur in his Imperatorum Constitutionibus, potiùs quàm in Iurisconsultorum responsis peruolutandis multum temporis collocare, nam in his sępe non minus subtilitatis quàm vtilitatis est: at Imperatorum Constitutiones in Codicẽ relatæ definiunt quæstiones à medio vitæ quotidianæ vsu sũptas. Verũ de horũ librorũ collatione hic pluribus agere nõ est mei instituti, hæc pauca tamẽ in laudẽ Cõstitutionum Imperatoriarum dicta esse volui. Cum itaque secunda pars iuris nostri his Imperatorum Constitutionibus constet, vtile censui has iam satis per se obscuras, intellectu faciliores reddere, videbam etenim tot tantísque tenebris grauissimorum etiam virorum mentes à variis infinitísque scriptoribus obrutas esse, vt vix emergere possent, opinionúmq; varietates, quibus plerumque Doctores huius scientiæ longissimè inter se dissident, tam sine vllo or-

dine explicatas vt de illarum veritate iudicare, viri alioqui in hoc ſtudio plurimum exercitati prorſus ignorent. Hac autem via quæ compendioſior eſt (vt in Pandectis iam ſatis declaraui) quæ tam ab antiquis, quàm recentioribus Iuriſconſultis fuſius dicta fuère, certo quodam ordine ac methodo, & quaſi prætereuntes omnes facillimè inuenire poſſint quæ colligere ita diſperſa immenſi laboris eſſet: etenim quę notatu digniora mihi videbantur, ea in vnum quaſi corpus contuli, non aliam ob cauſam quam vt legū ſtudioſos quaſi manu ducerem ad præſtantiſſimorū illorum virorū ſcripta cognoſcenda ac euoluenda. Nec puto mihi aliquid abeſſe quod in hac omni tractatione nihil noui adferam, vtputa ab aliis iam factū pręſtitúmve, quódque ea doctrina ingeniόve non ſim, vt quidquā à me egregium expectari debeat, nihilominus tamen arbitror maiorem ab eruditis, harúmque rerū intelligentibus hominibus me gratiam initurum, ſi quæ viri doctiſſimi ſcripta, quę variis in locis nobis reliquerunt, ea quaſi latētia per indicem ſuiſque locis traderem. Si quis enim Conſtitutionis alicuius plures interpretationes quærat, & à quibus materia aliqua pertractetur ſcire cupiat, pręſtitum nunc eſt, vt pręſto ſint omnia vbi maximè requiruntur, magnáque ex parte reſponſo ac legi adhęreant. Viguit enim ſemper in meis ſtudiis cura illa, nec in eis quidquam antiquius hàbui, diligentiúſque obſeruaui, quàm vt ea quę diſperſa in iure eſſent, certo ac congruo loco collocarem, & ad certa quędam capita referrem, quod quidem non fuit exigui temporis aut parui laboris, cui tamen quod ad ſtudiorum noſtrorum vtilitatem maximè conduceret non peperci. Teſtatum autem omnibus eſſe volo me non glorię cupiditate, vel inſana quadā libidine, quæ iam plures torquet, hæc in publicum conferre, hoc enim ſi quęrerem ſtultus eſſem, ſed vera cauſa fuit, vt de aliis bene mererer, & vt ſtudiis noſtris aliqua per me tolleretur eorum incommodorū pars, quæ iuri ciuili incumbentibus maximas & moleſtias & difficultates pariunt, alii qui maiori doctrinæ copia præditi ſunt, multò maiora pręſtabunt. Hic tamen admonitum eſſe volo, me non omnia hìc notaſſe, quæ notari poterant, quæ ne bis repeterētur conſultè omiſi, pluribus etenim egi in Pandectis. Si noſtrum hunc laborem gratum tibi eſſe compererо, idem in ius canonicū me præſtiturum polliceor eſt enim eiuſmodi hoc noſtrum ſcribendi genus, vt in vtroq; iure magnas quotidie & acceſſiones & incrementa accipere poſſit. Interim, Amice Lector, his fruere, & noſtrum hunc laborē æqui boniq; conſule. Vale. Dat. ex Muſæo Calend. Iunij. 1590.

PETRVS BROSSÆVS.

IN PE-

IN PETRI BROSSÆI NOBILIS ET DOCTI IVVENIS præclaram industriam.

Me tua non patitur Brossæe modestia, de te
Atque super meritis dicere multa tuis
Expediam. Censum dum tu cuiusque recenses
Censum quem minimè captat auara manus,
At cuius docta virtus, cum mente fodina est
Quæ sempiterna sola ministrat opes,
Interea Censor (quos tu non quæris honores)
Iustinianæi factus es imperij,
Munere sed reliquis præstas, cælestia nempe
Quanto fortuitis anteferenda bonis?

TH. G. A.

IN LIBROS REMISSIONVM PETRI BROSSÆ I.C.

Carmen.

Cautior vt voluas, sinuosa volumina legum
Hic tibi sunt facili tradita iura manu,
Ne malus ancipites tortis ambagibus error
Inuoluat mentes hoc lege, LECTOR, opus.
Quod veros aperit sensus moderamine certo,
Abditáque obscuro tramite iura docet.

I. H. P. I. V. D.

ALIVD.

DELRIO *cœpit,* BROSSÆVS *perficit, ergo*
Hic illo melior, nam meliora facit.

FR. M. M.

L

Laurentij Calcanei *vol*.1.
Laurentij Syluani, *vol*.5.
Laurentij Kirchouij, *vol*.1.
Ludouici Gozadini, *vol*.2
Lapi Castiglionchij.
Ludouiei Zunti.
Ludouici Zanæ.

M

Marci Antonij Nattæ, *vol*.2.
Marci Mantuæ, *vol*.2.
Marij Anguisolæ, *vol*.1.
Marini Garrati Laudensis.
Matthæi Vvesembeckij.
Marci de Perusio.
Martini de Caradis.

N

Nicolai Belloni, *vol*.1.
Nicolai Boerij, *vol*.1.
Nicolai Euerardi, *vol*.1.
Nicolai de Tudeschis, *vol*.2.
Nicolai de Agaziis.
Nicolai Arelatani.

P

Pauli Merenda, *vol*.2.
Petri Anguisolæ, *vol*.7.
Petri Philippi Cornei, *vol*.4.
Petri Pauli Parisij, *vol*.4.
Philippi Portij.
Petri de Superuilla.
Petri Papæ.

R

Rderici Zuares, *vol*.1.

S

Signoroli de Homodeis, *vol*.1.
Sigismundi Loffredi. *vol*.1.
Sigismundi Piccnardi.

T

Tobiæ Nonij Perusini.
Thomæ Grammatici, *vol*.2.
Troili Maluitij.
Thomę Doceij.

V

Vincentij Cingault.

Disputationes.

Ægidij de Mandelbertis.
Angeli de Vbaldis.
Anastasij Plati.
Alexandri Tartagni.

B

Bartholomei Brixiensis.
Bartoli de Saxaferrato.
Baldi de Vbaldis.
Benedicti de Plumbino.
Benedicti Senensis.
Bulgarini.

C

Calderini.
Christophori Castellionei.

F

Federici de Senis.
Floriani de Sancto Petro.

H

Hieronymi Zannetini.

I

Ioannis Andreæ.
Ioannis de Anania.
Iacobi de Puteo.
Ioannis Ignei.
Ioannis Hieronymi Albani.

L

Laurentij de Rodulphis.
Lancelloti Galiaulę.
Ludouici Nogarollæ.

M

Martini Laudensis.

N

Nicolai de Tudeschis.
Nicolai Euerardi.
Nicolai Vigelii.
Nicolai Belloni.
Nicolai Reusneri.

P

Petri de Bellapertica.
Pauli de Leazaris.
Petri de Ancharano.
Philippi de Casolis.
Philippi Franchi.
Petri Rauennatis.

R

Roberti Maranta.

V

Vincentij Herculani.

Quæstiones.

A

Auguſtini Beroi.
Aymonis Crauettæ.
Ægidij de Mandelbertis.

B

Berengarij Fernandi.
Bartholomæi de Capua.
Bartoli.
Benedicti de Benedictis.

C

Celſi Maſei Veronenſis.
Çaccialuppi.

D

Dyni.

E

Eguinarij Baronis.

F

Franciſci Albergottis.

G

Guidonis de Suzaria.
Guillelmi Benedicti.

H

Hartmanni.

I

Iacobi Blonoſci.
Iacobi de Beluiſo.
Iacobi de Rauenna.
Ioannis Petrucij.

L

Lezarij.

M

Martini de Fano.

N

Nicolai Picolhominæi.
Nicolai Boerij.

O

Oberti Cremonenſis.

P

Pilæi Petri Bertrandi.
Petri Ioannis Anchorani.
Philippi de Curſinis.
Philippi Probi.

R

Rolandi à Valle.
Roffredi Beneuentani.
Raynerij Foroliuij.

T

Thomæ Grammatici.

V

Vincentij Herculani.

Deciſiones.

A

Antonij Capitij.
Antonij Gabrielij.

F

Friderici Schenk.

I

Ioannis Galli.
Ioffredi.

L

Ludouici Ioſephi.

P

Petri Royzij.
Petri Surdi.

S

Stephani Vvolfij.

T

Thomæ Grammatici.

Authores Practici.

A

Antonij Maſſa Galeſſi.
Alberti de Oliua.
Alberti Gandini.

B

Bernardi Doënni.
Bartholomęi Brunatij.

C

Cæſaris Pariſij.
Curiæ Galliæ.

D

Iodoci Damhouderij.
Didaci Couarruuiæ.

F

Ioannis Foucherij.
Petri Follerij.

G

Andreæ Gail.

H

Hippolyti de Marſiliis.

I Iaffredi

I

Iaffredi Cheriensis.
Ioannis Berberij.

L

Lancelloti Corradi.
Leonis Speluncæ.

M

Falui de Monte.
Ioannis Millei.

N

Iacobi de Nouello Veneti.

O

Octauiani Vstrij.
Iacobi Omphalij.

P

Petri de Aurilaco.
Petri Rebuffi.

R

Rolandina.
Roffredi.

S

Friderici Schenck.
Iacobi Sprengheri.

V

Petri de Vnzola.
Bonifacij de Vitallinis.

*Authores Philosophici.

A

Augustinus.

E

Epiphanius.
Euagrius.

S

Socrates.

V

Victorinus.

Singularia Doctorum.

A

Abbatis Affaldi.
Alberti de Albertis.
Andreæ de Isernia.
Andreæ de Capua.
Antonij Colombeti.

B

Baldi de Vbaldis.
Bartoli.
Bartholomæi de Capua.
Bartholomæi Cæpollæ.

C

Catelliani Cottæ.

D

Dyni de Muxello.

F

Francisci de Calesia.
Francisci Casoni.

G

Guillelmi de Ludo.
Guillelmi à Perno.

H

Henrici de Bouerio.

I

Innocentij.
Ioannis Antonij Trigonæ.
Ioannis Dilecti.

L

Ludouici Romani.

M

Marcelli Boni.
Marci Mantuæ.
Matthæi de Mathesilanis.

N

Nicolai Ruffi.

P

Petri Girardi.
Pauli Antonij de Bene Veronensis.

R

Raynerij de Forliuio.

T

Thomæ Ferrariis.

FINIS.

INDEX TITVLORVM CODICIS ordine Alphabetico digestus.

Primus numerus librum, secundus titulum, postremus paginam huius editionis demonstrat.

Bono-

Heredita-

I

Ne quis

Q

Suariis

FINIS.

INDEX NOVELLARVM CONSTITVTIONVM SECVNDVM LITERARVM ORDINEM, prout vulgò allegantur ex editione vetere.

Primus numerus collationem, secundus titulum, tertius constitutionem, quartus paginam huius editionis demonstrat.

Filiis

INDEX CONSTITUTIONUM IMPERIALIUM.

Primus numerus constitutionem, secundus paginam huius editionis denotat. Præterea E, edicta Iustiniani: I, Cõstitutiones Iustiniani: T, Tyberij: I,T, Iustini & Tyberij, aliorúmque demonstrat.

FINIS.

TITVLORVM FEVdorum Index iuxta seriem literarum.

Prior numerus librum, alter titulum, postremus paginam huius editionis demonstrat.

Nota hac * *Titulos ex editione Cuiacij sumptos ostendit.*

Lege

TIT. CONSTITVTIONUM *Friderici Imperatoris.*

TITVLI EXTRAuagantium.

INSTITVTIONVM TITVLORVM INDEX, IVXTA ORDINEM ALPHABETI.

Prior numerus librum, alter titulum, postremus paginam huius editionis demonstrat.

FINIS.

INDEX ANTIQVAE ET NOVÆ CONSTITVTIONVM INTERPRETATIONIS PETRI BROSSEI I.C.

IN QVO, VELVTI DIGITO, DEmonstratur, vnde & quibus ex authoribus, cùm Veteribus, tum Neotericis singularum penè constitutionum, singulares intellectus, emendationes & interpretationes peti possunt.

CODEX.

*In libros nouem Codicis scripsit Raphael Fulgosius natione Placentinus Iason de Mayno. Placentinus autem scripsit summas in libros nouem Codicis.

AD singulas leges duodecim librorum Codicis Iustinianei, extat Asonis commentarius, & magnus apparatus, Bald. Salic. extant etiam Campegij explanationes Codicis & Christophori Hegendorphini exegesis in omnes Titulos Codicis.

* Raphael Cumanus iuris ciuilis insignis professor scripsit in singulas leges 9. lib. & Ludouicus Pontanus de Roma.

Nouella De Iustinianeo Codice confirmando.

¶ Contius *c.7.* Cuiac. *lib.15 obs. c.17.*

Liber primus.

In hunc librum scripserunt Alciatus, Franciscus Ramponus, Ioannes Bolognetus.

Titulus primus.

* De summa trinitate & fide Catholica & vt nemo de ea publicè contendere audeat.

Ad hunc tit. scripsit Alciat. & Corrasius. Est autem huic titulo iungẽdus tit. 4. primi Decret. Sext. & Clement. adde Georgiũ Ederũ.

*Vide Lirinensem *aduersus profanas notationes.* Tertull. *de præs.* Tertul, 3. *Apolog.* Euseb. 5. *hist.* 1.

l. Cunctos populos. 1.

Vide ad hanc l. Mercerium 2. *opinionum, c.7.* & Vualth. 2. *Miscellaneorum, c 3.* Adde Bartol. hîc quærentem an statutum vim suam exerat extra territorium. Adde Ias. *in l. si arrogator. de adopt. C. & in Rub. de acquir. poss.* Alex. 2. *cons.* 185. Socin. *reg.* 4.

*De voce *Cuncti*, vide Festum *in voce cuncti.* De electione Damasis Pontificis Ammia. *lib.* 27. Ruff. 2. *cap.* 20. Socrat. 4. *c.* 24.

Tractant & hic quoque interpretes de vsuris, an Imperator possit permittere vsuras, de quo vide Alex. 2. *cons.* 107 & 1. *cons* 59. Adde Archidiaconũ *post Gl. in C. Si licet.* 10. *dist.*

§. Hanc legem. 1.

An infamis repellatur à testimonio, vide Socin. *reg.* 406.

*An & quomodo intelligatur quod Imperator sit Rex totius mundi, vide Bart. *in l. 1. §. per hanc. ff. de rei vindic.* De natura relatiui quis vel qui, Barb. *cons. 38 col. 16. in 2. vol.* Bald *in l. pracipimus. 1. de appell.* Ang. de Aret. *in §. omnium. Inst. de act.* Old. *cons. 126* De proprietate verbi volo, vide Alex. Iaf. & alios *in l. certi condictio, §. fin. ff. si cert. pet.*

¶ An statuta generalia includant omnes, vide hic Bald.

l. Nullus. 2.

Vide *c. firmiter. 1. ext. de sum. trin. & fid. cath.*

*An & quotuplex sit dementia Bald. *in l. quod Neru a ff. depos.* An hæretici sint infames & qua ratione puniendi Gloss. & Doct. *in ca. fœlicis. de pœnis lib. 6* Glo. *in c. at si clerici de iud.* Ioan. de Imola *in c. 1. de off. ordin.* Ioann. de Anania *in c. qualiter. de accusa.* Bald. *in l. nullum, C. de testib.* Ang. *in l. si vacantia, C. de bon. vac.*

§. is autem. 1.

* Loquitur textus hic de Trinitate, qua de re vide Victorinum *lib. 1. aduersus Arium.* & formulam fidei apud Socrat. 1. *hist.* 5. Cuia. 12. *obs.* 26.

§. Qui verò. 2.

*Vide *l. 8. §. 3. infra de hæreticis.*

l. Sancimus. 3.

Vide Euagrium *lib. 1. c. 11.* & Glo. *in can. qui contra 32. . 24. q. 1.*

*Alias incipit hæc lex *docere.* De Porphyrio, vide Epiphan *lib. 1. tom. 2. hæres.* Aug. 10. *de ciuit. 21 ad fin. lib.* Socra. 5. *hist.* 19. & 1. *hist.* 6.

l. Nemo. 4.

Extat hæc constitutio in actis cõcilij Chalcedonensis *act. 3.*

l. Cum recta. 5.

Vide Tertull. *lib. de præscrip.* Vincent. Lirinensem aduersus profanas nouationes.

l. Cùm saluatorem. 6.

Contius hanc constitutioné Latinam fecit.

l. inter claras. 8. & vlt.

Alciat. 40. *parerg.* 12. Cuiac. 12. *obs.* 26.

Tit. 2. De sacrosanctis Ecclesiis, & de rebus & priuilegiis earum.

Ad omnes leges huius Tituli, Alciatus & Corrasius scripserunt.

*Leges omnes quæ habentur in hoc Titulo & in Titulo sequenti sunt sublatæ de iure canonico, vide Fulgos. *in l. iubemus nulla. C. ac.* Ang *cons. 29.* Pract. Papiens. in forma libelli & Bal *in c. 1. §. clericus. de pace tenen.* An & quomodo capiatur Ecclesia, vide Gloss. *in c. 1. ne prælat. vic. su. can. 1. 63. dist. 7. q. 1. can. sacra. & c. sicut, & c. cum clerici de verb. sign.*

l. Habeat. 1.

Ad hanc l. Cagnolus scripsit, vide Forneriũ *lib. 1 select. c. 28.* latè Clarus 3. *sent. §. testamentum. q. 5. cum seq.* potestaté autem facit cuique quoquomodo relinquẽdi ecclesiæ in vltima volũtate, quod ante Cõstantinũ nõ erat. Alex. *cons. 182. par. 5.* Bal *cons. 174. par. 5.* Panorm. *cons. 63. videtur 1. par. 1. & cons. 54. videtur, & cons. 13. casus, par. 1. & con. 32. circa duo, par. 2.* Ludo. Ro. *cõs. 177.* Pet. de Anch. *cons. 61.* Fulg. *cons. 99.* Calde. *cons. 23.* Old. *cons. 287. & cons. 174. & cons. 100.*

*Alex. *cons. 41. & 320. & 352. 284. 594.* Iaf. *in l. hac consultissima in prin. C. de test.* An dispositio facta fauore libertatis dicatur facta secundũ pias causas. Alex. *cons. 624. & consi. 69.* Io. de Ana. *consi. 52.* Fran. *consi. 64. 67.* An legatum factum pro pictura sanctorum dicatur ad pias causas. Bart. & Alex. *in l. lineam margaritarum, ff. ad l. Fal.* Cæpol. *caut. 131.* Gell. *lib. 1. cap. 12.* Symm. 1. *epist.* 40. Papo. 1. *arrest. 4. d'amortissement.* Tiraq. *tract. de priuil. pia causa.* Grass. *lib. 20 sent. §. testamentum. q. 17. 18. 19. 20. 21.*

l. Nemo Apostolorum. 2.

Istam legé repetiit Signorolus de Homedeis. vbi multa adducit in materia in summa hæc l. cõstituit, mortuos in ecclesia non esse sepeliẽdos, qua occasione quærunt interpretes an aliquis citari possit in ecclesia, tutores & curatores, ibidem dari, an protestationes & similes fieri.

*An citari quis possit in ecclesiis, vide *in l. præsenti. C. de his qua ad eccle. conf.* Bart. *in l. actus. infra de feriis.*

l. Nemo martyres. 3.

Martyrum corpora in cõmercio esse vetat. *Harm. *lib. 3. tit. 3.*

l. Non plures. 4.

Oldr. *consi. 265.* An priuilegia concessa iis, qui in ecclesia ministrãt, ipsi ecclesię cõcessa intelligãtur. An priuilegiũ datũ filio, intelligatur datũ patris contemplatione, hîc quæri solet, quib. Adde Bar. *l. a. infra de libertis.*

l. Placet. 5.

Ecclesiæ immunes sunt ab omnib. collectis gabellis & exactionibus, de quo, vid. c. 2. *de immunit. eccl. lib. 6.* Bal. *cons 174. par. 5.* Old. *consi. 86.*

l. Omni innouatione. 6.

Ausonius *in epigr. A. d. 5 J. de temp. appell.*

l. ad instructiones. 7.

Vide Peckiũ *de eccl. repar. c. 22.* ecclesia quib⁹ oneribus teneri possit, v. hîc apud Bal. & cõs. 312. *par. 3.* Ecclesiastici tenentur ad gabellã pro pôte reficiẽdo, qđ an hodie locũ habeat vide

Dec.

Dec. *ad c. ecclesia. §. Mariæ, in fi. ext. de cō[?]*. Gui. Pap. *sing.* 409. Rip. *de comm.* quod hæc lex nō sit correcta, *resp.* 1. *nu.* 5. *&* 9. *de mun. & hon.* vide nouissime Cachera. *decis.* 68. *num.* 3.

l. Sacrosancta. 8.

Vide Molinęum *ad consuetud. tit.* 2. §. 51. *n.* 9.

l. Qui sub prætextu. 9.

Priuilegia denegari iis, qui munus constitutum non obeunt, hic notant interpretes.

l. iubemus. 10.

Priuilegium generalibus verbis conceptū, non cōprehendit casus publicæ vtilitati cōtrarios. Adde huic l. *Decr. in cap. præsentia, ext. de probatio.* Ruin. *in rubr. solut. mat.* Ias. *in l.* 2. *C. de iur. emphyt.* Soc. 490. Cotta in voce *Emphracta*. An ea quę publicitur propter nō solutum vectigal, possint à quoquam retineri. salua conscientia, vide hic Bald. *& cons.* 174. *parte* 5. Ludouic. Rom. *cons.* 28.

*Vide l. 2. ℸ *de nau. exc.* Innoc. *in c. postulasti ext. de foro compet.*

Felicem Embolam, quo anni tempore fuerit vide Edict. *Inst.* 13. *cap.* 6. *cap.* 76. *te reg. iur. in* 6.

Limitationes ad hanc legem vide per Felin. *in cap. cum omnes ext. de const.*

l. Neminem. 11.

Exercitui quantum liceat in res priuatas, notat hic Alciat.

l. Priuilegia. 12.

Priuilegia quemadmodū confirmentur, vide hic apud Alc. Cot. in voce *Orthodoxus*. Bal. *cons.* 241. *parte* 3. Rom. *cons.* 344. Ante Constantini magni Imperatoris tēpora collectionibus & elemosinis, quas oblationes appellabāt à fidelibus pro pauperum alimonia erogatis sustentabantur: postquam verò Constātinus, Imperio Romano securè, & trāquillè potitus est in celebribus vrbibus, non modo templa Christianis construenda curauit, sed etiā prospexit, vt ministris ipsis ecclesiasticis honestū ex publico salarium præstaretur, ita vt eis in singulos annos certa tritici viniq. nec non aliarum rerū victui, vestituique necessariarū pēsio suppeditaretur, in quarū perceptione, & fruitione cùm Iulianus impius Imperator, (cui apostatæ nomé meritò inditum est) eos turbasset, postea tamé in integrum restituti sunt & redintegrati à pio principe Valentiniano anno 454. vt hac lege videre est.

* An confirmatio priuilegiorum aliquid operetur, vide Panorm. *in capit.* 1. *numer.* 6. *& passim ext. de confir. vtil.*

*§. Omnes. 1.

* Res ecclesiastica iuri ciuili præferenda est. In decisionibus quæ authoritas præferenda sit, an scilicet legum vel canonum vide Abb. *cons.* 94. *col.* 4. *in* 4. *dub. in* 2. *vol.* Felin. *in cap.* 1. *de const. in* 4. *fall. coll. & sequent.* Barb. *consilio* 13. *numero* 3. Anton. de Butr. *consilio* 25. Roman. *cons.* 275. Imol. *in consil.* 102. *column.* 3. Cardin. *in cons.* 123. *columna secunda* Anan. *in consilio* 80. Alexan. *consilio* 59. *& cons.* 35. Paul. de Castr. *in Auth. cassa* 1. *tit.* 2. Abbas. *in cons.* 93. *& in consil.* 18. *eodem volumine*. Alexander *cons.* 5. *columna tertia*.

Authentic. Cassa.

Statuta & consuetundines libertati ecclesiæ contrarias tollit, de quo vide hic Salyc. Bald. *cons.* 174. *parte* 5. Panorm. *cons.* 21. *& cons.* 63. *parte* 1. Dec. *cons.* 70. Socinum *cons.* 292.

l. Generali. 13.

Hæc lex immutata est, duabus Authenticis sequentibus.

Authentic. Ingressi.

Panor. 44. *parte* 2. Dec *cons.* 86. *& cons.* 419. *& cons.* 159. Bartol. Veron. *cons.* 36. Ioan. de Anan. *cons.* 87. Ludou. Rom. *cons.* 237. *& cons.* 268. *& cons.* 292. *&* 296. ingressi monasterium nō possunt amplius testari, Aret. *ad cap. fin. const. quib. non est perm. fac. nu.* 5. Felin. *ad cap. in præsentia, nu.* 54. *& per totum de probat.* Rom. *cons.* 439. Soc. *reg.* 180. Tiraq. *in tract. le mort.* 2. *parte* 14. *declarat.* Alex. *cons.* 10 *vol.* 5. Afflic. *dec.* 320. *n.* 3. *& per totum* Cepa. *caut.* 201. *tit.* 1. *cau.* 4 Et quid si ante fecit testamētū, an per ingresū religionis reuocetur gloss. *ad §. illud, in Auth. de monach.* Iul. Char. *lib.* 3. *sen. §. testamētū, q.* 28.

Authen. Si qua mulier.

Dec. *cons.* 246. Panorm. *cons.* 86. *&* 63. *parte* 1. *& cons.* 4. *parte* 2.

l. iubemus. 14.

Vide Cuiac. 3. *obs. c.* 19. *&* 12. *c.* 28. Pilæum *q.* 2 Lapum *alleg.* 26. Adde Tiraq. *tract. de iure cō stitut.* 3 *parte* Oldradrum *cons.* 209. Guid. Papæ *q.* 355. Alexan. *cons.* 81. Aug. *cons.* 275. Rom. *cons.* 184. Ias. *in l.* 3. *ff. quod quisque iuris.* Bar. *in l. qui à, D. qui in frau. cred.* Bald. *cons.* 156. *parte prima*. Rom. *consil.* 302. *& consil.* 188. *in fine*.

Authent. Hoc ius.

Vide Soc. *reg.* 548. *&* 100. Dec. *cons.* 36. Felin. *in c. cum causa de sententiis, & re iud.* Boer. *dec.* 248. Panorm. *cons.* 10. *& cons.* 7. *parte* 2 Zabarel. *cons.* 95. Feder. *cons.* 249. Bald. *cons.* 378. *&* 353. *parte* 3. *&* 221. *parte* 1. Dec. *cons.* 174. *&* 330.

Auth. Multo magis.

Adde Rom. *consil.* 430. Dec. *cons.* 61. *omissa*.

Auth. Quibuscunque.

Panorm. *consil.* 41. *videndum parte* 1.

Auth. Qui res.

Ad hanc Auth. scripsit Cagnolus, Guid. Pa-

pæ *conf.5.impediri*, Baldus *conf.9.factum, par.e* 1. Panorm. *conf.41.videndum, parte* 1.

Auth. Si quas.

• Bald. *conf.156. Abbas, parte.*1. Ludou. Bologni. *conf.67.idcirco.*

Auth. Perpetua.

In fundo emphyteutico iustum pretium quid sit, tradit Baldus *conf.*103.

Auth. Qui rem huiusmodi.

Emphyteuta nō potest expelli, nisi steterit per tres annos neque soluerit canonē, vide fallentias Socini, *regul.*153. ¶Nota autem hic quatuor esse casus, in quibus permittitur alienatio rei ecclesiasticæ, qua de re *in cā.*15. *cau.*12.*q.*1. Baldus *conf.257.Titius, parte* 1.

l. Si quis donauerit. 15.

Hanc legem edidit Antonius Augustinus, aliam editionem habet Cuiacius *lib.*2.*ca.*18.

l. Decernimus. 16.

Panor. *conf.61.videtur, parte* 2. Vide in hanc legem Cuiacium *lib.3.obs.cap.19.& libro* 12.*c.*28. & Pilæum *quæst.*2. ¶*Rem mobilem.* Tria rerum genera hic nobis notanda sunt, mobilium, immobilium vel semouentium, *κινητῶν, ἀκινήτων, αὐτοκινήτων.*

l. Priuilegia manc. 17.

Hæc est constitutio græca ex interpretatione Contij.

§. Existentibus autem. 5.

Pro intellectu huius §. vide Paponem 1. *Arrest.*1.

l. Illud quod. 19.

Quod donatio pauperibus facta nō valeat nisi sit aliquis præsēs qui recipiat, vide fallētias Socin. *reg.*144. Oldrad. *conf.*251.

¶Promittens aliquid an possit pœnitere antequam acceptauerit, vide Bald. *in l.3.C.de pet. hæred. vers. quaro quid si scriptus.*

¶. Vide & in hanc legem Pileum, *quæst.*132. bald. *conf.*8.

¶An donatio ecclesiæ facta insinuanda sit, hic pluribus declarat Doct. Gothof. Romanus *conf.295.donatio.*

¶Denique pro faciliori hui⁹ legis intellect. vide Paul. de Cast *conf.35. præstātis, col.1.vol.*1.

¶Quod causa pietatis debeat subesse realiter, vide Decium *conf.120.numero* 3.

l. Nec ex sacra. 20.

Duplicem esse huius legis lectionem in verbo *Archiepiscopi*, declarat hic doctissimus Cuiacius, & 12 *obser.cap.*28.

l. Sancimus nemini. 21.

Vide Ferrandum *libro* 2. *explicationum, cap.* 1. Panor. *conf.13.ne hunc, parte* 2.

¶Quod Episcopus possit agere pro ecclesia, sibi immediate nō mediate subiecta, vide *cap.1.de success. ab intest.*

¶In fine huius legis dicitur animas hominum præferri cæteris rebus, vide *in can. præcipimus,* 12.*q.*1. Bart. *in l.1.coll.16.C.eodē tit.* Ias. *in Auth.ex causa, numero 6.C.de lib.præt.*

l. Vt inter diuinum. 23.

Vide pro intellectu huius legis Ferrādum *dicto libro* 2.*c* 2. Cuia. *d.c.20.& lib.5.cap.*5. & Pileum. *q.*133. Cuman. *conf.*158. Fulg. *conf.*105. Panorm. *conf.104 & conf.27.1.parte, & 53.& cōf. 54.parte 2.& conf.101.parte 1.& conf.6.parte* 2.

Ecclesia & ciuitas in rebus relictis iure hæreditario legatis donationibus, & venditionibus habēt priuilegia circa præscriptionē centum annorū, & circa domini acquisitionē, sine traditione possessionis, quod amplia procedere in cōfessione, seu recognitione facta dispositiuè in aliquo instrumēto, Afflict. *decis.*164. limita vt pcedat in re certa, secus in quātitate relicta. Paris. *con.77.n.6.cū seq. vol.* 1. & nota quod licet ex solo titulo trāsferatur dominiū sine traditione, nō tamē cōpetit ei publiciana, nisi fuerit facta traditio, cū iste casus non sit expressus in hac lege dicit cōmunē, Ias. *ad §.sed iste, in 2.not.n.34.*&75. *inst. de act.* Gom. *ad §.ex malefi.n.49.e.tit.* Quid in donatione tacita & præsumpta, Rip. *ad l.si aliquā in rē, nu.36 ff de acq. poss.* Tiraq. *in ll. conub. gl.5.nu.59.& ad l.si vnquā, in verbo donatione largitus, n.153.de reuoc.donat.* Roland. à Vall. *in tract.de luc.dot.q.75.n.*30. Quid in possessiōe, dic idē esse maximè quādo tacitè siue expressè quis offert se & sua monasterio. Doctores *ad caput in præsētia de probat.circa fi.* Alex. *ad l.3.de acquir poss.* vide Ias. *ad Auth.ingressi C.de sacros.eccl.* Tiraq. *in tract.le mort saisit, part.1.declar.*14. limita in voce simplici. Ias. *ad d. Auth.ingressi, num.16.in fine eod.tit.* Bart. Bald. & Doct. *ad l.etiam C.de fart.* Ad hūc textū circa trāslationē dominij ex solo titulo donationis nouissimè de cōmuni, Frāc. Viui *lib.*1. *com.opin.in verb.in Ecclesiā sub litera* A. Ad illud de priuilegio centum ānorū circa præscriptionē āplia idē in fisco Dec. *ad cap.1.nu.168.vers.nō obstat, ext.de proba.* itē āplia idē in ōni castro & villa, vt cōmuniter determināt Doct. Alex. *ad l.si finita, §.si de vectigalibus, D. de dam.inf.* Balb. *in tract. præscr.in 3.part.5.part. princ.q.2.& q.1.n.3.vbi limit.pluribus mediis.* & vide per Guid. Pap. *q.*36. an imperiū gaudeat præscriptione cētenaria, Crau. *de antiq. tēp. 4.par.in verbo absolutus, nu* 40.45.& 46. In materia ad hunc textum adde Paris. *d.conf.77 li.*1. Afflict. *decis.*146. Cott. *in memorab.in verbo vsdicio.* Matesi. *not.*43. Crauet. *de antiq.tēp.part. 4.n.*47. pro intellectu Philip. Franc. *in disputat.4. dub. numero 19. 4.vol. tract.* Ad hunc textum

textum dum allegatur quod quis præsumitur viuere vsque ad centum annos, vide Dec. *ad leg. fi. num.* 28. *C. de edicto diui &c.* Alciat. *de præsumpt. reg.* 1. *præsumpt.* 44. Silu. nup. *lib.* 1. *nu.* 111. limita vt per Socin. *consi.* 89 *lib.* 1. Cad. *ad clem.* 1. *de reb. eccl. non alien.* alibi legitur de homine viuente centum & viginti annos, textus est *in Auth. de monachis* §. 1. & per Alber. *in dictio. suo, in verbo ætas.* Coras. *lib.* 5. *miscel. c.* 18 Beren. à Paul. *ad l. vn. Cod. de sent. quæ pro eo, num.* 294. Ioan. Crot *cons.* 67. *nu.* 30 Limita commune dictum non habere locum in regionibus in quibus homines non viuunt nisi 60. aut 70. annis, quia præsumitur quis viuere secundum communem vsum in suis regionibus, argumento a communiter accidentibus. Alciat. *de præs* 44. *nu.* 2. Limita quando essent relicta alimenta & fructus ad vitam, & quando essemus in computatione Falcidia, per textum *in l. hereditaria D. ad leg. Fal.* contra quem tenet Afflict. *decis.* 34. *nu.* 2. *& in fine.* In materia adde latissime per Phil. Por *lib.* 1. *conclus.* 11.

¶Quod priuilegia ecclesiarum spatio, o ann. præscribantur vide Abb. *in cap. ex accedentibus in princ. de priuileg. & excess. priuileg.* Bartol *cons.* 81. Oldra. *cons.* Bald. *cons.* 86. *parte* 5. *&* 416. *parte* 4. *& cons.* 9. *parte* 1.

Auth. Quas actiones.

In correctoriis non est licita extensio, secundum glossam & doctores. Bar. *in Auth. sed cum. num.* 4. *Cod. ad leg. Falcid. & ad l. Marcellus num.* 6. *D. ad Trebell.* Ias. *ad l.* 2. *nu.* 32. *D. de leg.* 1. Bart. *ad leg. si constante. num.* 39. *D. sol. matri.* vbi Iason. *nu.* 87. idem Iason *ad l stipulatio hoc modo concepta. num.* 12. *de verb. obligation.* Ripa. *ad rubr. ex. de iud. nu.* 22 Bart. *cons.* 2. Oldra *cons.* 17. Panor. *cons.* 54. *parte* 2.

Pro declaratione ad hunc textum nouissime Ari. Pinel. *in repet. ad Auth. nisi Tricen. C. de bon. mat.*

§. iure colonario. 1.

Hoc ius colonarium *[illegible]* vocatur, qua de re Iustinia. *in Nouel.* 7. Cuiac. 1. *Feud.* 2. *fol.* 480.

l. Chartularij. 2.

Qui dicantur Chartularij dicemus *in tit. de actuariis & chartulariis.*

§. Fiunt chartularij. 1.

Quomodo fiant chartularij declarat hic §. fiunt enim præeunte libello. Erat præterea officij nomen cuius mentio fit in l. 3. *de can. largit. lib.* 10.

l. quoniam in plerisque. 26. & vltima.

Couarr. *resolutionum pag.* 143. *num.* 14. Tractatuum 4. *fol* 110. *numero* 19.

Titulus tertius. de Episcopis & clericis, &c.

Tota hæc rubrica optimè explicatur à doctissimo Gothof. hic.

l. iuxta sanctionem. 1.

Clerici an & quando gaudeant priuilegio vide Alexand. *cons.* 6. 1. *volum.* & Andream de Isern. *in constit. reg. Apost.*

¶Clericus an possit per statutum laicorum submitti collectioni collectarum. vide Bart. *in l. rescrip.* §. *sciendum, D. de muner. & honor. & in l. placet. Codice de sacrosan. eccles.*

¶Quod clericus non possit concubinæ donare, vide Bartol. *in l. affectio. D. de donation.*

l. Omnis à clericis. 2.

Vxor gaudet priuilegio viri, de quo vide Tiraq. *in l. connubia in gle.* 2. *nu* 53 *cu seq. & nu.* 61. *cum seq* Panorm. *cons.* 13. *parte* 2. Bald. *cons.* 414. *cōcessis parte* 5. *& cons.* 22. *orientalibus par.* 1.

§. Verum etiam 1.

Quod hic dicitur de acquisitis post beneficium adeptum vide Dynum *in regu. rerum de regul iur. in* 6 *in fi* & ibi per Boer. latissimè allegata, Bald. *cons* 80 *ad euidentiam parte* 2.

§. itaque. 2.

Probare potest clericus vt per vnum testē. vide Iason. *in l. rescrip. a in proœm. imper. offer.*

¶Quod clerici non debeant tabernam intrare, est l. 2. *in verb taberna. hoc titul.* & Felin. *in ca. licet vniuers. in fine de test. b.* Petrus de Anchar. *in c. si iudex de sentent. excommu.* Bald. *in cap. dudum de electione.*

Auth. item nulla.

Panor. *cons.* 13. *parte* 2. Pet. de Anch *cons.* 61.

l. De his clericis. 3.

Zabar. *consilio* 12. *in dubiis.*

Auth. Sed neque.

¶Quod cancellarij sacerdotes esse possint, tractat Petrus de Bella pertica *quæst.* 238. Rebuffus *in proœm. constit. gloss.* 5. *num.* 25.

l. Si quis non. 5.

Punitur affectus, licet non sequatur effectus. vide per Afflict. *decis.* 270. Felin. *in tract. de dona. in fi. lectur. super decretal.* Dec. *cons.* 316. An propter frequentiam actus, affectus sine effectu puniatur. vide Ioan. de Plat. *ad l. cū quidam, Co. qui mil. pos lib.* 12. Hanc tamen legem in Gallia non obseruari. notat Rebuf. *in proœm. const. gl.* 5. *nu.* 18 *ad* 31. Adde tamē Beluis. *c.* 13. *&* Cui. 5. *obs. c.* 25. Bal. *cons.* 294. *parte* 4.

l. Presbyteros. 6.

Pro intellectu huius legis vide Duarenum *primo de sacr. eccl. minist.* 12. Bald. *cons.* 330. *par.* 1.

l. Nec honore nec.7.

Episcopi an testimonium ferre possint, vide Rebuffum *in proœm. const glo.5 numero 27.*

l. Presbyteri citra.8.

Hanc legem Ioannes Aurpachus *libro 1. sing.allegat cap.44. explicat. vide §.2.leg.25.cum clericus & qua ibi dixi.*

l. Nulla nisi.9.

Paul.1.*ad Timoth.cap.5.vers.9*

l. Si quis in hoc.10.

Pro intellectu huius legis vide Menoch. *in tract.de arb.iud.lib.2.centu.4.cas 389. num.3.* Pet.de Anchar.*cons.15.spiritualis.*

Quod religiosis non liceat vindictam poscere.vide Bonif.*in tract.maleficiorũ.in Rubri.quis.possit alium defendere.fol.* Doctores *ad leg.vt vim,D.de iust & iur.*

Quod vindicta regulariter sit prohibita, vide Alexan.*ad l.qui bona.§.si quis,iuxta vers. aut cautio.nu.4.de damn. infect.*

An quis possit cogi ad remittendam iniuriam vel simultatem declarat. Abbas *ad ca.in fi.de maled.*

An peccet offensus, qui pacem denegat. vide per Alber.*in tract.statut.par.q.62.vers.de secundo articulo col.1.*

l. in Ecclesiis.11.

Vide Paponem,3.*notar.cap.6.*

l. Si quis curialis.12.

Bart.*cons 96.*Ripa.*cons.4.*

l. Si venerabilis.13.

Pœna huius legis cui applicetur quærit hic Baldus vide Salicet.*in l.mulctarum.ff. de mod. mulct.*Bart.*in l.Agraria de term.mot.*

l. Conuenticula.15.

Conuenticulas illicitas Cuia.2.*feudor.*Bald. legit.*Conuenticulam.*

l. Placet nostræ.17.

An clerici possint esse aduocati, vide *hic gl.*

Scaccorum ludus clericis permittitur, & quid de paxillorum ludo vide Decium *cons.* 1551. ad materiam huius ludi quod ingenio naturali consistat,adde quod dicit Gloss. *in l. vxor. D.de iure & fact. ignor.*

l. Parabolani 18.

Parabolani qui sint, vide Alciatum *libro 4. dispunct.cap.9.*Turnebum *lib. 13.aduers.ca.23* Tiraquellum *de nobilitate pag.327.& seq.*vide etiam Cuiacium. *ad Nouellam 3.* Connanus *lib.2.cap.cap.10.num 5.*

¶De hac lege multa vide per Decium. *ad cap.decernimus, coll.4.ext.de iudic.*& per Felinum *ad c.1.de sum.trinit.& fide cathol.*

l. Eum qui probabilem.19.

Quisquis similis illis præsumitur quibuscũ est amicitia,consuetudo & familiaritas. vide Tiraquel.*in legib.connub.5.part.gloss 1.num.29. & parte 16.nu.15. & 16.* vide l.*ædiles,§.pedius. vbi glossa in verbo conseruorum. D. de ædil.edict. & in Auth. de monachis, §. cogitandum in fine,* vide Cuiacium *libro secundo obseruationum,ca.19.*Euseb 7.*histor.30.*Alciat.1.*præs.34.*

Auth. Multo magis.

Quis huius Authenticæ sensus sit optimè declarat D.Gothof.

l. Si quis presbyter.20.

Vide Cuiacium ad Nouellam 131. Ludo. Rom.*cons.296.circa declara.*

l. Ad similitudinem.21.

Nota hîc argumentum ab Episcopis ad illustres personas,de quo vide Bal. hic pluribus declarantur an Episcopi sint illustres. Lud.Roman.*cons.297.& cons.338.*

l. Si qua per calumniam.22.

Dec.*cons.125.*

§. Quinetiam omnia.1.

Cæpol *cons 11.*

§. Præterea iubemus.2.

Quod ad has literas de quibus hîc mentio fit,vide Rebuffum *tom.1.tract.de literis requisitoriis num.7.*

¶An percutiens ignoranter domninum,incidat in feloniam vel canonem. vide Molinæum 1.*consuetud.30.mum.150.151.152.153.*

l. Quoniam venerabilis. 23.

De Flauiano Episcopo Constantinopolitano.vide Euagrium,2.*histor.4.*

l. id quod 24.

Pro intellectu huius legis,vide Bald *in tractatu de executoribus testamen.*Petr.de Anch. *cons.387.*Cum.*cons 12.*

l. Cum clericis.25.

Bart.*cons.179.*

§. Memorati autem.1.

Clericus conuentus actione pecuniaria,etiamsi immobilia non possidet, non tenetur satisdare,de quo vide Abb. *in c.quoniam frequenter, §.in aliis.1.coll.vt lite non contest.*Bald. *cons.63.parte 5.*

¶An œconomus iurare cogatur. Cuiacius negat,quem vide *Nouell.49.in fine,*rationi tamen consentanea est Gothof. opinio hic.

§. Statuimus autem.2.

Ex hoc §. notandum est humanius ac mitius agendum esse cum clerico quàm cum laico,de quo tract.*lib.8.5.*

Auth.

Auth. Sed hodiè.

Quid sit Siliqua, & quod nos vocamus Carat. vide Molineum, *de vsur. num.* 64. 68.

De Siliquorum exactionibus, de oneribus monopolij, aurariæ fūctionis, vide Cuiaciū *lib.* 16. *obser. cap.* 23.

Auth. Generaliter.

Quod hodie audiatur actor persequens litem, licet non caueat de ea prosequenda vsque ad finem, & de soluendis expensis, vide Rebuff. *in procem. const. gloss.* 5 *num.* 37. Roland. à Valle. 1. *cons.* 71 *num.* 19.

l. Decernimus. 26.

Huc refer dictum Alexandri Seueri ex Lāpridio.

l. Nulli licere. 28.

Vide pro intellectu huius legis Ioannem Aurpachum *lib.* 4. *epistol. cap.* 3.

¶Legatum relictū in redēptionē captiuorū valet nō obstāte incertitudine personarū

¶Nota cautionem ad hoc, vt episcopus nō possit post annū effici executor per Cæpol. *caut.* 207. Bald. *cons.* 188. *&* *cons.* 96.

¶Quid iuris de fructibus perceptis per hæredem ante constructionem templi quod teneatur ad restitutionem, vide, Bart. *cons.* 58. *&* 59. *cum. seq. lib.* 2.

¶Quid de commutatione huius relicti facti pro tēplo, an solus episcopus id possit. Dic vt per Bart. *ad l. legatum ff. de vsufr. leg.* *&* *à l. si ff. de oper. publ.* *&* *in cons.* 109. *lib* 2. Oldr. *cōs.* 61 Dec. *cons.* 72. Ludou Rom. *cons.* 2 0.

¶Quod propter negligentiam executorū potestas exequēdi deuoluatur ad Episcopū, & quare Episcopus teneatur obseruare ea, quæ tenebatur executor, vide Iasonē *ad l. si eū. §. qui iniuriarū. ff. si quis caut n.* 21. 22. *&* 24. & an possit alij cōmittere, Dec. *cons.* 72. *nu.* 2. Fulg. *cons.* 47. Cum. *cons.* 136. Zabar. *cōs.* 49. Panorm. *cons.* 15, *parte* 2.

§. Etsi quidem. 1.

Ex hoc § habes quod propter negligētiam executorum, potestas exequendi deuoluitur ad Episcopum.

Auth. Licet testator.

Bart. *cons.* 177. Dec *cons* 9.

l. Si quemquam. 31.

Quod ad materiam Simoniæ attinet, vide peregrinum textum *in can. ex multis.* 1. q. 3.

l. Orphanotrophos. 32.

Quod orphanotrophi inuentarium facere teneantur, & quinam alij, vide Rolan. à Vall. 1. *cons.* 49. vide Cuiacium *Nouella prima.* Lud. Rom. *cons.* 389. Bald. *cons.* 378.

¶Pro intellectu huius legis vide Baptistam Pium, *annotamentor. cap.* 42. Socin. *cons.* 127.

l. Omnes qui. 33.

Pius *dicto cap.* 42. Lapus *allegat.* 40. Cotta in vocibus *Ptochotrophium* & *Xenodochium*. Bald. *cons.* 205. *instrumentum parte* 1.

§. Executoribus. 5.

De citatione verbali, & an in alieno territorio fieri possit, vide Baldū & Vvùrmserum 1. *obs.* 6. *cap.* 9.

Auth. Statuimus vt.

Ad hanc imperatoris Friderici constitutionem, vide Socinum *cons* 12. *col.* 5. *ver. solus.* Romanum *consilio* 369.

¶Clericus non potest coram iudice seculari in causa quauis trahi, nec ei iustitia denegari sub pœna hîc statutā, vide Federic. de Sen. *cons.* 99. Roman. *cons.* 369. *nu.* 39. Cottā *in memorab libus, in verbo clerici non possunt.*

¶De verbo *statuimus*, vide per Felin. *ad cap. super qq.* §. 1. *de off deleg.*

l. Sacrosanctæ. 34.

Zabar, *cons.* 79. *dico de iure.*

Auth. Sed episcopalis.

Episcopalis dignitas ius patriæ potestatis soluit: sed si desiit Episcopus esse, vtrum recidat in patriam potestatē, vide l. *qui liberatus. ff de adoption.* Tiraq. *in leg. connub. gl.* 3.

¶Quod filij Episcopi liberētur a patria potestate, vide Ias. *ad l. qui se patris nu.* 18. C. *vnde liberi.* quod procedit si hoc est vtile ipsi filio: secus si id cederet in eius detrimētum, vide Tiraq. *in tract. le mort saisit le vif, par.* 7. *declar.* 1. *n.* 2. *&* *in tract. de nobili. c.* 6 *n.* 49. *&* *c.* 24. *n.* 7.

Auth. Licentiam.

Hanc licentiā optimè Baldus explicat hoc loco. Ioan. de Ana. *cons.* 87. Bald. *cons.* 298. *par.* 1. Zabar. *cons.* 79. *dico.*

¶Episcopus de bonis ante episcopatū quæsitis rectè testari potest.

¶Item clerici qui bona antequam ad ecclesiasticam dignitatem promouerentur, acquisiuerunt post clericatū aliunde quàm ex beneficiis de his testari possunt, *cap.* 1. *&* *cap. quia nos, de testam.*

Auth. Presbyteros.

Sacerdotes vel clerici sunt sub potestate patris constituti, possunt tamen de quasi castrensi peculio tam inter viuos quàm in vltima volūtate disponere. Declar. vt per Host. & Inoc. *in cap. indecorum. extr. de ætat.* *&* *qual.* vide addit. ad Port. *ad* §. *filiusfam. Inst. quib. mod. ius patr. potest. fol.* Bart. *cons.* 61. Dec. *cons.* 402. *&* 195. Zabar. *dicto cons.* 79 De intellectu Bart. *in tract. de præd.*

l. Omnia priuilegia. 35.

Vide pro intellectu huius legis Cuiacium *lib. 1. obser. c. 12.* Cottam in voce *Orphanotrophium*. Oldra *cons.* 100. Bald. *cons.* 132.

l. Vnaquæque. 36.

De Isauria vide Ammianum *lib.* 14. vide etiam Strabonem *lib.* 12.

l. Iubemus. 37.

¶Nota autem hic improbum eum esse qui nititur infringere pia iudicia defunctorum, *vt optimè notat hic Bald.* ¶ An quolibet iudicium defuncti dicatur pium, licet nō ad pias causas relictum sit, vide in Authen. *de hæret. & Falcid.* § *si vero expressim.*

§. Primo.

¶An electio executoris alteri cōmitti possit, notāt Doct. *in* l. *captatorias*, C. *de milit. test.*

§. Omnes præterea. 2.

An contra simplicem ministrum detur actio, vide hic Bald. & Ioan. Andr. in Addit. Spec. *in tit. de instrument. edit.* §. *nunc vero aliqua.*

An episcopus possit executori prorogare terminum anni, vel an episcopus vices suas alteri committere possit, notat hic Bal. *& in* l. 1. *in fin. de his quæ pœnæ nomine*, notat Bar. *in* l. 1. *D. de leg.* 3.

Auth. Adscriptitios.

¶An executor teneatur facere inuentariū vide Bald. *in* l. *si quis pro redemptione. C. de donation.* vbi dicit eum teneri conficere inuentarium, sic etiā tenet Speculator *in titulo de instrumentorum editione.*

Auth. si seruus.

¶*Et non contradicente*, Bart. *cons.* 61. Lud Rom. *cons.* 311.

Nota hic quod fauore religionis qui non contradicit consentire intelligitur. ¶ Dicitur autem hic quod seruuus eo ipso quod in clericum ordinatus, & ab episcopo, liber ac ingenuus est: cū tamen olim expressè libertas esset cōferenda, vt vidimus *in* §. 1. *leg. superi.*

l. Seruus si dominorum. 38.

Nota hic quod consensus præstitus contemplatione certæ personæ tamdiu duret, quādiu durat ipsa causa: vnde loquitur Bal. hic de priuilegio concesso studiosis quod sanè intelligitur si in studio perseuerent, qua de re vide *cap. 2. de condit. appo.*

l. Repetita. 41.

¶ Vult. hæc lex quod clerici non debent se intromittere de iurisdictione ad eos nō pertinente, nec de insinuatione testamētorum.

¶ Quæritur autem hic an testamentum factum coram episcopo insinuari debeat corā iudice cōmuni qua de re pluribus Bal. hic, & an voluntaria iurisdictio probari possit. v. eundem.

l Omnem. 42.

Sacerdotes ob id potissimum ordinari tradit, vt suis precibus benignitatem Dei rebus adquirant communibus hoc etiā est episcopi munus vt testatur Diuus Paulus *in Actis Apostolorum. cap. 6. ver. 4.*

§. De his vero episcopis. 2.

Dicitur hic Episcopos nō habere facultatem testandi vel donandi, vel per aliam quā cumque excogitationem alienādi de rebus suis, quas postquā facti fuerint Episcopi possederint & adquisierint, vel ex testamentis, vel donationib. vel ex alia quacūque caussa.

§. Post mortem verò. 4.

Oeconomi rationibus reddendis obnoxij post mortem episcopi.

§. Et ipsos quidem. 5.

Præcipit hic œconomos cū iudicio & diligēti discussione creari, ita vt singulis annis rationes reddere teneātur Episcopo suæ administrationis.

¶Hic autē obiter notabis quod obnoxius rationibus reddēdis, si eas nō reddiderit, onus earum reddēdarū ad hęredes trāsmittit.

§. Necessarium quoque. 6.

Nota hic quod præpositi locorum religiosorum de acquisitis testari non possunt.

§. Præterea sancimus. 9.

Cōcordat quod hic dicitur cū *can.* 28. *Apost.*

§. Præterea sancimus. 10.

De pseudoclericis vide Duar. 1. *de sacris.* 17.

§. Tua igitur excellentia. 3.

Ex hoc § nota pœnā negligentis Episcopi.

l. Sacris canonibus 45.

De his sacris canonibus de quibus mentio hic fit, vide can. *Nicœnisinum dict.* 31. *& epistol. prim. ad Timoth. cap. 3. vers. 2. & 4. cap. 4. vers. 1. 2. & 3. can. 50. Apostolorum.*

l. Sacris nostris. 47.

Huius legis mentio fit in Nouellis.

l. Si quis ad declinādam. 49.

Quis huius legis sensus sit, vide D Goth. hic, optimè hanc legem repetiit, Bal. Ludou. Rom. *cons.* 30. *&* 408 *&* 29. *&* 133.

§ in omnibus autem. 8.

Hunc §. optimè explicat Baldus hic. Baldi *cons.* 86. Oldra. *cons.* 61. Panor. *cons.* 59. *& cons.* 52. Bart. *cons.* 3. *& cons.* 34. Feder. *cons.* 282. Cumanus *cons.* 56.

Authentica. Si captiui.

Vide Lud. Bolog. *ad* l.4.§. Caio, D. *de verb. oblig. nu.* 113. *&* 124. Fulgos. *conf.* 81. *in causa qua vertitur*, Tiraq *in tract. cess. caus. in* 1 *parte, nu.* 25. *& post ll. connub. glo.* 8. *nu.* 284. *&* 288. Raph. Cuma *conf.* 81. Bald. *conf.* 113.

l. Cum lege. 50.

Zabar. *conf.* 79.

l. Si quis in. 51.

Optimè hæc lex explicatur à D. Gothofr. *Vide quæ notaui *in l. si quis in conscribẽdo, C. de pact.*

l. Generaliter. 52.

Hoc generaliter vult hæc lex, quod omnes clerici immunitatem habent à tutela & cura, & à præstatione munerum personalium. Panorm. *conf.* 55 *parte* 2. *& conf.* 61.

Auth. Presbyteros.

Ad hanc Authenticam, vide Bart. *ad l. legitimos, §. fi. D. de legit. tutor.* vide Abba. *in cap. ex parte* 1. *libro* 2 *de appellat* Bart. *conf.* 143.

§. Episcopos. 1.

Quod sacerdotes non possint esse tutores, vide Franc. de Are. *conf.* 20. Bart. *conf.* 144.

l. Raptores. 54.

Substantia dicitur ecclesiæ nõ prælati, qui solam habet administrationem*, de quo per Felinum *ad cap. constitutus, num.* 29. *de rescript.* Cum 5 *conf.*

¶ Ad hunc textum, vide Guid. Papæ *decis.* 355. Et quo modo committatur raptus, vide quæ scripsit Bar. *in l.* 1. C. *de rap. virg.* Ad intellectum istius textus, vide Aret. *in l.* 1. *in prin. n.* 24. *vers. non constat raptores*, *D. de acquir. possess.*

l. Vt non liceat. 55.

In hanc legem, vide Cuia. 12. *obs.* 26. *in fin.*

l. Deo nobis. 56.

Vide Lap. *alleg.* 109. *in quæstione proposita & seq.* Rom. *singul* 37. Tiraq. *in tract. le mort.* 2. *parte declar.* 14. *in fin.* Doctores *ad repetit. leg. Gallus, §. & quid si tantum, D. de lib. & posthu.* vbi Fortun. Garf. *num.* 55. Tiraq. *de vtroque retract. tit.* 1. §. 1. *gl* 8. *nu.* 19. Bald. *conf.* 170. *&* 52 *&* 481. *&* 232. Panorm. *conf* 27.

§. Hoc etiam cognitum. 1.

Vide Gomesium *tom.* 1. *variar. resol. c.* 5. Rainaldum Corsum *lib.* 2. *indag. cap.* 23. Boerium *quæst.* 34. Lapum *alleg.* 102. *&* 109. Oldrad. *conf.* 174. Ingressus monasterium retinet ius succedendi & fuitatis, vide Rom. *sing.* 37. Soc. Iun. *num.* 19. Tiraq. *de vtroque retra. tit.* 1. §. 1. *gl.* 8. *num.* 19.

Tit. 4. De Episcopali audientia & diuersis capitulis quę ad ius curámve, & reuerentiam pertinent pontificalem.

¶ *Episcopali audientia.*

Malè interpretatur hic Accursius Episcopalem audientiam pro iurisdictione, nec etiam melius Haloander, pro dioecesi, quoniã & foro & apparitione & executione carent episcopi. Audientia igitur est iudicium atque notio quæ episcopo in Clericos & Monachos competit.

l. Negotiatores. 1.

An vendere quis cogatur, notant hic Doctores.

l. Si clericus antè. 2.

Vide Cuiacium *obs* 12. *cap.* 6.

¶ An & qua pœna puniatur appellans frustratorie. An ante diffinitiuam sentẽtiam appellari possit: an licitum sit appellare a citatione. An à primo aut secũdo decreto appellari de iure ciuili liceat, an à nimis magna dilatione appelletur. An appellari possit à sententia lata super desertione appellationis declara, vt per Bald. hic.

l. Nemo deinceps. 3.

Vetat hæc lex diebus paschalibus captiuos in carcere detineri, nisi pro crimine aliquo enormi. ¶ An & quando ratione criminis quis sit detinendus, vide hic Bald.

Nisi semel commissa.

An geminatum delictum venia careat, vide Bellouisanum 3. *pract. c.* 16. *num.* 7. *& c.* 19. *num.* 10. Papon. 24. *Arrest.* 10. *num.* 8.

l. Tres tantummodò.

Hæc lex deest in Haloandri editione, est autem vltima *tit.* 1. *de off. prat.*

l. Archigerontes. 5.

Hotomanus legit *Archigerontes*.

¶ *Ergasiotanorum*. Alciat. 3. *dispunct* 18. & hoc nomine intelligit dispẽsatores annonæ principalis: aliter etiam legit Hotomanus.

l. Addictos supplicio. 6.

In hanc legem, vide Egidium Bossium, *tit. de captura nu.* 15. vult autem hæc lex damnatũ ad supplicium neminem posse exiu ere, Bar. *conf.* 102. Oldr. *conf* 63.

l. Si qui ex consensu. 7.

Benedictus Capra, *in regulis in tractatu de prorogationibus post conclusionem* 153.

l. Episcopale iudicium. 8.

Vide Grammaticum *decisio.9.* Old. *conf.83. an episcopus.*

Auth. si quis litigantium.

¶ Rolandus à Valle 1. *consil.37 numero* 1.

l. iudices.9.

Vide Alciatum *lib.1.parerg.cap.*17. Forcatulum *in pen. iuris.cap* 23.

l. Mathematicos.10.

¶ Quinam dicantur Mathematici, & qui illi fuerint, optimè declarat ibi clarissimus Got.

l. Christianos 11.

Huius legis sensus hic est, vt subditi Romani hostium vicini operam dare debeāt, vt captiuis Romanis libera ad suos sit redeūdi facultas, qua de re *lib.*5 C. *Theo.tit.*4. l 2.

l. si lenones.12.

Maritus debet esse author vxori colendi bonos mores, vt notat gl. *in cap. discretionem, qui cog.conf. vxor.su.*

l. Decernimus.13.

Oldradus *conf.*148. *factum.*

l. Neque seruum.14.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Antonij Augustini.

l. Nemo vel in foro.15.

Nota hic non alios quàm Christianos orthodoxos ad Reip. curam admitti *Nou.8.c.3.*

l. Si legibus.16.

Hæc lex repetitur *in* l. *vlt.* 7. *de sponsal.* vbi dicemus.

l. Electione.17.

Hæc constitutio Greca est ex constitutione Augustini.

l. Milites qui.18.

Vide Cuiac. *consultatione* 49. Veget. *lib.3.c.*4.

l. iubemus.19.

Pertinet hęc lex *ad t. de defensoribus ciuitatū.*

Authen. Statuimus.

Quod hæc authentica non approbetur consuetudine, vide hic Barr.

l. Si præsens.21.

Hæc lex pars est l. *in contractibus, §. vlt. j. de non numerata pec.*

l. Neminem volumus.22.

Variam esse huius legis lectionem, notat hic Cuiacius *c.3. de præscrip.*

l. Priuatos.23.

Ad intellectum huius legis, vide l. *vn. C. de priu.car.*

l. Quæ de alea.25.

Episcopi munus est in aleatores inquirere, eósque castigare.

l. De creationibus.27.

Quod tutor in dolo versare præsumatur, si inuentarium facere neglexerit, vide Roland. à Valle, 1. *conf.49.num.*55. Bar *conf.*144. *iudex.*

l. Tam dementis.28.

Nota hic, dementem à furioso separari, Raph. Fulg. *conf.*80. *quidam.*

§. Quoniam verò.5.

Metropolitanus quis dicatur, & quæ appelletur vrbs metropolitana optime declarat hic D Goth.

l. Sancimus in.30.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Contij.

l. Sancimus vt si.31.

Multa quæ in hac lege sunt, desunt in veteribus Codicibus.

§. Hæc igitur nobis.1.

Quod ecclesiasticis personis ne dum alea ludere liceat, sed nec ludentes spectare notat hic D. Gothof.

Tit.5. De hæreticis & Manichęis.

De hæreticis nonnulla scripsit Menochius *de arbit.iud. cas.*372. *cum.* 3 *seq* Ægidius Bossius, *tit. de hæreticis* Clarus §. *hæresis,* Conradus Brunus *in tractatu de hæreticis.*

l. Priuilegia quæ.1.

Priuilegia data ecclesiasticis ad hæreticos non pertinēt, quoniam odio hæreticos prosequimur, *vt in Nou.*45.

Auth. Item priuilegium.

Priuilegiū hic contentū est *in l.*12. *qui potior.*

l. Omnes vetitę.2.

Quod denarius falsus non sit denarius, plurimum notant doctores, *in l. eleganter, §. sed qui reprobus, D. de pign actio.*

¶ Quod reproba pecunia nō liberet soluentem tradit Bar. *in l. lecta, in princ. D. si cer. pet.*

§. Hęreticorum.1.

Quis dicatur hæreticus, optimè declarat hic D. Goth. quē vide, & textus per eū allegatos.

l. Manichęos.4.

De Manichæis, vide Aug. *tom.*6 Epiphan. 2. *com.1. heres.66.* Bart. *conf.*217. *ad declar.*

¶ Pro intellectu huius legis, vide Cuiacium *lib.*12. *obs. cap.*30.

¶ De Donatistis, vide August. *to.7. aduersus Donatistas.*

§. Ac

§. Ac primum quidem. 1.
Cuiacius 12. *obs.* c. 30.

§. In mortem quoque. 4.
Nota hîc argumentum à maiestate terrena, ad cœlestem sumptum.

§. Ergo & suprema. 5.
Vide Cuiacium *lib. 12. obs.* c. 30.

§. sed nec filios. 6.
Pœnitenti ignoscitur, *est can. si habet* 24. 43.

Authen. Credentes.
Ioan. de Ana. *cons.* 91. *illud.*

l. Arriani & Macedoniani. 5.
De Arrianis, vide Epiphanium, 2. *to* 2. *heres.* 59. * *l. 2. de sum. trin.*
De Macedonio, vide Theodoret. 2. *histor.* 6.
De Pneumatomachis, vide Epiphanium, *libro* 3. *tomo* 1. *hæres.* 73.
De Apolinariorum libris, vide Eusebium 4. *histor.* 26.
De Nouatianis, vide Eusebium 7. *histor.* 7.
De Sebatianis, vide Socrat. 7. *histor.* 5.
De Eunomianis, vide Ruffum, *lib. 1. histor. c.* 25. Theodoret. 2. *histor.* 29. De Valentinianis, vide Tertullianum, *aduersus Valentinianos*, & de iisdem vide Epiphanium, 1. *tom.* 2. *hæres.* 31. De Paulianis, vide Epiphanium, 2. *tomo* 2. *hæres.* 65.
De Montanistis, vide Epiphanium, 2. *tomo* 1. *hæres.* 48.

l. Damnato. 6.
Vide Epiphanium *d. loco & hæres.* 49.

l. Curiales. 7.
Aliàs hæc lex incipit *cohortales.*

l. Humanum. 9.
Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Contij.

l. Hæretici. 9.
Hæretici legitimo modo, vt cæteri sepeliuntur, *can. ecclesiæ de consecrat.*

l. si qui orthodoxæ. 10.
Actio alicuius popularis nullo modo peruenit ad nobiles, facit quod notat Bald. *in l. non dubium, 3. de legib.*

l. Manichæi. 12.
Meminit huius constitutionis, *Nou.* 109. *de priuil. dot.*

l. ex Manichęo. 16.
Contumaci grauior pœna imponitur hic, quàm *in l.* 10. *infra de episc. aud.*

l. sanctæ, &c. 17.
Ce Samaritanorum synagogis, mentio fit *in Nouell.* 124. 144. vide apud Epiphanium, 1. *tomo* 1. *hæres.* 9.

l. Quæ de. 18.
Hæc cōstitutio est ex interpretatione Antonij Contij.

l. Cognouimus. 19.
Bartolus *cons.* 118.

Authen. idem est.
Restitutus ad bona in alium alienata, non per hoc recuperat fructus, adde Ias. *ad l. Gallus, §. & quid si tantum, n.* 64. *& seq. ff. de lib. & posth.* Dec. *in reg. in conditione, §. 1. num. 2. de reg. iur.* Fortun. Garzi *ad* l. Gallus, *§. & quid si tantum, n.* 250. Iason, *ad* l. *fi. ff de const. princip. num.* 17. Ioan. Crot. *cons.* 127. *num.* 9.

Authen. Gazaros.
De his nominibus propriis, vide D. Gothofredum hic.

l. Quoniam. 21.
Iudæus testis esse non potest contra Christianum, vide Felynum *ad cap. Iudæi, de test.* Afflict. *decis.* 214. Crau. *cons.* 73. *num.* 18. Alber. *in tract. de test.* 1. *parte.* De quibus actibus legitimis hic mentio fiat, vide Hotoman. 32. *Illust.* & Cuiacium 15. *obser. cap.* 16. vide Gloss. *in cap. testimonium, 53. extra de testib.*

Tit. 6. Ne sanctum Baptisma.

* Damnatur hic secta siue potius hæresis Anabaptistarum.

l. Antistitem. 1.
Vide Alciatum 2. *præsum.* 4.

l. Nulli. 3. & vlt.
Quæ sit pœna reiterantis Baptisma, vide hic Bartolum.

Tit. 7. De Apostatis.

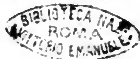
Apostasia quid sit, & qui illi dicantur, vide paratitla Brant.

l. si quis lege. 1.
Salicetus notat hoc loco bona Apostatæ confiscari.

l. Hi qui sanctam. 3.
Fides hęretico data, an priuato seruanda sit declarat Clarus 5. *sent. §. hæresis, vers. præterea.*

Tit. 8. Nemini licere. &c.

In hunc titulum, vide Vvaltherum *libro* 2. *miscell.* Peckium *in præfatione libri de sacrosanctis & catholicis ecclesiis reparandis, nu.* 3. quod autem hic titulus non obseruetur in Gallia, tradit Bugnon. *in legib. abrog.*

Tit. 9. De Iudæis & Cœlicolis.

Oldradus *conf.264.num.1.*

l. Quod Cornelia. i.

Cuiacius *obf.lib.7.cap.36.*

l. Iudæis. 3.

Iudæi irruentes in conuerſum ad Chriſti cultum ſunt concremandi, vt notat hic Salyc.

l. Ne quis. 6.

In hanc legem, vide Alciatum, *libro 2. parerg.cap.23.* Menochium *de arbitr. iudic.capite 290.*

¶Iudæi contrahentes cum Chriſtianis matrimonium, puniuntur pœna capitis, quod ampliari debet etiamſi cum Chriſtiana meretrice iudæus matrimonium contraheret, qua de re Didacus, Couar. *in epit.ad lib.4. decret.2.part.c.6.§.11.num.3.* contra Gomeſ. *ad c. mulieres, num.12. de Iud. in 60.*

¶Quid de Iudæo habente rem cum Chriſtiana: Oldend. *in conſ.ſuo ol:* Dec. *ad l.1.co.2. num.20.* ſed de ſeruo fugit. Gand. *in tract.malef.in Rub.de rapt.num.* . Barba. *conſ.63.libro 4.* Bertac. in verbo Iudæus. In materia Corneli. *conſ.114.libro 1.* Dec. *ad c.1. numero 17. de conſt.* Boer. *deciſ.316.* Didac. *vbi ſupra de intellectu, & ſenſu, d.l.* Dec. *conſ.272. conſulitur.*

l. Iudæi. 8.

Iudæi ligant ll. conſtitutiones, & ſtatuta loci, Pariſ. latè *conſ.2.in prin.libro 4.* in materia latiſſimè Iſidorus, *in tract. de iudæis*, aliquid per Dec. *in l.ſi fugitiui, C.de ſeruis fugitiuis*, Con. *conſ.114.libro 1.* Goz. *ad conſ.24. col. pen.* Ferrat. *caut.24.* Roman. *conſ.155. ad fin.* Iaſon *ad l.3.§.in earum, num. 10. D.de iur.* Dec. *ad cap.1.numero 90. extra de probat.* Afflictus *deciſ.151.* Sereniſſimus Zoannectus, *rerum quotidianarum, cap.60.*

l. Nemo. 9.

Inter iudæos vetitæ ſunt nuptiæ inter deſcendentes, & aſcendentes, & inter collaterales certis gradibus.

l. Iudæos. 11.

Inuocatio diuini numinis ab homine diuerſæ ſectæ videtur fieri in contemptum, quod declara, vt per Bart. *ad Rub.1 conſt:t C. Inſt.num.1.2.* vbi infert quando Iudæus contra fecerit, à quo iudice puniri debeat ſeculari vel eccleſiaſtico, Guido Papæ *quæſt. 63.* Felinus *ad c.poſtulaſti, numero 4. & ſequen.extra de iudæis*: ad hunc textum in fine, adde Hip. Rim. *inter conſil.diuerſi. ad caut.vlt.vol. conſ.165.volum.1.* Cuiacium *libro 12.obſ.cap.30.* Conſt. Land. *prater.c.11.*

l. Hac valitura. 19.

Iudæi non poſſunt habere aliquem honorem. An hæc lex loquatur ſolùm in adminiſtratione publica vel etiam priuata, Iaſon. *ad Rub.de iuſt.& iure, col.1.* Vbi multa in materia huius leg. ff. & per Afflict. *ſuper Conſt.reg. in principio*, Felin. *ad cap.ſi.extra de iudæis*, Iaſon *ad Rubr.de noui operis nunt.col.2.* Crauet. *conſ.73.numero 26.* Cuiac. *dicto cap.30.& libro 16.cap.3.*

Tit. 10. Ne Chriſtianum.

In Gloſſa, *in verbo capitali.* Quod pœna in dubio ad exilium ſit extendenda, vide Doct. *ad l.imperium ff.de iuriſd.omn.iud.* Boer. *deciſ. 254.num.10.& ſeq.in lege vel ſtatuto*, Iaſon *ad l.ſi quis iniquum, § hac pœna, numer.3.D.quod quiſque iuris*, Paul. de Caſtr. *ad l.præſente, num. 2.C.de his qui ad eccl.ſ.confug.* Immo plenè, *ad l.2.D.de pub.iudic.* & propterea quando iudex condemnat ad mortem adiicit, *caput ſeparetur a collo*, ita per Fulg *ad l.1.Cod.de his qui ad eccleſ.confugi.* & per Felinum, *in cap.qualiter, §.ad corrigend.per totum præſertim, num.52.*

l. Iudæus. 1.

In hanc legem vide Corraſ. *lib.3.miſcell.c.17.* Maran. *de ordin.iudic 5.parte 2.diſtinct.num.47 & 2.diſtinct.numer.1. & 2.ſequent.* Moder. Ancon. *in tract. de mercatu, 4. parte num.18.* & ſeq. & vide not. text. qui ab aliis non ſolet ad hoc allegari, contra deciſio. huius gloſſ. *in l.cum autem.§.excipitur, D.de ædilitio edict.* ibi capitalis fraus eſt propter quam quis capite punitur, & ibi videre poteris Cepo. adde Afflict. *deciſ 404.num.14.*

l. Græcus. 2.

Hæc eſt conſtitutio Græca, ex interpretatione Contij.

Tit. 11. De paganis.

Alciatus *libro 1.parerg.c.13.*

l. nequis. 2.

Vide Niceph. *libro 18.c.4.*

l. Omnia loca. 5.

Apud Gallos obſeruatur dominium principis alienari non poſſe, vide Paponem 5. *Areſt.10.*

Tit. 12.

Tit. 12. De his qui ad Ecclesiam.

Agitur hoc titulo de confugis, sic enim appellantur *in* l. *si qua per calumniam, sup. de episc. & cler* Vide *can. eos qui, 27. dist.*

l. Iudæi. 1.

Nota hic Iudæos criminum reos, vel debitores non frui iure asyli.

l. Fideli. 2.

Alciatus *libro* 2. *parerg. c.* 42.

l. Si seruus. 4.

An fugientes reos liceat officiali vulnerare, laté Grammaticus *decis.* 41. Bar. *cons.* 100.

l. Denunciamus. 5.

Plaza *lib.* 1. *miscell. c.* 7. Alex. *cons.* 111. *ponderatu, parte* 1.

l. Præsenti. 6.

Corrasius *lib* 5. *miscell. c.* 23. vide Ias *in* l. *vinum, num.* 6. *D. si cert. pet.* & ibi decis. Boer. *decis* 109 *cum seq* Guid. Pap. *quæst.* 121. Alciat. *de præsum. reg.* 3. *præsump.* 33. Lud. Rom. *consil.* 227. *spectabilis*.

l. Qui habet. 7.

Græca est hæc constitutio ex interpretatione Contij.

Tit 13. De his qui in ecclesi. manumitt.

l. Iamdudum. 1.

Bald. *cons.* 278. *sole parte* 4.

Tit. 14. De legibus vel constitutionibus.

Vide Harmenop. 1. *tit.* 1.

¶ Constitutionum vocabulo, quid hic intelligẽdum sit, optimè declarat hic D. Goth.

l. inter. 1.

Cuius sit legem mitigare, *v. l.* 9. 11. 12. *infra eod.* Vide autem hic quod de iuris & constitutionum differentiis vtiliter scripsit Cuiacius *obser.* 7. c. 18. Oldr. *cons.* 287. *quæst.*

l. Quæ ex. 2.

Loquitur hæc lex de priuilegiis qua de re vide hic Goth.

l. Leges. 3.

Quibus signis leges generales esse deprehendantur declarat hic D. Goth. Cuiac. 16. *obs.* 9. Quod leges ab omnibus sint seruandæ, v. c. *canonum.* 1. *extr. de constit.* & l. *constitutiones.* C. *de iur. & fact.*

l. Digna vox. 4.

Ferrandus, *libro* 2. *explicat* c. 3. Bart. *cons.* 126. *cauetur.*

De principis authoritate, *vide Alciat.* 3. *præsum.* 8. Papa & Imperator legibus velle viuere profitentur, c *canonum. extr. de const.*

l. Non dubium. 5.

Hanc legem Corrasius, ex professo explicuit. Bart. *cons.* 206.

Facta contra legis dispositionem non valent, nec quę ex iis sequuntur, nec iuramento confirmantur limita, vt per Ias. *in addit. ad Port. Instit. quibus ex causis manu non lic.* 2. *col. & in* §. *præterea. Instit. quibus modis ius pat. potes. solut.* Idem Iason. *ad* l. 2. §. 1. *num.* 25 *ff. solut. matr. & ad* l. 1. *num.* 10. *ff. de lib. & posth. & ad* l. 1. *num.* 38 *Cod. de num. trinit. & ad Auth. Sacramenta puberum, col.* 8. *in prin. ver. quarto dicunt, Cod. si aduer. vend.* Fortun. Garzi. *in tract. vlt. fin. vtr. ius, num.* 209. per Alexand. *in Authent. ex causa in* 2. *col. circa med. Cod. de liberis præt.* Declarat Marc. Ang. *inter cons. diuer. ad c. vlt. volun. cons.* 83 *num.* 6. *vol.* 1. Soc. Iun. *consilio* 47. *num.* 6. *vol.* 3. Ad textum iuncta gl. in verbo *pro infectis* quæ dicantur esse contra vel præter legem, Tiraquel. *de vtroque retract. in præfat. num.* 31. Dec *cons.* 17. *viso.*

l. Quod fauore. 6.

Dec. *cons.* 386. *licet.* Bald. *cons.* 394.

l. Leges & constitutiones. 7.

Benedictus Capra *in Reg. conclu.* 6.

l. Humanum. 8.

Sarmientus *lib.* 3. *select. c* 14.

l. Leges sacratissimæ. 9.

In hanc legem vide Corras. *lib.* 4. *Miscell. c.* 7. Cuiac. *lib.* 2. *obseru. c.* 31. Benedictum Caprã *in reg. concl.* 3. 4. & 14. §. 9. Alciatum 1. *præs.* 31.

¶ Quod leges non debeãt ab aliquo ignorari declara, vt per Aretin. *ad* §. *suspectus, Instit. de suspect. tutor.* per Alex. *ad* l. 1. § *si quis ita, num.* 9. *ff. de verb. oblig.* Ias. *ad* l. *quod te. num.* 31. *ff si cert. petat.* Bart. *ad* l. *de quibus. ff. de legat.* quem refert Ias. *in addit. ad Port. ad* § *sed quod principi, num.* 24 Inst. *de iur. natur.* Rip. *ad c. sæpe.* 92. *extr. de restit. spol. & ad* l. 1. §. *si quis ita.* Abb. *ad c.* 1. *num.* 9. *extr. locati.*

l. Omnes. 10.

Hanc legem Cuiacius restituit, *obser. c.* 31. *libro* 2.

l. Cum de nouo. 11.

Nouum ius quod appelletur: vide hic D. Goth.

l. si imperialis. 12.

De voce *Sensus*, Menochius *de arbitr. iud. lib.* 1. *quæst.* 7. à *numer.* 45. Dec. *cons* 690. Oldr.

*conſ.*95. Iaſ. *conſ.*10. Rom. *conſ.*342. & *conſ.*260.

Tit. 15. De mandatis principum.

Ad hunc Titulum ſcripſit Ferretus, quæ autem appellentur principum mandata, optimè declarat D. Gothof.

l. ſi quis adſerat. 1.

In hanc legem Cuiacius 12. *obſ.*32. Peckius *de reparat. eccleſ. c.*29. *nu.*2. Rom. *conſ* 387. Philip. Dec. *conſ.*42.

l. Sancimus. 2.

Hanc legem Cuiacius ſupradicto loco reſtituit.

Tit. 16. De Senatuſconſultis.

Senatuſconſulta fieri vetat, Nouella Leonis 78.

Tit. 17. De veteri iure enucleando.

De reſponſis Iuriſconſultorum, vel conſtitutionibus Imperatorum, vide hic Veſembechium.

l. Deo authore. 1.

Contius *libro* 1. *lect. ſubſ. cap* 7. Cuiac. *libro* 5. *obſ. c.*25. Cotta in voce Paratitla, Conſtant. Landus *enarrationum ad titul. D. de iuſt. & iure, cap.*1.

De confirmatione Digeſtorum.

Contius *d. c.*7. Alciat. *lib. diſpunct. c.*23. Goueanus *lib.*1. *variar. lect. cap.*29. Antonius Roſcius *lib.*3. *memoral. c.*9. Prateius *ſententiarum, cap.*1. Auguſtinus *lib.*2. *emend. cap.*1.

l. Dedit nobis. 3.

Contius *dicto loco.* Alciat. *lib. diſpunct. c.*23. Goueanus *lib.*1. *variar. lect. cap.*29. Ant. Roſc. *lib.*3. *memoral. cap.*9. Prateius *ſent. cap.*1. Auguſtinus *lib.*2. *emend. cap.*1.

Tit. 18. De iuris & fact. ignorantia.

Ad hunc titulum extant Antonij Menſij commentarij: Scripſit & Conſtantius Landus *enarrat. in tit. de iuſt. & iure, cap.*4. & 7.

l. Quamuis. 1.

Ad hanc legem Corraſ. ſcripſit: vide Mercerium *lib.*1. *opin. cap.*10. Ludo. Rom. *conſilio* 506. Bald. *conſ.*263. *parte* 1.

l. Cum ignorantia. 2.

* Fulg. *conſ.*90. *in quæſt.*

l. ſi emancipata. 3.

Philip. Dec. *conſ.*402. *in cauſa.*

l. ſi poſt diuiſionem. 4.

Alex. *conſ.*168. *parte* 5. Dec. *conſ.*525. Bartol. *conſ.*85. Dec. *conſ.*267. & 351.

l. Cum falſa. 5.

Hotomanus 25. *Illuſt.* Cuiac. 12. *obſeruat.*19. Oldr. *conſ.*133 *factum.*

l. Error. 7.

Boſſius *in tit. de confeſſis, nu.* 60. & *ſeq.* Lud. Rom. *conſ.*346. *in hac.* Bald. *conſ.*307. *proponitur parte* 5. Cum *conſ.*37. & 160. Fulg. *conſilio* 181. Bald. *conſ.* 1.

l. Cum teſtamentum. 8.

Eadem eſt inſcriptio *l.*7. *de cond. indeb.* ideo eam coniunge.

l. Non idcirco. 9.

Card. Zaba. *conſ.*44. *quod ratificatio.*

l. Cum quis. 10.

Hanc quoque legem Corraſius explicuit: vide Ioannem Robertum, *lib.*1. *ſentent. iur. c.* 6. 7. & 8. Vitalem *lib.*2. *variar. lection. cap.*22. Philip. Dec. *conſ* 348. *de duobus.*

l. Conſtitutiones. 12.

Quod leges ab omnibus ſint ſeruandæ, *c. canonum* 1. *extra de conſt.*

l. Ne paſſim. 13.

An mulieres ligentur ſtatutis terrarum, notat hic Bald. hinc quæris an conſuetudo liget mulieres.

Tit. 19. De precibus Imperatori offerendis.

Preces & reſcripta idem eſſe pluribus conatur oſtendere hic Cuiac. in paratitlis.

l. Licet. 1.

Cuiac. 12. *obſeru. cap.*22. De adnotationibus, vide Duar. *lib.*1. *diſput. cap.*8.

l. Quotiens. 2.

Cuiacius *lib.*2. *obſeru. cap.*10. Menochius *de arb. iud. caſ.*203. Oldrad. *conſ.*37. & *conſ.*237.

* Antonius Faber *libr. de error. pragm. decad.*25. *cap.*5.]

l. Nec damnoſa. 3.

Menochius *d. caſ.*203.

l. Vniuerſa. 4.

Bartolus *conſ.*69. *viſo ſtatuto.*

l. Si.

l.Si quis.5.

Boffius *in titul. de supplica. aduersus sentent. fol.326.*

l.Vniuersis.6.

Oldr.*cons 317.Seneca.*

l.Rescripta.7.

Corrasius *ad l.nuptiis de Senatoribus.*Philip. Dec.*cons.357 in casu.*

l.instrumentorum.8.

De instrumentorum vi ac potestate, vide hic gloss.

Titul.20.Quando libel.princip.datus litis contest.faciat.

Ad hunc titulum scripsit Brissonius *libro 3. select.cap.7.*

l.Dubium.1.

De subscriptione huius legis, vide hic Pac.

l.Temporales.2.

Pileus *quæst.75.*

Titul. 21. Vt lit. pendent. vel post prouocationem, aut definitiuam sentent. nulli liceat imp.supplicare.

l.Licet.1.

Molinæus *ad consuetudines Parisienses.§.52. glossa 1.num.*88.

l.Supplicare.2.

Petrus de Ancha.*cons.16 viso processu.*

Tit.22. Si contra ius vel vtilit. publ. vel per mendac. fuerit aliquid postul. vel impet.

Rescripta contra ius Dei & sanctorum, contra ius naturale, contra ius ciuile lædens aliquem an valeant, vide hic summam Azonis.

l.Non idcirco.1.

Menochius *de arb.iud. lib 1. q.37.* Benedictus Capra *in regul.concl. 46.& 47.*

l.Præscriptione.2.

Philip Dec.*cons 42.*Baldus *cons.341.parte 4.*

l.Puniri.3.

Oldradus *cons 256.clements.*

l.Etsi.4.

Card.Zaba.*cons.145.*

l.Et si.5.

Oldradus *cons.143 thema.*

l.Omnes.6.

Menochius *de arbit.iudic.cas.203.*

Tit. 23.De diuers. rescript.& pragmat.sanctionibus.

l.Si libellum.1.

In hunc titulum erant *Menesii commentaria.*Ludouicus Rom.*cons.455.& cons.80.* Bal. *cons.341.parte 4.*

l.Falso.2.

Menoc.*de arb.iud.cas.202. & cas.204.* Rescriptū est perpetuū nō annale, nisi aliud tēpus definiatur in rescripto: de hoc textu late, & not.Felin.*ad c.licet vndique, col.2.de off. deleg.*Socinus Iun.*cons. 89. magnā ad fi.vol.1.* per Aret.*§.præterea,n.10.Inst.de excep.*Fel.*ad c.cum accessissent,nu.26.de const.*vide gloss.*in c. venerabilis,extra de iud.*

l.Sancimus.3.

Ludouicus Rom *cons.336.circa.*

l.Si qua beneficia.4.

Rescripta non valent sine die & consule, *can.dicenti,25.q.1.*Papon.*3.notar.5.*

l.Vniuersa.7.

Bart *cons.90.*Philip.Dec *cons.350.visis.*

Tit.24. De statuis.

De statuis & imaginibus, vide hic Vesembechium.

l.Si quis.1.

Ioan.de Ana.*cons.86.*Pet.de Anch. *cons.113.*

l.Si quando.2.

Oldradus *cons.217.super eo.*

l.Et virtutum.4.

Honor alterius damno esse non debet.

Tit.25.De his qui ad statuas.

l.Quia ad.1.

Ferrandus *lib.2.explicat.cap.4.*

Tit. 26. De offic. præf. præt.

Vide eundem titulum, D.*lib.1.tit.11.*

l.Libellus.1.

Corrasius *epistol.quæst.c.59.*

l.Formam.2.

Alciat. *lib 2.paradox.ca.9.*Philip. Dec.*conf.* 403.*quamuu.* Budou.Rom.*conf.*2.8.

l.Si quos.3

Iudex remoueri potest ob aduersam valetudinem negligentiam vel furtum.

Titulus 27. De offic. præf. præt.

l.Quas.1.

Cuiacius *libro* 12.*obser.cap.*40.

l.2.

Cuiacius 3.*obs.*24.

Titulus 28. De officio præf. vrb.1.

¶*Studentibus*, adde Rom.*cons.*192 & *cōs.*293. Grammaticus *ucōs.*30.*a numero* 2. Vbi examinat vtrum iurisdictio competens inferiori, dicatur competere priuatè, ad superiorē an cumulatiuè.

l.Quod.2.

Ludouicus Rom.*conf.*59.

l.Omnia.4.

Corporati vnde dicantur, notat hic D.Gothofredus.

l.Primicerius.5.

Cuiac *lib.*13.*obseruat.cap.*1.

Tit.29. De off.magistri militum.

Magister militum an illustris sit, notat hic Brant.

l.Cum propitia.5.

Cuiacius *in pr æm. Institut. Iustiniani*: quomodo restituenda sit declarat.

Tit.30. De officio quæstoris.

Quæstorum origo, dignitas & munus, explicatur hic à Vesembechio.

l.Totius minoris.1.

Quæstor à Cassiodoro dignitas literarum dicitur.

l.Omnis.2.

Quod fuerit laterculum maius aut minus, vide hic.

Tit.31. De officio magistr.officior.

Ex quæstore plerumque magister officiorum fit, ideo subiicitur.

l.Curæ tui.4.

Cuiac 3.*obser.*24.

Tit.32. De offic.com.sacr.larg.

Comes sacrarum largitionum an sit illustris aut spectablis, notat hîc Aso.

Tit.33. De off.com.rerum priuatarum.

De distinctione bonorum, vide hic Cuiac. *in Paratit.*

Tit.34. De off.com.sacr.palatij.

l.Ad palatinorum.1.

Molineus, *ad conf.tit.*4.*in princ.à num.*35.

Tit.35.de off.proconsulis.

Quæ differentia sit inter præsidem & proconsulem, vide Brant.*in parat.*

l.Legati.1.

Legatorum prouincialium specialia iura *notat. D.h.tit Gl.ss.hic.*

Tit.36. De offic.comitis orientis.

Is præerat quindecim prouinciis orientis quæ enumerantur hic à doctissimo Cuiacio.

l.Titulus.1.

Cuiac. *lib.*2.*obser. cap.*13 & *lib.*8.*cap.*21.*ad* l. 6.*D.de excusat.*

Cotta *in voce limenarcha.*

Tit.37.de off.præf.Aug.

Quæ prouinciæ & quot fuerint sub præfecti Augustalis cura, notat hic D.Goth.

l.Præfectus.2.

Cuiac *lib.*8.*obser.cap.*21.

Tit.38.de off.Vicarij.

Multa hic de Vicario annotantur Brantio *in paratitlis.*

l.in ciuilibus.1.

Alciat.

Alciat.*lib.2.paradox.c.12.* Corrasius *libro 3. miscel.c.19.*

Tit.39. De off. prætorum.

De prætoribus eorúmque munere & officio, vide hic Vesembech.

l. Prætor. 1.

Oldr.*consi.214.:actum.*

Titul. 40. De officio rector. prouin.

l. Potest. 1.

Bart.*consil.189.primo.*

l. Præsides. 2.

Ammian.*lib.26.*

l. Ciuitas. 6.

Cuiac.*lib.16.obs.cap.6.* Oldr.*consi.100.*

l. Ne quis. 8.

Huc pertinet *l.ne præfectianus exactoris, C. Theod.lib.12.*

l. Si quis. 13.

Rom.*consil.327.iste.*

Tit.41. Vt nulli patriæ.

Cassiodorus 1.*variorum.* Paulus 5.*sent.12.* Papon.*3.notar.8.*

Tit. 42. De quadrimenstruis & breuibus.

De quadrimenstruis, vide Cassiod.*lib.12. varior.* Breuibus, vide Zonaram in concilio Carthaginensi.

Tit.43. De offic. præf. vigil.

l. Præfecti. 1.

Cassiodorus eleganter de præfecto vigilum.

Tit.44. De off. præf. anno.

Extat hic Titulus in libro Auredami.

Tit. 45. De off. ciuil. iud.

Cuiacius *lib.16.obs.cap 9.*

l. Honorati. 1.

An omnibus temporibus iudices olim adiri potuerint, notat hic D. Gothof.

l. Si quis pro publicis. 2. & vlt.

Non præsumitur quis facere aliter quàm debeat, cócordat l.*incredibile, C.de pœnis.* Idé in voluntate principis, quæ talis esse præsumitur, qualis esse debet, Bal.*ad proœm.in verbo Augustus, & ad* l.*omnes popul. D.de iust.& iur.* Paris.de Put.*in tract.syndic.versi.est autem circa prædicta.*

¶Et quando aliquid factum est, præsumitur ab eo factũ qui tenetur illud facere, Bal. *ad* l.1.*C.de atim.pup.præst.* etsi nõ apparet quis ex duobus actibus præcesserit, præsumitur præcedere is qui præcedere debet, Felin. *ad c.pastoralis,col.4.extra de rescript. in decretc.* An præsumatur solemniter factum, vide *ad* l *ex ea parte, D. de probat.* in materia, *ad* l. *merito, D.pro socio.* adde quod per hunc textum dicit Bald.*ad* l.*vn.casu, C.ne quis in sua causa,* quòd præsumitur pro iudice, de quo laté per Alc. *de præsump.reg.3.præs.9.*

Tit. 46. De officio militarium iudicum.

Magister militum de curialibus, vel priuatis personis non habet potestatem.

l. Numquam. 1.

Vide Harm.*1.tit.4.*

l. Duces. 4.

Cuiacius *libro 3.obs.c.24.*

Tit. 47. Ne rei militaris comitibus vel tribunis lauacra præstentur.

l. Omnem. 1.

In hanc legem Cuiacius.

Tit. 48. De officio diuersorum iudicum.

Bellonus *libro 1.supput.cap.12.*

Tit. 49. Vt omnes iudices tam ciuiles, quàm militares post administrationem depositam quinquaginta dies in ciuitat. vel certis locis permaneant.

Cicero *epist.11.& 5.*

l.Nemo.1.

Lud.Rom.*conf*.415.

§.Ipse autem.1.

Per sex menses.De sex mensibus,v. Cuiac. c.18 *de praescript*.

Tit.50. De offic. eius qui vicem alicuius iudicis vel praesidis obtinet.

Bellonus *libro* 1.*supput* c.12. Hic autem titulus in quo differat à titulo, *D.de officio eius cui,& c*.vide ibi.

l.Suggerente.2.

Oldr.*cons*.102.

Tit. 51. De assessoribus domesticis & cancellariis iudicum.

Assessor quis.&cur assumatur. An praesides debeant secum ducere domesticos pro officialibus,vide summam Asonis.

l.Studiorum.1.

Oldr.*conf*.148.*studium*.Philip.Dec.*conf*.8.*viso puncto*. Iure communi cautum est, & rectè vt qui maiorem iurisprudentiae studiis impenderint,in assessorum numero pro suorũ studiorum meritò cęteris anteponãtur,vtque laborem honos & salarium sequantur.

l.Praesides.2.

Nota hic adsessores non esse iudices, nec libellos posse subscribere.

l.Velut.7.

Ad intellectum huius legis,vide *l.4.de aduoc.diuer.iud*.

l.Si post.9.

Nota hic quod potestas tenetur pro familia sua.

l.in consiliariis.10.

Brissonius *libro* 1.*Selectionum*,c.12.

l.Non minus.11.

Notatur hic immunitas eorum qui adsident maioribus magistratibus.

l.Liceat.12.

Baldus *conf*.318.*ponitur*,*parte* 3.

l.Nemo.14.

Philip.Dec.*consi*.42.*pro facultate*.

Tit. 52. De annonis & Capitatione administrantium & eorum adsessorum aliorúmue publicas sollicitudines gerentium, vel eorum qui aliquas consecuti sunt dignitates.

Capitatio quomodo accipiatur,vide Azonem hic.

Tit.53. De cõtractibus iudicum vel eorũ qui sunt circa eos & inhibendis donationibus in eos faciendis& ne administrationis tẽporẽ proprias aedes aedificent sine sanctione pragmatica.

l.Quicumque.1.

Philip.Dec.*conf*.661.*in cas*.4,Franc.Aret.*cõs*.24.*quatuor*.

Tit.54. De modo mulctarum quae à iudicib. infliguntur.

Mulcta quid & in quantum distet à poena, Vesembechius hic.

l.Multa.1.

Raphael Fulg.*conf*.71.*mulier*.

l.Curator.3.

Vide Cuiac.*in l.3.C.de his qui spõte munera*, *l.12.obs*.30.

l.Eos.6.

Rainaldus Corsus *libro* 1. *indag*. c.7.Ægid. Bossius *in suis tractat.tit.de mulctis*.

Tit.55. De defensoribus ciuitatũ.

Ordines & magistratus municipales proportione quadã respondẽt,& similes sunt vrbicis,vt Curia Senatui, Decuriones Senatoribus, Duumuiri Cõsulibus,Defensores ciuitatũ (qui&defensores plebis) tribuni plebis.

l.Si quis.1.

Alciatus *libro* 3.*dispunct* c.5.

l.Deffensores.8.

De literis sedis prętorię,vide Cuia.*ad No*.8.

Titul. 56. De magistratibus conueniendis.

Alciatus *lib.3.dispunct*.c.5.

Titul.

Tit.57. De off.iurid.Alexandriæ.

l.Iubemus.1.

Cuiacius *libro 3 obs.cap.14.*

CODICIS LIBER secundus.

IN hunc librum secundum scripsit Franciscus Ramponus * & Petrus Olicinus Senésis Cōmentaria, Cumanus.

Tit.1. De edendo.

*In hūc Titulū scripsit Iulius Rōdinellus. Paulus de Venet. Lælius de Valle discipulus Pauli Castrensis. Vide Alciat. Rip. Cagnol. & Ferretū, *in l. cl...*, Ra...aldum Corsū, *lib...in agat...r. a..2 & lib.3...6.* tradita etiā huius Tituli interpretatio est in Academiā Rostochiēsi, à Domino Laurētio Kirchouio.

l.Ipse dispice.1.

Bellon *lib.2. suppu...c.11.* Zoānet. scripsit ad hanc *leg.1. & l.2.3. & 4. Auth si q...is in aliquo.* Bald. *cons. 23. præmittendum, par...e 4. & cons. 98. nam probat, parte 2.* Ias. *cons. 103. in hoc passu, parte 1.* Rom. *cons. 398. vt clarior.*

Ad eius intelligentiam *ibi ad offic. iud.* vide Dec. *in cap. 1. n. 35. extra, de probat. & in versic. quemadmodum.* Ad communem intellectum circa fin. Dec. quærit, quæ sit ratio, quòd argentarius non cōueniatur actione mandati, cùm tamen aliter non teneatur, nisi præcesserit mandatum, circa rationem quā ipse assignat Sciendū est ideò nō dari, quia quędam sunt operæ, quæ licet locentur, & quædam merces interueniant, tamen propter earum nobilitatem non oritur actio, iuxta Doct. *in l. vnica. C. de suffrag.* Repetitionum 7. *folio 73. nu. 40. 42. & 43. & folio. 75. num. 34. & sequen.* Repet. 7. & 78. *nu 6.* Repet. *folio 7 folio 77. numero 7.* Repetitionum 7. Bald *cōs. 343 parte 4. & cons. 98.* Ias. *cons 103.* Rom. *cons. 398.*

l.Is apud.2.

Bellonus *d. l. 2. c. 12.* Bossius *in tit. de public. process.* Bald. *cons. 257. Titius emit, parte 1.* Repetitionum *folio 82. numero* 38. 49. 58. 60. & 61.

l.Edita.3.

Vaconius *lib. 1. declar. 26. & lib. 6. declar. 87. cū duabus seq.* Menoch. *de arbit. iudic. cas. 176.* Reuard. *pro tribun. cap. 9.* Bart *cons. 117.* Rom. *cons. 381.* Dec. *cons. 363.* Rom *consilio 108.*

Libellus sine cōclusione singulariter non procedit nec valet, notatur hic per doctores latè *& ad c. examinata, de iudic.* Soc. *reg. 231 libellus, & reg. 132.* & dū hic dicitur quod ante litē contestatam emendari & corrigi potest, vide Soc. *reg. 235. & seq.* Ad hūc text. Affli. *decis. 44. nu. 3.* Caciap *decis. 10. & 156.* Vaçon. *declar. 242.* Crau *cons. 273. nu. 7.* Tiraq. *de vtr. reti. prima par. §. 8. gl. 7. n. 4.* Bello *lib. 1. suppur. c. 9.*

Quomodo intelligatur, vide Glossam *in §. si minus, in verbo eodē iudice. Inst. de actionibus in pr* & ibi Doctores dicentes hāc legem hodie esse correctam per *Authenticam. Qui semel, C. quomodo & quando iudex*, Iason tamen ibi tenet cōtrarium *numero* 9. Afflictus *decis. 102.* Repetit. 7 *folio 1:1. num. 229. & 39.* Bar. *cen. 117.* Ro. *cos 381.* Dec. *con. 362.* Rom. *con. 398.*

l.Qui accusare.4.

Actore nō probāte reus absoluitur, intellige cū absolui diffinitiuè, vt per Mars *sing. 1 9.* limita prout in *sing 170.* Cur. Iū. *ad l. vnicam, in fin. C. de sent. quæ sine certa qu...* Specul. *in tit. de probat. §. probare, numero 9 ... §. 7.* Pro āpliatione, Marcel. *singulari 17.* in materia, per Rom *consilio 192.* Pro limitatione Rot. Rom. *decis. 1... in no.* Rip. *ad l. admonendi, nume. 65.* vide Cot. *in memor. in verbo actore*, Ias. *ad §. omnium, numero 111. insti. de actio.* Rot. *decis. 120. actore, in no.* Alexan. *ad l. properandum, §. & siquidem, C. de iud.*

¶Ad illud quod reus nō tenetur edere actori propria instrumenta, vide copiose per Felin *ad c. 1. extra de probat. nu. 9. cum pluribus seq.* & ibidem late per Decium *n. 47. cum seq.* Soc. *reg. 112. edere*, vbi ponit 14. limitationes Alex. *ad l. 1. vbi omnes, C. eodem tit.* Vide Socinum *in reg. 412* menoch. *de arbit. iudic. libro 2. cas. 98.*

l.Non est nouum.5.

De libris argentariorum & mercatorum & quam fidē habeāt, Menochius tradit. 2. *de arbitrariis iud. lib. 2. casu 91. 92. 93.* Fulgosius *consilio 103.* Adde Glossam *in l. 1. §. dies, D. de edendo.*

l.Iustum est.6.

Editio fit etiam priuato à fisco ad defensionem probandam.

l.Procurator.7.

Edens instrumentum an teneatur edere originale, præter hic dicta à Bald. vide Bart. *in Rub. de noui operis nunt.*

Authent. Si quis in aliquo.

Oldra. *cōsilio 121.* Decius *cons. 36. & 302. 152. 288.* Baldus *consilio 10. parte 1.* Fulgosius *cōsilio 133. & 193.* Cumanus *consilio 188.* Alexander *in l. sciendum, columna 3. D. de verborum obligat.* Oldradus *cōsilio 121.* Decius *cōs. 36. & 302.*

Instrumento alterius mentionem facienti non creditur, nisi producatur originale, vel veritas aliude probetur, Doctores hic, Deci. *consil o 35. num.* 2 Bellonus 1. *supput.* 16. Cepola, *cautela* 116. Doctores, *ad* l. *sciendū, C. de ver. oblig.* Socinus *regula* 136. Bauerius *ad* §. *penul. Inst. de testamentis*, Ferretus *consilio* 42. Boeri *dec. f.* 28. *numero* 4 Bartolus *ad* l. 1. *numero* 26. *D. si certum.* Afflict, *decisione* 72 *numero.* 7.

Tit. 2. De in ius vocando.

Ad totum titulum scripsit Alciatus, vide Cuiacium *libro* 13. *obs.* 11.

l. Sicut bonis. 1.

Raphael Cumanus *consilio* 82. *casus talis.*

l. Venia. 2.

Peckius *de eccles. repar. cap.* 6. tractat illud Bald. quod princeps ius patris læsę non possit remittere, Cepol. *consilio crim.* 24. Baldus *cons.* 144 *parte* 1.

Pro intellectu huius textus, Rimin. *ad prin. Inst. de dona. num.* 205. ad textū & glossam finalem hic, vbi Bart. no. quod princeps per suū rescriptum non potest remittere pœnam pecuniariam applicādam parti, secus in ea, quæ applicatur fisco, limita, vt per Ias. *ad* l. *Gallus*, §. *& quid si tātum, num.* 80 *vbi alij, D. de lib. & posth.* Fel. *ad c. super eo. n.* 5. *de offi. deleg.* & quod princeps non possit aliquem priuare dominio suo, Felin. *ad cap. qua in ecclesiarum, num.* 27 *de const.* Crau. *consilio* 115 *num.* 21. *& seq.*

¶ Vide Socinum *in reg.* 148.

Ad istū textū in verbo *hæredes*, vide Gom. *Inst. de act.* §. *per gl. in verb patrono, in* §. *pœnales.*

¶ Ad declarationem huius legis, vide Azo. *in summa C. de operis libert. in* 2. *cap. quod incipit hic assignari, in pri. verbo.*

l. Qui in potestate. 3.

Aret. *de patria potestate*, §. *ius autē, circa prin. & ibi Glos. mag.*

l. Qui semel. 4. & vlt.

Cuiacius *libro* 10. *obs. capite* 10.

Tit. 3. de pactis.

Ad legem primam & Rubricam scripserunt Ferretus, Cagnolus & ad totum titulū Alc. & vt audio, Donellus, extat etiam Fran. Hotomani disputatio, de pactis. * In hunc titulum commentaria edidit Vesembechius.

l. Conditionis. 1.

Ad hanc legem. Ripa scripsit, vide Corras. *libro* 1. *miscel. cap.* 19. Forcatul. *Necyomant. dial.* 51. Bart. *consilio* 212. *&* 72. Bald. *cons.* 191. Oldr. *consilio* 107. Dec. *consilio* 265. *&* 379. Bald. *cons.* 89. Fulg *cons.* 101. Cum. *consilio* 3·6.

Soc. *reg.* 280. *pactū factum*, & post repet. hic, vide Barbat. *ad* l *cum acutissimi, C. de fid. nume.* 186. 194. 202. Forcat. *in Necyom. iur. dial.* 51. *numero* 1. vide per Baldum *in ea lege* 1. *de cond. ob causam eo.* 1.

l. Post venditionem. 2.

Franciscus Curtius *consilio* 97.

Vbert. Zuccar. *ad Rub eo. tit. nu.* 65, Cur. Iun. *cons.* 97. *ad fi. n.* 7. Iaco. de Alb. *in repet. ad Rub. D. de verb. oblig. num.* 83. *& seq. folio* 136. *nume.* 65. Repet. 7. *folio* 90. *numero* 371. Repet. 3.

l. postquam. 4.

Ad hanc Ferretus, vide Corrasium 4. *misc.* 5. ad Glossam in verbo *renunciasti*, vide Baldum *in* l. 2. *in principio, D. de pactis*, Aretinum *in* l. *naturaliter*, §. *nihil commune, D. de adquirēda possessione*, Alciatum 4. *parad.* 10.

Renuntians liti motæ, renuntiare videtur tam instantiæ, quàm iuri in illud iudicium deducto. Adde ad hūc textum post repetitionem hic, quæ ad dec. Capel. Tolos. *decis.* 5. Luchi. de Curt. *consilio* 111. *numero* 18. *inter cons. diuers. ad cau. vlt. volunt. volumine* 1.

Ad glossam 1. *in verb. postquam liti*, vbi quòd renuncians liti, censetur renuntiare instātiæ & iuri. Adde quòd fallit in beneficialibus, vt per Rom. *deci.* 36. *in nouis*, & Rip. *ad* l. *naturaliter*, §. *nihil commune, numero* 107. *de acquirend. poss.* vbi ponit etiam aliam limitationem.

Item renuntians liti, non videtur fateri quòd aduersarius habeat ius l *si te, C. de ingen. manumis.* Ro. *sing.* 796. Tiraq. *ad* l. *si vnquam, num.* 203. *in verbo donatione, C. de reuoc. donat.*

l. Creditori. 5.

Repetitionum 1. *folio* 441. *numero* 35.

*Cuiac. *ad* l. 1. *D. de pact.*

l. Pacta quæ. 6.

Iserniensis *singulari* 2. *folio* 42.

l. debitori. 7.

Guido Papæ *consilio* 226. Romanus *consilio* 276. *& consilio* 26.

l. Si paciscenda. 8.

Baldus *consilio* 93. Ioannēs *parte* 2. Mathesilanus *singulari* 86. *numero* 3 *folio* 148.

l. Legem. 10.

Ex professo Ferretus, obiter Sarmientus 1. *select.* 11. Guido Papæ *consilio* 12. Franc. Curt.

l. Ex conuentione. 11.

Vide Iasonem *in fine Rubrica de noui operis nuntiatione*, & alios Modernos.

l. Pacta nouissima. 12.

Baldus *consilio* 215. *Proponitur parte* 2. *& cons.* 223, *Primo stat. parte* 1. *&* 313. *parte* 1.

l. In-

l.In bonæ fidei.13.

Repetitionum *tomo* 7.*folio* 201.*n*.22. Alciat.

l.Si pacto.14.

Prateius *sententiarũ*,*ca*.5. Bald.*consilio* 476. *Factum*, *parte* 1. Repet.*folio* 476 *numero* 187. *& folio* 44. *numero* 23.*folio* 69.*num*.51. *& tomo* 7.*folio* 182.*numero* 11.*& folio* 183.*numero* 6.Mathesilanus *singulari* 76.

Pro intellectu ad hunc textum Præpositus Senẽsis *in suis quæstionib.quæst*.44.*casu* 5.Dec. *ad l.legẽ*,*Cod.de pactis*, Alciatus *ad rubr. D.de verb.oblig.n* 14.vbi Hieronym. Verin.*numero* 128 Iacobus de Nigris *numero* 51. Dynus *ad regulã non est in mora. De regulis in* 6.Socinus Iunior *ad l.si ita stipulatus*,*numero* 187. *D.de verb. oblig.*Bartolus *in d.l.si ita*,*in fin.* Alexander *ibidem* Gloss.*in verbo*,*debetur.Instit.de actionibus*, Doctores ibidem Aretinus & Iason.

l.Pactum quod dotali.15.

Guterius 1.*parte resolut.cap*.59. Pilæus *quæst*. 120.Oldrad.*consilio* 127 *viso instrumento*, Dec. *consilio* 184.Ludo Rom.*consilio* 293 Feder. de Se.*consilio* 140.Baldus *consilio* 440.*parte* 1.

*An habeat locum in pacto iurato & vide Pachineum *lib*.2 *Controuersiarũ iuris cap* 101.

l.Cum proponas.16.

Panor.*consilio* 11. *Tria sunt*,*parte* 1.Card.Sabarel.*consilio* 148.

¶Vide Socinum *reg*. 1495.*folio* 400.*numero* 196.Repet.8.

l.Pactũ quod bona fide.17.

Romanus *consilio* 106.*viso thematæ*,Decius *consilio* 79.*& pro tenui*.Fulg.*consilio* 133. *proponit*,Panorm.*consilio* 76 *parte* 1.

l.Si creditores.18.

Raphael Cumanus *consilio* 80.*visa copia.folio* 187.*numero* 21.*&* 23.Repet.7.

l.Licet inter.19.

Sarmientus *libro* 2.*select.c*.5. Forcat.*Necyomant.dial*.55.Cuia.*lib*.16.*obs.cap*.39.Guid Pap. *cons*.234 *non valuit*,Dec.*cõs*.516. *quoniã causa*.

l.Traditionibus. 20.

Contius *lib*.1.*disput.cap*.8.Duarenus *in comment.de pactis*,*folio* 38. Zoannetus *rerũ quotid. cap*.1. Gomesius,*tomo* 2.*variar.resol. cap*.2.*nu*. 5.*in fine*,Decius *cons*.343.*& cõsilio* 139. Panor. *cons*.79.*& cons*.5. *omissis*,Baldus *consilio* 468.*factum parte* 5.

Limita secundum Castrensem,& intellige secundũ eum,*in l.singularia.in* 3.*lect.si cert.pet.*

In materia huius legis,Dec.*ad l.cũ seq.Co. eod.tit.*per Tiraq.latè *in tract.de vtroq.retract.* 2.*par*.§.1.*glo*.7.*nu*.6.*& num*.12. Limita in contractibus principis,Ias. *ad l.ciuitas.nu*.6.D.*si cert.pet.& ad l.quoties.C.de rei vend.*Limita vt per Diac. *regul*.207. *in Emphiteutico iure*, Corn.*cons*.237.*nu*.2.3.*&* 9.*vol*.1.ad intellectũ ius legis,Hotom.*in comment.verb. iur.in verbo pacta*,*vers.sic etiã*.Ad glo pe.quod ex præscriptione non transferatur dominium directum,sed vtile,Soc.*reg*.97.*dominium*.

l.Cum proponas.21.

Decius *cons*.382.*Conclusio*,*& cõsilio* 282.*viso pũcto*,Alexander *cõs*.212. *Visis*.*parte* 2. Decius *cons*.264.*in instrum.*

l.Pactum curatoris.22.

Ludouic.Roman.*cons*.28.*Visa*,Panorm.*cõs*. 45.*satis*,*parte* 1. *& cons*.39. *punio*, *vol. parte* 1. Decius.*cons*.97.*&* 255 *&* 479.

l.Filius paciscendo.23.

Baldus *cons* 14. *filiusfã.parte* 1.*& cons*.496. *tenor*,*parte* 1.Repet.8.*folio* 81.*numero* 66.

l.Debitorum.25.

Romanus *cons*.275.*quo ad*,1.

l.Paulo successorum.26.

Oldradus *cõs*.313.*thema.in* 1.*addit*.Repetit. 1.*folio* 398.*numero* 73 *& seq.*

l.Petens ex.27.

Alciatus *libro* 5.*paradox.cap*.2.Cuiacius *libro* 10.*obs.cap* 24.* & ad *l.iurisgentium* 7 §. *Quinimo ff.de pact.*Forcatulus *dial*.90.

Ad glossam magnam in fine,vide Bar.*in l. Iurisgen*.§.*quin*,*de pactis*,*n*.14.Ad gloss.max. in verbo,*sed quid si cũ ipse alibi interposuit*,*considera vel sit hoc* illa verba *& modo ipse*,id est stipulator in cuius fauorem,sed alius id est promissor in sui fauorem interposuit,& contra Alciat.vide Caccialup.

Hiero.Groso *ad l.lecta*,*numer*.45. D.*si cert. pet.* Bereng.Fern.*ad l.pacta conuenta*,*D.de contrahẽ.empt*.2.*cap.num*.30.Forcatulus *ad Rubr. de verborum oblig.numero* 34.*&* 51.

Repet.2.*folio* 120.*numero* 45.*folio* 302.*num*. 30.*& seq.&* 34. Repetitionum 2.*folio* 195.*nu*. 9.18.21.27.38.40. *&* 41. Repetitionum 7.*& folio* 200.*nu*.13. Repetitionum 7.Fran.Curt.

l.Si certis annis.28.

Corrasius *libro* 3.*miscell.cap*.15.Molinæus *ad consuet.Parisien.tit*.1.§.7.*Glossa* 1.*nume* 19. Pileus *quæst*.21.*&* 84.Beroius *qua*.14. Lud.Ro. *consilio* 109.Panor. *consilio* 6.*parte* 2. Lud.Ro. *cons* 311.Bald.*cons*.425.*&* 134. Chass.*cons*.18.*viso*,Cardin.Zaba.*cons*.118.Socinus *cons*.145.

l.Si quis in cõscribendo.29.

Guterius 1.*parte resolut.cap*.28.*numer*.8.Pa-

norm.*cons.61.* & 72. Baldus *cons.* 4. Raphael Cumanus *cons.90.*Romanus *cons 338.* & 167.

¶Quilibet renũtiare potest fauori suo, vltra scribentes, hic, præsertim Curt. & Goz. *in repetit,* vide Tiraq. *in tract. le mort saisit,7 parte 1. declar. numero 1.* & 4. & *per tot.* Mars. *sing.101.*

*Hanc legem desumptam esse ex l. *si quis in conscribendo C. de epis. & cler.* verba ipsa & inscriptiones & subscriptiones vtriusque legis indicant.

¶Fachineus *lib.1.controu.iur.cap.61.*

¶Vide Socinum *in reg.336.*

l. De quæstione.30.

In hanc Cognolus scripsit, vide Forcat. *d. dialogo 55.*Couar. *libro 3. variar.resolut. cap.12.* Ioannem Aurpachũ *libro 3.epist.cap.2.*Pileum *quæst.67* Oldr. *cons.160.*Bart. *cons.8.*Deciũ *cõs. 351.* & 184. & 293. Bald. *cons.18.*Dec. *cons.31.* & 465. Ioan. Cald. *cons.1.eod.tit.* Curt. *cons.81.* & *cons.98.*Pet. de Anch. *cons.115.*Bald. *cons.38.*Hypol. de Mars. *cons.106.*Fulg. *cons.73.*Guid. Pap. *cons.31.*Bald. *cons.337.*Dec. *con.339.* & 225. Cor. *cons.255.*Baldum *consilio 437. quadam parte 1.*

¶Pactum de hæreditate viuẽtis non valet, vide pulchram repetitionem ad hunc textũ per Mant. hic, vbi latissimè in materia plenè per Alex. *cons.28.vol.3.per tot.* Soc. Iun. *cons.95. lib.2.*Mod. Anco. *in tractat.de mercat. in tit.de sponsio,in 4.parte,nu.9.* Doct. *ad l.1.Co.eod.*vbi Ias. *numero 13.*Dec. *n.17.infi.* Cur. Iun. *nu.24.* vbi amplia in hereditate eius, de cuius vita dubitatur, limita in pacto vicissitudinario, vt pulchrè per Mars. *sing.333. Pactum.*

Ad notata per Bart. *ibi in 2.col.in vers.ad istã lect.* vide Ruin. *in §. & quid si tantum,l.Gallus, de lib. & posthu.in 49. char.* Et ad ibi dicta per Bar. *in vlt.col. vers.prædicta fortè nõ habent locũ,* vide Abb. *in c.in præsentia, in 5.not.ext.de prob.*

Benuenut. *tract.de sponsalibus,num.9.pagina 189.decisionum Capit y.*

Tit.4. De transactionibus.

Ad totum Titulum Alciatus, Padilla, Donellus, plerique alij scripserunt.

l. Neque pactio.1.

Fulg. *cons.178. Titius dũ ageret,* & *cons 135.in proposita quæstione,* Cum. *consilio 24.Testator.*

l. Cum te propo.2.

Romanus *consilio 371. In propositio.* Decius *consilio 351. in casu,* Romanus *consilio 88.tribus,* Cuiacius *libro 9.obseruationum,c.24.* * Ant. Faber *libro 17.coniecturarum c.4.*

l. Age cum.3.

Lud. Rom. *cons.294.hac confessio,* Socin. *cons. 103.in casu,parte 3.* Prateius *sententiarum capite 9.*

l. Actione.4.

Baldus *cons.186. ad euident.parte 2.* Decius *consilio 393 Consului.*

l. Cum te.5.

Philip. Dec. *cons.118.Viso instrumento.*

l. Cum mota.6.

Alciat. *lib.5.parad.cap.6.*Reper. *2.fol.309.num. 75.*Repet. *6.fol.71.numer.161.*Difficilis textus secundum omnes hic, post quos, vide scrib. *ad Rubricam, D. de verborum oblig.* vbi præcipuè Crot. *in prima lect.nume.40.columna 9. in fine,* & ibi Aret. *nume.33.* Hispanus *ad §.sic itaque, numero 6.Inst.de action.* Pro intellectu, Alcia. *libro 5.parad.c.6.*Bulg. *Ad d.Rubr.de verb.oblig. numero 37.* Veri. *numero 207.261.316.* & *sequ.* Niger. *numero 161.*Torniel. *num.* 144. & Soc. Iun. *359.*Fernan. *ad l.pacta cõuenta,3.* & *num. 75. D.de contrahend.emp.* Corras. *libro 2.miscel. cap.10.* *Cuiacius *ad l.iurisgentium D.de pact.*

* De conciliatione huius legis cum l. *si constante D.de inoff.testam.* vide Fachineum *controuersiarum iuris lib.1.cap.10.*

l. Transactionis.7.

Roman. *consi.115.Viso,* Bologn. *consi.6. reuerendi.*

l. De alimentis.8.

Ioan. de Ana. *consi.51.Visis,*Rom. *consilio 458. proposita.* Hæc autem lex locum habet in simplici transactione, non autem in pacto Machell. *patrocin.forens.28.numero 4.folio 164.*Menoch. *de arbit.iud.cas.170.*

l. De fideicommisso.11.

Decius *consi.122.pro tenui.*

l. Præses. 12.

Panor. *cons.97.Viso,parte 2.* & *52.illud,parte 1.*Baldus *consi.448.quæritur,parte 1.*Decius *cõs. 404.Visos,* & *consi.72.Viso,* Cumanus *consi.148. numerabilis,* cui se subcripsit Fulgosius, Pan. *consi 15.duo sunt,parte 2.*

l. Interpositas.13.

Guido Pap. *cons.209.Represalia,*Decius *consilio 42.pro facultate,*Petrus de Anch. *cons.410. ponderata,* & *299.Visa,*Aug. *cons.379.optimè.*

l. Vt responsum.15.

Repetitionum *6.folio 234.num.10.*

l. Causas.16.

Bartolus *consilio 87. factum,* Decius *consilio 295. in causa,*Baldus *consi.25.querela,parte 1.*

l. Cum proponas.17.

Guibertus Regius *2.enantio.cap.17.*

l. Transigere.18.

Baldus *consi.30.viso,parte 4.* & *175.*Bart. *consilio 175.*Romanus *consilio 213.Præsuppo.* & *consilio 115.viso.* Hanc legem repetiit Antonius Del Rio, & Alciatus *5.Parad.8.* & *9.*

Vide.

¶Vide nouem rationes ad hunc textum per Corras. *lib. 2. miscel. c. 1. in mar.* Bar. & alios, *ad l. maritus, §. si negauerit, prima col. D. de adul.* Romanum *sing.* 688. latè Mantu. *in repet. ad h. tex.* Ferr. Gargia. *consi.* 123. *n.* 28. *inter cõsi. crim. vol.* 1.

* ¶ Ad interpretationem huius legis, vide Fachineum *Controuersiarum iuris lib.* 1. *c.* 8. 9.

l. Sub prætextu. 19.

Fulg. *consi.* 181. *in causa,* Cumanus *consilio* 156. *visa serie,* Rom. *consilio* 223. *præmissa.*

l. Non minorem. 20.

Forcat. *auiarij,* c. 10. Socinus *in reg.* 369.

l. Si quidem. 24.

Romanus *consilio* 143. *licet.*

l. Transactione. 26.

Ripa *consi.* 15. *licet donatio, titulo de donat.*

l. Siue apud. 28.

Cornelius *consilio* 60. *viso, parte* 1. *& consi.* 9. *præmitten. ead. parte, &* 339. *quanuis, &* 6. *in hac eadem parte,* Corrasius *libro* 1. *Miscell. capite* 23. Math. *singulari* 106. *numero* 9. *folio* 259. vide repet. Doct. *folio* 199. *numero* 97. *& seq.*

l. Sub prætextu. 29.

Roman. *consilio* 118. *idem,* Panor. *consi.* 114 *attingendo,* Baldus *consilio* 186. *in arti. parte* 3. *&* 249. *parte* 4. Panor. *con.* 79. Aret. *consilio* 60. *excellenti,* Bald. *consi.* 37. *quoniam, parte* 2. Maria. Socin. *consi.* 18. *prosequendo,* Panor *consi* 97. *viso, parte* 2 vide Repet. 2. *folio* 217. *numero* 54.

l. Transactione. 30.

Cæpola *consilio* 57. Franciscus de Bissa.

Nemo debet allegare turpitudinem suam, vide de hoc Ang. & quando & quomodo procedat, per Bart. *ad l. iusiurandum, §. procurator, nu.* 3. *D. de iureiur.* vbi etiã Ias. *num.* 31. *cum seq.* Gram. *consi.* 45. Tiraq. *de vtro. retract. tit.* 1. *§.* 1. *gl.* 9. *nu.* 67. *& latissi. gl.* 18. *num.* 20. 24. 25. *&* 27. *& gl.* 14. *nu.* 46. *& post leg. connub. gl.* 8. *n.* 141. Quid in simulatione contractus, An possit vẽditor allegare, Tiraq. *de retract. tit.* 1. *gl.* 2. *§.* 1. *num.* 15. limita hanc regulã duodecim modis, & vno modo, amplia vt per Dia. *in regula* 24. & vide Dec. *consilio* 14. *col. finali, & consilio* 587. *numero* 10. Crau. *consilio* 125. *numero* 6.

l. Si de certa. 31.

Bart. *consilio* 90. *dilecto,* Panor. *consilio* 6. *in q. qua parte* 2. Roma. *consilio* 184. *triplici, & consi.* 403. *pro decis.* Bald. *consilio* 417. *in facto, parte* 5. Rom. *consilio* 171. *in proposita,* Bald. *consilio* 115. *factum. parte* 3 Rom. *consi.* 31. *visis,* Alex. *consi.* 11. *viso, parte* 2. Bald. *consi.* 37. *quoniam re. parte* 2. Maria. Socin. *consi.* 18. *prosequendo,* Socin. *consilio* 103. *in casu, conuentio, parte* 3. Rom. *consilio* 258. *in casu, decis.* 285. *numero* 13. *folio* 511. *decisionum Afflicti.*

Clausula generalis trahitur ad specificata. Adde Afflict. *decis.* 85. Alexan. *consi.* 117 *libro* 1. Ias. *ad l. qui Romæ, §. duo fratres, D. de verb. obl. numero* 47. Curt. Iun. *consi.* 101. *numero* 2.

l. Si causa. 32.

Roma. *consi.* 504. *in casu.*

l. Si pro fundo. 33.

In hac lege, vide Repet. *folio* 253. *numero* 9. *folio* 241. *numero* 47.

Si datur fundus ex causa transactionis, debetur euictio, si verò dimittitur, nõ debetur, vide ad intellectum huius legis per Alex. *ad l. naturaliter, §. nihil commune, D. de acq. poss.* vbi Fab Acoramb. *numero* 70. Cremens. *singulari* 131. Cæp. *consi.* 133. *numero* 81. 1. *parte.*

l. Cum donationis. 34.

Rom. *consi.* 475. *quoad.* 1. Cum. *con.* 170. *domin* Fulg. *consi.* 25. *spectabilis,* Sarmien. *li.* 2. *select. c.* 3.

l. Transactionem. 35.

Romanus *consi.* 280. *præsupposito,* Iason *con.* 3. *sine alio, parte* 1. ad ibi dicta per Bartolum, vide Socinum *in l.* 1. *in* 3. *not. D. de rebus dub.*

Præsentia amicorum facit cessare metus præsumptionem. Adde quod habet locum si vnus tantùm amicus adsit, vt per Tiraq. *ad l. si vnquam, in verbo susceperit liberos, num.* 238. *C. de reuo. donat.* Hippolitus *sing.* 417. intelligit hanc l. vbi non agitur de commodo eorum, sed alterius tertij, Bart. *ad l. viduæ, C. de nupt.* Alciat. *de præsump. reg. prima præsump.* 21. Cotta *in memorab. in verbo, contractus mulier,* Tiraq. *post ll. connub. glossa* 5. *numero* 37. *& seq.*

Idem operatur decretum seu præsentia iudicis & honestorum virorum, Castrensis hîc, & confirmatio superioris, supplet defectum formæ solẽnitatis, personæ & alios defectus, secundum Bal. *ad l. fi. D. de test. tut.* Hip. *sing.* 35

l. Promissis. 37.

Cumanus *consi.* 179. *pacta fuit.*

l. Transactio. 38.

Philip. Dec. *consilio* 351. *in casu.*

l. Quamuis. 39.

Oldradus *consi.* 231. *vt eius,* Alciatus *libro* 5. *parad. c.* 12.

l. Vbi pactum. 40.

Petr. de Anch. *consilio* 116. *secundum ordi.* Molinæus, *in labyrint. de diuiduis & indiuiduis, parte* 2. *numero* 579. Menochius *de arbit. iud. libro* 1. *quæst.* 16. Alciatus *libro* 2. *paradox. c.* 12. *Repetit. doct. folio* 442. *num.* 41. *folio* 258. *numero* 1. vide Repet. Doct. *folio* 458. *numero* 164. *Repet.* 6. *folio* 441. *numero* 200.

norm.*conf.*61. *&* 72. Baldus *conf.* 4. Raphael Cumanus *conf.*90. Romanus *conf* 338. *&* 167.

¶Quilibet renũtiare potest fauori suo, vltra scribentes, hic, præsertim Curt. & Goz. *in repetit*, vide Tiraq. *in tract. le mort saisit, 7 parte* 1. *declar. numero* 1. *&* 4. *& per tot.* Marf. *sing.*101.

*Hanc legem desumptam esse ex l. *si quis in conscribendo C. de epis. & cler.* verba ipsa & inscriptiones & subscriptiones vtriusque legis indicant.

¶Fachineus *lib.*1.*controu.iur.cap.*61.

¶Vide Socinum *in reg.*336.

l. De quæstione.30.

In hanc Cognolus scripsit, vide Forcat. *d. dialogo* 55. Couar. *libro* 3. *variar. resolut. cap.*12. Ioannem Aurpachũ *libro* 3. *epist. cap.*2. Pileum *quæst.*67 Oldr. *conf.*160. Bart. *conf.*8. Deciũ *cõs.* 351. *&* 184. *&* 293. Bald. *conf.*18. Dec. *conf.*31. *&* 465. Ioan. Cald. *conf.*1. *eod. tit.* Curt. *conf.*81. *&* *conf.*98. Pet. de Anch. *conf.*115. Bald. *conf.*38. Hypol. de Marf. *conf.*106. Fulg. *conf.*73. Guid. Pap. *conf.*31. Bald. *conf.*337. Dec. *con.*339. *&* 225. Cor. *conf.*255. Baldum *consilio* 437. *quadam parte* 1.

¶Pactum de hæreditate viuẽtis non valet, vide pulchram repetitionem ad hunc textũ per Mant. hic, vbi latissimè in materia plenè per Alex. *conf.*28. *vol.*3. *per tot.* Soc. Iun. *conf.*95. *lib.*2. Mod. Anco. *in tractat. de mercat. in tit. de sponsio, in* 4. *parte, nu.*9. Doct. *ad* l.1. *Co. eod.* vbi Ias. *numero* 13. Dec. *n.*17. *infi.* Cur. Iun. *nu.*24. vbi amplia in hereditate eius, de cuius vita dubitatur, limita in pacto vicissitudinario, vt pulchrè per Marf. *sing.*333. *Pactum.*

Ad notata per Bart. *ibi in* 2. *col. in verf. ad istã lect.* vide Ruin. *in* §. *& quid si tantum*, l. *Gallus, de lib. & posthu. in* 49. *char.* Et ad ibi dicta per Bar. *in vlt. col. verf. prædicta fortè nõ habent locũ*, vide Abb. *in c. in præsentia, in* 5. *not. ext. de prob.*

Benuenut. *tract. de sponsalibus, num.*9. *pagina* 189. *decisionum Capity.*

Tit. 4. De transactionibus.

Ad totum Titulum Alciatus, Padilla, Donellus, plerique alij scripserunt.

l. Neque pactio. 1.

Fulg. *conf.*178. *Titius dũ ageret, & conf* 135. *in proposita quæstione*, Cum. *consilio* 24. *Testator.*

l. Cum te propo. 2.

Romanus *consilio* 371. *In propositio.* Decius *consilio* 351. *in casu*, Romanus *consilio* 88. *tribus*, Cuiacius *libro* 9. *obseruationum*, c.24. * Ant. Faber *libro* 17. *coniecturarum* c.4.

l. Age cum. 3.

Lud. Rom. *conf.*294 *hac confessio*, Socin. *conf.* 103. *in casu, parte* 3. Prateius *sententiarum capite* 9.

l. Actione. 4.

Baldus *conf.*186. *ad euident. parte* 2. Decius *consilio* 393 *Consului.*

l. Cum te. 5.

Philip. Dec. *conf.*118. *Viso instrumento.*

l. Cum mota. 6.

Alciat. *lib.*5. *parad. cap.*6. Repet. 2. *fol.*309. *nu.* 75. Repet. 6. *fol.*71. *numer.*161. Difficilis textus secundum omnes hic, post quos, vide scrib. *ad Rubricam, D. de verborum oblig.* vbi præcipuè Crot. *in prima lect. nume.*40. *columna* 9. *in fine*, & ibi Aret. *nume.*33. Hispanus *ad* §. *sic itaque, numero* 6. *Inst. de action.* Pro intellectu, Alcia. *libro* 5. *parad. c.*6. Bulg. *Ad d. Rubr. de verb. oblig. numero* 37. Veri. *numero* 207. 261. 316. *& sequ.* Niger. *numero* 161. Torniel. *num.* 144. & Soc. Iun. 359. Fernan. *ad* l. *pacta cõuenta*, 3. *& num.* 75. *D. de contrahend. emp.* Corras. *libro* 2. *miscel. cap.*10. * Cuiacius *ad* l. *iurisgentium D. de pact.*

* De conciliatione huius legis cum l. *si constante D. de inoff. testam.* vide Fachineum *controuersiarum iuris lib* 1. *cap.*10.

l. Transactionis. 7.

Roman. *consi.*115. *Viso*, Bologn. *consi.*6. *tenerendi.*

l. De alimentis. 8.

Ioan. de Ana. *consi.*51. *Visis*, Rom. *consilio* 458. *proposita.* Hæc autem lex locum habet in simplici transactione, non autem in pacto Machell. *patrocin. forens.*18. *numero* 4. *folio* 164. Menoch. *de arbit. iud. caf.*170.

l. De fideicommisso. 11.

Decius *consi.*122. *pro tenui.*

l. Præses. 12.

Panor. *conf.*97. *Viso, parte* 2. *&* 52. *illud, parte* 1. Baldus *consi.*448. *quæritur, parte* 1. Decius *cõs.* 404. *Viso, & consi.*71. *Viso*, Cumanus *consi.*148. *numerabilis*, cui se subcripsit Fulgosius, Pan. *consi* 15. *duo sunt, parte* 2.

l. Interpositas. 13.

Guido Pap. *conf.*209. *Represalia*, Decius *consilio* 42. *pro facultate*, Petrus de Anch. *conf.*410. *ponderata, &* 299. *Visa*, Aug. *conf.*379. *optimè.*

l. Vt responsum. 15.

Repetitionum 6. *folio* 231. *num.*10.

l. Causas. 16.

Bartolus *consilio* 87. *factum*, Decius *consilio* 295. *in causa*, Baldus *consi.*25. *querela, parte* 1.

l. Cum proponas. 17.

Guibertus Regius 2. *enantio. cap.*17.

l. Transigere. 18.

Baldus *consi.*30. *viso, parte* 4. *&* 175. Bart. *consilio* 175. Romanus *consilio* 213. *Præsuppo. & consilio* 115. *viso.* Hanc legem repetiit Antonius Del Rio, & Alciatus 5. *Parad.*8. *&* 9.

Vide-

¶Vide nouem rationes ad hunc textum per Corras.*lib.2.miscel.c.1.in mar.* Bar.& alios, *ad l.maritus,§.si negauerit,prima col.D.de adul.* Romanum *sing.688.*latè Mantu. *in repet.ad h.tex.* Ferr.Gargia.*consi.123.n.28.inter cōsi.crim.vol.1.*

* ¶ Ad interpretationem huius legis, vide Fachineum *Controuersiarum iuris lib.1.c.8.9.*

l.Sub prætextu.19.

Fulg.*consi.181.in causa,*Cumanus *consilio* 156. *visa serie,*Rom.*consilio 223.præmissa.*

l.Non minorem.20.

Forcat.*auiarij,*c.10.Socinus *in reg.369.*

l.Si quidem.24.

Romanus *consilio 143.licet.*

l.Transactione.26.

Ripa *consi.15.licet donatio,titulo de donat.*

l.Siue apud.28.

Cornelius *consilio* 60 *viso,parte* 1.*& consi.9. præmitten.ead parte,& 339.quamuis,& 6.in hac eadem parte,* Corrasius *libro* 1. *Miscell. capite* 23.Math.*singulari* 106.*numero* 9.*folio* 159. vide repet Doct.*folio* 199.*numero* 97.*& seq.*

l.Sub prætextu.29.

Roman.*consilio* 118.*idem,*Panor.*consi.*114 *attingendo,* Baldus *consilio* 186. *in arti.parte* 3. *&* 249.*parte* 4.Panor.*con.*79.Aret.*consilio* 60.*excellenti,* Bald.*consi.37.quoniam,parte* 2.Maria. Socin.*consi.18.prosequendo,*Panor *consi* 97.*viso, parte* 2 vide Repet.2.*folio* 217.*numero* 54.

l.Transactione.30.

Cæpola *consilio* 57.Franciscus de Bisia.

Nemo debet allegare turpitudinem suam, vide de hoc Ang.& quando & quomodo procedat,per Bart.*ad l.iusiurandum, §.procurator, nu.3.D.de iureiur.*vbi etiā Ias.*num.31.cum seq.* Gram.*consi.*45.Tiraq.*de vtro.retract.tit.1.§.1.gl.9.nu.69.& latissi.gl.18.num.20.24.25.& 27.& gl.14.nu.46.& post leg.connub.gl.8.n.141.* Quid in simulatione contractus,An possit vēditor allegare,Tiraq.*de retract.tit.1.gl.2.§.1.num.*15. limita hanc regulā duodecim modis, & vno modo,amplia vt per Dia.*in regula* 14. & vide Dec.*consilio 14.col.finali,& consilio* 587. *numero* 10.Crau.*consilio* 125.*numero* 6.

l.Si de certa.31.

Bart. *consilio* 90.*dilecto,* Panor.*consilio* 6.*in q. qua parte* 2. Roma.*consilio* 184.*triplici,& consi.* 403.*pro decis.*Bald.*consilio* 417. *in facto,parte* 5. Rom.*consilio* 171. *in proposita,* Bald. *consilio* 115. *factum,parte* 3 Rom.*consi.31.visis,*Alex.*consi.*11. *viso,parte* 2. Bald.*consi.* 37. *quoniam re. parte* 2. Maria.Socin.*consi.18.prosequendo,*Socin.*consilio* 103.*in casu,conuentio,parte* 3. Rom.*consilio* 258. *in casu,decis.*285.*numero* 13.*folio* 511. *decisionum Afflicti.*

Clausula generalis trahitur ad specificata. Adde Afflict.*decis.*: 85.Alexan.*consi.*117.*libro* 1. Ias.*ad l.qui Roma,§.duo fratres, D.de verb.obl. numero* 47.Curt.Iun.*consi.*101.*numero* 2.

l.Si causa.32.

Roma.*consi.504.in casu.*

l.Si pro fundo.33.

In hac lege,vide Repet. *folio* 253.*numero* 9. *folio* 241.*numero* 47.

Si datur fundus ex causa transactionis,debetur euictio,si verò dimittitur,nō debetur, vide ad intellectum huius legis per Alex. *ad l.naturaliter,§.nihil commune,D.de acq.poss.*vbi Fab Acoramb.*numero* 70. Cremens.*singulari* 131.Cæp.*consi.*133.*numero* 81.1.*parte.*

l.Cum donationis.34.

Rom.*consi.475.quoad.*1.Cum.*con.*170.*domin.* Fulg.*consi.25.spectabilis,*Sarmien. *li.2.select.c.1.*

l.Transactionem.35.

Romanus *consi.280.præsupposito,* Iason *con.3. sine alio,parte* 1.ad ibi dicta per Bartolum,vide Socinum *in l.1.in 3.not.D.de rebus dub.*

Præsentia amicorum facit cessare metus præsumptionem. Adde quod habet locum si vnus tantùm amicus adsit,vt per Tiraq.*ad l.si vnquam,in verbo susceperit liberos,num.238. C. de reuo.donat.* Hippolitus *sing.* 417. intelligit hanc l. vbi non agitur de commodo eorum, sed alterius tertij, Bart.*ad l.viduæ, C.de nupt.* Alciat.*de præsump.reg.prima præsump.*21.Cotta *in memorab.in verbo, contractus mulier,* Tiraq. *post ll.connub.glossa* 5.*numero* 37.*& seq.*

Idem operatur decretum seu præsentia iudicis & honestorum virorum,Castrensis hîc, & confirmatio superioris , supplet defectum formæ solēnitatis,personæ & alios defectus, secundum Bal.*ad l.si.D.de test.tut.*Hip.*sing.*35

l.Promissis.37.

Cumanus *consi.179.pacta fuit.*

l.Transactio.38.

Philip.Dec.*consilio* 351.*in casu.*

l.Quamuis.39.

Oldradus *consi.231. vt eius,* Alciatus *libro* 5. *parad.c.12.*

l.Vbi pactum.40.

Petr.de Anch.*consilio* 116.*secundum ordi.*Molinæus,*in labyrint.de diuiduis & indiuiduis,parte* 2.*numero* 579. Menochius *de arbit.iud.libro* 1.*quæst.*16. Alciatus *libro 2.paradox.c.12. Repetit.doct.folio* 442.*num.*41.*folio* 258.*numero* 1.vide Repet. Doct.*folio* 458. *numero* 164. *Repet.6. folio* 441.*numero* 200.

l. si quis maior. 41.

Qualiter hęc lex intelligatur, Guido Pap. *sing.* 620. 3. *de materia, f.* 442. Bart. *conf.* 110. *Girardus in flu.* Ripa. *conf.* 7 *iuste, tit. de donation. & conf* 8. *in causa*, Bald. *conf.* 142. *dominantib. parte* 1. Philip. Dec. *conf.* 452. *visa*, Alex. 222. *visa, parte* 2. Guid Pap. *conf.* 63. *circa*, Cum. *consi.* 156. *visa*, Rom. *conf.* 158. *in casu*, Corn. *conf.* 40. *viso, parte* 4. Zabarel. *conf.* 148. *ad* 1. Ad hanc etiam legem Cagnolus *tomo* 1. Vide Portium *lib.* 2. *reg. conclu.* 10. Contium *ad legem Iul. maiest. pag.* 28. Guterium 1. *par.* 2. *resol. c.* 61 *numer.* 31. *& seq* Rainaldum Corsum *libro* 3. *indagat.* c. 9. Materiam periurij tractat Clarus, §. *periurium*.

Secundum communem, locum habet non solùm in actore, sed etiam in reo, *conf.* 57. *nu.* 14. Rolandus à Valle Item secundum communem habet locum in quocunque contractu, *et in numer* 15. idem Rolandus à Valle. Hæc etiam locum habet in fœminis, Tiraquellus *in retract. num* 213.

Veniens contra transactionem iuratã non solùm efficitur infamis, sed etiã patitur pœnas, de quibus hic. Vltra tradita latissime, hic per scribentes, vide Dec. *consil.* 452. Rom. *singul.* 515. Marcs. *sing.* 50. *nota magnum periculum*, Alex *conf.* 131. *lib.* 4. Sen. *consil.* 43 *num.* 1. Alex. *ad Rubri. de verb. oblig. num.* 16. *ad l. sciendum, num* 34. *cum sequent. D. eodem*, Ioan. Cepha. *consil.* 192. *num.* 17. *& consil.* 265. *num.* 2. *& consi.* 215. *num.* 13. *vol.* 2 Iacob Niger. *ad l. si insulam, nu.* 290. vbi Anni. de Cano. *num.* 164. Bolog. *conf.* 18. *nu.* 3 Guido Papæ *conf.* 31. Moder. Anco. *in tract. de mercat. in tit. de contr. mercat. nu.* 18. Cotta in verbo, *mora non obst.* Ferrat. *caut.* 20 Diaz. *regula* 777. Plot. *ad l. si quando, num.* 543. C. *vnde vi.* ¶ Adde quod hęc lex habet locum & in fidei pręstatione, Zoannet. *in tract. de differ. inter ius Cano. & Ciuil. num* 92. item non solùm in actore, sed etiam in Reo, Bapt. de sancto. Blas. *in tract. correlat. nu.* 15. item in vniuersi. & repub. Ias. *consi.* 118 *Remitto, libro* 1. item in eo quòd fit modicũ, super quo transactio non seruatur, Crauet. *conf* 182, *num.* 16. *item etiam copulatiuè*, Iason *consil.* 9. *lib.* 1. item in laudo compromisso præcedente iurato sponte facto, Ias. *consilio* 1 . *alleg. libro primo*, item in societate omnium bonorum contracta cum iuramento, Corn. *conf* 263. *lib.* 3. item in omni pacto, & in omni contractu, vt per Bartolum hic, *numero* 12. qui communem approbat, vt per Curt. *conf.* 16. *super præmissa, & consilio* 43.

Limita in herede qui seruauit, notat Corn. *conf.* 25 . *n.* 9 *lib.* 3. vbi dicit hanc exorbitantẽ. Adde quod difficultas excusat à pœna legis, imò omnis causa exclusiua doli, post Alex & Bald. vbi ibi Rip. *ad l. quod te, num.* 40 *ff si cert. pet.* Dec. *d. conf.* 452. *n.* 4. *de commu.* Cagno. hic *num.* 187. Alcia. *num.* 3 in materia ad hanc legem, vide nouiss. Phil. Port. *lib.* 2. *regul.* 10. vbi ponit 28. ampliationes, & 15 limitationes, Io. Cephal. *conf.* 24. *n.* 32. *& conf.* 41. *num* 13. *vol.* 1. Roland. à Valle *conf* 57. *volum.* 1. vidẽ glossam *in cap. testimonium*, 53. *extra de testib.*

* ¶ Fachineus *controuersiarum iuris lib.* 1. c. 11. 12. 13.

l. si ex falsis. 42.

Bart. *consil.* 159. *visa, in fin.* Lud. Rom. *consil.* 66. *viso*, Bald. *consil.* 66. *factum, parte* 3. Lud. Bolog. *consil.* 77. *idcircò*, Cum *conf.* 156. *visa serie*, Cuiac. *lib.* 6. *obseru. c.* 11 Menoch. *lib.* 2. *de arbit. iudic.* 15. Ioan. Aurp. *lib.* 1. *epist. c.* 11. vide Bart. *in l. si vnus testam.*

l. Iubemus. 43.

Cuiacius *libro* 12. *obs. c.* 35.

Tit. 5. De errore calcul.

Transactio retractatur propter errorem calculi.

l. Errorem. 1.

Lud. Rom. *conf.* 346. *in hac causa*, Dec. *consil.* 350. *visis*, Ioan. de Ana. *consil.* 6. *viso*, Fulg. *consi.* 142. *Titius*, Baldus *conf.* 98. *non probant, parte* 2. Corn. *conf.* 62. *quanquam, parte* 4.

* Extat huius legis breuis enodatio Iacobi Airer.

Tit. 6. De postulando.

Lucius 5. *placit.* 1.

l. Nec cæterorum. 2.

An in patrono, vel iudice requiratur eruditio, D. Goth. hic.

l. si sub specie. 3.

Romanus *consilio* 238. *pro habendo.*

l. Quisquis. 6.

Parladorius, *quæstion. quotid. c* 2.

l. Prouidendum. 7.

Ferrandus *lib.* 2. *explic. c.* 5.

Tit. 7. De aduocatis diuersorum iudiciorum.

Quid sit aduocatus, vide Asconium, Cuiacium 4. *obs.* 40.

l. Si patronum. 1.

Cuiacius 9. *obs. vlt.*

l. Qui necessariò. 2.

Vide Cuiacium hic.

l. Ne quis. 3.

De vectigalibus loquitur hæc lex.

l. Quicq uid:

l.Quicquid.5.

Vide Nouell.Valentin.*de postulando.*

l.Sancimus.6.

Notatur pœna eorum qui violant priuilegia aduocatorum.

l.Cum aduocatio.8.

Cuiacius *libro* 16.*obs.cap.*22.

l.Binos.10.

Rom *consilio* 25.*viso*,Lapus *alleg.*88.*sub fi.*Asius Pinellus.*C.de bonis maternis.*

l.Aduocati 14.

Chassa.*consi* 64.*viso*,Fulgo.*consi.*173 *in causa*,Ferrand.*d.l.*2.*c.*6.Hugolinus *in consi.pro filia Senatoris*,Cuiacius *libro* 16.*obs.cap* 9.

l.Post duos.15.

Philip.Decius *consilio* 70.*& pro tenui.*Repet. doct.*folio* 255.*numero* 25.

Tit.11.Vt quæ desunt aduocatis partium iudex suppleat.

Iudex regulariter non interponit suum officium nisi imploratus *l. non dubitandū hic, l.*4.§.*hoc autē iudicium,D.de damno infecto.*Sed vide 35.fallentias hic positas per Soc.*in regul.* 245.*incip.Iudex potest,&c.*Bened. Capr. *in reg. concl.*17.

l.Non dubitandum.

Rom.*consi.*227 *spectabilis*,vide Aret.*Inst.de Accep.in prin.in* 2.*col.verni. in dic.* & Bart.*in l. Assiduis quam in suis,de lega.l.*3.Soc.*in reg.*197.

Tit. 12. Ex quibus causis infamia irrogatur.

Paulus 1.*sent.tit* 2.§.1.Harmenop.25. Lampridius in Alexandro.

l.infamiæ.1.

Cuiacius *libro* 15.*obs.c.*7.

l.Neque.2.

Pœna peculatus quæ,vide Glossam hic.

l.Etsi.3.

Collige hic infamiam ad tempus inuri posse.

l.Si possidonium.4.

Cuiacius 20.*obs.c.*38.

l.Decuriones.5.

An iniuriæ nominatim damnatus sit infamis,D.Goth.hic.

l.Ad tempus.6.

Cuiacius 15.*obs.*21.

l.Nemo.7.

Abstinere à bonis paternis infamiam non affert.

l.Si furti.8.

Zasius 2.*libro* 5.*intell.c* 2.

l.Neminem.9.

Qui infames non fiant,declarat hic Glossa.

l.Debitores.11.

Nou.3.4.Hotom.24.*illust.*Cuia.*ad Nou.*135.

l.Si te expilasse.12.

Et ibi Glossa *in verbo exitasti*,vbi dicit.Item nota furto improbius esse crimen expilatæ hæreditatis,sed rapinam improbissimū. Sed tamen adde text.*in l.*1.§.1.*populatum.ff de effractor.* appellat expilatores fures atrociores.

l.Ea quæ.13.

Cuiacius *ad Nou.*18.*fol.*367.*in fin.*

l.Nullam.14.

An sit infamis qui fustibus castigatus est ad torquendam veritatem,vide hic Bald.

l.Decreto.15.

Baldus *cons* 478.*quadam parte* 5.Fulgos.*cons.* 17 *proposita.*

l.Fustibus.16.

Cuiacius *libro* 1 .*obs c.*3.*& libro* 8.*c.*7.

l.Verbum.17.

Cuia.13.*obs.*.3.Forcat. *in sphera legali fol.*17.

l.Non damnatos.18.

Harmenopulus 1.*tit.*10.*&* 6.*tit.*15.

l.interlocutio.19.

An admonitio præsidis infamet,vide Bartolum hic.

l.improbum.20.

Mol. *in tractatu contractuum, numero* 44.*&* 45.*& sequen* de fœneratorum pœnis,Menochius *de arbit.iud.cas.*398.

l.Si fratres.21.

Vide Math *sing.*49.*clem.*1.*de vsur.*

l.Fidem.22.& vlt.

Harmenopulus 6.*tit.*.6.

Tit 13.De procuratoribus.

Procurator competens pro alio, si certum sit eum habere mandatum, regulariter non tenetur cauere de rato. Adde duas fallentias per Socinum *in regula* 317.*incip.procurator,si dotem,&c.*

l.Cautio.1.

Adde 3.fallentias,Socin.*in regula* 275. Nota

quod quando procurator est dubius de mandato, cũ cautione de rato admittitur. Adde 20. fallentias per Socinum 318.

Procurator. ad negotia non potest reuocari re non integra. Ita Rom. *cons.* 553. *col.* 2. *per l. si quis prohibuit*, D. *de public.* Et in *l. si pecunia*, §. *itẽ si quis dederit, de cõd. ob causam*. Panorm. *consi. ex corde, parte* 2. Fulgo. *consi* 15. *quadam*.

Ad vnum quod dicitur per Glossam, vide Abb. *c.* 1. *in* 2. *not. extra eod.* & Aretinum, post Ioannem Fabrum *instit. de satisd.* §. *sin autem per procur. inter Glossam magn. inter* 2. *part.*

l. Eum qui. 3.

Adde, an & quando ex cõtumacia procuratorum dominus teneatur, vide Socinum *reg.* 394 Et Felinum *in ca.* 1. *vt lite non contestata*, Rom. *cons.* 428. *in terminis*. Repetitonum 5. *fo.* 163. *numero* 67. Socinum *in reg.* 321.

Michael. Vrcur. *ad l. si finita*, §. *Iulianus*, D. *de damno infecto, numero* 67.

l. Reum criminis. 6.

Roman. *cons.* 297. in casu Aret. *Inst. de except.* §. *fin.* vide Glossam *in c. testimonium*, 53. *extra de testibus.*

l. Militem. 7.

Bartolus *consi.* 159. *visa.*

l. Quisquis sibi. 8.

Procurator regulariter non potest substituere alium procuratorem. Vide 6. fallẽtias per Socinum *reg.* 352. Hanc legem limita, vt per Socinum *in regula* 319. & ad ibi dicta per Cynum, vide Bartol. *in l. si is qui pro emptore.*

An si quis in instrumento procuratorio, non dedit expressè potestatem substituẽdi, sed promisit habere ratum quicquid fuerit gestum per procuratorem, vel eius substitutum, an videatur data potestas substituendi, vide Gemin. *in c.* 1. § *extra, de procurat. lib.* 6. Et Hyppo. *sing.* 60. *alias nota, &c.*

l. Qui stipendia. 9.

Oldadrus *cons.* 303. *breuis.*

l. si Procurator. 10.

Ad *c. nonnulli*, §. *extra de rescriptis*, & aliqua per Doct. maximè Abb. *in c. cum M. in glossa. infra de constit.* Rom. *cons.* 259. *approbo*, Cuman. *consi.* 148. Romanum *consi.* 60. *mandatum.*

l. Neque tutores. 11.

Tutor ante litem contestatam procuratorem dare non potest, *d. l. neque tut.* §. *ipsi etiã.* Prælatus tamẽ potest, tanquam habens liberiorem administrationem, potius quàm tutor aut curator text. vbi signanter voluit Imol. *in c. pen. de iur. calum.* Oldradus *consi.* 130. Iason. *consi.* 48. *& veritas*, Fulg. *cõsi* 182. *&* 150. Socinus *cõsi.* 131. Romanus *consi.* 386. *incõsulta.*

Vide Rot. *decis.* 345. *in antiq.* quid in patre administratore filij, dic secus, vt per Mates. *singulari* 190. & ibi quid in Prælato vel Clerico litigãte nomine ecclesiæ beneficij sui, notat Romanus *decis.* 223. *de procu. in nouis.*

l. Exigendi. 12.

Minor 25 annis, maior 17. etiã in negotiis, ad quæ procurator deputatus est, in iudicio procurator esse non potest. Quod si factum fuerit, & parte tacitè consentiente, processus cum ipso iure nõ tenet, *d. l. exigen.* Et *l. minor*, *Cod. eod* sed vide decis. Egid. de Bellam. 143. *in tit. de procurat. chart.* 29. Panorm. *cõsi.* 7. *parte* 2.

¶ Gloss. in verb. *non cogitur*. Conuictus non admittitur sine mãdato in casibus, in quibus requiritur speciale mãdatum. Adde quod idem tenet Abb. *in c. cum M. in* 1. *glossa, extra de constitut.* Bald. *decis.* 92.

Amplia procedere in valde amico, & seruatur in Praticta, refert. Ias. *ad l. Tria. nu.* 14. *D. de verborum oblig. in tit. de procur.* Fort. Garzi. *ad l.* 1. D. *de iustit. & iur. num.* 50. Bald. *decis.* 92. Cotta *in memor. in versiculo coniuncta persona.* limita non habere locum in coniunctione spirituali. Fel. *ad c. edoceri, num.* 10. *de rescrip.*

l. Ita demum. 13.

Ludouic. Rom. *cons.* 409. Oldr. *cons.* 317. Roman. *consi.* 235 Socin. *con.* 109. Roman. *con.* 384. Benedictus Capra *in reg. concl* 57. Repet. 1. *fo.* 26. *nu.* 50. vide Iaso. *in l. si arrogata. ff. de adopt.* Alex. *in cons.* 33. *vide l.* 4.

¶ Exceptio dilatoria debet opponi ante litem contestatam, missa in causa principali non potest opponi in causa appellationis, v. Ioan. Bapt. Ferret. *con.* 2 3. *n.* 8. vbi amplia hũc textum etiam in religioso, in materia, vide Mathes. *in not.* 98. *nota text.* quem pauci sciũt, & ibi multa in addit. Paris. *ad c. pastoralis, nu.* 52. *extra de except* quatuor modis limitat Felyn. *ad c. ad audientiam. extra de rescr. num.* 13. & per eundem in materia, *ad c. except. extra de except.*

l. Non eo. 14.

Bart. *consilio* 159. Roman. *consilio* 316. Alex. *consi.* 3. Oldr. *cons.* 110.

l. Litem. 15.

Cuiac. 8. *obser.* 31.

l. Procuratorem. 16.

Zabar. *consi.* 89. Bald. *consi.* 138.

l. inuitus. 17.

Cuiac. *lib.* 13. *obser. c.* 5. Pileus *q.* 16.

l. Alie-

l. Alienam. 18.

Vide *can. irta 3. q 6.*

l. Nihil arbitramur. 20.

Socin. *reg. 16.*

l. Maritus. 21.

Maritus potest agere nomine vxoris sine mandato. Ita Rom. *cons. 417. & in c. constitutus. de procura.* sed distin. vt per Scriben. *in ista l. & in l. fin. infra de pactis.*

¶ Ad d. l maritus. Ibi *sin autem mandatum,* nota quod inclusio vnius alterius est exclusio. Vide Ripam *in lib. 2. Respon. c. 3.*

¶ Ad d. l. maritus ad propositum hic ab authore allegatum, vide Tiraquell. *in tractat. de legib. connub. gloss. 5. num. 212. & præsertim vbi alia loca citat.*

¶ Maritus potest agere nomine vxoris sine mandato. Distingue vt per Scriben. *hic, & ad l. si. C. de pact. conuent.* Socin. Iunior *cons. 105. num. 11. lib. 1.* Et ad hunc textum adde Tiraq. *post legib connub. gloss. 5. num. 212.* Quòd non procedat in sponso de futuro, Roland. à Valle *in tract. de lucr. dot. q. 12. num. 9.*

¶ Oldrad. *cons. 290. & 368* Cumanus *cons. 104.* Roman. *cons. 461.* Cornel. *cons. 209.*

l. Procuratoribus. 22.

Oldr. *cons. 317. & 130.*

l. Nulla. 23.

Fulgos. *cons. 182. Titius fecit.* Cuiac. *lib. 2. obseru. c. 31.*

l. Licet. 24.

Procurator falsus quis dicatur. Vltra Alex. *in ista l. in princ.* adde Baldum *in l. falsus. 1. notab. infra de furtis.* Et adde, quòd habens mandatum generale, & faciens actum requirentē speciale, dicitur fuisse falsus procurator, secundum Bald. *in c. nonnulli. 1. colu. de rescript.* Et quis falsus procurator dicatur, vide Ioan. de Ana. *cons. 96.* Roman. *cons. 288.* Panor. *cons. 18.* Rom. *cons. 170.* Dec. *cons. 198.* Ioan. de Ana. *cons. 104. & 96.* Chassan. *cons. 44.*

¶ Regulariter tenetur quis per se in iudicio maximè criminali litigare; cap. *pastoralis, extra de iudicijs.* Sed vide 17. fallentias, Socin. *reg. 395.*

l. in pecuniariis. 26.

Oldr. *cons. 298. profunda,* Cuiac. *d. c. 5.*

l. Constitutio. 27. & vlt.

Menoch. *de arb. iudic. lib. 2. cas. 68.*

Tit. 14. Ne liceat potentioribus.

Id est, ne potentiores actionem ad alium pertinentem vel procuratorio vel suo nomine moueant.

¶ In hunc titulum Cuiac. *libr. 8. obseru. c. 31.* Menoch. *de arbitr. iud. 276.*

l. Diuinæ. 1.

Bald. *cons. 151.* Fulg. *consi. 248.* Oldra. *cons 83. an episcopus.*

l. si cuicunque. 2.

Cessio est regulariter permissa. d. l. sed videas 9. fallentias per Soc. *in reg. 67. incip. cessio.*

¶ Non potest fieri cessio in potentiorem. Adde & limita per Ias. *ad l. si ita quis. §. ea lege, n 13 ff. de verb. oblig.* Rot. Rom. *decis. 177. in nouis.* Adde Soc. *in reg. 48. cessio.* Petr. Reb. *ad l. vnicam. C. de sentent. quæ pro eo quod interest, n. 341. & 347.* Tiraq. *ad l. si vnquam, in præfat nu. 53. C. de reuoc. donat.* vbi limitat vt non solùm in filium potentiorem fieri possit cessio, sed etiam in alios consanguineos. limita in casu, *c. 2. extrà de feud.* vbi Abb. *in vlt. not.* Rom. *consilio 518. in casu.* Rip. *cons. 39.*

Tit. 15. De iis, qui potentiorum nomine.

Bart. Bald. *in l. sanctum. de rer. diuis.* Chass. *in cons. Burg. Rub. des iust.*

l. Vel vela regia.

Nota, quod supponens, Titulum vel alia regia, rebus ab alio possessis, iustè vel iniustè, si plebeius est, vltimo supplicio afficitur, si aut nobilis est, deportatur. Licet etiam vnicuique ista frangere, etiam tollere, de quo non poterit accusari. Et iudex recipiens accusationem, non punitur pœna hic statuta. Nota etiam, quòd clericus pro nobili habetur. Bartol. in Rubr. *de rebus Eccles. non alien. coll. 14.*

Tit. 16. Vt nemo priuatus.

Gilbertus Reg. *lib. 1. enantioph. c. 5.*

l. Ne quis. 1.

Ræuardus *libro 5. varior. c. 11.* Menoch. *de arbit. iud. cas. 338.*

Tit. 17. Vt nemini liceat.

Gilbertus *d. c. 5.* Ræuardus *d. libro 5. cap, 16.* Fornerius *libro 1. select. c. 24.*

Tit. 18. Ne fiscus vel Respub.

Vide Paulum Castr. hîc.

Tit. 19. De negotiis gestis.

Cicero *1. in Bruto.*

l.Cum tutores.1.

Baldus *cons.* 363. *&* 74. Concenatius *libro* 2.*q.c.*6.

l.Cum puberes.2.

Cumanus *cons.*86.Fulgosius *cons.*246.

l.Siue.3.

Vide Bartolum *in* l.2.§.*ex tuo,in* 2.*col.pro declaratione.*& ibi Papien.*in* 5.*colum n.* 10.*char. de verbor.oblig.*

l.Si pecuniam.9.

Panorm.*cons.*7.Rom.*consi.*201.*pro decisio.*

l.Alimenta.11.

Nota quod si mater expendit in alimenta pro filio,ab eo nõ repetitur:quia videtur expendisse pietate materna,& non animo repetẽdi: Secus quòd expẽditur circa res filij Nam id negotiorum actorum ratione repetere potest. Et videtur gl. *in verbo,materna,* quæ facit distinctionẽ.Pan.*cons.*48.Bal.*consi.* 478.*n.*87 27.Soc.*consi.*286.*& consi* 5.Bol *consi.* 27.Corn.*consi.*165.

¶Adde l.*alimenta,ad gl.magnam* vide Ioan. de Ana.*consil.*144.quod mater intra trienniũ debet alere filium : adde *c. ex literis, de com. in fid.vbi aliquis,&c.*

¶Beroius *quæst.*11.

l.Si filius.12.

Dec.*consi.*442.*& consi.*21.vide Bart.*in l.*2.§.*si vero,ff.de donat.*

l.Quod in vxorem.13.

Panor.*consi.*85.Cuma.*consi.*175 Socin.*consi.* 286.

l.Si paterno.15.

Panor.*consi.*85.*videtur parte* 2.Cuma.*cõsi.*87. *casus talis.*Rom.*consi.*255.*quoad* 1. Cuiac.*libro* 9.*obser.c.*18.

l.Si negotium.16.

Decius *cons.*21.*viso.*

l.Curatoris.17.

Forcatulus Necyomant.*dial.*63.*&* 65.Roman.*consi.*13.Fulg.*consi.vlt.*

l.Ab vno.19.

Decius *consi.*282.*viso puncto.*

l.Tutori.20.

Rom.*consi.*426.*negotiorum. &* 413. *quo ad* 1. Marian.Socin.*consi.*2.*sequendo ordinem.*

l.Negotium.22.

Dec.*consi.*7.*& pra tenui.*Rom.*consi.* 413.*quo ad.*

l.Negotiis.23.

Roman.*sing.*129.

l.Si quis nolente.24.

Vbi aliquis aliquid impedit cõtra eius voluntatẽ expressam, etiamsi vertatur in eius vtilitatem,illum nõ liberat,nec potest repetere regulariter,per istã l.etiam. *per l. si propter ff.Mand.* etiã per Bart.*in l.ipsius, ff.solut. matrim.*licet Roffred.ibi dicat contrariũ.Ad de 6.fallentias per Socin.*in reg.* 180.*incip.expendens.*Oldra.*consi.*38.Panor.*cons.*91. Rom. *cons.*292.

Ad eandem l. vide Cottam *in verbo,beneficium.*Et Socin.*reg* 157.Alciat.*lib.* 2.*c.*17.*parer.* Pileum *quæst.*6.Bald.*cons.*8.Petr.Ancharan. *cons.*316.

Prohibitio domini tollit negotiorum gestorũ actionem,in his quæ post prohibitionem geruntur , vt licet impẽderit aliquid in domini vtilitatem , non tamen possit repetere.Vide Socinũ *reg.*137. *expendens,*Menoc. *de arbitr.iudic lib.*1 *q.*69.*n.* 27.An si quis soluerit pro carcerato ipso inuito possit repetere,& an si medicus curauit prohibentẽ infirmũ,possit mercedẽ petere,vide per Frãc. *ad c.fi.de foro comp.*.*in* 7. Fel.*in c.inter cæteras. de rescr.n.*13.*in fi.*Adde Dec.*cons.*691.Soc.*cons.* 286.*visa protestatione.*

Tit.20. De iis quæ vi metusque causa gesta sunt.

Papon.3.*Notar.cap.* 9. *De force & violence.* Paul.1.*sent.*7.

l.Persecutione.1.

Vis an & quot modis committatur , vide Bossium *in prax.tit.de plurib.violent.*

l.Cum te non.2.

Adde quod idem est in gestis in dolo:quia si postea ratificantur ex interuallo,vel adimplentur cessat dolus,& nõ possunt eo capite rescindi. Vide decis.Socin. 220. *in hoc dubio.* & Glossam *in can.Quærendum* 18.*c.*2.*q.*7.

l.Si vi.3.

Vide *c.in me.extrà.hoc tit.*

l.Non interea.5.

Vide *c. Abbas.*

l.Ad inuidiam.6.

Quis dicatur metus iustus declarat hic D. Gothofr.

l.Si donationis.2.

Bellon.2.*sup.c.*2.

l.Cum

l.Cum si.8.

Bald.*cons.*240.*donatio.parte* 1. Decius *consil.* 219 *viso puncto.*Iason.*cons.* 72.*in causa parte* 1. Fulgos.*consil.*191.*Titius suffit.*

l.Metum.9.

Alexand.*cons.*156.Iason.*cons.*7. Fulg. *consil.* 191.Cuman.*cons.*68.

l. Accusationis.10.

Vide Bossium *in titulo de violentiis, numero* 111.& 112.

l.Si per impressionom.11.

Dec.*cons.*42.*pro facultá.*Fulgos.*cons.*191.*Titius*,Cuiac.*lib.*16.*obseruat.capi.*13. Zoannetus *rerum quot.cap.*44.

Tit.21.De dolo malo.

Paulus 8.*sent.ti.*2.Papon.3.*Notar.cap. de dol.* & *fraude.*

l.Si fideiussori.1.

Cuiacius *lib.*3.*obser.cap* 37.

l.De dolo.2.

Actio de dolo cum qua concurrere possit, vide hic Glossam.

l.Cum proponas.4.

Corras.*lib.*2.*miscell.cap.*10.* Cuiac.*ad l.iurisgentium D.de pact.*

l.Si superstite 5

Gilbertus Regius *li.* 1.*enant.cap.*15.Cuman, *cons.*180.

l.Dolum.6.

Cuiac.*libro*11.*obseruat.cap.*11.Bald.*cons* 250. & 75.Fulgos.*cons.*80.Zabar.*cons.* 115. Socinus *cons.*264.

Tit. 22. De in integrum restitutione.

Vide.Paponem 3.*Notar.cap.*9.

l illud.1.

Oldr.*cons.*237.

l.si curatorem.3.

Adultus habens curatorem non potest, sine eius authoritate res suas vendere: sed an poterit mortis causa donare, cum donare sit alienare? vt Cotta *in verbo,decretum continens* Dic vt per Tiraq. *post leg.comment.gl* 5. *num.* 12.Vbi an super eo liberè testari possit Et n. 83.Vbi an mortis causa donare. Vide Fab.& post eum Angel. *Instit. quibus alien.licet vel non.* §.*Nunc autem.*Soci.*Reg.*346.Rom.*consil.* 318.Ias.*consil.*48.

¶Minor habens curatorem, si contrahat, sine illo, contractus est ipso iure nullus, secus si non habeat, quia solummodo restituitur. Ias.*ad* l.*videamus.numero* 17.*ff. de in lit. iuran.* Emanuel Costa *lib.*2.*Select.cap.*10.*Declaratur hæc lex à Fachineo *controuersiarum iuris libro* 3.*capite* 1.

l.si minorem.4.

Bald.*cons.*418.*parte* 2.

l.Minoribus.5.

Alciat.2.*præs.*54.

l.De tutela.7.

Rom.*cons.*396.Bart.*cons.*137.

l.Non videtur.vlt.

Cuiac.*libro* 16.*obs capite* 14.Cuman.*cons.*72

Tit.23. De filiofamilias minore.

Titul.24. De fideiussoribus minorum.

Tit.25.Si tutor vel curator.

Tit.26.Si in cōmuni eademque causa in integrum restitutio postuletur.

l.Nec si maior. quæ est l.vnic.

Pactum sororis non præiudicat fratri, nec restitutio minoris, prodest maiori secum communem causam habenti. vide Alex.*cons.* 55.*numero.*17.*libro* 5.Ruin.*cons.*77.*libro* 4.Afflict. *decis.*213.

Tit.27.Si aduersus rem iudicatam.

Zoannetus *rerum quotidian.cap* 21. Bossius *tit.Si aduersus rem iud.fol.*323.

¶Gloss.*in verbo constat.* De ista glossa Bald. *in cap.Bartol.in* 3.*C.de re iud.*

l Minus.1.

Ad limitationem eorum, quæ ibi habentur per gloss.1.& Doct.vide ea, quæ latè ponit Aret.*in l.*1.§.*si stipulanti.de verborum oblig.* Rom. *cons.*450.& *cons.*295.*in casu.*

l.Aduersus.3.

Declara vt per Abb.*in capite studuisti.extra de off.delegat.*

Tit. 28. Si aduersus venditionem.

l. Si minori. 1.

Menochius *de arbitr. iud. cas.* 1, 2. Pileus *qu.* 118.

Auth. Sacramenta.

Iuramentum præstitum à pubere in contractu nullo, facit cõtractum valere, vltra ea quæ hic per doct. latissime, præsertim in repet. an habeat locum in pupillo doli capace, & an talis iurans possit vltra quadriennium dicere se enormiter læsum. Afflict. *deci.* 323. *dominus.* An hæc dispositio habeat locum in contractu donationis per Dec. *consi.* 81. Affli. *deci.* 313. *num.* 11. Hippol. *sing.* 299. Tiraq. *de ll. connub. glo.* 3. *num.* 49 An in donat. iuris patro. Dec. *consi.* 639. An in donationibus remuneratoriis & refutationibus, & sic vbi oritur obligatio ex parte minoris quod sic est communis opin. Curt. *consi.* 65. Dec. *d. consi.* 639. Alex, *consi.* 125. *visis lib.* 1.

¶ In materia Dec. *consi.* 31 *nu* 2 Guid. Papæ *q* 35. Bologn. *cons* 44 Tiraq *de ll. connub gloss.* 5. *num* 7. *&* *num.* 127. *&* 128. Soc. Iun. *consi.* 144. *num.* 19. *lib.* 1. *&* *num.* 28. *&* *seq.* *&* *consi.* 45. *nu.* 27. *eod. lib.* Annib de Cano. *ad l. nemo potest numer.* 287. *ff. de leg* 1. Rom. *ad* §. 2. *num.* 24. *Instit. quibus alien. lic. vel non. &* *ad prin. eo. tit. nu.* 212 Curt. Iun. *cons.* 141. *sacratissime*, Dec. *consi.* 45. *&* 349. Afflict. *dec.* 322. Socin. Iun. *consi.* 3. *libro* 2. Paris. *cons* 96. *num.* 53. *lib.* 1. latissimè post alios quos ibi citat, vt hęc dispositio non procedat data enormi læsione, Cepha. *consi.* 207. *nu.* 74. *vol.* 2. *&* *consi.* 208. *nu.* 8. *&* *eodem volum.* Pro intellectu Ferd. Vasq. *in tract. de success. creat.* §. 10. *numero* 648. Hæc autem est noua constitutio Friderici.

Matth. *sing.* 164. *num* 2. *fol.* Repet. 4. *fol.* 167 *nu.* 287. Repet. 2. *folio* 305 *numero* 7. 24 26, 30. *&* 32.

Tit. 29. Si aduersus venditionem pignorum.

l. Finali.

Vbi Bald. per hunc textum dicit, appellatione contractus non venire propriè distractus. Vnde statuta facientia mentionem contractuś, non procedunt in distractibus. Vide Tiraq. *de ll. connub. gl.* 5. *in prin. &* *per tot. etiam max. num.* 6. *&* 28. vbi dicit id procedere in odiosis.

Tit. 30. Si aduersus donationem.

Tit. 31. Si aduersus libertatem.

Pilæus *q.* 130.

l. Etsi minor. 2.

Ræuardus *protribun. cap.* 22. Repet. 6. *folio* 116. *num.* 47.

Tit. 32. Si aduersus transactionem.

l. Vnic.

Ad l. primam istius tit vide Tiraq. *in tract. de legibus connub. gl.* 3. *num.* 216. *q.* 21. Bart. *cons.* 159. Pet. de Anch *cons.* 404. Soc. *cons* 254.

l. Cum in integrum.

Bart. *cons.* 159. *visa.* Pet. de Anchar. *cons.* 404. *tr a.* Socin. *cons.* 254 *visa.*

Tit. 33. Si aduers. solutio.

Cuiacius 17. *obs. ca.* 6.

l. Indebito.

Deci. *cons.* 348. *de duobus.*

Tit. 34. Si aduers. dotem.

l. Quoniam.

Rom. *cons.* 314. *in casu.* Bald. *cons.* 108. *quaritur, parte* 1.

Tit. 35. Si aduers. delict.

l. Licet.

Rom. *consi.* 279. *viso thema.* Fulg. *cons.* 52. *quidam Antho.* Bald. *cons.* 303. *mater, parte* 4. Fulg. 36. *quidam mag.*

Tit. 37. si aduers. fisc.

l. Edicto.

Dec. *cons* 357. *in casu*, Bald. *cons.* 253. *illustris, parte* 1.

Tit. 39. si minor ab hęred. se abstin.

l. si vos.

Oldr. *cons.* 171 *thema.* Gloss. in verbo *ab eam rem*: adde quod si filius tanquam hæres conueniatur, non sufficit probare quod sit filius, nisi quod sit hæres.

Resti-

Restitutio aduersus hęreditatem conceditur post tres menses, si citandi citati non cōpareāt. Vide ad istum tex. Rot. *decis. 9. in nou.* Declara vt per Guid. Pap. *decis* 141. *&* 143.

Auth. si omnes.

Decius *cons. 700. in causa.*

Titul. 41. In quibus causis in integrum restitutio nō est necessaria.

l. Adolescentiæ. 2.

Cuman *cons.* 147.

l. Sancimus fin. 1.

Ad regulam, quæ non possunt præscribi. vide Franc. Bald. *in tract. de præscript. in 5. part. 5. vel 6. partis principalis. in 4. quæst.* Dec. *consil.* 423 *negari.*

De materia huius legis quando præscriptio currat contra pupillum & adultum, vide omnino Bald. *in tract. præscript. prima parte 6. par præscr. 23. cas.* vbi refert omnium doctorum dicta hic & in aliis locis circa hanc materiam, & reducit ad ordinem, & vide Dec. *consil.* 556. Balb. *decis.* 319.

Tit. 42. Qui & aduers. quos restit. in integ. non possu.

l. In cōsilio. 1.

Roma. *cons.* 318 *quæritur. Et* 481. *præsentis.*

l. Cum apud 2. & vlt.

Gilbert. Nosoren. *lib. 1. enantioph.* cap. 15. Bart. *cons.* 70.

Tit. 43. Si minor se maiorem dix.

l. si cum. 1.

Roland. à Valle *consi.* 31.

l. si alterius. 3.

Vide decisiones Rotæ, 137. Ias. *in Auth. sacram. pub. Cod. si aduers. vend.* Boerium *qu.* 41. Gramm. *decisi. 12. à n. 5* Panorm. *cons.* 71. Curt. *consil.* 118. Franc. Creme. *sing.*

l. Cum circa. 4.

Adde in materia huius legis latè, & an cōpetat exceptio nullitatis Paris. *consilio 97 lib.* 1. Ruin. *cons. 103. lib. 4. contra* Soc. Iun. *cons. 3. libro* 2. Cur. Iun. *cons.* 119. Crem. *sing.* 163. Rot. Rom. *decis.* 137. Rim. *ad §. 2. numer. 30. Inst quibus alien. lic. vel non.* limita vt per Rom *cons. 12. nu. 4.* cum seq. Moro. suo tract. *tract. de fid. reg. & pac. par. 1. quæst.* 10.

Tit. 44. Si sæpius in integrum restitutio postuletur.

Paul. 1. *sen.* 5. 3

Tit. 45. De his qui veniam ætatis impetrauerunt.

Papon 3. *notar. 9. c. des lettres de iustice.*

l. si quis, quæ est l. fin.

Verba debent propriè & naturaliter intelligi, non ciuiliter & fictè vel impropriè, vide tex. *in l. ex ea parte. §. in Insulam vbi* Bartol. & omnes Ias. plenè *in 1. not. D. de verb. obl.* Fort. Garz1. *ad l Gallus, §. & quid si tantùm D. de lib. & posthum. nu.* 121. declarat hunc textum Soc. Iun. *cons. 63. num. 49. vol. 3* Rom. *consil.* 92. Dec. *consi.* 404. *Romanus* 82.

Tit. 46. Si maior factus ratū habuerit.

l. Cùm proponas.

Ias. *ad l. procurator. ad si. D. de cond. indeb.* Paris. *cons 49. num. 9* 38. *&* 47. *lib.* 1. Forcat. *in necyom. iur. dial. 100. num.* 4.

l. Si quando.

Alienatio rei minoris facta sine decreto, quæ non valet, confirmatur superueniente maiori ætate, prout hic distinguitur, adde Alexan. *cons. 117. viso processu. lib.* 5. Bald. *cons.* 45. quanquam contract. *& cons.* 184. ad intellectum huius leg. vide Cor. *consil. 36. in hac consultatione. lib. 2. & cons. 207. videtur prima facie. lib. 3.* & vide Dec. *ad l. quod ab initio de reg. iur. num.* 11. Paris. *cons. 33. num. 29. lib. 1. cons. 49. num.* 56. eodem volum. *& cons. 16. numer.* 96. volum 2. Roma *sing.* 778. vide Cagnol. *ad d. l. quod ab initio. numer.* 2. vbi exornat. Ad hunc textum in vers. *cùm autem.* vide Mari. Soc. *in tract. de oblat. libel. 9. num.* 15. & quomodo intelligatur, Cachera *decis. 179. num.* 13.

Tit. 47. Vbi & apud quem cognitio in integrum restitutionis agitanda.

l. Quoniam. 2.

Couarruuias *lib. 1. var. res. c.* 4.

Tit. 48. De reputationibus quæ fiunt in iudicio in integrum restitutionis.

Tit.49. Etiam per procuratorem causam in integrum restitutionis postulari posse.

Tit.50. In integrum restitutione postulata.

Limita vt per Socin. *In reg.419. incip. Restitutione in integrum.*

Titul.51. De Restitutionibus militũ & eorum qui Reip. causa absunt.

Charondas *lib.1. verif. pag.46.*

Titul.53. De temporibus in integrum restitutionis.

l. Ea quæ.5.

¶ Et ibi gloss. In verb. adita hær. Vbi nota quod aduersus hæreditatem iacentem præscriptio non currit, nisi fuerit adita. Adde Dyn. *in reg. sine possessione de reg. iur. in 6.* Et ibi Boer. *in verb. hæreditatem iacentem.* Petrus de Anch. *conf.403. viso.*

l. Petendæ.6.

Roman. *Conf.246. charissime.*
*Masuc. *in pract. f. r. tit.2. de dilat. num* 20.

l. Superuacuam.

Quadriennium quod ex persona pupilli mortui in pupillari ætate maiori hæredi ipsius pupilli competit, currere incipit, nedum à tempore, quo maior hęreditatem huiusmodi pupilli adiuit, sed statim post mortem pupilli etiam hæreditate iacēte, *per* l. *ad diem. & l. cùm filius. §.1. etiam ibi* Bar. *ff. de verborum obligat. etiam* l *fin ff de naut. fœn.* & per Dyn. *in reg. cùm quod in iure. de reg. iur. in 6.* vide decis. Ægid. Bella. *653. Inst. de in integ. restit. chart.77.*

Pro anno vtili datur hodie quadriennium continuum, ad implorandam restitutionem in integrum, vide ad hunc textum Innocen. Abb & alios *ad c. in literis, de restit spol.* Cur. Iun. *Conf* 110 *num* 14. Dec. *conf.36. n.9.* Ægid. *decis.653. in tit. de in integ. restit.* Ias. *ad §. rursus. Inst. de act. num.74.* Sed melius declarat Boer. *decis 39.* Soc. Iun. *conf.128. num.164. cum pluribus seq. lib.1.* Rom. *conf.38.*

Titul.54. Quibus ex caussis maiores in integrum restituuntur.

Papon. 2 *notar.9. folio 657.* Oldendorp. *clas. 6. act 9.*

l. Respublica.4.

Glossa in verb. *Solent.* Semper allegatur quod res pupilli & ecclesiæ semper ęquiparantur. Adde Gloss. *in c. auditis & ibi per Abb. de in integrum restitu.* Ad istam vide Cepoll. *Caut.139.*

Ad gloss. hic, dum quærit, an Castrum vel villa debeat restitui in integrum, adde an & quando ciuitas vel vniuersitas restituatur, per Soc. *conf.2,9. Capio primò. vol.2.* & per Iason. *ad § rursus, num.35. Inst. de act.* & communis opin. est, quòd vniuersitates etiam paruæ habeant restitutionem in integrũ. Corn. *consi* 10 1.8. *Ipso quodam. libro* 1. *numero* 10 & procedit in ciuitate, Dec. *consil.41. in fin. num.* 13. & Respublica vtitur iure minoris. Iason. *consil.0 118. omitto. libr.* 1. audacter firmat M. rs. *sing. 699. priuilegia*, quod est pen. sing. vbi de communi.

Tit.55. De alienatione iudicij mutandi causa facta.

Cuiacius *lib.8. obseru. c.31.*

l. Cum in rem.

Circa illud verb. *p ff.* declara vt intelligatur siue vere, siue ficte, Item vt largè intellige, siue sit possessio, siue detentio, nam & possessio hæc dari potest rei vindicatione vt latè declar. per Ias. *in l. naturaliter. §. nihil. col.* 1. *de acquir. possess.* Bellonus, *lib.1. sup. c.9.* Dec. *cons.187. & protenus.*

Tit.56. De receptis arbitris.

Modum huius actionis vide apud Ferrariensem in forma compromissi.

l. Ex sententia arbitri.1.

A sententia arbitri non est appellandum l. 1. quam hic nota. Add. 13. fallentias, *per hoc reg.31. incip. Appellare, &c.* Pet. de Anch. *consi.* 210. *Inter.* Ludouicus Vitalis *libr. 6. variarum lection. c.6.*

A sententia arbitri non licet appellare, vide Socin. *in reg. 17. in versi. appellare,* vbi limitat Felin. *ad c. super his, num.6. extra de accu.* a. Boer. *decis.284. num.* 16. Annib de Cano. *ad l. nemo potest. de leg.1. numer.* 437. Duen. *reg.57. arbitri.*

l.Si contra.2.

Vurmser. 1.*pract.3.obs*.1.

l. Arbitrorum.3.

Panorm.*consi*.56.Oldr.*cons*.156.Zabar.*Cons*. 138.

l Ne in arbitris.4.

Panorm.*con*.81.Oldr.*consi*.25.Fulg.*consilio* 142.Cotta in voce *Homologare*. Cuiac. *lib*.17. *obs.cap*.16.

l. Cum antea.5.

Adde quod Ecclesia, non obstante homologatione & non obstante quod esset lapsum quadriennium,& non obstante quod prælectus seu rector iurauerit, potest in integrum restitui aduers. laudum. Felin. *in l.placui* 6. *columna de praescriptionib*. Vitalis, *d.l.*1.*capite* 4. *&* 5.

Vide Anni.de Cano.*ad l.nemo potest,de leg.* 1.*nu.* 430. 431.441.*&* 445. Marant.*de ordin.iudic.* vide Part.*vers.appellatio.nu.*113.*&* *numer.* 250. *cum plurib.sequent*. Zucca.*ad Rubr.C.de pact.post nu.*81 fallit decisio huius legis quando ex hoc sequeretur enormis læsio. Dec.*cons.* 60.*colum.*5. Alex.*cons*.31.*si causa lib.*2. Adde quod hæc lex loquitur in arbitriis,non in arbitratoribus,Bartol.*ad l.si societatem*, §.*arbitrorū,n.*16.*D.pro* Socio. Sequitur Immol.*ad l. si conuenerit.D.de re iud.* vide Ias.*ad l.Iulianus.* *n.*23.D.*de condict.indeb.*Genera arbitrorū tria sunt , vt per Ias. *ad* §.*omnium Instit. de act.* in materia Hippol.*sing*.467.Ad textum in versic.plenius, vbi quod acta coram arbitris facta scribenda sunt. Limita duobus modis, vt per Socin.*in reg.*5.

l.Sancimus.6.

Cuiacius *lib.*13.*obs.c.*23.

Tit.57. De satisdando.

Paul.1.*sent.Tit.*11. Vurmse.1.*pract.*10.*obs.*1.

Tit.58.De formulis & impetrationibus actionum sublatis.

Quomodo conciperentur formulæ istæ, ponit Alciat. *in l.pecunia*, §. *actionis verb. de verbor.signif.*

l. iuris formulæ.1.

Charondas *de Iuris.pagina* 50.

l. Nulli.2.

Alciat.*lib.*4.*dispunct.c.fin.*

Tit. 59. De iureiurando propter calumniam dando.

Vurms.1.*pract.*14.vid.Rebuff.*in proœm.const. gloss.*5.*numero* 50.

l.Cum & iudices.3.

Gloss. in verb. narrationem &c. Nota ex d. gloss. quod illud quod fit in continenti post actum,dicitur fieri in principio act⁹.In add. meliorem gloss.*in l.Pomponius.*§.*Ratihabitioni in fine. De procuratoribus.* quæ fortius dicit quòd id quod fit post actum , quia post litis contestatiorem dicitur fieri antè, dummodo fiat in continenti. Ad istam regulam cumulat Ias nomina similia *in l.edita sup de Edendo.* Pilæus *quæst.*40.

* Ad iurandum de calumnia non datur parti nec eius procuratori aliqua dilatio,secus in iuramento ad litem & in iuramento veritatis & maximè si factum est antiquum.

Auth. Principales.

Cuiac.*lib.*1.*obser c.*21.Pilæus Modic. *quæst.*1 Decius *consi* 268.

CODICIS LIBER Tertius.

In hunc *lib.*3.*scripsit* Andreas Losæus, Franciscus Ramponus.

Tit.1. De iudiciis

Ad totum hunc titulum Zasius scripsit. Iudex post completum officium per 50 dies manere debet in ciuitate , vt reddat rationē per eum gestarum.§.*fin* 9.*de collation.*

¶Iudex antequam veniant scandala prouidere debet, ne veniant ad rixam & arma l. *aquissim.D.de vsuf.* Alex.*in l.quemadmodum.* D.*de acquirenda possessione.*

¶Iudex dare debet aduocatos petentibus l. *nequaquam,*§.*obseruare,ver.aduocatos.D.de officio.proco.& leg.*

¶Iudici non obediens propter decretum, inualidum nō incurrit pœnam l. *iustè possidet.* & ibi Alexander *in pen. col.D.de acquir.poss.c. sollicitudinem,de appell.*

¶Iudex, quando sunt plures opiniones, opinionem Glo. sequi debet Bald. *in l.* 1.*D.de*

vulg. & pupill. & ibi Imol. Iac. Butri. *in l. 1. ff. qui pro sua iurisd. &c.* Bald. *in l. de eo precio. de iudic. qui male iudic.*

¶Iudex in dubio opinionem ordinariam tenere debet Bald. *in l. 2. in princ. ff. de sent. quæ sine cert. quant.* Apost. *in l. de precio, de public.*

l. Iudicio cœpto 1.

An petitio sortis impediat cursum vsurarum pendente iudicio, vide hic Bald.

l. Licet iudice. 2.

Roman. *cons.* 98. Iaso. *cons.* 48. Bald. *cons.* 516. *casus, parte* 5.

l. Quoties. 3.

Oldr. *cons.* 126. Dec. *cons.* 77. Gilbertus Reg. *lib. 2. enantioph. c.* 20.

l. si cum tibi. 4.

Vide hic *D. Godofr.*

l. A iudice 5.

Adde quòd etiam delegatus à principe sub delegat. *cap. pastoralis, & cap. fi. extra de off. deleg. ca. pastoralis. §. præterea, extra de off. ordin.* de quo vide per Alexand. *cap. 1. de off. eius cui per.* Dec. *cōsil.* 456 Panorm. *cons.* 61. Fulg. *cons.* 144. Menoch. *de arbitr. iudic. lib.* 1 *q* 54.

Auth. Ad hæc.

Probat iuncta cōmuni intelligentia Gloss. in verbo *delegatus*, quòd faciliùs permittitur iudici ordinario delegare causas integraliter, quàm delegare reseruata sententia: contrariū videtur de directò probari *in l. placet, C. de pedan. iudic.* secundum Bart. vide Vaconium *lib. 6. cap.* 236. Fulg. *cons.* 167. *visis*, adde Ioan. Bapt. Ferret. *in cons.* 116. Ioā. Longol. *ad l. Imperium. nu. 37. & 39. ff de iurisd. omn. iud.*

l. Seruus in iudicio. 6.

Seruus in iudicio stare non potest, vt hac lege, nisi putetur liber, *l. Barbarius. D. de offic. præt. & l. 1. C. de testam.*

l. Cum debitoris. 7.

Cuiac. *lib. 12. obser. cap.* 1.

l. Placuit. 8.

Panorm. *cons.* 69. *& cons. 13. parte* 1 Duaren. *libro 1. disput. cap.* 18. Augu. *lib 4. emend. cap.* 8. Moder. Ancon. *in tract. de mercat. in titulo, quo modo in casu mercat. procedēdum sit. 1. parte, nu.* 4. Fortun. Garz. *ad l. 1 ff de iust. & iur.*

l. Iudices. 9.

Rebuffus *tomo 1. tractat. de senten. præiud. siue prouisio.*

Auth. Iubemus.

Oldr. *cons. 320. breues.* * optimè hic Iason.

l. Nulli prorsus. 10.

Ad eā vide *cap. dispendia, de rescript.* In quo iudice hæc lex procedat, vide Alciatū *parad. libro 2. cap* 5. quid sit continentia causæ idem *Parerg. lib. 1. cap 9. cap. 61. vel 69.* Dec. *cons.* 700. Iaf. *cōs.* 9. Cuiac. *libro 9. obser. cap.* 10. Menoch. *de arbitr. iudic. cas.* 371. Afflict. *decis.* 353. Io. Ign. *in repetit. l. necessarios §. non alias,* D. *ad Syllan. in 2. parte.*

l. Subtilitatem. 11.

Cuiacius hanc legem restituit. *9. obs.* 20.

l. Omnes magistratus. 12.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Contij.

l. Properandum. 13.

*Masuer *Tit. 2. de dilat. num 3. in fine.* In regno Neapolitano intra tres mēses causa est decidenda *const. incip. causas alias.* Sed in conflit. ponitur tempus breuius duorum mensium. Vide practicā Reginæ Ioannæ *in chart.* 97 & pro tēpore duorum mensiū vide cōst. *regn. incip. Instit. 7. arg.* quod intelligēdum est, dummodo iustitia petatur à parte, alias imputari non potest negligentia officiali, vide Par. de Pute. *char. 17. cum consil.* 58. Fulgos. *cōs.* 150. Cuiac. *dicto libro 9. cap.* 22. Ræuard. *libro 4. uariar. ca.* 14. Nicolaum Vallam *de rebus dub. tractat.* 15. Guter. *resolut. parte 3. ca.* 5. Cuiac. *libro* 17. *obseruat. capite* 23. Vvaltherum *libro 2. Miscell. cap. 14. libro 1. cap* 1.

¶Ciuiles causæ debent intra triennium, à tēpore litis cōtestatæ terminari. Adde Rot. Neapol. *decis.* 346. Cotta *in memoral. in verbo, iustam,* Bald. *decis.* 392. Alexand *consilio 50. numero 7. volum. 2.*

§. Etsi quidem. 2.

Repet. 2. *fol.* 320 *numero* 81.

§. Huiusmodi. 5.

Istum versiculum intellige quando non cōstat de causa vt possit ferri definitiua, quo casu si eramus in fine triennij, ferebatur absolutoria ab obseruatoria obseruatione iudicij, & sup. *in §. & si quidem, cum seq.* alias si de causa constaret nihil prohiberet fieri deffinitiua parte absēte, *l. ad peremptorias, D. eodem,* vide Bartolū in *§. & si quidem*: Monochium *libro 1. de arbit. iudic. q.* 74. Ioan. Aurpa. *lib. 1. sign. alleg. cap. 10. & 30.*

§. Illo.

§.Illo proculdubio.9.

Iudex tenetur exprimere causam in sententia quæ ipsum mouet, adde *l.quod ait,§.penult.D.de his qui notantur infam.*

l.Rem non nouam.14.

Guid.Papæ, *consilio* 157. Ferrandus *libro* 2. *ex; lit.c.*7.Ræuardus *libro* 5.*varior.c.*8.

Auth.Hodie.

Litis contestatio qualiter & quotupliciter fiat, adde gloss.*in c.dudum, in verbo Responsionem, & in verbo plectio, extra de elect. & elect. potest.*

l.Sancimus.15.

Panorm.*consil.*64. Menochius *de arbit.iudi. libro* 1.*q.*36.*& libro* 2.*cap.*154.

l.Apertissimi.16.

Iudex delegatus etiam principis ex iusta causa suspicionis potest recusari,& partes tūc coguntur arbitros recipere,qui officio delegati fungantur, adde Staff. *de lit.grati.& iust.* In materia recusationis,vide Lanfrancum,*in tract. & volum.tract.fol.*146,Barb.*in tractat.de Cardinal.leg.à Lat.*3.*q.*Basil *numero* 14 declarat Iacob.Menoch.*in tract. de arbitr.iud.libr.*1. *q.*74.*numero* 51.

¶Cuiacius *libro* 6.*obs.*10.Menoch.*de arbitr. iud.c.*152.

¶Recusatione Iudici facta,ligatæ sunt Iudici manus,& quicquid ab eo gestum est,non tenet,*l.*1.*C.si quacunque prad.potestate.*Et Bar. *in l.quia poterat,D.ad Senatus.Trebell.* Petr.de Anchar.*in c.iudex,de off deleg.in* 6.

¶Notarij recusatio vt suspecti, solum iuramentum sufficit, quia ex hac recusatione non infertur magnum præiudicium,Petr.de Anch.*cons.*251.*incip.in Christi nomine.* allegat in argumentum *l.thesaurus,D.de exhib.etiam. c.ex literis,de in integrum restit.*

¶ In eadem l.apertissimi. Ibi gloss.*in verbo accusare,*sufficit allegare suspicionem. Adde Gloss.*in l.quia poterat, D.ad Senatusconsult.Trebell.etiam in l.ita suspectus,D.de procur.*Abb.*in c.si quis contra,*3.*col.extra de foro compet.* quæ ponit differentiam inter Ius Canonicum & Ciuile.Pro ista Gloss.est tex.in *l.pariter,*D.*de lib.causa.*Adde *cons.Petr.de Anch.consil.*63.vbi dicit,quòd Consultor, Procurator & Notarius,etiam Magister actoris possunt amoueri,vt suspecti sine causæ allegatione,sequitur Alex.*Consi.*104.*incip.circa pretium,in* 5.*volum.* Vide etiam Matth.de Afflict.*in constitut.regni, iustitiarij,& c.*4.*notab.*

¶ Adde,quòd in regno lite contestata nullatenus potest allegari suspicio Iudicis,vt est in constitutione regni incipiens, prolixitatem. Etiam quòd post litem contestatam emerserit,vt ibi habetur,sed secùs est de Iure communi, *l.* 2. *Vbi de consort.eius lit. &* Ias. *hic.*

¶ Item in regno Iudex hodie non recusatur absque causa inserta & probata, prout est constitut. regni incip. *Item, si contingat Iudicem,chart.*98.

¶ Etiamsi de nouo emergat suspicio post conclusionem in causa, non potest opponi exceptio suspicionum.Ita Abb.*in c.*2.*in* 4.*coll. extr. de ord. cog.* Sed tu omnia vide Philipp. Franc.in c.*cum speciali.*5.*col.vers.septimò quæritur.de appellat.*

Auth.Si verò.

Panorm.*Cons.*69 Bart.*Cons.*159.

l.Certi.17.

Ibi cùm sciamus. Nota argumentum à communiter accidentibus validum esse in Iure. Vide Hippol.*sing.*1. late Panor.*cons* 47. Coras. *lib.*5. *miscell.* c.19. Menoch. *de arbitriis iud.casu* 237.

l.Cum specialis.18.& vlt.

Hæc Lex quotidiè allegatur,quòd ab arbitris iuris appellatur. Adde textum in c.*ab arbitris, de offi.deleg.* Cuiacius *libro* 9.*obseruation. cap.*21.

Et Ias.*ad §.omnium nu.*9.*inst.de act.* Alex.ad Rub.*D.de offi.eius, col.*3.*circa med.& ad l.à diuo Pio,in prin.de re iud.& ibidem* Ias. & Rui.ad h.tex.in fin.Menoch.*in tract.de arbitr.iud.libro* 1.*q.*74.*numero* 50.

Tit. 2. De Sportulis & Sumptibus in diuersis iudiciis faciendis & de executoribus litium.

l.Quisquis.1.

Cuiacius 12.*obs.*22.

l.Qui constitutiones.2.

Cassiodorus *libro* 9.

l.Omnibus.3.

Cuiacius *ad Nou.*82.

l.Qui publica.4.& vlt.

Cuiacius 12.*obs* 21.

Quid sit Sportula, vide Alciat.*libro* 3.*dispß.* c.13.*vel* 17.Bud.*l.si mulier.D.de donat.inter virum & vxor.*

Tit. 2. De pedaneis iudicibus.

De pedaneis & vnde dicantur vide Nou. 71.& 81.& ibi Cuiac.

l. Procuratori.1.

Alciatus *libro* 1. *parerg*.c 43.Crinitus *lib*.15 *de honest.discip*. c.7. Corrasius *Epistolic. quæst*. c.2. Rainaldus Corrasius *libro* 2. *indagat*.c.21. Aulus Gell.*libro* 3.*capite* 18. Brissonius *libro* 3. *selectar*.c.18.

l. Placet.2.

Per moder.Sabin.*libro* 6.*declarationum iuris ciu*.c.235.Io. Longaual.*ad* l.*imperium,numero* 20.*&* 35 *de iurisd.om.iud*.

Ex professo totam hanc legem explicuit Corrasius,multa obiter Alciatus *lib* 2.*parad*. c.2. Charondas *de iurisdict.pag*.51.Vandus *lib*. 1.*q.iuris* c.10.Vaconius *libro* 6.*declarat*.81.

l.Placuit.4.

Cuiacius *libro* 1.*obser*.c.6.

l.Quædam 5.& vlt.

Cuiac. *d. Nou*.82.

Titul. 4. Qui pro sua iurisdictione iudices dare daríue possunt.

Vurmser.*lib*.1.*pract.tit*.1.*obs*.4.

l in causarum.1.& vlt.

Rom. *Cons*.310. Zaba.*Cons*.105.Menoch.*arbitr.iud.lib*.1.*q*. 54. Cuiac.*lib*.1.*obs*.c.6.Bened. Capr.*in reg*.76.Maranc.*de ord.iud*.4.*par*.5.*dist. num*.27.Et de intellectu huius legis vide per Doct.*ad* l.1. *D.de offic.eius*,vbi Ias.post Alex.*n*. 63.*versi* 3.*principaliter*,& Dec. *num*.84.& Modern.Bonon. *num*.136.*&* 137.Sebast.Sapia.*n*. 26.Gaspar Valas.*ad* l.*imperium*,*D.de iur.omn. iud.nu*.212. vbi Longauallius *numero* 28. Iac. Menoch. *in tract. de arbitr.iudic.libro primo q*. 37.*numero* 33. *&* *q*. 54.*num*. 17. * Fachineus *contrcuers.iuris libro* 1.c.47.*&* 48.

Titulus 5. Ne quis in sua causa iudicet, vel ius sibi dicat.

Oldendrop. c. 6. *de sent.& re iud*.Roland.à Valla 1.*consilio* 99.

l.Generali.1.& vlt.

Vide quinque fallentias, Socin.*in reg*.243. incip.*Iudex in causa,&c*.Oldr.*Cons*.234.Bald. *cons*.43 Oldr.*Cons*.156. Glossa *in c.cæterum*,5. *extr.de iudiciis*.

¶ Iudex in causa propria quis minimè esse potest,vide Soc.*in reg*.195.*iudex* Felin.*ad c.cũ venissent.in fi.de iud*. Ias. *ad l qui iurisd.de iurisd. omn.iud*. aliquid per Soc.*in reg*. 203. limita in eo qui est magnæ famæ,& sanctæ vitæ.Ias.*ad Auth.iubemus,C.de iud.num* 11.& quòd stetur iudicanti in causa propria, quando de eius sententia partes non opponerent,per Ias.*ad l.parte furioso*,D.*de his qui sunt sui vel alien.iu*. Hip.*sing*.405. vide *in* §.*fin. Inst.de vulg.substit*. vbi princeps fuit Iudex in causa propria, idẽ in episcopo, d.c.*cùm venissent*, & in Imperatore,*l.si quis forte*,§.*si quis,de pœnis*, & in quouis iudice quando vult declarare de incompetentia,*l.si quis ex aliena*,D.*de iud*. vid.Balb. *deci*.107. & aliquos casus, in quibus quis ius dicit,vide per Forcatu.*in Negiom.iur.ual*.c.6. *num*.5. An Papa possit esse iudex in causa sua vide Glo.*in c.cùm venisset,extr.de iud*.

Tit.6. Qui legitimam personam standi in iudiciis habeant vel non.

Ad istam Rubricam quæro an minor possit constituere procuratorem in iudicio? Dic quod non: nisi quando illum constituerent ad petendum sibi dari curatorem. Vide Pau. de Castr.*in l.munus*,§.*licet*, *D.de procurat*. Et est text.*in l.neque tut.de procurat*.

¶ Ad eãdem Rubricam vide quædam infr. in *Auth.excipitur,sub tit.de bonis,quæ li*. quantum videlicet ad filiumfami. pertinet. Quia autem hic dicitur, quod minor non possit constituere procuratorẽ. vid. Tiraq.*post L.I. commun gl*.5.*num*.183.*cum seq*.

l.Si cum esses.1.

Dec.*Cons*.549.*requisitus*.

l.in rebus.2.

Oldendorp.*cap*.12.

l.Momentaneæ.3.& vlt.

Momentanea possessio dicitur ea, quæ apta est parum, vel quia cito debet expediri eius iudicium. Vide exemplum Inst.*de interdict*.§.*recuperanda*.

Tit.7. Vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur.

l.Inui-

l.inuitus.1.& vlt.

Ad gloss. verbi *inuitus* ibi solet quæri: An Bononien.&c. Tu adde: An Iudex possit compellere ad agendum. Par. de Put. *in tract.de Sind.in verbo,accusatus.*Pet.de Anch.*consi.*306. *efficax.*

Tit.8.De ordine iudiciorum.

Gilbertus Regius,*lib.1.enantioph.c.*23.

l.Adite.1.

Et ibi Gloss. *in verb.quoniam.* Nota ibi,an incidenter sit pronunciandum, & distinctionem inter incidentem &emergentem.Adde etiam gl *l.quæsisset,D.de re iud* Barto.*cons.*91. Oldr.*consi.*187.Pet.de Anch.*con.*62. Robert. *lib.*1.*sent.iur.c.*12 Menoch.*de arb.iud.cas.*168.

*Antonius Faber *lib.*17.*Coniect.c.*8.

l.Cum ciuili.3.

Vide Symmachi epistol.

l.Quoniam.4.& vlt.

Prius de criminali est pronunciandū,quàm de ciuili causa cognoscatur. Ista lex intelligitur quando ciuilis intentatur ab vno.& criminalis ab alio, tunc ciuilis cessat,donec criminali finis imponatur, & iste est communis intellectus,vt per Dec.*ad l.edita, num.*65. vbi Claud.de Seis.*n.*68.*C.de edend.*Fab.Acorambo.*ad d.l.naturaliter, §.nihil commune,nu.*108. *D.de acq.poss.*

Titul.9. De litis contestatione.

Parladorius,*rerum quotid.cap.*14.

l.Res in iudicium.1.

Dec.*cons.*302.Cuma.*cons.*71. Fulg.*cons.*190. Cuiac.*lib.*9.*obs.cap.*21.Zoannet.*rerum quotid. cap.*52.

Auth.Offeratur.

Zabarel.*cons.*139.*factum.* *Masu.*in tract. for.tit.*2.*de dila.num.*6.

Auth.Libellum.

Vurmser.1.*pract.*13.*obseru.*2.

Tit.10. De plus petitionibus.

Paul.1.*sent.*10.

l.Omnis actor.1.

Menoch.*de arbit.iud.lib.*2.*c.*51. Qui per dolum exigit cautiones plures & etiam de plus petendo, punitur pœna, de qua hîc, nempe toto debito,nec locus est pœnitentiæ,ad euitandam hanc pœnam nisi ad litis contestationem,idem est de iure canonico *vt in c.1.etiam ibi per Doct.de plus petit.* Sed vide quatuor fallentias positas per Socin.*reg.*64.

l.Si quis actor.3.

Hæc lex restituta est à Cuiac.*lib.*11.*obs.c.*21.

l.Odiosas.4.

Panorm.*cons.*71. Rom. *consi.*391. *&* 346.Ias. *cons.*111.Ful.*consi.*179.Lapus,*alleg.*82.

Tit.11.De dilationibus.

Vide Rebuffum *tom.* 2. *tract. de dilationib.* Ant.Gaill.*lib.*1.*obs.*91.Harmen.2.*obs.*11.

*An pendente appellatione sententia ferri debeat,Bald.& alij *in l.siue pars, C.h.t.* vide latius Sebastian.Vantium *de nullitate sentent. in tit.ext.de off.iurisd.&c. nu.*157. Salycet. *in l. fi.in* 2.*col.C.de test.* Camp.*in tract. de testib.reg.* 181.Anton.Thassara *de error.notar.c.*78. *nu.*4. Hennig.*in process.iudic.par.*1. *Rub.*21.*numero* 1. Ferrar.*in pract.form.respon.lib.in act.hypol.§.& renunciationis, num.* 2. *&* 3. De dilationibus. Syluester Aldobrandinus Florentinus, *in §. & si in rem, & §. si quis aliud. Instit. de action.* Cornel.Iaco.Omphal. *lib.*5.*de vsurp. leg. c.*4. *numer.*3. Ioan. Bellon. *in communibus iurium sententiis*,Socin.*reg.*93.Boer.*decis.*294.*nu.*21.

Dilatio quid,Bart.*in l.fin.ff.de feriis.* Christ. Brechter.*in process.iudiciar.tit. de dilatio.in prin.* An & quando iudex dicatur abreuiare vel propagare dilationes à iure statutas videBar. *in l.*1.*ff.de re iud.*

l.Quoniam.1.

Panorm.*consilio* 64.Rom. *consil.*226.Menoc. *de arbit.iud.lib.*2.*c.*52.

l.Si quando.2.

Can.*inducia* 3.*q.*3.

l.Siue pars.3.

Appellatione pendente nihil est innouandum,& iudicis officium quiescit. Sed vide 7. fallentias per Soci. *in reg.*42. vide Federic.de Senis *folio* 223.vbi ponit qualiter intelligatur iste terminus nihil innouari, Bald.*consilio* 71. *quando,parte* 3.

* Masuerus *in pract.form. tit.*2.*de dilationib. numero* 22.

l.A procedente.4.

Bartolus *consilio* 199.

l.Cum à nobis.5.

Bartolus *consilio* 309.&358.*super eo*,Zabarel *consilio* 23.*in causa.*

l.Nec de statu.7.& vlt.

Pet.de Anch.*consil.*62.*duplici.*

Tit. 12. De feriis.

Vide tom. 2. des ordonnances royaux *tit. 16. du temps des vacations.*

l. Quoniam. 1.

Oldendorp. c. 31. *de exception.*

l. Vt in die. 2.

Alciat *lib. 6. parergon. c. 9.*

l. Omnes iudices. 3.

Harmenop. 1. *tit.* 4. Nouel 4.

l. A nullo iudice. 4.

Vide Pap. 3. *notar.* 8. *des lettres de feries.*

l. Publicas. 5.

Cuiac. cap. 13. de præscription.

l. Quadraginta. 6.

De quadraginta diebus vide c. 11. *de præscrip.* Cuiac.

l. Omnes dies. 7.

De septem diebus vide Cuiac. c. 6. *de præscript.* Forcat. *in sphera legali.*

*Extant Barnabæ Brissonij in hanc legem commentaria.

l. Actus omnes. 8.

Pet. de Anch. *consil.* 116. Oldr. *consil.* 253. *factum*

l. Prouinciarum. 10.

Paul. 2. *sent. tit.* 25. Alciat 3 *disput.* 30. Duar. 2. *disput.* 22.

l. Dies festos. 11.

Debitor fugitiuus potest capi die feriata etiam in honorem Dei, secundùm Doct. hic vltra glossellam in verbo fideiussorum, & etiam propria authoritate per casum singularem *in l. ait prætor, §. si debitorē, D. de his quæ in fraud. credit.* & est gloss. notab. *Inst. de action. in princ. in verbo persequendo, & gloss. in c. 1. de part. iur. fer.* de quo videtur casus *in l. generali, de decurionib. lib.* 10. sed vide duas fallentias per Soc. *in reg. 3. incip. debet fugitiuus.* Bal. *cōs. 6. statuto, parte 1. & cons. 2. parte 2.* Extāt hominis eruditi libri duo diuinarum & humanarum obseruationum, Parisiis ante paucos annos excusi, quibus multa ad hanc legem pertinentia fusè traduntur. Citatus die feriata vt sequenti die veniat, nihil valet hęc citatio. adde scribentes *in c. conquestus, de inferiis,* con suetudo tamen distinctè admittit quod quis citari possit, die feriata in honorem Dei pro alia die feriata: ita Ioh. Andr. *in c. finali de feriis.* Bart. *in tractat. suo de citationibus 7. quæst.* Menoch. *de arbit. iudi. li. 1. quæst.* 28. Bartol. *in l. cum filius, §. final.* D. *de verb. oblig.* Qui actus extraiudiciales fieri possint in diebus feriatis, vide Alciat. *li. 6. parer.*

¶Nullus debet vexari in die feriato, nec actus iudiciarius expediri, & pręsertim in die dominico. Limita vt per gloss. ad quam adde Iasonem *ad l. vinum, numero 3. D. si certum petatur.* & in quibus causis sit concessa executio in dieb' festiuis. Guid. Pap. *decisione* 215. Iason. *ad l. num* 71. *de offic. eius.* Balb. *decis.* 2. Et de debitore fugitiuo, vide Soc. *regul.* 28. *in verb. debitor.* & quòd possit capi etiam propria authoritate. Casus est singularis *in l. Ait prætor, §. si debitorem. D. de his qui in fraud. cred.* Rui. *ad l. 1. nu.* 169. *D. de nou. oper. nunc.* exponit d. tex. Menoch. *de arbit. iud. li. 1. q. 30. nu.* 13.

Tit. 13. De iurisdictione om. iudic. & de foro competenti.

Brisson. *lib. 3. select. cap.* 18.

l. Non quidem. 1.

Panorm. *cons.* 61. *in causa.*

l. iuris ordinem. 2.

Actor regulariter sequitur forum rei. *d. l.* sed vide 8. fallent. per Soc. *reg. l. 15. incip. actor. &c.*

¶Actor debet sequi forum Rei, non reus forū actoris. Adde *in reg. 10. in verbo, actor.* Vbi limita & quod forum sortiatur quis pluribus modis, & pluribus ex causis, Hipp. *singul.* 404. & ad cognoscendum ad quem forū spectet cognitio delicti per eundem Hipp. *sing.* 480. Adde ad hunc textum, Tiraq. *Post ll. connu. glo. 5. numero 8.*

l. Priuatorum. 3.

In gloss. verbo, *priuatorum.* Cōsensus vel ratihabitio patris, licet possit validare processum vel iurisdictionem prorogare illius, qui aliàs non est Iudex, non tamen potest inducere deuolutionē nec iurisdictionem. Vide decision. Bellameræ, *in titul. de for. compet.* 25. *charta* 6. Pro intelligentia dictę gloss. *priuatorum,* vide Bart. *in d. l. col. 10. vers. ex prædictis. de dignitatib. li.* 10. Panormit. *cons.* 92. *contra part.* Fulg. *cons.* 167. *visis.*

l. Nemo post. 4.

Roman. cons. 242. & 392. Bald. *cons.* 142. *in casu.* Odoric. *parte* 5. Rom. *cons.* 30.

l. in criminali. 5.

Vbi gloss. in verbo, *habeatur.* Quando lex est futuri temporis, & aliquid vetat, dicitur quod

quòd isto casu requiritur sententia: secus, si verbo præsentis tẽporis vtatur, quia tunc intelligitur ipso iure, de quo allegatur ista gl. Habetur etiam in Glo. *in Authen. habita.* ǁ *ne filius pro patre.* Et est Glo. *in l. iubemus*, §. *Oeconomus. super de sacrosanct. Ecclesiis.* Et quod dicit Anth. But. *in cap. quemadmodum sequenter.* §. *porrò. vt lite non contestata.* Sed vide 10. fallentias, Soc. *in reg.* 445. *incip. sententia requiritur.* Et Bald. *in Authen. ex causa, infra. de li. prate.* Sed vide falletias ad d. Bald. *in l. ext. iuxta fi. D. quod metus causa.* Ad d. gloss. vide etiam c. *quicunque de haret. in 6.* de quo etiam per Bal. *in l. final. Locat.* & idem quod ista glossa sentit. Lud. licet ipsam non alleget, *in c. Imperialem.* §. *item si filius. in princ. de prohib. feud. alien.* per Frid. etiam, *in c. sancimus.* l. 1. *columna* 5. *vers. damnetur. de re milit.* vbi tenet, quod saltem quoad reuocandam possessionem requiritur sententia. Pileus q. 126.

Ad Gloss. hic ab Accursio allegatam. Et ad idem Propos. vide Ro. *sing.* 2. Et quę ibi latè per Nicol. Pig adiuncta sunt.

¶ Trahẽs aliquem in verito examine, perdit causam & puniuntur qui prębstant milites suos executoribus Iudicum incõpetentium Iud. Borg l. *si se subijciat. num.* 118. *ff. de iudic.*

¶ Ad gloss. in verbo *habeatur*, de verbo futuri temporis. quod quando lex per verbum futuri temporis loquitur, requiritur sententia secus si per verbum præsentis temporis, quia iura intelligunt requiri ipso iure, vide Socinum *ad reg* 360. *sententia requiritur.* Rom. *sing.* 2. & quæ ibi ad eum not. Rip. *ad c. sæpe. de restit. sp lia. n.* 99. Balb. *deci.* 219. Cott. *in verb. verbum futuri temporis.* Cremens. *sing* 70. Mathesil. *not.* 111. & 114.

Titu. 14. Quando Imperator inter pupillos vel viduas vel alias miserabiles personas cognoscat & ne exhibeantur.

l. Si contra. vnic.

Personæ miserabiles non debent trahi in ius extra prouinciam, sed ipsæ alios trahere possunt. quænam sint personæ miserabiles, vide Affli *decis.* 257. per Fel. *ad c. significãtibus. de offic. delegat.* Et in materia de vidua priuilegia habẽte, vide Didac. Couar. *li. pract. quæs.* c. 7. & licet iste textus non habeat locum in vxore: tamen militat in spõsa de futuro. Roland. à Vall. *in tract. de lucr. dot. q.* 12. *nu.* 8. Declarat hunc text. Iaco. Menoch. *in tract. de arbit. iud. lib.* 2. *cent.* 1. *cas.* 66. *num.* 4. *in mat.* Rol. *consilio* 20. *libro* 2.

¶ In vers. *quod si pupilli*, &c. Quænam sint personæ miserabiles, vide Rot. *decis.* 257. Grã mat. *decis.* 20.

Tit. 15. Vbi de criminibus agi oporteat.

l. Quæstiones. 1.

In d. l. notatur, quòd in delictis regulariter non habet locum remissio. Ita Bart. hîc, & est tex. *in Auth. vt null. in d.* §. *si quis non comp.* Adde 6. fallentias per Socin. *in reg.* 415. Et tres alias fallentias *in reg.* 417. vbi regulariter in contractibus non habet locum remissio, sicut in delictis. Et vide Salic. *cons.* 167. 3. *volum.* Panormi. *cons.* 25. *parte* 1. Bald. *cons.* 471. *præsupponitur parte* 3. Fulgos. *cons.* 149. *epigram. deci.* 26. Gramm. *decis.* 26.

l. Sciens. 2.

Vide Socin. *reg.* 336.

Tit. 16. Vbi de possessione agi oporteat.

l. Vbi. vnica.

Philipp. Dec. *cons* 694. *pro resolu.*

Tit. 17. vbi fideicommissum peti oporteat.

Zoannetus rerum quot. cap. 15.

l. Fideicommissum. 1. & vlt.

Hotom. 3. *obser.* 7.

Tit. 19. Vbi in rem actio exerceri debeat.

l. in rem. 1.

Bart. *Cons.* 219. Fulg. *Consil.* 194.

l. Si quis alterius. 2.

Et ibi per glos. Quid autem si conuentus reali actione dixit se possidere, & postea in termino conclusionis dicit, quòd alieno nomine possidet, an ipse sit condemnandus. Vide decis. Ias. *consi.* 126.

¶ Adde Dec. *conf.* 62. & Moder. Sen. *conf.* 46. *li.* 1. de quo etiam per Bisig. *decis.* 1. *in titulo de offic.* Archid. & Afflict. *decis.* 217. vtrum conuentus in causa possessorij recuperare possit in iudicio nominatim dominum. Lud. Bolo. *ad l. si finita.* §. *iulianus. ff. de dam. infect. nu.* 184. Ias. *in* §. *omnium. Inst. de act. nu.* 100. & 103. Menoch. *in tract. de arbit. iud. libro* 2. *q.* 74. *nu.* 34. *Masuer. *in pract. fir. tit.* 1. *de dilat. nu.* 17. *pag.* 17.

l. Actor. vlt.

Nota istam glossam, quod est in electione actoris quādo quis habet plures iudices, sub quibus potest conueniri coram quo conueniat: vide cons. Lud. 412. Abba. *in ca. cum sit. in* 1. *notab. de foro compet.* Limita vt per Bald. hic in fine. Rom. *conf.* 212. Old. *conf.* 83. Bart. *conf.* 196. Rom, *conf.* 127.

Tit. 20. Vbi de hæreditate agatur, vel vbi hæredes scripti in possessionem mitti postulare debeant.

l. Illic. 1. & vnic.

Chassan. *consil.* 19. *nobilis in fine.*

Titul. 21. Vbi de ratiociniis tam publicis quàm priuatis agi opotet.

Qui raciociniis obnoxij sint vide hic D. Gothofr.

l. Eum qui. 1.

Guid. Papæ *conf.* 209. Panorm. *conf.* 36.

Tit. 22. Vbi causa sa status agi debeat.

l. in litibus. 6. & vlt.

Forner. 2 *Select. cap.* 23.

Titul. 23. Vbi quis de curiali vel cohortali aliáue conditione conueniatur.

Curiales & cohortales qui dicantur, vide D. Gothofr. hic.

l. Si quis. 1.

Foreat. *Neryomant. dial.* 96.

Titul. 24. Vbi senatores vel clarissimi ciuiliter vel criminaliter conueniantur.

l. Quicunque. 1.

Gueuarra, *ad l.* 3. *ff. de off. præs. num.* 8.

¶ Delinquens in alieno territorio secūdū ius commune, & non secundum statutum illius loci punitur. Contrarium tenet distinguendo Anc. *ad c. populasti col.* 29. *versi.* 3. *quæro de for. comp* præsertim Ias. *ad l.* 1. *num.* 30. *C. de summa trin.* in materia Bart. *ad* l. *præses. de off. præsid.* Si clericus litigat in curia seculari, tūc actor sequitur forum rei, an debeat seruare ius Ciuil. secul. An clericorum ius. Abb. *ad c. quod clericis. nu.* 6. *de for. compe.*

l. Senatores. 2.

Menoch. *de arbit. iud. lib.* 2. *cas.* 86.

Tit. 25. in quibus causis militantes fori præscriptione vti non possunt.

Tit. 26. Vbi causæ fiscales vel diuinæ domus hominúmque eius agantur.

Pro intellectu huius tituli vide Cuiacium hic.

l. Non deffensæ. 1.

An præses cognoscat de homicidio, notat hic D. Gothofr.

l. Non animaduertimus. 2.

Ias. *conf.* 160. *in præsenti. parte* 1.

l. Procurator. 3.

Nota ex hac lege quod procuratores Cæsaris funguntur plerumque vice præsidis.

l. Cum vendente. 4.

Bald. *conf.* 166. *ponitur, parte* 2.

l. Dominicis. 7.

Cuiac. *lib.* 8. *obseruat. c.* 32.

l. Cum aliquid. 8.

Cuiac. 13. *obs. c.* 35.

Tit. 27. Quando liceat vnicuique sine iudice se vindicare, vel publicam deuotionem.

Quæ dicatur & appelletur publica deuotio, notat hic D. Goth.

l. Libe-

l.Liberam.1.

Alexand.*cons.1.circa 1.parte 2.*Rom.*consilio* 365.Praetius *de veter.iurispr.pag.*24.

Tit.28.De inofficioso testamento.

Ferdinandus Vasquius *in lib.de successionum resolutione*.

l.Cum de inofficioso.1.

Goueanus *lib.1.variar.lect.cap.*5.
*Explicatur hæc lex ab Antonio Fabro, *libro* 17.*coniectur.c.*1.

l.si mater filiis.3.

Fulg.*cons.*69.Bart.*cons.*235.Gomesius *tom.*1. *variar.resol* c.5. Menchaca *illust. quæst.cap* 66. Gilbert.Reg.*libro* 2.*enantioph.c.*20. Carolus Molinæus *ex professo*.
*Antonius Faber *libro* 9. *coniecturarum c.* 15.*&* 16.

l.Cum ex causa.4.

Paul.2.*sent.*5.§.2.

l.Cum queritur.6.

Dec.*cons.*228.Cuiac *lib.*3.*obs.cap.*8.

Auth.nouissima.

Si filij sint quatuor vel infra, est tertia pars totius assis, si sunt plures est dimidia, inter eos æqualiter diuidēda, vide 4.fallētias positas per Soc *in reg.*152 *filius legit.*& Mod.*rep.hic* Paris.*cons.*5 *lib.*3.*nu.*70.*& seq & per totum.& in cons.*55.*n.*13.*& seq.eod.lib.*Corn.*cons.*48.*in fi. lib.*2.Soc.Iun. *cons.*25 *lib.*1.*per totū.*10. Cepha. *cons.*245.*num.*23.Fab.*de Grochis vel Grochu*.

Nota quod legitimā filius iure institutionis habere debet, alias potest agere inofficio si querela testamēti,& ita Bar.*in Auth.ista*,& est cōmunis opinio *in c.aliud quoque,vt cū de appellat.cognoscat.*Sed vide 4.fallentias Socin. *in regu.*196.Dec.*cons.*228.Roman.*cons.*312 Ias. *cons.*65.Pet. de Anchar.*cons.*152. Fulg. *con.*34. *&* 35.*&* 36. Cuman.*cons.*70. Fulgos. *cons.*60. Cuman.*cons.*66.*&* 35. Panormit.*consil.*63.*videtur, parte* 1.

Auth.Vnde si parens.

Bart.*cons.*234.Rom.95.*viso*.

l. Neptem.7.

Neptis ex filio querelā inofficiosi potest mouere aduersus testamentum aui.

l.Parentibus.8.

Oldr. *cons.*231. Fulgos.*cons.*84.Oldendorp. *cons.*237.

l.De inofficioso.9.

An querela inofficiosi locum habeat in militis testamento, vide hic D.Goth.

l.si hæredum.10.

Dec.*consi.*53.*viso*.
* Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro *lib.*17.*coniect.*cap.2.

l.In arenam.11.

Vbi pater arenarius filium arenarium exhæredare non potest.an idem sit in patre filiam meretricem exheredante.vide Tiraqu. *in ll connub.gl.*1.Hypp.de Marſ.*cons.*58.

l.si pater.12.

Legitima fratri debita quanta sit & quando debeatur. Decius *cons.*2. Sed nunquid legitima ita à matre debeatur sicut à patre.vide Ripam *in* 34.*incip.*7.*&* 8.*q.*Cuman.*cons.*72. *visis pactis*.

l.Cum duobus.13.

Hotoman.*cons.fol.* 51. Cuiac.10.*obseru.*cap. 20.*in fine*.

l.Eum qui.14.

Is testamentum falsum dicere potest, qui inofficiosum non probauit.

l.Filiam.15.

Quid operetur querela inofficiosi testamenti, vide hîc D.Goth.

l.Contra maiores.16.

Post quinquennium querela inofficiosi moueri non potest.

l.Cum filium.17.

Vide *Nou.*155.*cap.*3.

l.Cum te pietatis.18.

Vrmſ 1.*pract.*37.*obs.*8.

l.si filiam.19.

Dec.*consi.*231.*viso casu*.

Auth.Sed si post.

Frater an testamentum fratris rumpat, vbi est turpis persona instituta in totum, vel saltem quantum ad legitimam, vide Socinum *cons* 2.Panorm.*cons* 12.*vt clare*.

l.Filia.20.

Bart.*cons.*18.*statuto*.

l.si maritus.22.

Pileus *quæst.*88.

l.Testamenti.23.

Vide *l.*2.*si quis aliquem testari.Cod.*

l.Filiis.25.

Dec.*cons.*442.Cuiac.*lib.*4.*obs.c.*24.

l.Ex tribus.26.

Dec.*cons.*371.Rom.*cons.*239.*in re*.

l.Fratres.27.

Dec.*conf*.530.& Iaf.*conf*.71.Cuiac.*libro* 17. *obferu*.cap.40.Clarus §.*teftamentum*.*q*.50. *&* 52.*numer*.5.

l.Liberi.28.

Amicus inimici mei, cenfetur inimicus mihi, vide plenè Doctores cap.*cùm oporteт, de accuf.* Faciens legem cum inimico meo, videtur meus inimicus. ita per Salycet. & Bart.*in* l.*ifta*. vide plenè per Andr.de Ifern. *in* §. *porro. in titul.quæ fuit prima caufa beneficij amittendi.*

l.Quoniam.29.

Pater non poteft priuare filium fua legitima regulariter. *d*.l.*quoniam*, *&* *l.fi quando, infra eod.* & Bart Socin.*in conf*.246.*incip.eleganter.verf.ex quibus,circa fin.in* 2. *volum* Sed fallentias 3.pofuit Socin.*in regu*.350.*incip pater filium*.Bart.*conf*.44. Cuman.*conf*.10 *in ciuitate*.

l.Omnimodo.30.

Bart.*confi*.13.Dec.*confilio* 346.Pet.de Anch. *conf*.407.Fulg.*confilio* 84.Oldr.*conf*. 123.

¶Ille cui eft relictum aliquid in teftamento,non poteft illud impugnare: fed agit ad fupplementum legitimè, nifi probetur ingratus. Parif.*conf*.36.*nu*.38. *lib*.2. *&* *conf*.58.*n*.19.*eo*.*vol*.in materia nõnulla per Crau.*conf*. 109.*cum.feq.* *&* *conf*.141 Pro intellectu huius l.vide Fernan. Vafq.*in tract.de fucceff. crea*.§. 18.*nu*.57. *&* §.30. *num*.110. *&* §.10.*nu*.157. *&* 400. *&* 608.Socin.*conf* 97.*vol*.3.

¶Quid in filia quę habuit dotem non legitimà, & eam acceptauit.vide Dec. *conf*.89. Rot.Ro.*decif*.333 *in nouis*.

¶Onus probandi ingratitudinem incumbit hæredi, vt hic Alciatus *regul*.1.*præfũpt*.16. *num*.1.& quando tempore præfcribatur iuri agendi ad fupplemẽtum legitimè, de qua in hac l.Balb.*in tractat.præfcriptio*.4.*parte* 4.*parte princip.quæftio*.23.

¶Ad hãc legem copiofe fcripfit [redacted] *in labyrintho,de inofficiofo teftamento*.Clarus §. *teftamentum*.*q*.38.

l.Quoniam.32.

Bartol.*confil*.29.*&* 198. Cuman.*confil*.52.*p*. *conf*.92. *&* *confilio* 127.

Filius non poteft grauari in legitimà, Socin.*conf*.97.*præfens cõfultatio*,*vol*.3. Amplia vt per Rip.*ad l.qui Romæ*.§.*duo fratres*,*nu*.42.*de verb.obl.* *&* *ad l.in quartam.ad l.Falci*.vbi Pic. latè & Socin.Iun.*in repet*. Corn.*cõf*.106.*lib*.2. Dec.*conf*.456.*nu*.7.Matefi.*fing*.163.Doct.*ad l.ex tribus*,.vbi Bart. & alij C.*de inoff.teft*.Ale. *reg*.1.*præfum*.1.Aug.Bero.*q*.87.vbi ponit duas limitationes ad hũc textum. Prima, quando onus legitimę eft adiectum in fauorem filij. Secũda, quando eft adiectũ toti hęreditati. Declara & limita hunc textũ nouiter, vt per Fernan.Vafq.*in tract.de fucce. crea*.§.10 *num*. 199. *&* 400. *&* §30.*nu*.246.*cum feq*. Port.de Imol.*libro* 1.*conclu*f.42.vbi ponit 12.ampliationes & 29. limitationes, Ludo.Frãc.de Alber.*confilio* 74.*num*.2. *inter conf. diuerf.ad cau. vlt.volunt.volum*.1.

¶Hanc repetiit Lodericus Xuares,Benedictus Capra *in regul.cond*.8. Zoannetus *rerum quotid.cap*.14.

l.Si quis fuo.33.

Nou.115.*cap*.3.*&* *cap*.4.

l.Si quis filium.34.

Filius nõ portabit iniquitatem patris,ca. 1.& 2.24.q.3.Dec.*cõf*.530. Bart. *cõf*.105. *&* *cõf*. 118. *&* *confilio* 14 Baldus *conf* 89. *&* 340.Fulgof.*cõf*.84. *&* 69. *&* 94. Bald,*cõf* 340 .*parte* 4.

¶Querela competẽs, vel quæ fperatur cõpetere, trãfmittitur ad liberos, etiã nõ præparata Tranfmiffio querelæ, quę fit beneficio huius l.non habet locum, quando exhæredatus in vita renunciaffet querelæ, & expreffè textus hîc in fine dicit.Declara vt per Iaf. *ad l.cum mota*.*numero* 15 *&* 19. C.*de tranfact*. Ant.Rub *ad l.pater filium*,*numer*.96.*ff.de inoff. tefta*.Diaz *in reg* 635. Gozad *ad l.qui fe patris. columna* 4.C. *vnde liber. numero* 205. *&* *fequ. vfque ad num*.217. & ibi Angel.de Vbal,*nu*. 112.Pro intellectu ad hũc textum vide Soc. Iun.*conf*.64 *numero* 12.*libro* 2.Ant.de Andaul. *inter conf diuerf.ad cauf.vlt. volunt.conf*.77.*nu*. 15.*volum*.1. Menoch.*in tract.de arbitr.iud.libr*. 2.*cent*.2.*caf*.163.*num*.4.

l.Si quando.35.

Nota Roman. Princeps eft qui iure tenetur *cap.ecclefia noftra*,*c*.2.*in verf. neque enim de elect.in d*.l.§ *&* *generaliter*.pater fi donat aliquid filio regulariter, id non computatur in legitimam, nifi fit dictum,d.§.& videas vnam fallentiã pofitam per Socin.*in reg*.354. *incip.pater fi filio* 287.Ro.*cõf*.350.Dec.*con*.144. *&* *conf*.392.Rip.*conf*.5. *&* 10. Dec.*conf*.228.*&* 346.Fulg.*conf*.84.

Quomodo intelligatur ifta conceffio imperialis condendi teftamenti poft gloff.hic. declara vt per Bartol.*ad l*.1.C.*o.de facrofanctis ecclef*.quem refert, & fequitur Iaf.*ibi*,*nu*.20. idem Iaf.*ad l.final. num*. 35.*ff.de conftit*.Felin. *ad cap.caufã quæ*,*numero* 10.*de refcript*.Meno. *in tractat.de arbitr.iud.libro* 1.*q*.7.*num*.40. Ad illud quod priuilegia fint ftricti iuris, dic ita effe verum vt in eis mafculinum non concipiat fœmininum, Tiraqu.*de vtr.retr.tit*.1.§.1 *gl*.9.*num*.184.& in materia huius legis quod non cen-

non censeatur derogatum iuri in præiudiciũ tertij, vide quæ cumalat latissime Felin. *ad c. 1. numero 17. declara extra de rescri.* Cuiac. *libro 8. obseruationum c. 32.*

In generali renuntiatione, quam facit filius de bonis pa ernis, non censetur renunciare supplemento legitimæ, limita vt per Rip. *ad l. 1. numero 69. de vulg. & pup.* Soc. *reg. 287.* Diaz. *reg. 212.* Cagnolus *ad l. iura sanguinis, numero 5. de regu. iur.* Matt. *ad l filium quem habentem. numero 47. c. famil. ercis.* Pro intellectu post Ias. & alios hic vide Dec. *consi. 300. numero 5. & consilio 304. numero 9. & consi. 505. numero 3. & consi. 525. visis. numero 4.* per Soc. Iun. *in q. consil. 122. perspectis, colum. fin. l. 1.* & latissimè Dec. *cons. 136. columna penultima & fi. eod. l. 1.* Paris. latius *cons. 9. numero 5. libro 3. & consilio 43. numero eo. libro 3.* Guterius 1. *par. e resol.* c. 10. Menoch. *libro 1. de arbit. iud. q. 7. num. 40.* Zoanuetus *rer. quotid. c. 22.*

l. Scimus. §. Repletionem. 36.

Legitima debetur filio ex substãtia patris. Adde quod si testator relinquat certam quãtitatem pecuniæ, potest adhuc filius refutare pecuniam, & petere legitimã in corporibus hæreditariis, Bart. *ad l secus quoque. in fin. prin. ff de hared. inst.* Adde Ias. *ad l. non amplius. §. cũ bonorum, numero 7. & sequent. ff. de legat. 1.* Dec. *consil. 236. ante fin. numero 15.*

¶Ad textum ibi *ex substitutione,* vbi glossa intelligit in substitutione facta in legato. Adde quod simpliciter cum hoc intellectu transit Cornel. *consilio 106. libro 2. colum. final.* & quòd iste textus in substitutione facta legatario loquatur, nõ autem in substitutione facta hæredi. vulgariter vel per fideicommissum tenuit Bart. *ad l. in quartam, in pen. q. ff. ad l. Falcid.* aliter intelligit Baldus hic *in septimo notabili.* & Salycet. *in 3.* Adde quod D. Vincen. Hercul. *ad d. l. in quartam, columna 30. & seq.* ponit nouum intellectum ad hunc textum vt intelligatur de substitutione, & iure accrescendi factis ab extraneo, non à patre, vt ibi per eum, post quem vide, ibidem Socin. Iun. & nouissimè nostros numero 380. & 496. vltra alios. Adde quod iste text⁹ prout generaliter loquitur, intelligitur vt nunquã debeat computare. Ratio, quia substitutio est secunda conditionalis dispositio, & sic quod prouenit ex substitutione venit ex conditione, sed filius debet legitimã habere sine aliqua conditione.

¶Item quia incontinenti debet habere legitimam, ideo in vsufructu non computatur. & circa vsumfructum. intellige clarius, quando ille filius vel erat socius in vsufructu, vel alius, vt non haberet proprietatẽ. Et ad hũc textum adde Corras. *ad l. filium quem habentem. C. famil. herciscund. num. 297.* & ibi post *num. 128. & seq.* Fernan. Vasq. *in tract. de succes. creat. §. 10. num. 376. & 392. & §. 30. nu. 248.* Viuian. *lib. 1. comm. opin. in versi. filij debent.* Franc. de cap. *cons 78. n 3. 4. 9. inter cons. diuers. ad cau. vlt. volunt. vol. 1.* Menoch. *in tract. de arbit. iudic. 2. centur. 2 cas. 163. numero 10.*

l. Cum antiquis. 37. & vlt.

Oldrad. *consil. 228.*

In principio legis pro *Præfectis legionum,* Contius reponit *Præsidum legatis.* Cuiacius autem *in notis ad titulum Institut. de milit. testament.* mauult legere *Proconsulum legatis. ex l. ab esse. ff ex quibus cau. maior.*

Tit. 29. De inofficiosis donationibus.

Cuiac. *5. obser. c. 14.*

l. Si vt allegatis. 1.

Ad legem primam vide Decium *cons. 246.* Rom. *cons. 95. viso.*

Querela inofficiosæ donationis datur, cùm filij fraudãtur in quartam. amplia vt per Ias. *l. emancipata, in fi. c. qui admitt. & ad l. cũ mora, num. 14. C. de transact.*

Ad glossam hîc magnã in sexta quæstione ibi, *quid enim, si in mari omnia proyciat.* Nota quòd pater potest disponere de rebus suis, ad placitum etiam proiiciendo & fraudando filios. Vnde potest dare maiorẽ dotẽ vni filiæ, quàm alteri, & illa non potest petere supplomẽtum, vt per Dec. *in cons. 26. & 547.* & quòd filia congruè dotata non possit agere ad supplementũ, cùm semper in dubio dicatur congruè dotata, ponit Laur. de palã *in tract. quod stantib. masc. col. 21. parte 2. n. 16. ver. sed an filia.* & quòd pater possit dotare filiam, quomodo vult, consuluit Alex. *cons. 33. lib. 4.* contra facit *l. si filia pa. de leg. 3.* vbi dos debet constitui secundum facultatem patrimonij, & filiorum numerũ, l. *cum post. §. gener. de iure dot.* & arbitrio boni viri constituitur, & per Iudicem, vt per Bald. nouell. *in tract. de dot. in 6. par. versi. prædicta conferunt. in 17. priuil.* vbi tandem concludit, quòd quando filia dotata excluditur à successione, potest agere supplementum dotis si congruè dotata non sit, vide ibi, & quid iuris, si dos non ascendit ad legitimam, an residuum peti possit viuente vel mortuo patre, & an auctis facultatibus patris, possit etiam augeri dos, vide Decium *consilio 277. 89. 379. 392. numero primo & secundo.* Cuiacius *libro 5. obseruationum c. 14.*

l. Si pater. 2.

Nota casum in quo valet donatio inter patrem &filium. Oldr. *cons.* 771. *&* 151. Appel. de Marſ *conſ.* 106. Guid. Papæ *conſi* 60. Bald. *conſ.* 430. Gilbertus Regius *libro* 2. *enantiophan.* c. 18.

l. Si filius. 4.

Parentibus licet reuocare immenſas donationes à liberis factas.

l. Si totas. 5.

Adde Gloſſ. *ad cap. ſi quis iraſcatur.* 13. *quæſt.* 2. An ſuperuenientes liberi reuocent totam donationem factam à patre, An ſolum vſque ad legitimam, adde poſt Bartolum *ad* l. *Titia imperator numero* 6. *de legu.* 2. Iaſ. *a* l *Aut. ſi qua mulier, num.* 6. *Cod. de ſacroſ. eccleſ.* Dec. *ad* l. 3. *numero* 4. *C. de pact.* Rip. *ad* l. *ſi vnquam,* 49. q. C. *de reuoc. don.* vbi etiam Tiraq. *in verbo liberis, numero* 41. *&* 67. *cum ſeq.* Anto. Rub. *ad* d. l. *Titia Seia,* §. *imperator, num.* 106. & 186. Didac. Couar. *libro* 1. *variatum reſolutionum,* c. 19. Molinæus *in labyrintho, de inofficioſ. teſtamento* & Ludouicus Carrio *libro ſecundo antiquar. capite* 8. Rainaldus Corſus *libro* 2. *indagat.* c. 26.

l. Cum donationibus. 6.

Papon. 3. *notar.* 5. c. *des donations.*

l. Si mater. 7.

Ex hoc loco peti poteſt explicatio l. 87. §. 3. *D. de legatis* 2.

l. Si liqueat. 8.

Molinæus *in dicto labyrintho.*

l. Non conuenit. 9. & vlt.

Decius *conſilio* 394. *pro vera.*

Tit. 30. De inofficioſis dotibus.

l. Cum omnia. vnic.

Promptũ eſt iura iuribus concordare. Adde textum *in c. cum expediat, de elect. libro* 6. Et remedium dictæ legis, an poſſit intentari conſtante matrimonio inter dotatam & virum, vide Socinum *conſilio* 16. Panorm. *conſilio* 54. *videtur parte* 1. Molinæus vbi ſupra.

¶ Filius grauatus in legitima poteſt agere querela inofficioſæ dotis, adde vtrũ hoc poſſit facere conſtante matrimonio, Affic. *deciſ.* 86. *fuit dubitatum,* Soc. *conſilio* 16. vbi quòd nõ niſi ſoluto matrimonio, Antonius Rub. *ad* l. *Titia Seio,* §. *Imperator, numero* 22. *D. de legatis* 2.

Tit. 31. De petitione hæreditatis.

Vide Oldendrop. *claſ.* 5. *act.* 5.

l. Senatuſconſultum. 1.

Nota hic de Senatuſconſulto Hadriani.

l. si poſt motam. 2.

Nota quòd petitio hæreditatis non intentatur contra titulo poſſidentem, 5. l. Et per Doct. hic, & maxime Paulum Caſtrenſem *in* l. *pro hærede, & in* l. *nec vllam, D. eod.* Adde 6. fallentias per Socinum *in regula* 364. quæ incip. *petitio hæreditatis,* Oldrad. *conſilio* 81. *quod pro eo, &* 194. *factum,* Parladorius *rerum quotidianarum* c. 5. * Antonius Faber *lib.* 17. *coniecturarum* c. 1.

l. Hæreditas. 3.

Vna & eadem hæreditas nobis deferri poteſt diuerſis ſucceſſionibus.

l. in reſtituenda. 4.

Nota de expenſis circa infirmum factis.

l. De hæreditate 5.

Repetitionum 1. *folio* 280. *numero* 29.

l. Si putas. 6.

Cuiacius 9. *obſ. capite* 13.

l. Hæreditatis. 7.

Baldus *conſilio* 61. *parte* 5. Bellonus *lib.* 2. *ſuppur.* c. 3. Vitalis *libro* 1. *variarum lectionum* c. 18. Parladorius *rerum quotidianarum* c. 1. §. 11.

l. Liber necne. 8.

Bartolus *conſilio* 185.

l. si filiusfamilias. 10.

Ibi probatur, quod ex diutina poſſeſſione ſolénitas extrinſeca probetur, vide Ioſonem *in* l. *ſciendum, numero* 16. *D. de verb. obl.* vbi de cõmuni teſtatur. & ibi. Et Alex. *col.* 5. *& cõſilio* 12. *incip. viſo proceſſu, in vlt. col. libro* 4. Diaz. *reg.* 310. Et Granet. de antiq. temp. *in* 3. *parte, n.* 13. Franc. Curt. *conſ.* 76. Romanus 152. *conſi.* 265. Bartolus *conſ.* 129. Decius *conſ.* 222. *&* 125. *&* 442. *&* 486. Pet de Anch. *conſ.* 1 6. Iaſ *conſ* 2. Pet. de Anch. *conſ.* 117. Baldus *conſilio* 396. Menchac. *illuſt. quæſt* c. 64.

Ex Hyppolito *ſingulari* 323 Decius *conſilio* 341. *columna* 6 *poſt. med. & in conſilio* 58. *column.* 2. *numero* 5. Crauetta *in tractat. de antiq. temp.* 2. *parte numero* 11. *&* 3 *parte, nume.* 13. Felinus *ad* c. *ſicut, numero* 26. *cum ſeq. extra de re iudic. & numer.* 29. vbi limita in mandato, vide Cra. *vbi ſupra* 2. *parte prin. n.* 59. *cum ſeq.* Guid. Pap. *deciſ.* 13. Dec. *conſ.* 36. Fel *ad d. c. ſicut, n.* 31. *in fine,* Deciũ *ad d.* l. 1. *n.* 9. *in* l. *lect. c. qui adm.* Adde Socinum Iuniorem *conſilio* 56. *numero* 6. *libro* 1. Io. Ceph. *conſilio* 148. *numero* 18. *libro* 1. Crot. *conſilio* 5. *ad finem,* Gozad. *conſilio* 73.

l. Co-

l.Cogi.11.

Nota quis regulariter non tenetur dicere titulum suæ possessionis. Adde 3. limitationes per Socinum *in regula 515. incip. titulum suæ possessionis*, Romanum *consil.177. licet*, Baldum *consilio 325. in petitione, parte 2.*

l.Cum hæreditatis.12.& vlt.

Oldradus *consilio 23.* Cuiacius *libro 9. obseruationum, c.27.*

Tit.32. De rei vindicatione.

Papon 8. *Arrestorum 13.*

l.Si inferiorem.2.

Baldus *consilio 311.* Socinus *consilio 273.* Romanus *consilio 276* Baldus *consilio 322.** Fachineus *controuersiarum iuris libro 1.c.55.*

l.Mater.3.

Romanus *consilio 276.* Baldus *consilio 322.*

l.Aduersus.4.

Res aliena à bonæ fidei emptore potest vsucapi.

l.Domum.5.

Romanus *cons.454.* Fulg. *consilio 117.* Rom. *consilio 255.* Sarmientus *libro 1. Select. c.10.* Copus *de fructibus, libro 7. tit.3.c.9.*

l.Si ex ea pecunia.6.

Res empta per alium eius nomine ex pecunia mea non est mea, sed ementis, vt hic, & l. *ad probationem, infra de probationibus.* Sed vide sex fallentias per Socinum hic, *in regul. 425.* Rom. *consilio 291. & consilio 159.* Dec. *consilio 99. & 435.* Lapum *allegat.72.* Ant. de But. *consilio 71.*

l.Partum ancillę.7.

Partus sequitur matrem quoad libertatem, quoad dignitatem patrem, fallit *in c. non est. ex r. le matrim*, & quod ibi dicit Ioan de Isernia, & Glo. & Ang. *in Auth. de incest. nupt. columna 9.*

l.si vt proponis.8.

Vbi Glossa in verbo *non negabitur*, adde glo. *in § cum verò, de his qui feud. dar. possess.* & vide Socinum *reg.425. siue 343.* Bald. *cons.275. & 298.* Zabar. *cons.27.*

l.Doce ancillam.9.

Phil. Decius *cons.521. consultus*, Socinus *cons. 289. difficultas*, Bald. *cons.53.* Corra. *libro 5. miscell. c.14.* Gilbertus *de dote, pag.44.* Quæsada *libro 1. quæst. iur. c.14.* Vandus *libro 2. quæst. variar. c.4.* Glos. *in c. quamuis, 35. extra de sentent. & re iudic.*

l.Cum super 10.

An & quomodo dominium possit probari, vide hic D.Gothof.

l.si quis sciens.11.

Baldus *cons.257. Titius, parte 1.*

l.Inciuile.12.

Molinæus *ad Rubric. D. de verborum obligation. c.58.*

l.Ordinarij.13.

Philip. Dec. *cons.424.* Romanus *cons.330.* Vaconius *libro 2 declar.44.* Menochius *de arbit. iud. cas.371.* Beroius *quæst.23.*

l.Cum à matre.14.

Decius *cons.445.185.* Ripa *cons.16.* Dec. *cons. 208. & cons.395. & 184.* Chass. *consilio 47.* Fulg. *consilio 67.* Dec. *consilio 86. viso puncto,*

Hæres non potest venire contra factum defuncti, vide Crauet. *consilio 190.* Ias. *ad l. fin. §. in computatione, num.9. cum seq. Cod. de iur. deliber.* & ibi Paul. de Castr. Cur. Sen. *consilio 1 colum. fi. in fi.* Gram. *deci. 9?, in causa illustrissimi Ducis, numero 8. & seq.* Bart *ad l.2. C. si in frau. patro.* Paris. *consilio 33. vt præsens, consultatio, numero 95. cum seq. lib 3.* Dec. *ad l. si debitoris, 1. lim. C. de pact.* Horman. *ad l.4.§. Cato, numero 435. D. de verb. oblig.* vbi etiam Soc. Iun. *numero 211.* & in nouis impress. *numero 132. in fin.* Declara vt per Ari. Pinel. *in repetit. ad l.1. C. de bon. mater. in 3. parte, nu.81. & seq.* Moder. Imol. *libro 3. conclus. vtri iur. conclu.8.* Et an procedat in feudis, Socin. Iun. *cons.112. numero 11. libro 2.* amplia, & limata, vt per Tiraq. *de vtroque retract. tit.1.§.1. glos.9 numero 47. & seq. numero 57.* Molinæum *de diuiduis & indiuiduis, parte 2. numero 469.*

l.Quotiens.15.

*An hæc lex locum habeat in pig.non, vide Neg. *tract. de pignor. pagina 5. membro 1.*

Limita nisi secundus emptor sciret rem alteri fuisse venditam, quia tunc nō potest conueniri à primo emptore. Ita hanc legem singulariter limitauit Baldus *in Rubrica 1. de reuoc. his quæ in fraud. creditorum*, refert & sequitur Iason. *in l. si penul. col.5. de sacros. eccles. & vide cap.5. sing 82.* vbi etiam limitat quinque modis, & Ias. *ad istam l. quoties*, vide vnū sing. Ludoui. Rom. *in verbo iudicio*, vbi quęrit quid si vterque emptor probat rē sibi fuisse traditam quid iuris, & cui pręsumatur prius tradita: nota quod si dominus rem vendat duobus separatim, ista est potior, cui primo fuit tradita, *d.l. quoties.* Adde 9 fallentias positas per Socinum *in reg.155.* Bart. *con. 74.* Bald *cons.468.* Ripa *con. fi.* Rom. *con. 270.* Dec. *con. 432.* Vltra ea quæ dixi in ista lege

vide Roman. *sing.* 382. Curt. *cons.* 22 Angel. *cons.* 387. Alexand. *cons.* 122. Couarruu. *lib.* 2 *variar. resolut.* c. 19. *& ad c. quamuis, lib.* 6. *de pactis, parte* 1. §. 4. *num.* 2. Gomesius *variar. resol. tomo* 2. c. 2. *num.* 20. Guter. 1. *parte resolut.* c. 20. Ioan. Aurp. *libro* 2. *epist. iurid.* c. 8. Duorum emptorum ille potior est, cui primo possessio tradita est, vide Soc. *in reg.* 118. *emptoru*, Guid. Papæ *decis.* 22. *&* 509. vbi quod ista lex nō haberet locum in emptore, qui per precariū habuisset possessionē, nam requiritur traditio vera, quod tamen non procedit duobus casib⁹, vt per eum dicitur, *decis.* 112. Tiraq. *in trac. de iu. const. poss. prima parte, n.* 21. Dec. *ad reg. contractus n.* 18. *de reg. iur. & consi.* 247. Hier. Zoan. *in tract. de differ. inter ius cano. & ciui. numer.* 15. *&* 17. Aret. *ad* §. *actionū, col.* 11 *Inst. de actio.* Parif. *consi.* 1. *n.* 106. *lib. primo.* Limita post Iasonē hic non procedere in priuatis, secus in ecclesiasticis, Ias. *ad* l. *fi. n.* 29. *& seq. C. de sacros. eccl.* Paris. *con.* 77. *n.* 2. *& nu.* 6. *& seq. vol.* 1. & cui in dubio præsumatur prius res tradita, vide Ias. *ibi numero* 28. Hippol. *singul.* 82. An habeat locum in locationibus, & contractibus ecclesiasticis, Alex. *consi* 122. *nu.* 3. *libro* 5. Amplia etiā quòd in prima venditione affuerit iuramentum, Ferrat. *caut.* 48. *si quis, nu.* 2 Bald. *cons.* 39. pulchrè per Soc. Iun. *cons.* 93. *& seq lib.* 2. vide per Rom. *sing.* 381. & quòd hęc lex habeat locum in locatione, Soc. post Rot. Rom. *cons.* 29. *visis, col.* 1. *& seq. libro* 4. Andr. de Bess. *ad* L. 1. *C. de sacros. eccles. n* 240 Ias. *ad* §. *item si quis, col.* 1. *n.* 116. *Inst. de actio.* Quid in pignore Ant. Negus. *in tract. de pigno. & hypot. primo membro* 5 *par. nu.* 46. *in* 9. *vol. tract.* & quod non habeat locum in hypothecis, nouissimè Cachera *decis.* 133. *n* 4. Ad hunc textum, vide Rot *in antiquis,* 878. *vers. vtrum Lex quoties*, Didac. Cou. *in tract. vari. resolut. lib.* 2. *c.* 19. *num.* 1. *cum seq.* Port. *lib.* 2. *conclus. suarum conc* 40. Mod. ab Aquilia *lib.* 1. *commu. opi. in verbo vendens*, Ceph. *cons.* 97. *num.* 2. *prima par. & cons.* 147. *nu.* 11. *&* 18. Paris. *consilio* 69. *n.* 155. *vol.* 3. Didac. *de test. prima parte, c.* 5. *nu.* 9. *cum seq.* Emanuel zoares *in thesau. recept. sent. sub litera* L. *nu.* 157. *cum seq.* Adde quòd dispositio huis legis corrigitur per statutum Perus. *libro* 3. c. 176. limitat hunc textum Socin. Iun. *consilio* 48. *num.* 7. *&* 10. *vol.* 3. Pilæus *quæst.* 22.

*An hæc lex locum habeat in personis ecclesiasticis vendentibus, Vide Fachineum *controuersiarum iuris lib.* 2. c. 32.

l. Si in area. 16.

Baldus *consilio* 257. *Titius emit, parte* 1.

l. Si fundum. 17.

Nota quod malæ fidei possessor in fructibus percipiendis propter titulum excusatur, d. l. & hic per scrib. Sed adde 4. fallentias, per Socin. positas *reg.* 308. Corn. *consilio* 129. Iaso. *consilio* 29. Bald. *cons.* 257. Molinæus *ad consuet. Paris. tit.* 1. § 22. *numero* 50.

l. Indicia. 19.

Indicium quid sit & quis effectus indiciorum Baldus *in* l. *siue possideris*, 1. *de probat.* & D. Anto. *in c. fin. col* 7. *ext. de iureiuran.* Plenè per Salycet. *in* l. *fi. col. vlt. de quæstio.* & per quot testes probetur indicium, Imol. *in c. sicut extra de simonia*, & quid sit indicium ad torturam, Alexan. *cons* 40. *de iudiciis indubitatis*, vide per Gal. *in tract. malef. in Rub. de iudiciis & præsūp.* Bald. & Imol. *in* l. *fi. D. de hered. inst. & in* l. *fi.* ff. *de proba.* & an sint sufficientia ad condemnationem & in pœnam mortis, & quid in pœna pecuniaria, vide per Paulum de Castr. plenè *cons.* 196. vbi in primo casu negat, in secundo verò admittit, de quo per Baldum *in* l. *pactū, D. de hered. inst.* Ioan. Calder. c. *vestra, extra de cohab. cleric.* Indicia sufficientia ad torturam, vide Lanfr. *in cap. quoniam*, §. *confessiones, versi. aduertendum tamen ibi remissiuè per cels. in apost. in verbo non valet, extra de proba.* Dec. *cons.* 428. *&* 146. Bald. *consilio* 181. An fama sufficiens sit ad torturam. Doctor. *in c. veh.* 1. *extra de testibus*, Roman. *consi* 107 Bartolus *cons.* 18. An & dubitatis indiciis condemnari quis possit, Rom. *consilio* 451. Castr. *consilio* 77. Cepol. *consilio* 27. *&* 35.

Dominium in instrumentis, & per indicia probari potest Paris. *con.* 104. *num.* 102. *libro* 1. limita in instrumento locationis, Paris. *consi.* 17. *libr.* 1. & addo ego ad l. *ad proba.ionem, Cod. locati.*

l. Non seruum. 20.

Seruus rem meam detinens, non conuenitur, sed eius dominus.

l. A possidentibus. 21.

Aduersus quem iuret dominus, vide hic D. Gothof.

l. Certum est. 22.

Vide l. *si fundum*, 17. s. & quæ ibi dixi, Curt. *consilio* 71.

l. Si mancipium. 23.

Vendicare rem suam non videtur possessori precium offerens, l. 12. hic per Castr. sed adde 3 fallentias per Soc. *in reg.* 534. *num.* 439. indicans.

l. Nullo iusto. 24.

Menchaca *controu. illust.* c. 83. *cum seq.*

l. Solemnibus. 25.

Romanus *cons.* 275. *&* 191. Panorm. *consi.* 67. Bald. *consil.* 1.

l. Moræ

l.Moræ litis.26.

Præscriptio longissimi temporis, per litis contestationem interrumpitur & amplius non est, adde 3. fallentias positas per Socinum *in reg.373.* Annib. *de Cano.ad* l.*naturaliter, D.de vsucap.num* 260.

l.Seruum.27.

An rei traditio dominium transferat, vide hic D.Gothof.

l.Res alienas. 28.& vlt.

Rom.*cons.*268.Oldr.*cons.69.consueuit.*

Tit.33. De vsufruct.& habit.

Oldendorp.*clas.3.act.5.*

l.si vsusfructus.1.

Ad istum textum, vide Alexan.*cons.58.vol.* *in 3.colum.vers.non obstat.*& Soc.*cons.9.num.5.* Bart.*cons.*137. Dec.*cons.* 418 Bald.*consil.*456. Ias.*cons* 40.Soc.*cons.9.*Bald.*cons.*11. Clarus §. *testamentum,*9.64.

¶Cautionem quam vsufructuarius præstare debet, non potest testator remittere, & ante eam præstitã super vsufructu vel quasi, non potest actionem intentare, vide Gozad.*cons.91.num.* 5.Dec.*cons.*418.vide in materia, quæ ponit Port. de Imol.*lib.3.concl.*18. Iul.Clar.*lib.3.sent.*§. *testamentum*,9.64.

l.si patri.3.

Rom.*cons.*503 *Diligenter.*

l.Vsufructu.4.

Paulus 1.*sent.tit.*11.§.*vlt.*

l.si pater.5.

Cuiac 9.*ad Affricanum,folio* 204.

l.Interest.6.

Paria sunt proprietatem vendere, vel eam æstimatam dare.

l.Eum ad quem.7.

Cornel.*cons.*81.*circa* 1 *parte* 4.

l.Neque fructuarium.8.

Mench.*illust.controuers.c.73.*

l.Vsufructu.9.

Vsufructuarius alienare non potest rei fructuariæ proprietatem.

l.si domina.10.

Giraldus Longolius *post tractat.de vsucap. seruit.*

l.Ambiguitatem.12.

Oldradus *cons.44.quaritur.*

l.Cum antiquitas.13.

Ad intellectum istius legis, vide plene Cepolam *in suo tract.de seruit.* c. 60.& in quantum ille textus dicit, quod ille qui habet habitationem, possit illam locare, vide Decis.*Neapol.*401.Panor.*cons* 66. Cornel.*consil.* 305.Butrig.*consilio* 30. Alexandrum *cons.*223. Fulgosium *consilio* 207. Socinum *consilio* 281. *in casu.*

l.Antiquitas.14.

Vide Bartolum *in l. gallus. §.etiamsi pater, in vers.quaero,ff.de liberis & posthumis*, & ibi Alex. *col.3.* etiam alios quos vide ibi Romanum notanter loquentem in 85.char. in fine cum seq Bartolum *consilio* 96.Decium *consil.* 355.*dispositum.*

Appellatio hæredis relata ad id, quod de sui natura nõ est transmissibile ad hæredes, in persona primi hæredis finitur, vide Tiraquellum *in tractatu le mort saisit,declar.4.parte 4.& in 2.declar.5.parte,num.*16.Iasonem *ad l.in annalibus,C.de legatis*,Crottam *ad* l.4.§. *Cato,numero* 131.*& seq.* D. *de verb.oblig.* Bartolum *ad* l.*Gallus*,§.*etiam si parente,vers.quare istis casibus,num.7.de liberis & posthum.*vbi etiam Alex.Ruin.& omnes.

l.Corruptionem.16.

Bartolus *cons.*118. Baldus *cons.*123. Cepola *cons.*58. Hanc legem Molinæus explicuit in nouis intellectibus.

l.Ex libris.17. & vlt.

Romanus *consil.*343 Gemin.*consil.*80. Cumanus *consil.*73. Romanus *consil.* 308 *pro habenda.*

Tit.34.De seruit.& aqua.

In hunc titulum Menesius scripsit.

l.si quas actiones.1.

Vbi Glossa *in verbo Si qua*, vbi dicit & sic consuetudo æquiualet veritati, adde ad hæc Alexandrum *consil.*104.*in 4.volumine*, etiam in l.*de quibus, D.de legib.* & ita late Ias.Abb. & alij *in c. de consuetud.* Signor.de Homer. *cons* 91.Alex.*cons.*174.Ias.*consilio* 98. Socinus *consilio* 241 Ræuardus *ad legem Scriboniam*,c. 5.Corras.*ad* l.*seruitutes 4, in princ.numero* 46. D.*de seruit.*

l.si aquam.2.

Franciscus Aretinus *consil.30.viso*, Panor. *consil* 29, *irmiter parte* 1.Et 18.primò *quod communitas,par.* 2.Oldradus *consil.*154.*quia tota*, Baldus *consil.*420. *verba,parte* 1. *Et consil.*367.

venerabilis, parte 3. Alexander *conf* 108. *in causa, parte* 2. *&* 141. *consideratis parte* 1. Oldradus *consilio* 30. *factum*, Decius *consilio* 373. *viso*, Ræuardus *dicto libro cap.* 8. Menochius *de arbit. iud. lib.* 2. *cau.* 61.

l. Et in prouinciali. 3.

Romanus *consilio* 434. *an dictum castrum.*

l. Aquam. 4.

Vide *l.* 8. *D. de aqua & aq. plu. arcend.*

l. Præses prouinciæ. 6.

In verbo *proximum.* Ordinata charitas incipit à seipso: *ad d. textum, & Glossam, in c. licet, extr. de suppl. neglig. prælat. Glossa in cap.* ... *extra de sacrosf. eccles.* & Abbas *in d. c. licet*, vbi infert, quòd aduocatus, qui pro aliis patrocinatur, multo fortius hoc facere debere in causa propria, & qui propter suas merces saluandas alienas proiicit, non tenetur ... l. *qui seruandorum ff. de præs. ript. verb.* facit textus *in l. qui firmo*, §. 1. *& l. quemadmodum*, §. *item Labeo. ff. ad legem Aquiliam*, & in materia charitatis, Carol. Molinçus *in tract. de vsur. in nu.* 72. *quæst* 2. Romanus *conf.* 374. Dec. *conf.* 131.

l. Si manifestè. 7.

Vide Decium *conf.* 224. Baldum *conf* 254. Socinum *conf.* 79.

¶ In aquæ ductu antiqua consuetudo seruatur: consuetudo autem quomodo probetur, vide Bald. *ad l.* 1. *C. ad Velleianum*, 5. *vers. sed hic quæro*, Paris. *conf.* 13. *per totum præcipuè, num.* 32. *&* 34. *vol.* 1. Dec. *ad l.* 1. *numero* 18. *Cod. de edend.* & quòd consuetudo in dubio attendatur, Afflict. *decis.* 192. *num.* 4. & si dubitetur quæ ex duabus consuetudinibus præualeat, attenditur posterior. Alex. *consi.* 5. *col.* 2. *volu.* 5. Capic. *decis.* 163. *num.* 4. consuetudo quam vim habeat, vide Cottam *in verbo Consuetudo*, Romanum *singul.* 19. Cremens. *singul.* 150. Gerar. *not.* 83.

l. Altiùs. 8.

Ad intellectum istius legis, vide Cepolam *in tit. de seruit. vrb. prædio. in Rub. de seruitut. altius tollendi*, Socinum *in regul.* 101. Parladoriũ *rerum quotidianarum*, c. 15. Menochium *de arbit. iudic. libro* 2. *cau.* 156. Baldum *consilio* 188. *&* 429. Decium *conf.* 373. Cepolam *conf.* 35. Alexandrum *conf.* 174. Iasonem *conf.* 9. Socinum *conf.* 141.

¶ Domum suam vsque ad cœlum eleuare quilibet potest, limita hanc regulam, quãdo quis ita ędificat vt sibi prosit, secus si ad æmulationem alterius, Doct. hic Ias. *ad l. quo minus, numero* 23. *D. de flumi.* Veron. *in tract. de seruit. vrbanorum prædiorum*, cap. 39. *numer.* 2. in materia, vide Socin. *in reg.* 101. *domum*, & Hippol. *singulari* 154. Angelum *ad l. de pupillo*, §. *meminisse, D. de noui operis nuntiatione*, Zas. *libr.* 1. *respon.* cap. 10. Decium *ad l. domum, D. de regul. iur.* Cagnolum *ad l. nullus videtur, numer.* 3. *de regul. iur.* per Decium *consil.* 201. Viui. *libro* 1. *commu. opin. in verb.* feudalis, Duen. *regula* 33.

l. si tibi seruitutem. 10.

Vvrmser. 1 *pract* 27. *obseru.* 1.

l. Per agrum. 11.

Nota quilibet potest domum suam eleuare vsque ad cœlum, & est ratio, quia solum est liberum vsque ad cœlum. Vide ... fallentias positas per Socinum *in regu.* 137 *incip. domum suam.* Et Hippol. *singulari* 154 ad istum textum, vide limitationes, Felin. *in c. humanum, quod scribit post tractatum de iure patron. in vers.* 6 *conj.* Oldr. *conf.* 30 *factum.*

l. Non modus. 12.

Decius *conf.* 2 . 4. Baldus *conf.* 407. Fulgos. *consil.* 37. Corrasius *ad l.* 1. *de seruitut. numer.* 2. *pag.* 53.

¶ Licet prædia quibus debetur seruitus aquæ fuerint aucta, non tamen augetur modus aquæ ducendę à principio limitatus, declarat Cephalus *consi* 10 273. *numero* 15. Quid in dote, puta est donata filia in 10. & postea augentur bona paterna, an debeat augeri dos, dic vt notat Iason *Auth. res quæ, C. commu. de leg. numero* 27. *vers.* 6. *not.* Laur. de Pale. *in tract. quòd stant. masc.* 2. *p. numero* 16. *vers. sed an filia.* Quid in fideiussore, an teneatur de augmento, quòd non ad augmentum debiti principalis, Abba. *d. c. constitutum, sub numero* 7. *de fideiuss.*

l. Sicut vsumfructum. 13.

Paulus 2. *sent. tit* 6. §. 30.

l. Cum talis. 14. & vlt.

Ferrar. in forma libelli seruitutis confessoriæ.

§. Cum autem. 1.

Area in qua messis trituratur, si non potest habere ventum, nisi ex vna parte & aliquis ibi ædificet, prohiberi potest ædificans vltra Bart. qui ad hoc reputat istum §. singularem. Adde Angelum *in l. Imperator, D. de seruitut. vrb. præd.* Et Imol. *in l. si prius, in fin. D. de oper. noui ratione.*

Tit. 35. De lege Aquilia.

Harmenopulus 2. *tit.* 6.

l. Data.

l.Damnum.1.
Paulus 5.*ſententiarum* 3.§.*vlt.*
l.Legis Aquiliæ.2.
Gaill.2.*obſ.c.*22.
l.Ex morte.3.
Imbertus negat hanc legem ſeruari in Gallia.
l.Contra negantem.4.
Paulus 1.*ſent.titul.*9 §.1.
l.De pecoribus.5.
Harmenopulus 6 *tit.*14.
l.De his quæ.6.& vlt.
Paulus 1.*ſentent.ti.* 15.§.1.

Tit.36. Familiæ erciſcundæ.
Paulus *lib.*2.*ſent.tit.*18.
l.Si non.1.
Actione familiæ erciſcundæ agitur ob res indiuiſas.
l.Vxor tua.2.
Romanus *conſ.*406.Valth.*libro* 2.*miſcell.* cap.36.
l.Aduerſus.3.
Vide l.*vlt.*D.*de crim.expil. hæred.*
l.ſi filiusfam.4.
Romanus *conſ.*291.
l.in ipſius.5.
Menochius *de arb.iud.libro* 2.*caſ.*121.
l.Ea quæ.6.
Mercerius *lib.*2.*opin.cap.*15.
l.ſi qua fideicommiſſorum.7.
Iudex diuidendæ hæreditatis de prælegatis cognoſcit.
l.Quotiens intra omnes.10.
Quid ſi pater diuidit in vita inter filios, Decius *conſ.*8.*vlt.col.* Oldradus *conſ.*8. Iaſ.*conſilio* 18.Fulg.*conſ.*90.
l.Inter filios.11.
Nou 118.cap.3.
l.Non ideo.12.
Diuiſio hæreditatis non requirit ſcripturam.
l.Certum.13.
Romanus *conſil.*406.Decius *conſ.*86.
l.Si familiæ.14.
Pileus *quæſt.*62.Romanus *conſilio* 503.*diligenter,in fine.*
l.Si diuiſionem.15.
Arbiter dari ſolitus eſt familiæ diuidendę cauſa.

* Cuiac.*ad* l.1.*ff.de pact.*
l.Filij patris.16.
Alexander *conſilio* 22.
l.Cohæredibus.17.
Decius *conſilio* 672.
l.Filiæ cuius.18.
Zoares à Ribyera *lib.* 1.*obſ.c.*33.reprehenſus à Cuiacio *lib.*9 *obſeru.c* 17.
l.Incerti.19.
Baldus *conſil.*445.*quidam partes.*
l.In familiæ.20.
Cohæres nomine proprio rem hæreditariam diſtrahens, quomodo teneatur; vide hic D.Gothof.
l.si cogitatione.21.
Vide Cuiacium *ad Nou.*22.
l.Seruum communem.22.
Vide Cepolam *caut.*132.
l.Licet pacto.23.
Cohæredum pactiones creditoribus non nocent.
l.Filium.24.
Oldradus *conſ* 113. *quæſt.*Signo.de Home. *conſ.*35.*caſus*,Petr. de Ancha.*conſ.*128.*ſi huic*, Baldus *conſil.* 69 *quidam, inſtit.parte* 3.*&* 318. *proponitur,parte* 5.*&* 217.*quæritur vtrum,parte* 1.Romanus *conſ* 277. Baldus *conſ.*328 *&* 217. Scripſit in hanc legem ex profeſſo Ferretus,& copioſe Corraſius,obiter Alciatus *libro* 6 *parad.*c.5.Charon.*lib.*2.*πιθανῶν*,*pag.*86. Vaconius *libro* 4.*declar.*59.
Latiſſimè hic per omnes præcipuè per recentiores,in repetitione ad hunc textum,& adde Moder.Sabin.*lib.*4.*declar.*c.145.Bereng. Fernan.*ad* l.*in quartam*, cap. 3. *numero* 40.*& ſeq.* D.*ad legem Falc.& ibidem recentiores noſtri,num.*36.*&* 188.
l.Ex cauſa.25.
Cuiacius *l.b.*13.*obſ.*cap.33.
l.inter omnes.26.& vlt.
In Gloſſ.verb.*vel indicijs*. Indicium quando eſt à remotis,per duos teſtes probari debet,ita communiter ſcribentes in iſta gloſſa quam reputant ſingularem hic. Adde aliam *in Authen.de teſtament.col.*8 quam ibi ad hoc ponderat Angelus. Et notat Imol.*in cap.ſicut elapſo. de ſimonia.* Bart. *in* l. *admonendi,in* 10.*col.de iureiur.* Bald.*in* l.*cùm à ſocero.Cod.de iure dot.Et in* l.2.*in princ.* D. *de excuſ.tut.&* l. *fin.*D.*de eo, quod met.cauſa.* Panorm.*conſil.*11. Oldrad.*conſ.*119.Ripa *conſ.*1. Curt. *conſil.*98. Rom.*conſi.*306.Zabar.*conſi.*149.Fulg.*conſ* 90. Panorm. *conſil.*105.

Tit.37.Communi diuidundo.

Oldendorp.*class 4.act 22.*

l.Frater tuus.1.

Oldrad.*consi* 235. Petr.de Anch.*consi*.279.

l.si probatum.2.

Cuiacius 10.*obs*.26.

l.Ad officium.3.

Tot libellis opus est,quot sunt socij.

l.si maior.4.

Ad Gloss.1.quòd ex diuturna possessione præsumatur diuisio facta, dic cum gloss.esse communem opinionem, vt per Rip.*ad c.sæpe,num. 8. de restit.spoliat*.Felin.*ad c.sicut,extra de sent.& re iudic*.Limita vt per Pract.Papien.*in for.libel.pro hered.vel re sing.diui.in glo. communiter,versi.sed pro declarat.prædictorum, num*. 5. & ad propositum glos. hic plura cumulat,Ias.*ad* l.1. C. *qui admit*.Alexand *cons*. 92.*vol*.2.Dec.*consilio* 79.*de commu*.Iason *ad* l. *sciendum,numer*.18 *ff.de verbor.obligat*.Balb.*in tract.præscrip*. *fol*. 27.*numer*.40.item diuturna præstatio facta ex mera liberalitate non producit obligationem, secundum Innoc. *ad c. cum ecclesia, de causa possess.& proprietatis*, nisi facta sit ad piam causam,ex qua quis obligatur. Marsil.*sing*.192.

¶Item diuturnitas tẽporis operatur,vt omnia præsumantur solenniter acta,latè per Mars.vbi limitat,& declarat *sing* 323.& 436.

¶Vbi Glos.in verb.*si maior*.Ista gloss.(quã communiter approbatam esse testatur Ias. *in* l.*sciendum,num*.18. D.*de verb.obliga*.) est singularis, quòd fratres per longa tempora bona separata possidendo, diuisio inter eos facta præsumitur. Plura ad hoc propositum cumulat Ias.*in* l.1.c. *qui admitti,&c*. Sed limita secundum Bald.hic,quando in fin.circa modum faciendę diuisionis inter fratres. Vide plura apud Bartolum *ad d.l.si maior*, Cepo.*cons*.22. Petrum de Anch. *cons*.149.Raph. Cum.*cons*. 80. Rom. *consilio* 205.Bald.*consilio* 396.& 47.Cuiac.*d.lib*.13.c.35.

l.In communione.5. & vlt.

Amplia,vt per Hippol.*sing*.9.Et limita nõ procedere in feudis; Nam non potest vnus solus prouocare ad diuisionem,si sunt vltra duos,nisi alij consentiant. Vide ibid.& Ias. *in l.si non sortem*.§.*si centum,D.de cond.indebit*. Oldra.*cons*.241. Cepol. *cons*.41.Dec.*cons*.265. Guter.*resolut.parte* 1.*cap*.58.

Titul.38.Communia vtriusque iudicij tam familię erciscundæ quàm communi diuidundo.

l.Diuisionem.1.

Decius *cons*.201.*vt præsens,parte* 1.

l.Etiam.2.

Panor.*cons*.92.*contra, parte* 1. *Et* 61.*in causa dicta,parte* 1. Et primò quod communitas, *parte* 2 *&* 44.*in præsenti,parte* 1.Petr.de Ancha.*cons*.67.*querela*, Bal.*cons*.365. *Si Vasallus, parte* 5.Fulg.*cons*.144.*syndici,&* 161.*visis*.

¶Sententia nulla potest de consensu partium approbari,vide Dec.*cons*. 499.*ad fi.vers. vlt.non ob*.Paris.*consi*.46.*lib*. 1.*num*.14.in materia de laudo inualido & nullo,quòd possit fieri per partes,vt valeat in vim pacti,Affli. *decis*.117.Rom.*cons*.273.*ad fin*.

l. Maioribus.3.

In diuisionibus subuenitur ei,qui est deceptus dolo aduersarij vel re ipsa vltra dimidiam iusti precij,Ioan.Bartol. Plot.*ad* l.*si quando,Cod.vnd.vi,num*.321.*& seq*.

In materia diuisionis,de qua Bald.hic,Ias. *ad* l.1.*D.si cert.pet.col*.4.*num*.39. vbi Rip.*numer*.70.Guid.Papæ *q*. 289.

Et si fuerit facta per vim, an possit retractari,vltra,Bald.ibi, Cot. *in memor.in verb. fortis*, Moder. Ancon.*in tract.de mercat.in tit. de spons*.4.*parte,vers.quæro igitur,num*.8.

Bart.*cons*. 90. *dilecto*, Dec.*consil*.351.*in casu, &* 408.*in præsenti*,Bald.*consi*. 91.*facti,parte* 2. *&* 386.*proponitur,parte* 1.

l.si patruus.4.

Rom.*cons* 274.*dicta mater*, Guid.Pap.*cons*. 226.*ad* 1.Dec.*consi*.435.*in causa,&* 66.*de duobus* Bald.*cons*.19.*casus,par*.1. Chassa.*consil*.57. *factum*,Zaba. *cons*.27 *orta lite*,Socin.*cons*.254. *visa,& consid*. Corn. *consil*.212.*videtur,part*.4. *&* 214.*in hac dicta parte,&* 98.*licet*.

l.De instrumentis 5.

Molinæus *de vsur.q*.83.*num*.628.

l.Si cum patruo.6.

Vide Ferrariensem in forma libelli in causa venditionis 37.

l.si fratres.7.

Romanus *consi*. 396.*in casu*,Dec.*consil*.187. *& pro tenus*.Oldra.*consil*.233.*perlectis*.

l.si inter vos.8.

Vide *l.5.supra familia erciscunda, & l.45.D. de pactis*.

l.Familiæ.9.

Diuiſio non cadit vbi non eſt communio.

l.ſcriptura.10.

Oldradus *con*ſ.258.*innocen*.

l.Poſſeſſionum.11.

Ioan de Ana *conſi*.54.

l.illud.12.& vlt.

Bald,*conſi*.38.Soc.*conſi*.301.

Pratiҫta iudicandi in materia confinium, Bal *in c de probat.* *optimè Campeg.*in tract. de dote,pag.5.num.*1.

Titul.39. Finium regundorum.

Paulus 2.*ſent.tit.*16.

l.Regionem.1.

Cuiacius *d.c*.35.

l.Succeſſionum.2.

Corne.*conſi*.333.*capto,parte*.1.

l.ſi quis.3.

Bald.*conſ* 420.*verba Principis,parte* 1.& 468. *qualiter.pa* 1.3 & 376.*ſeq.par* .1.& 445 *qualiter,parte* 5.& 286.*thema parte* 2 Iaſ.*conſ*.6.*ſpeculatiſſimè,parte* 1.

l.Si conſtiterit.4.

Bald.*con*.436 *ſtatuto,parte* 5. & 144.*præſuppoſito,parte* 1.Corn.*conſ*.213.*viſo te,parte*.4.

l.Quinque pedum.5.

Charon.*libro* 3.*ver* ſſ *pag*.163.Nicol. Valla, *de reb.dub.tract*.8.Crinit.*libro* 25. *de hone.diſc*. c.4.eam repetit And.Alciat.

l.Cunҫtis.6.& vlt.

Panor.*conſ.in* 9.*parte* 2.

Tit. 40. De conſortibus eiuſdem litis.

l.Exploſis.1.

Sidonius 4.*epiſt*.

l.Commune.2.& vlt.

In gloſſ.in verbo *cauere*.Nota iſtam gloſſ. quæ ſecundum Bald.communiter hic allegatur, quòd exceptio dilatoria poteſt opponi poſt litem conteſtatam,quando de nouo euenit.Adde text.& gloſſ.*in c.inſinuante,de off.de leg*.Abb.*in c.cum M.de conſtit*. Et iſtum textum quòd conſors pro conſorte admittatur.

¶Limita, vt per Apoſt. *d.* c. *cum M. inter* quæ limitatio cōmuniter allegatur,vt procedat poſt litē conteſtatam, & hoc per illum tex.Tamē iſte tex.videtur probare cōtrariū. Nam hic dicitur conſortem admitti poſt litem ordinatam. Lis autem ordinata dicitur, oblato libello antequam conteſtetur, iuxta not.*in* l.1.*qui dare tut.& cur.poſſunt*.Et ad iſtā gloſſam adde,quod in ſimili habetur, quòd exceptio contra perſonam teſtis non poteſt opponi poſt publicationem.Et tamen fallit, quando talis exceptio comperiretur de nouiter,vt in c.*præſenti,de teſtib*. Et Bald. *in* l.*ſi quis teſtib*.Ea enim,quæ de nouo emergunt, nouo egēt auxilio,l.*de ætate,§.ex ea, D.de interrog.act*.

¶Iſtam tamen Gloſſam limita non procedere,quādo talis exceptio obuenit facto volentis eā opponere,vt per Alex.*in* l *naturaliter,§.nihil, D.de acquirenda poſſeſſione*.Etan& quando cōſors eiuſdem litis admittatur pro conſorte,ſine mādato. Adde Felinum *in d.c. cum M*.4.*col.verſ.in glo*.1.Adde quòd exceptio ſuſpicionum Iudicis licet ſuperueniat poſt concluſionem in cauſa , tamen non poterit opponi.Abb.*in c.cum dilect*.5.*col.verſ.ſed circ. de ord.cog*.

*Maſuer. *in pract.f.r.tit*.2.*de dilat.n*.17.*pag*. 37.

Tit.41.De noxalibus actionibus.

l.ſi ſerui.2.

Panorm.*conſ*.19.Romanus *conſ*.4.

Statutum diſponens ſuper eo , ſuper quo diſponit ius commune,interpretatur ſecundum ius commune,& reſtringitur ne ſequatur abſurdum,vide Alexandrum *ad* l.*inter cætera,numero* 5.*de liberis & poſth*.Paul.de Caſt. *ad* l.*fin*. §.*in computatione,in fin.c.de iur. delib*. vide Angelum,qui infert ad ſtatutum *conſilio* 6.*lata ſententia*,quem ſequitur Iaſ.*ad* l.1.*numero* 22.*D.de leg*.1.*licet*.Alex.&Soc.*ibidē contra,& noviſ*.Hercul.& Soc.Iun.7.*colum*.

l.ſiue ſeruum.3.

Cuiacius *libro* 5.*obſ*.c.40.

l.ſi ſeruus.4.

Nota hic quod raptus crimen publicum eſt.

l.ſi tibi.5.& vlt.

Cuiacius 6.*obſ*.c.2.

Tit.42. Ad exhibendum.

Oldendorp.*claſ*.3.*act*.1.

l. Si dominium. 1.

Cuiacius 9. obs. c. 7.

l. Si criminis. 2.

Persona exhibenda est interdum ratione criminis.

l. Non ignorabit. 4.

Ibi Glossa in ... Nota quando editio scripturę petitur officio iudicis ex tit. de edẽdo, necesse esse quod scriptura sit penes eum, à quo petitur tempore litis contestatę. Et de hoc etiam est textus *in l. si iuncta glossa, de fid. instru.* Et si aduersarius diceret, se perdidisse, an sufficiat sacramentum, vide Alex. *cõ. lib.* 199. *in 2. vo.* Et de materia istius legis, vide Cast. *in l. pub. ... in fi. de testibus.* Et ibi per Alexandrum & alios, vide Aretinũ. *cons.* 219. Romanum *cons.* 329.

l. Ad exhibendum. 5.

Nota hic de Modestino, de quo meminit *l. 1. ff. de mun. & honor.*

l. Instrumenta. 6.

Cumanus *cons.* 42. *verso processu*, Cuiacius *d. c.* 35. Nota hic quod inuasor instrumẽtorum criminaliter accusari potest & ciuiliter ad exhibendum.

l. Si res tuas. 8.

Exhibitio rerum commodatarum peti potest.

l. si ex quocumque. 9. & vlt.

Instrumentum condicere potest naturaliter liberatus.

Tit. 43. De aleatoribus.

Legem de alea latam fuisse testatur Cicero, Philippica secunda.

l. Victum. 1.

Am. Marcel. *cap.* 28. Cicero *d. 2. Phil.* Cuiacius *cap.* 32. *de diuers. temp.*

l. Constitutio. 2.

Alea vitiosa est, vnde ait Seneca, Aleator quanto est in arte melior, tanto est nequior.

l. Alearum. 3.

Pius *annotament. posterioribus cap.* 12. Alciat. *libro* 1. *praterm.* Turneb. *lib.* 2. *aduers. c.* 33 Cuiacius *lib.* 11. *obs. cap.* 20. Menoch. *de arbit. iud. cas.* 399. *&* 400. Raimaldus Corsus *libro* 3. *indagat. cap.* 11. Constantius Landus *enarrat. in tit. de iustitia & iur. capite* 6. Clarus, §. *ludus, per totum*, Benedictus Capra *in regul. concl.* 86.

Tit. 44. De religiosis & sumptibus funerum.

Paulus 2 *sent. tit.* 2. *de sepulchris & lugendis.*

l. si vi fluminis. 2.

Anniuersaria sacrificia quo fini olim fierent, notat Plutarchus in Antonino.

l. Inuito. 2.

An res sacra vendi possit, vide Rip. *in l.* 6. *D. de pactis.*

l. Legatum. 3.

Legatario legatum petere licet cum expensis.

l. si sepulchrum. 4.

Dom. de sanct. Gemin. *cons.* 32. *pro examinatione.*

l. Militis voluntatem. 5.

Paul. *ad* 3. *sent. tit.* 5. §. 10. Mynsing. 5 *obs. c.* 79.

l. Monumentorum. 6.

Sepulchri inscriptioni fides nõ adhibetur, *d. l.* vide gloss. *in verb. patrum, in cap. quanto, de iureiur.* vbi loquitur de monetæ inscriptione. Et quod literis scriptis in marmorib⁹ antiquis sit danda fides, Bal. *cons.* 345. *incip. an patronatus*, & quid de libris censualibus, Abbas *cons.* 101. *&* 105. & quid de libris ecclesiæ, an faciat fidem, Dec. *cons.* 146. *col.* 6. & ad omnia prędicta per scribentes, *in c. cum causa, ext. de probat.* Forcat. *Necyom. dial.* 1. Negant autem quidã publicè incisa in ęs, vel in marmor fidem non facere, qua de re vide supra.

l. statuas. 7.

Oldrad. *cons.* 228. *quod fratres.*

l. ius familiarium. 8.

Coniunge *l.* 1. *in fine, ff. eod.*

l. Locum quidem. 9.

Quid sit locus religiosus, vide Cuiac. *li.* 10. *obs. c.* 37.

l. si necdum. 10.

Concordat *l.* 1. *&* 2. *C. de cadauer. pun.*

l. Obnoxios. 11.

Iure Gallico hæc lex seruatur, teste Rebuffo *in proœm. const. num.* 54. *&* 55.

l. Mortuorum. 12.

Paul. 1. *sent. tit.* 21. § 2. *& l.* 6. *C. Th. de sep. vio.*

l. ius sepulchri. 13.

Coniunge *l.* 7. *&* 8. *D. hoc tit.*

l. Nemo. 14.

Prat. *de veteri iurisprudentia, pag.* 244. *& seq.*

l. Nul-

l.Nullo 15.& vlt.

Huius vectigalis meminit *l.37. D.de hoc tit*

CODICIS LIBER quartus.

Tit.1.De rebus creditis & iureiurando.

PAVLVS *lib.1.sen.tit.2.*Harm.*li.1.tit.7.* Ferar. *in forma iuramenti, quod praestatur à parte parti*,6.Old. *class.1 act.9.*

l.Causa iureiurando.1.

Paulus 2.*sent.*1.§.3.Harm.1.*tit.*7.

l.iurisiurandi.2.

Ioan.Robert.*lib.2.sent.iur* c.20.Cuiac. *lib.2.obs ca* 19.Menoch.*de arbit.iud.lib.2.cas.*319. Aul.Gell.*li.*7.c.18.Torel.de Prat.*cõs.*41.*n.*2.

l.in bonæ fidei.3.

Pet.de Anch.*cons.*385.Rom.*cons.*292.& 251. *Vide Fachineum *controuersiarum iuris lib.*1.c.15.

l.Si ad excludendam.4.

Pupillo non defertur iuramentum,nec is etiam defert.Harmenopulus *lib.1.tit.7.*

l.Cum etiam.5.

Ad faciliorem huius legis intellectum,vide Cuiacium *libro 3.obs.c.27.*

l.Cum proponas.6.

Nota hic quod iusiurandum deferri potest super causa status.

l.Nec filius.7.

Decius *cons.58.& pro tenui.*

l.Actori.8.

Vandus *lib.1. quæst.iur. quæst.13.* An autem ex iuramento nascatur actio in factum,vide Oldendorp.*class.1.act.9.*

l.Delata.9.

Vide Paulum *libro 2.sent.tit.1.§.2.*Cuiacium *4 feud.36.folio* 548.

l.in actione.10.

Iurare tenetur vel saltem referre,cui defertur iuramentum.

l.Si quis iusiurandum.11.

Baldus *consilio* 170 Iason.*con.*86.Socinus *con.*184.*difficilis.* Nota autem hic quod per appellationem suspenditur sententia.

l.Generaliter.12.

Romanus *cons.*290. Fulg.*consilio* 145.vide *lib.2.feud.tit.*58 Roland.à Valle *consilio* 52.Anchoran.1.*quæst.55.numero* 8.

*Explicatur hæc lex à Fachineo. *controuersiarum iuris lib.*1.c.17.Ab Antonio Fabro *lib. de error.pragmatic.decad.*19.c.2.

§.sed iuramento.1.

Mynsing.1.*obseruationum*,c.13.optimè autem notat hic Salycetus posse iurari appellatione pendente.

§.Sin autem.2.

Sententia emendata nõ parit dispendium.

§.siue autem.3.

Balbus *decis.*8.vide Glos.in c.1.*de his quæ vi metúsve.*

§.His de præsentibus.4.

Menochius *de arbit.iudic.cas.*228.Mynsing. *libro 1.obs.c.1.*

§.in omnibus.5.

An iuramentum iudiciale prætextu testamenti retractetur,vide Rom.*sing.*97.

§.similique.6.

Cuiacius *lib.20.obs.c.3.*

l.Cum quis.13.& vlt.

Bart.*cons* 90.Rom.*cons.*350.Dec.*consil.*424. Rom.*cons.*102.Forcat.16.*cupid.*7.N.

Tit.2.Si certum petatur.

Harmenopul.*lib.3 tit.5.*Oldendorp.*class.4. act.17.*

l.Neque.1.

Obligatio personalis non sequitur fundũ & prælegatum. *vt l.1.§.si hæres,D.ad Trebell.* nec transit etiam instantia contra successorem vide quinque fallentias per Soc.*reg.*339. *vel 277.incip.obligatio personalis*,Bal.*cõs.*87. & 57.& 237.Rom.*cons.*189.

Qui pecuniam alienam suo nomine credit,sibi stipulando ius quærit.

l.Quamuis.2.

An stipulatio sequens nouet actionem,quę oritur ex numeratione,vide hic Glossam.

l.si absentis.4.

Panorm.*consi.*88.*videtur,parte* 1,Dec.*cõs.*58. Panorm.*cons.*81.*videtur,parte* 1.vide Cuiac.*li.5.obs.cap.29.*

Papon.1.*notar.cap.de prest.*

l.si non singuli.5.

Bald.*cons.*54.Roman *consil.*114.Baldus *con.*393.*parte* 3.Molinæus *quæst.7.de vsur. nu.*332. & *seq.*⁺Pap.1.*notar.c.de prest mutu.*

Si ex pretio.6.

Bald.*consil*.268 *ciendum, parte* 3. Cuman.*consil*.160. Bad.*consil*.142. *parte* 5. Nouam autem huius legis interpretationem adfert Paponius *lib.3.notar.c.9*.

l. Non vnde.7.

Bald.*consil*.249 *super libris, parte* 1. *&* 298. *hac materia, parte prima*, Molin. *de vsur. quæst*.23.*n*.229. *quæst*.86.*num*.559. *&* 561. *cum seq*.

l. Si pro mutua.8.

Paulus 2.*sent.tit*.14.§.2. Quis huius legis sit sensus, declarat hic D.Gothof. *Papon.1.*notar. c.de prest mutuel*.

l. Cum te.9.

Cumanus *consil* 171. Fulg.*consil*.209 Baldus *consil*.262.*quia plenè, parte* 5. Dicitur autem hic quod in eodem libello potest quis agere, partim suo nomine, partim alieno.

l. Eo quod.10.

Oldradus *consil*.174.*thema*. Nota hic quod in vno contractu possunt contineri plures obligationes plurium personarum.

l. incendium.11.

Bald.*consil*.348. *&* 65. Cumanus *consil*.185. Oldradus *consil*.22. Molinæus *quæst*.8. *de vsuris, num*.134.

l. Si in rem.12.

Qui pro alio soluit etiamsi sit eius correus, potest ab eo repetere.

l. Eum qui.13.

In mutui obligatione consideratur quid contrahentes inter se egerint.

l. Mutuę pecuniæ.14.

Non obligatur ex mutuo qui vt testis subscribit.

l. Non aduersus.15.

An creditor cogatur crediti nomine relicto debitore, experiri aduersus debitorem debitoris, vide hic D.Gothof.

l. Quisquis.16.

Aciat.*libr*. 4. *dispunct*.c.22. vide quædam in in hunc locum apud Cuiacium *Nou*.8. Cicero *libro de Orator*.

l Super chirographariis.17. & vlt.

Panorm. *consil*.53. *attingendo, parte* 2 Cuiac. 16.*obs*.c.14. vide in hunc locum elegātissimè Harmenop.*libro*.1.c.6.

Auth. sed nouo iure.

Nota hic quod maior solemnitas requiritur in contractu in vrbibus quàm ruri.

Tit.3. De suffragio.

Ad hanc Rub. vide Alciat. *lib.2.paradox. c*. 14. *& lib*.4. Amnia.*lib*.22. vide Cuiacium hic, & Duar.2.*disp.cap*.21.

l. si qui.1.& vnica.

Duaren.*libr*.2.*disput.cap*.21 Ioann.Robert. *d.l.2.cap*.21. Bart.*consil*.65. Alex.*consil*.109. Fulg. *consil*.42.*trauersi*, vide *l*.1.C.*Theodos. hoc eodem titul*.

§. Etsi quid.1.

Vide Vincentium Lirinensem aduersus profanas.

§. Quod si prædia.2.

August.*epist*.129 *&* 158. Cassiod.7.*variar*.

§ Quod si quis.3.

Ferrar. *in forma sequestri*. 9. *versiculo sapiens vir*.

Quomodo accipiatur hæc vox, declarat Alciat *lib.2.parerg.c*.26.

Tit. 4. De prohibita sequestratione pecuniæ.

Corras.*lib*.3. *miscell. cap*.2. vide Ferrarien. *in forma sequestri*, adde Rebuff.*tom.3.tract*. Papon 8.*arrest*.10.

l. Quotiens.1.& vlt.

Ioan.Robert.*lib*.1.*senten.iur.cap*.5. Dec.*consil*.125. *&* 366. Roman.*consil*.112.*circa*. Cur.*consil*.60. Zabarel.*consil* 145.*quidam*.

Tit. 5. De condictione indebiti.

Formulam huius actionis, vide apud Oldendorpium *class*.6.*act* 6.

l. Pecuniæ.1.

Corras. *lib* 2.*miscell. cap*.7. Pilæus *quæst*.141. Dec.*consil* 350. *&* 348. Fulg. *consil*.69. *viso toto*, Molinæus 16.*de vsur.q* 16.

l. Si citra.2.

Decius *consil*.350. *& consilio sequenti*. Soluit, qui delegat, ideóque vt indebiti soluti, ita indebitè delegāti condictio est.

l. Cum & soluta 3.

Nota hic argumentum à maiori ad minus.

l. Ea.

l.Ea quæ.4.

Paulus 1.*sent*.19.§.*vltimo*.

l.Si à patre.5.

Vide Cuiacium 8.*obser.cap*.9.

l.Si per ignorantiam.6.

Debitor nō auditur si dixerit malè se conueniri.

l.Fideicommissum.7.

Loquitur hæc lex de ignorantia iuris,non autem facti.

l.Creditoris.8.

Soluentem non liberat, qui soluit falso procuratori.

l.Indebitum.9.

Oldradus *consilio* 1̇6 *natura*.Dominus soluens ex contractu falsi procuratoris, contractum eius approbat.

l.si quis seruum.10.

Molinæus *de diuid. & indiuid. parte* 2.*num*. 136.Cuiacius *libro* 8.*obs.cap*.35. Dubitans non donat.

l.Pro dubietate.11.& vlt.

Decius *consil*.267.*non excedit*. Nota autem hic quod non pręsumitur transactio nisi probetur.

Tit.6.De condictione ob causam datorum.

Clarus 4.*sent*. §.*donatio*,*q.vlt*. Oldend.*class*. 6.*act*.4.

l.Pecuniam.1.

Decius *cons*.350.*visis*,& 151.*in casu*. Deficiente causa ad effectum producendum necessaria,deficit effectus.

l.si(vt proponis.)2.

Pacto resoluto oriuntur condictiones ob causam dati.

l.Ea lege.3.

Forcat. *in Cupid.iurisp.c*.13. ad hanc legem melius quàm ad cæteras scripsit Ioannes Sichardus,Pilæus *quæst* 68.Panorm.*consi*.91.Oldrad.*cons*.160.& 159. Panor.*cons*.3. Bald.*cons*. 482.*magnifici*,*parte* 1.

l.si cùm exiguam.4.

Cautio eatenus condici potest, quatenus pecunia non est numerata.

l.si militem.5.

Sarmientus *libro* 2.*select.cap*.3.

l.Cum ancillam.6.

Ex hoc textu,collige regulam quod perfecta donatio reuocari non possit.

l.si repetendi.7.

Dec.*cons*.168.Baldus *cons*.381. Panorm.*consi*. 101.& 93.Romanus *consi*.417.*in proposito*.

l.Dictam legem.8.

Cornel.*consi*.349.*in hac parte* 1.

l.si liber.9.

Cuiacius 2 *feudor*.23.*in fine*.

l.Pecuniam.10.

Vide *l*.5.D.*de condict.causa data*.

l.Aduocationis.11.& vlt.

Pilæus *q*.54.& 71.

Tit.7.De condictione ob turpem causam.

Oldendorp.*class*.6 *act* 7.

l.si ex cautione.1.

Nota hic quod promissum ex causa turpi peti non potest.

l.Cum te propter.2.

Vide *l*.128. *D.de reg.iur*.

l.Quod euitandi.3.

Robert.*dicto lib*.1.*cap*.10.

l.Quotiens.4.

Corrasius *d.cap*.7.

l.Mercalem.5.

Nota hic, aliquem non audiri allegantem turpitudinem.

l.Eum qui.7.& vlt.

An fur teneatur de re furtiua,etiam extincta,vide hic D.Gothofred.

Titul.8. De condictione furtiua.

l.Præses.1.

Baldus *consi*.329.*quidam*,*parte* 4.

Tit.9. De condictione ex lege,& sine causa,vel iniusta causa.

Oldendorp.*class*.6.*act*.5.& *act*.7.

l. Licet. 1.

Emanuel Costa *libro 2. select. ca. 15.* Vvaltherus *libro 2. miscell. c. 37.* Baldus *con. 250. in quaest. prima parte.*

l. Dissolutae. 2.

Baldus hic legem hanc optimè explicat.

l. Mala fide. 3.

Robertus *libro 2. sentent. iur. cap. 15.*

l. Si non est. 4. & vlt.

Chirographum non numeratae pecuniae condicitur.

Tit. 10. De obligationibus & actionibus.

l. Data. 1.

Ludouicus Romanus *cons. 374. praesens est.* Zasius *libro 2. sing. respon. cap. 5.* Cuiacius *libro 2. obs. cap. 31. & ad Nou. 134.* *Antonius Faber *lib. 12. Coniect. cap. 2.*

l. Nominibus. 2.

Quae sit huius legis ratio, collige ex *l. 1. ff. e.*

l. Ob causam. 3.

Peckius *cap. 4. de iure sistendi, num. 17.*

l. Bonam fidem. 4.

Cuiacius 8. *obs. cap. 14.*

l. Sicut initio. 5.

Sicut ab initio sunt voluntarij, & ex post facto necessarij, d. l. & sic affirmat Archidiac. *in c. de forma* 24. & Bald. *in l. 1. numero* 124. *ff. de rerum diuis. & in l. cum Archimed. in fine, C. vt in possess.* Socin. *cons. 286. visa pro testa.* vide Dynum *in l. quod semel placuit, extra de reg. iur. Ita Renuntiare, &c.* Renuntiare feudo vassallus non potest inuito domino, cum eius fauore introductum sit, vt hac lege.

l. Si in solutum. 6.

Forcat. *auiar. cap. 6. num. 5.*

l. Si à creditore. 7.

An mandatum remunerandi re integra morte mandantis finiatur, vide hic D. Gothofredum.

l. Si quidem. 8.

Romanus *consi. 298. circa.*

l. Nimia credulitate. 11.

Benedict. Cap. *in reg. concl. 75.*

l. Ob aes alienum. 12.

Raeuardus *libro 2. Variar. cap. 18. & ad leg. 12. tabul. cap. 8.* Rodor. Xuares *sub titulo de los gouiernos,* Aul. Gell. *libro 20. cap. 1.*

l. Eum cui. 13.

Molin. *de vsur. q. 36. num. 27.*

l. Est in arbitrio. 14. & vlt.

Oldendorp. *tract. de iure sing. cap. 6.* ibi de priuilegiis fideiussorum.

Auth. sed hodie.

Nota hic multas leges restringi, quae nimis generaliter traduntur.

Tit. 11. Vt actiones & ab haeredibus, & contra haeredes *incipiant.

Cuiacius *libro 3. obs. cap. 34.*

l. Cum stipulationes. 1. & vnica.

Bartolus *consilio 212. promitto,* Francisc. Curtius *cons. 81. viso,* Cumanus *cons. 141.* Oldradus *consil. 114.*

Titul. 12. Ne vxor pro marito, vel maritus pro vxore, vel mater pro filio conueniatur.

l. Ob maritorum. 2.

Ripa *consi. 1. tit. de legi. numero 27.* Bartolus *consi. 209. viso processu,* Bald. *consil. 514. ad euidentiam partis.* *vide *l. 4. §. 2. ff. de off. procons.*

l. Cum te possessiones. 3.

Nota hic casum in quo maritus pro vxore fideiubere potest.

l. Cum te ideo. 4. & vlt.

Panor. *consil. 87. dico, parte 1.* Decius *consi. 21. viso.*

Auth. sed omnino.

Qua actione teneatur, qui personam aut res alterius indebiti arrestari fecit, vide Peckium, *cap. 18. de iure sistendi.*

Titul. 13. Ne filius pro patre, vel pater pro filio emancipato, vel libertus pro patrono, vel seruus pro domino conueniatur.

Ad hanc Rubricam, vide Cottam *in verbo restituere,* & Caepol. *caut. 245. cum seq.*

l. Neque

l. Neque ex eius. 1.

Decius *cons. 359. in causa*, Dom. Pet. de Anch. *cons. 73. visis*, Iason. *cons. 113. circa 1. parte* 1. Fulg. *consil. 50 quidam.*

Auth. Habita.

Noua est Friderici constitutio *habita* & in glossa in verbo optione in fine. Si studiosus, qui habet fori electionem, semel elegerit, an possit variare. sed nunquid priuilegium istud datum studioso, vt possit conuentus eligere forum locum habeat quando agit. Vide Sali. hic in 4. notabili, *in verbo quare*. Priuilegia quæ dantur studiosis, procedunt contra non scholares, secus contra scholares, nisi respectu fori, Dec. *ad c. in præsentia, nu. 173 extra de probat.* & ibi quod vbi studiosi habent plures iudices, vno electo, possunt nihilominus mutare, si tamẽ non fiat nisi semel, Iason *ad l. edita, n. 27. C. de eden.* & si rescriptum impetretur de alio iudice, non facta mẽtione de qualitate scholaris, non valet, Decius *ad c. 1. extra de rescrip. n. 59.* Et nota hic, quod studiosus debet comparere coram suo iudice. Amplia, quod si à Prætore citaretur, non teneretur cõparere, Dec. *ad c. cum ordinem fi. n. 18. extra de rescript.* Iason *ad l. & si Prætor, n. 6. D. de offic. eius.* Adde priuilegia hic concessa, habere locum in studiosis Grãmatices, Rhetorices, & huiusmodi. Addo *ad §. item Romæ, num. 4. Inst. de excus. tutor.* Declara hunc textũ, vt per Barb. *in tract. de præstan.* Car. 2. q. Basil. 1. *parte, num* 8. Abb. *ad c. si diligenti, col. pen. num. 25. & 28. de for. compet.* Dec. *ad c. cæterum, nu. 26. de Iud.* & de priuilegiis studiosorũ, habetur latissimè per Petrum Rebuffum, qui hanc Authenticam copiosissimè elucidauit.

¶ Ad Gloss. fin. in si dum dicit, quod appellari potest à sententia eius, qui competentẽ se dixit, Rom. *sing. 130. si iudex*, Dec. *consi. 160. numero 3.*

Tit. 14. An seruus pro suo facto post manumissionem teneatur.

Coniunge l. 146. *ff. de reg. iur.*

l. Creditoribus. 2.

An libertus possit conueniri ex contractu in seruitute facto peculio & legato, vide l. 1. §. 10. D. *de dote præleg.*

l. Promissæ. 3.

Pecunia ob libertatem promissa, petitur per actionem in factum.

l. Licet. 4.

Serui delictum quod non parit actionem in seruitute, parit in libertate.

l. Si vt allegas. 5.

Non tenetur seruus, qui coluit prædia dominica etiamsi liber factus fuerit.

l. Siue serui. 6. & vlt.

Seruus liber factus non tenetur ex delicto in dominum commisso.

Tit. 15. Quando fiscus vel priuatus debitoris sui, debitores conuenire possit, vel debeat.

An fiscus habeat actiones vtiles in debitorem sui debitoris, vide hic D. Gothof.

l. Propter æs.

Quæ sit huius legis ratio, vide *Nouell. 52. cap. 1.*

l. Si in causa. 2.

Quod non est controuersum solet prius capi.

l. Si debitum. 3.

Huius legis sensus petendus est est *ex l. 4. ff. eod. tit.*

l. Non prius. 4.

Exactor publicorum tributorum excutit, & exigit.

l. in solutum. 5. & vlt.

Vide l. 6. *C. de oblig. &* l 7. *ff. de hæred. vel act. vend.*

Tit. 16. De hæreditariis actionibus.

Quæ dicantur hæreditariæ actiones, notat hic D. Gothof.

l. Pecuniam. 1.

Forcat. *Necyomant. dial. 64.* An creditor succedens pro parte debitoris omne debitum amittat, vide hic D. Gothof.

l. Pro hæreditariis. 2.

Bald. *cons. 194.* Rom. *cons. 189.* Dec. *cons. 337.* Quis huius legis sit sensus, vide eundem hic.

l. Hæredem. 3.

Loquitur hæc lex de actione, de dote.

l. Sub prætextu. 4.

An ætas minor debitoris auferat ius agendi creditori, vide Doct. hic.

l. Vt debitum. 5.

Nota in hac lege præposteram scriptionem non nocere in testamentis.

l.Si adulta.6.

Cuman.*conf.*133 iunge *l.19.in fine, D.de reg. iuris.*

l.Creditores.7.& vlt.

Romanus *conf.*189.*&* 254. Decius *conf.*387. Qua actione creditor aduersus debitorem hęreditarium agere possit, vide hic D. Gothofredum.

Tit.17. Ex delictis defūctorum in quantum hęredes conueniantur.

Huc refert quod Clarus ait *lib.5.sent.§.vlt. q.86.& seq.*

l.Post litis.1.& vnica.

Lud.Bolog.*conf.*8.Cuiac *ad l.16.in fine, D. de eo quod met.cau.*

*¶Explicatur hæc lex à Petro Rebuffo.

Titul.18. De constituta pecunia.

Paulus 2.*tit.*2.§.13. Harmenopulus *libro* 1. *tit.*3.

l.Si pro alieno.1.

Harmen.*lib.3.tit.6.*

Auth.Si quando.

Bald.*conf.*93.Rom.*conf.*186.

Ex ista Authentica habes, quòd impersonalitas ex parte promittentis vitiat obligationem. Adde, quod secus ex parte stipulantis, Bart.*in l. stipulatio ista,§. si quis ita*, D.*de verb.obligat.* Et Dec.*conf.*83.vbi extendit etiā in libello. Testis autem loquens impersonaliter, improbat Dec.*consil.*94 si respōsum sit impersonaliter stipulanti, an vitietur stipulatio. Vide Alciat.*lib.2.parerg.c.26.* De particula *&*, & *aut*, vide hic D.Got.

l.Receptitia.2.

Fulg. *conf.*209. Corn.*conf.*229. *licet,part.*4. Aulus Gellius *lib.16.cap.6.* De argentariorū officio, vide Cujac.*ad Nou.*136.

l.Diui Hadriani.3.& vlt.

Paulus 1.*sent.*20.§.*vn.*

*Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro *lib.*11.*Conjecturarum cap.*20.

Tit.19. De probationibus.

Duaren.*lib.1.disput.cap.27.*Harmen.*libro* 1. *cap.*2.

l.Vt creditor.1.

Alex.*consil.*79.*visis, parte* 4.Roma.*conf.*419. *in primis.* An reus suam exceptionem probare debeat, vide hic D.Gothof.

l.Possessiones.2.

Petitori possessionis non ei qui possidet onus probandi incumbit.

l.Ex persona.3.

Fulg.*conf.* 78. Cuman.*conf.*8.*duo erant.* Alciat.1.*præsumpt.*25. Hanc autem legem transpositam esse quidam aiunt.

l.Proprietatis.4.

Dec.*conf.*146.Petr.de Anch.*conf.*310. Fulg. *conf.*145.Pithœus *ad fragment. iuriscon.pag.76.* Nota hic quod dominium probari potest testibus & instrumentis.

l.Instrumenta.5.

Panor.*consil.*54. Romanus *consil.*318.*&* 373. Decius *conf.*94.Cumanus *conf.*136.Romanus *conf.*291.

l.Rationes.6.

Panorm.*consil.*54. *&* 21.*&* 34 Ioann.de Anach.*conf.*53.Socin.*cōf.*295 81.Guterius 2.*parte resolution.cap.6.*Cuiacius *in Nouell.*48.*ca.*1. *in fine.*

Auth.Quod obtinet.

Rom.*conf.*205.

l.Exemplo.7.

Panorm.*conf.* 81.*videtur,parte* 1. *&* 21.*videtur,parte* 2.

l.Frustra.8.

Probationes non extingūtur à reo, sed ab actore.

l.Cum te minorem.9.

An qui de ætate excipit, eam probare cogatur.

l.Neque natales.10.

Panorm.*conf.*64.*venio,parte* 1. Roman.*conf.* 292.*sicuti,&* 41.*in primis.*Roland.à Vall.*conf.* 1.52.*num.*12.*&* 913.

l.Si scriptum.11.

Nota hic apud quē agatur de hæreditate.

l.Cum res.12.

Dec.*conf.*222.*non patitur,*Bartolus *conf.*209 *viso processu*, Bald.*conf.*185. *punctum,parte* 1.*&* 29. & 486.

¶Vbi Gloss.in verb. *vacuam.* Simile in precedente fuisse translatum in eam possessionem per cōstitutū, not. debet probare, quod constituens

constituens possidebat. Vide Angel. in, *post Gloss. num. 3. instruct. in fin. de acquir. possess.* vbi Bal. mel. Ang *in l. nunquam, inf. de dona.* Lanfranc. *in repetit. cap. quoniam, extra de probat. in verb. testes, vers. 2 venit proband.*

¶ Ad istam Glossam, in verb. *vacuam*, vide Castr. *consil.* 941. Et Alex. *consil.* 11. *vol.* 4.

l. Non epistolis. 13.

Panorm. *consil.* 54. *&* 29. *firmiter*, Rom. *consil.* 255. Consanguinitas quomodo probetur, vide Hartmannium 2. *pract.* 13. *obs.* 2.

l. Non nudis. 14.

Brisson *lib.* 1 *select.* c 5. Panormit. *cons.* 105. *ex processu, parte* 1. Oldr. *cons.* 255. *&* 172. *quia omnes*, Dec. *cons.* 54. *in causa*, Ias. *consilio* 106. *spectata, parte* 1. Filiatio vt probetur, vide l. 5. *infra de testam. l.* 26 *supra de transact.*

l. Vis eius. 15.

Harman. 2. *pract.* 13 *obs.* 1.

l. Siue possidetis. 16.

Bald. *cons.* 486. *quidam, parte* 1. vide Alciat. 2. *præsump.* 20. *&* 2 *præsump.* 27.

l. Matrem. 17.

Dec. *cons.* 623. *in casu*, Baldus *consilio* 106. *cum peteretur, parte* 1.

¶ In tempore fundanti intentionem suam onus incumbit tempus probandi. *Adde l. eum, D. de neg. gest.* Clem *fin. de rescr. cum gloss.* Scribentes *in l. testium, Cod. de testibus.* Bart. *in l. non solum, §. sed vt probari, D. de operis non. nunciat.* vide l. 10. *sup. eod. &* l. 22. *inf. hoc tit. &* l. 17. *inf. de liber. cau.*

l. Cum precibus. 18.

Baldus *cons.* 265. *creditor, parte* 1.

l. Exceptionem. 19.

Pet. de Anch. *cons.* 322. *visa.*

¶ Exceptio dilatoria debet opponi ante litem contestatam. Limita, vt per Socinum *in reg.* 167 *&* 171. *incip. exceptiones.*

Auth. At qui semel.

Roman. *cons.* 479. in eo Pet. de Anch *cons.* 322. *visa*, Rainal. Cors. *lib.* 2 *indagat. c.* 6. Aurpachus *lib.* 2. *allegat.* c. 4. vide quæ notaui *in §. Quia vero, in Auth. de testib.*

* In hanc Auth. extat Michaelis Crassi Pomerani repetitio.

l. si de possessione. 20.

Romanus *cons.* 346. *in hac causa*, Petrus de Anchar. *cons.* 133. *circa.*

l. Ad probationem. 22.

Oldr. *cons.* 316. *breues*, Dec. *cons.* 162. *in causa.*

¶ Res empta per alium eius nomine de pecunia mea, non est mea, sed ementis, l. *ex ea, supra de rei vend.* Sed vide 6. fallentias positas per Socin. *regul.* 425. vel melius 343. *incip. res empt.*

l. Actor. 23.

Ista Lex est canonizata, *in capite accusator*, 6. *quæst.* 5.

¶ Ad istam l. aliquos modos probandi negatiuam, vltra communes, vide Ias. *in §. item in fraudem*, *Instit. de actionibus.*

¶ Adde quod testis, qui deponit super mera negatiua non coarctata, loco & tempore præsumitur deponere falsum, & deponit falsum, l *si quis alium*, §. *docere. ff. ne quis eum.* Et ibi Ang. Sed tu vide Alexan. *in l.* 2 *ff. qui quisquam, in d.* vbi aliter loquitur, & de modo probandi negatiuam in his, qui in affirmatiua per scripturam probatur, vide Ias. *in l. Titia, in* 4. *notab. ff. de leg.* 1.

¶ De negatiua improbabili, vide Cott. *in Memor. in verb. negatiua.*

Oldradus *cons* 256. *Clemens*, Bartolus *cons.* 90. *dilecto*, *& cons.* 102. *charissimi*, Decius *cons.* 432. *in causa*, Card. Zaba *cons.* 140. *factum tale*, *&* 139. *magister*, Bartol. Romanus, *cons.* 254. *in facto.*

Negatiua probari non potest, vt hic per Bart. *&* *ad l. si constante, num.* 7. *D. solut. matr.* Sed Dec. *ad l si emancipati, num.* 2. *in fin. Cod. de collation.* & ibidem Cagnol. docent remissiue modum probandi negatiuam, Afflict. *decis.* 400. *nu.* 9. Crauet. *cons.* 1. Aret. *cons.* 83. Bar. *cons.* 81. *&* 102. latissime per Rip. *ad l. in illa. ff. de verb. oblig.* post alios ibi, *& ad cap. cum ecclesia sutrina, num.* 72. *& seq extra de caus. poss.* & propriè Bart. *ad l. Titia textores, de leg.* 1. Dec. *ad l.* 1. *num.* 8. *Cod. de bon. poss. secundum tabul.* Limita vt per Bart. *ad l. in illa.* Qui communiter approbatur, vt per Cagnol. *ad d. l. si emancipati, num* 35. *C. de colla.* Multa in materia, de negatiua probanda, per Marti. de Fan. *in tract. de nega* 5. *volum. tract.* Aliquid, *inf. ad l. cum de leg D. de probat.*

l. Iubemus. 24.

Vbi Gloss. in verb. *suspect.* Nota istam gloss. quod in crimine falsi suspicio habetur pro veritate, de quo vide Alex. *cons.* 77. 1. *col.* vbi allegat istum textum. Ad hoc etiam Felin. *in c. affectis*, 4. *col. vers.* 3. Limita præsumptiuè, & Dec *consilio* 189. 1. *col. & cons.* 101. Et Ioan. de Anan. *de præsumpt.* Et Dec. *consilio* 189. 1. *col. & cons.* 101. Et Ioan. de Ana *cons.* 48. Et Franc. Curt *cons.* 55. Bald. *cons.* 92 Fulg. *cons.* 107. Baldus *cons.* 444. Dec. *cons.* 17. Bald. *cons.* 79.

¶ Magis creditur duobus testibus assignãtibus causam scientiæ, quàm duobus nõ as-

signantibus etiam non interrogatis. Ita Bar. *cons.* 18. *col.* 5. Adde quòd testis non assignans causam scientiæ, non probat semiplene, licet de ea non sit interrogatus. Vide Bart. *in ver. testes quot & quales.* Et Alexan. omninò, *in* l. 1. *in princip. in vlt. col.* D. *de operis noui nunc.* Bald. *in* l. *presbyteri, supra de episc. & Cler. in fi.* Et vide Lanfranc. *in* c. *quoniam, in verb. testis, de probat.*

¶ Pro intellectu ad hunc textum latè & authenticè post Doct. & Arch. *ad* c. *in memoriam* 19. *distinct.* v. Dec. *cons.* 189. *statutum sum, col.* 1. *& ad* c. *porrecta,* 3. *not. extra de confir. vtil. vel inut.* Soc. Iun. *con.* 01. *num.* 11. *lib.* 2. *& cons.* 45. *num.* 11. *vol.* 3. For. Garz. *cons.* 113. *nu.* 24. *inter cons. crimin. vol.* 1.

l. Sciant. 25. & fin.

Hanc legem limita, vt per Alciat. *in tract. de præsumpt. in* 2. *reg. præsumpt.* 9. In criminalibus probationes luna clariores esse debent. Adde Bald. *in* l. 1. 3. *oppo.* C. *de his qui pœnæ nomine, &c.*

¶ Ad istã legem adde, quod cõsuluit Fran. de Aret. *in consilio* 13. post Bald. quem ipse allegat. Qui licet in criminalibus vnus testis de veritate cum fama non probet vltra, nisi vltra famam alia adminicula probet, Gram. *decis.* 42. Clarus *lib.* 5. §. *assassinium, num.* 6 vide Glossam *in* c. *at si clerici,* 4. *extra de iudicijs,* Rom. *cons.* 349. *dum quæritur.*

Tit. 20. De testibus.

Cuiacius *lib.* 13. *obs.* cap. 38.

l. Contra scriptum. 1.

Testis minus idoneus examinatus cum idoneo, qui sit cõtestis, probatio est illius adiuncti. Vide Bald. *in ista leg.* 1. *in* 5. *col.* Et Bald. & Ang. & Mod. *in* l. *si is ex argentarijs,* Lud. Rom. *cons.* 290. *incip. in cas. propos. consul. vltim. col.* Alexan. *cons.* 36. *incip. viso processu causæ, in* 2. *vol. pen. colum. in fin.* Bald. *consil.* 250. In contrarium facit textus *in* c. *cùm causam, de testibus,* Cuiac. *lib.* 16. *obseru.* cap. 25.

l. Si tibi. 2.

Quomodo hæc lex intelligenda sit, vide hic D. Gothof.

l. Etiam. 3.

Domestica testimonia repelluntur, adde pro limitatione huius legis Marsi. *sing.* 5 *regula est,* Tiraq. *in tract cess. caus.* 1. *parte, nu.* 101. Guid. Pap. *qu.* 45. Diaz. *reg.* 746. & per Franc. Turzar. *ad reg.* 75.

Limita duobus modis, vt not. per Hippol. *sing.* 5. *domestici, &c.* Adde c. *insinuat, de off. & pot. iud. deleg.* Et Bart. in l. *seruos, Cod. de quæst.* Bald. *in* l. *qui testament.* §. *quicunque,* D. *de testam.* Fran. Aret. *cons.* 61. Pet. de Anch. *consilio* 246. Roman. *cons.* 352.

l. Sol. 3.

Nota, quòd si testis non reddit causam sui dicti, non valet eius dictum, adde 9. fallentias, Soc. *in reg.* 496. Panorm. *cons.* 105. *ex parte* 1. Pilæus *quæst.* 76.

l. Eos testes. 5.

Paulus 5. *sent. tit.* 15. §. 1. Harmen. *lib.* 1. *tit.* 3.

l. Parentes. 6.

Bald. *cons.* 219. Ioan. de Anach. *cons.* 52. Alex. *cons.* 125 Petr. de Anch. *cons.* 64. Iason *cons.* 24. Bartolus *cons.* 61. Duaren. *libro* 1. *disput.* c. 28. Menochius *de arbit. iud. libro* 2. *cas.* 100. 101. 102. *&* 104.

¶ Ascendens & descendens pro se vel cõtra se, non fert testimonium limita hoc non habere locum in leuibus, Zas. *lib* 4. *respond.* c. 11. An frater pro fratre, post Bald. & Salic. hic Alciat *reg.* 1. *præsum.* 23. *n.* 2. Thom. Gram. *cons.* 12. *num.* 8. vbi latissimè, & de consanguineis & affinibus, an admittantur vel repellantur, vide Gram. *cons.* 45. *redemptoris, numer.* 3. 5. *&* 15.

¶ Quid in socero & socru, Progenero & nuru. Grammat. *dicto cons* 45. *&* 16. Quid in marito pro vxore, vel econtrà, Grammat. *d. cons. num.* 6. Soc. *cons.* 17. *libro* 1.

l. Nimis graui. 7.

Nota hic quod nemo aduersus se testes producere cogitur.

l. Seruus. 8.

Paulus 1. *sent.* 12. §. 4. *&* 5. *sent.* 16. §. 5. *&* 2. *sentent. tit.* 17. *in fine.*

l. Iurisiurandi. 9.

Lud. Rom. *cons.* 30. *viso,* Socin. *consilio* 195. *in causa, &* 105. *in casu,* Bald. *consilio* 79. *proponitur, parte* 5.

Ad validitatem dicti testis requiritur iuramentum, & vox vnius, vox nullius. Amplia, vt per Mars. *sing.* 214. *ad validitatem,* & in materia Iason, *ad* l. 1. *num.* 66. C. *de sum. trin. ad* l. *nec is, col.* 1. *de acquir. hered. ad* l. *admonendi, n.* 105. D. *de iureiur. ad* l. 1. § *si quis absens, num.* 9. D. *si ex nox. cau.* Hieron. Grat. *consil.* 152. *num.* 5. *lib.* 2. Mars. *sing* 402. 406. 434. Crau. *consilio* 178. *num.* 7. Cotta in *memor. in ver. testis.* Alexand. *consil.* 72. *lib* 1. Roman. *sing.* 8. Felin *ad* c. *per tuas, de testib.* D. Tindar. *in tract. de test.* c. 9. *de test. var. num.* 8. *libro* 1.

l. Omnibus. 10.

Dec. *cons.* 342. *in casu,* Rom. *cons.* 382. *quo ad, &* 186. *in casu.*

l. Quoniam. 11.

Bolog. *cons.* 27. *Bartolo.*

Auth.

Auth.Si testis.

Rom.*cons.*331. Oldr.*cons.*18 Bald. *cons.*364. *& cons.*1,0.Menoch.*dicto libro cap.*110.

l.Libertorum.12.

Cuiac.*libro 8.obser.cap* 13.Libertus si deponat de domo an valeat eius testimonium,vide *ibi Gloss.D.eod.* Testis qui deponit si bene recordor an probet,Frãcis.de Aret.*cons* 64.

¶Deponens testis iudicio meo an valeat. Iason *in l.1.ff.de iureiur.*

¶Testis de auditu licet non probet,facit tamen præsumptionem aliquam.

¶Testis deponens de auditu ,an & quando faciat præsũptionem.Vide Decium *cons* 82 1.*volum.*quod tamen limita nisi testis in sua propositione protestatur ,quod ex suo dicto non intenditur consequi commodum , non valet depositio:Ioan.de Ann.*in cap.cũ Dicesi.2.colum.extra,de vsur.*Felin.*in ca. personas in fine respondetur.extra,de testibus.*Thom.Ferrat.*caut.*40.

l.Qui falsa.13.

Cuiac.*libro* 13.*obser.cap.*33.

l.Nullum.14.

In hanc legem Couarruuias *pract. quæst.c.* 18 Menoch.*de arbit.iudic.libro* 1 *quæst.*91.Benedictus Capra *in regul.conclus* 74. Ioan.Aurpach.*libro* 1.*sing. alleg.cap.*29. Glossa *in verbo prascrip.*istã Glossam reprobat Abbas *in cap. ecclesia* 3.*ma.*3. *extra,de constit.*& Innoc.*in c. verum,ext.de foro compet. &* vide Socinũ *cons.* 230.& an contra testes deponẽtes falsum super causa matrimoniali in curia ecclesiastica,possit querelari de falso in foro seculari, & an vtraque curia procedere possit contra testes.Vide decis.Socin.*cons* 119. Teste deponẽte falsum testimonium,eius dictum nihil valet,& potest pũniri,etiam coram iudice coram quo falsum testimonium dixit.*d.l.nullum.*& hic per Bald etiamsi ille iudex sit alterius fori,vt tenet Pet de Anchar.*in c.ea quidem,de regul.iur.in6.in* 249.& Federic.de Senis *consil* 88. licet in hoc vltimo communis opinio sit in contrarium,vt tenet Ioan.Andreas *in c.vtrum.extra,de foro compe.* & ibi Abbas & cæteri scribentes ,& istam opinionem pro constanti tenent Paul.de Castro Raph. Fulgos.*d.l.nullum.*& Angel.*in l.si vacantia.C. de bonis vac.in* 151.*quæst.* etiam Roman.*in l.*2. *D.de iurisdict.omn.iud.*Sed vide vnam fallentiã per Socin.*in reg.*520.*alias* 20.*in ap.* Testamentum falsum:Guid.Papæ.*cons.*45.Cumani. *consilio* 91.*an productus.*vide Glossam *in cap.at si clerici* 4.*extra de iudiciis.*

l.Hanc legem.15.

Aliã huius constitutionis interpretationẽ Contij,vide in noua editione parisiensi.

l.Constitutio.16.

Hanc legem Cuiacius restituit,*libro* 13.*obser.cap.* 8.

§.Omnibus.1.

Huius §. mentionem facit Cuiacius *lib.*8. *obser.cap.*13.

l.Si quis testibus. 17.

Vide Crauettam *cons.*188.*numero* 5. Cuiac. *dict. cap.*13.*& dicto cap.*38.

l.Testium.18.

Cuiacius *dicto cap.*38. Testis deponens per verbum *credo* non probat:hac lege glos.*in l. iusiurand. D.de iureiurãd.*Bald.*in l.*1. *D.de vlt. in pi.*Sed vide vnam Fallentiã, Socin.*in reg.* 521. *incip.testis confitendo aliquid solum in præsentia partis.*quæ pars post parietẽ faciat stare notarium,& testes,quoquo audito pars rogauit tabellionem ,& testes super confessione testis, quæ confessio per tales testes probatur,licet non viderint personam loquentem,scribentes in istam legem *testium.* vide Abb.*in ca.literis,*2.*col.nu.*5.*ver.quidem tabellarius hæ cõsuetudines.*& ibi apost.ad Abb.Idem si testes essent in loco obscuro testator erat infirmus,& vox eius nota erat testibus,depo nere possunt ipsi testes de ipso testamento: vide Imolam Haffred *ad ca præterea.extra,de testib.*Franciscum de Aret.*cons.*37. *& cons.*45. Alex.*cons.*24 *&* 97.2.*vol.*

¶In hac eadem lege vbi glossa in verbo *præsto fuerit,*testes de crudelitate an & quãdo audiantur,Bart post gloss.*l.*2.§. *Labeo.D.de aqua pluu.arcen.*& plenè Canon.*in c.quoties, extra,de testib.*vide Socinum *in fall.reg.*518.*incip.testes de credulitate.*

¶Ad istam legem, vide Cynum *in l.optimam de contrahenda stipulatione,singul.*157 Socinum *regu* 407.ad gloss mag. *vbi de auditu,* Cepoll.*caut.*230. Corras. *in l.admonendi.numero* 41.*de iureiur.* vide Alexandrum *consilio* 116.*libro* 5. *&* 187.*libro* 2. Afflict.*decis.* 275.*vel* 277.Crauettam *in tract.de antiq.temp.in* 1.*parte,sectione quæ incipit,ipso de fama.num.*2. Vbi in antiquis testimonium de auditu valet, quod verum est , si fama concurrat. Crauet. *in dicto loco.*Et Dec *cons.*148. Et Cornel.*consil.* 333.Vide Bartolum *in l.*1. *numero* 29. *D.si cert. pet.*Et ibi in Apostill.Oldrad.*cons.*209.*in causa.*Hospit.Bart.*cons.*102. Dec.*cons.*882. Bald.

consi.153.Socin.*consi*.129.Bald.*consi*.25.*punctus*, *parte* 3.

Auth. Rogasti.

Ias.*in repetition.l.1.numero* 24.*Cod.de summa Trinitate*,*&c*.

l. si quando. 19.

Vbi glos.in verbo,*noluer t*. Istam legem reputat singularem Lanfran. *in repet.c.quoniam contra,in verbo testium,in 6.q.de probat*.

¶ Quando testes iurant neutra parte præsente,non valet eorũ depositio,vt refert Rapha.Fulg.*in l.1.infr. quomodo & quand iudex*. dicens: quòd in ciuitate Padua sæpissimè id obseruauit.Et adde Socin.*reg*.523 *incip.testium depos.& reg*.499.

¶ Et ad d.l.limitationẽ,quando testes possunt examinari parte non citata , vide Felin. *in repet.in verb.testimonium examinat parte non citata*.

¶ Et quòd de teste citato ad iurandum die 20.si iurat sequenti die parte non citata, vlterius nec præsente , vide Felin. *in* c. *in nomine Domini.versi.vlt.de testib*. Ad quod adde,quod dixit Bart.*in l*.5 *in summa*. Et ibi Alexan.*in l. Apostill.D.vti possidetis*. Et Hippol.*sing* 24. Et ad istam gloss.vide Thomam Ferrar. *cau*.12. Et idem in sententia , quia si est data neutra partium instante , est nulla, vt est Gloss.*in l. sancimus,infr.ad* Trebell. Et Ang.*consi*.267.*incip.multorum actorum* .Bart.*consi*. 166. *calama*. Rom.*consi*.192.*sicuti*.

Auth. sed & si quis.

Quando producendi testes. vide Oldend. c.3.*de testib*.

l. Cum apud. 20. & vlt.

Testes examinati & publicati coram arbitris , non faciunt fidem in quacunque instantia, quia debent iterum per Iudicem examinari, vide plenè de hac lege finali per Lanfr. *in tract.de arbitr.q*.33.Soc.*reg* 8. Iaco.Menoch. *in tract.de arbitr.iud.libr*.2. *Centu*.2.*cas.num*.9.

Titul. 21. De fide instrumentorum , & amissione eorum & de apochis & antapochis faciendis , & de his quæ sine scriptura fieri possunt.

* In hunc Titulum scripsit Vesembechius.

Duo instrumenta Procuratoris si reperiuntur , in quibus duæ diuersæ personæ constituuntur Procuratores. quis censeatur verus Procurator.Socin.*in l.1.in prin. D.solut.matri*. Ias.*in l.fin.in vlt.col.versi.& quid in duobus.1.edict.d.Adrian. toll*.

Et quid in duobus instrumentis factis eodem die, vbi non constat de prioritate, quòd præsumatur præcessisse. Idem Ias.*in d.l.col.pen*. Et adde Cott.*in verbo,actus.Ibi plenè*. Et vide quæ ponit Paris de Pu.*in tract.feud.charta* 272.*in quæstio.qua incipit,an si repetiatur*.Instrumentum præsumitur vitiatum ab eo,penes quem reperitur Vbert.Inchard.*in l.fin.de edict.d.Adrian.toll.num*.2,0. allegans Bart.*in l.fin.vnius,in fin.C.de testam*. vbi Ang.& communiter Doct. & Paul.*in l*.2. §. *sed consultiò. in fin.D.de his,qui in testamento del*.Fel.*in c.ex literis,de fid.instr.in* §.*declarat*. Ias.contra Alex. *in d.l.si vnius.C.de testament*.

¶ Instrumentum deductum in iudicio per vnum testem subscriptum an possit repeti ab aliis testibus,qui nominantur ab eo testamento,& sic interim in iudicio produci non potest.*arg. Auth.de æqual.do*.§.*ordine alios*,§.*dedimus.versi si autem,col*.2.

¶ Quid de testamento redacto in publicũ instrumentum an debeant subscribi omnes testes,vide Decis.Socin.*consi*.116.Instrumentum rasum vel cancellatum quando valeat ad fidem. Bartol. *in l.fin.*§ *de edict.diui Adrian. toll*.

Instrumenta & iura quæ habet venditor, an & quando emptori tradere teneatur. Ias. *in l.si vlt.col.nu*.11.*versi.& ex hanc.*ff.*de rei vind*. & quid de hærede legatario, de re legata per defunctum idem Ias.*in l.instrumento*,vbi gl & alij ante eum:*de fideiuss*.instrumentum garentigiatum quid sit Paul.de Cast.*cons*.73.Instrumentum cancellatum an sit præsumptio debitorem soluisse, *l*.1.§.*ille autem*.1.*de latin.lib.toll*.Bart.in *l.Labeo*.§.*fin.ff.de pactis*. Si instrumento desunt clausulæ consuetæ , pro appositis censentur *l fi*.§.*fi*.1.*de fideiuss*.quam legem pro hoc notat Bald. *in l*.1.7.*colum. infra soluto matrim*.

l. Debitores. 1.

Amissione instrumenti debitum non perit creditori.

l. Si veteris. 2.

Panorm.*consi*.16.*parte* 2.

l. Si aduersarius. 3.

Fulg.*cons* 177 *publicat*.

l. Illatæ. 4.

Iunge *l*.5.C.*de edendo*.

l. Sicut iniquum. 5.

Oldr. *cons*.209.*in causa*. Hospit. Zaba.*cons*. 25.*excellentissimi*.

l. Statum

l. Statum. 6.

Brissonius *libro* 1. *select.c.*5. Vvatherus *libro* 1.*miscellaneor.c.*16. Ræuardus *de author.prud.* c.7.

l.Si solemnibus.7.

Vegetius *libro* 2.vide Cuiac.*ad* l.11.*J.de profess.& med.*

l.Si constiterit.8.

Quis huius legis sensus sit declarat hic D. God quem vide.

l.instrumentis.9.

Iunge l.17. *Codic. de pactis*, *&* l.1. *Codic. si maior.*

l. Cum instrumentis.10.

Paulus 2.*sententiarum, Titul.*17.§.2.*in fin.*

l.Emancipatione.11.

Emancipatio an requirat scripturam, vide hic D.Coth.

l.Non idcirco.12.

Traditio vacua possessionis testibus probari potest.

l. Apud eos. 13.

Congruit l.9 *supra de his qua vi metúsve.*

l.scripturæ.14.

De subscriptione huius legis quidam dubitant, ideo vide Cod. Theod.*libro* 11.*titul.* 39.l.2.

l.in exercendis.15.

Zasius *lib.*2.*sing.c.*23.Cuiac.*libro* 10.*obser.c.* 8.Dec.*cons.* 169. *& diligenter.* Instrumentum quot testium numero reprobari possit: *ult.gl. in ista lege.* adde Bald.*in* l.1. *D.qu testament.* Gloss.& ibi Ano.*in* §.*item verbo.Instit.de inutil.stipulat.*

¶Tantum valet instrumentum ad probandum,quantum depositiones testium, & ecótrà.Vide Zuccar.*ad* l.*fi.num.*129. vbi limitat, *C.de edict.diui Adr. toll.* & aliqua in materia per Ruin.*in cons.*35. *&* 36.*lib.*5. Paul.de Cast. *ad* l.*testium C.de testib.*Cepol. *caut.*253. Amplia habere locum etiam in statutis. Hippol. *sing.*157.Dec.*consil.*169.

l. Si conuentus.16.

Hanc legem Cuiac. restituit,*libro* 10. *obser.* c.8.

l.Contractus.17.

*Fachineus *controu.iuris lib.*2.*c.*97.

Zasius *d.l.*2. c. 24. & de fide protocolli in mundum non redacti,multa Menoch.*de arb. iud.cas.*187.Dec.*con.*404.*viso*,*&* 159.*casus qui.* Pan.*cons.*98. *in quæst.part.*2 Bar.*cons.*46.Oldr. *cons.*119.Bart.*cons.*197.Bald.*cons.*7.*&* 31. Fulgos.*cons.*200.Aret.*cons.*128.Fulgos.*cons.*19.Panorm. *cons.*105. Maran.*de ord.iud.*4.*part.*9.*distin.numero* 97.Rimin.*Inst.de donat.* in Rub.*numero* 63. *&* 73. Vide eundem Rim. *eod.tit.de donat.*§.1.*numero* 56. *Cuiacius *ad* l. *iurisgentium.D.de pactis.*

l.iudices.18.

Testes an & quomodo iurent,vide Vurms. 1 *pract.*18.*obs.c.*29.

Auth. Apud eloquentissimum.

De materia istius Authenticæ vide Alexã. *in* l.*hac consultissima.* § *fin. de testam.* Sed quid si in ciuilibus committat audientiam vni, an ille possit alteri cõmittere? De hoc vide Ioãnem Andream *in c.cum causam,extra de testibus*, & respondet non posse, ratio est quoniam delegatus ad vnum articulum causæ, non potest subdelegare. Abb. *in c.cum Berth.* 9.*de re iud.*Adde Bald.in ista Authen. vbi mouet quæstionem si sint testes forenses & nolint venire, & sic ne probatio pereat, ad eos mitti necesse est, nunquid ob causam fieri possit commissio receptionis testium? & concluditur talem commissionem, non solùm propter necessitatem,sed etiam propter publicas occupationes fieri posse. vide Gl.*in c. at si cleric.* 4.*extra de iud.*

l.Plures.19.

Quid sit Apocha, & quomodo differat ab Antapocha.Vide Alcia.*lib.*1.*praterm.col.*1.Ripa *in* l.*admonendi,nu.*95.*ff. de iureiur.*& quando apocha priuata fidem faciat. vide Math. de Afflict.*decis.*181.*&* 204.*vel* 1104.

Comparationes.20.

Menoch. *de arbit.iud.cas.*114. Gramm. *decis.* 34.*à n.*15 Bal.*cons.*218.Fran.Curt.*cons.*118.*præsupponitur.*Quod hodie lex illa corrigatur in apocha.vide Alex.*consi* 239.*num.*3.*fol.*179.De hoc textu quãdo & quomodo procedat,& an sit correctus hodie post Gl. Bar.& scribentes hic Aret.notat *consilio* 64.*col.*3.*& seq.*Gozad. *cons* 3.*n.*16. & quòd iste textus sit solùm correctus in Apocha non in epistola, tenet Bar. *ad* l.*admonendi.nu.*30.*ff. de iureiuran.* de quo vide ibi per Iason. *num.*139.& per Rip. *num.* 132.facit dictum Boer. *in decis.*282.Adde Moder.Anco.*in tract. de mercat. in tit. quomodo in mere.procedendũ sit,in* 5.*pag n.*9. Zas.*lib.*2.*resp.* c.25.Anton.Quet. *inter cons.* Zas.*cons.*5.*n* 26. *& seq.lib.*2. Dec.*consil.*219 *fi.*Menoch.*in tract. de arb.iud.libro* 1 *q.*58.*numero* 5.

Auth. Ad hæc.

Roman. *consil.*319.*in causa.&* 505.*viso.* Pan. *consilio* 61.*in contr.parte* 2.Corn.Perus. *consilio* 333.*capso,parte* 1.Rom.*cons.*165.*liber.*

Auth. At si contractus.

Vbi Glossa in verbo, *et soli*. Adde in scriptura priuata, quando excedit libram auri, requiruntur tres testes. Alex. *consi*. 128. 4. *vol*.

l. Cum quidam. 21.

Ad intellectum & limitationem huius legis vide Decis. Soc. *consi*. 330. in hac lege nota scripturæ vel rescripti amissionem ad probandum ipsius tenorem, quæ requirantur Gloss. *in verb. signanti. in c. nobiliss. viii* 97. Molin. *ad consuet. Paris. Titul*. 1. §. 5. *Gloss*. 1. *numero* 45.

l. Si postuletur. 22. & vlt.

Hanc legem Cuiac. restituit. *lib*. 1 . . *obseru*. eius etiam meminit Iustinianus edicto nouo.

Tit. 22. Plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur.

De exceptione simulationis, vide Olden. c. 50. *de excusation*.

l. in contractibus. 1.

Romanus *consilio* 102. *super eod. & 520. circa*. Bald. *consi*. 35. *tria, parte* 4. Et 26 . *sciendum, parte* 3. Angel. *cons*. 387. *Sempro* Alexand. *cons*. 111. *viso parte* 3. Ludou. Bologni. *consilio* 72. *viso puncto*.

l. Acta. 2.

Francisc. Aret. *consilio* 6. *in præsenti*. Baldus *cons* 249. *super libris, parte* 1. Chass. *consilio* 7. *visis*, Cuman. *consil*. 184. M.CCC.

l. Emptione. 3.

Decius *consil* 18. *viso*. Bald *cõs*. 464. *videamus parte* 3. Et 359. *hunc passum, parte* 5. Panor. *consi*. 76. *tria succincte parte* 1. Roma. *cons*. 425. *pro pleniori*. Cuiac. *lib*. 16 *obs. cap* 26. Ad hunc textum iuncta Glossa ibi quòd iuramentum interpositum in contractu simulato nihil valet, vide Dec. . *cons*. 167. & quæ probationes sufficiant, Dec. *cons*. 18 declarant Doct. *ad* l. *nemo potest, de leg*. 1. vbi Iason. *num*. 44. & Rip. *num*. 6. *cum seq*. Ratio est quia cùm tale iuramentum non habeat consensum, dicitur carere anima. Paul. Cast. *ad* l. *si quis pro eo. col*. 6. *de fideiuss*. nec est opus petere absolutioné in tali iuraméto Ias. *ad* §. *fuerat, num* 86. *Inst. de action*. Vide per Iason *ad* l. *non dubium, colum*. 2. *C. de legi*. Mar. Anto. Baue. *in tract. de virt. iuram. q*. 64. in materia Cepol. *in tract. de simul. contr. præs*. 7. & 26. Hipp. *sing*. 474. & 327. Paris. *cons*. 111. *lib*. 4. *num*. 12. & *cons*. 36. *in fi. lib*. 3. Gozad. *consil*. 69. *num*. 11. & *consi*. 28. *num*. 7. & 15. Afflict. *decis*. 60. Socin. Iun. *cõs*. 50. *lib*. 1. Gram. *decis*. 45. & Galles. *in tract. de obligation. in for. com*. 2. *q. ad* 6. *par*. Ruin. *consil*. 154. *lib*. 4. Tiraq. *de retract. tit*. 1. *Gl* 2. §. 1. *nu*. 11. Cotta *in memor. in verbo, contractus simulatio*, & de variis simulationis speciebus, Bartol *consilio* 55. *factum* Rot. Rom. *decis*. 494 *in nouiss*. Ægid. *decis* 716. *in tit. de donat*. Cagnol. *ad* l. *imaginar. a venditio de regul. iur*.

Et an huiusmodi iuramentum hæredem liget, Afflict. *decis*. 381 *nu*. 8. Guid. Pap. *q*. 414. *iuramentum*. Cor. *consil*. 112. *libro* 4 Abb. *ad ca. cùm contingat. col* 2. *de iureiur*.

¶ Gloss *emptione*. De varietate istius Gloss. scilicet an contractus simulatus iuramento firmetur, & an requiratur relaxatio & absolutio à iuramento. Iason. *in* §. *fuerat*. *Inst. de action. in* 6. *column. num*. 87. Et Mars. *sing*. 227. *except*.

l. Si quis gestum. 4.

De simulatione sumpta ab vna persona ad aliam vide hic D. God.

l. Si falsum. 5. & vlt.

Bald. *consilio* 307. *proponitur. parte* 5. Puluæus *de aliena rei distract*. c 10.

Tit. 23. De commodato.

Paul. *lib*. 2. *sent. Tit*. 4 Harmenopulus *libro* 2. *tit*. 10. Oldendrop. *class*. 4. *act*. 15.

l. Ea quidem. 1.

Bald. *cons*. 307. *proponitur parte* 5. Pileus *quest*. 69.

l. Cum eum. 2.

Nota hic quod fidem susceptam interdum cogimur agnoscere.

l. De restituendis. 3.

Congruit l 5. §. 12. *D. hoc eodem Titulo*.

l. Prętextu. 4. & vlt.

Cuiacius *in notis ad recep. sententi. Iulij Pauli libro* 2. c. 12. & *obseruation. libro* 9. c. 37. Forner. *libro* 2. *select.* c. 4. Mercerius *libro* 1. *opinio*. c. 14. Gilbertus Regius *lib*. 1. *enantiophanon. capite* 8.

Tit. 24. De pigneratitia actione.

Cuiac. *lib*. 11. *obs*. c. 31.

l. Ex

l.Ex pignore.1.

Hæc fuit constitutio græca, & in latinum sermonem conuersa.

l.Quod ex operis.2.

Alexand. *consi.21. viso, parte 4.* Ias.*consi.93. circa 1.parte prima.*

l.Creditor.1.

Panormita.*consil.15.duo sunt:parte 2.*

Ad istam Legem vide textum, & quod ibi per Iohannem de Anania, *in c.1. de vsuris.* vide limitationem positam per Angel. *in l.si debitor, D.de pignor.* Et vide omnino quæ ponit Ias.*in l diuortio,§.ob donationem.2. col. D.so lut.matri.*

¶ In ista Lege quæro, an debeat apponi exceptio ex tenuationem fortis propter fructus vide Bal.*in l peremptorias sen:. refcin.u nõ posse.*

l.Pactum.4.

Cuiac 4.*obser cap.34.*

l.Si creditor.5.

Panorm.*con. 2. illud.de iure parte 2.* Oldr. *cons.221.a.t q. esp.* Pilæus *quæst.41.*

l.Quæ fortuitis.6.

Bald.*cons.493.mal:iloq. uum. par e 4.* Rom. *cons.395 vires.* Deci.*consil.7. & pro tenuis.* Bald *cons 53.considerandũ,par e 4.* Et 145.*ca us,parte 3.* Ioan de Anach. *cõs.78.visis.* Et 71.*visis.* Iasõ. *cons.116.in causa.* Et 107.*attingam,parte 1.* Soci. *consi.123.circa present.parte 14* Cuma.*cons.185.* Ser.Lauren.

l.Creditor.7.

Quis restitutionis effectus sit vide *l.18.§.4.* D.*de vsuris.*

l.Si nulla.8.

Facit hic *l.10.ĵ.de distract.pignor.*

l.Pignus.9.

Philip.Deci.*cons.179.viso eleganti.*

l.Ne creditores.10.

Roma *cons.329.præsens consulta.*

¶ Vbi Gloss.in verbo, *dominium.* An qui habet causam, à me possit referre quæstionem dominij. Vide Bar.*in l.si alienam, D.solut.ma trim.*

l.Pignoris.11.

Molinæus *ad consuet. Paris.§.5.Gloss.1.num. 138.*

l.Quominus.12.& vlt.

Vide *l.2.infra de pactis pignorum.*

Titul.25. De institoria vel exercitoria actione.

Paul.*li.2.sentent.Tit.8.* Oldendorp.*Class.4. act.5.*

l.seruus tuus.1.

Paul 2.*sent.tit.6.§.53.* Harmen.*lib.1.tit.21.*

l.Ex contractibus.2.

Domini obligantur peculio tenus ex seruorum contractu.

l institoria 2.

Dominus institoris tenetur ex deposito facto apud institorem.

l.Etsi à muliere.4.

Vide *l.1.§.16.§.21.D.de exercit.actio.*

Tit.26. Quod cum eo qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicetur vel de peculio siue quod iussu aut de in rem verso.

Oldendorp. *4.class act.7.*

l.Cum filiusfamilias.1.

Molinæus *ad l.1.in princ.num.35.D.de verb. oblig.* Cuia.*lib.13.obs.c.34.* Vitalis *lib.2.varia. lect.cap.26.*

l.Eius rei nomine.2.

Nota hic paria esse mandare iubere & subscribere.

l.Etiam si non.3.

An subscripio vim habeat mandati vide hic D.God.

l.Nulla res.5.

Filiusfamilias maior, fideiubere pro alio potest.

l.si seruus.6.

Cuiacius *lib.3 obs.c.35.*

l.Ei qui.7.

Baldus *cons.125 quidam,parte 5.* Socin. *cons. 154.consultationem.*

l.si mandator.8.

Actio mandati an concurrat cum actione quod iussu vide hic Bart.

l.Dominum.12.

Baldus *cons.334.creditor,parte 1.*

l.Dominos.13.& vlt.

¶ Literis commendatitiis an & quando sit credendum. Vide Bart.*in l.Lucius, D. de fideiuss.* Et per Scribentes hic.Bal.*cons.334.creditor 1. parte.*

E.

Tit. 27. Per quas personas nobis adquiratur.

l. Excepta. 1.

Roma. *cons* 440. *præsens*. Baldus *cons*. 31. *proponitur parte*. 1. Fulgos. *consi*. 202. Corn. *consilio* 263. *constat, parte* 4.

l. Cum liberam. 2.

Adde l. fin. secundum intellectum Bartoli de donat.

Tit. 28. Ad Senatusconsultum Macedonianum.

De Senatusconsulto Macedoniano vide post hunc titulum.

Adde quòd si tempore, quo vxor incumbit hypothecæ alicuius rei mariti, maritus habebat res sufficientes pro satisfactione dotis: & tûc postea quando agit pro exactione dotis, non sufficiunt, adhuc procedit ista Authen. quod non obstat renunciationi. Vide decis. *sacri. concil. Neapol*. 313. *&* 312. Et quid in ciuitate Neapolitana. Et quid sit pecunia rebus mariti venditis peruenit ad vxorem, vide decis. *sacr. concil*. 313.

l. Si filius. 1.

De exceptione Macedoniani vide Oldendorp. c. 49. *de exceptio*.

l. Zedonorus. 2.

Bartolus *consilio* 79. *quidam*.

l. Si permittente. 4.

Oldr. *consilio* 26. *pater*.

l. Macedoniani. 5.

Si filius studuerit de volûtate patris, pater tenetur emere libros, & nô potest pœnitere, nisi de tarditate filij appareat. Ista refert Bar. *in ista l* & si sine causa contradiceret, pro côsentiente habetur, secund. Ang. in ista l. & Ioan. And. *in c*. 1. *de magist*. & adde Gloss. *in capite* 1. 65. *distinction*. & clarè per Scribent. post C. Antho. *in capite* 1. *de constitution. in* 6. *in* 3. *col*.

l. si filius tuus. 6.

Filij appellatione facta à lege quis veniat, vide hic Bart.

l. si filiusfamilias. 7. & vlt.

Panorm. *con*. 28. *parte* 1. *&* 86. *visis, parte* 2. Rom. *consi*. 238. *&* *con*. 250. Socin. *cons*. 126. Lud. Bolog. *cons*. 46. Felg: *cons*. 154. *super eo*.

§. sin autem. 1.

Molinæus *de vsur*. q. 38. *num*. 291. *&* 292.

Tit. 29. Ad senatusconsultum Velleianum.

Paulus 2. *sent*. 11. Harm. *libro* 1. c. 13. Oldendorp c. 48. *de exception*.

l. Mulieribus. 1.

Pro intellectu huius legis vide Paul. de Castro hic.

l. Frustra senatusconsulti. 2.

Velleianum Senatusconsultum quibus non subueniat, notat Bart. hic.

l. si cum ipse. 3.

Papon. *arrest*. 12 9. *num*. 4.

l. senatusconsultum. 4.

Donanti mulieri an detur beneficium Velleiani, vide hic Gloss.

l. si fine. 5.

Rom. *consi*. 457. circa. *optimè Accurs. hic.

l. si mater. 6.

Cuiac. *ad* l. *filio*. *D. de iniusto rupto*.

l. sin autem. 1.

Paulus 2. *sentent*. *Tit*. 11.

l. si paternam. 8.

Vide Bartolum *in* l. *non rectè*. *D. de duob. reis*.

l. Etiam constante. 11.

Panorm. *con*. 8. *tria, parte* 2. Fulgos. *con*. 206. Rom. *consi* 28 . *in re præsenti*.

*Negusant. *tract. de pig. memb*. 4. 2. *part. princ. num*. 88.

l. si dotare. 12.

An & quando mater non iuuetur Velleiano, vide hic D. Gothof.

l. si funebris. 13.

Papon. 12. *arrest*. 5. *num* 4. *ibi septimo*.

l. Mulierem. 14.

Molinæus *de vsur*. q. 38. *numero* 303.

l. si vxor. 15.

Mulier mandans fideiuberi non tenetur ex mandato.

l. si mulier. 4.

Velleiano quando locus non sit, notat Gl. hic.

l. si cum pater. 17.

Vide l. 1. *supra plus valere quod agitur*.

l. Fœminis. 18.

Nota hic quod subuenitur mulieri aduersus calliditatem creditoris.

l. Cum ad eas. 19.

Pro intellectu huius legis iunge l. 8. §. 14. *infra eod*.

l. Here-

l. Hæredes. 20.

Oldr.*conſ.223.quo ad fratres.*

l. iubemus. 21.

Fulgoſ.*conſil.*206.Socin.125.Federic.*conſilio* 141.Romanus *conſilio* 187.*&* 140.

*Vide Neguſ.*tract.de pignor.memb.*4.2.*part. prin.numero* 88.

Auth. Siue à me.

Vide Cuiac.*ad Nou* 61.*in fine.*

§. Et multo. 1.

Ducitur hic argumentum à donatione propter nuptias ad dotem.

l. Si mulier. 22.

Papon.12.*arreſt.*5.*numero* 7.

Auth. Si qua mulier.

Gloſſa in verbo *nullatenus.*

¶Nullatenus, nullitatem importat ipſo iure, de iſto textu Card. *in c ſuper literis, extra de reſcript.* & alibi dicitur. Vbicũque verba nullitatem importanc, non admitti diſpenſationem, immo & contra eſt Gl. ſing. *in clement. vbi hi qui de ætate*, quam ſingularem reputãt. Imola & Ang. *in l.*3. *D. de teſtament.* facit textus *in l. fi. verſ. nullo modo*, & ibi Alex. poſt alios *C. de teſtam. milit.* Panorm. *conſilio* 44 Bal. *conſil.*5. Fulg. *conſi*.106. Bolog. *conſ.*45. Panor. *conſilio* 8. Bologni. *conſilio* 39. *Domina Dorathea.*

l. Antiquæ. 23.

Contra præſumptionem iuris & de iure nõ admittitur probatio in contrarium, notatur *in l fi.* §. *de his quæ vi metuſve cau. &* c. *qui fidẽ ex deſponſ.* Sed vide 7. fallentias, Socin. *reg.* 384. *incip. probatio in contrarium* 314.

§. sed ſi minus. 1.

Delegata muliere non ſoluendõ creditor ſuperfluum ab antiquo debitore poteſt petere.

§. Non autem. 2.

Vide Socinum *regul.*145. *vel vel* 273. Adde 2. fallentias ad Felin. *in c. ſi diligenti, extra de foro compet. col.*5. ad textum & Gloſſ. *in verbo credendum.* Vide Euerad. *in Top in loco à veri ſimili &c.* & Socin. *reg.*314. Guterium 1. *parte reſolut. c.*20. *numero* 67.

l. Veterum. 24.

Mulier intercedẽs pro ſeruo vt libertatem conſequatur an iuuetur hoc Velleiano, vide hic D. Goth.

l. Generaliter. 25. & vlt.

Ad intellectum iſtius legis quæ probat, maritum vxorem expellere poſſe, quæ dotẽ non ſoluit: vide Bal. *in l. ſi donaturus.* §. 1. *D. de cond. ob cauſ.* & pulchrè. Iaſon. præterea maritus vxorem alere non tenetur, ſi dos promiſſa non ſoluatur, *vt eſt Gloſſ. not. in Auth. de non elig. ſecun. nub. in* §. *fi. in verbo opera.* Sed eam expellere poterit vt probatur *in d. l. generaliter*, quam legem optimè ponderat Bald. *in l. diuiſione. D. ſolut. mat.* Bal. & Moder. *in l. ſi cum dot.* §. *ſin autem. D. eod.* & per Bar. *in l. ſi donaturus. D. de condict. ob cauſ.* Sed vides tres fallentias per Socin. *in reg.* 315. Dec. *conſ.*348. *de duobus: &* 301. *in cauſa* Bald. *conſilio* 106. *panctus, parte* 5.

¶Mulier fideiubens pro dote danda, non iuuatur Velleiano, fauore dotis ceſſat Velleianum. Adde Bald. *Nouel. in tract. de dot.* 6. *parte prin. priuil.* 12. Rimin. *Inſtitut. de donat. in rubrica numero* 93 *&* 42.

¶Et ad verſ. ibi, & ſic à viro forſitan repelli, quòd mulier indotata poteſt expelli per iſtum textum ſingularem, vide Prępoſ. Alex. *ad c. per veſtras, columna* 1. *in fin. extra, de don. inter virum & vxor.* Ioan. Campeg. *in tract. de dote, parte,* 2. *quæſt.*54.

¶Quid ſi eſt dos promiſſa, & non data, an poſſit expelli. Laurent. de Palat. *in tract. ſtant. maſcul* 2. *part. prin. numero* 14.

¶Et an & quando vxor indotata poſſit expelli, vide plenè per Rom. *conſilio* 517. *in caſu propoſito, in prin.*

Titul. 30. De non numerata pecunia.

Harmenop. *libro* 2. *titul.*2. Oldrad.52. *de exception.*

l. si pecuniam. 1.

Cepol. *conſil. crim* 22. *conſultationis.*

l. Minorem. 2.

Pro intellectu huius legis vide Baldũ hic.

l. si ex cautione. 3.

Panorm. *conſ.*41. *videndum, parte* 1 Bald. *conſ.*457. *factum, parte* 4. *&* 190. *Sempr. parte* 2. Fran. Aret. *conſ.*4. *ex facto.* Bald. *conſ.*251. *duo rei. par.*3. Ioan. de Aua. *conſ.*97. *in cauſa* Alex. *conſ.*179. *viſa, parte* 2. Fed. *conſilio* 54. *eodem modo.* Socin. *conſil.*143. *diu profecto.* Bald. *conſilio* 73 *interdum parte* 5. Fulg. *conſ.*137. *quia ex facto.* Forcat. Necyom. *dial.* 75. copioſiſſimum commẽtarium huius legis edidit Emanuel Coſta.

l. Cum fidem. 4.

Panorm. *conſil.*17. *in quæſtion. parte* 2. Roman. *conſ* 222. *dubitatur.* Cuman. *conſi.*160. Ioã. Fulgoſ. *conſilio* 133. *proponitur.*

Auth. Cõtra qui propriam.

Rom. *conſ.*373. *in caſu.* Panor. *conſ.*17. *in quæſtio parte* 2. Ad materiã iſtius Auth. vide Caſt. *conſ.*125. Ludouic. *conſ.*323.

l. Aduersus. 5.

Exceptio hic contenta quando locum habeat, vide D. Goth. hîc.

l. Frustra. 6.

Exceptionem nō numeratæ pecuniæ quis opponere non possit, notat Gl. hic.

l. Si quasi. 7.

Roman. *cons.* 138 *pro habenda.*

l. Si intra. 8.

Nota hic regulam quod exceptio non numeratæ pecuniæ datur in hæredem.

l. Cum vltra. 9.

Hanc legē optimè explicat Bart. hic quem vide.

l. Adseueratio. 10.

Cuiac. *lib.* 13. *obser. cap.* 1.

l. Si transactionis. 11.

Exceptio hęc non obiicitur petenti ex transactione.

l. Tam mandatori. 12.

Dec. *cons.* 74. *& diligenter.* Bald. *cons.* 307. *passus affi. parte* 3. Fulg. *consil.* 105. Raynaldus Sarmientus *libro* 3. *select. cap.* 12.

l. Generaliter. 13.

Bart. *cons.* 160. *Titius.* Rom. *cōs* 290. *in casu. Et* 373. *in casu. E* 54. *eodem modo.* Zabar. *cōs.* 4. *pro domino,* Cuma. *cons.* 37. *quida.* Panorm. *cons.* 85. *videtur,* 1. *parte* 2. *Et* 15. *duo sūt, in fin.* Cuiac. *lib.* 13. *obser. cap.* 1.

¶ Adde Oldrad. *cons.* 320. *Allegationes.*

¶ Adde hunc textum habere locū non solùm in cōfessione ore proprio facta, sed etiā in præsumpta puta ex contumacia, vt si statutum dicit, quod cōtumax habeatur pro cōfesso Oldr. *vbi supra,* & per Mars. *singul.* 12. *&* 257. De intellectu D. Tind. *in tract. de testam.* 2. *libr. c.* 7. *numero* 5. & quod non procedat in confessione tacita. Fert. Garg. *cons* 126. *nu.* 88. *inter cōs. diu. ad caus. crim. vol.* 1. Cōfessio facta in iudicio ita valet sicut facta cū causa. Glo. est, *in l.* 1. *in fin per illum tex: ff. de interrogat. act.* Adde, quòd ex ea nascitur actio, quæ vocatur actio vtilis. Ad hoc singulare Roman. 22. *incip. ex confessione.* Secùs est, quando cōfessio fit extra iudicium, *l. publica.* §. *fin. ff. depos.* Et vide Nicol. Pig. *in add. ad Rom. dicto loco.*

¶ In eadē l. in verbo *eámque.* Prouisio sine causa non valet etiā stipulatione vallata, nisi appareat, quòd animo donandi fuerit facta. Adde *l. si ita stipulat. fuisses. ff de fideiussor.* & *c. si cautio. de fide instrumēt.* Et firmat hoc ista Gl. super verbo, *eam,* quæ in hoc clarior est ceteris & reputat singularem Ioān. de Imol. *in l. à Titio ff. de verborum obligat.* Licet istud idem videatur dicere Gloss. *in l. nūquam. in pr. in* 6. *Glo. D. de acquir. rer. domin. & in l. generaliter, num.* 14 Et Bald. *in l ista, in* 4. *& in opposit.* Et Angel. *in ista* l. refert se ita consuluisse. Et ibi firmat Salyc referēs istam esse communem opinionē vltramontanorum. Et hæc etiam tenet Roffred. *in libellis suis, in Rubrica certi cō dictio. qua ex stipul.* Et Ioā. Andr. *in addit. Spec. in titulo, de consensu.* §. *nunc videndū, super verbo, qua est ratio.* Anth. Butr. Imol. Abb. *in dicto c. cautio.* Paul. Castrens. *in l. si diuorti. D. de verborum obligat.* Et Ludouic. Roman. *in l. generaliter. D. de verborum oblig.*

¶ Testator si confitetur se habuisse de bonis tantum, vel vsuris tantum si postea conualescit, an possit ad istud conueniri Petr. firmat istam quæstionem. Et Cyn. refert in ista l. Et Bart. *in ista l. cum quis decedens.* §. *codicillus. vers hat faciunt. ad quæst. D. de leg.* 2.

¶ In eadem l. vers. *nimus.* hæc est canonizata *in cap. per tuas, extra de probat.* Amplia etiā in cōfessione tacita seu præsūpta. Vide *singul.* Hyppol. 2. Ad istā l. vide Bartolum hic

¶ Et de materia confessionis factæ absente parte, quomodo plene probet, vide per Iasonem post alios in repet. *l. admonendi. D. de iureiurād.* Et Ias. *in l cùm te transegisse, suprà, de transactio.* Felin latius. *in cap. cùm cautio. de fide instrument.*

¶ Nota, quòd licet cōfessio facta parte præsente plenè probet, hoc limitatur non habere locum, quando talis confessio fieret propter aliud principaliter, & accessoriè esset facta confessio. Ita Abb. *in cap. fin.* 3. *colum. extra fur. cess. ab in st.* Item limita dummodo acceptetur à parte. Et ab eo testes deponere debēt esse factā præsente parte & acceptante. Iason *in l postquā lit. supra de pactis.* Alexand. *consi.* 19. *volum.* 4 Et de confessione facta propter aliud, quod non probet. Paris. de Put. *in in tract. Synd. in verbo corruptio.* Aret. *in l. si cert. vlt. coll. supra de pactis. quem omninò vide.*

¶ Et adde, quòd cōfessio, quæ fit in iudicio, dispositionē debitam præcessisse inducit, & actionem. Adde alios duos casus, vbi confessio extra iudicialis inducit dispositionē per Bal. *decis.* 79. Illa verò, quæ fit extra iudiciū, inducit solùm probationem, nisi sit geminata, quia tunc etiam dispositionem inducit. Vide Iason. *in l. triticū. vltima colum. D. de verborum obligat.* Et Iason. *in Rubrica, de verborū obligat. nume.* 11. Quod hîc de geminata confessione dicitur, vide Bartolū *in l. cùm scimus. in fin. Cod. de agricolis & cens* Et Rimin. *in. cōs.* 72. *libro* 4. vltra ea, quæ ibi ad Bartol. adiūcta sunt.

¶ Et ad regulam, quòd confessio absente parte non probet, vide aliquas fallētias per Felinum *in c. si caut. extra, de fide instrument.*

plures.

plures per Socin. *reg. 86. incip. confessio absente.*

¶Confessio coram muliere facta extra locum, tribunaliter nō valet, vt notatur *in l. de cōfes.* quod limita vt per Socin *regul. 92.* Vide etiam Felynum *in cap. at si Cleric. 6. col. extrà, de iudic.*

¶Ad id quod dixi, quòd confessio facta præsente parte, requirat acceptationē. Adde, quòd contrarium consuluit Socinus *cons. 228. incip. in causa.* Sed vide Felynum *in cap. capitulum, colum. 2. vers. 2. pro opin.* Bart *extra de rescript.* Barb. *in c. fin. de succes. ab intest.* Ias. *in l. error. supra de iuris & facti ignor.*

¶Et cōfessio facta in processu arbitrorū, nisi fiat coram ipsis arbitris, vel parte præsēte non præiudicat, Cyn. *l. 1. Cod. de confess.* Alexander *consil. 13. volumine 2.*

¶An autem cōfessio facta coram arbitris probet corā iudice. Vide decis. Socini *consil. 178.* Adde etiam, quod confessio extra iudicium facta reuocari potest etiam non probato errore. Vide Iasonem *in l. magistra [illegible] de iurisdictione omn. iud.* Felinum *in [illegible] clerici, extra de iudicii.* Thom Ferrar. *[illegible] 27.*

¶Eodem modo confessio facta in iudicio sine deliberatione & præcipitanter, potest reuocari etiam nō edocto de errore. Vide Felinum *in principio suarum opin.*

¶Et quid operetur in criminalibus confessio facta parte absente extra iudicium. Vide Felinum *in c. olim, 2. & 3. colum. extra de rescr.* Et Aretin. *cōs. 36. incip. casus talis est.* qui dicit, quòd confessio absente parte probat, quādo agitur de iure reali, & super dominio, & quādo sumus in antiquis. Et vide omnia Apostil. ad Bald. *in l. 3. infrà de repudianda hered.* vbi habetur, quòd non potest obtinere is, qui probat per testes dicentes de confessione præsēte parte, si non dicunt intelligente, ex quo præsentia non infert intelligentiam. Et ita dicit Bononiæ obtinuisse. Vide & Iasonem *in l. error. 1. colum. suprà de iuris & facti ignorant.* quod cōfessio debet esse acceptata expressè.

l. In contractibus. 14.

Ad intelligentiam istius §. vide Iasonem *in l. manifestè, de iureiur.*

¶Adde l. in contractibus ibi. *Sed intra solū biennium.* Quid de æquitate Canonica, vide Mars. *singul. 463.* Et quid si confiteatur se habuisse & recepisse, & habere centum à Titio mutuo, an tunc possit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ. Roman. *singul. 636.* Bald. *consil. 165. parte 1.* Roman. *cons. 431.*

Ad §. in omni. 1.

Et ibi Bart. Vide Tiraquellum *in legibus cōnnubiis: Gloss. 5. n. 8.* qui disputat, an distractus forum sequamur vt cōtractus. Guterius dicta parte 1. c. 37. Couarr. *ad cap. quamuis, extra de pactis. in 6. parte 1. §. 3. numero 12.*

l. Si cui non. 15.

Vide *l. 15. D. de fideiussor.*

l. Indubitati. 16. & vlt.

Exceptio non numeratæ pecuniæ competit etiam apposito iuramento, & iuramentū intelligitur secundum naturam actus super quo interponitur. adde ad hūc textū Tiraq. *in tract. de const. 3. par. 7. lim. num. 34.* Iacob de Nigr. *ad rub. D. de verb. obl. nume. 182.* Fortun. Garzi. *ad l si vnus §. pactus ne peteret. num. 68. D. de pact.* Dec. *cons. 340. 351. In casu numero 8.* Didac ad Rubr. *extra de test. 2. parte, nume. 12.* Limitat Cachera *decis. 49. numero 9.*

Tit. 31. De compensationib.

Cuiacius *libro 6. obser. c. 16. 12. libro 15. ca. 12.*

l. Et senatus. 1.

Ad limitationem istius legis vide decision. Socin. 192. Vide ad istum textum omninò vnam decisionem, *cons. 192.* Cuman. *cons. 172.*

l. Ex causa. 2.

Nota istum textum quòd exceptio compensationum possit opponi etiam post sentētiam latam, vt per Bald. hîc. Et per Scriben. *[illegible] de iuris & facti ignor. in penult. col.* Fel. *in c. subortа, de re iud.* Roman. *cons 76. Titius.*

l. In ea. 3.

Reipublicæ quando possit obiici compensatio, notatur hîc.

l. Si constat. & l. Compensationes. 4.

Compensatio fit ipso iure vsque ad cōcurrentes qnantitates, vide Soc. *in reg. 61. compensatio.* Rom. *cons. 204. col. 2. nu. 9.* Angel. *cons. 131.* Quid in debito iurato ad non iuratum, Affli. *decis. 163.* Viu. *lib. 1. comm. opin. in vers. compensatio. 43. opin.* Fulgos. *cons. 196. & 201.* Socin. *cons. 130. parte 4.*

l. Etiamsi. 5.

Debitum ex testamento potest cōpensari.

l. Neque scriptura. 6.

Pro intellectu huius legis iunge *l. 8. [illegible] eo.*

l. si ex venditione. 7.

Compensationē quisnam patiatur, vide hîc D. Goth.

l. si velut. 13.

Brisson. *libro 3. select. cap. 11.*

l. Compensationes. 14. & vlt.

De liquido ad liquidum non fit compensatio regulariter de leg. Sed vide fallentias per Socin. *pos. in regul.* 86. Bald. *consi.* 201. *punctus, parte quinta. &* 384. *duo sunt, parte* 1.

Tit. 32. De vsuris.

Ad hanc rubricam nota, regulariter quis accipere non debet quid vltra sortem. Sed vide 37. casus in quibus permittitur recipere etiam vltra sortem positas per Socin. *reg.* 6. *Ad hunc titulum Ioannis Borcholti commentaria.

l. Si interrogatione. 1.

In Glossa, in verbo *non fit*. Nota hîc quod testes etiam debeant deponere interrogationem & responsionem fuisse inter præsentes & incōtinenti per Gloss. *in l. si vnus. §. pactus. Gloss. in verbo factum.* & ibi Bart. *in* 1 *lt. Charta, in princip. Gloss. D. de pactis,* & *Gloss. in l. iurisgentium. §. quod vero, eod. tit. notatur in l.* 1. *§. qui præsen. D. de verb. oblig.*

l. Vsuras. 2.

Panorm. *cons.* 56. Dec. *cons.* 39. Alexād. *consil.* 221. Socin. *cons.* 261.

l. Quamuis. 3.

Corras. *libro* 2. *miscell. c.* 7.

l. Per retentionem. 4.

Multa possunt retineri quæ non possunt peti. Vide per istum textū in notabili quæstione, Perus., *consi.* 19. Alexand. *ad l. non solum. §. morte. D. de noui oper. nunciat.* & ibi Anton. Rub. *numero* 197. Fortun Garz. *ad l. idem. quia. §. idem Iuliano, numer.* 3 *D. de pact.* Roma. *cons.* 151. *præmissum.*

l. Aduersus. 5.

Cuman. *cons* 80. *visa copia.*

l. si creditrici. 6.

Molinæus *q.* 39. *de vsur. numero.* 297.

l. Creditor. 7.

Pro intellectu huius legis, vide D. Gothofredum hîc.

l. Quamuis. 8.

Quis huius legis sensus sit vide eundem.

l. Vsuræ. 10.

An ista lex sit emendata. Vide Molinæum *in tract. contractuum. nume.* 46. *& sequen.* Bud. *in l.* 1. *D. ad legem Iul am maiest.* Alciat. *libro* 1. *parerg. c.* 33. Hotom. *de vsur. libro* 1. *capite* 10. *in* 1. *vol. var. disput.*

l. Ex prædiis. 11.

De oblatione, vide l. 9. *j. de solution.*

l. Frumenti. 12.

Pecuniæ vsuræ non debentur, nisi ex stipulatione.

l. Si ea pactione. 14.

Cuman. *cons.* 181. *&* 184. Panormit. *cons.* 15. Dec. *cons.* 111. Rom *cons.* 413.

l. Cum allegas. 15.

Oldr. *cōsil.* 207. Bald. *consil.* 154. Petr. de Anchar. *cons.* 150. Cuman. *cons.* 189.

Auth. Ad hæc.

Rom. *cons.* 139. Alex. *cons.* 1. Ias. *cons.* 117. Pet. de Anch. *cons.* 150.

l. Si ea lege. 17.

Cuiac. *lib.* 3. *obs. c.* 35. Ioan. Aurp. *lib.* 1. *epist. iurid. cap.* 5. *&* 10. Oldr. *cons* 207. Dec. *cons.* 123 Rom. *cons.* 238 *& cons.* 520. *&* 308. *ego hunc.*

l. Indebitas. 18.

Guiacius *lib.* 8. *obser. c.* 39.

l. Acceptam. 19.

Menochius *de arbit. iud. cas* 232. ad istam legem vide Socin. *in l qui Romæ in princip. in* 2. *notab. D. de verb. oblig.* Panorm. *cons.* 56. *parte* 1. Bald. *cons.* 104. *sex sunt. parte* 1. Rom. *cons.* 287. *in proposita.*

l. Constitutionibus. 20.

Brissonius *lib.* 3 *s. lect. c.* 1.

l. Si vsuras. 21.

Cuiac *lib.* 2. *obs. c.* 31.

l. Pignoribus. 22.

Cuiacius *lib.* 8. *obser. c.* 17. Rom. *cons* 507. *in casu.*

l. Oleo. 23.

Vide l. 17. *j. eodem.*

l. Si inter. 24.

Cuiac. *Nou.* 33.

l. Pro auro. 25.

Molinæus *de vsur. q.* 85.

l. Eos qui. 26.

Ad interpretationem istius legis vide Carol. Molin. *in tract. conuent. num.* 54. & an dispositio istius legis locum habeat in omni vsura, siue ex mutuo, siue aliunde debita, idē Molin. *in eod. tract. num.* 4. *in fine,* & vtrum hęc modificatio iuri diuino repugnet. Anchoranus post alios canonistas in ca. peccati venia: *q.* 3. *coll.* 7. *de reg. iu. in* 6. & quæ notat Molinęus *in tract. comm. nu.* 9. *circa fin. & sequen.*

*Papon. 1. *notar. tit. de prest vsuraire* 12.

Donellus *in tract. de vsuris.* Ioannes Aurpachus *lib.* 1. *epist. c.* 2. Ferrandus *lib.* 2. *explicat. c.* 8. Hotomanus *libro* 1. *de vsur. capite* 8. *in* 1. *vol. disp.* Pet. de Anch. *cons* 4. *statuto.*

l. De

l.De vsuris.27.

Molin.in tract.vsur num.46.

l.Vt nullo.28.

Carol.Molin.in tract.vsur.num.44.

l.Vsuræ.29.

Hæc est constitutio Græca.

Tit.33.De nautico fœnore.

Vide Nou.106.& 110.

l.Traiectitiam.1.

Brissonius lib.3 select.cap.1.

l.Cum dicas.2.

Nota istum textum quod si quis suscipit in se periculum non tenetur de periculo,vel casu causato culpa alterius partis,& valet ad multa,de quibus per Bald.hic. Et adde textum in l.qui effic.in fin. D. de contrahen. empt. Roma.cons.47.

l.Cum proponas.3.

In Mari,Passagia an imponi possint.Bald. in l pen.col. pe .C.eo.Ang.in l.fi. D.de vsuris. Ioan.de Plat.in l.si diligenter.C.de aquaeduct.li. 10.Dec.cons.70.& pro tenui.

l.Traiectitiæ.4.& vlt.

Rom.cons.404.in casu.

Titul.34. Depositi vel contra.

Oldendorp.class.4 act.23.

l.si in cursu.1.

Dec.cons.7.& pro tenui.

l.Vsuræ.2.

Paul.2.sent.12.§.3.

l.si depositi.3.

Cuia.17.obs.cap.102.

l.si deposita.4.

Concenatius lib.1.q.1.multa de iudicis officio. Rom.cons.449.inquiritur.

l.si is qui.8.

Roland.à Valle 1.cons.17.num.2.345.

l.Cum hæreditate.9.

Cuiacius ad l. 31. D. de hared.instit. Bolog. cons.50.& in præsentia.

l.si quis.1.

Depositarius compellitur sine aliqua dilatione depositū restituere nec potest aliquid in contrarium allegare,vide Felin.ad c.sicut, num.3.in fin,de sent.& re iud.Ias.ad l.C.de edē. vbi Dec.num. Boer. decis.395.num.7.Bellon. li.4.suppu.c.6.Mathes.sing.5.limita vt per Ioā. Bapt.Plot.ad leg.si quando.C.vnde vi. nu.431. Cagnol.ad l.contractus,nu.16.de reg.iur.& ad l.neque pignus.nu.8. eodem titul. Cardin.Zab. cons.120.

Auth.Sed iam.

Rom.141.eximie doctor.

l.superuacuam.12.& vlt.

Oldendorp.class.4.act.24.

*Vide Negusant. tract. de pignor.2. memb.5. part.num.35.pag.105 & 106.

Titul.35.Mandati vel contra.

Actio mandati contra quem competat notat hic Cuiacius.

l.Aduersus 1.

Præter materiam legis ponitur quod fuga operatur reuocationem mandati. Cuman. cons.146.

l.Cum ex causa.2.

Fideiussor soluere potest pro reo.

l.si pater.3.

Vide l.16.D.de procurator.

l.Etiamsi.4.

Ratio dubitandi petenda est ex l.20.§.1. D. de nego.

l.si maritus.5.

Mandatarius si quid in rem domini necessarium neglexerit tenetur.

l.si fideiussor.6.

Mandare videtur qui patitur pro se fideiubere.

l.si tibi.8.

Vide Nou.4.c.1.

l.si pro ea.10.

Fideiussor non potest regulariter contra principalem debitorem agere,vt eum liberet,antequam soluat.d.l.Sed vide 4.fallētias per Soc.in reg.191.incip.fideiussor.contra in eadem l.in Gloss.in verbo,appellatione.

¶Nota,an & quando imputatur fideiussori,qui omisit opponere exceptionem crediti.

l.Procuratorem.11.

Dec.cons.464.placet.

l.Cum mandati.12.

Cum.*conf.* 148.*venerabilis vir.*

l.A procuratore.13.

Gilbertus Regius *libro* 1. *enantiophanon. capite* 19.

l.Si secundum.14.

Vide *hic Salycetum.*

l.Mandatum.15.

Mandatum morte mandantis reuocatur, *vt hic,& l.quia,* D.*de iurisdict.om.iud.*latè per Soc.*reg* 254 *mandatū.*Marf.*sing.*41.*mādatum.* Restaur.Castal.*in tract.de imperato.q.*115.Gui. Papæ *q* 119. Tiraq.*in tract.le mort.quinta decl.* 7.*par.num.*12.Dec *conf.*404.Soc. Iun.*conf.* 97. *nume.*4.*lib.*1.latè per Felin.*ad* c.1.*relatum, extra de offi.delega.*

l.Salarium.17.

Alex.*consilio* 109. *parte* 6. Bald. *consilio* 98. Socin.*consilio* 196.

l.Si contra.20.

Cuiacius *libro* 8.*obseruationum* c.31.

l.in re mandata.21.

Coraf.*epistol.quest* c.20.

¶Condemnatus mandati directè, efficitur infamis,quia licet quis in re propria sit moderator, & arbiter non idem tamen est in re aliena.adde & limita vt per Marf.*sing.*419.licet Rim. *Inst.quib. alien. licet vel non.ad Rub. nu.*6.Iaf.*ad* l. *serui electionr.* §.*Labeo.*& ibi Rip. *n.*31.*ff.de leg.*1 idem Rip.*ad* l.*ex facto.*§.*si quis rogatus.*D.*ad Treb.num.*39.*circa med.*

l.Per diuersas.22.

Casus aliquot, in quibus cessio fieri non potest,ponuntur per Socin.*reg.*67.*incip.cessio.* Bart.*consi.*90.Panorm.*conf.*60.Fulg.*conf.*242.

¶Ad materiam cessionum, vide Practicam Pap.ad libellum vend. * An hæc constitutio pertineat ad indubitatas obligationes, vide Antonium Fabrum *libro* 12. *Coniecturarum* c.12. Et per Angel.de Aret. *in* §.*praterea in* 7.*char. Inst.de except.* Et per Bald. hic, vbi tangitur.

¶ An cessionarius vtatur priuilegio cedentis, & est 17.q. hîc.Tu vide Molin. *de vsur.nu.* 60.*&* 61.scilicet an cessionarius agés teneatur ostendere instrumentum cessionis. Vide per Alex.*in* l. *Aristot.*D.*de acquir.hared.*Et Angel.Aret.*Inst.de actionibus.*§.*appellat.*

¶Cessio quando fit titulo donationis,an sit necesse probare, quòd merita præcesserint. Vide Alex.*consilio* 36.2.*vol.*sed aduerte,quatenus Bart. hîc dubitat, quia Bald.in hac l.*in* 5. *quest.*tenet contrarium,talem cessionem valere,etiamsi merita non probentur. Quia talia verba adiiciuntur ad roborandam donationem.Et propterea non debent diminuere effectum. Et cōtra Bart. tenuit etiam Castrenf.*in* l.*affectionum,* D.*de donat.* Et ibi vide vnam Apost. quamuis multa alia innuat. Et idem tenet Salyc. *hic in* 16. *quest.* Sed quid si donatio est facta ob seruitia & merita illa exprimenda,quæ tamen falsa sunt & non vera,an donatio vitietur. vide Iason.*in* l.1. *D.de condict.ob caus.*Quid autem si fieret cessio inter coniunctas personas, an præsumatur ex causa donationis, vide Bald.*in* l.2. C.*ne liceat poten.*Cuiac.*libro* 16.*obs.*c.24.

l.Ab Anastasio.23.

Vide Alex. *in* l.*singularia in vlt. col.*D.*si cert. petat.*Cuiac.*libro* 16.*obs* c. 16.Bart.*conf.*50 *n.*3. Fab.de Monte, *in tract.de emptione & vendit.* 2.*quastio.prin.num* 20.Bald.*consilio* 154. *instrumentū parte* 2. *&* 249.*proponitur parte* 1. Fulg. *consilio* 242. Zabar. *conf.*125.*respondeo,* Socin. *conf.*135.

l.Prĕsens.24.& vlt.

Hanc constitutionem restituit Cuiac. *libro* 16.*obs.c.*26.

Tit. 36. Si seruus extero se emi mandauerit.

l.Si seruus 1.& vnica.

Oldendorp.c.22.*de exceptionib.*

Tit. 37. Pro socio.

Oldédorp.*class.*4.*act.*21,Papon. 15.*arrest.*2. *de commun.& societé.*

l.Societatem.1.

Corn.*conf.*98. Bald.*conf* 26.260.*&* 396.Ioā. de Ana.*conf.*92.Pet.de Anch.*conf.*149.Socyn. *conf.*5.Dec.*conf.*21.Cum.*conf.*9.Socin.*con.*265. Zabar.*consil.*139.

l.Cùm proponas.2.

Ementes prædium communiter, videntur tacitè contraxisse societatem, tam rei quàm onerum supportandorū propter rem. Adde ad notata per Bartol. hîc quòd emens rem nomine suo,&alterius,præsumatur in dubio emisse propria pecunia, & ideò qui partem rei consequi vult, tenetur partem precij reddere,nisi aliud probet,& pro ampliatione & limitatione huius legis vide Boer. *decis.*23.vbi plenè Berous *quastio.*46.*num.*3.Rom.*conf.* 274. Dec. *consil.*348.*num.*4.*& consilio* 442.*nu.* 38.Alex.*conf.*78.*numero* 5. *vol.*2. *& consilio* 77. *vol.*6.*& consilio* 134. *volum.*5.Crauet.*conf.*129. *proponitur in facto.*

l.Cum

l. Cum in societatis. 3.

Panorm. *conf. 46. tria mihi, parte* 1.

l. Si societatis. 4.

Quis huius legis sensus sit optimè D. Gothofr. hîc.

l. Tamdiu. 5.

Cepol. *conf.* 41. *super causa*. Rom. *conf.* 106. *viso themа*.

l. De societate. 6.

Vide Vlpian. 9. §. 2.

Titul. 38. De contrahenda emptione & venditione.

Oldendorp. *class* 4. *act.* 1. 2. 3.

l. Venditiones. 1.

Gabella solui debet in loco, vbi est contractus celebratus, non vbi res elicita Bal. in l. ista. Bar. *in* l. *cunctos populos*. C. *de sum. trinit.* Vide Tiraq. *in tract. de vtroque retract. tit.* 1. §. 1. *Gloss.* 2. *num.* 46. *cum seq.* Gabella an solui debeat à forensibus & à clericis ibid. Gabella solui debet in loco, vbi est dies destinata solutionis vel cõtractus. Bal. *in* l. *multum interest circa fin.* 1. *si quis alteri vel sibi.*

l. Emptionem. 2.

De furioso vide l. 13. §. 1. *ff. de off. præsid.*

l. si donationis. 3.

An donatarius cogatur implere conditionem appositam in donatione vide hîc D. Goth.

l. Cum res. 4.

Vvaltherus *lib.* 2. *miscell.* c. 19. Panorm. *conf.* 3. *notar. parte* 2.

l. Cum ipse. 5.

Corras. *lib.* 6. *miscel.* c. 14. Decius *consilio* 410. Bald. *consil.* 347. Dec. *conf.* 441.

l. Si gaudentius. 6.

Donatio perfecta non vitiatur, licet perueniat ad casum à quo non possit oriri.

l. si ancillam. 7.

An & quis dicatur fraudulenter donare D. Goth. hîc.

l. Empti. 9.

Cuiac. 8. ad African. fol. 192.

l. si mater. 10.

Vide *l.* 2. *supra plus valere quod agitur.*

l. Inuitum. 11.

Gomez. *tom.* 1. *var. resol. c.* 2. *num.* 51. Couar. *lib.* 8. *var. resol. cap.* 14.

l. Non idcirco. 12.

Ferrariens. *in forma libelli, in causa venditionis* 37.

l. In vendendis. 13.

Quid autem de promittente vẽdere rem pro precio declarant Cott. vel Corn. *consilio* 29. 3. *volum.* Ioann. Robert. *lib.* 2. *sent. iur. c.* 12. *De limitatione huius legis vide Ioan. Pet. Surdum *in decis.* 70. *numero* 28. *& decis.* 51. *numero* 10. Contractus collatus in arbitriũ alterius ex contrahentibus, non valet. Adde hoc non esse verum de æquitate Canonica. Ita transeunt, communiter Doct. vt per Alex. & Soc. *ad* l. 1. D. *soluto matr. & ad l. ita stipulatus*. D *de verb. oblig.* Afflict. *decis.* 337. *num.* 10. sic fallit in dote. *l. cùm post. §. genere*. D. *de iure dot.* vbi notatur ad textum hîc, *in §. fin.* vide Ias. *ad l. post dotem, num.* 40. D. *solut. matrim. & ad* l. *si quis arbitratu, num.* 2. D. *de verb. oblig.* Soc. Iun. *ad d. l. ita stipulatus. nu.* 142. & 13.. *secundum antiquam impressionem*. Rom. *conf.* 25.. Fulg. *conf.* 25.

*Declaratur hæc lex à Ioh. Pet. Surdo. *in decis.* 82. *num.* 4.

l. Dudum. 14.

Sarmientus *lib. select.* 3. Rom. *conf.* 484. Guid. Pap. *conf.* 6 Dec. *conf.* 282. Zaba. *conf.* 144. Rom. *conf* 107.

*In hanc legem extat commentariolus Benauidis.

l. Super rebus. 15. & vlt.

Rom. *conf.* 502. Dec. *conf.* 404. Bart. *conf.* 166. Dec. *conf.* 340. Panorm. *conf.* 80.

Tit. 39. De hæreditate vel actione vendita.

An hæreditas vendi possit declarant Doctores ferè omnes hîc.

l. Æs alienum. 1.

De iure & priuilegiis fisci vide Bald. hîc.

l. Ratio. 2.

Pet. de Anchar. *conf.* 3. *pro parte*. Dec. *consil.* 492. *testator.*

l. Nominis. 3.

An omne ius omnisque actio cedi possit, vide hîc D. Gothof.

l. Qui nondum. 4.

Vide hîc *l.* 9. *ff. de dolo.*

l. Emptor. 5.

Iunge hîc *l.* 136. §. 5. *ff. de reg. iur.*

l. Qui tibi. 6.

Dec. *conf.* 432. *cum sit, parte* 3.

l. Postquam. 7.

Nomen pignorari potest & vendi.

l.Certi.9.& vlt.

Vide pro intellectu istius legis. Soc. *in l.generaliter.§. nihil commune ff.de acquir.poss.in 1. col.num.13.* Dyn. *in rub.in de reg.iur.in 3.colum.* & ibi per Nicol. Boer. *in verbo vniuersitibus.* & Cepoll. *in Rubr.de verb. & rer.sig.in 5.princ. in q.6.in fine.*

Tit. 40. Quæ res vendi non possunt; & qui vendere vel emere vetantur.

Brissonius *lib.4.select.c.4.*

l.Fucandæ.1.

Cotta, in voce, *purpura.*] Baysius *in lib.de re vestiaria.*

l.Comparandi.2.

Zabarel. *consilio 144.statuit.*

l.Quia.3.

Vide l.17.*inf.de nauicul.*

Tit 41. Quæ res exportari non debeant.

Ad istum Titulum, vide Bal. *in l.cum proponas, sup.de naut. fœn.* vbi quid si aliquis solum extraxit vt portaret & nondum portauit Brissonius *d.cap.4.*

l.Ad Barbaricum.1.

Alciatus *lib.4.dispunct.c.11.* Cuiacius *lib.9 obseru.cap.9.*

l.Nemo.2.& vlt.

Vide Gloss. *in can.qui contra.32.c 24.q.1.*

Tit.42. De Eunuchis.

Coniunge hic Nouel. Leonis.62.

l.Si quis.1.

Plaza *miscell.lib.1.cap.24.* Brissonius *libr 2. select.cap.21.*

l.Romanæ.2.& vlt.

Tabellio quis dicatur notat D.Goth.hic.

Tit.43. De patribus qui filios suos distraxerunt.

Paul.5.*sent.tit.1.§.2.*

l.Liberos.1.

Hac lege liberos neque vendere neque oppignerare licet.

l.si quis.2.& vlt.

¶Oroscius *ad l.12 ff.de legib.* Couarruuias *lib.3.var.resolut.c.14* Gilbertus Regius *libr.1. enantioph.c.21.* Pater propter nimiam egestatem paupertatémque filium, filiámque vẽdere potest. Vide ad hunc textum Alc. *lib.2. de verb.sig fol.109.* Gloss.& doctores *ad l.eum qui.§.an pater.in verb.palam est ff.de fur.* Mars. *sing.101.* Boer. *in addit. ad* Dy *in regu.in argumentum, in litera A.de reg.iur.in 6.* Gerard *singul.vlt.* Adde ad hunc textum notata per Tiraq. *in tract.de vtroque retra.tit.1 §.26* Gloss 1. *nu.21.& seq.* vbi quod procedit, prout loquitur in fame, non in alia quauis necessitate. Soc. *reg. 174. homo liber.* Cagn. *ad l.non debet cui.num.4.de reg.iur.*

¶Liber non potest dari in obsidem. Vide Azo. *in sum.de testament.* Sed vide duas fallentias positas per Socin. *in regul. 218. incip. homo liber.* Clerici non possunt dari in obsides. *d.l.& l.2.supra de pactis.* Et Gloss. *in c. ex rescriptis.de iureiur.* Sed vide duas fallentias Socin. *reg.414.*

Et filius Clericus non potest in necessitate vendi. Hostiens. *in cap.* Iudæorum, *de ætat. & qualit.* Et Ioan de Anan. *in cap si quis.in 2. col.de furt.*

¶Quãta & quæ propter necessitatem permittantur, vide vltra Scribentes *in d.l si quis.* Pet de Anchar. *cons 84.incip.in Rhetor.* Et Roma. *cons 228* Et Pet.de Anch. *cons.95.* Et Bald. *consil.70.lib.3.* vbi dixit, necessitatem magistram esse virtutis Et an ratione necessitatis possit imponi charitatiuũ subsidium. Chald. *consil.3* & quod voluit *consil.2.in tit.de censib.* Et plura ad societatem vide cumulata per Zach. *in Apost. in verb.temp.necessitatis.* Adde Abb. *in c.5.de consuet.*

Tit.44. De rescindenda venditione.

Harmen. *libr.3.tit.3.*

l.si pater.1.

Vide Cuiacium *lib.8.obs.c.10.*

l.Rem maioris.2.

Quomodo intelligatur quod deceptus vltra dimidiam restitui debet, cũ hæc lex locum nõ habeat quando interuenit substitutio cũ decreto iudicis, *l.1.C.de prædiis Curial. lib.10.* Et ibi Bar. Et quando non esset deceptio vltra dimidiam sed modica. Vide caut. rescindendi contractum per Ias. *in l.pen sup. de pact.* Et plura pro limitatione *d l.rem, &c.* Vide Alex. *in l.si quis enim. Alias 445.col.ff.de verb.oblig.* Remedium istius legis non habet locum, quando testator iussit vẽdi rem cer-

co

to pretio, nisi probaretur testatorem errasse, *l. fuetussor*, §.1. vbi Ias. *de leg.*1.

* ¶An in transactio. locum habeat hæc lex vide Pet. Santernam *de assec. l. sponsi. part.* 5. *numero* 5.

¶An in foro conscientiæ liceat etiam. j. dimidium iusti pretij decipere. Vide Tiraquel. *in ll. communib.* 9 *parte. Gloss. p. num.* 8. *& per ea Gloss. & sequitur etiam numero* 11 Et hanc ait esse communem opinionem quod not.

* ¶ An & cur remedium huius legis sit introductum tradit Phan. *in comment. de lucro dotis.*

¶Item, an hæc Lex locũ habeat, si spes vendatur, quam quis ad aliquam rem habet, si dimidio minus pro spe soluatur, quàm communiter pro ea spe solui deberet Vide Tiraqu. *in ll. communib. Gloss.* 1. *numero* 38.

*¶An habeat locum in contractu pignoris. Negulant. *tract. de pig. membro* 5. *in prima parte, numero* 42.

¶Enormis læsio facit præsumi debitum dolum. Bart. *in l. fi. D. de pretor. stipul.* Bald *in l.* 3. *supra de dote promissa. Et l* 1. *col.* 8 *supra, de his, qua pœna nomine. Et in Rubrica, suprà de pœnis iud. qui malè iud.* Petr. de Anch. *consil.* 204. *incip. iudex, &c.* Chald. *in dispu. incip. duo litigantes.* Et ideo ratione doli iuramentum redditur inefficax, *cap. quamuis, de pactis, in* 6. *& c. si verò, de iureiur.* Imo. & maior 25. annis in læsione enormi potest absolui à iuramento. Bald. *in l. pen. infra, ecept. arbit* Angel. *in disp. incip. duo ad inuicem.* Abb. *in c. quinta. col.* 25. *de iureiur.* Et ibi per Felin. quòd intellige, quando iurans probat ignorantiam damni tẽpore iuramenti affuisse, secùs si sciuisset. Quia scienti & volenti dolus non infertur, *l. cum donatio, de transactio.* & Bart. & alij *in d. l. rem maioris.* Vide 12. fallentias, Socin. *reg.* 281. Alexan. *consilio* 47. *vol.* 1. *& cons.* 27. *eodem vol. & cons.* 127. *aliàs* 128. 2. *vol. & consilio* 53. 3. *vol.*

*An habeat locum contra singularem successorem. Fachineus *Controuersiarum iuris lib.* 2. *cap.* 18. 20. 21. 22.

¶Venditio vltra dimidium pretij regulariter non valet, *dicta* l. Sed vide 12. fallentias Socini *in reg.* 531.

* ¶Rescissa venditione remedio huius legis an resoluatur hypotheca, medio tempore contracta. vide Fachineũ *controuer. lib.* 2. *c.* 23.

¶Minor quando possit cõueniri renunciatione iuramento firmata. Dec. *cons.* 81. *nu.* 2. *& seq. vol.* 1. Vltra dimidiam iusti pretij venditor deceptus non modo minor, sed etiam maior habet in integrum restitutionem. adde *c. cum dilecti, & c. cum causam, extra de empt. & vend.* tamẽ ista iura ex identitate rationis, & ad emptorem vltra dimidiũ deceptũ extenduntur: ita scribentes in istis iuribus superius allegatis, & Spec. *in tit. de empt. & vend.* § *nunc videndum, col.* 2. *vers. vt eodem modo.*

* ¶ Vtrũ venditione rescissa remedio huius legis res venditori restituenda sit, simul cum fructibus ab emptore perceptis, consule Fachineum *Controuersiarum iuris lib.* 2 *c.* 21.

¶ Mulier minor & rusticus, etiamsi sciẽter decepti sunt, vltra dimidium in contractu, contractũ rescindere possunt, nisi certiorati fuerint de beneficio illius legis, ita Bal. *in l. ista* 34. refert & Alex. *in l. quicũque, C. qui admit.* scribẽtes *in l. fi. de iure fisci. & in l.* 1. *de edend.*

* An hæc lex locum habeat in emphyteusi declarat Fachineus *Controuersiarum iuris libro* 2. *cap.* 21.

¶ Læsio enormis quæ dicatur & quando Decius *consilio* 29. *numero* 7. *folio* 36. *vol.* 10.

*¶ An hæc lex locum habeat in permutatione beneficiorum ecclesiasticorum exponit Fachineus *Controuersiarum iuris lib.* 2. *c.* 22.

¶Mulier quando in contractu transactionis dicatur enormiter læsa, & an propter enormem læsionẽ cõtrauenire possit nõ obstante iuramento, Decius *cons.* 203. *per tot. cons. fol.* 154. *vol.* 1. Adde ad materiam huius legis pretium considerari secundum locum vbi fit vẽditio: textus est melior in iure *in l. fin.* §. *fi.* 1. *de adm. tu.* Quid si testes deponunt de tempore ante contractum, non autem quo tempore contractus tantũ valuerit. Vide Cynum *in Auth. sed quamuis, in fine. C. de rei vxor. act.*

¶Decepto vltra dimidiã iusti pretij, suppletur iustum pretium, vel reddito ab eo pretio res recuperatur. Vltra ea quę hic latissimè ponunt Scribentes. Adde quæ per Rim. *Inst. quib. alien. lic. vel non. in prin. nu.* 142. Pro intellectu vide Aret. *d.* §. *actionum, n.* 7. *Inst. de actio.* in materia huius legis Crauett. *cons.* 7. *per tot.* Caccial. *in tract. de feud. cogni art.* 6. *nu.* 31. Fab. de Mont. *in tract. de emp. & vend. in* 8. *parte, nu.* 7. Gozad. *cõs.* 44. *n.* 15. Cra. *cõs.* 114. *col. pen. &* 151. *n.* 6. 25. *&* 31. *& cõ.* 29. 160. *col.* 2. *&* 192. Calder. *cõs.* 2. *in tit. de emp. & vend.* Cassad. *in decis. vnic. de emp. & vẽd.* Ro. *cõs.* 423 Dec. *ad l. fi. n.* 18. *ad fi. C. de pact. & ad l. quatenus, ff. de reg. iu.* Idẽ Dec. *cõs.* 181. *n.* 4. *& cõs* 210. 309. *&* 582. vbi limitat pluribus modis, Soc. Iun. *cõs.* 50. *col.* 2. *li.* 1. *& cõs.* 50. *n.* 15. *lib.* 2. Tho. Ferrat. *caut.* 4. Ant. Negus. *in trac. de pig. & hypot.* 5. *parte* 1. *mẽb. n.* 41. *in* 9. *vol. tract.* Alex. *cõs.* 118 *n.* 6. *cũ seq. vol.* 7. Tiraq. *de retract.* §. 1. *gl* 18. *n.* 64. *&* 66. *cũ seq. & ad l. si vnquam, in præfat. nu* 127. *C. de reuoc. donat.* Bald. *in tract. de præscr.* 26. *q.* 4. *parte prin. n.* 1. *in* 8. *vol. tract.* Soc. *in Reg.* 226. vbi limitat multis modis, Boer. *decis.* 253. *n.* 4. Gerar. *sing.* 22. Steph. Forcat. *in necyo. iur dial.* 100. notissimè latè, sed remissiuè per Phil. Forti. *libro* 1. *cõclu. vtr. iur. concl.* 36. *in trãsact.* Ioan. de Ana. *consilio* 33. *nu.* 4. Ioan. de Neuiz. *consilio* 89. *nu.* 2. Ioan. Crot. *cons.* 12. *& cons.* 120. *n.* 8. *& cons.* 145. *n.* 4. Vt non procedat in læsione enormi, si constet de scientia statim

iuramento,& quando constat venditorē donare voluisse, Ioan. Cep. *consilio 210. numero 70. vsque ad num.27. volumine 2.*

*An sit extendenda hæc lex ad omnes contractus stricti iuris tradit Fachineus *Controuersiarum iuris lib.2 c.22.*

¶Et an porrigatur ad dationem insolutum, idem Cephal. *consilio 261. numero 1. eod. volumine.*

* Fachineus *Controuer.iuris libro 2.c.16.*

¶An in venditione & subhastatione.

¶An cum eius remedio expresse renunciatum est, vel cum iusiurandum appositum est, nullo modo contractui contrauentum iri, Emanuel, *in Thesaur. recept.sent. sub litera* l.*n.* 145. Cacher. *decis.41. numero 9* In Dote Phan. *de lucro dot. glossa 10. numero 22.*

* An hæc lex locum habeat in datione insolutum differit Fachineus *controuersiarum iuris lib.2.c.21.*

¶Hanc legem repetierunt copiosius ceteris Cagnolus, Pinellus, & Menesi[9]. Vide Villalobos *commun.opin. litera l.nu.203.* Couarruuiam *pract.quæst.c.3. & libro 2 variar.resol.c.3 & 4.* Curtium Brugen. *lib.2. virg. ad Fratrem, c.10. libro 3. ad Vrsium collegam c.5.& 9* Prateium *sententiar.c.8* Fornerium *libro 2 select.c.9.* Gomesium *tom.2. var.resolution.c.2 à num.22. vsque ad num.27.* Guterium *1. parte resolut.c 26.* Menochium, *de arbit.iud.cas.144 & seq.* Cuiacium *lib.16.obseruation.c.18.* Zoannetum *rerum quotidia.c 47.* Pileum *quæst. 20.* Castro *libro 1. de potesta.leg.penal c.5. documento primo.** Antonius Faber lib.de erroribus pragmaticorum *Decad.7.c.8.& 10.*

l.De contractu.3.

Nota hic quod fiscus vtitur plerumque iure priuato.

l.Ad rescindendum.4.

Vide Bartolum *in* l. 3.§. *hac pœna.* D *quod quisque iur.*

l.si dolo.5.

Cuiacius *libro 8.obseruation.c.10.* Fulgos. *cōs. 80. quidam*

l.Non est.6.

Harmenop. *libro 3.tit.3.*

l. Ratas.7.

Cuiac. *ad* l.4. *infra de iure fisci.*

l.si voluntate.8.

Dec. *cons.42. & 341.* Ias. *cons.55.* Fulgos. *cons. 127. quidam.*

l.Pretij.9.

In solutū propriè dicitur & de iure appellatur, quando debitor sponte venditori dat rē pro aliquo debito, adde l. *cū à quo.C.de sol.* l. *si prædiū,C.de euict.* l. *elegāter,in pr.& vbi not.* D. *de pig.* Dec. *cons.418.* Guid.Pap. *cons.39. circa.*

l.Dolus.10.

Cæpola *tractatu de simulatis contractibus.*

l.Venditor.11.

Scienti & consentienti non infertur iniuria.

l.Non idcirco.12.

Cuiacius *libro 16.obser.cap.18.*

l.Si maior.13.

Guid.Papæ *sing.102.*

l.Quisquis.15.

Ignorantia vitium sui matrimonij non est probabilis, limita pluribus modis vt per Port. & ibi per Ias. *in addit. ad eum ad §.in fraudem. colum 2. quibus ex causis manumitt.non licet.* & per Socin.Iun. *consi 73. colum.fin.libro 1.* & quo modo probetur scire quem valorem rei suæ. Dec. *cons.58.*, Socin. *cons.48 libro 4.*

l.Si quos.16.

Angel. *cons.387* Fulg. *cons.172.*

l.Hi qui.17.

Vide Cuiacium *libro 16.obs.cap 13.*

l.Vestium.18.& vlt.

De Palatinis, vide hic D.Gothofr.

Tit.45.Quando liceat ab emptione discedere.

Harmenopulus *libro 3.tit.3.*

l.Re quidem.1.

Panorm. *consilio 5. omissis, parte 1.*

l.Perfectam.2.& vlt.

Gloss. *in verbo recuperari.* Pro singulari allegauit Ang. *Inst. de empt.* quod tunc arra vel pecunia intelligitur data solutionis nomine, quando esset data pecunia numerata.

*Cuiacius *libro 1.recept.sent.Paul.tit.1.*

Titul. 46. Si propter publicas pensitationes venditio fuerit celebrata.

Quadrat hic Titulus cum Titul.21. & 10. *de capiend.& distrah.p gn.*

l.Venditionem.1.

Menochius *de arbit.iud.libro 2.cas.55.*

l.Si deserta.2.

Nota hic quod possessio iniusta nemini auferenda est sine causæ cognitione.

l.Si quis.3.& vlt.

Cuiacius *libro 8.obs.cap.32.* Corn. *consil.325. prima facie, parte 1.*

Titul. 47. sine censu vel reli quis fundum comparari non posse.

Census quid sit, optimè hîc D. Goth. quem vide.

l. Ex conuentione. 1.

Prateius *geminat. cap.* 67. Bartol. *consil.* 180. *si aliquis.*

l. Rei annonariæ. 2.

Roman. *consil.* 175. *quo ad.* Petr. de Ancharan. *cons.* 86. *in fine.*

Auth. sed &.

Quis huius authenticæ sensus sit, declarat hîc D. Goth. quem vide.

l. Omnes. 3. & vlt.

Oldrad. *cons.* 265. Dec. *cons.* 285. *& pro tenui.* Pederic. *cons.* 81.

Tit. 48. De periculo & commodo rei venditæ.

Periculi nomine quid intelligatur, vide hîc D. Goth.

l. Post perfectam. 1.

Adde & limita istam legem, quod quando notoriè constat de iustitia illius qui rem euicit, puta quia habebat Hypothecam, tunc venditor tenetur de euictione, licet nõ fuerit denuntiatum venditori, vide Alex. *cons.* 67. *vol* 3. & in quantum Bartol. hic dicit, non sufficere venditorem scire litem motam, nisi sit denunciatum, limita nõ procedere quando emptor esset minor, quia sufficit sola scientia venditoris sine demonstratione: ita Bald. hic licet de dicto Bar. videatur dubitare Francis. Aret. *cons.* 26. *col* 5. Ad Gloss. 1. huius l. j. quatenus in ea probatur quod emptio conditionalis non patitur pœnitentiam. vide Paris. *cons.* 59. *libro* 10. Cornel. *cons.* 325. *parte* 1. Bartol. *consil.* 116. Dec *cons* 74. *&* 312. Petr. de Anchara. *cons.* 151. Bald. *cons.* 214. *parte* 1.

l. Cum conuenit. 2.

Ad intellectum istius legis cum loquitur de venditione facta ad mensuram, & ad pondus. vide Decium *cons.* 79 Angel. *libro* 1. *emen. cap.* 6. Curt. *cons.* 76.

l. Dolum. 3.

Emptor agere potest ex contractu inito cum fraudulento venditore.

l. Cum inter. 4.

Contractu sine scripturis inito.

¶ Hæc desunt in quibusdam exemplaribus.

l. Cum speciem. 5.

Incendium rei emptæ ad quem spectat, vide hic D. Goth.

l. Mortis casus. 6. & vlt.

Vide §. 3. *Instit. de emptione.*

Tit. 49. De actionibus empti & venditi.

l. Aduersus. 1.

Nota hîc Iudicium venditi accipi pro venditi actione.

l. Venditi. 2.

Roland. à Valle *consilio* 53. *numero* 17. *& sequentibus.*

l. Ex arrali. 3.

Cuiacius *libro* 10. *obs. cap.* 24.

l. si traditio. 4.

Roman. *consilio* 270.

l. curabit. 5.

Interesse pretij non soluti debetur. Limita vt per Afflict. *decis.* 20. *numero* 5. Adde quod hic tenetur ad vsuras & fructus, quia in omni cõtractu vltro citróque obligatorio eo ipso, quod vnus implet ex parte sua, alter dicitur in mora, vt in contractu dotis. Alex. *cons.* 147. *col.* 1. *lib.* 6. *& ad l. de d u sione, numero* 12. D. *soluto matrim.* ad hunc textum vide Gomes. *ad §. actionum, num.* 19. *Inst. de actio.* Soc. *cons.* 133. *lib.* 1. *& cons.* 88. *lib.* 4. Paris. *cons.* 75. *nu.* 17. *lib.* 4. *cons.* 90 *libro* 1. Dec. *cõs.* 1 3. *ad fi.* Alex. *ad l. Iulianus, §. offerri. ff. eod.* Bottigel. *ad l. vinum, nu.* 35. *D. si cert. pet.* Declarat Corn. *cons.* 250. *nu.* 4. Didac. Couar. *in tract. variar. resol. lib.* 3. *c.* 5. Viu. *libro* 1. *comm. op. n. in var. venditur.* Gloss. *in verbo ratio.* An hoc verum sit de iure canonico: vide Soc. *cons.* 109 Vbi intelligit istud procedere quando non deducitur in pactum, *& cons.* 153. & de intelligentia per Alex. *in l. Iulianus, §. offerri. ff. de act. empt.* & an istæ vsuræ seu interesse debeantur, quando non est facta venditio, sed pactum de vendendo, vide Dec *cons.* 181. *in fin.* Hæc etiam lex non habet locum quãdo emptor ideo non soluit pretium, quia imminebat euictio, & venditor non dedit ei fideiussores pro euictione, quia tunc non tenetur ad vsuras ratione fructuum, ita Bald. *in l* 1. Socin. *cons.* 20. Couarruu. *libro* 3, *var. resol. cap.* 4.

ad totam legem scripsit Cagnolus & Zoannetus *rerum quot.ad cap.9.*

*Vide Fachineum *Controuersiarum iuris libro 2.cap.31.*

l.Venditi.6.

Actione exempto ad quid interdum agatur, notat hîc Glossa.

l.si pater.8.

Ad hunc textum adde *l.si fundus.*& ibi Bar. & doct. *de fund.dot.*

l.si minor.9.

Anton.Guibertus *libro 1.quaest.iur.cap.1.*

l.si ancillam.11.

Seruus sub conditione legatus manumitti non potest.

l.sicut.12.

Forcatulus *auiarij cap.2.* Alexand. *cons.*120. *omissis,parte 2.*Corn.*cons.59.licet,parte 4.*

l.Fructus.13.

Roman.*cons.*10. *quaestionis*. Decius *cons.*285. Cornel.*cons.*150.

l.Emptor.14.

Molinaeus *de vsur.numero* 225.

l.vltra.15.

Paulus 2.*sentent.*17.§.9.

l.Post.16.

Panorm.*consilio 66.duo,parte 1.*

l.expulsos.17.& vlt.

Nota istam legem in quantum dicit venditorem, non tenere defendere emptorem de violentia sibi illata, quod singulariter limita non habere locum in contractu locationis. ita Bald.& Ang.*in l.filiofam.§.fi.* Cuiac. *lib.*12. *obser.cap.*6.Panorm.*cons.*49.*parte 2.*Dec.*cons.* 405.*&* 74.

Tit.50. si quis alteri vel sibi, sub alterius nomine, vel aliena pecunia emerit.

l.si pecunia.1.

Rom. *cons.*274. Ripa *cons.*4. Rom. *cons.* 291. Zabar.*cons.27.orta lite.*

l.Quamuis.4.

Socin.*cons.129.tota difficultas,parte 4.*

l.Multum.6.

Guid.Pap.*cons.*226.Rom.*cons.*191.Bald.*cons.* 295.Alexand.*cons.*133.Fulgos.*cons.*32. Cuman. *cons.*172.

§.si verò.

Quod potui nolui, quod potui adimplere nequiui.Adde *cap.super Abb.de off.& potest.iud.deleg.* adde etiam quod ista duo perficiunt actus hominum, secundùm Boerium voluntas & potestas:ita Bald. *in d.cap.super Abb.alibi dicit,* Bald.*in l.cùm testamentum. C.de iur.& fact.ignor.*Soc.*cons.*264.Guid.Pap.*cons.*104.

l.Cum per eos.7.

Pet.de Anch.*cons.*127.

l.Qui aliena.8.

Panorm.*cons.*16. Roman.*cons.*291. *& cons.*3. Zabar.*cons.*27.

l.Nihil prohibet.9.& vlt.

Petr.de Anch. *consil.*117. Roman.*consil* 295. *donatio.*

Tit.51. De rebus alienis non alienandis, & de prohibita rerum alienatione, vel hypotheca.

Ad hunc titulum spectant libri duo singulares Puluaei *de prohibita rerum alienatione & de rei distractione.*

l.si praesidi.1.

Fulg.*cons.*137.

l.Distrahente.2.

Puluaeus *de rei alienae distract.cap.*10. Bartol. *cons.*199.Bald *cons.*75.

l.venditrici.3.

Longobard.*de vlt.volunt.*4.*Feud.*70.

l.Mancipia.4.

Ratihabitio conciliare potest, id quod gestum fuerit inutiliter.

l.si fundum.5.

An defunctus rem successori possit alienare, vide D.Goth.hic.

l.Nemo res.6.

Rem alienam, an & quomodo quis alienare possit, vide hic Glossam.

l.Sancimus.7.& vlt.

Prohibita alienatione videtur prohibitus omnis actus, per quem alteri quaeritur ius rei, & bonum est argumentum de testamentis ad statuta, & è contra, in materia, vide Rip.*ad l.filiusfa.§.diui, D.de leg.*1. Tiraq. *post ll.connub. in Gloss.5.per tot.*Ias.*ad leg.ita stipulatus,col.10.in fin.num.17. D.de verbor.obliga.*De intellectu d. textus, vide Fabian.de Monte *in tract.de empt.& venditio.22.q.prin.num.*11. Panorm.*cons.*91. Bald.*cons.495.in causa,parte 1.*

Tit.52.

Tit.52. De communium rerum alienatione.

Cuiac.2.*Feud.tit*.4.

l.Si nulla.1.

Dec.*conf*.282.Panor.*conf*.83.*videtur*,*part*.1.

l.Multum.2.

Glossa *in cap.quamuis*,35.*extra de senten.* & *re iud.*

l.Falso.3.

Dec.*conf*.179.*viso*.

l.Portionem.4.

An socius partem sui socij alienare possit, vide hic D.Gothof.

Tit.53. Rem alienam gerentibus, non interdici rerum suarum alienatione.

l.Non est.1.& vlt.

Cuiac.5.*Feudor.c.Imperialem*.

Titul.54. De pactis inter emptorem & venditorem compositis.

Adde *tit*.*.*lib*.18. *D.de in diem addictione.*

l.si ea lege.1.

Iunge hic l.8 *D.de lege commiss.*

l.Si fundum.2.

*Cuiac.*ad* l.*iurisgentium 7.§.quinimo* 5.*D. de pact.*

Vbi Gloss. in verb. *oblatam*. Ad hoc vide consil. Petr. de Anchor.331.*pactum*,*de restituend.* & *vendend.an sit idem*. Vide Paulum Castrensem *conf*.326.

Et an istud pactum probetur per vnum testem cum fama.Imol.*conf*.92.

¶Quid si ille,cui est facta promissio,de reuendendo ad certũ tempus est mortuus superstite minore,qui non tenuit in tempore, an minori detur,in integrum restitutio. Vide textũ *in l. Aemilius*, *de minorib*. Et an ille, qui tenetur ad vẽdendum ex pacto,non teneatur solùm ad reuendendũ, verùm etiam ad tradendum. Vide conf.Aret.6.*in* 1.*volum*. Hanc legem Cagnolus repetiit, vide Corras. *lib.3.miscel.c*.9. Forcat. *Neryom.dial*.91.

¶Quid autem si emptor fecit sumptus,an istos reciperet. Vide Ang.*in l.emptor*,*de verb. oblig*. Couar.*lib*.1 *variar.resol.c*.7. Pactum de retrouendendo alicui si illo vnquam tẽpore vellet redimere, valet, & heredes continet, vltra tradita hic latissimè per Cagnol.& Go?ad in repetitione huius legis in materia retrouendendi, vide aliqua per Tiraquel. de *vtroque retract.tit*. 2. *per totum*, Iaso.*ad l.nemo potest*,*nu*. 12. *de leg*.1. Angel.*conf*.199 ad hunc textum, adde Crauet. *conf*.156. Iaso.*ad l.si ita quis promiserat*,§.*Seia*,*numero* 10. *D.de verbor. obliga*. pro intellectu, & limitatione, vide Fab.de Mont.*in tract. de empt.* & *vend.in* 7.*q. princ.num*.1.

¶An istud pactum possit cedi, vide Ias.*ad l.* 1.§ *fin.num* 5. *de oper.nou.nunt*. Aret.*ad* §.*praterea*,*num*.24.*Instit.de excep*.

¶Quid si fuerint duo vẽditores, alter vult retroemere, alter non: Socin. *ad l*.1.§.*sed* & *quoties*,*ad* Trebell.

¶Adde quod hoc pactum non pręsumitur vsurarium, esto quod modicitas precij concurrat, nisi emptor sit solitus fœnerari. Ias. de commu.*conf*. 150.& *sequ.lib*. 2. & ibi quid in datione in solutum.

¶Ad Glos.hic quod admittantur heredes, etiam si de iis in pacto reuenditionis mentio facta non fuerit. Tiraquell.*de retract.conuent*.§ 1.*Gloss*.6. *in princ*. Amplia etiam si esset adiecta dictio taxatiua tantum in persona venditoris, contra Bertran. vbi ibi in singulari successore, Socinus vide *consilio* 229 *col*. 1.*lib*.2. *col*. 3. vbi ponit cautelam, Rainaldus Corsus *lib* 2. *indagat.cap*.10. Zoannetus *rerum quot.cap*.45.

l.Qui ea lege.3.

Cuiac.*lib*.19.*obs.cap*.29.

l.Commissoriæ.4.

Ex pacto legis cõmissoriæ, ipso iure transfertur dominium, an autem procedat in solo contractu venditionis, vel in solo contractu quolibet, in quo tale pactum est appositum, Castrens. *in l*.1.*de donation*. Et Salyc.*in l. ea lege*,*supra de conditione ob causam*. Videtur velle, quod sit generale in omni contractu. Sed tu, vide Alexand. *consilio* 10.1.*volum*. & *chart.conf*.12.

¶ An ille qui promisit reuendere in certum tempus, teneatur elapso tempore, vide Ang.*consilio* 199.*incip.super puncto*. Alius Titius rem quam emit, vt per Iason,*in l. nemo potest*,*D.de leg*.1.*num*.12. *in prima lect*.*Et consi*. 123.*incip.viso*,&*c*.

¶Et ad probandum factum de retrouendendo, an possit deferri iuramentum suppletorum. Vide *conf*. Alexan. 123.*in* 2.*volum*. Socin.*consil*.253.

¶Quid autem si est pactum factum de reuendendo, quotiescunque voluerit. Vide Angel.*conf*.55. Et Soc.*conf*.15.

¶Quid autem si emptor, qui tenetur ex parte ad reuendendum interim rem obligauit, & postea reuendidit, aut vẽditor illi Hy-

pothecæ stare teneatur, & oneribus impositis per emptorem, Bart. *in l. in diem, D. de aqua pluuia arcenda.*

¶ Quod si aliquis vendidit syluam aut nemus cum pacto de reuendendo, aut emptor possit illam recuperare. Vide Bart. Cepoll. *in tit. de tract. de seruitu.*

¶ Et quato tempore præscribatur huic pacto de reuendendo. Ang. *in consi. 55. incip.* Gulhelmus & Franci. *consuluit, quo 30. annis.* Sed tu omnino, vide Fabr. de Sen *de fan. sen entia, in tract. de empt. & vend. in 7. part princ* vbi multa de isto pacto Et Ias. *in l. petens, supra de pact.* Vbi etiam subdit, quod Petr. de Anch. *in consi. 332. incip. visis diligenter actis, &c* consuluit, quod si per decem annos non petatur, non potest vlterius peti. Idem Ias *in l. si mater, vlt. col. sup. de c nd. inst.*

¶ Et quid si emit à duobus rem aliquam, & ambobus promisit retrouendere. Postea vnus tantum petit sibi retrouendi alius non cogitur emere partem suam. Bart. *in l. si vsufructus, D. de vsufruct. leg* Et illud sequitur Soc. *consil. 200. vol. 3. vi tetur octauo.* Item in secundo vol.

¶ Et quid si is, cui est factum tale pactum, relicto herede pupillo qui nō petiit retrouenditionem in tempore, an iuuetur per restitutionem in integrum. Vide Curt. *cons. 59. incip. & Christo & glorios.*

¶ Eligens viā contractus, non potest transire ad viam pœnitentiæ & distractus. Cran. *consil. 151. num. 8.* Paul de Castr. *in l. 2 ff. de donat.* post Bart. ibi, *num.* 10. Alexand. *cons. 10. 1. vol.* Curt. *consilio 12.*

l. Cum te. 6.

Oldr. *consilio* 159 Baldus *consil.* 458.

l. si à te. 7.

Panorm. *consil.* 56.

* De sententia & lectione huius textus, vide Antonium Fabrum *de error. pragmat. decad. 25.* cap. 2.

l. Tempore. 8.

Pactum pacto contrariò tollitur, vide l 3. *supra de resc. vend.*

l. Si quis ita. 9. & vlt.

Baldus *consilio 309. parte 4. & 482. magnifici, parte* 1.

Tit. 55. Si seruus exportandus veneat.

Demosthenes *in Timocrat.* Ælian. *in epistol.* Dion 54.

l. Lege. 1.

Nota hic quod omne delictum fiscum habet vltorem.

l. si vt manus. 2.

Oldr. *cons. 31. vt ius.*

l. Ancilla 3.

An contra pactum ancilla posit manumitti, vide hic D Gothof.

l. Mercator. 4.

Nota hic casum singularem de domino à seruis suis vendito.

l. Qui exportandus. 5. & vlt.

Rom *consi. 408 in proposita.*

Tit 56. Si mancipium ita venierit ne prostituatur.

Congruit cum hoc Titulo *l. 1. §. 8. D. de off. præf. vi.*

l. Præfectus. 1.

Nemo potest remittere pactum, vbi remissio continet delictum.

l. Mulierem 2.

De lectione huius legis, vide hic D. Gothofredum.

l. Eam quæ 3. & vlt.

Quod vna via prohibetur, altera non debet admitti.

Titul. 57. Si mancipium ita fuerit alienatum vt manumittatur vel contra.

l. si Patroclus. 1.

Cuiac *lib. 1. obs. c. 19.*

l. si ea lege. 2.

Vide quæ notantur *in Nou. 18. cap. 4.*

l. si iusta. 3.

Cuiac. 10. *obs.* cap. 11.

l. si is qui. 4.

Vide Cuiac. dicto loco.

l. Ea quidem mancipia 5.

§. nec tamen. Ex d. § not. quod quādo propter aliquem actum debet incidere in pœnam, si illum actum nulliter facit, nō incurrit pœnam. Ex quo Bart. *in l. fin. § 1. communia, de legat.* decidit, quod si stat statutum, & qui vendiderit aliquid, nec soluit Gabellā, incidit in pœnam. De quo latius per Alex. *in Apostill. in l. vnum ex famil. in princ. de legat.* 2.

Et

Et Bar. *in d. l. §.* Alciat. *li. 5. paradox.* c. 13. Est etiam textus *in* l. 2. Et ibi Bar. *in fi. de euictionibus. Et in* l. *non dubium, in princ.* C. *de legib.* Ang. & alij *in l. Marcellus*, §. *res quæ, D. ad Trebell.* Et vide Baldum *in* l. 2. *de Episc. aud.* vbi refert ad pulchram quæst. An si Notarius committat falsum in testamento aliàs nullo, incidat in pœnam. Bar. *in* l. 1. §. *hæc verba*, D. *quisquis iur.* Et addit, quòd si quis consentiat contractui sibi præiudiciali, vel continenti renunciationem proprij iuris, si ille actus non valet, nõ sequitur pręiudicium, l. *si debitor*, §. 1. D. *quib. modis pign. vel hyp.* Et adde quòd si officialis tulit sententiam nullam, nõ tenet iniudicialis ad pœnam, Bart. *in* l. *fin. D. de variis & extraord. cog.* Pap. *in* l. 1. C. *vt omnes iud. tam ciuil.* Alex. *in d. l. pe.* §. *hæc verb.* D. *quisquis iur.* Ang. *in* §. *pen. Instit. de actio. 9. col.* Et omninò textus qui dicit in contrarium *in* l. *eum, qui duos*, cũ his, quæ habentur ibidẽ per Doct. C. *de adult.* Sed pro concordia & ampliatione materiæ latè per Felin. *in* c. *ex tenore*, 2. *col. cum seq.* 6. *col. extrà, de rescrip.* Adde ad hanc legẽ, Alcia. *paradox. lib.* 5. c. 13

l. Si puellam. 6. & vlt.

Cuiac *lib. 16. obs.* c. 24.

Titul. 58. De ædilitiis actionibus.

Cuiac. *obs. 9. vbi de ædilitiis actionibus.*

l. si non simpliciter. 1.

Vide l. 13. §. 1. D. *act. empt.*

l. Cum proponas. 2.

Coniunge l. 54. *D. h. tit.*

l. si apud. 3.

Magna in seruo præsumptio est integritatis, si apud priorem dominum non fugit.

l. si prædium. 4.

Cuiac. *lib. 16 obs.* c. 24.

l. Habito. 5. & vlt.

Iunge hic l. *vnicam, Cod. Theod. h. tit.*

Titul. 59. De monopoliis & conuentu negotiatorum illicito vel artificio ergolarum nec nõ balneatorum prohibitis & pactionibus illicitis.

Cuiac. *lib. 16. obs. cap. 23.*

l. iubemus. 1. & vnic.

Ferrandus *lib. 2. explicat.* c. 9. Cuiacius *lib. 10. obs.* c. 19.

Tit. 60. De nundinis & mercationibus.

l. Qui excercendorum. 1. & vnica.

Quid differant nundinæ à mercationibus, vide hic D. Gothof.

Titul. 61. De vectigalibus & commissis.

Bossius *tit. de vectigalibus. fol. 395. cum 7. titu. seq.* Fornerius *lib. 1. select.* c. 20.

l. si iure. 1.

Seruus improfessus manumitti potest, ante quæstionem commissi.

l. Neque. 2.

Vide Cuiac. c. 24. *de præscriptio.*

l. Omnibus. 3.

An militibus remittatur pœna commissi, vide hic D. Gothof.

l. Penes illum. 4.

In quod vsque tempus locentur vectigalia, vide Varronem *de ling. Latin.*

l. Vniuersi 5.

Ad materiam istius legis, vide *consi. Anchor.* 260.

l. Omnium. 6.

Quid sit vectigal, declarat hic D. Goth.

l. Ex præstatione. 7.

De vectigalibus centesimæ & quadragesimæ, vide Cuiac. *6. obs.* 18.

l. A legatis. 8.

Harmenop. *lib. 2. c. 5.*

l. Vsurpatione. 9.

Cuiac. *lib. 8. obs.* c. 37. Turnebus *lib. 27. aduersar.* c. 25.

l. Vectigalia. 10.

Nota hic quod quælibet ciuitas vectigalia sibi imponere potest, ad necessarias vtilitates.

l. si quis sine. 11.

Brissonius *lib. 4. select.* c. 4.

l. exceptis. 13. & vlt.

Vide hic Salycet.

Tit. 62. Vectigalia noua institui non posse.

Bossius *titulo vectigalia quæ possint imponi, folio* 396.

l. Illorum. 5. & vlt.

Est singularis & notabilis additio. An Rex de iure possit imponere nouum vectigal. Vide per Abb. *in c. quibusdam, §. prætor, de verborum signif.* Bart. *in* l. *si publicanus, §. fi. de pub.*

Titul. 63. De commerciis & mercatoribus.

l. Negotiatores. 1.

Cuiacius *libro* 8. *obs. cap.* 14.

l. Non solum. 2.

Bellouis. 2. *pract.* 6. *num.* 40.

l. Nobiliores. 3.

Fornerius *libro* 2. *select. cap.* 3. multa Tiraqu. *de nobilit. cap.* 13 *à num.* 31.

l. Mercatores. 4.

Vide Bellouisan. 3 *pract.* 10. *num.* 7

l. Cessante. 5.

De collegiatis, vide hic D. Gothof.

l. Si quis inclytas. 6. & vlt.

Forner. 2. *select. cap.* 21.

Tit. 64. De rerum permutatione, & præscriptis verbis.

Coniunge Tit. ffor um, *lib.* 19. *tit.* 4.

l. Si cum. 1.

Molin. *ad consf. Paris.* 55. *Gloss.* 1. *num.* 107. Vaconius *libro* 1. *declar.* 27. Vandus *libro* 1. *variarum quæst.* 25.

l. Permutationem. 2.

Multa hic de permutatione notat D. Gothofredus.

l. Ex placito. 3.

Cuiacius *libro* 11. *obs. cap.* 17.

l. Cum precibus. 4.

Molinæus *ad Rubricam, D. de verborum obligat. num.* 73.

l. Quoniam. 5.

Concordat l. 4. *in fi. supra eodem tit.*

l. Rebus. 6.

Vide l. 2. *supra de pactis inter empt.*

l. Ea lege. 8.

Cuiacius *libro* 11. *obs. cap.* 37.

Tit. 65. De locato & conducto.

Cuiac. *lib.* 2. *obs. c.* 28.

l. Dominus. 1.

Locator vim & casum non præstat, sed culpam.

l. Aduersus. 2.

An in locato veniant vsuræ ex mora, vide hic D. Gothof.

l. Æde. 3.

Adde, quod colonus & inquilinus licitè possunt resistere, quando iniuste expelluntur. Vide Bad hic *in princ. Et in l. si de fund. infra eod.* Ad istam legem quæro nunquid ista lex locum habeat in contractu emphyteutico, & possit expelli pro vsu directi dominij, vide *sing.* Hipp. 92. Couar. *lib.* 2. *variar. resol. c.* 25. Menoch. *de arbit. iud. cas.* 78. *lib.* 2.

Qui soluit pensionem, non potest de domo, durãte locatione expelli per dominum, nisi propter necessitatẽ domini, vel propter necessariam refectionem rei, vel culpam inquilini abutentis, vide Dec. *ad c. pastora. in princ. extra de appella.* Iason. *ad* l. *qui rẽ eiusmodi, num.* 12. *Cod. de sacros. Eccl.* vbi limita, quãdo Dominus promisisset in instrumẽto eum non expellere vide Dec. *cons.* 667 *n.* 8. *& cons.* 473. in materia Marss. *sing.* 94 Iason. *ad* l. *diuortiorum*, 38. D. *solut. matr.* Rip. *ad* l. 1. *in fi. eod. tit.* Crem. *sing.* 77. limita non habere locum in scholare, vt per Rip. *ad* l. *in fin.* Adde idem si necesse fuit conductori recedere, Marss. *sing.* 615. vide per Petr. Duo fratrib. 8. *q.* 33. *& q pr.* limitat Cachera. *decis.* 608. *n.* 9.

¶ Ad hunc textum, vide Didac. *in tract. var. resolut. libro* 2. *cap.* 15. *numero* 4. nouissimè per Phil. Port. *li.* 1. *conclus* 33. Si cõductor expellitur propter necessariam refectionem, quod ea refecta possit petere se reponi in re locata, Rom. *sing.* 235. Dec. *cons.* 103. *in causa, nu.* 14. Alciat. *lib.* 6. *Parerg. c.* 10. Tiraq. *in tract. necess. cau. par. num.* 160.

l. Ex diui. 4.

Vide Paponem 22. *arrest.* 9. *num.* 14. Zasium *ad* l. 1. *D. solut. matrim. num.* 39.

l. Certi iuris. 5.

Duar. *ad tit. de pactis, fol.* 22. Charond. *lib.* 3. *veriss. pag.* 162. Forcat. *Necyom. dial.* 17.

¶ Inuecta & illata coloni obligantur domino scienti pro mercede: inquilini verò ignoranti. Fortun. Garzi. *ad* l. *item, quia, D. de pact. num.* 18 *parte* 1. Socin. *in reg.* 192.

* Hugo Donel. *tract. de pignor.* Franciscus Balduinus. Cuiac. ad l. 4. *ff. de pact.*

l. Nemo.

l.Nemo.6.

Vide Vurmser 1.*pract*.30.c.10. Nouel.14.c. 1.*l*.27.§.1.D.*de usur*.

l.Si cum Hermes.7.

Pro ista lege, vide *l.item quaero*, §.*qui impleto*, *D.locati*, vide Alexand.*in l.si vnus, in princ. D.de pact.* & *l.1. Cod.de iudic*. & ibi per Ias.& idem Ias.*in l.lecta. D.si cert.pet*. Scribentes *in c.constitutus. de fideiusso*. & per Felin.*in c.eod*.

l.Licet.8.

Menoch.*de arbit.iud.lib.2.cas.76.* & *77*.

l.Emptorem.9.

Successor an & quando tenetur stare colono. Vide Scribentes *in ista l.* & *in l.si filio*, §.*si vir*, *D.solu. matrim*. quid in beneficialibus, vide omnino Bald.*in l.iubemus.Cod.de sacrosan. eccles*.

*An haec lex locũ habeat in colono partiario secundum multos doctores, vide Petr. Surdum *in d. cons.265.num.11*.

¶Successor singularis nõ tenetur stare colono. Adde 5.fallentias ad istam legem positas per Sociнũ *in reg.4.0.incip.successor*. Vxor tenetur stare colono, cuius maritus locauerit, ratio est quoniam necessarius est successor, Gloss.*in l.diuortio*, *circa princip. Gl ss.mag. D.solut.matrim.* & *l.si filio*, §.*si*.10. Adde ad hanc legem quod ait Bart.hic, singularem successorem colonum expellere non posse, quando scilicet ius habet in re. nota tamen aliquando singularem successorem colonũ expellere posse, si offerat precium, vide Iasonem *in l filiusfam.*§.*diui*, D.*de leg*.1.12.*col in fine*, vide per Alexan.*in l.qui absenti*, §.1. D.*de acquir.poss*. Sed quid si singularis successor nõ expulit colonum, colonus cui soluere tenetur successori, an vero locatori? Vide textũ *in l.Iulianus*, §.*si locatus*, *cum Gloss.D.de act. empt*. Gomez.2.*tom.resol.c.3.num.9.* Zoannet. *rerum quot.cap.23.* & 42.

Emptor fundi non tenetur absque pacto stare colono. Adde quod ista lex non habet locũ inter haebraeos, quia inter eos emptor nõ potest expellere primum conductorem, suo tempore durante, Gozad.*cons.24. colum. pen.* & *fin*. Limita istã legem pluribus modis, vt per Alexand.*ad l.si filiofam.*§.*si vir*, *D.solut. matrim*. per Bart. vbi Ias.*ad l. diuortio, numer*. 32.*eod.tit*. Mars.*sing*.321.Ias.*ad l.filiusfam*.§.*diui*, 1.*lectur. num*.92. d.l.1.& 2.*lectu.num*.122. vbi per Crot.*n*.160.Soc. *con*.90. *lib*.4.Rom. *sing*.63.Negu.*in tracta.de pign.* & *par.1.memb. n.6*.Guid.Papae.*q*.480.Ias.*ad l.quoties*, *nu*.29. *C.de rei vẽdi*.Soc.*in reg*.387.Hozzer.*ad t.Institut.de oblig.li.4.sub Rub.de vi,* & *effect.loca.ad fi*.

Quid in successore in beneficio, an teneatur stare colono. Abb.& alij, & *ad ca.fin.ne praelati vices suas*. Soc.*consi.32. vol.1*. Gemi *cons*. 8. *Quidam Cardinalis*, *colum.fin.* & *cons.17. col.2. versic.circa princ*. Quid in successore in praelatura, an teneatur stare colono, vide Socin. *reg*.388.*in 3.fall*. vbi an successor in beneficio obligetur ex contractu praedecessoris, vide Cott.*in memor.in verb.successor*. Mars.*sing*.548. in materia ad hunc textũ Natt. Asten.*in cons*. 426.*numer.1.cum seq*.

l.Viam veritatis.10.

Couar.*lib.2.var.resol.c.15*.

l.Inuitos.11.

Haec lex locum non habet in his, qui perpetuò agris sunt addicti.

l.Damnum.12.

Vide l.45.§.4.D.*hoc eod.tit*.

l.si diuisa.13.

Pileus *q*.64.

l.Si hi qui.14.

Qui locat operam tenetur, tenetur mercede accepta operari.

l.Si de fundo.15.

Beroius *quaest*.47.

l.Legem.16.

Papo.10.*arrest.3.num.3*.

l.Praeses.17.

Nota hic locationem contractum esse bonae fidei.

l.Excepto.18.

Benedictus Capra *in regulis conclus*.88.

l.Circa.19.

Cuiacius *lib.16.obseruat.c*.24.

l.Qui rem.20.

Locatio necessario facit dominium rei locatae, spectare ad locatorem.

l.Si olei.21.

Corrasius *lib.2.miscell.c*.11.

l.Si hi.22.

Vide l.14.§.*eod.h.tit*.

l.Ad probationem.23.

Zoannetus *rerum quotid.c*.51. Vide Par.*cons*. 17.& in materia Crauet.157.Rip.*in l.rem quae nobis*, D.*de adquir.poss*.

¶Per instrumentum locationis non probatur dominium, Paris. *cons.17.nume.25.lib.1*. in materia, Crauc.*cõs*.157.*n*.5.Rip.*ad l.rem quae*, *num.48.de acquir.poss*. Abb.*ad c. inter dilectos*, *n.16.extrà de fide instru*. An probetur per hoc

instrumentum dominium, contra conductorem, Afflict. *decis.* 14. *num* 8. *& decis.* 12. Adde quod nec possessio, vt per Dec. *cons* 302. *nu* 15. Cur. *cons.* 70. *num.* 5. Solutio mercedis probat possessionem, Curt. *cons.* 72. *num.* 6. De instrumento emphyteutico, Ias. *ad l.* 2. *numer.* 178. C. *de iure emphyt.*

l.contractus.24.

An ex conductione mariti teneatur vxor, vide hic D.Goth.

l.si quis conductionis.25.

Puluæus *de aliena rei distract. cap.* 19. Corrasius *lib.* 3. *miscell. c.* 2.

¶ Numquid condemnatus remedio istius legis possit appellare, vide Dec. *cons.* 56. vbi ampliatur illa lex, *& cons* 25. Afflict. *decis.* 2. & Dec. *cons* 28. *nu* 3. *& cons.* 56. *num.* 4. an per instrumentum conductionis probetur dominium contra conductorem, Afflict. *decis.* 14. *nu.* 8. Bald. *cons* 498. *nu* 171.

l.si conductionis.26.

Conductor debet prius possessionem restituere, postea de proprietate experiri, Afflic. *decis* 12. *&* 14. *nu.* 8. vbi an per instrumentum locationis probetur dominium, Balb. *decis.* 498. Corras. *lib.* 3 *miscel. c.* 2. *nu.* 10. Petr. Stel. *ad l. repetitio. num.* 27. *&* 53 *ff. de cond. indeb.* Cagn. *ad l. neque pignus, post nu.* 5. *ff. de reg. iur.* Ad hunc textum adde Dec. *cons.* 25. *nu.* 3. *& cons.* 56. *num.* 4. Ioan. Cepha. *cons.* 47. *nu.* 38. *prima parte*. Cur. Sen. *cons.* 70.

l.Si tibi.27.

Declarat vt per Alciatum *libro* 1. *parerg. c.* 4. Molinæus *ad rub. de verborum oblig. numero* 16. Alciat. *ad rubr. de verborum oblig. colum* 7. *num.* 15. *& ad l. bona fidei*, C. *de pact.* Iacob. Niger *ad d. Rub. num.* 43. *&* Torniel. *num.* 72. *&* 78. Butigel. *ad l. lecta. nu.* 46. *ff. si cert. pet.* Franc. Curt. *ad l. legem quam, nu.* 21. C. *de pact. & ad l. petens, num.* 47. *eodem tit.*

*Cuiacius *ad l.* 1. *ff. de pact.*

l.In iudicio.28.

Destructa per conductorem, debent per eundem restitui.

l.Cum conductorem.29.

Vide *l.* 24. *infra eod.*

l.Curialis.30.

De hac constitutione, vide Xiphilinum.

l.Milites.31.

Ambros. *libro* 1. *Officiorum, cap.* 36.

l.Nec cui.32.

Dominus domus locatæ potest durante prima locatione alteri dictam domum locare, pro tẽpore futuro inchoandi. Adde Alex. *ad l.* 1. *in fin. ff sol. matr.* Guid. Papæ *decis.* 480. *in prin. locaui.* & Boer. *decis* 117. *per totum.*

l.Conductores.34.

Cuiacius *libro* 12. *obs. c.* 38. Menoch. *de recup. poss. remed.* 11.

l.Licet.35.& vlt.

Nota hic pœnam delicto esse similem.

Tit.66. De iure Emphyteutico.

In hunc titulum scripsit Ioann. Ferrarius Montanus.

Emphyteutica res Ecclesiastica si sit recepta pro se & filiis suis, & hæredibus, an legitimatus succedat per rescriptum Principis. Bal. *in l. generaliter. §. cum autem. infrà de inst. & subst.* Alex. plenè *cons.* 128. 10. *vol. Et cons.* 60. 20. *vol. vbi plenius*. Scripsit de hac materia copiosè Aluarus Velascus Lusitanus.

¶ Quid de Emphyteusi recepta à Laico. Vide cons Soc. 3. *vol.* 3.

¶ Emphyteusis Ecclesiastica an finita linea debeat aliis agnatis vel descendentibus, vel ibi possint agere, vt ipsis teneatur. Decius *cons.* 131. *numero* 1. *Et per totum cons.* 96. *vol.* 10.

¶ Annui reditus an inter immobilia cõputentur. Bald. *in l. hereditati* 1. *§. his illud.* 1. *col. cũ ibi annexu. inf. de secundis nupt.* Rom. *cons.* 302. bonus textus *in Clem. extra, de verb. sign.* quod intelligito, quando sunt perpetui, vel ad longum tempus, aliàs secùs, prout probatur *in c. querelam. de electi.* Secundùm probatur *in l. fi. D. quem leg.* per Cyn. *in l. si certum. supra de pactis.* Bar. *in l. mouentium, infra de verb. sig.* Rom. *in l si constante. D. sol. matr.* Fed. de Senis, *consil.* 12. *quæ incip. fratres prædicti.*

¶ Emphyteutica res concessa alicui in tertiam generationem an illa dictio stet inclusiuè, vel exclusiuè, Alexã. plenè *consilio* 125. 1. *vol. &* 20. Et plura de dictione *vsque* per Oldrad. *consilio* 49. Et per Imol. *in c.* 1. *de ordinat. ab Episc. qui reum Episc.*

¶ Ad id, quod dictum est de tertia generatione, &c. vide Iasonem *in l.* 2. *hic, col* 60. *vers. iuxta prædicta.* Et Bar. *cons.* 77. *proponitur. vol.* 2. Et Ruin. *consilio* 166. *libro* 16.

¶ Census Emphyteuticus per successores debetur *decis. Neap.* 95. *incip. Ang. Galeat.*

¶ Filius nunquid priuatur feudo vel re Emphyteutica, si pater eius commisit delictum, propter quod illo priuari debeat. Bart. *in l. cũ quæ. ff de interdictis & relegat.* Et Alexand. *in l. stipulat. ista, §. si quis ita, ff. de verbor. oblig. in fine vltima colum.*

¶ Si lo-

¶Si locatio est perpetua,& pensio parua præsumitur, & contractus Emphyteuticus. Baldus *in cap. litera. de dilationibus*:

¶Emphyteuta vsufructuarium, vel vsufructuarium vsuarium in re Emphyteutica, an & quando possit constituere. Ias. *in l. contrario, colũna 3 §. ex antepenult. vers. nota suc. essiue. D. de acquir. possess.*

¶Emphyteuta seu colonus an teneatur ad expensas, quæ fiũt in re locata vel conducta. Vide *consilia* Socini.

Emphyteuta si vendit rem Emphyteuticam sine domini consensu cum pacto Legis commissoriæ, vel adiectione in diẽ, an habeat locum pœna caducitatis, vltra Ias. *in l. si. ¶stius tit. in 21. q.* Adde Alex *in l. statu liberi ff. ad l. Falcid. Et consilio 28.5. volum.* Et gl. *in l. 1. ff. de donat.* quam sequitur Alex. *in l. Pōponius, §. cum quis. vlt. col. ff. de acquirenda possess.*

¶Emphyteuta tenetur soluere Canonem, etiamsi res sit cõcessa sine debita solẽnitate, per textum *in §. si sermo, in Auth. de non alienand.* Vide Salycetum *in l. iubemus. s. sanc. C. de sacros. Eccl.* Quem ita refert & sequitur Felin. *in c. cũ causam. in 7. colum. ex. ra, de re iudic.* Vbi dicit, quod licet contractus factus cum Ecclesia sit nullus, tamen nõ habetur pro infecto, quoad commodum Ecclesiæ.

¶Et nunquid Ecclesia siue minor possit dicere, quod volunt habere ratum cõtractum nullum initũ cum ipso minore vel Ecclesia, altero qui cõtraxit recusante. Vide Feli. vel melius Ias. *in l. cũm si §. cam transactionem ff de transactionib.*

¶Et an minor vel Ecclesia possint facere, Ecclesiæ conditionem meliorem, sine solennitatibus à iure requisitis. Vide Dec. *in c. qui in Ecclesiarum. de constit.* Et simile in dolũ passo, an possunt approbare cõtractũ. Vide per Doct. maximè per Ias. *in l. trãsactione, supra de transactionibus.* Et per Abb. *in c. delecti, de ẽpt. & vend.* quędam Ias. *in dicta l. allegat.*

¶Emphyteuta incidens in cõmissum propter Canonẽ non solutum potest dominus alij concedere, & non merito, nẽc requisito. De hoc vide Decium *cons. 146. in 2. diebus.*

¶Si non apparet de cõtractu cessionis, sed de solutione pensionis. Vide Paris. de Put. *in tract. de re integra. cart. 234, & 265.* Et adde quòd ad probandum dominium directi domini, probatur eo ipso, quòd soluit pe lõgũ tempus. Et per Dec. *in cons. 116. 2. col.* Et Abb. *in cons. 74. 7. vol.* vbi plus dicit quòd si cessat per bienniũ soluere Ecclesiæ, incidit in commissum, & ille, qui erat solitus annualiter soluere, tãquam emphyteuta. Et illud consiliũ refert & sequitur Dec. *cõsil. 164. circa prin.*

¶Quid de concessa, vt Franc. Vide Paris. de Put. *in tractatu feud. chart. 78. & chart. 8.*

¶Finita Emphyteusi, an dominus teneatur ad melioramenta. Francisc. de Aret. in *l. cætera, in §, Marcellus. ff. de legat. primo.* vbi ponit, quòd de melioramentis factis in re Ecclesiæ, quæ fuit alteri concessa, & demum talis concessio fuit reuocata per successionẽ, an melioramenta possint peti, vide ibi per eum. Sed vide textum *in Auth. quæ res supra, de sacrosanctis Ecclesiis* Et Deci. *consilio 160.*

¶Vasallus si non soluat per triennium, an priuetur, & cadat à iure suo. Vide *consil.* Deci. 138. Alienare sine consensu domini, vel cessare à solutione Canonis, an isti casus æquiparentur. Vide Alexandrum *consilio 128. volum. 5.*

Purgatio moræ in Emphyteuta, an admittatur. Vide Pari. de Put. *in tract. rerum feud. pleue. char. 106.* Et Dec. *consilio. 146.* & quanto tempore possit purgare moram. Dec. *in dicto c. nsu. o*

¶Si elapso biennio dominus recipit Canonem. Vel, si Vasallus, vel Emphyteuta alienet sine cõsensu domini, & dominus postea recipit Canonem ab emptore, an sibi præiudicet. Vide Paris. de Put. *in tract. feud. chart. 182. incip. fuit longa quæstio.* Et plures quæstiones per eundem. *eodem tractatu, chart. 194. in q. incip. & circa, &c. quæro cum pluribus sequentibus.*

¶Et quando dominus recipit Canonem post alienationem factam sine eius consensu. Vide Dec. *cons. 185.* Et Alexã. *in cons. 185. in vol.*

¶Inter Emphyteusin & Liuellum non est differentia, Decius *in consil. 46. 1. volum. Et consil. 164.*

¶Quid autem de concessione in Emphyteusin, vel censum, cum potestate affrancandi in simili censu. Vide quæ ponit Decius *in con. 46. in vlt. colum.* vbi quãto tempore prescribatur ius offerendi similem censum, & ibi quid si offertur, an acquiratur ius non soluendi.

l. In Emphyteuticariis. 2.

¶Per istam l. 2. 3. dicitur. Quod si Emphyteuta promisit expendere aliquam pecuniæ quantitatem super re Emphyteutica, si non expendit, incidit in commissum, ex quo pactum nõ obseruauit. Vide de hoc edicto dec. *consil. Neapol. 85.* prope finem.

*Optimè Iason hic.

Emphyteuta expelli non potest, nisi triennio canonem non soluerit, vt hic. vbi Ias. latè, *& Auth. si rem, C. de sacrosanct. eccles.* Soc. *reg. 114. emphy. euta*, Hippol. *sing. 409.* Ias. *ad l. diuortio, §. quod in anno. num. 6. solut. matrim.*

*Faquineus *Controuersiarum iuris lib. 1. c. 93.*

¶An si emphyteuta cadat iure suo, propter canonem non solutum, possit petere melioramenta, Ang. *ad §. si verò quis, in Auth. de alienat. & emphyt.* Et quid in purgatione moræ, an possit soluendo purgari, & quod tempus detur in emphyteusi eccles. Iason hic. *n.* 29 & 41.

¶An decisio huius legis procedat in feudo, in censu, & multa in materia, vide per Dec. *cons.* 138. *per totum, & cons.* 144.

¶Et nota quòd mādatum à iudice factum Emphyteutæ, quòd non soluat eum, excusat à pœna, vt per Afflict. *dec. f.* 328. Adde Cottā *in memora. in verbo emphyteu priuati.* Cepol. *cau.* 22. Alex. *conf.* 44. *volum.* 3. & *ad l. si cōstante, post* Bart. ibi, *in* 3. *q. D. solut. matrim.* Gram. *decis.* 77. Tiraq. *post ll. connub. gloss.* 7. *n.* 41. in materia, Afflict. *decis.* 174.

¶Ad d. dictam legē 2. vide 2. fallentias, Socin. *in reg.* 152.

¶Vasallus vel Emphyteuta non potest vēdere vel alienare feudum, vel rem Emphyteuticam domino irrequisito, aliter cadit à iure suo *d. l. in emphyteuticariis. & c. potuit, extra locati.* Sed vide 8. fallentias positas per Socin. *in reg.* 529. *incip. Vasallus.*

¶Si non apparet, an aliquis sit Emphyteuta, vel censuarius, in dubio præsumitur censuarius, vt soluit Albert. *in d. l. Emphyteut.* Et propterea incidit in commissum, tamē quando in illa regione magis frequentatur contractus Emphyteuticus, vt voluit Ioan. Fabr. *in d. l.* 1. *supra eo,* quem refert Ias. *in d. l. Emphyteut in* 9. *quæst.* Et idem Ang. ibi dicens, quòd primo recurrendum est ad consuetudinem cōcedentis. Vt si solutus erat concedere vsque ad tertiam generationem, vel in perpetuum. Ita presumatur factum secūdum consuetudinem regionis. Et ibidē sequitur Bald. *in l. si certum, supra de pactis,* dicens, quòd concessiones præsumuntur factę secundum generalem consuetudinem, vel secundū quod erat solitum in vnam vel plures personas.

¶Emphyteuta frangens fidē domino priuatur suo vtili dominio. Ita Paul. Castrens. *in l. sed si hac, in princ. D. de in ius vocan. per d. l. in Emphyteut.* ita & econtrà, si dominus frangit fidē Emphyteutę, debet priuari directo dominio, quod applicatur Emphyteutæ. Ita dicit tenuisse Guilhel. de Cun. ibid. etiā Alexan. in additio. quas fecit Paduę, sequitur primum per textum *in cap. domino committente, si de feud. fuerit quæstion. inter dominum, &c.* Et *in c.* 1. *qualis dominus propr. di. pri.* Vide declarat. *per tex. in c. dilecti, in* 2. *col. de maior. & obe.*

¶In d. l. in gloss. *repellere, &c.* Emphyteuta probans soluisse tribus annis proximis, præsumitur quod semper soluerit. Adde Scribētes *in in l. si.*

¶Res Emphyteuticaria potest pignorari sine consensu domini, & an in ea possit haberi recursus per creditorem. Vide Bart. *in l. si constante, in* 3. *quæst.* Et ibi per Alexand. *D. soluto matrimonio.*

¶Emphyteuta, qui vendit rem, regulariter cadit à iure suo *d. l. cùm dubitatur, & c. potuit, rerum locat.* Sed vide 3. fallentias Socin. *in reg.* 153. Mihi *verò est reg.* 15. *incip. Emphyteuta, &c.*

l. Cum dubitatur. 3.

¶Emphyteuta non potest vendere meliorationes suas domino irrequisito, quod si fecerit dominus potest illud reuocare, vt *hac lege, & cap. potuit, extra de locat.* sed facta denūtiatione domino si dixerit se nolle emere, vel si à denuntiatione duorum mensiū spatium sit elapsum, potest vendere cui vult, dūmodo non vendat personis prohibitis, *vt d. c. potuit, extra de locat.*

¶Pœna istius legis habet locum etiam in contractu censuali. Bart. *in l.* 1. §. *qui autem, D. de superficiebus.* Inno *in capite potuit, extr. locat.* Fulgos. *cōs.* 240. Ias. *in d. l. cùm dubitabatur,* licet contrarium consuluit Dec. *cons.* 104.

¶Emphyteuta volens vendere ius suum Emphyteuticum, vel suas meliorationes, nō potest vendere, nisi prius denuntiauerit domino, à quo causā habet, an ipse velit emere, *per d. l. dubitabatur* Et facit quòd singulariter voluit, Bart. *in l.* 1. *in vlt. verbo, Cod. de metall. lib.* 11. *d. cens:* Quod si colonus volens vēdere fructus perceptos ex fundo, debet potius vendere domino, quàm aliis iusto precio, quod dicit Bartolus esse mente tenendum, quem sequitur Lud. Roman. *in l.* 1. *D. solut. matrim.* Facit etiam in simili, quod singulariter voluit Baldus. *in l.* 2. *C. de comm. rerum. atqui dicebat:* Quod si fiscus, qui habet rē communem cum alio, non potest illam vendere nisi prius socio requisito.

¶Pœna istius legis habet etiam locum in conductione ad longum tempus. Ita per Fulgos. *consilio* 24. *incip. per euidentiam, &c.* Et per Alexan. *in consilio* 17. *in* 4. *vol.*

¶Sed nunquid dispositio istius Legis habeat locū in Vasallo, vt si dominus vult pro se, vt præferatur dominus. Dic quod sic. Et habet annum, *vt c.* 1. §. *donare. Quod feud. olim pot. al.* Et vide Bartolum *in tract. in feud. in q.* 5. *incip. an si vendita, &c. charta* 233. Deciū *cons.* 164. 1. *vol.* vbi idem dicit non habere locū in cōtractu cēsuali, & cōtractu permutationis.

¶In venditione rei Emphyteuticæ primò est denuntiandum domino, quòd vendat, & debet expectari per duos menses, vt per Ias. *in ista l.* 4. *col. in vers. principaliter nata.* Et idem in eo, qui est perpetuò obligatus ad vendendum, vt consuluit Lud. *cons.* 102.

¶Quod

¶ Quod si Emphyteuta non soluit tanto tempore, quod incidit in commissum, an teneatur in fructus, quo incidit in commissum, Soc. *in cons. 167. 4. col.* Et vide per Iasonem hic, *in 29. col.*

¶ Scribentes in ista l. & maximè Ias. qui plura dicit de Laudemio, quod debetur ab Emphyteuta, modo quæro, an debeatur Vasallo pro alienatione feudi, & est considerandum, quod nō. Nam releuium idem est, quod laudemium, seu quinquagesima, quæ soluitur, vt releuium, vt per Andr. *in c. 1. §. si mulier, de cap. Corrad. 52.* Istud releuium non debetur, quando feudum alienatur, vt per eundem Andr. *in constitutione regni, c. post mortem, & in cap. 1. per quos fiat inuestitura. Et in d. § si mulier.* Et istud expresse videtur tenere Andr. *in d. constit.* Bene verum est, quod ipse idem Andr. *in d. §. si mulier*, quod in hoc statur consuetudini, quia si solutum est, præstari debet, vide Alexand. *in cons. 5. in 5. volum.* Ad quem se remittit Francisc. Aret. *in tract. Feud. in 4. parte 5. quæst. in fin. cha. 6.*

¶ In alienatione certa vel necessaria non soluitur laudemium, vt per Ias. *in dict. l. col. 12. vers. 7. quæro*, quid in datione insolutum. Vide per Iacob. *in tract. de reus, colum. 92.*

¶ Et quid in locatione ad longum tempus, an debeatur laudemium, vide Bartol. *in consil. 204.*

¶ Res feudalis an possit dari in dotem Vide Paris. de Put. *in tract. feud. chart. 102.* vbi plenè & an debeat solui tertiaria pro dote.

¶ Si vendidit & statim redemit, an habeat locum pœna caducitatis. Vide Iacob. *in tract. de reus, in 10. col.* Et per Dec. *in cons. 160. in fin.* vbi an post alienationem factam possit moram purgare.

¶ Sed quid si Emphyteuta vel Vasallus vendit, saluo reditu debito domino, non exprimendo certum dominum, vel certum reditum, an incidat in commissum. Vide Paris. de Put. *in tract. feud. chart. 185. in q. incip. an si rusticus, &c.*

¶ Et quid si vendit Emphyteuta sub consensu domini, & non aliter, nec alio modo. Vide per Iasonem *in l. non solum ff. de oper. nou. nunt* Decium *cons. 160.*

¶ Licet possit res Emphyteutica sine consensu domini donari, tamen non potest induci in possessionem, sine eius consensu. Ita Aretinus *cons. 35.*

¶ Si maritus cessauit in solutione Canonis, an præiudicet vxori. Vide Bald. *in cons. 142. in 2. volum.*

¶ Emphyteuta potest vendere Domino irrequisito, si hoc est actum, aliàs debet eū requirere, & per duos menses expectare, aliàs poterit alienare quinquagesimam pretij soluendo Domino. De materia post latè tradita hic per Scribentes, vide Decium *consilio 160. & 164.* Ias. *ad l. si ita quis, §. ea leg. numero 10 & 13. de verborum obligatio.* Tiraquell. *in tract. de const. pos. 3 par. lim. 8. per tot. & in tracta. de v. vtroque retract. in præfat. numero 52.* Cotta *in memor. in verbo actus nullus*, Forcatulus *in Necyoman. iur. dialog. 19. numero 5. & sequen.* limita vt per Mars. *sing. 28. emphyteuta*, Viuius *l. 1. comm. opin. in versicu. emphyt. alienans*, Iul. Clarus *libro 4. senten. §. emphyteusis, quæst. 13.* Iaco. Menoch. *in tractat. de arbitr. iud. libro 2. centur. 3. cas. 220 numero 28 & cent. 1. cas. 37. numero 5.* & quod ista decisio non procedat, nisi in contractu emphyteutico, non autem in censuali, in feudo vel alio simili, Dec. *dict. consilio 164. numero 3.* nec quando quis concessisset emphyteusim alicui pro se & suis hæredibus, & quibuscunque dederit, quia tunc videtur permissa alienatio, etiam irrequisito domino, Dec. *d. consilio, numero 3.* nec quando quis ignoranter alienat, Dec. *d. consilio 164 numero 3. vers 3. respondetur*, & quod hic dicitur de alienatione, idem est in locatione, ad 10. ann & sic ad longum tempus vel ad vitam alicuius. Dec. *consilio 204.*

CODICIS LIBER quintus.

IN hunc librum quintum scripsit Franciscus Ramponus.

Tit. 1. De sponsalibus & arris sponsalitiis & proxeneticis.

Alciatus *libro 1. dispunct. cap. 22.* Cuiac. *libro obs. cap. 28.*

l. Alij desponsatæ. 1.

An desponsata renuntiare sponsalibus possit, vide hic D. Gothof.

l. Si is qui. 2.

Panorm. *cons. 48. attingam.*

l. Arris. 3.

Vide Gail. *2. obs. 80. num. 3.*

l.Si pater.4.

Cuiacius *livro* 16.*obs.cap*.34.*&* 35.

l.Mulier.5.& vlt.

Bald.*consil*.53.*considerandum, parte* 4. Rom. *consi*.320.Mar.Soc.*cons*.3.Feder.*consi*.19.

§.His illud.1.

Gail.2.*obs.c*.29.

Titul.2.Si rector prouinciæ, vel ad eum pertinentes sponsalitia dederint.

Cuiacius *libro* 11.*obs.cap*.27.

l.Si quis.vnic.

Cuiacius *libro* 4.*obs cap*.22.

Tit.3. De donationibus ante nuptias, vel propter nuptias & sponsalitiis.

Cuiacius *libro* 5.*obs.c*.4.

l.Multum.1.

Petrus de Anchar.*consilio* 181.*in prædicto*,Ro. *consilio* 445.*consultatio*.

l.Si præsidi.2.

Papon.1.*notar*.4.*c.des contracts de mariage*:

l.Pollicitatione.3.

Stipulatio iustam pollicitationem firmat, non dolosam.

l.Quod sponsæ.4.

Panorm.*consilio* 12.*vt claré*.

l.Ea quæ.5.

Sarmientus *libro* 2.*select.c*.5:

l.Cum in te.6.

Zabar.*consilio* 43.*dico quod cum*.

l.Si cum ante.7.

De significatione verbi *Remanere*, vide hic D.Gothof.

l.Si ante.8.

Nota hic quod perfecta donatio reuocari non potest etiam testamento.

l.cum te sponsæ.9.

Decius *consilio* 260.*quæritur, parte* 2. Corn. *consilio* 114 *parte* 4.

l.si filię.10.

Roland.à Valle 1.*consil*.10.*num* 89.

l.si tibi in.11.

Morte sponsi,donatio propter nuptias non fit irrita.

l.Si mater.12.

Donationes factæ mulieri per sanguineos viri,remanent viro. Sed per sanguineos mulieris debét restitui hæredibus mulieris.Ita Bart.in l.*sed etsi plures*,§.*arrogato*, *D.de vulg.& pup*.Sed verius est,quòd cùm donatio sit per fecta, & sit ius quæsitum mulieri, quòd mulier transmittat ad suos hęredes per istam l.*si mater*.Et ibi Bald.*cons*.115.*lib*.4.

l.De rebus.13.

Menoch.*lib*.2.*arbit.iudic.cap*.48.

Vide Tiraquel.*de ll.communibus,glos.& n*.46.Fulg.*cons*.116.*proponitur*.

l.Si consentiente.14.

An precium semper rerum ipsarum vicem sustineat,vide D.Gothof.

l.Cum veterum.15.

Rom.*cons*.146.

l.Si à sponso.16.

Vide Anton.Guibert.*in tracta.de sponsal.c.de effectu sponsal*.

l.Minoribus.17.

An donatio propter nuptias sit insuanda, vide hic D.Gothof.

l.Si constante.19.

Constante matrimonio extra causam donationis, maritus non potest constituere dotem vxori. Adde ad istam legem duas fallentias per Socinum positas *in reg*.142 *incip.donatio inter virum,& c.vel reg*.104.Ad istam l.*si constante*,vide Castrens *cons*.1. de quo meminit Ruin.*in* l.1.*col.art* 13.*D.solut.matri*.Panor.*con*.46.*partes*.

Auth.Sed iam necesse.

Vbi gloss.*in verbo suspicio*,ista glossa est singularis quod confessio facta à marito de dote recepta,constante matrimonio præsumitur facta in fraudem creditorum, vide quod notat Dec.*con*.96.*in fine*.

¶Confessio viri de dote facta cõstante matrimonio,nõ præiudicat creditoribus,sed ipsi viro,sic Bart.& doct.hic,*& ad* l.1.*D.solut.matrim*.Ias.*ad* §.*fuerat,nu*.90.*Instit.de action*. Afflict.*decis*.401.Aret.*con*.36.Gorad.*con*.28.*&* 41.Crau.*con*.40.*&* 44.Ruin.*con*.55.*&* 105.*lib*.5 Dec.*cons*.96.*colum*.2.Annib.de Caho.*ad* l *post contractum.n*.50.*D.de donat*.Bellon.*con*.48.*num*.7.

l.Cum multæ.20.

Bart.*cons*.1.Rom.*cons*.4.Oldr.*cons*.5. Curt.*cons*.95.

Auth.

Auth. Permissa.
Cuiacius *lib.5.obs.c.4.*

Auth. Dos data.
Guid.Pap.*cons.19.ex casu*, Zabarel.*cons.43. dico.*

Auth. Eo decursum.
Dec.*cons 239.primo non videtur.*

Auth. Non inhibetur.
Hic abrogatur l.19.*in fi.s.eod.*

Tit. 4. De nuptiis.
Vide *lib.23.D.tit.2.*& quæ ibi dixi.

l. Cum de nuptiis. 1.
August.*epist.133.*

l. Si nuptiis. 2.
Cuiac.*3.obs.c.5.*

l. Liberi. 4.
Corrasius *libro 1. miscellaneor.* c.3. Petr.de Anch.*consil.391.videtur.*

l. si vt proponis. 5.
Rom.*cons.362.* Dec.*consilio 231.*

l. Et si. 6.
Contius *lib.1.disput.* c.7. Cuiac.*lib.1.obs.c. 11.& lib.13.c.25.*

l. Si vt proponis. 7.
Contius *d.c.7.*& Cuiacius *d.c.25.*

l. in copulandis. 8.
Oldr.*consil.44* Anch.*consi.175.*

l. Si vicinis. 9.
Ad istam legem vide quæ notaui *in l.filium D.de his qui sunt sui, vel alien.iur.*& per Scribentes *in c.tuas, ext.de probat.*

l. Cum te. 10.
Guid.Pap.*consilio 217.omissa.*

l. Si inuita. 11.
Pœna detinentis vxorem alterius, continetur *in* l.8.C.*de diuort.*

l. Nec filium. 12.
Ista lex est canonizata *in can. placuit, 35. quæst.2.*

l. Neque sine. 13.
Cuiac.*lib.17.obser.c.6.*Oldr.*consil.159.* Dec. *consilio 155.*

l. Neque ab. 14.
Loquitur hic textus de nuptiis, nunc primum contractis.

l. Nemini. 17.
Cuiacius *obs.c.36.*

Pythoeus *in notis ad fragment. Iurisconf. pag. 85.*Cuiac.*lib.8.obs.c 28.*

l. Viduæ. 18.
Cuiac.*lib.3.obseru.c.5.*Bald.*cons.237.quidam, parte 3.*

l. Celebrandis. 19.
Vide Ambros.8.*epistolarum, ad paternum.*

l. in coniunctione. 20.
Pet.de Anch.*consilio 21.*

l. A caligato. 21.
Brissonius *libro 2. select.c.5.* Bald. *cons.410. verba, parte 1.*

l. si donationum. 22.
An donatio propter nuptias sit de substantia matrimonij, vide hic D.Gothof.

l. imperialis. 23.
Ioannes Aurpachus *libro 2.epist.* c.2. Zabar. *consilio 94.*

Auth. Maximis.
Coniunge hic *Nou.74.*

l. sancimus. 24.
Bartolus *consi.200.* Baldus *consilio 249.* Fulgos.*cons 112*

l. si furiosi. 25.
Rom.*consilio 179.*Fulg.*consi.80.*

l. si quis alumnam. 26.
Menoch.*de arbit.iud.cas.200.*

l. sancimus. 26.
Vbi inter Sexagenarios & quinquagenarios matrimonium non consistit, vide Tiraq. *in ll.comm.parte 6.1 numero 20.*
Potest quis accipere vxoré sexagenariam, vide Paris. *consilio 29.lib.2.* Ruin.*ad Rub solut. matrim.nu.27.*Bar.*ad l.qui habebat, pr.q.D.de vulg.*Soc.*consi .65.1.& 2.col.lib.3.*

l. si libertum, & seq. 28.
Matrimonium si est contractum inter coniunctos in 4. gradu, an habeat locum hodie pœna incestus, vide Chald. *consilio 2.in tit. de cons. ang.& aff.*& Petr.de Anch *consilio 39.*

l. sacram. 29. & vlt.
Maleficij fideiussor accipi non potest, *Nouell.51.*

Tit. 5. De incestis & inutilibus nuptiis.
Cuiacius *libro 8.obs.c.28.*

l. Liberta. 1.

Vvrmser. 1. *pract.* 36 c. 4.

l. Neminem. 2.

Clarus 55. *fornicationum*. 10.

l. Cum ancillis. 3.

Contrarium asserit *Nou.* 78. c. 1. & *Nou.* 117. c 6.

l. Qui contra. 4.

Nota istum textum, quod natus ex prohibito matrimonio per errorem, in figura matrimonij succedit. Vide Decium *in consi.* 159. *in ead.* l. *in gl. ff in voc. non affectato* Nota, quod affectata ignorantia non excusat. Decius *in consi.* 160. *volum* 2. Cuiac *lib.* 15. *obs.* c. 13.

Declarat Didac. *in epist.* 2. *par.* c. 6. §. *numero* 21. Iac. Menoch. *in tract. de arbitr. iudic. lib.* 2. *Centu.* 3. *cas.* 244. *num.* 15.

l. Fratris. 5.

Vbi fratris vxorem ducere vetamur, an in hoc casu Papa dispensare possit, vide late Ægid. Bellamer. *in consil.* 28. *in facto mihi tradito*, & quibus in gradibus Papa dispensare possit, Paris. *consil* 63. *dubium*, *lib.* 3. Tiraquellus *in ll. comm.* 7. *p. r. glos.* 1. *n.* 49. & *seq.* Pet. de Anch *consilio* 3 0.

l. Si quis incesti. 6.

Bart. *cons.* 229. *cauetur.*

Auth. Incestas.

Ad istam Auth. vide Dec. *consi.* 158. *vel* 178. vbi an intelligitur de incestu, de iure ciuili an secundum Ius Canonicum, quæ pœna imponatur contrahenti incestas nuptias, per istam Authen. incestas an habeat locum de incestis nuptiis, de Iure Canonico, licet non sint incestæ Iure Ciuili, Dec. *in consilio* 158 *per tot.* Felinus *consilio* 118. *vol.* 1.

¶ Imponuntur pœnæ contrahentibus incestas nuptias de iure Ciuili. An idem sit de iure canonico, Dec. *ad L. certum, nu.* 7. *C. vnde legi.* Crot. *ad rub. solut. matrim. num.* 49. & *seq.* Rip. *ad l.* 1. *num.* 16. *C. de edend.* Alex. *cons.* 229. *lib.* 6 Decius *ad c.* 2. *num.* 7. *de testib.* & *consilio* 268. Qui aliter tenet, & ad eius replicationē responde, vt per ipsum in *d. consilio* 268. & vide per D. Vinc. Hercula. *ad l.* 1. §. 1. *Falc. col. fin. ad l. Falcid.*

Auth. Ex complexu.

Ad istam Authenticam, vide *consil.* Soc. 161. Rom. *cons.* 43. *in fin.* Franc. Curt. *in cons.* 13. Ias. *Instit. de actio fuerat*, Nicol. de Vbald. *in tract. de success. ab intestat.* Et repet. *in Auth. si qua illust. C. ad Orfician.* Præst. Pap. *in tit. quo agit ad instrumēta, chart.* 72. vbi dicit, quòd in hoc est seruandum Ius Ciuile in terris Imperij. & Ius Canonicum in terris Ecclesię. Vide alia, quæ dicuntur *in l si gener. ff. de his quibus vt in dig.* vbi plura ad hoc cumulaui. Et vide tractatus *de priuat. dot. in* 300. *quæst. priuilegia.* vbi tenet etiam hoc procedere, etiam solùm in Canonico. Et vide Mod. Neap. *in constitutione regni, quàm plura.*

¶ Spurius incapax est possessionis de *Auth. ex cōplexu, & l spurius. ff. vnde cognati.* Ita etiā nepos, qui procedit ex infecta radice. Licet sit ex legitimo matrimonio natus, non potest succedere auo per textum l *fi. C. de donat. lib. in fin* vbi odiose. Et ita etiā consuluit Pet. de Anch. *in consi.* 389. *in* 1. *col.* Bald. *in L. fin. Cod. de verbo. signif.* dicens, quod sicut filij spur. nō sunt de familia, ita etiam nec nepotes legitime nati, quia legitima consequentia, non potest esse ex illegitimo nascendi principio. Hinc vult, regula quo casu repelluntur spurij eodem & filij, Paul. Castr. *cons.* 81. *in causa, in* 4. *col.* Item Ioan. Andr. *in addit. Specul. in titul. de success. ab intestato*, §. 1. *in addit, incip.* Accursius & Alexander *in consi.* 136. *incip. si non.* Vbi vna persona prohibita, succedere omnes descendentes ex eo prohibiti intelliguntur. Item Ang. *in* §. *reliquū per illum text. in Auth. de hered. ab intestato*, Baldus *in fin. Cod. de lib. prateri.*

¶ Filij nati ex incestuoso, & nefario cōplexu non succedunt, nec ali debent, quia sunt indigni paterna substantia, vide Dec. *cons.* 611. & *ad c. in præsentia, num.* 11 4. *extra de probat.* & *ad c. cùm Ecclesia S. Mar. de const. nu.* 112 Crauet. *cons.* 138. 184 199. In materia Aret. *consi. de tur. nat. prin. num.* 5. Rip. *ad rub. ff. de verb. oblig. nu.* 58. & *ad l.* 1. *nu.* 66. *ff solut. matri.* Boer. *decis.* 127. Mars *sing.* 358. Paleot. *in tractat. de not.* & *spur. q.* 47. 14. amplia, & limita. Ad hunc textum, vide per Duen. *in suis reg. reg.* 366.

l. Humilem. 7.

Vide Glossam *in can. qui contra*, 32. *c.* 24. *q.* 1.

l. Licet. 8.

Vide *Nou.* 22. *c.* 3.

l. Ab incestis. 9. & vlt.

Cuiac. *d. c.* 28. Dec. *consilio* 434. *visa.*

Titul. 6. De interdicto matrimonio inter pupillam & tutorem seu curatorem filiósque eorum.

Vvrmser. 1. *pract.* 36. c. 1.

l. Senatusconsulti. 1.

Rom. *consilio* 505. *in re.*

l. Mater

l.Mater.2.

Priuigni sui tutor quis esse potest.

l Cum proponas.3.

An vir bonus cauere etiam suspicionem debeat, vide hic D.Gothof.

l Libertinum 4.

Vide Bald.hic.

l.Curatorem.5.

Quę sit ratio differentię inter casum istius legis, & *l.si tutor, C.eod.* vide Tiraq. *in l.commun.p.gl.ff.1 part.num.45.in med.*

l.Si patris.6.

Ex hoc loco restringenda est *l. 19.vers.70. ff de nouat.*

l.Si tutor.7.

Coniunge *l 36 ff.de ritu nupt.*

l.Si quis tutoris.8.& vlt.

Testasse an crimen sit, vide hic D.Gothof.

Tit. 7. Si quacunque præditus potestate, vel ad eum pertinentes ad suppositarum iurisdictioni suæ aspirare tentauerint nuptias.

Vide *lit.3 C.Theod.tit.11.*

l.Si quis ordinaria.vnica.

Bart.*cons.105.inquiritur.*

Tit.8. Si nuptiæ ex rescripto petantur.

Vide *l.28.lib.3.C.Theod.tit.10.*

l.Quidam.1.

Menoch.*a operis, cas.201.cum seq.*

l.Nefandissimum.2.& vlt.

Iunge hic *l.vnicam, C.si rector prouinciæ.*

Tit.9. De secundis nuptiis.

Circa Rubricam, pœnæ statutæ contra secundos nubentes locum habent contra non honestè viuẽtes: Bart. *in l.hu solus, C.de reuoc. donat.* dicit esse perpetua mente tenendum, Corras.*lib.3.miscell.c.1.* Huc spectant Puluæi *lib. duo de mulierum lustr.* & secundis nuptiis, & tom. 1. duo repetitionum & consiliorum in materia connubiorum collecti à Ioanne Nicolaij.

l.Si qua mulier.

Mulier quæ nubit infra tempus luctus est infamis, & patitur alias pœnas de quibus habetur *in d.l.si qua, de pœnis.* & est Glos. *in cap. omnes, 6. q.1.* Sed vide 4. fallentias Socin. *in r g. 331.* Ias. post Bald. *in l. filium quem habentem 7. col. vers. § princ. 5. famil.ercis.* 1. vt in ea pœna procedant etiam quæ nupsit secundo, sed luxuriosè viuit in tract. *de Syl.num.fal.7. in princ.* Ad hanc legem. Vide contrarium apud Tiraq *in ll.commun.q.gloss.1.num.3.* pœnæ statutæ contra secundò nubentes, an locum habent in sponsalia contrahentibus. Abb. *in cap.fi.ext.de sec.nupt.*

¶ Mulier intra annum luctus nubens efficitur infamis, & pœnas patitur, de quibus hic. Vide ad hoc Soc. *reg. 272. mulier.* an pœnæ de quibus hic hodiè sint sublatæ, vide per Abb. *ad c. fin. num. 3.* vbi alij *extrà de secund. nupt.* & Afflict. *decis. 75. num. 5.* vbi de communi, Didac. Couar. *in epit. secundæ part. cap.3.§. 9.num. 4. & seq.ad 4. lib. Decretal.* & quod locum habeant contra viduas luxuriosè & inhonestè viuentes, de communi, Ioan.Garon. *ad Rub. C.de secund. nupt. in 28. parte,* Iul Clar. *lib.5.sent.§ stuprum, vers.generaliter,* Bald. *ad filium quem, C. famil.ercis.* Rom *sing.251. Tu dicis.* Ang. *cons.39. Doctor insignis,* Crau. *cons.36.cum seq.*

Auth.Eisdem.

Vide *Nou.22.cap.40.*

l.Si qua.2.

Reuard. *lib.1.variar.cap.vlt.*

l.Fœminæ.3.

Ad istam legem, vide Cremonens. *sing. 74. & sing.82. & sing.vlt.* ad eam legem quæ imponit pœnam vxori secundo nubenti, quæritur an habeat locum contra maritum, vide Bald. *in l.generaliter, §. eod.* Soc. *in cons 34. & 65.* Dec. *cons. 61. in fin.* & an ista pœna sublata sit. Alex. *cons 68.*

¶ Mulier post mortem viri, transiens ad secunda vota, tenetur quicquid acquisierit ex bonis primi viri communibus filiis reseruare vel alteri eorum, alienatione in extraneos penitus reiecta. Multa in materia posui suprà *ad l.hac edictali, Cod.de secund.nupt.* latiùs tradunt Moder. ab Aquila remissiuè *lib.1.com.opin. in verb. Mulier ad secundas nuptias.* Bap.à S.Blas. *cons.146.num.16. inter cons. diuers. ad caus.vlt.volunt.vol.1.*

¶ An §. *illud*, vbi gl. fin. tangit. An ista lex habeat locũ etiã in patre, & an pœnę de quibus hic, sint hodie sublatæ, & an renunciatio facta per filiam porrigatur ad portioné, quæ in pœnam sibi debetur, vide Decium *cons.87.*

numero 3. *& conf*.206.130.396. *& 604.colum*. 2.Rom.*conf*.182.*in casu*, Aretinum *consilio* 72. *præsupponitur,col*.3.Soc.*conf*.34. *in* 2.*q.lib*.1.Nicol.de Vbal.*in tract. de success ab intest*.2.*part.col*.4. Ruinum *conf*. 44.*volum*.5.Cæpol.*caut*. 238.Guid.Pap.*q*.228.Crem.*sing*.75.Afflict.*decis*.61.*&* 75.Crem.*sing*.173.*consului*, Sil. Nup. *lib*.2.*num*.71 *fol*.73. Afflict. *decis*.73.*n*.6.Boer. *decis*.191.Bald.*consil*.219.*lib*.4 Pinel.*in repetit. ad l*.1.*Cod.de bon. mater*. 2.*par: fol*.1.7.Socin. Iun.*conf*.43.*num*.9.*lib*.3. Rimi.*Instit. de donat. in princ.nu*. 132. Laur.de Palat.*in tract.de success*.3.*part.princ.numero* 36 Iacob. de Alba.*in repet.l.qui Romæ,§.duo fratres,num*.74. *& seq*. D.*de verb. oblig*. Didac. *in Epitom*.2.*par*.c 3.§. 9.*num*.8.

*¶ An quod cõstitutum hic est,locum habeat in muliere nubente cum consensu filiorum,vel cum cõsensu viri sui, vel ex permissu principis,& in minore 25. annis,vide Fachineum *controuersiarum iuris lib*.3. *capite* 65..& Petr. Surdum in *decis*. 99.*numero* 12. *& decis*.100.*num*.1.

Auth.In donatione.

Romanus *conf*.405.

Auth.Lucrum.

Dec.*conf*.236.Oldradus *consi*.137.

Ad istam Authent. vide textus, & gloss.*in l.de quibus*, 1.*conf*.

Auth.Ex testamento.

¶ Post latè tradita hic per scrib.præsertim per Ioan. Agarron. in repet. vide pro intellectu,Socin.Iun.*conf*.43.*numero* 9.*libr*.3. Adde Afflict. *decis*.75.*nu*.4.In materia Bald. *conf*.357.*viso,lib*.2.

¶ Ad gloss.paruam,in verb.*Filij*,eam reprobat Bartol. hic,& alij communiter, Alexand.*conf*.63.*libro* 5.Baldus *conf*.240.*lib*.1 *conf*. 447.*lib*.2.

Auth.Sed & si quis.

Panormit. *consil*.19.*videndum*, *&* 43 Dec. *consilio* 236.

l.Generaliter.5.

Oldradus *consilio* 3.Rom.*conf*.182.

Auth.Hæres.

Decius *conf*.396.Rom.*consilio* 190.

Ad istam Auth. vide *decis*. *Neapol*.314.Dec. *conf*.87.

Auth.Vxore.

Ad intellectum huius Auth & l.præcedentis & Auth. sequ.vide hic Salycet.qui declarat, an vxor quæ non transit ad secunda vota teneatur reseruare proprietatem donationis propter nuptias filiis, ita quod solum vsumfructum habeat, an verò habeat proprietatem,Rom.*conf*.190.

l.Hac edictali.6.

Ad istam Leg.vbi imponit mediam lucrãdi donationem propter nuptias, vide Luc. de Penn.*in l*.1. *Cod. quibus & quando*.4.*pars*.

*An hæc lex locum habeat etiam in nepotibus, declarat Petr.Surdus *in decis*.73.*num*. 11. Nota ex ista l. quod stante statuto, quod præcedente vxore maritus partem dotis lucretur. Si deinde transit ad secunda vota,nõ potest maritus lucrari plus, quàm habeat vnus ex filiis primi matrimonij. Vide per Alex.*cõs*.158 5.*col*.Et vide Bald.hic, qui sequitur opinionem Bart. hic.Sed idem Baldus *in ea l. Lex.supra de condict.ob causam* tenet contrarium.

* Optimè Phanucius de lucro dotis,*num*. 46.47.48.

¶ Sed nunquid mater transiens ad secunda vota, sicut non potest relinquere plus suo marito, ita etiam non possit plus relinquere seu donare filiis secundi matrimonij. Vide per Castr.*consil*. 171 *incip.viso casu*, *vers. sed nunc occurrit*. Et nunquid vltra beneficium, hic filius debeat habere legitimam per querelam inofficiosæ dotis, vide Alex. *conf*.158.

* Antonius Faber *libro* 14. *coniecturarum cap*.17.

¶ Sed nunquid valeat statutum, quòd etiam extantibus filiis primi matrimonij maritus lucretur totam dotem, ita, quòd ex hoc filij possent priuari etiam legitima? Dic quod sic,vt per Dec.*in consilio* 19.*vbi plenè per* 3.*col*.

¶ Mater secundo nubens,non potest plus donare vel relinquere secũdo marito,quàm quod minus reliquerit vni ex filijs primi matrimonij.

* An hæc lex locum habeat quando mulier transiens ad secunda vota donat marito recipienti nomine filiorum secundi matrimonij.vide Fachineum *controuers.iur. libro* 3. *cap*.66.

¶ De materia istius legis, & an ante omnia filij prioris matrimonij detrahant legitimã & quid habeat secunda coniux. Vide Cras. *conf*.142.*&* 20. Alex.*ad l. Mulierque.ff.ad Trebell*. Dec. *in Auth.Præterea,num*.7.& ibi Pic. *num*.31.37.*&* 40.*C.vnde vir & vxor*.Iason *in Auth. vnde & si parens,num*.4.*C.de inoff.testam*.Afflict.*decis*.75. Quædam pono *ad l.fœmina,§.illud*, C. *de secund.nupt*.Crem.*sing*.89. *An lex*,Rot. Rom. *decis*.34.in materia Paris. *consi*.92.95.*lib*.3. Crau. *consil*. 40.*&* 193.*num*. 11.Rip.

11. Rip. *ad l. in quartam, in fin. D. ad l. Falcid.* Ioan. de Ana. *conf.* 67. & ibi Bolog. in addit. ad eum Bald. *consilio* 13. *&* 297. *libro* 4. *& consil.* 271. *lib.* 2. Anch. *consilio* 105. *&* 380. Corn. *cons.* 82. l. 3. Rip. *in lib. respons in tit. de secun. nupt.* Socin. Iun. *conf.* 103. *num.* 43. *lib.* 1. latiúsque alibi Roland. à Valle *in tractat. de lucr. dot. quæst.* 24. *numer.* 2. *quæst* 26. *num.* 1. 8. 13. *&* 15 *& quæst.* 28. *num.* 1. *&* 3. *& quæst.* 28. *nu.* 1. *&* 6. *& quæst.* 30 31 32. 33. 34 *&* 35.

¶ An dispositio dictæ legis habeat locum in filiis vulgò quæsitis, Rom. *singu.* 232. *an lex.* Et quando, & in quibus casibus ista lex procedat, & an possit dari cautela ad eam effugiendam, Dec. *cons.* 246.

*Quid si minus relictum sit filiæ, fœminæ exclusæ per statutum à successione parentū habeat locum hæc lex vide eundem Fachineum *Controuersiarum iuris, lib.* 3. c: 68.

¶ Ad glos. hic *in verbo diuidi ibi, dico quòd reuocant,* sequitur Bald. *consilio* 161. *secunda uxori, lib.* 4. Angel. *consilio* 285. *Punctus,* Riminald. *consilio* 166. *num.* 6. 10. *&* 17. *inter consi. diuers. ad caus. vlt. volunt vol.* 1.

l. in quibus. 7.

Ioan. Aurpach. *lib.* 2. *alleg. c.* 25.

l. Si quis prioris. 8.

Hanc legem optimè explicat D. Got. hic.

Auth. Nunc autem.

Vide Alciat. *præsumpt.* 5.

l. Quoniam. 9.

Nota hic casum in quo quis non tenetur ad reddendam rationem.

Auth. ad eos.

Huius Authenticæ sententia optimè explicatur hîc à D. Gothof.

l. Cum apertissimè.

Oldrad. *consilio* 162. *thema.*

l. Si filij. 11. & vlt.

Iustinianus meminit huius constitutionis *Nou.* 22. *&* 68.

Tit. 10. Si secundò nupserit mulier cui maritus vsumfructum reliquit.

Concenatius *libro* 29. *c.* 2.

l. Si vsumfructum. 1.

Panorm. *cons.* 78. Bart. *con.* 170. Bal. *consi.* 37.

Auth. Hoc locum.

Testator relinquendo vsumfructum vxori suæ si honeste & caste vixerit, transeundo ad secunda vota, non perdit vsumfructum Adde Abb. *in c. clerico. in* 2. *col. vers. & hoc facit d: vita & honest. cler.*

¶ Ad eandem Auht. & gloss. magnam ibi, *sed quia si vir,* vbi vxor relicta domina alimēta tantùm habet, vide late apud Tiraq. *in LL. communibus. par.* 10. *num.* 17. *ex qua.*

¶ An vsusfructus relictus per vxorem viro, vel econtrà amittatur per transitum ad secunda vota. & in materia ad hunc textum *& glo. in verbo derogari,* quando vxor est relicta Domina & vsufructuaria omnium bonorum. Boer. *decis* 198. Dec. *consilio* 418. *in prin. &* 454. latè per Picum *ad* l. *Titia.* §. *fin. de legat.* 2. *nu.* 62. Gozad. *consilio* 95. *numero* 11. *&* 99. *numer.* 8. *&* 47. Crau. *consi.* 12. Tiraq. *de ll. connub. parte* 10. *nu.* 9. *& sequent.* Capr. *consi.* 9. *in allegat:* Rom *cons.* 118. *in prin. & consil.* 153. vbi loquitur in filiabus Ferdin. Ioa. *in repet. ad* l. *filiusfamil.* §. *diui. numero* 120. *de leg.* 1.

Tit. 11. De dotis promissione, & nuda pollicitatione.

Harmen. *lib.* 4. *tit.* 8. Vlpian. *tit.* 6.

l. Frustra. 1.

De intellectu huius Legis vide Alexandr. *in l. sciendum. in primo notab. de verborum obligation.*

¶ Adde Crottam *ad l. si is qui pro emptore. numero* 166. *D. de vsucapion.* pro quo videtur facere textus *in l. si quis arbitratu. D. de verborū obliga.* ad idem facit quod notat Socin. *ad* l. 1. *numero* 57. *D. soluto matrim.* Bald. *Nou. in tract. de dot.* 6. *par prin.* 11 *priuil. & sequent. in prin.* Adde Duaren. *lib. disput. c.* 56. Port. *institut. de stipul. ser. colum.* 1 Coras. *ad* l *qui liber. D. de ritu nupt.* 2. *pars. num* 70. *&* 179 vide Pet. Andr. Grammat. *in tract. de ex ensi. n. nu.* 103. Doct. *ad Rub. D. de verborum obligat.* vbi Torniel. *numero* 59. Dec. *consilio* 428.

¶ Anton. Guibertus *de dote pag.* 39. Corasius *in* l *qui liberos, pag.* 427. *D. de ritu nupt.* Vandus *libro* 2. *variarum qu. c* 4. Guterius *libro* 1. *resol. c.* 64. *à numero* 13. Menoch. *de arb. iud. c.* 149. Corn. *consilio* 165. *visi, parte* 4.

l. Si pro dote. 2.

Bart. *cons.* 165. Chass *consilio* 5. *an ex hoc.*

l. si cum. 3.

Ibi *Arbitratus* Menoch. *de arb. iud. libro* 1. *q.* 7. *nu.* 31 Pet. de Anchar. *cons.* 7.

l. Si voluntate. 4.

Dos confessata seu promissa in æqualitate personarum, præsumitur muneratio siue donatio. sed dos talis cōfessata priuilegia dotis non habebit. Ang *in consilio* 180. *incip. præmitto.* Ad euidentiam vide Bartolum *in ea* l. *An-

tonius Faber *libro 11. Coniecturarum capite 15.*

¶Adde Bald. Nouell. *in tract. de* 10. *parte, col.* 4. *vers. quid aut si, &c. & 7.* Ad eandem l. vide Socin. *in* l. 1. *al.* 20. *soluto matrim.* Glos. ibi in ignobilibus accipientes nobiles, limita vt per Guid. *decis.* 367. *cons.* 66. *lib.* 3.

¶Si aliquis ex dotantis voluntate in instrumento cõfiteatur se plus recepisse, quàm nõ receperit, potest ad id quod non recepit agere, quamuis non posset si esset confessus ex voluntate dotantis, l. *qui pecuniam*, D. *si cert. pet.* limita in casu, de quo hic per Bart. post glos. & vide Soci. *ad* l. 1. *nu.* 70. & 72. *cum seq. ff. soluto matrim.* Guid. Papæ *q.* 363. *nu.* 5. Mars. *sing.* 345 Paris. *cons.* 86. l. 3.

l. Si pater. 5.

Ex promissione dotis agit maritus nõ mulier, secus in legato.

l. Ad exactionem. 6.

Quæro nunquid ista lex procedat alio dotem promittente pro filia vel extraneo, qua de re vide Bald. hic Sed audi, fideiubens pro alio, dicitur fideiubere medio stipulãte alias nõ valet, l. *blanditus. C. de fideiuss.* Reperio Doctor. *in* l. 1 *ff solut. matrim.* hanc opinionem se qui. alij contrà. Corras. *ad* l *qui liberos, pagina* 23.

¶Fauore dotis pactum nudum producit actionem, An dispositio huius legis sit hodie sublata, *per* l. *vnic. in prin. C. de rei uxor. actio.* vel saltem sit inutilis, post Bart. & alios ibi. Rip. *ad* l. 1. *nummero* 52. D. *soluto matrimon.* & de intellectu huius textus vide Parp. l. *ibi. nume.* 13. Ioan. Corras *ad* l. *qui liberos in* 2. *parte. nu.* 141. & *sequen. D. de ritu nup.* Amplia hunc textum vt per Bal. nouel *in tractat. de dote* 6. *par.* referũt mod. nostri Gul. Pont. *ad Rub. de ver. oblib. numero* 20. *in fin.* Cuiac. *ad* l. 6. *ff. de pact.*

l. Si pater. 7. & vlt.

Pater regulariter tenetur dotare filiã, adde 5. fallentias, Soc. *in reg.* 334. An autem si pater dotando in totum de suis bonis filiam, filiæ aliæ nihil habendo, vnde dotentur verificatur quod hic dicitur, quod pater propter inopiam non teneatur, vide Soc. *consilio* 179. Hãc autem legẽ limitabis, vt per Crau. *cons.* 84. Afflict. *decis.* 178. *nu.* 2. *vel* 13. Matth. *sing. vlt.* Afflict. *decis.* 179. Crauet. *consi.* 54. & 77. Socin. *cons.* 100 *lib.* 3. Cott. *in verb. dos data.* fallit si pater incipiat à traditione, Alex. *cons.* 146. *nu* 9. *lib.* 7. Alciat. *lib.* 8 *parerg.* c. 2. & *lib.* 6. c. 14. In quæstione Bart. mulier habens patrem & auum, quis primo dotare teneatur, pater, au⁹, vide *cons.* Aret. 17. *col. antep.* & ibi etiam quem admodum intelligatur quod pater vel auus teneatur dotare, an deducto ne egeat ac plenè per Bart. *in* l. 1. D. *solut. matr.* vbi plenè an & quando vnus pater vel frater teneatur dotare. Corras. *ad* l. *qui liberos, pag.* 415. & 424. *idem epist. q. c.* 12. Concenatius *lib.* 1.

¶Pater simpliciter dotando filiam non exprimẽdo, de quo patrimonio, videtur dotasse proprio matrimonio ipsius patris. Adde Soc *in reg.* 281. *pat. vs filiam*, Afflict. *decis.* 176. & 178. *num.* 13. Alciatum *de præsump. reg.* 1. *præsũp.* 26. Baldum nouum *in tracta. de dote.* 6. *parte, prin. in* 3. & 6. *priuil.* latè per Alexan. Ias Soc. Rip. & omnes *ad* l. 1. *solut. matrimonio.* In materia Bald. *cons.* 245. 208. & 264. Io. Crot. *cons.* 95. *n.* 13. limita, vt per Crau. *cons.* 84 Paris. *consil.* 80. *libro* 3. Alciat. *libro* 8 *parer. c.* 43. An & quando pater dotando filiam videatur dotare de bonis dictæ filiæ vide post Angel. vbi ibi Alex. *cons.* 149. *libro* 6. *n.* 9. Fortun. Garzia. *ad* l. *iurisgentium, in prin. numero* 96 *ff. de pactis*, Rui. *cõs.* 124. *num.* 11. *libro* 1. Soc. Iun. *cons.* 79. *num.* 17. *volum.* 3. vbi multa in materia huius text⁹, Cotta *in memorab. in verbo dos data.* Corras. *ad* l. *filium quem habentem, nu.* 227. *C. de fam. ercis.* & *ad* l. *qui liberos, secunda parte, nu.* 98. & 150. *ff. de ritu nup.* Fortun. Garzi. *in tract. de vlt. fin. vtri. in nutri.* 1. 4. Ang. de Gambel. *cons.* 95. *nu.* 8. *cons. diuers. ad caus. v. t. volun. vol.* 1. Nos habemus correctam dispositionem huius legis ex reformatione statutorum nostrorum loquentium de dotibus & dotatis mul. *rubr.* 45. *versi. & intelligatur.* Quid in patre naturali, an teneatur dotare filiam naturalem, post doct. ad dictam l. 1. *solut. matri.* Præpos. Senen. *in suis quæstionibus* 7. *casu. q.* 5. Paleot. *in tract. de not. & spur.* c. 49. *cum seq.* Roger. *in tract. de dote.*

Tit. 12. De dotium iure.

Hoc est de causa, cõditione, ac natura dotis.

l. Euicta. 1.

Cum. *cons* 27. *quidam.*

l. Stipulatio. 2.

Bart. *consilio* 127. *quadam.*

l. Etsi dotis. 3.

Seruus dotalis potest per maritum in testamento & inter viuos manumitti.

l. Nulla. 4.

Forcat. *Necyom. dial.* 39.

l. Quotiens. 5.

Bart. *cons.* 123. Dec. *cons.* 681. Soc. *cons.* 289.

l. Auia tua. 6.

Oldr. *consilio* 132. *Tuius.* * Camp. *in tract. de dote, part.* 3. *q.* 130.

l. Cùm

l.Cum à socero.7.

Vide *l.7.ff.de pact.dotal.*

l.Etiamsi.8.

Augmentum dotis eodem vtitur priuilegio & actione, Corn. *cons.13. num.7.vers. & profectò,lib.1.*pro intellectu,vide Ruin.*ad Rubric.ff.solut.matrim.num.67.*

Quid in statuto quod vir lucretur tertiã partem dotis, an habeat locũ etiam in augmento,vide Ioan.Campeg.*in tract.de dote,in Rub.de sta.loq.de dote,q 8.& 18.* Syl.*nup.lib.2.num.57.*Dec,*cons.255.casus.*

l.Dotis.9.

Quomodo inter fiscum & mulieré prælatio sumatur,vide hic Bald.

l.Cum dotem.10.

Vbi res æstimatæ in dotem datæ, pleno iure transferuntur in maritum, vt eas vendere maritus possit quomodo hoc intelligatur,vide Ias.*in §.actionum,num.34.Instit.de act* Crem.*cons.48.* Ruin.*cons.163.lib.4.* Dec.*cons 682.in causa.*

*Cuiac.*ad l.iurisgenium §. quinimmo. D. de pact.*

l.De his.11.

Pro rebus dotalibus abreptis agit maritus,non vxor.

l.Ex pecunia.12.

Cuiac *libr.*.. *obs.c* 8.Rom *consi.201.pro decis.*Cor.*cons.170.quia causa,parte 4.*

l.Si à matre 13.

Mater non potest dare rem filiorum pro dote sua.

l.Neque mater.14.

Guid.Pap.*cons.54.cum in facti.*

l.Cum circa.15.

Amissio instrumentorum dotalium, an præiudicet doti,vide hic D.Gothof.

l.Ante.16.

Iunge hic *l.vlt.supra de probat.*

l.Res quas.17.

Cuiac.*lib.17.obs.c.6.*

l.Si socrus.18.

Vsus formalis non extinguitur morte con ducentis.

l.Cum patrem.19.

Dec.*cons.402.in causa,*Bald.*cons.176.par.1.*

l.Pro oneribus.20.

Fructus dotis vxori donari non possunt.

l.si inter.21.

Nota, quòd in dubio præsumitur ea æstimatio,quæ facit emptionem. Limita,quando æstimatio esset inæqualis valori rei,quia tum aliud iudicatur.*l.cùm in fundo.§.vxor viro. D. eod.* argumento etiam eorum,quæ voluit Alex. *in l.ex conuentione sup.de pact.*Et ibi Bald. ante eum,qui limitat alio modo, vt ibi.Sed alia ibi per Ias.videas Bald.*cons.387.par.1.& 407.part.5.* Alex.*cons.79.parte 5.*

¶ Ad glos.quòd æstimatio in dubio facit emptionem.Bar. & omnes *ad l.si extimatis ff. solut.matr.* Dec. *ad l.ex conuent.C.de pact* amplia & limita meliùs quàm alibi, vt per Rimin.*Inst.quib.ali.licet vel non,in prin.num.34.& sequ.* vbi de materia etiam *h.l.si inter virum,præsertim num.65.*

l.Rem quam.22.

Vide *l.17.sup.eod.*

l.si prædium.23.

Cuiac. *d. cap.6.*Ias.*cons.44.ad dubia parte prima.*

l.si dotem.24.

Dos culpa mulieris amissa an reuertatur ad eam,vide D.Goth.hic.

l.si mulier.25.

Oldr.*cons 5. Titius,*Rom.*cons.503.diligenter,*Dec.*consi.238.proponitur.*

l.si genero.26.

Nota hic quod extraneo non possumus stipulari.

l.Licet dos.27.

Vide *l.72.D.hoc ti.*

l.Mulier.28.

Cuiac *lib.16.cap.14.*

l.Vbi adhuc.29.

Sarmientus *lib.3.select.c.12.* Contius *lib.1.disput c.7.*Bald.*cons.394.statute,parte 5.*Pet.de Anch.*cons 250.*Cum.*cons 92,*Rom.*cons.107.in re,*Bald.*con.160.libellus,parte 2.*

¶Mulier viro vergente ad inopiam,etiam constante matrimonio potest dotem exigere,& hypothecaria agere.In materia Tiraq. *in tract.cess.caus.2.par.limi.14.numero 5.* Afflic.*decis.349.*adde an priuilegium h.l. possit per ipsam mulierem cedi alteri ,vt possit cessionarius nomine mulieris constante matrimonio experiri. Bald. nouell.*in tract.de do.122 par.princ.nu.26.& 27.6.volu.tract.*adde in materia *ad h.tex.* Bald & Bart.in *repet.ad l.1.nu.294 cum seq. D.solut.matri.*

*Facineus *Controuersiarũ iuris lib. 3.c.100.*

l.In rebus.30.

Adde latè per Bal Nouel.*in tract.de do.8.part.princip.*vbi ponit plures limitationes ad hunc textum *& ad l.1.D.solut.matrim.num.*

160.281 284. & 303. & ibidem. Pon. num. 28. post Ios ibi, & Rip. num. 37. idem Bald. Nouel. ad l. si constante, num 80. D. solut matrim. Zas. lib. 2. intel. cap 5. Corras. ad l. naturaliter, §. nihil commune, num. 25. D. de acquir. possess. & libr. 5. Miscell c. 14. Soc. Iun. ad l. 1. a stipulatus, num. 227. D. de verb. oblig. secundum antiquam impressionem. Riminal ad prin. Inst. quib alien. lic. vel non, num. 318. vsque ad numer 325. Adde, quod priuilegium huius legis non se extendit ad extraneum dotantem, & paciscentem sibi reddi soluto matrimonio, Bald. Nouel. d. tract. de dote. 12. par. princip. numer. 22. ad hunc textum Ari. Pinel. in repet. ad l. 1. C. de bon. matern. 3. part. num 12 fol. 302. Cephal. cons. 256. num. 27. & 28. volum. 2.

* Dispositio huius legis an militet in dote profectitia. vide Ioann. Camp. in tract. de dote par. 3. q. 76. num. 2.

¶ Ad glos. 1. in fi adde Alex ad l. etiam, §. licet, num. 3. D sol. matrim.

¶ Ad glos. in ver. extimata, dic quòd communiter est approbata, vt per Ias. ad §. actionum, num. 84 Inst. de actio. Crem. sing. 19. Ruinum consil. 163. lib. 4. Rimi. ad princip. Institut. quibus alien. licet vel non, num. 345.

¶ Nota quod in re æstimata in dotem data, præferatur mulier creditoribus habentibus etiam anteriorem hypothecam & expressam, vide Aret. in cons 32. col. 3. vbi dicit hoc procedere, etiamsi primus creditor esset priuilegiatus, tu limita hoc solum procedere ad valorem, pro quanta fuit æstimatio: quo vero ad illud pro quo meliorata fuit, secus vt ibi per eum. adde Bart. hic.

¶ Mulier impudica perdit dotem. c. plerunque, de donat. inter virum & vxorem. Item etiam bona Paraphernalia, vt dicit gloss. in d. c. qua exclamat. Bald. in d l. 1. quam glossa allegat. Card. in cons 111. col. 2. Et Rom. sing. 31. Ad hunc locum vide quæ scripsi infrà in l. consensu, de repudijs. Et ad d. cap. plerunque, & l. consensu, vt habeat locum nedum in nupta, sed etiam in vidua. Ita consuluit Castrens. in consilio 112. incip. reuocatur in dub. Et cons 128. Et ita etiam tenet in l sororem, infr. de his quibus vt indig. Licet contrarium ibi teneat Alex. vnico argumento. Cui respondet Paul. Castrens. in d. cons. 4. volum. 1. Et an habeant locum in sponsis, si quid dedissent, vt illam amittant, secuta fornicatione, per ea, quæ habentur in c. qualam, de iniurijs. Et vide de illa opinione Pauli aliquid per Fedor. Senens. cons. 167. Et cons 176. Et etiam. Roman. in cons. 2.6.

Filia impudica exhæredari potest, secundum c. Quinto abalia de sureiur. Vidua etiam impudica desinit esse in domicilio viri, secundum Ang. in l. cùm quadam puella. ff. de iurisdict. omn. iud. Imò talis perdit omnia priuilegia viduitatis, vt est textus. Ibi etiam Salyc. in l. hic solu, infr. de reuoc. donat. Et Ludo. reper. l. pen. colum. 34. in vers item huius, infra de hæredib. instit. Abb in c. vxoratus, in prin. de controuers. coniug.

l. Cùm quidam. quæ est l. fin. § Præterea.

Dotem promittens post biennium, & contractum matrimonium sine interpellatione constituitur in mora, vt teneatur ad fructus, & vsuras hac lege expressas, vide Iacob. Nig. ad l. si Insulam, nu. 22. de verb. oblig. Bart. & alios Doct. præcipuè Socin. & Clau. de Seis. ad l. de diuisione, D. solut. matrim. Bald Nouel. in tract de dot. 4. par. princ num. 10. Ruin. ad Rubric. ff. solu. matrim. num. 81. Alex. cons. 147. nu. 1. vsque ad 5. vol. 5 ibi sub num. 4. Limita hunc textum procedere in extraneo promittente dotem, secus in muliere, vel eius patre, in quibus statim post contractum matrimoniũ, & eius onera, dicitur mora committi iuxta notata per glo. Bart & alios ad dicta l. de diuisione, testatur de communi, Alex. in dicto cons. 147 n. 3. ad finem.

¶ Dec. ad cap. cùm accessissent, nu. 29. de constit. in not. q. Guid. Pap. quæst 383. Gemin. consi. 124. Tiraq in tract de primogenitur. quæstio. 69. Bald. & Cin. ad l. voluntariè. C. de excus. tutor. Ias ad l. penult. ff. de constitut. princip. Lud Bononien ad l. si tincta, §. Iulianus, num. 21. D. de dam. infect. & ibi Michael Vrcur. numer. 259. Rimin. Inst. quib. alien. licet vel non, ad §. 1. nu. 161. Iacob. Menoch. in tract. de arbitr. iudic. lib. centur. 1. cons. 6. num. 7.

Tit. 13. De rei vxoriæ actione in ex stipulatu actionẽ transfusa & de natura dotibus præstita.

Rei vxoriæ actio hodiè est sublata.

l. Rem in præsenti. l. & vnica.

*Quis 4. huius legis sensus sit optimè Ioan. Camp. tract. de dote q. 57. num. 2. par. 1.

Quando stipulatio nón est necessaria, si interponatur inutiliter; valet actus, an & quibus casibus, quando aliquid non est necesse, si illud adhibeatur inutiliter, non vitiet actum. Vide Felin. plenè in ca. cùm ordinem, 1. col. cum seq. extr. de rescript. aliqua per Ias.

Iaſ. *in l.1.in fin.ff.de eden.in §.ſciendum.* Aullus Gel. *lib.4.cap 3.* Dec. *conſ* 12. Bart. *conſ.*79.

¶Ad iſtum §. vide quæſt. poſitam per Alex. *in l.1.C.vnde vir.& vxo.* Eſt iſte textus allegatus per Iaſ. *in l.1 ff ſi quis in ius vocat. nō ter.*

¶Quando aliquid non requiritur de neceſſitate, ſi illud omittatur, vel ineptè exprimatur, non vitiat actum, & eſt cōmunis opinio de qua per Iaſ. *ad l.edita, num.3.C.de edē. & l.ſi mora, n.25.ſolut.matr & l.qui in aliena. §.Celſus, de acq. hæred.* Feli. *ai c.cum ordinem, col.2.extrà de reſcrip.* Bald. *conſ* 422. Panorm. *conſ.*41. Fulg. *conſ* 59. Socyn. *conſ.*126. *part.2.*

§. Et vt plenius 1.

Cuiacius *lib.3.obſ.cap.*10. Ioh. Aurpac. *libr. 2.alleg.cap.*30.

§. Maneat. 4.

Goueanus *lib.2.var.lect.cap.*5.

§. Taceat. 5.

Vide Socin. *conſ.* 170. *in 2.vol.chart.fin* Et Bald. Nouell. *in ſuo tract.in* 8 *parte, in 1 priuilegio.* Et an illud priuilegium datum vxori, vt non habeat locum retentio, etiam detur hæredi ibidē *in eodē tract.in 2.parte, char.*94. Pilæus *quaſt.*81. Vertranius *de iure liberorum c.*5.

§. Sed nec ob impenſas.

Expenſæ neceſſariæ ipſo iure imminuunt dotem. Adde quòd ſi dos in tali legaretur vxori expreſſa quantitate, tunc ipſius expēſę videntur remitti, *l.etiam quis.* Et ibi Bart. *in p.ff. de dot.præleg.* Socin. *conſ.*359. Dec. *conſ* 212. Soci. *conſ.*126.

§. Cum autem. verb. diſſoluit. 7.

Nota quod iſte textus allegatur ad hoc, quod priuilegium conceſſum marito, non habet locum, ſi nullū fuerit matrimonium. De quo dic, vt per Doct. *in Rub.ff.ſolut.matr.* Guterius d. *parte* 1. *c.*21 *num.*8.

§. Exactio. Dotis exactio.

Nota quæſtionem. An hæredes mariti mortui, ſi volunt, incontinenti dotem in mobilibus cōſiſtentem poſſint reſtituere, & non expectare annum, & per conſequens non teneri interim alimētare vxorem, quia tale tempus anni, pupillis fuit indultum hæredibus commiſerationis cauſa. Et ideò ei poſſunt renunciare. Bald. *in Auth. & quod ei curat. C.de bon.aut.in.poſſ.col* 16. *verſ.quaro mulier miſera.* Et eſt in fine Alex. *in l.diuortio, col.*11. *ſol.mat.* Imò fortiùs Bald. *in d. Auth.* qui tenet, quod hæredes mariti in continenti reſtituendo, poſſint retinere inter vſurium medij temporis, quod percepiſſet ex tali dote, *per l.ſi conſtante, §.quoties, ff ſolu.matr.* quod vltimum dictum commendat, & reputat mirabile Alex. *& ſeq. in d.l.diuortio, in princ.*3. *col.* Idem etiam ſequitur Ang. Aret. *in §.fuerat, Inſtit.de actio. colum.*6.

¶Quod ſi ſoluto matrimonio heredes volunt reſtituere mobilia in continenti, an poſſint repetere inter vſurium. Vide Cottam, *in verbo, dos, &c.*

¶In iſto §. *exactio*, dicitur quòd immobilia ſtatim reſtituuntur. Quæro an poſſint à marito poſt mortē vxoris licite poſſidere; Dic vt per Bart *conſ.*207.

¶Quid autē cùm vxor cum hæredibus viri conuenit, vt teneat aliqua bona, de quibus fructus lucretur, donec de dote ei ſatiſfiat, an talis contractus ſit vſurarius. Vide per Pau. Caſtr. *in conſ* 384. *incip. viſis &c.*

¶Pro intellectu huius §. Crot. *ad l.2.n.*54. *ff ſolut.matr.* Cott. *in memorab.in verbo, Dos ſolu.matrim.* Iaſ. *ad §.fuerat, Inſt.de act.num.*26. Quid ſi immobilia dotalia vendidit, & earū precio mobilia emit, an debeant ſtatim reſtitui, Roman *ſingul.*228. tu habes limitationē in dote putatiua ſoluēda, in qua maritus nō habet annuā dilationem, de qua hic, vt poſt Salyc. Alexan. & alios *ad l.ſi cum dotem. §.fin. ff.ſoluto matrim.* ſequitur, & de communi teſtatur Didac. *in epit.2.parte.cap.6.§.8.numero* 24. & quid ſi mulier intra annum ad ſecundum matrimonium tranſierit. Didac. *in epit.2 par. cap.3.§.9.numero* 10.

§. Accedit. 13.

In iſto §. quæro ſi extraneus promittit dotem pro muliere, & deinde matrimoniū nō ſequitur, an reſultet inde tacita donatio, de qua in hoc textu. Vide textum *in l.extraneus. ff.de donatione cauſa mort.* Dec. *conſilio* 35. *colū. 2 cum ſequent.*

¶Datum pro dote ab extraneo in dubio præſumitur donatum. Adde & limita vt per Bald. Nouel. *in tract.de dot.6.par.principalis priuileg.*45. Dec. *conſ.*135. *colum.*1. Bartol. *ad l.vxorem.§. pater naturalis.ff.de legat.*3. An priuilegium, de quo in hoc §. transeat ad heredem, & an in ceſſionarium, Bald. Nouell. *vbi s.* 2. *par.princ.numero* 31. Ad hunc textum Ruin. *ad l.1.nu.6.5 ff ſolut.matrim.*

¶Ad gloſſ. *in verbo præſumatur*, quæ ſit differentia inter fictionem & præſūptionem. Alciatus *in tract.præſump. in princ.* Bald. Salyc. & alij *ad l.ex morte.C.de pact.conuent.* vide Iaſ. *ad §.fuerat.num.*133. *Inſt.de action.*

¶An res dotales alienari prohibeantur, adde Rip. *ad l.2.n.*103. *cum ſeq ff ſolut.matr.* Bald.

Nouel.*in tract.de dote.in 7.parte prin.priuileg.1.* Abb.*ad* c.*peruenit.extrà de emp.& vend* & Afflı.*decis.311.& decis.349.nu.*4.& adde ad dicta Auth.Rim.*Inst.qui.alie.lic.vel non, in prin.nu.*88.& 102. Rip.*in libro respons.in tit.de fun.dot.* Cepha.*consil.*51.*n.*26.*vol.*1. * Const.Roger.*in tract.de dote num.*20.

vers.in præcedent.

Præsenti.*Vbi glos.in verbo præsumatur.*Adde Abb.*in c.iux.in fin.extra de temp.ord.*

Auth.Sed quamuis.

Vide per Bart.& Alex.*in l.post dotem.ff.solu. matr.*vt per Dec.*in cons.*3.vbi plenè per eum Cuiac.*lib.*12.*obser.*Panor.*cons.*46.Bal.*consi.*7.

¶Ad id.quod ibi per glo 1.in primis verbis. Vide Mont.Ferr.*in* l.*si constante.colum.*5 *soluto matr.* Et Iaf.*in* l.*filio,prope fin.C.de leg.*Dec.*reprobantem gloss.cons.*335.& 35. Et an sit correcta, vide Aret. *in* §.*fuerat. Inst. de actio.nu.*20. Soc.Iunior.*cons.*34.*lib.*1.An habeat locum in filio ingrediente monasterium.Rip.*in* l.1.*col.* 13.*numero* 60. & *seq ff.soluto matr.* Rom.*sing.* 781. Et de dote promissa Rip. *in eadem* l.*nu.* 64 Guid.Pap.*q.*430.

¶Patri non licet minuere dotem filię ad se reuersam, ea denuo nubente,nisi eius patrimonium fortuito fuerit deminutum. Ad textum & glo hic vide Dec. *in consilio* 35. vbi in Materia Aret. *ad* §.*fuerat, nu.*20.*Inst.de actio.* Crot.*ad* l.*si constante* 2.*rep.nu* 13.*ff solut.matr.* Tiraq.*de retract.conu.ad fi.tract.n* 35. Marian. Soc.*cons.*43.*col.pen.lib.*1. Quod communis cõclusio quę habet, quod dos recuperata nõ dicatur propriè dos,fallit in casu hui⁹ Auth. vt etiam per Alc. *ad* Rub.*ff.solut.matr.n.*14. post med.in materia huius Auth.vide Ro.*sing.*788. *vbi.* An idem sit, si vellet ingredi Monasterium Rip.*ad* l.1.*numero* 61 *soluto matr.* quid si filia non vult secundò nubere, neque Religionem ingredi,sed per se stare:dic non habere locum hanc dispositionem Rip. *dicta* l. 1.*num.*63.in materia Desid Guid.*inter cons.diuers.ad caut.vlt.volun.consilio* 170. *num.*36.41. 91 95.96.& 101.*volum.*1.

Tit. 14. De pactis conuentis tam super dote quàm super donatione ante nuptias & paraphernis.

Paulus 2.*sent.tit.*22.

l.Legem.1.

Pactum nudum actionem non parit.

*Cuiac.*ad* l.*iurisf.D.de pact.& in* §.*quinimo ibid.*

l. Fructus.2.

An pascisci mulier possit, vide hic D.Got.

l.Quamuis.3.

Bartol.*consilio* 126.

l.Pactum.4.

Fulgos.*consi.*172.

l.Hæreditas.5.

Ioan.Aurpach.*libro* 2.*alleg.*c.21.Roman.*cons.* 292.Dec.*cons.*236.

l.Si conuenit.6.

Pater potest iuri suo renuntiare, quod in dote filiæ profectitia habet.

l. Pater.7.

Auus maternus nepotibus dotem restitui, vtiliter pasci potest. *Quis huius legis sensus sit Bald. Nou. *in tract.de dote.par.* 6.*pri.*23.

l.Hac lege.8.

Vxor bonorum paraphernalium domina est,vide plenè per Alex.*cõs.*144.*vo.*5.vbi quæ dicantur Paraphernalia bona, Pau.Cast.*ad* l. *Maritus, D.au* l.*Falc.* Item species bonorum vxoris.post Bar.Bald & Paul.vbi ibi Iaf.*ad* l. *maritus,col.fin.vers. in eadem,ad fi.habes.&c.C. de procur.*Zaf.*ad* l.1 *D.de iust.& iur.n.*8. & ibi Fortu.Garz.*nu.*44.& Mar.Solom.*num* 16.In materia de bonis paraphernalibus,Natta Alten.*cons.*75.*per tot.lib.*1.Dec.*consilio* 521.Cum. *consilio* 104.

l.Ex morte.9.

Ripa *cons.*3.Bald.*cons.*192.

l.Auth.Æqualitas.

Ripa *consilio* 3.

Auth. Sed quæ.

Guid.Papæ *consilio* 19.

l.Lege.10.

Vide *Nou.*22.c 20.

l.Si mulier.quæ est l.fin.

Prouisio hominis facit cessare prouisionẽ legis,vide Gomesium *ad* §.*fuerat.Inst.de act. numero* 31.Iaf.*ad* l.*item quia,num.*4.*ff de pact.* Dec.*cons.*521.Iaf.*ad* l.2.*num.*143.*C.de iure emphit.*Bart.*cons.*125.Oldr.*cons.*161.Dec.*cons.*521. Bald.*cons.*176.Bald.*cons.*110. & 366. Cuman. *cons.*104.

Tit. 15. De dote cauta non numerata.

Hic adde Titulum de pecunia non numerata.

l. Dotem.1.

Vt dos possit repeti quid necesse sit, vide hic D.Gothofr.

l.Quod

l. Quod de suo. 2.

Vide Roland. à Valle *consi 90. num. 14.*

l. in dotibus. 3. & vlt.

Moris est dotalibus instrumentis conscribi dotes esse datas.

Tit. 16. De donationibus inter virum & vxorem, & à parentibus in liberos factis & de ratihabitione.

Clarus *4. senten. §. donatio. q. 9.*

l. Bona quondam. 1.

Confiscatio bonorum mariti non infirmat vxori factas donationes.

l. si ancillam. 2.

Paulus *2. senten. 36. §. 7.*

l. Donatio. 3.

Donatio facta ab vxore eius morte confirmatur.

*Cuiac. *ad l. iurisgentium, ff. de pact.*

l. Nec inter. 4.

Nota hic quod socer consocero donare potest.

l. si vt proponis. 5.

Nota istum textum quod donatio inter socerum & generum non valet. vide Alexand. *in consilio 159. in vol. pen. col.*

l. Etiamsi vxoris. 6.

Nota istum textum quod donatio inter virum & vxorem, & inter patrem & filiũ morte donatarij extinguitur. Bald. *in l. 1. C. de donat. prop. nup.* vide Dyn. *in cap. ratum, in fine, ff. de reg. iu.* & ibi per Nicol. Boer. *in vlt. addit.* Corras *libro. 3. miscel. c. 5.*

Adde Crem. *sing. 6.* Sylu. nupt. *libro 4. nu. 20.* Vbi ponit ampliationes & limita. Paris. *consil. 80. numero 12. libro 1.* Cotta *in memor. in verbo, concubina*, & vide quæ habes *ad l. quintus, ff. de donat. inter vir. & vxor.* Gul. Benedic. *in repet. c. Raynutius, extra de testam. 1. parte, in verbo, cuidam Petro tradiderunt, numero 100.*

¶ Nota donationem requirens duorum cõnsensum, non confirmari nisi morte vtriusque & donantis etiam consensum prǫstantis, vide Tiraquell. *in ll. commun. gloss. numero 86. & cum sequent.* de veritate eius dicti *numero 161. seq.* etiam infra *in l. nec fratres, Cod. de donat. causa mort.*

l. si ex voluntate. 7.

Donatio cõstante matrimonio facta, non valet etiam inter viuos coniuges.

l. si fructus. 8.

Quatenus recuperetur donatio inter coniuges facta, vide hic D. Goth.

l. Et si de tua. 9.

An traditio transferat dominium, notant Doctores hîc.

l. si maritus. 10.

Paul Cast. *in l. si pater puellæ, §. de inoff. testam.* dicit quod donationes reciprocę valent inter virum & vxorem. Hyp. *sing. 50.*

l. sicut cessat. 11.

Soli repetitio vbi non detur, Bart. hîc.

l. si maritus. 12.

Hæc lex hodie immutata est, *per Nou. 162. cap 1. § 1*

l. si quidem. 13.

Res obligata alienari solet, saluo iure debiti.

l. Ex verbis. 14.

Optimè hæc lex explicatur à D. Goth.

l. si non. 15.

Reuocata donatione, an res donatæ reuocari in hæreditatem donatoris videantur, notat hic Gloss.

l. si filij tui. 16.

An & quando præsumatur emptio simulata D. Goth. hîc.

l. De his. 17.

Facit hic *l. 4. §. de donat. ante nupt.*

l. A marito. 18.

Quomodo procedat ista lex & quomodo limitetur, vide Crauet. *consil. 102. in 1. vol. nu. 6. versi. 1. Et in vers. solum superest.* Et Deci. *consilio 240. vel melius 202.*

l. Si constante. 19.

Roland. à Vall. *1. cons. 87. num. 8.*

l. Creditor. 20.

Sententiam huius legis, optimè explicat D. Goth. hîc.

l. si propriis. 21.

Vide Vlpian. *7. §. 1.*

l. Maritus. 22.

An ex iure patronatus censeatur locupletior donatarius, Bald. hic.

l. si te in. 23.

Nota hic donationem valere, inter socrum & nurum.

l. Res vxoris. 24.

Vide Ruin. *in l. si quis arbitratu, chart. 27. de verb. obligat.* Et Bart. *in l. post contract. 4. col. vers.*

contrarium,cri. vt per eum hic Alciat. *lib.*4 c. 27.*parergon.*Cuiac.*lib.*3.*obſ.*c.10.

l.Donationes.25.

Ad ampliationem iſtius legis, quæ loquitur de donatione facta per Principem vxori, quòd valeat ſtatim, an procedat in donatione facta filiis Principis vel Regis.Vide Corſet.*in tract.de nupt.in verſ.6.*

l.Donationes.26.

Amplia, vt procedat etiam in donatione quam Imperator, vel Rex facit filiæ ita ſingulariter.Bal.*in c.1.§.item ſacramenta, in ante pen.col.extra,de pact.*firm.Ferdinand.Ludo.*in Auth ex teſtamento 3 col.infr.de col.*Et l.*ſi verò §.de viro, in eius repetit.in 4.char.D ſolut.matr.* Alex.*in* l.*quanquam,in infr. de teſtamento milit.* Iaſ.*in prælud feud.*8. *col.* Menchaca *controu. illuſt.lib.*1.c 3. Gilbert. Reg. *libro* 2.*enantioph.* c.18.

¶ Ad materiam iſtius legis vide Iaſ. *in* l.1. §.*ſed mihi D.de verb.oblig.* Donatio inter virũ & vxorem licet non valeat vt hic,fallit tamẽ in caſibus de quibus per Soc. *in reg.* 141.*incip. donatio inter virum.* Donatio inter virũ & vxorem,inter patrem & filium morte confirmatur. Limita vt procedat quando eſt facta actualis traditio, ſecus ſi ſola promiſſio l. *Papinianus,D.eodem,* Bart.*in* l.*continuus, §.ſi. vltima col.D.de verborum oblig.*Sed in contrarium videtur textus *in* l *ſi ſtipulante,D.eodem,* & tunc habeat vim relicti, quaſi donans tacendo vſque ad mortem videatur relinquere in teſtamento gloſ.& Doct.*in Authentica ex teſtamento.* Et *in* l. *illud,in fine infra ad leg. Falcid.* Et hinc infertur,quòd ſicut præmoriente legatario,reducitur legatum in cauſam caduci. l. *vnica C.de caduc. toll.* ita præmoriente coniuge, cui eſt donatum, l. *cùm hic ſtatus*, §. *ambo, D.de donat.inter virum & vxor.*euaneſcit,ſicut quoddam legatum eſt pro non ſcripto.

¶ Donatio facta à patre filio in poteſtate, ſtatim non valet regulariter, *d.l. donationes. quas parent.* Et per Scribentes *in* l.2.*ſupra de inoff.de don.*Adde 11.fallentias Socini *in regula* 140.*incip.donatio facta.*

¶ Adde Crem.*ſing.*4.Iaſon.*ad* l.*frater à fratre,num.*44. D.*de condict.indeb.* Soc.*in reg.*103. *donatio.*Et dum hic textus diſponit quòd talis donatio confirmetur morte, vt etiam habetur in l 1. *eodem titul.* Adde & amplia habere locum etiam in donatione tacita & præſumpta,vt per Tiraq.*ad* l.*ſi vnquam in verbo donatione largitus, num,* 154.*C.de reuoc.donat.*Pariſ. *conſ.*16 *num.*22.*libro* 2. Iaſ.*ad* l.1.§.*ſed etſi mihi, nu.*7.*D.de verborum oblig.*Bellon.*conſ.*4.Port. *lib.*5,*conclu.*24.Iul.Clar.*lib.*4.*ſent.§.donatio.q.* 8. vbi latiſſimè an & quando valeat donatio facta a patre filio,vel confirmetur morte vel iureiurando.

¶Contractus qui celebratur cum Imperatore & Auguſta, habet vim legis,vide aliqua per Alex. *ad* l.*centurio,nu.*26.*de vulg.& pupil.* per Dec. *ad* l. *ciuitas,nu.*6.*ſi cert.pet.*vbi Iaſo. *num.*8. & alij omnes. Cotta *in memor. in verbo, contractus*, quid in priuilegio principis, Balb.*deciſ.*125.

l.Si vnus. 27.& vlt.

Notá nihil tam peculiare, principi eſſe quam humanitatem.

Tit. 17. De repudiis & iudicio de moribus ſublato.

Ræuardus *lib.*4 *variar.c.*13.

l. Matrimonium.1.

Cuiac.*lib.*2.*obſ.*c.34.

l. Liberum. 2.

An ſponſalibus renunciari poſſit *vide* l.2. §.1.D.*eod.*

l.Dubium.3.

Contius *lib.*1.*diſput.*c.7. Cuiac. *lib.*13.*obſ.*c. 25.

l. Filiæ.4.

Vide l.20.§.*de inoff.&* l.5.§.*eod.*

l. Diſſentientis. 5.

Vide Cuiac.*in Nou.*22.

Auth.Econtra.

Factum filij patri non nocet.

l. Vxor.7.

Cuiac.*lib.*6.*Vide quæ notaui *ad* l.*vxores,* 5.*D.de diuort.*

l.Conſenſu.8.

Thori ſeparatio inter maritum & vxorem de communi conſenſu omniũ,an poſſit fieri. Vide deciſ.*in conſ.*140 Adde,vltra ea,quæ notãt doctores hic quod mulier perdit dotem & bona paraphernalia,ſi adulterium commiſerit,vt late per Cott.*in Memor.in ver.mulier propter.*Et hoc procedit,etſi eam maritus criminaliter non accuſauerit, vt eſt communis opinio, vt per Alex.*conſ.*109. Et in materia huius legis an hodie mutata ſit,vide Cur.Iu. *in Rub.C.de edendo.num.*18. Bald. Nouell. *in tra. Dot.*2 *parte prin in* 11.*priuil.leg.*Quid in vidua committente ſtuprum vide Caſt.*in* l.*ſororem, C.de his quibus vt indignis,* Hipp.*ſing.*234.*circa ſi.Et ſing.*416. Et Boer. *in deciſ.*338 n.2. Alciat. *in reg.*2.*præſumpt.n.*4.Et Crau.*conſ.*20.*&* 416. Et de prima materia vide Pet.Gerad.*ſing.*48. Et vide *om.ſing.*4.Et ibi Nic. Pig vbi late.

§ Matri-

¶Matrimonium dissolui non potest absque causa legitima, facit illud dictum, *Quos Deus coniunxit homo non separet*, Marſ. *ſing.* 500. idē *ad Rub. de fideiuſſ. num.* 360. Cepol. *caut.* 61. & 105. & contrafaciens tenetur probare causam contrafactionis, & an admittātur domestici, Parif. *conſ.* 54. *lib. quarto*, quod intellige quādo copula est secuta. Alias per ingressum vnius ad religionem matrimonium dissoluitur, & alter remanens potest transire ad secūda vota. Abb. *ad c. verum de conuer.* vbi in fine ampliat id procedere etiam si per vnum sponsa fuit cognita à sponso, quia hoc non obstante potest eo inuito intrare religionē, & nec per hoc dicitur matrimonium carnaliter cognitum. Fel. *ad c. pe de probat.* Alci. *lib.* 6. *parerg.* c. 20 Afflict *deciſ.* 304. *numero* 10. Pro intellectu Alber. *in tract. de teſt* 4. *par. princ. num.* 4.

¶ Ad hunc textum quod mulier propter adulteriū amittat dotem, vide Dec *ad Rubr. C. de edict.* & ibidem alij Rip. *ad Rubr. extra de iniur.* Tiraq. *in ll. connub.* 1. *par.* 1. *gl.* 1. *n.* 24. & 5. & *gl.* 8. *n.* 238. Guid. Papæ 7.885. Alex. *conſil.* 189 *vol.* 6 Diaz. *reg.* 216 Rom *ſing.* 4. Cotta *in mem. r. in ver. mulier propter.* Marſ. *ſing.* 234. Gerard. 4. Ro. *conſil.* 286. Iul. Clar. *lib.* 5. *ſent.* §. *adulterium*, *verſ.* & *ſcias*, Didac. *in epito* 2. *par.* c. 7. §. 6. Quid in osculo luxurioso doctores vbi sup. Quid in bonis paraphernalibus, quod amittat, Rom. *ſing.* 315. Ang *de maleſ. in ver. che mi hai adulterato la mia, numer.* 27. Iul Clar. *vbi ſupr. in verſ. adde quid*, & *verſ. ſcias etiam.*

¶Quid in vidua, quæ mortuo marito stuprum commiserit, quod sic Paul. de Cast. *conſ.* 121. *reuocat in dubiū*, & 128. Hip *ſing.* 234 & 416. Boer. *deciſ.* 328. Alc. *reg.* 2. *præſump* 3. Crau. *conſilio* 205. & 416. Gerard. *ſing.* 48. Felin. *ad c. paſtoralis, numero* 5. *de iudi.* Iul. Clar. *libro* 5. *ſententi.* §. *ſtuprum*, & plura in materia ad hunc textum, Iul Clar. *vbi ſupra* §. *adulterium.*

¶Quid in adulterata per vim, Abba. *conſi.* 4 *lib.* 1.

¶Quid in sponsis, si quid dedissent vt illud amittant secuta fornicatione per ea, quę habentur *ad c. quemadmodum de iureiur.* & per Felin. *ad c. paſtoralis, num* 5 *de iudic.*

¶Ad §. *ſuper plagis*, vide Menoch. *in tract. de arbitr. iud. lib.* 2. *centu.* 2. *caſ.* 106. *numero* 6.

Auth. Sed nouo.

Nota d. Auth. perpetuò quia est singularis, & præcipuè contra viros verberantes vxores sine causa, quod autem maritus suam vxorē moderatè castigare possit, vide Tiraq. *in ll. cōmuni. in gloſ. prima partis, num.* 22. ad quem locum omnino vide Rom. *ſing.* 4. *licet vxorem*, Cotta in verbo, *Actio iniuriarum* & *in verbo vxor*, vbi etiam an vxor verberata à marito, iniuriarum agere possit ad quod adde Tiraq. *in d* l. *num.* 24. Nota tamen si mulierem à viro iniustè verberari constet, illam à viro recedere, *vt in Authentica vt liceat matri*, §. *quia vero plurimas.* Et an & quando licitum sit viro cum causa verberare vxorem, late per Felin. *in c. illud poſt prin.* 4. *colum. de præſump.* & quando licet vxorem cædere, vide *in Auth. liceat matri.* §. *ſi quis autem propriam, colum.* 8. & Io. de Plat. *cum Apoſt.* Inſt. *de his qui ſunt ſui* & licitum est etiā ponere in vincula. vide Iaſ. *in* l. *miles.* §. *iudicanti.* ff. *de re iud.* Felin. *in c. contingit, in fi. extr. de for. comp.* vide in Syluia nup. *in* 1. *char. per col.* 4. An autem huiusmodi causæ sufficiant ad separationem thori. vide latissimè Alex. *in Rub. ſolut. matr.*

l. Si constante. 9.

Hæc lex hodie abrogata est per *Nou.* 117.

Auth. Quod hodie.

Hæc itidē correcta est per No. Iusti. 140. *Corras. in arrest. Martini Guerræ.

l. in causis. 10.

Vide Nou. 22 c 6. & Nou. 117. c. 11.

l. iubemus. 11. & vlt.

Nota hic matrimonium, sine dote esse posse.

Tit. 18. Soluto matrimonio, quemadmodum dos petatur.

l. Dubium. 1.

Vide hic Bart. & Alexand.

l. Secundum. 2.

Vlpian. 6. §. 4.

l. si ignorans. 3.

Spurij i j dicūtur quibus pater incertus est.

l. Dos à patre. 4.

Glos. *in verbo filiofam.* vide Alexandrum *in conſi.* 115. *in* 1. *vol.* & *in* l. *poſt dotem*, & ipse Ias. post Bar. ff. *eo. tit.* vbi de ista Martin. opinione & per Campegium in isto tract. *dos. in parte*, *p.* 152. *cum ſeq.* & *conſilio* 592. 4.

¶Dos à patre profecta post obitum filię ad eū reuertitur. Limita vt per Crau. *in conſi.* 84.

¶Ad Glo. fin. ibi dum Mar. dicit non habere locum in consuetudine existentibus liberis. An hæc consuetudo locum habeat in dote promissa, & non tradita quod possit peti, Dec. *conſi.* 35. Rip. *ad* l. *in quartam. nu.* 190. ff. *ad* l. *Falcid.* Quod sic in materia Guid. Pap. 438.

Crau. *d. con.* 84. *ad* §. Rot. *dec.* 12. *de restit. spol. in prin.* per Bisig. Capic. *dec.* 176. Quod sic consuluit Soc. Iun. *consi.* 35. *libro* 1. contrarium idem *cons.* 114. *vol.* 3. Franc. Zoan. *cons.* 35 Mo. *ad l. post decem. num.* 38. *ff. soluto matr.* Soc. Iun. *ad rub. ff. eo. tit. in p. part. nu.* 50. Sil. nup. *lib.* 2. *nu* 79. Rol. à Valle *in tract. de luc. dot. q.* 5. *num* 8.

l. Si quidem. 5.

Ad Glossam primam ibi quod mors alicuius per famam publicam probari possit. An & qualiter mors probetur post Bar. hic, *& ad l.* 2. §. *si dubitetur. ibi DD. quemad. testa. aper.* Sal. *ad l. fi. nu.* 2. *C. de sacrosanctis eccle.* Bart. *in tract. de testib. numero* 37. *cum seq.* Et cui incumbat onus probãdi, an ei qui dicit aliquem esse viuum, an ei qui dicit esse mortuum, post Bart. hic Capel. Tolos. *q.* 312. *& q.* 316. Alex *cons.* 4. *nu.* 7. *libr.* 2. *& cons.* 25. *libro* 4. Corn. *consi.* 10. *nu.* 5. *cum seq. lib.* 1. *& cons.* 96. *num.* 6. *lib.* 4 Fel *ad c. quoniam frequenter. numer.* 24. *vt lite non contest.* Boer. *dec.* 288. 2. *p.* An mors probetur per librũ rectoris ecclesiæ, vbi sit mẽtio de morte suorum parochialium. Crau. *de ant. temp. fol.* 99. *num.* 1. *p.* 1.

l. Si circunscripta. 6.

Cuiacius *libro* 17. *obs. cap* 1.

l. Filiæ. 7.

Cuiacius *dicto libro* 17. *obs. cap.* 6.

l. Nec maritus. 8.

Vide *l. vnica*, §. 7. *C. de rei vxor. act.*

l. Dotis 9.

Soluto matrimonio, dominium rei dotalis reuertitur ipso iure, non possessio.

l. Si constante. 11. & vlt.

Nota hic quod mortuo marito dos ad vxorem reuertitur.

Tit. 19. Si dos constante matrimonio soluta fuerit.

l. Si constante. 1. & vnic.

Ad intellectum huius legis vide hic Cuia.

Titul. 20. Ne fideiussores vel mandatores dotium dentur.

Macrobius 1. *Saturn. cap.* 6.

l. siue. 1.

Iason *ad l. si constante, numero* 59 *ff. soluto matrim.* vbi Bal. Nou *num.* 55. Guid. Papæ *decisio.* 250. adde Rimin. *Inst. quibus alien. licet vel nõ, in prin. numero* 343. *& sequ.* Ozer. *ad* §. 1. *num.* 6. *Inst. de fideiuss.* post Port. *ibi, colum.* 2. *ad fi.* Iun. à Costa ibidem, *numero* 1. *&* 2. Gut. 1. *parte re. sol. c.* 21. Ad glossam magnam in fine, quod legi prohibitiue loquenti renuntiari non posse, adde Glossam *ad l. à diuo Pio, de re iudi.* Gomes. *ad* §. *item si quis postulante, numero* 32. *Inst. de action.*

l. Generali. 2. & vlt.

Ad intellectum istius legis vide Bartolum & Alex *in l. si constante.* §. *quoties. ff. solut. matr.* Paulus de Castro, *cons.* 16. Ad glossam finalẽ istius legis, item an pater vbi legi prohibitoriæ annumerari non potest, tu vide latè Tiraq. *in tract. primogenit. q.* 24. *numero* 10. *& seq.*

Tit. 21. Rerum amotarum.

Nota hic actionem rerum amotarum nasci ex delicto.

l. Compensationis. 1.

Vide *Nouell.* 96.

l. Diuortij. 2.

Cuiacius *libro* 17. *obser. c.* 6.

l. De rebus. 3. & vlt.

Cuiacius *lib.* 7. *obser. c.* 37. *&* 13. *obs.* 37.

Tit. 22. Ne pro dote mulieres bona quondam mariti addicantur, id est, in solidum dentur.

Quid sit addicere, explicat hic D. Goth.

l. Vt vxori. 1. & vnica.

Vide l. 12. *ff. de rebus auth. possid.*

Tit. 23. De fundo dotali.

l. Si æstimata. 1.

Ad intellectum huius legis vide l. 28. *&* 67. *ff. de verb. signif.*

l. Mariti. 2. & vlt.

Cuiac. *lib.* 7. *obser. c.* 13.

Tit. 24. Diuortio facto, apud quem liberi morari vel educari debeant.

l. Licet. 1.

Vide *Nou.* 117. *c.* 7.

Tit. 25. De alendis liberis ac parentibus.

Coniunge hic *Titul. ff. de agnosc. & alendis liber.*

l.Parentum.1.

Forcatulus auiarij,*cap.2.*

l.si competenti.3.

Vxor agere potest aduersus maritum pro alimentis filio communi præstandis.

l.si patrem.4.& vlt.

Forcatulus *dicto cap.2.*

Tit.26. De concubinis.

l.Nemini.1.& vnic.

Huius constitutionis meminit Zozomenus 2.*Instit.*8.

Tit. 27. De naturalibus liberis & matribus eorum, & ex quibus causis iusti efficiantur.

l.Senatores.1.

Per istam legem decisum fuit,quod si nobilis ex ancilla filios procreauerit, & testamento eos hæredes instituerit,vel eis legauerit libertatem & aliquid aliud, quod legatum non valet. vide Decium,Socin.*consil.* 203.ad istam materiam vide Baldum *in c.fin. in fine,de feu l.sine culpa non amitt.*

¶Adde Afflict. *decis.*203.*vult dispositio.*sed an filij legitimi & naturales possint consentire vt eis relinquatur, Rom.*cons.*43.probatur *in Authen.licet.eod.tit.*Crau *cons.fi.* De materia huius legis Palcot. *in tractat. de not. & spur.qu.*50. Rip.*ad l 1.nu.* 68.*ff.solut.matr.* De intellectu vide Ludou. à Sard. *in tract.de natur.lib.par princ.sub Rubrica.* cautela circa limitationem.*num.*12.*volum.tract.*10.Cephal. *cons.*48.*num.*23.*&* 37.

l.Matre.2.

Vide Cuiacium *ad Nouel.*74.

l.si quis.3.

Cuiac.*ad tit.*1.*lib.*3.*Inst.iur.ciuil.*

l.Diui.5.

Corras.*lib.*4.*miscell.cap.*24.

l.Iubemus.6.

Huic legi derogat *Nou.*89 *c.*11. *in fine.*

l.Legem.7.

Lex Anastasij in futurum abrogatur, *Nou.* 89.*cap.*7.

l.Humanitatis.8.

Ad intellectum huius legis vide *l.*2.*supra hoc tit.*

Auth.Licet patri.

Filio spurio de æqualitate canonica alimenta debentur.Dec.*cons.*132 *f.*192.*in*2.*vol.*

¶Naturalis succedit patri ab intestato in certa portione, sed ex testamento vel inter viuos potest succedere invniuersum nõ stantibus legitimis & naturalibus,vt hic.*& in* §. *ne igitur.* vbi Bar. & Angel. *Auth.quibus mod. nat.effic.sui.*Paris.*cons.*1.*num.*29. *volum.*2.Pro intellectu ad h.Authen.Anto. Rub. *in repet. ad l.pater filium ff.de inoff.testam.n.*32.Picus *in rep l.Titia.§. Titia.num.* 77.*cum seq.ff.de legat.* 2.& quod hæc Authent. *licet* loquatur tantum de naturalibus susceptis ex concubina, procedat tamen etiam in natis ex soluto & soluta,declarat post Abb. *ad c.tanta.vers & aduerte diligenter.ante fil. qui filij sint legit.* Io. Pauſ Lancel. *obseru.inter cons.diuers.ad caus. vlt.vol.cons.*166.*num* 52.*volum.*1.

l.Communium.9.

Pater non potest plus relinquere filio legitimato, quam quod minùs reliquerit vni ex filijs l.gitimis & naturalibus. vnde post alios de quibus ibi Dec. *cons.*395 & nouissimè congerit Barthol. Ghit *cons.*171.*num* 11. vsque ad fin. *inter cons.diuerso.ad caus.vlt.volunt.vol.*1 & ibidem clarissimus iurecõsultus M.Ant Orad.*cons.*172.*n* 7 & Const.Florens, *cons.*173 *num.*8.*cum seq.*& licet iste textus loquatur in legitimato per oblationem curię, tamen procedit & locum habet etiam in legitimato per rescriptum,vt contra Roman. Alex & Socin.Iun.congerit & de communi testatur Constant.Flor.*d.cons.*173.*num.*9.*cum seq.*in materia Gozad.*cons.*48.*num.*18.Cuiac. *libro* 17.*obser.cap.*6.

l.Cum quis.10.

Concennatius *lib.*2.*quæst.cap.*10.

l.Nuper.11.

Nota hic quod affectio maritalis nuptias facit.

Auth.Item si quis.

Ad istam materiam vide Dec. *cons.*176.

Auth si quis liberos.

Aret.*in §.fin.Inst.de adopt.* Paris. *cons.*12.Ias. *in l.Gallus.§.etiam quid si tantum.*

l.Cuidam.12.& vlt.

Nemo natus ex filio spurio admittitur ad successioné,ac si esset natus ex filio naturali.vide plenè per Bartol.*in l.Gallus.§.quid si hic ff.de liber.& posth.*& Ias.*in l.hæreditas, vlt. col.C.de his quib.vt indig.* & Alex.*in consil.*743. vide per Cott.*in verb.Nepos.*vide plenè &per Dec.*in cons.*55.*in fin.* & numquid legitimatus possit venire& contra tabulare patris testa-

mentum.vide Franc.Curt.*conſ.13.in 5.volum.* nepos natus ex legitimo matrimonio, licet ex patre ſpurio ceſſante legitima ſobole,poteſt in teſtamento hæres inſtitui ab auo per *d.l.cum quidam.§. quod,in verſ.quid vitiũ. primum.*quia ratio ceſſat in nepote cum quo auus,nihil vitij commiſit,& iſtam opinionem firmat gloſſa magna ibi , in verbo *aperimus*, quam ſequitur Bald.vltra Bart. *in d.l.Gallus.* & ibi per Imol. Raph & Paul.& idem Paul. *in l.fin.ff. de his quibus vt indign.in 2.colum.& conſilio 118.incip.Odeatiui.*Frideric.de Senis *in conſ.57.incip. in præſenti conſultatione*, vel & iſtam opinionem tanquam veriorem ſequitur Alex.*in d.l Gallus.§ quod ſi is,prope fin.*vbi hoc dicit etiam procedere in nepote clerici , licet ſecundum eũm ſecus ſit in nepote nato ex filio inceſtuoſo , ſecundum Bald.*in l ſi quis,ſupra de inceſt.nupt.* Clarus §.*teſtamentum.quæſtione 32.*

¶In materia vide Decium *conſ.85.ad fin.& conſil.462. num.15. cum ſeq.*poſt Alex.*conſilio 184 lib.5.* Afflict. *deciſ 96.*Crau.*conſil.138* Paleot.*de not.& ſpur.c.30.cum ſeq.* Rip.*in libro reſpon.in tit.de natur.lib.*Alex.Teut.Bergom. *conſil.162. num. 39.inter conſ.diuerſ.ad cau[illegible]lt. volum.*1.in materia Dec.*conſ.158.per totum.*

Tit.28. De teſtamentaria tutela.

Cuiac.*lib.7.obſer.cap.6.*

l.Quem.1.

Tutor illegitimè datus ſi ſe immiſcuerit, tenetur actione negotiorum geſtorum.

l.Etſi à patre.2.

Vide hic Baldum & Salycetum.

l.ſi tutores.3.

Varias ætatis ſignificationes explicat Cuiac.*lib 6.obſ.cap.3.*

l.Mater.4.

Ad emendationem huius loci vide Cuiacium *in tit.*Inſt.*de tutel.*

l.ſi pupillorum.5.

Hanc optimè explicat Salycetus hìc.

l.ſi tibi.6.

An tutor teneatur de negligẽtia,notat hìc D.Gothofr.

l.tutelæ.7.

Cuiac.*lib.7.obſ.cap.6.*

l.tutores.8.& vlt.

Nota hic tutores Græcis verbis etiam dari poſſe.

Tit. 29. De confirmando tutore.

l.Teſtamento.1.

Tutor inutiliter datus excuſatione non indiget.

l.Neque.2.

An per epiſtolam tutor dari poſſit, notat hìc D.Goth.

l.ſi vt proponis.3.

Confirmatio tutoris, in iudicis de liberatione conſiſtit.

l.Naturalibus.4.& vlt.

Ad intellectũ huius legis vide *Nou.89.c.14.*

Tit.30. De legitima tutela.

Vide Vlpianum *Tit.2.& 3.*

l.Ad auunculos.1.

Ad quos deferantur legitimæ tutelæ optimè D.Goth.hìc.

l.Ad agnatos.2.

Minima capitis diminutio agnatum excludit à tutela.

l.Conſtitutione.3.

Mar.Vertran.*de iur.liberorum cap.31.*

l.Frater.4.

Cuiac.*lib.11 obſ.cap.16.*

l.Nemo.5.& vlt.

Vbi onus tutelæ ibi ſucceſſionis emolumentum eſſe debet.

Tit.31. Qui petãt tutores vel curatores.

Vide *lib.3.Cod.Theod.Tit.18.*

l.Admone.1.

Ad intellectum huius legis,vide hìc Bart.

l.Patroni.2.

Iunge *l.19.D.de iure patronat.*

l.in locum.3.

Concordat *l.5.D.de tutor.& cur.datis.*

l.ſi filiis.4.

Creditor in ſubſidium petit tutorem pupillo debitoris ſui dari.

l.Amita.5.

Vide *l.vlt.§.1.ff.de adminiſtr.tutor.*

l.Matris.6.

Cuiac.*lib.7.obſ.cap.17.*

l.Admone.7.

Facit hic *l.7.§.2.D.de minorib.*

l.Cum à matribus.8.

An tutor petatur per procuratorem notat D.Goth.hic.

l.Cum iure.9.

Non imputatur matri ſi tutorem non petierit filio.

l.Nepotibus.10.

Huc facit l.2.§.*h.t.*

l.Matres.11.& vlt.

Nota hic quod error iuris matrem non excuſat.

Tit.32. Vbi petãntur tutores vel curatores.

l Magiſtratus.1.& vnica.

Hæc lex optime explicatur hic à D.Goth. quem vide.

Titul.33. De curatoribus vel tutoribus illuſtrium vel clariſſimarum perſonarũ.

Huc pertinet Nou.32 c.40.*in fine*.

l.illuſtribus.1.

Notá hic clariſſimorũ nomẽ eſſe generale.

l.Generali.2.

Quis ſit huius legis, ſenſus explicat hic D. Gothof.

Tit. 34. Qui dare tutores vel curatores poſſunt, & qui dari non poſſunt.

Rectè datur hic Titulus, quoniam non omnium iudicum eſt tutores dare.

l.Cum tibi.1.

De lectione huius legis,vide Cuiac.hic.

l.Maritus.2.

De tutela fœminarum,vide Cuiac.*li.7.obſ.c.14.*

l.Luminibus.3.

Curator eſſe non poteſt vtroque oculo orbatus.

l.Militiæ.4.

Paul.1.*ſent.Tit.*4.§.*vlt.*

*Bald *conſ.*45.1.*quæſtione,part.*3.

l.Neque à.5.

In quo fallat hæc lex optimè declarãt Bar. & Bald.hic.

*Oldr. conſ. 128. quoniã Calder. *con.*17. Alex.*conſ.*161.*ſuper* 1.*par.*5.

l.Quod dicis.6.

Vide l 24.§.*de tutor.datis.*

*Alex.*con.*161.Bart.*con.*148 Bald.*conſi.*308.

l.in ſeruili.7.

Seruus non poteſt dari à iudice, tutor aut curator.

l.Creditorem.8.

Pro intellectu huius legis,vide D.Got.hic.

Auth.minoris.

Beroius,*q.*49.

l.Si ſororis.9.

Habenti,tutorem legitimum,alius à iudice dari non poteſt. *Oldrad.*conſ.*147. Alex.*con.*161.

l.Curatorem 10.

Cuiac.*lib.*17.*obſ.c.*6.

l.Vniuerſis.11.

Nota hic quod minori datur curator ad lites.

l.curator.12.

De generali & ſpeciali procuratore vide Bartol.

l.Ne magiſtratus.13. & vlt.

Quis tutor dari non poſſit,declarat hic D. Gothofr.

Tit.35. Quando mulier tutelæ officio fungi poteſt.

Vide Nou.94.*&* 118.*cap.*5.

l.Tutelam.1.

Regulam huius legis limita vt per Bar.hic.

l.Matres.2.

Beroius,*q.*66.67.*&* 68.

Dec.*conſ.*16.*&* 491.Cur.*conſi.*94.Cuman. *con.*93 Bart.*con.*145.

Auth.matri.

Mater quæ vult eſſe tutrix filiis 3. iurare debet.vide Bal.*in iſta Auth.poſt princ.*An autem mater auiæ paternæ præferatur , vide Socin.*in con.*281.

¶Mater & Auia renuncians inter acta nuptiis,& Velleiano,non extantibus teſtamentariis præfertur legitimis & datiuis tutorib⁹, fœminis aliis interdictis. An mulier minor 25.an.poſſit eſſe tutrix & ad quid teneatur volens ſuſcipere tutelam,Bart.*ad* l.*ſi quis ſub cõdit.D.de teſtam.tut.*Aret *ad* §.*actionum.nu.*4.*Inſtit.de actio.& ad* §.*præterea.Inſtit.eo.nu.*40.Boer.*deciſio.*124.*n.*9.*vſque ad ſi.* Curt.Sen. *cõſ.*66.*col* 6.*in ſi.& ſeq.*Alc.*reg.*1.*præſumpt.*25.*n.*6.

¶Adde quod talis tutela quæ matri cõpe-

tit, non potest ei à patre auferri, vt not. Bald. *conf*. 208. *testator. lib*. 2. licet contrarium videatur velle Bart. *ad l. miles*. §. *sexaginta. in fin. D. de adulter*. refert Dec. *ad regu. fœmine. num*. 18. *D. de reg. iur*. Amplia hunc textum etiam si mater excluderetur statuto à successione filiorum propter agnatos. Dilect. *cau*. 1. *de tut. & execut. tit*. 7 not. Salyc. hic, & ad Auth. *sicut, in fi. C. de legit. tut*. Alex. *conf* 109. *viso statuto. lib*. 3. licet in aliis tutelis leg. si priuati sint hæreditate etiam à tutela excludātur, vt not. Bar. *ad l*. 1. *D. de legit. tut. &* Deci. *ad c. ex parte, extr. de appellat*.

*Bart. *conf*. 229. *cauetur, in fin*. Dec. *consil*. 16. Bald. *conf*. 224 *quæritur, parte* 1. Curt. *conf*. 94. Alex. *conf*. 161. Bald. *conf*. 379. Fulgos. *conf*. 211. Cum. 93. Socin. *conf*. 153. Feder. *conf* 254. Dec. *conf*. 188. Corn. *conf*. 185. & 238.

Auth. Sacramentum.

Hic continetur exceptio *l*. 8. *supra tit. prox*.
* Franc. Curt. *consi*. 94. Cum. *consi*. 93. Socin. *conf*. 20:

Auth. Ad hæc.

*Zabar. *conf*. 51.

l. si pater. 3. & vlt.

Roland. à Valle 1. *conf*. 13. *Bal. *conf*. 48. Soc. *conf*. 181. Bart. *conf*. 145.

Tit. 36. In quibus causis tutorem vel curatorem habenti tutor vel curator dari potest.

l. Potuit. 2.

Vlpianus 11. §. 23. *Fulg. *conf*. 182.

l. Licet tutorem.

* Roman. *consi*. 288. *in hac causa, &* 454. *iure præsenti*.

l. Cum ob. 5. & vlt.

Paulus 2. *sent*. 25. §. 8.

Tit. 37. De administratione tutorum vel curatorum & pecunia pupillari fœneranda vel deponenda.

Auth. Nouissime.

Hæc Authentica desumpta est Nou. 72. *c*. 6. & 7. * Rom. *conf*. 139. *propositio. & conf*. 28. *visa facti*, Soc. *conf*. 2. *sequ. ord*.

l. Frustra. 1.

Curator adulti non tenetur pro tutoribus antecedentibus. *Fulg. *consi*. 177. *publicato*. Feder. *conf*. 124. *quidem constitui*. Bald. *consilio* 211. *licet, parte* 5.

l. Aduersus. 2.

Cuiacius *libro* 17. *obs. cap*. 7.

l. sumptus. 3.

Vvrms. 1. *pract*. 38. *cap*. 11.

l. Nisi eam. 4.

Pro intellectu huius legis vide Salyc. hic.

l. Frustra. 5.

Molinæus *de vsur. q* 39. *numero* 298.

l. Non est ignotum. 6.

Vbi glo. in verbo, *sua*. Glossa ista est reputata singularis, vt notatur per Abb. *in cap. reprehensibilis. in 2. col. versi. item dicit gloss. de appel*. *Signo. de Homod. *consi*. 36.

l. Tutelam. 7.

Tutor rem pupilli vendere non debet contra formam testatoris.

l. Etsi scisses. 8.

Nota hic, quod ignorans se tutorem nullo modo tenetur.

l. si curatores. 9.

An propriis bonis curator dotare cogatur vide hic D. Goth.

l. si liberti. 10.

Libertus malè administrans remouetur à tutela.

l. si bonam. 11.

Vide *l*. 27. *supra de episcop. audient*.

l. De his. 12.

Regulam hic nota, quod defectus ætatis non suppletur numero liberorum.

l. Tutores. 13.

An tutor agens pupilli nomine teneatur cauere de rato Bart. hic.

l. Rationes. 14.

Roland. à Valle 1. *conf* 49. * Dec. *conf* 533 & 192. & 110.

l. Si non. 15.

Vide leges contrarias *in l*. 4. *in fin. D. de tut. & ration*.

l. Non omni. 16.

Vvrmserus 2. *pract*. 38. *c*. 10. * Bald. *conf*. 108. *quæritur, parte* 1.

l. De successione. 17.

Tutela non efficit, quominus tutor sua donare possit.

l. Debitoribus. 18.

Periculum nominum spectat ad tutorem. *Socin. *conf*. 2.

l. Tutor

l.Tutor.19.

Nota hic quod tutor dari potest in absẽtia.

l.Pro officio.20.

Si quis non est tutor, si tamen gerit se pro tutore,eius bona an sint obligata? Sed quid de curatore ad litem,an eius bona sint obligata?Vide Bald.*in l.properandum.§.hac autem. Et §.fin.supr.de iudic.* vbi Bald.tenet,quod bona procuratoris illius ipsius pupilli ,non sũt tacitè hypothecata,sicut bona tutorum. Sed nunquid illa hypotheca nascatur à tempore susceptæ tutelæ an verò à tẽpore,ex quo cœpit malè administrare , vide Soc.*cõs.61.in 1. col.* Et an tacita hypotheca extendatur,solum respectu bonorum acquisitorum tempore administrationis,vel etiam post administrationem. Vide per Albericum hic , qui etiam se remittit ad leg.*bus,qu ff.de iure fisci.*

*Rom.*co s.28.* Bald.*conf.*45. Cum.*conf.*58.Fulg.*conf.*178.Socin.*conf*180.Rmo. *cõs.*377.

¶Bona tutoris & curatoris sunt obligata pupillo. Amplia vt per Dec.*conf.*149 *num.*10. Paris. *conf.*80.*num.*34.*lib.*1. Negus.*in tract.de pignor & hypot.2.par.4.membr.n.6.cum seq.*

¶Et nũquid tacita hypotheca extendatur ad furta,sicut expressa,vide gloss.& Salycet. *in l.fi.C.quæ res pign.oblig.poss.* Et Bald.*in l.3.C. de iure fisci.*

¶Et an bona heredis ipsius tutoris,sint hypothecata,vide per Raph.Cum.*cõs*58.Et nũquid regula illius legis habeat locũ in omnibus publicis administrationibus.Et an etiam administratione priuati officij , vide *constit. reg.si quando,39 c.* & ibi Moder. Nea.*char.*282.

l.Pupillorum.21.

Vide l.2.*Cod.Theod.eod.hoc Titulo.*

l.Lex quæ.22.

Tutor cum pupilla non potest alienare aliquam rem immobilem etiam ex necessitate,nisi cum decreto iudicis.An habeat locũ in patre alienante aduenticia filij ex aliqua necessitate. vide Ias.*ad l.singularia,nu.*19.*D.si cert.petat.* Rip.*ad l.obligatione,nu.56.D.de pig. & hypothec.* Adde quod non habet locum in pecunia.quia dicitur esse de rebus ,quæ seruando seruari non possũt. Doct. *ad l.1.§.quæsitum,D.ad Trebel.* Tiraq. *post ll.connub.gloss.8. n.*194. Rimi.*Inst.quib.alien.lic.vel non,in princ. n.*197.Dec.*ad l.si filiusfam. colum.2.in princ. D. si cert.pet.* nisi pecunia sit dedita ad lucrum, vel in emptionem Prædiorum Rom *cõs.*188. *in hac.* Adde ad hunc textum Stepha. Forcat. *in Necyoman. iur.dialog.39.nu.5.* Ferand.*lib.2. explic.cap.*10.

*Panorm.*cons.*10.*breuiter,parte 2:* Bart.*cons.*70.Dec.*conf.*403.*quamis & conf.*39. *iuridicam* Bald.*conf.*188.*quæritur part.1.& 373.considerandũ.part.2.* Fulg.*conf.*211.*pupillo.* Zabar.*conf.*110. *quidam prælatum* Socin.*conf.*154.visa.

¶Ad §.*hac verò*,vbi quòd nostra interest habere res,quæ fuerunt maiorum nostrorũ, vide Tiraq. *in tracta. de vtroque retractat.in præfatio.*46.

l.Si tutoris.23.

Iunge hic l.57.D.*de administ.tutor.*

l.Tutores.24.

Nota res immobiles pupillę,ad hoc vt possint alienari,octo necessaria esse quæ enumerãtur in decis.Soci.*conf.*249.Et qualiter debeat interponi decretum ,vide vlt.cautelam Thomæ Ferrar.

*Roman.*conf.*106.Bald.*conf.*514.

¶Et tam in alienatione rei minoris quàm Ecclesiæ,an si fiat cum authoritate & solennitatibus,tamen non in casu licito sit nulla, vel competat in integrũ restitutio. Vide Feli.*in c.quæ in Ecclesia.1.colum.de constit.*

l.Sancimus.25.

Nota hic quod quæuis pecunia iudicis decreto solui potest.

l.Cum quædam.26.

Cùm iuri renunciatum est, non datur amplius regressus. Adde text. *in l.quæritur , § si venditori, D.de adilit.edict.* Lud.*conf.*140.

*Rom. *conf.*87. Oldr.*cõs.*110. Rom.*cõs.*422.

¶Ad illa verba:*Dum enim aiij consẽtit ,ipse sua iura perdit.&c.* Et quibus notatur quòd consentiens sua iura perdat. Vide Tiraq.*post LL.communibus.gloss.5.num.*145.

l.Constitutionem.27.

Iste textus solet allegari pro singulari, quòd curator ad litẽ datur per Iudicem,coram quo lis pendet. Vide per Petr.de Anch. *in c.si annum,de iudiciis in 6.*

Tit.38. De periculo tutorum & curatorum.

Hac de re vide Nou.118.c.5.*in fine.*

l.Et qui notitię.1.

Concordat l.32.§.2.D.*de testam.tut.*

l.Ad eos.2.

Ad intellectum huius legis vide hic Bald. & Salycet.

l.Si res.3.

Tutor cogitur res pupilli tuto loco deponere.

*Bald.*conf.*441.Rom.*conf.*425.

l.Tutoribus.4.

An tutor teneatur de casu fortuito, notat D.Goth.hic.

l.Si tutor petitus.5.

Ad hunc textum iunctis notabilibus per glo.& Bart. adde & limita vt per Ias. *ad l.Titius,§.Lucius,num.10. de lib.& posthum.& ad l. is potest,num 61.de acquirenda hereditate.* Bello *consi.46.num.17.* Alex.*cons.36.col.2. libro 1.* Deci.*cons.134.num.3.*& cum gl. hic vide Feli. ad *Rubricam,extra de proba.numer.2. vbi plenè.* *Bart.*cons.91.*

l.temporis.6.& vlt.

Tutela finita, finitur periculum administrationis.*Rom.*cons.28.*

Tit.39. Quando ex facto tutoris vel curatoris minores agere vel conueniri possunt.

l.Iuliana 1.

Finito officio tutor vel curator conuenitur ex administratione.

l.Et si tutores.2.

Ex mutuo à tutore accepto & in rem pupilli verso quæ detur in pupillum actio D. Goth.hic.

l.Si in rem.3.

Coniunge l.2.§.*de curat.fur.*

l.Si hi qui.4.

Si finito officio tutor perseuerat in administratione ipse obligatur.

l.Per tutorem.5.& vlt.

Nota hic quod regulariter pupillo per tutorem non quæritur actio.

Tit. 40. Si ex pluribus tutoribus vel curatoribus, omnes vel vnus agere pro minore, vel conueniri possint.

Huc referri potest pars extrema epigraphes *tit.*D.*de administr.tut.*

l.Ab vno.1.

An diuidua vel indiuidua sit tutela, declarat hic D.Gothofr.

l.Si diuisum.2.& vlt.

Cuiacius *libro 17.obs.cap.87.*

Tit. 41. Ne tutor vel curator vectigalia conducat.

Adde *l.vlt.§.qui petat tutor.*

l.competens.1.& vnic.

Facit hic l.15.§.1.*ff.de falsis.*

Tit. 42. De tutore vel curatore qui satis non dedit.

L.1.

*Bart.*cons.145.factum.* Alexan.*cons 86.visis, parte 20.*

l.Eum tutorem.2.

Nota hic inopiæ succurri.*Rom.*cons.429.*

l.in dubium.3.

Testamentarij tutores non satisdant.

l.Non omnium.4.

Datus ex inquisitione an satisdet, vide hic D.Gothofr.

Tit. 43. De suspectis tutoribus & curatoribus.

l.Libertum.1.

An & quando huic actioni locus sit, vide hic D.Gothofr.

l.curatores.2.

Periculum curæ neglectæ spectat ad curatores.

l.Præses.3.

Contumaciter nolens administrare, remouetur vt suspectus.

l.Etiam testamento.4.

Vide hic §.4.*Inst.eodem tit.*

l.in postulandis.5.

Quid suspectum tutorem efficiat, Bal.hic. *Oldr.*cons.196.*

l.Pietatis.6.

Suspecti actio an sit publica, v. *l.1.§.6.ff eod.* *Rom.*cons.411.*

l.Eum quem.7.

Facit §.4.*Inst.hoc eo.tit.**Oldr.*cons 147. thema.*Cum.*cons.15.*

l.Si non suspectum.8.

Nota hic quod collega tutoris non conuenitur, quandiu durat administratio.

l.suspectos.9.& vlt.

Coniunge §.6.*Instit.eod.tit.*

Tit. 44. De in litem dando tutore vel curatore.

Hodie curator datur non tutor.

l. si quas. 1.

Vide *l. 24. ff. de testam. tutel.*

l. An tibi. 2.

Quis sit huius legis sensus optimè D. Gothofr. hîc.

l. Ad progrediendam. 3.

Regula hîc, quod curator in litē non subiicitur periculo administrationis.

l. Ad litem. 4.

Curator in litem sumptus repetit.

l. Siue ex testamento. 5. & vlt.

Cuiac. *lib. 7. obs. cap. 17.*

Tit. 45. De eo qui pro tutore negotia gessit.

l. Etiam mulieres. 1.

Vide *Nouell. 115. cap. 1.*

*Franc. Aret. *cons. 29. diligenter.* Fulg. *consi. 211. pupillo.* Cuman. *cons. 87. casus talis.*

l. Non vtiliter. 2. & vlt.

Exceptio tutoris illegitimi, opponi potest quacunque parte iudicij.

*Socin. *cons. 153. pulchra.*

Tit. 46. Si mater indemnitatem promisit.

Paul. *2. sent. Tit. 12. §. 2.*

Tit. 47. Si contra matris voluntatem tutor datus sit.

Hic conuenit *l. 21. §. 2. D. de tutor. dat.*

l. si contra. 1. & vnic.

Fraudis in tutela conuictus notatur.

*Bald. *cons. 137. quidam parte 1.*

Tit. 48. Vt causæ post pubertatem adsit tutor.

Quę causa dubitandi hic esse potuerit, declarat hîc D. Gothof.

l. Tutores. 1. & vnica.

Huius legis decidēdi causa quæ, Bald. hîc.

Titul. 49. Vbi pupilli educari debeant.

Menoch. *de arb. iud. cas. 169.*

l. Educatio. 1.

Cuiac. *lib. 6. obseru. cap. 29.*

*Rom. *cons. 353.* Bald. *cons. 487. pupilla, parte 5.* Franc. Curt *cons. 94. præsupponitur.* Fulgos. *cons. 196. ad id de quo.* Soc. *cons. 193. circa* Bald. *cons. 310. in primus part. 4.* Corn. Petr. *cons. 185. super parte 4.*

l. Vtrùm nepos. 2. & vlt.

Vbi pupillus educetur, est in arbitrio iudicis, de eo tamen, qui ei succedere debet, est iusta suspicio. In materia vide Paris. *consi. 56. lib. 1.* Guid. Pap. *q. 539.* Cagnol. *ad l. hoc colore. ff. de inoffic. testam. num. 10.* faciunt quæ ad l. 1, suprà eod tit. notauimus.

*Petr. de Anch. *consilio 316. in causa.* Franc. Cur. *d. cons. 94.*

Tit. 50. De alimentis pupillo præstandis.

Huc referenda est pars postrema Tituli *vbi pupillus educarit.*

l. Quod plerumque. 2. & vlt.

¶ Ista lex singulariter dicit, alimenta pupilli pro modo facultatum taxanda esse, sed si pupillus non habet nisi res mobiles, vide textus *in §. quoniam, vers. si verò, Auth, vt hi qui obligatas se habere per tab. exhibend. res minor.* vnde sumitur. Auth. *nouiss. ac admi nist. tutor.*

*Panorm. *cons. 54. videtur parte 1.* Bald. *cons. 205. instrum. parte 1.* Panorm. *cons. 46. parte 1.* Bald. *cons. 487. pupilla.* Cum. *consil. 87. casus talis.* Rom. *consi. 355. quo ad.*

Tit. 51. Arbitrium tutelæ.

¶ Nota per istum textum stari iuramento contra tutorem, & non admitti probationem in contrarium: sed quid si iusto errore ductus posuit aliena bona, vide Socin. *consil. 61. in prin.* & quod non admittatur probatio in contrarium ad istum textum adde Dec. *cons. 60. in 1. colum.*

¶ Inuentarij confectio an possit remitti vide per Socin. *decis. in cons. 178.*

l. Cum tutelæ. 1.

Vide Nouel. 48.* Oldr. *cons. 1. in caus.*

l. Nomina. 2.

Voluntates defuncti dispositiuæ seruātur non enuntiatiuæ.

*Rom. *cons. 413. quo ad.* Fulg. *cons. 25. spectabilis.* Rom *cons. 235.* Socin *cons. 1.*

l. si curator. 3.

Vide Parif.*conf*.80.*n*.18.*libr* 10.& an hodie sublata sit per l.*eas* §.1.*infra de vsuris*, vide Doctores hic. *Dec.*conf*.19 *in casu*.Rom. *conf*.413.*quo ad*.

l.Eum qui.4.

Vide Bartolum hic.

l.Omnes.5.

Solet ad eundem iudicem iri, si plures sunt tutores.

l.Cum interdictæ.6.

Minor potest approbare contractum venditionis inualidum à se vel à tutore *factum, & cogere emptorem ei stare & ad reliquum precium agere cōtra administratoré, vt hic, *& in* l.*Iulianus*,§.*si quis à colludente*, *&* §.*seq. de actio.emp*.adde Matthes.*sing*.155.Tiraquell. latissimè *in tract.le mort saisit.parte* 7. *declar* 1. *nu*.6.Socin.*conf* 80 *presens consultatio.vol*.4.

l.Tutores.8.

Cuiac.*lib*.17.*obs.cap*.6.Socin.*conf*.2.

l.Si defunctus 10.

Corras.*lib*.3.*miscel.ca*.5. Lex semper præsumit aliquem lucrari posse,vide Rom.latissimè *consil*.159.*præsertim.nu*.5. Alex.*conf*.78.*lib*. 2.*num*.4.*& sequent*.Dec.*consil*.175.*in fin*. Cagnol.latissimè *in fine,ad l.fin. num* 121.*&* 127. *Cod.de pact* limita vt per Bald. *ad auth.hen.licentiam.Co.de episcop.& cleric*. Alciat.*regul*.3. *præsumpt*.3.*& libro* 6 *parerg.cap*.1. Abbas *ad. ca*. 1.4.*not.de test*. Roman.*consil*.346.Laurent. Sill.*consil*..6.*num*.6.*lib*.2.

*Rom.*conf*.274 *accta mater.&* 291 *cum isti* Dec *consil*6.*& dilig*. Panorm.*consil*.6.*circa. par*.2.Bald.*consilio* 449. *ista est parte* 2. Pet.de Ancha...*conf* 149.*plura dubia*. Cum.*conf* 87.*casus talis* Feder.*conf*.57.*videtur mihi*.Guid.Pap. *conf*.104. *præsuppo*. Bald.*conf*.137. *quædam vidua,parte* 5.

l.Tutor.11.

Alciat.2.*præsumpt*.22.*Rom.*consil*.28.

*l. Tutelæ.12.

*Dec.*consil*.110 *verè*.Rom.*conf* 413.*quoad*.

l.Veteris.13.& vlt.

Couar.*lib*.2.*variar.resol*.c.14.Clarus, §.*testamentum.quæst* 6x.

*Bart.*conf*.239.*proponitur.&* 46.*viso quodam, in fine.&* 100.*à domino*.Cyn.*consil*.192.*in casu*. Rom.*consil* 102.*super eo.&* 215.*duo sunt*: Pan. *consil*.90 *duo parte* 2.Bald.*consil*. 117. *tutor parte* 1.Cornel.*consilio* 198.*quanquam.parte* 1.Bald. *consil*.80.*principis,parte* 3.Guid.Pap.*consilio* 63. *circa*.Fulg.*consil*.161.*in causa*. Bald.*consilio* 117. *tutor,parte* 2.

*§.Illo.

*Ioan.de Ana.*consil*. 80.*visis*. Alex. *consil*. 86.*parte* 2.Fulg.*consil*.25.*spectabilis*. Cum.*conf*. 88.*cum talis*.Zabar.*consil* 51.*Titius conducit*. cuius opinioni fuit approbata Arresto Curiæ Molin. in mense Septembri 1550. pro quodam tutore testamentario, qui fecerat duntaxat inuentarium manu propria, quia fuit excusatus cum nullus dolus probare contra ipsum:& Guid.Pap.*conf*.91.

Tit.52.De diuidenda tutela &pro qua parte quisquis tutorum conueniatur.

*l.Si post.1.

*Fulgos.*consil*.78.*Titius*.

l.Si diuisio.2.

Nota glos. fin. quod ordo & remissio non habet locum in administratoris voluntariis vide Socin.*conf* 29.*Fulg *consil*.178 *Titius*.

Tit.53.De in litem iurando.

l.Aduersus.1.

Contra hæredem tutoris iurari in litem potest ob non restituta instrumenta. *Fulg. *consil*.156.

l.Is qui.2.

Inuitus nemo iurat in litem. *Bart.*consilio* 155.*&* *consil*.150.

l.Summa.3.

Debitum liquidum à pupillo vel adulto remitti non potest.

l.Alio iure.4.

Quis sit effectus litis contestatæ notat hæc lex.*Fulg.*consilio* 103. Pet. Anch.*consilio* 316. Fulg.*consilio* 25.

l.Licet.5.

* Bart.*conf* 150.*licet cū prædicto* Fulgos.*conf*. 24 *humanissime &* 82.*factum* Cum. *consil*.50. *statuto*.

Tit.54.De hæredibus tutorem vel curatorum.

Huc refer partem tituli De fideiussoribus.

l.Hæredes.1.

Cuiac.*lib*.13.*obs.c* 39.

l.Hæredes.4.& vlt.

Hæres tutoris tenetur de neglectis à defuncto.

Titul.55.Si tutor vel curator non gesserit.

l.Centum est.

*Aret.*conf*.24.*diligenter*.Fulg.*conf*.111. *pupillo*.Socin.*conf*.2.*sequendo*.

l.Qui sc.2.& vlt.

Vide l.8.D.*de administr.tutor.*
*Aret.*consi*.29.Fulg.*consi*.178.Titius.

Titul.56. De vsuris pupillaribus.

Briss.*libro 3.select.*c.1.

l.Tutorem.1.

Ad hanc legem Carol Molin.*in tract.de vsur.numer.*57.vbi disputat,an sit hodie sublata dispositio istius textus & q.74.

l.Eius quod.2.

Hotom.1.*de vsur.7.*Socin.*consi.*2.

l.si pecuniam.3.

Cuiac.*lib.*5.*obs.*c.12.*&* *lib.*8.c.30.
*Rom.*consi.*139.

l.Pupillus.4.& vlt.

Molinæus *de vsur.q.39.num.*205.206.
*Bald.*consi.37.quidam, parte* 1.

Tit.57.De fideiussoribus tutorum vel curatorum.

l.Eligere.1.

Nota hic hodie sublatam esse electionem.

l.Non est.2.& vlt.

Quot & quibus modis fideiussor tutoris obligari possit,D.Goth.hic.
*Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro *lib.*11.*coniecturarum*.c.20.

Tit.58. De contrario iudicio tutelæ.

Quod vitricus possit esse tutor priuigni, non tamen apud eum ali.Cotta in verbo *vitricus.*

l.si pro.1.

*Cuiac.*obs.lib.*18. c.1. Antonius Faber.*lib. coniecturarum* c.9.

l.si non.2.

Tutori aduersus contutorē vtilis est actio.
*Roman.*consi.*462.*quoad 1 & 329.præsens consultatio.*Fulg.*consi.*178. *Titius.*

l.si pater.3.& vlt.

Vitalis *lib.varia &* 1.c.3.
*Curt.*consi.*94.Bald.*consi.*310.

Tit.59. De auctoritate præstanda.

De auctoritate tutorum est Tit.1. *Inst.*21.

l.Neque.1.

Pupillus sine tutore sibi stipulari potest.

l.Neque actiones.2.

Pupillus sine tutore actionem remittere non potest.

l.Eum qui.3.

Quid in infante,qualiter citetur,vide deci. Soc.*consi.*62.Quid in minore,qui sine authoritate curatorum in tortura confessus est delictum.vide decis.Soc.*cons.*208.

l.Clarum.4.

Bossius,*Tit.si aduersus rem indicatam.*
*Rom. *cons.* 257. Panorm.*cons.* 45. Hypol. *cons.* 62.

l.Veterem.5.& vlt.

Habes ex ista lege quòd quilibet tutor habet administrationem insolidum.Quęro,an inter se de administratione possint cōuenire,ita,quod vnus cōueniat alterū.Textus est notabilis *in l invēdit.§.si vnus.D.de bon auth. iu* 1.*poss* Et ita Bar.&ibi textus,quòd vnus solus possit vēdere &locare. Sed nūquid iudex vt i soli possit decernere administrationem? Dic.vt per Papiēsem,*in tit.quo agis ad reddēd. ratiōnē tutel.in ver.in suo vltimo testamēto,pro pe fi* Et si pupillus habet plures tutores,possit vnus solus agere,vel conueniri.Vide tex. Et ibi Salyc.*in l.1.C.si ex plurib us tut.*Et quid si sint plures tutores.an administratione durāte,vnus possit agere cōtra aliū?Vide textū *in l.1.prope fi.*Et ibi Castr.D.*de procurat.*Quid si procuratore,tutorē,&executore testamenti,vide Deci.*consi.*91.

Tit.60. Quando tutores vel curatores esse desinant.

Quibus modis tutela finiatur,vide *Tit.*22. *Inst.lib.*1.

l si curatores.1.

Gail.2.pract 96.
*Panorm.*consi* 91.*quoad.1.parte* 1.*in fine.*

l.Tutoris.2.

Quot & quibus modis tutela finiatur. Glos.hic.
*Panorm.*cons* 91.*quoad.1.parte* 1.

l.indecoram.3 & vlt.

Quod citiùs fœminæ quàm masculi pubescant,vide Tiraq.*in LL.commu.1.partis.gloss.p. num.*57. Inspectionem corporum indecorā esse in fœminis,& quando permittatur,vide eundem Tiraquell.*in d.tract.4.parte per gloss. numero* 23 *cum praeced.& sequen &* 28.Ad primum dict.vide eundem Tiraquell.*in d.tract. 6.parte, num.*38.*gloss.p.*vide Glossam *in c.exhibita.*39.*extra de iudic.*

Titul. 61. De actore à tutore, seu curatore dando.

l.Si sui.

Vide §.vlt.Insti .de curator.
*Falg.consf.182.Titius fecit.

Titul. 62. De excusationibus tutorum & curatorum & de temporibus earum.

l.Falsa.1.

Cuiac.lib.13.obs.cap.3.

l.Si curatores.2.

Curator generaliter datus, intelligitur etiam datus ad bona extra prouinciam sita.
*Old.consf.59.vertitur Rom. consf.39.in proposita.

l.excusationis.3.

Iunge hic l.27.§.de admin.tutor.

l.Libertos.5.

Paul.2.sent.Tit.29.§.11.

l.Quinquaginta.6.

An tempus se excusandi à tutela currat ignoranti, vide hic D.Goth.

l.Neque.7.

Concordat Nou.72.c.1.& 2.

l.coloni.8.

Pro intellectu huius legis vide Bald.hic.

l.Frater.9.

De cæco vide l.40.D.eod.

l.exactores.10.

Facit §.1.Inst.eod.Tit.

l.Testamento.11.

Tutor testamentarius tenetur bona administrare, etiam quæ sunt extra prouinciam.
*Alex.consf.161.super 1.parte 5.

l.Voluntariæ.12.

De voluntaria Tutela vide hic Glossam.
*Panorm.consf.61.Rom.consf.252.Oldr.consf.101.

l.Ne senatorum.13.

Vurmf.1.pract.366.obser.6.

l.seueriter.14.

Grammat.decis.3.

l.Quanquam.15.

Vide l.20.D.de administ.tutor.

l.Licet.17.

Vbi eadem æquitas ibi ius idem esse debet.

l.Tutores.18.

Cuiac.ad l.4.D.hoc Titulo.

l.inusitatam 19.

Excusatur nemo ideo à Tutela, quod matri futuri pupilli pecuniam crediderit.

l.curator.20.

Paul.2.sent.27.§.& vlt.

l.si tutor.22.

Tutelæ periculum non spectat ad eum, cuius excusatio fuit adprobata.

l.Humanitas.23.

Alciat.1.præsump.23.

l.excusationem.24.

Alciat.1.præsump.27.

l.Viros.25.& vlt.

An silentiarij excusentur à tutela, notat Nou.53.

Tit. 63. Si tutor vel curator falsis allegationibus excusatus sit.

Vide §.vlt.Inst.eod.

l.si absentibus.1.

Iniustè iudicis decreto excusatus, an & quomodo teneatur D.Goth.hic.

l.Tutores.2.

Vurmf.1.pract.37.obs.7.

l.si vt proponis.3.& vlt.

Vide l.4.D.decret.ab ord.fac.

Tit. 64. si tutor vel curator reipublicæ causa aberit.

l.Certum.2.& vlt.

De absentibus Reipublicæ causa loquitur hæc lex, qua de re vide l.10.D.excus.tut.

Titul. 65. De excusationibus veteranorum.

Qui dicantur veterani, vide l.8 §.6.D.de excus.tuto.

l.Qui causaria.1.

Vide

Vide Titulum D. *de veteranis, seu priuilegiis veteranorum.*

Tit. 66. Qui numero liberorum se excusant.

Qui ad tutelam. 1.

Vide §. 1. *Inst. eodem hoc tit.*

Tit. 67. Qui morbo.

l. Luminibus. 1. & vnica.

Vide §. 7. *Inst. de excusat. tutor.*

Tit. 68. Qui ętate.

l. Pater. 1. & vnica.

Nota hic quod anni 70. excusant à muneribus ciuilibus.

Tit. 69. Qui numero tutelarū.

l. Si tres. 1. & vni.

Nota hîc quod quælibet tutela non est onus.

Tit. 70. De curatore furiosi, vel prodigi.

Vlpianus *tit. 12. §. 2. & 3.*

l. Curatores. 1.

Vide Caium 1. *Inst. vlt.*

*Roman *consil. 385. in casu.* Alex. *consil. 86. visis, parte 2.* Dec. *consil. 274. viso.*

l. Orationis. 2.

Vvrms. *a.* 1 *pract. 38. obs. 5.*

*Dec. *consil. 85. viso* Franc. Curt. *consil. 151. habita diligent.* Alex. *consil. 54. ad quæsita, parte 1.*

l. si pater. 3.

Vide *Nou. 115. cap. 12.*

l. Cum repudiante. 4.

Seneca 3. *controuers.*

l. Cum aliis. 6.

*Bald. *consil. 391. quidam.* Pet. de Anch. *consil. 5. pro parte.* Alexan. *consil. 86. visis, parte 2.* Zabarel. *consil. 56. in elucidatione.*

l. Cum furiosus. 7. & vlt.

Hunc textum dum vult quod non possit dari curator filiæfamilias. Limita, quando datur personæ, secus si ad litem, seu ad res, vt per Alexand. *in consilio 59. volum. 2.* Et Bart. *in finali, §. sin autem. infra de bon. author. iudic. poss.*

§. sin autem.

*Dec *consil. 250. antiqua.* Fulg. *consil. 80. quidam fer.* Bart. *consil. 144. iudex communis.*

§. Tali.

* Panorm. *consil. 86. in quæst. part. 1.* Dec. *consilio 86. viso puncto.*

¶ In eadem Lege, *in vers. quis enim, &c.* Nota quòd nullus amor vincit paternum. Adde *l. isti quidem. in si quod metus causa, l. liberorum, in fin.* Et ibi gloss. *de verb. sign.*

¶ Nullus amor vincit paternum, Gloss. *in l. testamento, §. quæcunque, D. de testamento.* Corn. *consil. 207. 3. vol. col. fin. l. isti quidem, §. quod si, D. quod met. causa,* Gl. *in l. quidem cùm sit, D. de hæred. inst.* Iafred. Bald *decis. 209.* Afflict. *dec. 308. num. 15.* Balb. *consil. 143. super quæstione vertente, col. 2 lib. 2.* Crauet. *consil. 1. nu. 1.* Tiraquel. infert post *ll. commu. glo. 5. num. 33.* Bello. *lib. 4. sup. c. 2.* Vvalter *lib. 2. miscel. c. 24.*

Tit. 71. De prædiis, & aliis rebus sine decreto minorum non alienandis, vel obligandis.

Cuiacius *libro 7. obs. cap. 23.*

l. Venditio. 1.

Vide *l. 13. in fine principij, D. de minorib.*

l. Non est. 2.

Quoties venditio ipso iure est nulla, restitutio minori non est necessaria.

l. Non solum. 4.

De ratione istius textus, vide apud Tiraq. *post ll. commu. gl. 5. num: 216. q. 22.*

l. Etsi præses. 5.

Cuiacius *libro 7. obs. cap. 23.*

l. Minorum. 6.

Vbi gloss. in verbo *libello, &c.* Nota, quod tutor non potest constituere procuratorem ad interpretationem decreti super alienatione rei minorum. Item excusatio tutelæ non potest allegari per procuratorem, quòd bene nota quòd de ista glossa meminit Ias. *in l. mandat. C. de offi. eius.* Et Has. *in l. 1. §. per procuratorem, de acquir. poss.*

Vide Alciat. *præsump. 10. reg. 3. num. 3.* vbi per hunc textum ait, extrinsecam solennitatem non præsumi, nisi de causa constet.

l. si ad resoluendam. 7.

Nota, quòd solennitas, quæ requiritur in contractu, requiritur & in distractu, Tiraqu. *in ll. commun. gl. 5. num. 11. & seq.*

l. Prædia. 8.

Cuiacius *d cap. 23.*

l. Et si is. 9.

Menochius *de arbit. iudic. lib. 2. cas. 171.*

l. Prædiorum. 10.

Gilbertus Regius *lib. 2. enantioph. cap. 6.*

l. Ob æs. 12.

Alciatus *lib. 4. dispunct. cap. 5.* Menochius *de arb. iudi. d. cas 1 : 1. libro 2. cent. 1.* Bartolus *ad l. si constante in 9. qu. partis prima, ad fin. D solut. ma rim.*

¶ Quod valeat argumentum de alimentis ad dotem, vide Viui. *lib. 1. comm. opin 26. opin.*

Dictio *tan um*, extenditur ad casum similem, & de aliis dictionibus, vide Alexand. *in l. 1. de bon poss. cõtra tab.* Et ibi Ias. vbi plenè de dictionibus taxatiuis, vbi Iason extendit etiam, quid in pœnalibus. Sed hoc an procedat, vide Decium *cons. vlt. in pen. col.* Et Ias. *in l. 1. D. si quis ius dic non obtemp* Et concordantias ad istam gloss. quòd dictio *tan um* exclusiua, vide Decium *cons 86.*

¶ Expressio vnius causæ nõ excludit, quando quidẽ fit in aliis similibus vel maioribus. Adde per Felinum cõp ura, *in c. pastoralis, 1. col. extra de rescrip.* Han. de Can. *ad Rub. D. sol. mat. nu. 230.* vide etiam quæ cumulat Ias. *ad l. 1. D. de offi. eius.*

l. Vtere. 14.

Immobilia pro alio debito nõ possunt insolutum dari sine decreto.

l. Si minor. 15.

Quomodo differat prædium rusticum ab vrbano, D. Gothof. hic.

l. inter omnes. 17.

Collige practicabilem regulam, & valde vtilem, *in d. l. inter, & in l. pupillorũ, D. de rebus eorum.* Sed vide 4. fallẽtias Soc. *in reg. 409. In cap. pupill.* adde quod secus est in eo cui bonis interdictũ est, quia nec potest prouocari ad diuisionem textus *in l. si castrensi, in fi. princip.* & ibi Alber. *D. de cast pec.*

Titul. 72. Quando decreto opus non est.

l. illud requirendum. 2.

Vide hic Salycet.

l. Prædium. 3.

Sarmientus *lib. 3 select. cap. 3.*

l. Et sine. 4. & vlt.

Hæc est pars *l. 22. in fin. supra de administrat. tut.*

Tit. 73. Si quis ignorans rem minoris esse, sine decreto comparauerit.

l. si ea. 1.

Nota hic quod officium morte finitur.

l. si contra. 2.

Molinæus *ad consuetud. Parisiens. titul. 22. §. num. 54.*

Tit. 74. Si maior factus, alienationem factam sine decreto ratam habuerit.

l. Cum proponas. 1.

Forcatulus *Necyomant. dialog. 100.* Ias. *ad l. procurator, ad fin. D. de condict. indeb.* Paris. *cons. 49. num. 9. 38. & 47. lib 1.*

l. Si sine. 2.

Vbi glos. in verbo *si non reputat.* Dicit hanc glossam mirabilem Bald. hic, & an ille qui non potest vsucapere, possit lucrari fructus, vide *in l. bona fides, D. de acquir. rer. dom.*

l. si quando. 3.

Ad istius legis intelligentiam de minore qui per quiquennium tacuit, vide Cornel. *cons. 207 3. volum. 5.* vide Iasonem *in l. si procurator, in fin. D. de cond. & demonst.* vide Paris. *cons. 43. & 38.*

Titul. 75. De magistratibus conueniendis.

Quod non sit hic Titulus apud Gallos vsitatus, vide Bugnon. *in legibus abrogatis.*

l. Si magistratus. 1.

An iudex indemnitatem sibi possit stipulari, D. Gothof. hic.

l. Hæredes 2.

Cuiac. *lib. 13. obs. 39.*

l. si tu. & 3.

Quid col ega, vide *l. 173. D. de verb. signif.*

l. Cum sit. 6. & vlt.

Cuiac. *lib. 16. obs. c. 14.*

CODICIS

CODICIS LIBER sextus.

In hunc librum scripsit Corneus.

Tit. 1. De seruis fugitiuis, & libertis mancipiisque ciuitatum artificibus, & ad diuersa opera deputatis, & ad rem priuatam vel dominicam pertinentibus.

Nota hic fugitiuum passim condemnato comparari.

l. Seruum. 1.

Puluæus *ad l. Atiniam*, Forcatulus *Auiary, c.11* Ræu. *Tribu. pag. 12.* Cuiac. *l. 6. 17. obs. cap. 10.* Bald. *cons. 250. parte 1.*

l. si fugitiui. 3.

Qua parte quis peccauit, eadẽ mulctatur.

Auth. sed nouo.

Fulg. *cons. 157. supposito.*

l. Quicumque. 4.

Bald. *cons. 250. in q. parte 1. & 144. præsupposito, parte 1.*

l. Mancipia. 5.

Ad glos. in vers. *Aduocatio.* vide Felin. *ad c. nonnulli, num. 34 vers. ampl. de rescriptis*, Dec. *cons. 465. num. 8. & cons. 540. nu. 2 & 511. nu. 4. 201, & nu. 2. & 259. nu. 6. & 251. num. 6.*

l. Cùm seruum. 6.

Bart. *cons. 81. Marti.*

l. si quis seruum. 7.

Notatur hic pœna seruum fiscalem occultantis.

l. si qui publicorum. 8. & vlt.

Vide titulum *de Fabricensibus.*

Tit. 2. De furtis & seruo corrupto.

l. si pecunia. 1.

Contraria repugnantia allegans repellitur. Adde *cap. sollicitudinem, de appellat.* Ad istam l. vide Alex. *in §. nil commune, num. 44. de acquir. poss.* Dec. *cons. 248. visa.* Bald. *cons. 394. super 1. parte 4.*

l. in ciuilem. 2.

Vide Cæpol. *caut. 10.* & Hyppol. *singu. 392.* Limita multum notabiliter non procedere, quando emitur res à latrunculatoribus. Nam isto casu emens consequitur pretium, textus est singularis, & à nemine scribentium ponderatus, *in l. mulier, de captiuis, & postli reuers.* Item limita, vt per Socin. *reg. 535.* Adde textum *in cap. sollicitudinem, in fi. de appellat.* Clarum § *furtum, num. 26.*

¶ Emens rem furtiuam, tenetur domino restituere nullo recepto precio, Cæpol. *caut. 10.* plenè per Alciat. *reg. 3. præsumpt. 19. numero 7.* in materia Mars. *sing. 13. volo.* Paul. de Castr. *sing. 9.* Socin. *regu 439.* & vide quæ habes, *ad l. seruus cuiusdam, D. de condict. indeb.* limita non habere locum si illud pretium fuisset conuersum in vtilitatem domini, per textum *in l. emptor, D. de rei vind.* Quid si emens res furtiuas illas pro eodem pretio vendiderit, an ad pretium conueniri possit, sicut ad rem conueniri potuisset, si eam possideret. Socin. *ad reg. 439. in 3. lim.*

¶ Ad materiam huius tituli, vide Bald. *in cõ. 473 viso themate, vol. 4.* Et Chass. *in consuet. sua Burg. f. l 042. nu 16. & 17. cum seq. & aliqua fol. 49. nu. 4* Bald. *in consi. 247. Ad euidentiam,* &c. *vol. 5.* vbi singulariter loquitur more suo. Et adde Bald. *consi. 361. incip quidam dixit falsarius proditor*, &c. *vol. 4.* vbi de eo, qui dixit plura conuitia vnico sermone, an sint plura Et *cons. 48. vol. 3. incip. super vni. are.* Alex. *in con. 110 nu. 6 vol. 4.* vbi multa notanda ad materiam. Et vide Cottam in verbo *geminate.* Et Math. *in consti. ad legitimam ponderat. col. 1.* Et Barbat. *in cons. 47. num. 21. vol 1.* Et vide Math. *in constit. cum vniuersis,* &c. *notab. 10.* Et vide quæ scripsi *in Rub. D. eo.* vbi plenè. Et vide Petr. de Frent. ad materiam huius tituli, in compendio huius Iuris Canonici. *in tit. de homicid. folio 114. vbi multa not.*

¶ Ad materiam huius Legis, vide Cæpol *Tholos. 151.* Et omninò vide etiam Glossatorem ibi, quia multa pulchra. Et ad materiã, vide Math. *in §. quicunque solidos. de pace ten. & eius viol. & in tit. de pac. iur. firmand. vers. 3. notab. per totum, folio 139* Ias. *in consi. 42. vol 1. nu. 3* Et Hyppol. *consi. 83 nu. 31.* is qui domum ingressus est, licet non furtum commiserit, pœna capitali punitur. Et Pet. de Rauen. *in tit. de locat. folio 176. col. fi.* Et dicit Bald. *in fi. C. de qu.* Sed quando res furto subrepta inuenitur penes vnum, talis inuentio facit contra eum iudicium ad torturam, nisi ostenderit, à quo rem habuerit. Et vide Mars. *in l. qui falsa, in 13. col. D. de falsis.*

¶ Et limitatur hæc Lex, in quantum dicit, quòd solitus à furibus emere, pro suspecto habetur per Salycet. *in l. 2. pen. col. 1. de quast.* vbi dicit, quòd si homo est bonæ conditionis & famæ, tollitur ab eo suspicio furti, si apud eũ res furtiua inuenitur. Vide Dec. *in l qui accusare, 2. colum. vers. hæc tamen limitat, ff. de edend.*

Hanc limitationem refert & sequitur Marf. *in l 1.§.ad quæ.in 4 col. D.de quæstionibus.*

¶ Si per fenestram reperiatur furtum factum apposita scala,& dicatur,quòd illa scala in domo alicuius visa fuit, an sit præsumptio contra eum ad torturam. Vide Paris. de Put. *in suo tract.de Syndicat.in verbo aufertur.* Card. *in consi.114.num.22.*

¶ Et quæ sint indicia contra furem,vide ad faturitatem Bart.*in l.fin.de quæstionibus.* Et an quis teneatur furem indicare, vltra Bart.hic. Vide Rom.*sing.*78.52.

Item adde d l. inciuilem, quòd procedit, quando scienter res furtiuæ emuntur. De quo vide Mathes *in c 1.§.recept.not.L. alias*,18. *de pac.iur.fir.* Et vide Hypp.*in sua Practica criminali,in §.diligenter,num.9.& 10.*Et idẽ Hyp. *in repetit.Rubrica,de donat.inter vir.& vxor.nu. 6.colum.2.*

l.Si nondum.3.

Vbi destinatio non habetur pro re perfecta, vide Tiraq.*in D.communi,gloss.2.num.30. Alibi.*

l.Ciuile est.5.

Bellouis.3.*pract.cap.5.*

l.si is cui.7.

De isto textu & eius intellectu,vide Chas. *in consu.Burg fol.42.col.4.num.9.*Ad intellectũ istius legis, vide per Ias. *in l.eius, qui. vers.si quis verò.*

l.Etiam furti.8.

Tributorum iniquus exactor tenetur furti.

l.Subtracto.9.

Rei furtiuæ vel vi possessæ periculum ad quem pertineat,D.Goth.hic.

l.si abducta.10.

Cuiacius *libro 10 .obs.cap.11.*

l.De his.11.

Hæreditati iacenti non dicitur furtum fieri,priusquam hæres sit.

l.Post decisionem.13.

Pilæus *d.libro ad legem Attiniam.*

l.Eos qui.14.

*Rol.à Valle *cons.46.*Adde quod surripiens rem furtiuam tenetur tanquam præstans opem.Bartol.in q.*Furtum, D.eodem.* Receptor rerum subtractarum punitur pœna furti. Ita Marf.*in l.15.qui cum telo,infra ad legem Cornel. de sicar.* Nota ad hunc textum ad hoc, quòd recipientes in custodiam scientes res furtiuas pœna furti tenentur, & Bald. hic. Et ad de quod recipiens in pignus res furtiuas furti tenetur secundum Baldum hic: & receptaores seu receptantes furta, tanquam latrones puniuntur, Baldus *in l.1. de crimine peculat.& in l.crimen,C.ad l. Iuliam de vi pub.* & de materia huius legis,vide Hypp.*cons.29. & cons.30.& 47.*Bald.*in cons.48.vol.3.& cons. 410.in causam,vol. 2.*

l. Furti.15.

Peckius *de sacros.eccle.repar.c.4.*

l. Quamuis.17.

Cuiac.*lib.2.obs.c.18.*

Auth.Nauigia.19.

Noua constitutio Friderici. Pirata dicitur quilibet,qui in mari vel fluminibus deprędatur, ita scribentes in istam constitutionem & tales sunt excommunicati,papali excommunicatione per processum curiæ, cũ omnibus receptatoribus certum, & pręstantibus eis auxilium,consilium & fauorem. Ita Io.And. *in c. excommunicati,de raptor.* Ad istam constitutionem, quæro de portantibus arma & alias res Sarracenorum, talia bona confiscantur, & deferentes perpetuò excommunicantur,textus *in c.ad liberandum,* Soc.*consi. 262.in caus.*

l. Si quis.20.

Nota textum secund.Castrens.*con.277.vol. 2.*per quem ibi determinat,quòd maritus vxori suæ potest coniungere, si de pudicitia appellabitur,& fingere se præbere aurem, & dare sibi tempus & horas,vt possit illum interficere, & ex hoc nullam culpam incurrit, Bart.*consilio 159.visa,*Rom.*consi.221.super isto,* Bart.*consilio 2.Domino,* Alex.*consilio 124. visa, parte 4.* Bald.*consilio 106.parte 1.*

l. Apud antiquos.21.

Nota hic regulam antiquæ prudentiæ.

l.Manifestissimi.22.

Vitalis *lib.2.variar.lect.c.17.* Cuiacius *libro 2.obs c.37.*Bart.*cons.73.* Pet. de Ancha. *consilio 408* Ias.*consilio 53.*Fulgos.*cons.27.*

Tit.3. De operis libertorum.

l.Si tempore.1.

Operæ tempore manumissionis impositæ sunt præstandæ.

l. Manumissionis.2.

Nota hic quod erronea promissio operarum non valet.

l. Qui nummis.3.

An operarum indebita præstatio condicatur,D.Gothof.hic.

l.Si quam.

l. Si quam tibi. 4.

An rustici & vasalli possint obligari, in præiudicium suæ libertatis, Bald. hic.

l. Mater tua. 5.

An pro præteritis operis mercedem accipere liceat, vide *l. 13. D. eod.*

l. Nec patronis. 6.

Marcus Vertranius *de iure libero. cap.* 11.

l. Libertæ tuæ. 8.

Cumanus *cons. 1. nobilis.*

l. Titius. 9.

Alciatus *lib. 6. parerg. c. 9.*

l. Liberti. 10.

Liberti operas non debent extraneis patroni heredibus.

l. Qui manumittuntur. 12.

Cuiac. *lib. 14. obs. c. 27.*

l. In redhibitione. 13. & vlt

Bald. *cons 250. in quæstio parte prima.*

Tit. 4. De bonis libertorum & iure patronatus.

l. Multum. 1.

Iuris patronatus an quæ præcipua capita sint, notat D. Gothof. hic.

l. Si liberti. 2.

Nota hic quod dissimulans pro consentiente habetur.

l. si quis patronorum 3.

Nota textum secundum Oldrad. quòd qui remittit Ius patronatus, nō videtur remittere ius honoris & reuerētiæ. Idē voluit Ang. *in l. sed si hoc, §. 1 de in ius voc.* vbi per hunc textum determinat, quod si Episcopus eximat aliquem à sua iurisdictione, non tamen propter hoc eximi ab honore reuerētiali. Et Rector potest impetrare Iudicis officiū, vel agere possessorio contra Studiosos non exhibentes sibi honorem reuerentialem, de quo per Barbatium, *in c. canō. de probat. n.* 8. Et Ias. *in l. sicut, qui de re iud. nu.* 7. vbi monasterium exemptum ab Episcopo, non videtur exemptum à iure reuerentiali. Et ideo personaliter tenetur ire obuiam Episcopo.

l. si quis. 4. & vlt.

Cuiac. *lib. 20. obs. c. 34.*

Tit. 5. Si in fraudem patroni à libertis alienatio facta sit.

l. si in fraudem. 1.

Alienata in fraudem patroni reuocantur vsque ad legitimam.

l. Defuncto. 2. & vlt.

Bart. *cons. 65 factum*, Bal. *cons. 215. proponitur, parte* 2.

Tit. 6. De obsequiis patrono præstandis.

l. Libertæ. 2.

Vide *l. 11. in fin. ff. de oper. libert.*

l. Etiam qui. 3.

Nota hic pactum sumi pro canone, *vt Nouell* 120.

l. si manumissori. 4.

An libertus patronum in ius vocet sine venia, D. Gothof. hic.

l. etiam l[illegible] is. 5.

Pro intellectu huius legis, vide *Nouell.* 78. *cap.* 2.

l. Libertos. 6.

Ad quid extendatur hæc lex, vide Baldum hic.

l. Neque libertis. 7.

Liberti debent reuerentiam priuignis patroni.

l. Neque patronæ. 8. & vlt.

Vide *l. 7. in fi. D. de oper. liber.*

Tit. 7. De libertis, & eorum liberis.

Est idem tit. *in C. Theod. lib. 4. tit. 16.*

l. Non est. 1.

De actione ingrati, vide *Nou. 78. c. 2.*

l. si manumissus. 2.

Ad istum textum, vide Alciat. *li. dispunct. 3. cap. 14.* Cepol. *cons. 58. casus.*

l. Liberti. 3.

Vide Cuiac. *ad d. Nou.* 78.

l. Libertinæ. 4. & vlt.

Papo 10. *arrest. 8. nu. vlt.*

Tit. 8. De iure aureorum anulorum, & de natalibus restituendis.

l. Natales. 1.

Vide hic Paponis tractatum *de Notabilitate.*

l. Aureorum. 2. & vlt.

Mercerius *lib. 1. opinio.* c. 8.

Tit. 9. Qui admitti ad bonorum possessionem possunt & intra quod tempus.

Ad aliquot istius Tituli leges scripserunt Alciat. Cagnolus & Camillus, Plautius & ad Rubricam l. 1. 4. & 9. Hippol. Riminal. Bulgarinus Bulgarini.

l. Bonorum. 1.

Vvaltherus *lib. 1. miscel.* c. 24. *&* *lib.* 2. c. 38. Bellon. *lib. 3. supput.* c. 1. Bar. *consi.* 129. Cuman. *consi.* 162.

l. Si bonorum. 2.

. Vlp. . 2 §. 27.

l. Emancipata. 4.

Vide Guilhel. *in repet. c. Raynutius, de testamentis, fol.* 406. *col.* 1. *&* 2. Et per Ias. *eund. folio* 392. vbi qui dicatur filij sui, & quare. Et vide Crat. *in* l. *frater à fratre. colum. 3. de cond. indeb.* Vbi habes limitationem quod hæreditas nō adita non transmittitur. De materia huius transmissionis, vide Guilh. Benedict. *fol.* 400. *col. 3. num.* 101. Et Bald. *in* l. *antiquioribus. nu.* 8. *de iur. delib.* Bell *d. lib.* 3 c. 9.

l. Quandiu. 5.

De facti ignorantia, vide l. 8. ſ. *de bonor. poss.*

l. Iuris ignor. 6.

Ad ornatum istius legis, vide multa, quæ ponit Ripa. *in tract de peste, fol. 19. nu. 102. cum seq. in impressione magna* Dec. *cōsi. 402. in causa.*

l. Bonorum. 7.

Dec. *consi. 72. viso.*

l. Quicunque. 8.

Rustico ignoranti Ius succurrit, Socin. *reg.* 432. *&* 433. *incip. rusticus.* Thomas Ferrar. *caut.* 17. Et dicit Bald. *in* l. 1. *supra de edendo*, quod refert. Barb. *in c. super literas. 7. coll. ex. de rescr.* quòd rusticus non comparens in iudicio, id factum videtur & præsumitur ex simplicitate, & non ex contumacia, Cuiac. *libro* 17. *obs.* c. 19.

l. Verborum. 9. & vlt.

Alci. *lib. 2. parad.* c. 13. Bellon. *lib. 4. supp.* c. 1. *&* 3. Cuiac. *d.* c. 19. Oldra. *consil.* 137. Bart. *consi.* 237.

Tit. 10. Quando non petentium partes petentibus accrescant.

Cuiac. *lib.* 17. c. 19.

l. Quotiens. 1. & vnica.

Ad hanc legem exstant commentaria Cagnoli. Hipp. Riminaldi & Guterij. vide Alc. *lib. 4. parad.* c. 8. Rom. *consi* 315 *&* 19. Dec. *consi.* 263. Panor. *consi. 13. parte* 2.

Tit. 11. De bonorum possessione secundum tabulas.

Ad Rubricam cum legibus scripsit Alciat.

l. Pendente. 1.

Vtilis bonorum possessio datur nuncupatiuis hæredibus.

l. Bonorum. 2. & vlt.

Oldra. *consi.* 297. Fulg. *consi.* 56. Bal. *consi.* 175. Dec. *consi.* 105.

Tit. 12. De bonorum possessione contra tabulas quam prætor liberis pollicetur.

l. Liberi. 1.

Ias. *consi. 133. parte* 1.

l. Posthumo. 2. & vlt.

Hanc ex professo explicuit Alciatus, quem vide præterea *lib. 4. parad.* c. 10. Hipp. Riminald. *ex professo*, vide Clar. §. *testamentū, qu.* 43. Bald. *consi.* 12. Decius *consi.* 105.

Tit. 13. De bonorum possessione contra tabulas liberti, quæ patronis liberísque eorum datur.

l. Patronus. 2. & vlt.

De suscriptione huius legis, vide hic D. Gothofredum.

Tit. 14. Vnde liberi.

Ad Rubricam Alciat. scripsit.

l. Qui se patris. 3 & vlt.

In glos. in verb. *negat, in princ. vers. ponas*, ad textum melius facientem *in* §. *emancipati, Instit. de hæred. quæ ab intest. defer.*

¶Hanc Cagnolus & Riminaldus interpretantur, vide Vacon. *lib. 3. declar.* 49. Cuiac. *lib.* 4. *obs.* c. 6.

l. Scripto. 7.

Emendatur hæc lex ab Antonio Fabro. *lib.* 10. *coniecturarum* c. 12.

Tit.

Tit.15. Vnde legitimi & vnde cognati.

l.Consobrinorum.1.

Nota hic quod consobrinis datur bonorum possessio.

l.Cum propiorem.2.

Cui detur bonorum possessio D.Goth.hic.

l.Non hoc.4.

Oldr.*cons* 128.Ias.*cons*.3.Bald.*cons*.12.

l.Certum quidem.5.

Vbi glossa in verbo *non vrgentur, in* 3.*not.ad quam plurimos casus*, in quibus bonorum possessio secundum tabulas est vtilis & necessaria, qui ponuntur per Aug. I*astit. de exhared. lib.in* 1.*respons.*

Tit.16. De successorio edicto.

Rubricam Alciatus exposuit.

l.Si mater.1.

Ferran.*lib.*2.*explic.cap.*11.

l.Si auiæ.2.& vlt.

Fulg *cons*,6.Bald.*cons*.132 *parte* 2.

Tit. 17. De Carboniano edicto.

l.Carbonianum.2.& vlt.

De lectione & emendatione huius loci, vide hic D.Gothof.

¶In gloss. vlt.licet fructus iudicis authoritate percepti non sunt restituendi vt hic, dic tamen hoc verum, quotiescunque iudicis authoritas cum ordine concessa fuerit, alias secus.

Tit.18. Vnde vir & vxor.

An hæc Rubrica extendatur ad sponsum & sponsam, vide Sig. de Homod. *consi*.44. & late Tiraq.*in ll.comm.gl.*2.*num*.19.

l.Maritus.1.& vnica.

Petr.de Anch.*consi* 95.Cum.*consi*.89.

Auth.Preterea.

Pater præmittens, & pro filia, si postea ei leget, videtur legare animo compensandi dotem promissam.d.Auth *in fin*.& hic per Scribentes *& in l si quis*, §.*cum pater, de leg*.1. vide tamen fallentias aliquot Socin.*in reg*.344.*incip.pater promittens*. An vxor possit rescindere donationem factam à viro, tanquam in fraudem quartæ sibi debitæ, ex dispositione huius Auth.vide eundem Corn. *in d.cons.per totum*. Et de materia, vide aliqua per Alexand. *in l.diuor* 10,5.*vol.&* 8,27.D *soluto matrimo*. Et vxor, quæ vidua remansit.& est inops, debet habere quartam bonorum secundum formã in Auth.ista traditã: attamen si ipsa est inops, & habet patrem suum diuitem, non debet habere hanc quartam, vt notat Alex.*in c.in suis, in* 3.*colum.versi.item facit, de lib.& posthum.*

*Hanc repetiit Ludouicus Gozadinus.

¶Illud, quod dicitur de vxore, dicitur & de viro inope, vt per Alex.& Paul. *in l*.2.*in* 2 *limit. D.soluto matrim.*

¶Et quamuis ipse vir propter inopiam nõ teneatur restituere dotem mulieri, vel suis heredibus: tamen tenetur ad proprietatem liberis eiusdem matrimonij, si extant, aliàs consequeretur plenum dominium, vt hic, quod nota.

¶Tiraquel *in tract.cess.cau*.2.*par*.4.*lim*.Alexan.*cons*.91.*nu*.1. *lib*.7. Soc *cons*.121.*nu*.26.*&* 36 *lib*.4 Stephan.de Feder *in tract.de interpretat.iur.vlt.par.numero* 22 Moder.*ab Aquil.libro* 1.*comm.opin. ad fin. in verb. vxor seu mulier*, & quòd generaliter loquatur etiam cõdito testamento. Cæpha 1.*consilio* 183.*numero* 14.*tom*.2.Et quòd locum etiam habeat in nepotibus ex filio, Rol.a Vall.*de lucro dot.q*.56.*numero* 13. latissimè in materia huius textus, idẽ Cæph. *consilio* 244.*per totum, libro* 2.

Ad Gloss.hic in verbo *locuples*, vide Afflict. *decis*.179.

Tit.19. De repudianda bonorum possessione.

l.Emancipatus.1.

In repudianda bonorum possessione, an requiratur præsentia aduocati D.Goth.hic.

Tit.20. De collationibus.

De hac materia extat tractatus Sapoltæ Tholosani: eam in exegesim redegit Pet. Stella Aurelian.

l.Emancipatos.1.

Fulg.*consilio* 199.

Auth.Ex testamento.

Pro intellectu huius Authent. vide *decis*.5. R.*cap*.247.

*Hinc repetiit Ludouicus Gozadinus.

¶Libri collati filio per patrem, qui postea ingreditur monasterium, an dicti libri quasi Castrensia censeantur, vltra Bald.*in ista Auth. coll*.6.adde Cynum.*s.tit.de epis.& cler*.Paul.de Castr.*consilio* 182. Dec.*cons*.59. Rom.*cons*.145. Bald. *cons*.37. Fulg.*cons*. 199. Rom. *cons*.253. Old.*cons*.155.

l. Si pater. 2.

An conferatur dos à patre filiæ promissa, nec soluta, Gloss. hic.

l. Pactum. 3.

Filia renũtiauit hereditati paternæ, etiam cum iuramento, iuxta c. *quamuis. de pactis, in 6.* alias absque iuramento nõ valeret, & quã uis stipulatione esset vallata, adhuc tamẽ nõ subsisteret, vt hic etiam Bald. *in l. quãuis, C. de fideicommissis, in fin.* Et ideò præsupposita vali ditate, quæ in ea interuenit iuramentum, du bitatur, an erit exclusa à legitima, vel ab eius supplemento. Et certè si non fuit expresse renunciatum legitimæ, potest petere, cui expresse potest renuntiari. *l. si quando, §. illud, D. de inoff. testamento.* Ex quo quia nihil dixit de legitima, non est ea priuata. Et de materia istius legis, vide Paul. Castrens. *cõs. 26. vol. 3.* Et Aymon. *cons. 22.* Et *cons. 53.* Et eundem Paul. Cast. *in cons. 20. vol. 2.* Vbi ad hanc legẽ ponit singularem limitationẽ. Et per eundẽ *cons. 442. eodem vol.* vbi multa ad materiã. Et *con. 305 eodem vol.* Et Aymon. *cõs. 127. vbi multa.* Et Iason *in cons. 5. vol. 3.* Et an ad hoc, vt va leat renuntiatio cum re iuramento facta requiratur certificatio. De beneficio istius legis dicas, vt *in decis. Delphin. 2272.* Et aliã vide decis. Delphin. per intellectum huius legis 224. & 228. & 295. & 190. Corras. *epist. 4. c. 32.* Gute. *parte. 1. resolut. c. 50.* Beroius *q. 45.* Oldrad *cons. 127.* Dec. *cons. 89.*

¶ Et ad materiam huius legis nota quæstio nem pulchram. Pone: Filia accepit centum à patre, pro integra sua legitima: postea auctæ fuerunt facultates patris, quæritur, an mortuo patre filia possit petere legitimã bonorum supercrescentiũ, vide quid Bald. teneat *in c. cum M. Ferrarien. de constit.*

¶ Contrarium tenet Iacob: Butrig. hic. Et Bald. *in l. successione, D. de reuocandis ijs, quæ in fraud. creditorum. Et in l. quamuis, §. de fideicommiss.* Et *l. quanquam, ad l. Falc.* Ang. *in l si vt pro ponis, in fi Et in l. si non mortis, D. de inoff testam.* Paulus *in cons 210. volu. 1.* Et Betrand. *cons. 16. num. 10.* Alex. *cons. 181. vol. 2.*

Pactum quod filia dote contenta patri ab intestato non succedat, non valet & eo non obstãte succedit, vide Guid. Pap. *q. 227.* Crot *ad l. stipulatio hoc modo cõcepta, n. 77. D. de ver. oblig.* Fortu. Garz. *in tract. de vlt. fin. viri. iur. n. 302.* Nouiter de intellectu, Fernan. Vasq. *in tract. de succes. creat. §. 18 num. 89. & §. 17. n. 47.* Viu. *lib. 1. comm. opin. in ver. Pactũ per aliquos.*

l. Filiæ dotem. 4.

Cuias *lib. 3. obs. c. 3.* Dec. *cons. 499.*

Auth. Quod locum.

Bart. & Alex. *in l. Titia, D. solut. matrim.* Quod dos sit communis, vide Bart. *in l. si cõstante, in 8. col. in verbo & primo quaero, D. solut. matrim.* vide Bald *in cons. 116. vel 176. vol. 5.* Quæ sit dos magna & quæ parua, vide Alciatum *lib. 1 parerg. c 1. vel 4 c. 8.* Adde quod dos honesta & congrua est, quæ conuenit parti legitimę. Alex. *cõs 69. li. 1.* Cotta *in memorab. in verb. dote constituta*, vide Boer. *decis. 3. num. 11. & seq.* vide l. *qua ratio, ff. de iure do.* Repet. 3 *fol. 147. num. 38.* Bald. *cons. 40 parte 1.*

*Ad hãc Authen. scripsit Antonius Faber *lib. 13. Coniectur. cap. 7.*

l. Ea demum. 6.

Oldrad. *cons. 151.* Rom. *cons 253.*

l. Filiam. 7.

Bald. *cons. 37.*

l. Si soror. 8.

Decius *cons. 351.*

l. Si emancipati. 9.

Licet per istum textum Alexan. & Paul. dicant filium in dubio censeri in potestate patris, tamen Doctores hic & præsertim Bart. ait quod dicenti incumbit onus probandi, vt dicitur in Gloss. *in verbo denegandum* circa fi. *in l. Titia, D. solut. matrim.* Hãc autem legem ex professo interpret. Cagnol. Hipp. Riminal. & Corras. *post epist. q.* Bald. *cons. 37.*

l. A patre. 10.

Bald. *d. cons. 37.*

l. Posthumo. 11.

Dec. *cons. 245. in causa.*

l. Filiæ. 12.

Alciat. *libro 5. parerg. cap. 25.* Panorm. *cons 12.* Decius 361. *cons.* Panorm. *cons. 36.* Guid. Papæ. *cons. 114.*

l. Si donatione. 13.

Licet donationes inter virum & vxorem morte confirmentur, hoc tamen verum est si traditio intercesserit l. *Papinianus D. de donat. inter vir. & vxor.* immo ficta traditio sufficeret. *Gloss. notabilis. in l. 2. C. de dote cauta nõ numerata.* Menoch *de arbit. iud. cas. 131. & seq* Oldr. *cons. 178.* Chassa. *cons. 6.* Oldrad. *cõs. 151.*

l. Si maritus. 14.

Cuiac. *lib. 3. obs. c. 39.*

l. Vt liberis. 17.

Fran. Curt. *cons. 23.* Oldrad. *cons. 135. & 138 & 151.* Ias. *cõs. 88. parte 1.* Fulg. *cons. 199.* Romã *cons. 172. optimè Decius.*

l Libe-

l. Liberos. 18.

Cuiac. *l. l.* 18. *obs* c. 18.

l. Illam meritò. 19.

In Gloss. *in verb. iciunm.* Per hanc doctrinā huius Glos. & Bartol. Raph. Fulg. hic decidit pulchram & notabilem quæstionē, quæ frequēter potest cōtingere. Pone, Pater Lucius habet multa prædia, sed quoniā administrat decrepitę ætatis est, filius natu maior tā domi, ita negotia, quàm possessiones reliquas, alius filius forte infans, aut paulò maior nihil in domo negotiatur, & ita ille frater senior multis annis se exercuit. Mortuo patre isti fratres veniunt ad diuisioné bonorū paternorū Iste frater maior dicit, quod per aliquod tempus administrauit causam rei familiaris & propterea petit anteriorem partem tantum salarij quod quidem pater contulisset vni negotiorum gestori. Dicit Fulg quod debet habere tale salarium: quod si exercuisset personam suam circa pecunias patris, lucrum aliquod deberetur exercitio personæ, ita quia exercuit circa possessiones patris Adde pro ista decisione facere, quod in simili decidit, Rom. *con.* 169. *incip. circa quæ primò quæritur, an renuntiatio in vl. dub.* Ias. tamē hic tenet cōntrarium Fulgosij, & dicit, quòd contra decisionē Fulgosij etiam consuleret per rationes, quas ipse adducit, quem vide etiam *nu.* 7. vbi examinat aliā notabilē quæstio. Et vide Bald. Castrens & Iason. *in* l. *fin.* C. *eodem*, Bart. *cons.* 190. Dec. *con.* 71. Oldr. *con.* 100. Cor. *cons.* 168 *parte* 4. *Pro explicatione huius legis vide Anton. Fabrum *lib.* 13. *coniect. capite* 2.

l. Illud. 20.

Frater maior natu, qui in vita patris administrabat bona, quia pater est senex, & etiam in morte, an deinde possit petere salarium à fratribus. Vide per Iasonem *in* l. *ista, in* 8. *col.* Oldrad. *cons.* 138. & 151 Roma. *con.* 406 Cum. *cons* 19 Fulg. *cons.* 199.

l. Vt nemini. 21 & vlt.

Cuiac *lib.* 3. *obs.* c 30. Pilæus *quæst.* 121. Menoch. *de arbit. iudic. lib.* 1. c. 127. Dec. *cons.* 67. & 560. Bald. *cons.* 19. & 37. *parte* 2. Fulgos. *consilio* 197. Soc. *cons.* 91.

Tit. 21. De testamento militis.

l. Frater. 1.

Clarus, §. *testamentum*, q. 17.

l. Miles. 2.

Rom. *cons.* 81.

l. ex testamento. 5.

Exempla prohibitionum, vide l. 13. §. 4. & l. 41. *D. eod.*

l. In testamento. 6.

Bart. *ad* l. *Lucius*, D. *de vulg. & pupill. num.* 5. Hiero. Veri. *ad* l. *ex facto, num.* 191. *D. de vulg. & pupill.* Soc Iun. *cons.* 128. *num.* 228. *li.* 1. nouiter Fernan. Vasq. *in tract. de success. creat.* §. 24. *num.* 74. Bart. *cons.* 56. Fulg. *cons.* 90. Dec. *cons.* 186.* Antonius Faber *li.* 15. *coniecturarum* c. 11.

l. Ex his verbis. 7.

Emanuel Costa *libro* 1. *select.* c. 25. Panorm. *cons.* 29.

l. Sicut certi. 9.

An militis præterito exhæredatio sit, vide hic D. Gothof.

l. Si cum vel. 10.

Bart. *cons.* 204. & 235. & 210.

l. Captatorias. 11.

Zabarel. *cons.* 124 Fulg. *cons.* 90. Panor. *cons.* 32 Bald. *cons.* 412. Corn. *cons.* 159. & 89.

¶ Quid sit captatoria voluntas, & vnde dicta, vide Alciat *libro* 2. *parerg.* c. 31 Aug. *lib.* 4. *emend.* c. 15. Bart. *cons.* 168. Dec. *cons.* 494. Petr. de Anch. *cons* 436. Cum. *con.* 130. Bolo. *con.* 47.

l. In testamento. 12.

Vbi Gloss. *in verb. senserit, vers. si Lucius decesserit.* Nota ex hac Glossa, quia si quis simpliciter dicat, Titium instituo, & post eius mortem substituo Sempronium, huiusmodi substitutio dicatur compendiosa, vt tenet Alex. hic *per hanc Gloss.* Et Dec. *in* l. *precio, in* 8. *col. de impuberib. & aliis substit.*

¶ Substitutio compendiosa dicitur, vbi fit mentio mortis simpliciter, & istam Gloss. in verb. *senserit*, notat hic Fulgo. Castr. & Alex. *in* l. *centurio*, *in* 2. *col. de vulg. & pupil. substit.* quem omnino vide Bart. *cons.* 22.

¶ Quomodo procedat dispositio istius textus vide Rip. *in* l. *centurio, num.* 7. *de vulg. &c.* Hodie autem iure Authent. secundum magis communem opinionem est inductum] Quod etiam in testamento militis, possit hæres conficiens Inuentarium deducere Falcidiam & Trebellianam per §. penult. in Auth. *de hæred. & Falcid.* Et per Alex. *infra de pub.* l. *precibus, in* 4. *col.* Et per Bart. & per alios *in* l. 1. §. *in filiis, ff. ad Trebell.*

l. Et militibus. 13.

Miles ob flagitium damnatus, testari potest de rebus castrensibus.

l. Si à fratre 14.

In militari testamento, non requiritur iuris communis obseruatio.

l.Milites.15.

Nota ad intellectum istius legis quòd milites existétes in expeditione possunt testari, omissa solennitate Iuris positiui, sed solum cum obseruatione Iurisgentium, puta coram duobus testibus erogatis, secus si sint in domo cùm testantur, vt per l.*pen. infra eod.* Quid autem si miles reuersus sit domum, vtputa si fuerit læsus, an censeatur esse, in Castris, & sic possit testari cum duobus testibus, vide Cast.*in Consilio viso, & examinato, 9.col.2.nu.*20.Ias.*cons.*110.

l.Scrinarios.16.

Forcatulus Auiarij *cap.*18.

l.Ne quidam.17.

Cuiac.*cons.*49.

l.Licet.18.& vlt.

Corras *lib.*5.*miscel.* c 22 Ræuard.*libr.*4.*variar.*c.8.Cuiacius *lib.*17.*obseruat.*c.36.Alexan. *cons.*182.Rom.*cons.*306.

Tit.22. Qui testamenta facere possunt, vel non.

Clarus §.*testamentum, q.*18. *cum decem seq.*

l.Quanquam.1.

Nota hic quod socius omnium bonorum testari potest.

l.Si is qui.2.

Bellonisan.*3.practic.*18.*in prin.*

l.Senium.3.

Infirmitas non impedit quominus testari quis possit, dummodo sit sanæ mentis, sic etiam nec alienare prohibetur, l.*sanum, supra de transact.* adde l.*senium*, vide Socinum *reg.* 153.& Cepol.*caut.*113.Bald.*cons.*496. Corne. *cons.*237.

l.Si frater.4.

Dec.*cons.*112.Feder.*cons.*298.

l.Eunuchis.5.

Cuiacius *lib.*17.*obs* c.24.

l.Si quis Imperatorem.6.

Regulam hic nota quod princeps hæres institui potest.

l.Cum heredes.7.

Cuiacius *lib* 5.*obs.*c.7.

l.Hac consultissima.8.

Solennitates quæ requirũtur in testamento cæci, non habét locum in donatione causa mortis ab ipso cæco facta, Socin. *in* l.2.*in* 3. *col.de leg.*1.

An ista lex & eius solennitas habeat locũ in donatione causa mortis facta à cæco: vide Soc.*ad* l.2.*num* 13 *de leg.*1 vbi Pont.*nu.*31.dicit comm.Ias.*in cons.*26.*leg.*1.& 82.*leg.*3. testatur Boer.*decis* 240.*nu.*20.Ruin.*ad princ.instit. de dona*.*num.*626. limita vt per Cepha.*cons.* 72.*num.*21.*par.*1.& quis dicatur cæcus. in terminis huius legis, vide per Natt.*cons.* 212.*nu.* 1. & 2. vbi quòd si cæcus faciat testamentum inter liberos, non tenetur obseruare solennitatem huius legis, Dec. *con* 354.*par.*3 Rom. *cons* 36 .Oldrad.*cons* 159.Fulg. *cons* 91. & 39. & 94 Zabarel.*cons*.149.Roman.*consilio* 166. Bald *cons.*248.

l.Furiosum.9.

Vide ad hunc textum Cepol.*caut.*146.quę dat notabilem cautelam.

¶Furiosus habens dilucida interualla, potest illis interuallis condere testamentum, dummodo antequam furor superuenerit, cœperit & finierit. Ias *ad* l.*ex facto, D.de vulg.* Ioan.Bart Ferret.*cons.*207. Pro limitatione huius legis post Alex.hic.*nu.*3.*de furioso*, qui recte fecit testamentum, prout quilibet diligens paterfamilias, vide latè Mars.*sing.*380. Corn.*cons* 73.*lib.*1. & Ias.*ad* l.*parte furioso.nu.* 5.*ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.& cons.*141. *lib.*4.Dec.*cons* 86. & 448.Alex.*con.*141.& 92. *parte* 5.& *cons.*10.Ias.*cons* 2.

l.Discretis.10.

Ferrand.*lib.*2.*explic.*c 12. Bart.*cons.*138.Dec. *cons.*3 1.Soc.*cons.*20.*parte* 4.

l.Nemo.11.

Panorm.*cons.*62.*parte* 1.Feder.*cons.*298.Oldrad.*cons* 120.

l.Omnes omnino.12.& vlt.

Paulus 3.*sentent.tit.*4.§.3.

Titul.23.De testamentis, & quomodo testamenta ordinentur.

Ad rubricam, Nota quatuor esse species vltimarum voluntatum, testamentum, codicillus, donatio causa mortis, &c. Iacob.*in* l.*hic, nu.*6 2.*lect.ff.de transac.* vbi disputat de donatione causa mortis, an accedat contractui, an vltimæ voluntati. & ibi firmat quod quoad sui originé, accedit contractui, quia olim stipulatione fiebat, hodie verò nudo pacto fit: quãtũ vero ad effectũ. donatio causa mortis ęquiparatur vltimę voluntati, vide eũdé hic, l.Testes.

l. Testes. 1.

Bart. *consi* 81. *nuntius*. *&* 79. Alex. *consi*. 208. Pet. de Anch. *cons* 287. Cum. *consilio* 602. Fulg. *cons*. 56. Panorm. *consilio* 7.

l. Publicati. 2.

De publicatione, vide l. 18. ∫.

l. Ex imperfecto. 3.

De materia istius legis, vide Fort. *in c*. 1. *ff. de pactis, col*. 10. Romanum *consilio* 306. *proposita*.

l. Si in nomine. 4.

Vide Socinum *reg*. 19. Aiciat. *libro* 4 *disp*. c. 1. Romanum *consil* 79. Aret. *Instit. de leg*. §. *si quis in nomine*, Bart. *cons*. 179. *&* 208. *ex facto*.

l. Neque professio. 5.

Panorm. *consilio* 92 *primiter, parte* 1. Romanus *consil o* 340. *circa* 1. Fulg. *cons*. 23.

l. Verba. 6.

Vide *Nouellam*. 43.

l. Errore. 7.

Error scribentis non vitiat testamentum, vt etiam per Bart. *in* l. *quoties*, D. *de hared. instit*. & ad probandum errorem adiectum in testamento, quot testes requirantur in testamento inter liberos facto, & quid si inter extraneos, vide Guid. Papæ *decis*. 504. Bartol. *consil*. 179. *marito*, Oldradum *consi*. 95. *ex forma*, Ro. *consi*. 170. Baldum *cons* 341. Alex. *cons*. 140. Dec. *cons*. 105. Chass. *consilio* 10. Roman. *consilio* 179. Bald. *consilio*. 30.

l. Casus. 8.

Rolandus à Valle *cons*. 81. *numero* 44.

l. Si non speciali. 9.

Nota quod testes esse debent in conspectu testatoris, Ias. *in cons* 60. *col*. 3. dicit non valere. Ad primum dictum, vide Ioannem Diaz. *reg*. 129. Adde Ioannem Dilect. *caut*. 8. *tit*. 2. *n*. 3. Fulgosium *consilio* 51. *viget*, Cumanum *consilio* 75.

¶ Testes testamentarij debent videre testatorem, & sic paries intermedius, vel cortina reddit testamentum nullum, in materia facit textus *in* l. 2. §. *idem Labeo, de aqua plu. arcen*. late Dec. *cõs*. 354. *in casu proposito, col*. 1. *& seq* Rip. *ad* l. 1. *n*. 50. *& seq. D. de verb. oblig*. Bart. *ad d*. §. *idem Labeo, n*. 4. Maches. *notab*. 124 *de commu*. Paris. *cons*. 13. *num*. 1 *lib*. 2. vbi latè per totum, & præsertim *n*. 5. vbi quod aliquo casu speciali talis solennitas potest remitti, & ea non adhibita testamentum valebit, Panorm. *cons*. 52. *parte* 2. Alexander. *cons*. 99. *in casu, parte* 3.

¶ Quid in donatione causa mortis, doctor. hic Rip. *ad d* l. 2. *num*. 5. *de leg*. 1. *in Test*. nouissime Iul Clarus *libro* 3. *sent* §. *Testamentum, q*. 59. Oldradus *consilio* 248.

l. Si testamentum. 10.

Dec. 357. *in casu, &* 369. *omissa*, Fulg. *cons*. 61

l. Si vnus. 12.

Oldr. *cons*. 262. Dec. *cons*. 105. *&* 354. Fulgos. *consi* 10 79. Zabar. *cons*. 73. Corn. *cons*. 118. Bald. *consilio* 130.

l. Non codicillum. 14.

Vbi Gloss. in verbo *Non codicill*. si testamentum, non valet, vt testamentum, non valet vt codicillus, nisi sit dictum, vt per Socinum, *in reg*. 491. *incip. testamentum*.

¶ Ex d textu, qui ad positionem vnius contrariorũ, sequitur exclusio alterius, vide Tiraquellum *in ll. commu. in conf*. 9. *p. Gloss. p. nu*. 141. Corras. *ad* l. *si iam August. num*. 15. D. *de ferat*. Oldrad. *consilio* 159. *ex praesenti*, Baldum *cons* 284. Corn. *consilio* 202. *parte* 4.

l. Quoniam. 15.

Vers. *nec interest*. Nota hũc textum quia singularis est secundum omnes. Et vide Dec. *in consilio* 179. Et Alexand. *in consilio* 77. *incip. ponderatissimam, volum*. 3.

¶ Adde Moder. Sabinen. *lib*. 4. *declar. iur. ciu*. c. 124. *&* 126. Ludo. Aluar. *ad Rub. de leg*. 1. *nu*. 55. Paul. Leon. *in tract subst. sub Rub. de compẽdi. numero* 326. Soc Iun. *cons*. 183 *nu*. 16. *volum*. *& consi* 179. *numero* 77. *eod. vol*.

¶ Ad vers. *quæ fortè feminæis. &c*. vide Alex. *cons*. 12. *col*. 2. *numero* 6. *vol*. 1. *& consi*. 33 *ponderatis verbis, col* 2. *numero* 6 *libro* 3 per Decium *ad* l. *discretis, numer*. 17. c. *qui testam. facere possunt*, Dec. *consi*. 489. Bal. *consi*. 33. *parte prima*, Iason. *consi*. 124. Rom. *consilio* 306.

l. Non dubium. 16.

Romanus *consi*. 222. *dubitatur*, Oldrad. *consi*. 237. *perlectis*.

l. Testamentum. 17.

Cumanus *consi* 162 *visa copia*.

l. Testamenta. 18.

Cont. *libro* 2. *lect. subj* c. 16. Moder. ab Aquil. *libro* 1. *comm. opin*. & Dec. *consi*. 11. *quoniam, col*. 5. *ad fin. numero* 8.

l. Omnium. 19.

Socinus Iun. *cons*. 138. *num*. 5. *libro* 1.

¶ Princeps præsumitur omnia iura in scrinio pectoris habere. Ad textum *in* c 1. *de cõst*. *n* 6. Sed non consuetudinem, *vt in d*. c. Quia consuetudo est facti, vt ibi dicitur Potest autem princeps errare in facto & decipi, *vt* l. *fi*. ∫. *in his qui à nõ dom. man*. Vvalth *lib*. 1. *miscel*. c 34. Clarus q 56. *n*. 7. *de donat*. §. 1. *num*. 189. *&* 331. Bald. *lib*. 1. *consilio* 303. *col*. 2.

l. Nolumus. 20.

Oldradus *cons*. 119. *Titius condidit*, Fulgosius *cons*. 20. *pro pleniori*.

l. Hac consultissima. 21.

Ibi *rogatis testibus*, *&c*. Ad materiam istius textus scias, quòd testes non debent esse rogati a testatore, sed sufficit, quod sint rogati à quocunque, Paul. *in* l. *heredes palam*. §. *in testamentu*. *ff. de testa*. Et per Io. Fab. §. *fi. in instit. eo*. Alex. *in cons*. 47. *vol*. 1. *inci. abunde*. Et tenet Bald. *in* l. *fi. in* 3. *col. Cod. de fideiuss*. Et vide Iasonem *in* l. 1. *column*. 4. *numer*. 15 C. *de summa Trinit*.

¶ In eadem lege testator potest facere testamentum, in scriptis clausum, & sigillatum, & subscriptum, ita quod voluntas non sit nota aliis, nisi post mortem, propter aliquam iustam causam, & tale testamentum est commodum, & regulariter valet, *a*. l. *consultissima*, *in prin*. *&* *in* §. *si quis autem formid. de vulg. sub stit*. Et videas vnam exceptionem Soc. *in reg*. 494. *incip. testator testam ntum*. Vvalther. *lib*. 2. *miscell*. c 37, Mer. *lib*. 2. *opin*. c. 6. Clarus §. *testamentum*, *q*. 4. *cum quinque sequen*. *q*. 17. 55. *cum quatuor seq*. *ad* § *si quis*, *aut q*. 9. 7. *cum seq*.

l. Ex imperfecto.

Nota, quòd cum duobus testibus pater inter liberos testari potest, *d*. §. *ex imperfecto*, Roman. *consilio* 385. *in casu qui* Panorm. *consilio* 234.

¶ De materia huius §. Boer. *decis*. 240. *in* 2. *parte*, vbi latissimè. Et an valeat testamentũ imperfectum inter naturales; quia pater tantũm naturales haberet, & an intelligatur priuilegiatum testamenrum inter liberos, quando fit in odium vnius & in fauorem. Quid autem si pater testamentum inter liberos naturales faciat cum duobus testibus, an re conualescat testamẽtum, si postea legitimarentur, Bald. *in c de consist. de ff. de leg*. hic §. ait habere locum in filiis legitimatis, & ideo subsequẽs legitimatio retrotrahitur, cum nulli fiat præiudicium, Crat. *in* l. *Gallus*. § *sed quid si* … *um*, ij *coll. de lib. & posthu*. & de materia huius §. Idem *in* c. 1. R *de constit* vbi ponit multas res notabiles ad hunc §. primum. Nũquid secundum testamẽtum factum à patre coram duobus testibus deroget primo facto inter liberos, coram septem testibus. Et quid si Notarius scripsit testamentum, & antequam stipuletur mortuus fuit testator, an hoc testamentum valeat inter liberos? Vide Delphi. *decis*. 368. … *consilio* 175 Panorm. *cons*. 105.

¶ Et testamentum imperfectum qualiter dicatur, & multa ad materiam huius §. Par. *cons* 15 27. *vel* 1547. *vol*. 4. Et Gozad. *in cons*. 3. Et Ias. *cons* 4. *volum*. 4.

¶ Testamenrum inter liberos tantùm valet imperfectum ratione solennitatis. Adde pro extensione idẽ esse in testamẽto ad pias causas per Ias. & omnes *ad* l 1. *nu*. 17. *C. de sac. Eccl*. Et de testamento impefecto inter liberos latissime per Boer. *dec*. 240 vide Dec. *ad* l. 1. *nu* 2. *C. vnde liber. consi*. 105. *nu*. 6. *& cons* 6, 1. *&* 349. *num*. 9. Cep. *cons*. 88. Cott *in memor. in verbo spurius* Boer. *q*. 56. *dilect. de art. test. titul*. 2. *caut*. 2. *& fi*. Rip. *ad* l. *Centurio*, *n*. 66. Soc Iun. *cons* 147. *lib*. 2. *nu*. 7. *&* 27. Natta *cons*. 423. *per totum*, *lib*. 2 An habeat locum in naturalibus liberis, Imo. *in reper*. l. *filio præterito*. *nu*. 112. D. *de inoff* … *in legitimam*, post Dec. vbi ibi Ioan. Paul. Lãcel. *inter consi de* … *ad cau. vlt. volũt. cons* 1 9. *nu*. 42. *volum*. 1. Quid si extraneus sit institutus & liberis sint relicta legata, an debeatur & sustineatur testamentum, saltẽ quo ad illa legata, Sal. *in Auth. cessa & iusta*, C. *de sacros. ecc. q*. 9. Videtur sentire quòd non, & ita tenet Soc. *ad cons*. 5. *col. fi. lib*. 3. limita hunc textum nouiter, vt per Fern. Vasq. *in tract. de suc res. cren*. §. 22. *n*. 28. Phil. Port. *lib*. 1. *concl. reg*. 8. Quomodo testamentum inter liberos conditum valeat, sine solẽnitatibus iuris ciuilis, & quid si sit imperfectum ratione volũtatis. Alex. *cons*. 1 2. *n*. 6. *vel* 5. & an etiam sustineatur, quatenus pertinet ad extraneas personas, & an dispositio huius §. habeat locum etiam in testamento nũcupatiuo, & an inter quoscunque liberos, & an ex huiusmodi testamento succedatur tanquam ex testamẽto, an autem tanquã ab intestato, latissimè nouiter per Iulium Clar. *lib*. 3. *sent*. §. *testamentum*, *q*. 8. *vsque ad* 14 Cum. *cons*. 112. An iste textus procedat in legato, vel si pater inter filios inæqualiter disponat Soc. Iun. *cons*. 96. *nu* 6. *lib*. 2. & quod dispositio huius §. procedat, etiã quãdo liberi non sunt in primo gradu successionis, contra Cur. Iun. hic Natt Ast. *cons*. 423. *n* 6. *& seq*. Cep. *cons*. 72. *n*. 8. *&* 1 . & quod solum procedat quando pater testatur inter liberos æqualiter, secùs si inæqualiter. vide Did. *ad c. Raynutius*, §. 1. *n* 3 *extra de testa*. Iac. de Put. *cons*. 121. *n*. 23. *inter consi. diuers. ad cau. vlt. volun. vol*. 1. & an habeat locũ, decisio huius textus, quando filij sunt æqualiter instituti, Socin. Iun. *consi*. 59. *numero* 24. *volum*. 3. Natta *consi*. 23. *n*. 10. *lib*. 3. Dec. *consilio* 488. *&* 627. Alexan. *consilio* 176. Rom. *consilio* 279. Fulgos. *consilio* 91.

Auth Qui sine scriptione.

Ad Gloss. primam ibi, *si ex duobus maribus*, … Nota quod testamentum inter liberos

beros roboratur, si mulier in eo testis sit, quę alioqui in testamento testis esse non potest. De quo vide apud Tiraq. *in ll. communibus. p. 9. Gloss. p. nu. 59* Panorm. *cons. 98 in qu. parte 2.* Alex *cons. 76. viso, parte 5.*

¶ An habeat locum in testamento ad pias causas, Ruin. *cons. 71. lib. 3.* Contrarium consuluit Socin. Iun. *cons. 189. lib. 2.* vbi dicit contra Ruin. esse communem opinionem in materia, ad hunc textum. vide nouissimè Iul. Clar. *lib. 3. sent. testamentum. q. 14.* Iac. de Put. *consil. 121. nu 27. inter cons. diuers. ad cau. vltim. volunt. vol. 1.* Soc Iun. *cons. 18. nu. 4. lib. 3.* Roman. *cons. 179. amplissimè.*

Auth. Hoc inter liberos.

Testamentum factum inter liberos non reuocatur per aliud, nisi sit solenne, & testator declaret in illo velle illud prius testamentū non valere, Crau. *cons. 152. in fi.* Boer. *dec. 140.* Ruin. *con. 9. & cons. 11. li. 2.* Bart. *ad l. si iure, de leg.* Alex. *ad l. si ita scriptum, §. reg. num. 3. D. de lib. & posthum.* Soc. *cons. 127. lib. 1* Paris. *con. 34. nu. 45. lib. 2.* & latè, *cons 25. num. 23. & seq. vsque ad fin. eodem, lib. 2.* Soc. Iun *cons. 143. visis, lib. 2. & cons. 127. & 124. lib. 1.* Galiau. *ad l. Centurio, num. 161. D. de vulg.* & vide pulchram repetitionem ad hanc Auth. per Natt. Asten. & in materia per Iul Cla. *lib. 3. senten. § testamentum, quæst. 98* Didac. ad Rubricam, *extrà de testamentis, 2 parte, num. 19.*

¶ Vide Rom. *cons 385.* vbi multa de intellectu huius Auth. Vide Crat. *in rep. c 1. de consti. col. 8.* Et Parid. *cons. 24 nu. 8. vol. 1.* Cur. Iun. *con. 167. n. 8. cum seq.* vbi notabiliter firmatur per hunc textum, quòd dispositio testatoris facta inter liberos intelligitur aliam habere causam derogatoriam ad sequentia testamenta, adeò, quòd per sequens testamentum non tollitur primum, nisi in secundo testamento fiat expressa mentio primi, & illud reuocetur in secundo, vt hic per Paul. Castrens. & hic. Etsi fortè in primo testamento facto inter liberos, esset clausula expressa derogatoria ad subsequentia testamenta, tunc requireretur duplex derogatio in secundo testamento, scilicet, derogare primum testamentum, & derogatoriam clausulam ibi positam. Curt. Iun. *in con. 169.* Et ibi habet rationem, quòd si quis in primo testaměto ponat clausulam derogatoriam, scilicet, quòd promittat illum non reuocare in secundo testamento, debet esse specialis derogatio ipsius clausulæ derogatoriæ. Vide Delph. 127. *col. 3.* Et de ista clausula derogatoria, vide Dec. *consil. 165* Et Alex. *cons. 24.* Et Bertrand. *cons. 151. vol. 3.* Guid. Papæ. *cons 64. vol. 1.* Dec. *con. 475. col. 4.* Barb. *cons. 77. vol. 3. Et cons. 72. nume. 12. volum. 2.* Soc. *cons. 173. numer. 4. volum. 2.* vbi clausula omni meliori via & modo æquiparatur clausulæ derogatoriæ. Et licet primum testamētum, in quo est clausula derogatoria per secundū non aliàs reuocetur, nisi expressa mentio fiat de dicta clausula, tamē non procedit. Nam reuocatur partim propter ortas controuersias inter testatorem & hęredem institutum, apparente testatoris volūtate de hoc, quia tunc nihil refert, si non secund. facta mētio derogatoriæ clausulæ. Ita tenet Bar. *in l. sancimus supra eo* Hypp. *in l. 1. §. præterea, n. 6. D. de quæst* Et quamuis testamentū non valeat, nisi septem testibus adhibitis, *vt in l. hac cōsultiss* tamen testamenti deperditi tenor, & continentia probari potest per duos testes, Hypp. *sing. 156.*

¶ In eadem Auth. *in §. si quis autē,* nota textum quòd primum testamētum tollitur per secundum minus solenniter factum, quando per illud ad Ius commune reuertitur, quia sunt instituti venientes ab intestato, aliis secus. Et per istum textum potest inferri ad quæstionem, quæ aliàs contigit in facto.

¶ Princeps dedit licentiam Vasallo testandi, an poterit sine assensu testamentum reuocare? Dic quòd aut poterit Vasallus sine alia superioris licentia testari, & poterit tunc eadem ratione reuocare, & per consequens fortius modificari, aut non poterat sine superioris licentia testari, & tunc aut vult testamētum tollere aliter testando, & non potest, aut vult simpliciter tollere, & ad Ius Commune redire & potest, secus si vult simpliciter tollere, Abb. *cons 25. 2 fol. prope fin.*

¶ Et vide ad hanc Auth. Bart. *cons. 502.* ampliantem hanc Auth. in testamento ad pias causas, *in cons. 229. col. fi. lib. 2.*

l. Distantibus. 22.

Adde Pet. de Rauen. *in suo aureo Alphab. in verb. legatarius.* Et Alex. *in cons. nu. 17. vol. 6.* Et vide Aug. *in l. legatarius, col. 67. fin. de testam.* Bald. hic. Vbi ad probandum, quem esse vsuarium, admittuntur testes, qui ab eo mutuū recepisse confitentur, temperat hoc, si declarant, quòd solutas vsuras recuperare non intendunt, & vide Ferrar *cons. 40. & cons. 15. vel 41.* vbi ponit, quod coloni non sunt idonei testes ad probandū quod recipiebat dominus eorum omni anno 101. fructus, quos ipsi soluebant. De quo per Bart. *in cons 77. col 3.* & vide plenè Aymon. *cons 71.* Bald. *con. 152. parte 3.*

l. Consulta. 23.

Cuiac. *consultatione. 3.*

l. Ambiguitates. 24.

Rom *cons. 140. circa.*

l. Præposteri. 25.

Nota hic quod præposteratio verborum, contractũ aut vltimas voluntates nõ vitiat.

l. In testamentis. 26.

¶Nota hic hęc duo verba, *Formalem obseruationem*.

l. Sancimus. 27.

¶Quomodo dicatur valere reuocatio testamenti. Adde, vt per Bart. *ad* l. *si iure, de leg.* 3. Guid. Pap. *decis.* 200. & Soc. Iun. *cons.* 145. *lib.* 2. Dec. *cons.* 582. *Pro fundamento, col.* 1. *& seq.* Fulg *cons.* 57. Nouissimè Fernan. Vasq. *in tra. de successio. creat.* §. 17. *nu.* 75. & per Iul. Clar. *lib.* 3. *sent.* §. *testamentum, q.* 71. Soc. Iun. *in repet. ad rubr. D. de acquir. possess. nu.* 126. *&* 134. Didac ad Rubr. *extrà de testament.* 2. *parte nu.* 19. Bart. *cons.* 38 Panor. *cons.* 18. Old. *cons.* 160. Panorm. *consi.* 111.

l. Cum antiquitas. 28.

¶Nomen hæredis debet esse scriptũ manu testatoris, vel eius voce nuncupatum, & à testibus subscriptum in testamento, in scriptis. Vide Ias. *ad* l. *si mihi & tibi*, §. *si quis seruos, nu.* 5. *de leg.* 1. Aret. *ad* §. *fi. col. fi. Inst. de test.* Afflict *decis.* 143. Crau. *consi.* 117. Soc Iun. *consi.* 183. *lib.* 2. *& cons.* 144. *n.* 15. *& cons.* 179. *nu.* 35. *eo. lib.* 2. Bolog. *cons.* 53 Dec. *ad* l. *discretis, Co. qui testam. fac. poss.* & quomodo quis dicatur articulatè loqui vide Cor. *cons.* 261. *li* 4. *n.* 24. nec alibi inuenio in toto corpore iuris ciuilis.

¶ Quid in fideicommisso vniuersali, an possit relinqui nutu, dic, vt per Ponta. *ad* l. 1. *nu.* 49. *de legat.* 1 Ias. *ad* l. 1. §. *si quis ita, nu.* 9. D. *de verb. oblig.*

¶Ad Gloss. hic, in verbo *quemadmodũ*, ibi, *sed quid si alius exprimat.* dic istã Glossam habere locum etiam alio testamento solẽniter acto, vt per Dec. *cons* 489. *num.* 1. *cum seq.* Socin. Iun. *consi.* 179. *lib.* 2 Corn. *cons.* 77. *lib.* 4. Patau. *con.* 1. *in ordine, inter cons. diuers. ad caus. vlt. volun. vol.* 1. & ibidem Lanfranc de Oria. *cons.* 128. *nu.* 3. & Ioan. Baptist. de Rosel. *cons.* 151. *numero* 3.

l. Iubemus. 29.

Vide *Nou.* 66. *c.* 1. §. 1.

l. Nostram. 30.

Oldrad. *consi* 144. *circa materiam.*

l. Et ab antiquis. 31.

¶Declara hunc textum, vt loquatur de testamento rustici, & post Bart. ibi, *colu.* 9. per Iasonem *ad* l. 1. *col.* 16. *cum seq.* C. *de sum. trin.* & per Aret. *ad c.* 2. *de probat.* Alexand. *ad* l. *si non speciali, nu.* 2 D. *eodem titul.* Felinum *in d. c.* 2. Amplia hunc textum, vt per Rip. *ad* l. *centurio, col.* 2. *nu.* 8. *de vulg. & pupill.* Paris. *cons.* 31. *lib.* 2 limita non habere locum in ciuibus facientibus testamentum in loco rustico. Pont. *ad* l. 2. *nu.* 3. *de leg.* 1 Rip *in tract. de priuil. vlt. vol. caus. pestis, colum.* 1. *&* 2. latè Crott. *ad* l. *nemo potest, de leg.* 1. *nu.* 21. *& seq.* & ibidem post Ias. 2. *lect. col* 17. Annibal. de Cano. *n.* 61. 152 *&* 156. *&* 163. Natta Asten. *ad* l. *hac consultissima*, §. *ex imperfecto, Cod. eo. præsertim, num.* 16. an dispositio huius legis extendatur ad alium casum vbicumque propter loci & téporis qualitatem non possunt haberi 7. testes remissiuè. Pontan. *ad* l. 2. *col.* 3. *n.* 5. *de leg.* 1. & in casu tempore pestis consuluit Dec. *com.* 185 latè disputando competit Anch. de Cano. *ad* l. *nemo post, nu.* 64 *cum seq.*

Tit. 24. De hęredibus instituẽdis, & quę personę hęredes institui non possunt.

l. Qui deportantur. 1.

Curt. *consi.* 100. Bald. *consi.* 27.

l. Cum proponas. 3.

¶Nota, quòd in simili dicitur, quod vltimus dicitur, quem nemo sequitur, & proximus, quem nemo præcedit, seu quo nullus est superior, l. *qui duos, D. de rebus dubiis.* Et minus facere dicitur is, qui nihil facit, l. *illud.* §. *minus*, §. *ad Trebell.* per quem dicit Ias. *q. in* l. *iteum, in an epen. col. in* 7. *fal* D *si cert. petat.*

*Declaratur hęc à Petro Surdo *in decis.* 128. *numero* 17.

¶Ad hanc legẽ, vide Ang. hic dantem cautelam ad relinquendum spurio. Et in l. *in tempus, D. eod.* Contrarium tamen ibi tenet Imol. & ante eum Bald. *in* l *hac edictali*, 3. *col. de secun nup.*

¶Et de isto verb. *residuo*, vide plenè per Lado. Bonon. in sua Theodosiana, in vebo, reliquum ciuitati Bononiæ, &c. vbi dicit, quod vbicunque creditor dixisset à debitore accipere pro residuo, intelligitur debitor liberatus ab aliis, & satis fecisse in totum. Et ponit ibi pulchram quæst. &c.

¶Substitutio vulgaris, si hęres nõ erit intelligitur, quia non est, vel quia non potest. Et vide 2. fallentias, Soc. *reg* 178. *incip substitutio*, Cuiac. *libro* 17 c. 21.

¶Substitutus vulgariter seruo testatoris, & alterius quem testator tanquam proprium libertum instituerat, admittitur vel repellitur, pro vt de mente testatoris fuisse probatur. Pro intellectu huius textus, vide l. *si pater, D. eod.* Præpos. Sen *eo cas.* 2. *qu. per tot.* Dec. *cons.* 316 Polit. *in tract. subst. in mat. vulg.* 3. *par. numero* 1 *& seq.* Bal. nouel *ad l. cum filio, de leg.* 1. *numero* 34. *&* 39. & ibi Bau. *numero* 109.

l. Si pater

l. Si pater tuus. 4.

¶ Testator errans in coniunctione personæ, quam instituit, & sic errans in causa finali institutionis, licet error ipso iure vitiet instrumentum *d. l. si pater, & l. nec apud.* Et licet testamento non possit adiri hæreditas, tamen legata & fideicommissa, debetur à venientibus ab intestato. Casus est singularis, *in l. ea, quã, J. de fideic.* per quem textũ dicebat ibi Cast. se vidisse casum, quem tunc pro manibus habebat, quem refert & sequitur Dec. *cons. 1; 6. incip. viso themate, &c.*

¶ Adde Bart *in l. eam quam, in fi. de fideiuss.* vbi tenet, quod huiusmodi hæreditas venit, & est applicãda venientibus ab intestato, qui tenetur ad legata & fideicommissa per testatorem relicta. Et hoc *in 2. col.* Et nota, quod filiatio est de substantia institutionis, & quod testes sufficiãt ad probandũ hoc. Vide Doct. maximè Ias. *in l. 2 in fi. 4. col. C. de bon. poss.* Dec. *cons. 342.* Bald *cons. 180. parte 3. & 134.* Corn. *con. 1;8.* Fulg. *consi. 23.*

l. Non ideo. 5.

Non vitiatur institutio, si vxor appelletur affinis, vide l. 4. ff. *de testam.*

l. Si compensandi. 6.

Zoannetus *rerum quotidian* c. 16. Corn. *con.* 115. *parte 4. & 230* vide l. 7. ff. *de negotijs, & l. 5. supra de hæred. adi. n. 85. D. de legat. 2.*

l. Nec apud. 7.

Rom. *consi. 327.* Dec. *consi. 342. & 176.* Fulg. *consi. 23.*

l. Collegium. 8.

Briss. in *lib. 1. select. c. 14.* Nota autem hic, quod collegijs illicitis hæreditas relinqui non potest, vt puta Iudæorum.

l. Extraneum. 9.

Cuiacius *lib 3. obs. c. 34.* Bart. *cons 118. quod vero ius*, vide Paponem 1. *arrest. 14.* eundem 3. *Notar. c. des amortissemens.*

l. Neque. 10.

Pekius *in tractatu de amortisatione bonorum.*

l. Extraneum. 11.

Cuiacius *libro 3. obs. c. 12.* Hæc autem lex desumpta est ex *l. vlt. C. Theo. de legitim. hæred.*

l. Hæreditatis. 12.

Pro declaratione istius §. vide Vigil. *in §. hæres, num. 5. Instit. de hæred. instit.*

l. Quoties. 13.

Adde Math. *sing. 4.* & si cupis scire, quod quis hæres institutus in re certa, habeatur loco legatarij, vide Not. Bar. & Paul. Castr. *in penult. col.* hic, & ad intellectũ huius legis Soc. Iun. *cons. 1. num. 5. & 10. in 1. parte*, Bart. *con.* 177. Rom. *cons 64. & 81.* Petr. de Anchar. *cons.* 407 Ias. *consil. 65.*

l. Cum in. 14. & vlt.

Nota hic quod error proprij nominis disponentis vitiat actum, Bart. hic, *& l. si quis, D. de legibus*, Fort. Garz. *ad l. Gallus, ad princ. D. de liber. & posthum. num. 91.* & ibi Ruin. *ad §. & quid si tantum, num. 101.* Socin. *ad l. Centurio, num 35. de vulg.* Bart. *ad l. 1. in 3. q. princ. eod. tit. de vulg.* Bart. *cons. 155.* Oldrad. *cons. 21* Bart. *cons. 198.* Pet. de Anch. *cons. 130.* Chassa. *cons 63.* Pet de Ancha. *cons 152.* Rom. *cons. 179.* Fulg. *consilio 58.*

Tit. 25. De institutionibus & substitutionibus, & restitutionibus sub conditione factis.

Vide Cuiac. *obs. 17. c. 22.*

l. Cum auum. 1.

Bart. *cons. 198.* Cuman. *cons. 38.* Fulg. *cons. 61.* Rom. *cons. 486.* Bart. *cons. 13.*

l. Conditioni. 2.

An & quando conditio habeatur pro impleta, vide hic D. Gothof.

l. Si mater. 3.

Dec. *cons 397.* Cum. *consil. 121.*

l. Si pater. 4.

Adde Ioan. Diaz *reg. 727.* Clarum §. *testamentũ q. 9.* Bart. *cons 198.* Bald. *consi. 53. & consi. 12.* Cumanus *cons. 127.* Fulgos. *cons. 21.* Guido. Pap. 3.

l. Reprehendenda. 5.

Rainal. Corsus *lib. 1. indagat. c. 20.*

l. Generaliter. 6.

Herede grauato de restituendo post mortem intelligitur, si fine liberis decesserit, *d. §. cum autem, & l. cum acutissimi. C. de fideicommissoribus*, vide 2 fallentias Soc. *reg. 211. incip. grauatus.* Adde ad *d. §. cum autem*, Iason. *in l. exigendi, de procurat* Et Bartol *in d. l. acutissimi.* vbi fideicõmissarius excluditur per heredem multum dilectũ testatori, si fine liberis decedit, vide Socin. Iun. *cõs. 159. cum seq.* vbi aliqua ad materiam, vide & *cons. 167. & 172. eod. vol. & cons. 77 & cons 1 num. 5.* Adde Bellon *lib. 3. supputat. c. 19.* Fortun. Garzia *ad l. Gallus, §. quidam, numer. 25. D. de lib. & posthum.* Balthas.

quint.*conf.*177.*nu.*142. *inter conf. diuerf. ad cau. vlt. volunt. 1. volum.* *Antonium Fabrum *libro* 17. *Coniectur. cap.* 18.

¶Substitutio facta per fideicommissum generale vel particulare liberis non modo legitimis & naturalibus, sed etiam naturalibus tantum, post mortem eorum intelligitur facta, si ipsi liberi sine legitimis descẽdentibus decesserint, vide Corras. *l.b.1. miscell.* c.7. *nu.*2. Soc. Iun. *conf.* 113. *n.*5. & 24. & *con.*125. *num.*28. *lib.*1. Paris. *ad c. in præsentia, n.*50. *ext. de probat.* & Benedict. de Barziis *in tract. de fil. non legit. nat. in* 9. *dub. princip. numero* 16. Doctores *ad l. ex facto, §. si quis rogatus, el.*1. *D. ad Trebellian.* vbi Rip. *nu.*27. *cum sequent.* & late Hercul. *col.* 13. *vers. in ead. glo.* vbi plures intell. refert ad h. text. in vers. sine iusta sobole

Oldrad. *conf.* 99. Rom. *conf.* 131. & 99. Bald. *conf* 246. Dec. *con.* 384.

¶Add. quod Angel. & Imol *in d. l. substitutione*, tangunt, quæst. pone: Testator legat mulieri, si efficiatur vidua, an si semel est effecta vidua, & iterum nubat, perdat legatum. Vide ibi & aliquid *in l. fin.* 2. *notab. Cod. ue indict.* Vide tot per Ang *conf.* 34. *incip. constantiss.* Oldra. *conf* 243. Pet. de Anch. *conf.* 304. Chass. *conf.* 62. Bald. *conf.* 42. *parte* 5.

l. Si quis. 7.

Si est legatum quid Titio, si ingressus fuerit monasterium, & ingrediatur, & postea exeat, an debeatur legatum, Ang. *in d. l. si quis hæred. tenet*, quod perdat legatum, si sine iusta causa exeat, secus si iusta. Et idẽ tenet, *in cons. suo* 156. *incip.* Corradus. Sed vide Fulgos. *in d. l. si quis.* Et Paulus Castrens. & cum Fulgos. & Castr. videtur per omnia concordare, Ioan. Lap. *in l. substitut. de vulg.* Et Alexander *in d. l. si quis, &c.*

Emanuel Costa *libro* 2. *select.* c. 11.

l. Si testamentum. 8.

Baldus *conf.* 249 *parte* 2. Panorm. *consilio* 80. *pro decisio.*

Cum quidam. 9. & vlt.

Tacita pupillaris non admittitur contra matrem dum viuit, sed si mater ante mortẽ impuberis exit de medio, admittitur substitutus. Pro intellectu, vide post Bart. *ad l.* 1. *D. de vulg.* Rip. ibi *numero* 176. Rui. *col.* 16. *circa fi.* post Alex. ibi latè *numero* 38. *vers. quærit*, Bar. Lancel. Poly. *in tract substit. sub Rubrica de vulg.* 6. *parte, numero* 22. & *sequen.* Dec. *ad l. precibus, numero* 13. *Codice de impub.* Paul. Leo. *in tract. substit. sub Rubrica, de vulg. numero* 85. 117. & 123. & *in compendi. numero* 72. & 425.

* Quomodo procedat hæc lex declarat Ioan. Pet Surdus *in decis.* 54. *num.* 5.

¶Gomesius *tomo variar. resolut.* c. 3. Forcat. *Necyom. dial.* 30. Rom. *conf.* 158. Decius *con.* 384. & 332. & 227. & 314. & 211. & 127. & 394. Ful. *conf.* 90. Bolog *conf* 9. Cum. *con.* 121. Ful. *con* 9.

*Antonius Faber. *libro* 15. *Coniecturarum, capite* 9.

Tit. 26. De impuberum & aliis substitutionibus.

Scripsit in hunc titulum Corrasius, à quo sanè omnis penè substitutionũ, successionis ab intestato, & iuris accrescendi materia certo & claro ordine enarratur.

l. Cum hæredes. 1.

Ripa *conf.* 1. Bartolus *conf.* 54. Romanus *cõs.* 110. Decius *conf.* 412.

l. Hęreditatem. 2.

Forcatulus *Necyom. dial* 26. Fulg *cõs.* 90.

l. Hęres. 3.

Huius legis mens ex sententia optimè explicatur à D. Gothof. hic.

l. Quamuis. 4.

Forcatulus *Necyom dialog.* 31. Oldradus *conf.* 99 Baldus. *conf.* 37. Fulgos. *conf.* 106. Cumanus *conf* 121. Decius *conf.* 248.

*Antonius Faber *lib* 15. *Coniectur.* c. 19.

l. Post aditam. 5.

Grassus *lib. sentent. §. hæreditas, quæst.* 5.

l. Testamento. 6.

Bartolus *conf.* 177. *Matheolus.*

l. Si testamento. 7.

Limita istum textum nisi hæres, qui partem suam adeundo suscepisset, repudiarat per in integrum restitutionem, quia tunc illa portio non accrescit cohęredibus inuitis, sed vadit ad creditores hæreditarios. Casus est singularis, *in l. si minor, D. de acquirenda hæreditate.*

l. Precibus. 8.

Adde ad istam legem *decis.* 5. *R. consilij* 38 *in antiquis.* Latissimè hic per Scribentes, & vide Steph. Forcat. *in necyom. iur. dialog.* 25. *numer.* 1.

Lancel.

Lancel. Polit. *in tract. substit. sub Rub. de vulg. par.6.nu.37.* Soc. Iun. *in repet. ad* l. *Centurio. ff. de vulg. & pup. numero 3. cum seq. & nu.119. & iterum, nu.159. cum seq.* Didac *ad c. Raynutius, §.9. extra de testamentis,* Bart. *cons.48. & 52.* Cuman. *consil.125. & 130.* Rom. *cons.131.* Rom. *cons.139.* *Curt. Antonius Faber *lib.15. coniecturarum* c.10 & 13.

l. Humanitatis. 9.

Forcatulus *Necyom. dial.14. & 15.* Menchacensis *illust. controu. c.106.* Dec. *cons.371.* Fulg. *cons.80.* *Antonius Faber *lib.13. coniecturarum* c.19.

l. Si quis duobus. 11. & vlt.

In Gloss. in fine, quę incip. *in filiu.* De materia illius Gloss. & l. fin. vide Glossam *in* l. *Gallus, §.1. de lib. & posthu.* Et an si quis donat Titio & eius filio, intelligatur prius donare Titio & postea filio, negant quidam. Sed cuilibet intelligitur donare pars dimidia, videlicet, vna patri, & altera filio Iason *in cons.157. col. 2. vo...* Et ibi habes materiã huius legis. Concenatius *lib. 2. q. 10.* Vide Polit. *in tract. subst. in ma. exempl. 8. q. prin. n.20.* Bart. Rip & omnes, *ad* l. *ex facto D. de vulg.* vbi Hier. Veri. *n. 57. & 396.* Soc. Iun. *cons.103. n. 33. & seq. lib.1.* Bald. *in tract. substit. in 10. sub Rubr. de pup. n.25. & 30. & in ma. exemplar. num.18. & 19.* Pro intellectu ad hunc textum, vide Fernan. Vasq. *in tract. de succe. crea. §.10. n.408* Paul. Leon. *in tract. substit. sub Rub. de exempl. n.34. 90 & 108.* Ang. de Perigl. *cons.134. n.3. & 5. inter cons. diue. ad aut. vlt. vol.1.* Bartol. *ad* l. *si pater. D. de vulg.* Tiraq. *ad* l. *si vnquam, C. de reuocan. donat. in praefat. n.18. & 23.* Corraf. *ad* l. *frater à fratre, n.64. D. de condict. indeb.* Bald. *ad* l. *etiam, col. pen. C. de except. rei iud.* Iason *ad* l. *sciendum, in prin. numero 26. cum seq. D. qui satisd. cog.*

¶ Nota tamen hic patrem & filium eandem censeri personam, *vt l.22. infra de agric. & cens.*

Tit.27. De necessariis seruis hæredibus instituendis vel substituendis.

l. is qui soluendo. 1.

Valet libertas data viuo seruo, in fraudem creditorum, creditoribus non obligato specialiter, vt l.83. D. *eod.*

l. Cum serui. 2.

Cur legatum seruo proprio relictum sub appelatione liberti non valeat, D. Goth. hic.

l. Si tutor. 3.

An tutor possit testari de bonis pupilli, Glossa hic.

l. Cum quidam. 4.

Seruus potest ab instituto libertatem consequi.

l. Quidam. 5.

Vide Vlp. 22. §.11. & 7. & 12.

l. Decisione. 6. & vlt.

Bart. *cons.153. quamuis.*

Tit. 28. De liberis præteritis vel exhæredatis.

Nota ad materiam huius tituli, quòd mater præterita dicit testamentũ nullum, § *aliud quoque capit.* In *Auth. vt cùm de appellatione cognoscitur,* successit tamen istud ius dicendi nullũ, loco antiquę querelę inofficiosi testamẽti, quia præteritio matris habetur pro exhæredatione: & ideo si legatũ agnouit, valet testamentũ. Bal. *in cons.129. mater præterita, vol.4.* Vnum tamen notat, quod licet testamenta filij, in quo matrem præterit. Vide Bald. *cons. 186.*

¶ Et ad materiam huius tituli, vide Mant. *cons.69.* vbi filius debet institui, aut exhæredari, alias dicitur præteritus, Mar. Vertran. *de iur. lib. c.27.*

l. Cum post. 1.

Old. ad *cons.16.* Barto. *consilio 54.* Dec. *cons. 79.* Rom. 48. Bald. *cons. 79. parte 1*

l. Si auus. 2.

Nepos præteritus agnoscendo rumpit testamentum aui.

l. Si quis. 3.

Dec. *cons.362.* Chassa. *cons 62.* Fulg. *cons.92.*

l. Maximum vitium. 4. & vlt.

Nota, quòd hodie reperitur correctum iure constitutionũ regni in aliquibus casibus, vbi dicitur, quod stantibus masculis filiæ fœminæ non succedunt. Adde Dec. *in reg. fœminæ, num.96.* & vltra allegata per ipsum, Alex. *cons.75. lib.5. nu.10. & cons.165. nu.8. lib.6. ad §. sancimus, huius* l. vide Io. Igne. *in rep. ad Auth. ex causa, num.79 & seq. C. eod. tit.*

Ex causa exhęredationis vel præteritionis irritum est testamentum, quantum ad institutionẽ, cætera firma manẽt. Vltra scribentes latissimè hic, vide Dec *ad* l. *liberi, nu 13. C. de bon. poss. contra tabul.* Afflict. *decis.125. nu.3.* Aret. *ad §. eadem, Instit. de hæred. quæ ab intest. defer.* Bellon. *lib.4. supput. c.20* Cuman. *ad* l. *filius, qui in potestate, D. de liber. & posthum.* Immol. *ad* l. *filio præterito, D. de iniust. rupt. & irrit. testa nu.44. & seq.* vbi latè de materia Crau. *ad* l. *cum filiofa. 2. par. num. 308. & seq. de leg. 1.*

Anton.Rub.*ad l Titia Seio,§.Imperator,num.61.de leg.2.* Petr.Stell.*ad l.si duobus,§ si petius,* D.*de bon.poss.num.47.* Diaz.*reg.55.* In materia per Iul.Clar. *lib.3.sentent.§.testamentum,q.52.cum seq.*& an habeat locum in posthumis. Ioan.de Adan.*consilio 281.ad fin.nu.18.* Petrus noster Perusin.*cons.30. num 3. inter consil. diuers.ad caus.vlt.volunt.vol.1.* Oldrad.*consilio 207* Dec.*consilio 12.& 223.*

Ad fin.gloss. communiter reprobatur, vt latè per Dec.*consilio 24.*

Auth.Non licet.

Pro ampliatione istius Auth.vide Bar.*in l.1.§.fin.de vulg. & in l filio,D.de iniust.rupt.* & pro intellectu istius Auth. vide Bart.*in consilio 146.& 20.*

Auth. Ex causa.

Non habet locũ in fratre instituente personam turpem.ita Fran.Crem.*in sing.90.* & de materia huius Auth. vide Parid. de Put. *consilio 64.vol.2. & cons.6 eod.vol.6.*

Tit.29.De posthumis heredibus instituendis.

Huc refer partem tituli 2.*lib.28.D.*

Marcus Vertranius *de iure liberorum,c 27.*

l.Si post.1.

Bart.*consil.13.ex facto,* Rom.*consilio 24. post modum.*

l Vxoris.2.

Vide Paris. *consil.56 col. 2. vol.1.* Sed quid si viuo testatore natus est illico mortuus,vide text.*in l.posthumis,D.de iniust.rupt.* Et Lucius *in cõs.623.* vbi de materia huius legis, & vide omnino materiam *in l.si quis,numer 13.D.de reg.iur.*& Dec.l.*posthumo.de bon poss contra tabul.*Chass.*cons 19* Bart. *cons.49.*Bald.*cons.113.* Oldr.*cons.171.*

l.Quod certatum.3.

Vide Decium *cons.623.vol.3.* Prouisio testatoris facta in vno casu, extenditur ad alium ex præsumpta mente defuncti. Adde Ias.*ad l.Titius,§. Lucius,in prin. D.de liber. & posthum* & de intellectu, Fortun.Garz.*ad l.Gallus,num.103.* & ibi Mari.Solom.*num.49. ff.de lib.& posthum.* Corras.*ad l.post adita,nu.31.Cod.de impub.* Dec.*cons.394* Leon.*in tract.substit.de vulg.num.28.* Cuiac.*lib.17.obs.c.27.* Const.Land.*prater,c.6.*Dec.*cons.101.& 623.*

l.Quidam cum.4. & vlt.

Pro solutione huius textus cum l.*commodissimè,* vide Bart.161. *& in l.Gallus 6.opp.sit. in 3.coll. D. de lib.& posthum.& in §.& quidsi tantum,in 2.coll.* vide Parid. *cons.56.volum.2.* Forcat. *in cupid. Iurisp.cap.21.*Gouean.*libro 1. var.lect.c.7.*Cuiac *dicto cap.7.*

Tit.30. De iure deliberandi & de adeunda vel acquirenda hæreditate.

Vide Angel.*cons.30.incip.viso laudato.* Vbi ponit notabilem casum ad limitationem huius tituli, quod hæres, conuenitur pro debito hereditario immediate,secùs si conueniretur mediatè ex causa hæreditaria, quod nota,de quo per Dec.*consilio 300.2.volum.num 8.*

l.Si à patre.1.

Vide l.10.*D.de acquir. hared.*

l.Cum debitum.2.

Nota quod soluendo hereditarium debitum hæres videtur adire hæreditatem,licet pro alio quis soluere possit, *l. soluendo.D.de neg.gest.*Ratio est,quia indubio solutio facta ab hærede,videtur facta ab eo tanquã herede & nomine proprio, l. *& magis ff. de solut.* Dec.*cons.449.cum.10.col 3.* Et de hoc infero, quòd si hæres soluerit multum., plus quàm ipsum tangeret, præsumitur fecisse potiùs animo gerendi officia testatoris, quàm animo adeundæ hæreditatis. Vide omninò Ias. *in l.pro harede.§.Papinianus.ff.de neg.gest.*

¶Et ad materiam huius legis vide Guiliel. Bened.*in repet.c.Raynutius,de testament.folio 388.num.395.cum sequen.*Etsi filius recipit aliquid ex pace facta occasione mortis patris, ex hoc non videtur hæreditatẽ adiisse.Bart. *in l.quasitum est.*Vbi Ang.*de sepulchro viol.Et in l.pro harede,in fin.D.de acquirenda har.*propter quod quis soluit debitum hæreditarium,tenet Corn. *cons.310. col.1.vol.3.* Et est text.*in l.parentibus §.1. de inoffic.testament.*Et Bald. *in l. potuit, eod.* Nisi soluens fuerit in contrarium protestatus, quod non soluerit vt hæres,quia tunc non habetur pro adeunte,vt notat Bald.hîc & Corn.*in d.consilio.* Et adde Soc.*cons.45.vol. 4.* Et Mod.Perus.*in l.is potest.ff.de acquir.hared.num.72.& 84,*Et Mathes.*sing.55.*& quæ ibi scripsi.

¶Et quid si filius facit pacem cum occisoribus patris, & accepta pecunia pro pace facta de morte patris, an per hoc videatur adire. Vide prædict.Mod.*in l.is potest.num.83, ff.de acquir.hared.*

l.Si fratris.3.

Bart *cons.22. Homo.* Decius *cons.331 pro solut.parte 3.*

l.Filiofamiliâs.4.

Pater adire potest hereditatem filiofamilias delata.

l.Potuit.

l. Potuit. 5.

Bartolus *consilio* 23 Bald. *consi.* 263. Socinus *cons.* 153.

l. Si auia. 6.

Nota textum quòd eo ipso, quod aliquis cedit, donat; vel legat de hæreditate ad eum deuoluta, ex hoc solo videtur adire, vt hîc, quod volendo consequens videtur velle, & antecedens necessarium, quod est aditio, l. *ad legatum*, & l. *ad rem mobilem*. D. *de procurat.*

¶ Nota etiam, quòd legitimando vel compromittendo hæres censetur adire. Paulus *consi.* 21. *colum.* 3. *per hanc*, *vol.* 2. Et de materia huius legis vide Bertrandum *in consi.* 189. *per to m*, *v lum.* 5. *in vlt. impress.* Et nota, quod hæres disponendo de re hæreditaria, inducit hæreditatis aditionem ex necessitate, & ideò donando vel cedendo videtur adire. Intellige quando disponit, secus si renunciauit hæreditati, quia non aditio, sed renuntiatio inducit. Et ideò si renuntiatio fieret in manibus vnius cohæredis tantummodo, pactio renunciationis omnibus cohæredibus, pro rata parte accresceret, l. *si actione*, D. *de pactis*. Et ibi Dec. Quod autem dictum est, aditionem per donationem aut cessionem bonorum hæreditariorum induci, est verum, quantum ad effectum. De his omnibus vide Aymon. *consi.* i 252. *vel* 200. Bald. *consilio* 180. *par.* 5. Dec. *cons.* 45. Socin. *cons. vlt.*

l. Quoniam. 7.

Bartol. *consilio* 22. Dec. *consilio* 78. Socin. *consi.* 295.

l. Licet. 8.

Bart. *in hac l. in* 4. *col.* determinat, quòd si filius staret per 30. annos, quòd non adiret, de Iure Ciuili esset exclusus, quod verum est à primo capite, vnde liberi. Tū à secundo capite, vnde cognati, posset iure per alios 30. annos admitti, & sic in successione tempus 30 annorum indultum à lege ciuili, & eiusdem naturæ, prout annus statutus à prætore. Ita Bald. Et refert Iason. *in l.* 1. *colum. in Gloss. fi. supra qui admitti*, &c. Et hîc in fi verb. Ita etiam tenent Paul. de Castr. & Alexand. hîc, & ita omnes. Et sic per lapsum temporis. Secus autem si exprefse, quia tunc excluditur omni capite. Ita Iason. hîc. Et de materia huius legis vide Petr. de Mont. *colum. in gloss.* quas fecit *in repet.* l. 2. *Cod. de pact. inter empt.* & *vend.* Et Iason. *cons.* 19. *vol.* 1. Et Modern. Perus. *in l.* s*i potest. col.* 2. *num.* 10. *de acquir. hæred.* Coras. *lib.* 6. *miscell.* c. 21. Bart. *cons.* 129. Cuman. *consilio* 29.

¶ Et an istud tempus triginta annorū currat in ignorante. Vide d. Modern. *in d. repet. nu.* 166. & ad materiam, vide Ias. *in* §. *quadam in* 50. *coll. instit. de act.* & Castr. *in Gloss. rubr. qui admitt.*, &c. & hoc tempus currit tam iure a-dei n di quòd est extraneorum, quàm iure immiscer di, quod est suorum, vt tenent doctor. hîc licet Ias. contra communem hîc videatur tenere, & vide Decium *in* l. 3. *in prima lectur. numero* 4. *colum.* 6. *cum nec pet. part.* & ibi Alex. *in* 3. *coll.*

¶ Qui diu tacuit, non videtur renuntiasse hæreditati paternæ, vide Gozad. *consilio* 60. *num* 5. *& seqq.* 56. & quanto tempore præscribatur hæreditatis petitio, vel fideicommissum Paris. *consilio* 48 *numero* 11. *libro* 2. Ioan. Dilect. *cant. fin.* & quid sit vtilius intentare rei vindicationem petitione hæreditatis, vel interdictum quorum bonorum, Gozad. *cons.* 12. *numer.* 12. & de legitima quanto tempore præscribatur, vel eius suplementum. Corn. *cons.* 264. Iason. *ad l.* 1. §. *bonorum. nume.* 13. *ad Trebell.* Bald. *cō.* 168 *parte* 5. Cor. *cōs.* 311 *par.* 4.

l. Si curatoris. 9.

Bart. *cons.* 54. *marti.*

l. Si te bonis. 10.

Dec. *cons.* 7. & *pro tenus.*

l. Retinente. 11.

Pater repudiare hæreditatem filio delatam eo inuito non potest.

l. Puberem. 12.

Vltra intellectum Gl. hîc Bart. Bal. & Salic. vide Bart. *ad l. gerit. n.* 13 *de acq. hæred.* & *ad l.* 3. §. *ex plurib. de acq. poss.* Fab. *ad* §. *quos autem, Inst. de bon. pos.* Doct. *ad Rub. C. qui admit.* vbi Barb. *n.* 151. Picus *ad l. vni. quan. non. pet. par. n.* 15. Castr. *ad l. certi. C. de test. mil.* Old. *cons.* 143. *Thom.*

l. Suum hæredem. 13.

Dec. *cons.* 65. *ad exclusionem.*

l. Si sorori. 14.

Nota hîc inspici tempus aditæ hæreditatis & delatæ.

l. Non est dubium. 15.

Vide l. 11. §. *de contrah. emp.*

l. Nec emere. 16.

Benedictus Capra *in reg.* c. 87.

¶ Nemo compellitur vendere rem suam, sed vide fallentias positas per Angel. & Lud. Roman. *in l.* 2. *solut. mat.* & 58. casus positos per Soc. *in reg.* 120. *incip. vendere.* De materia huius legis vide Boer. *q.* 322. *in* 2. *par.* c, & super textum vide quæ dicuntur per Bar. *in* l. 1. §. *cura.* D. *de off. præt. vrb.* & licet contractus sint liberi arbitrij, tamen quis se obligare potest ad contrahendum sub pœna. Decius *in l. pactum, quod dotali in fin.* §. *de pactis.*

l. Cretionum. 17.

Quolibet die potest hereditas adiri. Pro intel. latè Alc. *libro 3. dispunct. c. 7. & ad l. quidam ignauia. C. de decurion. libro 10. in fin.* Forcat. *in necyom. iur. dial. 87. numero 1.* Gouean. *libro 2. variar. lect. c. 3.* Cuiac. *ad Tit. de excusat. pag. 7.* Couar. *libro 4. variar. resol. parte 10.* Duar. *libro 2. disput. c. 10.*

l. Si infantis. 18.

De materia huius legis vide omnino Modern. Perus. *in repetit. l. 15. potest. coll. 2. numero 22. & 12. de acquir. hære. & numero 45.* & quis dicatur proximus pubertati. Dicas vt per Gloss. *in l. 1 D. sol matr.* Castr. *cons. 385. col. 2.* & an hodie hæc lex sit correcta. Vide Decis. Delph. 300. In materia istius legis vide per Dec. *consi. 87.* per Tiraq. *in tract. le mort saisit, parte 2. declar. 36. numero 3* Socin. Iun. *cons 119. numero 19. libro 1.* Bartol. *consi. 49. & 232.* Dec. *consi. 250. & 567. & 87.* Bald. *consilio 101.* Oldrad. *consi. 33. & 171.* Bar *cons 22* Rom. *con. 512.*

l. Cum in antiquioribus. 19.

In Glossa, in verbo *beneficio, &c.* circa hanc materiam, vide Decision. *parlamenti 332.* Nota pro intellectu eius, quod his demum trãsmittit ius deliberandi, qui sciunt hereditatem sibi esse delatam, vnde ignorans furiosus & infans non transmittunt ius deliberandi ex quo scientiam non habent. Moder. Perus. *in repet. 15. potest. numero 269. de acquir. hered.* Pro intellectu huius vide Ias. *in l. emancipatu. in 3. col l. qui admitti.* Valla *de reb. dub. tract. 6.* Menoch. *libro 2. de arbi. iud. cas. 1. numero 4.* Pro declaratione huius legis vide Paul. de Cast. *ad l. venter. col. 2. & fi. de acqui. her.* vbi Ias. post Bar. in materia Tiraq. *in tract. le mort saisit, parte 2. num. 21 declar. 5.* Ange. de Gambel. *in repet. ad l. ventre. numero 55.* Ioan. Dilect *tit. 5. caut. 1. de substit. repet. ad l. si filius qui patri. D. de vulga.* præsertim ibi Arsendi *numero 12.* Bartol. *ad l. qui duos. de reb. dub.* vbi Socin *numero 15.*

l. Scimus iam duas. 22. & vlt.

Ad materiam huius legis, vide Delphin. *decis. 371. alias 577.* quæ sit forma inuentarij, & multa ad istam materiam facientia hic dicta quod si heres infra tempora legitima nõ fecerit inuentarium iuxta hanc legẽ fit priuatio & executio ipso iure, à lege & moram purgare non potest. Idem in matre, quæ filio non petit dari tutorem, iuxta l. 2. de quibus plenè per Iason. *in l. si insulam. nume. 92.* An fiscus vel ecclesia si heredes instituantur, teneantur conficere inuentarium, & an teneantur vltra vires hereditarias. Vide Guid. Papæ. *q. 333. in §. si verò, in ver. creditoris.*

§ De materia istius §. & an & quando creditor, qui hypothecam habet possit contra alios creditores posteriores agere, si eis sit satisfactum. vide per Abb. de Ros. *in l. pupillus. D. quando in fraud. cred.* & per eundem *in l. qui autem. §. apud Labeonem. eod. tit. §. computatione.* Nota quod ex hereditate deduci debent, & vltra ea debent deduci expensæ factæ pro vendẽdis rebus hereditariis, & satis facienda creditoribus, vt per Bartol. hic, *in 3. nota.* & Castr *cons. 185 incip. dubium fuit, 2. volum.* Guterius *2. parte resol. c. 2. à numero 18.* Menoch. *d. lib. 2 c. 50.* Beroius *q. 64.* Clarus *d. §. testam. q. 66.* Beroius *q. 62. & 63.*

§ Heres inuentarium solenniter non faciens vltra vires hereditatis tenetur, & Falcidiam non detrahit, vt hic, *& in Auth. de hered. & Falc. §. sin verò non fecerit.* Adde Socin. *in reg. 170. heres*, vbi ad hanc regulam ponit fallentias. Adde Guid. Papæ *decis. 571. aliqui* Bero. *q. 62. num. 2.* Quid in Trebellianica an heres omissa confectione inuentarij eam amittat, latè Roland. à Valle *consilio 27. per totum, prima parte.*

§. Licentia.

Vers. *illo* videlicet qua pœna teneatur heres, qui non intimauit omnia bona hereditatis. Adde ad §. sancimus iũcta Glossa, in ver. *nam forte*, vbi dicitur, quod qui rem hereditariã surripuit, priuatur beneficio inuẽtarij: si heres confecit inuẽtarium vltra vires hereditatis tenebitur & patietur alias pœnas, de quibus *in Auth. de hered. & Falcid. in §. quanõ.* & vide duas fallentias Socin *in regul. 214. incip. hac inuentarium.* donec heres conficiat inuentarium, non potest conueniri vt in hoc §. fallit tamen in nonnullis casibus, vt per Doctores hic, & de materia istius §. vide Capel. Tholos. *decis. 257.* Ad §. si verò postquam, pro limitatione istius §. vide per Moderu. *in rubrica, de acquir. hered. ad §. & si præfatum* Nota quo modo debeat satisfieri, & quis debeat preferri, Vide omnino Castr. *in l. si quis. §. apud. de leg.* & Alexand *in locum post.* Ang. *ibi. D. ad l. Falc.* Adde ad istum textũ quod si heres satisfecerit legatariis primi, & post modum superueniant creditores, posset agere conditione indebiti, vt primo satisfaciat creditoribus, vt etiam textus *in l. 2.* & ibi Iason *de cond. indeb.* Post Castr. ibi, qui dicit, quod si esset satisfactum primo vni & postea veniunt alij qui nihil haberent, potest agere contra eum, cui est satisfactum, vt contribuat. vide Phanatium. *in tract. de lucro dotis.*

Titul. 31. De repudianda vel abstinenda hereditate.

In rubr. Possidens tantũ res hereditarias, præsu-

præsumitur adiisse, Iaso. *in consilio 3. colum. 3. in fin. volum. 1.*

l. Si paterna. 1.

Zoannetus *rer. quotidian. c. 43.*

l. Si paterna. 2.

Adde tam isti l quàm primæ. Bart. *in l. quæ sit, in 6. colum. in verbo, quædã sunt. D. de acquir. here.* & quomodo probetur fraus declarat hic textus, & plenius hic Bald. & idẽ Bald. *in cons. 134. incip. proponitur,* quod ex causa, *volum. 3. in antiquis.*

l. Suus heres. 3.

Zabar. *cons. 125. respondeo ad 1. & 92. nobiles viri, numero 12.*

l. Sicut maior. 4.

Bald. *cons. 403. parte 3* Fulg. *cons. 42*

l. Si quis. 6. & vlt.

Valla *dicto tractatu 6.* Baldus *consilio 239. par 3 & 403.*

Tit. 32. Quemadmodum testamẽta aperiãtur, inspiciantur & describantur.

l. Vt testamentum. 1.

Testamẽtum petitur aperiri per officium iudicis.

l. Testamenti. 2.

Panormitanus *consilio 52. q.* Oldrad. *consilio 248. præsupposita.*

l. Eius quod. 3.

Bald. *consilio 134 parte 1.*

Tit. 33. De edicto diui Adriani tollendo, & quemadmodum scriptus hæres in possessionem mittatur.

In rubrica, An possessio detur ex hoc edicto producenti exemplum, vide Bart. *in l. 1. §. si quis in dub. D. de bonorum possess. secũdum tab.* & Ias. & Paul. Castren. hic.

¶ Et dispositionem huius edicti habet etiã possessor, non vt sibi tradatur possessio, sed vt sibi cõfirmetur talis possessio. Et vide Delphin. *decis. 219. vel 229.*

l. Cum inter. 1.

Bartolus *consil. 26. testator.* Roman. *cons. 134. pro declara.*

l. Quamuis. 2.

Dec. *cons. 84 excellentissimi.*

l Edicto. 3.

Quando hæc lex locum habeat in feudis, vide per Afflict. *decis. 199.* Et vide Gozad. *cõs. 6. & 7.* Remedium istius legis edicto potest intentari, ne dum per heredes & substitutos, verùm & per executores testamenti. Nam in executione testamenti tale remedium competit de iure contra quoscũque possessores, vt voluit Barto. & communiter Scribentes, *in d. l. edict.* Et Alex. *cons. 4. colũna 8 volum. 2.*

¶ Testamentum nõ abolitum producens, habet in dubio intentionem fundatam. Dec. *con. 11. vol. 81 col. 5.* & est admittẽdus in possessiones bonorum, quæ mortis tempore per defunctum possidebantur. *d. l. edicto,* per quẽ textum ita consuluit Bald. *in cons 135. incip. n[illegible].* P. de Ancho. *consi. 146. incip. in præd. quæst.* Alexander *cons. 101. incip. viso. &c. col. fi. vol. 7.*

¶ An remedium dictæ legis habeat locum in feudis, vide Soc. *cons. 719.*

¶ In Gloss. *in verb. legitimo. vers. item. quæro.* Adde. quod præscriptio feudalium fauorabilis est, eo quod deseruit tam Vasallo, quàm domino, etsi sit longissimi temporis. Bald *in c. 1. §. si quis de &c. si de feud. controuers. fuerit inter do.* Istã Gloss. allegat Alex. *in l. quondam. in 2. col. C. qui admitti.*

¶ Pro intellectu istius legis, vide Ang. *in §. quadru, in 12. col. Inst. de actio.* vbi inducit Glos. illam solẽnem canonizatam, *in c. 1. de confes. in 6 in Gloss. magn.* in fine quæ Glossa singularis vult, vt remedia istius legis nunquam cõpetant heredi vel fideicommissario qui semel possessionem acquisiuerunt, quod nota in prædicto actu. Vide Iasõ. *hic in fin. 3. col.* Et vide Delphin. *decis 132.* Et nota, quòd eiusmodi testamentũ, nec obliteratum, nec cancellatum habet executionem paratam, productum ab herede parẽte se mitti in possessionem. Ita tenet Alex. *in l. si cùm dotem. §. eo autem tempore, in 2. col. D. solut. matri.* Et ibi Bart. *in l. illa q.* An in remedio istius l. *vt prætor. §. si iudex. in 2. col. de re iud.*

¶ *In eadem* l. *in Gloss. in verb. legitimo.* Tunc remedium istius legis non datur contra titulo possidentes, quando titulus esset quæsitus ante mortem testatoris, sed si titulus esset constitutus post mortem testatoris. Vide Afflict. *decis. 119.*

¶ *In eadem* l. *in Gloss. in verb. missus.* Si duo testamẽta vnius testatoris reperiantur facta vno codẽmque die, vel sine die, *vt in gloss. leg. eius, si qui duobus, D. de acquiren. hared.* quod ipsorũ præsumatur anterius Vide Dec. hic *n. 42. cum se.* Et illud præsumitur posterius

in quo statuitur, qui possideret. Sed si nemo possideret tunc vtrunque testamentum vitiatur *per l.duo sunt.D.de testamen.*tamen hoc fallit,si in alterutro ipsorum esset instituta pia persona,vt ecclesiastica , vel alia similis persona,vt dicit idem Decius *num* 84 & vide in hac materia Guilh. Benedi.*rep.c. Raynutius, ver.si testam.numer.*31.*de testamentis.* In materia ad hunc textum post latè tradita hic per scribentes Alc. *lib.*3.*dispun.c.*6. Ant.Augus. *lib.*1 *emendat.c.*4. & ad declarationem huius l.Cagnol.*in reg.in pari.nume.*3. *D.de regul.iur.* Steph.Forcat. *Necyoman. iuris dial.*22. *in prin.* Bald.*cons* 14.*li.*3. Ioan.de Neuiza.*cons* 56. An & quando locum habeat, Corn.*cons.*172.*n.*10. *cum seq lib.*2.an habeat locum ab intestato, Io.Ceph.*cons.*4,*nu.*2.*&* 16 Pro intellectu Gozad.*cons.*7. *nu.*5 *cons.*21. *num.*10.*cons.*50. *nu.*6. *&* 25.*cons* 93. *nu* 7.In materia Bellon. *consilio* 19.*num.* 3.*&* 15.*& cons.*35 *in princ. & cons.*42. *nu.*5,*in not.casu.* Curt.Iun.*cons.*31.*in fin.*Natta. *cons* 352.*volum.*2.

¶An fideicommissarius qui accepit possessionem bonorũ subiectorum fideicommisso propria authoritate sit legitimus contradictor,vt heres non mittatur in possessionem iuxta hunc textum vide Port. *lib.*4 *cõclus.*30.

¶Ad Gloss.in verbo (*depositionibus sigillorũ*) *circa medium & in fin.*vide Bald.*lib.*2.*cons.*52. *post medium.& cons.*14 *in fin.*

Titul.34.Si quis aliquem testari prohibuerit vel coegerit.

¶In rubrica qualiter puniatur impediens testatorẽ,ne condat testamentum Corn.*cõs.* 56.*per tot.& cons* 84.*vol.*1.& Iacob *in l.quartis, n.*5.*de testibus*, vide Cott.*in memoral.in verb. testatorem inducere licet*, vbi ponit regulam quod licet blãdis verbis inducere testatorẽ, vt te instituat & ibi limitationem ponit & Anton.Butr.*cons.*78. Iason.*cons* 31.*vol.* 1.*nu* 5.

Vbi quis dicatur prohibuisse quem testari, & quomodo probetur , vide Corn.*consil.*958. *col.*1.Ægidius Bossius *Titulo de his qui prohibẽt aliquem testari.*

l.Ciuili.1.

¶Pet.de Anch.*cons.*62.Bald.*cons.*26. Corn. *cons.*110.

l.Eos.2.

¶Paulus 5.*sent.Tit.*12.*§.*2.

l.Iudicium.3.& vlt.

Quamuis per hanc legem liceat inducere blãdis verbis testatorem,ad aliquid sibi relinquendum vt dicitur *l.fin.eod.*D.tamen hoc non licet in tutore inducente testatorem ad relinquendum sibi,quod pupillo reliquerat. *Gloss in l.quicquid supra* 66.*tut. & Gloss in l.pupillorũ.*5.*de administ.tut.* & pro intellectu huius textus vide Dec.5 Rom.*cons.*69.& quantum dicit,quod valet institutio facta blandis verbis fallit tamen vno casu, vt per Aymon. *in suo sexto dialogo in caut.*36.*incip. blandis verbis,&c.*Bald.*cons.*26.*part.*3.*&* 350.*parte* 3.

Tit.35.De his quibus vt indignis hæreditates auferuntur,& ad Senatusconsultum Syllanianum.

Ad materiam istius tituli vide Decium,*l.si seruus.§.si quis. D.de leg.*vbi multa singularia ad declarationem huius tituli,& Cott.*in suis mem.in verb.filius patrem,&c.*

l.Heredes.1.

Vbi Gloss in verb *multam.* Nota istã Glo. veritate,vide per Alex.*in l.ita stipulatus.*3.*col. de verb.oblig.*quod verbum vindicare & vlcisci potest intelligi de iure. vide Dec.*cõs.*18. *col.*2 Bart.*cons.*81.

*Pap.1.*notar.Tit.des prests vsura res.*

l.Polla.2.

Vers.*vel tertiò potest.* Per hanc gloss. Castr. dicit vnam singularem cautelam tutori ad hoc,vt quando vult aliquid facere,& est dubium,an noceat pupillo,adhibeat consilium matris & agnatorum pupilli, & hoc modo excusabitur à dolo & culpa,de qua cautela, vide Ioan.de Amon *in caut.*60.*chart.*55.Vide & Alexan *in l.*2.*in* 3. *volum. D.qui quisque iuris,&c.*

l.Si ea.3.

Paulus 3.*sentent.*5.*Tit.*5.

l.Hereditas.4.

Heredum incapacitate data sine eorum culpa hereditas, licet non valet ad substituendum,tamen non deuoluitur ad fiscum, sed ad venientes ab intestato, secundum veram & communem opinionem istius legis vt hîc per Bald. qui dicit, quod tunc hæreditas habetur pro nõ scripta. Bartol.*in l.fina.infrà eodem.Et in l.si is,cui. D.de vulgar. & pupillar.* Et ibi Alexand.dicens istam esse magis communem,pro qua constituit Dec.*in consil.*311. *incip.in casu proprio.* Bartol.*consil.*26. Oldrad. *consil.*144.Bartol.*consil.*119. Roman.*consi.*494. Bolognin.*consi.*40.Fulg.*cons.*23.

l.Non.

l.Non oportet.5.

Hodie negligenti eripitur hæreditas.

l.Minoribus.6.

Fulg.*consl.52.quidam.*

l.Si ideo.7.

Rom.*cons.*410.Bart.*cons.*102.

l.Alia causa.8.

Rom.*consil.347.quoad.*

l.Cum fratrem.9.

Paulus 3.*sent.2.§5.*

l.Sororem.10.

Bald.*cons.446.dix ,parte 2.*

l.Cum syllanianum.11.

Vide *l.139.ff. de verb.signific.*

l.Talis de antiquo.12. & vlt.

Bartolus *consi.*121.2.*chartis.*

Tit.36.De codicillis.

l.Rupto.1.

Rupto testamento regulariter,rumpuntur & codicilli,*d.l.rupto.*Sed vide 3.fal.Soc.*in reg.*84.*incip codicilli.*Oldr.*cons.*121. Dec.*cons.*361.

l Hæreditatem.2.

Non potest hæreditas adimi vel dari directo in testamento,sed solùm per fideicõmissum,*d.l.hæreditati.&l.hæreditas.C.de his,qui. vt indig.* Sed vide 4.fallentias Soc.*in reg.*213. *incip.hæreditas per fid.*

¶Ad *d.l.hæreditatem*,vide singulare dictum Bar.in quo directo facta substitutio codicillis reuocatur.*in §.si quis autem.in fin. Authen. hoc inter liberos.C.de testament.*& verioré esse sententiã Bart.tenet Alex.*cons*164.Et Boer. *decis.*241.Licet Parisius *in consi.*35.teneat cõtrarium contra Bart. opinionem magis esse communem. Et secundum dictum Bart. retulit D.Marcus Anthonius Cradinus,se duas sententias obtinuisse,quod nota.Dec.*consil.*361.Corn.*cons.*202.

l.Cum proponatis.3.

Forcat.*in Necyoman.iur.dial.14.numero 6.*limita vt per Paris. *ad c.quoniam contra, num. 24.extra de probat.*Quomodo procedat,Soc. Iun.*consil.159 num.20.libro 2.*

l.Non idcirco.4.

Absentia hæredis non impedit codicillos fieri.

* Explicatur hæc lex ab Antonio Fabro. *lib.15.coniectur.c.13.*

l.Nec codicillos.5.

Vbi Gloss.in verb.*fidem.*Quòd præsumptio transfert in alium onus probãdi.Adde gloss. *in l.actor.ff.de probat.*Dec.*cons.*448.*vis tota.*

l.Siue initio.6.

Codicillus potest esse appendix nuncupatiui testamenti.

l.si idem.7.

Oldradus *consilio* 121.Fulgosius *cons*30. Zabar.*consil.*58.

l.si quis agere.8.& vlt.

Si testamentum non valet, non valebit iure codicillorum,si testator hoc non expresserit,ita vt venientes ab intestato inueniantur grauati,*d.l.si quis.*Et hîc D.Benedict.de Barf. ponit sex fallentias quas refert Soc.*reg.*491. *incip.testamentum.* Quãdo aliquis potest agere ex testamẽto,& ex codicillis,vna via electa tollitur alia.Adde & limita vt per Afflict. *dec.134.quadam mulier.*Fab.Acorambo *ad l. naturaliter.§.nihil commune.D.de acq.poss. nu.*104.&ibi Ant.Rub.*num.*266 Zucc.*ad l.fin.*C. *de edict. diu.Adr.tollen nũm.*199.

¶Gloss.*in verb.potestatem.*Quid eligit viam testamenti, nõ potest redire ad Codicillos. Adde quod istud est verum agẽdo,secus excipiendo,vide Decis.Socin.*cons.*334 Gloss.*in verb.agnationi.* adde similem Gloss.*in l.1.in Gloss.fin.D.de testamen.in eadem l.si quis agere notarium.* & illa l quod quilibet præsumitur bonus & sanæ mentis, nisi contrariũ probetur, & pro intellectu istius l. vide Afflict. *Decis.*134.quæ aurea est,&dicit hãc l.habere locum in actore, & non in rẽo, ¶.*fin* ex hoc probatur,quod in donatione causa mortis 5. testes sufficiunt.Sed hoc quando contractus sapit naturam vltimarũ voluntatũ. Nam aliàs duo satis sunt,vt per Castr.*in l.auunculo. D.de donat.causa mor.is.*Dec.*cons*142 Bal.*con.*92.Bart.*cons.*20.Rom.*cons.*433 Oldr. *cons*18. Bald.*cons*8.Ias.*cons.*124.Rom.*cons*179. Bald. *cons.*28.Fulg.*cons.*30.Rom.*cons.*125.Cum.*cons.*62.*&* 93.Bald.*cons.*387.*&* 143.*&* 504.

Tit.37.De legatis.

¶Paul.3.*sent* §.9.

¶Bart.*cons.*211.Dec.*cons.*537.*&* 485. *&* 620 Pet.de Anch:*cons.*188.*&* 185.*&*237.

l.Quamuis.1.

Vide Aug.*cons.*501.*&*Dec.*cons.*60.*cum seq. vol.*4. & vide omninò *in rep.§. Titia col.*114. Paul.de mente *&c.*&pulchrè Lancel. Dec.*in l.Mauia.§.vxorem.D.de anuis leg per Bert cõs.* 177.*nu.*3.*&* Ias.*in l.illa num.*15.*de verb.obli.*vbi de muliere petente alimenta extra domũ mariti , quia dicit se non posse morari cum hærede,incumbit onus probandi istam negatiuam Emanuel Costa *lib.2.select.cap.*19.Bald *cons.*484.*casus quidam,part.*4.Corn.*cõs.*156.*li vlt.,parte* 4.

l. Quamuis. 2.

¶ Venditio hæreditatis facta ab hærede, non priuat legatarios iure suo.

l. Qui post. 3.

Nota quod licet non reuocetur legata per testatorem si res legatas obliget, vt hic, tamé hoc intellige, nisi esset obligata pro tãto precio quod nõ esset vero simile, quod eam esset redépturus. Ita tenet Bar. *in l. rem legatã, ff de adim. leg.* Canonistæ *in c. pœnalẽ, in punct. num. 42. de præbend.* Nam tunc censetur alienatio. Adde quod donatio causa mortis possit ad lib. 14 reuoc. si tamẽ donator instituit hęredem in omnibus bonis, non censetur reuocata donatio causa mortis ex tali institutione. Aret. *in cons. 74. pen. col. 4. in 4. duo.* Aymon. *consi. 159. nu. 1. vol. 3. in vlt. impress.* Paris. *consilio 90. vol. 3. num. 25.* Guid Pap. *cons. 60. nu 20. col. 2. vol. 1.* Rom. *consilio 229. pro declara.*

l. Seruis. 4.

Limita nisi in causa alimentorum *l. seruos. ff. de alim. & vbi leg.*

l. Non est dubium. 5.

De materia istius l. vide Cyrrad. *cons. 91* vbi ad regulam ponit limitationem. Primo vt non habeat locum, quando legatario est data licentia expressè vel tacitè, puta si est relictus tutor, secundo si est dictum, libere capiat, vel si est dictum, quòd bona ad tales perueniant. Vide Bertr. *cons. 144. vol. 3. n. 12.* Et vide regulã & limitationes ad hãc l. per Berb. *in c. Raynutius, col. 123. in prin. de test. in l. cũ alienã, eo.* Aurp. *lib. 4. epist.* c. 8. Al. *cons. 134 & 207.*

¶ Nota, quòd legatum rei alienæ valet, licet ignoranter fiat, & tenetur hęres eam redimere, si potest, & eam legatario tradere. Si autem non potest, quia non vult dominus eã vendere saltem competenti precio tenetur ad æstimationem, & à principio præcipuè peti potest ipsa res, vt innuit iste textus. Et Bar. *hic not. in prin.* Abb. *in cons. 45. in prin. 2. vol.* Et Cot. *in suis Memor. in verb. rei alienæ.* Et ibi notatum. Et an qui habet fundum communem cum alio, & legat totum fundum nominando & confirmando in totum, intelligatur totum simul fundum legare. Vide Bald. & ibi pulchrè Iason. *in l. quecunque supra qui test. facere possunt.* Clarus § *testamentum. q. 68.*

¶ Legatarius qui rem legatã occupat propria authoritate, cadit ab omni iure suo, Tiraq. *in tract. le mort. 2. par. 4. declar. n. 10. & 10, declar. n. 4.* Iason. *ad l. nemo potest. de leg. 1. in 2. lect. num. 50. & seq.* Rip. *ad c. sæpe numero 24. de rest. spol. & ad l. centurio, n. 52. ff. de vulg. & pup.* Picus *ad l. 1. quarta. ff. ad l. Falc. nu. 163. & 168.* Ioan. Bapt. Plot. *ad l. si quando, C. vnde vi. nu. 54.* Diaz. *reg. 407.* Curt. Iun. *ad l. fi. C. de edict. diui Adrian. toll. numero 46. vsque ad num. 50.* Rim. *Inst. de donat. ad prin. numero 534. & pluri. seq.* Ioan. dilect. *de arte testam. titul. 6. caut. 12.* Franc. Rip. *ad Rub. & l. 1. D. quor. leg. & ibi alij.* Dec. *consilio 438. ad §. & cons. 243. nu. 4.* vbi dicit pœnam huius legis procedere etiam in fideicommisso. & ibidem limita ante possessionem apprehẽsam per hęredem, quia tunc hęc lex nõ procedit. In materia per Iul. Cla. *libro 3. sent. §. testamentum. q. 68.* vide de cõmuni, quòd potest testator in suo testamento cõcedere licentiam legatario, vt propria autoritate capiat possessionem rei legatæ. Rom. *consilio 312.* Petr. de Anch. *consilio* Bart. *consilio 246.* Chas. *consilio 19.*

l. Si legata. 6.

An in legatis fieri possit substitutio vide hic D. Goth.

l. Si Fortidianum. 7.

Re coniuncti faciunt sibi partem per concursum.

l. Ab administratione 8.

Bald. *cõs. 51. part. 3.* Ro. *cõs 235.* Bald. *cons. 956. parte 4.*

l. Si in fraudem. 9.

Cuiac. *lib. 9. obser. c. 25.*

l. Cùm alienam. 10.

Bald *cons. 126. parte 5.* Rom. *cons. 108. & 235.*

¶ Legatum rei alienæ scienter factum valet, secus si ignoranter, nisi sit factũ coniunctæ personæ, vide doctores *ad l. si demus, §. de euictione, de leg. 1.* vbi Iason. *numero 31* Zoan. *in tract. differ. inter ius Canon. & ciuil differ. 29. numero 41.* & pro intellectu vide Barba. *ad c. filius de test.* Bero. *q 56 num. 9.* Socin. Iun. *consil. 74. numero 18. libro 1.* Menoch. *in tract. de arbit. iud libro 2. cent. 2. cas. 146. numero 3.* Panor. *cons. 45. parte 2.* Dec. *cons. 189.* Alex. *cõs. 108.* Cu. *consilio 29.*

l. Filia. 11.

Bald. *cons. 163. parte 5.* Ro. *cons. 253. videamus.*

l. Proprias. 13.

Legatum rei proprię non valet regulariter. Adde 2 fallentias positas per Soci. *in reg. 279. incip. legatum.* Rom. *cons. 308 pro habenda.*

l. Monumenta. 14.

Nota hic quod ius inferendi mortui legari potest.

l. Si vniuersæ. 15.

Bald. *consilio 59. ius persona, parte 4.*

l. Creditor. 16.

Legatum pignoris valet.

L. Ex.

l. Ex legato.18.

Vide Roman. *cons.* 228. *colum.*2. *in med.* Et Lancel. Dec. *in l. cum seruus.* §. *si Titius in fi. de leg.*1. Et ad l. *ex legato*, vide Anch.. *cons.*3. *in ordine*, vbi tenet, quòd legatarius potest agere sine cessione heredis, per istum textũ. Cum. *cons* 120. Bald. *cons.*151. *casus, parte* 3.

l. Non tantum.19.

Cuiac. *lib.* 18. *obs* c.9.

l. Vxor.20.

Vide Bertrand. *cons.*158. *nu.* 15. *vol.*3. *in nouis.* Et vide text. *in* l. *quod tabernas* D. *de contrah. emp.* Et Bald. *in* l 1. *in* 2. *col. num.*5. *qui test a. facere possunt.* Dec. *cons.* :89. Rom. *cons.*503. Cum. *consi.*120. Bald. 418. Corn. 113.

l. in annalibus.22.

Heredis appellatione veniunt heredis in infinitum, Bart. & Doct. vbi Ias. *num.*10. *ad* l. *Gallus*, §. *etiam si parente.* D. *de liber. & posthu.* Bellon. *lib.*4. *suppu.* c.16. Ioan. Crot. *ad* l.4. §. *Cato, de verb. oblig. nu.*134. Bart. *cons.*96. *&* 59. Dec. *cons* 33. Pet. de Anch. *cons.*130. Fulg. *cons.* 17. Dec. *cons* 294.

l. Cum quæstio.23.

Cotta *in voce dispendium.* Dec. *cons.*381. *consilio* 70.

l. Si legatarius.25.

Roman. *consilio* 411. *quatuor &* 477. *in casu. &* 235.

l. illud quost. 26. & vlt.

Nota, quod licet arguere à contractibus ad vltimas voluntates, vide Paris. *cons* 97. *vol.* 2 *numero* 5.

¶ Argumentatio ista à contractibus ad vltimas voluntates tum demùm procedit, quã do vtrobique eadem subest ratio, vt Tiraq. *post ll commun.* Latè *in Gloss* 5 *nu.* 215. vbi dicit procedere in cæteris argumentationibus de vno ad alterum. Cum. *cons* 34. *patet.* Fulg. *cons.* 70. *proponitur.*

Tit. 38. De verborum & rerum significatione.

l. Prædiis.1.

Decius *consi.* 81. Zabarel. *cons.*51.

l. Fundo.2.

Paul. 3. *sent. Tit.*6. §.38.

l. sancimus.3.

Limita vt per Soc. *reg.*63. *incip. cautio quando reg.*43.

l. Cum quidam.4.

Dec. *cons.*95. Fulg. *cons.*17. *&* 106.

l. suggestioni.5. & vlt.

Ista lex qualiter intelligatur, vide Alexan. *cons.*207. *nu.*25. *fol.* Rom. *cons.*355. Dec. *consi.*239. *&* 377. *&* 357. *&* 286. *&* 38. Cum. *consi.*2. *proponitur.* Dec. *consi.*155. *& diligenter.*

Tit. 39. Si omissa sit causa testamenti.

Differentiam omittendi & repudiandi notat hic D. Goth.

l. si in fraudem.1.

Tenetur qui omisit aditionem licet non possideat.

l. Eum qui.2.

Cuia. *li.*3. *ob. c.*23. Panor. *con.*105. videtur.

l. si Proculiana.3. & vlt.

Falcidia an & quando detrahatur, vide Gl. hic.

Tit. 40. De indicta viduitate, & lege Iulia Miscella tollenda.

Brissonius *lib.*3. *select. cap.*5.

¶ Vt faciliùs tota huius Tituli materia percipiatur, & sciamus quid hodie seruandum sit, fac. regulam quod si fiat legatum mulieri, si non nupserit adhuc hodie cõditio reiicitur, & legatũ remanet purum. Etsi mulier debet habere legatum, siue nubat, siue non. Et ista regula procedit etiam in muliere virgine, quæ nunquam habuit virum, vel habuit, sed non est secuta copula carnalis Senis in vidua, in qua non reiicitur, sed debet impleri, & abstinere à secundo matrimonio, aliàs perdit legatum. Et ideò debet iurare & præstare cautionem, de quo in Authen. *cui relictum, infra eod.*

¶ Secundò, limita istam prædictam regulã non procedere, quando legatum esset factum ipsimet virgini Senis, si esset factum tertiò, quia tunc conditio non reiicitur, vt hîc *in l.* 1. Nam ideò Leges statuerunt, quòd conditio inducens viduitatem, ipso iure legatum tollat, quia mulier, cui factum est legatum, sub conditione viduitatis, timore ne legatum perdat, inducitur ad seruandam viduitatem, quod est contra vtilitatem publicam, vt hîc, quæ ratio cessat, quando legatum est factum tertiò. Puta, relinquo 100. Titio, si fortè Sempronia mulier non nupserit, quia tunc non curabit mulier, vtrum ille perdat legatum. Hinc dicit Gloss. hîc in *l.*1. quod si ille tertius esset pater, frater, aut propinquus mulieris,

ad cuius reuerẽtiã presumptio est, quòd mulier abstinere debeat à matrimonio, ne propinquus suus perdat legatum, tunc conditio reiicitur, ac si ipsi mulieri esset legatum. l. *heres meus. D. de cond. & demonst.* Idẽ si esset relicta tertio grauato restituere mulieri, quia tunc reiicitur eodem modo, vt dicit Gloss. hîc. *Et in* l. *cùm eadem ratio sit.*

¶Tertiò, limita per textum notabilem. *in* l. *Titio. vsumfructum. §. seru. D. de condit. & demonstr. cum extensione.* Bart. ibi.

¶Quartò limita, vt procedatur, quando, ista conditio esset perpetua vel indefinita, secùs si ad tempus, vt si esset relictum vsque ad ætatem viginti annorum, textus est solennis. *in §. fin. vbi Bart. & aly. de condit. & demonstr.* Intellige tamen, nisi tempus ita esset longũ, vt in effectu matrimonium impediretur, & arbitrio iudicãtis committeretur. l. *cùm tale. in prin.* D. *de cond. & demonst.* Ita Aret. consuluit *consi. 62. incip. diligenter. colum. n. 2.*

¶Quintò limitatur, quando indefinita definitio personarũ facta est, secùs si prohibitio fiat, ne nubat tali personæ, cùm aliis nubere possit: quia non reiicitur. Imò si contrà fiat, perdit legatum. textus est notabilis *in* l. *cùm ita.* D. *de cond. & demonst.* Et vide Ias. *in* l. 1. *Et in Auth. cùm relictum. inf. eod. num. 3.*

l. Legatum. 1.

Dec. *consi. 227. in casu.*

l. Ambiguitates. 2.

Dec. *consil. 190. circa* 1.

Auth. Cui relictum.

Bart. *cons.* 184. Bal. *cons.* 195. & 336. & 176. Fulg. *cons.* 49. Bart. *cons.* 122.

l. Legem. 3. & vlt.

Argumentum à correlatiuis procedit. Vide Tiraq. *post LL. com. glos. 5. num.* 108. *citando quadam* Rom. *cons.* 246. Oldr. *cons.* 162. *thema.*

¶Vide Fab. de monte *in tract. de emp. & vendit. 3. q. prin. num.* 52. hunc textum singularem dicit Rom. *ad auth. similiter ad* l. *Falcid. prope fi.* vide Hipp. *ad* l. 1. *§. si serui. nu.* 16. D. *de quæst. & in fin.* 579. Correlatiuorum. Idem ius facit l. *nemo martyres.* vbi Bald. *ad finem. C. de sacrosanct. eccles.* In materia latè Abb. & Felin. *ad Rubr. procemij. decret.* Dec. *consilio* 336. *in casu.*

Titul. 41. De his quæ pœnæ nomine in testamento vel codicillis scribuntur vel relinquuntur.

Vide Vlpian. 4. 5. 17. & 35.

l. Superuacuam. 1. & vnica.

Bald. *cons.* 208. Dec. *cons.* 290. Corn. *cons.* 158. Oldr. *cons.* 38. Dec *cons.* 336. Alex. *consilio* 177. Pet. de Anch. *consil.* 13. Fulg. *consi.* 27. Cuman. *consi.* 163.

Tit. 42. De fideicommissis.

Ad totum titulum Menesius scripsit, multa quoque Franc. Marsarius in epitome fideicommissor.

l. Si probaueris. 1.

Nota, quod præstatio alimentorum facta per tres annos inducit quasi possessionem in futurum, sic in solutione 3. annorum, videtur & præsumitur præteritum & solutũ. *leg. quicunque. de apoch. pub* Intellige hoc si solutiones fuerunt discretæ & diuisæ per 3. annos, secus si in vna apocha essent subscriptores trium annorum, notat Bald. *in tit. de dot. promiss.* sic in iuribus in corporalib. vt est electio constituitur quis in possessione per triplicẽ electionem præteritam. c. *cum ecclesia. §. nos igitur, de caus. poss. & propriet.* & si apponeretur quod tempus non est modus, &c. l. *obligat. §. placet* D. *de act. & oblig.* Bene est hoc, sed bene est modus oblig validæ obligandæ, Gloss. *vlt. in* l. *cum in rem vers. de vsur & vide Mag. consilio* 5. * Antonius Faber *Coniecturarum lib. 7.* c. 8.

l. Et si inutiliter. 2.

Agnoscens minus solemnem voluntatem & ex ea soluens non repetit.

l. Cum secundum. 3.

Actio an & quomodo confundatur vide hic D. Goth.

l. Voluntas. 4.

Prohibitio alienationis non comprehendit filios inter se, adde Rip. *respon. lib. 2. c. 25. num. 26 &* Tiraq. *in tract. de retract. in prin. numero* 54. De intellectu huius textus, Fabian. de Mont. *in tract. de emp. & vend. 4. q. prin. n. 55.* Dec. *cons.* 425. & 377. Bald. *cons.* 239. Bart. *cons.* 58 & 189. Rip. *consil* 3. Zabar. *consilio* 17. Rom. *cons.* 457 Bald. *consilio* 304. *frater.*

l. Si frater. 5.

Directa pupillaris expirat pubertati.

l. Prædia. 6.

Vide §. 5. *instit. de legat.*

l. Voluntatis. 7.

Menoch. *lib. 1. de arbit. iud. q.* 11. & *lib. 2. cas.* 199. Bald *consilio* 40. *parte* 3.

l. Qui fideicommissariam. 8.

Iunge l. 29. D. *de manum. test.*

l. Ab eo

l. Abeo. 9.

Pro intellectu & limitatione huius legis, vide Alexand. *in l. cum filius in 2. col. in 1. not. de leg.* 1 & ibi Soc. *in vlt. notab.* vt per Bart. *in l. filius in 1. opposit. de leg. 1. & in l. si arrogator, in prima lectura in 1. colum. de adopt.* limita vt per Rip. *in l. centuria, nu. 66. de vulg. vers. ad istud. &c.* De materia huius legis an & quādo prælegatum veniat in restitutione fideicōmissi Iason. sing. *cons.* 175. *vol* 4. & vide Ioan. liter, *in tract. de primogenitura, c. 4. colum. penult. l. 2.* & prælegata ab hæreditate quomodo differant, vide Castr. *consil.* 217. *nu.* 5. *vol.* 2. Dec. *cons.* 181. Chas. *cons.* 61. Cum. *cons.* 28.

¶ Quem non honoro grauare non possum, in materiā vide Baueri. *ad l. cum filio, n.* 51. *de leg.* 1. & Crau. *nu.* 53 post Iason. *hic, qui Limitat 3. modis*; Rip. *ad l. centurio, numer.* 166 vbi Galiau. *num.* 4. 1. *D. de vulg* Bartol. *& aly ad l. filiusfa. prima oppo. de leg. 1. & ad l. si arrogator, prima lect. de adopt. & ad l. planè, § fin. le leg.* 1. Paul. Leon. *in tract. substitut. sub rubr. de compend. num.* 361.

l. Quotiens. 11.

Oldr. *cons.* 16. Panorm. *cons.* 11. Dec. *cons.* 313. Bald. *consi.* 31. *parte* 5.

l. Post mortem. 12.

Bart. *consi.* 131 *primo arguitur*, Rom. *con.* 452. *circa* 1.

* Antonius Faber *lib.* 18. *coniecturarum, capite* 5.

l, Quoties. 13.

Cuiac. *lib.* 8. *obs. c* 9.

l. eam qua. 14.

Ad intellectum huius legis, vide Alciat. *dispu. lib. 1. cap.* 9. Vbi institutio per errorem testantis est nulla: legata & fideicommissa, intelliguntur repetita à venientibus ab intestato. Pro intellectu vide Vacon. *lib. 4. declar. c.* 144. Moder. ab Aquila. *lib. 1. commun. opin. in verbo, harede non adeunte*, Duar. *libro* 2. *disput, capite* 5. Gouean. *lib. 1. variar. lect. cap.* 1. Rainald. Cors. *lib 3. indagat. c.* 19. Hotoman. 2. *part.* §. 1.

l. Quamuis. 15.

Ad hunc textum iuncta Gloss. quòd quādo vna tantum ratio reddi potest, illa pro expressa habeatur, Iason. *ad § omnium, num.* 38. *Inst. de action.* Crau. *de antiq. tempor. 4. part. num.* 38. & quis habeat illam tantum causam probare, Rip. *ad Rub. sol. matr. num.* 62. Alexand. *cons.* 106. *num. 3. lib. 1. &* 22. *lib.* 4. Iason. *ad l. siue apud acta, num.* 6. *C. de transact.* Roman. *cons.* 411. *quatuor.*

l. Cum virum. 16.

Extat in hanc legem Corrasij commentarius, Dec. *cons.* 412. *viso. &* 105 *in causa, &* 270. *&* 317. *&* 186 *&* 254. Oldr. *cons.* 21. Dec. *cons.* 419. *&* 154. Fulg. *cons.* 190. *&* 106. Cum. *cons.* 1. Bart. *cons. fin.* Cum. *cons.* 37. Rom. *consil.* 79 Cum. *cons.* 70. *&* 25.

l. si creditoris. 17.

Liberatione legata, debitori cōpetit actio.

l. Cum necessitatem. 18.

Vide Bart. *cons.* 105. *vol. 3. in nouiss.* Petr. de Anch. *cons.* 118. * *casus talis.*

l. Etiam. 20.

Fideicommissa & legata possunt fieri nutu, quomodo intelligatur, vide per Bart. *ad l. nutu de leg.* & ibi aliquid infra dicam, Rip. *ad l. nū.* 17. *de leg. 1. & ibi* Ponta. *num.* 49. Quid in testamento facto inter liberos nutu? dic non valere. Iason. *ad Authent. si qua mulier, nu.* 7. *C. de sacrosanct. eccles.* Fel. *ad capitu. in præsentia, num.* 43. *de probationibus.* Quid in testamēto nutu facto ad pias causas. Iason. *ad d. auth. & ad l. iubemus, C. de testamen.* Quid in milite, Paul. de Castro *hic* Doct. *ad l. in fraudem, §. 1. de milit. testam.* Bart. *cons.* 3. * *Titius.*

l. Si in personam. 21.

Vandus *lib. 2. variar. quæst. c.* 1. Rom. *consilio* 124 Oldr. *cons.* 131. Fulg. *cons.* 17. *&* 92.

l. in epistola. 22.

Quod variis modis fieri possit fideicommissum, vide per Dec. *con.* 131. *col.* 1. Molinęus *ad l. 1. §. si quis ita, nu.* 28. *D. de verb. oblig.*

l. instrumenta. 24.

Nota, quod vēditor emptori tenetur cautelam exhibere sibi rei venditæ, vel legatæ: ad idem *l. Titius, l. 2 & l. Emptor, D de act. empt.* & ad materiam, *vide quæst.* Cepol. 47. *&* Iason *in l. seruum filij, nu. 10. de leg.* 1.

l. Heredum. 25.

Res hæredum pignorare possumus perinde ac proprias.

l. Ex repudiatione. 26.

Sarmientus *lib. 2. select. c.* 8.

l. Fideicommissum. 27.

An pœnitentia fideicommissum reuocari possit, vide *l. p. in fin. ff. de alim.*

l. Ex fideicommisso. 28.

Vide *l.* 88. *§. 11. ff. de leg.* 2.

l. Ex testamento. 29.

Pro limitatione vide Glos. *in l. eam quam, in verb. traditur, supra eod.* Et ibidem Bart. *in* 2. *col. & 5. ff. tom. decis.* 60.

¶Ad hunc textum iuncta Gloss. fin. Alex. *consil.9.visis verb. col.pen. vol.* 1.latius *cons.*42. *viso processu, volum.*2. Fulgos. *cons.*21. *ad princ. consilio* 32.*ex facto.* Oldr.*cons.*171.*col.fin.* Dec. *consilio* 242.*in casu ad princip. & consi* 321.*dum legerē, col.*1. *Bar.*con.*12.*si quis & con.*10.*factū.*

l. Cum acutissimi. 30.

*Pañorm.*cons.*40. Adde Soz. *in* l. *Centurio, in* 28. *col.de vulg. & pup. & col.*14. vbi limitat hanc legem, & contra istam legem est aureum consilium acutissimi, Decij *in cons.*15. Vbi dicit, quod si testator in substitutione filio suo facta non expresserit, quod etiam relictis filiis fœminis excludatur substitutus, non excluditur per filias fœminas superstites ex filio instituto, cùm non sit credendū testatorem plus dilexisse neptes ex filiis, quàm proprias filias. Hoc tamen percipe, quando substitutus est de descendentibus vel affinitate testatoris. Ita Castr. *in consil.* 135. & 77. Si autem extraneus est substitutus per filias fœminas excluditur, vide & Soz. *in* l. *cum auus, colum.*41.*num.*80.*de cond. & demonst.* vbi examinat hanc quæstionem *per* 7. *col.* vide & Dec. *in* l *fœmina, D. de reg. iur. num.* 98. Et vide ad hanc legem, Bart. *in l. morib. in* 7. *col. de vulg.* & vide Bald. *in cons.*391. extendentem hunc textum in substitutione matris. Et de materia huius legis, vide *Marc. Mant. Apo.*89.*in parua impress.*

¶Hanc legem etiam limita, vt per Soz. *in reg.*49.*incip. testa.*

¶Vt *supra verbi post obitum grauamina, &c.* An illud quod dicitur in hac leg. si est facta substitutio filio post eius mortem, intelligatur facta sub conditione, si decesserit sine liberis, locum habet, si decessit cum fœmina, vt sicut & liberi excludunt substitutum, ita & frater. Cast. *in l. Lucius, §. Ca o Seio, col.*5. *ad Trebell.* Vandus *d. lib.*2.*qu.*14. Oldr. *cons.*297. & 169. 95.

¶Vide etiam ad hanc leg. Dec. *in l.*1. *sup. de pactis, in* 2. *col.* vbi tenet, cum opinione Iohānis dicentis, quòd in fideicōmisso non habet locum dispositio huius legis, & hæc est cōmunis opinio, vt refert Soz. *in d. l.* 1. & vide Alex. *in l. generaliter, §. cum autem, supra de instit. & substit.* Et Soz. *in d. l. cum auus, in* 11. *col.* & add. *in d. l. generaliter, in quarta col.* Bald. *cons.*309. *parte* 4.

¶Descendens Testatoris grauatus de restituendo post mortē suam, intelligitur si sine liberis decesserit, vide Soc. *reg.*167. *grauatus.* Vtrùm dispositio harū legū habeat locū in cōtractibus, qui fiūt gratia vtriusque, Tiraq. *ad l. si vnquam, in ver. susceperit liberos, nu.*265. *C. de reuoc. donat.* Quid iuris quando institutus reliquit filios naturales tantùm, vide Felin. *ad c. in præsentia, num.*21. vbi ponit 6. limitationes de probat. Rip. *ad* l. *ex facto, § si quis rogatus. num.*27. *ad Trebell.* vbi de communi. Tiraq *ad dict. l. si vnquam, in ver. susceperit liberos. nu.*56 In materia Dec. *consilio* 581 504. *nu.*8. & *cons.*529. 366. 365. 391 Ruin. *con.*77. *nu.* 14. *lib.*2. Socin. *cons.*23. *per totum volum.*1. Ruin. *cons.*67. *volum.*3 Guid. Papę *cons.*17. *numer.*4. Tiraq. *post ll. connub. Gl.* ʃ. 8. *num.*232 253. Soc. *ad l. centurio, num.*16. *cum seq. de vulg* Imola *ad l. si cui mortis, de donat causa mort.* Didac. *libro pract. quæst. c.*38. *numero* 12. Fern. Vasq. *in tract. de success. creat. §.*27. *numero* 5. & 7. latè Port. *lib.*2. *conclus. vtriusur. conclus.* 43. vbi ponit 21. ampliationes & 23. limitationes. In materia Cepha. *cons.* 6. *numero* 37. *libro* 1. Ruin. *consilio* 106. *libro* 2. Paris. *cons.*20. *numero* 49. & 52. *lib.* 3. & *cons.*15. *numero* 86. & *sequent. libro* 2. Soc. Iun. *cons* 128 *libro* 1. Bald. *consi.*22. *numer.*22. *inter cons. diuers. ad caus. vltim. volunt. vol* 1. Hier. Alba. *consi.*26 *numero* 4. 5 6. 7. & 8. Socin. Iun. *cons.*1 *numero* 142. *libro* 1. & *cons* 100. *numer.*8. & *sequent.* & *consi.* 113 *numero* 5. 17. 19. & 54. & *consi.*126. *numero* 16. & *sequent.* & *consi.*128. *numero* 15. & *sequent. libro* 1. Forcatul. *in Necyom. in dial.*50. *num.*5.

¶An hęc dispositio procedat in donatione causa mort. Tiraq. *vbi suprà in verbo, donatione largitus, num.* 250. An habeat locum quando testator cogitauit de liberis liberorum, & sic de nepotibus. Tiraq. *in præfa. ad d. l. si vnquam, numero* 56. Dec. *consi* 391. An habeat locum in iure quærēdo. Tiraq *vbi suprà in verb. donatione, largitus, numero* 185. Quid si testator fecit mentionem de liberis in aliqua parte. Tiraq. *ibi in præfat. numero* 73. Quid si in ciuitate sit statutum quod verba testamenti nullam recipiant interpretationem, quod dispositio huius legis *cùm auus* procedens ex interpretata mente testatoris adhuc habeat locum. Socin. Iun. *consil.*143. *volum.*1. sequitur Roland. à Val. *in tract. de lucro dot. q.*35 *num.*7. Quid si filius testatoris esset substitutus. Tiraq. *ibi in verbo, liberis numero* 89. & per Alex. *consil.*38. *numero* 6. *volum.*6. Quid si pia causa esset substituta, Tiraqu. *ibi numer* 81. & 85. Felin. & doctores *au c. in præsentia in princip. de probat.* de communi, Ruin. *cons.*102. *in facto, column. penult. ad fin. libri* 2 idem *consilio* 122. *consideratis, libro* 3. Paris. *consilio* 86. *columna fi. numero* 74. *libr.*2 Quid si liberi nati sint, & repudiauerint hereditatem, an admittatur substitutus, Alexand. *ad l. Centurio, numero* 60. *D. de vulga. & pupill.* refert. Socin. *ibi numero* 16. & *hic numero* 105. & communis cum Alexan. vt per Ruin. *cons.*121. & *cons.*67. *volumine* 3. limita hanc conclusionem in extraneo herede instituto, vt per Abb. *dicto c. in præsentia, numero* 30. vbi Dec. *num.*165. per Alexand.

Alexand. *ad l. ex facto, §. si quis rog. numer.* 10. D. *ad Trebell.* Tiraq. *ad dict. l. si unquã, versi. susceperit liberos. numero* 102. *Cod. de reuoc. dona.* Nec habet locũ hæc dispositio in filiis adoptiuis. Tiraq. *ibi numero* 10. Quid in particulari, notat Dec. *ad l generaliter, columna* 5. *de instit. & subst.* Socin. *in hac l. cùm auus.* Traq. *vbi supra, in verbo omnia, vel partem aliquam numero* 1. & 3. Quid in filiabus, an excludant substitutum, maximè vbi viget statutum, quòd filiæ fœminæ non succedant stantibus masculis. Alb. Bru. *in tract. statu. quòd ex tan. mascul.* 5. *artic.* 3. *col.* Tiraq. *vbi supra, in verbo, susceperit liberos, numero* 102. An ista tacita conditio intelligatur de masculis ex coniecturis, sic consuluit Curt. Iun. *cons.* 139. & refert Socin. Iun. *cons.* 168. *nu.* 85. *post medium, lib.* 2. Quid in filiis iam natis. notat Dec. post Socin. *in hac l. cùm auus, cons.* 365. *num.* 4. & *cons. seq.*

l. Quidam. 31.

Vide Festum in præterit. in fine.

l. Questionem. 32. & vlt.

In fine 32. vers. cùm enim res ad id per ampliores homines perfectissima veritas reuelatur. Adde c. *de quibus* 20. *distinct.* & c. *ex cõs.* 40. *distinct.* Et adde quòd à pluribus sapientibus quęritur, facilius inuenitur *d. c. de quibus,* &c. Alciat. *lib.* 1. *parad. c.* 4. Molin. *ad d. §. si quis ita, num.* 19. Oldr. *cons.* 297.

¶Pro intellectu vide doct. ad l. *nemo potest, de leg.* 1. *vbi* Annib. de Con. *num.* 119. 137. 140. 142. For. in Necyom. *iuris dial.* 14. *num.* 8. & 11. *Bald. *cons.* 109.

Auth. Hoc amplius.

Limita vt non valeat quando heres est facturus aliquod opus, quod non possit expediri anno, qui tunc heres non priuaretur commodo hereditatis, nisi habeat totum illud tẽpus, infra quod commodè potuit fieri, vt dicit Alc. *in l. si mihi & tibi, §. si quis seruus, de le.* 1.

¶Heres negligens implere voluntatem defuncti, priuatur hereditate, excepta legitima, quæ hereditas applicatur personis his enumeratis cum eodem onere, & ideo tenentur præstare cautionem de implẽdo, nisi sit tale, onus, quod per legem re[...] ræ sententur, id est, quòd ipso iure habeatur pro impleto. Iason. hîc ampliat & limitat regulam huius textus, ad quas limitationes & ad materiam, vide Paris. *hîc. latè in addit. ad* Bart. *§. ex maleficiis, in fi. Instit. de actio.* Gozad. *cons.* 34. Crau. *consilio* 193. Abb. *ad c. si heredes, de testam.* vbi omnes, Iacob. Nigr. *ad l. si insulam, num.* 259. *ff. de* [...] *oblig.* Bald. *cons.* 436. *lib.* 3. Et cui competat onus probandi voluntatem testatoris impleta fuisse vel non, post Bart. *hîc. nu.* 7. Gozad. *dicto consil.* 34. *numero* 10. vbi quod qui agit, debet probare negatiuam, & ita mensibus elapsis consuluit & obtinuit in curia episcopali. Fallit hæc Auth. quando tempus adiectum heredi ad implendum sub pœna expirauit, mortuo, scilicet herede, Bart. *cons.* 7. *factum tale est.* sequitur Rochus de Cur. *in tract. de iur. patro. in verbo, construxit, q.* 10. *ad fin.* Didac. *ad c. si heredes extra de testamen. num.* 7. & *sequen.*

*Bart. *cons.* 173. & 556. Panorm. *cons.* 59. 40. Bart. *cons.* 137. Rom. *cons.* 207. *si volumus.*

Tit. 43. Communia de legatis & fideicommissis, & in rem missione tollenda.

Ad materiam huius tituli nota quæstionẽ facti, fuit factum legatum à marito vxori mille ducatorum anno quolibet, super statu & terris suis, cum quo deficiebat assessus & dubitabatur de iuribus legati, & dicebatur non valere, quia dictio *super* importat Hypothecã, sed in feudalibus non potest sine assensu recti domini nullum ius concedi ergo &c. Dicebatur verum est non valere in hypothecaria actione, sed tamen in personali. Ridicula est responsio. Nam si legatum est nullũ, actio ex testamento quæ est accessoria erit nulla, *l. fideiussor. §.* 1. D. *de fideiuss.* Vitiato expresso vitiatur tacitum, *l.* 3. *§. qui habet, de ser. rust. præd.*

l. Cum hi. 1.

Finge quod pro legato sunt obligata bona omnia quæ fuerunt testatoris, non autem bona heredis, vt hic in fin. Pone modo, quod certam quantitatem legauit testator sub cõditione, heres pendente conditione, aliqua bona hereditaria alienauit quæritur existente legato an bona alienata sint, pro isto legato oblig. & possunt per hypothecam reocari, vide Castr. *in cons.* 447. *incip. ad princ. qua vol.* 2. Vbi firmat quod bona hereditaria alienata pendente legati conditione non sunt obligata pro legato licet postea existat conditio. Nam priusquam conditio existeret, legatum non debebatur, nec potest oboriri sine obligatione. & cum conditio existit, non potuerunt obligare, quia dominium in alium transierat, & sic desierunt esse hereditaria: vnum tamen nota, quod si heres non alienasset respectu dominij, sed obligasset alij pendente cõditione legati, postea existẽte hypoth. tacita legatarij qui est prior in tẽpore præfert expressæ hypothec. alteri⁹ posterioris *l. potior*

§. si coloris, qui pot. in pign. habeantur, §. in omnibus. Nota istú §. quod hypothecaria quæ competit pro legato, datur contra heredem pro parte, sicut actio personalis, & nó in solidum. Vide per Areti. l. 23. colum. de duobus reis Vide ad quid eam citet. Areti. ad l. 1. columna 2 circa medium, de leg. 1. Alciatus contra tenet ad l. pecunia verbum §. actionis, D. de verborum signific. col. fin. in materia Diaz. reg. 1. Rom. cons. 231. in re, Cum. consi 58. quartum & 25.

l. Omne. 2.

Panorm. cons. 31 Dec. consi. 377.

¶In verb. fin. concordat. cap. omissa, extr. de elect Alciat. libro 4. dispunct c. 12. Cuiac. obs. c. 25. lib. 17. Gribaldus ex professo.

l. Si duobus. 3. & vlt.

Si relinquitur res eligenda per tertiũ, illo non eligére, vel negligente per annũ, transfertur electio in legatarium, dummodo eligat mediocrẽ rem, textus est hîc singularis secundum Bartol & sic in legatis receditur a persona secus in generalibus, de quo in l. fin. C. de contrah. empt. & Bart. in l. si quis arb. D. de verb. oblig. & intellige illum textum quando relinquitur electio rei certę consistentis in specie secũdum Bart. & adde quod not. Bart. in l. si legatorio, §. 1. D. de fide liberi. quod si duo possint eligere & vnus negligat vel lateret, alius poterit eligere, & dum hic textus loquitur de executione. Vide Bald. in c. pleranque de re, in pt num. ro 62. In eadem l. sed quia cum seq Bona subiecta restitutioni fideicommissi regulariter non possant alternari: sed vide fallentias per Soz. regul. 157. incip. Bona restitui. Limita vt per Soz. in regul. 215 inci. heres rem legata.

¶Adde Ambros. de Opizzo. ad l. si quis arbitratu, D. de verb. oblig. numero 45. Iacob. Nigr. ad leg. si insulam. de verborum obligatione, numer. 257. Iacob. Menoch. in tractatu de arbitr. iud. lib. 1. q. 22 num. 7.

Authent. Res quę.

Res prohibita alienari, quia subiacet restitutio in fideicommisso, nihilominus poterit alienari in causa dotis, Auth. Adde 4. fallentias per Socin. positas, in reg. 397 incip. prohibita alienari. Mihi verò est reg. 12. In d. Auth. An fideicommissario competat rei vendicatio, pro rebus alienatis ante restitutionem fideicommissi, vide decis. Delphin. 601. 611. vbi dicit, quando procedit, hęc Auth. & limitatur in casu l. fin. §. fin. de leg. & vide Mars. sing. 31. & consert. sui in rebus aliena. 10. & pro limitatione. vide Rom. sing. 249. & Paul. in l. si captius. in 2. col. in fin. supra de episc. & Cler. & Alexan. in l. Marcellus, §. res quæ. ad senat. cons. Trebell. Et an & quando hæc Auth. procedat, vide Bart. & omnes in l filium. §. atu. ff. de reg 1. & Bal Leós. 77. incip. filia, de restitutione volumine 4. & Guid. Papæ singular. 555. vbi de hac Authentic. Mart. consilio 29. & Dec. consilio 13. incip. quia per super ser p 1, & Paris. consilio 63. volum 2. & Mant. consilio 221. & de materia i etr de Rau. in ... prohibito, in ... Vbi an dispositio huius Auth. procedat in extraneo prohibito alienari, vt hoc nó obstáte posset alienare ex causa dotis. Et dicit magis communem opinionem esse, quod solum locum habeat in descendentibus, & nos in áliis, vt probat textus hîc, & ibi multa bona in materia huius Auth.

¶Prohibita alienari in dotem dari possunt, & aliis casib' hic enumeratis alienatio permittitur: Adde post Iason. & alios hîc late Socin. in regul. 12 in verbo alienare vbi ampliat & limitat multis modis, Iason. ad l filia fam. §. ... num. 97. in 2. lectur. de leg. 1. Gozad. cons. 96. num 8. Paris. cons. 52. num 40. lib. 2 Nouissime Ari... in repet. ad l. 1. C. ... bon. mater. 3. par. fol. 5 2, Cepol. cons. 3 ad fin. Rib... l. ex fa ... si quis r. g. numero 37. ff. ad Tr. bell. nec an habeat locum in dote constituta, & per Belson. cons. 85. constit. ad l. 1. ff. sol. ma ... numer. 108. Ale and. cons. 3. volum 3. ... professo Curt. cons. 63 Dec. consil. 37... Corras ad l. qui liberos. ff. de ritu nup in 2. par. ... num. 91. & 193 Guid. Papæ decis. 611. Curt Iun. cons. 55 num. 2. Crauet. cons. 1. ... quod iste textus non habet locum in prohibito alienari inter viuos, an possint prohiberi expensæ, & an valeat prohibitio, etiam si non fuerit approbata iuramento, vide Guid. Papæ q. 96 Boer. dec. 129. num. 10 An dispositio huius Auth. comprehendat ignorantem prohibitionem prædictam & quid si alienatio facta est per tertium, ad quem res peruenit, & non per prohibitum alienare & quid si fideicõmissarius, ad quem debeat dicta res venire consensit alienationi, & quid si alienatio facta est ex causa dotis, tam constituendæ, quàm restituendæ. Paris. consilio 81. numero 43. cum sequent. libro 2. in materiarum subiectarum fideicommiss. Dec. consi. 39. Socin. Iun. cons. 130. libro 1. Adde quòd prohibitus alienare à testatore, vt post eius mortem alij restituat si alienet, & demum redimat, vel aliter res ad eum reuertatur non dicitur quicquã fecisse cõtra mentẽ testatoris. Socin. Iun. consil. 20. numero 41. volum. 1. Adde plures fallentias ad hũc text. & an procedat in expressa prohibitione alienationis facta per testatorẽ, quòd cessat quãdo testator reliquit bona vltra illa prohibita alienari, & quando expressè voluit bona subiecta fideicommisso non posse alienari.

alienari etiam ex causa dotis, & quid in dote confessata, & similibus per Paris. *consilio 63. volum.2.num.*, copiosè tradit Franc. Marza in epit. mat. fideicomm. 2. part. *q.48.* in materia Soc. Iun. *cons.119.nu 7. & 9. libro 2* vbi limitat quid si prohibita alie ati in dotem data sint stante statuto, quod vir lucretur partem dotis, si sine liberis decedat vxor. Crauet. *late consilio 185 numero 4. cum sequen tibus.* in materia ad hunc textum Natta, *consilio 61. per totum, vol.1.* quod dispositio huius Auth. locum non habeat in bonis feudalibus. Roland. à Valle, *in tract. de lucr. dot.q 54.numero 14.*

Tit. 44. De falsa causa adiecta legato vel fideicommisso.

Si non designate ad istam Rubr. vide Salicetum & Aug. de Arct. *Instit. de legat. §. sed si vxori*, & Neap *in consuet. 105. & quarta.*

l. Verba. 1.

Oldr. *cons.197. & 121.* Cum. *cons.61. & 37.*

l. Etiamsi. 2.

Cumanus *consilio 113.* Soc. *cons. 103. parte 1.*

l. si non. 3.

Oldr. *cons.164.* Rom. *con.201* Bald. *consi. quidam, & 418.*

l. si dotem. 4.

Nota hic quod pater liberationem dotis legare potest.

l. Refert. 5. & vlt.

Ias. *cons.73. agredior. & con.79. & 55. parte 1.*

Tit. 45. De his quæ sub modo legata vel fideicommissa relinquuntur.

l. in legatis. 1.

De modo & conditione, vide hîc D Goth.

l. De his verbis. 2. & vlt.

Cuiacius *libro 14, obser. cap 25.*

Titulus 46. De conditione incertis tam legatis quàm fideicommissis & libertatibus.

Haloander sic scribit *Incertis.*

l. Cum testatorem. 1.

Hæc substitutio non expirat propter naturales filios: vide Tiraquellum *in ll. communib. Gloss prima, numero 26. in fin.* Nota quod substitutio facta, si sine liberis decesserit, expirat. & vno filio vel filia existente, vt hic est l. *non est sine liberis, de verborum signif.* ad hanc leg. vide Iasonem *in l. substitutionem, columna 2 de vulga. & pupill* & de intellectu vide Castren. *consilio 58. viso dicto testamento, in princip. volum. primo.* Bartolum *cons.155* Oldrad. *consi.2.1.* Panormitan. *cons.40.* Roman. *consilio 148.* Dec. *consilio 433.*

l. Cum patremfamiliâs. 2.

Pro intellectu istius legis, vide Decium *in l.1.14. & 18. col. de off. eius.* Cuiacius *libro 9. obs. c.6* Rainald Cors. *libro 1. indag. c.20.*

l. Si ea conditione. 3.

Paulus *7. sent 6. § 57.*

l. Legatum. 4.

Cuiacius *libro 17 obs. c.22.*

l. Si vxorem. 5.

Pro intellectu istius legis, vide Dec. *in l. si emancipati, in 2. & 3. columna, C. de collat.*

¶ In eadem leg. *in Gloss. in verbo, potestatem.* Licet vxor nuptui tradatur, seu tradita sit, tamen semper est in potestate patris, & non transit ad maritum. Quod vxor Iure Ciuili Romano in potestate patris remaneat, nec in manum viri eat. Vide Tiraquell. *in ll. commun. in prima parte, prima Glossa, numero 1.* Quid in sponsa ibidem, Glossa 2. *numero 1. & sequen.* Hæc latè probat Tiraquel. *in dicto loco, numero 20.* Vbi an vxor viro operari debeat, nisi quo ad debitum, & operas obsequiales In cæteris autem remanet sub patris potestate, nisi sit emancipata secundum hanc Gloss. Et adde hîc in tantum, quod acquirit bona aduentitia patri, quoad vsumfructum. Et non viro dixit *in l.1. C. de bonis quæ lib* Abb. *in c. literas. in fine, extra, de testib.* Et vide Cyram. *consilio 63. in fin. in ciuilibus.* Nota tamen, quòd in partibus, in quibus de iure Longobardorum viuitur, filia non est in potestate patris, nec filius, quia ex illo Iure omnes sumus patresfamiliâs, & non datur patria potestas, vt notatur *in l.1. de adoption.* & Grammat. *plenè, consilio 87. incip. in ciuilibus.*

l. Si plures. 6.

Vvrmss. *1. pract 36. obs.1.*

l. Cum quidam. 7. & vlt.

Molinæus *de vsur. q 9. numero 138.*

Tit. 47. De vsuris & fructibus legatorum seu fideicommissorum.

Paulus *3. sent. 8* Molin. *quæst.73.* Hotomanus *de vsur.4.*

l.Legatorum.1.

In hanc materiam, Vide Lancel. Dec *in l. legatarius, § fructus, D. de legatis primo.*

l.Aduersus.2.

Bart. *cons.*149. *&* 150. *cum prædicta*, Fulgos. *consilio* 125.

l.Si homines.3.

Morosus tenetur de casu fortuito.

l.in legatis.4.& vlt.

Zabarel. *consilio* 51. *ad* 1.

Tit.48. De incertis personis.

Paulus 3. *sent.* 6. § 13.

l.Cum olim.1.

Vide §.28. I *nst. de legat.*

l.Numerat.2.& vlt.

Hæc deest in quibusdam exemplaribus.

Tit. 49. Ad Senatusconsultum Trebellianum.

l.Si ex 1.

Guid. Papæ *cons.* 8. Bald. *cons.* 421. Fulg. *consilio* 81.

l.Ad eum.2.

Paulus 4 *sent. tit.* 3. § 1.

l.si per.3.

Vvrms. 1. *pract.* 39. *obs.* 17.

l.Non iustam.4.

Panorm. *cons* 40. Oldr. *cons.* 108.
*Antonius Faber *lib.* 18. *Coniect. c.* 14.

l.Et fine.5.

Guid. Papæ *consilio* 122.

l.iubemus.6.

Vide Paris. *cons.* 25. *numero* 4. *& per totum volumen* 2. De materia huius legis vide Bertrã. *consilio* 148. *nu.* 3 *vol.* 1. Et decis. Delphin. 52. vbi tenet, quod in filius primi gradus Trebellianica per testatorem prohiberi non potest. Et vide D. Marian. Socin. Iun. *consilio* 153. cum sequent. Et Crot. *in l. qui Romæ, §. duo fratres, in num.* 41. *de verb. oblig.* Et de materia huius legis vide Alex. *cons.* 181. Et Gozad. *cons.* 140. *&* 25 *plenè.*

* Quod hæc lex non sit extendenda vltra terminos suos, tradit Ioan. Pet. Surdus *in decis.* 21. *num.* 11.

¶ In restitutione fideicommissi facienda per filios testatoris non veniunt fructus, nec cis in quartam imputantur, licet testator dixerit, de quibus intelligatur. Rip. *ad l. centurio, num.* 38. *& seq. D. de vulg.* & latiùs *ad l. in fideicommissariam, num* 4. *& seq. D. ad Trebell.* Diaz. *reg.* 297. Mathesil. *ad l. filium quem habentem, num.* 71. *C. fam. hercis.* & ibi Polit. *nu.* 91. An hæc dispositio procedat etiã quo ad legata, fideicommissa, & data causã donationis implendę, vt filius non imputetur in Trebellianicam. Ita quod ex hoc textu corrigatur l. *in quartam, D. ad l. Falcid. cum simil. post Cuiff & Bald. ad d. l. filium quem habentẽ.* vide Doct. *ad d. l. in quartam, D. ad l. Falc.* vbi Rip. *nu.* 78. *&* 124. Pic. *num* 91. *&* 94 Fernan. *c.* 1. *numero* 117. Soc. Iun. *nu.* 66. *vsque ad numerum* 70. Hiero Laur. *ad d. l. In fideicõmissariam, numer* 54 *vsque ad numer.* 77 Ias. *ad l. Marcellus, in prin. n.* 53. *D. ad Treb.* Rip. *ad l. nemo potest, n* 5.. *& seq. D. de l.* 1. Soc. Iun. *consilio* 131 *per tot. & consil.* 13.. *n.* 7. *lib.* 1. Forcat. *in necyon iur. d. alog.* 50. *num.* 7 Ang. *cons* 124. *Isd. totum. vlt. nu.* 5 Dec. *cons.* 81. *in casu & cons.* 480. *num.* 15. Paris. *consilio* 126. *numer.* 35. *& cons.* 45. *lib* 2. Ruin. *consil* 1 3.5.8.43.91. *&* 115. *lib.* 5. late Paris. *cons.* 1. *lib.* 3. *& cons.* 21. *numer.* 45. *vsque ad fin. & consilio* 27 *num* 15. *& seq. & cons.* 43. *num.* 73. *volum.* 3. idem Paris. *consilio* 25 *numer.* 53. *cum pluribus seq. & consil.* 26 *lib.* 2. Soc. Iun. *cons.* 170. *num.* 2. *lib.* 2. Goza. *cons.* 45 *numero* 42. Corset. *in tract. de Trebell.* § 1. *num.* 8 Ruin. *cõs.* 133. *Videtur lib.* 2. *& cons.* 190. *per tres qq. eodem volum.* Rom. *cons.* 231. Ceph. *cons.* 278 *num* 17. Franc. de Capit. *cons.* 78. *num.* 3.4.6 *&* 9. *inter consilia diuers. ad caus. vlt. volum. volu.* 1. & ibi And. de Bisigna *cons.* 152. *numer.* 11.13.14 Ioan. Ant. & Marchion. *cons.* 135 *num.* 12. *&* Hier. Butigela *cons.* 154. *num.* 37. *&* 41. An procedat dispositio huius legis quãdo filius etiam legitimam detrahit. Socin. Iun. *ad l. qui Romæ, §. duo fratres, num.* 84. *D. de verb. oblig.* contra Paul. de Castr. & Crot. ibi.

Auth. nisi rogati.

Monasterium succedit in locum filij, vide Ias. *in l. ex facto, num* 46. *de vulg. & pup. & ad Auth. si qua mulier, & ad Auth. ingressi, C. de sacros. eccles.* Rip. *ad l. ex facto, §. si quis rogatus, num.* 37. *ad Trebell.* Abb. *ad c. in præsentia,* & ibi Felin & Dec. *de probat.* Amplia quod monasterium etiã habeatur loco hæredis, quando succedit in vniuersum. Tiraq. *in tract. le mort saisi.* 2. *par. declar.* 4. *num.* 5. *& declar.* 14. *num.* 24. in materia Dec. *ad l. licet, numer.* 5 *C. de pact.* & de filio substituto, quòd ipse succedat, & non monasterium, Iason. *cons.* 212. *volum.* 2. Tiraq. *ad l. si vnquam, C de reuo. donat. in Glo. in verb. libertis, nu.* 91. Socin. *ad l. cum auus, de cond. & demonst.* In materia Paris. *cõs.* 65. *lib.* 2. Rui. *cõs.* 77. *& cons.* 154. *lib.* 3. Dec. *cons.* 259. Nouissimè Didac.

Didac.Couar.*in tract. variar.resol.lib.1.c.19.n.7.8.& 11.* Moder.ab Aquila *lib.1. commu.opin. in verbo,substitutus sub conditione.* Deci.*cons.419. & 426.col.1.* & quod ingrediens monasteriũ in fraudem substituti non præiudicet substituto,vide vt per Dec.*in not.q.de adoptante,post gl.hic consilio. 399. ad fin. numero 9.& ad c.in præsentia,numero 60.extra de probationibus.*

l.Sancimus.7.

Paul.4 *sentent.Tit.4.§.3.*

l.Quidam testamento.8.& vltima.

Rogatus de restituendo fideicommisso vniuersali & speciali, totum debet restituere absque speciali detractione,& fideicomisso speciali contra vniuersalem, cui restitutio e'st facta,agere potest Aret.*de comm.ad §.restitut.a.in fine.Inst.de fideicom. hæreditat.* Rot. decisi.870. *in antiq.* Capic. *decis.pen. de re iudic.* Amplia procedere etiam in procuratore petente dilationem.Fel.*ad c.cum dilecti nem,col.8.extra de re iudic.*& de intellectu ad hũc textum,Curt.Iuni.*cons.135.numero septimo.*

Titul. 50. Ad legem Falcidiam.

Duar.*lib.1.disput.58.*

l.Scire.1.

Rom *cons.79.totum.*

l.Falcidiæ rationem.2.

In Gloss.1.pro solutione istius quęstionis, per Gloss. videlicet,an heres possit retinere Falcidiam in vna re.Vide Ang.*in §.1.col.3.circa fin.Instit.eod.*Et diffuse per Bart.*in l.in quartam,3.col 4.q.D.eod.*Old *cons.11* Signo.de Homod.*cons 35.*Oldra.*cons.107.*Bald.*cons.217.*

l.Etiamsi.3.

Cuiac.*lib.7.obs.c.31.*

l.Et in legatis.4.

Cuiac.*lib.15.obs.c.30.*

l.Si mortis.5.

Falcidia detrahitur de donatione causa mortis.

l.In imponenda.6.

Per aditionem hæreditatis debitoris confunditur actio creditoris, vt hic,& supra de pactis,l.*si debitor,* & hoc si non conficitur inuentarium,alias nequaquam,vt supra *de iure delib.*Bart.*cons.131.*Cum.*cons.37.*

l.In testamento.

Vbi Gloss.in verb *militis* ad probandum omnia ista remedia.vide optimum textum *in l.qua poterat,D.ad Trebel.*

Authen. sed cum.

Testator legando alicui pleno iure,videtur prohibita Falcidia *in Auth.sed cum testator,*ad de Bald.*in l.precibus,vers.quæro, vlterius quod si testator,supra de imp. & aliis sub.* sed Angel. & Perus.negat,& dicit contrarium se consuluisse,vt refert *in l.seruus electione,§.fin.col 3. in prin.de leg.*& aliquid de materia, vide Angel.*in §.si vero expressius,in Authen.de hered.& Falcid.col.1.vers.sed iuxta,*Alex.*in l.cum filio.in fin. D.de legat.* Add.*Auth.* vide Bart.& doct.*in l.nemo potest.in 3.col de legat.*

¶Quòd si testator dixerit, volo hereditatẽ meam totam vel integram sine aliqua diminutione peruenire post mortem filij ad Caium,an censeatur detractio Falcidiæ prohibita,& quid si dixerit omnia volo peruenire ad talẽ,an censeatur prohibita Trebellianica vel si dixerit,volo omnia mea bona iure peruenire ad talem pleno iure, vide plenè Calienum *in rep.l. centum,nũ.252.cum seq.de vulg.*Adde ad hanc Auth.Bart. *in l.nemo,in 1. co. D. de lega.1* Et nota:quod si testator potest prohibere Falcidiam,ita & Trebellianicam, & communiter,Doct hic, & Socin.in Rubr. *D.ad Trebell.in fin.*& Bart.*in l. Marcellus,in 3. col.ad Trebell.* & ibi Alexan.*in 4.col.vbi dicit,* quòd hæc est cõmunis opinio & testatore nõ prohibente, si heres inuentarium legitimè conficiat,Falcidiam distrahit alias ad integra tenetur legata.& vltra vires hæreditatis, quod secus est in Trebellianica,quæ detrahitur,& si non conficiat inuentarium.Bart.*in l. Marcellus,in 3.col. numer.8 ad Trebell.*& idem Bart.*in cõs 2.incip.D.Iohãn.* vide etiam Alex. *in l. Marcellus,in 6.& 7.col.& decis. Delphi.53. vel 81.* An Trebellianica possit prohiberi per testatorem in liberis,& quid in extraneis,vide Guid.Pap:*in quæst.5.leg.6.*in Gloss.in verb. *cessat, vers.* item in quartam filius grauatus de restituendo non potest prohiberi:ne detrahat 4ª.& vt hic,& Alex.*in l. Marcellus,in col.5.ad Trebel.*in Gl *in verb.excedãt.in verb.quartam autẽ,*add.decis. Delphin.*51.*vbi dicit hãc esse cõmunem opinionẽ, quod per nõ confectionem inuentarij filius non prohibetur à legitima. Similiter ex legato facto ad pias causas non detrahitur Falcidia,nec Trebellianica,vt probatur per textũ, vnde sumitur hæc Authen.& ita tenuit,Bart.*in l. Marcellus, in 3.col.nu.5 ad Trebel.*& Soc.*ibi in. Rubr.vide decis.*188. Adde quod pia causa habet multa

specialia, de quibus hic per Ludouic. & per Socin. *reg. 182. incip. priuilegia pia causa.*

Authent. Sed & in ea.

Rom. *cons* 206. Zabar. *consil.* 113.

Authent. Similiter.

De legatis factis Ecclesiæ heres non detrahit Ecclesiæ Falcidiam *d. Auth.* tamen si Ecclesia est hæres, poterit detrahere, quia vbi pariter priuilegiati sunt, conquassantur priuilegia, & vtuntur Iure communi. Ita Franc. Alberi. licet gloss. non firmauerit, *in c. Pontifices, 12. quæ 3.* secundum ipsum, quem alij sequuntur. Abb. *in c. cùm causam, extra de praben.* facit textus notabilis, *in l. sed & miles, §. coæqualitas, D. de ex. usat. tut. per* quem textum dicebat, Bald. *in l. 1. 3 col. extr. de probat.* quod fiscus non tenetur ædere sua iura fisco, per quam etiam dicebat Bal. *& in c. cùm causam, & 1. extra de iud.* quod dispositio Legis *non eò minus supra de procurat.* non procedit, quando litigat minor cum minore, per quem textum consuluit, Pet. de Anch. *in con. 32. contra Ioha. Anur.* Quod si duo habent immunitatem, vt supra debitis retrofactis non possint conueniri, non poterit vnus contra alium dicta immunitate se tueri, & per illum textum & per gl. *in c. in præsentia. extr de probationibus*, consuluit Oldr. *con. 119. incip. Tit us condidit testamentum*, quòd licet ad probandum relictum ad pias causas sufficiat minor solennitas, quàm in alijs testamentis, tamen ad probandum aliud instrumentum ad pias causas non staretur ita fragili probationi Vide Iohan. Andr. *in reg. in suis eis de reg. iur. in 6. in Mercuriali.* & ad id, quòd priuilegiatus nō vtitur priuilegio aduersus priuilegiatum. Vide quę notat Cott. *in verb. connex. in 2. coll. in Memora.*

¶Testator potest Falcidiam prohibere. De ratione quare olim testator non poterat, & hodie sic. Bart. Rip. & alij *ad l. Nemo potest, ut leg. 1. & ad l. Trebell.* Alci. *lib. 5. Parerg. c. 25* alia ratio est, quia lex resistebat, & procedebat vlterius annulando actū. Quo casu huic legi prohibenti non potest renunciari Tiraquell. *de primogenit. q. 24. q. 10.* Et circa secundùm rationem Bar. *in d. nemo potest*, est communis opinio vt testatur Præpositus Senen. *5. casu q. fin.* Alci. *reg. 3. præsum. 18. in fi.* Contrarium Socin. Iun. *cons. 137. lib. 1.* Rom. *decis. 3 dicit com.* Dec. *cons.*

¶Amplia hunc textum etiam in Trebellianica Rip *ad leg. nemo potest. numero 48.* Bart. & alij *ad leg. Marcell. in prin.* vbi Ias. *numero 40. cum sequent. D. ad Trebell.* De communi add. Rip. *ad l. in quartam. numero 48. ad leg. Falcid.* Alex. *cons. 97. lib. 1.* Bal *cons. 64. lib. 2. & cons. 170. libro 5.* Rom. *cons 239.* Socin. *cons 14. col. fi. volum. 1.* nouissimè *de communi. post* Paril. *con. 1. libro 3. &* Ruin. *consilio 147. cum duobus seq. libro 3.* latè per Iul. Clar. *libro 3. sent. §. testam. q. 62. cum seq.*

¶Limita hoc de Trebellianica in filiis primi gradus de communi Rip *& ad l. nemo potest, num. 52. & seq.* Bal. Paul & Salyc. hic Ro. & Ias. *ad l. Marcellus, in prin. num. 53. D. ad Trebell.* Rom. *consi. 206.* Dec. *d. consi. 81. col. 1. & consi. 218. colu. 1. & seq.* vide Guid. Papæ. *q. 53.* Dec. *consi. 236.* Socin. Iun. *consi. 131. lio. 1.* Iul. Clar. *vbi supra.* Hiero Butigell. *consi. 1. 54. numero 38. inter consi. diuers. ad cau. vlt. volun. volum. 1.* Abba. *consi. 1. numero 14. nouissimè* copiose explicat Franc. Marza. *in epito. fideicomm. 2 par. q. 49.*

¶An prohibitio Falcidiæ & Trebellianicæ debeat fieri per testatorem expressè, vel sufficiat per eius coniecturas, & per quæ verba intelligatur, post Paris. hic in addit. *ad Bart.* vide Socin. Iun. *consi. 170. colum. 6. cum seq. libro 2.*

¶Et an Falcidia & Trebellianica detrahatur de legatis, vel fideicommissis particularibus, vide Doct. *ad Rubr. D. ad Trebell.* vbi Ias. *col. 2. numero 3. 6 & seq.* Paris. *consi 60. nu. 53. libro 2. & consi. 43. numero 45. libro de comm.* Præposit. Senen. *2. casu. q. 11.* Cor. *libro 3. Misc. c. 15. numero 12.* Hier. Alb. *consi. 2.* Tiraquell. *post ll. connub. Gloss. 7. numero 100. & seq.* Rip. *ad l. in quartam, D. ad l. Falcid. numero 2.* vbi Soc. Iun. *numero 4. de commu.*

l. Irritum. 8.

An fideicommissum deducitur tanquam æs alienum.

l. Error facti. 9.

Vide l. 7. *& 10. j. de iuris & facti ignorantia.*

l. Quanquam. 10.

Beneficium detrahendæ falcidię transmittitur ad hæredem.

l. Si vt allegas. 11.

In filiis primi gradus non potest Trebellianica prohiberi post Salycet. hic, vide Guid. Papæ *q. 51.* & hęc est magis communis opinio vt testatur Socin. Iun. *consi. 132. numero 1. libro 1. & consi. 131. eo. libro vide quæ latissimè* pono *supra ad authen. sed cùm testator eod. titu.* Bereng. Fernan. *ad l. in quartam. prin. c. numero 318. D. ad l. Falcid.* plenè & notanter cumulat authoritates hinc inde nouissimè Franc. Marza. *in epito. mat. fidei commu. 2. par. quæst. 49.*

l. In donationibus. 12.

Nota, quòd in donatione causa mortis defalcatur Falcidia, vt hic, Et *in l. penult. supra de d. ona-*

de donationibus causa mortis, l. Seia, §. *fin. supra eod.* Et ad Gloss *in d. l. in donationibus*, vbi vel mortem cõfirmatis. Nota quòd donatio inter coniuges morte confirmatur. Vide Dec. *in l. pacta quæ, contra nu. 7. C. de pactis.* Et Alex. *cons. 137. viso instrumento, nu. 15. lib. 2.* Et quomodo hoc intelligatur, vide supra *num. in l. si donationem, sub tit. de collat. lib. eod. C.*

l. Si ea, cuius. 13.

Vide Ruin. *consil. 129. num. 4. lib. 3. & consilio 118. num. 29. & aliis, num. 28.*

l. Licet. 14.

Vide l. 6. §. *eod. &* l. 6. §. *de hæred. action.*

l. Si prædiorum. 15.

Bald. *cons. 72. si quæratur, parte 3.*

l. Successores. 16.

Fulg. *consilio 22.* Rom. *consil. 222.*

l. Cohæredibus. 17.

Cum. *consilio 70.*

l. Si quis. 18.

Cuiac. *lib. 8. obs. c. 2. & lib. 15. c. 12.*

l. Cum certum. 19. & vlt.

Nota, quòd solutio & promissio à pari procedunt, licet quandoque magis præiudicet solutio, quàm promissio, *vt in l. quod si maritus. D. de pecul. Castren.* Vbi si maritus dotē promittit restituere, nõ præiudicat sibi, quò minus vti possit priuilegio, in quantum facere potest, licet secus in solutione facta à marito, d. dotis sit, l. *Nam etsi maritus, de cond. indeb.* per Gloss. & Bartol. Et vide Bald. *in hac* l. vbi propter verbũ *integrè*. Vide Baldum *in c. Raynaldus, col. 64. de testa.* Decium *in cons. 402. col. 7. vol. 6.* Iasonem *in l. quod nomine, numero 2. de cond. indeb.* Et materiam huius legis, vide Iasonem *in cons. 5. vol. 3.*

¶Et nota, quòd promittere & soluere, quoad probationem alicuius actus à pari procedunt, Aymon. *cons. 178. Et D. Maria.* Soc. Iun. *in cons. 133. num. 7.* Et vide quæ scripsi *in l. quadam, ex parte, D. de euictio.*

¶Hæres soluens integra legata, vel promittens soluere, non vtitur beneficio Falcidiæ. Et hoc in quantum solum animo donãdi, & non ex inopinato, aliàs secus, vt notatur, *in Auth. supra eodem, sed cùm test. in verbo, nisi inopinatum, quid emergat, vt in 9. de bonis, §. non idcircò. Et in l. quod pluribus, D. eod.*

¶In eadem lege in fine, vbi in vtroque casu dictum istius legis dicentis, quòd promissio de soluẽdo vel donando, & soluere & donare idem est, impugnatur per Bartolum *in* l. *quod nomine, D. de cond. indeb.* & in quo casu loquitur. Vide Iasonem *in §. si minus, in col. Inst. de actionibus.*

¶Permittere & Soluere æquiparãtur. Add. Bart. *ad l. qui se debere, col. 2. in prin. D. de cond. causa dat. & ad l. quod nomine, numero 3. D. de cond. indeb.* vbi limitat vno modo, & alio modo limitat, Ias. *ad l. Titia, in principio, nume. 25. D. de verb. oblig.* & per hoc dicit Decius *consil. 35. num. 2.* quod idem est in dote promissa, ac in data. Adde Socinum *cons. 267. libro 2.* Adde h. text. Ias. *ad Rubr. D. de verborum oblig. n. 11. & 13.* & ibi Hiero. Veri. *nu. 117* Amb. de Canon. *ad l. nemo potest, D. de leg. 1. nu. 251. & 360.* per Socinum *ad l. singularia, 3. not. D. si cer. pet.* in materia, vide Doctores. *ad princip. Insti. de action.* vbi Gomes. *num. 9.*

Tit. 50. De caducis tollendis.

Vide Vlpianum 17.

l. Et nomen. 1.

Vt intelligatur breuius materia istius tituli, sciendum est vltimas voluntates, quæ deficiũt ex parte honorati, quandoq; haberi pro non scriptis, videlicet, quando relinquitur iam mortuo quandoque esse quasi caducas, vt quando legatarius decessit post testamentum l. 1. §. *sed cum triplici, infra eod.* & hic pro non scripto est istud, quod nõ habet formam, neque originem, neque alicuius existentiæ significationem, & quod antecendẽs non trahitur ad sequẽtia, vt notatur *in l. penult. D. de donat.* & quędam esse ordinationis, sed nõ habent esse confirmationis per mortem testatoris, & ita vocantur quasi caduca quædam habet, esse confirmationis, & esse ordinationis per mortem testatoris: tamen postea euanescunt, & ita caduca appellantur. Et hæc membra per ordinem prosequitur Imperator in ista lege vnica, Bart. *cons. 66.*

¶In ista l. *vnic. §. Cum igitur.* Vbi Glossa in verbo *cedere*, duobus modis dies legati cedere dicitur, quoad transmissionem, & quoad obligationem. Hanc Glossam reputat singula. Bald. *in l. fi. in 1. de manumiss. testam.*

¶*In ead. d. l. §. in primo legatario mortuo*, & in hunc casum, sicut substitutio expressa impedit ius accrescendi, ita substitutio tacita, vt tenet Ias. *in l. 1. in 6. colum. Cod. quando non per part.* Et quando ius accrescendi, est potentius quàm substitutio, vide Castrensem *in l. quãuis, in fi.* Et Dec. *in l. cùm quadam, in 3. col. C. de impub. & aliis substitut. §. in nouissimo, vers. hæreditatem.* An & quando hereditas non adita

transmittatur, & quando non, vide diffusè per Bartolum *in l. venire*, D. *de acquir. hered.* Vide eundem *cons. suo* 12.

§. Sin autem aliquid.

Adde l. 4. *D. quando dies legati ced.* Et vide Iasonem *cons* 80. 1. *volum.* Vbi an transmittatur fideicommissum conditionale ad hæredes, Chassa *cons.* 62. Baldus *consi.* 266. *incip. proponitur. volumine* 5. *Et cons.* 145. *incip. Alb. volum.* 1. Cornelius *consil.* 180. *vol.* 4. Baldus *cons.* 26. *volum.* 5 *Et consi.* 155. *incip. super isto puncto, volumine* 3 vbi an suus hæres transmittat fideicommissum conditionale ad suos descendentes, & non fideicommissum transmittatur, Baldus *cons.* 254. *vol.* 1. *Et consil.* 216. *in eodem volum.* Cuiac. *lib.* 18. *obs. c.* 1.

¶ Conditionalia non transmittuntur, Ias. ad l. *cum filiosa m. nu.* 25. *de leg.* 1. *& ad l. nu.* 92. D. *eodem*, vide Rip. *nu.* 36. Aliquid Alexander *consilio* 36. *vlt. col. fi. libro* 3. Dec. *consi.* 194. *pro vera*, Baldus *consilio* 94. *colu.* 2. *libro* 2. Gozad. *cons.* 30. *numero* 9. *& seq.* Io. de Cri. *in tractat. de primogen. libro* 1. *quæst.* 25. *numero* 29. *volum.* 13. *tracta.* Paris. *in not. casu, cons* 21. *numero* 43. *lib.* 2. De fideicommisso conditionali latè pono supra ad l. *vnicam*, *C. de his qui ante aper. tab. post Glo. ibi.*

§. Hæc autem.

Nota hunc textũ singulariter iunctis præcedentibus, quod ius accrescendi habet locum in donatione causa mortis, de quo, vide Doctores *in* l. 2.

Tit. 51. De his qui ante apertas tabulas hæreditatem transmittunt.

Vlpianus 24. §. 20.

l. Per hanc. 1. & vnic.

Ille cui est delata hæreditas ascendentiũ, si moritur hereditate non adita, illam transmittit ad suos descendentes. Pro intellectu, vide Iasonem *in l. emancipata, in col. supra qui admitti.* Et licet hereditas non adita transmittatur ad filias, tamen limita non habere locum in substitutione conditionali, vt per Bart. *in l. heredes*, *§. cum ita, in* 2. *oppos. D. ad Trebellian.* & vide Capel. *in decis.* 155. *nume.* 6. vbi enumerat etiam nonnullos casus.

¶ Hæreditas non adita ascendentium transmittitur ad posteros, per liberos institutos morientes, etiam clausis tabulis. Adde Clar. huius l. Gozad. *cons.* 80. *nu.* 7. Alex. Ias. Dec. Rim Bol. g. & alij, latè *ad l. emancipata, Cod. qui admit.* vbi disputant, an dispositio huius legis, quæ loquitur in hereditate de iure ciuili, habeat locum in bonorum possessione de iure prætorio. Ad hunc textum ibi, *licet non sint inuicem substituti*, vide Polit *in tract. subst. in mat. vulgat. secunda parte* 3 *num.* 1. 6. *cum seq.* Paul. de Castr. *ad l. venire, colum. fi. de acquirend. hered.*

¶ Ad glo. fi. hic, quod fideicommissum cõditionale, &c. Limita, nisi de contraria voluntate testatoris appareat, & an ita voluntas defuncti debeat colligi ex verbis ipsius testamenti, an ex aliis testamenti dictis. Socinus *ad l. heredes mei. §. cum ita. ad Trebellianum*, tenet primam par. per textum *in l. Gallus. §. 1. D. de liberis & posthum. ibi.* qui ex verbis concipi potest. Contr. & sic secundam tenet Soc. *in cons.* 6. *lib.* 3. Paris. *cons.* 7. *&* 78. *lib.* 2. *& consi.* 5 *lib.* 3. facit doctrin Bar. communiter approbata *ad l.* 2. *de vulg. & pupill. nume.* 33. Aret. *ad dict. l. venire*, Tiraq. *in tract. le mort, 2. par. declar.* 16. *nu.* 3 *&* 5 Gozad. *ad l. qui se patris, nu.* 119. *C. vnde lib.* Forcat. *in Necyom. tur. dia.* 87. *nu.* 3. Paul. Leon. *in tract. substit. sub Rub. de vulg. nume.* 151. *cum seq.* Dec. *cons* 417. Paris. *cons.* 83. *lib.* 2 *& cons.* 91. *numero* 19. *&* 41. *& cons.* 52 *num.* 57 *& consil.* 99. *quod est pen. lib.* 2. *de commun* late Soc. Iun. *cui subscribit* Curt. & Paris. *ad idem consil.* 117. *per tot. lib.* 2. vbi respondet notabiliter quinque rationibus in contrarium. Idem Soc. Iun. *cons.* 141. *libro* 2. quod ex coniecturis transmittitur. Idem Soc. Iun. *cons.* 146 *&* 167. *lib.* 2. *cum Glo.* hic est communis & verior etiam contra suos, Paris. *cons.* 21. *numero* 1 *libr.* 3. *cum reg. huius Glos. in l. is cui, D. de actio. & oblig.* pro communi, Paris. *cons.* 50. *numero* 1. 2 *&* 3. Demum contrarium in q. sua tenet, *numero* 10. *cum plur. seq.* & 44. quando ita constat esse ex coniecturis, de mente testatoris. Idem Paris. *cons.* 52 *numero* 71. *& seq. eodem volum.* 3. Limita regulam huius Glos. quando vocati sunt etiam liberi substituti, Paris. *cons* 38. *numero* 11. *&* 16. *lib.* 2 post Soc. & alios, vbi ibi quòd ex coniecturis trãsmittatur. Idem Paris. *cons.* 75. *col. fin. lib.* 2. *& cons* 76. 77. *&* 70. *& cons.* 37 *si bona. col. fi. eodem volu.* 2 Decis. *cons.* 574. *&* 594. *col. pen.* Paris. *cons.* 3. *numero* 37. 46. *& seq. libro* 1. Gozad. *con.* 29. *numero* 10. Soc. Iun. *consi.* 101. *numero* 2. *libro* 1. Rui. *consi.* 79. *libro* 3. *& consi.* 152 *&* 122. *eodem vol.* late Crauet. *consi.* 306. Grat *cons.* 101 *lib.* 2. Rom. *cons.* 480. Cur. Iun. *consi.* 69.

Tit. 52. Quando dies legati, vel fideicommissi cedit.

l. Si competenti. 1.

Bart. *cons* 216.

l. Agrum.

l.Agrum.2.

Iason *consilio 4.parte* 1. Fulgos.*cons.*68. *Mathaus.*

l.Si Pontionilla.3.

Cuiacius *libro* 18.*obs.cap.*26.

l.Cum vxori.4.

Oldradus *cons.*243.*&* *cons.*21.Dec.*cons.*377. Fulg.*cons.*4. Gilber.Reg. *lib.*1.*enantioph. c.*20.

l.Ex his verbis.5.

Rom.*cons.*408.*in proposita*, Cuman.*cons.*127.

l.Si fideicommissum.6.&vl.

Vide Ferrariensem in forma libelli actionis realis.

Tit.53. Vt in possessione legatorum, vel fideicommissorum seruandorum causa mittatur, & quando satisdari debeat.

l.Quoniam.1.

Facit *l.*14.*in fine*,D.*vt legat.nom.*

l.ipsis rerum.2.

Clarus 3.*sentent.*§.*testamentum*,*q.*70.

l.si postquam.3.

Cuiacius *ad Nou.*22.

l.cum Artemidoram.4.

Fulg.*cons* 24.*humanissimè.*

l.Qui legati.5.

Ioan.Aurpach.*libro* 2.*epist.cap.*1.

l.certa est.6.

Vide *l.*5.§ 16.*D.eodem.*

l.siue debetis.7.

Cautio de vtendo, tuendo arbitrio boni viri, non potest à testatore remitti, vt hic,& ratio est,quia nemo potest in suo testamento facere, quin leges locum habeant, *l.nemo potest,de legat.*1.& ibi Bart.*in* 1.*col.num.*30. Bart. *num.*139.*&* 830.*infra,in l.*1.C.*de vsufruct.*

l.contra.8.& vlt.

Rom.*cons.*297.*in casu.*

Tit.54. De suis & legitimis liberis, & ex filia nepotibus ab intestato venientibus.

l.Si fratri.1.

Hæc lex an sit de liberis declarat hic D. Gothofredus.

l.Nepotes.2.

Dec.*cons.*186.

l.Vt intestato.3.

Ræuardus *ad l.*12.*tab.pag.*60.

l.intestato.4.

Posthumus admittitur ad hæreditatem defuncti.

l.si te parens.5.

Dec.*cons.*393.Fulg.*cons.*61.

l.Ex libera.6.

Corras.*ad l.emancipatum*,§ *si quis*,*num.*4.D. *de Senat.*

l.Apud hostes.8.

Heres suus transmittit hæreditatem ad quoscunque heredes extraneos, *d.l.apud hostes.*& hic Salycet.hoc affirmat,& etiam *Gl.in l.his,infra ad Orfitian.* Idem tenet Iacobus de Beluis.*in auth.de triente & semisse,in prin.*Bart. *in l.vitur*, D.*de acquir.hared.* Bald. *in l.*3.C.*de iur.delib.* & vide 7. fallentias positas per Soc. *in reg* 217.*incip.suus heres.*

¶Existentia sui heredis operatur transmissionem,vide Soc.*in reg.*168.*hereditas,& latius*, *in reg.*173.*heres*,vbi ponit 7.limitationes,Dec. *cons.*250.Bart.*ad l.venire, D.de acquir.here.col.* 3. vbi Paul. Castr. Pro intellectu,vt Laur.de Pala.*in tract.de success.*3 *par.prin.numero* 21.

¶Ad textum iuncta Glo finali, quòd filius transmittit patris hereditaté ad matré,communis opinio,Rom.*cons.*58 *visis*,Ang.*con.*241. *dominus*,*&* 287.*pactum*,Anch.*cons.*278.*pramittam*, Capr.*cons.*12.*punctus*, *&* *cons.* 14. Corn. *cons.*146.*videtur*,*col.*2.*lib.*1. Dec. *cons.*245.*col.*1. *idem cons.* 331. *pro resolut. col.*2. Bald.*con.*386. & quod infans puella transmittat ad matrem hereditatem,&ius suum etiam non agnitum, laté post alios,de quibus ibi Paris.*cons.*36 *lib.* 3.& quod infans paternam hereditaté etiam non aditam,transmittat in quoscúque etiam extraneos,Rom.pro communi *dicto cons.*58.2. *&* 3.*q.vbi quid de hered.sororis.*

l.Si defunctus.9.

Contius *in lib. singulari, de hereditatibus ab intestato.* Vacon.*lib.*3 *declar.cap.*49. Dec.*consil.* 71.Corn.*cons.*84 *parte* 4.

l.Vbi auiarum.10.

Cuiacius *libro* 18.*obs.cap.*17.

l.si matre.11.

Vide *Nou.*118.*cap.*1.

l.Quotiens.12.& vlt.

Dec.*cons.*85.*&* *diligenter.*

Tit. 55. Ad senatusconsultum Tertullianum.

Nota quod successio matrum est de iure ciuili, quia inde & senatusconsultum originem trahit. Ideo per statutum successio ista tolli potest, saltem in certis casibus, Bal. *cons.* 105. *incip. pramis. verbu statuti, vol.* 4.

l. Licet. 1.

Vide *l.* 18. *§. de iure deliber.*

l. in successione. 2.

Marcus Vertranius *de iure liberorum, c.* 47.

l. Matres. 3.

Istam legem amplia in omnibus heredibus, qui vellét succedere pupillo ab intestato, *vt l sciant, in fin. de hared.* Item limita & amplia, vt *in silua nup. f.* 7. vbi omnino videas.

¶ Nota quod iure illo pater præfertur matri in successione filij ab intestato morientis absque liberis: sed qualiter hodie succedant, vide *Auth. defuncto, infra eod.* & de materia huius legis, vide Roman. *sing.* 223. & Hipp. *in l. de minor. in fin. prin.* D. *de quæst. Et in l. infans,* D. *de sicar.* Albert. *in l leges sacratissima, §. de legibus,* Iacob *in l. minores, infra de his, quibus vt indign.* Et vide Abb. *in cons.* 9. *in* 2. *parte,* vbi multa ad materiam huius Soc. *cons.* 153. *pulchra.*

l. si qua mulier. 4.

Vide *Nou.* 22. *cap.* 22.

l. Mater. 5.

Marcus Vertranius *dicto cap.* 27.

¶ Quod mater transiens ad secunda vota non succedat in bonis paternis filij defuncti, & stantibus aliis fratribus ipsius filij, & quando in bonis quæsitis per filiam. Vide decis. Afflict. 415. Bart. *cons* 54. Rom. *con.* 279. & 405. Ioan. de Ana. *cons.* 101. *visis.*

l. Omnem. 6.

Ad istam legem, vide omnino Modern. Perus. *in rep. in l. hus potest, ff. de acquir. har. nu.* 275. cum aliis seq. vbi examinat hanc materiam per 5. coll. & nihil relinquit indecisum, & ideò videas, & mente teneas. Et Gozad. *in cons.* 18. vbi mater contrahens matrimonium de præsenti si transeat ad secunda vota, priuatur tutela. Imò si solum habuerit consensum nubẽdi, nec eo soluto reassumit dictã tutelam, eã tamẽ nõ amittit testatore ita disponente, licet aliqui contrarium dixerint.

¶ Ad limitationem huius legis, vide Guid. Papæ *cons.* 144. vbi limitat hanc legem non procedere in matre relicta tutrice in testamento, quod si ad secunda vota conuolauerit, non priuatur successione, & non petito tutore.

¶ Et de materia huius legis, vide Guidonem Papæ *cons.* 3. & 111. & 1.0. Et de hac lege, vide Socinum Iun. *consilio* 39 *col.* 6. *volum.* 1. Alexan *in con.* 82. Et Baldum *in cons.* 128. *vel* 38. Qualiter iste amnis in textu nostro intelligatur, vide Baldum *cons.* 379. Et an possit purgari mora non petiti tutoris, Bald. *consilio* 424. *volum.* 5. Et multa alia in hac materia, vide per Mont. *consi.* 335. Et Marian. Socin. Iun. *consi.* 8. & *seq.*

¶ Et quid si mater petit tutorem, quia vult transire ad secunda vota, & postea pœnitet, Bald. *in l. Imperiales. supra de sec. nupt.*

¶ Et in hac materia has collige communes conclusiones, quod mater, quæ semel pupillorum tutelas suscepit, debet antequam secundò nubat, petere pupillis tutorem dari, vt reddat suæ administrationis rationem, aliàs sua & mariti bona, sunt tacitè obligata, *l si mater, infrà in quibus causis pign. tac. contrahat. Et l.* 2. *suprà quando mulier tut. off.* Et ipsa mater successione pupilli priuatur, si pupillus in ætate pupillari decedat; qua successione pupilli priuatur mater, si mortuo patre marito suo tutelam non assumit, nullo per patrem dato testamentario, vel non petat infra annum alium tutorem dari, *l. sciant, infra de l. g. hared.*

¶ Et priuatur mater non petito tutore infra annum filij successione in ætate pupillari decedente, etsi esset filio pupillariter substituta *d. l. sciant.* Quia per pupillarem substitutionem succeditur pupillo *l. Papinianus, §. sed nec impuberis,* D. *de in. ff. testam.* sed non priuatur fideicommisso, vel alio relicto facto sibi per maritum secundum Doct. *in d. l. sciant,* vbi textus debet intelligi de pupillari substitutione, per quam succeditur pupillo: non autem de substitutione fideicommissaria per quam testatori succedatur, *l. coheredi, §. cùm filia,* D. *de vulg.*

¶ Mater tutrix filij priuatur eius hereditate, si transiuit ad secunda vota, antequam tutorem alium ei ordinauerit. Adde Ma. Socin. *consilio* 8. *libro* 1. *numero* 2. *cum seq.* Tiraquel *in tract. cessan. cau.* 4. *lim. numero* 7. & 8 *lim.* 12. *numero* 8. & 9. Bald. *lib.* 1. *consilio* 240. Rom *singu.* 222. *tu habes.* Bald. *consilio* 366 *mater qua transiuit, libro* 4. vbi sufficit, quòd matrimonium per verba de præsenti sit contractum vt procedat hæc dispositio, licet mulier non accesserit ad domum secundi viri, nec matrimonium consummauerit, sequitur Ben. Capra *consilio* 67. *numero* 4 Soc Iun. *consilio* 8. *numero* 4. *volum.* 1. sed contrarium tenet Didac. Couar. *in epitom.* 2. *par. cap.* 3 §. 9. *numero* 7. & quòd tria copulatiuè interuenire debeant, ne habeat locum disputatio huius legis per Alb. & Paul. Cast. hic, Bald. *ad l. pen.* C. *in quibus causis pignus.*

pignus, Paul. de Cast. *consi. 154. lib. 2.* Corn. *con. 113. nume. 5. lib. 4.* Aret. *consi. 40. ad fin.* Adde ad hunc textum *consilio 81. casus, 2.* Dec. *consilio 246. requisitus, in fine.* Hic Vbald. *de suc. ab intesta. 2. part. quaestio. 5.* Sylua nupt. *lib. 2. ad medium*, Ioan. de Gario *in repet. ad rubr. Cod. de secund. nupt. num. 18. & ad authent. iisdem poenis, C. eodem, num. 5.* Port. Imol. *libro 5. commun. opin. 5. conclus.* Didac. Couar. *dicto c. 3. §. 9. num. 7. latissime* Anton. de Lorda *inter consi.* Soc. Iu. *libro 1. cons 8. per totum, cui se subscribit ibidem* Socin. Iun. *cons. sequen.*

l. si quis. 7. & vlt.

Chass. *cons 9.* Marc. Vertra. *de iure lib. n. 28.*

Authent. Defuncto.

Ad decis. Roman. *cons. 38.* in antiq. pater & mater in successione filij partibus succedunt. Intellige hunc textum in successione hereditaria, sed in feudali, seu in emphiteutica non succedunt parentes, sed descendentes tantu, vt per Castr. hic, & vide plene per Isern. *in c. 1. de nat. succe. ss feudi.* vbi plene an pater succedat filio in feudo. Ideo videas omnino, vers. *sed si etiam parentibus.* Mater excludit ex vno patre coniunctum fratri mortuo Ita & Ias. *in l. pen. in 2. col. 1. supra de nupt.* & alijs, quaero si pater dedit dotem filiae, & stipulatus est, filia mortua est sine liberis, vtrum pater solus, qui dedit doté, succedat filiae, an succedat vna cum fratribus & sororibus, secund. huius Auth. constitutionem Bart. cum esset de hoc interrogatus, dixit, quod de his est textus *in l. quod si ut. C. de bon. mat.* & dicit quod pater solus succedat, quod nota quia non est alibi. Ita Bart. *in l. post dotem, in fi. sol. mat.* Quaero an ista Auth. quae loquitur in haereditate ipsius filij locum habeat in haereditate alterius delata ipsi filio, & nondum adita, vt in ea concurrant mater & frater, an verò solus pater speciali priuilegio. Vide Dec. *cons. 17.* qui tenet contra opinion. *in d. l. si infante, de iur. delib.*

¶ Filio hodie sine liberis defuncto succedunt parentes, frates & sorores, forma hic descripta. An habeat locum quando impubes haberet fratres legitimos & naturales, & seruetur forma huius auth. in successione, vide Iasonem *ad l. si Arrogator, in fin. D. de adopt.* & ad hunc textum, vide Decium *cons. 87. num. 2.* Mates. *in tract. de success. ab intest. 2. membr. 3. ar prin. num. 12.* Ant. de Rosell. *in tract. de succe. ab intest. num. 81.* & id quod per hunc textum notat, Castr. vide Dec. *cons. 1. col. 1. num. 6.*

Tit. 56. Ad Senatusconsult. Orfitianum.

Paulus 4. *sent. tit. 10.*

l. Si intestatae. 1.

Successio magis ascendit, quàm descendit.

l. Non pro. 2.

Baldus *con. 103. viso, parte 5. & 105. prin. eadem parte*, Fulg. *consi. 35. proponitur.*

l. Matri. 3.

Facit hic *l. 4. infra tit. prox.*

l. Quotiens. 4.

Paulus *4. sent. 10. §. vlt.*

l. Si qua illustris. 5.

Vide Afflict. *decis 96. num. 8. limit.* Soc. *con. 148.* Bart. *cons. 229.* Dec. *cons. 316.* Ioan. de Ana. *cons. 35.* Fulg. *cons 35.* Soc. *consi. 148.*

l. Quidam. 6. & vlt.

Rolandus à Valle 1. *cons. 74. num. 12.*

Titul. 57. De legitimis heredibus.

Qui intelligantur nomine legitimorum haeredum, vide hic D. Goth.

l. in successione. 1.

Cuiacius *libro 18. obs. cap. vlt.*

l. Si eius. 2.

Facit *l. 22. D. de acquir. hared.*

l. Consanguinitatis. 3.

De repraesentationis beneficio, vide hic D Gothof.

Auth. Cessante.

Cum. *con. 66.* Filij duorum fratrum succedunt patruo in stirpes & non in capita, vt ibi per Glo. *in verb. in stirpes.* Adde consil. Boerij, *l. quod reperitur in fine commentariorum*, Dyn. *de reg. iur. in 6.* Dec. *cons. 412.* Corn. *consi. 186.* Bartol. *consilio 23.* Dec. *consilio 79. & 408* Curt. *consilio 78.*

Auth. Post patres.

Dec. *cons. 87. & 683. & 304.* Bald. *cons. 446. parte 4.* Ioan. Aurpa. *lib. 3. epist. cap. 7. & libro 4. cap. 7.*

l. Si aut. 4.

Nota hic paria esse nullum & inutile.

l. Ad intestati. 5.

Vide Nou. *118. cap. 3.*

l. Patruo. 7.

Fulgos. *cons. 73.*

l. Si his. 8.

De beneficio legis Corneliae, vide *l. 32. S. qui testam.*

l. in successione. 9.

Sorores hodie non anteponuntur auo.

Tit. 55. Ad senatusconsultum Tertullianum.

Nota quod successio matrum est de iure ciuili, quia inde & senatusconsultum originem trahit. Ideo per statutum successio ista tolli potest, saltem in certis casibus, Bal. *cons.* 105. *incip. pramis. verbu statuti, vol.* 4.

l. Licet. 1.

Vide *l.* 18. *§. de iure deliber.*

l. in successione. 2.

Marcus Vertranius *de iure liberorum, c.* 47.

l. Matres. 3.

Istam legem amplia in omnibus heredibus, qui vellet succedere pupillo ab intestato, *vt l sciant, in fin. de hered.* Item limita & amplia, vt *in silua nup. f.* 7. vbi omnino videas.

¶ Nota quod iure illo pater præfertur matri in successione filij ab intestato morientis absque liberis: sed qualiter hodie succedant, vide *Auth. defuncto, infra eod.* & de materia huius legis, vide Roman. *sing.* 223. & Hipp. *in l. de minor. in fin. prin.* D. *de quæst. Et in l. infans,* D. *de sicar.* Albert. *in l. leges sacratissima, §. de legibus,* Iacob *in l. minores, infra de his, quibus vt indign.* Et vide Abb. *in cons.* 9. *in* 2. *parte,* vbi multa ad materiam huius Soc. *cons.* 153. *pulchra.*

l. si qua mulier. 4.

Vide *Nou.* 22. *cap.* 22.

l. Mater. 5.

Marcus Vertranius *dicto cap.* 27.

¶ Quod mater transiens ad secunda vota non succedat in bonis paternis filij defuncti, & stantibus aliis fratribus ipsius filij, & quando in bonis quæsitis per filium. Vide decis. Afflict. 415. Bart. *cons* 54. Rom. *con.* 279. *&* 405. Ioan. de Ana. *cons.* 101. *visis.*

l. Omnem. 6.

Ad istam legem, vide omnino Modern. Perus. *in rep. in l. his potest, ff. de acquir. hær. nu.* 275. cum aliis seq. vbi examinat hanc materiam per 5. coll. & nihil relinquit indecisum, & ideò videas, & mente teneas. Et Gozad. *in cons.* 18. vbi mater contrahens matrimonium de præsenti si transeat ad secunda vota, priuatur tutela. Imò si solum habuerit consensum nubēdi, nec eo soluto reassumit dictā tutelam, eā tamē nō amittit testatore ita disponente, licet aliqui contrarium dixerint.

¶ Ad limitationem huius legis, vide Guid. Papæ *cons.* 144. vbi limitat hanc legem non procedere in matre relicta tutrice in testamento, quod si ad secunda vota conuolauerit, non priuatur successione, & non petito tutore.

¶ Et de materia huius legis, vide Guidonem Papæ *cons.* 3. *&* 111. *&* 120. Et de hac lege, vide Socinum Iun. *consilio* 39 *col.* 6. *volum.* 1. Alexan *in con.* 82. Et Baldum *in cons.* 128. *vel* 38. Qualiter iste amnis in textu nostro intelligatur, vide Baldum *cons.* 319. Et an possit purgari mora non petiti tutoris, Bald. *consilio* 424. *volum.* 5. Et multa alia in hac materia, vide per Mont. *consi.* 335. Et Marian. Socin. Iun. *consi.* 8. *& seq.*

¶ Et quid si mater petit tutorem, quia vult transire ad secunda vota, & postea pœnitet, Bald. *in l. Imperiales. supra de sec. nupt.*

¶ Et in hac materia has collige communes conclusiones, quod mater, quæ semel pupillorum tutelas suscepit, debet antequam secundò nubat, petere pupillis tutorem dari, vt reddat suæ administrationis rationem, aliàs sua & mariti bona, sunt tacitè obligata, *l si mater, infrà in quibus causis pign. tac. contrahat. Et l.* 2. *suprà quando mulier tut. off.* Et ipsa mater successione pupilli priuatur, si pupillus in ætate pupillari decedat, qua successione pupilli priuatur mater, si mortuo patre marito suo tutelam non assumit, nullo per patrem dato testamentario, vel non petat infra annum alium tutorem dari, *l. sciant, infra de l. g. hered.*

¶ Et priuatur mater non petito tutore infra annum filij successione in ætate pupillari decedente, etsi esset filio pupillariter substituta *d. l. sciant.* Quia per pupillarem substitutionem succeditur pupillo l. *Papinianus, §. sed nec impuberis, D. de in. ff. testam.* sed non priuatur fideicommisso, vel alio relicto facto sibi per maritum secundum Doct. *in d. l. sciant,* vbi textus debet intelligi de pupillari substitutione, per quam succeditur pupillo: non autem de substitutione fideicommissaria per quam testatori succedatur, *l. coheredi, §. cum filia,* D. *de vulg.*

¶ Mater tutrix filij priuatur eius hereditate, si transiuit ad secunda vota, antequam tutorem alium ei ordinauerit. Adde Ma. Socin. *consilio* 8. *libro* 1. *numero* 2. *cum seq.* Tiraquel *in tract. cessan. cau.* 4 *lim. numero* 7. *&* 8 *lim.* 12. *numero* 8. *&* 9. Bald. *lib.* 1. *consilio* 240. Rom *singu.* 222. *tu habes.* Bald. *consilio* 366 *mater qua transiuit, libro* 4. vbi sufficit, quòd matrimonium per verba de præsenti sit contractum vt procedat hæc dispositio, licet mulier non accessferid ad domum secundi viri, nec matrimonium consummauerit, sequitur Ben. Capra *consilio* 67. *numero* 4 Soc Iun. *consilio* 8. *numero* 4. *volum.* 1. sed contrarium tenet Didac. Couar. *in epitom.* 2. *par. cap.* 3 §. 9. *numero* 7. & quòd tria copulatiuè interuenire debeant, ne habeat locum disputatio huius legis per Alb. & Paul. Cast. hic, Bald. *ad l. pen.* C. *in quibus causis pignus.*

pignus, Paul. de Cast. *consi.* 154. *lib.* 2. Corn. *con.* 113. *nume.* 5. *lib.* 4. Aret. *cons.* 40. *ad fin.* Adde ad hunc textum *consilio* 81. *casus*, 2. Dec. *consilio* 246. *requisitus, in fine.* Hic Vbald. *de suc. ab intesta.* 2. *parc. quæstio.* 5. Sylua nupt. *lib.* 2. *ad medium*, Ioan. de Gario *in repet. ad rubr. Cod. de secund. nupt. num.* 18. *& ad authent. iisdem pœnis, C. eodem, num.* 5. Port. Imol. *libro* 5. *commun. opin.* 5. *conclus.* Didac. Couar. *dicto* c. 3. §. 9. *num.* 7. *latissimè* Anton. de Lorda *inter consi.* Soc. Iu. *libro* 1. *cons.* 8. *per totum*, *cur se subscribit ibidem* Socin. Iun. *cons. sequen.*

l. si quis. 7. & vlt.

Chass. *cons.* 9. Marc. Vertra. *de iure lib. n.* 28.

Authent. Defuncto.

Ad decis. Roman. *cons.* 38. in antiq. pater & mater in successione filij partibus succedunt. Intellige hunc textum in successione hereditaria, sed in feudali, seu in emphiteutica non succedunt parentes, sed descendentes tantũ, vt per Castr. hic, & vide plenè per Isern. *in c.* 1. *de nat. succ. ss feudi.* vbi plene an pater succedat filio in feudo. Ideo videas omninò, vers. *sed si cùm parentibus.* Mater excludit ex vno patre coniunctum fratri mortuo. Ita & Ias. *in l. pen. in* 2. *col.* 1. *supra de nupt.* & aliis, quæro si pater dedit dotem filiæ, & stipulatus est, filia mortua est sine liberis, vtrum pater solus, qui dedit dotẽ, succedat filiæ, an succedat vnà cum fratribus & sororibus, secund. huius Auth. constitutionem Bart. cum esset de hoc interrogatus, dixit, quod de his est textus *in l. quod si ne. C. de bon. mat.* & dicit quod pater solus succedat, quod nota quia non est alibi. Ita Bart. *in l. post dotem, in fi. sol. mat.* Quæro an ista Auth. quæ loquitur in hæreditate ipsius filij locum habeat in hæreditate alterius delata ipsi filio, & nondum adita, vt in ea concurrant mater & frater, an verò solus pater speciali priuilegio. Vide Dec. *cons.* 27. qui tenet contra opinion. *in d. l. si infante, de iur. delib.*

¶ Filio hodiè sine liberis defuncto succedunt parentes, frates & sorores, forma hic descripta. An habeat locum quando impubes haberet fratres legitimos & naturales, & seruetur forma huius auth. in successione, vide Iasonem *ad l. si Arrogator, in fin. D. de adopt.* & ad hunc textum, vide Decium *cons.* 87. *num.* 2. Mateſ. *in tract. de success. ab intest.* 2. *membr.* 3. *ar. prin. num.* 12. Ant. de Rosell. *in tract. de succe. ab intest. num.* 81. & id quod per hunc textum notat, Castr. vide Dec. *cons.* 1. *col.* 1. *num.* 6.

Tit. 56. Ad Senatusconsult. Orfitianum.

Paulus 4. *sent. tit.* 10.

l. Si intestatæ. 1.

Successio magis ascendit, quàm descendit.

l. Non pro. 2.

Baldus *con.* 104. *viso, parte* 5. *&* 105. *prin. eadem parte*, Fulg. *consi.* 35. *proponitur.*

l. Matri. 3.

Facit hic *l.* 4. *infra tit. prox.*

l. Quotiens. 4.

Paulus 4. *sent.* 10. §. *vlt.*

l. Si qua illustris. 5.

Vide Afflict. *decis* 96. *num.* 8. *limit.* Soc. *con.* 148. Bart. *cons.* 229. Dec. *cons.* 316. Ioan. de Ana. *cons.* 35. Fulg. *cons* 36. Soc. *consi.* 148.

l. Quidam. 6. & vlt.

Rolandus à Valle 1. *cons.* 74. *num.* 12.

Titul. 57. De legitimis heredibus.

Qui intelligantur nomine legitimorum hæredum, vide hic D. Goth.

l. in successione. 1.

Cuiacius *libro* 18. *obs. cap. vlt.*

l. Si eius. 2.

Facit *l.* 22. *D. de acquir. hæred.*

l. Consanguinitatis. 3.

De repræsentationis beneficio, vide hic D. Gothof.

Auth. Cessante.

Cum. *con.* 66. Filij duorum fratrum succedunt patruo in stirpes & non in capita, vt ibi per Glo. *in verb. in stirpes.* Adde consil. Boerij, *l. quod reperitur in fine commentariorum*, Dyn. *de reg. iur. in* 6. Dec. *cons.* 412. Corn. *consi.* 186. Bartol. *consilio* 23. Dec. *consilio* 79. *&* 408. Curt. *consilio* 78.

Auth. Post patres.

Dec. *cons.* 87. *&* 683. *&* 304. Bald. *cons.* 446. *parte* 4. Ioan. Aurpa. *lib.* 3. *epist. cap.* 7. *& libro* 4. *cap.* 7.

l. Si aut. 4.

Nota hic paria esse nullum & inutile.

l. Ad intestati. 5.

Vide Nou. 118. *cap.* 3.

l. Patruo. 7.

Fulgos. *cons.* 73.

l. Si his. 8.

De beneficio legis Corneliæ, vide *l.* 32. §. *qui testam.*

l. in successione. 9.

Sorores hodie non anteponuntur auo.

Tit. 55. Ad senatusconsultum Tertullianum.

Nota quod successio matrum est de iure ciuili, quia inde & senatusconsultum originem trahit. Ideo per statutum successio ista tolli potest, saltem in certis casibus, Bal. *conf.* 105. *incip. præmis. verbu statuti, vol.* 4.

l. Licet. 1.

Vide *l.* 18. *§. de iure deliber.*

l. in successione. 2.

Marcus Vertranius *de iure liberorum, c.* 47.

l. Matres. 3.

Istam legem amplia in omnibus heredibus, qui vellet succedere pupillo ab intestato, *vt l sciant, in fin. de hered.* Item limita & amplia, vt *in silua nup. f.* 7. vbi omnino videas.

¶ Nota quod iure illo pater præfertur matri in successione filij ab intestato morientis absque liberis: sed qualiter hodie succedant, vide *Auth. defuncto, infra eod.* & de materia huius legis, vide Roman. *sing.* 223. & Hipp. *in l. de minor. in fin. prin. D. de quæst. Et in l. infans, D. de sicar.* Albert. *in l. leges sacratissimæ, §. de legibus,* Iacob *in l. minores, infra de his, quibus vt indign.* Et vide Abb. *in conf.* 9. *in* 2. *parte,* vbi multa ad materiam huius Soc. *conf.* 153. *pulchra.*

l. si qua mulier. 4.

Vide *Nou.* 22. *cap.* 22.

l. Mater. 5.

Marcus Vertranius *dicto cap.* 27.

¶ Quod mater transiens ad secunda vota non succedat in bonis paternis filij defuncti, & stantibus aliis fratribus ipsius filij, & quando in bonis quæsitis per filiam. Vide decis. Afflict. 415. Bart. *conf* 54. Rom. *con.* 279. *&* 405. Ioan. de Ana. *conf.* 101. *visis.*

l. Omnem. 6.

Ad istam legem, vide omnino Modern. Perus. *in rep. in l. his potest, ff. de acquir. hær. nu.* 275. cum aliis seq. vbi examinat hanc materiam per 5. coll. & nihil relinquit indecisum, & ideò videas, & mente teneas. Et Gozad. *in conf.* 18. vbi mater contrahens matrimonium de præsenti si transeat ad secunda vota, priuatur tutela. Imò si solum habuerit consensum nubẽdi, nec eo soluto reassumit dictã tutelam, eã tamẽ nõ amittit testatore ita disponente, licet aliqui contrarium dixerint.

¶ Ad limitationem huius legis, vide Guid. Papæ *conf.* 144. vbi limitat hanc legem non procedere in matre relicta tutrice in testamento, quod si ad secunda vota conuolauerit, non priuatur successione, & non petito tutore.

¶ Et de materia huius legis, vide Guidonem Papæ *conf.* 3. *&* 111. *&* 1.0. Et de hac lege, vide Socinum Iun. *consilio* 39. *col.* 6. *volum.* 1. Alexan *in con.* 82. Et Baldum *in conf.* 128. *vel* 38. Qualiter iste amnis in textu nostro intelligatur, vide Baldum *conf.* 319. Et an possit purgari mora non petiti tutoris, Bald. *consilio* 424. *volum.* 5. Et multa alia in hac materia, vide per Mont. *consi.* 335. Et Marian. Socin. Iun. *consi.* 8. *& seq.*

¶ Et quid si mater petit tutorem, quia vult transire ad secunda vota, & postea pœnitet, Bald. *in l. Imperiales. supra de sec. nupt.*

¶ Et in hac materia has collige communes conclusiones, quod mater, quæ semel pupillorum tutelas suscepit, debet antequam secundo nubat, petere pupillis tutorem dari, vt reddat suæ administrationis rationem, aliàs sua & mariti bona, sunt tacitè obligata, *l si mater, infrà in quibus causis pign. tac. contrahat. Et l.* 2. *suprà quando mulier tut. off.* Et ipsa mater successione pupilli priuatur, si pupillus in ætate pupillari decedat; qua successione pupilli priuatur mater, si mortuo patre marito suo tutelam non assumit, nullo per patrem dato testamentario, vel non petat infra annum alium tutorem dari, *l. sciant, infra de l. g. hered.*

¶ Et priuatur mater non petito tutore infra annum filij successione in ætate pupillari decedente, etsi esset filio pupillariter substituta *d. l. sciant.* Quia per pupillarem substitutionem succeditur pupillo l. *Papinianus, §. sed nec impuberis, D. de in. ff. testam.* sed non priuatur fideicommisso, vel alio relicto facto sibi per maritum secundum Doct. *in d. l. sciant,* vbi textus debet intelligi de pupillari substitutione, per quam succeditur pupillo: non autem de substitutione fideicommissaria per quam testatori succedatur, *l. coheredi, §. cum filia, D. de vulg.*

¶ Mater tutrix filij priuatur eius hereditate, si transiuit ad secunda vota, antequam tutorem alium ei ordinauerit. Adde Ma. Socin. *consilio* 8. *libro* 1. *numero* 2. *cum seq.* Tiraquel *in tract. cessan. cau.* 4. *lim. numero* 7. *&* 8 *lim.* 12. *numero* 8. *&* 9. Bald. *lib.* 1. *consilio* 240. Rom *singu.* 222. *tu habes.* Bald. *consilio* 366 *mater qua transiuit, libro* 4. vbi sufficit, quòd matrimonium per verba de præsenti sit contractum vt procedat hæc dispositio, licet mulier non accesserit ad domum secundi viri, nec matrimonium consummauerit, sequitur Ben. Capra *consilio* 67. *numero* 4 Soc Iun. *consilio* 8. *numero* 4. *volum.* 1. sed contrarium tenet Didac. Couar. *in epitom.* 2. *par. cap.* 3. *§.* 9. *numero* 7. & quòd tria copulatiuè interuenire debeant, ne habeat locum disputatio huius legis per Alb. & Paul. Cast. hic, Bald. *ad l. pen. C. in quibus causis pignus.*

pignus, Paul. de Cast. *consi.154.lib.2.* Corn. *con.* 113.*nume.5.lib.4.* Aret. *cons.40.ad fin.* Adde ad hunc textum *consilio* 81. *casus*, 2. Dec. *consilio* 246.*requisitus, in fine.* Hic Vbald. *de suc.ab intesta.2.part.quæstio.* 5. Sylua nupt. *lib.2.ad medium*, Ioan. de Gario *in repet.ad rubr. Cod.de secund.nupt.num.* 18. & *ad authent.iisdem pœnis*, C. *eodem, num.* 5. Port. Imol. *libro 5.commun.opin.5.conclus.* Didac. Couar. *dicto c.3.§.9. num.* 7.*latissimè* Anton. de Lorda *inter consi.* Soc. Iu. *libro 1.cons.* 8.*per totum*, *cui se subscribit ibidem* Socin. Iun. *cons.sequen.*

l. si quis.7.& vlt.

Chass. *cons.* 9. Marc. Vertra. *de iure lib. n.* 28.

Authent. Defuncto.

Ad decis. Roman. *cons.*38. in antiq. pater & mater in successione filij partibus succedunt. Intellige hunc textum in successione hereditaria, sed in feudali, seu in emphiteutica non succedunt parentes, sed descendentes tantũ, vt per Castr. hic, & vide plenè per Isern. *in c.* 1. *de na: succ.ss feudi.* vbi plenè an pater succedat filio in feudo. Ideo videas omninò, vers. *sed si cùm parentibus.* Mater excludit ex vno patre coniunctum fratri mortuo Ita & Ias. *in l. pen in 2.col.1.supra de nupt.* & aliis, quæro si pater dedit dotem filiæ, & stipulatus est, si filia mortua est sine liberis, vtrum pater solus, qui dedit dotẽ, succedat filiæ, an succedat vnà cum fratribus & sororibus, secund. huius Auth. constitutionem Bart. cum esset de hoc interrogatus, dixit, quod de his est textus *in l. quod si ut.C.de bon mat.* & dicit quod pater solus succedat, quod nota quia non est alibi. Ita Bart. *in l. post dotem, in fi.sol. mat.* Quæro an ista Auth. quæ loquitur in hæreditate ipsius filij locum habeat in hæreditate alterius delata ipsi filio, & nondum adita, vt in ea concurrant mater & frater, an verò solus pater speciali priuilegio. Vide Dec. *cons.*17. qui tenet contra opinion. *in d.l.si infante, de iur. delib.*

¶ Filio hodiè sine liberis defuncto succedunt parentes, frates & sorores, forma hic descripta. An habeat locum quando impubes haberet fratres legitimos & naturales, & seruetur forma huius auth. in successione, vide Iasonem *ad l.si Arrogator, in fin.* D. *de adopt.* & ad hunc textum, vide Decium *cons.*87. *num.*2. Mates. *in tract.de success. ab intest.*2. *membr.3. ar prin.num.* 12. Ant. de Rosell. *in tract.de succe.ab intest.num.*81. & id quod per hunc textum nòtat, Castr. vide Dec. *cons.*1. *col.*1.*num.*6.

Tit. 56. Ad Senatusconsult. Orfitianum.

Paulus 4.*sent.tit.*10.

l. Si intestatæ.1.

Successio magis ascendit, quàm descendit.

l. Non pro.2.

Baldus *con.*104.*viso, parte* 5. & 105. *prin. eadem parte*, Fulg. *consi.35.proponitur.*

l. Matri.3.

Facit hic *l.4.infra ut.prox.*

l. Quotiens.4.

Paulus 4.*sent.*10.§.*vlt.*

l. Si qua illustris.5.

Vide Afflict. *decis* 96. *num.8.limit.* Soc. *con.* 148. Bart. *cons.*229. Dec. *cons.*316. Ioan. de Ana. *cons.*35. Fulg. *cons* 36. Soc. *consi.*148.

l. Quidam.6.& vlt.

Rolandus à Valle 1.*cons.*74.*num.*12.

Titul.57. De legitimis heredibus.

Qui intelligantur nomine legitimorum hæredum, vide hic D. Goth.

l. in successione.1.

Cuiacius *libro* 18.*obs.cap. vlt.*

l. Si eius.2.

Facit *l.22.D.de acquir.hæred.*

l. Consanguinitatis.3.

De repræsentationis beneficio, vide hic D. Gothof.

Auth. Cessante.

Cum. *con.* 66. Filij duorum fratrum succedunt patruo in stirpes & non in capita, vt ibi per Glo. *in verb.in stirpes.* Adde consil. Boerij, *l.quod reperitur in fine commentariorum*, Dyn. *de reg.iur.in 6.* Dec. *cons.*412. Corn *consi.*186. Bartol. *consilio* 23. Dec. *consilio* 79. & 408 Curt. *consilio* 78.

Auth. Post patres.

Dec. *cons.*87. & 683. & 304. Bald. *cons.*446. *parte* 4. Ioan. Aurpa. *lib.3.epist.cap.7.* & *libro* 4. *cap.*7.

l. Si aut.4.

Nota hic paria esse nullum & inutile.

l. Ad intestati.5.

Vide Nou.118.*cap.*3.

l. Patruo.7.

Fulgos. *cons.*73.

l. Si his.8.

De beneficio legis Corneliæ, vide *l.*32.§. *qui testam.*

l. in successione.9.

Sorores hodie non anteponuntur auo.

Tit. 55. Ad senatusconsultum Tertullianum.

Nota quod successio matrum est de iure ciuili, quia inde & senatusconsultum originem trahit. Ideo per statutum successio ista tolli potest, saltem in certis casibus, Bal. *cons.* 105. *incip. pramis. verbu statuti, vol.* 4.

l. Licet. 1.

Vide *l.* 18. *§. de iure deliber.*

l. in successione. 2.

Marcus Vertranius *de iure liberorum, c.* 47.

l. Matres. 3.

Istam legem amplia in omnibus heredibus, qui vellet succedere pupillo ab intestato, *vt l sciant, in fin. de hared.* Item limita & amplia, vt *in silua nup. f.* 7. vbi omnino videas.

¶ Nota quod iure illo pater præfertur matri in successione filij ab intestato morientis absque liberis: sed qualiter hodie succedant, vide *Auth. defuncto, infra eod.* & de materia huius legis, vide Roman. *sing.* 223. & Hipp. *in l. de minor. in fin. prin.* D. *de quæst. Et in l. infans,* D. *de sicar.* Albert. *in l. leges sacratissima, §. de legibus,* Iacob *in l. minores, infra de his, quibus vt indign.* Et vide Abb. *in cons.* 9. *in 2. parte,* vbi multa ad materiam huius Soc. *cons.* 153. *pulchra.*

l. si qua mulier. 4.

Vide *Nou.* 22. *cap.* 22.

l. Mater. 5.

Marcus Vertranius *dicto cap.* 27.

¶ Quod mater transiens ad secunda vota non succedat in bonis paternis filij defuncti, & stantibus aliis fratribus ipsius filij, & quando in bonis quæsitis per filiam. Vide decis. Afflict. 415. Bart. *cons* 54. Rom. *con.* 279. *&* 405. Ioan. de Ana. *cons.* 101. *visis.*

l. Omnem. 6.

Ad istam legem, vide omnino Modern. Perus. *in rep. in l. his potest, ff. de acquir. har. nu.* 275. cum aliis seq. vbi examinat hanc materiam per 5. coll. & nihil relinquit indecisum, & ideò videas, & mente teneas. Et Gozad. *in cons.* 18. vbi mater contrahens matrimonium de præsenti si transeat ad secunda vota, priuatur tutela. Imò si solum habuerit consensum nubẽdi, nec eo soluto reassumit dictã tutelam, eã tamẽ nõ amittit testatore ita disponente, licet aliqui contrarium dixerint.

¶ Ad limitationem huius legis, vide Guid. Papæ *cons.* 144. vbi limitat hanc legem non procedere in matre relicta tutrice in testamento, quod si ad secunda vota conuolauerit, non priuatur successione, & non petito tutore.

¶ Et de materia huius legis, vide Guidonem Papæ *cons.* 3. *&* 111. *&* 1.0. Et de hac lege, vide Socinum Iun. *consilio* 39. *col.* 6. *volum.* 1. Alexan *in con.* 82. Et Baldum *in cons.* 128. *vel* 38. Qualiter iste amnis in textu nostro intelligatur, vide Baldum *cons.* 379. Et an possit purgari mora non petiti tutoris, Bald. *consilio* 424. *volum.* 5. Et multa alia in hac materia, vide per Mont. *consi.* 335. Et Marian. Socin. Iun. *consi.* 8. *& seq.*

¶ Et quid si mater petit tutorem, quia vult transire ad secunda vota, & postea pœnitet, Bald. *in l. Imperiales. supra de sec. nupt.*

¶ Et in hac materia has collige communes conclusiones, quod mater, quæ semel pupillorum tutelas suscepit, debet antequam secundo nubat, petere pupillis tutorem dari, vt reddat suæ administrationis rationem, aliàs sua & mariti bona, sunt tacitè obligata, *l si mater, infrà in quibus causis pign. tac. contrahat. Et l.* 2. *suprà quando mulier tut. off.* Et ipsa mater successione pupilli priuatur, si pupillus in ætate pupillari decedat, qua successione pupilli priuatur mater, si mortuo patre marito suo tutelam non assumit, nullo per patrem dato testamentario, vel non petat infra annum alium tutorem dari, *l. sciant, infra de l. g. hared.*

¶ Et priuatur mater non petito tutore infra annum filij successione in ætate pupillari decedente, etsi esset filio pupillariter substituta *d. l. sciant.* Quia per pupillarem substitutionem succeditur pupillo l. *Papinianus,* §. *sed nec impuberis, D. de in. ff. testam.* sed non priuatur fideicommisso, vel alio relicto facto sibi per maritum secundum Doct. *in d. l. sciant,* vbi textus debet intelligi de pupillari substitutione, per quam succeditur pupillo: non autem de substitutione fideicommissaria per quam testatori succedatur, *l. coheredi,* §. *cùm filia,* D. *de vulg.*

¶ Mater tutrix filij priuatur eius hereditate, si transiuit ad secunda vota, antequam tutorem alium ei ordinauerit. Adde Ma. Socin. *consilio* 8. *libro* 1. *numero* 2. *cum seq.* Tiraquel *in tract. cessan. cau.* 4. *lim. numero* 7. *&* 8 *lim.* 12. *numero* 8. *&* 9. Bald. *lib.* 1. *consilio* 240. Rom *singu.* 222. *tu habes.* Bald. *consilio* 366 *mater qua transiuit, libro* 4. vbi sufficit, quòd matrimonium per verba de præsenti sit contractum vt procedat hæc dispositio, licet mulier non accesserit ad domum secundi viri, nec matrimonium consummauerit, sequitur Ben. Capra *consilio* 67. *numero* 4 Soc Iun. *consilio* 8. *numero* 4. *volum.* 1. sed contrarium tenet Didac. Couar. *in epitom.* 2. *par. cap.* 3 §. 9. *numero* 7. & quòd tria copulatiuè interuenire debeant, ne habeat locum disputatio huius legis per Alb. & Paul. Cast. hic, Bald. *ad l. pen.* C. *in quibus causis pignus.*

pignus, Paul. de Cast. consi. 154. lib. 2. Corn. con. 113. nume. 5. lib. 4. Aret. cons. 40. ad fin. Adde ad hunc textum consilio 81. casus, 2. Dec. consilio 246. requisitus, in fine. Hic Vbald. de suc. ab intesta. 2. parr. quaestio. 5. Sylua nupt. lib. 2. ad medium, Ioan. de Gario in repet. ad rubr. Cod. de secund. nupt. num. 18. & ad authent. iisdem pœnis, C. eodem, num. 5. Port. Imol. libro 5. commun. opin. 5. conclus. Didac. Couar. dicto c. 3. §. 9. num. 7. latissimè Anton. de Lorda inter consi. Soc. Iu. libro 1. cons. 8. per totum, cur se subscribit ibidem Socin. Iun. cons. sequen.

l. si quis. 7. & vlt.

Chass. cons. 9. Marc. Vertra. de iure lib. n. 28.

Authent. Defuncto.

Ad decis. Roman. cons. 38. in antiq. pater & mater in successione filij partibus succedunt. Intellige hunc textum in successione hereditaria, sed in feudali, seu in emphiteutica non succedunt parentes, sed descendentes tantũ, vt per Castr. hic, & vide plenè per Isern. in c. 1. de nat. succ. ss feudi. vbi plenè an pater succedat filio in feudo. Ideo videas omninò, vers. sed si cùm parentibus. Mater excludit ex vno patre coniunctum fratri mortuo. Ita & Ias. in l. pen. in 2. col. 1. supra de nupt. & aliis, quaero si pater dedit dotem filiae, & stipulatus est, si filia mortua est sine liberis, vtrum pater solus, qui dedit dotẽ, succedat filiae, an succedat vna cum fratribus & sororibus, secund. huius Auth. constitutionem Bart. cum esset de hoc interrogatus, dixit, quod de his est textus in l. quod si tit. C. de bon. mat. & dicit quod pater solus succedat, quod nota quia non est alibi. Ita Bart. in l. post dotem, in fi. sol. mat. Quaero an ista Auth. quae loquitur in haereditate ipsius filij locum habeat in haereditate alterius delata ipsi filio, & nondum adita, vt in ea concurrant mater & frater, an verò solus pater speciali priuilegio. Vide Dec. cons. 87. qui tenet contra opinion. in d. l. si infante, de iur. delib.

¶ Filio hodiè sine liberis defuncto succedunt parentes, frates & sorores, forma hic descripta. An habeat locum quando impubes haberet fratres legitimos & naturales, & seruetur forma huius auth. in successione, vide Iasonem ad l. si Arrogator, in fin. D. de adopt. & ad hunc textum, vide Decium cons. 87. num. 2. Mates. in tract. de success. ab intest. 2. membr. 3. ar prin. num. 12. Ant. de Rosell. in tract. de succe. ab intest. num. 81. & id quod per hunc textum notat, Castr. vide Dec. cons. 1. col. 1. num. 6.

Tit. 56. Ad Senatusconsult. Orfitianum.

Paulus 4. sent. tit. 10.

l. Si intestatae. 1.

Successio magis ascendit, quàm descendit.

l. Non pro. 2.

Baldus con. 104. viso, parte 5. & 105. prin. eadem parte, Fulg. consi. 35. proponitur.

l. Matri. 3.

Facit hic l. 4. infra tit. prox.

l. Quotiens. 4.

Paulus 4. sent. 10. §. vlt.

l. Si qua illustris. 5.

Vide Afflict. decis 96. num. 8. limit. Soc. con. 148. Bart. cons. 229. Dec. cons. 316. Ioan. de Ana. cons. 35. Fulg. cons 36. Soc. consi. 148.

l. Quidam. 6. & vlt.

Rolandus à Valle 1. cons. 74. num. 12.

Titul. 57. De legitimis heredibus.

Qui intelligantur nomine legitimorum haeredum, vide hic D. Goth.

l. in successione. 1.

Cuiacius libro 18. obs. cap. vlt.

l. Si eius. 2.

Facit l. 22. D. de acquir. hered.

l. Consanguinitatis. 3.

De repraesentationis beneficio, vide hic D Gothof.

Auth. Cessante.

Cum. con. 66. Filij duorum fratrum succedunt patruo in stirpes & non in capita, vt ibi per Glo. in verb. in stirpes. Adde consil. Boerij, l. quod reperitur in fine commentariorum, Dyn. de reg. iur. in 6. Dec. cons. 412. Corn. consi. 186. Bartol. consilio 23. Dec. consilio 79. & 408. Curt. consilio 78.

Auth. Post patres.

Dec. cons. 87. & 683. & 304. Bald. cons. 446. parte 4. Ioan. Aurpa. lib. 3. epist. cap. 7. & libro 4. cap. 7.

l. Si aut. 4.

Nota hic paria esse nullum & inutile.

l. Ad intestati. 5.

Vide Nou. 118. cap. 3.

l. Patruo. 7.

Fulgos. cons. 73.

l. Si his. 8.

De beneficio legis Corneliae, vide l. 32. ff. qui testam.

l. in successione. 9.

Sorores hodie non anteponuntur auo.

pignus, Paul. de Cast. *consi.* 154. *lib.* 2. Corn. *con.* 113. *nume.* 5. *lib.* 4. Aret. *cons.* 40. *ad fin.* Adde ad hunc textum *consilio* 81. *casus*, 2. Dec. *consilio* 246. *requisitus, in fine.* Hic Vbald. *de suc. ab intesta.* 2. *part. quæstio.* 5. Sylua nupt. *lib.* 2. *ad medium*, Ioan. de Gario *in reper. ad rubr. Cod. de secund. nupt. num.* 18. *& ad authent. iisdem pœnis*, C. *eodem, num.* 5. Port. Imol. *libro* 5. *commun. opin.* 5. *conclus.* Didac. Couar. *dicto c.* 3. §. 9. *num.* 7. *latissimè* Anton. de Lorda *inter consi.* Soc. Iu. *libro* 1. *cons.* 8. *per totum*, *cui se subscribit ibidem* Socin. Iun. *cons. sequen.*

l. si quis. 7. & vlt.

Chass. *cons.* 9. Marc. Vertra. *de iure lib. n.* 28.

Authent. Defuncto.

Ad decis. Roman. *cons.* 38. in antiq. pater & mater in successione filij partibus succedunt. Intellige hunc textum in successione hereditaria, sed in feudali, seu in emphiteutica non succedunt parentes, sed descendentes tantũ, vt per Castr. hic, & vide plenè per Isern. *in c.* 1 *de nat. succ. ff feudi.* vbi plene an pater succedat filio in feudo. Ideo videas omninò, vers. *sed si cùm parentibus.* Mater excludit ex vno patre coniunctum fratri mortuo. Ita & Ias. *in l. pen. in* 2. *col.* 1. *supra de nupt.* & alijs, quæro si pater dedit dotem filiæ, & stipulatus est, filia mortua est sine liberis, vtrum pater solus, qui dedit dotẽ, succedat filiæ, an succedat vnà cum fratribus & sororibus, secund. huius Auth. constitutionem Bart. cum esset de hoc interrogatus, dixit, quod de his est textus *in l. quod si tit. C. de bon. mat.* & dicit quod pater solus succedat, quod nota quia non est alibi. Ita Bart. *in l. post dotem, in fi. sol. mat.* Quæro an ista Auth. quæ loquitur in hæreditate ipsius filij locum habeat in hæreditate alterius delata ipsi filio, & nondum adita, vt in ea concurrant mater & frater, an verò solus pater speciali priuilegio. Vide Dec. *cons.* 57. qui tenet contra opinion. *in d. l. si infante, de iur. delib.*

¶ Filio hodiè sine liberis defuncto succedunt parentes, frates & sorores, forma hic descripta. An habeat locum quando impubes haberet fratres legitimos & naturales, & seruetur forma huius auth. in successione, vide Iasonem *ad l. si Arrogator, in fin. D. de adopt.* & ad hunc textum, vide Decium *cons.* 87. *num.* 2. Mates. *in tract. de success. ab intest.* 2. *membr.* 3. *ar. prin. num.* 12. Ant. de Rosell. *in tract. de succe. ab intest. num.* 81. & id quod per hunc textum notat, Castr. vide Dec. *cons.* 1. *col.* 1. *num.* 6.

Tit. 56. Ad Senatusconsult. Orfitianum.

Paulus 4. *sent. tit.* 10.

l. Si intestatæ. 1.

Successio magis ascendit, quàm descendit.

l. Non pro. 2.

Baldus *con.* 104. *visο, parte* 5. *&* 105. *prin. eadem parte*, Fulg. *consi.* 35. *proponitur.*

l. Matri. 3.

Facit hic *l.* 4. *infra tit. prox.*

l. Quotiens. 4.

Paulus 4. *sent.* 10. §. *vlt.*

l. Si qua illustris. 5.

Vide Afflict. *decis* 96. *num.* 8. *limit.* Soc. *con.* 148. Bart. *cons.* 229. Dec. *cons.* 316. Ioan. de Ana. *cons.* 35. Fulg. *cons* 36. Soc. *consi.* 148.

l. Quidam. 6. & vlt.

Rolandus à Valle 1. *cons.* 74. *num.* 12.

Titul. 57. De legitimis heredibus.

Qui intelligantur nomine legitimorum hæredum, vide hic D. Goth.

l. in successione. 1.

Cuiacius *libro* 18. *obs. cap. vlt.*

l. Si eius. 2.

Facit *l.* 22. *D. de acquir. hæred.*

l. Consanguinitatis. 3.

De repræsentationis beneficio, vide hic D Gothof.

Auth. Cessante.

Cum. *con.* 66. Filij duorum fratrum succedunt patruo in stirpes & non in capita, vt ibi per Glo. *in verb. in stirpes.* Adde consil. Boerij, *l. quod reperitur in fine commentariorum*, Dyn. *de reg. iur. in* 6. Dec. *cons.* 412. Corn. *consi.* 186. Bartol. *consilio* 23. Dec. *consilio* 79. *&* 408. Curt. *consilio* 78.

Auth. Post patres.

Dec. *cons.* 87. *&* 683. *&* 304. Bald. *cons.* 446. *parte* 4. Ioan. Aurpa. *lib.* 3. *epist. cap.* 7. *& libro* 4. *cap.* 7.

l. Si aut. 4.

Nota hic paria esse nullum & inutile.

l. Ad intestati. 5.

Vide Nou. 118. *cap.* 3.

l. Patruo. 7.

Fulgos. *cons.* 73.

l. Si his. 8.

De beneficio legis Corneliæ, vide *l.* 32. *ff. qui testam.*

l. in successione. 9.

Sorores hodie non anteponuntur auo.

l.Sciant.10.

Fulgos.*consil.*52. Socinus *consilio* 153. Baldus *con.*289.

¶ Si succedere volétes pupillo ei intra annum à morte testatoris tutorem non petierint, priuantur eius successione, si moriatur in pupillari ætate. Adde Sylu.nup. *lib.*2.*n.*52. vbi ponit plures ampliationes & limitationes ad hunc textum, latè per Bartolum *ad* l.2.D.*qui pet.tut.* in materia, Aretinus *ad* §.*actionum,num.*44.*Instit.de action.* Rom *sing.*224. *tu habes,& sing.*105.*secundò quaro.* Hipp.*sing.*302. vbi latè intra quantum tempus peti debeat tutor per matrem, Tiraq.*in tract.cessan.cau.*4.*lim.nu.*7. Pau.de Castro *ad* l.2.C.*de in ius voc.* Sylu.nup.vbi supra. Pro intellectu, Soc.Iun. *cons.*16. *nu.*12. vbi amplia etiam, successione etiam delata per statutum, Mantua.*cons.* 198. *visis*,& latè *cons.*33.*vol.*1. Rom.*cons.*221. Grat. *cons.*156. limitat Cachera *decis.*58.*n.* 29. vt non procedat in matre prodiga, cui bonis est interdictũ, Doctores *ad* l.*is cui bonis,* D.*de verb. oblig.* vbi Alex. *num.*21. Iason.*nume.*17.*in fine,* Rip.54. Bart.*consilio* 215. Oldr.*cons.*137. Roma. *consilio* 221.*&* 207. Panor.*consilio* 90. Ioan.de Anch. *consilio* 102. *&* 101. Bald. *consilio* 379. *&* 297.

l. Si ab eo.11.

Cuiacius *lib.*18.*obs.*c.18.

l. Si maior.12.

Menochius *de arbit.iud.lib.*2.*cas.*79. Fulgos. *consilio* 212.

l.De emancipatis.13.

Vide Corn. *cons.*165.*vol.*4. Rom.*consil.*40 & plane per Lud.Bolog. *consi.*9. vbi de intellectu huius legis loquitur, Chassa.*in cõsuet.Burgun.fol.*16. in prima impressione. Adde notanter per Bart.*in* l.2.§.*leg.* D.*de suis & leg.*§.*cum enim,* emancipati succedunt tam in successione patris, quàm natorum, Dec.*cons.*134.

l. Lege.14.

Paulus 4.*sent.*6.§.3 De laudibus nuptiarũ, vide Stob.*Sermo.*65.

Tit. 58. Communia de successionibus.

l. Scire debuisti.1.

Fratres & emancipati sui simul succedunt.

l. Si pater.2.

Sicut hæreditas per bonorum possessionem quæsita, transmittitur, ita & adita.

l. Vitrico.3.

De vitrico, vide hic D.Goth.

l. Amitæ.4.

Cuiacius *lib.*12.*obs.*c.7.

l. Seruus.5.

In Gallia hæc lex locum non habet.

l.Auunculo.6.

Nota istum textum, quod si aliquis moritur superstite patruo & filiis consobrinis & alio patruo, præteritur patruus in successione & procedit etiam in feudalibus, in quibus proximiores vocantur ad successionem. Ita consuluit Rap.Cum.*in con.*163. And.de Isern. *in* c.1.*de eo qui sibi & hered.* Ioan.Aurp.*lib.*4.*epist.*c.7.

l. Affinitatis. 7.

Cuiacius *lib.*17.*obs.*c.6.

l. Antequam.8.

Fulgosius *cons.*90.

l. Ancillæ.9.

Facit l.*vlt.*§.*de infamib.ex pos.*

l.Nutritoribus.10.

Liberi homines ire & habitare possunt quo voluerint.

Auth.Omnes.

Rebuff.*in proœm.consti.glos.*5.*nu.*81. Vide Paponem 5.*arrest.*c *du dr. ict d'aubeine.& 3.notar.* 6.*c.des lettres de naturalité.*

l.Sancimus. 11.& vlt.

Nota hic quod liberi succedunt matri.

Auth. Itaque.

Fratres ex vtroque parẽte coniuncti in successione patris intestati, præferuntur aliis ex altero tantùm parente coniunctis in omnibus bonis, vide Crott.*ad* l.*re coniuncti.col.*2.*de legat.*3. Bart.*ad* l.*arrogator,n.*10. D.*de adopt.* adde Math. *in tract.de succes.ab intest.*2. *memb.*3. *art.prin.num.*12.*&* 13. In materia Tiraq.*de retract.*§.14.*Gloss.* 2. Rom.*cons* 29. Panor.*cons.*75. Bald.*cons.*168. Fulg.*consilio* 94. Roman.*consilio* 196. Corn.*consilio* 269.

Tit.59. De bonis maternis, & materni generis.

In hunc titulum scripsit Arius Pinellus.

l. Res quæ aliàs.1.

Vide Ioan.dilect.*caut.prima,in fi.tit.*2.

Authen. Nisi tricennale.

In Gloss.1. vbi quæritur, an per præscriptionem quæratur dominium directum, vel vtile. Adde Dyn. *in reg. possessor mala fides, in* 3. *coll. & ibi in Gloss.late, de reg.iur.in* 6.

l. Quic-

l.Quicquid auus.2.

An & quando pater poſſit vendere res filij ſine iudicis decreto, Afflictus *deciſio.392.* Rom.*conſ.503.diligenter.*

l.Si viua.3.

De materia iſtius legis, vide *conſ.*Paul. de Caſtr.400.*incip.casus iſte,vol 2.*

¶In materia ad hunc textũ pulcherrimè, Ari.Pinel.*in ſua repetit.* Port Imol.*lib.3.conclu.*40.Ceph.*conſ.*103.*vol.*1 & quòd non procedat vbi ſunt aperta verba diſponẽtis, Cachera.*deciſ.*13.*n.*, 9. Dec.*conſ.*70.*viſo teſtamento*,Fulg.*conſ*3*. *in propoſita*,Dec.*in conſ.*270.

l Omnem.4.& vlt.

In verb.*priori matrimonio.*Nota ex iſtis verbis,quod non nubentes cenſentur in primo matrimonio diſſoluto remanere,vt perBar. & Caſt.hic,adeò quod mulier vidua eſt alẽda de bonis mariti ſui, ſecùs ſi eſſet durante matrimonio,ſi nõ habet dotem vel alia bona, vnde ſe alimentare poſſet,& eſt alenda intra annum,poſtea verò repetat dotem, vt ipſa ſe alat, & plenius hic per Paulum Caſt.

Tit.60. De bonis quæ liberis in poteſtate patris conſtitutis,ex matrimonio vel alias acquiruntur,& eorum adminiſtratione.

Ad materiam huius Rubricæ,vide Bartolum de Puteol.*conſil.*129. *cum ſequen.volum. primo*,vbi plenè traditur hereditas aduentitia quę dicatur,& qualiter regulariter in ea habeat vſumfructum, ponendo regulam & limitationem.

l.Cum venerandæ.1.

Rom.*conſ.*406.Dec *conſ.*67.

l.Conſtitutionis.2.

Rom *d.conſ.*406.*quæſtio.*

l.Quod ſcitis.3.

In additionibus ad Gloſ. quid ſi eſt auia paterna vna cum auia materna,vide Bart.*in conſ.*115 & Guid.Papæ *in conſ.*50.*vol* 1.vbi voluit auiam maternam ſuccedere in bonis, quæ perueniunt ad nepotem ex linea materna tantùm, & contra auiam paternam ſuccedere in bonis, quæ perueniunt ad nepotem ex linea paterna tantùm, & hanc opinionem ſequitur Iaſon, *in l.poſt dotem,ad fi. D.ſolut.matr.* & Caſtr. hic,Rom.*conſil.*471. & 406 Bald *conſ.*446.

¶Adde Salomon.*ad l.omnes populi,num.*57. *D.de iuſti.& iur.* Didac. *in tract. de ſucceſſ.ab inteſta.num.* 2. *qui inſeritur poſt titul.de teſtament.* Crau. *conſil.*176.& ad q.Bartol.hic de bonis quæſitis à linea materna, vide contra Bart.Cum.*conſ* 113.*qualiter*,latè Cor. *conſilio* 265.*col.*2.*& ſeq.lib.*4.

l.Quæcunque.4.

Ad quos, & quo ordine deferantur lucra nuptialia *Nou.*22.*c.*26.

l.Non ſine.5.

Decius *conſ.*445.*in caſu.*

l.Cum oportet.6.

Pater qui habebat vſumfructum in bonis filij, rationem adminiſtrationis reddere nõ tenetur. Cuman.*conſ.*88.*circa med.& ibi*, An inuentarium facere cogatur in bonis, de quibus tamen vſumfructum habet,vide per Bert.*conſ* 243 vbi ponit. An pater vſufructuarius teneatur reddere adminiſtrationem filio de fructuum dilapidatione,&vide Dec.*conſil.*178. Quid autem in fratre maiore adminiſtrante. Vide Iaſon. *in leg. hæres, circa fin. D. de iureiurando.*& Crott.*in repet. l. nemo poteſt,colum.*19. *D.de legat.*1. vbi multa ad materiam hanc, & Soz. *in conſ.*113.*volum.* 2. & Dec.*conſ* 255. vbi allegat ad hoc multa Hypp.*ſing.*493. Bertach. *conſ* 77.*nu.*13.Iaſon *conſ.*157.*colum.fi. numero* 10.*volum.*4.Et nota regulam ex hoc textu, quòd in aduentitiis ſtatutum eſt patrem habere vſumfructum. Iſtud tamen in dote aduentitia non intelligitur, Iaſon *in l. poſt dotem colum.fin.numero* 109.*ſolut.matr.* Iaſon *in l. Marcellus,colum.*12. *in fin.numero* 56.D.ad *Sen.Trebell* Bald.*in conſilio* 7. *punctus talis eſt,volum.* 3. vbi pulchrè Iacob.*in l.profectitia. D.de iure dotal.*Aymon. *conſi.*84.*per totum.* Et an filius in patria poteſtate hodie habeat hereditatem in bonis aduentitiis,vide deciſ. *Delphin.*147.

¶In eadem lege, & ibi Gloſſa in verbo *ex eis,ſi dubitetur, vnde acquiſiuit filius*,quid ſit præſumendum, adde quod coniecturæ quæ circa hoc ponuntur in Gloſſa procedere in filia, in vxore, in prælato, in aliis verò perſonis non recurrimus ad iſtas coniecturas,ſed ſemper præſumuntur acquiſiſſe de ſuo.

¶Ad hũc textum,in verbo *in maternis.*Nota quod Alciat. *lib.*4. *paradox c.*3.per iſtum textum dicit, quòd filiusfam de iure,ff bona materna acquirebat ratione dominij.

Auth.Excipitur.

In Gloſ.in verbo *admittitur.*Nota per iſtã Gloſ quod inſtituto patre & filio ab extraneo pater in portione obuenta filio non ha-

bet vsumfructum, de quo per Aret. *Instit. per quas personas nobis acquiritur, § primo*, & l. pen. & vide gloss. *in l. 3. supra de vsufruct.* Crott. *in l. frater à fratre, num. 29. de condict. indebit.* vide l. *filiosfam nu. 157 de legat.* 1 qui refert & sequitur opin. Aug.

Auth. Item hæreditas.

Paris. de Puteol. *cons. 74. nu. 77. in 3. vol.* vbi de materia huius Auth. & censet, quod inhibitio testatoris, ne patri vsusfructus acquiratur, debet esse expressa, & ibi dicit, quod vsusfructus, qui acquirit patri in bonis aduentitiis filij, durat etiam post mortem filij. Et nota quod licet quæsita filio quærantur patri, quoad vsumfructũ, si donans filio apponat pactum, quod patri non acquiratur, non acquiritur, Soz. *cons. 198. in 1. & 2. col. vol. 2.*

Authen. idem est.

Nota istum text. per quem consuluit Abb. *in cons 12 vol. 1.* Quod si filia viuente patre administrauit, & non petiit rationem administrationis, an possit deinde compelli filia per fratres, & heredes patris ad ponendum computum. Et vide Bald. hic in §. non autẽ. Quod pater habet dimidium vsusfructus in præmium emancipationis, limita habere locum in quæsitis, secus in quærendis, Ias. *in l. fin. col. vlt. supra de pactis.*

l. cum mulcta. 7.

In vers. necessitate & ibi Gloss. filiusfam. nõ potest esse in iudicio sine cõsensu patris: sed vide Fal. Socin. *reg. 151. incip. filiusfam.* in iudicio, vbi ponit 13. limit. Bald. *consi. 217. libro 2. & consi. 5. 7. & 592. vol. 3.* Corn. *consi. 218. libro 1.* Felin. *ad cap. edoceri, & ad c. nonnulli, extra de rescriptis*, Marant. *in tract. de ord. iud. 4. part. 16. dist. num. 18. 52. 55.* Afflict. de Rom. *cons 56.* Guid. Papæ *consi. 136. & 87.* Aret. *con. 36. 100. 72. q. 7.* Guid. Pap. *q. 54. & 410.* Marsi. *in pract. crim. §. expedita.* Bald. *consi. 193. & 492. volum. 3.* Fulg. *cons. 174. in princ.* Aret. *ad §. actiones autem, n. 14. Inst. de action.* & ibidem alij, Dec. *ad c. decernimus, num. 50. de iud.* Cott. *in memorabil. in vers. filiusfam. non potest*, Mars. *sing. 40* vide per Viu. *lib. 1. commun. opin. in versic. filiusfam. non potest*, Paris. *cons. 147 numer. 16. lib. 4.* An pater possit per procuratorem cõsentire filio agenti, Doct. hic, & not. Tiraq. *post ll. connub gl. ff. 4. num. 28. & 34. & gloss. 5. num. 24.* fallit hic textus patre absente, Tiraq. *vbi supra gloss. 6. q. 1. num. 9.* fallit etiam si pater est bannitus, Tiraq. *d. gl. ff. 6. q. 4, num. 35.* & ibidem ponit alias limitationes ad hũc textum, *numero* 72. 134. & 145. ad idem propositum, vide Tiraq. *post ll. connubi. gl. ff. 50. num. 174.* Vbi limit. si filius procuratorio nomine egerit, vide per eundem. An sufficiat patrem consentire in quacunque parte iudicij ad confirmanda acta, vide Soc. *consil. 34.* Item *s. lib. 1. & optimam decis.* Afflict. *nu. 180. per totam decisionem.*

¶ Pater habet vsumfructum in omnibus bonis aduentitiis filij eo viuente, vide Bart. *ad l. sed si plures, §. in arrogato, ff. de vulg. num. 3.* Bellon. *lib. 3. supput. cap. 8. & libro 4. capite 5.* Modern. ab Aquila. *lib. 1. commun. opin. in verbo, pater habet.*

¶ Ad versic. *exceptis*, vide Hipp Rim. *ad §. 1. Instit. per quas personas nobis acquir. numero 48. & 52.*

¶ Pater emancipans filios habet medium vsumfructum omnium bonorum filiorum. Adde Iason. ad Auth. *ingressi, in fi. C. de sacrosan. eccles.* Rim *ad §. hoc quoque, n. 24. & seq. Instit. per quas personas nobis acquiritur, & ad prin. Instit. de donatio. num. 9.* Nouissimè Pinel. *in repet. ad l. 1. Cod. de bonis maternis, 1. par. fol. 150. num. 1.*

¶ Donata ab imperatore vel ab Augusta non quæruntur patri etiam quo ad vsumfructum. Hæc lex loquens de imperatore extenditur ad regem. Ias. *ad l. imperfecto, nu. 3. Cod. de testam.* & circa hunc textum, vide per Gomes. *Inst. de action. §. actiones, aut, in 5. colum. numero 5.*

l. Cum non. 8. & vlt.

Vers. siue è contrario pater recusat dare consensum filio in adeunda hereditate, si filius adiret ex illa hereditate pater nihil acquirit, vt etiam dicit Bart. *in rub. D. de pecul.* & Alex. *in l. nemo, in prin. coll. 5. qui testam. facere poss.* & quæ sit differentia inter authoritatem, consensum & licentiã, vide Petrũ de Rau. *in suo aureo Alphab. in verbo authoritas. In vers. nolente.* Pro limitatione huius §. nota quod quando imploratur officiũ iudicis per filiumfamilias, si apparet conductor, requiritur cõsensus patris in iudicio. Ita per Doct. *in l. 1. §. qui admit.* & per Modern. Perus. *in repe. l. his potest, col. 2. n. 9. de acquir. hered.* & pro limitatione istius § vide Hypp. *in tit. de quæ. §. præterea, n. 118.* & Bart. *in l. si constante 8. col. in vers. intelligas, solu. matr.* & pro clariori materia istius § *necessitate*, vide not. *decis.* *Delphin. 54.* Et omninò, quę ibi scripsi in additione, & de materia huius §. vide omninò Lãfrancum *in sua practica, in vers. conuersion. 5. 6. & 7. & ibi Gloss. in tit. c. plenissime.* Ideò vide omnino & de materia huius § vide Baldum *cons. 7. punctus talis, vol 3.* vbi ad intellectum istius §. ponit notabile dictũ. Et nota quod si pater recuset dare consensum filio, dum litigat in experiẽdo vel excipiẽdo officio iudicis imponitur ei necessitas, quoniã sine eius cõsensu in iudicio esse nõ potest, & non suffi-

sufficit generalis consensus, sed specialis consensus præcedere debet, quoniam ratihabitio non sufficit, vt per Ang. *in §. tus autē, instit. de patria potestate*, & contra doctrinam Ang. *& decis. 5. R. c. 18.* vbi dicit, quod sufficit consensus patris in quacunque parte iudicij, tam si filius agit, quàm si conuenitur, super re, ex qua patri quęritur patri vsusfructus, quàm super re, ex qua non quæritur patri vsusfructus, *vt in d. l. decis.* Alex. *in l. nemo, supra qui testament. facere possunt.*

§. Sin autem æs.

Vers. sin autem non habeat. Nota quod ex hoc §. vsufructuarius tenetur ad præstationem legatorum annalium, dummodo fructus sufficiant ad dictam prestationem, secundum Baldum hic.

§. Filiis autem.

Nota quod quotiens patri vsusfructus in peculio aduentitio, acquiritur tunc per filiū quidem alienari poterit dictum peculium secundum Paulum Cast. hic, & Bart. *l. non solum. ff. soluto matr.* Nam quandò pater habet vsum fructū, dicitur legitimus administrator filij *l. 1. §. de bon. mat.* meritò non potest tūc filius sine licentia alienare, vt hic sicut nec minor sine authoritate curatoris. Sed quando pater non habet vsumfructum, non dicitur legitimus administrator filij firmat Glos. cum qua alij transeunt *In Auth. excipitur supra eodem titulo*, meritò tūc filius sine licentia patris nō poterit alienare Et nota, quòd in publicatione bonorum non venit peculium aduentitiū secundūm Bart *in l. finali, §. si de vectigalibus. ff. de damno infect.* Illud tamen tempera quotiēs patri competit vsusfructus, quòd tunc venit in confiscatione, Ruinus *consilio 24. volum. 5. columna 2. cum sequēti*, vbi multa bona ponit. Et nota, quòd licet filiusfamilias possit alienare inter viuos vno casu, quo patri non debetur vsusfructus, tamen de illis testari quidē non poterit, neque codicillari, quia filius in potestate patris non potest testari de aduentitiis. etiam in quibus patri non quęritur vsusfructus, *l. pen. & finali, suprà qui testamentum facere possunt.* Et ibi Doct. Et ibi dicit Alexand. quòd ista est communis opinio Et adde, quòd in confiscatione bonorum filij, non venit peculium Castrēse, quia dominium est apud filiū in potestate de iure speciali. Ruin. *cons. 25. num. 4. vol. 5.* Et in hac materia vltra supra dicta, pono infra scriptas conclusiones.

1 Prima: Si quæritur, an publicatis bonis filij cēseatur peculium profectitium publicatum? Minimē, quia pater in eo habet dominium, Et est in bonis patris, *l. certum, §. famil. ercisc.* Et ibi Gloss. quia res aliena nō comprehenditur in publicatione.

2 Secūda conclusio, publicatis bonis filij peculium aduentitium ipsius filij non dicitur publicatum, ratio, quia filius non potest contrahendo alienare dictum peculium, vt hic, ergo multo minus alienare delinquēdo. Et ita notat Bartolus *in l. si finita, §. si de vectigalibus, de damno infect. columna pen.*

3 Tertia sit conclusio, publicatis bonis filij peculium Castrense non remitti in ista publicatione.

¶ Casus est *in l. 3. in fin. de bon. præscript.* per quem ita tenet Bart. & Doct. *in d. §. si de vectigal.* Et Bertrand. *consilio 306. cum 4.* vbi filiusfa. Et cum iuramēto in suimet præiudicium, non potest alienare bona, in quibus pater habet vsumfructum, si ipse pater non consētir, Et per eundem *consilio 327. numero 3. volu 3. in antiq.*

¶ Et adde ad materiā, quòd in bonis aduētitiis, in quibus patri vsusfructus non quæritur, potest disponere filiusfamilias. Secùs in donatione causa mortis. Aymon *in consilio 84. numero 9. Et consilio 92. numero 1.* Et adde, quòd si filiusfamilias donat bona aduentitia contemplatione matrimonij, seu propter nuptias sine cōsensu patris, valet donatio, Aymon. *consilio 185. Et consilio 84. num. 16.*

¶ An reconualescat donatio, & an filia possit dare dotem viuente patre, & an filius possit disponere inter viuos, de bonis aduentitiis, in quibus pater habet vsumfructum. Et confirmetur morte patris. Aymon. *consilio 39. Et consilio 92.* Vbi an filiusfamilias possit disponere inter viuos de bonis aduentitiis, in quibus patri non quęritur vsusfructus, & cōcluditur quod sic. Secùs in donatione causa mortis, & an pater habeat vsumfructum in dote profectitia filiæ. Et an filia de dote, in qua pater habet vsumfructum, possit disponere inter viuos, seu in vltima voluntate, tenet Aymon. *consilio 84. plenissimè.*

¶ In eadem l. *pen. §. filiis autem, in verbis dun taxat.* filius patre viuente, non potest bona, in quibus pater habet vsumfructum alienare contra eius voluntatem, nec de eis testari. Et etiam tenet Decius *in l. penult. supra qui testa. facere possunt.*

¶ Aretinus *ad §. fin. Instit. de inutil. stipulat.* Riminaldus *Instit. de donatio. in princip. numero 551.* Iason. *ad l. si vnus, §. pactus, ne peteret, D. de pactis, numero 21.* Decius *ad legem primam. in vltim. not. numero 38. D. de effectu eius, & in authentica ex testamento, numero 4. Cod. de collationibus*, Alexander *ad legem penultimam. Cod. qui testamenta facere possunt.*

Tit. 61. De hæreditatibus decurionum, nauiculariorum, cohortalium, militum, & fabricensium.

Plura hic coniungit D. Gothof.

l. si quis. 1.
Vide Nouel. Valentin. *de Nauicularijs.*

l. Vniuersis. 2.
De legionibus & vexillationibus, vide hic D. Gothof.

l. si quis cohortali. 3.
Cohortales perpetui quidam erant in prouinciis.

l. si quis fabricensis. 5. & vlt.
Fabricensis is est, qui in publicis fabricis limitat, qua de re Cuiac. optime hic.

CODICIS LIBER septimus.

IN hunc librum extant Mathęi de Afflictis lecturæ. Math. Mathesilani, Petri de Perusino.

Tit. j. De vindicta libertate, & apud concilium manumissione.

Concilium quid sit, vide Vlpian. 1. §. 3.

l. Eorum qui. 1.
Ræuard. *in lib. pro tribunalium.*

l. Nihil ciuitati. 2.
Nota hic manumissionem vindicta olim legis actionem fuisse.

l. Nec mulierem. 3.
Cuiac. *lib. 7. obs.* c. 17.

l. Apud concilium. 4. & vlt.
Præsules. Hanc vocem dispungendam esse quidam existimant.

*Vide l. *nec adoptare 3. ff. de off. procons.*

Tit. 2. De testamentaria manumissione.

An & quæ dicatur manumissio testamentaria, vide hic Ason.

l. Ex testamento. 2.
Cepol *consi. crim. 17. visa.*

l. Cum testamento. 4.
Roman *cons. 388. in casu, & 43. licet.*

l si hæreditas. 6.
Vide notata à Bald. *in l. filio præterito in fi. D. de iniust. rup. & irrit. test.*

l. cum testator. 8.
Libertas in tempus nuptiarum relicta, effectum sortitur veris tantum nuptiis sequutis nō si simpliciter legatarius ad tēpus nuptiarum idoneum venerit.

l. Seruo tuo. 9.
Vide Tiraq. *priuil. 44. pia causa.*

l. Directis. 10.
Cuiacius *lib. 3 obs. c. 23.*

l. si iure. 11.
In glos. in verb. *proponas, vers. sed certè*, not. ex ista glo. legata facta in testamēto imperfecto amico deberi, quia videtur repetita ab intestato, casus est singularis, *in l. in testamento, D. de fideicommiss. liber.* ardor est liciti amoris, vt dicit Bal hic per hāc gloss. & vide Pet. de Rauen. *in suo aureo Alphabeto, in litera A in Amicus.*

l. statuliberis. 13.
Hęres non potest alienare statuliberum in præiudicium libertatis.

l. Cum constitutio. 15. & vltima.

§. sin polliceatur. 1.
An pacisci possimus cum creditore, vt minus debito soluamus, vide textum hunc.

Tit. 4. De lege Fusia Caninia tollenda.

An lex Fusia Caninia ad fideicommissarias libertates pertinere possit, declarat hic Cuiac. in paratitlis. Hanc autē legē tulēre Pub. Furius Camillus, C. Canninius Consul. anno D. CCLII. vt à duobus seruis vsque decem testamen-

testamento manumittere liceret partem dimidiam a decem vsque ad triginta, tertiam à triginta vsque ad centum, quartam ad centum vsque ad quingentos quintam, nec vlli amplius quam centum manumittendi ius esset. Hæc autem desumpta sunt ex Paul. *libro 4. sentent.* & Vlpia. *tit. reg. 2.* & hac de re Vopiscus scribit Tacitũ Imperatorem omnes seruos vrbanos manumisisse intra centum tamen, ne Caniniam transire videretur.

Tit. 3. De fideicommissariis libertatibus.

Rainald. Corsus *libro 2. indagat. c. 27.*

l. Cum proponas. 1.

An libertas competat ex testamento falso, vide Glossam hic.

l. Quamuis. 2.

Iusta libertas quæ dicatur, vide l. 46. *Cod. si aduers. libert.*

l. Cum proponas. 8.

Quid importet verbum placuit, notat hic Bart.

l. Etsi non. 9.

Costa *lib. 1. select. c. 25.* Puluæus, *de alien. rei distra. c. 7.* Anton. Fab. *libro 6. Coniect. cap. 16. pag. 288.*

l. Fideicommissaria. 10.

Libertas legatarij non perit hæredis morte.

l. Si te donatam. 13.

Agnoscens legatum tenetur petere iudicio defuncti.

l. cum inter veteres. 14.

In verbo *in ventre portaretur.* Not. quod interficiens existentem in ventre non punitur tanquam homicida aut pœna, l. Corne de sicariis, quia hominem non interfecit. De veritate tamen, vide Boer *in §. post hunc, Inst. de ex hered. lib. num. 9. cum sequen.* Oldr. *cons. 212. quidam.*

l. cum quidam. 17. & vltima.

In princ. Pro limitatione huius legis, vide Iasonem *in l. vnum, in 12. & 3. col. D. si cert. pet.* & quando iudex potest vltra petita, vide Afflict. *decis. 32.*

¶ Ad istam legem solent allegare, quòd sententia est nulla, quæ non est cõformis libello, vide plures limitationes, quas cumulat Iason *in l. vnum, D. si cert. petatur,* Guil. *lib. 1. q. iur. capit. 9.* Rainaldus Corsus *libro 2. indagat. cap. 27.*

Titul. 5. De dedititia libertate tollenda.

Brissonius *libro 2. select. c. 9.*

l. Dedititia. 1. & vnica.

Pessimam vocat dedititiorum cõditionem Iustinianus, quia nunquam ad libertatem Romanam poterant peruenire.

Titul. 6. De Latina libertate tollenda, & per cæteros modos in ciuitatem Romanam transfusa.

Cuiacius *libro 4. obs. c. 5. & libro 3. c. 2.* Marc. Vertran. *de iur. lib. c. 277.* Iacob. Ræuard. *de author prud. cap. 7.*

l. Cum dedititij. 1. & vnic.

Nota hic, quòd sicut domino licitum est, propria authoritate seruum suum capere, & plagis mediocribus castigare, idem licet nobilibus de hominibus suis. Ita Bald. hic per illum text. sic licitum est marito vxorem suam castigare, ex causa, & eam incarcerare, *l. si constante, §. mar. sui.* Et ibi Doct. *soluto matr.* Iason *in l. si col. 11. vers. ego addo, supra de iure Emphyt.* Sic etiam licet patri filium in patria potestate constitutum castigare & incarcerare, l. 1. *& 2. C. de pa. qui fil. d. st.* secùs de filio emancipato Ita voluit Bald. *in l. libertas, C. de obseq. pat. præstandis.* Idem permittitur creditori *l. eleganter, §. planè, D. de pign. act.* quod ad primũ attinet domino non est permissum sæuire in subditos, nec eos incarcerare, quamuis in eos iurisdictionem habeat, omni modo, probatur *in dicta l. vnica, C. de off. Comit. palat.* per illum textum, quòd subditi grauati debent eximi à iurisdictione dominorum, pro quo licito est bonus textus *in l. si postulauerit, §. iubet D. de adulteriis, & in l. 2. D. de his qui sunt sui vel alieni iuris.* Et nota, quod quanuis subditi non conquerantur, nec quæstionem de his faciant. Iudex tamen ex suo officio debet eis prouidere l. *illicitas, §. non potentiores, versi. nec innocentibus.* Et ibi Bald. *de officio præsi. tu.* imò si grauaret ipsos, posset domino interdici administratio, vide Guid Pap. q. 62. de facto possunt subditi resistere domino. Ioan. Fab. *in l. omnes iudices, C. de appell.* debet enim dominus subditos ab aliorum iniuriis tueri & defendere, non deglutire, Bald *in cap. 1. §. Marchio, colum. pen. vers. extra quaro qui feud. dare possunt.*

¶ Et de materia, vide Iacob. *in Authen. quæ res, in 1. notab. sup. de sacros. eccl. & in tract. de homagio, in verb. Marchio, col.* 4.

Titul. 7. De communi seruo manumisso.

l.In communes.1.

Vide l.25. *si furiosi, C. de nuptiis, l* 23. *C. de procur.* Eutrop. *lib.* 8.

l.Cum apud.2.& vlt.

Verbum fiat quid significet, vide Bald. *in l. si qua per calum. de episc. & cler.*

Tit. 8. De seruo pignori dato manumisso.

Seruus pignori datus est si obligatus est generaliter, vtputa si obligauerit omnia bona sua siue expressim sit obligatus siue tacitè, potest manumitti.

l.Libertas.2.

Libertatem serui non impedit tacita bonorum obligatio etiam fisci.

l.Ab eo.3.

Nota hic pignoris generalis & specialis differentiam.

l.Si creditoribus.5.

Panorm. *cons.* 38. *in* 2. *parte* 2.

l.Si tutor.6.

Zabarel. *cons.* 91. *nobiles viri.*

l.siue cum.7.& vlt.

Res dotalis aut empta ex pecunia dotali in cuius dominio sit, vide hic Bald.

Tit. 9. De seruis Reipublicæ manumittendis.

l.si ita.1.

In creatione syndici vniuersitatis quid interuenire debeat, declarat hic Bart. *Iugo seruitutis, sic in Instit. cap. tit.* 2. l. 8. C. *de postlim. reuer.* Varro *lib.* 4. *de ling. Latin.*

Titulus 10. De his qui à non domino manumissi sunt.

Notatur hoc Titulo seruo aliero libertatem directo dari inutiliter inuito domino.

l.Eum qui.1.

An pretium rei & interesse sint idem, vide Baldum *in l.* 1. §. *considerandum, D. de tutel. & in addit. ad speculum in tit. de interesse.*

l.Felicissima.2.

Manumittere potest procurator seruos à se emptos domini mandato etiam antequam eos mandatori tradiderit.

l.si pater.6.

An pater possit supplere defectum filij legitimæ ætatis, vide Bald. hic.

l.si à non dominis. 7. & vltima.

Menoch. *de arbit. iud. cas.* 314. Dec. *cons.* 86. *in fine, viso.*

Titulus 11. Qui manumittere non possunt, & ne in fraudem creditorum manumittantur.

Manumissio quam variis ex causis prohibeatur. An manumittere seruum in fraudem creditorum quis præsumatur, vide hic Afonem.

l.Certum.1.

Cuiacius 8. *obs. c.* 5.

l.seruos meos.2.

Dominus non potest manumittere per alium.

l.Diuo Marco.3.

Cuiacius *libro* 2. *obs. cap.* 22.

l.si minor.4.

Ræuardus *pro tribun. cap.* 13.

l. Nec fideicommissariam.6.

Cuiacius *libro* 14. *obs. cap* 33.

l.si debitor.7.& vlt.

An fauorabilius sit directum quàm obliquum, vide hic Bald.

Tit.12. Qui non possunt ad libertatem peruenire.

Loquitur hic titulus de his qui manumitti non possunt, id est, qui apud dominos perpetuam seruitutem colunt.

l.is quidem.2.& vlt.

Nota hic quod in dubiis præsumimus potius fauorem, quàm odium siue pœnam.

Tit.13.

Tit.13. Pro quibus causis serui pro premio libertatem accipiunt.

l.Serui qui.2.

Rom.consi.109.in proposita.

l si desertorem.4.& vlt.

An militiæ desertor possit à quolibet accusari, vide hic Bald.

Tit.14. De ingenuis manumissis.

An is qui est ingenuus propter manumissionem amittat suam ingenuitatem, vide hic Brant.

l.ingenuam 2.

Mercer.lib.1.opin.c.10. Oldradus consi.159 & 172.

l.si auia.3.

Ingenuitatis sententia præiudicat inter omnes.

l.Cum cognatum.4.

Cuiacius lib.3.obs.c.19.

l.Diffamari.5.

Ad istam legem, vide quod notat Bald. in Auth.ad hæc penul.col.Cod.de vsur.& Alexand. consilio 103.5.vol.Lud.Rom consi. 53.& Abbas in c.ex quæstione de restitut.spol.qua pœna puniatur diffamator, vide cons.Bald 431. incip. esse factum, vol.1 Ripa consi.8.in causa tit.de legib.Oldrad.consi.3. cum causa, Rom.con.23.nescio.& 53.visis.

¶ Sed quid si remedio illius legis diffamãs condemnatus sit ad proponendum, verum possit proponere in alia curia, vide per Felinum in c. cum sit generale, de foro compe. in 4. volum.vbi dicitur, hoc fieri nõ posse, quia est peruenta iurisdictio ad primum iudicem. In hanc legem Cagnolus scripsit, vide Philip. Portium li.4.con.l.19 Molinæum de diuid.& indiuid.part.2.nu 4. Couar.lib.1. var.resolut.c. 18.Sarmien lib.1 sel. c.2.

¶ Ad intellectum istius legis, vide Socinũ consi.204.& 268 & Aret.Instit.Rub.de donationibus.in q.9.

¶ Vide latissime & copiosè repetitionem ad hãc l.per Cef.cõtar.genu.vbi ampliat 99. mod.& explicat. Afflictus decis..264 num.1 & 264. Rot.Rom.328 in nouis. 34.403 405. 422.in antiq.Marsi.sing.283. lapsus, Anchăran. consi.306 Gemin consi.4.Oldrad.consi.3.Paul. de Castro ad l.si contendat. de fideiuss. Paris. con.81.ad fi.& consi.99.vol.4.Soc.consi.94.vol. 3.Dec consi 43. Gomez. ad § præiudiciales, nu. 7.Instit. de actio. Gozad.ad l.is apud quẽ. C.de eden.n. 11. Ferret. con.39. Baptista de sancto Blas.in tract. correlati. n. 31.Didac. Couar. in tract.vari.resol.li.1.c.18.Port.li.1. concl.19.vbi materia huius latè explicatur, pulchrè Dec. ad c.in præsentia, 4.nct. de probat.

¶ De excommunicato an possit vti beneficio huius legis, latè ponit pro & cõtra Felin. ad c.intelleximus, n.7 extrà de iud.

¶ An ille qui agit vigore istius legis, dicatur actor vel reus, vide decis.5.Rot.& pro intellectu huius legis, vide Bar. Veronẽs.in caut.110. incip.quando aliquis, & an dominus existens in possessione rei suæ, possit agere in rem & petere, pronũciari rẽ ad se pertinere iure dominij vel quasi, hoc videtur tenere Iunior. in c.1.ad confirm.vtili vel inutili, & de materia, vide decis.Delph.decis.22.

*Vide repetitiones quatuor Iurisconsultorum in hanc legem nempe Bartolomei Bolareri Cæsaris Contardi, Hyeronimi Cagnoli & Ioannis Oldendor.

l.si te & filios.7.

De ingenuis manumissis, vide Tiraq.in l.si vnquam, in verb.donatione, n.166.C.de reuo.donat.Rom.sing.701.

l si vestram.11.

An quis possit locare operas suas in perpetuum, vide hic Bald.

Tit.15. communia de manumissionibus.

l.sancimus.1.

De seruo consentiente proprietario simul & vsufructuario manumisso, vide l.1 .D.quib. mod.vsusfruct.

l.si quis seruo.2.

Ætas triginta annorum legitima erat ciuitatis Romanæ adipiscẽdæ.& seruus ante hãc ætatem manumissus non fit ciuis Romanus, sed tantum Latinus, vt docet Theophilus Inst.de libert.

Tit.16. De liberali causa.

l.Rem quidem 1.

An & in quibus casibus quis contra factum suum venire possit vide hic Bald.

l si hi quos.2.

Nota hic quod alia est causa proprietatis, alia libertatis.

l. Non ideo. 5.

An valeat protestatio vbi necessitas imposita est à iure, vide hic Bald.

l. Nec si volens. 6.

Pulchram quæstionem habes apud Peckium *de eccles. repar. c.7.*

l. Cum pretium. 9.

Ad istam legem adde, quod sicut statur cōfessioni contra libellantem, sic etiam contra excipientē, & vide Ludo. *cons 235. ult. col. vers. quo ad septimum.* Et amplia hanc ipsam legē, vt per Abb. *in c. ea minata. 1. notat. ex de iud.* Brissōn. *lib. 1. select. c. 11.* Aul. Gell. *lib.* . c. 1.

¶ Assertioni factæ in libello, statur contra libellantem. cōtra Bal. glos & omnes Alcia. *li. 5. para dox c. 5.* Adde quæ idem Alc ponit *c. 1. column. 2. in* . *4. et punctu*, pro quo adde tu vltra eum, qui nullum textum allegat, *text. in l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, in princ. D. de verb. oblig* ibi *Chrysogonus*, qui cū seruus esset, nudo suo nomine vocat Zosam autem, qui erat libertus Iulij Quintiliani, Iuliū Zosam vocat, & sic pro nomine patroni. Quem textum nota perpetuo. Adde & declara hūc textum, vt per Bart. Socin. *cons. 244 col. 7. lit. 2. nu. 11* Felin. *ad c si cautio, de fid. instr.* Rom. *cons. 23.* Paris *cons. 115. volum. 1. & cons. 24. vol. 3. 21. 22. 23. volum. 4.* Aretin. *cos. 136.* Crauett. *cos. 201. nu 5. cum seq.* vide Abb. *ad c. examinata, n. 4. extra de iud.* limita vt per Doct. *ad l. edita, 4. not. de edend.* Declara, vt per Ias. *Instit. de act. §. Si minus 2. not.* adde nouissimè per Phil. Port. *li. 1. suarum conclus. 13.* in materia Felin. *ad c. cum venerabilis, n. 23. cum seq. de except.* & ibidem Dec. & producente instrumētum, Gozad. *cons. 42. num. 9.*

¶ Panorm. *cons. 73.* Rom. *consi 235.* Bald. *cons. 307.* Rom. *consil. 59.* Cum *cons. 73.*

l. Liberos. 10.

Alciat. *lib. 2. para. l. c. 5.* August. *lib. 3. emend. c. 8.* Cuiac. *lib. 5. obs. cap. 40.*

l. Non mutant. 11.

Tertullianus *libro de præscriptionibus.** optimè Bald.

l. Principaliter. 13.

Barb. *cons. per. num. 40. nu. 2. de testa. l.*

l. Nec omissa. 15.

An libertati officiat omissio scripturæ de natalibus, Bald. hic.

l. Si ministerium. 16.

Nota hic quod liber alteri ministeriū exhibere potest.

l. Multis. 17.

An & quomodo filij libertatis probari possint, Glos. hic.

l. Principaliter. 19.

An pater possit reuocare confessionem filij, vide Bal. hic *in l. 2. § si habens. D. si ex noxa. ca.* An procurator possit reuocare erroneā confessionem, casus est singularis *in l si hominem, D. de mandati.* An hæres possit reuocare erroneam confessionem testantis notatur *in l. non idcirco. 5. de iur. & fact. igno.* An confessio erronea aduocati possit reuocari *l. 2. C de er. aduoc* Bart. *in l. error. ibid.* An quis possit reuocare suam confessionem erroneam *cap. fi. & ibi Doctor. de confess.*

l. Sicut semel. 20.

Nihil difficilius reuocatur quam libertas.

l. Parentes. 22.

Brisson. *lib 1. select. cap 5.* Old. *cons. 133.*

l. Si tibi. 23.

Cuiac. *d c. 40.*

l. interrogatam. 24.

Brissonius *d. cap. 5.*

l. Sicut datam. 26.

Baldus *cons. 458.*

l. Arianus. 27.

Quæstio sopita introduci iterum non potest, & confessio cohæredis non præiudicat coheredi.

l. Aui paterni. 28.

In libertatis causa inspicitur non patris, sed matris cōditio, secus in nobilitatis causa.

l. Si tibi. 31.

Accusari criminaliter potest, qui per calumniam fuit ciuiliter litem prosequutus.

l. subscriptio. 32.

Manumissio facta à domino tenet, quamuis filius non subscripserit manumissioni.

l. Non idcirco. 35.

Seruus an efficiatur libertus si officio tutoris in persona domini fungamur facto.

l. Post certi. 36.

In glossa finali. Mater necessitate coacta, potest filium suum locare ad seruiendū pro mercede, vt traditur l. *vlt. de penu. & l. 1. C. de sup. eo. 111. 1. col.* & ibi quedam de matre.

l. Si filium. 37.

In glossa finali, in versiculo *& caue tibi.* Nota optimam cautionem ad hoc, vt per confessionem tuam possis repellere accusatorem ab accusando, & vide Iasonem *in §.*

Item

Item in 4.column.Instit.de act. de cuius Glossę tamen veritate, vide Bartolum notabiliter. C.*de testibus.*

l.Non idcirco.38.

Cotta *in voce Monarcha*, Brisson.*d.c.5.*

l.Liberos.39.

Paul.5 *sentent.tit.1.§.3.*

l.iuxta.40.

Liberalis causa quæ dicatur, vide hic Gloss.

l.iubemus.41.

In glossa, in verbo *aliud.* Nota quod confessio fieri debet corã iudice, nec sufficit, si fiat coram tabellione, ad similem glossam *in d.l. cum scimus*, & aliam iur. interrogatũ supr. eo quam ad hoc allegat Bar *in d.l. cum scimus*, de hoc vide Bald. *post gloss. in l. hac consultissima, §. pen. supr. de testibus*, vbi iuramentum præstari coram iudice, non coram tabellione, sufficit, pro quo est textus, *in l. generaliter, iuncta glo. in verb. sub iudice, de reb. cred.*

¶De quo tamen, vide pleniùs per Abb. vbi multa notanter dicit *in c. quan in contra ... l.15. extrà, de probat.* Adde Ias. *in l. a ... iurciur. in eius Repet.* Et ad principale dictũ istius gloss. vide Abb. *in c. atsi clerici, in §.1. col. extra de iud.* & vide omninò Luc. de Penna *in l.2. C. de iure fisci, Ias. in Auth. quam suppl ... col. 5. sup. de precibus princip. off.* & vide etiã Math. de Afflictis, *in constit. reg. incip. Magistri Camerarij, pen. col.* vbi multa allegat, & Soc. *consi.*85. Rom. *consi.*257.

Titul.17. De adsertione tollenda.

Liberalis causa olim exercebatur per quosdam, qui olim assertores dicebantur, ideo dicit hanc tollendam esse.

l.Lites.1.

Vide Alciatum *parad. lib. 3. c. 27.* in istum textum quẽ ipse intelligit prẹter Doct. sententiam.

l.Expeditam.2.

Quot & quæ sint fundamenta actionis de euictione, notat hic Bald.

Titul.18. Quibus ad libertatem proclamare non licet.

l.Dispar.1.

Sola precij participatio proclamationẽ ad libertatem impedit, an nõ nuda venditio sine participatione, quamuis sciẽter facta sit.

l.De latronum.2.

An iudex possit ex publico salarium constituere capienti latronem, vide Glossam hic.

l.Si quis.3.

In glossa in verbo *de furtiuis*, famuli solent ex pecunia expendendi causa à dominis tradita detrahere, ac diminuere aliquid, dicit glossa ibi. & Bald.

¶An famulus debeat habere tempore infirmitatis suæ, medicos à domino, vide Bart. *in l. si cum dotem, §. sin autem, D. sol. matr.* & an tẽpore infirmitatis salarium debeat habere, vide Scribentes *in l. si vero. §. Item cum quidam, § locat.* An famulo discedẽte tempore finito relinquenda sint vestimenta, quæ ad quotidianum vsum fuere confecta, vel in illis, quę ad ornatum aliquando deferebat, Glos. *in l. ad vestimentum, D. de pecul.*

¶Famulus qui nondum finito tempore, discedit à domino sine causa, non admittit totũ salarium, Alex. *l. si vnum, §. item cum quidam. D. locat.*

¶Et an famulo debeatur salarium, Scribẽtes *in l. arboribus, § de illo, D. de vsufruct.* Bart. *in l. a ... Cod. locati. c. propter sterilitatem, extra locat.*

Tit.19. De ordine cognitionum.

Gilber. Regius *lib 1. enantioph. c.23.*

l.Cum & ipse.1.

Panor. *consi.14. in causa, parte 1.* Ræu. *lib.3. var. c.20.* Goue. *lib 1. variar. lect. c.33.*

l.si de hæreditate.2.

Fulgos. *consi.111 pupillo.*

l.Cum status.12.

Nota textum in argumentum, quod si duo contendunt de prælatura, interim debitores compelli possunt ad soluendum, de quo per Bald. *in c. cum contingat de rescript. nu.64.*

l.si crimen.3.

Nota hic, quod quando quis vincit in causa principali, omnia accidentia sunt sopita.

l.si status.4.

Concord. 8. quæst. 11 §. item si quis status.

l.si status.4.

Iason. *consil.109. in q. parte 1.*

l si res tuas.6.

Bartol. *consi.185. Deodauit.* Ræuard. *libro 1. praiud. c.4.*

l.si quando.

Oldr. *consi.27. thema*, Panormitanus *consi.5. in q. parte secunda.*

L.

Tit. 20. De collusione detegenda.

l. Libertinæ. 2.

An ex delicto alienetur ius patronatus Bald. hic.

Tit. 21. Ne de statu defunctorum.

l. Si is qui. 2.

Nota hic quod præscribitur ingenuitas tribus concurrentibus morte quinquennio, si vt ingenuus quis vixit tempore mortis.

l. Si is quem. 4.

Præscriptionis exceptio an controuersiam moueri impediat, vide hic Bald.

l. Quod est. 5.

Differt quæstio status seruilis ab emancipatione, differẽtia hæc est, quoniam quæstio status seruilis post quinquennium incipere nõ potest, secus in emancipatione: est autem minima status quæstio quoties dubitatur, qui filiusfamilias vel paterfamilias fuerit.

l. si mater. 6.

Nota hic quod præscriptio quinque annorum currit etiam contra pupillos

l. si pater. 7.

Cuiac. *lib. 1. obs. c. 24.*

Tit. 22. De longi temporis præscriptione.

Sola contra ignorantem regulariter currit præscriptio, *d. l. sola*, sed vide tres fallenlentias Socini *in regula 374. vel 305. incip. præscriptio, contra.*

l. Mala. 1.

An qui fugit malam fidem habere videatur, Bald. hic.

Tit. 23. De peculio eius qui libertatem meruit.

Manumissio inter viuos censetur tacitè relictum peculium, nisi adimatur, alia ratio est manumissi in testamento.

Tit. 24. De SC. Claudiano tollendo.

De hoc Senatusconsulto Claudiano scribit Cornelius Tacitus 12. *Annal.*

Tit. 25. De nudo iure Quiritum.

Ræuardus *ad l. 12. tab. cap. 16.*

l. Antiquæ. 1.

Brissonius *libro 4 select. cap 22.*

Titulus 26. De vsucap. pro empto.

Vsucapio quare sit introducta, quid sit & quanto tempore compleatur pleraque alia in hac materia notat Azo.

l. Mancipia. 1.

Ius vendendi qui dicantur non habere. An committat furtum rem furtiuam scienter emens, & an rem furtiuam scienter legans in vltima voluntate teneat legatum, vide hic Bald.

l. Si contra. 2.

Decius *cons. 386. licet,* Romanus *consilio 450. Præsens.*

* Corras. *in explicatione arresti Martini Guerræ.*

l. Venditionem. 4.

Qui domini consensu possidet, an indigeat vsucapione, vide hic D. Goth.

l. cum sit probatum.

Fulg. *cons. 214. Titius obligauit,* Puluæus *ad l. Atiniam, cap. 14.*

l. Sciens. 7.

Furtiuæ rei vitium purgatur re in potestate domini reuertente.

l. Eum qui. 9.

Quando dicatur pupillus locupletior, vide Bart. *in l. si ipsa res, D. quod met. cau.*

Tit. 27. De vsucapionib. pro donato.

l. Donantem. 2.

Donare aliena non possumus, nota etiam hic quod furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino.

Tit. 28. De vsucap. pro dote.

Cuiacius *libro 14. obs. cap. 9.*

Titul. 29. De vsucap. pro hærede.

l. Nihil.

Filius regulariter non potest vsucapere hæredi.

hæredi. vel præscribere d. l. *nihil.* l. 2. §. *filium,* D. *eod. tit.* sed vide vnam fal. Socin. *in reg.* 154 *vel* 179. *incip. filius hereditatem,* Bart. *cons.* 23.

¶Filius mortuo patre nihil potest præscribere pro hęrede, quod quidē verum est, quādo filij succederent patri ex primo capite, secus si ex secundo vel tertio capite, quia possent præscribere pro herede, Ias. *ad* l. 1. *n.* 25. *C. qui admitt.* vbi Alex. *col. pen. ad fi. ex mente,* Bal. *ad* Rub. *extra de præscrip. in* 5. *c.* l. Ias. & Sebast. Sapi. *ad* l. 1. *de præscrip. n.* 60. Soc. *in reg.* 154. *filius,* Steph Forca. *in necyo. iur. dia.* 39. *nume.* 5. Ant. Rub. *ad* l. *pater filium, num.* 100. D. *de inof. test.* Pro intellect. Vigli. *ad* §. *sui autem, nu.* 4. *Inst. de her. d. qual. & diff.* limita duobus modis, vt per Crot. *ad* l. *qui Roma.* §. *duo fratres, col.* 1. *n.* 3. D. *de verb. oblig.* Declarat nouissimè Ari. Pinell. *in repet. ad* Rub. C. *de bon. mater.* 2. Par. *fol.* 10. *cum sequen. n.* 40. 41. *& seq.* Vand. *lib.* 1. *q. tur. c.* 4.

l. Opinione. 3.

Vsucapiendo Titulum rerum esse oportet, vt notat l. 5. §. *pro donato.*

l. Vsucapio. 4.

Error iustus, an excuset, vide hic Glossam pluribus hæc declarantem.

Tit. 30. Communia de vsucapionibus.

Vide *tit.* 3. D. *lib.* 41.

l. Qui ex. 1.

Quod alteri possidemus vsucapimus, conductor autem alteri possidet.

l. iam prudens. 2.

Ecclesiarum res tam mobiles quàm immobiles, tam ecclesiæ Romanæ quàm aliarum, quanto tempore possint pręscribi ad dictam legem. Adde Alex. *cōs.* 84. *col.* 2. *vers.* 2. *dicimus, libro* 1. *& in cons.* 169. *incip. viso themate, col.* 1. *versum ab hoc libro* 20. *& scribentes, in* c. *ad aures, in pr. de præscrip.* Fel. *in* c. *ad audientiā, vers. vltimo, facias regulam, col.* 8. *eod.* vel Ias. *in add.* l. *ad partium de vsucap. & in* §. *res fisci.* & ibi Angel. & Bald. Fiscales res quanto tempore præscribantur, vltra scribentes nunc & iam pridem adde Alex. *cons.* 84. *vol.* 1. Abb. & Felinum *in* c. *cum nobis, vol* 5 *& seq. de rescrip.* Bal. *cons.* 35. *ante fin. lib.* 3.

Tit. 31. De vsucapione transformanda, & de sublata rerum differentia mancipi & nec mancipi.

De rebus mancipi & non mancipi, vide Vlpianum 19.

l. Cum nostri. 1. & vnica.

Res mobiles regulariter vsucapiuntur triennio, *d* l. 2. *in* §. *cuis autem, in fi.* Leob. vide vnam fallentiam Socin. 426. *incip. res mobiles*

¶Bald. *consil.* 257. Cuiac. *lib.* 10. *obs.* c. 36. Parladorius *quæst. quotidia.* c. 1. §. 10. Brisson. *lib.* 4. *select.* c. 10. Geraldus Longel. *de seruitute vsucap.* c. 16. Ræuard. *ad* l. 12. *tab* c. 16. *& in libro singulari de lege Scribonia. & de vsucapionum differentiis.*

Tit. 32. De acquirenda & retinenda possessione.

Paulus *lib.* 1. *sent. tit.* 2. §. 2.

l. Per liberam. 1.

Bartolus *cons.* 209. *viso.*

¶Qui intrat in possessionem meam, vel occupat ex rebus meis me præsente & tacente, post contractum, præsumitur me consentiente, vt hic, & Bart. *in* l. *qua dotis, in* 5. *col. nu.* 24. *D. solut. matr.*

l. Minus instructus. 2.

Baldus *cons.* 190. *iste, parte prima, &* 377. Octo. *ea parte. &* 468. *factum, parte quinta,* Oldr. *cons.* 101. *qui cuiuslibet,* Cum *con.* 162. *visa copia,* Dec. *cons.* 56. *in causa,* Rom. *consilio* 328. *præsens,* Decius *cons.* 445. *in casu,* Bald. *cons.* 3. 79. *sequitur, parte prima, &* 89. Do. Tho. *parte prima,* Decius *cons.* 272. *viso processu.*

¶Istam legem limita, vt per Alexan. *in consilio* 90. *volum.* 5. Et Bald. *in* l. *executorem, pen. col.* C. *de exec. rei iud.* Et vide Castrens. *in ista* l. *minus,* qui intelligit istum textum, quando creditor non tenebatur tradere. Et vide eūdem Paulum *in* l. *si ex stipulat.* D. *eod.* qui dicit, quòd possessio præsumitur quæsita, si voluntate eius, qui rem alienauit, facit, quod voluit Ioannes de Isernia, *in* c. 1. *quib. mod. feud. const.* Et *in* c *si minor. si de feud. fuerit controuersia inter dominum agnat. Vasall.* Adde ad hanc legem omnino Baldum *in* l. *iudicia. suprà de rei vendic.* vbi extendit istum textum, siue titulus præcedat possessionem, siue sequatur, & etiam si venditor possidebat.

l. Donatum. 3.

Petrus de Anchara. *cons.* 404. *tria dubia,* Cuman. *cons.* 91. *an productus,* Molineus *ad* l. *in pr. num.* 23. D. *de verb. oblig.*

l. Licet. 4.

Oldradus *cons.* 262. *in q.*

l. Cum nemo. 5.

Petrus de Anchara *conf.* 248. *ad prædicta*, Panormitanus *consilio* 66. *duo*, *parte prima*, Decius *conf.* 232. *dura*, *parte* 2. Rom. *consi.* 113. *pro de sion.*

l. Si nulla. 6.

Ingressu vacuæ possessionis vitium personale non reale contrahitur.

l. improba. 7.

Oldrad. *consil.* 304. *infra scripta*, *in fi.* & *consilio in causa.*

l. Per procuratorem.

Per. de Anchar. *conf.* 127. Fulg. *conf.* 132.

l. Nemo ambigit. 10.

Parladorius *rerum quotid.* c. 6. Guid. Pap. *consilio* 121. Oldr *consilio* 170 & 254.

l. Ex libris. 12.

Menoch. *de recuper. pos. remed.* 14. Zoan. *rerum quot.* c. 49.

Pro possessione quam habet procurator colonus, seruus, vel alius alieno nomine pos sidês, si desidia dereliquit, aut dolo perdidit, datur remedium huius legis pro recuperatione, & sic est remedium recuperandæ. De communi Rip. *ad* Rub. *de interdict. numero* 6. vbi etiam quid in constituente se alieno nomine possidere. Quid in traditione, an competat ad recuperandam possessionem quam colonus & similes alteri tradiderũt, dic quòd sic. Rip. *ibi* Corn. *consilio* 228. *lib.* 2. Sed contra tenet Hier. Grat. *conf.* 69. *lib.* 1. & *consilio* 75. & 110. *lib.* 2. *vbi tenet cum Gl hic*, & testatur de cõmuni, Alex. *ad* l. *peregrè*, §. *quibus*, *de acq. possess.* Bellam. *decis* 104. Ad h. tex. Afflict. *decis.* 139. Bell. *consilio* 34. *num.* 5. & 7. Conna. *in commen. iur. ciuil. lib.* 3 c. 9. *numer.* 8.

¶Panorm. *consilio* 10. & *consiliis* 29. 55. Guid. Pap. *conf* 109 Oldr. *consilio* 17. Dec *consilio* 103. Ias. *conf.* 108. Bald. *conf.* 330. & 315. 68. & 430. Fulg. *conf.* 214.

l. Fin.

Pro intellectu huius legis, vide notab. decis. S. R. c. 139. Et Ias. *in* §. *item si quis*, *in* 14. *col. Institut. de actionibus*, & an, & quomodo procurator possit præiudicare domino, & quid in procuratore fisci. Vide Ias. *in conf.* 108. *in fi. volum.* 1. Vide Cremon. *sing.* 124.

*Quod Seueri & Antonini Impp. constitutione definitum fuit, meliorem non etiam deriorem nostram per seruos conditionem fieri posse. vide l. *melior* 133. D. *de regul. iur.* Antonius Faber *de erroribus pragmaticorum decad.* 4. c. 4. & 6. 7. & *decad* 5. c. 2.

Titul. 33. De præscriptione longi temporis.

In Rubricam. De materia præscriptionum & earum interruptione, vide Parlamenti decisionem 416. *præscriptionis interruptio facta contra fideiussorem*, Ang. *conf.* 32. *incip. quidam*, Andr. Felin. *plenè in* c. *illud. colum. fin. vers.* 10. *conclus. de prascript.* vide sex fallentias de præscriptione longi temporis, positas per Soc. *in reg.* 126. *incip. titulum habens.* De præscriptionibus Menchaca illust. contr.

l. Prima.

Nicolaus Valla *de rebus dubiis tract.* 15.

Auth. Malæfidei.

Habens titulum, à malæfidei possessore, nõ præscribit longo tempore, etiamsi non sit in mala fide. Sed vide sexdecim fallẽtias Socini *in reg. si incip. Auth. malæfidei.*

¶Pro intellectu huius Authen. vide Ias. *in* §. *sed ista*, *Institut. de action. numer.* 15. *colum.* Et ibi Aret. *in* 7. *col.* vbi multas Doctorum opiniones vel limitationes colligit.

¶Mala fides authoris in præscriptione longi temporis nocet singulari successori, si dominus rei fuit ignorans, limita vt per Aret. *Instit. de act. ad* §. *sed iste*, *colum.* 7. *in fi.* vbi Ias. *numero* 78. & *sequen.* & Moder. Hispan. *nume.* 39. & *sequen.* latius Socin. *in regul.* 33 vbi limita Afflict. *decis.* 32. *numero* 7. Alexan. post Bar. *ad* l. *Pomponius.* §. 1. *numero* 8. *cum sequen.* D. *de acquir. poss.* In materia Alexand. *ad* l. *rem quæ nobis*, *numero* 5. vbi Ias. & omnes, *D. de acquir. poss.* latè Bald. *in tract. præscrip. in* 2. *par. prin. q.* 12. *num.* 7. Oldrad. *conf.* 19. Aret. *ad* §. *furtiuè. Inst. de vsucap.* nouissimè Ari. Pinel. *in repet. aut. nisi trien. C. de bonis mater. fol.* 596.

l. Longi. 2.

Corras. *ad* l. *seruitutes.* D. *in prin. numero* 46. *de seruit.*

l. Si annales. 3.

Res aliena in dotem dari non potest, si tamen data fuerit vsucapi poterit.

l. Diutina. 4.

Parlad. *d.* c. 18.

l. Nec petentem. 5.

De titulo in possessione necessario, vide hic Glossam.

l. si fraude. 6.

Nota hic malæfidei possessorem non præscribere.

l. Lon-

l.Longi temporis.7.

Instrumenti amissio non nocet præscriptioni.

l.Emptor.9.

Exceptio præscriptionis quando opponatur, vide hic D Goth.

l.Nec bona.10.

Præscriptio litis contestatione interrumpitur.

l.Super longi.11.

In causis lucratiuis longa possessio possessionem deffendit.

l.Cum in.12.& vlt.

Alciatus 2.præsump.21.

¶ Nota quòd præscriptio currit tam contra scientem, quam contra ignorantem. licet talis ignorantia erat iusta causa in integrum restitutionis concedenda contra dictam præscriptionem Istud est, quod multum singulariter voluit Bart. per illum textum in l.1 §.si quis autem.D.de usu.act priua. Bar.detinuit& refert.Ias.in §.rursus,in 11. col.Inst. de actionib. Et vide Afflict. decis 40. in 5.col.

¶Limita, vt per Alex hic in Apostoll. Et Socin.in regula 374.incip.præscriptio contra. Et vide decis Socin.cons 37.

¶Corrasius in 1.princip.31. & 39.cum seq.1.ad finem, Gerald. Longol. de vsucap. & seruit.cap. 17.& 19.Rom.cons.379.Chas.consilio 11.Pet. de Anch cons.196.Fulg.cons.214.Absentes qui dicantur notat hic D.Goth.

Tit.34. In quibus causis cessat longi temporis præscriptio.

l.Si is cui.1.

Pro intellectu huius legis, vide l.1.§.de vsucap.transf.& l.1.C.com.de vsuc.

l.in seruorum.2.

Ræuard.pro tribun.pag.12. Quæstio præscriptionis cessat vbi de re mobili agitur, mobilia etenim vsucapiuntur triennio.

l.Vnus.3.

Actioni mixtæ non præscribitur longo tempore, l.vnica, infra de annal.excep.

l.Hæreditatem.4.

Parladorius d.cap.7.§.11.Petitio hæreditatis non præscribitur lõgo tempore, nisi possessor cum Titulo & bona fide dominium possederit.

l.Si puerum.5.

Hæreditatis petitio datur aduersus eum qui sine Titulo possidet.

Tit.35.Quibus non obiicitur longi temporis præscriptio.

l.Tempus.1.

Militibus non obiicitur longi temporis præscriptio, vide Tit.supra de restit.mil.1.

l.Secunda,

Nota singularem textum quod miles etiam vulneratus in bello, nõ debet discedere absque licentia principis, & recedens ab illo tempore, quo ab hostibus capitur punitur, l.omnes, §.qui in pace.vers.eo, de re. Sed resistenda milit. verò discessit tempore pacis, non obtinente veniam à principe, punitur etiam arbitrio iudicis, examinatis causis suæ desertionis. Ioh.de Platea, in l.prima, C.de desertoribus.& nota.q. Dux dans licentiam stipendiario abeundi tempore, quo sunt in bello contra hostes, tam licentians, quàm licentiatus incurrunt pœnam capitis, gloss. in l.1.de commeatibus.

l.Non est.3.

Præscriptio contra minorem quando currere incipiat, vide l.3.supra in quibus causis rest.

l.Si possessio.4.

Præscriptio non obstat absenti Reipublicæ causa vel fortuito casu.

l.Neque.5.

Quid autem si primo creditori res est hypothecata, & debitor constituit se tenere precario, an secundus creditor seu emptor præscribent 10 vel 20. annis contra primum, vide dec.Soc.cons.139.

l.Ab hostibus.6.

Præscriptio non iuuat aduersus eum qui restitui potest.

l.Pręscriptione.7.

Facit hic l.9.supra de præscript.long.temp.

l.Sancimus.8.

An & quando miles voluntariè abesse dicatur declarat hic D.Goth.

Tit.36.Si aduersus creditorem pręscripto opponatur.

Nota istam legem in quantum dicit, quod actio hypothecaria præscribitur contra creditorem 10.annis inter præsentes, & 20.inter absentes, limita non procedere, quando debitor constituisset, se creditoris nomine possidere. Ita Fulg.cons.215.in fi.v.Franc.Cre.sing.

61. Aduerte quod si creditores probabiliter ignorassent bona fuisse alienata per debitorem, posset aduersus præscriptionem se tueri ex clausula generali vt per Fulg. *in præalleg. cons. 1 lt. col.* & an ista lex habeat locum, quando in hypothecaria esset oppositũ precariũ, quia debitor constituit se præcario nomine possidere bona obligata, vide Dec. *cons.* 139. Et nunquid ista præscriptio de qua in hac lege, nascatur ante factam discutionem, vide Alex. *cons.* 18. *vol.* 2. Sarmient. *libro* 2. *select. c.* 8.

l. Diuturnum. 1. & l. si debitori. 2.

Pro intellectu istarum legum decidit Soc. *cons.* 39. tunc locũ obtinere has leges in omni hypothecaria stipulatione, quãdo nõ est precarium constitutum, & sic vide eam, quia est notabilis, & vide Crot. *in reperit. si is qui pro pro emp. fol.* 15. *vol.* 1. Fran. Cre *sing.* 61. *inci. vol.* 4. *ibi dare.* quãuis Castr. videatur contrarium dicere *in con.* 10 *in* 10. *c.* & male, & de materia huius legis, vide Alex. *cons.* 58. *in fi. vol.* 5. & an & quando incipiat currere præscriptio contra creditorem per eundem. Alex. *in d. cõ.* 58. *in fi.* vbi tenet, quod incipit in die factæ discussionis cum principali creditore, quia ex tunc poterat agere contra tertium possessorem, per Auth. *hoc si debitor. c. de pignor.* Panor. *cons.* 14. Fulg *cons.* 127. Cuman. *cons.* 924.

¶ Tertius possessor pignorum longo tempore præscribit aduersus creditorem. Debitor autem, & eius hæres non præscribit, imo contra eum datur actio personalis, vide Paris. *cons.* 5. *lib* 1. Crem. *sing.* 62 contra quem tamen Curt. *ad Rub. si cert. pet. col.* 5. *in prin.* Affli. *decis.* 139. Cag. *in proœm. ff. §. nos verò, numero* 35.

Tit. 37. De quadriennij præscriptione.

Vide Cuiacium *cap.* 23. *de præscription. & lib.* 5. *obs. cap.* 30.

l. Notum.

Vacantium bonorum persecutionem quis quadriennij silentio amittit.

l. Duodec.

In principio & veritatem istius legis, & sequentis. Vide quæ latè cumulat Ias. *in Auth. quas actiones, col.* 1 *nu.* 5. *&* 6. *supra de sacrosanct. Eccles.*

l. Omnes. 2.

In materia vide latè per Balb *in tract. præsc.* 2. *par. prin.* vbi limitat hanc legem pluribus modis, præsertim q. 8. & per Fel. *ad cap. quæ in ecclesiarum, num* 34. *vers. sed pro intell. extrà de consti.* Mars *a d l.* 1. *§. cum quidam, D. de quæstion.* Bellon. *cons.* 51. Ias. *ad Auth. quas actiones, nu.* 5. *& sequen. C. de sacrosanct. eccles.* Paris. *cons.* 1. *&* 121. *libro* 1. Rom. *sing.* 618. Soc *cons.* 121. *nu.* 25. *lib.* 4. & latius supra *ad* l. *bene à Zenone*, Ias. *consilio* 34. Panor. *consilio* 94.

l. Bene à Zenone. 3.

Nota istam legem & eam limita. 1. non habere locum, quando Princeps sciebat rem esse alienam, Gloss est *in* l. 1. *C. de alien. vers. si, libro* 10. Ad hanc legem vide Bald. *consilio* 253. Dec. *cons.* 357. Rom. *cons.* 298.

¶ Ad Glos. *in verb. vt ex nostra iussione*, ex qua colligitur, quòd priuatus, si velit fiscum conuenire, debere veniam à Principe: tanquã libertus à patrono petere. Vide Rom. *singu.* 9. Et ibi D. Nicol. Pig.

¶ Secundo limita, non habere locũ in Ecclesia donataria Principis, glossa est singularis *in c. quicunque militum*, 12. *q* 2.

¶ Limita tertiò, si Princeps donauit res Ecclesiæ, quia tunc non currit præscriptio, textus est notabilis *in d. c. quicunque.*

¶ Limita & quartò in dote, *l.* 1. *col.* 3. *numero* 10. *soluto matr.* Ad glo. fin. ad verb. *insulas*, vide per Lud. *cons.* 238. ad quod non solet allegari, quòd priuilegium ante coronationem concessum non valet. Vide Luc. de Penna, *in l.* 1. *de aur. cor. libro* 10. vbi etiam quando rex coronari debeat, & quot lapides corona debeat habere vel continere, & an sepeliri cum corona debeat.

¶ Si quis emit aliquam rem à Principe, vel à fisco, non potest ea res vindicari ab emente. Sed adde 8. fallentias Socin. *reg.* 424. *incip. res aliena.*

¶ Hanc legem intellige post traditam possessionem à Principe secundum Bald. *in c.* 1. *§. fin. de noua form. fidel. in vlt. col* & omninò leuis occasio tollit beneficium *dicta l.* 2. Bald. in *proœm. decret.* Imo de Iure Canonico non seruatur, vt refert Iohannes Fabr. *in §. fin. Inst. de vsucap.* nec etiam ista lex habet locum contra eum, qui habet titulum ab eiusdem Principis antecessore. Textus est *in vers pro parte, c.* Abbas, *de re iud. in* 6. Et voluit Lud. *consilio* 298. *incip. omnipotentis Dei.*

¶ Item habet locum in solo Imperatore, & eius vxore. Item solum quando Imperator credebat rem esse suam, & vendebat vt suam. Itẽ requiritur, quod tẽpore quo iudex vendit, possideat ipsam rem. Ista posuit Ias. *in d. Auth. quas actiones, S. de sacros. Eccl.*

¶ Et ad limitationem d. l. vide Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum, ext. de constit.* & an impediat litis ingressum. Vide And. de Isern. *in consti. de regni. incip.* exceptio filiationis. Et non habet locum

locum, quando in priuilegio Principis dicitur *saluis iuribus alienis*. Ita And. de Iser *in tit. quæ sint regalia, in verb. & bona committentium crimen læsæ maiestatis, in 5 col.* quem omnino vide. Et Dec. *cõs* 357 vbi dicitur, quòd illa lex habet locum quando apparet, quod Princeps voluit vti plenitudine potestatis, de quo per Modern. Neap. *in constit. exceptiones.*

¶ Angelus, *per d. l. benè, in l. item si verberatũ, D. de rei vend.* dixit, quod Imperator de potestatis plenitudine potest auferre dominiũ rei alienæ, nulla subsistente causa, & dicens contrarium mentitur, secundum eum. Et idẽ ipse tenet *in l. 3. in §. si is pro quo, D. quòd quisque iuris.* Et *in l. omnes. sup. de quadr. ann. præscriptione.*

¶ Adde, quòd contra Ang. de hoc consuluit Soci. eum referẽdo *in cons. 144. in c. vnica bulla Bonifacij, vers. seu fundamentum, in 2. parte, charta 14.* Quæ sententia Socini est tenenda, cum sit communis secundum Napo. Fulg. *in l. fin. supr. si contra ius & vtilitat.* & rationi consentanea.

¶ Et ad finem huius legis, vide quinque fallentias positas per Felin. *in c. quæ in Ecclesiarum, col. 12. numero 35. vers. 1. enim limitatur, extra de constitut. fol. 25.*

¶ Non habet locum nisi in solo Imperatore, & vxore eius, nõ in inferioribus à principe. Dec *cons.* 357 vbi latissimè Soc. Iun. *cons. 82. numero 35. & consilio 92. numero 9. libro 4.* in materia Paris. *cons. 1. num. 122. libro 1. consil. 27. eodem lib.* Rom. *singul. 618* Zoannet. *in tractatu de differ. inter ius canonicum & ciuile diff. 63* Socinus Iunior *consilio 69 in fine, libro 1. & cons. 113. & 174. numero 33. volum. 2.* Bello. *cons. 51 & 59.* in materia per Ias. *ad Auth. quas actiones, numero 9. C. de sacrosanct. Eccles.* Abb *in consilio 3. 1. colum. volum. 2.* per Feder. *ad c. quæ in ecclesiarum, numero 34 extra de constitut. & ad c. cum olim, de sent. & re iud.* Bald. *cons. 253. 112. & 366. vol. 1. & cons. 359. volum. 3.* Ruin. *cons. 48 libro 4. & consilio 31 volu. 5.* Cur. Iun. *cons* 165. 142. 143. & 174. Rim *ad §. 1. nu. 56. & sequen. Institut. quibus alien. lic. vel non,* Diaz. *regul. 426.* Duen. *reg. 238. emens,* vbi plene tradit regulam huius legis cum 13. limitationes latissimè Port. Imol. *lib. 2. conclus. vtri. iur concl. 42.* vbi ponit 20. limitationes Socin. *cons. 46. lib. 4.* Gramma. *decis. 65. numer. 78.* Roland. à vall. *in tract. de lucr. dot. q. 3. nume. 4. cum plurib. seq. & q. 105 numero 17. & 19.* vbi quod non habet locum in rebus dotalibus venditis, nec in quarta debita vxori inopi, vigore *Auth. præterea vnde vir & vxor.* Bened. Bon. *lib. 1. de censib. arti. 16 numero 40.* Declara *vt per* Socin. Iun. *consilio 65. num. 6. lib. 3.*

¶ Zoannetus *rer. quotid. c. 27.* Bartolomeus de las casas *tract. an princeps subditos à regia corona alienare possit, §. 3.*

Tit. 38. Ne rei dominicæ vel templorum vindicatio, temporis præscriptione submoueatur.

De templis paganorum non Christianorum intelligit.

l. Sæpenumero. 1.

De seruis liberti, & colonis principis loquitur hæc lex qua de re D. Goth. hîc.

l. Vniuersas. 2.

Panormitanus *cõsilio 74. duo principalia, parte 1.* Bald. *consil. 429. quidam, parte 1.* Forcat. Necyom. *dial. 19.*

l. Si qua. 3.

Vide Papon. *3. notar. c. des lettres de fief. soli de assignation.*

Tit. 39. De præscriptione triginta vel quadraginta annorum.

Notã ad intellectum huius tituli, quòd in actionibus personalibus præscribitur spacio triginta annorum, *l. sicut, & omnes.* In eodem tamen, vbi cum actionibus personalibus est coniuncta hypotheca bonorum, tunc est necessarium tempus quadraginta annorum, *l. cùm notissimi, §. 1. j. eod.* Et propterea dicitur in ista Rubrica *de præscriptione 30. annorum vel 40.* Et dicit idem Fulg. *cons* 123. hac retenta opinione, quod pactum de reuendendo, & de retrouẽdendo præscribitur spacio triginta annorum, si tamen in instrumento adsit hypotheca bonorum, requiritur tempus quadraginta annorum.

¶ Et de intellectu istius tituli, vide Curt. Iun. *cons. 174. col. 8. in fin.* Et Aymon. *cons. 148. num. 6.* vbi pulchrè Ias. *cons. 209. col. 1. circa fin. 2. vol. circa fin.* Plenè Aymon. *cons 146. per totum,* vbi pulchrè loquitur. Etsi præscriptio triginta annorum non opponatur per partẽ, an iudex poterit supplere & admittere, dicas quod non. Ita in decis. Delphin. 221. Cuiac. *30. præscrip. & lib. 9. obs. c. 24.* Procop. *1. & 3. de bello vuand.*

l. Cum adsueueres. 1.

Vide Cuiacium, supra dicto iamiam loco.

l. Male igitur. 2.

Iason. *cons.* 37. Quando introducta fuerit præscriptio 30. annorũ declarat hic D. Got.

l. Sicut. 3.

Per litis contestationẽ regulariter interrumpitur præscriptio, & perpetuatur actio, *d. c. sicut, & d. l. cũ notissimi, j. eod.* quæ corrigitur per c. *mala fidei. de reg. iur. in 6 & per reg. vel c. fin. de præscript.* Vide Barto. *in l. sequitur, §. si meam, de vsucap.* vbi dicit, quòd non est decis. Delphin 299. Ad eãdem l. sicut, vide Soc. *reg.* 30. *vel* 38. Fer. *caut.* 38. Guid. Pap. *decis.* 199. Ad gloss. in verb. *persecutione.* Diaz. *reg.* 509. Conc. *lib.* 1. *q.* 6. Bar. *cons.* 59. Dec. *cons.* 29. Fulg. 127. Cum. *consilio* 147.

¶In ead. l. in vers. *sed pupillari ætate dũtaxat* pro intellectu istius Legis. Vide Glo. *in §. sed quod sanctitum, in vers. aliqua impubes*, & tunc incipit currere præscriptio cõtra pupillum, cùm est effectus pubes, vt hic etiam Bart. *in consilio* 129.

¶Omnes actiones quæ minori tempore non tolluntur triginta annis tolluntur. An istæ leges quæ loquuntur cum mala fide, sint hodie correctæ *per c. fin. extrà de vsucap. & c. possess. mala fid. de reg. iur. in 6* Bar. *ad l. sequitur, §. si viam, nu.* 2. *de vsucap.* tenet quòd non, sed in contrarium est cõmunis opinio quòd omnia iura ciuilia disponentia præscriptionem currere cum mala fide, hodie de iure canonico sint correcta. Ferr. *caut.* 38. Cepol. *caut.* 46. Fel. *ad c. fi. nu.* 1. *de præscrip.* Guid. Papę *sing.* 40. Rim. *Instit. quibus alie. licet vel non, in princ. nu.* 115. Crau. *de antiq. temp.* 4. *par. sect. materia ista, num* 56. Annib. de Cano. *ad l. naturaliter, D. de vsucap. nu* 313. *cum seq.* Cepha. *consil.* 102. *num* 19. 1. *par* 4. *Cuiac. libro* 18. *obseruat. capite* 26. & *c.* 3. *de præscript. & libro* 3. *obseruationum* c. 39.

l. Omnes. 4.

Bolog. *consil.* 55. Dec. *consilio* 29.

¶Omnes actiones quę trigenta annorum spacio, vel minori non tollũtur quadraginta annorum spacio tollũtur. Crauett. *in tract. de antiq. temp. in* 4. *par. sect. materia ista, numer.* 56.

¶Ad vers. ibi, *si per h. l. specialiter*, vide de hac clausula multa per Felin. *ad c. nonnulli, colum.* 9. *de rescriptis.*

¶Ad vers. *quicquid autem.* & de istorum verborum interpretatione, latè Dec. *consilio* 29. & *no. ampl. h. l.* vide Ioan. Cephal. *consilio* 240. *numero* 10. *volum.* 1. Quis fuerit author huius præscriptionis, declarat hic D. Goth.

l. Præscriptionem. 5.

Vide Nouel. Maioriani de Curialibus.

l. Competit. 6.

Ad istam legem, vide Parid. de Put. *in tract. feud. chart.* 72. vbi plenè, quod si emphiteuta steterit per triginta annos, quod non soluit, an possit deinde peti census.

¶In eadem lege in vers. *ideoque*, d. §. est canonizatus, *in c. placuit. §. Sabinus. ibidem q.* 3.

¶Præstatio tributi quæ fit in re, cognito vniuersalis dominij tempore non tollitur. Adde Guid. Papæ *n. t.* 6. & *q.* 361. Rom. *cons.* 166. 198. 252. 275. Curt. Iun. *cõs.* 60. & *vlt.* Alex. *consilio* 30. *vol.* 5. *numero* 11. *cum seq. & cons.* 136. *volu.* 2. Cuiac. c. 31. *de præscription.*

l. Cum notissimi. 7.

Vide Felin. *in materia interruptionis & perpetuationis, ad c. illud. extra de præscript.* Ruin. *consilio* 118. *libro* 4. Ias. *ad l. fin. D. de eo per quem factum erit.* Curt. Iun. *cons.* 174. Balb. *in tract. præscript.* 6. *par. prin.* Annib. de Can *ad l. naturaliter. D. de vsucap. numero* 27. 31. 33. & 34.

¶De ista lege & quanto tempore finiatur actio hypothecaria. Aymon. *cons.* 118. *nu.* 6. vbi notabiliter. In glossa, in vers. solam conuenné istud, quod in gl. dicitur, quod mutus possit cõtrahere matrimonium. *vt in l. mutus. de iure do. & c. tua, de sponsalibus*, & refert & tenet Alex. *in l.* 1. *in* 2. *col. de verb. oblig.* limitatur tamẽ & restringitur, nisi præcedat ãnuli immissio, quia tunc facto ostenditur voluntas. Bart. *cons.* 6. *nu.* 6. & *nu.* 24. *vol.* 1. & vide Baldũ *cons.* 200 *n.* 3. vbi pulchrè. gloss. *in verbo, solam.* hãc glos. pro singulari allegauit Angel. Arctin. *in §. mutum. Instit. de verb. oblig.* Et Alex. *in l.* 1. *in* 2. *coll. de verb.* & an possit contrahi matrimonium, vide per Abbat. *in c. me, & in c. cum apud, de sponsalibus*, & in quantũ ista glos. vult, quod in matrimonio sint necessaria verba in valentibus loqui: vide per Iasonem *in l. si stipulator, §. si incipit. ff. de verb. obligat.* adde Vurmser. 1. *pract.* 28 c. 3. Cuiac. *libro* 15. *obs.* c. 4. & *libro* 18. *obser.* 22.

l. Si quis emptionis. 8.

In glossa, in verbo, *actionem*, an præscribẽs possit agere rei vindicatione, contra virum, dominium possidentem, licet nõ clarẽ. gloss. hic decidat: de hoc est text. *in c. placuit, §. præscriptio* 15. *quæst.* 3. vbi habetur, quod vtilis rei vendicatio intendatur.

¶Agenti petitorio nomine contra spoliantem, non obstat exceptio dominij. Pro intellectu vide Doct. *ad l.* 4. *§. Cato. D. de verb. obli.* vbi Alex. *super* 3. *Bart. opin* Alciat. *nu.* 74. & secũdum nouissimam editionem *nu.* 92. Ias. *nu.* 24. *vers. quarta cõclusio:* Socin. Inn. qui conatur tueri, Bart *n.* 116. *vel n.* 65. Lãcel. Galiau. *n.* 40. Or-

40.Orman.Dec.nu.332.244.& 247.Bolog numero 96. De exceptione præscriptionis vide Oldendorpium *cap 43 de exception.*

l.sæpe quidam.9.& vlt.

De præscriptione triginta vel quadraginta annorũ, vide glossam *in l. post acceptũ*, & ibi Bar.*de rei vend.*Et Iaſ.*inſtit.de act.§.penales,in numero* 12.*&* 18.*Cuia.cap.*31.*de præscript.& lib.* 18.*obseruat.c.*29 *adde l.1.§.de præscription.long. tempor.*

Tit.40. De annali exceptione Italici contractus tollenda, & de diuersis temporibus & exceptionibus, & præscriptionibus & interruptionibus earum.

Hæc præscriptio tollitur à Iustiniano.

l.super.1.

Nota volenti agere non currit præscriptio & an reperiatur casus quod nõ voléti agere currat præscriptio,vide Iaſ.*in §. rursus,in 6. col.inst.de act.*Et vide Bar.*in l senat.consul.ff de off.præsid.*de quo percipitur istud dictum non voléti agere nõ currit præscriptio:vide Dec. Capel.Thol 67.Panor.*consi.*5.Cuiacium *lib.* 2.*obs.*18.*& in proœm.Inst.*13.

l. Vt perfectus.2.

Baldus *consilio* 394 Zaba.*consilio* 121.Vurmſ. 1.*pract.6.obs.*17.Papo.3.*notat.*19.

l.si ex multis.3.

In fine:Notat quod licet libellus obscurus nõ admittatur,*in l.edita,supra, de edendo*,tamen ad interrumpendam præscriptioné admittitur,vt per Bart.*in l.hac lege fin.1.opp.*hoc intelligit parte non opponente,vt per Alex. *conſ.*31.4.*parte*,& Decius *in l.edita in quadã apostilla*.In eadem glossa in verbo,*idem quæro*, Nota quod libellus ineptus procedit,si pars aduersa de ineptudine non opponat & valet processus in decis.Delph.221. vbi etiam an à tali grauamine possit reus appellare, & pro intellectu istius legis vide Dec.*in d.l.edita.§. de edendo verb.*Adde *in l.eadem.§.eodem* Bald. *in ista l.in glossa,in verbo,Socio* dicit quod licet dicatur nulla præscriptione obstãte,nõ per hoc præscriptio cẽtenaria excluditur,vt elegantissimè D.Decius *in conſ.*254.Oldr. *consi.* 121.Panorm.*conſ.*5.

Tit.41. De alluuionibus,& paludibus & pascuis ad alium translatis.

Vide Nouel.Theod.*de alluuionibus, vide l.* 30.*in fine*,D.*de verb.signif.*

l.Quamuis.1.

Baldus *conſ* 156.Cornel.*conſ.*322.*& consil.*15. Naturales cursus fluminis aduertere nõ licet *vt D.ne fluminibus.*

l.Hi quos.2.

Romanus *consil.*417 Baldus *con.*410.De Nilo,vide Auson *epigr.*3.

l.Ea quæ.3.

Ad istum textum vide Dec.*cõſ.* 147.*in vlt. col.*Fran.Cur.*conſ* 56.Bolog. *conſ.*14.vt Gloſſ. *in ca.cum M.extr.de conſt.*Hæc autẽ lex extat apud Aggæum Vrbicum *libro de limitib.*

Tit. 42. De sententiis præfectorum prætorio.

Nota hîc quod à præfectis prætorio non appellatur.

l Litigantibus. 1.

Vide Cuiac.*in Nouell.*8.*in fine.*

Tit.43. Quomodo & quando iudex sententiam proferre debeat præsentibus partibus,vel vna parte absente.

Vide Gellium *libro* 17.*obs.c.*2.

l.semper.1.

Iudicari pro absente potest.

l.Cessante.2.

Nota quoad ad hoc, vt valeat sententia requiritur citatio peremptoria,vt hic apparet, &adde *l.peremptoriã*, D.*de iud.*vide Soc:*in reg.* 437.*incip.sententia ad hoc*,Panor,*conſ.*38.

l.Ab eo.3.

Nota sententiam quòd tempus appellandi non currit nisi à tempore sentétiæ,de sententia contra se lata in dubio præsumitur in ignorantia de probatis,&ideo qui impugnat appellationé,debet probare sententiã appellationis,& quòd transierũt eo die.Paul.*conſ.* 281.*In causa ista,col.2.numero 7.nu.seq.vol.*1.& adde in hãc materiã Capit.*deci.*119.& Math. 344 veruntamen nota,quod quando litiga-

tur per procuratorem, non requiritur sententia domini. Ita Nicol. *in c. quoniam contra, de probat.* vide Socin. *in reg. 34. ad Gl.* vide Cepol. *caut. 5. in fine.* Contumax is vere non est qui ignorauit se in ius vocari.

l. Vt proponis. 4.

Ista lex ait, quod statim lata sententia de legatione atque functus sit officio quem teneri, & hic & per Bart. *in l. a diuo Pio, in 2. col. ff. de re iud.* & de hac lege vide Bar. *in cap. Audiuisti, n 48. D. de ff. delig. & etiam n. 67.* & nota quod iste textus loquitur in iudice delegato ad vnam causam, tunc enim quia functus est officio suo si sententia reperitur nulla, non potest de nullitate cognoscere, secus in iudice delegato ad vniuersitatem causarum: quia potest iterum cognoscere & pronunciare, si sententiam nullam tulit. vide Capel. 38. *decis Boer. 6.* Die feriato sententia prolata vitiatur Oldend. cap. 23. *de sentent.* Cuiac 8. *obseru. cap. 30.* Vurmser. 1 *pract.* 22. *obs. 3.*

l. Si vt proponis. 5.

Vide Oldend. c 24. *de sententijs.*

l. Si præses. 6.

Sententia vel alius actus contra minores indefensos factus est ipso iure nullus, & idem iudex de nouo cognoscere potest. Adde post Bal. & alios hic Guid. Papæ *decis.* 11. Vtrum sententia lata super desertione appellationis sit interlocutoria: & ad hanc legem adde post Rot. Rom. *decis.* 4. 340 341. *dubitatur in nouis.* Paris. *consilio* 54 *num. 43. lib. 3.* Bellon. *libro 3. supput.* cap. 17. Iac. Menoch. *in tract. de arbit. iud. lib. 1. q. 67. num. 3.* Vurms. 1. *pract.* 24. *obs* 17. 20. 21. 22. vbi de deserta appellatione loquitur.

¶ *Circunduxit.* Circunducere causam appellationis, Galli vocat, *mettre l'appellation & ce dont a esté appellé à neant,* sic etiam Circumducere edictum. *Rabatre vn defaut.*

l. Ea quæ. 7.

Paulus 5. *sent. 5. §. vide* l. 1. § *pen. qua sentent. sine appell.*

l. Consentaneum. 8.

Limita vt per Fel. 15. *modis, ad c. licet, extra de prob.* Bolog. *ad l si finita. §. Iulia, n. 44 ff. de dam. infect.* & ibi Micha. Vrcur. *n. 201. & 226.* & vide not. repet. *ad d. l.* per Nicol. Boer. *in 8. volum. repet.* Menoch. *in tract. de arbitr. iud. lib. 1. q. 74. num. 35.*

¶ Ad Gloss. in verbo *contumacia,* quando dicatur verus contumax post Glos. hic. Vide Thom. Gram. *consil. 44. Redemptoris, num. 26. & 27.* Mars. *sing. 53. & 91.* Fel. *ad c. in nomine domini, col. um. 5. de test.* Paul. 5. *sent. tit. 5. §. 6.* Cuiac. *lib. 18. obser. cap. 30.*

Auth. Qui semel.

¶ Necesse est persequi iudicium super libello vsque ad finem causæ: limita vt per Alexand. *ad l. si prius, num. 41. D. de noui operis nunciat* & ibi per Ias. *numero 10. & ad l 1. nu. 4. C. de Carbon. edict.* vide Bartolum *ad l. edita, num. 11. cap. de edend* Et ad hunc textum Socin. *in regul. 3* vbi limitat Rot. Rom. *decis.* 99. & 402 Afflict. *decis. 173.* fallit si vellet renunciare liti, *l. postquam liti. C de pact.* Felin. *a. cap 2. num. 14. extra de libell. oblat.* Adde ad hunc textum Alexand. *cons. 122. lib. 5.* cum his quæ ponit Dec. *ad l. postquam liti. num. 18. C. de pact.* fallit iste textus in casu *cap. pastoralis.* Felin. *ibi num. 19* Roman. *ad l 1. n. 2. cum seq.* & ibi alij Doct. *C. de Carbon. edict.* per omnes. adde l. edit Paris. *cons. 108 num. 22. libr. 1.* Quid in excommunicato Afflict. *decis. 268.* Abb *ad c. exceptionem, de except. in.* Quod si cepit agere, & velit desistere, possit cõpelli ad prosequendum iuxta hunc textum limita nisi iudex ex officio eum repellat, quod potest inuita parte. Dec. *ad c. intelleximus, n. 71. de iudic.* late & not. Ces. Contar. *in repet. ad l diffamari. C. de ingen. & manum. ff in ampliat. 24.* Adde Claud. Marmer. *ad l. naturaliter. §. nihil commune, nu. 150. D. de acquirenda possess.* post Alexand & Iason. *ibi n. 117.* Rom. *sing. 409.* Bapt. de S Blas. *in tract. correlat. nu.* 49. Roman. *cons. 133. ad fin.*

¶ In ead. Authen. in Glossa, in verbo, *locum habet. in vers. & idem dico, si est præsens.* hæc Glossa ab omnibus scribentibus communiter reputatur singularis, quoad hoc, quod quis non possit compelli ad contestandam litem, & sic vt respondeat. Sed ex primo decreto peruenitur ad missionem in possessionem, vt etiam Bartol. tenet notab. hic *in 4. col. in 6. q.* quam tene menti.

¶ In ead. glos. ad fi. pro intellectu Gl. vide Bartol. *hic. col. 1 in 1. opp. & in leg. edita, in 4. col. vers. sumus expediti. super de edendo.* & Ias. *in §. si minus, in leg. 3. col. Instit. de actionibus.*

¶ Ad istam Auth. vide limitationes positas per Socin. *in reg. 5. alias 50. incip. Auth. Qui semel.* Rom. *cons. 431.* Bart. *cons. 100.*

¶ In ead. Auth. §. *qua citatio.* pro intelligentia huius §. vide Alciat. *parad libro 2 c. 4.*

¶ Ad istam Rubricam vide Alciatum *libro 10. dispunct. c. 21.*

l. Tres denunciationes. 9.

Sententia nõ nocet absenti ex causa probabili & necessaria.

l. Cùm non. 10.

Facit *l 4. supra de procurat. l. 1. supra quibus ex caus. maior.*

l. Cum

l. Cum præsentibus. 11.

Vide l. *vlt. inf. sentent. rescind. non poss.*

Tit. 44. De sententiis ex periculo recitandis.

De lectione huius Tituli vide Alciat. *dispunct. ca. 21.* Sext. Ruff. Isidor. 1. Hoc Galli vocant *vn diton, ou breuet*, Cuiac *libro 5. obser. c. 15. in fine.* Cicero 1. *de legib.* Oldendorp. c. 20. *de sentent.*

l. Arbitri. 1.

Arbitri sententia nulla est si dicta tantum, non scripta aut lecta.

l. Hac lege. 2.

Sententia debet esse cōformis libello, quo ad modum dicendi, secundum Bald. *in vers. ex libello.* & etiam Io. Fr. *in c. quoniā contrà. in vers. interloqutiones. vers. vlterius sciendū, extr. de probat.* & in dom. sæpe, *in vers. iuxta petit. extra de verb. sign.* sed adde 17. fallentias ad istud dictum positas, per Icha *in addit. incip. vt in l. fin. C. de fid. liber. & in c. cùm inter, extra de consuetud.* ibi adde Abb. Bald. *consilio 50.* Oldr. *consilio 119.* Fulgos. *consilio 110.* Seneca *in declamation.* Apulei. 1. *Florid.* Cassidor.

l. Statutis. 3.

Quid autē si iudex est illiteratus, quòd sententiā nesciat legere, an possit per alium sententiā proferre. vide Felinum *in c. sciscitatus. 5. col. vers. illiteratus, extra de rescript.*

In Glo. in verb. *proferant per se, non per aliū.* vide per Socin. *reg. 249. incip. iudex sentētiam.* Nota hic sententiam diffinitiuam scripturam requirere.

Auth. Nisi breues.

Oldrad. *consi. 159.*

¶In breuibus causis nō requiritur scriptura. Adde Mathes. *not. 1. & 2.* Bal. *ad l. imperium. D. de iurisdict. omnium iudic.* Soci. *in regul. 5. in prima fall.* Felin. *ad c. sciscitatus. versi. illiteratus. de rescrip.* Rom. *sing 52.*

Tit. 45. De sententiis & interlocutionibus omnium iudicum.

l. Non videtur. 1.

Nota, quòd de iudicio agitato per procuratores, sententia condēnatoria in procuratoris persona debet fundari, idem in iudicio agitato per tutorem. Adde Socin. *reg. 280. vel 437.* Nemo addec. 1. *extra de constit. & c. de libellis 20. distinct.*

¶In eadem l. ibi *non exemplis.* vide tres fallentias Socin, *reg. 280. incip. legibus.*

¶Sententia omisso procuratore lata contra dominum, qui nunquam fuit in iudicio, ipso iure nō valet. Nō habet locū in œconomo & tutore, qui generalem habet administrationē. Sed loquitur in procuratore simplici, qui contrahendo cōcepit verba in eius personam. Nam tutor, & œconomus concipiunt verba in eius personam. Dec. *ad c. licet causam, in fi. extr. de probatio.* adde Rom. *singul. 20* quòd iste textus fallit quando agitur summariè. Ias. *ad l. furioso. D. de re iud.* idem habet locum de iure ciuili, secus de iure canonico, Rom. *d. sing. 20.* Ang. *cons. 98. procurator,* Boer. *decis. 185. Quæritur in prin.* in materia idē Ro. *sing. 452.* Socin. *reg. 316.* Bapt. de S. Blas. *in tract. correlat. num. 17.* Oldendorp. c. 25. *de sententiis,* Vvrms. 1. *pract. c. 22.*

l. Si arbiter. 2.

Bar. *cons. 17.* Rom. *cons. 506.* facit l. 3. D. *de off. præt. &* l. 1. *sup. de testam.*

l. Præses. 3.

Sententia absolutionem vel cōdemnationem requirit, alioquin nulla.

l. Prolatam. 4.

Rom. *cons. 321.* Vide Oldendorp. c. 11. *de sententiis* l. 12. *D. de appellation.*

l. Cum eorum. 5.

Sententia sub modo lata valet: & modus seruandus est.

l. Cum sententiam. 6.

Oldr. *con. 87.* Vide Oldendor. c. 25. *de sententiis.*

l. Ex stipulatione. 7.

Vox *Iudicis omnis,* non continet authoritatem.

l. Libera. 8.

Oldrad. *consi. 249.* Bald. *cons. 164.* vide l. 46. *ff. de verborum significatione.*

l. Post sententiam. 9.

Iudex de eadem re suam vel antecessoris sententiam retractare non potest.

l. Nulli. 10.

Statuere qui non potest nec interdicere.

l. Cum iudex. 11.

Pet. Fab. 1. *semest. 23.* loquitur de ordine huius legis.

l. Iudices. 12.

Forcatulus *in Sphæra legali.*

l. Nemo. 13.

Cepol. *cons. crim. 8. dicendum est.* Legibus non exemplis iudicandum est, vt l. 12. D. *de off. præs.* & l. 1. C. *de vet. iur. enuc.*

l. Cum Papinianus. 14.

Clericus conueniens Laicum coram iudice laico, ille laicus poterit coram eodem iudice conuenire clericum de crimine ciuili: & si feratur sententia contra clericum, valebit acsi esset suus iudex, adde c. 1. *&* 2. 11. *q.* 3. *nec reconuenire.* Quia in crimine non admittitur reconuentio, c. *neganda.* 3 *q* 11.

¶ Reus potest reconuenire actorem, corã eo iudice, coram quo est conuentus, licet alias ille non sit iudex competens, quæ actio locum habet, etiamsi sit reconuẽtio pro causa diuersa & separata à causa conuentionis. Sed vide 18. fallentias Socin. *n reg.* 412. *incip. continet actor.* vide Glossam *in c. at si clerici,* 401. *de iudiciis.*

Auth. Et consequenter.

Reconuentio apud eundem iudicem fieri potest.

l. Constitutio. 15.

Hæc constitutio deest in plerisque exemplaribus, Cuiac *lib.* 11 *obs. c.* 2. Iustiniani eam esse tradit.

l. Cum solitum. 16. & vlt.

Cuiacius *lib.* 9. *obs. c.* 23.

Tit. 46. De sententia quæ sine certa quantitate profertur.

Oldendorp c. 18. *de sentent.* Vurmſ. 1. *pract.* 22. c. 2.

l. Cum iudicem. 1.

Panorm. *cons.* 28. Quæ sit ratio dubitandi huius legis declarat hic D. Goth.

l. Quanquam. 2.

Vide l. 5. *&* l. 59. D. *de re iudicata.*

l. Hæc sententia. 3.

Nota, quòd tunc valet, quando refert se ad libellum, & acta, quando in illis est certa quantitas, alias est ipso iure nulla, hoc percipere in iudiciis singularibus, secus verò in generalibus, vt supra *si pars hered. pet.* l. 1. §. *fin.* Et *supra de rei vend.* l. *qua de tota*, §. *& incerta,* & Gloss. notab. *in* l. *ait prætor,* §. *si iudex, de re iud.*

¶ Sententia quæ non continet certum per se vel per relationem ad aliud, est ipso iure nulla, vide in materia late per Fel. *ad c. cum venerabilis*, *extra de except. &* ad c. *illa extra de accusa.* in. Paris. *cons.* 49. *ad fin. lib.* 3. *& consi.* 33. *libro* 4. Maran. *de ordine iudicio.* 3. *& vltima parte, sexta part s principalis.*

¶ Adde Bald. Nou. *in tract. de dot.* 2. *part. prin... a... colum.* 2. *&* 3. Doct. *ad Rub.* D. *solut. matrim.* præcipuè Alex. *columna penult.* Socin. *numero* 39. Rip. *numero* 47. Vinc. Salui. *numer.* 138. Hannib. de Cano. *numero* 458. Ruin. *consil.* 58. *libr.* 5. c. 134. *eodem volum.* Phan. *in tractatu de lucro dot. super Rubr. in ver. de dote, numero* 29.

l. Hæc sententia. 3. & vlt.

Panorm. *con*... 44. *in præsent parte* 1. Fauore ne quidem dotis valet sententia, sine certa quantitate.

Titul. 47. De sententiis quæ pro eo, quod interest, proferuntur.

Vide Alciat. Donell. hic. Hotom. 1. *obs.* 10. *&* 11. Forcat. *Necyom.* 37.

l. Cum pro eo. 1.

Gloss. *in verb. dupli. in vers. primum semper venit.* Licet partium vel interesse conuentum totum semper veniat in obligationem: tamen hoc limitatur, quando sumus in obligatione alicuius pecuniariæ quantitatis, quando tunc non venit, hoc est, si Titio centum mutuasti, vt intra certum tempus daret, præstaret tibi centum & viginti, & hoc propter vsurarum suspicionem, *vt in* l. *rogasti*, §. *si tibi erit*, vbi Bald. D. *si cer. pet.* & vide Ias. *in* §. *omnes autem, in* 4. *col. numero* 14. *Instit. de actio. & dec. hic in* 11. *col. &* Dec. *in cons.* 3...

¶ *In eadem l. in fin* nota quod per illam legem corrigitur, l. *si sterilis*, §. *cum per venditorem*, D. *de act. emp.* quæ volebat, quòd per moram petatur interesse ratione damni, & non ratione lucri cessantis, quod secùs est hodie per hanc legem, vt plenè Bart. hic dicit Bald. Salyc. & in hoc duntaxat corrigitur ille §. quando sumus in lucro, in quo vt plurimùm operatur industria, vt quia solitus erat mercari, & negotia exercere, quemadmodum vt suprà dixi, tunc eo casu non solùm venit interesse ratione damni passi, sed etiam ratione lucri damni cessantis, vt notatur per Bartolum *hic in* 9. *colum. in prin. & in* l. 3. §. *fin.* D. *de eo, quod certo loc.* Quando verò non erat solitus creditor mercari & negotiari, tunc remanet incorrectus. *d.* §. *cum per vendi-*

venditorem. Et hoc facit pro mercatoribus,& iis , qui soliti sunt negotiari. Adde etiam Bart. *in dicta* l 5. *antepe. D.quod certo loco*, vide Castr. *in* l. *curabit, supra de act.emp.* vide Alex. *in* l. *diem functo , in 3 col.* D. *de off.assess.* & Dyn. *in reg.1.de reg.iur.in quibus in reb. Item licet ratione lucri.*

¶Latissimè per omnes in rep.& Add. Forc. *in negot.iur.dial.42.& 43.per totum.*

¶Ad vers *per suam subtilitatem*, vide Ruin. *ad l.stipulationes non diuiduntur, vlt.col.de ver. oblig.* per Aret. *in §.omnes autē, n.7.inst.de act.*

¶Ad vers *cùm sciamus* , Adde Menoch. *in tractatu de arbitr.iud.libr. 2.cent.3.cas.260.nu.* 18. Cuiac. *lib 16.obs.c.34.*

¶Bald. *cons 33 considerandum, parte 4.& 291. quæstione parte 1.& 343.examinanda, ea parte,* Ioh. de Ana. *consil.76.visis* , Maria, Socinus *cons.2* sequendo ordinem, Iason. *cons.109.in quæstione, parte 1.* Socinus *consilio 145. assue, parte 3.* Oldr *cons.234.factum,* Bald. *cons.1.9.proponitur, & 270.ad euidentiam, & cons.3.Titius, & 482.magnifi.& 445.Titius, parte 1.* Cornel. *cons.166.videtur, parte 4.& 207.viso , eadem parte,* Roland. à Valle, 1. *cons 35.* Oldendorpius c. *de sent.& re iudicata.*

*Fachineus *controuersiarum iuris.lib.1.c.48.* In hanc legem Commentariorū edidit Antonius Cōtius, cū Tractatu Antonij Fumei.

Tit. 48 Si à non competenti iudice iudicatum esse dicatur.

Vide Oldendorp. c. *de sent.& re indicata.*

¶Nota, quòd sententia lata à non suo iudice, non valet, quam nullitatem resultantem, & defectum incompetentię semper pars opponere potest, allegatur Gloss. *in dec.1.de seq. possessione & fructu* , per quam est textus,& ibi bona Gloss. *in* l. *non erit,§.datum, D.de tutoriur.* Et idem si iudex sęcularis condemnat clericum propter delictum, non perdit testamenti factionem. Bald. *in* l. *si quis filia* , D. *de iniust.testamento.* Imò etiam si commissus reus est, adhuc, reus incompetens non potest puniri. Bald. *in* l. *testa.supra de test.* Hæc omnia, planè examinantur *in c.si clerici, numero 11.de iud.& vide consilium* Ang.198.

l. Iudex. 1.

Facit l. 7. *supra ne de statu defunctorum, &c.*

l. Si militaris. 2.

Iudex militaris , de causa ciuili iudicare non debet.

l. si de proprietate. 3.

Rom. *cons.250 circa primum.*

l. Et in priuatorum. 4.

Vide Glossam *in c. at si clerici , 4.extrà de iudic.*

Tit. 49. De pœna iudicis qui malè iudicauit, vel eius qui iudicem, vel aduersarium corrūpere curauit.

Vide Bart. hîc,& adde, quod iudex iudicādò secundùm opinionem doctoris, licet plures sint in contrarium,& nulla approbata reperiatur, excusatur. Scribentes *in* l. 25. *de pœna iud.qui malè iud.* & Bart. *in sua disputat.incipit iudex, qui suam imperitiam.* Et scribentes *in c.appellamus, de feriis,*& Bald. *in* l. *obseruare,§. proficisci, quæst.30.de procurat.* Iohan. de Imola *in* l. *in fine ponit , D.de appellation.* Paulus Castrensis *in cons. 88.* Imò dic quòd doctorū opinio excusat in foro conscientiæ, vt tenet Innoc. *in c.ne inuitatis.de constitut.supra dicto.* Adde Matth. *in tract.opin.* qui amplissimè cumulat. Adde ad communem , Bart. *in ea* l. 1. communis opinio est contra tenentem singularem. Vide Ias. *in* l. 3. *in 3.colum.* D. *de iure iurando.* Felin. plenè *in c 1.in vlt.chart.vers.9. fallit.extra de constit.* In dubio illa opinio est seruanda, quæ est minus periculosa animæ, c *illud, extra de clericis excommunic.* Gloss. *in c. vnico, extra de ser.in ord.fac.* Abb *in c.1.in 5.colum.extra de postul.prælat.* Item in conflictu opinionum ea præualet, in qua consuluit vnum collegium doctorum. Abb. *in c.prudentiam.1.colum.extra de off.delegat.* refert & sequitur Franc. de Curt. *consil. 56.incip.super eo quod ab ordi.n.... 3.colum.c.Archidiaconi opus. in 6.1.decretalium.* prǽualet omnibus aliis. Felin *in c.1. in vlt. colum. extra de constit.* & de communione vide , quantum dici potest, in Sylu. nupt *fol.19.*

¶ In dubio cui opinioni iudex adhærere debeat. vide D. Sylu. nupt.2.D. *fol 19.* vsque ad finem. Item adde hîc , quòd discipulus in practica opinionem sui D. sequi debet , & si cum eo errat excusatur. Abbas *in c.1. n 6.coll. de in ius voc.* discipulus enim opinionem sui doctoris sequi tenetur & defendere, l. *docere.* & ibi Bart. *D. de arbitr.* vide in Sylu. nupt. *fol. 11.tū dicas.ibi libro 5.num.7.* Item in dubio se qui debemus opinionem quę sit in fauorem ecclesiæ, l. *sunt personæ, D.de religio.c fin.extra de re iudic.* Innocentis opinio pro lege seruari non debet, licet fuerit probata Castrensis, hoc dicit se audiuisse ab Innocentio *in c.*

non extra de sent.excomm.libro 6.

Auth. Nouo iure.

Nota istum textum *in* §. *Sed si datur*, quòd quando inquisitus de maleficio conuincitur, solum per vnum testem debet dari sibi iuramẽtum purgationis antequàm absoluatur. Ias.*in* l.3 D.*de iureiurand.* Quæ sit pœna iudicis qui condemnandum ad mortem minori pœna condemnauit, vel contra: vide Isern. *in tit.quæ sint reg.' in verb. & bona committentium.2.& 3.colum.* Bald.*cons* 353.

l. De eo.2.& vlt.

Sententia prior, posteriore potior est, sic lex posterior priore potior.

Tit. 50. sententiam rescindi non posse.

l. Neque suam.

Casus in quibus sententia, quæ transiuit in rem iudicatam, vel à quo non est appellatũm retractari potest.

¶Primò si est lata ex probationibus priuilegiatis. Innoc. *in* c. *tua nos, de cohab.cleric.* & multa exempla in *Glo. magistra. in filio sed est mirab.* Auth.*in* l.*ista*.neque sua.cũ aliis quæ cumulat Iason.*in repet.l.admonendi, col.*13.*de iureiur.* & ideò sententia lata ex aspectu potest semper reuocari. Anton.de Butr. *in* c.*fraternitatis, extra de frigid.& malefic.* eod.modo lata ex iudicio medicorum. Et similiter lata secundùm iudicium consil. Doctor. dilecti ad consulendum, nisi tales probationes priuilegiatæ essent, de consensu partium receptæ quæ tunc non possent retractari. Ias. *ibid.num* 16 *&* 17 vel nisi talis probatio priuilegiata per iuramentum probantis esset inclusa in odium partis aduersæ propter suum dolum iuxta c.*fin. de eo quod met.caus.* 12. *6.si quando.*1.*vndeci*.tum sententia non retractatur ex nouis probationibus. Ias.*ibid. in* 8.*col.*

¶Secundò, si post sententiam transactam in rem iudicatam essent admissæ probationes, parte non contradicente. Innocen.*in* c. *communis.extra de re iudic.* Auth.*in d.c.fraternitatis.* Ias.*in d.l.admonendi.col.fin.* Felin.*in* c. *quoniam contra* 18. *col. vers. fallit.extra de probat.* quem omnino vide.

¶Tertiò. Quando lata est sententia contra minorem, competit in integrum restitutio, l.*si mer.ff.de minor.* Gloss.*in d.l.admonendi, in fine Glo.mag.in verbo nona.*

¶Quartò. Si debitor voluit per sententiã restituere creditori pignus, & si iuratum in litem vltra debitum & vsuras, si postea soluat debitum & vsuras, rescinditur condemnatio.l.*si fundus.*§.*si plures.D.de pignoribus.*

¶Quintò. In causa fiscali, l.2.C.*de senten.ad uers.fisc.latis:in postremis libris Codicis.*

¶Sextò. In causa ecclesiæ. Castr.*in d.l admonendi.3 col.vers.nota ergò.*

¶Septimò. In causaria. Alberic.*in Rubr.C. de vsur.col.penult* Ias *in d.l admonendi.*

¶Octauò. Quando est lata per relationem ad acta.& apparet manifestus error. Quia dixit, probatum ibi non erat, vel econtra. Ant. de Butr.*ibid.col.*6. *melius.* Et Felynus latè *in* c *quando contra* 10.*col.*

¶Nonò. Quando dolo pactus contra absentem Anton.de Butr.*d.col.*11.

¶Decimò. Quando in causa beneficiali. Anton.de Butr.*d.loco.*

¶Vndecimò. Quando iudex non habuit integrũ processum, seu non plenè instructũ. Ant.de Butr.*ibid.*7.*col.vers.octauus casus.*

¶Duodecimò. Quando per confessionem partis aduersę est iniusta Anton.Butr *in d.*7. *colum.vers nonus.* late Iason *in d.l.admonendi.* 19 *colum.* Felynus *in dicto c. quoniam contra.* 16.*colum.vers.fallit.*5.

¶Decimotertiò. Quando est lata per probationem reprobatam. Anton. de Butr.*in d.* 7.*col. vers.decimus.*

¶Decimoquartò In causa matrimoniali. & vbicunque tenderet periculum animæ. Anton.de Butr. *in* 8.*colum.vers.*11. Ias. *vbi supra in* 2.*colum.*

¶Decimoquintò. Quando ex postfacto causa venit non ad causam, vt quia fuit condemnatus, ex quo malè custodiui vestes, & postea eas recuperaui, l *si fullo.D.de condict. sine causa* Anton de Butr.*in* 8.*colum.*

¶Decimosextò. Si statutum mihi, tollit exceptionem, non obstante sententia, potero solutum repetere, quia non tollit actionem. Bartolus *in* l.*prima.in fine, supra sentent.rescindi non posse.*

¶ Decimoseptimò. Quando est lata ex præsumptionibus. Iason. *in dicta* l.*admonendi.col.*19.*in fine.*

¶Decimoctauò. Quando est fundata in falsa causa, *not.in l.si is apud quem.D.de acqu. hared.* Iason.*in d.l.colum.* 6.*in fin.*

¶Decimononò. Quando sunt instrumẽta nouiter reperta post sententiam, Iason *in d.* l.10.*col.vers.fallit.*1.

¶Vigesimò. Quando expressus est error Iuris.l.2.*infra quando prouoc.non est necess.* Felynus *in d.c.in* 12.*col.in fin. vers.fallit.*1.

¶Vigesimoprimò. Quando apparet notoria iniustitia sententiæ, & superueniens post sententiam. Felynus *ibidem colum.* 12.*in fin. vers.fallit.*2.

Tit.51.

Tit.51. De fructibus & litium expensis.

l.Hoc fructuum.1.

Rom.*conf.*130.

l.Litigator.2.

Adde Rot. Rom.*decis.*337.*in nouiss.* Bart.*ad l.diuortio.§.si vir.D.solut.matr.* Abb.*ad c.cùm olim,extra de cauf.poss.& propri.* fructuum materia,& quod varij & diuersi sint,Boer.*q* 224.*par.* Tiraq.*de retract.§.15.gloss.*1.

l.Terminato.3.

Expensæ termino transacto negotij peti non possunt, nisi in fine de his mentio expressa habita sit. Adde sex fallentias positas per Socin.*in reg.*182.*incip expensæ.* Bald.*consil.*569.Guid. Papæ.*conf.*219 Bart. *consil.*95.

¶In eadem lege post sententiam definitiuam,non est de expensis tractandum,nisi iudex in sententia reseruauit: potest tamen in toto illo die,in quo sententiam tulit,in expensis condemnare, vt hîc.& vide Glossam *in l* 3.*§.si rem.in vers.fortassis.de legat.*3 vbi pulchre de materia expensarum. Et quid si est facta concordia vel transactio super principalibus,an videatur facta super expensis. Vide decis.Delphin.55.& Iason.*in conf.*134.*num.*6.*volum.*4.Et vide decis. Capell.5 & Castrés. *in conf.*219.*volum.*2.Petr.de Anchar.*conf.*256. Hyppol.*conf* 19.

¶Ad intellectum huius legis vide Matth. *in c.1.de prohibition.feud. alien. per Feder.folio* 188.*colum* 4.

l.Non ignoratis.4.

Nota qua pœna puniatur accusator,si non probat in causa pecuniaria,&qua in causa criminali,vt hîc,*& in l.fin.C.de accusat.*

¶Eos qui aliàs,*l.2. C.de vsur rei iudic.ad verba,quæ duas centesimas*,vide Molinęū *in tract. cent.numero* 40. vbi assignat rationem istius duplicis vsuræ.

l.Constitutio.5.

Cuiacius hanc legem restituit, *libro* 12.*obseruation.* c.21.

l.Cum quidam.6.

Iason *conf.*2.*in themate.parte* 1.

Tit.52. De re iudicata.

Dixi *in Tit.1.libro* 42.*Digestorū* quo recurre.

l.Rebus 1.

Victor à reo frustra postulat,quod ipse iam habet.

l.Res iudicata.2.

Vide l.1.§.1.D.*quæ sent.sine appell.*

l.Sub specie.4.

Ad istam legem vide l.*iudex.* D.*de re iudicata.*& nota , quòd propter instrementa de nouo reperta non retractatur sententia.*d.l.sub specie.* Et l. *Imperatores.* D.*eodem.*vide tres fallentias Socin *in regul* 447.*incip.sententia proiter regul.*261.Fulgos.*consilio* 181. Roman.*consi.*223 Frider.*conf.*269.Facit hic *l.*27.*in fine.*D.*de exceptionib.rei iudic.*

l.Ad solutionem.5.

Ad limitationem istius legis vide per Fel. *in c. quoad consul.de re iudicata;m.*& Hyppol.*singul.*186.

¶Pro intellectu huius textus vide Alexandrum *in lege* 4. *§.si quis condemnatus.in vltimo verb.* D.*de re iudicata.* & adde Bartolum *in tractatu de præsumptionib.in* 7.*columb.*An procurator possit post appellationem præiudicare domino,si voluit,ac ita sit renunciatum apellationi, vt hîc , & vide Hyppolitum *singul.*286. qui affirmat.Sed tu cogita,quia procurator non potest remittere, ex quo posset donare:sed ad hoc respōde,vt dicit Alexād. *in consilio* 115.*vol.*5. & Philippus Franciscus, *in c.interpositum.versi 6.quæritur,de appellationib. & in c.Nicolao.vers.7.quæritur.* Et de materia huius legis, vide Romanum *in repet.Rubric. de arbitr folio 6.colūna* 3.& Hyppolit.*in dicto singul.*Guid. Papę *singul.*813.in dicto loco suprà allegato.& vide Aretinum *in §.idem iuris. numero* 29.*folio* 13.*&* 18.*Instit.de exception.*

Nota autē hic silētio sententiā adprobari.

l.Gesta.5.& vlt.

Augustinus *epistola* 158.*&* 159.*&* 160.

Titul.53. De executione rei iudicatæ.

Vide Wurmsr.1.*practi.*23. Oldendorp.c.59. *de exception.*

l.Nimis.1.

Petr.de Anch. *conf.*60. Bald. *conf.*98.*casus, parte* 5.iunge *l.*4. §.6.*& l.*18. *D.de re iudicata.*

l.si causam.2.

Ias.*ad l. quæ delegato,num.*5.*de leg.*1.*& ad l. iusiur.*l.*in* 9.*&* 10.D.*de iureiur.*Paul.Castré. *ad Rubricam,& ad* l.1.*hoc eodem titulo*,declarat Menochius *in tractatu de arbitris iudic.libro* 2.*centu.*4.*columna* 34.*numero* 4 De exceptione nouationis,vide Oldendorpium c.46. *de exceptionibus.*

l.Ordo.3.

Emptore pignoris non inuento pignus addicitur creditori.

l.Stipendia.4.

Petrus de Anchar. *consilio* 378. Ripens. *ad l. 7.8.9. D. de pign. numero* 45.

l.Etiam nomen.5.

Nomina debitorum in subsidium iudicati nomine capi possunt.

l.Si vt proponis.6.

Oldr. *cons.* 227. Bart. *cons.* 166. *&* 102. Rolandus à Valle, *consilio* 49. Oldradus *capite* 59. *de exceptionibus*.

l.Si longis.7.

Baldus in *l.* 48. *D. de rei vindicat.*

l.Executore.8.

Decius *consilio* 198. Bartolus *consilio* 139. Panormitanus *consilio* 11. *&* 110. Executor rei iudicatæ quis, vide l.6. *supra eodem.*

l.Ex quo.9.

Paulus *libro* 5. *sententiarum, Titulus* 5. §. 4.

Titul. 54. De vsuris rei iudicatæ.

l.Is qui.1.

De vsuris Centesimis, loquitur hæc lex.

l.Eos qui.2.

Fornerius 2. *select.* 15. *vbi agit de tempore iudicati.*

l.Sancimus.3.& vlt.

An condemnato reo executio fiat contra fideiussorem sine nouo processu, vide Bart. *in* l.1. *D. iud. sol.* & ibi Doctores & Guid Papæ *in* q.14. & Ias. *num.* 8. & vide Apost. ad Dyn. *in c. ratihabitionis, de regulis iuris in 6. in fine.* Bald. *consilio* 46. Hyppol. *consilio* 113. adde hic l.28. *D. de arbitrio.*

Tit. 55. Si plures vna sententia condemnati sunt.

Adde hic quod singuli pro virili portione tenentur.

l.si non singuli.1.

Vide decis. Socin. *consilio* 215. & pro ampliatione huius legis, vide notabilem memoriæque mandandam decis. S. *R. C. eo.* & Castr. *consilio* 216. *volum.* 2. *in fin. in leg. suprà quo.* & Iohan. de Imola, *in l. si quis separatim, D. de appel.* Ias. *in d. l. miles,* §. *decem, D. de re iud. numero* 7. Hinc nota hâc legem procedere in diuiduis, & in indiuiduis, vt per Bart. *in l.2. D. de rebus dub.* & vide decis. Afflict. 223. & vide de hoc Paul. c.2. *D. de re iud.* Bald *cons.* 255. Panor. *cons.* 3. Cuma. *con* 53. Bald. *cons.* 251. Dec. *cons.* 263. l. 43. *D. de re iudicata.*

Titul. 56. Quibus res iudicata non nocet.

l.si neque mandasti.1.

Nota ad intellectum huius tituli, in Codice duos esse titulos, vnus res inter alios acta, alter quibus res iudicata, &c. & inter istos titulos est differentia. Hic titulus loquitur de sententia, alter de omnibus. l.4. nota hîc regulam res inter alios acta aliis neque prodest, neque nocet, quæ fallit multis casibus quos notabiliter ponit Gloss *in l.2. D. eod* & vide Bald. *in l. ingenuum, D. de statu hom.* vbi vult quòd si sunt duo vel plures fratres nati, ex eodem patre, si vnus eorum sit ciuis, omnes intelliguntur esse ciues talis ciuitatis: Ang. *in* §. *hæc auten, in Auth. n. vt liceat matri,* Bald. *cons.* 78 Iunge præterea hîc l.63. *D. de re iudicata.*

l.Res inter.2.

Vide Glossam *in c. quamuis* 35. *extra de sent. & re iudicata.*

l.iuris.3.

Accusationes sumuntur aliquando pro causis criminalibus.

l.Nec in.4.& vlt.

Nota hîc exemplis non esse iudicandum, sed legibus.

Tit. 57. Comminationes, epistolas, programmata, subscriptiones authoritatem rei iudicatæ non habere.

l.Nec vim.1.

Oldr. *cons. cum causas.* Comminatio iudicis vim stipulationis non habet.

l.Res iudicatæ.2.

Sententia ferri non potest per epistolam etiam in fauorem Reipub.

l.Ea quæ.3.

An sententia reuocetur iudicis subscriptione, vide hîc D. Goth.

l.Inter-

l.interlocutio.4.

Verba comminatoria vim rei iudicatæ nõ habent.

l. iudex qui.5.

Facit hîc *l.3.§.eodem.*

l.Programma.6.

Vide l 1. *& 4.supra eodem tit.*

l.Quod magno.7.& vlt.

Vox iudicis vim sententiæ non habet.

Tit.58.Si ex falsis instrumentis vel testimoniis iudicatum sit.

Paulus 5.*sent.Tit.5.* §.*vlt.* Oldend. *cap 23.de sentent.& libro 2.cap.63.de exception.*

l.si tabulas.1.

Ias.*consilio 78.reue.parte 1* Aliud est ex falsis instrumentis cognoscere, aliud ex falsis instrumentis iudicare.

l.Et qui.2.

Sententia ex falsis instrumentis lata, est ipso iure nulla.

l.Falsam.3.

Vide *l.33.D.de re iudicata.*

l.iudicati.4.

Nota hîc suspendi executionem rei iudicatæ falsis instrumentis.

Tit.59.De confessis.

l.Confessos.1.& vnica.

Nota confessionem factam coram iudice non in loco tribunali, & sic in loco iudicis nõn facere fidem, nec etiam valere. Sed vide 4 fallentias Soc.*in regu .92.* productio instrumentorum per aliquem, aduersarius cogitur & stare regulariter in totum, nec potest pro parte ei stare, vt per Cyn.*in l.confessos,& in l.2.C.de donat.ante nup.* Sed vide duas fallentias Soc.*in reg 233.* Confessus se occidisse hominem, ad sui defensionem, potest condemnari de homicidio ex tali confessione, nisi probet quod ad sui defensionem fecerit. Vltra Bald.*in ista l.confessos.in 3 colum. & idem in l.codicillum supra de codicillo.* & ibidem Innoc. *in l.de causa,in verbo,obligat.* adde quod voluit Bartol.*consilio 201.*& Ludouic.*sing.28.*& Hyppolit.*sing.185.* plenius per Lanfranc. *in c.quoniam contra, in verbo confessione, in apostillis, in verbo defensionem,extra de probat.*

¶ Acta in vno iudicio facta non probant in alio quando sunt inter diuersas personas. toto titulo *res inter alios actas, c.dilecti,extra de prabend.* Sed vide quatuor fallentias Soci. *in regu.10.* Testes recepti inter alias personas quando sunt mortui, ita quod examinari nõ possint, faciunt semiplenam probationem quoad alias personas tertias. Barto.*in l.admonendi,colum.8.vers.quaro.D.de iureiuran.* & est noua limitatio ad istum textum *res inter alios actas.* Idem ponit Angel. *in l.2.supra de eden.* Alexand.*in reper.l.si per,colum 37.D.de re iud.* Molinæus *de vsur.numero 208.* Pet. Anchar. *1.quæst 40.*

¶ Petrus de Anchar. *consilio 250.in q.* Zabar. *consi.37. consilium redditum.* Rom.*consilio 590. placet.& 5 9 paucis.* Fulgos.*consi.7.iam pluribus.* Rom.*consi.113.*

¶ Res inter alios acta, aliis non nocet vide quæ ponunt scribentes *ad l.si.C.de edend.* vbi per Dec.*numero 62.* Adde & limita hanc regulam vt latè per Felin.*in c. causam quæ,extra,de testib.* Soc.*re.*..*& 6.*Felin.*ad c.1.num..8. vt lite non contest.* Bald.*cons.432.libro 5.* Mynsin.1 *obs.c 31.*

Tit. 60. Res inter alios acta vel iudicata aliis non nocere.

In hunc Titulum scripsit Andreas Tiraquellus, vide Socin *in reg.6.*

l.Inter alios acta.

Ias.*consilio 106.spectabilis,parte prima.* Alex.*consilio 208.viso,parte secunda.* Dec.*consil.600. in causa.* Oldrad.*consi.64.quodam.* Rom *consil. 311.in casu.* Dec.*consilio 496. in causa.* Quod & quibus casibus locum habeat hæc regula quod res inter alios acta aliis nõ noceat, vide Glossam *in c.quamuis, 35.extra de sentent. & re iud.*

l. inter alios, 2.

Dec *cons.251.visa.* Vnius transactio alteri non nocet, l.16. *supra de transact. & l.3. D. eod.*

l. si cum patre.3.& vlt.

Fratres fratri non præiudicant paciscendo sine mandato.

Tit.61.de relationibus.

Symma. 1.*epistolarum,* vide Nou. 15.c.1.& Nou.125.

l.si quis. 1.

Facit. Gloss. *in c.cum olim 2. extra de officio de leg.*

l. Super.2.

Relatio in causa criminali permissa est l. 3. *Cod. Theod. h. t.*

l. Si quandoque.3.

Quo sermone fieri debeat relatio, declarat hic D. Goth.

Tit. 62. De appellationibus, & consultationibus.

Ad materiam tituli, vide omninò Rip. *in c. 1. de præscript.* & tempus appellandi & reclamandi non currit ignorãti, & in dubio præsumitur ignorantia, & in dubio præsumitur reclamasse & appellasse tẽpore licito. Paul. *cons* 265. *volum.* 1. *in singul.* ponit hæc omnia, & de materia istius tituli, vide omninò decis. Parlam. 436. vbi multa.

l. Prius de.1.

Ex ista lege prima practica desumi solet, quod quando quæstio est de territorio proceditur ciuiliter & non criminaliter. Sed limita istum textum non procedere quando esset prius actum de violentia, quia de illa prius cognoscitur, textus est *in l. cer. um, si de vi, D. ad* l. *Falcid. de vi pub.* & ad istum textum, vide omninò Bald. *in c. dilectus de appellat.* Panormitanus *consilio* 29. In hanc legem vide Cuiacium *lib.* 5. *obseruation.* c. 15. Seru. 10. *Æneid.*

l. Nouum.2.

Appellatio vim suam etiam exerit aduersus sententiam rescripto principis accommodatam.

l. Appellatione.3.

Appellatio an sententiam extinguat inuito etiam iudice qui eam pronuntiauit vide D. Goth.

l. Si ad scribatum.4.

Pro intellectu huius legis, vide Cuiacium *lib.* 9. *obs.* c. 35. *in fine.*

l. Præses.5.

Quis excusetur à pœna desertæ appellationis, vide D. Goth. hic.

l. Eos qui.6.

Gloss. *in verb. iniustam.* Nota quod contra tres sẽtẽtias conformes, non potest de nullitate opponi, *vt in Clem.* 1. & quod ibi notatur *de re iudicata*, nisi quando nullitas procederet ex defectu iurisdictionis, *vt in Glossa* 1. *de Sequestr. poss. & fructu*, quę reputatur singularis, vt etiam refert & tenet Ang. Aret. *in* §. *prænaleat, in* 7. *col. Institut. de action.* Bald. *cons.* 252. *parte* 1.

¶ In §. *si quis autem.* Limita, vt per Felinum *in c. cùm Iohannes*, 7. *colum. extra de fid. instru.* Et adde, quod in causa appellationis non poterunt repelli testes repulsati in causa principali, vide decis. 803. *consilio* 266.

¶ In §. *super eo.* Si quis incarceratus appellauerit, potest detineri non obstante appellatione. Ita in decis. Delphin. 135. & de appellatione ab incarcerato, vide aliam decis. 236. & 237. adde Optatum *lib. de schismat. Donatist.* Bellou. 2. *pract.* 3 quæ autem sit pœna appellationis iniustæ, vide hic D. Goth.

Auth. Hodiè.

Appellari licet intra decem dies, idem Gl. *in c. concertationi, de appell. in* 6. Soci. *regul.* 397. Ang. *ad l. à sententia*, § *fi. D. de appell.* Cep *cau.* 59 79. & 193. Marant. *in tract. de ordin. iud. in* 6. *parte princ.* 2. *act. numero* 202. *versic.* 3. *principaliter*, & ibi latè in materia appellationis *per totum*, Rot. *decis.* 49 *in nouiss.* & 500. *in antiquis*, Afflict. *decis.* 344. Guid. Pap. *q* 236. & 436. Fel. *ad c. accedens, el.* 2. *num.* 19. *extrà vt lite non contest.* Cra. *consilio* 278. Tiraquell. *de retract.* §. 1. *Gloss.* 16. *numer.* 8. & §. 35. *Gloss.* 4. *num.* 9. Grat. *cons.* 100. *lib.* 1. per Fel. *in c. quod ad consulat. numero* 32. *cum seq. extr. de re iud.* & quæ scientia requiratur. Idem Tiraquell. *de vtroque retract. parte* 1. §. 36. *Gloss* 2. *numero* 30. *cum seq.*

¶ Ad istam Auth. quæ vult vt dentur decem dies ad appellandum. Quæro si aliquis est citatus ad audiendam sententiam, & non cõparauit illo die, quo fuit lata, an debeat ei sententia intimari ad hoc, vt currat sibi tempus ad appellandum? vide Angel. *in l. à sententia*, § *si quis. ff eod.* vbi determinat, quod debeat intimari.

¶ Decem dies dantur hodie ad appellandum, à die tamen sententiæ *d. Auth. hodie*, quibus transactis non admittitur ad appellandum, *c. concertationi, aliàs c. consultationi, extrà de appell. in* 6. Et vide decis. Socin. *consil.* 49. & vide omninò Angel. *in l.* 1. & §. *biduum, ff. quando appellandum sit.* Et Bald. *in l. is qui, infr. de lib. causa*, & Bertach. *in rep. in verbo terminus, ad appellandum.* Sed vide quatuor fallentias Socin. *regul.* 490. *incip. terminus decem dierum.*

¶ Quid autem si procurator non appellauit, an dominus habeat tempus appellationis à die sententiæ, vide decisionem Socini, *cons.* 344. Adde etiam, quòd si is contra quem lata est sententia, dixit illam nullam, sub aliqua probabili causa, & propterea nõ appellauit, non currũt sibi isti decẽ dies, nisi postquã est pronuntiatũ super nullitate. Bal. *in l. cõtra maiores, circa fi.* 1. *col. de vsur.* idẽ generaliter dicas in omni alio termino, nã currit à die sententiæ, l. *annus, de calum.* l. 1. & l. *nec*, & l. *regula*,

gula, D. de iur. & facti ignorantia. Glo. *in cap.* 1. *quo tempore miles in vsibus feud.*

¶ Agendo quis principaliter de nullitate ex probabili ratione dicendo sententiam nullā, non currit tempus appellandi. Adde Hyppol *singul.* 152., vbi refert alios seq. vide decision. Delphin 215. & 620. *vers.* 6 *quaro.*

¶ Item adde, quòd similiter tempus non currit heredi, ad appellandum vel prosequendum appellationem nisi à die scientię, & quòd defunctus habuerit notitiam de sententia, per textum *in l. finali, infrà ff. si pe.. ten. appell.* Bald. *in addit.* Specul. *in tit. de appel. in* 11. *char.* 4, *vers. nota, quod heredi.* Philipp. Frācīscus *in capit. ex ratione, antepenult. colum. vers.* 2. *adde textum de appell.*

¶ In Glossa in verbo *à sententia*, ibi aliàs si eius procurator non appellat, an præiudicat domino, quominus appellari possit à die sententiæ, vide Bartolum *in l.* 1. § *si aduersus, D. quando appelland. sit.* Et Capell. Tholoss. *decis.* 34. *numer.* 6. Afflict. *decis.* 344. Et an contumacia procuratoris noceat domino principali, quo ad appellationem, vide Capell. *in decis.* 1.9 *in fine*, & Bartol. *in loco supra allegato*, & clarius & diffusius per Ias. *in l.* 1 § *si procurator, in* 4. *colum. D. si quis ius dicenti non*, &c. Rebuffus *in proœm. constit. glossa* 5. *nu.* 93. Paul. 5 *sententiarum* 33.

l. Hi qui. 7.

Dec. *cons.* 295. Vide l. 4. *infrà de muneribus patrimoniorum.*

l. Si contra. 8.

Appellatione deserta, sententia datur executioni, nisi interim sit transactum.

l. Dominus. 9.

Oldrad. *cons.* 255. Dominus exequi potest appellationem à procuratore interpositā.

l. Si actor. 10.

Qui veniam ætatis impetrauit, in omnibus habetur pro maiore.

l. Ciues. 11.

In Glossa in *verb. ciues.* Ciuis propriè dicitur qui non participat muneribus & onerib. ciuitatis, Bald. *in* l. *si non speciali, C. de testam.* Socinus *in reg. solut. matrim. nu.* 9. Afflict. *decis.* 384. *num.* 7. Bart. *consil.* 62. *punctus talis est. Et in* l. 1 *ff. ad municipal. col. penult. vers. quaro.* Caro. Ruin. *cons.* 112. *vel* 122. *lib.* 5. Qui omnino in hac materia est videndus. Et an quis possit esse ciuis sine onere, vide Decium *in cons.* 607.

¶ In Glossa in verbo *si subiusta.* Nota, quòd in notoriis non opus est probatione, sed in manifestis est secus: quia notorium releuat ab onere probandi, ex eo, quia est probatio probata. Ita Alex. *in l. fi. in* 2. *col. ff. si cert. pet.* Adeò, quòd sola allegatio notorietatis sufficiat, ita fuit conclusum in S. R c. decis. 318.

l. Minimè. 12.

Vide Harmen lib. 1. Titul. 4.

l. Ex illo. 13.

Facit hic Nou. 82. & 113. c. 1.

l. Litigatoribus. 14.

An illico possit appellari, vide l. 3. *in fin ff. rem ratam haberi.*

l. Nec causas. 15.

Iudex à quo, debet mittere copiam, omnium actorum ad iudicem ad quem, aliàs efficitur infamis, vide Alex. *in l.* 2. & 3. *colum. & ibi Bart. sup. de edendo*, & ibidem diffusius Decius *in* 6. *col.* adde hic Salycetum & Bartolum.

l. Eos etiam. 16.

A delegato principis appellari potest, licet personam principis repreſentet.

l. si apud. 17.

Decius *consil.* 8. Vide l. 13. *Cod. Theodos. hoc eodem Titulo.*

l. Quoniam 18.

Vurmser. 1. *pract* 24. *obseru* c. 23.

l. A consulibus 19.

Appellatio habetur pro deserta, si reus intra certum tempus apostolos non petit.

l. Et in maioribus. 20.

Regulariter tam in sententia ciuili, quàm criminali licitum est appellare, vt per Ferrant. *in suis caut. caut.* 5. licet hodie per totam Italiam communiter sit, prouisum per statuta terrarum, quod ascendenti à sententia capitali, non liceat appellare. Ita inquit Capell. *cons.* 32 *incip. Quidam Rustici Vincentini*, & ita refert dominus Ferrant. *in d. caut.* & vide Parid. de Puteo, *in tract. Syndicatu in versiculo appellationes, num.* 10. *chart.* 19.

¶ Quòd aliquando appellatio non permittatur, vide Soc. *in reg.* 40. *incip. appellatio à qualibet causa*: vbi ponit 32. fallentias, & *regula* 31. *incip. appellatio à sententia*, vbi ipse ponit 13. fallentias.

¶ In qualibet causa permittitur appellatio, vide Socinum *in regul.* 24. *in verbo appell.* vbi limitat pluribus modis, Maran. *de ord. iudicum par. prin* 2. *act. numero* 216. nota etiam 6. hic non fieri iniuriam iudici, si ab eo appelletur.

l. Quoniam. 21.

Quid in criminalibus, qua pœna puniatur iudex, qui non detulit appellationi. Dic quòd pœna capitis, vt per Parid. de Puteo, *in vers. appellati, in verb. officiales, chart.* 20.

¶De pœna iudicis, qui non vult deferre appellationi. vide repert. Phil. Francisc. *in tit. de appellat. in verbo, appellation.* & an iste textus etiam habeat locum in Interlocutoria. vide Roman. *cons.*501. & quia iste textus allegatur, Quid assessor debeat contradicere. vide Dec. *cons.*8. *in* 2. *colum.* Hodie iudex appellationem non recipiens, litis damnum sustinet.

l Lata.22.

An à sententia lata fisci appellari possit, vide l.18. *supra eod.*

l.Cùm appellatio.23.

Cuiac. lib. 1. *obseru. cap.*26.

l.Iudicibus.24.

Facit hic *Nou.* 134. *cap.*3. & *Nouell.*136. *cap.* 3. *in fine.*

l.Et in multis.25.

Ab iniusta iudicis mulcta appellari potest.

l.Cum post.26.

Appellatur à procuratore Cæsaris ad Præfectum prætorio.

l.Nominationes.27.

An necessarium sit appellare ab electione inualida, vide hic D.Goth.

l.Si quis libellos.28.

Vide Bart hic, & Apostill. *in l. fi.* §. *eod.* licet appellatus possit appellationi renunciare, tamen hoc non procedit, quando appellatus recipit appellationem. Ita tenet, & refert Petr. de Rauen. *in suo compendio Iuris Canonici, in tit. de rescript. fol.* 312. *col.* 1. *in* 3. *parte.* Mynsing. *lib.*10 *obser. c.*7.

l.Addictos.29.

Vide Baldum hic, & Castr. adde Cepol *caut.*2. Iudex appellationis etiam in criminalibus exequitur sententiam suam.

l.Si quis prouocationes.30.

An in qualibet capitali causa liceat appellare, vide *l.*19. *supra eod.*

l.si appellationem.31.

Vurmser. 1. *practi* 24. *obs. c.*29.

l.Præcipimus.32.

Paulus *in consil.* 59. *incip. in Christi nomine.* Ludou. *cons.* 90. *in Christi nomine, & in consilio* 9. *incip. in Christi nomine.* Abb. *in consilio, incip. in Christi nomine, & in cons.* 31. *incip. inuocato nomine eodem.* Alexand. *in consil.* 43. *incip. Redemptor ... in causa & lite. colum.*3. Oldra. *consilio* 2... vide Vurmser. 1. *practicar.*24. *obser.*5 Cuiacius *Nouell.*22.

l.Eo casu.33.

Molinæus *de vsuris, numero* 58.

l.Iubemus.34.

Vide Cuiacium *ad Nouel.*20.

l.Iam.35.

Hanc legem restituit Cuiacius *lib.*12. *obs. cap.*5.

l.Oportet 36.

Hanc itidem legem restituit Cuiacius eodem loco.

l.In offerendis.37.

Fulg. *cons.*110. vide *Nouell.*23 c.1. & *l.*4. *infra de tempor. & reparat. appellat.*

l.si quando.38.

Ad quid possit in argumentum adduci, vide Guid. Papæ, *q.*436. *num.*44. Appellatur à duce ad magistrum officiorum & quæstorem sacri palatij.

l.Ampliorem.39.& vlt.

Appellans potest adhærere appellationi. Sed an debeat hoc facere infra tempus, quo potuit appellare. vide Franc. de Aret. *in l. Pomponius.* D. *de acquiren. hæred.* Gloss. *in c. vt circa. de elect. in* 6. Felyn *in cap. veniens, el* 2. *de testibus.* Adde, quod etiam tertius potest persequi appellationem ab alio interpositam, etiam quod appellans renunciaret appellationi vide Felynum *in c. cum super.* 3. *colum. vers. sed et si principal. extrà, de re iudic.* vide Glossam magnam *in fin. vers. in* §. *si minus. Instit. de actionibus in antepenult. colum.* Roman. *consilio* 388. Symmachus *in epistola ad Theodos.*

Tit.63. De temporibus & reparationibus appellationũ seu consultationum.

l.Si quis.1.

An & quod tempus detur ei qui ad honorem nominatur ad appellationem exequendam.

l.Tempora.2.

Vide Cuiacium *lib.* 12. *obseru. cap.*4. & *libro* 16. *obser. c.*7.

Auth. Ei qui.

Quamuis in ipsa Auth. videatur, quòd elapso primo anno, & non apparente iusta causa, prima sententia maneat firma, tamen antequam declaretur, sententiam esse desertã ob lapsum primi anni, debet citari appellãs ad dicẽdum aduersus allatam desertionem, & tũc si comparet, & allegat iustam causam, vt hîc,

vt hic,debet ei concedi secūdus annus, si vero non comparet, & allegat iustam causam, tunc declarabitur esse desertam Hanc practicam tradit Bald.*in l.1.in fin. D. nil nouand.appell.pend.*Et eum sequitur Maranth.*in suo sper. folio 92.numero* 153. & illud quod dixi, quod antequam declaratur appellationē esse desertam,iudex debet citare appellantem, tamen contrarium dicit Maranth.*in d.specul.folio 89. numero* 156. vbi dicit,quod iudex statim si viderit Calendarium,& ei clarè patet appellationem esse desertā, declarare potest appellationem esse desertam,etiam nō citata parte. Et de materia desertionis vide plenè & pulchrè per Guid.Pap.*sing.615* Et de hac Authen. vide Bald.*in consilio 323. vol.1. vbi,an & quando datur secundus annus.*

¶ Vide decis.Delphin.115.vbi quando promissione existente deseritur appellatio. Et vide Bart.*cons.67.vol.2.*Et Barb.*cons.341.vol.3* & omninò vide Abb.*in consilio 77.incip.in quæstione,vol.2.*Similem textum habes in *Clemen. quamdiu de appell.* quem adde de sua materia, & plura per Philip.Franc.*in c.ex ratione 5.6.7. col.extra,eod.tit.* Tempus exercendæ & finiendæ appellationis annuum est.

Auth.Si tamen.

Panorm.*cons.69.*Bald.*cons.*488. Si de causa appellationis compromittitur, tempora interdum non currunt.

Auth. sed & iis.

Panormit. *consilio 3.parte 3.* desumpta est ex *Nou.93 cap.1.*

Auth. si appellatione.

Hæc Auth.desumpta est ex *Nou.119.c.4.*

l.Nemo.3.

Actio an rectè dicatur viuere, Cuiacius 18 *obs.37.*

l.Per hanc.4.

Vide ad materiam huius legis, Ioan. de amicis. & quæ ibi scripsit, & in quantum hæc lex in parte dicit,quod non probata probabo per testes non obstante, quod publicatæ & apertæ acceptationes fuerunt in causa principali,quæ opinio est communiter approbata,Oldrad.*cons.*255.Rom.*cons.*281.

¶ In causa appellationis potest vtraq. pars non allegatum in causa principali allegare,& non probatum probare. Adde Felyn.*ad c.ad audientiam,el 2.extra de rescript. numer.13.cum seq.*Socin *reg.323.*Felyn.*ad c.significauerunt,nu.4.in fi.de except.* Guid.Papæ *q.80.*536.Anchar. *cons.123.*Marian.Socin.*ad c.fraternitatis, num.37.de test.*vbi Felyn. Paris.*cons.130.ad fin.lib.4.* De intellectu Alberi.*in tract.de test.3.par.prin. num.* 43. potest opponi in causa appellationis compensatio,Bal.*libro 1.cons.123.* plura Paris. *ad c.Pastoralis,num.51.extra de except.* Maran. *de ord.iud.6.par.prin.2.cri.nu.153.*Rot.*decis.362. & 323.in nouis, & decis.* 420. 421.64.262. 478. 596.*in antiquis*, Afflict.*decis.266.*

¶ In causa appellationis corrigitur & reprobatur per constitutionem regni *i incip.Iurisperitorum altercationes*,& hac ratione: Quia est timor falsi & subornationis testium,vt ibi. Sed per instrumenta potero probare in causa appellationis,quia cessat timor etiā in hoc secundo dicto remanet in suo robore: Quia huiusmodi instrumenta producuntur in sua principali causa post aperturam processus,vt probatur *in Auth. At qui semel suprà de prob.* in Glo.nisi esset in ea conclusum, *c.cum dilectus,extr.de fid.instru.* & per Andr.de Isern. *in præalleg.constit.* Quando verò producūtur testes super nouo articulo connexo: Hæc lex non reperitur correcta *per d.constitutionem.* Et ita tenet Bald.*in l.inuitus,supra de procurat.*

¶ Et de intellectu istius legis,vide Hyppol. *sing.240.* vbi dicit hunc textum procedere, quando aliquis in causa appellationis vult probare non probatum in prima instantia.

¶ Ad hanc legem nota regulariter, quòd deducta & non probata in causa principali possint procedi vel produci, & probari in causa appellationis, adde tres fallentias Soc. *in reg.396.incip.product.*& adde ad hunc textum *c.cum Ioannes,de fid. instrum.* Nota autem hic probationem veritatis esse lumen, qua de re *in tit.5.de probat.*

l.Cum anterioribus.5.& vlt.

Licet ex pacto partium remoueatur appellatio, non propter hoc videtur sublata via nullitatis.Ita refert & tenet Guid. Pap.*in qu.38.in fin.* Et nota quòd per pacta partium remouetur appellatio,& quòd per pacta partiū possint alteri tolli fatalia.Et ita tenet hic Bartol.pro quo adde textum *in l.quandiu.D.de appell.*quod non currit tempus, quando de consensu ipsarum partium expresso, persecutio differtur, possunt ergo partes per pacta facere, quòd fatalia non currant. Et licet aliqui tenentes contrarium: responderunt ad illum textum, quòd loquatur de suspensione & non de proprietate,tamen ego non video in effectu, quæ differentia inter suspendere & prorogare, cùm idem effectus resultet in vtroque casu, pro quo facit *l. Quòd si nolit. §.si quis ita, D. de adilitio edicto.* vbi partes per pactum possunt prorogare tempus legale, vt duret in perpetuum. Ea istam opinionem, quòd de communi con-

sensu prorogari tempus legale possit. Ad istam quæstionem, vide Balb. *decis.* 475. qui tenet contrarium, & ex partium consensu tempora appellationis prorogari, tenet Felynus *in c. ex ratione de appel.* Franc. Aret. *in c. de iud.* Oldr. *cons.* 12. Dec. *consilio* 677.

¶ Appellans habet annum ad prosequendam appellationem, & ex causa biennium, vt hic, *& Auth ei qui, suprà eo.* vide Rot Roma. *decis. in tit. de renunciat.* in nouiss. *& decis.* 422. *& seq. &* 65 *&* 155. in nouiss. *in 2. edit.* 471. 144. 219 in antiquis, 493. 467. 208. 38. in nouiss. 132. 41. 321. 428. Cassad. *decis.* 4. *in tit. de appellat. & decis.* 6. *&* 9. Ægid. *decis* 593. Fed. de Sen. *cons.* 173. Paris. *cons.* 108. *libro* 4. Soc. Iun. *cons.* 117. *lib.* 2. Roman *not.* 211. vbi latè in addit. quomodo probetur impedimẽtum. In materia ad textum per Maran. *in tract. de ord. iud.* 6. *par. prin.* 2. *act. num.* 317. *cum pluribus seq.* Et adde pro limitatione ad hunc textũ, quæ ponit Franc. & alij *ad c. personas, extr. de appell.* Quomodo à parte vel à iudice sit coarctatũ tẽpus prosequendæ appellationis. Pro intellectu contra communem, Dec. *ad c. ex ratione, extr. de appell. in* 3. *cas.* 2. *concl.* 6. *col. & seq.* apud Abb. & alios ibi. Adde Cott. *in memor. in verbo appell. non licet.* Rot. *decis.* 287. Felin. *ad c. pastoralis, §. quia verò, col.* 2 *in fi. de off. deleg. & ad c. si diligenti, col.* 2. *de for. compet.* Marant. *de ord. iud.* 6. *par. art.* 2. *lim.* 29. *num.* 330. per Arct. *cons.* 109. *num.* 1. *in fin.* Cuiac. *lib.* 4. *obs. c.* 32. *& lib.* 10. *c.* 12 Mynsing. 1. *obs. c.* 1. Cuiac. *ad Nou.* 49. *&* 93.

Et in institutionibus Iustiniani. in principio.

Tit. 64. Quando prouocare non est necesse.

In Gallia non obseruatur hic titulus, quoniam necessaria est appellatio, etiam in casibus, in quibus sententia est ipso iure nulla.

l. Latam. 1.

Nota istam legem, quòd sententia lata cõtra sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, non valet, & est nulla. Adde plures limitationes ad istam regulam, per Felinum *in c. inter Monasterium, de re iudica.* Adde quòd sententia contra sententiam non valet, & est nulla *d. l.* 1. ratio est, quia secunda sententia reperitur lata sine processu nouo, & noua instantia, secundũ Doct. *in l. ista*, & vltra fallẽtias per Felinum positas, vide alias 14. fall. Socin. *in reg.* 438. *incip. sententia contra sententiam.*

¶ Glossa, in verbo *non obtinebit.* Nota istam Glossam quod quãdo dicit aliquis sentẽtiam nullam, & si quę est appellatio, quòd nullitas censetur incidenter & accessoriè allegata, & causa appellationis est causa principalis, de cuius Gloss. veritate, vide Ias. *in l.* 1. *§. col. D. de iniust. rupt. testam.*

¶ Nota practicam appellãdi ex ista Glo cui adde Alex. *in cons.* 2. *vol.* 3. & de materia istius Glo. vide per Scribentes *in c. dilecto, extra de appell.* & Bart. *in l. si expressim. D. de appell.*

¶ Nota quòd si sentẽtia lata est, ius expressè non valet ipso iure, *d. l.* 1. *& c. inter eod. titu. & l. si expressim, de appell.* adde 16. fallentias Soc. *in regula* 439. *incip. sententia contra ius*, Rebuff. *in proœmio constitutionum, gl.* 5. *num.* 96. Oldendorp. *cap.* 21. *de sentent.*

l. Cùm inter. 2.

Limita dictam legem, vt per Alex. *in l. qui Romæ, §. duo fratres, in prin. de verborum obligat.* & Bart. *in* 6. *opposit.*

¶ Limita secundò, quando error expressus in sententia esset secundum casum, *l. secus*, si contra illum errorẽ essent rationes, & non casus in terminis, & dixit Bald. hic, & Ant. de But. & Abbas *in c.* 1. *extra de re iud.*

¶ Limita tertiò, vt per Alex. *in l. iustè possidere* 7. *col. vers. quæro, D. de acquir. possess.* & Soc. *in d. reg.* 354. *vel* 439.

¶ Amplia istam legem procedere, etiamsi esset alia causa, per quam poterit iustificari sententia, si tamen illa non fuerit expressa, *l. qua testamento.* Et ibi Bald. *de excusat. tut.* Pro maiori intelligentia istius legis, vide decisio. Neap. 28. Sententia lata contra ius constitutionis est ipso iure nulla, limita non procedere, quando iste error expressus non potest, legi in sententia, sed tacitè ex ea resultat, vt per Ias. *in l. certi conditio, in principi, numero* 20. *D. si cert. pet. & ad l. qui Romæ, §. duo fratres, nu.* 52. *D. de verb. oblig.* Adde per Innoc. *in cap. cum P. & G. de offic. deleg.* sequitur Alexander *cons.* 79. *in vlt. col. volum.* 2. Ias. *ad l. cum prolatis, nu.* 9. *D. de re iud.*

l. si vt proponis. 3.

Suspenso genere, suspenditur quælibet eius species.

l. Cùm magistratus. 4.

Vide Oldendorpium *cap.* 12. *de sententiis.*

l. Certa ratione. 5.

Bart. *cons.* 259. Oldendorp. *cap.* 29. *de sentent. l.* 20. *D. de iurisd. omn. iud.*

l. Cùm non. 6.

Sententia non valet, lata per iudicem delegatum extra tempus delegationis.

l. Venales. 7.

Nota quod sententia lata per iudicem corruptum pecunia est nulla ipso iure, adde duas fallen-

a llentias Soc.*in reg.441.incip.sententia lata per iudicem*, & si apparuerit sententiam esse iustam, non tamen valet, vt dicit Bart.*in l.si quis testibus, in fine, supra de testibus*, vt dicit ibi Gl. in teste corrupto, quoad licet dicat verũ, tamen non probat, Oldendorp. c.7.*de sent. & re iud.* l.*vlt.supra de pœn.iud.*

l.Si pater.8.

Coniunge hic l.6.*&* l.12.D.*de decur.*

l.Omnem.10.& vlt.

Cepol.*con.crim.*12.Nota autem hic, quod victor victo appellante, necesse non habet & ipse appellare.

Titul.65.Quorum appellationes non recipiuntur.

Hunc titulum parum in Gallia obseruari notat Rebuffus *in const.gloss.5.num.99.*

l.Eius qui.1.

Seruus contumax non appellat in materia Felin.*ad c.cum R.& ad c. & G.de off.deleg. ad c.1.de iudic.ad c.fin.eod. titul.ad cap. cum olim, de testibus, ad cap.significauerunt, de except.ad c. cum omnes, de const.ad c.causam quæ de rescript. ad cap.Rodolphus, in fine, eodem titulo*, Boerius *decis.*255.*numero* 12. Prat.Pap.*in form. appell. à senten.diff.columm.*3. vbi decem casus enumerat, in quibus non appellatur, Decius *ad Rubricam de appellat.* Crauetta *consilio* 273.*cõtra*, Grat.*consilio* 100.*libro* 1.Romanus *consilio* 248. *&* 351. Rot.*decis.*674.707.746.306.763.*in antiq* Sign.enumerat 15.casus, in quibus non appellat, *con.*249. Afflict. *decis* 261. vbi 19.casus recenset, *& decis.*369.item à sententia fortis, Tiraquellus *de primog. quæst.*17. *opin.*1. item Baldus *consilio* 35.*libro* 5. item in causa studij, vt si Faber apud scholas malleat, & sententia expellatur, per Scribentes *ad l.1.in fin.soluto matrimonio*, ab executore, & interlocutoriæ magis commu.quod non appelletur, Alciat. *ad l.1.§.si quis ita.de obligat. numero* 16.*à consilio sapientis*, Bartolus, & alij *ad l.si conuenerit, de re iudicata*, in excedente mandatu, Glossa *ad c.quo ad consulta.de re iudicata*, Abbas quinque vtilitates enarrat, si appelletur vel non, *num.*24.

l.Obseruare.2.

Conuictus de crimine & confessus regulariter non appellat, *d.l.obseruare* & Bart.Veronens.*in cons.*164.*col.*2. adde duas fallentias Soc.*reg.*224.D.*de verbor.signif.*

l.Nulli.3.

Communis opinio est in contrarium, adeò quòd à sententia lata contra officiales, potest appellari, vt refert & tenet Paris. de Puteo *in tract. Synd.in vers. appellatio. vltima col.chart.*9.facit hic *l.1.D.an per aliũ cau.appel.*

l.Abstinendum.4.

Mynsinger.4.*obs.c.*50.

l.Ab executione.5.

Ab executione sententiæ, regulariter non appellatur, vt hic, *& in c.nouit, extra de appellat.* Sed vide 5. fallentias Soc.*in reg.33. incip. appellare ab executione*, Panorm.*cons.*55.Guido Pap.*q.*574.

¶Limita eam, vt in præallegata reg.Socin. ad gloss.1.vide Alex.*cons.*237. *visis processibus, in 1.col.in fin cum seq. ibi circa illam gloss.sibi contrariam*, Cepoll.*caut.*44. Grat.*cons.*16.*&* 109. *libro* 2.

¶Quod à decreto de exequendo potest appellari.Adde Abb.*in cap.quo ad consultationẽ, de sentẽt. & de re iud.in 9. col.cum 3. sequentib.* Et Castr.*in cons.*25.*Et in consilio* 525. Adde etiã cautelam, quòd à decreto de exequendo appellari possit.De materia huius legis, Cornel.*cons.*221.*lib.*4.

¶Quando appellatione pẽdente possit fieri fructuum sequestratio. Bart.*in l.Imperatores, §.fin. D.de appell.* Symmach.1.*epist.*25. Roland.à Valle *cons.*23.*num.*5.

l.Quisquis.6.

Loquitur hæc lex de edicto diui Ardriani tollendo.

l.Ante sententiam.7.

Nota, quòd quando quis appellat à sententia definitiua contra se lata, regulariter non debet allegare causam appellationis, quare appellat. Scrib.*in l.ista.* Adde fallentias per Soc.*in reg.*28.*incip.appellans à definitiua.*

¶In eadem lege in glossa magna in verbo *Iure Canonum*.Nota, quòd de iure Canonico licet à quolibet grauamine appellare. Hoc intellige, expressa causa grauaminis *canon. Card.extr.de appell.in 6. Clem.appellãti, de appel.& c.vt debitus, extr. eod.tit.* secùs in appellatione à definitiua, vt est gloss.de vtroque *in l.3.§ fi.D.de appell.*Sed de hoc, vide Socinum *in d.reg.* Panorm.*cons.*38. Mynsing.*lib.*4.*obser. cap.*43.

l.Et publicarum.8. & vlt.

Publicus debitor manifestè conuictus non appellat.

Tit.66. Si pendente appellatione mors interuenerit.

Coniunge hic l.2.D.*quæ sent.sine appell.*

l. Etiam. 1.

Rebuff. *in proœm. const. gloss. 5. num. 97.*

l. Eius qui. 2.

Adnotatio non est condemnatio, à qua appellatur.

l. Si is qui. 3.

Mortui pendẽte appellatione crimen morte extinguitur.

l. Si pater. 4.

Causa appellationis, an & quando finiatur, vide hic D. Gothof.

l. Quamuis. 5.

Appellatio pendet in numero cognitionum.

l. si vnus. 6. & vlt.

Ad istam legem, adde Pilipp. *in c. ex ratione, col. penult. de appell. vers.* add. quod tempus appellationis non currit, nisi à die scientiæ, Cuiac. c. 16. *de præscript. l. 2. ff. de re iud.*

Tit. 97. De his qui per metum iudicis non appellarunt.

l. si contra. 1.

Oldrad. *cons.* 151. Ias. *cons.* 72. facit hic l. *vlt. §. quod met. caus.*

l. His qui. 2. & vlt.

Cuiac. *lib. 8. obs. c.* 11. vide Mynsing. 4. *obs.* 44. *&* 45.

Titul. 68 Si vnus ex pluribus appellauerit.

l. Si iudici. 1.

Coniunge l. 10. §. 2. *D. de appell.*

l. si in vna. 2. & vlt.

Rebuff. *in proœm. const. glo. 5. nu. 98.*

Titul. 69. Si de momentanea possessione fuerit appellatum.

De momento, vide Isidor. *lib. 5. etymol.* Cuiac. *lib. 2. obs. c. 35.*

l. Cum de possessione. 1. & vnic.

Extant in hanc legem vnicã Cæsaris Contardi aduocati curię Romanę commentarij. *Vide Fachineum *controuersiarum iuris. lib. lib. 1 c. 75.*

¶De materia istius legis, vide plenissimè Lanfrãc. *in verb. interlocutoria, & appellat. char.* 90. ibi decimo fallit, vbi, an & quando possit appellari.

¶In eadem lege vide Iasonem *in* l. *patre furioso, D. de his qui sui vel alieni*, vbi quid si appellatio fuit amissa per iudicem à quo

¶ A sententia lata in causa momentaneæ possessionis regulariter nõ permissa est appellatio *d. l. cum de possessione*, adde 5. fallẽtias per Soc. *posit. in reg. 32. appellare à sententia lata.* Et ad intelligentiam d. l. vide Socinum *cons.* 263. Bart. *in* l. 2. D. *de appellat. recip.* & vltra limita, nisi iudex admiserit appellationem. Quia tunc procedit ita Bal. *in* l. *post sententiã, col. 2. supra de sentent.* Alex. *cons.* 367. *incip. consideratis.* Ias. *in* l. 1. *in prin. de noui operis nunc.*

¶In eadem lege Gloss. *fi. vers. sed his spretis.* An prohibita appellatione debeat cõcedi in integrum restitutio, hoc in consilio 242. vbi tenet, quod sic. Panorm. *cõsilio* 55. Dec. *cons.* 28. Simmachus 2. *epistol.* Vvrm. 1. *pact.* 14. *obs.* 12. Imbert. *in Enchiridio*, Grat. *cons.* 16. *li* 2. *&* 110. *& cons. fin. eod. li.* Dec. *cons.* 28. contra quem tenet Rip. *ad c. sæpe, dum. 5. extr. de restit. spoliat.* Cagnol. *ad* l. *impari, num. 6. D. reg. iur.* Ias. *ad* l. *patre furioso, D. de his qui sunt sui, nu.* 12. Balb. *decis.* 445 447 *&* 477 Dec. *ad* l *pendente, nu. 6. Co. de bonor. poss. sec. tab.* In materia Guid. Papę q. 37. Afflict. *decis.* 269. Tiraq. *in tract. le mort. in 6. declar. 6. part.* Cotta *in memorabil. in vers. appell.* Corrasius *ad* l. *naturaliter, § nihil commune, in pref. n.* 30. Dilect. *in tract. de art. testa. tit. 11. caut. 5. num. 7 in fine*, latè & not. Marant. *in tractat. de ord. iud. vlt par. 2. act. 1. nu. 295. cum pluribus sequentibus*, vbi ponit vndecim limitationes ad hanc regulam, Duen. *regul* 44. & de qua momẽtanea possessione intelligatur Cachera *cons. 25. num. 7.*

Tit. 70. Ne liceat in vna eadémque causa tertio prouocare, vel post duas sententias iudicum.

Vide Vvrmserum 1. *practicar. 2. c. 25.*

l. Si quis in 1. & vnic.

Licet à duabus sententiis conformibus non licet appellare, vt hic. tamen supplicari potest ab huiusmodi sententiis, & per huiusmodi supplicationem nõ retardatur executio, vt *per decis S. R. c. 28. & per Capell magna curia, de appell. vers. item si contingat.*

¶Et pro limitatione huius tituli, vide Angel. *in*

gel. *in l. si cum executione, §. hac autem, in fi. D. quod met. causa.*

¶Et de materia huius tituli, vide Philipp. Franc. *in c. directè, extra de appellat.* Et ad l. 1. ad de textum *in c. sua de appell.* non licet alicui tertio prouocare, Soc 328. *reg.* A sententia iudicis dati appellatur ad eum qui dedit.

Titul. 71. Qui bonis cedere possunt.

In hac Rubrica quæritur an cessioni bonorum renunciari possit cũ iuramento, Guid. Pap. *q.* 211 negatiuam sustinet, respectu carceris non euitandi. Hoc enim casu non valet renũciatio, quo verò ad alium effectũ, quòd in bonis posteà quæsitis non cõueniatur, nisi in quantum facere possit, hoc casu valet renunciatio, & ipse ibi ponit: quod debitor fisci non possit cedere, de quo extat decisio S. R. *conc* 265. pone finem: sed contrarium tenet glos. in decis. Capell. vbi distinguit, quod si fiscalis debitor est ex delicto, non possit bonis cedere, contra si ex cõtractu, vel proter collectas allegat Cyn. *in* l. 1. hic teneas passim opinionem negatiuam, quia in materia cessionis obseruata est. Adde Parid. *cons.* 94. *num.* 10. *volum.* 1 vbi debitor non euitat carceres existens in dolo & culpa, & qui fraudulenter dilapidauit bona sua, prout isti sunt decoctores. qui beneficio cessionis bonorũ non gaudét. Contra quos multa ponit And. Tiraq. *in Rep. l. si vnquam, C. de reuo. donat. in vers. bona, num.* 5.

¶Et in hac materia adde singulariter Pau. de Castr. *in l. fin. §. de non num. pec.* vbi si debitor promisit soluere mille post mensem cũ iuramento, est periurus, si eo tempore, quo promisit scribat se soluere non posse, quia pauper, vnde beneficium cessionis nõ habet, vt possit liberari à carceribus, cedendo bonis, allegat textum *in l. pen. in fi. D. de iure delib.* Quod dictum Alex. temperat *in alia l. §. eleganter, D. solut. matr.* procedere quando dolus debitoris interuenisset, alias secùs, de quo vide quæ scripta *in d. l. de non num. pecun.* Et an executor instrumenti impediatur, si debitor vult bonis cedere, vide Cornel. *cons.* 202. *vol.* 2. Et an in Ecclesia vel clericus possit cedere bonis, ponit Gloss. in decis Capel. Tholoss. 136.

¶Et an bonorum cessioni possit renunciari, vide decis. Capell. Tholoss. 51. & ibi Glossatorem, & quæ ibi scripsi.

¶Et quis cedendo bonis regulariter liberetur à debito, & an valeat talis cessio toto isto titulo *Qui bonis cedere possint*, c. 4. D. vide Ang. *in §. fi. in 3. col. Instit. de actionibus*, & Ias. *in d. §. fi.* sed adde octo fallentias Soc *in regul.* 68. *incip. cessione*, *at alias* 18. *in regul.* 65. *incip. cedens bonis.*

¶Nota, quòd non valet pactum, quòd debitor non possit cedere bonis, quia videtur se obligare ad carcerem. Adde ad istam materiam Dec. *cons.* 60. *incip. quòd pactum*, Rot. Rom. *decis.* 567. *vtrum possit in antiquis.* Cott. *in memoral. in verb. solui. vers. ex ista reg. quod est contra bonos mores*, ita Bald. *in d. l. qui bonis.* Et ita Bart. & Cynus *in l. alia §. eleganter, solut. matr.* & facit quod habetur *in Auth. imò, suprà de act. & obligat.* & Feder. de Senis *in cons.* 58. *incip. supr. scripsi per totum*, 1. *volu.* sed vide quatuordecim fallentias Soc. 342 *incip. pactum quod debitor*, vide hac de re *in Nou.* 123 *infrà.*

l. Cui bonis. 1.

Qui bonis cedit non liberatur ipso iure: sed solo carcere.

l. Si quantitatem. 2.

Distractionem bonorum patitur qui bonis cedit.

l. Si pater. 3.

An debitor principis bonis possit cedere, vide hic D. Gothof.

l. Legis. Iuliæ. 4.

Debitor qui cessit bonis post quadraginta dies non datur dilacerandus creditoribus, vide Ang. *in Auth. vt defuncti seu funera eorum ne iniur. à cred. col* 5. *in princ.* dicens ad limitationem istius textus, quòd si ex facultate statuti instrumentum habet executionem paratam mortuo debitore, creditor poterit facere detinere debitorem, vt sepeliatur, Alciat. *lib.* 2. *parerg. c.* 4. *l.* 31 *D. de vsucapionibus.*

l. Propter. 5.

Facit hic l. 12 *in fin. suprà de episcopis* 17. *§. de rescind. vendit.* l. 16. *D. de muneribus & honor.*

l. in omni. 6.

Forner. *lib.* 2. *select. c.* 27.

l. Cum & filiifamilias. 7.

Ista lex allegatur, quòd faciens aliquem iniustè carcerari vel detineri, tenetur actione iniuriarum, Socinus *cons.* 231. *in* 3. *col. vers.* 2. *num. in* 2. *parte*, Cuiac. *lib.* 13. *obs. c.* 18. *§.* 26. *Inst. de action.*

l. Cum solito. 8. & vlt.

Ad hunc textum vide *in l. maiorem, D. de pactu*, Fridericum *consil.* 1.

¶Et de materia istius legis finalis, vide Afflict. *decis.* 5. & 228. & Alberic. *cons.* 46 Roma. *cons.* 439. & Cast. *pulchrè in l. finali, suprà de non num pec.* Angel. *cons.* 213. & *in §. cum quoque, Instit. de act.* vbi pulcherrima & infinita de ma-

teria cessionis bonorum, quem vide, & præcisè *num.* 17. *fal.* 287. vbi dicit, quòd cessio con cessa principali, nõ prodest fideiussori. Et quid in dilatione quinquẽnali, vide Hypp. *in Rub. de fideiuss. n.* 65. *cũ seq.* vbi multa de materia huius, vide Rau. *in tract. de virtute vir. u.* 22 *priuileg.* vbi dicit, hanc legẽ nõ habere locum in debito iurato. Refert. Bald. *in c. constitutus, extr. de rescript. col.* 3. Hyppol *sing.* 413. Minor an possit cedere bonis, & an pro debito pecuniario possit capi, Bal. *in l.* 1. *in pen. q. supra eod.* Iacob. *in l. neque impub. n.* 3. *D. de in ius vocan.* Rom. *cons.* 129 Papo. 10. *arest.* 9. *&* 3. *Notar.* 8. Cuiac. 2. *obs.* 10. Rebuff. *in tract. de literis dilatoriis.*

Tit. 72. De bonis authoritate iudicis possidendis, seu venundandis, & de separationibus bonorum.

Rebuff. *in proœm. constitutio. glos.* 5. *nu.* 10.

l. In bonis. 1.

Legatarij defuncti potiores sunt legatariis hæredis.

l. Est iurisdictionis. 2.

Vide Cuiacium *lib.* 10. *obser. c.* 25.

l. Ex contractu. 3.

Facit hic *l.* 7. *§. tit. proximo, &* §. *vlt. vers. ecce enim, Inst. de action.*

l. inciuile est. 4.

Coniunge l. 2. §. 3 D. *de curatore bonis dando.*

l. Si bona debitoris. 5.

Vide Cuiacium *libro* 10. *obser. c.* 31. *l.* 4. *& l.* 6. *D. de eodem.*

l. Pro debito. 6.

Creditores hypothecarij præferuntur chirographariis.

l. Si vxor. 7.

Actio confunditur pro rata, qua creditor succedit.

l. in possessionem. 8.

Dominum non acquirit missus in possessionem ex primo decreto.

l. Cum proponas. 9.

Nota, quod ad hoc vt iudex possit peruenire ad primum & secundum decretum necesse est, quòd reus latitet, ita notatur *d. l. iudex ad hoc.*

¶ In eadem lege *in gloss. pen. vers. qua opinione.* Hæc opinio placet Bar. *in l. si finita, §. Iulianus, D. de damno infect.* Coniunge l. 19. D. *de in ius voc.*

Authent. Ei qui iurat.

Angel. *in Auth. de exhibendis reis*, ponit vnam pulchram limitationem ad hanc Auth. quod huiusmodi Auth. locũ habeat indistinctè, nisi bona debitoris sint creditori hypothecata, quia tunc in omnibus fit omissio, & vltra mensuram debiti declarati. Hoc etiam refert, declarat & tenet Guid. Pap. *decis* 432. *in* 2. *col. in fi.* & ibi multa scripsi.

l. Cum apud. 10. & vlt.

Alciat. *lib.* 1. *dispunct. c.* 19. Theoph. *in §. sacras. Inst. de rer. diuis.*

Tit. 73. De priuilegio fisci.

Adde hic *tit.* 1. *lib.* 10. *infra eod.*

l. Bona. 1.

Vide *l.* 25 *ne vxor pro marito.*

l. Quamuis. 2.

Fulg. *cons.* 13 *ponitur*, Ant. Mercat. 3. *notar.* 14. Rober. 3. *animaduer.* 14.
*Cuiac *in lib.* 10. *Cod. Tit.* 1.

l. si pecuniam. 3.

Rom. *cons.* 111. *viso*, iunge *l.* 2. *infra in quibus causis pignus.*

l. si debitor. 4.

Priuilegium fisci ad quid non extendatur, vide hic D. Goth.

l. Pecuniam. 5.

Fiscus potest ex suo priuilegio reuocare pecuniam creditori solutam sine vsuris.

l. si in te. 7.

Oldradus *consilio* 186. *licet.* Priuilegium fisci transferri potest, *& l.* 45. §. 9 *ff. de iure fisci.*

Tit. 74. De priuilegio dotis.

Vide Bal. *ad l.* 1. *ff. soluto matr.* Oldendorp. c. 13. *de iure singulari.*

l. scire debes. 1. & vnic.

Hic textus loquitur quoad priuilegiũ prælationis, quod competit mulieri, & est effectus, quia tunc est personale, & nõ transit ad alium, nisi ad filium, vt hic, iuncta Glo. *in §. fuerat, Inst. de actionibus* Secus autem in priuilegio reali, vtpote tacitæ hypothecæ, quoniam tunc transit ad quemcunque, vt notat Bar. *in l.* 1 *ff. solu. matr. in* 1. *&* 2. *col.* & per Ias. *in d. §. fuerat, in d.* 3. *col.* & istud quod dicitur, ¶ priuile-

priuilegium prælationis transit ad filios, intelligas de filiis eiusdem matrimonij, & non alterius, vt per præalleg. Ias. *in d. §. fuerat, in* 19 *&* 10. *col. num.* 49 iunge hic l. 13. §. 3. D. *de fundo dotali.*

Tit. 75. De reuocandis his, quæ in fraudem creditorum alienata sunt.

Rebuff. *in proœm. constit. glos* 5. *num.* 102.

l. Hæres. 1.

Cuiac. *libro* 7. *obseru. cap. vlt.*

l. si successione. 2.

Collige hic, dotem in bonis patris nõ esse.

l. si paterna. 3.

Cuiac. *lib.* 13 *obser. c.* 33.

l. Filios. 4.

Socinus *cons.* 264. *visis instrum.* Filij autem non reuocant alienata in fraudem.

l. Ignoti. 5.

De reuocatoria actione, vide hic D. Goth.

l. si actu. 6. & vlt.

Dec. *cons.* 410. *in causa.* Cuiac. *lib.* 12. *obser. c.* 5. quæ sanè difficilis est.

Tit. 76. Fideicommissa libertate.

l. Cum inter veteres.

Oldrad. *consilio* 212. *quidam in suo.*

CODICIS LIBER octauus.

De interdictis.

Titulus primus.

QVÆ an hodie in vsu sint, vide l. *vlt. D. de lib. exhib. &* l. 3. *&* 4. *infra eodem tit.*

l. Cum proponas. 1.

Valla *de rebus dubijs, tract.* 8. Cuiac. *lib.* 5. *obser. c.* 17. *in princ.*

l. Præses prouinciæ. 2.

Cuiac. *lib.* 5. *obs. c.* 19. Interdicta fiunt plerumque de possessione, vel quasi possessione, vt notat Cuiac. *sup. d. loco.*

l. Incerta. 3.

Vacon. *libr.* 2. *declar. c.* 44. Possessoriũ præfertur petitorio, §. 4. *Instit. eod. tit. l.* 3. 3. *finium regundorum.*

l. si quis quodlibet. 4.

Cuiac. *lib.* 5. *obs. c.* 7. *& lib.* 16. *c.* 7.

Tit. 2. Quorum bonorum.

Vnde & quare hoc interdictum sic appelletur, vide *l.* 1. D. *hoc tit.*

l. Hæreditatem. 1.

An & qualiter probari debeat filiatio, quę est difficilis probationis, *vt in l. Lucius ff. de cond. & demonstr.* vide l. *filium, ff. de his qui sui vel alieni Iuris sunt,* Dec. *in l. qui accusare, supra de edendo,* Forcat. *Necyom. dial.* 22. Oldr. *cons* 18. *circa* 1.

l. si ex edicto. 2.

Dec. *cons.* 424. *proponitur, par.* 3. In quos autem detur hoc interdictum, vide hic Doctores.

l. Constat. 3.

Nota istum textum quod lex naturę pręfert consanguineos marito, in successione vxoris, & per istum textum dicebat Raph. Fulgos. *in cons.* 71. quod vxores plerumque aut reuerentia, aut metu instituunt viros hæredes, Dec. *cons.* 424 *proponitur,* vide *l. vnicam, supra vnde vir & vxor.*

Tit. 3. Quorum legatorum.

In Pandectis legitur *quod legatorum.*

l. Hæredi. 1. & vnic.

Executio sententiæ vel instrumenti habentis executionem paratam ex forma statuti, non potest peti, nisi contra condemnatum, vel obligatũ, in interdicto, vel hæredes eius, & si hæredum mentio in eo expressa non sit, quia nominato Titio, hæres quis nominatus videtur. Ita Baldus hic. Non autem potest peti contra singularem successorem condemnati vel obligati, vt est glo *in l. ea l. supra de cond. ob turpem causam,* secund. Aug. *in l. si debitori, supra si aduers. cred.* Sed vide vnam fallentiam Soc. *in reg.* 178. *incip. Executio sententia,* Cuiac 8 *obs. c.* 2. *&* 10. *obs.* 28.

Tit. 24. Vnde vi.

Facit hic titulus ffrorum *de vi & vi armata.*

l. Rectè. 1.

Nota regulam vim vi. Hęc regula fallit in pluribus casib. vide Iun. circa aliud *in tract. de bello Italico.* Et si quis expresserit modũ in defendẽdo, vt cũ possit euadere vulnerãdo, voluit occidere punitur de occiso, vide Ce-

pol. *caut. volum. consilio* 1. & Rom. *sing.* 3. & quę ibi nouiter per Nicol. Pig. addita sunt & Salyc. & scribentes maximè per Iaſ. *in l. vt vim, pen. col. de iuſt. & iur.*

¶ Pro defendenda poſſeſſione ſua non ſolum eſt licitum reſiſtere, ſed poteſt quis cõuocare amicos ad iuuandum ne expellatur, & poſſunt percutere aggreſſorem & expulſorem. Ita Bal. *in iſta* l. *prima.* Adde Bart *in* l. *deuotum, C. de metal. lib.* 12. & tenet Angel. *in tract. malefic. in verſ. ſe defendendo.*

¶ In eadem lege in gloſſ. in verbo *moderatione.* Defenſio eſt permiſſa cum moderamine inculpatæ tutelæ, vltra iſtam legem primam, adde l. *vt vim ff. de iuſt. & iur.* & tamen ille qui excedit modum inculpatæ tutelæ, non poteſt condemnari pœna mortis, ſed alia minori pœna, arbitrio Iudicis, & ſic nõ debet puniri pro toto ſed pro tãto. Ita Bartol. *in c.* 1. *in fine de pact. iurament. firmand. & in c.* 1. *in prin.* 3. *colum. de pactis tenendis.* & Baldus *in dicta lege vt vim.* Rom. *singul.* 3. & Florian. *in* l. *ſcientiam, §. qui cum aliter ff. ad l. Aquil.* Caſt. *in conſ.* 192. *incip. in cauſa altercatorum, colum. vlt.* Alexand. *conſ.* 76 *incip. viſa inquiſitione, in* 1. *&* 2. *col. vol.* 1. & Cepol. *conſ.* 29. *incip. viſo proceſſu,* 5. *colum.* & idẽ Cep. *in conſil.* 1. *in* 3. *col. & conſ.* 34. *col.* 8. dicit non puniri pro toto, ſed pro tanto, quando quis facit ſe defendẽdo, & excedit modum, & defendi non poteſt aliquis cum ſtatera in manu & menſurare, ita dicit textus *in c. ſi. de homicid. in* 6. Homo enim incenſus dolore, & timore permotus, non eſt in plenitudine intellectus. Ita Bald. *in c.* 1. *§. ſi. in ſi. de pact. iur. ſir.* Franciſ. Aret. *conſ.* 34. Alexand. *conſ.* 109 Cepol. *conſil.* 1. Bald. *conſ.* 98 Zabarel. *conſ.* 42. Cuiac. *libro* 5. *obſ.* c. 18. Gail. *lib.* 2. *obſer.* c. 100. *&* 101. vide l. *vt vim. D. de iuſt. & iur.*

l. Vi pulſos. 2.

Alciat. *lib.* 3 *preſumpt.* c. 39. facit l. 1. §. 39. *ſupra hoc tit.*

l. Authoritatem. 3.

Nota contra iſtos potentiſſimos, qui occupant caſtra aliena, & poſtea obtinent reſcriptum ab imperatore. Et hanc legem dicit Bart. eſſe menti tenendam, & allegatur, violentam poſſeſſionem per principem non confirmari, & ita Bart. *in tractat. de tyranno, in* 15. *col. num.* 10. *qu.* Bald. *in c. nihil. in* 3. *notab. de praeſcrip.* Florian. *in* l. *vniuerſus, C. de precibus Imp. off.* Ad intellectum iſtius legis, vide Felyn. *in c. probaſti, de praeſcript. colum. penult. verſ. circa quartum, chart.* 179. 197. Violenta poſſeſſio, nẽ quidem reſcripto confirmari poteſt, l. 2. §. 10 *ff. ne quid in loco publ.*

l. Si de poſſeſſione. 4.

Cuiacius *libr.* 5. *obſeruat.* cap. 15. §. 6. *Inſtit. de interdictis.*

l. Inuaſor. 5.

Menochius *de recup. poſſeſſ. remed.* 7. Baldus *conſilio* 323. *proponitur, parte* 2. Cuiacius *libro* 19. *obſeru.* cap. 16. vbi de inuaſis alienis locis agitur.

l. Meminerint. 6.

Pro intellectu huius textus, vide Dec. *conſ.* 151. *col. ſin* in not. quæſt. vbi aufertur poſſeſſio ab aliquo non citato, contra hunc textum, c. *licet, de prab. in* 6 l. *ſi.* §. *ſi. D. quod metus cauſa*, vide Alexandrum *ad* l. *à diuo, §. in venditione, col.* 2. *D. de re iud.* vbi etiam Iaſon. *col.* 3. & alij, late per Affl ct. 1. *part. conſtit. regni. rubr.* 25. *num.* 30. *& ſeq.* Bart. & Doct *ad l. iuſtè poſſidet, D. de acquir. poſſeſſ.* Felin. *ad c. de catero, de re iudi.* Sebaſt. Sa. *ad l. iubere cauere ff. de iuriſdict. om. iud. num.* 5. Anchar. *conſil.* 133. *ſatis*, Ang. Aret. *in §. quadrupli, num.* 74. *in fin. Inſt. de action.* Menoch. *d. lib.* c. 8. Forner. *ſelect. lib.* 2 cap. 11. Zoannetus *rer. quotid* c. 25. Lapus *alleg.* 101. Dec. *conſ.* 200. *in caſu.* Cuiac. *libr.* 19. *obſ.* c. 16. & Cuiac. *ad Nou.* 1. l. 2. *ſupra de interdicta viduitate.*

l. ſi quis in tantam. 7.

Nemini licet auctoritate propria rẽ ſuam ſibi vindicare. Iaſon *ad prin. Inſtit. de action. n.* 74. Socin *reg.* 34. *&* 292. *auctor.* 1. Rip. *ad c. ſaepe, num.* 68. *de reſtit. ſpol. & ad c.* 1. *num.* 83. *extrà de iudic.* In materia, Alexander & alij *ad* l. *naturaliter, §. nihil commune, de acquirend. poſſeſſ.* Rip. *ad* l. *in quartam, num.* 118. *ad l. Falcid.* Bald. *nouel. ad l.* 1. *numer.* 301. *D. ſolut. matr.* Cepoll. *caut.* 100. Diaz *reg.* 779. Tiraquel. *in tract. le mort,* 3. *part. prima declar. num.* 5 *& ſeq. & poſt leges connub. Gloſ.* 5. *numer.* 130. *&* 154. Plot. *ad l. ſi quando, C. eod. num.* 53. *&* 684. Hęc lex nõ habet locum de iure Canonico, Zoãnet. *in tractat. de differ. inter Ius Cano. & Ciuil. num.* 163. In materia latiſſimè de ſpoliante aliquem violenter ſua poſſeſſione quibus ſubdatur pœnis, Port. *libro* 1. *concluſ.* 38. vbi ponit 40. ampliationes, & 37. limitationes ad hunc textum, & an iſte textus habeat locum in alia violentia quàm expulſiua, & an procedat in terminis *l. ſi quando, Cod eod.* Socin. Iun. *conſil.* 17. *num.* 18. *&* 19. *lib.* 2. Marc. Ang. *conſ.* 83. *num.* 18. *&* 19. *libr.* 2. Marc Ang. *conſ.* 83. *numero* 6. *inter conſ. diuerſ ad cauſ. vlt. volunt. vol.* 1.

¶ Ad Gloſ. magnam hic pro eius intellectu, vide Andr. de Alſer. *conſ.* 26. *num.* 7. *inter conſ. crim. volum.* 1.

¶ Vide Iaſonem *in §. ex maleficijs, in* 15. *col. Inſt. de actionib.* & Hypp. *ſing.* vbi ponit limitationem ad hanc legem. Vide Corn. *conſil.* 123.

123.volu.1.vbi de materia damni clandestini, an stetur iuramento ipsius qui damnũ passus est. An habeat locum ista lex, *si quis in tantũ*, in quasi possessione, vide Tiraq. *post legib. connubial.* [illegible].130 Adde, quod licet ista lex dicat, quod perdat actionem si violenter aggressus est possessionem rei ad quam consequendam habebat actionem, non procedit, quando esset in possessione, tunc potest propria auctoritate ius sibi dicere, & vide plane per Pet. de Rauen. *in* [illegible] *Canonist.*, *in tit. de immunitat. eccles. folio* 162. *colum*.1. & 2. & adde singulare dictum Specul. *in titu. de restit. spol.* §.1. *vers. item*, quidam dicunt quod pœna istius legis non habet locum hodie, nec in vsu est, *d.l. est Canonista*, *in can. si* [illegible] *q*.3. [illegible] 4. Panorm. *cons*.100. *ad claram*, *parte* 1. Cepol. *con*. 4.

¶ Alicui non licet sibi ius dicenti rem suam auctoritate propria védicare, *d.l. si quis*, vide 7. fallentias Soc. *reg*.52. [illegible]. Rusticus vel miles committens aliquid contra ius [illegible], excusatur *d.l. si quis*, vide 7. fallentias Soc. *reg*.4 [illegible].

¶ Pœna istius legis, & eius vigor regulariter non habet locum in causis seu rebus ecclesiarũ, & si talis rigor approbatus sit actionibus vt est Glossa, & ibi communiter Doct. *in c.*[illegible] *extr. de delo*, & vide 2. fallentias positas per Soc. *reg*.[illegible] 0. *incip. pœna legis*, *si quis*, 29. Glossa *in verbo amittet*. Nota istã dispositionem *d.l. si quis*, & intellige per sententiam, & non ipso iure. Adde quod etiamsi ipso iure in casu isto amitteretur dominium tamẽ adhuc sententia requireretur declaratoria, textus *in c. cum* [illegible] *de here*[illegible], *in* 6. Alexand. *in* [illegible] *is cui bonis*.5. [illegible] *de verbo. obl.* & *in l. si quis maior*, [illegible] *de transact.* Et ibi etiã Iason *in* l.2. *col*. 5. *supra de iure emphyteu.* simile in omissione feudi per Feloniam, vel verborũ bonorum publicationem propter crimen læsæ maiestatis, an requiratur declaratoria *in* c. I*mperialẽ*, §. *callidis* & *prohib. Feud. alien.* per Feder licet ipso iure propter rebellionem bona publicentur, *vt in const.* [illegible] *regni*, *incip. Nuper apud*, vnde etiam textus iuncta Gloss. *fin. supra de iure emphyt.*

¶ In eadem Gloss. magna. in verbo 7. adde quod licitũ est cuilibet sibi ius dicere in defectum superioris. Ita Inno. *in c. olim causam*, *extra de restit. spol.* & [illegible] Abb. [illegible] *in cap.* 1. *extra de iudiciis.* & *text. cum Gloss. in ca. Ius gentium*, [illegible].

¶ Pro intellectu & ampliatione istius textus vide Ias. *in* §. *ex maleficiis*, 15. *col. Instit. de actionibus.* Cast. *in l. si de possess. num*.3. *suprà de probat.* vbi de intellectu istius l. & Corn. *cons*. 95.125. *col*.3. *in litera R.* vbi dat pulchram limitationem ad hanc legem.

¶ Interesse quò non potest aliter probari, probatur solum per iuramẽtum, *d.l. si quis*. Et not. *in Gloss. in* l.1. *ff. quod vi aut clam*. Et not *in* c. 1 *extr. quod met. causa*, & Glo. *in c. Mic qualiter extr. de accusat.* vbi dicitur, quando prælatus aliter non potest reddere rationem, statur eius iuramento. Et vide 2. fallentias positas per Socinum *in reg. interest. in* [illegible].

¶ Contius *lib.* 2. *select. c.*[illegible] Couarr *libro* 3. *variar. in resolutionum*, Menochius *vbi supra*, *capite* 9 Fileus *q*. 86. & 87. Alphonsus de Castro *de potestate legis pœnalis*, *libro primo ca*. 5 *primo documento*, Cuiacius *libro primo capite* 20. An & quæ sit inuasoris pœna, declarat hic D. Goth.

l. Meminerint. 8.

Cuiac *lib*.1. *obs.c*.20. & *lib*.2. *cap*.31. Parlad. *rerum quotid. c*.9 §.1.

l. Si quando. 9.

Duaren. *de in lit. iur. num*.50. Dec. *cons*.83 *incip. c*.82 Bald. *cons*.323. Franc. Aret. *cons*.61. Dec. *cons*.591. Alex. *cons*. 130. Petrus de Anch. *cons*.2 6. Zabar. *cons*.115.

¶ Damnum datum per violentiam, probatur per iuramentum actoris cum taxatione iudicis, vide Pulchrè *text. ad hanc l.* per Ioan. Bapt. Plot. qui latissimè repetiit, vide Ias. *ad* l. *admonendi*, §. *d. ferre*, *num* 12. & 13. *D. de in lit. iur.* Bald. *cons*.192. Fran. Cur. *ad* l. *admonendi*, *numer*.345. & *seq. D. de iur. iuran.* Duaren. *ad l. in action* [illegible] *n*.50 *D. de in lit. iuran.* Socin. *in reg*. 190. *in* [illegible]. In materia Felin. *in c. veniens*. *el*. 2. *post me* [illegible] *l*.4. *ver*.5. *conclu. de testibus*; & quo modo procedat Ioan. Crot. *cons*.122. *nume* 11. Interdictum vnde vi hodie vocatur redintegrandę possessionis.

l. Non ab re. 10.

Menoch. *de recuper. possess. remed.* 12 Mynsing. *lib*.4. *obs.* [illegible] Cuiac. *libro* 2. *obs. cap*.12. & ad Nouell. 18. [illegible] 161.

l. Cùm quęrebatur, quæ est l. fin.

Occupans possessionem vacantem, tenetur eam restituere domino, quemadmodum tenetur inuasor vel fur. Rip. *ad c. fine*, *nu*.55 & *rest. spol.* Ant. Rub *ad* l. *naturaliter*. §. *nihil cõmune. D. de acquir. possess. num*.86. Alc. *de verb. dict. lib*.2. *col*.13. *vers. si instr.* & vide textum *in c. cet causam*, *in verb. temer* [illegible] vbi Abb *n*.10. *d. probat* Paris *ad l. c. si diligenti*, *n*.22. *extr. de præscript.*

¶ Possessio vacans quæ dicatur, & quãdo dicatur vacare, vide Rom *cons* 350. & per Felin. *in c. cum Ioannes Eremita*, *de fide instrum.* & ibi de eo qui promisit dare possessionẽ vacuam & expeditã, & ibi etiã, quid importet plena.

possessio, & quid importet pacifica possessio dicitur quando non est cōtrouersia deducta, ita Card. *in c. gratia. in c. q. de rescript.*

¶Et quatenus in ista l. *cum quærebatur, in vers. omnes autem scire debent,* probatur quod in dubio præsumitur res esse alicuius, vide Aret. *in §. nullius, Inst. de rerum diuis.* vbi quid in beneficiis ecclesiasticis, an præsumantur vacantia.

¶In *d. l. fin. vers. locum habentibus, in fin.* post 30. annos mala fides allegari nō potest, vt tenet Bart. & est decis. S. R. c. 246. in p. dub. Menoch. *de retract. rem,* 13. Couar. *d. c.* 16. Zabarel. *cons.* 5. *vacante,* Cuiac. *lib* 19. *obs. c.* 16. Qui sciēs rem alienam vacantem occupat, est quasi præda.

*Fachineus *Controuers. iuris. lib.* 1. c 67.

Titul. 5. Si per vim, vel alio modo absentis perturbata sit possessio.

l. Iudices. 1.

Menoch. *de recuper. possess. remed.* 6. Bald. *cons.* 173. *super, parte* 2. Bart. *cons.* 1. *Martinus,* Rom. *cons.* 350. *in casu,* Oldrad. *cons.* 227. *de toto.*

l. Nec imperiale. 2.

Quatenus habes ex ista lege quòd possessor nō dicitur priuari sua possessione antequam audiatur, adde similia, & limita per Hypp. *singul.* 195.

¶Possessor non conuentus nec citatus, nō debet turbari in sua possessione, etiam ex rescripto principis vel interlocutoria iudicis per Bart. hic, *& ad l. fi. num.* 16. C. *de edic. diui. Adr. toll.* vbi Dec. *num.* 4. *&* 5. Inno. *ad c. intra quatuor, de maior. & obed.* Bald. *consil.* 4. de dilatione latissimè per Bart ad Rubricam c *qui admit. nu.* 109. Moder. *ad c. fin. col.* 7. *de præscrip.* declarat nouissimè Cachera *decis.* 8. *nu.* 4. Lapus *alleg.* 101. Bart. *cōs.* 91. *in prin.* Oldr. *con.* 227. *de toto,* 268. *quæst.* Dec. *cons.* 74. *& diligēter, part.* 1 Rom. *cons.* 347. vide Cuiac. *lib.* 16. *obs. c.* 8.

Tit. 6. Vti possidetis.

Cuiacius *lib.* 5. *obs. cap.* 32. Festus. *in verbo possessio.*

l. Vti possidetis. 1.

Durenus *lib.* 1. *disput. c.* 21. Ioannes Rober. *lib.* 3 *senten. iur. c.* 21. Bart. *consilio* 81. *Martinus,* Iason *cons.* 6. *spectissimè, parte* 1. Cuman. *consilio* 158. *visis,* Dec. *consil.* 221. *non patitur,* Bart. *consil.* 112. *quidam accusa.* Repet. 8. *numer.* 3. *&* 6. *fol.* Paul 5. *sent. tit.* 11. §. 1.

Titulus. 7. De tabulis exhibendis.

l. Si in potestate. 1.

Robert. 2 *recept.* 29. *&* 2. *animad.* 24. Cuiac. *lib.* 16. *obs* c. 8.

Titulus 8. De liberis exhibendis, seu deducendis, & de libero homine exhibendo.

l. Si vt proponis. 1.

Pater emancipatum filium hoc interdicto abducit.

l. Adi præsidem. 2.

Interdictum de liberis exhibendis, competit etiam fœminis.

l. Si ad instar. 3.

Cuiac. hic, & apud Paulum *libro* 5. *sentent. tit.* 6. §. 15.

Tit. 9. De precario, & Saluiano interdicto.

De Saluiano interdicto, vide *titul. vlt. libro* 43. *fforum.*

l. Si te non. 1.

Cuiac. *lib.* 5. *obs.* c 24 Vide §. 7. *Instit. de act. & l.* 8 §. 8 D. *de precario.*

l. Habitantis. 2.

Facit *hic l.* 11. D. *de diuers. & tempor. præscript.*

Tit. 10. De ædificiis priuatis.

Huc refer Harm. *lib.* 2. *tit.* 4.

l. Et Balneum. 1.

Brissonius *lib.* 1. *select. c.* 1. Socinus *cons.* 106. Vitruu. *lib.* 5. *c.* 10. quid autem sit concamerare, declarat hic D. Gothof.

l. Negotiandi. 2.

Cuiac. *lib.* 5. *ob. c.* 26. Zabarel. *cons.* 17. Bart. *consil.* 110. Nota hic aspectum publicum non esse deformandum.

l. An in totum. 3.

Ioan. Cald. 17. statuto. *tit. de cōstit.* Bald. *con.* 233. *Si per instrumenta, parte* 1. Ædes ruinosas in hortum conuertere interdum non licet.

l. Si ve

l.Si vt proponis.4.

Ad hanc legem, vide Carol.Mol.*in tract.de vsur.numero* 57. Vide Cornelium *consilio* 222 *volum.*2 *numero* 5. vbi per hanc legem firmat, quod socius rem communem reficiens, si alter socius post refectionem, non soluit partem suam intra quatuor menses post requisitionem domini, res communis transit in reficientem. Idem tenet Ias. post Bartolum *in l. quominus, col.*23.*de fulm.* Ang.*in l.quidam Iberus, vers.vnde, D.de seruitute vrba.prad.* Aretin. *in §.sequens.pen.col.in tit.de refect.nu.*4. Et adde textum in hoc *de lege cum duobus*, §. *Idem respondit.D.pro socio*, Ias.*in l.si insulam, in* 28.*col.in* 4.*q.de verb.oblig.* & *in l.serui electio, co um.*3.*de legat.*1. Ias.*in d.§.sequens, in pen.col.* Crem *sing.* 97. Bald.*cons* 100.

l.Si is contra.5.

Bald.*cons.*233.*Si per instrumenta, parte* 1. Cor. *cons* 227.*V sa, parte* 1. Dec.*cons.*388.*verbis*, Cuiac.*lib.*19.*obs.c.*20.

l.si quis post.6.

Oldrad.*cons.*225.*grauamina.* vide hic Cuia. *lib.*19.*obs.cap.*19.

l.Nemini.7.

Vide l.2 C.*Th.de itinere publico.*

l.singularium.8.

Præcipitur hic ædium restitutio, *vt l.*46.*D. de damno inf.*

l.si cui.9.

Ad istam legem, vide Ang. hic & Bart. Cepol.*in tract.de seruit.vrb.prad. in tit. de Mauianis*, Valla *de reb.dubiis, tract.*8. Quod sit legitimum spatium noui ædificij ab ædibus publicis, vide D.Goth. hic.

l.Per prouincias.10.

Vnicuique permittitur suas proprias possessiones murali ambitu vallare, an priuato iure in proprio solo liceat castrum ædificare. Nicol Boer.*decis.*320. vbi firmat quod sic, nisi in confinibus regni hæc faceret, Oldrad.*cons.* 190.*thema*, & 1 7.*primum*, Fulg.*cons.*221.*quatuor.* Nota præterea hic quod cuiuis locum proprium muris cingere licet.

l.Mœniana.11.

Cotta *in voce Mœniana*, Valla *tract.*8. Cuia. *libro* 1.*obseruat. cap.*30. Brissonius *libro* 1.*select. cap.* 2. Baldus *consilio* 148.*ad euidentiam, parte* 2. Cornelius *cons.* 282. *in hac consulta, parte* 2. Cuiacius *libro* 4. *Instit.tit. de action.* Harmen. *libro* 2.*tit.*4.

l.Ex quo.12.

Hęc est constitutio Gręca ex interpretatione Contij.

§.Et nos.1.

Gellius *libro* 1.*noct.attic.cap.*10. Harmenop. *libro* 4.*tit.*4.

§.sed cum.2.

Cuiacius *libro* 17.*obser.cap.*36. Fest. & Isidor. *libro* 15.*etymol.*

§.Nulli.3.

Strabo *libro* 5. Lampridius *in Heliogabalo.*

§ insuper.4.

Sueton *in Othone.*

§.item illud.5.

Nullus id perficere prohibetur quod ab alio inceptum.

§.Et hoc quidem.7.

Hic constat licuisse appellari à pręfecto vrbis.

§.Prouideat.8.

Facit l.23.C.*Th.de appellation.*

l.Cum dubitatur.13.

Vrbanum ius ad prouincias plerumque extenditur.

Titul.11. De noui operis nuntiatione.

Vide quę notaui *in D.hoc tit.*

l.De operis.1.& vnic.

Nuntiatio noui operis intra tres menses finienda.

Tit.12. De operibus publicis.

Hic titulus pertinet etiam ad interdicta de pœnis publicis.

l.Plurimi.1.

Iudex immunitatem ab opere publico concedere non potest.

l.Quæ operibus.2.

Impensas in operibus publicis, accepto ferri oportet.

l.Neque.3.

Cuiacius negat hic Gręcam esse constitutionem

l.Præterea.4.

Facit hic l.8.C.*Th.hoc eod.tit.*

l.intra vrbem.5.

Iudex sua pecunia sine rescripto principis, nouum opus ędificare potest.

l.Præscriptio.6.

Dec.*conf 271.superiori anno*,adde hic *tit.Inst. de vsucap.& Nou.30.cap.7.*

l.Ad portus.7.

Panorm.*con.3.casus,part.1.*Contra ornatum vrbanum ædificare non permittitur.

l.Omnes quibus.8.

Gui.Papæ *consilio in actione*.An curator operis publici teneatur de operis vitio, vide hic D.Gothof.

l.si quando.9.

Roman.*conf 310.in casu.*

l.si qui iudices.10.

De nomine inscribendo,vide *l.3.in fine,supra eodem.*

l. Ne splendidissimæ.11.

Vide *l.32.C.Th hoc tit.*

l.Omnes prouinciarum.12.

Cuiacius *lib. 18.obs.c.37.* adde *l.5.& l 6.sup. eodem.*

l Nemo iudicum.13.

Parapetasia quid, declarat hic D. Gothofredus.

l.Ædificia.14.

Vide *l.39.C.Th.hoc tit.*

l.si aliquando.15.

Concessio generalis de opere publico intelligitur de diruto.

l.si quando.16.

De honore principum imaginibus attributo,vide *l.7.inf.ad l.Iuliam maiest.*

l.Quicunque.17.

Palatij loca priuatorum ędificiis occupari non oportet.

l.Turres.18.

Vide *Nou.59.cap.5.*

l.Quia plurimæ.19.

Materiam huius legis,vide *supra in l.11.*

l.Qui sine.20.

Occupantes viam puclicam tenentur argumēto istius legis pœna 50. librarum auri. & ita Afflictus tenet *in contractu de iure prothimiseos,in ver. Est autem,in 3.col.in Rub.de pig.* An iurisdictio Castri pignorati trāseat cū pignore ad finē,vt creditor possit exercere iurisdictionē in Castro pignorādo, Rom.*sing. 254.*Barb.*in reg.Rubrica,de reb.eccl.nō ali.in 2.q.col.3.in fi* & Doct.*in c.Bertheold de re iud.* de quo etiā per Bertr.*in c.1.de Feud.dat.in vict,* & Castr.*in conf.156.col.2.incip.visis actis,vol.2.* facit hic lex sequens.

l.Basilicam.21.

Iunge hic *l.7.§ 13.ff ex quibus caus.in pos.*

l. Nemini.22.& vlt.

Desideratur hic constitutio Gręca.

Titul.13. De ratiociniis operum publicorum,& de patribus ciuitatum.

Hi dicuntur habere curam operūm publicorum.

l.Iubemus.vnica.

Pignoris cessio non liberat debitorem.

Tit.14. De pignoribus & hypothecis.

De pignoribus, vidę quæ notaui in Digestis.

l.Debitor.1.

Pignoris cessio non liberat debitorem,*l.8. in fine supra si cert.pet.*

l.Quamuis.2.

Nota quod secus esset si quis haberet generalem hypothecam,in omnibus bonis debitoris,vt in *l.2.* D.*qui potior in pig.*&vide de hac lege Cremon.*sing.53.*Parid.*conf.103.*Gloss.in verbo,*re aigere.*Nota hāc Glo quod creditor semper præsumitur,quod accipiat pignus æquiualens debito,si tamen,nō accipiat æquiualens,non pręiudicat sibi creditor,D.*si cert. petat.*

¶Specialis hypotheca secūdi creditoris pręfertur generali prioris specialē habentis, ex qua potest sibi satisfieri.Pro intellectu &materia huius legis,vide Paris. *consi.50.num.27. cum seq.lib.1.*Ri p.*ad l.priuilegia.n.29.ff.de priuil.cred.*& quæ requirantur ad hoc,vt locum habeat hæc dispositio,Cachera *decis. 159.nu. 3 4.& 6.*

¶Valla *d.operis,tract.11.*Couar.*lib.3. variar. resol.c.18.*Chas.*conf.63.quidam,*Bald.*conf.285. casus,parte 2.*Cuiac.*lib.11.obs.cap.32.in fine,d.2. infra qui potiores in pignore habeantur.*

l.Credi-

l.Creditores.3.

Et ibi in Glo. in verbo *debent*, vbi dictio *debet* accipitur pro poteſt & è contra, vide bonam Gloſſ. *in l. ſi præ. ff. de off. præſidis.*

*Optimè Bar. *in hanc legem* vide l. *obſeruare ff. de off. procon.*

¶Nota quòd ſententia lata in alterius cõtumaciam alteri non noceat, vide Hipp. *ſing. & quamuis*, Zabarel. *conſ. 51. Titius.*

¶Adde Afflict. *decis. 316. fuit, not.* Tiraquel. *in tract. de iur. conſt. poſſ. in prima parte, n. 37. & ſeq.* Annib. de Canon. *ad l. nemo poteſt, num. 343. de legat. 1.*

¶Menochius *de adip. poſſ. remed. 5. & de arbit. iud. caſ.* 180. Zoann. *rer. quotid. c. 61.* Vvrmſ. 1 *practicar. 30.* c. 3. Cuiac. *lib. 16. obſ.* c. 12. l. 7. §. 1 *ff. de rer. eor. qui ſub.*

l.Cum te pecuniam.4.

Vim pati non dicitur, qui pignus dedit creditori non aliter mutuare volenti.

l.Præſes prouinciæ.5.

Romanus *con. 329. præſens conſultatio, &* 187. *in re,* Gloſſa *in c. quamuis. 35. extra de ſent. & re iud.* l. 63. *verſ. ſcientibus ff. de re iud.*

l.in ſumma.6.

Creditor ſumptus neceſſarios circa pignus factos repetit.

l.Vſucapio.7.

Sarmientus *lib. 2. ſelect. c. 9.* Cuiacius *lib. 19. obſ. c. 23. l. 17. §. 2. ff. de vſufructu.*

l.Quamuis.8.

Pignoris perſecutio, eiuſdem vindicatio, Cuiacius 15. *obſ. c. 22.*

l.ſi dominium.9.

Creditor fructus perceptos in fraudem imputat.

l.Debitores.10.

Alienatio facta à debitore quouis titulo, non obeſt creditori, quin pignoris iure vtatur aduerſus emptorē Hanc legē limita, niſi debitor obtuliſſet creditori debitū, & creditor ſine iuſta cauſa recuſaſſet, tunc enim extinguitur hypotheca, & debitor poteſt alienare, tenet Glo. *in l. ſi quidē, §. de donat. inter virum & vxorem* Cuiac. *lib. 5. obſ. c. 31.* Paulus *2. ſent. tit. 5. §. 1. l. 4. ff. de pignorat. actio. §. 15 in fi. Inſt. de actionibus.*

l.Nominatori.11.

Citra pactum aut iuſſum iudicis rem alienam pignori non capimus.

l.ſi vxor.12.

Pro intellectu huius loci, vide §. *vlt. Inſt. quib. mod. re contr. oblig.*

l.Cum dominam.13.

Creditor pignus iure dominij poſſidere poteſt.

l.Diſtractis.14.

Vide l. 24 *inf. hoc eod. tit.*

Auth.Hoc ita.

Debito accepto, creditor ius pignoris amittit.

l.Debitorem.15.

Debitor nullo iure deteriorem creditoris conditionem facere poteſt.

l.Et ſi frater.16.

Vide l. 7. *D. qui potior. in pign. &* l. 2. *ſupra ſi cert. petat.*

l.Quamuis.17.

De hac lege, vide Bart. & Paul. *in l. interdū, D. qui pot. in pign.* Et empta ex pecunia pupilli, licet non paciſcatur, vt res empta ſit ei obligata, tamē ipſe præfertur omnibus creditoribus anterioribus, hoc dicit Gloſſ. ſi. hic, in verſ. *Sed hoc fallit, &c.* quā allegat Corſet. *in ſuis ſing. in verb. emptio,* Vital. *libro 2. variar. tit. c. 19.*

¶Et iſtud de pupillo amplia, etiamſi vnus pupillus emiſſet de pecunia alterius pupilli. Nam tacite cõtrahitur pignus contra ipſum pupillum emētem, textus eſt *in l. 3. in prin. ff. de reb. eorum,* vide *Nou. 136. c. 3.*

l.Pignoris.18.

Romanus *conſilio 388. in caſu,* vide l. 7. *D. eodem.*

l.ſicut.19.

Cuiacius *libro 19. obſer. c. 24. l. 23. D. de reg. iur.*

l.Res obligatas.20.

Debitor creditori priori ſoluens non ſuccedit in pignus, nec in hypotheca. Ioā. Diaz. *regul. 163.* Vide l. 1. *infra de his qui in prior. creditor.*

l.Creditor.21.

Tantum operatur obligatio, conſignatio & depoſitio debiti, quantum ipſa ſolutio hic per textum. Quid autem operetur conſignatio & depoſitio, vide *gloſſ. magn. & mente tenē dā, in §. illud, in verbo & hoc in Auth. vt ex actu inſtit. dot. col. 7. l. acceptam, C. de vſur.* De oblatione, obſignatione & depoſitione, vide l. 10. *ſupra de pignorat.*

l.secundus.22.

Paulus *libro 2.sententiarum,tit. 13.§.penult.*

l.Maior.23.

Nudo pacto pignus remitti potest,l.2.*in fi. J.de remiss.pign.*

l.Persecutione.24.

Liberum est creditori omissa personali actione pignus persequi.

Auth.Hoc si debitor.

Si prior conueniatur possessor quàm principalis,& nõ fuit opposita exceptio ordinis non seruati,an ipse possessor possit condemnari.Bald *in* l.*pr. atam. de sent.* tenet quod sic & ita in decis.Delphin.94.*&* 222.

¶Et de materia huius tituli,vide omninò decis parlamenti 432.& pro limitatione huius Auth.vide Afflict.*in decis.*1 9. & pro intellectu ipsius,vide Aug. Aret *in §. item si quis, in 4.5.6.col.Instit.de actionib.*vide etiam decis. *Capitij* 54.*vel* 541 Panor.*cons* 29.*in q præsenti, parte* 2.Rom. *cons.*187.*in re.*

¶Et quamuis creditor non possit agere hypothecaria contra tertium possessorem possidentem rem sibi obligatam nisi principali debitore discusso,tamẽ nota,quòd si in obligatione quando debitor obligauit bona sua, vel certa bona,& debitor constituit nomine creditoris possidere, tũc creditor potest agere contra tertium possessorem,etiam nõ discusso principali,vt voluit Bart.*in l. creditores, vlt.col.l.eod.tit.*& Crott.*in rep.l.si is qui pro emptore.fol* 15.*col* 4. *de vsucap.* tamen hodie in regno dubium istud est decisum per pragmaticam regni Ferdinandi primi,& de hac materia,vide Afflict.*decis.*139.

¶Adde Socinum *cons* 80.*libro* 3. Crau.*consil.* 201.*dubio* 7.*numero* 45. *&* *cons.*223. *&* 263.*idē cons.*77.*numero* 5.16.*&* 18. Guido Papæ *consil.* 109 *&* *q.*94.431. *& seq numero* 7.*& seq.& q.* 492.Romanus *consilio* 416.*&* 430.

¶An causa commissa sola facti veritate inspecta reiiciatur excusatio.Grat.*cons.*87.*lib.*1. *in fi.&* 63.*lib.*1.*in fin.*vbi de cõmuni.An contra fiscum, Dec *ad* l *fi.ff si cert. pet.* Aret.*consi.* 216.*&* 136.Crau.*vbi suprà*, Anchar *cons.*244. Aret.*ad* l.*exitus ff.de acq.pos.*Ias.*ad* .§.*si quis in fraudem,numero*.76. *cum seq.Institut.de actio.* Cornel.*cons.*46.*col.pen.lib.*2. Felin.*ad c.ex rescripto,num.*19 *de iureiuran.*Dec.*ad d.l fi.num.* 30.Angel.Alex.& Ias.*ad* l.*à diuo Pio,§ in venditione,col.*13.*de re iu.* Soc.*cons.*24. *libro* 2.Negus.*de pignor.& parte* 1.*memb.*4. *conclus.numero* 11.*& seq.*vbi ponit regulam cum 3. ampliationibus & 12.fallentiis, Felin.*ad caput.*2.*numero* 23.*de libel.oblat.* Rip.*ad Rubricam ff. de interd.num.* 14.Cagnol.*in proœm.ff.num.*25. Franc.*in disput. peti.num.*40.*primo dub.*4.*volu. tract.*Paris.*cons.*103.*&* *cons.*109 *nu.*52.*vol.*3.

l.Seruo.25.

Interitu pignoris reus non liberatur l.2 §. 2.*ff.eod.*

l.Si tibi.26.

Creditor pro re pignorata data, furto subtracta agit furti.

l.super hypotheca.27.

Alciatus *lib.*6.*c.*26. *parerg.* *&* *in l.totos,Cod. de murilegulis,lib.*11. *&* *lib.*8.*c.*5.*parerg.* Rom. *consilio* 3,*viso.*Non omnis militia ad hæredes transmitti potest,vt notat hic D.Gothof.

Auth.Quod obtinet.

An & qui sint gradus hypothecæ,obseruat hic D.Gothof.

Titulus.15. In quibus causis pignus vel hypotheca tacitè contrahitur.

Dixi hac de re in titulo 2.lib.20.Pãdectarum.

l.Vniuersas.1.

Fiscus tacitam habet hypothecam,ex causa tributorum.

l.Certum est.2.

De materia huius legis,vide c.1.licet bona contrahẽtiũ,cum fisco sunt tacitè hypothecata,tamen secùs est in ciuitate,quoniam nisi expresse hoc exprimatur,non habet cõtra debitorem suum tacitam hypothecã, vt inquit gloss.hic,& Ias.*in §.Seruiana,in* 6. *colum. numero* 38.*& seq.Instit.de actionibus*,facit hic l. 46.§.3. D. *de iure fisci*, *&* l.10. *in princip.* D.*de pactis.*

l.Quamuis.3.

Cumanus *consi.*58.*quæritur.*Emptum ex fructibus rei pignoratæ non est in causa pignoris.

*Cuiac. *ad l.*4.*ff.de pact.*

l.satis notum.4.

Nota istam legem locum habere in rebus in dotem datis,& non nisi rebus paraphernalibus.vt supra *in l.*1.*de priuileg.fisci*, & vide Cepol.*decis.*129.*in* 4.*col.num.*14.Couar.*lib.*1.*var. resol.ca.*16.Coniunge hic l.1.*supra de priuilegio fisci.*

l.Si non inducta.5.

Inuecta & illata tacitè obligata intelliguntur locatori l.4. D.*de pactis.*

*Cuiac.*ad l.*4.*ff.de pactis.*

l.Si mater.1.

Vide circa hanc legem quæ scripsi *in l.omnes,sup.quando mul.tut.off.fungi possunt*,& de hac lege,vide Dec.*cons.591.vel 592. per tot.* Soc. *in cons.180.& 126.vol.1.& cons.349.num.10.col.3. num.21.* & Dec.*cons.59.nu.20.* Intelligit hanc legem procedere quando mater transiuit ad secunda vota, tempore quo tutelam administrabat,secùs verò,quando post finitam tutelam & ratione non reddita , & ad hoc vt matri bona sua obligata, iuxta hanc legem , oportet maritum habuisse hanc notitiam de tutela vxoris,Dec.*cons.591.textus*, vide *Nouel. 22.cap.40.*

l.sancimus.7.

Lex de tacita hypotheca inuectorum & illatorum,locum etiam habet in prouinciis.

Tit. 16. Si aliena res pignori data sit.

Adde hic titulum *supra de rebus alienis non alienandis.*

l.Procurator.1.

Angel *cons.388.constat.* Exceptio autem interdum pro retentione sumitur *vt l.1.in fine, D.de pignorib.*

l.si probaueris.2.

Nota quod licet res aliena possit vendi,*l.rẽ alienam,D.de contrahen.empt.* Domino tamen non præiudicat,si consensum non accommodauit, ideo quod poterit agere rei vẽdicatione contra emptorem,& recuperare rem pretio etiam non soluto , de primo est textus *in l.2.& l.nemo,sup.de reb.alie.*& hoc nisi Dominus partium participauerit *l.quadam ex parte.ff.de euict.*& ibi scripsit Pilæus *q.100.*

§Pignorari autem res aliena non potest vt hîc,& hoc nisi sciẽs creditorem fraudasti,pro quo adde textum *in l.si fine, quem hic gl allegat sup.Velleianum.* licet rei alienæ valeat venditio,tamen pignoratio rei alienæ non valet,& ratio diuersitatis,quia venditio personam afficit.Pignoratio autem & obligatio ipsam rẽ, vt multa glo.*in vers.potuissem*, & licet non valeat rei alienæ obligatio,tamen si sciẽte proprietario facta fuerit in fraudem creditorum suorum,huiusmodi obligatio valet,vt hic per Doct.& per Alex.*in l.qua dotis,8.col.solu.matr.* & an, & quando valeat obligatio rei alienæ. Vide Bartolum *in fin.eod:in l.cum reus.*Præterea inuito domino res obligari non potest, *vt l.6.in fi.infra eod.*

l.Curator.3.

Curator rem pupilli proprio nomine inutiliter obligare potest.

l.Nec si.4.

Filius rem patris inuiti obligare non potest.

l.cum res.5.

Agens hypothecaria sufficit probare possessionem debitoris , cum titulo & bona fide, vt hic & Ias.*in §.item Seruiana,in 12.col. nume: 89. Instit.de actionibus* , & hoc nunc cùm agit, contra principalem quando verè agit,contra extraneum, debet probare ipsum debitorem fuisse Dominum rei obligatæ tempore obligationis,vt per Bart.hic, *vide l.12.ff.de pignoribus*,& quæ ibi notat D.Goth.

l.Quæ prædium.6.

Mater quod filio donauit , obligare non potest.

l.si in rem.7.

Ratihabitione pignus inutiliter confirmatur.

l.Nexum.8.

Seruus rem domini inuiti obligare non potest.

Titulus 17. Quæ res pignori obligari possunt vel non, & qualiter pignus contrahatur.

Coniunge hic *titulum, qua res venire non possunt.*

l.Alumnos.1.

Vide Barto.in hanc legem notabilem decidentem hanc q an qui suscepit,in se omne periculum,& ex casu fortuito eueniente,an videatur suscepisse periculum, & an generali obligatione veniant supellectilia generalia necessaria, Guid.Pap.*cons.115.vertitur*, Paulus *libro 5.sent.tit.6.§.vlt* & Cuiac ibid.

l.cum constet.2.

Pignus consensu contrahitur,*vt l.1.supra de remiss.pignor.*

l.si monumento.3.

Monumentum obligari non potest.

l.Nomen.4.

Nota per istum textũ, quod si debitori debitoris mei facta sit protestatio ne soluat,va-

let si habeo ipsum obligatum, aliàs non tenetur parere per istum textum.

* Vide Negusantium *tract. de pignor. 2. par. memb. 3. numero 26.*

¶ Limita tamen singulariter non habere locũ, quãdo mandatũ esset à Iudice, quia teneretur parere, & si paruerit benè fecit sine ostensione instrumenti ab ipso protestante, Bart. *in* l. *non solum*, §. *morte*, *de nou. operis nunciat.*

¶ Et de materia huius legis, vide Bald. *conf.* 25. *vol.* 3. *col.* 3. *in antiq. & pulchrũ cons.* Alex. 17. *requisitas in causa veritate, vol.* 10. vbi declarat intellectum huius legis. Et nota quod in generali obligatione veniunt futura l. *fi.* ʃ. *eod.* qua in obligatione pignori non tractatur, de magno præiudicio.

¶ Et ipsa interpellatio quomodo fieri debeat, vide Ias. *in* l. *quod te*, *in fi. si cert. pet.* & Rosac. *consilio* 336. *incip. circa propositam consultationem.*

¶ Cessionarius nuncians ne edat cedenti, si per simplex verbum hoc facit, non impedit debitorẽ soluere creditori Primo nisi ostendat sibi instrumentum cessionis & legati, & copiam, Dec. & Bart. *in* l. 1. *in* 5. *col. nu.* 20. *D.* [illegible]

¶ Et quamuis nomina debitorũ, instrumẽta & chyrographa possint etiam specialiter & generaliter obligari, tamen si inducuntur in domo, & conducta, intelliguntur tacitè per hypothecam obligata, vt refert & tenet Ias. *in* §. *Item Seruiana*, 6. *col.* *Instit. de actionibus*, Roman. *consil.* 336. Dec. *cons.* 8. Rom. *cons* 330. Bald. *cons.* 257. Cuman. *consil.* 4. Nota autẽ hic, quod nomen generaliter & specialiter obligari potest.

l. Spem eorum. 5.

Suetonius *in Nerone*, & Plinius *in epistolis.*

l. Qui filios. 6.

Ex hac lege constat filios, neque vendere, neque oppignerare licuisse.

l. Executores. 7.

Necessaria ad agriculturam non veniunt in executitione faciẽda. Vide Rip. *in tract. de remed. contr. pest. nu.* 221. *&* *ad* l. *obligatione*, *de pignor.* Iac. Menoch. *in tract. de arbit.* Iud. *lib.* 2. *centur. cas.* 378. *numer.* 9.

¶ Gilbert. Regius *lib.* 2. *enantioph. c.* 20. Cuia. *lib.* 4. *obs. c.* 20. vide Renatum Chopinum 1. *de priuileg. rust.* 7. *num.* 1.

l. Pignorum. 8.

Cuiacius *lib.* 4. *obseru. c.* 20. Aristot. *libro* 1. *politicor.*

Aut. Agricultores.

De seruis aratoriis meminit l. 7. *supra hoc titulo.*

l. Si quis bona. 9.

Futura an veniant in confiscationem bonorum, Iacob. *in* l *si quis iniquum*, §. *illud quoque*, *in* 2. *D. quod quisque Iuris*, & Rom. *singul.* 497. & an dispositio comprehendat actum de futuro, Barb. *cons.* 6. *vol.* 3.

¶ An bona futura & præsentia possint vendi, & de neutro venditor testari, Bertach. *cons.* 5. *vol.* 3.

¶ De ratione istius legis, vide Bart. *in* l. *fin.* §. 1. *de legat.* 2. & vide Soz. *regul.* 427. *aut* 247. & Bart. *in* l. *cum ita*, *in* 3. *col. de auro & arg. leg. & in* l. *fin. mandati, num.* 5.

¶ Bona futura an veniãt in obligatione generali, Iacob. *in* l. *fi. C. de pact.* etiam an in vẽditione omnium bonorum veniant omnia bona futura, vide decis. *Delphin.* 291

¶ In eadem lege, & ibi Glo. in verb. *pertinent*, *in vers. sed tamen comprehenditur*, locutio indefinita extenditur ad futura regulariter, *d.* l. *si quis*, & l. *seruitus*, ʃ. *de seruit.* & *in* c. *quia circa*, *extr. de priuilegio*, & plenè per Bart. *in* l. *si ita*, *D. de aur. & arg. leg.* sed vide duas fallentias Soz. *in reg.* 304. *incipient. locutio.* 247. *reg.*

¶ In ead. Glos. *in verb. sed aliud est*, vide textum *in* l. *fin.* §. 1. *D. de legat.* 2. Ibi *an donatio*, & Bart. *in* l. *fin.* §. 1. & Crot. *in* l. *is pro empt. chart. fin. col.* 3. *in princ.* vbi scilicet veniunt bona futura in obligatione generali omnium bonorum, non tamen hoc procedit in donatione vel alienatione, & ibi rationem habes, vt hic, in Gloss. quia magnum damnum danti esset.

¶ In eadem l. *in Gloss. fi.* Capit. *in decis* 123. *col.* 3. Quod in tacita hypotheca veniunt omnia bona etiam futura l. *hac edictali*, §. *his illud*, *in* §. *fin.* & ibi Bald. ʃ. *de secund. nup. post Gloss. hic*, Ioan. Cal. *consil.* 1. Bald. *cons.* 481. Cum. *cons.* 50. Bald. *cons.* 370.

¶ An in generali obligatione futurorũ bonorum, veniant bona heredis, Angelus *in* l. *assiduus in fi. qui pot. in pig. habeantur*, Alex. *in* l. *si heredis de legat.* 1. Adde quòd sub hypotheca generali veniunt omnia bona præsentia & futura *d.* l. *si quis*, quam limita non procedere in his rebus, in quibus esset prohibita hypotheca vel alienatio, vt tenet Bar. *in* l. *codicillis*, §. *institutio*, *de leg.* 2. & l *rem delegatam*. *ff. de adimend. leg.* facit *lex obligatione generali*, *ff. de pignor. bus.* Item limita non procedere in bonis venalibus secundum Bart. *in* l *certis*, *sup. de legat.* Contrariũ melius tenet Alex. *in* l. *si constante*, *col. an ep. sol. matr.* & an tali casu requiratur possessio futurorum bonorum, si obligans cõstituit se creditoris nomine possidere, Alex. *in* l. 3 §. *incertum*, *ff. de acq. poss.* & *plenius*, vide Ripensem *ad* l. 1. *n.* 3 *ff. de pig.*

Tit. 18. Qui potiores in pignore

gnore habeantur.

l. Qui pignus. 1.

Adde quod si primus offerat secundo creditori, remanebit in possessione pignoris, vide Dec. Soc. *cons.* 259.

¶ Ad eandem legem. Qui prior est in tempore, potior est in iure, & sic secundus creditor habet ius offerendi. Hoc tamē limitetur in prætorio pignore, *vt l. vnius, de bo. aut. iud poss. & l. is cui, §. qui potior, ff. vt in poss. legat.* & Bart. *in l.* 1. *in* 2. *col. D. de pig. act.* & hoc quando sunt eiusdem tituli. Aliàs non habet locum regula iuris communis, vt per Decium & Bartolum *in l.* 2. *J. eod.* vide ad hanc legem etiam Dec. S. R. *cons.* 259. *incip. super lib. thesaurarie, col.* 3. *vol.* 1. *ibi vlt. permittendum est,* vbi quis præferatur de plurimis creditoribus. *Et consilio* 342. 432. *volum eod. incip. casus talis est,* vbi quando sunt multi creditores vnius qui non est soluendo omnibus qui præferantur, an pro rata cōcurratur ad ista bona, & de pluribus creditoribus ibidem. & Bald. *in con.* 276. *incip. super fac. vol.* 2 Paulus de Cast. *in l. penult. C. de actione emp* & vide Ias. *cons.* 3 *vol.* 4. *fin.*

¶ In eadem lege in principio, si aliquis emit domū vel rem alij obligatam, pro 20. si ipse eam meliorauit, adeò quod valet 40. si ab eo euincatur, per hypothecariam liberatur emptor præstando primam æstimationem, ita Bart. *in l de his, Cod. de prad. & omnibus rebus manic lib.* 11. & Castr. *in l. si conuenerit, §. si fundus, D. de pig. act.* & Cors. *in suis notab. in verb. melioratio,* & tene hoc perpetuo menti, Federic. *cons.* 45. Paul. 2. *sen. tit.* 13. § 8.

l. Si decreto. 2.

Vlpian. *tit.* 25. §. 12. *l.* 16. *in fi. D. ad municip.*

l. Cum rempublicam. 3.

Cuiac. *lib* 9. *obs.* c. 37. Forner. 2. *select.* 7.

l. Si fundum. 4.

Nota quòd tunc priuatus prior tempore præfertur fisco & reipub. suæ, quæ est posterior tēpore, vt hic cum actio fisci est realis. Secus verò cum est personalis, quia tunc præfertur priuato tacitam habenti hypothecam, *vt l. quod quis tacita, Gloss. notab.* D. *de priuil. cred.* & est Glos. notab. *in l. priuilegia, in verb. & causa, ff. de priuileg. cred.* vide l. *secūdam, in fine, supr. eodem.*

l. Prior. 5.

Paulus 2. *sententiarum,* 13. §. *penult. l.* 1. *supra hoc tit.*

l. Si generaliter. 6.

Romanus *consilio* 104. & 140. *Nou.* 112. *cap.* 1. Cuiac. *lib.* 11. *obs.* c. 32. *l.* 2 *ff. eod.*

l. Licet. 7.

Adde ad hanc legem, quòd idem esset, si in vēditione rei, est hypothecata res pro pretio seu alio pacto in continenti, nam præfertur vēditor cęteris etiam anterioribus, vide decis. Soc. *cons.* 306. Couar. *lib.* 1. *variar. resol.* c. 7.

¶ Licet res empta ex pecunia mea non sit tacite obligata, vt hic, tamen in subsidiū possum ad eam habere recursū, sicut ad pretium redactum ex venditione rei meæ, Rom. *sing.* 605. *incip. tu habes.* Et quid si vēdidi rem, nec est solutum pretium ac res sit mihi hypothecata vide Bal. *in l. si sup. commoda. & apost.* desuper quę non est. Bart. *in l quod is ff. de priuil. cred.* pro limitatione illius legis, vide Afflict. *decis.* 306. & ad intellectum legis, vide Cepol. *ca.* 11. 124. & Ias. *in l. qui Romæ. §. Callimachus, n.* 2. *de verb. oblig.* Et plenè per Rom. *in l. si cum dotem, §. trāsgrediamur, n.* 42 *sol. mat.* & Bart. *in l. interdum. ff eod.* vbi ponit pulchras quæstiones in hac materia. & vide omnino Cepol. *in suis caut. Caut.* 16. *col.* 4. *incip. vulgaris,* vbi tenet, quod etiam is ex cuius pecunia pignus emitur, ipsi mulieri præfertur. Quod tamen est contra Bart. *in d. l. Interdum, ff. eod.* & *contra d. dec.* 306. & semper allegatur ista lex. quod res empta de pecunia alicuius, & eidem expresse obligata pręfertur filiis omnibus quantūuis āterioribus. Adde hic *Nou.* 136. *cap.* 3 & l 17 *supra de pignor.*

Auth. Item possessor.

Panorm. *cons.* 17 *in* 4. *parte* 3.

l. Diuersis. 8.

In gloss. in verb. *quantitas,* regula est cū fallentiis, quod habens priorem hypothecam præfertur posteriori. Ad regulam, adde textum *in l. fundum, supra eod.* facit hic L. 1. *ff. de distraction. pignor.*

l. Eos qui. 9.

Rom. *cons.* 474. *in casus.* Ius hypothecæ præfertur omnibus priuilegiis personalibus.

l. Cum tibi. 10.

Ius offerendi quod competit secundis creditoribus, contra primos agentes hypothecaria, *vt sup. de pignor. l. secundus* cōpetit etiam aduersus mulierem soluto matrimonio, vt hic, & per Bartol. *in l. si constante, col.* 14. *D. solut. matrim.* Couarru. 4. *cap.* 7. Nota autem hic quod hypothecaria & in rem actio datur in successorem.

l. Scripturas. 11.

Circa hanc legem, an & quando priuata scriptura præualeat publico Instrumēto posteriori. Vide Soz. *cons.* 274. *in causa Domina Luca, vol.* 2 Aret. *cons.* 64. & priuata scriptura, sine subscriptione testium, an fidem faciat, si testes nō subscripti deponunt illam esse ma-

num illius, iudicis Gram. *decis*. 84.

*Negus. *tract. de p g. 2. mēb. 5. par. n. 47. pag.* 109.

¶Et quid si dicunt fuisse præsentes dum dicta apocha scriberetur & quid si subscripti essent, & non deponerent de tenore, an probent Lanfranc. *in rep. c quoniam contra, in vers. instrumētorum productiones, in fine, de proba.* vbi multum notabiliter, adde Bald. hæc dicenté quod notarius potest conficere scripturam priuatam, & hoc tunc cum in alicuius scripturæ confectione non adest Iudex, vt etiam probat Dec. *in Authent. si quis in aliquo, in 3. col. § de edendo.*

¶Nota etiam secundum Bart. & Gram. *cōs.* 79. *n. 1. in ciuilibu*, quod recognitio scripturæ factæ per debitorem afferentem ipsum scripsisse, inducit plenam probationem per creditorem. Adde etiam ad hunc tēxtū Dec. Neap *in 2. col. num 4. in fin.*

¶In eadem lege *in Gloss. in verb. suum robur, in fin. in vers. virorum sui scriptiones.* Nota quod Apocha debet esse subscripta manu trium testium masculinorum, vt plenam fidem faciat: nam si essent fœminæ, secus esset vt notat hic in verbo *virorum*, & refert Iason. *in l. Admonendi in 4. colum. de iureiurando, nu.* 106.

Adde Socin *cons.* 274. *lib.* 2. Tiraq. *de vtroque retract. tit.* 1. §. 1. *Gl. ff.* 7. *nu.* 43. *& de ll. connub. l.* 9. *num.* 14. Crau. *de antiq. temp. prima par. lectione, quartur, num.* 36. Negus. *tractat. de pignor.* 5. *parte* 2. *membr. n.* 47. Rip. *ad l. admonēdi, numero* 104. *de iureiur.* & ibi Iason: *num.* 107. limita *vt per* Mars. *sing.* 436. Adde Dec. *in reg. fœmina, numer.* 32. *D. de reg. iur.* Aret. *cons.* 64. *diligenter*, Bened. Strac. *in tract. de mercatu, in tit. quomodo in causa mercaturæ proceden. sit,* 5. *part. numero* 6. Rom. *consilio* 303. Viuian. *libro* 1. *commu. opinio. in verbo, testes in scriptura,* 342. *opin.* Rom. *cons.* 303. Panorm. *cons.* 12. Bald. *cons.* 149. Aret. *consilio* 64. Iason. *consilio* 129. Fulg. *cons.* 133. Anchar. 2. *q.* 9. Gail. 2. *obs.* 25. *num.* 9. Cuiac. *lib.* 8. *obs. c.* 13.

l. Assiduis. 12.

Mulier in dote habet priuilegium, vt præferatur aliis creditoribus, licet cōtractus prę cedens tempore, aliam tacitam hypothecam habeat, vide Socin *reg.* 109. *in verbo, dotis,* Rip. *ad l.* 1. *n.* 1. *vbi omnes, D. solut matr.* vbi Bulgar. *numero* 52. *&* Camil. Visitari. *numero* 160. *& seq.* Bal. nouel *in tracta: de dote,* 10. *par. prin.* 26. Iaso. *ad § fuerat, vbi* Gomes. *col.* 14. *Instit. de actio.* per Hippol. *sing.* 324. Vacon. *dec.* 255. Negus. *in trac. de pignor.* 4. *membr.* 2. *part. num.* 99. *cum seq.* Soc. Iun. *consil.* 10. *lib.* 3. in desponsata tantùm per verba de præsenti, vt non procedat iste textus post Glos. hic, & doct. Phānuc. *in tract. de lucr. dot. Gl ff* 2. *num.* 34.

*Extāt in hāc legē Cōm. Iac. Cuiac. Imp. Hanoniæ in 8o. apud Guillinum Antonium.

¶Ad §. *oportebat*, vide Rim. *ad l prin. Instit. qui. alie. licet vel non. num.* 325.

¶Ad Glo. magnam hic, vide Alex. remissiuè *ad l.* 1. 10 *col. fol. ma. r.* & ibidem Ruin. nouel. *in d. tract.* 10. *par. in prin.*

*Fachineus *Controuersiarum iuris lib.* 3. *c.* 99. Antonius Faber *lib.* 8. *Coniecturarum cap.* 11.

Auth. si quis.

Instrumentum mutui an & quomodo fiat D. Goth hic.

¶ Ibi *nec quod & corpore & substantia, & omni vita sua maritus*, &c. Nota quod inter virum & vxorem vna caro & vnum corpus sunt, vt hic, vide Tiraq. *in legib. com. in* 1. *Gl.* 1. *partis, num.* 30. concordat *l. aduersus, sup. de crim. expil. hæred.* & dicit Gloss. *in d. l. admonendi,* 33. *q.* 2. Quod si maritus stipulatur alimenta pro se, videtur etiam stipulari pro vxore sua.

¶In Glo. *licet anterioris vers. tu dic.* 1. de ista opinione. Gloss. vide decis. Capell. 277. & de materia istius vide omnino Gloss. ibi.

¶In eadem lege vers. *sed nunquid mulier.* idē tenet. Schurff. *in cons.* 22. *centur.* 1. *in prin. consilij*, quod mulier præfertur habenti generalē hypothecam in bonis postea quæsitis tenet Soz. *in l.* 1. 2. *col. in* 1. *in princ. ff. solut. matr.* Et vide pleniùs & diffusiùs, Salyc. *hic. in* 3. *colum. numero* 4.

¶Inter plura priuilegia dotis est illud quod præfertur causa dotis, creditoribus, licet tempore præcedens contractus habeat aliam tacitam hypothecam. Sed secus si expressam, quod verum est in dote, vide limitationes nouem per Sozin. *in reg.* 147. *incip. dot. reg.* 109. Vacon *lib.* 6. *declar.* 92. *&* 93. Peckium *de eccl. repar. c.* 5. Bolog. *cons.* 65. Bald. *cons.* 175. Fulg. *cōs.* 133. Soc. *cons.* 125. Rom. *cons.* 147. Bald *cons.* 352. Rom. *cons.* 445. Rol. à Vall. 1. *cons.* 27. *numero* 10. Theoph. *in § fuerat, Inst. de action.*

Titul. 19. De his qui in priorum creditorum locum succedunt.

Hęc est pars Tituli 24. *libro* 22. *Digestorum.*

l. Non omnimodo. 1.

Ad istam legem, & pro intellectu eius, vide Castr. *cons.* 369. *incip. his visis* an requiratur pactum quod succedit in locum primi creditoris, & vide quæ ponit Decius, *cons.* 104 Bart. *cons.* 102. Molinæus *de vsuris, numero* 276. *l.* 1. *supra titulo proximo.*

l. Cum pro parte. 2.

Dec. *cons.* 104. Cuiac. *lib.* 18. *obs. cap.* 40. vide *l.* 1. *D. de distract. pign.*

l.Si potiores.3.
Conuentio valet ex pretio venditi pignoris,pignus dimittatur.

l.si prior.4.
Facit hic l.6.§.*de oblig.& action.*

Tit. 20. Si antiquior creditor pignus vendiderit.

l.si vendidisset.1.
Vide decis.Capel.202 *in 2.col.in fine.*Antiquissimus creditor in preiudicium posterioris pignus recte distrahit.

l.Obligatæ.2.
Facit hic l.1.*in fine,infra si pignus pig.*

l.Quominus.3.& vlt.
Fulgos *cons.*127.

Tit.21. Si communis res pignori data sit.

l.Frater.1.& vnica.
Chass.*cons*57.*super them.*vide Ripensem *in* l.1.*numero* 16.*D.de pignorib.*

Titul. 22. De prætorio pignore.

Pignus prætoriū & pignus iudiciale qualiter differant,vide Ias.*in* §.113.*Seruiana,in* 1. *ad Inst.de actionib.&* Bar.*in* l.2.*in fine sup.qui pot.in pig.*tenet hanc difficultatē generaliter.
¶Tunc creditor admittitur ad emptionem rei debitoris,quando nō reperitur emptor, quod iustum pretiū offerat, ita fuit decisum in S.R.conf.decis.355.Cuiac *lib.3.obs.*c.30.

l.Si prætorium.5.
Pignus prætorium in vniuersa bona & iura constituitur.

l.Veteris.2.& vlt.
Menoch.*de recup.poss.remed.* 12. Facit hic c. 49.*de regulis iuris in sexto.*

Tit. 23. Si in causa iudicati, pignus captum sit.

Ant.Guiber.*lib.*1.*quæst.iur.c.*19.

l.Ob causam.1.
Pignus an & quomodo vendi possit,declarat hic D.Goth.

l.Cum in causa.2.
Pignus emere licet creditori,vice extranei l.16.*D.de reb.auth.*

l.In causa.3.& vlt.
Emptore non reperto iure dominij,creditor pignus possidere solet.

Titul. 24. si pignus pignori datum sit.

Nota hic pignus pignori dari posse qua de re *l.4.sup.qua res pignori.*

l.Etiam id.1.
Bald.*cons.*335.*quadam mulier,parte* 1.Rei vsusfructus pignorari potest.

l.si creditor.2.& vlt.
Facit hic l.40.*in fine,*D.*de pigno.act.*

Tit.25. De partu pignoris,& omni causa.

l.Partus.1.
Paul.*li.2.sent.Tit.*5.§.2.l.18.§.2.*D.de pignor.*

l.Cum pignoris.2.& vlt.
Cuiac.*lib.*11.*obs.c.*31.l.1.*infra de distract pig.*

Titul. 26. De remissione pignoris.

l.si te manumissum.1.
Euerardus *in suis commentariis,f.l.*42 *colum.* 23.Tunc fiscus non præfertur priuato habēti generalem hypothecam,quando post ipsam obligationem debitor non quæsiuit plura bona, sed si post primam obligationem generalem priuati, debitor ipse habuit plura bona in illis bonis post obligationem quæsitis,fiscus præfertur priuato creditori *vt in* l. *si is qui,D.de iure fisci.*Facit hic l. 4.*sup.de seruo pignori dato.*

l.si probaueris.2.
Qui consentit alienantem alienationi rei sibi obligatæ,ius pignoris amittit,vt hic per Bar.*in* l.*qua de tis,in 4.col.in 6.q.sol.mat.*Iunge hic l.1.*supra qua res pignori.*

l.Cum te.3.
Pignus remissum nouo pacto restitui potest.

l. Si ignotum. 4.

Coniunge hic l. 1. *ff. qui potiores in pignor.*

l. Debitum. 5.

Pacto inutili pignus remitti non potest.

l. Si eo tempore. 6.

Per istam legẽ vide quæ dicidit Cast. *consi. 42. incip in causa spicis*, & an ipse lapsus temporis præiudicet absenti infanti vel furioso, vide per Francisc. de Aret. *in l. rem quæ nobis, D. de acq. poss. ubi pulchrè* Pap. 18. *arrest. 6. des criées & subhastations.*

l. Creditricem. 3.

Pignus remisisse intelligitur creditor iubens debitori cautionem reddi. *Cuiacius *ad l. 2. ff. de pact.*

l. Si hypothecas. 8.

Hotoman. *lib. 4. obseruation. c. 27.* l. 4. D. *de fide iut.*

l. Cum ex causa. 9.

Pignus datum reuocare quis non potest.

l. Res pignoris. 10.

Pignus an & quomodo possit alienari, vide hic D. Goth.

l. Solita. 11. & vlt.

Nota in ista lege quod quando quis obligat bona sua præsentia, & futura, & post modum vna, de illis alienatur vel exeat de Dominio debitoris cõsentiente creditore, licet postea redeat in dominium debitoris, tamen in pristinam obligationem reincidit, quod nota, sed vide Bart. *in l. fin. §. superuacuum*, D. *quibus modis pig. vel.*

* Limitatur hæc lex à Io. Pet. Surdo *in decis. 163. numero* 19.

¶ Idcircò pignus reacquisitũ non reintegratum, quoniam reuersum est ex alia causa, ex qua exiuit: aliàs secùs, vt plenè per Bart. *hic circa fin:*

¶ Et de materia huius legis, vide Mayner. *in l. creditor*, D. *de reg. iur. in 2. col.* Ale. *in l stipulatio hoc modo concepta, 7. col. de verb. oblig.* per hunc textum determinat. Quod si aliquis donauit omnia bona sua præsentia & futura, & postea consentiente donatario donauit, vide hic *Salycetum.*

Titul. 27. Etiam ob chyrographariam pecuniam pignus teneri posse.

Ad materiam huius tituli, vide Ioa. de Arno. *consilio* 32. & vide Capit. *decis.* 11. & Bald. *consilio* 213. *in antiquis vol.* 3.

l. Pignus intercedit. 1. & vni.

Gloss. in verbo *& ibi ac si in possess.* in quantum hic dicitur pignus datum pro vno dato, posse pro alio detineri, limitat non habere locum, si aliquis vellet detinere pro debito pœnali, vt per Rom. *cons.* 107. qualiter percipiatur hoc pignus, vide Bart. *in l si non sortem, §. si centum*, D. *de condit. inde.* Molin. *ad consuet. par. §. 52. gloss. 2. num.* Iunge hic l. 18. *D. de nouat.* l. 1. *supra si res aliena.*

Tit. 28. De distractione pignorum.

l. Fundum. 1.

In quantum hic textus dicit, quòd creditor computat fructus in debitum ex re pignorata, hoc fallit, si sit vtilis dominus, vt puta emphyteuca vel feudatarius, qui pignorauit rẽ emphyteuticam vel faudalem directo domino, tunc enim fructus in sortem non computantur, quod est mirabile, secundum Rom. *sing.* 325. & Ioan. de Arnol. 11. *problem.* vide l. 8. *in fine supra de pignoribus*

l. Creditor. 2.

Pignus sua natura non est res litigiosa.

l. Hypothecis. 3.

Iunge hic l. 8. *in fine supra si certum petatur.*

l. Creditor. 4.

Vide Iaso. *in l. fi. in 2. col. numero* 5. *de iur. emphyteutico.*

l. si residuum. 5.

Residui debiti oblatio pignoris venditionem impedit.

l. Quandiu. 6.

Pro intellectu istius legis, vide Iason. *in §. item Seruiana, in 9. col.* ex quo iste textus est directè cõtra, l. *mosciis*, §. 1. *de iure fisci*, & vide Alex. *in l. 2 §. mutuata, in fine.* Et ibi bona additio, D. *si certum pet.* & Nicol. *in tracta. de pignor. in 6 parte, chart. 134. numer.* 32. vide l. 4. *D. de pigneratitia actione*, cum similibus.

l. si cessante. 7.

An venditoris fraus, bonæ fidei emptori noceat, vide l. 1. *supra si vend. pig.*

l. si priusquam. 8.

Præcedens oblatio pignoris venditionem impedit.

l. Quæ specialiter. 9.

Pignora specialiter obligata, priore loco distrahuntur.

l. Et qui sub imagine. 10.

Nota quòd præsumitur simulatio, & vide hic Bal. qui dicit quòd simulatio appellatur imago

imago, quę habet superficiem veram, sed nō medullam, & ideo collusio appellatur secū-dum eum. Paul *lib. 2 sent. Tit. 13. §. 4.*

l. Mulier licet. 11.

Mulier pro extraneo pignus dare potest.

l. Si debitorem. 12.

Res licet expresse hypothecata possit alienari per debitorē inuito Creditore cum suo onere, tamen secus esset tacita hypotheca, ex quo non transeūt cū onere, vt per Iason. *in d. §. Itē Seruiana, in 10. colum.* I*nst. de action.* pignus autem vendi potest à debitore saluo iure creditoris, vt ait *l. 14. & l. 13 sup. de pignor.*

l. Qui prædium. 13.

Dominium transfertur nō venditione sed traditionē.

l. Si in hoc. 14.

Creditor vendere potest pignus etiam apud debitorem constitutum.

l. Obligatis. 15.

Rei vendicatio competit pignoris emptori legitimo.

l. Vnus. 16.

Iunge hic *l. 1. supra de luitione pignoris.*

l. Rei creditor. 17.

Creditor chirographarius in præiudicium creditoris hypothecarij pignus vendere non potest.

l. Qui à creditore. 18.

Pignus à creditore iure vēditum, debitor non euincit.

l. Si maritus. 19.

Nummis vxoris pignus acquisitum, nō est vxoris.

l. Secundum. 20. & vlt.

Adde ad istum textum Dec. *in l. certi condictio. §. quoniam. 2. colum. ff. si cert. pet. in 3. notab.* An & quæ appelletur iusta conuentio declarat hic D. Goth.

Tit. 29. Debitorem venditionem pignoris impedire nō posse.

l. si sunt. 1.

Debitor venditionem pignoris testamento impedire non potest, Cuiac. *lib. 5. obs. c. 10.*

l. Debitoris. 2.

Denuntiatio debitoris illegitima, pignoris venditionem non impedit.

Tit. 30. Si vendito pignore agatur.

l. Præses. 1.

Debitori in emptorem malæ fidei, restituitur in rem actio.

l. seruos. 2.

Nota istam legem, & l. si vxor, quod quādo creditor vēdit pignus in casibus nō permissis, potest tunc debitor agere contra emptorem rei vendicatione. Cuiac. *libro 7. obser. capite 26. in fi.*

l. si vxor. 3.

Emptor fraudis particeps tenetur in subsidium.

l. Cum contra. 4.

Cuiac. *lib. 14. obs. c. 28.*

l. si creditore. 5.

Actio de superfluo datur in hæredem vēditoris non emptoris.

Tit. 31. De luitione pignoris.

Varro *li. 4. & 5. de lingua latina,* Fest. in voce *Reluere.*

l. Qui pro parte. 1.

Vide *l. 16. supra de distractione pignorum.*
* Antonius Faber. *lib. 7. coniecturarum c. 18.*

l. Intellgere. 2.

Nota quod hypothecaria extincta remanet personalis, & sic accessorio sublato remanet principale contra regulam *l. cū prin. ff. de reg. iur. c. si super, extr. de off. deleg. in 6* Adde quòd hypothecaria potest etiā cedi absque personali secundū Bar. *in l fideiussor obligari. D. de fideiuss.* solutionem huius obiecti videtur dare Alex. *in l. §. quam peti col. de acquir. poss.* Cuiac. *lib. 5. obs. cap. 32 & lib. 15 obs. cap. 23.* Facit hic l. 30. §. 1. D. *ad l. Aquil.*

l. si reddita. 3. & vlt.

Nota hic quod res insolutum dari potest.

Titul. 32. si vnus ex pluribus hæredibus creditoris vel debitoris partem suam debiti soluerit vel acceperit.

* Facit hic *li. 16. sup. de distract. pign. & l. 1. inf. de except.*

l. Manifesti. 1.

Aduerte quod Rubrica ista ponit effectum si per vnū ex debitoribus est soluta pars vel è contra, vnus ex creditoribus exigit partem,

ſuã,non vetatur alius creditor pro parte ſua, in ſolidum ad pignus quia nunquam liberatur pignus,l.*quandiu,in fin.de vend.pig.*perſonalis actio dicitur diuidua,pignoraticia verò ſeu hypothecaria eſt indiuidua.

l. Actio.2.& vlt.

Per hunc textum ego dicebam,quod licet heres pro parte ſoluens totum debitum poſſit repetere, quod vltra portionẽ ſoluit,pro qua eſt heres, l.*ex parte,D.de ſolut.*Limitabã ego iſtum textum non procedere in debito hypothecario,quia per ſe in ſolidum poterat vnus ex heredibus conueniri,Ergò quatenus poſtea ſoluit , non repetit per hunc textum quod puto veriſſimum. Pignus non perſonam ſed rem ſequitur.

Titul. 33. Si pignoris conuentionem numeratio pecuniæ ſecuta non fuerit.

Adde hic Titulum de non numerata pecunia.

l.Si pecuniam.1.

An & quæ ſit exceptio dati pignoris vide hic D.Goth.

l.si vt nunc.2.& vlt.

Inanis hypotheca eſt pecunia non numerata.

Tit.34.De iure dominij impetrando.

Molynæus *d.*§.52.Gloſſa 1.*numero* 114 Briſſ. *libro* 2.*ſelect*.c.9. Ræuard.*de Author.* prud c.5. Hic autem Titulus non obſeruatur in Gallia, vt notat Rebuf. *in proœm.conſt.gloſſa* 5.*nu.* 103.

l.Dominij.1.

Paul.*libro* 2.*ſentent. Tit.*13.§.5. Plinius *libro* 7.*epiſtolar.*11.

l. si creditor.2.

De hac lege vide plenè per Barb.*in c.cùm acceſſiſſent* , *numero* 18.*de conſt.fol.*41. *& in c.in noſtra de reſcript. numero* 95.*vel* 99.*folio* 214.Et vide omninò Gozad.*conſil.*23. *per totum*,Nota hic quod priuilegium vnico actu perditur,vt c.*pro illuſtrum de prabend.*

¶Adde legem 2.vide Rip. *libro* 2.*reſponſ.*c. 25.*numero* 20.*& libro* 2.c.19. *numero* 24.*de reſcript.*Limitat Iaſon.*in* l.*finali,in fin.de conſtit. per pec.*

¶ *Verſ. & poſtquam hoc*, vide Capell.*deciſ.* 202.*numero* 6.*&* 7.*in eadem* l.*in verſ.ſed ſi quidem.*Adde Alexand.*in* l.*à diuo Pio,*§.*ſi pignora, in princip.*3.*columna de re iudicata,* Dominio impetrato renunciat qui vſuras à debitore recipit,l.45.*de pact.*

l.Vetuſtiſſimum.3. & vlt.

Plin.*lib.*7.*epiſtol.*c.11.

§. sancimus.1.

Paul.2.*ſent.Tit.*13.§.5.

§.sin vero.2.

Facit l.3.*ſupra de execut.rei iud.*

§.sin autem.3.

De luitione pignoris,Gloſſa hic.

§.sed ſi quidem.4.

Si minus in debito,plus in pignore.

§. sin vero.5.

De iuramento creditori delato , vide §.3. *ſupra eodem.*

§.Æſtimationem.6.

Iudex æſtimationem pignoris definit.

Tit.35.De pactis pignorum, & de lege commiſſoria in pignoribus reſcindenda.

Paul.*lib.*2.*ſen.Tit.*13.Iſidor.5.*Etymol.*Cicero *pro Flacco.*

l.Qui pactus.1.

Pactum legis commiſſoriæ, pignoribus alienum.

l.Si fundi.2.

Ceſſante cauſa propter quam pignus datum eſt,pignus reddi oportet.

l.Quoniam.3.& vlt.

Pactum legis commiſſoriæ reprobatum in pignoribus,etiam habet locum in præteritis & futuris,ſed nũquid tale pactum quod pignus cedat in ſolutum appoſitum ex interuallo valeat,vide Philip.Corn.*conſ.*133.*in lib.*9 .1.*parte.*

¶Ad iſtam Rub.de pactis pig.vide Cepoll. *caut.*23.*&* 24.

¶ Licet pactum legis commiſſoriæ in pignoribus ſit reprobatum , tamen iuramento confirmatur. Ita Guid. Pap. *in* 6.*ſupra* de ratione, vide Abb. *in c.ſignificaſti,colum.*2.*extr. de pignoribus*,vbi ponit rationem quæ in pactum legis commiſſoriæ non valet in pignore.

¶ Pro.

¶Pro intellectu huius legis, vide Bart. *in l. creditores, in fin. in 3 col. supra de pig.* Afflict. *decis. 368. in 1. dubio.*

¶Pactum legis commissoriæ est reprobatum in pignoribus, & habet locum hæc lex in præteritis & futuris. Adde Guid. Pap. *q. 6.* Tiraq. *de vtro retract. tit. 2. in præfat. num. 7. & in fi. num.* 118. Bauer. *in tract. de vir. iuram. numer.* 14. Gozad. *cons. 61. num. 7* Cepoll. *caut.* 23. Castr. & Alexand. *ad l. item quia, §. idem Iul. ff. de pact.* Captiosa autem lex commissoria in pignoribus, vt optimè notat hic Doct. Gothofr.

Tit. 36. De exceptionibus seu præscriptionibus.

Nota hic idem esse præscriptionem, & exceptionem.

l. Debitores. 1.

Quod vnus hæredum soluit testatoris mandato, à cohæredibus eo nomine exigi non potest.

l. Proportione. 2.

Pactum fraudulentum exceptionem non parit.

l. Aduersus. 3.

Cuiac. *lib. 3. obs. cap. 17. l. Seia, ff. de donation. caus. mort.*

*Anton Faber. *lib. 14. coniect. c. 9.*

l. Cum nondum. 4.

Diuturnus iudicij tractus, peremptorium non excludit, sed exceptio rei iudicatæ.

l. Licet. 5.

Quæ annua sunt ad agendũ perpetua sunt ad excipiendum.

l. si pactum. 6.

Actio de dolo dicitur esse temporalis & perpetua.

l. si ex maiore. 7.

Replicatio non solutæ pecuniæ aduersus pactum de non petendo nimis generalis.

l. Præscriptionem. 8.

Exceptio peremptoria ante litis contestationem proponi non potest ad impediẽdum, nec probari *d. l. præscriptionem. & l. peremptorias, C. sentent. rescind. non posse. & cap. 1. de litis contest. in 6.* Quod fallit in omnibus casibus, vt per Doct. *in cap. 1. extr. de ord. cog.* sed vide quatuor fallentias Soz. *in reg. 168. incip.* Exceptio peremptoria. *§. 9. Inst. de exceptionib. l. 3. D. de except.*

l. si quidem. 9.

Declaratoria seu dilatoria ante litis cõtestationem est apponenda, & probanda si sit causa, in qua lis contestanda, vel ante actũ, qui sequi solet post litis contestationem. *in d. l. siquidem. & l. exceptiones. D. de probationib. & in c. communiter. de except. & in c. inter Monasterium. ex. de iudiciis.* sed vide quatuor fallentias vel limitationes positas per Soz. *in reg. 167. incip. exceptio declaratoria.*

¶In eadem lege in Gloss. *si quidem ibi, sed contra videtur.* Adde Iason. *in §. Item si quis, in 4. colum. instit. de actionibus,* vbi refert Bald. dixisse illud alibi in iure non haberi, quod nota vt confitearis & cautè respondeas. Et vide Angel. *in tract. malef. in vers. comparet inquisisti, in partem negant, & in partem confitentur, circa princ.* continuo autem non fatetur qui excipit.

l. Non exceptionibus. 10.

Actor non excipit sed reus.

l. Deffensiones. 11.

Cuiac. *lib. 15. obs. cap. 35.* An bonorum ademptio debitorem liberet, an fideiussorem eius, vide Cuiac. sup. dicto loco.

l. si quis aduocatus. 12.

Dilatoria exceptio an & quando apponẽda sit Cuiac. *lib. 16. obs. c. 34.*

l. Præscriptiones. 13. & vlt.

Limita hunc textum non procedere quãdo exceptio dilatoria, ante litis contestationem omissa, est orta post litis contestationem, tunc etiam poterit opponi post. ita limitat hunc textum Abb. *in c. insinuationem, col. fi. de off. delegat.* vbi dicit idem esse, si tempore litis contestatæ, mihi non erat nota illa exceptio, sed posta superuenerit. Facit hic Nouella 53. quam vide.

Tit. 37. De litigiosis.

Ad hunc titulum per totum, dum habetur quòd res litigiosa vendi non potest, nec alienari. vide Cœpol. *caut. 192.* Guid. Pap. *q. 337.* Adde quòd res litigiosa non venit in generali obligrtione, cum in specie non possit obligari, Rip. *ad l. obligatione. num. 56. de pig.* De exceptione litigiosi, vide Oldend. *c. 20. de exception.* Hodie in Gallia res litigiosa vendi potest.

l. Cum creditor. 1.

Prohibitio debitoris rem litigiosam non facit.

Auth. Litigiosa.

Couar. *pract. quæst. cap. 15.* Quid autem fiet res litigiosa, optimè declarat hæc authentica, quam ad hoc nota.

l. Lite. 2.

Alienatio facta pendente lite rem vitio litigiosi afficit.

l. Quicunque. 3.

An re litigiosa legata debeatur æstimatio, vide hic D. Gothof.

l. Censemus. 4.

Pro limitatione huius textus vide Ioan de Arno. *in sua epitome.* Et de materia huius legis vide omninò *decis. Delphin.* 337. Vbi plenissimè de hac lege & aliqua etiam per Capel. *decis.* 428.

§. Sin autem. 1.

An donatio sit contractus, vide hic D. Gothofred.

Auth. Nunc si heres.

Lex præcedens restringitur per hanc Nouellam.

Titulus 38. De contrahenda & committenda stipulatione.

Huic Titulo respondet *Tit. D. de verbor. oblig.*

l. Licet, quæ est. 1.

Adde Duaren. *lib.* 1. *disput. c.* 45. *&* Gloss. & Docto. hic, & ad Rub. *D. de verb. oblig.* super verbo, promitto, intelligunt fuisse scriptum in scriptura priuata verbum promisi, & ideò importare stipulationem, tu dic hic, vel fuisse verbum cauere, vt patet ibi *cauebatur,* quod verbum stipulationē importat, l. *sancimus, cum Gloss.* C. *de verb. signif* Gloss. *ad* l. *huiusmodi, in princip. D. de leg* 1. vel fuisse verbum *spopondi,* quod magis importat stipulationem, l. *sponsio, D. de verbor. signif. & l. sciendum,* §. *dictum. ff. de ædil. edict. ibi* sponsionem, *cum Glo.* & primum intellectum probat textus *in l. Titia,* §. *idem, et l.* 2. D. *de verb. oblig.* ibi præstaturum cauent, nam intelligendum est quòd fuerint verba de præterito, aliàs de præsenti esset, quòd stipulatio fieret per epistolam contra leges omnes, l. 1. *vbi* Doctor. *D. de verb. oblig.* Salyc. *hic.* Ad hunc textum adde Bald. *consil* 554. *lib.* 3.

¶Molin. *ad Rub. D. de verb. oblig* 19. *num.* 34. Facit §. 16. *Inst. de inutil. stipul.*

l. Si filiæ tuæ. 2.

Pater filio in potestate posito stipulando videtur sibi stipulari.

l. Si cum pecuniam. 3.

Alteri nemo stipulatur, *l.* 38. §. 17. *Digest. hoc tit.*

l. Secundum. 4.

Coniunge hic §. 14. *Inst. de inutil. stipul.*

l. Nuda. 5.

Pactum nudum principale non vestitur stipulatione pœnali accessoria, vt hic & *sup. in Gl in* l. *petens de pact,* ibi Bart. *in* 3. *colum. in verb. quæro vtrum.* Hotom *illust. qu* 14. Cuiac. *lib.* 15. *obser* c. 22. * & ad l 6. *ff. de pact.*

l. Scire debuisti. 6.

Cuiac. *lib.* 1 ; . *obs. cap* 32.

l. Neque tutoris. 7.

Cuiac. *lib.* 19. *obs. c.* 33. Vlpian. *Tit.* 11. §. 27.

l. Non moriturum. 8.

An metus mortis stipulationem vitiet, vide hic D. Goth.

l. Si quidem. 9.

Verba solemnia & directa, quæ dicantur, vide § 1. *Inst. h. t.*

l. Omnes stipulationes. 10.

Facit hic §. 15 *Institut. de inutilibus stipulationibus.*

l. scrupulosam. 11.

Coniunge hic l. *vnic. supra vt actio ab hered. & in heredit.*

l. Magnam. 12.

Quoniam in ista lege habetur quod dies interpellat. Amplia vt per Alexandrum *in l. si ita stipulatus essem, in* 1. *notabili de verb. oblig.* Et an euentus conditionis constituat quem in mora Glossa & Bartolus *in l. euictis, ff. de vsuris,* Bald. *in* l. *sed si ex stipulat. ff. de verborum obligat.* Bart. *in l. quotiens in diem.* D. *de verborum obligation.*

¶ Ad illam legem ad idem propositum ad quod eam notauit author, vide Socinum, *regul.* 90. & Iason. *in* l. *si ex legati, columna* 4. *cum seq. de verborum obligation.* Decius *in* l. *vnum. in* 3. *notabili,* 1 *numero* 9. *& in consil.* 2. *columna* 3 *& consi.* 145. *colum.* 5. Purpurat. *in d. l. vnum,* Afflict. *decis.* 316. *in* § *pium autem, numer.* 27. *de actionibus.*

¶Limita vt per Socinum *reg.* 123. *incip. dies.* Item limita non procedere quādo dies apponitur iudici vt aliquid faciat, vt si dicatur statutum, vt priores debeāt permittere causam, infra tres dies, sub pœna est necesse iudicem interpellare à patrone dies interpellat. Angel. *consi.* 138. *incip. quædam Matthæus,* vide Felinum *in capite si autem,* 3. *col. de rescript.* Et idem est si pars promisit, cum appositione diei, id quod pertinet quodāmodo præparatorium ad actum iudicis, vt si promisi præstare

stare aliquid iudici, intra certũ tempus acquiritur interpellatio, secundum Felynum ibidem allegat Paulus, *consil. 166. incip. videtur, quòd dictus Ioannes Pagalias*, *numer.* 100. Et vide omninò Philippum Decium, *consilio* 2. Ias. *in* l. *vniuersa. 2. columna, vers.* 10. facit supra *de prabend. Imperat. officio, in d. l. si ex legati, vers. vltimo.*

¶Item limita dictam legem vt per Felynum, *in capite licet, extra de Simonia*, & omninò Iason *in d. l. si ex legati causa.*

¶ Ad istam legem, vide ampliationes positas per Iason. *in* l. *verum, ff si certum petatur, & per* Baldum *in Authentica si quis in aliquo, C. de edendo*, vbi multa etiam, an per instrumentum dotale probetur matrimonium fuisse contractum, Decius *cons.* 35.

¶Ad eandem legem. Interpellatio hominis non est necessaria, vbi dies appositus est, cùm dies interpellet pro homine, & quando vrgeat hæc regula istius legis, vide Hyppol. *in titulo de quæstionib. in* §. *cognituram, numero* 22.

¶Amplia istum textum per Bartolum *in* l. *stipulatus sum. ff. de verborum oblig.* vbi, quòd si promittis dare centum in paschate, & ab inde antea ad Titij voluntatem, absque alia interpellatione interueniente de paschali constitueris in mora, quia dies paschalis interpellat, quod nota. Et limitatur hæc lex. Quotiescunque solutio alicuius rei erat extra territorium actoris & rei, puta in die paschali, quoniam ad hoc, vt reus dicatur in mora constitutus per lapsum diei, oportet vt actor probet, quod in die destinatæ solutionis fuerit illo loco paratus accipere solutionem. Ita Bart. *in l. item illa, in* 3. *col. numer.* 11. *de constit. pec. & est decis.* S. Rom. *consil* 316. Et sic nota, quòd in futurum quis possit in mora constitui, nisi per interpellationem, ac si non esset appositus dies vt ibi Bart. quem vide Robert. *lib. 3 sent. iur. cap.* 17. Sarmien. *lib. 3. select. c.* 5.

¶Dies interpellat pro homine. Amplia & declara, vt per Iason. & *Dec. ad l. vinum. num.* 9. & 10 *ff si cert. pet. vbi* Ant. Rub. *numer.* 100. cum sequent. Iason. *ad l. si ex legati causa. numer.* 11. *cum sequent. ff. de verb. obligat. & ad l. si mihi & tibi*, §. *si quis seruos numer 6. de leg.* 1. Dec. *cons 2. & consi.* 439. *num.* 6. Paris *consil.* 34. 1. *vol.* & quod dies legalis tacitus incertus nunquam constituat in mora promissorem, nisi sit interpellatus. in not. quæst. idem Paris *consi 5 num.* 49. *lib.* 4. Add. Bald. *decis.* 197. Soc. *in reg. 90. in verb. dies.* Iacob. de Nigr. *ad l. si insulam. num.* 108 *ff. de verb. oblig.* vbi Anib. de can *num.* 88. nouissimè in materia dictæ legis. Porti. *lib. 4. conclus.* 23. vbi ampliat & limitat Cacher. *decis. 49. num.* 3. Et vltimo dic termini, vt habeatur pro citatione testibus examinandis. Afflict. *decis. 47. in fi.* In pensionibus reseruatis super beneficio soluendis certis temporibus, & locis, quod dies interpellat pro homine. Cassad *super Reg. Cancell. decis. 2. de pension. num.* 9. Cuiac. *lib. 19. obs. c* 32. *& sequen.*

l. Veteris. 13.

Certiorari non debet qui non ignorauit. l. *in fine, de act. empt.*

l. Optimam. 14.

Ad declarationem huius legis vide quòd licet verba enuntiatiua inter partes probent, id quod enuntiatur, hoc est, verum quatenus est necesse pro validitate actus, super quo enuntiatur, sed ad alium finem non, vide Aret. *in l. si cert. annis. vltim. columm. sup. de pactis.*

¶ In eadem lege statur instrumento, donec & quo vsque cõtrarium per scripturam vel saltem per testes vndecunque idoneos, & omni exceptione maiores ostensum fuerit, vt hic, *& in l. cum precibus, supra de probat. & in l. testium. sup. de testibus.*

¶In Glos. in verb. *& melius.* per istã Glos. dicit Bald. quod si testis deponat eo, quod scriptura fuit facta, & partes fuisse absentes, certè talis dispositio in contrarium probat, quia potest, fieri quod vna hora istius diei fuerint simul, & alia separati. Et propterea testes deberent dicere, quod semper illo die fuerint absentes, per textum *in cap. ex tenore.* & ibi Felyn. *de testibus.* idem *in c. tertio loco. de probat.* & Dec. *cons.* 175. 3. *col. in fi. & in* 6. *col.* Limita hoc non procedere quando data dies afferret modicum præiudicium, vt puta quia questio non esset sup. die, qui tunc potest corrigere & mutare diem.

¶Ad §. *cum itaque satis ibi vel mulieres*, vbi naturalis pudor & verecundia, tanquam quid proprium, mulieribus assignatur, vide Tiraquel. *in leg. com p. 9. num.* 152.

¶Adde Afflict. *decis 83. in causa, num.* 1. Alexand. *cons.* 21. *vol.* 1. vbi de his verbis enuntiatiuis, Dec. *cons. 36. num.* 6. Bart. *cons. 94. num. 1. lib.* 1. Mathes *not.* 79. Alex. *cons. 139. num. 20. de edend. & ibi* Dec. *num.* 34. Ias. *ad Rubricam instit. de act.* Bart. & doct. *ad l. sciendum. ff. de verbor. oblig.* Crauet. *in tract. de antiq. temp. prima par. sect. viso de verbis. num.* 9. *&* 11. Alber. *in tract. de testib. prima par. sub. quando testes repel. ratione criminis vel infam. numer.* 6. Iacob. Menoch. *in tract. de arbitr. iud. lib. 2. cas.* 305. *n.* 38. Nota autem hic præsumi quemlibet ex eã esse ciuitate in quã reperitur Alciat. *lib. 2. præsump. cap.* 15.

l. si quis spoponderit. 15. & vltima.

Promissio faciendi cum quis moreretur vtilis est.

* Cuiac. *obser. lib.* 18. *c.* 1.

Tit. 39. De inutilibus stipulationibus.

Vide eundem Titulum in Instit. libro 3. Tit. 20.

l. Ex stipulatione. 1.

Vide l. 101. D. *de verb. obligat.*

l. Libera. 2.

Quomodo hoc intelligatur, vide decis. S. L. *c.* 250. *vel* 310. *vel inter absentes*, vide Hypp. *sing* 368. & Ias. *cons.* 402. *vol.* 1. Nota autem hic quod libera matrimonia esse oportet.

l. Vt inter. 3.

Paul. *lib.* 5. *sent.* §. 2. *facit* §. 19. *Inst. eod. h. t.*

l. Ex eo. 4.

Cuiac. *libro* 10. *obseru. cap.* 39. stipulatio cõtra bonos mores est inutilis. l. 6. *sup. de pact.*

l. Dolo vel. 5.

Coniunge hic l. 9. *supr. de contrah. & comm. stipul.*

l. si auia. 6. & vlt.

Facit hic §. 1. *Instit. de exceptionib.*

Tit. 40. De duobus reis stipulandi & promittendi.

Vide *l.* 38. §. 12. D. *de verb. oblig.*

l. si duo. 1.

Cuiac. *lib.* 5. *obser. c.* 35. vbi monet hanc legem delendam.

l. Creditor. 2.

Habens duos reos vel plures obligatos in solidum, pro vno debito, potest conuenire quem vult pro toto debito. Hoc tamen limita & restringe quod tali casu non poterit vnus compelli, nisi primo & alij fuerint inquisiti & interpellati, & fuerint in mora. Ita Marsil. *sing.* 478. quod tene menti & correo soluendi datur regressus in correum.

*Vide Ant. Fabr. *lib.* 11. *coniect. c.* 6. *&* 17.

l. Exprimere. 3.

Rescripto ius litigantium adimi non potest.

l. Propter. 4.

Vide *l.* 6. *sup. de non numer. pecun.*

l. Cum quidem. 5. & vlt.

Agnitio vnius correorum alteri correo nocet.

Titulus 41. De fideiussoribus & mandatoribus.

Ad Rubricam.

Adde quod fideiussores debent esse de eodem foro, & ibi possidere immobilia, *l. sciendum*, §. *fin. & ibi not. qui satis cog. & Authent. de exhibendis reis*, §. *suscepto, &* C. *de priuileg. agenti in rebus, l. fi. lib.* 12. & an stetur iuratoriæ cautioni si non inuenit fideiussoriam. Barb. post. Bald. *in c. coram, num.* 50 *de off. deleg.* Et fideiussor idoneus vt dicatur debet possidere mobilia & immobilia vel stabilia. vide Parid. de Puteo. *in tract. Sindic. fol.* 50. *num.* 9. Vbi dicitur, quod Idoneus est, si res suæ tãtum valent, quoniam est quantitatis quod tantum non procedit in eo qui conuenitur, qui tenet fideiubere de Iudicio sisti, quia sufficit quod possideat bona stabilia sed non tanta, & vide Bald. *in cons.* 362. *casus talis est, vol* 1. vbi an mater possit fideiubere pro filio & nota. Quia est pulchrum consilium in ista materia. Hac de re vide *Nouel.* 4.

l. si Lysias. 1.

Cuiac. *lib* 15. *obser. c.* 35. vbi quid exulandi verbo denotetur optime explicat.

l. Creditori. 2.

Creditor non solum tenetur cedere actionem realem vt hic mãdatori & fideiussori, sed etiam personalem contra principalem, *vt in l. Stichum.* §. *pe ff. de solut.* Ad intellectum istius legis vide laté Dec. *consil.* 104. Licet autem creditori habenti pignora agere aduersus fideiussorem.

l. Non rectè. 3.

In glos fin. fallit etiam vt per gloss. *in d.* §. *si plures, Instit. de fideiuss.* in verb. *partes*, & de hac materia, vide Hypp. *singul* 2. & Pau. *in l. sed Iulianus.* D. *ad Maced.* vbi quando quis constituit se principalem debitorem, an habeat beneficium discussionis, de quo vide Francisc. Curt *cons.* 6. Et Guid. Pap q. 570. ibi & quid sit fideiussor.

Auth. Præsente.

¶Ista Auth. habet locum etiã in fideiussore Indemnitatis vide *decis.* 502 *cons.* 318.

¶Et si contra principalẽ est facta excussio, qui inuentus est non soluẽdo propter quod recurritur ad fideiussorem, & fideiussor dicit post discussionẽ bona superuenisse, principali iterum debet fieri excussio. Bald. & Paul. *in l. fin.* D. *si cert. pet.* Hypp. *sing.* 142.

¶An dispositio d. Auth. habeat locum in criminalibus. Bart. *in l. si quis remu. ff. de cust. reorum.* & quid in fideiussore iudicio sisti. Alex. *in l.* 2. §. 1. D. *qui satis cog.*

¶In

¶ In ista materia adde pulchram limitationem positã in Apostil.c.22.*ex*. *de fide instr.* & an huiusmodi exceptio sit dilatoria vel peremptoria. Bart. *in* l.3. D. *de except.* Aret. *in* §. *Appellantur. Institut. de except.* Adde etiam aliquas limitationes, ad d. Auth. per Bart. *in Apostill. ibi in* l. *Marcellus. vlt. column.* D. *de fideiuss.*

¶ Ista Auth. an habeat locum quando fideiussor iurauit, vide *in tract. de iureiur.*

¶ Executio sententiæ regulariter est facienda prius, cõtra principalem debitorem, antequam deueniatur ad fideiussorem vel possessorem *d. Auth. præsentia. & Auth. si debitor. sup. de pignorib.* sed vide duodecim fallentias positas per Soz. *in reg.17. incip. excussio.*

¶ Primò debet excuti principalis, quò non reperto soluendo, deueniendum est ad fideiussorem.

¶ Pro limitatione etiã vide Ias. & ibi Ang. Aret *in* §. *item si quis. Inst. de action. & decis.* S. R. c.318. & Alex. *in* l. *fin. ff. si certum pet.*

¶ Pro limitatione istius Auth. Mars. *in Rub. ff. eo. & in* 2. *&* 3. *&* 4. *col.* & nõ solùm tenetur agere creditor contra primum principalem debitorem actione personali, & ex mutuo, & ex quouis alio contractu, sed etiam actione reali, vt per Bart. *sup. de edendo. in* l. *edita. in* 7. *col. in vers. ego autem istud contrarium.*

¶ Et ad materiam istius Auth. Vide omninò decis.80. *cum seq.* Et de actione hypothecaria. vide plenè Guid. Pap. *q.*432.

¶ Quando habeat locum, h. auth. quando non, vide plenè. *decis. Capell. Tholos.* 196. & ibi Glossatorem, & vide omnia quia ibi ponit nonnullas fallentias, quid in fideiussore fisci an possit allegare discussionem principalis, si prius iste fideiussor conuenitur. Vide Ro. *sing.* 636. vbi post multa tenet, quòd vtique talis fideiussor, potest talem opponere exceptionem, vbi Berb. *in c. peruenit. col* 3. *extr. de fideiuss.* sed contrariũ tenet Bal. *in* l 1. *in* 5. *col.* C. *de confiss lib.* 10. quem refert Alex. *in* l. *fi.* D. *si cert. pet.* sed Ias. *in* l. *de causa. num.* 32. *de verb. oblig.* sequitur opinionem Rom. *cons.* 93. *vel* 95. *num.* 1. *&* 20. *& cons.* 377. & de materia huius Auth. vide Hypp. *sing.* 142. *vel* 141.

¶ An iuramentum tollat exceptionem excussionis, *vide decis.* Capell. Tholoss. 130. *& ibi Glossatorem.*

¶ Si fideiussor conuenitur antequam principali, & non opponat in iudicio exceptionem ordinis, an possit ipse cõdemnari Bart. *in* l. *prolatam.* C *de sent & ita in decis.* Delph. 94. *&* 221.

¶ Excussio non potest opponi, si in instrumento est appositum. Alex. *consilio* 83. *numer.* 2. *vol.* 2. Hipp. *sing.* 153. *vel* 158.

¶ Excussione opposita in causa principali, non potest opponi in causa appellationis, Alex. *cons* 73. *num.* 2. *vol.* 6.

¶ Et de materia excussionis, & in quibus non est facienda vide Iacob. *in l. Ante omnia, ff. de probat.* Et hæc exceptio non potest opponi post sententiam latam Bald. *consilio* 136. *numero* 1. *vol.* 1.

¶ Et licet fideiussores habeant per huiusmodi Auth. beneficium excussionis, tamen hoc beneficium non habet locum, in campsoribus & mercatoribus, qui si pro aliis fideiubent possunt conueniri, ante principalem debitorem discussum, & non possunt opponere beneficium excussionis cum propter magnam fidem, quam ex pub. habent ad eas recurrãtur. ita dic, *Gloss. sing. quam signa in* §. *argentariorum, qui est* §. *fin. in Authent.* de fideiussoribus, & hoc tenet Iaso. *in l. singularia col.* 14. *si cert. pet.*

¶ Et quando possit apponi huiusmodi exceptio excussionis iud. Mars. *in rep. Rubrica, ff. eo. numero* 44.

¶ In text. ibi absente à reo quando autem dicitur absens, vide Dec. *in l. final. columna* 4. *si certum petatur.* vbi etiam subdit: quod non potest agi contra fideiussorem non facta excussione bonorum qui in loco vicino sunt.

¶ Prius debet conueniri principalis, & postea fideiussor, vide in materia Socin. *reg.* 134. *excussio*, Ias. *ad* §. *item si quis, num.* 67. *& qua ibi ad eum Inst. de actio* limita vt per Cart. & Ias. *ad l. decem, nu* 27. *D. de verb. obl.* Ias. *ad l.* 2. *num.* 20. D. *sol. matr.* Rip. *ad l. obligatione, nu.* 26. D. *de pignor.* vbi dicit, posse renunciari beneficio huius Aut. Guid. Papæ *decis.* 570. 94 26. *&* 432. Bal. Pau Cast. & Dec. *ad l. si. col.* 1. *&* 2. *prima lec.* D. *si cert. pet.* Afflict. *deci.* 318. vbi de fideiussore indemnitatis, Mars. *sing.* 230. Bar. ad *l. non iniusta*, C. *de iure fisci, lib.* 10. Et quid de fideiussore qui promisit soluere liberè sine aliqua exceptione. An videatur renũciasse beneficio huius Auth. Mars *sing.* 332. & de fideiussore qui protestatur coram iudice, se nolle esse obligatum pro tali, etiã quòd fideiubeat, An valeat talis protestatio, Gerar. *sing.* 52. vide alias notabiles limitationes quas ponit Dec. *consil.* 27. *a. fin.* In materia Tiraq. *in præfat. ad l si vnquam, nu* 152. C. *de reuoc. don.* Ferret. *con* 129. *& seq.* Ripa. *ad l. ita stipulatus, nu.* 51. *de verb. obliga.* Rom. *cons.* 21. laté Porti *lib.* 1. *conclu.* 14. vbi ponit 25. ampliationes & 45 limitationes. Quid in patre promittente, quouis modo pro filio, quod nõ possit gaudere beneficio huius Aut. de communi, Viui. *lib.* 1. *com. opi. in verbo, Pater interueniens.*

¶ Excommunicatus regulariter testari potest, vide Soc. *reg.* 133. *excommunicatus*, Inn. *ad*

c. *veritatis, de dolo & contu.* Bald. *ad* l. 1. *nu.* 1. *& seq. C. de tur. & fact. ign.* Bar. *conf.* 238. *incip. existens*, Petrus Bald. *ad l. fin. C. si à non compet. iud. & ad l. 3. si pend. appell. per* Innoc. *ad cap. cum voluntate, de sent. excom.* in mat. Feder. de Senis, *consilio* 74.

¶ Quid in meretrice, Bald. *ad* l. 1. *nu.* 4. *c. de cond. ob turp. caus.*

¶ Quid in Tyranno, non potest secundùm Bald. *ad* l. *decernimus*, *in fi. numero* 13. *de sacros. eccles.*

¶ Quid in incarcerato ad perpetuos carceres, Bal *ad* l. 1. c. *qui ad libert. perue. non pos.* Imò expressè *ad* l. *si quis mihi bona*, §. 1. *de acq. hære.* vide §. 4. *Inst. hoc eodem titulo*, *& l.* 59. §. 3. *D. mandati.*

l. Nouatione. 4.

Nouata res obligatione fideiussor liberatur.

l. iure nostro. 5.

Cóueniri potest inter partes, vt prius reus conueniatur quàm principalis.

l. Si pater. 6.

Cuiacius ad l. 126. §. 2. *D. de verb. obliga.* l. 14. *supra si cert. pet.*

l. si creditor. 7.

Conditioni mandato adscriptæ parédum est, *l.* 44. D. *hoc tit.*

l. Filiusfamiliàs. 8.

Filiusfamilias an pro patre fideiubere possit, vide l. 10. §. 1. *D. eod.*

l. Etiamsi. 9.

Persecutio pignoris non liberat fideiussorem, l. 3. §. 4. *D. de pignor.*

l. Fideiussor. 10.

De beneficio diuisionis, vide *Nou.* 99. *&* l. 1. *supra de diuidenda tutela.*

l. cum alter. 11.

Fideiussor soluens cessis actionibus, agit aduersus confideiussorem.

*Antonius Faber *libro* 11. *Coniecturarum, capite* 9.

l. Blanditus. 12.

Fideiussor obligatur per stipulationem, declara vt per Alciat. *Parerg. libro* 1. *c.* 3. Albert. *in* 1. *part. Statutorum, q.* 201. Et Matth. *in c.* 1. *quæ sunt regal. folio* 206. *numero* 194. *cons.* 1. *col.* 4. Ias *ad l.* 1. *numero* 7. *ff. de verb. oblig.*

¶ Et ad istam legem, vide Afflict. *decis.* 30. & Alexandrum *in Rubric. de verborum obligatio.* *in* 1. *columna*, & Iason: *in* §. *in personam*, *Instit. de actionibus*, & Hyppol. *in repetition. Rubrica, ff. eodem, columna* 18. *numero* 92.

¶ Et pro limitatione istius text. vide l. *cùm ostendimus*, §. *fin. D. de fideiusso.* & Dec. *in l. si. col.* 1. *D. si cert. pet.* Alciat. *lib.* 3. *parerg. c.* 5. Cuiacius *libro* 5. *obser. cap.* 48. Bald. *ad cap.* 1. *col.* 2. *de pactis*, & ibi Felin. *col. fin.* Ias. *ad* §. *sciendum, colum.* 3. *de verborum obligat.* Cotta *in memorabilibus, in verbo fideiusser.*

¶ Ad Gloss. hic fin. quod mens magis quàm verba spectetur, adde Tiraquell. *ad* l. *si vnquam, in verf. libertus, numero* 42. *Cod. de reuoc. donat. & num.* 4. *cum sequen.* Cuiacius *libro* 14. *obs. cap.* 40.

l. Si Barsatoram. 13.

Inuentus non dicitur qui non fuit apprehensus. Doct. *hic, & ad* l. 1. vbi Ias. *nu.* 87. Rip. *numero* 52. *& seq.* Ponta. *numero* 69. Soc. Iun. *numero* 409. D. *de acq. poss. & ad l.* 3. §. *Neratius, eodem tit.* Rip. *in tract. de peste, sub titu. de remed. ad conser.* Vbert. *numero* 104. *in fine.* Menoch. *in tract. de arbi. iud. libro* 2. *centur. quarta, cas.* 394. *numero* 50. Vbi inferunt ad q. si statutum diceret, si quis inuentus fuerit cum armis. An sufficiat quod fuerit visus, non tamen deprehensus, & similia, Ang. *ad l. qui serum, de verb. obliga.* Aret. *in tracta. malefic. in verbo fama publica*, *versic. sed aduertendum.* Nouissime Iul. Clar. *libro* 1. *senten.* 3. *fi. q.* 82. *versic. statutum* 6. An & quando dicatur quis deprehensus cum armis. Ias. Rip. *& alij ad d. l.* 1. Quid si non fuit quis captus manibus, sed ense percussus, an captus dicatur & deprehensus, Alex. *cons.* 24. *vol.* 2. *numero* 29. *& seq.* Quid si verbum *Deprehensus* referatur ad maleficium commissum? dic quòd tunc debet intelligi per probationes legitimas, vel confessiones. Sed si refertur ad maleficium nódum commissum, vel prout est in fieri, tunc verificatur in actuali apprehensione, vt per Paul. de Cast. *ad l. si fugitiui, in princ. C. de ser. fugit.* Hyppol. *sing.* 395. Tu vero considera in hoc textu quod verbum *Exhibere* non significat capere, & in iudicio sistere, vt Doctores omnes aiút, sed palam facere & manifestare, scilicet, copiam capiendi facere, *l. locum*, §. *Hoc interdictum, de tabul. exhib. l. plus. de verb. sig.* propriè rem exhibere, est extra secretum habere, *l.* 3. §. *ait Prætor, D. de lib. hom. exhib.* Res etiam non dicitur inuenta nisi adprehensa.

l. Mandati. 14.

Mandati actio personalis est, vide *l.* 11. *supra eodem hoc Titulo.*

l. Si indebitam. 15.

Condictio liberationis est incerta, Cuiac. *lib.* 19.

lib.19.obs.c 35.& sequent.

l.Liberum.16.

Contestatione litis tollitur electio, l.59.§.3.D.*eod.*Nouel.4 c.1.

l.Omissis.17.

Fideiussor côueniri potest omissis pignoribus,nisi in subsidium pignoris sint accepti.

l.Si vt proponis.18.

Coniuge hic l 2.& l.8.*suprà de rescindenda venditione.*

l.Si alienam.19.

Contrarium ait *Authentic. præsente supra hoc Titulo.*

l.Sententia.20.

Vide l.1.*suprà hoc Titulo.*

l.Sicut eligendi.21.

Hæc etiam lex correcta est per *Auth. præsente supra hoc Titulo.*

l.Si vltra.22.

Cuiac.*lib.19.obs.c.31.*

l.Reos.23.

Ad istam legem vide Alciat.*li.1.c 8.paradox.*Notat ista lex quod quando sunt plures rei insolidum.Id non potest creditor consequi ab vno,quod potest consequi ab alio. Ita per Aret.*in cons.29.in 7. sub.*vbi extendit istũ textum habere locum,& quando duo rei essẽt obligati ex diuersa causa. Sola autem rei petitio non est diuisio.

l.Fideiussoris.24.

Roland.à Valle *cons.57 num.4.*

l.Pignoribus.25.

Actio de residuo datur etiam in fideiussorem.

l.Sancimus.26.

Fideiussor de præstando potest suscipere defẽsionem.Adde textum & Doct. *in l.si cum in princ. D.si quis caut.*& vide Ias.*in l.2.§.si quis, D.qui satisd.cog.*

¶In ead.l.§.*sin autem,vers.sed si defensionem.* Iste textus vult, quod fideiussor iudicio sisti potest suscipere in se iudicium defendendo reum,sed hoc an habeat locum in fideiussore de præstando,vide per Spec.*in tit.de contumacia,*& an procedat in causa criminali,vide Ias.*in l.si cum in princ. D.si quis caut.* Ad hanc legem,vide Alciat.*parerg.lib.3.c.20.*

¶Et de eadem lege, vide Ias.*in l.fideiussor,§.1.qui satisd.cog.*nota quòd licet promittens sistere in iudicio, non possit purgre moram, nisi intra dies 50.*l.et si post 3.menses*, D.*si quis caut.*aliud vbi quis promisit illum exhibere infra 8.dies,& purgare moram, vel defẽdere eum,& de hoc vide Curt. Innoc.*in l.quis te,n.2.si cert.pet.*vbi ad istam legem ponit ampliationes non procedit etiam in eo, qui promisit aliquem præstare cum iuramento,& procedit etiam in criminalibus.

¶Et adde quod fideiussor de iudicio sisti tenetur,vsque ad sentẽtiam exclusiue, *l.græcè.§.& post litem, D.de fideiusso.*Hoc intellige quãdo actor prosequitur litem,sed si deficiat ac negligat,tũc liberatur spacio duorũ mensium,*l.si fideiussor in fin. eodem.* Et quod promittit aliquem sistere in iudicio,mortuo eo, qui debebat sisti fideiussori,liberatur, quòd, non tenetur præsentare hæredem ipsius pro quo fideiusserat. Instantia tamen transit ad hæredem etiam post mortem côuenti. Paul. *in l.2.§. in fideiussore,sup.qui satis.cog.* vbi multa notanda Et teneas menti, quòd licet fideiussor de præsentando possit suscipere defẽsionem rei principalis,& effugere pœnam & præsentationem,nisi renũciauerit. Bart.*in d.l.2.*Et nõ auditur ille fideiussor si petat,quòd ostendatur, quòd carceratus erat debitor. Hypp.*in sua pract.fol. 17.col.3.* & de hac lege, vide Curt. Iun *in l.quòd te,numer.1.in fin. D.si cer..pet.*vbi ad hãc legem ponit duas ampliationes.Nam procedit hęc lex etiam in criminalibus, & etiã si promisit quis præstare aliquem cum iuramento.

¶In eadem lege §.*fin.* vide Ias.*post alios in l.quod te,in princ.in p.not.si cert.pet. &* Paris.*cõs.116.nu.90 lib.1.*Ad materiam Marantha *in 6.parte 8 memb.nu.5.chart.106.*

¶In ea l.§.*Sed si quidem, vers.nisi pacti tenor.* Nota quòd huic legi potest renunciari. Requiritur tamen expressa renunciatio.Bart.*in l.si quis,in fi. D.de custodia reorum.* [redacted]

¶Paris. *cons.110.lib.1.* amplia etiam in causa crimin. Gaudi.*in tract. suo sub.Rubrica quid si agendum Reo pracedente,*&non contradicente, ad fin.Annib.de Cano.*ad l.si Insulam,nu.64. ff de verb.oblig.*Sylua.*cons.85.num.8.lib.2.* Iaco. Menoch. *in tract. de arbit.iud.lib.2.* idẽ *in tract. de arbitr.iud.lib.1. centu.1. cas.40.nu.3.* Ludo. de Alfer.*cons. 145.nu.15.inter cons. crim.volum.1.*Pedemont.*decis.49. nume.12.* Clarus 5.*sent.§.vltimo quæst. 46.* Cuiacius *libro 19. obseruat. cap.34.*

l.si fideiussor.27.

Nota quòd obligatio fideiussoris soluitur realiter durante obligatione principali,nisi in certis casibus, quibus potest fideiussor instare contra principalem,vt eum liberet à fi-

deiussione, vt hic, & *in* l. *si pro eo contra quem eod. tit.* Et adde quod fideiussor nō potest cōpellere aduersarium ad agendum ad finem liberationis consequendæ notatur, *in c. constitutus, eod. tit.* liberatur tamen fideiussor per lapsum duorum mensium. Et quotiens promisit de sistendo aliquem in iudicio, vt hic, & vide quæ scripsi *in c.* *sancimus, sup. eod.* Et de materia istius legis, vide Abb. *consilio 23. in 1. parte.*

¶In ea l. *in verb. confessus*, vbi Glo. Ibi & nota, adde ad istum textū Cepoll. *caut. vel cons. 57. vol. 1. incip. super querelam*, *in 1. & 2. parte, vlt. vol. col. melius.* Adde ad istam Glos. iuramentum in causa matrimoniali, valet affirmatiuum de ista Glos. facit factum, Bald. reputando eam singularem, *in l. vnica, col. 9. de confessis.* Et Bald. & Angel. *in l. penultima Cod. de fideiussoribus seq.* Ang. Aret. *in tract. malef.* dum limitat. Bald. *in l. 1 circa med. de collu. deleg.*

¶Quid si aliquis habet plures res hypothecatas, an possit vel teneatur omnes cumulare, vel possit hodie agere pro vna, & cras pro altera. & Bald. *in l. cum super in fi. de re iud.* Cuiac. *lib. 13. de præscript. nu. 13.* Nouella 12. *in fine.*

l. Generaliter.

In materia huius legis *iuncta Gloss. fi. & notatis per Docto.* Adde Fel. *ad c. cū M. Ferrarien. n. 6. de constit.* & ibi Rip. *n. 43. & ad l. centurio, num. 80 ff. de vulg.* Dec. *ad l. semper in stipulat. n. 11. c. eam seq ff. de reg. iur.*

¶ Argumentum à solitis validum est in iure. Mars. *sing. 1. in fi.* Ias. *ad l. certi condictio, §. si nummos, ff si cert. pet.* Et in Curia clarum est, quod Notarius conficiens instrumentum, potest in eo apponere clausulas consuetas, etiam si sibi nō sit dictum à partibus, vt latè per Mars. *sing. 123.* vbi ponit tres limitationes ad hanc conclusionem, & quòd clausula cōsueta apponi in celebratione vltimarum voluntatum, si non apparet, habeatur, ac fuisset apposita. Dec. *ad l. vt liberis, num. 14. C. de collat.* Curt. *ad l. precibus, n. 63. c. de impub.* Mar. *d. sing. 123.* Dec. *d. numer. 14. &* Ias. *nu. 7.* Paris. *cons. 45. nu. 40. cum seq. lib. 1.* Ias. *ad l. ex ea parte, nu. 9 ff. de verb. oblig.* Socin. & Doct. *ad l. Gallus, §. idem. ff. de liber. & posthum.*

¶Dicit de solitis clausulis, vide plenissimè *in l. Incerti conditio, §. si nummos. ff. si cert. pet. &* aliqua per Feli. *in c. 1. vt lit. non contestata, in verbo 2. declarat.* & per Dec. *in consilio 70.* Vbi dicit quod etiam ex consuetudine contractus recipit interpretationem.

¶Clausulæ solitæ apponi, si non apponantur, censentur appositæ *d. vers. si enim*, quem textum per hoc not. Baldus *in l. 2. 7. colum. sol.* *matrimonio.* Paulus *2. sentent. Tit. 17. §. vlt.*

l. Si quis 28. & vlt.

Adde ad materiam huius legis, quod à captura rei principalis nō liberari fideiussores. Imò vterque potest capi: & idem è cōtra captura fideiussoris non liceat principalem. Ita Hypp *sing. 398.*

¶Et nota quod per electionem vnius, non præiudicat sibi creditor aduersus alterū, vide Paulum *consilio 391. vol. 2.* in antiquis vbi multa de intellectu huius legis.

¶ Et an sententia contra principalem, habeat paratam executionem contra fideiussorem sine nouo processu, vide Bartolum *in l. 1. ff. iudic. sol.* Et ibi Doct. & Guid. Pap. *q. 26.* & electo vno fidiussore vt cum & lite contestata, non propter hoc erunt liberati alij, nisi in solidum satisfaciat creditori. Idē & dicitur de duobus reis vt hic *& ff. eod. l. si mandato, & sup. eod. l. Reos.*

¶Si creditor liberauerit vnum ex fideiussoribus in solidum obligatum, reseruando sibi ius contra alium fideiussorem similiter in solidum obligatum: An iste fideiussor possit opponere exceptionem reddēdarum actionum, quo contra istum agitur stantibus renuntiationibus cum iuramento, vide Afflict. *decis. 182. in 5. col.* Hæc autem constitutio restituta est à Cuiac. *lib. 19. obs. c. 35.*

Tit. 42. De nouationibus, & delegationibus.

Vide §. 3. *Inst. quibus modis tollitur obligatio.*

l. Delegatio debiti. 1.

Si credēs iura ante aliquid istis tribus quæ hic habentur interueniat in fraudem cessionarij liberauit suum debitorem, cessionarius potest ipsum reuocare, & veterem obligationē, vt refert & tenet Aret. *in §. si quis in 9. col. de actionibus*, & de numeratione faciēda creditori, in materia huius vide *deci.* Delphin. 530. Cessionarius nūcians debitori vt soluat cedenti si per simplex verbum hoc faciat, nō impedit debitorē soluere creditori decē, nisi ostendat sibi instrumenta cessionis & legati, ac etiamsi copiam det Bar. multum magistraliter *in l. 1. in fine, D. de nou. op. nun.* Et vide quæ scripsi *in Tit. sup. quæ res pign. obligari possunt.* Pro limitatione huius legis, vide quæ refert, & tenet Alexand. *in l. ex legat. supr. de legat.*

¶Hanc legem intelligit. Ang. *in §. præterea, col. 24 in fi. inst. de actio.* procedere, quādo cessio est facta, ad vtilitatē cedētis, scilicet quòd nisi interueniat vnum ex his tribus, quòd tūc cedens

cedens possit agere, sed quando cessio fit ad vtilitatem cessionarij, tunc etiam quòd vnũ ex his tribus interueniat, adhuc tamen non potest agere, puta si debitor scierit fuisse factam delegationem seu cessionem, quando aut debitor ignorauerat cessionem fuisse factam, & quod ad vtilitatem cessionarij sit facta, adhuc tamen cedens potest agere, vt ibi per eundem allegat, *l. si de transact.* Et an cedens antequàm interueniat vnum ex his tribus possit trãsigere cum debitore in præiudicium cessionarij, vide deci. Afflict. 335 *col. fin.* vbi multa & pulchra de materia huius legis, vide l *nomen, supra quæ res pig. oblig. ; ff.* vbi quid in obligatione nominis debitoris, & quid debeat facere creditor, cui obligatũ est nomen creditoris, vide *d. c. s.* Delphin. 550. *&* 530. *&* 571. vbi an debitor possit opponere cessionario exceptionem compẽsationis, & an si debitor post cessionem factam à creditore conueniatur ab ipso cedente, possit ipse debitor opponere exceptionem, ex quo cessit, vide prædictas decis. Delphi.

¶Et de materia huius legis, vide Castr. *in cons. 98. volu. 2. incip. in causa appellati.* vbi pulchrè, & an debitor possit cogi per creditorẽ, vt alteri se obliget, pro eo, quod sibi debet, vide Bal. *in l. si pater, C. de collat.*

¶Et an creditor possit à debitore compelli, vt ipsum vel fideiussorẽ liberet, si vult dare æquè idoneum, dic quod non, sed contrarium tenet Dec. *in reg. l. plus cautionis, ff. de reg. Iuris.*

¶Fideiussor qui diu steterit in fideiussione, potest petere eximi de fideiussione, l. *Lucius, ff. mand.* & vide nouem fallentias Soz. *in reg. 191. inc p. fideiussor qui diu, &c.*

¶Adde etiam casum, quando fideiussor se obligasset, cum instrumento vt per Bartol & Apostill. *in l. si leiussor per vend ff. de fideiuss. &* vide omninò Scribentes *in §. si quis autem, inst. de fideiusso.*

¶Adde alium casum, quando potest ali ini micitia inter debitorem, & fideiussorem culpa debitoris. Ioh And *in add. Spec. in tit. de iudicijs §. vniuersali, in addit. incip. hic nota.*

¶Ad intellectum primi casus, qui diu stetit in obligatione, vide Soz. *cons. 24.*

¶Cessionarius si notificat debitori, ne soluat pecuniam cedẽti, si aliter faciat debitor, omninò liberatur, *d. l. si delegatio.* Sed vide tres limitationes positas per Soz. *in reg. 112. incip. deb. si cessionarius.*

¶Pro intellectu istius legis, in quantũ vult, quòd cedens possit vti dictis actionibus per cessionem factam, vide per Alex. *in* l. *in prouinciali. §. Si ego, ff. de no. op. nunc.*

¶Itẽ ex ista lege habes, quòd cessionarius præfertur cedenti in tribus casibus hic enumeratis.

¶Limita non habere locum etiam in istis tribus casibus, quando cessio esset facta ob certam causam, quæ non esset sequuta, quia tunc etiam in istis tribus casibus cedens præfertur, & potuit vti suo iure pristino, textus est ibi notabilis, Bal & Alex. *in l. pacto, suc ces. de pact.*

¶Et ad istius legis materiam, vide plenè Alex. *in l. si cum emptore ff. de pact.* Et ibi per Ias. qui ponit plures limitationes. Et vide omnino Ang. *in d. l. si cum emptore*, vbi limitat istum textum.

¶Et pro intellectu istius legis, vide Cum. *co. s. 4. in ordine, incip. domina Stella.*

¶Et quia lex facit mentionem de denunciatione facienda debitori, quæro an ista denunciatio taliter fieri debeat, quòd debitor denunciatus certificetur de veritate causæ ipsius cessionarij denũciantis, puta de instrumento cessionis, dic quod sic, vt voluit Ang. & ibi Alex. *in l. aut facta, §. hæres, ff. ad Trebell.* & Bart. *in* l. *non solũ, §. morte, in 2. specie protestationis, de oper. nou. nunc.* vbi dicit, per textum *in l. si. ff. de lega. commisso.*

¶Et nunquid cedens nomen debitoris, teneatur illud facere bonũ: vide Dec. *cons.* 102. & ibi an cessionarius teneatur denũtiare cedẽti litem à se motam. Adde quod secũdum terminos istius legis periculũ nominis cessi per debitorem creditori spectat ad creditorem. Si postea efficiatur non soluendo, quia cessionarius videtur emisse siue in solutum accepisse nomẽ debitoris *l. si non, D. de hered. & actionib. vend.* & consuluit Cuman. *in d. cõsilio 4. in fin.*

¶Ad istam legem vide Ias. *in* l. *finali, D. de transact.* Et nunquid cessio actionis habeat vim solutionis, vide Decium *consilio* 99. vbi dicit, quòd non, nisi sit facta cessio per viam delegationis, quod tene menti, & vide aliud. consil. Decius 98. *& decis. parlamenti.* Delph. 538.

¶Nota quòd apud cedentem remanent, directæ actiones. Hoc limita, nisi cedens habeat tantum vtiles, quia tũc nihil sibi remanet. glos. est notabilis *in l. emptor. sup. de hered. vel actio. vend. & in l. ex asse*, vbi etiam Bart. D. *ad Treb.* & sentit Alex. *in Apostil.* hic. & Ias. *in l. 3. §. è contrario, pen. col. de acq. poss* Item nota quòd ex quo actiones personales tàm actiuæ quàm passiuæ sunt infixę ossibus nostris, quòd siue cedentis conueniamus debitores, hoc possimus, vt hîc, siue paciscentis passiuas obligationes in alium transferamus adhuc conueniri non possumus, quando nouatio non intercessit, vt infra. *de dona.* l. *cum res*, l. 2. *supra de pactis.* Illud tamen nõ procederet, quando in cessione seu pacto essent apposita

illa verba pro te in locum meũ, quia tunc siue agamus siue conueniamus, inaniter fit, cũ tam vtiles actiones tam actiuæ, quàm passiuę, quam exercitum dictarum trãseat in cessionariũ, ita probat. & est text. *in* l. *qui quadraginta iũcta*. l. 1. *circa prin. D. ad Trebell.* & voluit Bart. *in* l. *in prouinciali*. §. *si ego de no. op. nun.* & plenius per Alex. *in d. l. qui quadraginta*. & ideò est vtile talia verba apponi in instrumentis, sed contrarium tenet Ias. *in* l. *si cum emptore*, *ff. de pactis*, vbi de ista materia plenè. Et ad id quod dicitur, quod ante denũtiationem potest solui cedenti. vide Soz. *in regu.* 109. Adde quòd non solùm non potest solui, sed etiam transigi cum sedente. vide Soz. *consilio* 335. *in fin.*

¶Quid si mandaui debitori meo, vt soluat creditori meo, an possim reuocare mandatũ re integra, textus est, *in* l. *si cum Cornelius*, *ff solut.* nisi esset significatum creditori per debitorem qui acceptasset, vide Ang. & Alexand. *in* l. *qui vsumfruct. de verb. oblig.*

¶Gilbert. Reg. *lib.* 1. *enantioph.* c. 34

¶Si cessionarius debitori notificet, ne cedenti soluat, & debitor aliter faciat, nõ liberatur, vide Soc. *reg.* 79. *&* 80. *debitor*. Ias. *ad* l. *si cum emptore. ff. de pact.* Afflict. *decis.* 335. *nu.* 22. Guid. Pap. *q.* 530. Rip. *ad* l. 1. *num.* 13. *ff. ad Trebel.* & nota quòd cessio facta secundum formam huius legis potest reuocari à cedente, si cessionarius non seruet promissa. Balba. *decis.* 176. declarat secundum nouum intellectum Cachera. *decis.* 62. *numero* 2. *&* 8.

l. Ex contractu. 2.

Facit hic § 5 *Inst. quib. mod. toll. oblig.*

l. si delegatio. 3.

Vide Petrum Pithocum *tit.* 9. *not. mosaic.*

l. Non abstulit. 4.

Bart. hîc notabiliter dicit, quòd procurator constitutus. ad recipiendum pecuniam, & sic solutionem non potest confiteri vbi solutum à debitore & suam confessionem prę iudicat domino, sed requiritur vera solutio: & ita fuit decisum in S. R. *conf.* per Cap. *decis.* 16. Et hoc si huiusmodi procurator non habet liberam voluntatem, aliàs confessio prę iudicaret domino. Vide l. 3. §. 30 D. *de acceptilation.*

l. si pater. 5.

An susceptor alienæ obligationis soluere teneatur. D. Goth. hîc.

l. Nec creditores. 6.

Creditor nõ potest cogere debitorem inuitum ad soluendũ debitum alteri. vt hîc *&* l. 1. & per Alex. *in* l. 2. *in* 6. *col. n.* 27. *sol. mat.* Cessio autem debiti potest fieri etiam eo inuito vt hîc *&* l. 1. *in* 2. *part.* vide super hoc Alex. *in preall.* loco quoniam multas limitationes scribit. Facit autem hic l. 1. *supra eodem.*

l. si soluere. 7.

Cuiacius *libro octauo obseruationum capite decimenono.*

l. Nouationum. 8. & vlt.

An priuilegia primæ actionis intelligantur repetita in stipulatione, vide Barth. *in* l. *Aliam.* & Cap. *decis.* 183 *numer.* 5 Adde Soz. *in Rub. ff. de verb. obli. colum.* 14 vide Afflict. *decis.* 44. *in* 2. *dubio*, vbi tenet quod ex coniecturis probatur nouatio, & sit satisfactum huius legis dispositioni.

¶In eadem lege in textu, in verbo *Nihil penitus.* Adde Capell. *decis.* 183. *colum.* 2. facta nouatione, fideiussores qui erant in prima obligatione sunt liberati, vt notat Bartolus & Angel. *in* l. 1. *&* 3. *colum. supra de iudic.* & Dec. *consil.* 107.

¶Nouatio non intelligitur fieri, nisi expressis verbis fiat mẽtio de ea. An hoc etiam habeat locum in delegatione. vide per Ias. *ad* l. *singularia*, *nu.* 35. *&* 37 *ff si cert. pet.* Bart. *ad* l. *ita stipulatus.* n. 30 *ff. de verb. obligat.* vbi post alios Soc. Iun. *num.* 216. *& seq.* & secũdum nouissimam impressionem, *numer.* 153. Adde Afflict. *decis.* 44. *nu.* 15 Dec. *consi.* 12. *num.* 1. *& cons.* 107. *& consil.* 421. *num.* 16. *& cons.* 164. *num.* 15. Ferr. *consilio* 129. Cagn. *ad* l. *expressa nocent post. num.* 3 *ff. de regul. iur.* vbi exornat, & quod sufficiat. per cõiecturas apparere partes voluisse nouare, Cachera *decis.* 142. *num.* 11. Cuiac. 19. *obs.* c. 36 *&* *lib.* 14. *obser.* c. 7.

Titul. 43. De solutionibus & liberationibus.

Vide quæ notaui in Pandectis hoc ipso titulo.

l. In potestate. 1.

Facit hic l. 21. ∫. *de vsuris.*

l. Liberari. 2.

Statio quid sit, vide hîc ... nissiuè D. Goc.

l. si cum seruis. 3.

An & quando seruo ex contractu peculiari. solui possit, Gloss. hîc.

l. Nihil interest. 4.

Nota ex hac lege quod nihil interest vtrũ soluatur mihi vel alteri, nomine meo, quoniam debitor semper liberatur. Vt hîc, *& in* l. *solutum.* §. *solutam. ff. de pign. act.* & Gloss notabilis

tabilis *in l.si cum dot.§.trā gredlamur.in verbo,ex voluntate.ff.soluto matr.* Solutione autē tutus quis esse potest.

l.Nulla.5.

Adde Cap.*decis.202.colum.2.* Nemo cogitur inuitus extraneo debitum cedere.

l.Si inter.6.

Donationem hyperoches Galli vocant *donation de plus value.*

l.Eius quantitatis.7.

Hæc lex interpretari potest *ex l.4.supra de compensation.*

l.Vsuras.8.

In gloss.in verb.*promittere, in princip.* Hæc Gloss reputatur singularis secundū Roman. *sing.70.*&vide Crem *sing.123* &Hyppol.*in l.1. §.praterea,col.11* ibi limita etiam præfata *in fine.ff.de quæst.* & Affli.*in c.1.quo tempore miles.col.5.& 6.*& plenissi nè Rip.*in tracta de peste.fall.3.col.7.numa.3* in magna impressione:vbi multa de materia obligationis. Facit §.33.*ver.si quis tamen.Inst.de action.*

l.Obsignatione.9.

De materia huius legis vide Bald.*cons.198. incip.Est verum.col.5.*Alex.*cons 24.num.9.li.4.* Cuiac.*tract.8.ad Affrican.*

l.Successores.10.

Solutio legitimè facta,à defuncto,reuocari non potest.

l.Cum maritum.11.

Maior ratihabitione inutilem solutionem confirmat.

l.Inuito.12.

Adde *decis.Delphin.173.vel.373.nu.* Alij solui potest iussu aut ratihabitione creditoris.

l.Si obligatum.13.

An & quæ sit differentia apochæ & acceptilationis,D.Goth.hic.

l.Pecuniæ.14.

Roland.à Valle 1.*cons.17. numero 8.l.1.sup. si cert.petat.*

*Cuiac.*ad l.2.ff.de pact.*

l.Quod debitori.15.

Nota hic redditionem instrumenti facti esse.*Cuiac.*ibid.*

l.Eum à quo.16.

Nomen pecuniæ loco inuito creditore nō soluitur.

Auth.Hoc nisi debitor.

Dispositio huius Authenticæ limitatur nō habere locum,quoties interuenerit renunciatio,vel iusiurandum.Ita acutissimè Dec, *in l.2.§.Mutui datio.in 2.vel vlt.col.ff.si cert.pet.* Et hæc per Gloss.*in l.si pecuniam.de condict.ob causam,*vbi dicit,quod iuramentum præcise quem ad rem obligat.

¶Et de materia huius Authēticæ vide Roman *cons.163.*& Gozad.*cons.17.numer.28.* vide Iacob.*in l.mutuū.in fi.si cert.pet.*& vide decis. Capel.Thol.*68.& ibi glossatorem.*

¶Item nota ex ista Authentica quod nemo potest carcerari, si vult in solutū rē aliquam de melioribus quas habet,& ita tenet Ang.*in §.fi.in 3.col.inst.de action.*& Soc.*in l.2.§.Mutui datio ff si certum pet.1.col.instit.de action.*& Soz. *in l.2.§.mutui datio.ff.si certum pet.*

¶Adde Rom.*sing.815 tu habes.*Alex.*cōs 37.n. 6.& 14.& vol.2.*Gazod.*cons.27.n.28.per totū.* Ias.*cons.9.n.12.& seq. vol.1.*Anconit.*in tract. de mercat.in tit.de decoct.in 3.parte.nu.44.*

l.Manifesti.17.

Ræuardus *lib.3.variar.ca.9.* Quiuis autem debitoris loco soluere potest.

l.inquisitio.18.

Hinc collige in generali sermone non cōtineri personam loquentis.

l.Si actore.19.

Rectè soluitur recipiēdarum pecuniarum præposito.

l.si operas.20.

Facit hic *l.17.supra hoc ipso titulo.*

l.interest.21.

Vide *l.31.supra de transactionibus.*

l.inductum.22.

Cuiac.*libro 19.obser.ca.37.l.1.ff.de his quæ in testam.delent.*

l.si litterarum.23.

Spe futuræ numerationis plerumque debitores liberamus.

l.Cum pro pecunia.24.

Iunge hic *cap.3.Nouella quarta.*

l.solutionem.25.

De conditione chirographi,*vide l.2.sup.de condict.ex lege.*

Tit.44.De acceptilationibus.

Quid sit acceptilatio,vide *l.1.D.eodem.*

l.iam tibi scripsi.1.

Pupillus tutoris authoritate accepto ferre potest.

l.si donationis.2.

Donationis gratia accepto ferri potest.

l. Per Aquilianam.3.

Facit §.2. *Inst. quib. mod. toll. oblig.*

Tit. 45. De euictionibus.

In Rubrica.

De materia euictionis, vide Castr. *in l. emptorem. §. quod autem. ff. de action. empt.* vbi singulariter loquitur & facit lōgam distinctionem in materia euictionis, quem videas omninò, & vide Corn. *in consilio 6. numero 4. volumine 3.*

¶ Vendens rem in ludo, non tenetur de euictione, textus *in l. fi. §. si alea. ff. Quarum rerum actio non detur.* De quo vide Parid. Puteo. *in tractatu de Lud. col. 10. in fin.*

¶ Quādo venditor non tenetur de euictione, sequuta tamen euictione debet restitui præstitum, textus notabilis & singularis *in l. emptorem. §. pen. in fi.* D. *de act. empt.* Secus est in diuidētibus, vt sequuta euictione nō possint etiam ad pretium agere, quia videntur inuicem mutuum periculum suscepisse quilibet in parte sua. per Gl. notabilem *in l. si familia. C. fam. ercis.* omnes scribentes in *l. qui Romæ, §. duo fratres*: & præsertim Bart. *in vlt. col. vel q.* Sequitur etiam Alex. plenius *in d. §. duo frat. D. de verb. oblig. col. 28. cum seq.*

l. Emptor. 1.

Emptor vniuersalis, res singulas suo periculo persequitur.

l. Quoniam auus. 2.

Si rem quam emi tibi donaui, si euincatur à te, an possis agere contra me, an cōtra authorem meum. Vide Bart. *in l. si pro te, §. final.* D. *eod.* & Capit. *in decis. 197. num. 9.* Paul. *libro 5. sent. Tit. 11. §. 5. l. 7. D. de pact.*

l. Qui rem. 3.

Ante euictionem non agitur de euictione.

l. si prædium. 4.

Nota quod pro donatione in solutum cōpetit actio ex empto, vide Dec. *consilio* 18 vide l. 17. *supra de solutionibus.*

l. Ex iis prædiis. 5.

Aret. *cons. 14. col. 1.* Gozad. *cons. 24.* in quibus locis dicitur, quod res obligata seu hypothecata creditori non censetur libera: res enim quæ nō potest alienari propter ius, quod aliquis habet, in re non dicitur libera Bald. *in consil. 367. col. 3.* vbi rem tradere debet emptor liberam Gozad. *cons. 58.*

¶ Venditor an teneatur ad sumptus litis ipsi emptori. vide Bart. *in l. qui absentem.* D. *de procurat. & l. vendita. D. de verb. oblig. vide l. 41. in fine, D. de actionibus.*

l. Non dubitatur. 6.

Si emptor non adhibuit bonum aduocatum, non potest agere de euictione contra venditorem. Dec. *in cons. 74.*

¶ Si quis vendidit ius quod habuit in domo, non videtur vendere domum, & de euictione non tenetur. Ita Castr. *in l. si sic, §. 1. in fi. D. de leg. 1.*

¶ In eadem leg. in Gloss. in verb. *non dubitatur, ubi petitur pretium,* licet vēditor dixerit, quòd non obliget se de euictione, tamen tenetur ad pretium, & quid operetur istud pactum, vide omninò Glossatorē in decis. Capell. Tholos. 360. circa fin. & ibi multa pulchra. vide l. *vlt. supra de comm. rer. alienat.*

l. Authore laudato. 7.

Adde decis. Capit. 107. *vel* 105. *num. 6.* Aul. Gell. *lib. 2. c. 6.*

l. Emptor fundi. 8.

Quomodo debeat fieri denuntiatio venditori, vide Castr. *in l. qui absentem. D. de procurat.* Couar. *lib. 3. var. resol. c. 17.*

¶ Si emptor agit de euictione contra venditorem, & venditori excipit quod lis ei non est denuntiata, non sufficit hoc venditori nisi doceat: quod sit denuntiata & emptorem defendisse Imol. *in c. emption. de vendit.* & Aymon. *consilio 179. num. 6.*

¶ In eadem lege in textu *aut præsens.* ad materiā istius dicti, vide Cottam; *in memoral. fo. 56. vel 66. vers. emptor.* & Soz. Iun. *cons. 104.* vbi multa & Afflict. *num. 23. c. 1. de cont. inter Vasallum & dominum.* & per eundem *in c. 1. de legat.* Corrad. *n. 5.* vbi ponit notabile dictum, in quo quis non tenetur de euictione, nisi ad pretiū. puta si in concessione est dictum iuribus alienis saluis, & adde Abb. *consilio 74.* Paul. *in l. si sic. §. 1. de legat. 1.* & Afflict. *in libro 3. feud. fol. 31.* nam ibi ponit casum, in quo cessat euictio.

¶ In eadē Gloss. *in verb. vel fideiussores,* vbi in fi. sed argumentum contra. Nota hæc est communis opinio, vt refert Alex. *in l. 2. §. voluntatem, in 4. col.* D. *solut. matr.* habita tamen distinctione, vt ibi per eum.

¶ Et limitationes, vide ibi per eum, vide etiam Ang. *in §. actionum, in 10. col. Instit. de act.* contra communem tamen sententiam est Ioan. de Imol. vel Arnol. *caut. 91.* vide tamen pro opinione Gloss. Bart. *in l. denunciasse, §. quid ergo, D. ad l. Iul. de adul.* vide etiam Cap. *in decis. 206.* & Alex. *in l. non solum, §. in morte, in 11. & 12. column.* D. *de noui operis nunc.* Et vide Paul. *in l. 2. §. venditor, in fin. D. de action. empt.*

l. Si

l.Si controuersia.9.

Actio de euictione datur in successorem.

l.Si fines.10.

Ad materiam istius legis, & quando dicatur venditio facta ad mensuram, plenè per Dec. *in cons.*500.*vol.3.* vide l.45.D.*eod.*

l.Exceptione.11.

Quem de euictione tenet actio, eundem agentem repellit exceptio.

l.Siue in libertatem.12.

Citra pactum non agitur ante euictioné.

l.Si ob causam.13.

Nota, quòd factum per iudicem videtur fieri per ipsum debitorem, de quo per Bald. *cons.*256.*incip. verb. inuestitura, vol.3. in antiq.* iunge autem hic l.9 *supra eodem.*

l.Siue possessio.14.

Filius non euincit rem à patre venditam.

l.si non iniuria.15.

Vide l.2.*supra de partu pignoris.*

l.super empti.16.

Vendita parte, venditor tenetur de euictione.

l.si cum quæstio.17.

Coniunge l.56.§.1.*ff. eodem hoc tit.*

l.si status.18.

Emptor serui, si liber pronunciatus agit de euictione.

* Fachineus *Controuersiarum iuris libro* 2. *cap.*38.

l.si obligata.19.

Facit hic l.54.*D.hoc tit.l.2.in fine, infra de rebus alien.*

l.si parentes.20.

De isto textu, vide Iasonem *in l.venditores, colum.2, de verborum obligat.* & *in l.venditor, ff. de iudiciis.* Euictio denũtianda est etiam successoribus venditoris.

l.Empti.21.

Actione in causa euictionis tenetur emptor denuntiare venditori, etiam ante litem sibi motam, *d.l.empti,* & hic per Bart. *in l.renunciat, ff. ad l.Iuliam, de adult. & in l non solùm, ff. soluto matr. & in l.non solùm, §.morte, ff. de noui operis nunciat. &* l.*non est, C.quæ res pig. obl.poss.* Adde sex fallentias per Socinum positas *in reg.*154.*incip.emptor.* Puluæus *de rei alien.distract.c.*22. vide l.*vlt.supra de long.temp. præsc.*

l.Cum tibi liberum.22.

Facit l.21.*in fine, supra de liberali causa.*

l.Cum successores.23.

Vide quæ notaui *ad* l.9.*supra hoc tit.*

l.si post perfectam.24.

Vide Ang. Arct. *in §.actio, in 8.columna, Instit.de actionibus* & pro intellectu istius text. vide *decis.*S.R.*conc.*171.ad istum textum, vide gloss.cum additione ibi posita, *in §.ibi nouissimè, in verb.præstat, Inst.de suspect.tut.* Et nota, quòd emptor potest petere cautionem, vt hic à venditore, quando lis est amota, sed etiam, quando suspicatur litem contra se moueri, *sup.de re vend.* Ita tenet Bart *in* l.*pen.§.* 1.*de resc.vend.* Et ibi Bald. vide Gratianũ *cons.*135.*vol.*2. vbi multa ad materiam huius legis *cons.*139 *eodem vol.* fuit dubitatum in magna curia Vicariæ, in causa vltra summam ducatorum duorum millium, quod fuit inter Magnum Raynoldum Miraballum Comitem Triuantinum in Bancha Michaelis Pulucrini de monte Februarij, Anno 1518.

¶Ad istam legem, vide Cepol. *caut.*134.

¶Ad instrumentum debitum vel debiti est ex causa emptionis, & innuit euictio in limine cõtractus debitor fidẽ faciens in prõptu, de euictione imminenti, an possit executere creditorem excipiendo, quòd debet satisdare de euictione, aliàs non tenetur soluere iuxta legem istam, l.*nõ dubitatur, super eodem,* Menoch. *de arbit.iudic.cas.*224. facit l.*vlt.ff.de rescind.*

¶ Bart. *in* l.*prima. § stipulationem, ff. de præd. stip.* & adde casum, in quo releuatur vẽditor à præstando fideiussores, & in terminis d.l. Videtur in tempore, laudauit alium authorem, qui suscepit iudiciũ & est idoneus: quia tunc emptor pendente euictionis causa, tenetur soluere pretium. & venditor non tenetur ad fideiussores pro euictione, vide decis.Soz. *in cons.*171. facit l.24 *ff.hoc tit.*

l.Si tibi.25.

Vide l.9 *supra eodem tit.*

l.Si quis tibi.26.

Decius *cons* 85.*nu* 6. Re ante litem perempta cessat euictio, l.12 *ff.hoc tit.*

l.Si fundum sciens.27.

Qui scienter emit rem alienam, carebit re & pretio, de materia istius legis, vide Afflict. *in c.imperialem, nu* 98.*fol.*170. Corn.*cons.*2.*nu.*13.*vol.*3. Aymon.64.*num.*4 Bertach. *cons.*88. *vol.*1.*nu.*3. *in nominis.* vbi per hanc legem dicit quod hæredes inter se diuidẽtes hæreditatẽ, regulariter inter se nõ tenẽtur de euictione cõtingẽte extra causam testatoris, nisi vicissim se obligauerint de euictione: sicut hic vẽditor nõ tenetur de euictione data sciẽtia emptoris, quod res sit aliena, nisi sit permissum de euictione, vide Abb. *in con* 30.*vol.*2.*num.*3. Malæ fidei emptor de euictione actionem non habet.

l. Emptori.28.

An ius venditoris emptori prosit, D.Goth. hic.

l.Si permutationis.29.

Euictio debetur permutanti, vt notat l.1.*in fine, supra de rer.perm.*

l.Non ex eo.30.

Ibi *Alii itaque.* Adde Hypp.*sing.34.in eadem l.in gloss.fi.in prin.* Bona fides præsumitur, nisi mala probetur, &nisi huiusmodi allegetur fides non præsumitur, vt per Afflict.*decis.*40.& quando possit allegari, vide eũdem *decis.*178.Et quod bona fides præsumatur, vide Bart.*in l.Celsus, in 4.col ff.de vsuc.* & quod nihil releuat præsumptio bona, nisi allegetur fides, tenet Venusianus vel Perusinus, *in l. is potest, num.91.de acq.hered.num.93.& num.* 101.Alciat.3.*præsumpt.5.*

l.Hæredem.31.& vlt.

Puluæus *de operis.*c.18.Valla *de reb.dub.tract.* 9.Hic autem cõtinetur exceptio l.11.*sup.hoc titulo.*

Tit.46.Creditorem euictionem pignoris non debere.

Vox *pignoris.* In editione Haloandri superest.

l.Cum iure.1.

Ad intellectũ istius legis, vide Bald.*in cons.* 227.*vol.5.incip.quando pro debit.& creditor videns pignus iure creditoris, ad quid teneatur textus in l.creditor, de distra.pig.* vide l.11.§.15.*ff.de action.empt.*

l.Si à creditore. 2. & vlt.

Facit hic l.11.§.16.*ff.de action.empt.*

Tit.47. De patria potestate.

Vide *in Instit. libro 1.tit.9.* Cuiacium 2.*Inst.* §.*vltimo.*

l.Si filium.1.

De hac lege, vide omnino Chasseanum *in Constit.Burgund.f.*224.*col.*3. & Guid.Pap.*sing.* 337.*fol.*14. & decis.Sozin.*cons.*163.*vel* 167.Patientia diutina pro veritate est.

l.Eius quod.2.

Filius in potestate patris adquirit dominium rerum omnium.

l.Si filius tuus.3.

Pater qui habet vsumfructum in bonis filij, & rationem administrationis reddere nõ tenetur, Cuman. *cons.*88.circa medium & ibi *an teneatur facere inuentarium, in bonis, in quibus vsumfructũ,* & ibi dicit, quod potest verberare & incarcerare filium, exercendo in eum patriam potestatem. De hoc vide Bald. *in hac l.& in l.liberos.* Et ibi Alexand.*in addit. Cod.de obseq.par.præst.gloss in fine, in c.quemadmodum, de iureiurand.* Cyn. & alij *in l. Manichaos, Cod.de epis.& cle.*& vide per Bertach. 345. vbi ponit, an pater teneatur vsumfructũ filio reddere. Et vide Decium *in cons.*178. Et nota quod ad instar alterius administratoris, tenetur capitulum, & eius officialis reddere rationem, Alexand.*cons.*131. Quid autẽ in fratre maiore administrante, vide Iasonẽ *in l.si heres.ff.de iureiurando, circa fi.* & Crott. *in rep.l.non potest, col.19.ff.de legat.* vbi multa circa hanc materiam, Soz.*consilio* 213.*vol.*2.& Dec.*cons.*255.vbi allegat ad hoc multa cons. Hypp.*sing.*457.*col.*5.*fol.*4.

¶In eadem lege. Nota, quòd tanta est potestas patris, in filium, vt ipsum correctionis gratia possit incarcerare, Bart.*in tract.de carcere, col.*3. ex quo latè facit ad morum correctionem, quæ patri permissa est l.1. & 2.s. *eod.& l.1.& 2.de emend. propinquorum*, & lata est offensio. Ex quo nota, quòd si filius patrẽ verberaret eum castigantẽ, & pater cum hoc casu occiderit, quod non tenetur parricidij, nec alia pœna, quia licita est percussio & correctio in filium. Ita dico per ea quæ voluit Castr.*cons.*192.*incip.in causa carcerato.in antiquis,* vide Lud.Bolog.*cons.*63.*incip. viso igitur,* vide Afflict. *in c.1.hic finitur, col.4. num.3.vbi multa pulchra.*

¶Et propter nequitiam & inobediẽtiam filij, pater potest eum in compedibus ponere, textus est *in l.congruentibus, in fine eod.* quẽ ad hoc allegat Bald. *in l.liberas, C.de obsequi. patri præst.* Ad intellectum istius legis, vide l. *propter insidias, infra qui accusare non possunt.* Hac autem lege moderatur antiqua illa patria potestas, qua parentibus licebat filios necare ac occidere, vt *in l.in suis, D.de lib.& post.& l.seruus 17.ff.de furt.* verum hac lege modica tantum emendatio permissa est.

l.Congruentius.4.

Reuerentia matri debetur, vt hic & l.seq.

l. Filia tua.5.

¶Mater potest necessitate coacta alicui filium locare ad seruiendũ pro mercede, Luc. de Penna *in l.1.Cod. de fugitiuis, col.l.11.1.vers. quid in mare, & est textus, in l.post certi temp.& ibi Gloss.sup.de lib.caus.*

¶Quãdo quis habet patrem & filiũ in periculo mortis, debet magis subuenire patri quã filio. Ita refert & tenet Soz.*in rep.l.cũ a-nus.col.3.D.de condi.& demonstrat.* facit l.*supra l.de alendis liberis.*

l.Abdi-

l.Abdicatio.7.

Ad hanc legem, vide Alciat. *libro 2. dispunct. cap 28.* Arillo. *libr. 8. Ethic. Nicom. cap. 14.* Tertullianus *de praescriptionibus*, Plato 11. *de legib.* Fabius *libro 3. cap. 6.* Plin. *libro 7. c. 45.*

l.Si maritus.7.

Per militiam vel doctoratum quis non liberatur à patria potestate, ita Baldus *in l. ista*, adde eundem Baldum *in l. apud hostes, in fin. C. de suis & legit.* Ang. *in l. nepotes, eodem de suis & legit.* facit §. 4. *Instit. quibus modis ius pat. potest. soluit.*

l.Libertos.8.

Liberti filios in potestate habere possunt *l. 7. supra de suis.*

l.Nec filium.9.

Vide Baldum *in cons. 127. vol. 1. in med.* Cuia. *libro 19. obser. c. vlt. l. 1. §. 4.* D. *de liber. agnos.* §. 13. *Inst. de action.*

l.Libertati.10.& vlt.

Vide l. 11. *in fine ff. de suis*, l. 12. *supra de obligationibus.*

Tit.48.De adoptionibus.

Ad Rubricam istam, vide Alciatum *libro 5. c. 19.* Cai. 1. *Inst.* Vlpian. 5. 8. Harm. *lib. 2. tit. 8.*

l.Hi qui.1.

Brisson. *libro 4. select. cap. 20.* Adoptio est legis actio, vide *l. 2. D. de offic. procons.*

l.Impuberem.2.

Adoptio naturae similitudo, Caius 1. *Instit.* 5 §. *primo.*

l.Cum eum.3.

Libertus arrogari potest, Gell. *libro 5. c. 19.* l. 17. D. *eod.*

l.Adoptio.4.

Velleius Paterculus *libro 2.* Cuiac. *libro 7. obser. capite 7.*

l.Mulierem.5.

Vide Raeuardum *cap. 6. de authoritate prudentum.*

l.Adrogationes.6.

Gellius *libro 5. cap. 19.*

l.In adoptionem.7.

Filiam ex liberta adoptare possumus, *vt l. 3. supra eodem.*

l.in adoptione.8.

Ciuis alienae ciuitatis adoptari potest.

l.Adoptatum.9.

Facit hic §. 6. *Instit. quibus modis ius patr. potest. soluit.*

l.Cum in adoptiuis.10.

Adoptatus ab extraneo succedit etiam patri naturali.

§.Sed ne articulum.1.

Bellon. *libro 1. supputat. cap. 3.* Nota hic materna iura non posse aboleri, vt passim Doctores hic.

§ Quae aut.3.

Raeuardus *cap. 6. de authoritate prudentum, in fine, & sequen.*

§.Quae in filio.4.

Alciatus 4. *parerg. cap 3.* Raeuardus *d. cap. 6. de author. prud.*

l.Veteres.11.& vlt.

Aul. Gell. *libro 5. cap. 19. noct. Attic.* Vacon. *lib. 1. declar. 16.* Valer. *lib. 8. cap. 6.* §. 6. *Inst. quibus mod. ius pat. potest. soluitur.*

Tit.49.De emancipationibus liberorum.

Ad Rubricam.

Nota ad materiam huius Tituli dictum Bald. *in l si quis, infra de bonis damnat.* Quod si aliquis legat liberis Sempronij, quod ad hoc legatum liberi emancipati non admittuntur, & sic nota quod deterioris conditionis sunt. Nec obstat quod emãcipationis & primę partis sit sublata differẽtia. Nam procedit in successione patris non autem extranei, & in legato percipiẽdo ab extraneo. Et adde ad correctionem huius dicti, quod filij emancipati non dicuntur de familia, textus est *in l. Filia dotem, in vers. non sunt sup. de collat.* quod tamen non est verum.

¶ Emancipatio facta à clerico filiis coram iudice seculari, an sit valida. Vide decis. Aegid. Bella. *372. 732. in tit. de foro compet.* Chart. 3.

l.si lex.1.

Harmen. *libro 6. tit. 17.* Paulus *libro 2. senten. tit. 25.* Vlp. 10. §. 10. Hotom *consilio 2.*

¶ Glo. 1. Ibi *leges & statuta*, consuetudo dat iurisdictionem, limita vt per Soz. *in reg. 100.*

¶ In eadem lege, in Glo. in verb. *duumuiris*: Duumuiri non habent iurisdictionem. Et quinam sint duumuiri. Vide Alciat. *in l. fin. supra qui admitti.*

l.in emancipationibus.2.

Guill. Cuiac. 1. *q. 64.* Nou. Leon. 136. & 33.

l.Non nudo.3.

Harmen.*lib.1.tit.17.*Boer.*decis.*197.Papon. 3.*notar.*10.*tit,des lettres incidentes en ciuil.*

l.Nec auus.4.

¹ Princeps non solet tribuere beneficium in alterius iniuriam, Iason.*ad l.fi.de consti.princip.numero* 19.Felyn.*ad c.super eodem, de offic. & potesta.iud.deleg.n.*19. Cicero pro Cluëtio.

l.Iubemus.5.

Vide Ias.*in l.Posthumo,Cod.de contra.tab.in princ.*Roland. à Valle 1. *cons.*61.*nu.*4. Paul 2. *sentent.tit.*25.

l.Cum inspeximus.6.&vlt.

Corras.*lib. 6. miscel.* c.9. Brissonius *lib.*1. *select.*c.11.Cuiac *lib.*5.*obs.*c.13.Forner.*libro* 1. *select.*c.1.Caius 1.*Inst.* 6.§. 4.Harmenopulus *lib.*1.*tit.*17.

Tit.50.De ingratis liberis.

De exhæredandis iusta de causa liberis agitur *in Nou.*115.*c.*3.

l.Filios.1.& vnica.

Adde quòd si legitimatus commisit ingratitudinem, poterit rescissa legitimatione reduci in naturalitatem, Bal.*in hoc not.in* c.§.*si filij,si de feud.defun.fue.contra.* Et ingratitudo debet esse in faciendo & sufficit minima, vt dicitur *in l.manum ffus,supra de libert. & eorũ lib.*secus si ingratitudo fuerit in omittendo, quia tum reuocari non potest l.*sola,supra de liberali causa*, vide leges duodecim tabularum *lib.*2.*tit.*27.§.7.

Tit. 51. De postliminio reuersis & redemptis ab hostibus.

De postliminio, vide Festum *in voce postliminio.*

l.Ex duobus.1.

Quæ capta non est postliminiũ non habet.

l.Ab hostibus.2.

Ibi *proinde*, vide supra *de op.libert.l.libertini, & l.quod ex lib.eodẽ tit.*Et nota casum in quo liber homo potest retineri, in pignus in redempto homine libero ab hostibus, de quo Rip.*in l.* 1. *num.* 16.*& seq.ff.de pign.*vbi multa ad materiam huius legis, vide l. 2.*ff. de liber. hom.exhib.*

l.Cum cognatos.3.

Nota istum textum quod quando quis est captiuus, vel absens, & nescit vbi sit, quilibet affinis potest petere à iudice dari curatorem bonis, ne dissipentur, Bal.hic, & Alex.*in cons.* 4.*vol.*2.Menoc.*de arbit.iud.lib.*2.*cas.*150.Hotoman.*consil.*6.

l.Nec vos.4.

Donec pendet an aliquis reuertatur ab hostibus, quis hęreditatem adire non potest, vt hic iuncta Gloss. in verbo *transigi.* Attamen pro limitatione huius legis, vide Bar.*in l.1.in 2.col.vers. Sed si verba pacti, supra de pactis*,& vide Cap *decis.*194.*num.*10.

¶In eadem lege *vers.nec super*, nota quod mors debet probari, aliàs cuilibet pręsumitur viuere, l.*si quidẽ.ff.solut.matr* notatur *in l.* 2.§ *dubitetur quomodo testa.aper.*fauore Ecclesię, tamẽ vbi nihil apparet pro Ecclesia iudicatur, secundum Bal.*in Auth.qui rem, in fine, sup.de sacrosan.Eccles.*De successione, adde l. 19.*&* l.32 *ff de acquir.possess.*

l.Cum non.5.

Nota hic quod cum hoste contractus iniri potest.

l.Cum est postliminij.6.

Nota quod captus ab hostibus si redimitur pretio, potest extraneus cogere redemptorem ablato pretio liberari redẽptum obligatione, si pretium deponat.r secũdum Bal. & Bar.& vide Ias.*cons.*74 *prope fin.vol.*1.& facit textus *in l* 2.*sup. de patribus qui fil.distract.* Alciat.*ad l.scrinij,in l.*12 *de pala.sacr largit.* Vtilitas & necessitas postliminij quæ, l.19.*ff. hoc titulo.*

l.Fœdissimæ.7.

Facit *Nou.*14.*in princ.*

l.Præses prouinciæ.8.

Sic.*in Inst.Caij,tit.*2 *& in l.*1.C.*de seruis reis*, quod fuerit iugum apud Romanos, vide *lib.* 10.*antiq Roman.*c.21.

l.Captum ab.9.

Paulus *lib.*3.*sent.tit.*4.§.8.

l.sicut liberis.10.

Vide Festum *in voce postliminium.*

l.si liberum.11.

Facit l.15.*ff hoc tit.*

l.Ab hostibus.12.

Nota quod ea quæ ab hostibus capta sunt, si recuperantur per milites stipẽdiarios in pristinum statum reponũtur, vnde bestiæ ablatę ab hostibus nostris stipẽdiariis rerum recuperatæ debẽt restitui illis, quibus ius erat prius ad hoc idem textus *in l.sicut.supra eodẽ.* Et hoc verum intellige, in rebus quæ habẽt postliminium. De hac materia, vide Ias.*in ad dit.ad §.Sed si ab hostibus, Inst.quibus modis ius pat.pot.sol.*vide l.21.*vers.quod si.ff.hoc tit.*

l.si is qui.13.

¹ Redemptor nuptiis cum redẽpta contractis, tacitè eam liberat nexu pignoris.

l.Ius

l.Ius postliminij.14.

Reuersus succedit matri *l. 9.supra hoc tit.*

l.Is qui liber.15.

Cuiac.*ad l.4.infra de iure fisci.*

l.Commercio.16.

Matre redempta, natus ex captiuitate fit liber.

l.Liber captus.17.

Si pater viuens soluit condemnationem pro filio vel si ipsum redemit, an & quando filius imputabit in quartam, vide Bartol. *in l. Si ichus, de pecul.leg.*& Aret *in § actiones,in 4. col.Instit.de action.* & ibi Ias. *in fi.vers.quid autem de matre*,vide Castr.*in l.alimenta,supr.neg.gest.*Et ibi Doct.& Alex.*in l.in quartam,n.* 11.*col.ad* l.Falcid & de materia huius legis,vide Doct.Corras.*691.* Cuiacium *ad Nouell 22.* Alciatum *i.præsumpt.32.*

l.Ab hostibus.18.

Actio rescissoria datur absentibus Reipublicæ causa.

l.si quos fortè.19.

Transfugæ nullum ius postliminij competit.

l.Diuersarum.20.& vlt.

Ad materiam huius legis, vide Laeel.Dec. *in l.cætera,§.qui ab hostib.de leg.*1.vbi multa bona dicit. Et quid si quis redemit aliquem ab hostibus,& propter hoc vellet sibi imponere aliqua onera, quæ non posset,est Gloss.not. *in l.*1. *supra de episc.audien.* Et ibi per Bartol. Quia non potest sibi imponere aliud onus, nisi precij soluti,vt hic,& redimens aliquem captiuum ab hostibus non potest postea maiorem taliam imponere, vt tenet Francisc. Crem.*in sing.166.* Harm *lib.1.tit.vlt.in fine*, l. 11.*supra de episcopali audientia.*

Tit. 52. De infantibus expositis & liberis, & seruis, & de his qui sanguinolentos nutriendos acceperunt.

Harmenopulus *lib.1.tit.vlt.Nou.153.*

¶De exponentium pœna egregiè Menoc. *de arbit.iudic.cas.396.*Cuiacius *lib.16.obseruat. cap.36.*

¶Plura de infantum expositione *per cap.si. 87.distinct.*& ibi Gloss.*in c.si expositus.* Hotoman.*in lib.* 1. *Inst.tit.2.§.1.*hoc immane ius, & naturæ contrarium fuisse ostendit.

l.Si inuito.1.

Sarmient.*lib.1.sel lect.cap.10.*Forner.*lib.2. select.c.14.*Cuiac.*lib.9.obs.c.38.*

*Fachineus *controuersiarum iuris lib.1.capite 14.*

l.Vnusquisque.2.

Nemo suum dicere potest, quod peremptè contemnit.

l.Sancimus.3.

Facit hic *l.12 supra communia de successsion.*

Auth. Antiqua.

Hęc Authent.desumpta est ex Nouel.54. *cap.1.*

l.sancimus.4.

Harmen.*lib.1.tit.vlt.in fine.*

Tit.53. Quæ sit longa consuetudo.

In hunc titulum scripsit Ioan.à Bart.

¶Harmen.*lib.1.tit.1.*

l.Præses prouinciæ.1.

Menochius *de arbitr. iudic.libro 2.casu* 8. Consuetudinem facit non omnis vsus, sed frequens.

l.Consuetudinis.2.

Forcat.*Necyomant.dial.*1.Vitalis *lib.2.variar.lect.cap.28.*

l.Leges quoque.3.& vlt.

Tertullian.*lib.de Corona.*

Tit.54. De donationibus.

Ad materiam istius tituli, vide Bald.*cons. 86.vol.5.* in nouis & Bertrand.*d.cons 280.n.* 1. *vol* 2. vbi an teneat donatio,si in scriptis non fuerit redacta,si hoc per testes probetur, *in cons.* 188 *num.8 vol.1.* Donatio quis contractus sit,&an reuocari possit per pœnitentiam, vide Curt.Iun.*cons.55.num.9.*vbi si res absenti donatur, an non obstante stipulatione Notarij, possit alteri donare ante donatarij ratificationē & ibi an possit ratificatio fieri in præiudicium eius, cui medio tempore fuit ius quæsitum.De materia vide Bald.*cons.268.num.18.colum 3.*vide Ioan.de an icis,*cons.30.col.3.cum sequen.* Donatio inter viuos reuocatur per ingratitudinem *c.fi. eod. tit.* Ias.*in l.cum mota,col. 4.C.de transact.*fallit, nisi fiat ex causa ante dotali sine obligatione *l. si pater, §.fin.eod.* Francis Nicol.*in reper. c.quoniam contra, de probat.fo .87.*vbi plenè.

¶Perfectę donationi an possit aliquod onus imponi,Bal.*in cons.381 factū tale est,vol. 4.cons.279.Rex Roma.*Bertran.*cons.88.2.vol.*

¶Donatio causa mortis quæ dicatur,&an, & quando possit reuocari,Guid.Pap.*cons*.23.*num*.3.Hypp.*sing*.63.& notauit Bertran.*consi*.326.*num*.4.*vol* 3.

¶Donatio causa mortis requirit subscriptionem quinque testium,quãdo fit in scriptis,Ias *in l.si quis ager,col*.4. *de Codicill*.Francis Nicol. *in repet.cap.quoniam qua contra de proba..fol*.84.*num*. 9. vide plura hac de re in Digestis,vbi notaui.

l.Emptionum.1.

Ad materiam huius legis,vide plenè Nicol.*in prællegatis suis allegat*.21.vbi de ratione huius legis. Nam donatio modicam affert vtilitatem: Imò nullam, si instrumentum tantùm seu chartam intelligeretur donasse,vbi dicit *gloss.in l. postquam*, .. *de pactis*, & in donatione talis instrumenti, non tantum venit debitum principale, sed etiam vsuræ forte, si donatum esset instrumentum nomine debitoris *l.nomen,de lega*.1. Quid in venditione instrumenti, an vendito instrumento intelligatur venditum nomen.Idem dicas, nisi ex qualitate pretij aliter appareat, Angel.*in l.si rerum,§.cum qui Chirographum,D.de lega*.1.

¶Quid autem si creditor renunciat instrumento,an intelligatur renunciare debito,vide Lancell Dec. *in* l.*postquam litis,supra de pact*. vbi habes contrarietatem,Bald.*in* l. *Labeo*.§.1. *de pactis*,qui dixit quod non tantum probationi intelligitur renunciare,sed contrarium. Idem dixit Bald.*in* l.3 *supra de fide instrument*.per illum textum,& hanc cõtrarietatem.Vide per Lancel.Dec. vbi solutionem contrarietatis habes, de quo etiam per Dec.*in cons*.17.*num*.3.

¶Et de materia,vide Pulchrã quęstionem quam ponit Paul.*in l. fin*.D. *de his quæ in test. del.* vbi de testatore cancellante testamentum nuncupatiuum, an videatur reuocatum. Et nota,quod hæres grauatus reddere instrumentum debitori, censetur grauatus vt ipsum debitorem liberet, Textus est notabilis *in l.huiusmodi,§.si ita,de lega*.1.

¶Et de materia huius legis,vide Alexand. omninò *in l*. 3. *in* 3.*col*. D.*de acquir.possess*. vbi plenè, & ponit pulcherrimas ampliationes ad hunc textum:ideò videas.

¶Si aliquis alicui donat instrumentũ,quod habet contra alium, censetur donare non solùm chartam, sed etiam totum debitum ibi comprehensum,& sic inducitur quædam cessio,per quã ille donatarius efficitur procurator in rem suam, ita tenet Bald.*in l.fin*. C.*quando fiscus vel priuat*. & idem Bald. & Alex.& Imol.*in l. Mania,D.solut.matrim*. Venusiari in Rep.l.*si actor,num*.36.*col*.76.*de procurat*.& de materia huius legis, vide Dyn.*in c*. ..*io*. ..*de reg.in* 6.Couar.*lib*.3.*select.c*.5.Hocom.12.*illustr.q*.1.adde *l*.49.D.*de solut*.

l.si nominis.2.

An nomen donari possit, vide hic D.Gothofredum.

*Cuiac.15.*obs.c*.1.

l.spem futuræ.3.

Spes futuræ actionis donari potest *l*.17 *ff. de hær.vend.*

*Noua huius legis interpretatio, petenda est ex Antonio Fabro *lib*.12.*coniect.c*.6.

l.si functiones.4.

Vide Cap.*consi*..21. *col.penult*.iunge hic l 7. & 8.*inf*. ...

l.si donatio.5.

Loquitur hæc lex de confessione testamentaria,qua de re glossa hic.

l.Nec ambigi.6.

Clarus 4.*sent*.§.*donatio,q*.12.& 13.Rolan.à Valle 1.*cons*.19.

l.Censualis.7.

Brisson. *lib*.1.*select.c*.5.Professio autem à vero domino facta nocet.

l.si præses prouinciæ.8.

Donatio non perficitur simulato consensu.

l.Legem quam.9.

An lex donationis sit seruanda, vide hic Glossam.

l.Nec ignorans.10.

Harmenop.*lib*.3.*tit*.1.vide *l*.18.*supra de probat*.& *l*.14.*de contra.emp*.

l.Cum de bonis.11.

Nota hic partem bonorum donari posse.

l.Portionem propriam.12.

An pars pro indiuiso donari possit, vide hic D.Gothof.

l.si aliquid.13.

Donare & fideicommittere possumus per epistolam *l*.22.*ff.de fideic*.

l.si filius tuus.14.

Donari non potest res aliena citra domini consensum.

*Corras.*in arrest. Martini Guer*,

l.Æris alieni.15.

Donatio vniuersalis non transfert aliquã personalem actionem in donatarium,vt hic, vide Decium Ægidium de Bellam. 31. *in tit. de donation.chart*. 7.

¶Donatarius certæ rei non tenetur ad onera

oneta debitorum. Sed debet conueniri vniuersalis hæres donatoris. Adde quòd donatarius partis omnium bonorum non tenetur ad æs alienum, Dec. *consil.2:7 & 387.* faciunt notata per Bart. *ad l.si quis seruum, §.fin.num.2.de leg.2.* Corn. *conf.289.columna, volum.4.* Ratio dubitandi huius legis sumi potest ex *l.149.D.de reg.iur.*

l senectus.16.

Senex donare potest, & testamentum facere *l.3.supr.qui testam.fac.*

l.siue emancipans.17.

Nota quod etiam secuta emancipatione, non confirmatur, si esset ademptá,& probat iste textus quod per emancipationem probetur,& confirmetur donatio antea facta per patrem filio: quod procedit, si res donata fuit tradita.

¶Et de materia huius legis, vide Ias. *in l. diuortio, in princ.col.1.num.11 solut.matr.* vbi dat extentionem ad hunc textum, quod licet non firmatur donatio emancipatione subsequuta, nisi tradiderit rem pater quæ donauerit filio, vt hic iam dicit hoc nō procedere, quando paulo ante emancipationem, quod est notabile.

¶Nota etiam quod donatio secuta emācipatione confirmatur, vt hic, adde textum *in l. donationes, §.pater.ff.de donat.* Requiritur tamen traditio, vt per gloss. *in l. donationes. sup.de inoff. donat.* & potest statim reuocari, & vide Guid.Pap. *conf.60.in 1.parte.*

l si donationis.18.

Furti actio remitti potest *l.13.sup.de furt. l.7.§.14.sup.de pact.*

l.si auia.19.

An res à parentibus acceptas donare possimus, D.Gothof.hic.

l Vice donatricis.20.

Iunge hic *l.31.vers.verum,inf.eod.*

l.Constante.21.

Facit hic *l.17.& 23.supra de iur.dot.*

l.Cum res filio.22.

Nota hic legem donationis implendam *l.3.in fine, supra de contra.empt.*

l. si ea quæ.23.

Pater res filij non succedentis inutiliter donat.

l.si patrono tuo.24.

Iunge hic *l.14.supra de rei vindicat.*

l.Donatio.25.

Notat ista lex, quod quælibet donatio causa mortis, fit donatio ob causam, vt habetur *in l.fin. sup.de donat.ante nupt.* & quod notat Bart. *in l. Aquilius.ff.de donat.* & pro resolutione, vide Aret. *consil. 17.col.45.* Paul *2.sent. 23. §.4.* Hic autem vetatur clandestina donatio.

l. Si quis in emancipatione. 26.

Pater filio infanti donare potest *l.28.D.de vsu.pat.*

l. Data iam pridem.27.

Paulus *lib.4.sentent.* Cuiac. *lib 20.obser.cap. 2 l.30.inf.eod.*

Ioan.Hannib.de Cano. *ad l.post contractum, D de donat.num. 109.* Rimin. *Instit.de donat.§. 1.num 165.* Ant. Petr *ad l.1.num.176.D.de iureiurand.* Nota hic fraudem præsumi inter coniunctas personas.

l.Quisquis.28.

An donans rem reseruato vsufructu teneatur cauere de vtendo, fruendo iuxta *l.1.vsufruct.quem.caue.* vide Decium *cons.26.volum. 2.col 4.num.5.* Corn. *cons.267.& 8.col.* & Doct. *in l.omnes,de except.* vbi concludunt quod nō, & Dec *in l.duas,col 1.de reg.iur.* de materia huius legis, vide Ias. *conf. 6.col 1.vol.3.* vbi ponit rationem quare per retentionem vsusfructus transferatur dominium,& possessio: vbi dicit rationem esse, quia res sua nemini seruit, quasi reseruato vsufructu non transfertur dominium, sequeretur, quod constituisset vsumfructum in re sua, quod absonū est, & contra *l.vsufruct ff.si vsusfructus pet.* & contra ipsius vsusfructus definitionem, quæ vtendi, fruendi alienis rebus, &c. vbi in hac materia retentionis vsusfructus aduertat notarius, ne in instrumēto ponat constitutum simul cum retentione vsusfructus, quia esset repugnantia, quæ factum vitiaret.

¶Et quibus modis transferatur dominium & possessio sine traditione, vide *§.interdum, instit.de rerum diuis & ibi glos.* & vide *l.1.§.fin.* & ibi gloss. quæ hanc allegat de rebus creditis.

¶Et an ista lex habeat locum in vendente & donante bona sua retento vsufructu sibi, an censeatur vendere bona, & tum acquisita vel acquirenda, ex fructibus perceptis, vide Bertrādum *cons. 224.vol.3.c.2.de consuet.* Gellium *lib.20 c.9.* Cuiac. *lib.19.obs.c.18.*

¶Retētio vsusfructus inducit traditionem possessionis, quæ erat penes tradentem. Adde & amplia vt per Ias. *ad l. traditionib.n.7.in fi.C.de pact.* & alio modo per Soc.Iun. *consilio*

l.Quoties.3.

Ad intellectum huius legis, vide quando fit donatio alicui, ita vt donatarius teneatur aliquid præstare tertio, an ille tertius habet actionem, Socin. *cons.* 236. & ibi si donatarius transtulit illam rem in alium, an cum illo onere transeat.

¶Ad hāc legem, vide quæ determinat Dec. *in l. traditionibus, de pactis*. Vbi notabiliter loquitur. Nota textum, quod in contractibus substitutio fieri potest: concordat textus *in* l. *vt heredibus. ff de legat* 2. quem Bald. *in consilio* 247. *in vers inuestitur, col.* 2. *med. vol.* 2. ad hoc allegat. Sed melior est textus hic. Et nota, quòd ex tali substitutione acquiritur vtilis actio, substituto contra regulam iuris, quod alteri stipulari & acquirere nemo potest, §. *alteri*, Inst. *de inutil. stip*. Et quòd substitutio in contractibus fieri possit, tradit Paul. in pulchro casu *in cons.* 381. *incip. si quæritur, vol.* 1. vbi donatio, quò ad primum donatarium, non tamen cessat, quòad substitutos Sed adde, quòd in tali substitutione, quæ fit in contractu donationis, dominium acquiratur sine traditione, ad consequenda bona, in quibus fuit substitutus, si illæ res traditæ sibi nunquam fuerint, Dec. post Spec. *in cons.* 239 *col. pen. vers. nec obstat, si dicatur, & in d. l. in traditionibus, colum. pen. ad fin.*

¶Et nota, quòd in tali substitutione potest contractus fieri sine stipulatione, Socin. *consi.* 125. *col* 1. *volum.* 3. in aliis autem contractibus requiritur stipulatio: Oldrad. *cons.* 100. *pro examine*, tamen vnum nota, quod circa dictum Decij *in d. l traditionibus, &c.* vide Bellam. *cōs.* 39. *per contrarium dixit*, Forcatulum *Necyoman. dial.* 69.

¶Ex pacto celebrato inter donantem, & donatarium, acquiritur vtilis actio, sequenti secundo donatario sine aliqua successione. Vide Crau. *consilio* 25. *numero* 1. Socin. Iun. *ad l. ita stipulatus, numero* 247. *& secundum nouiss. impress numero* 164. *ff de verborum obligatio.* Abb. *ad cap. in præsentia, numero* 24. *de probatio.* Forcatul. *in Necyom. iur. dial.* 63. *numero* 2. Didac. *in tract. varia. resolut. libro* 1. *cap.* 14. *numero* 2. Speciale autem est in contractu donationum, vt alteri per alterum queratur actio.

l.Perfecta donatio.4.

Amplia hanc legem procedere etiam in principe. Nam sicut non potest reuocare donationem perfectam, ita etiam non potest aliquod onus imponere, Bald. *consilio* 277. *vol.* 3. *in antiquis*, & ad hanc legem, vide Socinum *consilio* 66. *volum.* 1. *in vlt. dub.* Bald. *in* l. *fin. de senatoribus*, Ioan. Lup. *in repet. Rub. de donat. inter virum & vxor. fol.* 43. *colum.* 3. qui meminit d. cons. Bal. adde Dec. *in l. fin. in* 1. *colum. de pact.* perfecta donatio conditiones non capit inuito donatario.

l.Siquid mater.5.

Res donata ad similitudinem legati vindicatur.

Titul.56. De reuocandis donat.

Harmenopulus *libro* 3. *tit.* 2. Clarus 4. *senten.* §. *donatio*, *q.* 21.

l.Etsi perfectis.1.

Nota istam legem, vers & pleno iure quid importet, Lud. Rom. *cons.* 200. Et Bal. *con.* 191. *in fin. & in cons* 32 & Alexand. *cons.* 211. 2. *colum. volum.* 2.

¶Quid si donauit cum pleno iure, vel si donauit omnia iura & actiones vtiles & directas, Decius *consilio* 192. Donatum autem liberto propter ingratitudinem reuocari potest.

l.si apud.2.

Facit hic l. 39. *supra de transaction. & l.* 3. *infra eodem.*

l.Possessionem.3.

Pro intellectu huius legis, iunge *l.* 2. *supra eodem.*

l.Cum profitearis.4.

Bened. Cap. *in regul. conclus.* 23 Pilæus 9. 127. Cuiac. *lib.* 9. *obser. c.* 37. §. 2. *Instit. de donation. l.* 30 *supra de transact.*

l Si donationem.5.

Iunge hic l. 12. *supra de rei vind. & l.* 3. *supra de resc. vend.*

l.Velles nécne.6.

Absentia aduocati, an vitiet sententiam, vide l. 4. *supra de pœn.*

l.His solis.7.

Cuiacius *libro* 4 *obs. cap* 19. Nota autem hic minus esse secundas cōtrahere nuptias, quàm viuere inhonestè.

Auth.Quod mater.

In hac Auth. continentur exceptiones legis superioris.

l.si vnquam.8.

Pro ampliatione & intellectu istius legis. vide pulchra, quę notantur per Dec. *in l.* 1. *in* 2. *&*

2. & 3. col. supra de pactis, & ibid. Socin. *in pen. & fin. col. num. 37. de condit. & demonst.*

*¶An renuntiare liceat huic constitutioni vide Fachineum *Controuersiarum iuris libro 3 cap.* 84.

¶An beneficio istius legis possit renunciari, vide Ioan. de Anol. *in caut.* 73. & Bart. *in l. Titio Seia, §. Imperator, ff. de legat.* 1. pro limitatione, vide Corset *in sing. in verbo donatio.*

Dispositio istius textus non habet locum in filiis adoptiuis. Ita Dec. *in l. generaliter, in 6. col. sup. de institu. & su. stit.*

¶Sed si fuerunt adoptati cum voluntate donatarij, quid iuris, vide Socin. *in l. si cognatu, col. 9. de reb. cred. vel dub.*

¶Donatio reuocata ex superuenientia liberorum an cõfirmetur, si in continẽti ipsi filij moriuntur, vide Bartol. *in l. Titia, La 2. § Imperator, de legatis.* vbi plura dicit notabilia pro intellectu istius legis.

*¶Vtrum hæc lex locum habeat extra illã speciem patroni donantis liberto consule Fachineum *Controuersiarum iuris lib.* 3. c. 85.

¶Donatio omnium bonorum vel maioris partis, facta per partem non habẽtem liberos nato posthumo, ipso iure reuocatur, nisi probaretur, quod donator cogitauerit de liberis, quoniam hęc lex tunc nunquam locum habet, vt per Bart. *in d. l. Titia, §. Imperator, in 3. col. de legat.* 2. & Soc. *in l. in princ. soluto matrim.* Idem dicitur etiam in donatione facta ob causam, quia tunc non habet locum hæc lex, vt per communiter Scribentes hic, & per Bar. vbi sup. & hæc faciunt pro sorore dotata a fratre, quæ accepta dote renũciauit omnibus bonis, paternis & maternis, si postea filios procreasset, hæc donatio seu repudiatio non reuocatur, quia videtur ob causã dotis à fratre datæ facta, vt per Doct. hic. Ratio est, quia hęc donatio vel renũciatio fuit facta in contractu matrimonij, qui per successionem filij non reuocatur, quia videtur de ipsis cogitasse, vt plenè per Bart *in d. l.* 1. *in princ. in 4. notab. soluto matrimonio,* & Dec. *in lege* 1. *in 3. columna. supr. de pactis* quem videas.

*¶An hæc lex locum habeat in donatione ecclesiæ facta tradit Fachineus *Controuers. iuris lib.* 3. c. 86.

¶An possit renunciari *d. l. si vnquam*, vide Ias. *in l.* 1. *gen. sup. de pactis.*

¶Donatio remuneratoria seu propter merita an reuocetur propter ingratitudinem, glos. sing. *in l. si pater, §. fin. ff. de donat.* Bal. *in l. si cum mihi de dolo.*

*Fachineus *Controuersiarum iuris libro* 3. *capite* 89.

¶Hanc legem limita non procedere in filio legitimato, non citato donatario. Et hoc si tempore donationis donator haberet filiũ naturalem & posteà legitimauerit, secus si non haberet, quia tunc præiudicaret legitimatio ipsi donatario, & non citato, & ratio est, quia non videtur de illis donator cogitasse. Ita Soc. *in l. Gallus, §. & quid si tantum, penult. col. vers. 3. in correlatiuum, de lib. & posth.* vide Dec. *in l. posthumo, in addit. 1. de bon. poss. contra tab.*

¶Dispositio huius legis non habet locum in donatione remuneratoria. Ita Ias. *in l. si non sortem, § libertus, in 5. col. de cond. indeb. & in cons.* 171. *col.* 3. *volum.* 4. vbi etiam multa de materia huius legis per tot. *cons.* 154. *num.* 2. *volum.* 2.

*An hæc lex locum habeat, cum donans tempore donationis liberos habebat si deinde alios suscepit. Declarat Fachineus *Controuersiarum iuris lib.* 3. c. 87.

¶Et de materia huius legis, vide Ias. *in d. cons.* 171. *vol.* 4. vbi an hæc lex habeat locũ in donatione causa mortis facta per patrem filiæ & dicit, quod non. Secùs verò si fiat ab extraneo, vt per eundem Ias. *cons.* 125. *vol.* 1. vbi etiam an donatio viri cum renunciatione expressa huius legis reuocetur per subsequentiam liberorum, & dicit, quod non. Et an veniant fructus, etiam in reuocatione donationis, cùm hic dicatur totum, vide *gloss. in l. generaliter, §. proinde, vers. ex alia causa, de fideicommiss. libert.* secus in donatione causa mortis, quia etiam fructus restituuntur, si ipsa reuocatur *l. cum quis, D. de cond. ob caus.*

¶Et de materia huius legis, vide Francisc. Nicol. *allegat.* 20 & per Ro. *in cons.* 269. & 26. & Dec. *in cons.* 581. Corn. *cons.* 4. *vol.* 3. Ias. *in l.* 1. *C. de pactis, nu.* 7. Paris. *cons.* 12. *num.* 76. *vol.* 1. Dec. *cons.* 240. *in fi.*

¶Et de materia huius legis, an donatio causa mortis reuocetur per superuenientiam liberorum, vide Corn. *cons.* 244.

*¶Vtrum hæc lex locum sibi vindicet in re donata particulari, vel in parte bonorum modici momenti donata exponit Fachineus *controuer. iuris lib.* 3. *cap.* 86.

¶In filiis adoptiuis non habet locum hæc lex, Paul. *cons.* 434. *respondeo per ordinem, col.* 7. Aymon. *cons.* 151. dicit, quod reuocatur, per filij susceptionem, & non reconualescit per eiusdem mortem.

¶Ista lex est canonizata 17. *q.* 4. *ca. quicunque*, & de intellectu istius legis, vide Bart. *in l. Titia, §. Imperator, de leg.* 1. & per Ias. *in l.* 1. *supra de pactis*, Aret *consilio* 33. *in prin.*

¶Et an ista lex habeat locum, quando fuit facta donatio ecclesiæ, vide in Authen. *si qua mulier, supra de sacrosanctis eccles.* & ibi per Bart. & Ias.

¶Donatio ob superuenientiam liberorum

P

118.*in fine,volum.*2.Alexand.*ad l.3.in prin.nu.* 14.*D.de acquir.possess.*

¶Nota ad ampliationem istius legis,quòd sicut per retentionem vsusfructus intelligitur traditus, ita per pignoris receptionem, ita Iaſ.*in l.traditionibus, ſupra de pact.* & vide Gloſ.*in d.l.*1.§.*fin.de reb.eor.*

l.in extraneos.29.

Cuiac.*lib.3.obſ cap.*12.Idonea inſtrumenta vicem inſtrumenti ſuſtinent l.12.*ſupra de fide inſtrum.*

l.in hac ſacratiſſima.30.

Donatio an ſit actus voluntarius,vide hic D.Gothof.

l.in donationibus.31.

Pro intellectu huius legis, vide Nou.52.*c.*1.& Nou.73.*c.*5.

l.Secundum.32.

Vide Paponem 11. *arreſt.*1. *arreſt.*24.*&* 25. vbi de inſinuatione donationis.

l.illam ſubtilem.33.

Forcatulus *Necyomant.dialog.*64.Cuiacius *lib.*20.*obſeru.c.*31. Vurmſer.1.*practicar.*5.*obſer.* 19.*Nou.*52.*cap.*2.

l.Sancimus.34.

De inſinuatione donationum, Baldus *in l. Modeſtinus,D.eod.*

¶Ad §.primum iſtius legis,vide Doct.*in l. ſed etſi mihi,D. de verborum obligat.* & Aretin. *in conſ.*122.

¶Quid ſi donans dixit,volo,quòd tot ſint donationes, quot ſunt ſummæ aſcendentes ad 30.ſolidos, an valeat donatio,vide Bald. *in conſ.*97. *incip. quadam donatio,quadam domina,vol* 3.*in antiquis.*

¶Et an iuramentum validet donationem non inſinuatam,vide Bald.*conſ.*357.*vol.*3.*certum eſt,quòd filia,*Alex.*conſ.*125.*num.*17.*vol.*1. *& conſ.*32.*num.* 10. *&* 12. *col.*2.*& conſ.*217.*nu.* 5.*vol.*6.*& conſ.*20.*cum ſequentib.& conſ.*25.*col. penult.& conſil.*6.*vol.*1. Socin.*conſil.*77.Corn. *conſil.*221.*vol.*1. *& conſ.*66.*col.*2.*& conſ.*2.*vol.* 3.vbi reſpondet rationibus eorum,qui contrariam opinionem tenent, & Aret.*in conſilio* 77.

¶Et vide Tiraquel.*in l.commu.Gloſ.*4.*num.* 26.*& ſeq.*vbi multa.

¶Et quæ requirantur,vt valeat donatio ſine inſinuatione. Vide Aret.*in conſ.*17.*vol.*3.*&* Alex. *conſ.*212.117. *num.*5.*vol.*6. vbi contractus celebratus coram poteſtate loci habetur,ac ſi in eo fuiſſet inſinuatio,& vide Hyp. *ſingul.*489. vbi ad inſinuationem faciendam, non admittitur donatarius, poſtquam ſibi fuit oppoſitum de inualiditate donationis, propter defectum inſinuationis.

¶Et an inſinuatio poſſit fieri poſt mortem donationis, & quo tempore fieri poſſit, Aret.*conſ.*723.vbi an fieri poſſit contradicente donatore, vel eius herede,& an donatio facta per principem valeat ſine inſinuatione, Aret.*in conſ.*17. & Bald.*in conſ.*167.*incip.quadam.*Fran *nu.* 5. *&* 6.*vol.*3. vbi an inſinuatio fieri debeat viuo donatore, & quomodo ſit facienda. Et ibi etiam an inſinuatio facta in vno loco, extendat ſe ad bona exiſtentia in alio loco ſeu territorio.

¶Et an in donatione cauſa mortis requiratur inſinuatio, Cornel. *conſ.*107.*numero* 5. *volum* 4.

¶Et quid ſi Titio & Seio dono 600.an dicatur vna donatio, vide Iacob *in l ſi plures,n.* 1.*in* 1.*lectura,de pactis*, Roman.*ſing.*713.& nota,quòd inter donationem,inter virum & vxoré requiritur inſinuatio *l. donationes quas ſupra de donatione cauſa mortis*: ita omni in donatione inter patrem & filium quæ morte confirmatur. Vt ibid. Secùs verò in donatione cauſa mortis: vbi non requiritur inſinuatio,*vt d l. donationes quas.* In eadem l.§.*ſi quis autem.* Nota quod ſi plures donationes ſint in eadem perſona, eodem tempore non valent excedentes ſummam: ſecus per diuerſa tempora,Abb.*conſ.*107.*vol.*2.& ibi multa in materia inſinuationis. Donatio reciproca non indiget inſinuatione,Alexand.*in conſ* 225.*Viſa facti nar.ſecundo volum.*

¶Si nouatio non fuerit inſinuata, ſed interuenerit iuramentum: an ſuppleatur defectus inſinuationis *conſi.* 203. *vol. verſ. poſſet dicere.*

¶Adde Rom.*ſing.*203.*&*721.*pone*, Crem. *ſing.*172.*donatio*,poſt Iaſ *ad l.*2.§.*ex his,de verbor.oblig.num.*16. Quid in debito ſcienter ſoluto,quo caſu eſt donatio *l.cuius per errorem*, D.*de reg.iur.* An tunc requiratur inſinuatio, de qua hic,vide per Ozer. *ad* §.*his quoque,n.* 4.*Inſtit. quib. mod. re contr. oblig.* In materia huius legis,vide latiſſimè per Phil.Port.*libr.* 1.*concluſ.*40. & per Iul. Clar. *libr.*4.*ſent.*§ *donatio,q.*51.*& ſeq.*vbi quid in donatione tacita vel præſumpta,quid in libertate ſimplici, in pacto de non petendo,in donatione reciproca & ſimplici, & quid in donatione facta eccleſiæ,vel cum iuramento, per eundem *q.* 17.*&* 18.Cur.Sen. *conſi* 67,*per totum*,& ibi in addit:ad eum.Ad hūc textum in prin.Ioan. Crot. *conſi.*76.*num.*28.

¶Ioan.Rober.*lib.*1.*recep.lect.c.*26.Cuiac. *lib.*15 *obſ.cap.*22.Papon.11.*arreſt.*1.*nu* 31.*&*29. Roland.à Valle 1.*conſi.*19.*numer.*48.Iſidorus *libro* 4.

l.Si quis argentum.35.

¶In Gloss.in verbo *Æstimatione*, *vers.* *Item an pecuniam creditor cogatur.* Vide Bart.*in l.2. §.Mutui, D.si cer .pet. col.2.* In eadem lege *in Gloss.in verb.Fundos,vers.Quid ergo subiit*,istam Glos.facit singularem Bald. hic,ad hoc,quod qui promisit annuum reditum frumenti,intelligitur purum & liberum ab omni impensa.

¶§.*fi.Sin autem hoc minimè.* Ad intellectum istius §. vide Ias. *in §.personam, ad 11. Instit.de actionib.* & vide Decium *in l.Senium, supra qui testam fac.poss.*Ang.*in cons.*105.*aliàs* 154.*col.* 5.*ergo oportet.*

¶Et de materia huius,vide Bart.*in cons*156. *numero* 11.*vol.*1.

¶Ad intellectum huius legis in §.pen.vide Imol.*ad l.cùm ex causa*,*D.de re iud.*late Aret. *ad §.in personam,versi.aduertas tamen,col.*4 *instit.de act.* Alexã.*ad l* 2.*col.*2. *numero* 7.*de leg.*1. vbi quòd habet locũ,hic textus in donatione causa mortis, vt in ea sufficiat pactũ nudũ & est communis,licet contrarium Imol. *vbi supra*,Soc.*ad d.l.*22 *n.*10.*cum seq.*late Fort.Garzi.*ad l.iurisgentium,§.quin imò,numer.*78.*D.de pactis*,Iul.Clar *libro* 4.*sent.§.donatio,q.*14. Pedemon.*decis.*120.*num.*5.*&* 14.

¶An in hoc pacto nudo requiratur expressus consensus,vel præsumatur, Dec *ad l Rubr. C.de pact.nu.*4. *& in cons* 345. An hæc decisio habeat locum in donatione tacita & præsumpta,Tiraq.*ad l.si vnquam,in vers.donatione largitus,num.*152.166 *& seq.C.de reuoc.don.* An habeat locum in pacto de donando, Aretin. *ad dict.§.in personam,col.*4 Rimin.*ad §.1.Instit de dona . num.*143. Plura in materia huius legis. An,& quando.& in quibus casibus procedat: Caccial.*in tract.de pactis q.*6.*col.pen.& sequen.* Fort.Garz.*ad l.iurisgentium,§.quinimò,nu.*76. *D.de pactis*, Rip.*ad Rubr.D.de verbo.obl.nu.*24. Hier. Zoanner.*in tract.different. inter ius cano. & ciui.nu.*97.Bologn.*ad Rub.C.de pact.numero* 41.*& seq.* Viu.l.1.*comm.opin.in tit.actio. versi. lex si quis argentum.*14.*opin.*Salic.*ad legem , nu.* 8.*C.de pactis*,Annib.de Cano.*in repet.ad l.nemo potest,numero* 133.*&* 240 *D.de legat* 1.Rim. *ad princip.Inst.de don. numero* 267 282.291.133. 211.220. 62. *& ad §.eodem tit.num* 145.147.*&* 150 *cum seq.*Cagn.*ad Rub.C de pactis,num.*16. Forcat.*in Necyomant.iur.dial.*69.*nu.*7. Quod iste textus non habeat locum in donatione remuneratoria,Garzi.*ad d. §.quinimo,nu.*69. Iul.Clar.*d.§.donatio,q.*14.

Forcat.*Necyom.dial.*63.Cont.*libro* 1.*disput.c.*32.Molin.*de vsur.q.*5.*nu* 119.

*Cuiac.*ad l.*6.*ff.de pact,*

l.si quis.36.

Donatio excedens summam 500.solidorũ debet insinuari. Adde quindecim limitationes per Rim.*Inst.eod.§.*1.*numero* 409.*&* 435.& de insinuatione quid sit,vide Soc.Iun *cons.*67. *numero* 13.*libro* 2. & de ratione cur introducta fuerit insinuatio,vide Guid.Papæ *decis.*325.& ibi ad fi. quod solidus accipitur pro aureo , & Aureus accipitur prout declarat Paul. Castr. *ad l.fi.C.communia de leg.*Bell.*consilio* 4 latissimè per Phil.Port.*libro* 1.*conclu.*40. & Moder. ab Aquila *libro* 1.*com concl.in verb. donatio inter viuos.* Insinuatione autem non indiget quod magister militum donat.

l.Verba superflua.37.& vltima.

Cont.*libro* 1.*disput.c.*16.Cuiac.*libro* 10.*obs.c.*37 adde *l.*65.*D.de verborum significatione,l.*4.*ff.commodati.*

Titulus 55. De donationibus quæ sub modo, vel conditione,vel certo tempore conficiuntur.

Clar.4.*§.donatio,q.*2.

l.si doceas.1.

De materia,vide Bertran.*con.*74 *col* 3 *in prima impressione*, & Curt.Iun.*consilio* 34. *numero* 7.Quæro,si donatur aliquid Ecclesiæ cum aliqua conditione vel lege,an si illud non fiat per Ecclesiam donatio reuocetur & res donata reuertatur ad donantem, vide Abb.*in c. verum,de foro compet.* Donans domum Ecclesiæ cum pacto,vt mihi pręstet alimenta,postmodum domus illa chasmate periit,an Ecclesia adhuc teneatur ad præstandum alimenta, vide Bald.*in l.*1 *supra de iure emphyt.*Et quid si primò vni & deinde alteri donauit ex quo primus donatarius non seruauit pacta ? Vide. Alex.*in con.*18. *vol.*4. Et cui incumbat onus probandi quod donatarius non adimpleuit promissa,& quid si alimẽta præstiterit,Chas. *cons.*110.*vol.*1.

¶Et quid si facta est alicui donatio sub duabus conditionibus, an donatarius teneatur probare vtràque conditionem,Dec.*cons.*177.

¶Donatio quãdo intelligatur facta ad causam propter aliquod pactũ factum incontinenti per donatarium, vide plura per Sozin. *cons.*2 3.*vol.*2.Couar.*lib.*1.*var.res l.c.*4.Donatum sub modo,an vindicari possit, Gloss.hic.

l.Si rerum.2.

Donatio fieri potest ad tempus certum,vel ...

118.*in fine,volum.2.*Alexand.*ad l.3.in prin.nu.* 14. *D.de acquir.possess.*

¶Nota ad ampliationem istius legis, quòd sicut per retentionem vsusfructus intelligitur traditus, ita per pignoris receptionem, ita Ias.*in l.traditionibus, supra de pact.* & vide Glos.*in d.l.1.§.fin.de reb.eor.*

l.in extraneos.29.

Cuiac.*lib.3 obs cap.*12.Idonea instrumenta vicem instrumenti sustinent l.12.*supra de fide instrum.*

l.in hac sacratissima.30.

Donatio an sit actus voluntarius, vide hic D.Gothof.

l.in donationibus.31.

Pro intellectu huius legis, vide Nou.52.*c.*1.& Nou.73.*c.*5.

l.Secundum.32.

Vide Paponem 11. *arrest.*1. *arrest.*24.*&* 25. vbi de insinuatione donationis.

l.illam subtilem.33.

Forcatulus *Necyomant.dialog.*64.Cuiacius *lib.*20.*obseru.c.*31. Vurmser.1.*practicar.*5.*obser.* 19 *Nou.*52.*cap.*2.

l.Sancimus.34.

De insinuatione donationum, Baldus *in l. Modestinus, D.eod.*

¶Ad §.primum istius legis, vide Doct.*in l. sed etsi mihi, D. de verborum obligat.* & Aretin. *in cons.*122.

¶Quid si donans dixit, volo, quòd tot sint donationes, quot sunt summæ ascendentes ad 30.solidos, an valeat donatio, vide Bald. *in cons.*97. *incip. quædam donatio, quædam domina, vol 3.in antiquis.*

¶Et an iuramentum validet donationem non insinuatam, vide Bald.*cons.*357.*vol.*3.*certum est, quòd filia*, Alex.*cons.*125.*num.*17.*vol.*1. *& cons.*32.*num.* 10. *&* 12. *col.*2.*& cons*217.*nu.* 5.*vol.*6.*& cons.*20.*cum sequentib & cons.*25.*col. penult.& consil.*6.*vol.*1. Socin.*consil.*77.Corn. *consil.*221.*vol.*1. *& cons.*66.*col.*2.*& consi.*2.*vol.* 3.vbi respondet rationibus eorum, qui contrariam opinionem tenent, & Aret.*in consilio*77.

¶Et vide Tiraquel.*in l.commu.Glos.*4.*num.* 26.*& seq.*vbi multa.

¶Et quæ requirantur, vt valeat donatio sine insinuatione. Vide Aret.*in cons.*17.*vol.*3.*&* Alex. *cons.*212.217. *num.*5.*vol.*6. vbi contractus celebratus coram potestate loci habetur, ac si in eo fuisset insinuatio, & vide Hyp. *singul.*489. vbi ad insinuationem faciendam, non admittitur donatarius, postquam sibi fuit oppositum de inualiditate donationis, propter defectum insinuationis.

¶Et an insinuatio possit fieri post mortem donationis, & quo tempore fieri possit, Aret.*cons.*723.vbi an fieri possit contradicente donatore, vel eius herede, & an donatio facta per principem valeat sine insinuatione, Aret.*in cons.*17. & Bald.*in cons.*167.*incip.quadam.*Fran *nu.* 5. *&* 6. *vol.*3. vbi an insinuatio fieri debeat viuo donatore, & quomodo sit facienda. Et ibi etiam an insinuatio facta in vno loco, extendat se ad bona existentia in alio loco seu territorio.

¶Et an in donatione causa mortis requiratur insinuatio, Cornel. *cons.*107.*numero* 5. *volum* 4.

¶Et quid si Titio & Seio dono 600.an dicatur vna donatio, vide Iacob *in l si plures, n.* 1.*in* 1.*lectura, de pactis*, Roman.*sing.*713.& nota, quòd inter donationem, inter virum & vxorē requiritur insinuatio *l. donationes quas supra de donatione causa mortis*: ita omni in donatione inter patrem & filium quæ morte confirmatur. Vt ibid. Secùs verò in donatione causa mortis: vbi non requiritur insinuatio, *vt d l. donationes quas.* In eadem l.§.*si quis autem.* Nota quod si plures donationes sint in eadem persona, eodem tempore non valent excedentes summam: secus per diuersa tempora, Abb.*cons.*107 *vol.*2.& ibi multa in materia insinuationis. Donatio reciproca non indiget insinuatione, Alexand.*in cons*225.*Visa facti nar.secundo volum.*

¶Si nouatio non fuerit insinuata, sed interuenerit iuramentum: an suppleatur defectus insinuationis *consi.* 203. *vol. vers. posset dicere.*

¶Adde Rom.*sing.*203.*&*721.*pone*, Crem. *sing.*172.*donatio*, post Ias *ad l.*2.*§.ex his, de verbor.oblig.num.*16. Quid in debito scienter soluto, quo casu est donatio *l.cuius per errorem*, D.*de reg.iur.* An tunc requiratur insinuatio, de qua hic, vide per Ozer. *ad §.his quoque, n.* 4.*Instit. quib. mod. re contr. oblig.* In materia huius legis, vide latissimè per Phil.Port.*libr.* 1.*conclus.*40. & per Iul. Clar. *libr.*4.*sent.§ donatio, q.*51.*& seq.*vbi quid in donatione tacita vel præsumpta, quid in libertate simplici, in pacto de non petendo, in donatione reciproca & simplici, & quid in donatione facta ecclesiæ, vel cum iuramento, per eundem *q.* 17.*&* 18.Cur.Sen. *consi* 67.*per totum*, & ibi in addit.ad eum. Ad hūc textum in prin.Ioan. Crot. *consi* 76.*num.*28.

¶Ioan.Rober.*lib.*1.*recep.lect.c.*26.Cuiac. *lib.*15 *obs.cap.*22.Papon.11.*arrest.*1.*nu* 31.*&*29. Roland.à Valle 1.*consi.*19.*numer.*48.Isidorus *libro* 4.

l. Si quis argentum. 35.

¶ In Gloſſ. in verbo *Æſtimatione*, *verſ. Item an pecuniam creditor cogatur.* Vide Bart. *in* l. 2. §. *Mutui, D. ſi cer. pet. col. 2.* In eadem lege *in Gloſſ. in verb. Fundos, verſ. Quid ergo ſubiit*, iſtam Gloſ. facit ſingularem Bald. hic, ad hoc, quod qui promiſit annuum reditum frumenti, intelligitur purum & liberum ab omni impenſa.

¶ §. *fi. Sin autem hoc minimè.* Ad intellectum iſtius §. vide Iaſ. *in* §. *perſonam, ad 11. Inſtit. de actionib.* & vide Decium *in* l. *Senium, ſupra qui teſtam fac. poſſ.* Ang. *in conſ.* 105. *aliàs* 154. *col.* 5. *ergo oportet.*

¶ Et de materia huius, vide Bart. *in conſ* 156. *numero* 11. *vol.* 1.

¶ Ad intellectum huius legis in §. pen. vide Imol. *ad* l. *cùm ex cauſa, D. de re iud.* late Aret. *ad* §. *in perſonam, verſi. aduertas tamen, col.* 4 *inſtit. de act.* Alexã. *ad* l 2. *col.* 2. *numero* 7. *de leg.* 1. vbi quòd habet locũ, hic textus in donatione cauſa mortis, vt in ea ſufficiat pactũ nudũ & eſt communis, licet contrarium Imol. *vbi ſupra*, Soc. *ad d.* l. 22 *n.* 10. *cum ſeq.* late Fort. Garzi. *ad* l. *iuriſgentium*, §. *quin imò, numer.* 78. *D. de pactis*, Iul. Clar *libro* 4. *ſent.* §. *donatio, q.* 14. Pedemon. *deciſ.* 120. *num.* 5. & 14.

¶ An in hoc pacto nudo requiratur expreſſus conſenſus, vel præſumatur, Dec *ad* l *Rubr. C. de pact. nu.* 4. & *in conſ* 345. An hæc deciſio habeat locum in donatione tacita & præſumpta, Tiraq. *ad* l. *ſi vnquam, in verſ. donatione largitus, num.* 152. 166 & *ſeq. C. de reuoc. don.* An habeat locum in pacto de donando, Aretin. *ad dict.* §. *in perſonam, col.* 4 Rimin. *ad* §. 1. *Inſtit de dona. num.* 143. Plura in materia huius legis. An, & quando, & in quibus caſibus procedat: Caccial. *in tract. de pactis q.* 6. *col. pen.* & *ſequen.* Fort. Garz. *ad* l. *iuriſgentium*, §. *quinimò, nu.* 76. *D. de pactis*, Rip. *ad Rubr. D. de verbo. obl. nu.* 14. Hier. Zoannet. *in tract. different. inter ius cano.* & *ciui. nu.* 97. Bologn. *ad Rub. C. de pact. numero* 41. & *ſeq.* Viu. l. 1. *comm. opin. in tit. actio. verſi. lex ſi quis argentum.* 14. *opin.* Salic. *ad legem, nu.* 8. *C. de pactis*, Annib. de Cano. *in repet. ad* l. *nemo poteſt, numero* 133. & 240 *D. de legat* 1. Rim. *ad princip. Inſt. de don. numero* 267 282. 291. 133. 211. 220. 62. & *ad* §. *eodem tit. num* 145. 147. & 150 *cum ſeq.* Cagn. *ad Rub. C de pactis, num.* 16. Forcat. *in Necyomant. tur dial.* 69. *nu.* 7. Quod iſte textus non habeat locum in donatione remuneratoria, Garzi. *ad d.* §. *quinimo, nu.* 69. Iul. Clar. *d.* §. *donatio, q.* 14.

Forcat. *Necyom. dial.* 63. Cont. *libro* 1. *diſput. c.* 12. Molin. *de vſur. q.* 5. *nu* 119.

*Cuiac. *ad* l. 6. *ff. de pact.*

l. ſi quis. 36.

Donatio excedens ſummam 500. ſolidorũ, debet inſinuari. Adde quindecim limitationes per Rim. *Inſt. col.* §. 1. *numero* 409. & 435. & de inſinuatione quid ſit, vide Soc. Iun *conſ.* 67. *numero* 13. *libro* 2. & de ratione cur introducta fuerit inſinuatio, vide Guid. Papæ *deciſ.* 325. & ibi ad fi. quod ſolidus accipitur pro aureo, & Aureus accipitur prout declarat Paul. Caſtr. *ad* l. *fi. C. communia de leg.* Bell. *conſilio* 4 latiſſimè per Phil. Port. *libro* 1. *conclu.* 40. & Moder. ab Aquila *libro* 1. *com concl. in verb. donatio inter viuos.* Inſinuatione autem non indiget quod magiſter militum donat.

l. Verba ſuperflua. 37. & vltima.

Cont. *libro* 1. *diſput. c.* 16. Cuiac. *libro* 10. *obſ. c.* 37 adde *l.* 65. *D. de verborum ſignificatione*, *l.* 4. *ff. commodati.*

Titulus 55. De donationibus quæ ſub modo, vel conditione, vel certo tempore conficiuntur.

Clar. 4. §. *donatio, q.* 2.

l. ſi doceas. 1.

De materia, vide Bertran. *con.* 74 *col* 3 *in prima impreſſione*, & Curt. Iun. *conſilio* 34. *numero* 7. Quæro, ſi donatur aliquid Eccleſiæ cum aliqua conditione vel lege, an ſi illud non fiat per Eccleſiam donatio reuocetur & res donata reuertatur ad donantem, vide Abb. *in c. verum, de foro compet.* Donans domum Eccleſiæ cum pacto, vt mihi pręſtet alimenta, poſtmodum domus illa chaſinate periit, an Eccleſia adhuc teneatur ad præſtandum alimenta, vide Bald. *in* l. 1 *ſupra de iure emphyt.* Et quid ſi primò vni & deinde alteri donauit ex quo primus donatarius non ſeruauit pacta? Vide Alex. *in con.* 18. *vol.* 4. Et cui incumbat onus probandi quod donatarius non adimpleuit promiſſa, & quid ſi alimẽta præſtiterit, Chaſ. *conſ.* 110. *vol.* 1.

¶ Et quid ſi facta eſt alicui donatio ſub duabus conditionibus, an donatarius teneatur probare vtràque conditionem, Dec. *conſ.* 177.

¶ Donatio quãdo intelligatur facta ad cauſam propter aliquod pactũ factum incontinenti per donatarium, vide plura per Sozin. *conſ.* 213. *col.* 2. Couar. *lib.* 1. *var. reſ.* l. *c.* 4. Donatum ſub modo, an vindicari poſſit, Gloſſ. hic.

l. Si rerum. 2.

Donatio fieri poteſt ad tempus certum, vel incertum.

118.*in fine,volum.*2. Alexand.*ad l.3.in prin.nu.* 14. *D.de acquir.possess.*

¶Nota ad ampliationem istius legis, quòd sicut per retentionem vsusfructus intelligitur traditus, ita per pignoris receptionem, ita Ias.*in l.traditionibus, supra de pact.* & vide Glos.*in d.l.1.§.fin.de reb.eor.*

l.in extraneos.29.

Cuiac.*lib.3.obs.cap.*12. Idonea instrumenta vicem instrumenti sustinent l.12.*supra de fide instrum.*

l.in hac sacratissima.30.

Donatio an sit actus voluntarius, vide hic D.Gothof.

l.in donationibus.31.

Pro intellectu huius legis, vide Nou.52.*c.*1.& Nou.73.*c.*5.

l.Secundum.32.

Vide Paponem 11. *arrest.*1. *arrest.*24.*&* 25. vbi de insinuatione donationis.

l.illam subtilem.33.

Forcatulus *Necyomant.dialog.*64. Cuiacius *lib.*20.*obseru.c.*31. Vurmser.1.*practicar.*5.*obser.* 19 *Nou.*52.*cap.*2.

l.Sancimus.34.

De insinuatione donationum, Baldus *in l. Modestinus, D.eod.*

¶Ad §.primum istius legis, vide Doct.*in l. sed etsi mihi, D. de verborum obligat.* & Aretin. *in cons.*122.

¶Quid si donans dixit, volo, quòd tot sint donationes, quot sunt summæ ascendentes ad 30.solidos, an valeat donatio, vide Bald. *in cons.*97. *incip. quadam donatio, quadam domina, vol* 3.*in antiquis.*

¶Et an iuramentum validet donationem non insinuatam, vide Bald.*cons.*357.*vol.*3.*certum est, quòd filia,* Alex.*cons.*125.*num.*17.*vol.*1. *& cons.*32.*num.* 10. *&* 12. *col.*2.*& cons.*217.*nu.* 5.*vol.*6.*& cons.*20.*cum sequentib.& cons.*25.*col. penult.& consil.*6.*vol.*1. Socin.*consil.*77. Corn. *consil.*221.*vol.*1. *& cons.*66.*col.*2.*& consi.*2.*vol.* 3. vbi respondet rationibus eorum, qui contrariam opinionem tenent, & Aret.*in consilio* 77.

¶Et vide Tiraquel.*in l.commu.Glos.*4.*num.* 26.*& seq.* vbi multa.

¶Et quæ requirantur, vt valeat donatio sine insinuatione. Vide Aret.*in cons.*17.*vol.*3.*&* Alex. *cons.*212.217. *num.*5.*vol.*6. vbi contractus celebratus coram potestate loci habetur, ac si in eo fuisset insinuatio, & vide Hyp. *singul.*489. vbi ad insinuationem faciendam, non admittitur donatarius, postquam sibi fuit oppositum de inualiditate donationis, propter defectum insinuationis.

¶Et an insinuatio possit fieri post mortem donationis, & quo tempore fieri possit, Aret.*cons.*723. vbi an fieri possit contradicente donatore, vel eius herede, & an donatio facta per principem valeat sine insinuatione, Aret.*in cons.*17. & Bald.*in cons.*167.*incip. quadam.* Fran *nu.* 5. *&* 6.*vol.*5. vbi an insinuatio fieri debeat viuo donatore, & quomodo sit facienda. Et ibi etiam an insinuatio facta in vno loco, extendat se ad bona existentia in alio loco seu territorio.

¶Et an in donatione causa mortis requiratur insinuatio, Cornel. *cons.*107.*numero* 5. *volum* 4.

¶Et quid si Titio & Seio dono 600.an dicatur vna donatio, vide Iacob *in l si plures, n.* 1.*in* 1.*lectura, de pactis,* Roman.*sing.*713.& nota, quòd inter donationem, inter virum & vxorē requiritur insinuatio *l. donationes quas sup a de donatione causa mortis*: ita omni in donatione inter patrem & filium quæ morte confirmatur. Vt ibid. Secùs vero in donatione causa mortis: vbi non requiritur insinuatio, *vt d l. donationes quas.* In eadem l.§.*si quis autem.* Nota quod si plures donationes sint in eadem persona, eodem tempore non valent excedentes summam: secus per diuersa tempora, Abb.*cons.*107 *vol.*2.& ibi multa in materia insinuationis. Donatio reciproca non indiget insinuatione, Alexand.*in cons.*225.*Visa facti nar.secundo volum.*

¶Si nouatio non fuerit insinuata, sed interuenerit iuramentum: an suppleatur defectus insinuationis *consi.* 203. *vol. vers. posset dicere.*

¶Adde Rom.*sing.*203.*&*721.*pone,* Crem. *sing.*172.*donatio,* post Ias *ad l.*2.§.*ex his, de verbor.oblig.num.*16. Quid in debito scienter soluto, quo casu est donatio *l.cuius per errorem,* D.*de reg.iur.* An tunc requiratur insinuatio, de qua hic, vide per Ozer. *ad §.his quoque, n.* 4.*Instit. quib. mod. re contr. oblig.* In materia huius legis, vide latissimè per Phil.Port.*libr.* 1.*conclus.*40. & per Iul. Clar. *libr.*4.*sent.*§ *donatio, q.*51.*& seq.* vbi quid in donatione tacita vel præsumpta, quid in libertate simplici, in pacto de non petendo, in donatione reciproca & simplici, & quid in donatione facta ecclesiæ, vel cum iuramento, per eundem *q.* 17.*&* 18. Cur.Sen. *consi* 67, *per totum,* & ibi in addit.ad eum. Ad hūc textum in prin. Ioan. Crot. *consi.*76.*num.*28.

¶Ioan.Rober.*lib.*1.*recep lect.c.*26. Cuiac. *lib.*15 *obs.cap.*22. Papon.11.*arrest.*1.*nu* 31.*&* 29. Roland.à Valle 1.*consi.*19.*numer.*48. Isidorus *libro* 4.

l.si

l.Si quis argentum.35.

¶In Gloss.in verbo *Æstimatione,verf. Item an pecuniam creditor cogatur.* Vide Bart.*in l.2. §.Mutui, D.si cer..pet. col.2.* In eadem lege *in Gloss.in verb.Fundos,vers.Quid ergo subiit*,istam Glos.facit singularem Bald. hic,ad hoc,quod qui promisit annuum reditum frumenti,intelligitur purum & liberum ab omni impensa.

¶*§.fi.Sin autem hoc minimè.* Ad intellectum istius §. vide Ias. *in §.personam, ad 11. Instit. de actionib.* & vide Decium *in l.Senium, supra qui testam fac.poss.*Ang.*in cons.105.aliàs 154.col.5.ergo oportet.*

¶Et de materia huius,vide Bart.*in cons 156. numero 11.vol.1.*

¶Ad intellectum huius legis in §.pen.vide Imol.*ad l.cùm ex causa,D.de re iud.*late Arct. *ad §.in personam,versi.aduertas tamen,col.4 instit.de act.* Alexã.*ad l 2.col.2.numero 7.de leg.1.* vbi quòd habet locũ,hic textus in donatione causa mortis, vt in ea sufficiat pactũ nudũ & est communis,licet contrarium Imol. *vbi supra*,Soc.*ad d.l.22 n.10.cum seq.*late Fort.Garzi.*ad l.iurisgentium,§.quin imò,numer.78.D.de pactis*,Iul.Clar *libro 4.sent.§.donatio,q.14.* Pedemon.*decis.120.num.5.& 14.*

¶An in hoc pacto nudo requiratur expressus consensus,vel præsumatur, Dec *ad Rubr. C.de pact.nu.4. & in cons 345.* An hæc decisio habeat locum in donatione tacita & præsumpta,Tiraq.*ad l.si vnquam,in vers.donatione largitus,num.152.166 & seq.C.de reuoc.don.* An habeat locum in pacto de donando, Aretin. *ad dict.§.in personam,col.4.* Rimin.*ad §.1.Instit de dona . num.143.* Plura in materia huius legis. An,& quando.& in quibus casibus procedat: Caccial.*in tract.de pactis q.6.col.pen.& sequen.* Fort.Garz.*ad l.iurisgentium,§.quinimò,nu.76. D.de pactis*, Rip.*ad Rubr. D.de verbo.obl.nu.24.* Hier. Zoannet.*in tract.different. inter ius cano. & ciui.nu.97.*Bologn.*ad Rub.C.de pact.numero 41.& seq.*Viu.*l.1.comm.opin.in tit.actio. versi. lex si quis argentum.14.opin.*Salic.*ad legem , nu. 8.C.de pactis*,Annib.de Cano.*in repet.ad l.nemo potest,numero 133.& 240 D.de legat 1.*Rim. *ad princip.Inst.de don. numero 267 282.291.133. 211.220. 62. & ad §.eodem tit.num 145.147.& 150 cum seq.*Cagn.*ad Rub.C de pactis,num.16.* Forcat.*in Necyomant.iur dial.69.nu.7.* Quod iste textus non habeat locum in donatione remuneratoria,Garzi.*ad d. §.quinimo,nu.69.* Iul.Clar.*d.§.donatio.q.14.*

Forcat.*Necyom.dial.63.*Cont.*libro 1.disput.c. 12.*Molin.*de vsur.q.5.nu 119.*

*Cuiac.*ad l.6.ff.de pact.*

l.si quis.36.

Donatio excedens summam 500.solidorũ, debet insinuari. Adde quindecim limitationes per Rim.*Inst.col.§.1.numero 409.& 435.*& de insinuatione quid sit,vide Soc.Iun *cons.67. numero 13.libro 2.* & de ratione cur introducta fuerit insinuatio,vide Guid.Papæ *decis.325.*& ibi ad si quod solidus accipitur pro aureo , & Aureus accipitur prout declarat Paul. Castr. *ad l.fi.C.communia de leg.*Bell.*consilio 4* latissimè per Phil.Port.*libro 1.conclu.40.* & Moder. ab Aquila *libro 1.com concl.in verb. donatio inter viuos.* Insinuatione autem non indiget quod magister militum donat.

l.Verba superflua.37.& vltima.

Cont.*libro 1.disput.c.16.*Cuiac.*libro 10.obs.c. 37* adde *l.65.D.de verborum significatione,l.4.ff. commodati.*

Titulus 55. De donationibus quæ sub modo, vel conditione,vel certo tempore conficiuntur.

Clar.*4.§.donatio,q.2.*

l.si doceas.1.

De materia,vide Bertran.*con.74 col 3 in prima impressione,* & Curt.Iun.*consilio 34. numero 7.*Quæro,si donatur aliquid Ecclesiæ cum aliqua conditione vel lege,an si illud non fiat per Ecclesiam donatio reuocetur & res donata reuertatur ad donantem, vide Abb.*in c. verum,de foro compet.* Donans domum Ecclesiæ cum pacto,vt mihi pręstet alimenta,postmodum domus illa chasmate periit,an Ecclesia adhuc teneatur ad præstandum alimenta, vide Bald.*in l.1 supra de iure emphyt.*Et quid si primò vni & deinde alteri donauit ex quo primus donatarius non seruauit pacta? Vide Alex.*in con.18. vol.4.* Et cui incumbat onus probandi quod donatarius non adimpleuit promissa,& quid si alimẽta præstiterit,Chas. *cons.110.vol.1.*

¶Et quid si facta est alicui donatio sub duabus conditionibus, an donatarius teneatur probare vtrãque conditionem,Dec.*cons.177.*

¶Donatio quãdo intelligatur facta ad causam propter aliquod pactũ factum incontinenti per donatarium, vide plura per Sozin. *cons.23. vol.2.*Couar.*l.3.1.var.res l.c.4.*Donatum sub modo,an vindicari possit, Gloss.hic.

l.Si rerum.2.

Donatio fieri potest ad tempus certum,vel incertum.

118.*in fine,volum.2.* Alexand.*ad l.3.in prin.nu.14 D.de acquir.possess.*

¶Nota ad ampliationem istius legis, quòd sicut per retentionem vsusfructus intelligitur traditus, ita per pignoris receptionem, ita Ias.*in l.traditionibus, supra de pact.* & vide Glos.*in d.l.1.§.fin.de reb.eor.*

l.in extraneos.29.

Cuiac.*lib.3 obs cap.12.* Idonea instrumenta vicem instrumenti sustinent l.12.*supra de fide instrum.*

l.in hac sacratissima.30.

Donatio an sit actus voluntarius, vide hic D.Gothof.

l.in donationibus.31.

Pro intellectu huius legis, vide Nou.52.c.1.& Nou.73.c.5.

l.Secundum.32.

Vide Paponem 11. *arrest.1. arrest.24.& 25.* vbi de insinuatione donationis.

l.illam subtilem.33.

Forcatulus *Necyomant.dialog.64.* Cuiacius *lib.20.obseru.c.31.* Vurmser.1.*practicar.5.obser.19 Nou.52.cap.2.*

l.Sancimus.34.

De insinuatione donationum, Baldus *in l. Modestinus, D.eod.*

¶Ad §.primum istius legis, vide Doct.*in l. sed etsi mihi, D. de verborum obligat.* & Aretin. *in cons.122.*

¶Quid si donans dixit, volo, quòd tot sint donationes, quot sunt summæ ascendentes ad 30.solidos, an valeat donatio, vide Bald. *in cons.97. incip. quædam donatio, quædam domina, vol 3.in antiquis.*

¶Et an iuramentum validet donationem non insinuatam, vide Bald.*cons.357.vol.3.certum est,quòd filia,* Alex.*cons.125.num.17.vol.1.& cons.32.num. 10. & 12. col.2.& cons 217.nu.5.vol.6.& cons.20.cum sequentib.& cons.25.col. penult.& consil.6.vol.1.* Socin.*consil.77.* Corn. *consil.221.vol.1. & cons.66.col.2.& consi.2.vol.3.* vbi respondet rationibus eorum, qui contrariam opinionem tenent, & Aret.*in consilio 77.*

¶Et vide Tiraquel.*in l.commu.Glos.4.num.26.& seq.*vbi multa.

¶Et quæ requirantur, vt valeat donatio sine insinuatione. Vide Aret.*in cons.17.vol.3.&* Alex.*cons.212.217. num.5.vol.6.* vbi contractus celebratus coram potestate loci habetur, ac si in eo fuisset insinuatio, & vide Hyp. *singul.489.* vbi ad insinuationem faciendam, non admittitur donatarius, postquam sibi fuit oppositum de inualiditate donationis, propter defectum insinuationis.

¶Et an insinuatio possit fieri post mortem donationis, & quo tempore fieri possit, Aret.*cons.723.*vbi an fieri possit contradicente donatore, vel eius herede, & an donatio facta per principem valeat sine insinuatione, Aret.*in cons.17.* & Bald.*in cons.167.incip.quadam.* Fran.*n.5. & 6.vol.3.* vbi an insinuatio fieri debeat viuo donatore, & quomodo sit facienda. Et ibi etiam an insinuatio facta in vno loco, extendat se ad bona existentia in alio loco seu territorio.

¶Et an in donatione causa mortis requiratur insinuatio, Cornel. *cons.107.numero 5. volum 4.*

¶Et quid si Titio & Seio dono 600.an dicatur vna donatio, vide Iacob *in l si plures,n.1.in 1.lectura,de pactis,* Roman.*sing.713.*& nota, quòd inter donationem, inter virum & vxorē requiritur insinuatio *l. donationes quas sup a de donatione causa mortis*: ita omni in donatione inter patrem & filium quæ morte confirmatur. Vt ibid. Secus vero in donatione causa mortis: vbi non requiritur insinuatio, *vt d l. donationes quas.* In eadem l.§.*si quis autem.* Nota quod si plures donationes sint in eadem persona, eodem tempore non valent excedentes summam: secus per diuersa tempora, Abb.*cons.107 vol.2.*& ibi multa in materia insinuationis. Donatio reciproca non indiget insinuatione, Alexand.*in cons 225.Visa facti nar.secundo volum.*

¶Si nouatio non fuerit insinuata, sed interuenerit iuramentum: an suppleatur defectus insinuationis *consi. 203. vol. vers. posset dicere.*

¶Adde Rom.*sing.203.& 721.pone,* Crem. *sing.172.donatio,*post Ias *ad l.2.§.ex his,de verbor.oblig.num.16.* Quid in debito scienter soluto, quo casu est donatio *l.cuius per errorem,* D.*de reg.iur.* An tunc requiratur insinuatio, de qua hic, vide per Ozer. *ad §.his quoque,n.4.Instit. quib. mod. re contr. oblig.* In materia huius legis, vide latissimè per Phil.Port.*libr.1.conclus.40.* & per Iul. Clar. *libr.4.sent.§ donatio,q.51.& seq.*vbi quid in donatione tacita vel præsumpta, quid in libertate simplici, in pacto de non petendo, in donatione reciproca & simplici, & quid in donatione facta ecclesiæ, vel cum iuramento, per eundem *q.17.& 18.*Cur.Sen. *consi 67,per totum,*& ibi in addit.ad eum. Ad hūc textum in prin.Ioan. Crot. *consi.76.num.28.*

¶Ioan.Rober.*lib.1.recep lect.c.26.*Cuiac. *lib.15 obs.cap.22.*Papon.11.*arrest.1.nu 31.& 29.* Roland.à Valle 1.*consi.19.numer.48.*Isidorus *libro 4.*

l.si

l. Si quis argentum. 35.

¶In Gloss. in verbo *Æstimatione, vers. Item an pecuniam creditor cogatur.* Vide Bart. *in* l. 2. §. *Mutui, D. si cer. pet. col. 2.* In eadem lege *in Gloss. in verb. Fundos, vers. Quid ergo subiit*, istam Glos. facit singularem Bald. hic, ad hoc, quod qui promisit annuum reditum frumenti, intelligitur purum & liberum ab omni impensa.

¶§. *fi. Sin autem hoc minimè.* Ad intellectum istius §. vide Ias. *in* §. *personam, ad* 11. *Instit. de actionib.* & vide Decium *in* l. *Senium, supra qui testam fac. poss.* Ang. *in cons.* 105. *aliàs* 154. *col.* 5. *ergo oportet.*

¶Et de materia huius, vide Bart. *in cons* 156. *numero* 11. *vol.* 1.

¶Ad intellectum huius legis in §. pen. vide Imol. *ad* l. *cùm ex causa, D. de re iud.* late Aret. *ad* §. *in personam, versi. aduertas tamen, col.* 4 *instit. de act.* Alexã. *ad* l 2. *col.* 2. *numero* 7. *de leg.* 1. vbi quòd habet locũ, hic textus in donatione causa mortis, vt in ea sufficiat pactũ nudũ & est communis, licet contrarium Imol. *vbi supra*, Soc. *ad d.* l. 22 *n.* 10. *cum seq.* late Fort. Garzi. *ad* l. *iurisgentium, §. quin imò, numer.* 78. *D. de pactis*, Iul. Clar *libro* 4. *sent.* §. *donatio, q.* 14. Pedemon. *decis.* 120. *num.* 5. *&* 14.

¶An in hoc pacto nudo requiratur expressus consensus, vel præsumatur, Dec *ad Rubr. C. de pact. nu.* 4. *& in cons* 345. An hæc decisio habeat locum in donatione tacita & præsumpta, Tiraq. *ad* l. *si vnquam, in vers. donatione largitus, num.* 152. 166 *& seq. C. de reuoc. don.* An habeat locum in pacto de donando, Aretin. *ad dict.* §. *in personam, col.* 4 Rimin. *ad* §. 1. *Instit de dona. num.* 143. Plura in materia huius legis. An, & quando & in quibus casibus procedat: Caccial. *in tract. de pactis q.* 6. *col. pen. & sequen.* Fort. Garz. *ad* l. *iurisgentium, §. quinimò, nu.* 76. *D. de pactis*, Rip. *ad Rubr. D. de verbo. obl. nu.* 24. Hier. Zoannet. *in tract. different. inter ius cano. & ciui. nu.* 97. Bologn. *ad Rub. C. de pact. numero* 41. *& seq.* Viu. l. 1. *comm. opin. in tit. actio. versi. lex si quis argentum.* 14. *opin.* Salic. *ad legem, nu.* 8. *C. de pactis*, Annib. de Cano. *in reper. ad* l. *nemo potest, numero* 133. *&* 240 *D. de legat* 1. Rim. *ad princip. Inst. de don. numero* 267 282. 291. 133. 211. 220. 62. *& ad* §. *eodem tit. num* 145. 147. *&* 150 *cum seq.* Cagn. *ad Rub. C de pactis, num.* 16. Forcat. *in Necyomant. tur. dial.* 69. *nu.* 7. Quod iste textus non habeat locum in donatione remuneratoria, Garzi. *ad d.* §. *quinimo, nu.* 69. Iul. Clar. *d.* §. *donatio, q.* 14.

Forcat. *Necyom. dial.* 63. Cont. *libro* 1. *disput. c.* 12. Molin. *de vsur. q.* 5. *nu* 119.

*Cuiac. *ad* l. 6. *ff. de pact.*

l. si quis. 36.

Donatio excedens summam 500. solidorũ debet insinuari. Adde quindecim limitationes per Rim. *Inst. eod.* §. 1. *numero* 409. *&* 435. & de insinuatione quid sit, vide Soc. Iun *cons.* 67. *numero* 17 *libro* 2. & de ratione cur introducta fuerit insinuatio, vide Guid. Papæ *decis.* 325. & ibi ad fi quod solidus accipitur pro aureo, & Aureus accipitur prout declarat Paul. Castr. *ad* l. *fi. C. communia de leg.* Bell. *consilio* 4 latissime per Phil. Port. *libro* 1. *conclu.* 40. & Moder. ab Aquila *libro* 1. *com concl. in verb. donatio inter viuos.* Insinuatione autem non indiget quod magister militum donat.

l. Verba superflua. 37. & vltima.

Cont. *libro* 1. *disput. c.* 16. Cuiac. *libro* 10. *obs. c.* 37 adde *l.* 65. *D. de verborum significatione, l.* 4. *ff. commodati.*

Titulus 55. De donationibus quæ sub modo, vel conditione, vel certo tempore conficiuntur.

Clar. 4. §. *donatio, q.* 2.

l. si doceas. 1.

De materia, vide Bertran. *con.* 74 *col* 3 *in prima impressione*, & Curt. Iun. *consilio* 34. *numero* 7. Quæro, si donatur aliquid Ecclesiæ cum aliqua conditione vel lege, an si illud non fiat per Ecclesiam donatio reuocetur & res donata reuertatur ad donantem, vide Abb. *in c. verum, de foro compet.* Donans domum Ecclesiæ cum pacto, vt mihi pręstet alimenta, postmodum domus illa chasmate periit, an Ecclesia adhuc teneatur ad præstandum alimenta, vide Bald. *in* l. 1 *supra de iure emphyt.* Et quid si primò vni & deinde alteri donauit ex quo primus donatarius non seruauit pacta? Vide Alex. *in con.* 18. *vol.* 4. Et cui incumbat onus probandi quod donatarius non adimpleuit promissa, & quid si alimẽta præstiterit, Chas. *cons.* 110. *vol.* 1.

¶Et quid si facta est alicui donatio sub duabus conditionibus, an donatarius teneatur probare vtrãque conditionem, Dec. *cons.* 177.

¶Donatio quãdo intelligatur facta ad causam propter aliquod pactũ factum incontinenti per donatarium, vide plura per Sozin. *cons.* 23. *vol.* 2. Couar. *lib.* 1. *var. resol. c.* 4. Donatum sub modo, an vindicari possit, Gloss. hic.

l. Si rerum. 2.

Donatio fieri potest ad tempus certum, vel incertum.

l. Quoties. 3.

Ad intellectum huius legis, vide quando fit donatio alicui, ita vt donatarius teneatur aliquid præstare tertio, an ille tertius habet actionem, Socin. *cons*. 236. & ibi si donatarius transtulit illam rem in alium, an cum illo onere transeat.

¶ Ad hãc legem, vide quæ determinat Dec. *in l. traditionibus, de pactis*. Vbi notabiliter loquitur. Nota textum, quod in contractibus substitutio fieri potest: concordat textus *in l. vt heredibus. ff. de legat. 2.* quem Bald. *in consilio 2 47. in vers. inuestitur, col. 2. in ... vol. 2.* ad hoc allegat. Sed melior est textus hic. Et nota, quod ex tali substitutione acquiritur vtilis actio, substituto contra regulam iuris, quod alteri stipulari & acquirere nemo potest. §. *alteri, Inst. de inutil. stip.* Et quod substitutio in contractibus fieri possit, tradit Paul. in pulchro casu *in cons. 38. 1. incip. si quæritur, vol. 1.* vbi donatio, quo ad primum donatarium, non tamen cessat, quòad substitutos Sed adde, quod in tali substitutione, quæ fit in contractu donationis, dominium acquiratur sine traditione, ad consequenda bona, in quibus fuit substitutus, si illæ res traditæ sibi nunquam fuerint, Dec. post Spec. *in cons. 239. col. pen. vers. nec obstat, si dicatur, & in d. l. in traditionibus, volum. pen. ad fin.*

¶ Et nota, quòd in tali substitutione potest contractus fieri sine stipulatione, Socin. *consi. 125. col. 1. volum. 3.* in aliis autem contractibus requiritur stipulatio: Oldrad. *cons. 100. pro examine*, tamen vnum nota, quod circa dictum Decij *in d. l. traditionibus, &c.* vide Bellam. *cõs. 39. per contrarium dicit*, Forcatulum *Necyoman. dial. 69.*

¶ Ex pacto celebrato inter donantem, & donatarium, acquiritur vtilis actio, sequenti secundo donatario sine aliqua successione. Vide Crau. *consilio 25. numero 1*. Socin. Iun. *ad l. ita stipulatus, numero 247. & secundum nouiss. impress. numero 164. ff. de verborum obligatio*, Abb. *ad cap. in præsentia, numero 24. de probatio.* Forcatul. *in Necyom. iur. dial. 63. numero 2.* Didac. *in tract. varia. resolut. libro 1. cap. 14. numero 2.* Speciale autem est in contractu donationum, vt alteri per alterum quæratur actio.

l. Perfecta donatio. 4.

Amplia hanc legem procedere etiam in principe. Nam sicut non potest reuocare donationem perfectam, ita etiam non potest aliquod onus imponere, Bald. *consilio 277. vol. 3. in antiquis*, & ad hanc legem, vide Socinum *consilio 66. volum. 1. in vlt. dub.* Bald. *in l. fin. de senatoribus*, Ioan. Lup. *in repet. Rub. de donat. inter virum & vxor. fol. 43. colum. 3.* qui meminit d. cons. Bal. adde Dec. *in l. fin. in 1. colum. de pact.* perfecta donatio conditiones non capit inuito donatario.

l. Siquid mater. 5.

Res donata ad similitudinem legati vindicatur.

Titul. 56. De reuocandis donat.

Harmenopulus *libro 3. tit. 2.* Clarus *4. senten. §. donatio, q. 21.*

l. Etsi perfectis. 1.

Nota istam legem, vers. & pleno iure quid importet, Lud. Rom. *cons. 206.* Et Bal. *con. 191. in fin. & in cons. 32.* & Alexand. *cons. 211. 2. colum. volum. 2.*

¶ Quid si donauit cum pleno iure, vel si donauit omnia iura & actiones vtiles & directas, Decius *consilio 192.* Donatum autem liberto propter ingratitudinem reuocari potest.

l. si apud. 2.

Facit hic l. 39. *supra de transaction. & l. 3. infra eodem.*

l. Possessionem. 3.

Pro intellectu huius legis, iunge *l. 2. supra eodem.*

l. Cum profitearis. 4.

Bened. Cap. *in regul. conclus. 23.* Pilæus *q. 127.* Cuiac. *lib. 9. obser. c. 37. §. 2. Instit. de donation. l. 30 supra de transact.*

l. Si donationem. 5.

Iunge hic l. 12. *supra de rei vind. & l. 3. supra de resc. vend.*

l. Velles necne. 6.

Absentia aduocati, an vitiet sententiam, vide l. 4. *supra de pæn.*

l. His solis. 7.

Cuiacius *libro 4 obs. cap. 19.* Nota autem hic minus esse secundas cõtrahere nuptias, quàm viuere inhonestè.

Auth. Quod mater.

In hac Auth. continentur exceptiones legis superioris.

l. si vnquam. 8.

Pro ampliatione & intellectu istius legis. vide pulchra, quę notantur per Dec. *in l. 1. in*

2. &

2.& 3.col.*supra de pactis*, & ibid. Socin. *in pen. & fin.col.num.37.de condit.& demonst.*

*¶An renuntiare liceat huic constitutioni vide Fachineum *Controuersiarum iuris libro 3 cap.84.*

¶An beneficio istius legis possit renunciari, vide Ioan.de Anol. *in caut.73.* & Bart. *in l. Titio Seia, §. Imperator, ff. de legat.1.* pro limitatione, vide Corset *in sing. in verbo donatio.*

Dispositio istius textus non habet locum in filiis adoptiuis. Ita Dec. *in l.generaliter, in 6.col.sup.de instit.& subst.*

¶Sed si fuerunt adoptati cum voluntate donatarij, quid iuris, vide Socin. *in l.si cognatus, col.9. de reb.cred.vel dub.*

¶Donatio reuocata ex superuenientia liberorum an cõfirmetur, si in continẽti ipsi filij moriuntur, vide Bartol. *in l. Titia, La 2. § Imperator, de legat.* vbi plura dicit notabilia pro intellectu istius legis.

*¶Vtrum hæc lex locum habeat extra illã speciem patroni donantis liberto consule Fachineum *Controuersiarum iuris lib.3.c.85.*

¶Donatio omnium bonorum vel maioris partis, facta per partem non habẽtem liberos nato posthumo, ipso iure reuocatur, nisi probaretur, quod donator cogitauerit de liberis, quoniam hęc lex tunc nunquam locum habet, vt per Bart. *in d.l.Titia, §. Imperator, in 3.col. de legat.2.* & Soc. *in l. in princ. solut. matrim.* Idem dicitur etiam in donatione facta ob causam, quia tunc non habet locum hæc lex, vt per communiter Scribentes hic, & per Bar. vbi supr. & hæc faciunt pro sorore dotata a fratre, quæ accepta dote renũciauit omnibus bonis, paternis & maternis, si postea filios procreasset, hæc donatio, seu repudiatio non reuocatur, quia videtur ob causã dotis à fratre datæ facta, vt per Doct. hic. Ratio est, quia hęc donatio vel renũciatio fuit facta in contractu matrimonij, qui per successionem filij non reuocatur, quia videtur de ipsis cogitasse, vt plenè per Bart *in d.l.2.in princ.in 4.notab. soluto matrimonio,* & Dec. *in lege 1. in 3. columna. supr. de pactis* quem videas.

*¶An hæc lex locum habeat in donatione ecclesiæ facta tradit Fachineus *Controuers. iuris lib.3.c.86.*

¶An possit renunciari *d.l.si vnquam*, vide Ias. *in l.gen.sup.de pactis.*

¶Donatio remuneratoria seu propter merita an reuocetur propter ingratitudinem, glos.sing. *in l.si pater, §.fin.ff.de donat.* Bal. *in l. si cum mihi de dolo.*

*Fachineus *Controuersiarum iuris libro 3. capite 89.*

¶Hanc legem limita non procedere in filio legitimato, non citato donatario. Et hoc si tempore donationis donator haberet filiũ naturalem & posteà legitimauerit, secus si non haberet, quia tunc præiudicaret legitimatio ipsi donatario, & non citato, & ratio est, quia non videtur de illis donator cogitasse. Ita Soc. *in l.Gallus, §. & quid si tantum, penult.col.vers.3.in correlatiuum, de lib.& posth.* vide Dec. *in l.posthumo, in addit.1, de bon.poss. contra tab.*

¶Dispositio huius legis non habet locum in donatione remuneratoria. Ita Ias. *in l.si non sortem, § libertus, in 5.col.de cond.indeb.& in cons.171.col.3.volum.4.* vbi etiam multa de materia huius legis per tot. *cons.154. num.2. volum.2.*

*An hæc lex locum habeat, cum donans tempore donationis liberos habebat si deinde alios suscepit. Declarat Fachineus *Controuersiarum iuris lib.3.c.87.*

¶Et de materia huius legis, vide Ias. *in d. cons.171.vol.4.* vbi an hæc lex habeat locũ in donatione causa mortis facta per patrem filiæ & dicit, quod non. Secus verò si fiat ab extraneo, vt per eundem Ias. *cons.125. vol.1.* vbi etiam an donatio viri cum renunciatione expressa huius legis reuocetur per subsequentiam liberorum, & dicit, quod non. Et an veniant fructus, etiam in reuocatione donationis, cùm hic dicatur totum, vide *gloss. in l.generaliter, §.proinde, vers.ex alia qua causa, de fideicommiss. libert.* secus in donatione causa mortis, quia etiam fructus restituuntur, si ipsa reuocatur *l.cum quis, D.de cond.ob caus.*

¶Et de materia huius legis, vide Francisc. Nicol. *allegat.20* & per Ro. *in cons.269.& 26.* & Dec. *in cons.581.* Corn. *cons.4.vol.3.* Ias. *in l. 1.C.de pactis, nu.7.* Paris. *cons.12.num.76.vol.1.* Dec. *cons.240.in fi.*

¶Et de materia huius legis, an donatio causa mortis reuocetur per superuenientiam liberorum, vide Corn. *cons.244.*

*¶Vtrum hæc lex locum sibi vindicet in re donata particulari, vel in parte bonorum modici momenti donata exponit Fachineus *controuer.iuris lib.3.cap.86.*

¶In filiis adoptiuis non habet locum hæc lex, Paul. *cons.434.respondeo per ordinem, col.7.* Aymon. *cons.151.* dicit, quod reuocatur, per filij susceptionem, & non reconualescit per eiusdem mortem.

¶Ista lex est canonizata 17.q.4. *ca.quicunque*, & de intellectu istius legis, vide Bart. *in l.Titia, §.Imperator, de leg.1.* & per Ias. *in l.1.supra de pactis*, Aret *consilio 33.in prin.*

¶Et an ista lex habeat locum, quando fuit facta donatio ecclesiæ, vide in Authen. *si qua mulier, supra de sacrosanctis eccles.* & ibi per Bart. & Ias.

¶Donatio ob superuenientiam liberorum

reuocatur. In materia ad hanc legem tradita hic per Tiraq. latissimè vltra eum Alc. *reg.1.præsumpt.13.* Soc.*cons.39.lib.3.* Paleot.*de not. & spur* c.34. Rim. *Instit.de donat.in prin. numero* 205.*&* 358. Ioan.Diaz. *reg* 213 Socin. Iun.*consilio* 12*. lib.*1 numero* 207.*& 237.consilio* 12.*numero* 4?. Didac.*lib.1.variarum resolutio.*c.19.Zucc.*ad* l.1.*C.de pact.numero* 42.45. *& sequen* vbi Francisc.Curt.*numero* 13.*& sequent.*Socin.Iun.*consilio 52 numero* 5.*volum.*1. *& consilio* 50.*numero* 20.*lib* 2.*& cons.67.num.* 9.*&* 54 *& cons.79.numero* 24. *cum plurib.seq. & cons.137.numero* 2.*&* 3.*lib.*2.Ant.Rub.*ad* l. *Titia Seio*, §.*Imperator,de leg.*2. *numero* 42.*& sequent.* Dec *cons.20.numero* 1.*&* 2.Gozad.*ad cons* 80.*numero* 16.17.18. Dec.*consilio* 399. Pro declaratione. Curt.Iun.*consi.56 numero* 8.

¶ An hæc lex habeat locum in donatione bonorum feud. vel emphyteoti. post Tiraq. hic,*in verb.bono, ad fi.*vide Ari.Pinel.*in repet. ad Rub.C.de bon.mater. prima parte, fol.16.nu.* 20.*& fol.*18.*numero* 23. In materia huius legis,vide Phil. Pere. *nouis.lib.1.suarum conclu. cond.*35. Moder.ab Aquila *lib.commu.opin.in verb.donatio,76.opin.* eleganter per Iul.Clar. *lib.4.*s*ent.*§.*donatio, q* 22.*& seq.* Et quod non procedat dispositio huius legis quando donator expressè dixit nolle reuocare ob superuenientiam liberorum, Natta *cons.125.n.* 1 latè in materia per Soc. *cons.147. vol.*1.remissiuè Ioan. Crot. *cons.65. numero*,& Zoares *in thesauro recep: sentent.sub litera l.numero*151. Et quòd non habet locum quando renuntiatur iuri quærendo sine vlla spe certa Roland. à Valle, *de lucr.dot.q.39 numero* 25. *& q 97.numero* 6. & quod hęc dispositio nō comprehendat donationem causa mortis, Cachera *decis* 120. *nu.*6. *&* 10. *& decis.*121.

*An hæc lex locū habeat,si nati sint liberi, & ante parentem vita functi.exponit Fachineus *contr.iuris lib.3.c.90.*

¶Hanc legem Ripa & Tiraquell.repet.vide Couarru. *lib.1.variar.lectio.c.*19 Molin.*in tract.de donat.fact. vel confir. in contractu matrimonij,*Vallam *de rebus dubiis,tract.*2. Corras *epist.quar.c.*30. Guterium 1. *part.resolut.*c.9.Rainald. Corsum *lib.2.indag.c.*26.Harmenop *lib.3.tit.2.can.vlt.*17.*q.*4. Cuiac.*lib.*17.*obser.c.*33.Clar.4.*sentent.*§.*donatio,q.*13.

*Antonius Fab.*lib.7 coniect.c.14.*

l. Donationes.9.

Donationes in emancipatos liberos collatæ non reuocantur.

l.Generaliter.10. & vlt.

* Nota benè hic gloss. Quia ista lex finalis habet locum in donatione, quæ fit ex mera liberalitate,sed si fieret ob merita, & sic ob causam,non habet ista lex locum,vide Abb. *in c.fi.extra eodem.*Decium.*cons.*20.

¶An possit fieri per pactum quòd donatio prætextu ingratitudinis vel feudum propter vasalli feloniam non possit reuocari, vide per Baldum & Iason.*in lege fin.in 4. col. supra de pact.*

¶Ad eandem legem finalem in materia, adde quod si maritus non accusauerit vxorem de adulterio, hæres si conuenitur pro dotis restitutione non poterit de adulterio commisso excipere, per hunc textū *& lege omnino,*§. *de inoff.testam.* ita Bart. *in rei iud.*§. *Nouū soluto matri.*Spec.*in tit.de donationibus,* §.*quod si mulier*, Bald.*cons.*132.*vel 732. incip. petens de firmo, volumine*5. Et non solum non potest excipere, imò fortius nec agere, vt ibi per Bald. Et adde quod si dominus offensus à vasallo, quousq.vixerit quæstionem non fecerit videtur eam remisisse per hunc textum *& d.l.omnino*,& sic ad hæredes non trāsit pœna priuationis L.*eius qui atlati nem*, & ibi Bart. D.*de iure fisci*, & per eundē *in d.l.rei iudic.*§.*nouum,sol.matr.*Quod verum si eo tempore,dominus sciebat,secus si ignorabat, quia ignorans remittere non censetur l.*ex maleficijs*, §.*longe minus,de act. & oblig.*Paul *cons.46. vol.2.Viso.& examinato puncto.*In eadē l.§.hoc autem. Nota ex hoc §.quod si donator in vita sua non reuocauit donationem, hæredem eius reuocare non posse, & sic ius reuocandi non transit ad hæredem,ita Afflict.*decis.3.in 5.vol.*

¶Sed quid si donator non reuocauit in vita sua talem donationem, quam propter ingratitudinem reuocare poterat: sed in vita sua dixit & declarauit coram testibus, quod volebat eam reuocare, quod nō fecit morte præuentus,an eius hæres petere possit eam reuocari? vide decis. Delph.214.vbi etiam ponit,an reuocatio de qua *in l.si unquā,sup.eo.*trāseat ad hæredes,quod si nescierit iniuriam vel damnum passum, an hęredes possunt agere. Quid *in dicta lege Rei vēd.* § 1.*soluto matrimonio.*

¶Primò. Ingratitudo futura remitti non potest,& quod in instrumento donationis dictum sit,quod propter futuram ingratitudinem non possit reuocari,& ratio est, quia pręstatur occasio delinquendi. Secundò, in eadem l.*in gloss.in verb.Iniuriatur,in fine.*Donatio ob causam propter ingratitudinem nō reuocatur:vt per Aretiū *in*§.*si quis,in* 2. *col.Instit. de action.& per cap.decis.121.numero* 151. Tertiò limitatur tamen propter iuramentum, vt per Dec. *in l.fi.col.6.C.de pactis.*

¶Quartò gloss.in verb.*voluerit,*adde Bald. Ioan.& Christ.*Instit.de cap.dim.*§.*maxima*,& Iason.

Iason *in prelud.feud.3. Clar.a. versi.tene quod proximi.*

¶ Vide Rip. & alios hic, Corn. *consilio* 126. *& 15.libro primo.* Ioan.And. *ad c.vlt. extra de dona.* Cottam *in memor. in verbo dona io perfecta*, Moder. *ab Aquila, libro 1.commu.conclu. in verbo, donatio ex quinque*, Iul.Clar. *libro 4. sent.§.donatio, quest.21.*

¶ Ad hanc legem ex professo Ripa: obiter verò nonnulla Ioan.Guter. *d.parte 1.cap.10.* Harmen. *libro 3.tit.2.in fine*, adde l.1. *&* l.7.§. *eodem tit.*

Titulus 57. De donationibus causa mortis.

Harmenopul. *libro 3.tit.1.* Paulus 3.*sent.*70. Clarus 4.*sent.§.donatio, quaest.* 4.6.7. Grass.*in libro sententiarum, §.donatio.*

¶ An dominium reuocetur causa mortis per hæredes. Institution. Bertrand.*cons.*159. *vol.3 in nouis*, & Guid.Pap. *consilio* 60. *volum. 1.numero* 2.vide §.1.*Inst.de donation.* & iunge *Nou.*87.

l.Si donatione.1.

In gloss. *verbi actio, vers.sed quaeritur.* Adde Doct. *in l generaliter, in 4.col.sup.de Institut. & sub.ttt.* Cuiacius *libro* 20.*ob.cap.*1.

l Intestata.2.

Cuiacius *libro* 20.*obser.cap.6.*Ripen.*ad* l.1. D.*quod legator.*

l.Nec fratris.3.

Cuiacius *d.libro* 20.*d.cap.*6.cui adstipulatur l.39 *supra de dona.*

l.Cum de mortis.

Ad materiam & limitationem huius legis, vide Paulum *in l.Auunculo, de donation.causa mortis*, & Iason. *in l.si quis agere, supra de Codicillis, in 4.col.*

¶ Ad declarationem & intellectum huius legis, vide Hannib. de Cano. *ad l.post contractum, D.de donat.numero* 220.Riminal. *ad princip.inst.de donat.numero* 682.Soc.Iun. *ad l.sciendum, numero* 33.*D.de leg.*1.vide in hunc locum Cuiac. *libro* 10.*obseruat.cap.*28.vbi probat donationes causa mortis capi ad instar legatorum.

Tit.58. De infirmandis pœnis cœlibatus, & orbitatis, & de decimariis sublatis.

Marcus Vertranius *de iur.lib.c.*14.Vlpian. *tit.*13.*de cœlibe orbo & solitario patre, &* 15.*tit. de decimis.*

l.Qui iure.1.

Legem Iuliam & Papiam hic intelligit, vide l.11.D.*de vulgar.*

l.Inter virum.2.& vlt.

Alciat. *libro 3.dispunct. c.3.* vide Vlpianum 16.§.1.*adde tit.prox.*1.

Tit.59. De iure liberorum.

De iure liberorum scripsit librum singularem Marcus Vertranius. Vlpia.16.§.1.*vers. si ius liberorum.*

l.Nemo posthac.1.

Duarenus *libro 1.anniuers.c.*40. Robert.*lib.* 4.*sent.cap.*14. Ius liberorum hodie omnibus concessum.

l.illam.2.& vlt.

Marcus Vertranius *d tract. cap.*28. Paulus 4 *sent.*4.§.*vlt. &* §.4 *Inst.de SC.Tert.*

CODICIS LIBER nonus.

De his qui accusare non possunt.

Titulus primus.

VIDE Clarum 5.*sententiarum*,§.*vlt.q.*14.

l.Prius.1.

Cuiacius *libro* 20.*obs.c.7.l.5.D. de pub.iud.l.9.infra de accus.*

l.Si cautiones.2.

Cuiacius apud Paulum 5.*senten.*12.§.4.*l.*22. *D.de his qua vt.*

l.Qui crimen.3.

Clarus 5.*sententiarum*,§.*vlt.q.*18. *in prin.*l.7. *D.de accusat.*

l.Vxor tua.4.

Coniunge hanc cum lege sequenti.

l.Senatusconsulto.5.

Clarus *d.§.vlt.quaest.*14.*vers.praeterea*, l.2.*ff. de accusat.*

l. Accusationem. 6.

Qui ab accusatione destitit expressè, repe tere non potest.

l. Si eaque. 7.

Accusationes etiam tacitè remittũtur l. 6. *supra eodem tit.*

l. Non prohibentur. 8.

Clarus 5. *sententiarũ, §. vltimo, quæst.* 14. *versiculo quæro.*

l. Non ignorat. 9.

An & quomodo teneatur incendiarius, vide hic D. Gothof.

l. Si crimen. 10.

Hæc constitutio non ita commodè respondet huic titulo.

l. Data opera. 11.

Paul. *in* l. *decuriones. C. de infam.* refert se habuisse q. de facto quod stante statuto quod occidens alium occidatur. Quidã proiiciens lapidem non animo occidendi occidit: tamen illum dicit seipsum liberasse à pœna capitali; sed cum magno labore, propterea eum liberauit: quia ostendit Bal. *in ista* l. *data opera, in fin. & in cons.* 144. *eodẽ volum. incip.* post reditum consilium.* optimè Cynus hic.

¶ Adde in simili Signor. de Homod. *cons.* 27. *statuto ciuitatis cauetur, col. pe.* & in fortiori simili Nellum. de S. Gemino *in tract.* Bãnito *in 2. parte secundi temporis, q.* 37. Facit hic l. 3. C. *Th. de accusat.*

l. De crimine. 12.

Plaza *lib.* 1. *miscell. crimin.* c. 4. An exigatur hodie subscriptio, vide l. 3. *supra eod.*

l. Si magnum. 13.

Quid in sorore dicas idem, & multo fortius, vt dicit Ias. l. *tres frat. de pact.* Frater fratrem vel sororem de crimine capitali non accusat.

l. Propter. 14.

Filius de facto matris quæri potest l. 11. §. 1. *D. de accusat.*

l. Criminis accusationem. 15.

Infans accusare non potest, nisi suam suorumque iniuriam exequatur.

l. Cum rationibus. 16.

Cuiac. *lib.* 6. *obs.* c. 12.

l. Iniquum. 17.

Alumnus educatorem accusare non potest.

l. Si sororem. 18.

Facit hic l. 13. *supra eodem tit.*

l. Neganda. 19.

Harmenopulus *libro* 6. *tit.* 12. l. *vlt. infra de delation.*

l. Si quis ex. 20.

Iunge l. 7. *infra de falsis.*

l. Si liberti. 21.

Concordat l. 38. §. 9. D. *de adult.*

Tit. 2. De accusationibus & inscriptionibus.

Rebuffus *in proœm. constit. gloss.* 5. *num.* 105.

l. Eos qui. 1.

Ad materiam istius legis, vide quæ de amotione terminorum loquitur, plene per Abb. *in c. ex literis, de probat.* Paul. *lib.* 5. *sent. tit.* 12. §. 2. & 1. *sent.* 16. §. *vnic.*

l. Si cuidam. 2.

Seruus à domino defendi potest l. 9. D. *de pœnis.*

l. Reos. 3.

Simoniæ crimen est, crimen publicum, ita Bald. *in Rubr. C. qui accusare poss. in 4. column. in pen.* Bart. *in* l. 1. §. *huius studij*, D. *de iust. & iur.* Adde, quod quando Ecclesia offenditur, est crimen publicũ d. l. *si quis in hac*, & ibi Bart. *Cod. de episcop. & cleric.* Ioann. Robert. *libro* 3. *sententiarum iur.* c. 3. Brisson. *libro* 4. *select.* c. 7. Cuiac. *lib.* 20. *obseruat.* c. 20. Clar. 3. *sentent.* §. *vlt. quæst.* 32.

*Fachineus *controuersiarum iuris lib.* 1. c. 24.

l. Si accusatoribus. 4.

Duarenus *libro* 1. *disput.* c. 19. Sarmientus *lib.* 1. *select.* c. 4. Clarus 5. *sentent.* §. *vlt. quæst.* 13. *in principio.*

¶ Vbi Gloss. in verb. *eundem*, est singularis, quod si est nulla, annullatur processus & sententia, ita per Felyn. *c. quando cont. in gloss. sup. verb. citationis, ext. de probat.*

l. Non ideo minus. 5.

In Gloss. in verb. *quia dicat.* Ad istam Gloss. vide Bal. hic Ang. *in tract. malef. vers.* Sempronium *mandatorem, in vers. & benè nota fol.* 40. *col* 4. Hypp. *in rep.* l. *is qui cum telo, nu.* 74. vbi Assasinus tenetur nominare mandatorem, socios criminis, & Ias. *in cons.* 22. *vol.* 1. Clar. 5. *sentent.* §. *vlt. quæst.* 60. *vers. solet, & vers. quarto modo.*

l. Absentem. 6.

Clarus 5. *sent.* §. *vlt. quæst.* 44. *vers. saluo*

l. Ea quidem. 7.

¶ Denũciãtibus regulariter de iure, nõ creditur, siue etiã sint de publico electi, Cyn. *in* l. *ista*, etiã Bar. *in* l. *Diuus*, *ff. de custo. reor.* & per

per Gloss. & Bart *in l.1.§.quod est, de off praesid. & in l curiosi, C. de decurionibus, libro 10.* plenè per Canoniz. *in cap. praeterea. extr. de testibus cogend.* vbi ponunt plures fallentias, & Fely *in cap. omnium negotio, in prin. extr. de testibus*, vide quatuor fallentias Soz. *in reg.122. incip. denunciantibus*, Ægidium Bossium *titulo quomodo procedatur in crimine*. Notoria Galli appellant *informations*.

l.Si quis se.8.

Apud præsidem non apud stationarios libellus accusationis proponendus.

l.Qui de crimine.9.

In Glos. *in ver plurima, vers. quod si aliquem.* Notatur ex ista Gl quòd si aliquis percusserit aliquem, non tenetur duplici pœna & pœna portationis armorum, & de occiso, si mortuus fuerit, sed tenetur tantùm de occiso, ita singulariter dixit Ioan de Arnol. *dial.4*. Diuersa delicta vnius hominis diuersis hominibus possunt deferri.

l.Qui explicandi.10.

Duarenus *d. libro 1.c.25.* Robert. *libro 3. sent. num.c.25.* & Menoch. *de arbit. iud. cas.344.* Paulus *libro 5. sent. tit.25.§.vlt.*

l.si quis homicidij.11.

Duarenus *libro 2. disput. c.12.* Cuiac. *libro 1. obs. cap.15.* Contius *libro 1. disput. c.15.* Clarus *5. sent.§.vlt.q.15. versi. item quaero.*

l.Factum sponte. 12.

Hac de re vide *tit. de bonis eorum qui sibi mortem.*

l.Si quis seruos.13.

De subscriptione, vide l.3 §. *qui accusare.*

l.Singuli.14.

Cuiacius *d libro 1.c.33.*

l.Tunc conuenit.15.

Menochius *libro 1. de arbit. iud. q.78. & 80.* facit *auth. hoc ius supra de procurat.*

l.In causis.16.

Hodie non habet locum in scripto, & pœna talionis, ita Spec. *in tit. de accus. & l. pen. §. ad crimen, in 2. col. de pub. iud.* & Ang. *in l. liberorum, §. sed.* Gloss. in verb. *secretarium. versic. erit ergo forma libelli, forma in criminalibus*, adde Spec. *in tit. de libell. concept.§.1. in princip.* & Bartol. *in l. libellorum. de accus.* forma in ciuilibus. Gloss. optima. Auth. *de exhibendis reis, colum.§. in verb. libello*, Cuiacius *d. libro 1.c 20.* Quid autem sit secretarium, vide hic D. Gothof.

l.Accusationis.17.& vlt.

Vide Alexand. *cons 11.1 col. vol.1.* & Bald. *con. 222. vol.3.* vbi qua pœna puniatur faciens capi aliquem iniustè & *cons.267. vol.5.* vbi qua pœna puniatur vir accusans vxorem iniustè, & per Iacobum *in l. Scio quidem, numero 9. de testibus*, & de hac materia, vide omninò Sozinum, *cons.118. columna 5. volum.1.* Roland. à Valle *1. consilio 16. nu.7. & 17. & cons.73. nu.1. & 20.* Clar. *5. sent.§. vlt. q.21. vers. dictum socij*, Papo. *22. arrest.13. numero 2. & 3.*

¶ Et qualiter puniatur diffamans aliquem aliquo delicto, vel dicens verba iniuriosa, propter quæ oritur inter virum & vxorem discordia, vide Bal. *cons.431. vol.1. incip. esse delictum*, & vide *q. Tholosanam,7.* & ibi bonam Glossam, Iacob. *in l. eum quem, in fi. de iud. & in l. testium, §. item Diuus, de testibus*, vide omninò Bald. *consi.62. vol.3.* Hyppol. *consi.19. nu.40.* Et adde Bald. *in l.2. C. de calum.*

¶ In ea lege, in verbo *impunitam fore.* Accusans aliquem de crimine, quòd si probaretur, puniẽdus esset pœna vltimi supplicij, si hoc crimen non probat, debet puniri ea pœna, qua puniretur accusatus si probaret, vt hic, & *supra l. non ignorat, de fruct. & lit. expe.* concordat cum hac constitutione regni pœnam calumniæ.

¶ In eadem lege, in verbo *nemo confessus*, de se in tormentis non debet torqueri, nec debet eius testificationi credi cõtra alium, nec de altera aliena conscientia interrogari debet, nisi in eo qui pecuniam adulterauit, *vt in l.1 in fin. de fals. monet.* vel de crimine assasinij, vt per Aret. *in tract. malefic. versic. Sempronium.*

¶ In eadem lege *in Glo. fin. in prima* licet in istis casibus iudex posset interrogare delinquentem, vt hic, tamen dictum illius non facit iudicium ad torturã contra socios nominatos, nisi sint alia iudicia. Mathes. *in cons. danda clandestina, col. fi. nu.34. ibi supr. vol. & vltimo quaero*, vbi de intellectu istius Glossę Hyp. *sing.209. & 109. nu.16. & 14. cons. nu.23.* vbi licet socius criminis admittatur cõtra sociũ, nominatim tamẽ, hoc intelligere debemus quando socius qui eum nominat, non est infamis ex aliis delictis, quia tũc dicitur quod ipsius socij infamis, non facit iudiciũ contra socium nominatum, & hoc eo magis procedit quando socius nominatus esset bonę vitæ, famę cõditionis, Alex. *in cons.69. nu.34. & 13. col.3.* vbi vltrà confessionẽ socij requiritur alia præsumptio cõtra nominatum. & de hac materia, vide quę notantur à Ioan. de amicis *con.27.* & nota quod licet nõ faciat indicium dictum socij cõtra nominatum, vt supra, tamen potest inquiri contra nominatũ, Ang. *in tract. malef. fol.3. ibi in crimine haeresis.*

¶ Et de hac Glossa, vide Hyp. *in rep.§. Diuus Antonius, in 2. col. de quaest.* vbi quæ sint crimina, super quibus possint interrogari socij.

¶In *d. l. accusationes*, §. *nem.* ibi *cum veteris* & iuncta Glossa, in verbo *conscientia*, regulę hic positæ, adde bonum textum *in c. veniens, col.* 1. *extra de testam.* Limita, vt per Socinum *regul.* 312. *incip. testes socius est, reg.* 425. Item limita nisi possit probari aliter quàm per socios, *cap. fi. & 16. Doct. extra de testibus agend.* vbi de materia, vide Abb. & alios *in c. 1. extra de confess.* Corras. *epist. quæst. c.* 13. latissimè Antonius Correa. *ad lib. tit.* 1. *ordinatio Lusitaniæ.* Hic addendum est socio criminis accusati fidem non haberi nisi iurato.

Titulus 3. De exhibendis & transmittendis reis.

Vide *C. Th. lib. 9. tit. 2.*

l. Si miles. 1.

Pro intellectu huius legis, vide l. 6. *supr. de iurisd. omn. iud.*

l. Nullus. 2.

Cuiacius *libro 3. obser. cap.* 14. Bossius *de captura, numero* 34. Clarus 5. *sentent.* §. *vlt. quæst.* 18. *vers. quando.*

l. Neminem. 3. & vlt.

Nota, quod non debet nuntius aliquem in iudicio citare, nisi ex mandato iudicis. Adde Alexand. *supra in reb. de edendo.* & Iason *in* §. *in* 2. *col. Inst. de actionibus.* An autem in dubio præsumatur mandatum interuenisse, si referatur nuncium citasse post Bald. hic, vide *in l. sciendum, de verb. oblig.* de ista materia citationum, vide per Bart. *in extrauag. ad reciPiendum & reprimẽdum, in verb. qui nuncium,* & per Aretin. *in* §. *quadrupli, Inst. de action.* Bart. *in l. 4. §. prætor. ff. de damno infecto.* Exceptiones tamen huius legis, vide hic apud Accursium.

Tit. 4. De custodia reorum.

Ægidius Bossius *in tractatu de carcer.* Hæc autem est pars Tituli Tertij libri 48. Pandectarum.

l. In quacunque. 1.

§. *Interea, in verb. sub sua custodia.* Qualiter accipiantur ista verba, vltra legem istam, vide *l. diuus. ff. eodem tit.* Alexand. *in l. si vt certo,* §. *custodia. ff. commod.* Petr. Greg. 31. *syntag.* 33. *numero* 10.

l. Si quis. 2.

Freni temperies iudicibus seueris iniicitur.

l. Quoniam. 3.

Quod dictio *postmodum*, denotet longum tempus & interuallum ex isto textu solerti ingenij, Bartol. ponderauit *in l. 1. §. diuus, ff de quæst.* vbi dicit. Nota, quòd si confessus delictum in tormentis ratificat ad banchum Curiæ, illa ratificatio est nullius momenti, ex quo est facta continenti. Debet enim fieri ex longo interuallo, & addunt hunc textum in verbo postmodum. Adduci etiam posset Gloss. *in l. pacta conuenta, ff. de contrah. empt.* quæ Gloss. voluit quod ista dictio *postmodum* denotet longum interuallum. Ræuard. *lib. 4. variorum, c.* 10.

Auth. Hodie nouo iure.

Adde Dec. *in l. fœmina, nu.* 78. *de reg. iur.* & Ioan. de Arnol. *in comment.* 170. Et quòd mulier pro debito ciuili carcerari non debeat, de Hypp. de Mars. *in sua practica criminal. in* §. *attingam, in pen. col. num.* 69. & hoc procedit etiam, quando nõ habet bona in quibus fieri posset executio contra eam. Ita *in decis. Delphin.* 256. vbi etiam dicitur: Quod si mulier citata in iudicio est prægnans, non tenetur cõparere. Quòd si mulier nũciat omni legum auxilio, vtrum possit pro debito carcerari, vide Mathes. *in notabil. num.* 109.

¶Mulier pro debito ciuili nõ potest in carcere detineri. Limita & declara, vt per Ias. *ad l. ad egregias, n.* 9 *ff. de iur. iuran. & ad l. plerique, num.* 34 *ff. de in ius vocan.* Balb. *decis.* 393. Hypp. *sing.* 248. *conditio. & sing.* 279. Franc. *ad c. mulieres, de iud. lib.* 6. Socin. *in reg.* 229 2. Fal. *decis. in reg. fœmina, num.* 72. *ff. de reg. iur.* Alex. *in apost. ad Bart. ad auth. Matri, & Auia, C. quando mulier tut. offi. fung. pot. can definiuit,* 17. *q.* 4.

l. Ad commentariensem. 4.

Ad istam legem quæ de custode carceris loquitur. Adde quòd ille qui fugere finit custoditum, tenetur eadem pœna, & nota hic Salycet. per istum textum, Menoch. *de arbit. iud. casu* 302. & 304.

¶Ista lex hodie in regno videtur correcta, per custoditionem regni, vbi dicitur, quòd ita demum punitur eadem pœna, quãdo dolosè versatur in custodiendo, aliàs punitur pœna publicationis, & debet carcerari per annum, & istam constitutionem legum Moder. Neap. in vna constit. Castellan.

¶Adde Thomam Grammat. *nu.* 29. *per totum,* Parid. de Puteol. *in tract. Synd. in vers. inc. p. incarceratus, C. an si plures, chart.* 30. Clar. 5. *sent.* §. *vlt. q.* 2. *vers. tertio autem, vers. fuga.* vide Bossium *c. 4. de commentariensi.* & Clar. *d. loco.*

l. De.

l.De his.5.

Cuiac.*cap.*10.*de præscription.*

l.Neminem.6.& vlt.

Cuiacius *lib.*20.*obs.cap.*13.*l.*7. §.14.*supra de accusationibus.*

Tit.5.De priuatis carceribus.

In materia priuati carceris, vide vnum c. Regis Roberti 18.de eo qui detinuit domesticos suos ad inueniendum furtum factum in domo & deciditur, quòd nō est culpa domini familiæ. Et quod de parte qui tenet filium incarceratum, vide Felin.*in c.cùm contingat, in fin.de foro compet.*

¶Pœna priuati carceris habet locum, nedum quando positus fuit in aliquo loco cum clausura, sed etiam si fuit legatus sine clausura, vt per Bald. *in l.si quis in graui, §.subenitur ad S.C.Syl.*& vide Ang.hic, quem refert Dec. *in consilio.*10.

¶De materia priuati carceris,&eius pœna, plenè hic Lucas de Penna. *in l.* 1 *de cohor. & prin.*Corn.*lib.*12.*in prim. & 2 col.*Dec.*in cons.* 100.3.*col.in prin.* & vide omninò Cors.*in repertorio ad Abb.in lit.C.*& Hypp.*cons.*135.*num.* 16.*cum seq.*

¶In hac ipsa lege, in vers.*cognitio huiusmodi.* Nota hunc textum de recipiēte malefactorem in domum suam post maleficium peractum, quòd non prius delinquit, quā qui tale crimen commisit *l.*1.*C.de his qui latro, & in l.*1.*ff.de recept.*&ita debet articulari &probari, aliàs nō posset condēnari. Ita Bart.*in l omnes, per illum text.Co.de agric.& cens.* quia sciētia non præsumitur in dubio, & ideo stante statuto de dante opē Bannito, dicitur articulari, & probari qualiter sciebāt illū esse bānitum, quod nota, quia si requiritur cōtra receptionem formidati, id est banniti, & vocātur ad pœnam soluendam, & excipiant de ignorantia dictæ formidicationis &petat sibi iuramentum deferri ad suam innocentiam probandam, afferens ignorantiam, quę proprio iuramēto probari poterit per Glos.ordinariam.*in reg.præsumitur, de reg.iur.in* 6.Nisi quando esset notorium, in loco quo erat exbannitus, puta, quia erāt factæ publicæ contrariæ. Ita Bar.Ibi, & Ioan.de Arnol.*sing.*9.in materia priuati carceris, vide Boer.*deci.*304. Harmen *lib.*6.*tit.*14.*l.* 23.*supra de episcop.aud. l.*39.§.1.*ff.ad l.Aquil.l.*224.*ff.de verb.sig.*

l.Iubemus.1.

Continetur hic pœna priuatorum carceres habentium.

l.Constitutio.2.& vlt.

Deest hic constitutio Græca.

Tit.6.Si reus vel accusator mortuus fuerit.

Vide *l.* 3. *& l.* 6 *ff. de pub. iud.l.* 15.§.3.*ff. ad Turpil.*

l.Si miles.1.

Loquitur hæc lex de reo desertæ militiæ.

l.Etsi Macellus.2.

Crimen extinguitur morte rei at non accusatio.

l.Si is quem.3.

Accusator rectè ab accusatione desistit mortuo reo *d.l.*15.§.3.

l.Si vt proponis.4.

De reo criminis falsi, vide *l.*2.*supra hoc tit.*

l.Defunctis.5.

De mandatore criminis, vide alibi.

l.Si quis cum.6.& vlt.

Qua morte extinguatur crimen vide hic D.Gothof.

Titul. 7. Si quis imperatori maledixerit.

Plaza *Miscellan.crimin.lib.*1.*cap.*4.Contius *in li.sing.ad leg.Iul.num.*15.*pag.*18. Menochius *de arbitr.iudic.num.*377.Cuiac.*lib.*10.*obseruat. cap.*10.Aymon. Crauetta *consilio* 6.*&* 9 vide *l.*7.§.3 *ff.ad leg.Iul.maiest. cap.*83.*can.apostolor. can.paratus,*23. *q.*2. Paulus 5.*sententiarum* 29. §.1.Tacit.*lib.*1.

l.si quis.vnic.

Papon.8.*arrest.*3.*arrest.*6.7.8.Clar.5.*sentent. §.vlt.q.*60.*num.*7.

Titul. 8. Ad legem Iuliam Maiestatis.

Casus in quibus committitur crimen læsæ maiestatis vide plenè per Bonifac. *in suo tractat.de materia criminis læsæ maiestatis*, vide omninò Alex.*in cōs.*13.*vol.*6.vbi multa notanda, Et crimen læsæ maiestatis non committitur nisi per subditum. Zabarel. *consil.*15. & Barba.*cons.*7.*col.*4.

¶Crimen læsæ Maiestatis, an committatur contra illum qui odio priuato interfecit

commissarium Principis. Vide Matth. *in cōst. vel participatio 2. col. pone alias & melius. 3. notab. qui constitut. humanitate 11. notab.* & in constit. *eorum tamen 1.3. nu. 1.*

¶Et an clericus qui commisit crimen rebellionis contra regem, possit ex hoc à suo episcopo priuari suis beneficiis. vide per eundem *in constit. & hic col.* de hoc crimine læsæ Maiestatis vide Luc. De Pena. *in l. vnica. C. de com. qui prouin. lib. 11. num. 6.* & Lud. Bon. *in cons. 75. per tot.* Et Rom. *sing. 686.* vbi pulchrum ponit. An inferentes iniuriā Imperatori teneantur crimine læsæ Maiestatis. Ad hunc titulum Contius scripsit & Bossius titul. *de crimine læsæ Maiestatis.*

l. Etiam in. 1.

Iudicare contra leges principum, nō est crimen læsæ maiestatis.

l. Alienam. 2.

Vide l. 48. D. *de re iudic.* facit l. 2. *supra de rebus creditis.*

l. Si quis alicui. 3.

Paul. *lib. 5. sent. Tit. 29. §. 2. in fine.* Ammian. 19. l. 10. *D. de quæst.*

l. Nullus. 4.

Fidicularum Isidor. l. *lib. 5. etymolog. c. 27.*

l. Quisquis. 5.

An pœnā huius legis obtineat in eo qui committit contra vice regem, & Vicarium Principis. vide Capit. *in deci. 130. in 6. dub.* Adde l. *Quisquis 6. filij verò* vbi probatur, quod sæpe solet filius similis esse patri. Vide Tiraq. *in legib. cōm. gloss. p. 1. parte, num. 3.* Amplia idem præsumi in agnatis, Quod limitate & per eundem *in d. loco, n. 8.* Ex hac regula qui damnum inferebant, si dubitetur vtrum filius sit prioris aut posterioris mariti, quando mulier post secundum matrimoniū ocyus parit, quam vt discerni certò possit, vtrius sit mariti, dicunt illius esse, cuius faciē formámq. refert cuique maximè simillis est. vide Tiraq. *in vtramq* partē multa cumulantem in *d. loco, num. 52.* illud autem &c.

¶Quod hic de iure rege vel vicario dicitur, vtrum habeat locū in electū in viceregem qui nondum tamē sit vicerex, vide Tiraq. *in l. g. com. gl. 2 nu. 52.*

¶Ad hāc dictam legē quatenus in ea probatur, quod auxilium præbēs eadem pœna puniatur qua delinquens. vide Hypp. *singul. 15. statuta:* & de materia istius legis eūd. Hyp. *sing. 16.*

¶Ad §. ad alias. *quatenus ibi ad glo. in verb.* minus probatur quod fœmina minus audet quàm vir. vide Tiraq. *in legibus com. p. 9. n. 158.* vbi id transfert ad statutum, quo filij bannitorum expelli ex ciuitate iubentur, nam fœminas quod timidiores sunt, quibus vendicandi audacia non est, hoc statuto non comprehensas ait.

¶In ea. l. § id quod. Quod si aliquis sciebat, quod filius incipiebat factionē contra regem, tamen poterat illud probare, an incidit ad pœnam huius §. si non reuelauerit, & dicit, quod non. *ar. leg. Instrumento, sup. de cal.* Hypp *sing. 164.*

¶Ad istam legem vide cons. Capel. 80. & *cons.* Soz. 275. *in 2. parte* & Lucam de Penna *in l. quisquis, C. de pet. bon sup.*

¶Et an ista lex & ipsius pœna comprehēdat filios natos ante machinationem, & an ista lex pro delicto patris puniens filium, locum habeat in fratre, vt puniatur pro delicto fratris, vide Decium *consilio 64.* & vbi an extendatur in nepote, & quid è contra, an pater pro filio.

¶Conspiratio facta cōtra dominum, licet non habuerit effectū, quid iuris: vide Ioan. de Isern. *in c. quidam. §. si voluerit. de cap. quod cur. vend.*

¶Hæc lex est canonizata de pœnitentia distinct. c *quisquis potestatem interficiens ciuitatis*, an sit rebellis, dic secundum Salyc. *in hac lege* quisquis, quod si interfecit ob priuatam vtilitatem, potest tanquam rebellis puniri, & ita Bart. *in extrauag. quoniam nuper. in verb. rebellando.* Bal. *in capite 1. in fin. extrà, de off. deleg.*

¶Quæ sit pœna blasphemantis Deum. c. *statuimus. de clericis percussis* Bart. *in l. Damni effecti. D. de dāno infect.* vide Ioan. de Arnol. *sing. 4.* & per Gerard. *not. 83 de pœna blasphemi*, quod tene menti.

¶Couar. *lib. 1. varia. resol.* c. 8. Ioan. Robert. *lib. 2. sent. iur. c. 22.* Cuiacius *lib. 15. obs. capit. 25.* Grammat. *decis. 6 num. 15.* Benedictus Capra in reg. *concl. 76.* Clarus §. *læsæ Maiestatis, à n. 3. & à num. 10. ad verb. cogitationis*, Menoch. *de arbit. iud. c 360.* Bossius *tit. de requisitione, n. 121. & titu. de crimine læsæ Maiestatis.*

¶Conspirās cōtra principem, vel eos, qui sunt ad latus principis, incidit in crimen læsæ Maiestatis sola ordinatione, & tractatu, licet nō sequatur euentus, vnde vltore gladio debet puniri, & omnia bona sua efficiūtur fisci adde Ruin. *cons. 3. n. 12 lib. 5.* & quòd habeat locum in coniurationibus contra aliū principem factis. Rip. *ad Rubricam. de cōstitu. nu. 8.* Guid. Papæ *decis 315.* Mars. *sing. 106.* Balb. *decis. 265.* Capie *decis. 190.* Guid. Papæ 344. Soc. *cons. 275. n. 3 lib. 2.* Soc. *reg. 31.* Gigas. *in tract. de crim. læs. maiest.* Chass. *in catal glor. n. 7. par. 13. cōsider.* Iul. Clar. *li. 5. sent. §. læsæ maiest.* in materia verò crim. *q. 17.* Bos. *in t. de bon publ. n. 40. vers.*

40. *vers. non omitto, &c.* Alexand. *consil.* 154. Et an hoc idem procedat in sciēte conspirationem, *per h. tex. in* §. *pen. vers. conscius.* post Bart. *ad l. vtrumff. ad l. Pompe. de parri.* Capit. *decis.* 130. Marf. *sin.* 164. Soc. Iun. *cons.* 105 *n.* 43. *lib.* 3. Cotta *in versiculo, scientia sola.* Bossi. *in tit. de crim. læsæ maiesta. is, n.* 6. *& seq.* Tu pulchrè & latè circa hoc dic, vt per Iul. Clar. *lib.* 5. *sent.* § *fin. q.* 87. *vers. punctus* Et de qua cogitatione loquatur hic textus vide Menoch. *in tract. de arb. iud. lib.* 2. *centur.* 4. *cas.* 360. *n.* 27. *&* 28. an & quando propter delictum patris damnentur filii, & tota eius memoria, Gramm. *decis.* 6. *per totam.* Vtrum conatus non secuto effectu puniatur, ac si delictum esset commissum, Soc. *vbi suprà.* Dec. *ad regulam, non vult hæres, n.* 2. *de reg. iur.* Crem. *sing.* 50 *fall.* in pœnis, quæ ipso iure imponuntur, vt per Tiraqu *ad l. si vnquam, C. de reuoc. donat. in vers. reuertatur, n.* 334. & vide etiam quæ pono ad leg. *is, qui cum telo. C. ad l. Corn. de sicar.*

¶ Vide quid per hunc textum dicit Bart. *ad l. vtrum. ff. ad l. Pomp. de parri.* Cap. *dec.* 130. Marf. *sing.* 164 Menoch. *in tract. de arbitra. iud. lib.* 2. *Centu.* 4. *cas.* 355. *num.* 14. *Clemen. pastoralis, extra de sent. & re iudicata.*

l. Maiestatis. 6.

Clarus supra dicto loco *vers. item in fine.*

l. Meminisse. 7.

Adde Rom. *sing.* 436. *de crimine,* Ioan. Igne. *in repet. ad l. necessarios, §. non alias, num* 24 *ff ad Syllan* Clar. *d. §. num.* 6. Cuiac. *libro* 9. *obseruationum, cap.* 19. *in fine, l.* 1. *infra de quæstionibus.*

Titul. 9. Ad legem Iuliam de adulteriis & stupro.

Ant. Gomes. *ad l.* 80. *Taurin.* Clarus §. *stuprum.*

In materia adulterij, vide omnino Bolog. *cons.* 23. vbi multa, & adulterium totam stuprationem denigrat, Bald. *cons.* 427. *quædam mulier, vol.* 5. Et grauius est in mente viri, quàm occisio filij, Barba. *in c. vbi cleri, §. de adul. extra de iudiciis, col.* 1. *in fin. nu* 2. *&* Bal. *in cons.* 499. *vol.* 4. vide Barba. *cons.* 26. *num.* 7. *vol.* 4. *& sing. cons.* 206. vbi singulariter Rom. *sing.* 667. *&* 272. *&* Matth. *sing.* 100. *cum seq.* Bald. *cons.* 103. *vol.* 3. *nemo. cons.* 154. Bald. *con.* 118. *siue* 158. *vol.* 0 Alexand. *cons.* 229. *vol.* 6.

¶ Tiraq. *in l. com. p.* 13. *num.* 27. vbi multa ad hunc locum, vbi hoc dictum limitat.

¶ Qua pœna puniatur committens adulterium vel incestum, vide Bald. *in cons.* 439. *super eod. fol.* 5. & Alex. *omninò cons.* 229. *nu.* 4. *vol.* 6. vbi pulchrè. & Iason. *cons.* 12. *vol.* 1. 1. *num.* 3. ponit, an adulterium probetur per confessionem adulteratæ, de qua etiam per Bertach. *cons.* 15. *vol.* 3. & vide quæ scripta in memor. Cottæ, *in verb. hæres,* vbi multa posita, & vide quæ notata in sing. Crem. 26 *& adde omninò* Hypp *cons.* 102. per totum.

¶ Vide Tiraq. *in legib. comm. p.* 13 *num.* 26. Adulterium graue & capitale crimen. Paul. *cons.* 384. *vol.* 1. & ibi quæ probationes in adulterio, requirantur vel admittantur, & quod sit grauius, adulterium vel raptus, vide Alex. *in cons.* 62. *in* 3. *col. vol.* 2. *& cons.* 24. 3. *col. eod. vol.* vbi ponit an sit grauius furto. Et vide Cors. *sing.* 42. *num.* 7. alias *consilio* 42. *numero* 7. *volum.* 2.

¶ Pœna stupri quæ sit Bertach. *cons* 158. *vol.* 2. & Cassid. *cons.* 40 pulchrè & de materia raptus, vide Cast. *in cons.* 272. *incip quæritur vol.* 2. & Hipp. *sing.* 61. *numer* 20. *&* 21.

¶ Et in hac materia vide omninò Guiliel. Benedict. *in sua solenn. rep. c. Raynutius, fol.* 62. *col.* 424. *vers. cuidam, de testamen.* Hippol. *cons.* 61 *num.* 36 vbi plenè & per Pet. de Rauen. *in suo aureo alphabeto. fol.* 10. *in vers. si absolutus.* Marf. *sing.* 22. Matthes. *in constit. si quis supere. q.* 5. Iason. *in l. diuortio. in fin. de verb. oblig.* Bald. in c. 5. *iniuriarum vers quæro quid si Titius, de pace. iur. fir. & cons.* 58 *vol.* 4 *vbi* Rom. *sing.* 626. Barb *cons.* 6. *numero* 7. *vol* 1.

¶ Pro intellectu istius Tituli vide per Abb. *in c. tua. extrà, de procurat.* vbi distinguit, & quando maritus ad Gloss. *in ver. violatam.* Tu vide Tiraq. *in l. com.* 1. *Glo.* 1. *partis, num.* 43 qui hoc falsum esse ait, *& nu.* 42. vbi quid de iure Canonico possit accusare ab vxore,

¶ Et limita istum textum procedere, quādo agitur criminaliter, secus si ciuiliter, quia vxor potest agere contra maritum adulterum, vel retinentem concubinam, ad separationem thori & repetitionem dotis, vid. textum & ibi Abb. *in c* 1 *ext. vt lit. non contest.* vide textum *in c Romana. de sentent. excommus in* 6. Abb. *in c. tua. ext. de procurat.* vbi est casū an in tali iudicio procurator possit admitti.

¶ Et quid si mulier per vim & metum passa post adulterium, an puniatur, vide Abb. *cons.* 4. *in* 1 *vol.*

¶ Et an maritus possit accusare vxorem, ad finem perdendi dotem. Bartol. *consil* 281. 4. *col.*

¶ Marito maius præiudicium generatur ex adulterio vxoris propter incertitudinem liberorum, vel prolis, quàm vxoris propter adulterium viri, & per Abb. *in c. tua, vers. ita magis, extr. de procurat.* Clarus *lib.* 5. *sententiar. §. adulter.* vide l. 105. *ff. de verborum signif.*

l. Publico. 1.

Gabriel Paleotus Cardinalis *in lib. de nothis & spuriis*, c. 42. Aul. Gel. *lib. 1. capite* 23. Harmen. *lib. 6. Tit. 2.* Euseb. *lib. 7. c. 17.*

l. Crimen. 2.

Harmen. *lib. 6. Tit. 2. in fine*, Paul. 2. *sent. Tit.* 16. §. 2.

l. Non solum 3.

Adde Paleott. *de not. & spur.* c. 33. *nu.* 5. Parif. *ad c. in præsentia, numero* 79. *extr. de probat.* vide l. 12. §. 1. *ff. qui & à quibus manumissi.*

l. Gracchus. 4.

Adde quòd clericus, si in crimine adulterij à marito inueniatur, impunè à marito occidi potest, ita tan. ē Raphael. Fulgos. *in l. quid ergò. §. si hæres. ff. de leg.* 1. Imo plus dicit, quòd occidens per hoc non incurrit excommunicationem. Istud dictum refert Ioannes de Grad. *in addit. ad cons. Alexand. vol. 2. in fin.* vide Tiraq. *in legib. com.* 1. *Gloss.* 1 *partu in* 43. vbi disputat, quod si mulier virum in adulterio reperiat, an eum possit occidere.

¶ In eadem lege in Gloss. *in verb. dolore.* in aditio. pro concordantia, adde textum in l *quia autem. vers. planè ff. si quis omissa causa. & in c. qui pecca.* 233. *quæst.* 4. Harmenop. *libr.* 6. *titu.* 2. *l.* 10. §. 1. *ff. soluto.*

l. si dum in tuo. 5.

An mulier accusata de adulterio & prægnans ab alio allegans violentiam sibi allatam ex coniecturis probās euitabit pœnam legis, vide Abb. *in consilio* 4. *in* 1. *parte.* qui determinat post multa quòd pœnam euitat, & ideò famam non perdit.

¶ Factum secundum legem vel lege permittente, non mœretur pœnam. Gerard. *singul.* 20. *in fine.* Gloss. *ad cap. cognoscentes, de constit.* Bald. *de præscript. secunda part. 3. parte princip. incip. quæst. 9. numero* 4. Amplia hanc legē etiam si fecerit conuocatis amicis. Iason *ad l. 1. §. final. numero 5. de operis noui nuntiat.* in materia per Bolog. *ad c. fin. §. is autem. de offi. delegat.* Alexand. *ad l. fin. plagij ff. de verb. oblig.* vbi de cōmuni quòd si fiat lege permittente non tenetur in foro conscientiæ. Fel. *ad c. qua in ecclesiarum, num.* 13. *de consti.* Tiraquel. *de ll. connub. parte 9. Glossa 1. numer.* 43. Cagnol. *ad l. nemo damnū, num. 2. ff. de regulis iur.* Quid in iudice, an sit aliqua pœna mulctandus, si iustè tortus interiit in tormentis, Bald. *cons.* 61. tenet negatiuam. Ad hunc textum issta Gl. *in vers. potuerit.* vide Roland. à Vall. *consil. volum. 2.* Harmen. *lib. 6. tit. 2.* facit l. 10. §. 1. *ff. soluto matrimonio.*

l. Adulter. 5.

Adulter post quinquennium accusari non potest.

l. Iure mariti. 6.

Vide Harmenop. *libro 6. tit. 2.* & Tacitum *libro* 2.

l. Propter violatam. 7.

Cuiac. *libro 6. obs.* c 16. & *libro* 20. *obs. capite* 16. l 30. *infra eodem tit.*

l. Reos. 8.

Papon. 21. *arrest. 9. numero 2. in fin.*

l. Castitati. 9.

Hinc collige, Alexandrum primum constituisse vt adulterium capitale esset.

l. De crimine. 10.

Cuiac. *d. lib. 6. c.* 11. Hotom. 21. *illust. quæst.* Cuiac. *libro* 10. *obs.* c. 10. Forcat. 5. *Cupid. nu.* 2.

l. Crimen. 11.

Cuiacius *libro* 20. *obs.* c. 15. vbi de differentia adulteri & adulteræ.

Auth. Sed nouo.

De hac Authentica vide in Nou. 117. c. 8.

l. Etsi crimine. 12.

Ad gloss. in verbo *potuit*, quod masculus in adulterio deprehēsus nō infamatur, scilicet de iure communi, si hęc sit communis sententia, videlicet quòd si sit criminosus, debet remitti ad iudicē. vbi delinquitur, & sic ratione delicti, vt hic: & *in l. si cui. §. penult. ff. de accusat. & in cap. vlt. Gloss. fin. extra de foro cōpet. & Glo.* Ancho. & Doct. *in Clem. pastoralis. super verbo, de more, de re iud.* & etiam per Cepol. *cōsil.* 59. tamen de iure consuetudinario hodiè aliter obseruatur. Nā nō fit remissio delinquentis ad locum delicti commissi, vt per allegat. Cepoll. *consilium*, & per Oldr. 124. & Aret. *consilio* 135.

¶ Et an debeat fieri remissio delinquentis ad locum delicti commissi postulā te iudice loci delicti, vide Matth. *in constit. homines. & in constit. capitaneorum.* & Parid. de Puteol. *in tract. Synd. chart* 93. adde *l. 17. §. 6. ff. hoc eodem titulo.*

l. Adultera. 13.

Contrarium huius legis vide *in l. 15. infra eodem.*

l. si dum in. 14.

Mulier quę adulterium commisit, in qua prouincia accusari debeat, D. Goth. hîc.

l. Si

l.si quondam.15.

Facit *l.21. infra eodem.*

Auth.si verò criminis.

Hæc Authen.desumpta est ex *Nouell.134. cap.3.*

l.Abolitionem.16.

Coniunge *l. 11. in fine.D.ad legem* Iuliam *de sicarijs.*

l.sine metu.17.

Facit hic *l.16.ff.de ritu nuptiarum.*

l.Eum qui duas.18.

Ad limitationem huius textus nota, quod voluit Bald.*in cons.103.incip.verba matrimonij.* vbi si aliquis contraxit matrimonium cum consanguinea in casu prohibito, & illud consummauit cum carnali copula, quod non punitur pœna istius legis, allegat iura & rationes. Et de ista lege vide Salycetum hic. & Ang. *in tract.malef.in verb.che m'hay adulterata la mia dona*, quæ pœna sit de iure canonico capienti duas vxores, vide Rom. *sing.530.chart.19.* Tu autem de pœna huius legis, videbis Rom. *cons.13.Tu scis qua pœna & quomodo id procedat*, declarat Alex. *consi.163. iussis & ponderatis, in prin.lib.7.* & Tiraquell. *in legib.commu.p.1.num.14.* *Authen.Sed hodie.* hæc est correcta quantum ad pœnam pro constituti regni legum asperitate, *tit.de adult. & leno.* vbi adulteratæ imponitur pœna, truncationis nasus. Sed in adultero non corrigitur, sed confirmatur pœna: de ratione differentiæ. Tiraquell. *in legib. communibus. p.9.num.90.& 91.* vide eundem Tiraq. *d.loco, p.13.num.18.*

¶Adde Rom *sing.537.tu scis*, Sylu.nupt.*lib.4.num.43.& seq.* Tho.Gram.*decis.17.de ll.connub.l:7.num.24.ad fi.* declarat Bald. *in consilio 103.verba lib.3.* Alexan.*consi.165. vol.7.* Harmen.*lib.4.tit.4.§.6.& 7.Inst.de nuptijs*, Paulus *2.sent.tit.20.§.vnic.*

l.Quamuis.19.

Reus præsens condemnari potest, etiam absente accusatore.

l.Fœdissimam.20.

Clarus §. *Fornicatio, num.28.* Iuuen.Satyr. 6.Marti.epigram, 58. vide Papon.22.*arrest.7. num.2.*

l.Ob commissa.21.

Vide *l.11.§.5.ff. hoc eodem titulo.*

l.si ea quæ.22.

Facit quod notat Harmen.*lib.6.tit.2.*

l.Serui.23.

Matrimonium quod non est, violari non potest.

l.si eius à quo.24.

Coniunge hic *l.23.sup.eodem Tit.*

l.Etsi libidine.25.

Infamis non fit damnatus stupri cum ancilla l.29.*in fine, inf.eod.*

l.Quoniam.26.

Menoch.*arbit.iud.lib.2.casu 167.* Gram.*decis.53.* Nota autem hic seruos adulterij accusari posse, vt declarat *l.12.§.3.de accus.*

l.Commissum.27.

Rebuff.*1.cap.9.num.34.* Papon.24.*arrestor.10.num.14.*

l.ita nobis.28.

De Lenocinio, vide l 2.§.4.D.*hoc eodem Titulo, l.47.D.de solut.*

l.Quæ adulterium.29.

Clarus *5.sent.§.fornicatio,5.versiculo primo & sequent.*

l.Quamuis.30.

Cuiac.*d.c.11.* Grammat.*decis.31.* Cuiac.*libro 12.obs.c.22.* Harmen *lib.6.tit. 2.* Papo.22.*arrestor.6 numero 12.*

Auth.Sed hodie.

Vide Tiraq.*in legib.com.p.91.glos.1.num.68.*

Auth.si quis ei.

Ad hanc Authenticam cum sequenti, vide Cuiacium *lib.6.obs.c.11.19.obs.39.20.obser.19.* Hotom.21.*illustr.*

l.Cum vir.31.

De Sodomia, Clarus, §.*Sodomia*, Ant.Gomes.*ad l.80. Taurin.* Ræuar.*lib.2.varior.c.30.* Menoch.*de arbitr.iud. lib. 2.c.286.* non minus nouam quàm absurdam interpretationem tradit Germanus quidam remissionum author, omnino videndus libellus ab Hieronymo Magic. in prædiconum odium conscriptus.

¶Pro peccato contra naturam imponitur pœna mortis, adde Alciat. *lib.10 parerg.c.11.* Boer.*decis.306.* *Dec.an l.qua mulier, numer.9. C.de secundis nupt.* in materia Sodomit. vide annotationes Antonij Caij ad Arct.ad d.§. item lex Iulia. Aliud est de iure canonico *c. Clerici, de excess.prael.* Adde Ang.*de malefic.in verbo, che mi ha adulterata la mia donna, nu.53.* Adde magis illum peccare, qui cõtra naturam peccat, quàm illum, qui rem habet cum propria matre *Cod. adultery, 32.quæst.7.* Quid in eo qui fallit cũ propriis manibus, dic eadem pœna puniri. vt per Ang. *vbi sup.*

prà.num. 53. Quid in bestia, quod est contra naturam, Gand. *in tract. de malef. in Rubr. de rapt. num* 6. Quid in muliere, quæ cum altera stuprũ committit, dic eadem pœna puniri, textus cum Gloss. secundum vnum intellectum *in l. fœ dissimam, C. eo.* Angel. & Boer. *vbi suprà.* Quid si aliquo membro mulieris non apto, Gand. *vbi suprà, num* 24. Quid in eo, qui nocturna illusione polluitur, vide textum. *in c. si.* 6. *distinct* Cotta, *in verbo, Pedicones*, & latissimè de Sodomitarum immanite, per Hierony. Magian. Angl. *in* 5. *limit.* & per Viu. *lib.* 1. *commu. opin. in verò, Sodomiæ delictum.*

¶ Ad §. *item l. Iulia.* in prin. adde Didac. *de testa. in epitom. secunda par cap.* (7. §. 7. nu. 16.) Saluianus *lib.* 7. *de gubernatione*, Lampridius *in Heliogabalo.*

l. In adulterij. 32.

Iunge hic *l.* 27. §. *sexto*, D. *eodem*, & l. 8. §. 6. ff. *de repudiis.*

l. Adulterij. 33.

Quæstione dotis petitæ, adulterij quæstio prorogari non potest.

l. Si qui adulterij. 34.

Vide de hac lege Hypp. *in rep. d. l. de quæst. col.* 7. Et notat Bart. hic quem sequitur Iohannes de amicis. *conf.* 6. *col. fin.* Quod si quis fuerit absolutus de aliquo homicidio, potest de nouo requiri, si superueniant iudicia noua superuenientia.

l. Si mulier. 35.

Plenior est hæc constitutio *in l.* 2. *C. Theodo. de repudiis.*

l. Libertatem. 36.

Cuiac. *lib.* 25. *obser. cap* 23.

l. Adulteriis. 37. & vlt.

Harmen. *lib.* 6. *Tit.* 2.

Tit. 10. Si quis eam, cuius tutor fieri corruperit.

Ad materiam istius Tituli, vide Boer. *decis.* 317. *in* 2. *parte*, vbi de custode carceris cum muliere carcerata coeunte, & de carcerato cum aliqua carcerata, & de iudice coeunte, cum muliere suæ iurisdictionis, qualiter illi omnes puniantur, & decis. seq. de filio agnoscente matrem, & de agnoscente consanguineam vxoris suæ.

l. Si tutor. 1. & vnica.

Vide l. *vnicam, Cod. Theod. eodem.*

Tit. 11. De mulieribus, quæ se propriis seruis iunxerũt.

Clarus §. *Fornicatio*, *num* 20. Harm. *lib* 6. *Titul.* 2. Seneca 7. *contro.* 6. vide l. 3. *supra de nuptiis.*

l. Si qua cum. 1. & vnica.

De ignis supplicio, vide *legem vnicam, C. de nili aggeribus.*

Tit. 12. Ad legem Iuliam de vi publicá vel priuata.

Vide § 8. *Instit. de publicis iudiciis*, D. *lib.* 48. *Titul.* 7.

l. Ob debitum. 1.

Facit hic l. 1. & 2. *supra ne vxor pro marito.*

l. Tutoris. 2.

Ibi nam successione bona transeunt ad fiscum cum suis oneribus. Ita etiam Dec. *in l. si. D. si cer. pet. col.* 3. vide Corn. 2. *constit.* Gallica *Tit.* 1. §. 8. *Inst. de pub. iudic.*

l. si confidis. 3.

De raptu sponsæ agi potest de legibus Iuliis.

l. Si criminis. 4.

In criminibus noxalis actio non datur in dominum.

l. In possessionem. 5.

Facit hic l. 5. *supra vnde vi.* l. *vlt.* D. *de vi priuata.*

l. Quoniam multa. 6.

Vide omnino Bart. hic qui ponit notabilem quæstionem de eo qui auxiliatus est alicui & arma perdidit, an teneatur ille qui subministrauit auxilium, & adde ad istum textum Paul. *in conf.* 190 *incip. causa carcerat. in antiquis col.* 3. & vide Hypp. *conf.* 64 *num.* 7. & 54. & 35. & Rom. *conf.* 262. & *in* 6. *num. in* 2. *parte.* Ex quibus sumitur regula per hunc textum quod author delicti, non tenetur de relictis & damnis datis, & perpetratis contra alios, & de isto textu, vide Pet. de Rauen. *in commo. iure Con. fol.* 106. *in parua impressione.*

¶ Vide Spec. *lib.* 1. *de act.* §. 9. *num.* 57. vbi tenet quod spoliatus potest in continenti bello continuato spoliatorem deiicere per iura ibi per eum allegata.

¶ Ad intellectum istius textus, vide Cepol. *conf.* 36. *col.* 1. Vide §. 8. *Instit. de publicis iudiciis.*

l. si quis. 7.

Spoliatus ante omnia restituendus, vide Hypp. *sing.* 11. vltra ea quæ notauit Del Rio siue petat restitui in tẽporalibus, siue in spiritualibus

ritualibus, *d.l.si quis, c.2.& c.in literis, extr. de rest. spol.* vide Hyppol. *sing.* 11. Et ad hoc, vide duodecim fallentias Socin. *in regul.* 465. *incip. spoliatus*, Alex *in* l. *naturaliter*, §. *nihil commune*, D. *de acquir. p ff.* & vide Bald. *in c. conquerente, extr. de restitutione spol. & in c. fin. de ord. cog.*

¶ Item adde quòd spoliatus ante omnia post restitutionem tam diu debet esse in possessione pacifica, quandiu fuit spoliatus, Abb. *in cap. venerabili, extr. de off. delegat.* Cors. *in suo sing. in verbo spoliatus.*

¶ Nota quod spoliatus ante omnia est restituendus, non admissa exceptione proprietatis, etiamsi offeratur probatio in promptu, l.1. *suprà, si per vim, vel alio*, ibi *sine ulla ratione*, Quia semper spoliator delinquit, donec rem restituat, & ideo nisi purget vitium & delictum suum, non debet audiri. Et spoliatus quid probare debeat vt restituatur, & spoliatus à Iudice, non seruato ordine iuris, restituendus, vide Bonan. *q.* 238. *in* 2 *parte.*

¶ Item post spolium omnis concessio seu priuilegium principis, ante purgatum spolium est nullum. Vide allegata per *decis. S. R. cap.* 361.

¶ Item ista regula fallit in corpore mortuo. Nam si sacerdos est priuatus corpore mortui non est restituendus, ante omnia, vide Felin. latissimè *in c. postulasti, col. antepen. cum seq. extr. de rescript.*

¶ Quid autem si Iudex iniustè spoliauit, an prædicta habeant locum, & alia pulchra quę loquuntur in priuato, Felyn *in c. dilectus filius*, Abb *in* 1. *col. extr. de rescript.*

¶ Quid si omissa interpellatione spoliato agenti interdicto recuperandæ possessionis, non potest obiici exceptio dominij, etiamsi offerat se continêti probaturum dominium, vt probatur *in d. l. si quis*, Bart. singulariter *in* l. *cum is*, §. 1. *de cond. indeb.* & Ias. *in* §. *bonæ fidei, in* 3. *col. Instit. de actio.* Adde quatuor fallentias Soz. *in reg.* 465. *incip. spoliatio, reg.* 378. *reg.* 123. *& reg* 379.

¶ Spoliatus ante omnia est restituendus, nec obstat ei exceptio dominij opposita per Reum. Declara & limita pluribus modis, vt per Alexandr. *cons.* 6. *volum.* 3. *& ad* l. *naturaliter*, §. *nihil commune, num.* 15. *& sequen.* D. *de acquir. poss. ff.* vbi Rip. *num.* 44. *& sequen.* & alij omnes per Rot. Rom. *decis.* 7. *in antiquis*, Cassad. *decis.* 3 *in tit. de rest. tu. spoliat.* per Afflict. *decis.* 7. *actor.* Soc. *ad reg.* 123. *exceptio*, Marsil. *sing.* 11. *reg.* Ias. *ad* l. 2. C. *de edict. diui Adria. toll. & ad* l. 1. *num.* 8. *de nou. oper. nunciat.* Dec. *cons.* 191. *nu.* 9. *& cons.* 446. Rom. *cons.* 499. latè Phil. Port. *lib.* 2 *conclus. utr. iur. conclus.* 44. vbi pluribus modis ampliat & limitat Moder. ab Aquila *lib.* 1. *commu. conclus. in verb. exceptio spoliationis*, & iterum *in verb. spoliatus sua possession.* Roland. à Valle, *consil.* 6. *volum.* 3. Cephal. *consi.* 236. *numero* 9 *& sequen.* Ad limitationem huius legis, vide Alex. *in d.* §. *nihil, num* 9.

¶ An in interdicto recuperandæ sufficiat titulus coloratus, Guid Pap. *decis.* 83. Cæpol. *caut.* 82. Marsi. *sing.* 11. *&* 199 Boer. *decis.* 238. Guid Pap. *dec.* 37. *&* 38. Rip. *ad c. cum ecclesia, col.* 17. *in fine, de causa possessionis & proprietatis*, Cuiac. *lib.* 5 *obs. cap.* 15. l. 156. §. 1. D. *de reg. iur.* l. 1. D. *vnde vi.*

l. seruos. 8.

De materia istius legis, & an hodiè sit in viridi obseruantia, vide Gramm. *in decis.* 16. & nota illam legem quod serui non excusantur, licet commiserint publicam violentiam mandato domini, Menochius *de arb. iud. cas.* 74. Harmen. *lib.* 6. *tit.* 2. Aluar. 1. *feud.* 7. 8. Alciat. 3. *disfunct* 20.

l. Crimen. 9.

Facit hic l. 1. D. *de receptatorib.*

l. Omnibus. 10. & vlt.

Alciat. *lib.* 3. *dispun. c* 10. Duar. *lib.* 2. *disput. anniuers. c.* 12. Turneb. *lib.* 4. *aduers. c.* 16. *& lib.* 26. *cap.* 15.

Tit. 13. De raptu virginum, seu viduarum nec non sanctimonialium.

Harmen. *lib* 6. *tit.* 7. Nou. 143. c. 1. & Nouell. 150. *Hippol. de Marsiliis.

¶ Ægid. Boss *de raptu virginum*, Clarus, §. *raptus*, audio de hac materia librum Puluæi exstare. De meretricis raptu quædam Menoc. *de arb. iud. cas.* 91. *&* 360.

¶ Pro raptu mulieris honestæ imponitur pœna amissionis capitis. Ad hunc textum ibi *qui eis auxilium.* Qualiter opem præstans teneatur & puniatur, & quot modis & quomodo quis dicatur opem præstare, plenissimè vide per Ang. *in tract. malefi. in glo.* auxiliatorem, & in glos. *& maleficio*, de quo per Bart. *ad* l. *si opem, ff. de furt.* & ad textum *ibi*, siue volentibus, siue nolentibus. Adde Bart. *ad* l. 3. §. *si quis volente, de lib. ho. exhib.* Felin. *ad c.* 1. *colum.* 2. *de præsumpt.* Gan. *in tract. malefi. in tit. de mul. & ibi in addit.* Sil. nupt. *lib.* 4. *numer.* 46. & quod habeat locum tantùm quando rapitur causa libidinis, Dec. *consilio* 234. Guido Papæ, *sing.* 569. *& quæst.* 553. Boer. *decis.* 326. & de intellectu huius legis, & an habeat locum in rapiente meretricem, Barbat. *consilio* 63. *vol.* 4. Menochius *in tractatu de*

arbitr.iud.lib.2.centur.4.cas.390.num.31. Cephal.*consl.140.lib* 1.&quomodo raptus committatur, quid si mulier consensit, quid si vir eam carnaliter non cognouit: Quid econtrà si mulier rapuerit virum, & an possit raptor cum rapta matrimonium contrahere, in similibus, Iul.Clar.*lib.5.sentent.§.raptus per totum.*

¶Ad glos.hic in vers. *sponsa vi*, Bell.*consil.* 52.*num.*8 Harmen *lib.6 tit.3*.

l.Raptores.1.& vnica.

An dispositio istius legis, in vers. *quibus*, locum habeat in marito rapiente vxorem suam, vide Alex.*in* l.*miles.§.decem, de sud.* Tiraquel.*in 7.lib. Con.quaest.1.pag.1 numero* 40. Et vide eundem Tiraquell.*ad d.l.prim.in in d.loco, Gloss.2 numer.23.cum seq.* vbi multa ad hanc legem.

¶Gloss.in verb.*honestarum*. Nota istam Gl. quae videtur velle praesupponere, quod poena raptus, non habeat locum in muliere inhonestae vitae, vide Paul.*in cons.*505

¶Ad ampliationem istius legis, vide constitutionem regni, *in Glos.in verb.sponsam*, nota hanc Gloss. nam poena huius loquens in viro rapiente mulierem, extenditur ad mulierem rapientem virum, & de hac Glossa, vide Barb.*cons 6.num.12.vol.1.* vbi multa cumulat pro hac Glossa.

¶Vt ad materiam huius textus, vide notabiles quaestiones quas fecit Castrens.*in l.raptores* qui non appellant, vide decis. Nicol. Boer *in 2.par.* vbi de carcerata muliere cognita. Credo quod sit *quaest.*3?7.

¶In eadem lege, *in §.penult.* nisi eam sollicitauerit per istum textum, nisi eum dicit Ang.*in Authent.de lenonib.in fin.* Quod si ista tutum imponit poenam, adulteranti mulierem iniunctam, habet locum in eo, qui aurum dedit mulieri, & volens fuit cognita, quia adhuc dicitur iniuncta, vt refert Decius *in cons.*170.*in 1.columna*, Clarus 5.*senten. §. raptus, vers. sed quid, & vers. quaero num quid.*

Titul. 14. De emendatione seruorum.

Ruffin.3 *collat.legum Mosaicarum.*

l.si virgis.1.& vnica.

Harmenopulus, *libr.6.Titul.6.* Terentius *in Adelph.*

Titul. 15. De emendatione propinquorum.

Ad istum textum, vide cons.Alex.33.vol.5. & Bar.*cons.*104. vbi probatur quomodo quis correctionis causa percusserit.

l.in corrigendis.1.& vnica.

Alciat.1.*praes.3.l.3.sup.de patria potest.*

Tit.16. Ad legem Corneliam de sicariis.

In hunc Titulum scripsit Hippolytus de Marsiliis.

l.Frater vester.1.

Nota, quod committens delictum praesumitur dolose commisisse, quamuis alias non praesumitur dolus nisi probetur, & ideo delinquenti incumbit onus probandi, quod sine dolo commisit, vt hic, *& in c.de praesumpt.* fallit. in parte in patre & praeceptore, qui filium aut discipulum occiderit, quia praesumitur quod casu occidit & non dolose, Iacob.*in l.ob carmen.§.si testes de testibus.*

¶Ad hoc quod dicitur dolum non praesumi, nisi probetur, vide Bart.*consil* 65.*pactum tale est pe.ens, &c.* Tiraquellus *in l.comp.* 91. Gl.*num* 24.*& quia in delictis autem*, licet regulariter dolus praesumatur, vt hic author ostendit, tamen vltra suam limitationem, limitatur in muliere, & minore idque ex sententia Baldi, de qua meminit Bolog.*in Apostill.ad Gl.in l.vbi exigitur, in verbo nisi dolo mal.* De quo tamen, vide Tiraquell.*in l.com.p.* 9 *Glossa num* 51.

¶Et an in maleficiis dolus praesumatur, vide Bal.*in cons.151.incip.repertitur in vol.* Cep. *cons.*29.*n.*4.Bald.*cons.*57?.*vol.*4.*p.nctus in antiqui.col.2.* Math. *in tit.de pactis tenend.& eius violat.col* 4.& Tho Gram.*in 2.col.*

¶In eadem lege, in verb.*cum occidendi*, vide Lud.Rom.*in l.in illa, pen.coll D.de verb.oblig.* reputat hanc Gloss. singularem, ad hoc quod animus illius qui vulnerauit, animo non occidendi, probatur per iusiurandum, ita tenet Ias.*in ii.nodoso.de a.Fir.§.sed iste, col.* 19.*in fine* hic, & vide Hypp.*l.*1.§.*Diuus Adr. in 2.col.D.eo.in* l.1. *colum.2.Cod.de quaestionib.* Et *in* l.*de minore* 13.*col.C.de quaest.*& Cepol.*in suis consiliis criminalibus, cons.*34 vide hic dicta per Ias. *in* l.*vt vim, D. de iust.& iur.* De hoc vide Boer.*decis.*88 *num* 3 & Igneum *in* l. 1.§.*seruus, appell.ad Syll.*

l.is qui aggressorem.2.

Harmen. *libr.6.tit.6.* Gribaldus *in tract. de homicid.*

l.si quis.3.

Paul.*lib.5.sentent.Tit.23.§.3.* Harmen.*lib.6. Tit.6.*

l.Si

l.Si vt allegas.4.

Loquitur hæc lex de agressore & percussore.

l.Eum qui.5.

Ruffin.1.*collat.legum Mosaic*.Cuiac.10.*obs.* *capite* 11.

l.Si quis te.6.

Clar.5.*sentent.§.vlt.q.*60.Pap.5.*Notar.*7.

l.Is qui cum telo.7.

Vtrum hæc lex habeat locum in statutis terrarum distantibus,si quis occiderit, vide Bart.hic,& Ias.in Rub.*inst.& actio,col* 6.vide *l.8.infra de iniuriis.*

Limita vt per Soc *reg.31.attentatio punitur.*

¶Limitatur hæc lex in auxiliatore ad delictũ:qui non punitur,non sequuto delicto. Ita Mars.*in sua pract.in verb. constanter, in* 14. *col.num.*65.vide Bal.*in l.si quis verò,in* 4.*oppos.* *de episc.& clericis*,& Hypp *in hac l.*vbi multa notabiliter disputat,an ita puniatur affectus sicut effectus,*in penul.col.in fi.*per Tho Grā. *in* 8.*not.*& Mantuam *cons.*30.vbi huic legi est derogatum,per consuetudinem.

¶Punitur attentatio, licet aliud secutum nõ sit,vt *hic,& l.quisquis,C.ad l.Iul.maiestat.* vide Socin.*reg.*31.*in verb. attentatio.* Pono eã infrà *ad l.si quisquis.*Adde per Ias *ad Rubricã Inst.de act.num.*32 Dec. *ad reg.non vult.heres. num.*2.*de reg.iur.* a l l.*certi conditio.§.si nu.*7. *ff si cer.pet.*Cremẽ *sing.*50.fallit.in pœnis,quę ipso iure imponũtur,vt per Tiraq.*ad* l.*si vnquam.in verbo,reuertatur.num* 334.*C.de reuoc. donat.*

¶Hanc legem limita,vt per Soc.*reg.*31.*incipit,attentatio punitur.*Menoch. *de arbitr.iud. cap.*360.Latè tractat quando conatus puniatur,*cap.*361 Gram *decis.*1. Bellouisan. 1.*pract.cap.*13.Rebuf.*in proœm.constit.glos.*5 *nu.*28

l.Si quis.8.

Hæc lex est canonizata *in c.si quis, de pœnitent.dist.*1.Cuiac.*l b.6.Obs.ca.*20 Harm. *lib.6. Tit.*6.Homer.*Iliad* 23.Rebuff.*dicto loco.*

l.si fortè.9.

Hæc lex item est canonizata ibidem supra dicta distinct. Vide Papo.24.*arrest.9.n.*7.

Titulus. 17. De his qui parentes vel liberos occiderunt.

l.si quis parenti.1.& vnica.

Forcat.Necyoman.*dial.*34.Plaza.*d.libro* 1. *cap.*42. Clarus. §.*parricidium.*vide §.6. *Instit. de public.iud.*

Titulus 18. De maleficis, & mathematicis, & cæteris similibus.

Paul.*lib.5.sent.Tit.21.in prin.*Ruff.*tit.*15. *coll. leg.mosai.*

l.Plus est.1.

Vide Barbar.*in cons.nu.8.col.*2.Plaza *d.loco, cap.*20. Ferrand.*lib.1.explic. c.*14.Menoch.*de arbitr.iud.cas.*388.Paul.*libro 5 sententiarum,Titulo* 23.§.1.

l.Artem.2.

De Geometria,Plato.7.*de Republica.*

l.Nullus.3.

Nota contra conuersales cum excommunicato, quia debent puniri per istum textũ, Clarus §.*haresis, in fin.*

l.Eorum.4.

Facientes incantionem ad finem mali,sunt puniendi,non si faciãt ad finem boni. Oldr. *consi.*210.Tiraq.*d.l.connub.q.*14. *Gloss.*Ias.*ad l. huiusmodi,§.is cui.D.de leg.1.ad fin.*Deci.*ad c. ad audientiam,nu.12.ad fin. de rescript.*Cepol. *ad Rubric de verb.signif. num.* 83, *& seq.* Harmen.*lib.6.Tit.*10.

¶Vide latè apud Tiraquell.*in* l.*Com.p.*14. *in princip.1.n.& sequen.malef.& maximè cum numero* 5.Constat.Land.*prater,in c.*7.Pet.Gregor.34.*syntag.c.*9.

l.Nemo aruspicem.5.

Nam de oculis diuinare non possumus: *c.1.ext. vt Ecclesiastes sine dispens.* & ibi Glo. Et ideo diuinatiuus intellectus reiicitur iuxta Gloss.*in l.filiũ quẽ habentẽ.supra, fam. ercis.* prophetizare tamẽ quis potest,& prophetizare quot modis dicatur.Bar.*in l.1.in prin. D. de op.noui nuntiation.*De Vate Paul.*lib.5.sent. Tit.21.§.1.*

l.Multi.6.

¶Ræuar.*li.5.variar.c.*3.Paul *5.sent.Tit.*21.§. *vlt.*Petr.Gregor.34.*syntag.13.l.15 ff.de iniur.*

l.Etsi excepta.7.

Paul.*libro 5.sent. Tit.* 21.§. 3. Tertull.35. *apolog.*

l.Culpa.8.

Ruffin.*c.15.collation.leg. Mosaicarum.*

l.Quicunque.9.& vlt.

Ræuard.*d.lib.5.ca.*13.Harmen.*lib.6.Tit.*10. Paul.*lib.5.sent.Tit.21.§.9.& 8.sent.*23.

Titul. 19. De sepulchro violato.

l. Res. 1.

Vide §. *Inst. de rer. diuis.* Corn. Tac. *lib.* 3.

l. Si seruus. 2.

Facit *hic* l. 13. §. 11. *ff. hoc eodem tit.*

l. Si quis. 3.

Hic continetur pœna iudiciis sepulchri violatorem non plectentis.

l. Qui sepulchra. 4.

Sepulchrum violare est crimen publicum.

l. Pergit. 5.

Loquitur hic de spoliatoribus cadauerum.

l. Cùm sit. 6.

Clar. *lib. 5. sentent. §. fornicatio, versiculo cum mortua &c.*

Auth. sed neque.

Nota quòd si moritur aliquis de vna domo vel familia, nemo de illa familia ante nouem dies debet molestari. Et propterea Bart. *in* l. *interdum. ff. de iud.* Excusauit multas mulieres, quæ tempore mortalitatis nō petierūt dari tutores filiis suis per nouem dies, quæ dantur à lege, & non molestentur infra illud tempus non inolestabuntur, nec tenebuntur comparere. Bart. *in* l. 2. §. *confestim. ff. ad Tertul.* Bart. *in d.* l. *interdum, de iudicus.*

Titul. 20. Ad Legem Fabiam de plagiariis.

Cottà *in verb. Plagiariis.*

l. Pater. 1.

Plagiarius conueniri potest rei vindicatione, vt hic dicitur.

l. Si ab. 2.

Coniunge hic l. 1. *ff. de seruo corrupto.*

l. Vt legis. 3.

Facit hic l. 3. *supra qui accusare.*

l. Non valet. 4.

Hac de re vide l. 3. *Cod. vbi caus. fiscal.* Ruffin. *Tit. 14. collat. leg. mosaicar.*

l. si fratrem. 5.

Vide pro intellectu huius legis l. 3. §. *de homine libero.*

l. In fuga. 6.

Cuiac. *lib. 13. obs.* c. 18.

l. Quoniam. 7.

Hæc quæ hic continentur abrogata sunt per Nouell. *Leonis. 66.*

l. Præses prouinciæ. 8.

Iunge hic l. 2. *supra hoc eodem titulo.*

l. Eum qui. 9.

Concordat l. 1. *ff. de seruo corrupto.*

l. Comparantem. 10.

Vide l. 12. *supra de ingenuis manumiss.*

l. Abducti. 11.

Consule l. 12. *supra de liberali causa.*

l. si quis seruum. 12.

Fuga & furtum vitia hęc sunt inter se coniuncta.

l. Plagij. 13.

Secunda Gloss in verbo *iusta*, nedum quęlibet causa etiã iniusta excusatur quis à pœna etiam incredulitas fatum, & propter temeritatem excusatur quis à pœna doli. Ita Ias. *in* l. *si quis maior, supr. de transactio.* tamen Dec. *consil. 51. vel 55. vol. 3. num. 12.* dicit, quòd causa etiam iusta, non excusat, à pœna conuentionali vide Thom. Gram. *in 10. voto. in 4. col. numero 23.*

¶ Gloss in verb. *arbitates, in fin.* quia sibi est inutilis. Adde Bald. *in c. 1. si quid de manso. circa fin. C. de contentio. inter dom. & fidel. de inuestitura dispo.* Quòd quicunque molendinum habeat in aquis publicis, teneatur tantùm soluere principi pro gabella. Istud statutum non habeat locum in molendinis non habentibus fructum, & sic inefficacibus. Adde Bal. *in* l. 1. *col. pen. C. de ade. act.* quod statutum patiens pœna certa debilitantes membrum inefficax. Adde Bald. *in Auth. Sed nouo iur. col. vlt. C. de seruis fugitiuis, & in* l. 2. *Cod. 22 infra certum temp.* Quòd si statuto cauetur: quòd pro primo furto sit amputanda manus, si habet manum aridam, non debet illa amputari, quia esset quodammodo sine pœna. & in simili Bald. *in* l. *conuenticulam. C. de episcop. & cler.* Sed contra istud quod tenet Bal. de manu arida, tenet Ang. *in* l. 2. §. *pen. vel pœna. ff. de arb. furt.* per illum textum vbi appellatione arboris venit arbor sicca, donec sit præcisa solo, quamuis eius radices desinant viuere. Felyn. *plenè in c. 1. vbi. col. 2. de consil.*

idem

Idem per illum textum tenet, scilicet *in l. secunda. Cod. vt intra certum tempus.* Ioannes Andr. *in reg. in pœnis. in Mercurial.* facit bonus textus *in c. sicut vrgeri.* 1.q.1. vbi manus carens sanguine, tamen vnum est membrum, Adde Bald. *in c.1. de prohib. feud. alienatio. per Lotharium, & l.1. in fin. C. qui accus. non poss.* Ioannes de Anania. *in c. postulasti. col.1. de iud. Marian.* Socin. Iun. *in c. sicut, col.6. eod. tit.* Ang. *in l. de quibus,* vbi Bald. *ff. de legib.* Imol. *in l.2. ff. de pub. iud.*

¶Nota capitalis pœna vbicunque imponitur, intelligitur pœna minor, scilicet perpetui exilij Gloss. est *in l.1. Cod. ne manc. Christ.* quam ad hoc reputat singularem, Imol. *in l.2. in 5. col. de pub. iud.* Ioann. de Anania *in cap. postulasti. col.1. de iud. & in c. qualiter & quando, §. ad corrigendos. in 4. col. de accus.* Glo. *in verbo capitalibus, in l. in criminali. Cod. de iurisd. omn. iud.* de statuto imponēte pœnam capitalem, intelligitur de pœna perpetui exilij, Ioann. Andr. & alij. *in c. quando in 1. Gloss. de iureiur.* Abb. *in c. at si clerici. in 21. col. in prin. de iud.* Petrus de Ancho. *in Clem pastoralis, in 10. notab. de re iud.* Ioan. de Imol *in l 2. in 5. col. ff. de pub. iud.* Alex. *in consilio 16 in 3. vol. causa inquisitionis formatæ,* contra Ang. Aret. *in tract. malef. in verbo, caput. in 5. col.* Raph. Fulgos. *in l. præsenti. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt.* Vide §.10. *Institut. de publicis iudicijs.*

l. Plagij. 14.

Opinio iusta excusat à delicto.

l. Liberum. 15.

Facit hic l.2. §. *vbi de crimine.*

l. Plagiarij. 16. & vlt.

Alciat. *lib.3 parerg. c.23.* Duar. *libr.1. disput. cap.20.* Ferrat. Robertus *dial.27.* Vlpian. *tit. 3. §.5.*

Tit. 21. Ad legem Visselliam.

An & quando lata fuerit hæc lex, declarat hic D. Goth.

l. Lex Visellia. 1. & vnica.

Paul. *lib.5. sent. tit.25. §.11.* Sueton. *in Claudio c.14. l.6. ff. ad municipal.*

Titul. 22. Ad legem Corneliam de falsis.

Ad materiam huius tituli vide Hypp. *cons. 27. num.8.* vbi falsitas præsumitur ex coniecturis in tantum, quòd magis ex ipsis colligere licet, quàm ex claris probationibus. vide Aymon. *cons.56. num.11.* vbi dicit, quòd in hoc admittuntur testes inhabiles in materia falsi.

¶Nota quòd condemnatus de facto commisso in officio, si nō fuerit expressè priuatus, censetur hoc ipso tacitè priuari, & persona publica accusata, & condemnata de falso, & tunc instrumenta & dicta eius carebūt robore ratione personæ, secus si condemnatus non esset. Sed si condemnatus fortè de alio crimine non commisso in officio, tunc non esset expresso officio priuatus Et perducens instrumentum redditur suspectum ex persona producentis. Paulus ponit multa notanda *cons.28.* vbi falsitas instrumenti arguitur, quando testes in eo descripti omnes reperiuntur mortui & vbi suspicio falsitatis operatur, an detur fides in instrumento suspecto, & an facultate scripturæ consideranda attendi debeat verisimilitudo, vide Ias. *in consilio 168. colum.2.4. volum.* vbi dicit, quòd suspicio falsi pro veritate habetur in materia falsi.

l. Si partus. 1.

Menoch. *de arbit. iud. cas.316.* vide Bossium *tit.41.* Papon. *2. notar. 7. §.7. Inst. de public. iudic.* Nou. Leon. 77.

l. Satis apertè. 2.

Dubitabatur hodiè in facto, an exceptio falsitatis vel simulationis impediat instrumēti executionem, iste textus videtur dicere quod non. Ratio dubitandi est quod instrumentum, de quo hic dicebatur falsum in aliqua parte esset. Et iste intellectus originaliter est gloss. hic in verbo obiieitur, & post eam Ang. hic. Sed cessante confessione partis exceptio falsitatis impedit executionem, quia præiudicialis, & ideò pendente causa falsitatis, supersedetur in executione. Hunc intellectum ponit Barba. *in cons 43. n. 13. vol.1.* post Ang. hic, vbi plenè de hac lege.

¶Ego verò dicerem, quòd si exceptio nullitatis & falsitatis, vel simulationis est euidens, vel manifesta, tunc impeditur executio, & tunc dicitur euidens, quando ex actis patet. Romanus consilio 328. & de hac lege vide Barb. *in cons.1. col.1. vol.2. & vol.14. nu. 12. in fin. volum. primo,* & adde textum *in leg. 2. supra de edict. d. Adria. toll* Barb. *cons.45. nu. 4. vol.1. de off. cons.6.* Barb. *cons.18. vol 4. col.3.* & Bertach. *in cons.18. num 23. vol 10.*

An exceptio vsuraria impediat instrumēti executionem, Barb. *cons.18 num. 23. vol. primo.* Facit hic l.31 *ff. de re iudicata.*

l. Licet. 3.

Coniūge hic l.5. *ff. de his quibus vt indignis;*

l.Maiorem.4.

Gramma. *decis* 27. *Clarus lib.* 5.§. *Falsum* n. 28. Paul. *lib.* 5. *sent. tit.* 25.§.9. & *lib.* 1. *sent. Tit.* 12.§.1. Clarus *dicto loco.*

l.Falsi.5.

An & quot modis agatur de falso ; notat hic D.Goth.

l.Qui falsas.6.

Papon 2. *notar.* 7. vide l. 6 *ff. de hæreditatis petitione.*

l.Ipse.7.

Cuiac. *lib.* 6. *obs. cap.* 11. Harmen. *lib.* 1. *tit.* 10. Cuiac. *lib.* 20. *obs. cap.* 19. Alciat. *lib.* 5. *parad.* 8. 9. 10 Hotom. 21. *illust. quæst.*

l.si falsos.8.

Menoch. *de arb. iud. cas.* 315. Papon. 2 *notar. cap.* 7. l. 1. *ff. hoc eodem titulo.*

l.si docueris.9.

Barb. *cons.* 43 *col.* 1. *verb.* 8. vbi de intellectu istius legis. Hæres ab intestato cogitur præstare fideicommissa relicta in codicillis.

l.Cum suppositi.10.

An accusatori incumbat probatio notat hic D.Goth.

l.Si lis.11.

Boss *tit. de suppo. pag.* De falso instrumento, excipi potest coram pedaneis, & delegatis iudicibus.

l.Querela 12.

Nota quod accusatio de falso vt aliquid puniatur, debet institui vt infra 20. annos quod accusatus vel falsarius puniatur, si vult agere ciuiliter actione in factum ad interesse, tum potest agere ad annos 3. Petr de Rauenn. *in comp. iur. con. in tit. de exceptio, fol.* 78. vide Corn. *cons.* 171. & vide Boer. *decis.* 26. *in* 1. *parte*, Papon 2. *notar.* 7. *capite du parricide.* Cuiac. *lib.* 4. *obs. c.* 14.

l.Qui veluti.13.

Nota ad istam legem quod cum pœna falsa scribitur, aliquid quod est factum præsente tali quod erat absens vide textum *in c. cum liberis, de testibus.* Idem in eo qui in scriptura aliquid addidit vel minuit, *c. in cũ ven. de relig. dom.* Falsa recepti cõfessio depositarium non liberat.

l.Eum qui.14.

Menoch. *de arbit. iud. cap.* 2. Paul. *lib.* 5. *sent. tit.* 25.§.1.

l.Si creditor.15.

Adde Ang. *de malef. in verb. falsario* 41. *col. num.* 17. vide l. 3. *ff. de probat.* & l. 3. *ff. de fide instrument.*

l.De fide.16.

Vide Cuiac. *lib.* 13 *obs. c.* 38. l. 5. & l. 9. *s. eod.*

l.Sicut falsi.17.

Adde hic l. 29. & l. 201. *ff de regul. iur.* & *cap.* 18. *ext. eod.*

l.Ex initio.18.

De sensu huius legis D.Goth. hic.

l.Etsi ad.19.

Fœminis accusatio falsi non est permissa.

l.Nec exemplum.20.

Menoch. *de arbit. iud. cas.* 309. Paul. *lib.* 1. *sent. tit.* 12.§.3. & Alciat. *lib.* 3. *præsumpt.* 13.

l.Si quis decurio.21.

Habes ex ista lege quod statur dicto Notarij, sed quæro quid si testis dixit se aliter dixisse quam Notarius scripserat vide per Abb. & Felyn. plene *in cap. ad audientiam de præscriptione.*

Magis creditur notario seu dicto suo, quam dicto testis examinato vt si testis dicat, se illud nunquam dixisse quod notarius scripsit, ita per Cyn. *in d. l. si quis decurio* dummodo. Notarius sit legalis de quo etiam per Iacob. de Aren. & Bart. *in l.* 1. *in fin. quemad. testam. aper.* Sed vide vnam fallentiam Soz. *reg.* 514. *incip. testis si dicat.* Menoch. *de arbit. iud. lib.* 1. 437. Harmenop. *lib.* 1. *ti.* 6.

l.Vbi falsi.22.

Iudex non debet ante probationem sententiæ, aperire, qualem sententiam sit locuturus, in tantum quod nec vultu hoc debeat detegere. *leg. obseruandum,* §. *final. ff. de officio præsidis.* Et si delegat potest recusari, vt suspectus. Iason. *in leg. apertissimi. supra de iud.* imò dixit Bartol. *in tractatu de reprobat. testium*, quod iudex tenetur hoc casu pœna falsi. Idem Paris de Puteol. *in tractatu synd. in verbo corrumpens,* §. *si tempore*, Chart. 39. An autem argumẽtum admittatur probationis loco, D.Goth. hic.

l.Damus.23.

Et ibi Gloss. in verbo *priuatus falsum committens vel falsificans*, an & quis pœna falsi teneatur, nec ne, vide Cast. *consil.* 149. *incip. videtur dicendum.* Electa actione ciuili falsi criminalis suspenditur.

l.Præbemus.24. & vlt.

Iunge hic l. 16. *supra eodem.*

Titul. 23.

Titul. 23. De his qui sibi adscribunt in testamento.

Ægidius Bossius *de his qui sibi adscribunt* Clar. *libro 5. sent. §. falsum, versiculo adscribens etiam.*

l. Quanquam. 1.

Cuiac. *3. ad Affricanum, in fine.*

l. Si testator. 2.

Testamentarius à quo veniam petere possit textus hic.

l. Senatusconsulto. 3.

Clarus *§. falsum, num. 7. lib 5* An autem error excuset à pœna, vide hic D. Goth.

l. Quæ in testamento. 4.

Marito non licet quidquam sibi adscribere in vxoris testamento.

l. Quod adhibitus. 5.

Miles an excusetur si sibi quid adscripsit Gloss. hic.

l. Si libertatem. 6. & vlt.

Ioannes Robertus *i. rer. recept. lect. capit.* 19. Cuiac *li. 15. obs. cap. 19. & ad l. 4. §. si pupillo. ff de vsu cap.* Robert. *1. animad. cap. 10.*

Tit 24. De falsa moneta.

Moneta falsa dicitur tribus de causis, & in qua pœna puniatur cudens & vtens ea, vide Bald. *in cons. 376. casus talis est, vol. 3.* Clarus *§ falsum, nu. 27.* Paul *lib. sent. 5. tit. 12 §. vlt.*

l. Quoniam. 1.

Menoch. *de arb. iud. c. 316.* Rebuff. *in proœm. const. Gloss. 5. nu. 116* Paul. *lib. sent. tit. 21. §. vlt.*

l. Si quis nummos. 2.

Clar. *5. sent. §. falsum, vers. dixi.*

l. Si quis super. 3 & vlt.

Facit hic l. 6. *§. 1. ff. ad l legem Iuliam peculatus.*

Tit. 25. De mutatione nominis.

Ad materiam huius tit. vide Felyn. *in Rub. proœm. decret. col. pen.* vbi Gregorius Paul. *li. 5. sent. tit. 25. §. 10.*

l. Si ait. 1. & vnica.

Vdie hic *c. 4. §. qui testamenta.*

Tit. 26. Ad legem Iuliam de ambitu.

Coercetur hoc Titul. magistratuum auaritia.

l. Nullus. 1. & vnica.

Quid sit ambitio optimè declarat hic D. Goth.

Tit. 27. Ad legem Iuliam repetundarum.

l. Vt vnius. 1.

Vide Cuiac *ad l Nouellam octauam.*

l. Sciant. 2.

Facit hic lex *vl. ff ad leg. Iul peculatus.*

l. Omnes. 3.

Cuiac. *lib. 6. obs. cap. 18. in fine.*

l. iubemus. 4.

Vide Cuiac. *lib. 6. obs cap. 30. Nou. 80. cap. 2.*

l. Vnusquisque. 5.

Ibi Gynecio, vide Tiraquell. *in l. com. p. 10. n. 21. & seq.* qui declarat, quid sit Gynecium. loquitur autem hæc lex de comite domorũ.

l. Sancimus. 6. & vlt.

Pet. Greg. *36. sint. 28 nu. 3. & 4* Alc. *3. præf. 18.* *Verum Rectoribus prouinciarum, aliquid donari possit remunerationis causa vide Fachineum *controuersiarum iuris li. 2. cap. 80.*

Tit. 28. De crimine peculatus.

Facit *§. 9. Inst. de public. iudic.*

l. iudices. 1. & vnic.

De pœna hic contenta, vide l. 1. C. *Th. h. t.*

Titul. 29. De crimine sacrilegij.

Paul. *libro 5 sentent. Tit. 29.* Harmenop. *libro 6. Tit. 5.*

l. Qui diuinæ. 1.

Ad ista verba geminum videtur facinus perpetrare, adde simile *in l. 5. D. de quæstion. l. si adulterũ, §. stuprũ ad l. Iul. de adult.* Cic. *in paradox.* omnia peccata æqualia. Et ideò in his grauior pœna statuitur Clarus, §. *Sacrilegia.*

l. Qui confugientem. 2.

Deest hęc cõstitutio in quibusdã exẽplarib.

l. Disputare. 3.

Iunge hic *l. 5. supra de diuersis rescriptis.*

l. Ne quis. 4. & vlt.

Paul. *lib. 5. sent. Tit. 12. §. 5* Pap. *3. notar. 8. cap. des lettres d'office & de prouision.*

Titul. 30. De seditiosis, & his qui plebem contra Rempublicam audẽt colligere.

Seditionis pœna est vt aut furca suspenda-

tur aut bestiis obiiciatur, aut in insulam deportetur, l. *si quis*, §. *authores*, *D. de pœnis*, Azo. *in summa istius tit. de seditiosis*, vide Archid. *in c. seditionario. 46. distinct. & in c. cõspirationum*, 11 q. 1. vbi Ang. ad hunc, tit. scribit Claudius Mõdain. Scripsit etiam tract. Boer. & melius Conradus Birenus, Paul. *li. 5. sent. Tit. 12.* Harmen. *lib. 6.* Tit. 7. l. 38. D. *de pœnis*.

l. Si quis.

In Glos. *Qui seditiosi*, & qualiter puniãtur, vide *in decis. 130. num 3. & 5. 6. & 7. in 1. 2. & 3. col.* Et nota ad ornatum istius tituli, quod pœna mortis tenentur, qui faciunt insultum in ciuitate, clamando ad arma. De pœna seditionis & qualiter fiat seditio ponit Dec. *in l. nõ est singulis de reg. iuris*, & per Chassa. *in const. Burgundia, fol. 118. nu. 45.* vide Tacitum *primo annalium*.

l. in nullis. 2.

Paul. *lib. 5. sentent. Titul. 22.* §. 1. l. 38. §. 2. D. *de procem.*

Tit. 31. Quando ciuilis actio, criminali præiudicet, & an vtraque ab eodem exerceri possit.

Clar. 5. *sent.* §. *vlt. q. 2.*

l. Plerisque. 1. & vnica.

Ægidius Bossius *titulo quomodo procedatur per accusationem videlicet*, Cuiac. *li. 5. obs. c. 15. & lib. 20. obser. 26.*

Tit. 32. De crimine expilatæ hæreditatis.

Menoch. *de arbit. iud. cas. 340.*

l. Expilatæ. 1.

In hanc legem, vide Cuiac. *lib. 60. obseruationum, capite 27.*

l. Expilatæ. 2.

Iunge hic l. 3. proximè sequentem.

l. Si aui. 3.

Contrarium vide *in* l. 33. D. *de negotiis gestis*.

l. Aduersus. 4.

Forcat. *in Cupidine iurisperit. capite* 18. vide l. 22. *supra de rei vindicatione*.

l. Obtentu. 5.

Facit hic l. 23. *D. de fideicommissis libert.*

l. Expilatæ. 6.

Vide l. 3. *supra familia erciscunda.*

Tit. 33. De vi bonorum raptorum.

l. si bonorum. 1.

Coniunge hic l. 14. *D. in fine*, *D. de vi & vi armata.*

l. Si res mobiles. 2.

Facit lex quarta infra eodem.

l. Res obligata. 3.

Vide l. 55. D. *de furtis*.

l. De his. 4.

Vide *in Institutionibus hoc eodem Titulo.*

l. siue negotiorum. 5. & vlt.

Nota hic quod aduersus nouercam vi bonorum raptorum agi potest.

Tit. 34. De crimine stellionatus.

Multa Menoch. *de arbitr. iud. casu 383.*

l. improbum. 1.

Rem vni si postea eandem alteri pignoret, incidit in crimen stellionatus, & hic, & *l. fi. infr. eod.* Intellige tamen, nisi ea res vtrique creditori sufficiat, *l. si quis in pignore*, §. *fin. D. de pignor.* Et de hac lege vide Matth. *in c. 1. nu. 153. fol. 201. quæ sunt regalia*, vbi obligans rem duobus incidit in crimen falsi: verùm intelligas hoc dictum in casu suo, scilicet in eo qui obligat bona sua fisco, quæ antea erant pupillo obligata, & tunc debitor talis patitur crimen falsi, & hoc non procedit in alio casu, sed agetur crimine stellionatus, vt hic & Ias. *in l. quoties suprà de rei vend.* vbi habes multos casus, quibus vendens rem duobus, non incidit in crimen falsi. Et vide ipsum omninò.

¶ Pignorans rem duobus, & vendens, duobus quis præferatur, Iason. *cons. 934. numero 2. volum. 1.* & per eundem, *in l. quotiens, D. de rei vindicat.* Nota autem hic pœnitentia plerumque purgari delictum, vt ait l. 65. *D. de furtis.*

l. si pater. 2.

Cuiac. *lib. 13. obs. cap. 21.* Hotoman. *lib. 5. obs. capite 4.*

l. stellionatus. 3.

Facit hic l. 3. *de extraord. crim.*

l. ignorantia. 4. & vlt.

Cuiac. *lib. 11. obs. c. 21. in fine.*

Tit.35. De iniuriis.

l. Nec ſeruis.1.

Seruis nulla fit iniuria iure Romano, §.1. *Inſt. eodem.*

l. iniuriarum.2.

Vide l.1. & l.30. *in fine, D. hoc eodem Titulo.*

l. Si non es nunciator.3.

Delatoris nomen turpe eſt.

l. Atrocem 4.

Cuiac. *lib.*10. *Obſeru.* c.29. Nota præterea hic creſcere iniuriam ex tempore, l. 16.§.5. D. *de pœnis.*

l. Si non conuitij.5.

Adde Bar. *in tract præſumpt col.*2. *& in extrauaga. it. de acquiren. hæred. vbi dixit,* quod ſi aliquis dixit: Tu mentiris ſaluo honore tuo, quod in tali caſu iniurioſum procedens declarat, ipſum non habuiſſe animum ſaluandi illi honorem ſuum & per conſequens eum teneri, Panorm. *conſ.*37.

¶ An paſſus iniuriam, poſt annum poſſit intentare, vide Felin. *in c. ſi autem, col.* [illegible] *de reſcript.* Gayl. 2. *obſer.* c.10. Roland. à Valle, 1. *conſ.*54. Gayl. 2. *obſ.*99. 100. & 107.

l. Cum nec patronos.6.

Coniunge hic l.10 § 12. *ff. de in ius vocan.*

l. iniuriarum.7.

Facit *lex vltima, infra hoc eodem Titulo.*

l. Dominum.8.

Vide l.15.§.46. D. *hoc Titulo.*

l. Qui liberos.9.

Iniuria eſt libero ſeruum appellari, l.19.§.1. D. *de liberali.*

l. Si quidem.10.

Idem ait lex præcedens.

l. Si quando.11. & vlt.

Paul. *li.*5. *ſent. Tit.*4.§.12. adde hic *Nou.*71.

Tit.36. De famoſis libellis.

Petrus Plaza, *lib.*1. *miſcell.* c 3. Harmen. *lib.* 6. *Tit.*9. Paulus *lib.*5. *ſent. tit.*4.§.6.

l. Si quis.1. & vnica.

Paulus *lib.*5. *ſent. tit.*4.§.15. & 16.

Tit.37. De abigeis.

Cuiac. *lib* 1. *obſ.* c.20.

l. Ab acti.1. & vnica.

Vide l.8. *ſupra vnde vi.*

Titul. 38. De Nili aggeribus non rumpendis.

Forcatul. *in penu iuris,* c.14. Magius, *libro* 1. *Miſcell.* c.10. *de opem ferentibus criminoſis,* Menoch. *de arbitr. iud. caſ.*349. *& ſeq. & caſ.*166. Diodor. *li.*1 Rhodig. *li.*14. c.39. l.2. *C. de alluu.*

l. Is qui poſthac.1. & vnica.

De Nilo, vide Plin. *lib.*5. c.9 Ammian. *libro* 22. Herodot. *lib.*2.

Titul.39. De his qui latrones, vel aliis criminibus reos occultauerint.

Menoch. *de arbit. iud. caſ.*343. *vide Cod.* Theo, *libro* 9. *tit.*29.

l. Eos qui.1.

Vide l.2. C. *Theod. hoc Titulo.*

l. Si qui latrones.2. & vlt.

Loquitur hic textus de primatibus poſſeſſionis.

Tit. 40. De requirendis reis.

Boſſius *in. de citat. nihil.*

l. Cum abſenti.1.

An hodie adnotatio locum habeat, Clar. *5. ſen.* § *vlt.* q.4.

l. Quicunque.2.

Facit *l.*3 *&* *l.*4. D. *hoc ipſo Titulo.*

l. in pecuniariis.3. & vlt.

Vide 54. *comm. epiſt. pregamm.*

Tit.41. De quæſtionibus. in Rubrica.

Vide Aimon *conſ.*35. vbi iudicium ad torturam, minus eſt quam præſumptio, & ibi an vnum indicium probatur per plures nō requiritur, vt ſint omni exceptione maiores, & an minæ cum inimicitia faciant iudicium ad torturam, & multa alia notanda ponit, maximè de ſingularitate teſtium. Quæſtionum genera vide apud Cuiacium 5. *Paul. ſent. Tit.* 14.§.1.

¶ Quemadmodum milites non poſſunt quæſtionibus ſubiici & torméntis vt hic, & *in* l. *deſertores,* §.1. *de re milit.* Ita etiā Doctores vt per Alex. *in* l. *Centurio, col.*1. *de vulg.* & notat Bar. *in* l.1. *de aduoc. diuerſ. iud.* Nec conſuetudo in contrarium valet, vt tenet Rom. *in ſingularibus ſuis, fol.*20.

tur aut bestiis obiiciatur, aut in insulam deportetur, *l. si quis, §. authores, D. de pœnis*, Azo. *in summa istius tit. de seditiosis*, vide Archid. *in c. seditionario. 46. distinct. & in c. cōspirationum*, 11 *q.* 1. vbi Ang. ad hunc, tit. scribit Claudius Mōdain. Scripsit etiam tract. Boer. & melius Conradus Birenus, Paul. *li.* 5. *sent. Tit.* 12. Harmen. *lib.* 6. Tit. 7. l. 38. D. *de pœnis*.

l. Si quis.

In Glos. *Qui seditiosi*, & qualiter puniātur, vide *in decis.* 130. *num.* 3. *&* 5. 6. *&* 7. *in* 1. 2. *&* 3. *col.* Et nota ad ornatum istius tituli, quod pœna mortis tenentur, qui faciunt insultum in ciuitate, clamando ad arma. De pœna seditionis & qualiter fiat seditio ponit Dec. *in* l. *nō est singulis de reg. iuris*, & per Chassa. *in const. Burgundia, fol.* 118. *nu.* 45. vide Tacitum *primo annalium*.

l. in nullis. 2.

Paul. *lib.* 5. *sentent. Titul.* 22. §. 1. l. 38. §. 2. D. *de proœm.*

Tit. 31. Quando ciuilis actio, criminali præiudicet, & an vtraque ab eodem exerceri possit.

Clar. 5. *sent.* §. *vlt. q.* 2.

l. Plerisque. 1. & vnica.

Ægidius Bossius *titulo quomodo procedatur per accusationem videlicet*, Cuiac. *li.* 5. *obs. c.* 15. *& lib.* 20. *obser.* 26.

Tit. 32. De crimine expilatæ hæreditatis.

Menoch. *de arbit. iud. cas.* 340.

l. Expilatæ. 1.

In hanc legem, vide Cuiac. *lib.* 60. *obseruationum, capite* 27.

l. Expilatæ. 2.

Iunge hic l. 3. proximè sequentem.

l. Si aui. 3.

Contrarium vide *in* l. 33. D. *de negotiis gestis.*

l. Aduersus. 4.

Forcat. *in Cupidine iurisperit. capite.* 18. vide l. 22. *supra de rei vindicatione.*

l. Obtentu. 5.

Facit hic l. 23. *D. de fideicommissis libert.*

l. Expilatæ. 6.

Vide l. 3. *supra familiæ erciscundæ.*

Tit. 33. De vi bonorum raptorum.

l. si bonorum. 1.

Coniunge hic l. 14. *D. in fine, D. de vi & vi armata.*

l. Si res mobiles. 2.

Facit lex quarta infra eodem.

l. Res obligata. 3.

Vide l. 55. D. *de furtis.*

l. De his. 4.

Vide *in Institutionibus hoc eodem Titulo.*

l. siue negotiorum. 5. & vlt.

Nota hic quod aduersus nouercam vi bonorum raptorum agi potest.

Tit. 34. De crimine stellionatus.

Multa Menoch. *de arbitr. iud. casu* 383.

l. improbum. 1.

Rem vni si postea eandem alteri pignoret, incidit in crimen stellionatus, & hic, *& l. si. infr. eod.* Intellige tamen, nisi ea res vtrique creditori sufficiat, *l. si quis in pignore, §. fin. D. de pigner.* Et de hac lege vide Matth. *in c.* 1. *nu.* 153. *fol.* 201. *quæ sunt regalia*, vbi obligans rem duobus incidit in crimen falsi: verùm intelligas hoc dictum in casu suo, scilicet in eo qui obligat bona sua fisco, quæ antea erant pupillo obligata, & tunc debitor talis patitur crimen falsi, & hoc non procedit in alio casu, sed agetur crimine stellionatus, vt hic & Ias. *in l. quoties suprà de rei vend.* vbi habes multos casus, quibus vendens rem duobus, non incidit in crimen falsi. Et vide ipsum omninò.

¶Pignorans rem duobus, & vendens, duobus quis præferatur, Iason. *cons.* 934. *numero* 2. *volum.* 1. & per eundem, *in l. quotiens, D. de rei vindicat.* Nota autem hic pœnitentia plerumque purgari delictum, vt ait l. 65. *D. de furtis.*

l. si pater. 2.

Cuiac. *lib.* 13. *obs. cap.* 21. Hotoman. *lib.* 5. *obs. capite* 4.

l. stellionatus. 3.

Facit hic l. 3. *de extraordin. crim.*

l. ignorantia. 4. & vlt.

Cuiac. *lib.* 11. *obs. c.* 21. *in fine.*

Tit. 35.

Tit.35. De iniuriis.

l. Nec seruis.1.

Seruis nulla fit iniuria iure Romano, §.1. *Inst. eodem.*

l. iniuriarum.2.

Vide l.1. & l.30. *in fine, D. hoc eodem Titulo.*

l. Si non es nunciator.3.

Delatoris nomen turpe est.

l. Atrocem 4.

Cuiac. *lib.* 10. *Observ.* c.29. Nota præterea hic crescere iniuriam ex tempore, l. 16. §.5 *D. de pœnis.*

l. Si non conuitij.5.

Adde Bar. *in tract præsumpt: col.2. & in extrauaga.* ... *acquiren. hære l. vbi dixit*, quod si aliquis dixit: Tu mentiris saluo honore tuo, quod in tali casu iniuriosum procedens declarat, ipsum non habuisse animum saluandi illi honorem suum, & per consequens eum teneri, Panorm. ... 37

¶ An passus iniuriam, post annum possit intercedere, vide Felin. *in c. si autem, col.* ... *de* ... Gayl. 2. ... c.10. Roland. à Valle. 1. *cons.* 54. Gayl. 2. ... 99. 100. & 107.

l. Cum nec patronos.6.

Coniunge hic l.10 § 12. *ff. de in ius vocan.*

l. iniuriarum.7.

Facit lex ... *infra hoc eodem Titulo.*

l. Dominum.8.

Vide l.15. §.46. D. *hoc Titulo.*

l. Qui libertos.9.

Iniuria est libero seruum appellari, l.19. §. 1. *D. de liberali.*

l. Si quidem.10.

Idem ait lex præcedens.

l. Si quando.11. & vlt.

Paul. *li.* 54. *sent. Tit.* 4. §.12. adde hic *Nov.* 71.

Tit.36. De famosis libellis.

Petrus Plaza, *lib.1. miscell.* c 3. Harmen. *lib.* 6. *Tit.* 9. Paulus *lib.5. sent. tit.* 4. §.6.

l. Si quis.1. & vnica.

Paulus *lib.5. sent. tit.* 4. §.15. & 16.]

Tit.37. De abigeis.

Cuiac. *lib* 1 *obs.* c 20.

l. Ab acti.1. & vnica.

Vide l.8. *supra unde vi.*

Titul. 38. De Nili aggeribus non rumpendis.

Forcatul. *in penu iuris*, c. 4. Magius, *libro* 1. *Miscell.* c.10. *de opem ferentibus criminosis*, Menoch. *de arbitr. iud. cas.* 349. & *seq.* & *cas.* 166. Diodor. *li.* 1 Rhodig. *li.* 14. c.39 l.2. C. *de alluu.*

l. Is qui posthac.1. & vnica.

De Nilo, vide Plin. *lib.* 5 c.9 Ammian. *libro* 22. Herodot *lib.2.*

Titul.39. De his qui latrones, vel aliis criminibus reos occultauerint.

Menoch. *de arbit. iud. cas.* 34 ... vide *Cod. Theo. libro* 9. *tit.* 29.

l. Eos qui.1.

Vide l.2. C. *Theod. hoc Titulo.*

l. Si qui latrones.2. & vlt.

Loquitur hic textus de primatibus possessionis.

Tit. 40. De requirendis reis.

Bossius ...

l. Cum absenti.1.

An hodie adnotatio locum habeat, Clar. 5. *sent.* § *ult. q.* 4.

l. Quicunque.2.

Facit l.3 ... l.2. D. *hoc ipso Titulo.*

l. in pecuniariis.3. & vlt.

Vide 54. *comm. epist. progamm.*

Tit.41. De quæstionibus. in Rubrica.

Vide Aimon *consi.* 35. vbi iudicium ad torturam, minus est quam præsumptio, & ibi an vnum indicium probatur per plures nō requiritur, vt sint omni exceptione maiores, & an minæ cum inimicitia faciant iudicium ad torturam, & multa alia notanda ponit, maximè de singularitate testium. Quæstionum genera vide apud Cuiacium 5. *Paul. sent. Tit.* 14. §.1.

¶ Quemadmodum milites non possunt quæstionibus subiici & tormētis vt hic, & *in l. desertores*, §.1. *de re milit.* Ita etiā Doctores vt per Alex. *in l. Centurio, col.1 de vulg.* & notat Bar. *in l.1. de aduoc. diuers. iud.* Nec consuetudo in contrarium valet, vt tenet Rom. *in singularibus suis, fol.* 20.

Q iij.

¶Et quod doctor torqueri non potest, sicut etiam miles, tenet Fulg. *cons.*173. Et hæc quæ dicuntur, etiam habent locum in militibus hodierni temporis, pro ea quę notat Alex. *in d.l. centurio, col.* 5. *nu.*24. *de vulg.* Bart. *in l. omnes iudices, C. de decurionibus, lib.*10.

¶Et quod Doctor torqueri non possit, vide Thom. Gram. *in* 1. *voto, col.*2.

¶Adde Bal. *in l.* 1. *sup. qui bonis ced. poss.* Ang. *in proœm. inst. de priuilegiis Doctorum.* Idem Ang. *in §. Item Romæ, inst. de excusat. tutorum,* Cuiac. *lib.*2. *Obs. cap.*33. Robert. *recept. lect. lib.* 2. *cap.*18.

l. Quæstionem. 1.

Cuiac. *lib.*2. *obs. cap.*33. Pap. 24. *arrest.* 9. *artic* 2. Cuiac. 20. *obs.*28.

l. Insolitum. 2.

Tutores sunt loco domini, l. 56. §. 4. *ff. de fur.*

l. Cum cognitionaliter. 3.

An mulier torqueri possit, vide hic, D. Got.

l. Sicuti. 4.

Grammat. *decis.*28. *à num.* 5. *&* 9. Creditur autē socio criminis quoties euidēter probat.

l. Nec si mors. 5.

Facit hic l. 1. §. 5. D. *de Syllaniano.*

l. Pridem placuit. 6.

Seruus in dominum & pro domino torqueri non potest.

l. Seruos qui. 7.

Vide Glossam *in can. quærendum* 18. c. 2. q. 7.

l. Milites. 8.

Milites, & cęteri in dignitate constituti non sunt torquendi, etiam præcedentibus indiciis Rom. *sing.*494. vbi quòd nec consuetudo in contrarium valeat, post Bart. *ad l. omnes, C. de decur. lib.*10. Adde idem in equite aurato, vt per Bart. hic, licet alia priuilegia non sortiatur, vt per Ias. *ad l. miles, in prin. nu.* 4. *D. de re iudicata.*

¶Ad vers. *oportet*, vide Ferrat. *caut.*14. Rip. *ad l. Centurio, num.*14. *ff. de vulga.* Crauet. *cons.* 6. *nume.*12 Rebuff. *proœm. const. glos.*5. *num.*111. Boss. *j. practicar.* 5. *nu.* 26. 27. 28. Rolan. à Vall. *cons.*24.

l. super statu. 9.

Iunge hic l. 18. §. 4. *ff. eodem.*

l. cùm testamentum. 10.

Serui hæreditarij torqueri possunt, l. 18. *infra eodem.*

l. Diuo Marco. 11.

Corrasius *ad l. emancipatum, ff. de senatoribus* Rebuff. *in proœm. const. glos.*5. *n.*115. Forner. 2. *select.* c. 10. Cuiac. *lib.*10. *obs.* c. 29.

l. Quotiens. 12.

Facit hic l. 15. *infra hoc eodem Titulo.*

l. Hoc quod. 13.

Distinctio hic contenta, hodie sublata est per l. *vlt. infra.*

l. Seruos. 14.

Vide l. 3. §. 1. *ff. de in ius vocand.*

l. interrogari. 15.

Paul. *lib.*5. *sent.* Tit. 16. §. 1. l. 10. *infra de digni.*

l. Decuriones. 16.

Menoch. *de arbitr. iud. cas.*340. Facit l. 3. *supra ad leg. Iul. maiestat.*

l. Nihil sibi. 17.

Iunge l. 7. *supra quando prouocare.*

l. De tormentis. 18. & vlt.

An detentio rei alienæ sufficiat ad quæst. D. Goth.

Tit. 42. De abolitionibus.

Plaza Miscell. lib. 1. *cap.*38.

l. Preses. 1.

Nota genus abolitionis:

l. Abolitio. 2.

Nota, quòd si accusator desistit ab accusatione, vel transigit in illis criminibus, in quibus non licet transigere, iudex potest ex officio suo super eo progressu procedere & definire, & refert, vt tenet Bartol. *in l. transigere, sup. de transactionibus.*

¶Ad istam legem, vide Alciat. *li.*5. *paradox.* c. 11. Cuiac. *lib.*2. *Obs. ca.*29. An & quæ sit iusta causa petendæ abolitionis D. Goth. hic.

l. Fallaciter. 3. & vlt.

Nota an & quomodo accusans aliquem, possit absque pœna ab accusatione desistere, & infra quantum tempus, Cuiac. *lib.*6. *obs. ca.* 25. *in fine.*

Tit. 43. De generali abolitione.

Abolitio generalis fit ipso iure, pro tempore certo.

l. Qui potentatus. 1.

Paul. *lib.*5. *sent.* Tit. 17. §. 1.

l. Indulgentia. 3. & vlt.

Papon. 3. *notar.* 10. *c. d'abolitions.*

Tit. 44. Vt intra certum tempus criminalis quęstio terminetur.

Cuiac. *lib. 1. obs.* c. 8.

l. Quisquis. 1.

Pœna non agentis actoris intra legitimum tempus quæ D. Goth. hic.

l. Nouerint. 2.

Nota quòd iudex post peremptam instantiam potest condemnare, adde tamen textũ *in l. properandũ, §. ille sup. de iud.* qui clarius loquitur, Cuiacius *sup. dicto loco.* Bellouis. 1. *practic. 3. num. 76.*

l. Criminales 3. & vlt.

Instantia causæ criminalis durat per biennium. Sed vide quatuor fallentias Soç. *in regul. 228 incip. instantia*, & ad istam legem adde Thom. Gramm. *in 31 cons. per totum.* Et *decis.* Cap. 206. l. 7. *supra qui accusare, &* l. 18. D. *de accusationibus.*

Tit. 45. Ad Senatusconsultum Turpillianum.

Cuiac. *lib. 8. Obs. c. 38.*

l. is demum. 1.

Cuiacius *iam citato loco*, l. 5. *infra de calumnia.*

l. Si pro eo. 2.

Paul. *lib 1. sent. tit. 5. §. 12.* l. 3. *ſ. qui accus.*

l. Quamuis. 3.

Vide l. *Sextam, supra qui accusare non possunt.*

l. Si is de quo. 4.

Paul. *lib. sententiar. Tit. 6.*

l. Si fœmina. 5.

Iunge hic l. 4. *D. hoc eodem Titulo.*

l. In excusationibus. 6. & vlt.

Simplicitas excusat à pœna Turpilliani.

Tit. 46. De calumniatoribus.

Vide Harmen. *libro 6. Titul. 9. & D. libro 3. Titul. 6.*

l. Calumnia 1.

Facit hic l. 1. §. 4. *D. ad Senatusconsultum Turpillianum.*

l. Mater. 2.

Mater sine calumnia præsumitur vindicare defuncti filij necem.

l. Qui non. 3.

Vide *d. l. 1. §. 4. D. ad* S. C. *Turpillianum*

l. Calumniæ. 4.

Filius accusans de morte patris excusatur à præsumpta calumnia.

l. Qui calumniatores. 5.

Coniunge l. 7. *in fin. ff. ad Turpillianum.*

l. Dominis. 6.

Facit l. 27 *in fine. ff. Ad leg. Iul. de adulter.*

l. Non prius. 7.

Cuiac. apud Paulum 5. *sententiarum Titulus* 14. §. 1.

l. Nostris. 8.

Cuiac. *lib. 4. obs. c. 49.* vide *legem tertiam supra de abolitionibus.*

l. Fallaciter. 9.

Adde hic l. 19 *ff de iure fisci.*

l. Quisquis. 10.

De pœna Talionis alibi dixi.

Tit. 47. De pœnis.

Vide *ff. lib. 48. Tit. 19.* vbi dixit.

l. Etiam. 1.

Facit hic l. 34 *ff. hoc eodem Titulo.*

l. Procurator. 2.

Quod procuratores Cæsaris fungãtur vice præsidum, vide l. 3. *Cod. vbi caus. fisc.*

l. Decurionem. 3.

Idem ait l. 15. *ff. hoc ipso Titulo.*

l. Si ante. 4.

Hic maximè facit l. *vlt.* *ff. de sententiam pass.*

l. Honor. 5.

Loquitur hæc lex de damnationę ad bestias.

l. incredibile. 6.

Vide l. 35. *ff. hoc eodem Titulo.*

l. Impunitas. 7.

Grammat. *decis. 23. à num. 11.* Harmenopulus *libro sexto Titulo nouo.*

l. Deportatorum. 8.

Limita hanc legem per legem 23. *ff. de furt.*

l. Si matrem. 9.

Coniunge l. 12. *infra hoc ipso Titulo.*

l. Seruus. 10.

Facit l. 17. §. 19. *ff. de adilitio edicto.*

l.Metalli.11.

Metalli supplicium ad quos pertineat declarat hic textus.

l.Decurionum.12.

Vanæ voces populi non sunt audiendæ.

l.Seruos.13.

Vide l.8 *infra de sententiam passis & restitutis.*

l.Si operis.14.

Pœnas non facile remittere Reipublicæ interest.

l.Pœnam.15.

Augustinus lib. de Fato, l.2.*Si quis in ius voc.*

l.Qui sententiam.16.

De materia huius legis vide notabilé cons. Paul.199.*visa inquisitione, volu.* 2.vbi ad pœnam corporalem inferendam, quæ indicia dicantur vrgentia. Bossius *tit. de conuictu. &* Grammat.*decis.*8.*num* 4. *& decis.*34. *num.*35. *& numero* 57.

¶Nota quod delinquens, si delictum non confitetur, tamen testibus conuictus, potest condemnari ad mortem. Felyn.*in c. ad materiam, c.l 2.d. probat.* Ita determinat Gulielmus *in rep.c.Raynutius.fol* 385 Papon.24. *arrestor.9.arrest.*1.Paul.*lib.5.sent.tit.*16.§.13.

l.si quis in.

Vbi glos.in verb.*non licet adde c. cum apud Thessalo.*11.q.1. Adde alios casus, in quibus executio in criminalib. defertur per Felyn. *in capite quæ essent. colum* 2 *numero* 6.*vers.sunt certi casus, ex et.d ff.de legat.*

¶Ad pœnalem in sententiam peruenitur, nisi reus fuerit confessus, vel probationibus clarissimis conuictus. Adde Marsf.*singul.*106.*&* 262.Boer.*dec.*163.*&* Gram.*decis.*8.*in causa* an iudex possit condemnare eum, qui in tortura perseuerauerit negando delictum, non obstãte quod habeat legitimas probationes. Crot *in memorab.in verb. testes condemnantes.* Boet. *li.6.de consolat.*Cicer.*pro Ros. Amer.*Seneca *lib.3.de ira,cap.5.*

l.si qui in metallum.17.

Cuiac.*lib.7.obs cap.*15.

l.Cum reis.18.

In grauioribus causis vltio non est differenda.*vt* l.16.*in fine, de Sicc.*

l.Ne quis.19.

Vide legem vltimam *ff. de excusationibus tutorum.*

l.si vindicari.

Si princeps rescribat aliquem puniri vltra modum regularem debet iudex vsque ad 30. dies differre, vt videat si Princeps pœnam relaxaret. Anchar.*consilio* 313.Gramm *consil.*46. *numero* 38.*&* 39.vbi plené, & dicit quod hoc procedit etiam in Papa, quod si aliquid contra rationem mandet, debet iudex ei rescribere.*c.si quando, de rescr.§.deinde, Authentica, de mand.princ.vbi glo.inuehit.* contra miseros prælatos, qui in tantum litteras Papæ timent, quod non audent illis contradicere. Adde ad hunc textum Sil.nupt. *lib.* 6.*nu.*49. *ante fi.*Cagn.*ad l quicquid calore.num.*12 *ff.de reg.iur.*Menoch.*in tract.de arb.iud.lib.*2.*cent.*4. *cas.*334.*num.*6.

¶Bossius *in tit.de homicidio, nu.*100.Cuiac. *lib.5.obser. cap.*9. Huius autem constitutionis author fuit D.Ambrosius.

l.Ne diu 21.

Parcissimè apparitoribus præsidum ius dicitur.

l.sancimus.22.

Ibi *peccata suos tenet,*adde c.*quæsiuit, ext.de his quæ fiunt à maio.parte collegij.&* C.1. *de iureiurand.in 6.& in c.compromiss.§.porrò.de elect. in 6.& in* l. *sup.§.apud.ferocem, de aqua pluu. arce.*vide Felyn.*in c.2.col.1.de constit.*vide *cap.* 12.*&* 23.*ff de reg.iuris, in sexto.*Nou.128.*&* 134.

l.Omnes.23.

Quid autem, si aliquis fuit positus in exilio ad certum tempus reuertitur in ciuitaté, & capitur, & quid de eo fieri debet, dicas quòd si est relegatus ad tempus patitur perpetuam pœnam exilij, si vero est relegatus ad perpetuum, est pœna capitis, l.*relegati.ff. eo.*Rom.*sing.*568.&Bald.*cons*271.*vol.*2.Papon. 24.*arrest.9.arrest* 1.*&* 3.

l.Rectores.24.

Facit.l.23.C.T*heod.hoc eodem tit.*

l.Is qui.25.

Harmen.*libr.* 6.*tit.* 8.facit l 2.*supra quæ res exportari.*

Tit. 48. Ne sine iussu principis certis iudicibus liceat confiscare.

l.Nulli iudicum.1.& vnica.

Bonorum omnium publicatio principe inconsulto summis tãtum iudicibus permissa.

Tit.49. De bonis proscriptorum seu damnatorum.

Hodie bonorum confiscatio certis tantum casibus locum habet.

l.Seruo-

l. Seruorum. 1.

De electione huius legis, vide Cuiac. hic.

l. Deportato. 2.

Cuiacius *libro sexto obseruationum*. c. 23.

l. Si filius. 3.

Adde Iaf. *in 8. col. in §. actiones*, Bart. *in l. si finita, §. si vectigalibus, col. pen. de damno infecto*, vbi extendit hunc textum in peculio aduétitio ex profectitio, vide Bald. hic. Nota autem hic quod filiorum castrensia non confiscantur.

l. in metallum. 4.

Hodie pœnæ seruus nemo efficitur per *Nou. 22. c. 8.*

l. si vt proponis. 5.

Nota hic quod fiscus loco hæredis habetur.

l. De bonis. 6.

Cide *Nou. 17. c. 12. & Nou. 134. c. vlt.*

l. Si quis intra. 7.

Cuiacius *lib. 8. obs. c. 14* Huic autem constitutioni confer l. 4. *ff. de censib.*

l. Si deportatus. 8.

Interpolata est hæc constitutio *ex l 1. C. Th. eodem.*

l. si quis posthac. 9.

Publicatis viri bonis, res vxoris non occupantur.

l. Quando. 10.

Cuiacius *lib. 1. obs. c. 9 Nou. 17. c. 2.*

l. Quicumque. 11.

Hæc est constitutio Græca ex interpretatione Iacobi Cuiacij.

l. si quis perduellionis. 12.

Hæc itidem est constitutio Græca ex interpretatione Leunclarij.

Auth. Bona damnatorum.

* Ad interpretationem huius legis vide Fachineum *con rouersiarum iuris lib.* 1. c. 35.

Bona damnatorum applicantur descendétibus & ascendentibus, vsque ad tertium gradum, quibus deficientibus admittitur fiscus, vt per Alber. *in tract. statu 3. par. q. 22.* vbi dicit quod hic illud verbum *ex la ere*, non debet esse. Bart. *consil. 157. lib. 1.* Imò si iudex contra hunc textum, confiscaret bona, sentétia non valeret, nec noceret, licet appellatum non fuisset, Dec. *cons. 252. num 5.* Cagn. *ad l. ea sola, num. 7. de reg. iur.* Nec etiam ex forma statutorum, nisi expressè ita caueatur excepto crimine læsæ maiestatis, Roland. *cons. 98. in prin. vol. 2.* in materia, Abb. *vbi, 5. q. 18.* Annib. de Cano, *ad l. post contractum, D. de donat. n. 344. vsq. ad 150.* Diaz. *reg. 54.* Dec. *consilio 235. num. 6.* notanter in materia huius legis, Iul. Clar. *lib. 5. sent. §. fin. q. 78. in princip.* Adde quod iste textus non extenditur ad pœnas, quæ pro incestis nuptiis imponuntur. Ceph. *consil. 79. numero 23. vol. 1.* Pap. 1. *not. tit. de preils vsur. 12.*

Tit. 50. De bonis eorum qui mortem sibi consciuerunt.

Plaza *lib. 1. miscell. crimin. c. 23.*

l. Eorum. 1.

Bona occidentis seipsum non metu criminis, sed ex insania vel dolore non auferuntur heredibus. Adde ibi *suspendio vitam, &c.* Bal. Alex Iaf. & Dec. *ad l. 2. C. qui testa. facere possunt*, Corn. *cons. 195. pro parte, volum. 2.* Dec. *cós. 438. accuratè, columna, 1.* vide l. 3. §. 4. *D. hoc eo. tit.*

l. Eorum qui. 2. & vlt.

Facit hic l 45. *D. de iure fisci.*

Tit. 51. De sententiam passis, & restitutis.

Bossius *tit. de remed. ex sola sent. princ. fol. 331.*

l. Cum salutatus esset. 1.

Pro limitatione istius legis, vide Bart. *in l. Gallus, §. quid si tantum, in h. colum. ver. ex quo nota. de lib. & posthum.* vbi dicit quod licet vigore istius legis restitutus à principe recuperet bona, intelligendum dicit ille de bonis quæ ad alium translata non sunt, aliàs secùs, vide tamen plenis. Andr. de Isernia *in c. 1. per totum, de vas. decrep. ætat.* Cuiac. *lib. 15. obs. c. 3.*

¶ Quod hic de restitutione dicitur, amplia habere locum etiam si id tantum esset spe quæsitum Tiraq. *in l. comm. Gloss. 2. numero 41. & seq.*

¶ Restitutus à principe intelligitur ad omnia restitutus. Adde quod non procedit simpliciter. Sed limita pluribus modis, vt per Felinum ad c. *inter, numero 4. & seq. extra de maiori. & obed.* Ægid. Bellam, *decis. 743.* Doctores omnes *ad l. Gallus, §. & quid si tantum*, D. *de lib. & posthum.*

l. Cum patrem. 2.

Indulgentia pœnam at non bona restituit, nisi & id quoque dictum fuerit.

l. si debitor. 3.

Cuiac. *lib. 15. obseruationum* c. 18.

l. Tutor. 4.

Reuocatus in metallo & locuples factus, an teneatur creditoribus, D. Gotohf. hic.

l. si ademptis. 5.

Deportatis restitutis, non restituitur actio in debitores.

l. In insulam. 6.

Filius restitutus in patriam potestatem non reuertitur.

l. Generalis. 7.

Indulgentia generalis famam non restituit.

l. Frustra. 8.

Restituti à pœna serui non restituuntur.

l. si pater. 9.

Restitutio ius patriæ potestatis non restituit.

l. Cum indulgentia. 10.

Restituti aduersus præsidis adnotationem status, in dubio reuocari non debent.

l. Casus eius. 11.

Facit hic l. 22. *D. de verborum signific.* quam vide.

l. si deportationis. 12.

Vide *l. 4. supra hoc tit.*

l. in quæstione. 13. & vlt.

Constantinus Imperator in hac lege, ait remotis Vlpiani & Pauli notis Papiniani valere sententiam, quod tamen Iustinianus non probauit, abrogauit enim Constitutionem Theodosij *l. 1. Cod. de vet. iur. enuc.* & sua auctoritate restituit notas Vlpiani & Pauli ad Papinianum sicubi ratione meliori nitantur, ex quibus pleraque inseruntur etiam in ff. Paul. *lib. 3. sent. tit. 3. §. 7.* Cuiac. *lib. 20. obs. c. 31.*

CODICIS LIBER decimus.

AD hunc librum & sequentes duos scripsere Plateanus, Lucas de Penna, Iacobus Puluęus, Pyrrhus, Anglebennæus, Alciatus & Cuiacius, Pluresque alij, de quibus passim his libris dicetur.

Tit. 1. De iure fisci.

Addebant veteres & populi, vt Paul. *libro 5. sent. h. ti.* qua de re etiam testatur Lampridius *in Alexandro.*

¶ In hunc autem Tit. scripsit Ægidius Boss. *in tit. de fisco, & eius priuilegio, fol. 377.*

¶ Fiscum male definit hic Accur. dicitur enim à fisco hoc est sacco, vt testatur Isidor. *lib. 20.* præterea fiscus est cophinus siue sporta, eiusque appellatione non sacrum tantum ærarium, id est sacræ largitiones, siue thesauri continentur de quibus propriè fiscus dicitur *l. 3. C. de qual. præs. seq. & priuatum, l. 9. h. t. i. fin.* verum fiscum hic potius interpretor ipsum principem, qua parte de eius bonis agitur, puta de sacro ærario, sacris largitionibus, thesauris.

¶ Notandum autem hic est quod iuris fisci vocabulo etiam priuilegium fisci comprehenditur, vt notatur *in l. Adrianus, D. de manumiss. & in l. 2. C. de priuil. fisc.* qui Titulus an & quid à nostro distet optime declarat Cuiac.

¶ Fiscus quid sit, Lucas à Penna *num. 7.* vnde dicatur. An & quomodo differat à Republica, optime Bart hic.

l. si priusquam. 1.

Huius legis inscriptio sic ex manuscriptis libris reponenda est Impp. Seuerus & Antoninus AA Attico & Seuero. Quod ad materiam huius legis attinet, vide Rip. *ad l. si debitor, n. 7. D. de pign.* Hann. de Cano. *ad l. post contractum, D. de donat. n. 44. 45. & 47.* Camil. visitar. *ad l. 1. ff. solut. matrim. nu. 41.* Vide Corsetum *singulari actio hypothecaria*, præter quos etiam adde Ægid. Boss. *in tit. de fisco, & eius priuil fol. 377.*

¶ Fiscus an habeat tacitam hypothecã sine traditione. An ille qui ex administratione retinet pecuniã, dicatur obligari ex delicto. An filius arrogatus habeat querelã inofficiosæ donationis. An legitimatus habeat quasi Caluisianam, an filius teneatur stare colono, vide Bald. hic, pluribus hæc explicãtem.

l. instar rei. 2.

Corrasius *lib. 3. miscell. c. 11.* Hac autem lege dicitur tabularios computare nõ posse, cum reuera computent etiamsi illorum computatio non sit firma.

¶ Tabularij autem eorum quę publico inferuntur & debentur rationes conficiunt. *l. 1. & l. miss. 1. de exact. tribut. l. 1. inf. de cens.*

¶ Computatio quid sit optime hic Accurs. declarat.

¶ An hæc lex habeat locũ in computatione iuridica, in officialibus aliarum ecclesiarum. An sententia lata per delegatum possit per superiorem approbari, vide Bar. hic.

Tabulariis.

Tabularij qui, & quod sit eorum officium, optime Accur. perperam autem dicit, Tabularios non posse cõputare, cum reuera computent, tametsi illorum computatio non sit firma, nisi cõprobatã sit sententia rationalis.

¶ In-

¶ Instar vnde dictum, sententia quid & an ratihabitione confirmetur sentētia excommunicationis, Lucas a Penna hic.

l. Si minori. 3.

Quando fiscus vendit rem debitoris quæ requirantur, vide Bart. hic.

¶ Fiscus & ecclesia an æquiparentur, Bald. hic. * Fachineus *controuersiarum iuris lib. 2. capite 37.*

Pretio.

Pretium propriè venditionem respicit, Luc. à Penna hic.

Fraude.

Fraudis acceptio quotuplex sit, Luc. à Penna hic.

l. Certa. 4.

Forcat. *Necyom. dial. 18.*

¶ Quid sit *μετοικοι*, ignorat prorsus Accursius: sunt enim coloni qui ex vna ciuitate in aliam migrant iussu principis. Perperā autem hic legitur metroicis, verum metroecis legendum esse docet hic Alciatus.

¶ Suidas autem *μετοίκους* dici eos tradit, qui extra patriam habitant, quem consule, horum etiam meminit Menander & Aristophanes: hac de re, vide Bud. *in annot. in pand. pag. 243.*

l. Prohibitum. 5.

Concordat cum hoc textu c. *ex literis, cum Glossa super verbo irrita, extr. de offic. delegat.*

Cæsarianis.

Qui illi sint satis constat, sunt nempe officiales procuratoris qui & Catholicani dicūtur l. *pen. 1. §. vlt. C. de bon. præscrip.* nam & ipse procurator Catholicus sæpissimè à Græcis nominatur, de his etiam Cæsarianis meminit l. *7. h. t. in fine.*

l. Iustas etiam. 6.

Hæ lex ad eas actiones quæ mouentur post tempus legitimum pertinet, non ad eas quæ mouentur ante.

l. Defensionis. 7.

Quod defensio voluntaria tolli possit per statutum, declarat Innocentius *in ca. cum inter extra de except.* secus autem in defensione necessaria. Qui autem cōditionales serui vocentur hic, declarat hic D. Gothof.

¶ An facultates possint aliter probari quàm per testes, notat hic Bald.

l. Qui in contractibus. 8.

Interuersores qui dicantur, neglecta ea quę ab Accursio dicuntur, hic dic, esse administratores qui dolo malo dilapidant rem pecuniámve fiscalem.

¶ Hæc autem lex desumpta est ex C. Theodosiano *lib. 10. tit. 1. l. 10.*

¶ An puniatur doctor ex certa scientia falsum consulens, vide Bald. hic.

l. super creandis. 9.

Hæc lex repetitur in Codice Theodosiano *hoc eodem titul* l. 17. Pabulum quid sit videbimus *infra de annonis*: male autem ait Accursius hic optionem esse genus exactorum publicorum, cum potius sit erogatio militaris annonæ, qua de re vide hic Alciatum, & Cuiacium *lib. 1. obs. cap. 33*

Irenarcha.

An & quomodo creentur irenarchæ, vide l. 1. *infra de irenarchis. & l. diuus, D. de cust. reor.* 4. vbi qui dicantur irenarchæ definiuntur. An consuetudo in electionibus generaliter sit seruanda, vide Bartol. *numero* 1. & an inducta patiente principe videantur inducta ex certa scientia, vide Baldum hic *numero* 1. *& 3.*

l. Eorum. 10.

Hoc vult hæc lex quod bona delinquentis mortui non pertinent ad fiscum, nisi viuens fuerit condemnatus, vt ait Glossa.

¶ An reus antequam condemnetur possit bona sua libera administrare, vide Bartol. *in l. post contractum, D. de donation.* nota autē hic in fine quod mortuorum ante condemnationem bona fisco non vindicantur.

l. Omnis. 11. & vlt.

Hæc est versio Græcæ constitutionis, ex collectione Antonij Augustini, quę desideratur in quibusdam exemplaribus.

¶ Ex hac lege constat quare in l. *properandū, C. de iudiciis.* exceptæ fuerint causæ fiscales: cuius ratio hæc est, quoniam scilicet causæ illæ intra sex menses finiendæ sunt, vt tradit hæc constitutio, excipitur tamen nisi vel rei necessitas vel personarum aut instrumentorum causa longiorem moram exegèrit, ac causæ quæ pertinent ad publica munera, de quibus illa lege tractatur intra tres menses finiendæ sunt.

Tit. 2. De conueniendis fisci debitoribus.

Tractatur hoc titulo de conueniendis fisci debitoribus, quoniam specialia & communia quædam priuilegia habent.

¶ Debitor quis dicatur. An debitor & creditor sint correlatiua, an quis & quo casu dicatur creditor, tradit hic Lucas à Penna.

l. Non iniusta. 1.

Quæ sit differentia inter fiscum & priuatum in conueniendo debitore debitoris, præter hic dicta ab Accursio Adde gloss. *in l. 1. supra quando fisca. vel priuat.*

¶ Fideiussor obligatus pro administratione publici negotij, non conuenitur nisi prius principali requisitio tradit glossa hic, & præter eam, adde Bart hic.

¶ An indemnitatem quis pro seipso promittere possit, vide Luc. à Penn. pluribus nec explicantem.

¶ An & quo iure fiscus agat contra debitorem debitoris, vide hic Bald.

l. Fisco quidem. 2.

Hæc lex vult vt debitor non ante liberetur, quàm apochæ exactoris tabularius subnotauerit, exactores etenim dabant apocham. Tabularij subnotabant & subscribebant: vult autem hæc lex debitorem nō ante liberari, quam apochæ exactoris tabularius subnotauerit.

¶ Instrumentum à tabellione subscriptum an dicatur completum, & an in qua parte testamenti testes sint nominandi, an & quomodo instrumenta facienda sint, vide hic Luc. à Penna. Exactor qui dicatur, tradit hic Lucas à Penna *numero 6.*

l. Quoniam 3.

Si diuisa sit administratio à iudice vel ab eius officialibus, qui primo conueniendus sit, declarat hic D. Goth.

¶ An prius deueniatur ad collegam, quam ad nominatorem, vide hic Gloss. *in l. ...* Bar. & Bald. collega an & qua actione conueniatur. An plures administratores possint conueniri eodem libello, vide Bald hic *nu. 7. & 8.* Dec. *in l. in toto genere, D. de reg. iur. nu. 21. l. 2. infra de suscept. prip...*

l. Hi qui fisco. 4.

Frustratio hic sumitur pro tergiuersatione seu morosa dilatione, frustrari etenim idem est, quod decipere est, & eludere. Creditorem adimplere multis in locis recte dicitur, pro creditori soluere & satisfacere & *in l. cum post, §. vlt. D. de admin strator, l. vlt. supra de testam. manu.*

¶ An terminus in allegationibus iuris possit per iudicem præfigi. An iudex in allegationibus facti supplere possit, vide hic Luc. à Penn. *numero 3. 5. 6 & 4.* vide N... *l. 43. ... fi. D. de adm...*

l. Inter chartulas. 5. & vlt.

Confiscati) in Cod. Theod. erat *deportati*, sed Tribonianus elegit nomen generalius.

¶ *Breuis*) Galli dicunt *vn breuet, ou diction.* vtuntur hac voce frequenter libri *Basilici* dum rationes voluminū vel corpora rationum significant, quæ quidem sola fidem non faciunt, vt testatur *in l. instrumen. a, cum l. exempla, de probat.* huius etiam vocis meminit Zonaras *in Carthaginensi consilio* ... Hoc vult hęc lex quo scilicet scriptura propria nō faciat fidem, qua de re, vide Bald. *in l. ... C. de re ... Bart. in l. ... D. de dona. ... l. contractus ... instrum.* An valeat scriptura quæ non habet diem & consulem An tabellio ... instrumentum possit conficere, tractat hic Bald. Quid autem sit redhibitio, optime explicat hic D. Goth.

Titulus 3. De fide & iure hastę fiscalis, & de adiectionibus.

Perperam antea legebatur *de fide instrumen...* ... Cod. Theod. legitur *de fide & iure hast...* ... perperam etiam antea legebatur ... verum ... Sunt autem ... quade re tractat Bart. ... vide etiā hic Cuiacium de ... hastarum locum in quo ... bona proscriptorum. Hastæ autem ... pretij, vt testatur Tertullianus ... vide Hasta fiscalis dicitur ... 8 ... 26 De hac hasta meminit Cicero *lib. 12. ... Attic. epist. 3. 2. offic. & Phil. 2. Orat. ... Agrar. a.* Dion. 46. Valer. *lib. 6. cap 5* Seneca *1. de ira & de consolatione.*

l. Quod in libellum. 1.

¶ Fiscus capta pignora, an & quomodo vendere possit, vide hic Goth. Antea hæc constitutio erat Alexandri, verum Antonini ex manuscriptis restituimus.

¶ Malæ fidei possessor tenetur de percipiendis fructibus ... , ... vero per deductionem ... *in l. ... supra eo. de rei ... d.* non ... tamen *l. si fundum, eodem tit.* quę dicit, malę fidei possessorem de perceptis fructibus teneri: ea enim non est ... nec sententia legis.

¶ Quis sit, qui habeat ius vendendi res fiscales, an debitores fisci. An procurator fisci debeat vendere rem pręsente pretore, an ... possit habere fidem de pretio. An & quomodo

quomodo dicatur quis habere fidem de pretio, an & quot requirantur ad hoc, vt valeat venditio rei fiscalis vel debitoris fisci, vide Bart. hic, præsumitur mala fides, vbi non seruatur solemnitas, vide Alciat. *lib. 3. præsumpt. cap. 13.*

l. Duplex ratio. 2.

Vide l. 3. *supra de iure fisci, & l. si quis, supra de rescind. vend.*

¶Ioan. Robert. *lib. 1. recep. iur. ciuil. lect. cap. 32.* Quid sit inutilitas, adde l. *vlt. in fin.* D. *de seruit. & aqua, l. 1. §. hac autem,* D. *deposit.*

¶Hac lege continetur casus in quo res védita retrahitur, quando scilicet in venditione debita solennitas non est seruata.

¶In vtilitatémque. Hic obiter obseruabis legendum esse vna dictione *Inutilitatémque,* motus authoritate Cuiacij, *qui in l. 1. §. hac autem,* D. *depositi*, hanc vocem sic reponendam esse existimat: quæ lectio vera & genuina est *in l. vlt.* C. *de seruit. & aqua.* Venditio quę caret vna solemnitate vel pluribus, an valeat, vide Bald. hic *num. 1.* & Bart. *num 2.*

l. Etsi. 3.

Continetur hic speciale fisci priuilegium, vt scilicet emptio fisco facta & alia, quæ requiruntur ad acquisitionem dominij possint probari sine scriptura, quasi diceret non potest metueri sibi inferri controuersiam, is qui rem à fisco pro eo quod instrumentum emptionis non apparet, si tamē de ipsa emptione, traditione, & ipsa precij solutione docere possit.

¶An fiscus vendens fidem de pretio habere possit, Bart. hic, iunge hic *l. 10. supra de fide instrumentorum, & iure hastæ fiscalis.*

l. si tempora. 4.

Quæritur hic an admittatur quilibet veniens intra tempus in subhastatione constitutum, etiamsi res alteri iam fuerit vendita, quibúsve casibus hoc locum habeat, vide gl. hic.

¶*Fiscalibus auctionibus vel.* Hæc duo verba absunt à veteribus exemplaribus.

¶ An & quæ sit subhastationis & pacti in diem addictionis differentia. An & cui cedát fructus rei subhastatæ medio tempore percepti, vide hic Glossam.

¶ An subhastatio in alienatione rerum pupilli sit necessaria, nécne, Lucas à Penna hic, *num. 20.*

¶De materia subhastationis, vide Glossam *in l. creditor, C. de distract. pignor.* Bald. & Ange. *in l. fin. Cod. de iure dot.* an & quæ subhastationis forma sit, Bald. *in l. licitatio, in princ. D. de puber.* Auth. *hoc ius porrectum, 14. supra de sacros. eccles. Nou. 120.*

l. Quæcumque. 5.

Venditio facta à fisco solenniter non retractatur prætextu rescripti.

¶Ex hac autem lege constat, quæ sit vis & fides hastæ fiscalis de qua in Rubrica diximus, si etenim ritè & congruè facta sit conuelli minimè potest, nec rescripto principis, nec beneficio ætatis, nec vlla denique alia ratione nisi tamen minor fuerit indefensus *l. vlt. C. si prop. puber. periss.* minor etenim restituitur si fiscus vendidit rem minoris, rem vt suam vel vt minoris obligatam sibi sine eius tutore vel curatore, quod si cū eius tutore vel curatore vendidit, tunc minor non restituitur, sed aduersus futuram venditionem restituitur, & hoc pacto conciliantur variæ leges quæ inter se discrepant, *vt l. vltim. Cod. si aduers. fisc. l. vltim suprà si ob public. pensit. l. 1. de fund. patrimon. l. imperatoris, Digest. de public.* Nota autem hic fiscum sumi pro fisci procuratore, vt in plerisque iuris locis.

l. Si qui. 6.

Proscriptio exilij est procul damnatio, quasi porro scriptio, inde proscriptus quasi palam scriptus, Isid. *lib. 5. c. 27.* fit de futura actione, profertur is libellus in celeberrimis vrbis locis in hęc verba. *Ille debitor noster in ea causa est vt bona eius diuendi debeant nos creditores patrimonium eius distrahimus quicumque emere volet,* adsit Theophil. *in tit. de success. subs.* Gothof. *in l. iubemus, 9. Cod. de deff. ciuit.* vt testatur Cicero *pro Quintio, leg. vlt. infr. de delatio. leg. penult. supra de deffenso. ciuit.* Quinque autem exiguntur in auctione fiscali, proscriptio népe auctoritas procuratoris, Hasta, Preco, Quęstor addictio quæ fiat iusto pretio.

¶Proscriptio quid & quando primū cœperit Lucas à Penna hic Plin. *7. epist. 11.*

¶Obiter hic notádum est quod hæc lex non procederet in priuato emente à priuato. Secundum glossam hic, cui adde Bart. *in lege licitatio, §. fiscus, D. de pub.* & Bald. hic. De proscriptione vide *l. vlt. §. 3. infra de delator. & l. 15. §. 32. inf. de iniur.*

l. si alicuius. 7. & vlt.

Hæc itidem est constitutio Græca ex collectione Antonij Augustini quæ abest in plerisque exemplaribus.

Titul. 4. De venditione rerum fiscalium cum priuatis communium.

An venditor absque peccato laudare possit rem quam vendit & quæ priuata dicuntur, tradit hic Lucas à Penna.

l. Forma. 1.

Fiscus ratione patris potest vendere totum, Cagnol. *ad proœm. D. num. 3* Aret. *consil. 38. quia mul. à colum. 2.* Cotta *in memorab. in voce, eod. lecta ad fin.* Bald. *libro 3. consilio 156* Forma autem hic accipitur pro regula, vt optimè notat hic D. I. Gothof. Fiscus potest solidum vendere inuito socio: sed pars pretij socio reseruanda est *l. 2. Cod. comm. rer. alien.* Hinc etiam formatæ epistolæ in veteribus conciliis.

Tit. 5. Ne fiscus rem quam vendidit euincat.

Tractatur hic de euictione, quæ sanè præstari non debet à fisco, de euictione autem suo loco diximus.

l. Grauissimum. 1.

Stationes sunt mãsiones in quibus officia fiscalia consistunt, de quo vide Cuiacium hic *l. supra de compensationib. l. 25. sup. de solutionib.* Iuuenalis *Satyr. 2.* Aul. Gell. *lib. 13* plura vide apud Cuiacium *lib. 2. obs. c. vlt.* Quis huius loci sit sensus, optimè D. Gothof. hic.

l. Retractare. 2. & vlt.

In summa hęc lex vult, quod fiscus retractare non potest ea quæ semel vendidit, ratio est quoniam hoc nec honestum nec æquum est: sed quoniam totius huius legis vis consistit in verbo retractãdi, quid sit retractare, vide Luc. à Penn. hic *num. 1.*

¶ Constitutio autem hæc locum non habet quando bonorum actores venierint, *vt in l. bonorum,* D. *de iur. fisc.* ratio est, quoniam cum hi nouerint omnia, quæ ad bonorum rationem spectant, euertitur planè & perturbatur ratio omnis eorum distractione, quapropter rectè *in* l. *vlt. ff. de off. præf.* dictum est actoris amissionem ad totius domus euersionem pertinere, adiunge *l. interdum,* D. *de public. l. interdum,* D. *de publicanis, vlt.* D. *de off. præt.*

Tit. 6. De his qui ex publicis rationibus mutuam pecuniam acceperunt.

Quoniam constat quod quæ publica sunt, publicis non priuatis vtilitatibus deseruire debent, *vt in l. 2. hoc tit.* Sed quia nõnulli administrationem rerum publicarum interuertunt, & pecuniam reipublicæ fœnerantur, ideò de hoc tractat Lucas à Penna.

l. Si quis ab. 1.

Arcarij qui sint, vide *1. tit. de susceptor.*

¶ Hoc vult hæc lex, quod qui pecuniam mutuam ab officialibus fisci accepit teneatur in quadruplum.

¶ An in quadruplo insit simplum præter hic dicta ab Accursio, vide Bart hic, & Bald. *item num. 1.*

l. Sciant omnes. 2. vlt.

Continetur hic pœna eorum, qui aurum fiscale sine principis licentia aut mutuo sumpserunt & dederunt: hæc autem lex desumpta ex C. Theodosiano *lib. 10. tit. 24. l. 1.* Occulte & clam fieri, an & quid dicatur præter hic dicta ab Accursio, adde Glossam *in l. non intelligitur, §. tacita ff. de iur. fisc. & in extrauagant. qui sint rebelles, in verbo occultè,* vide etiam Corsetum *singul. occul è,* adde Tiraquellum *de pœnis, cap. 11. numer. 14.* tractat etiam hic Lucas à Penna *numer. 6 & 12.* Bart hic, *numer. 1.* An & quando quid dicatur clam vel occultè factum, vide per Bartol. *in l. fin. 1. de præd. curial.* & quod magis puniatur, vide Bartol. *in l. 2. §. generaliter, ff. de vi bonor. rapt. vers. fin. & in l. si olei, ff. locati,* Harm. 5. §. 95.

Tit. 7. Pœnis fiscalibus creditores præferri.

Qui creditores pręferri dicantur, exponit hic Lucas à Penna, quid autem sibi velit hęc vox *præferri,* vide eundem, iunge hic *l. 11. & l. 17. ff. de iure fisci.*

l. Rem suam. 1. & vnic.

Huius legis talis effingi potest species. Debebat mihi quis 10. ex causa mutui, qui se immiscuerat alicui contractui in fraudem fisci, & sic tenebatur in quadruplum, vt vidimus *in l. qui contractibus, sup. de iur. fisc.* nunc verò bona eius non sufficiunt fisco nec etiam mihi, quæritur hic quis sit pręferendus. Verum optimè hic respondet imperator, quod in quadruplo quod debetur fisco triplum est pœna, simplum est rei persecutio, sic ergo fit vt in persecutione fiscus præferatur mihi, sed in pœna præferar ego fisco *l. in summa, l. quod placuit, l. statius §. vlt. ff. de iure fisci.*

¶ An certãti de damno vitando magis faueatur, quàm certanti de lucro captando: an & quan-

& quando & quatenus habeat tacitam hypothecam in bonis delinquentis, adde Glossam *in l. rescriptum, in verbo hypothecas, D. de pactis.*

¶Plura, vide apud Luc. à Penna hic & Bart. *num. 3.* fiscus pecuniam suam repetens omnibus præfertur.

Tit. 8. De fiscalibus vsuris.

Tractat hæc Rubrica de vsuris, non quidem de omnibus, sed de fiscalibus tantum. Verum quod ad tractatum vsurarum attinet vide Ioan. And *in regul. peccatum extra, de regulis iuris in 6.*

¶Obiter autem hic notandum est, vsuram non compendium, sed impendium dici vt optime notat D. Goth. *in l. Titium, 47. §. 5. Lucius, D. de administ. & per. tutor.* vide Cuiac. *lib 10. obser. c. 36.* qua de re etiam Varro *lib 5. de ling. Latin pag* 30. An & quid sit vsura, tradit hic Lucas à Penna *numero* 1. quando & quatenus debeatur, vide Vesemb. *tit.* D. *de vsur.* vbi plura de hac materia dicemus.

¶Scripsit etiam tractatum de vsuris, Harmenop. *lib. 3. tit. 7. de vsuris.* * Pap 1. *notar. tit. des prests vsuraires.*

l. Eius summæ. 1.

Hæc lex in summa vult quod vsuræ pœnarum non debeãtur: ratio autem hæc est, cum vsuræ ipsæ veluti pœnæ quædam sint, iniquum sane videretur pœnam pœnæ adiicere, hic etiam vsura vsuræ non est, hoc est vsuræ vsurarum non debentur, vt notat Cuiacius *l. b. 3. obser. c* 39 l. *placuit, 29.* D. *de vsuris.* l. *vlt. C. eod.* l. *si non sortem, §. 1.* D. *de cond. indeb.* hi etenim infamia notantur *vt* l. *improbum fœnus eod. ex quibus casib. infam.* ibi enim improbum fœnus appellatur vsuras vsurarum exigere, hac autem de re, vide Spec. *de fen. §. 2. vers. est & quarta species,* vbi hæc quæstio fusissime explicatur.

¶Coniunge autem cum *h* l. *legem vltimam, D. de magistrat. conuen.* An autem procurator Cæsaris pœnam infligere possit D. Gothof. hic.

l. Si sub pignore. 2.

Vsuras ex pacto nemo præstat, sed ex stilatione.

l. Fiscum. 3. & vlt.

Fiscus non vtitur iure speciali in exigẽdis vsuris, sed statutum vsurarum modum seruat: vt optime notat hic Gloss. adde hic L. 1. *in fine, supra de his quibus vt indign.*

Tit. 9. De sententiis aduersus fiscum latis retractandis.

l. Causas. 1. & vnic.

Res iudicatæ non facile retractantur, nec vlla satis est probabilis retractationis species, in re tamen fiscali ex causa retractãtur intra triennium & post triennium, si præuaricatio, aut manifesta fraus arguatur l. 1. *ff. de iure fisci,* vel inuẽta sint in instrumenta noua l. *impp. ff. de re iud.* Nota autem instrumentorum appellatione testes contineri.

Tit. 10. De bonis vacantibus & de incorporatione.

Incorporare, est in fisci corpus redigere, Ammian. *lib.* 16.

l. scire. 1.

Quæ personæ fiscum excludant, declarat hic Gloss. Vacantia bona fisco cedunt non ciuitatibus.

l. Si quando. 2.

Hæc lex pertinet ad incorporationem rerum, hoc est secundam partem huius tituli.

l. Si quando. 3.

Laudensis 1 *feudor. 1. in fine*, Bar. *in* l. 1. *ff. de off. præf. vrb.*

l. Vacantia. 4.

Ius sanguinis est, ius cognationis non agnationis l. *qui in adoptionem, ff. de adoption.* l. *iura, ff. de diuer. reg. iur.*

l. si vacantia. 5. & vlt.

Cicero *de Oratore,* possessio quasi caduca & vacua.

Tit. 11. De delatoribus.

Delator quis dicatur, optimè Cuiacius hic Paulus 5. *sententiarum, tit. 13. §. 1.* facit l. 4. *infra eodem.*

l. si & qui. 1.

Loquitur hæc lex de capacitate & incapacitate hæredis, qua de re vide l *nõ intelligitur, §. quando ff. de iure fisci,* l. 1. *ff. de iure fisci.* Tacitè relinqui non potest iis, qui palam relictum capere non possunt.

l. Monente. 2.

Paulus *libro 5. sentent. tit. 13. §. 2.* l. 5. *§. 13 ff. de his quibus vt.*

l. Nulla. 3.

Delator non est, qui sui defendendi actuendi causa alium denuntiat.

l. Ex varia. 4.

Delator itidem non est, qui Reipublicæ causa defendit.

l.Omnes iudices.5.

Delatoribus lingua euellebatur *vt* l.2.*Cod. Theod.de petit. & vl.d.tat.* Hoc etiam in Codice inuenitur constitutum in odium delatorum,vt si idê delator etiam in bonis caussis tertio fuerit inuentus, capite puniatur l. 12.13.28.*Cod. Theod.eod. tit.* Harmen. *lib.1.tit.5.in fi.*l.17.& 18.*Cod.Th.h.t.*

l. seruum domini.6.

Paulus *libro 5.sent.tit.*13.§.3.

l. Neque.7.

Hæc lex est ex collectione Ant. Augustini.

l.Ne liceat.8.

Hæc lex deest in quibusdã exemplaribus Cicero *pro Quintio*, Harmenop.*lib.1.tit.*5.l.*per interuallum,ff.de iudiciis.*

Tit.12. De petitionibus bonorum sublatis.

Prohibet hoc titulo Imperator ne quis bona ad fiscum pertinentia petat sibi concedi, vide Cepolam *cautela* 116 Rebuffum hic.

l. Quisquis.1.

Sacrilegi dicuntur, rei violatæ legis l.*vn.* J.*vt dignit.ordo.*

l.omnem. 2. & vlt.

Cassiod.*lib.7.formula de competitoribus.*

Tit.13.De his qui se deferunt.

Si quis incapax vltro se deferat fisco, partem aliquam retinet quæ præmij loco ei relinquitur, facit hic l.1: *in princip.ff de iure fisci.*

l.is cuius.1.& vnic.

Clarus §.*vlt.quæst.*60.*numero* 26.l.16. D.*de iure fisci.*

Tit.14. si libertatis imperialis socius sine hærede decesserit.

In Codice Theod.aliter hic titulus conceptus est,vt declarat hic Cuiacius.

l.iubemus. 1. & vnic.

Inter socios liberalitatis imperialis sanctę, etiam inter viuos est locus iure accrescendi, etiam post dominium vtriusque quæsitum,

De hoc textu quãdo procedat & in quo principe & quãdo sine hærede dicatur quis decedere Ias.& Scribentes *ad* l.*si mihi & Titio,ff. de verb.oblig.* Soc. Iun.post Curt.Crot.Alex. & Bald.*cons.*73.*pulchra,col.*2.*& seq.lib.*1.*& cõs:* 92.*numero* 1.*volum.*4. Bartol.& alij *ad* l.*si duo patroni*,D. *de iure.* Adde quod Iason *ad* l.*si & Titio,nu* 6.in fine ait communem esse, quod iste textus locum habeat in feudis vel emphyteusi concessa à principe non recognoscẽte superiorẽ,& idem Ias.*ad* l.*re coniunctis,n.* 179.Soc.Iun.*d.cons* 79.*lib.*1. vbi de communi cui subscribit Mantua & Arrigutius, vt videre est inter *cons.*Mantuæ 257. Contra tamen istam communem, vt non habeat locum iste textus in feudo concesso à principe supremo est *cons.* Corn.196. *col.*2. *num.*6.*lib.*2. Harmen.*lib.*1.*tit.*1 §.18.Forner.*lib.*2.*select.cap.* 16.

---

l.Tit.15. De thesauris.

Thesaurus est teste Cassiodoro *depositiua pecunia qua longa vetustate competentes dominos amisit.* Forner.*lib.*2.*select.*c.26. Nouel Leonis 51.§.*Thesauros.*

l.Nemo.1.& vnic.

Forcat.*Necyoman. dialog.*54. Cassiodor.*lib.* 6.Corset.*singulari expensa.*

Titul. 16. De annonis & tributis.

Annona in quo consistat, optimè declarat hic D.Gotho.l.*vlt.*D.*de censib.*Tertull.*in Apologet.*

l.Vancantes.1.

Hæc est constitutio Græca ex collectione D.Anton.Augustini.

l. Æs quidem.2.

Obligatio prædiorum inter heredes non diuitur.

l.indictiones.3.

Indictionis nomine continetur tam annonaria quàm tributaria functio, plura de indictionibus, vide titulum *infra de indictionibus.*

l. Omnes.4.

Tributorum & annonarum modus manat à principe.

l.Omnes omninò.5.

Quid propriè sit canon optimè explicat hic Cuiacius.

l.Pro locis.6.

Pro

Pro intellectu huius legis, vide l.4. *infra de erog. mil. ann.*

l. in fraudem. 7.

Omnes publico conferre debent.

l. Nemo. 8.

Agitur hic de mansionibus qua de re optime Cuiac. hic. qua de re est l.2. *infra de lucris aduocatorum.*

l. Mediterraneæ. 9.

Cicero *in Verrina, de suppliciis.* Corset. *sing. expensa.*

l. Obsistere. 10.

Dignitas non excusat à muneribus seu tributis ordinariis.

l. iudices. 11.

Ærarij compendia appellat annonas & tributa.

l. id ab vnaquaque. 12.

De duplici Illyrico orientali & occidentali, vide Cuiacium hic.

l. si prouincia. 13. & vlt.

Indictiones an & quando incœperint, vide hic D. Goth.

Tit. 17. De indictionibus.

Fallitur hic Accursius cùm ait indictionem idem esse ac superindictum cùm tota natura, dissideant superindictũ enim est augmẽtum indictionis, Plin. *ad Traianum*, Cassiod. *lib.4. variar.* Isidor. *lib.5. cap.26.*

l. Omnes. 1.

De superindicto, vide l.1. *supra de immunit. nemini concedenda.*

l. Particulari. 2. & vlt.

Nota hic quod extraordinarium ordinarium fieri potest.

Tit. 18. De superindicto.

Superindictum est indictionis augmentum, l.3. *Cod. de collat. fund. patrimon.* Ammian. *libro 27.*

l. nihil. 1. & vnic.

Superindictum solus princeps imponit, non præfectus prætorio.

Tit. 19. De exactoribus tributorum.

Alij legunt *de exactionibus.*

l. Ducenarij. 1.

Ducenarij, & centenarij qui sint declarat hic Accursius, de quo vide Dioné *lib.53* corúmque priuilegia declarat hic Cuiac. vide etiam l.5. *inf. de principibus agentium in rebus.*

l. nemo. 2.

Antonius Roscius *lib.3. memor. cap.11.* Plũbatarum autem verbera quid, vide hic apud Cuiacium, Vvrmf. 1. *pract. 28. cap. 8.* vide Prudentij carmina à Cuiacio citata.

l. Quoties. 3.

Diuersimodè hanc legem legit Cuiacius hic.

l. Actores. 4.

Conductores rei priuatæ an ad solutionẽ canonicum compelli possint Gloss. hic.

l. Apparitores. 5.

Susceptor aurarius creatur ex curialibus, l.1. *infra de apoch. pub.*

l. in fiscalibus. 6.

De arca quæstoria vide hic Cuia. Symmach. *in epistolis*, & de arca Theatrali, *Nou.63.*

l. Missi. 7.

Opinatores qui dicantur, optimè declarat hic D. Goth. post Accursium, Cerset. *sing. extensio*, Procop. *li.3. de bello Vandalico*, *Nou.116. & 117. & 102.*

l. si diuina. 8.

Metrocomia hic malè accipitur ab Accursio, siquidem metrocomia est inter vicos sicut metropolis inter vrbes. Capitationem autem non præstant metrocomitæ.

l. nec exactorum. 9. & vlt.

Hæc constitutio deest in quibusdam exemplaribus, & huic derogat *Nou.128.* Cuiac. *cap. 10. de præscrip.* Hæc autem est cõstitutio Græca quam hic refert Cuiacius.

Tit. 20. De superexactionib.

Prohibet superexactionem: hoc est ne exactores plus debito exigant, Synopsis Basilic. *lib.56. tit.8.*

l. quidquid. 1. & vnic.

De superexactore, vide *Nou. Leonis 61.*

Tit. 21. De capiendis & distrahendis pignoribus tributorum causa.

Vide *Tit.46. lib.4. C. supra.*

l. Res eorum. 1.

Huc pertinet *l. 2. eodem tit. lib. 11. C. Th.*

l. Satis sit. 2. & vlt.

De dictione *satis* hic adiecta, vide hic D. Gothof.

Tit. 22. De apochis publicis & de descriptionibus curialibus, & de distributionibus ciuilibus.

Cassiod. *libro* 11. Sidon. *lib. 5. l. vlt. supra de anno. & tribut.*

l. Ad inferiorum. 1.

Susceptores aurarij ex curialibus creabantur.

l. Semel. 2.

Nota hic omnes proconsules esse spectabiles.

l. Quicumque. 3.

Qui ostendit se tribus proximis annis soluisse, retrò soluisse præsumitur, nisi contrarium probetur, vide Luc. de Penn. hic, Iason *ad l. 1. num.* 30. D. *de offi. eius, & ad l. 2. C. de iur. emphyt.* Gregor. *in tract. de pensio. q.* 81. Alexan. *consil.* 105. *l b.* 3. Cremen. *not.* 79. visus tibi in addit. ad eum pulchrè & latè pro declaratione & limitatione ad hunc textum, Gramm. *consil.* 313. Rot. *decis.* 304. *in nouis*, Sal. *in l. 2. supra de iur. emphyt.* Aufrerius *decis.* 235.

l. Securitatibus. 4. & vlt.

Hanc legem optimè emendat Cuiacius hic, Harmenopul. *libro 2. tit. 2. §. 23. l. 14. §. sed quoniam supra de non num. pec.*

Tit. 23. De Canone largitionum titulorum.

Quid sit Canon, optimè declarat hic D. Gothof.

l. Omnem. 1.

Vide *l. 7. ff. de susceptor. & l. 2. supra de conuen. fis. debitor.*

l. Neque sacrarum. 2.

Palatina quid, optimè declarat hic D. Gothofred.

l. Præcepit. 3.

Vide Cuiac. *ad Nou.* 14. Zas. 51.

§. illud etiam. 1.

Nominator præstat periculum eius susceptoris quem nominauit.

l. Præcipimus. 4. & vlt.

De descriptione exactionis publicorum tributorum, D. Goth. hic.

Tit. 24. Ne operę à collectoribus exigantur.

Facit hic Titulus *supra de operis libertorum.*

l. Operarum. 1. & vnic.

De operarum præbitione, Hotom. *consil. 9. l. 1. supra de fideiu. dot.*

Tit. 25. De immunitate nemini concedenda.

In hunc Titulum scripsit Fornerius *libro* 1. *select. cap.* 20.

l. His nostræ. 1.

Vide hic Rebuffum & *l. 5. supra de anno. & tribut.*

l. Per Bythiniam. 2. & vlt.

Corsetus singulari munitio, adde hic Rebuffum.

Tit. 26. De conditis in publicum horreis.

l. Omnia. 1.

Forcat. *in pen. iur. cap.* 9. Menoch. *lib. 1. de arbit. iud. q. 8. numer.* 19. Prudent aduersus Symmach. Cassiod. *lib. 9. l. his oneribus. §. 1. ff. de vac. mun.*

l. cum ad quamlibet. 2.

Vide *l. 7. ff. de officio proconsulis.*

l. nulli posthac. 3. & vlt.

Huc pertinet *l. 2. infra de iis quæ ex pub.*

Titul. 27. Vt nemini liceat in emptione specierum se excusare, & de numero Sitocomię.

Species dicuntur, quæ ad annonam pertinent, vt vinum, oleum, frumentum: cogũtur autem prouinciales vendere fisco, species annonarias publico vsui reseruandas: atque huius coemptionis munus vocatur Sitonia σιτωνία σίτου. In hunc Titulum, vide Cuiac. *lib. 1. obs. cap.* 35. vide Nouellam Tyberij *de diuinis domibus*, Boët. 1. *de consolatione.*

l. Quoties. 1.

Desiderari hic constitutiones duas, declarat

rat Cuiac. Mynsing. 7. *respon.* cap. 74. num. 5.

l. Ciuitatum. 2.

Hæc est constitutio Græca, Cuiac. *lib.* 7. *obs. cap.* 10.

l. Cum in ciuitate. 3. & vlt.

Coniunge hic l. *vlt.* §. *item rescripserunt. ff. de administ. rer. ad ciuit. per.*

Tit. 28. De collatione donatorum, seu releuatorũ aut translatorum, seu adæratorum.

Adærare multis in locis extat, & nullibi rectè intellectũ. Accursius etenim hæc in Titulo ait adærationẽ esse æris præstationem. ego autem adærare idem esse censeo, quod ære æstimare vt optimè etiam notat hic D. Got. quod ab ære deductũ est, quodque sine aspiratione legi debet, licet in quibusdam exemplaribus aspiratum legatur.

l. Dispositionem. 1. & vnic.

Facit hic l. *penul.* ∫. *de omn. agro deserto.*

Tit. 29. De collatione æris.

Quæ prouinciæ æs fisco inferunt, hæ possunt pro ære aurum præstare, secundũ rationem hoc Titulo factã, vt pro 20. libris æris, vnus auri solidus pendatur.

l. Æris prætia. 1. & vnic.

Facit hic l. *vnica. infra de argenti pretio.*

Tit. 30. De discussoribus.

Qui dicantur discussores, vide hic. Cuiac. & Symmachum *in epistolis.*

l. Quoties. 1.

Æstimator, malè æstimans punitur ipse.

l. Ne casu. 2.

Hoc dicit breuiter nihil nocere securitatum amissionem, seruari enim illationum fidem posse ex rationibus & regestis publicis, vide Cuia. *libro* 4. *obs.* c. 27. vide *Nou.* 17. *&* 128. *&* l. 5. *infra de metallis.*

l. Per singulas. 3.

Aduocatis mandari non potest.

l. Nemo fiat. 4. & vlt.

Vide *Nouell.* 128. *cap.* 9.

Tit. 31. De decurionibus & filiis eorum.

Vide summam Asonis in hoc Titulo. Hic autem Titulus deest in Basilicis.

l. Si cum te. 1.

Iunge hic l. 17. §. 2. *ff. ad municipalem.*

l. Obseruare. 2.

Vide *l.* 1. §. 3. *ff. quando appellandum.*

l. Cum decurionatus. 3.

Album quid, vide *Tit. ff. de albo scribendo.*

l. Cum adoptiuum. 4.

Torqueri an quis possit pro leui delicto, declarat hic Bald. pignora autem naturalia vocat filios naturales.

l. Filios. 5.

Decuriones creari etiam filiifamilias possunt.

l. Expertes. 6.

Creari decuriones possunt literarum imperiti.

l. Licet. 7.

Facit hic l. 3. *infra de mun. & honor.*

l. infamia. 8.

Cæcus cæcitate ipsa decurionatum non amittit.

l. In albo. 9.

Alciatus *lib.* 1 *præsumpt.* 36. Gellius *lib.* 2. *noct. atticar.*

l. Si vltra. 10.

Iunge hic l. *vlt. infra qui ætate.*

l. Vxorem. 11.

Vxor pro ipso marito decurione conueniri non potest.

l. Nec infames. 12.

Infamis immunitatem munerum habere non potest.

l. A muneribus. 13.

Podagra non liberat à decurionatu.

l. Nemo iudex. 14.

Facit hic l. *vnica, infra de his qui à principe.*

l. Vniuersos. 15.

Vide Cuiacium hic, Ferrand. *libro* 2. *explic. ca.* 15. Forcatul. *Necyomant. dial.* 98. Tiraquell. *cap.* 30 *de nobilitate*, Alciatum *in l. mercis. ff. de verb. signif.*

l. Si quis decurio. 16.

Quis aulam principis adire non possit, D. Gothof. hic.

*Fachineus *controuersiarum iuris lib.* 3. *c.* 49.

l. qui derelicta. 17.

Coniunge l.55.*in principio, infra eod.*

l.Si ad magistratum.18.

August. de cura pro mortuis habenda.

l.Vacuatis.19.

Iunge hic l.*vlt.in fi.*§.*eod.*

l.Circensium.20.

Quomodo intelligatur hæc lex. D.Goth. hic.

l.Curiales.21.

Facit hic l.14.*infra de susceptoribus.*

l.Eos indulserunt.22.

Vide l.61.*in principio, infra eod.*

l.Prouidendum.23.

Decurio nouus non tenetur soluere æs antecessoris.

l.Si quis.24.

Facit hic l.*semper.ff. de iur. immun.*

¶Ferrand Paes *in tractat. de excuss. parent. ob num. liu.* De lectione autem huius legis, vide hic Cuiac.

l.Curiales.25.

In hanc legem, vide Alciat. *lib.3. dispunct. ca.1.* adde hic. *Nou.46.in principio.*

l.Quidam ignauiæ.26.

Pro intellectu huius legis, vide Forcat. *in cupid. iurisp. cap.5.* Oroscium *lib 7. cap.13.* Pertinet autem hęc lex ad monachos Ægypti, quibus Valens pertinaciter infensus fuit, vt ex ipso Codice Theodosiano constat. Arist. *l.politic.4. Nou.133. cap.6. & Nou.80.*

Monazonton.

Quid sibi velit hęc vox, optimè declarat hic. D.Gothof. verum in quibusdam libris legitur, *Monazonton.* in alijs, *Monazonion,* de quibus, vide hic Budæum.

l.Priuilegio.27.

Cuiacius *ad cap.4 lib.3. recept. Iulij Pauli sententiarum,* hanc legem explicat, adde hic l.35.*in fi. infra eodem.*

l.Nullus qualibet.28.

In Cod. Theodos est *lex 67.* ex qua aliquid hic detractũ est. An autem decurio immunis sit à muneribus, vide hic D.Goth.

l.Nati ex.29.

Hic casum vnũ habemus, vbi nati ex iustis nuptiis, matris non patris originem sequuntur qui tamen abrogatus videtur, Nou. 38. Iunge hic Nou.8. *cap.2.*

l.Procuratores.39.

Procuratores Reipublicæ, curatores etiã dicebantur, atqui hi erant iudices & cẽsores rerum ad ciuitatem pertinentium *l.3. C. de mod. mulct.*

l.Ex omnibus.31.

De domo sua extrahi quis potest, vt accepiet officium, alias occultator punitur, vide l.103.*ff. de reg. iur.* Retium c.6. *de iure sistendi.*

l.Fabricenses.32.

Qui dicantur Fabricenses, non intellexit sanè hic Accursius. Fabricenses etenim sunt qui arma fabricãt in publicis officinis, quomodo autem & quando à militia soluantur, vide Cuiacium *in l.6. infra de fabricen.* vbi plura dicemus.

l.Omnes iudices.33.

Congruit cum hoc textu *cap.si ext. de consuet, & cap. cum in ecclesia, extr. de simonia. & c. cum haberet, extr. de eo qui dux. in matrim. quã poll. per adult.* An consiliarij torqueri possint, vide hic Bald. Cassiod. *lib.9. Nou.38. l.239. ff. de verb. signif.*

l.Si quis procurationẽ.34.

Dicitur hic procuratoris officium ita vilissimum esse, vt nec iudices nec aduocati procuratores esse possint, vide Vurmſ. *l.1. obs. cap.18.*

l.In filiis decurionum.35.

Nota hic quod aduocatione fungi decurio potest.

l.Exemplo.36.

Ad hunc textum facit *cap. ex parte tua, ext. de offi. deleg.* iunge hic *Nou.38.c.6.*

l.Quotiescumque.37.

Priuilegia impetrata in fraudem curiarũ non valent.

l.Ne quis officialium.38.

Nota hic præsides subiici præfecto prætorio *vt in l.quilibet.1.* Cassiod. *l.Tripar.9. & 6. cap.7. Nou.133. cap.42.*

l.Curiales.39.

Decuriones nullius domus patrocinio tueri se debent.

l.Quilibet.40.

Principales sunt decurionum primi procuriarum amplitudine, interdum plures, interdum pauciores, puta decem, vel viginti viri. Ammian. 17. Euag *libro 3. cap.42. l.2. supra de exact. tribut.*

l.Decurio.41.

Nota hic concessa alicui immunitate ab oneribus personalibus, nõ videri cum liberatum

ratum ab aliis oneribus, quę breuiter expedire potest, vide Roman. *sing.17.* an auté senectus excuset à decurionatu, vide hic D. Gothofredum.

l. Militaribus. 14.

Dux ille an comes sit, in plerisque libris, ita legendum esse existimat Cuiacius, vide l.2. *ℨ. ne offi. militar. iudic.*

l. omnes qui. 43.

Quod de officiorum priuilegiis ait, congruit cum l 17.28.32.35.*&* 39. quod de rescri ptis 19 36.*&* 37 adde hic l.31. *&* l.39. *supra eo.*

l. Nullus. 44.

Hac de re dixi *in* l.29. *infra hoc titulo*, à matre nemo rectè habere potest, quod ipsa mater non habet.

l. Ad subeunda. 45.

Munera iniunguntur dignissimis ac potioribus.

l. Nominationum. 46.

Ad huius loci intellectum, vide Lapũ *alleg* 55. facit hic c *cap. quod sicut, ext. de elect.* vbi per Innocent. *& cap. ecclesia vestra, cum gloss.* 1. *extr. eod. tit.* Nominatio decurionis non fit irrita, quorundam decurionum absentia.

l. Curiales. 47.

Curiales sunt sub iurisdictione pręsidis, etiam si honorati sint titulo comitis cõsistoriani, vel ordinis primi vel secundi.

l. in successione. 48.

Huius legis sẽsus hic est, non tantum natos, sed & posthumos curialem fortunã patris sequi, quia de re Cuiacius hic.

l. omnes qui. 49.

Iunge hic *Nou.45. in principio, l. curiales, supra de hæretic.*

l. Omnes omnino. 50.

Curiam deserere nemo curialis potest l.55. *infra eod. tit.*

l. Quamuis prouisum. 51.

Huic coniungenda est l. *penult. supra de rescind. vend.*

l. Quis tam. 52.

Nemo cogitur munera ciuilia iterare vel continuare, æquum enim non est aliis idoneis existentibus, qui nõdum munus vllum curię attigerunt, eos qui attigerint iterum pręgrauari, aliud igitur dicẽdum esse apparet, si ciuium sit inopia l.3. ℨ. *quẽ. ciu. mun. ind.*

l. Duumvirum. 53.

An duumuiri imperium, an verò iurisdictionem habeant, declarat Cuiac. *lib.2. sent. Paul.* Cicero 2. *Agraria l.26. D. ad municipalem*, l.39. D. *de verbor. signif.*

l. Generali lege. 54.

Ordini in decurionem manus iniectio est, si præsidis desit copia.

l. Si quis decurio. 55.

Conferenda est hæc lex cum l.188. *C. Theo.* quoniam hic multa omissa sunt l. *præscriptionem*, ℨ. *de præscrip. 30. vel 40. annor.*

l. Alexandrinis. 56.

Hæc lex cum tribus sequentibus, iunctáq. l.1 ℨ. *de Alex. princip.* pertinent ad Curiam Alexandrinam institutam à Seuero Imperatore, & sumptę sũt omnes ex vna eadémque Nouella Theodosij: vide plura apud Cuiac. hic. & Gilbertũ Regium 2. *enantioph.* c.20. Robert. 2. *recept. lectio.* c.29. Spartian. *in Seuero*, Strabo *lib.*17.

l. Quinque summates. 57.

Summates vocat principales, siue primates vt etiã legitur in Codice Theodosiano, pulchrè in hanc legem, Alciat. *ad lib.3. Cod.* Symmachus *in epistolis.*

l. eum qui triginta. 58.

Vide hic l.33. *supra hoc eod. tit.*

l. Si quos spontaneos. 59.

De Hypomnematrophis, vide Strabon. *li.* 13 *Georg.* qui autem dicantur hypomnematographi ignorauit Accursius, ideo vide ad eius intellectum quæ notat Alciat. hic, vide l.2. §.7. D. *de administ. rer.* Cuiac. *lib.9. obs. c.35.*

l. Nullus qui. 60.

Vide l.21. *in fi supra de episcop.*

l. Neque Dorotheum. 61.

A generali constitutione vt liberi ante illustratum patrem suscepti in curia retineãtur, hęc lex excipit familiam Dorothei viri illustris, & filij eius Irenæi viri spectabilis, adde l.62.63.64. *&* 65. *infra eodem.*

l. si ille. 62.

Nihil est in hac lege nisi confirmatio l.22. ℨ. *h. t.* hoc tãtum addito, vt à filio huiusmodi conuentio incipiat, non à cæteris liberis, Ammian. *libro* 20. Herodian. *lib.*4. Procop. 1. *de bello Persico. l.1. in fine ff. ad municip.*

l. Doctitij. 63.

Vt illustris non est filius natus, ante illustrem dignitatem patris, ita filius regis non videtur dicendus is, qui natus est antequam pater regno potiretur, quo iudicio cõtendit contra Darium fratrẽ maiorem Xerxes olim & vicit, secus tamen est in senatorum &

decurionum filiis *l.11.* § *de dignit.* & in filiis patronorum fisci *l. vlt.1.* vide *l.11. infra de dignitatibus*.

l.Neminem.64.

Quo casu quis per substitutum seruire potest, id facere periculo fortunarum suarum debet *l. decreto, ff. de adminis. tutor.* Nota autẽ hic hanc legem pertinere solum ad orientale imperium.

l.Diuæ memorię.65.

Leges futuris legem imponunt non præteritis *Nou.73. cap.9. in prin.*

l.Curialibus.66.

Huius constitutionis ad Demosthenem meminit idem Iustinianus *Nou.*30.

Tit.32. Si seruus aut libertus ad decurionatum aspirauerit.

Libertus qui non habet ius aureorum anulorum, nec est restitutus natalibus, decurio factus cum pœna remouetur à curia.

l.Si libertus.1.

Notandum hic est, meliori olim conditione, fuisse, natalibus restitutos, quàm anulo donatos. hi enim honore augebantur, nec conditionem mutabant, cum tantum & munia dum viuebant ingenuitatis habebant *l. falsa ff. de cond. & demonst.* Loquitur autem hic de lege Viscellia, de qua supra.

l.Præses.2.& vlt.

Si seruus ignarus suæ conditionis, aspirauerit ad honorẽ curiæ, illæsus domino redditur, neque dubitari de hoc potest in ignaro pariter huius facti domino, Iuuen. *Satyr.* 3. Cicero 13. *familiar. & 15. epist. ad Atticum, & 2. Agraria, & pro Milone.*

Tit.33. De prædiis decurionum, sine decreto non alienandis.

Huius decreti formula extat apud Cassiodorum *libro 7. variar. pag.*178. vide *l. vlt.* § *de iure emphyteutico*.

l.si quis.1.

Non valet venditio prædiorum curialium nisi fiat causa probata apud acta præsidis *l. 25. de off. eius qui vic.* vide Cassiod. *lib.7. & lib. 9.* Nouella Maioriani *de curialibus.*

* Explicatur hæc lex à Fachineo *Controuersiarum iuris, lib.1.c.20.*

l.nec venditio.2.

Nota hic quod ditiores pauperioribus præferuntur.

l.Curiales.3.& vlt.

Decuriones vendere non possunt sine decreto, alios contractus non prohibentur celebrare, vide Bartol. *ad l. fin.* vbi Iason. *nu.57. Cod. de iure emphyt.* Dec. *ad l.2. si cert. petat. in 1. lect. in princip. col.4. numero 15. & in 2. lect. nu.* 19. Fab. de Mont *in tractat. de empt. & vend. in vlt. q.4. q. principali, nu.21. Nou.67. & 38.* Forcat. *Necyom. dial.*19.

Titul.34. Quando & quibus quarta pars debetur ex bonis decurionum, & de modo distributionis eorum.

l.Si decurionum.1.

Loquitur hæc lex de extraneo hærede decurionis.

l.Meminimus.2.

Dec. *in l. quæ dubitationis tollendæ 81 ff. de reg. iur.*

l.si quis curialibus.3.& vlt.

Huius legis sententiam exponit Iustinianus *in Nou.*18.

Tit.35. De impònenda lucratiua descriptione.

Lucratiuorum legendum, vel *lucratiuis*, existimat Contius. De lucratiua descriptione, vide *l.1. supra de apoch.*

l.Descriptionis.1.& vnic.

Lucratiui Tituli sunt hereditas, legatum, fideicommissum, donatio causa mortis, donatio inter viuos. dos verò, donatio propter nuptias, emptio, permutatio non sunt tituli lucratiui. Cuiac. *lib.15. obs. c.36.* Plin. *in Panegy.* Dec. *in l 33. D. de reg. iur.*

*Fachineus *libro 1. Controuersiarum c.91.*

Tit.36. De præbendo salario.

Salarium constitui nõ potest ordinis decreto sine iussu principis. Salaria autem sunt quæ ad victum dantur *l.4. D. de decret.*

l.Nulli.1.& vnic.

Menoch. *de arbit. iud. lib.1. q.46.* Hęc lex quomodo accipiatur, vide hic Cuiac.

Tit.37.

Tit. 37. Si curialis relicta ciuitate rus maluerit habitare.

Curiales omnes reuocantur ad ciuitatem & ad curiam, & locus in quo ruri habitant publicatur.

l. Curiales. 1.

Curialibus interdicitur, ne ruri habitent, sicut in titulo *infra de decurionibus*, ne captent solitudines, lauras, secreta, vide *l. penult. supra de rescind.*

Tit. 38. De municipibus & originariis.

Quot & quæ faciant municipes, declarat hic Cuiacius. Originarij autem opponuntur voluntariis.

l. Cum te Biblium. 1.

Biblius (teste Alciato in hunc locum) vrbs est in Phœnicia non longe a Libano Vienna, & Beryto, iunge hic l 29. *D. ad municipalem.*

l. Si vt proponis. 2.

Non solum manumissi sequebantur conditionem manumittentis, sed etiam ipsorum filij l. *filij l. assumptio, §. vlt ff. eod. l. 17. §. ex causa, D. ad municip.*

l. Filios apud. 3.

Filij sequuntur originem patris non autē matris, iunge l. 1. §. *qui ex duobus, D. ad municipalem.*

l. Origine. 4.

Ius originis nō mutatur quia naturale est, nec translatione dominij mutatur, nec adoptione, proinde is qui adoptatur duarum ciuitatū est municeps, in patria sua iure naturali, in patria adoptatoris iure ciuili, naturalis in patria nō amittitur: ciuilis amittitur soluta adoptione, contrarium tamen vide *in l. vlt. D. ad municipalem.*

l. Si quis cum. 5. & vlt.

Originem mutare non potest, incolatus occasione.

Tit. 39. De incolis, & vbi quis domicilium habere videtur, & de iis qui studiorum causa in alia ciuitate degunt.

Incola est qui in aliquo loco habitat, inde dictus quod valde colat prouinciam in quā se contulit, vt pote cum propter eam aliam relinquit, de qua mutatione, vide Gloss. *in l. ciues, h. t.* vbi ponitur differentia inter municipem, incolam & ciuem, vide l. 239. §. *incola, D. de verb. signif.*

l. Non tibi. 1.

Incolatui renunciari potest, origini autem non item, vide hic optimè hic D. Gothof.

l. Nec ipsi. 2.

Seneca 19. *epistol.* Plin. *lib. 5. c. 29.*

l. Est verum. 3.

Qui in territorio & finib. alicuius ciuitatis sedes posuit, licet in ciuitate non moretur, incola est eius ciuitatis *l. pupillus, §. incola,* D. *de verb. signif.* l 35. *D. ad municip.*

l. Cum neque. 4.

Incolam non facit sola domus vel agri causa sine laris collocatione l. 53. C. *Th. de decur.* Cuia. *lib. 14. obs. c. 12.*

l. Si in patria. 5.

Loquitur hic de incola qui domicilium habet in vxoris patria.

l. Priuilegio. 6.

Nota hic municipes alios esse origine, alios voluntate.

l. ciues quidem. 7.

Incolæ à municipibus siue ciuibus quomodo differant, vide hic Cuia. vide post Bar. hic, & ad tit. præcedētem, Felin. *ad c. Rodolphus. n. 13. & seq. ext. de rescr.* Ias. *ad* l. *huiusmodi, §. legatū. n. 14. de leg. 1.* idē Ias. *ad* l. *si is qui pro emptore, nu. 244. de vsucap.* Iacobus Valen. *in tract. de arbit. iudic. lib. 2. cent. 1. cas. 66. n. 20.*

l. Senatores. 8.

Hæc est pars l. 2. *supra vbi Senatores.*

l. Mulieres. 9. & vlt.

Vxor à marito mutuatur honorem non econtra.

Tit. 40. De honoribus & muneribus non continuandis inter patrem & filium, & de interuallis.

Interualla sunt vacationum tempora.

l. Sicut. 1.

Facit hic l. 21. §. I*mperator. D. ad municip.*

l. Ab honoribus. 2.

Vide Dionem 53. Ciceronem, Liuium *li. 7.*

l. interualla. 3.

Ne interim interpellemini, eruditissimus Cuiacius perspicuè legendum esse ait, *ne iterum interpellemini*, idque & libri veteres confirmant, *&* l. 525. *de decur.*

¶ Ad huius legis intellectum, vide Scip. Gentil. *Parerg. lib. 1. cap. 1.*

Tit. 41. De muneribus patrimoniorum.

Munus quid sit, declarat hic Cuiac. quótve modis accipiatur, vide Brant.

l. Ciuilia. 1.

Ad hanc legem, vide Luc. de Penna. A muneribus patrimonalilibus nullum excusari, *ibid.* Luc. vide etiam Iacob. Rebuff. & Cuiac. in voce *per ordinem*.

l. Munera. 2.

Facit *ad hanc legem, tit. D. de decurio. vacatis, & de annon. & tribut. in fraud.* de verbo gratia pro causa, vide Archi. 1. *q.* 1. Luc. de Penna, Iacob. Rebuff. & Cuiac.

l. qui immunitatem. 3.

Immunitate legibus concessa, corporalia munera remittuntur, non pecuniaria, neque tamen corporalia omnia, etenim tutelæ remissæ non censentur, quòd eas necesse sit nominatim remitti l. *non tantum*, §. *eos*, *&* §. *seq.* D. *de excus. mun.* vide Brisson. *select. antiq. lib.* 3. *cap.* 11.

¶ Hic quærit Luc. de Penna, an bona patrimonialia principis subeant canonicas functiones, vide Iac. Rebuf. *ad hanc legẽ*, & Cuia.

l. Non videtur. 4.

Hic dicit Luc. de Pen. sententiam non esse præcipitanter ferendam, & equos alere esse munus patrimoniale, Pollic. *lib.* 4. c. 4 Bart. l. *per glos. infra quando prou. non est nec.*

l. Neque tempore. 5.

Neque annus septuagesimus, neque numerus quinque liberorum, excusat à muneribus patrimonialibus, vide Ferdinandũ Paës *in tract. de excus. parentum, ob nu. lib.* vide Angel. hic, & Rebuff. *tit. supra de decur.* l. *si quis* 2. & Cuiac. *in hac lege.*

l. Professio. 6.

Philosophia non excusat à muneribus patrimonialibus l. 8. *de professor.* l. *in honoribus*, §. *vlt.* D. *de vac. mun.* Vide *in hanc legem*, Iac. Rebuff. & Luc. de Penna, qui disputat etiam, an doctor licitè petat mercedem sui laboris.

l. Etiam minores. 7.

Minor ætas non excusat à muneribus patrimonialibus, plena autem immunitas est, omnium munerum immunitas, tam personalium quàm patrimonialium.

l. Nec protostasię. 8.

Pyrrhus legit *prostasia*, verùm prostasia principalitatem significat, vide hic Alciatum. Sacerdotum autem munus quo quis fungitur ludis in honorẽ Dei alicuius institutis, præest cum sumptu aliquo. Talis fuit Alytarchia, Asiarchia, Syriarchia, Phœniarchia, vide Cuiacium.

l. Patrimoniorum. 9.

Sexus non excusat a patrimonialibus, at verò à personalibus, qua de re alio loco dicetur infra.

An beneficium ecclesiasticum concedendum, ei qui sufficiens patrimonium habet, Luc. de Penn.

l. quantum ad. 10.

Extraordinariæ indictiones quæ dicantur, declarant hic Cuiacius & Luc de Penn. Patrimonij muneribus nemo excusatur l. 1. D. *de muneribus*, ne quidem Ecclesia l. *neminem, infra de sacros. eccles.*

Tit. 42. quemadmodum ciuilia munera indicuntur.

Similis est Tit. *in C. Theodos.* Eclo. *libro* 14. *titul.* 3.

¶ Ciuilia munera dicuntur, omnia in quibus inspicitur persona eius qui imponit munus; vel iudicis qui officium illud habet *vt* l. *super creandis, supra de iure fisc.*

l. Cùm te curatorem. 1.

Curator ad cogendas angurias, is est qui repellit, adigit, & exhibet angurias.

¶ Quod munus sit Anguria, Luc. de Penn.

l. Maioribus. 2.

Quidam codicęs habent *Maioribus oneribus*, quod doctissimo Cuiacio displicet, quem consule.

¶ A maioribus ad minores vocati rationis non est. Ideò vitio versum Dionysio Tyranno Siciliæ, quòd exul Corinthi se ludimagistrum professus, in triuio pueros doceret Iustinus *lib.* 21.

l. Cum te omnibus. 3.

Eadem est sententia l. 52. *supra de decur.* l. 4. *infra eod.* l. 2. D. *de honor. & munerib.* l. *vnic. infra qui potior. ad munera.*

l. Vltra modum. 4.

Coniunge *l. 3. §. præses, & l. 4. in fi. D. de muner. & honor.*

Tit. 43. De his qui sponte publica munera subeunt.

An munus sponte suscipiens cogatur illud subire, licet aliàs vacationem habeat à muneribus publicis, anque competens sibi priuilegium amittat, vide hic summam Azonis.

l. Veterani. 1.

Renunciat Veterani priuilegio, qui se decurionem creari patitur non excepta immunitate sua, vt l. 5. *in fin. D. de iur. immunitatis, l. 2. l. vlt. de priuileg. veteran.* vide hic Gothofr. & Rebuffum.

l. qui publici. 2.

Qui decurionatum agnouit, immunitatem amittit *l. penult. §. vlt. D. de iure immu.* qui partem decurionatus, veluti bonorum aliquem municipalem, non item l. 1. *hoc tit.*

l. qui conditioni. 3.

Discussor pecuniæ publicæ, operúmque publicorum appellatur pater ciuitatis, vt hic, alibi pater patriç l. 1. *supra de rat. op. pub.* vide Hostiens. & Cuiac. *Nouell. 17. in fin. & 12. obser. 30* l. *vnic. de solut. & liberat.*

l. Eos qui. 4.

In hanc legem, vide Rebuffum, legitimatus an & quatenus succedat, DD. hic de solennitate matrimonij, vide hic Luc. de Pen.

Tit. 44. De iis qui à principe vacationẽ acceperunt.

Cod. Theodos. 12. cap. 1.

l. Nullus. vnica.

Curiali vacatio ad tempus rectè conceditur, ex veris & approbatis causis, puta ad morbum vel ægestatem rescripto principis non in perpetuum l. 14. *& 29. supra de decur.* vide Iac. Rebuff. hic.

Tit. 45. De vacatione publici muneris.

Vacatio publici muneris concessa ad quid prosit, declarat hic Azo.

l. Muneris. vnic.

In hanc legem scripserunt Rebuff. & Luc. de Penn. quędam etiam Cuiacius.

Tit. 46. De decretis decurionum super immunitate quibusdam concedenda.

Decreto decurionum quibus concedi possit immunitas à publicis muneribus, vide Azonem hic.

l. Exceptis. 1.

Decreta à decurionibus, quarum rerum fiant, an autem requiratur decretum in citatione consulis, vide Gloss. *in* l. *actor, 9. in verbo, omnimodo, D. rem rat. hab.* Guid. Pap. *sing.* 422. facit l. 4. *D. eod.* Antistes liberalium artium hic dicitur, vt à Quintiliano Seruius Sulpitius iuris antistes, & à Plinio, Plato Philosophiæ antistes, vide quæ scripsit in hanc materiam Gothof. *in* l. 1 D. *de initiis.*

l. Ordinis. 2.

Huius legis sententia hæc est, Curiales qui honorarias dignitates ex protectoribus, vel ex præpositis adepti sunt, vacationem habere personalium munerum, quod tamen Arcadius & Honorius non admiserunt *in* l. 155. *Cod. Theod. h. t.* Cuiac. hic.

Tit. 47. De excusationibus munerum.

Enumerantur hic casus quibus excusatur quis à muneribus.

l. Etiam hi. 1.

Procuratores patrimonij Cæsaris, muneribus quæ dignitatibus eorum cõgruũt, fungi debent, non autem sordidis.

¶ Finita administratione finitur priuilegiũ, l. *adigere, §. quamuis, D. de iur. patron.*

l. inductis. 2.

Vide Rebuff. & Cuiac. hic.

l. Tutelæ. 3.

Tres tutelæ excusant à quarta tutela, non tamen alio munere ciuili excusant, Rebuff. & Ang.

l. Hydraulæ. 4.

Hydraula quid sit, vide hic Cuiacium, adde etiam Forcatulum *in pen. iuris. cap.* 14. Vitruuium 10. Atheneum. & Plinium, item Cuiac. *in* l. 6. §. 1. D. *de excusat. tutor.*

l. Procuratores. 6.

Qui reipublicæ causa absunt, vacationem habent l. 1. *c. de profess. & med.* non autem eorum procuratores.

l. Venatoribus.6.

Quomodo sit concilianda hæc lex cum lege *vltima, D.de iure immun.* vide hic Cuiacium.

l. Negotiantes.7.

Hæc lex optimè explicatur ab Alciato hîc.

l.Placet.8.

Vide quæ scripsit ad hanc Iac.Rebuffus,& Lu.de Penn.

l.illud conuenit.9.

Pertinebat hæc lex ad Pistorum functionem,vt constat *ex* l.12. *C.Th.de Pistorib.* facit etiam l.15.J.*eod.*

l. Priuatæ. 10.

Aurarius Canon. quid. Vid.Gothofred. *ad Prag.Iustiniani,c.*18.

l.Eos qui.11.

Vide quæ notauit Rebuff. *hic, & in* l. *fin.*§. *de rescript.diuers. & in Auth. de exib. reis,*§.1. *super verbo quæstorem,coll.*5.

l.Maximarum.12.

Multa in hanc legem Alciatus & Pyrrhus in *in prin.cap.*10.*huius Tituli.*

l.Sordidorum.13.

Facit l.1.*in princip.ff.de* Iur.*immunit.* Perpetuum priuilegium, perpetuáque excusatio esse non potest,quæ non rebus sed personis, contemplatione dignitatis mandatur.

l. Eam legem.14.

Intelligit l.18.*eod.tit.C.Theod.*

l. Euidenter.15.

Vide quæ Iacob.Rebuff.ad hanc leg.& Iac. Cuiac.

l.Ab illustribus.16.

Facit *L. 64 in fin. supra de decurionib* l.13.*in prin.ff.ad municip.*

Illustres hic Senatores, maximarum dignitatum culmina,l.12 *supra eod.*

Tit. 48. De quibus muneribus vel præstationibus nemini liceat se excusare.

Munerum excusatio in quibus licita sit declarat hîc Azo.

l.Comparationi.1.

Comparatio est quæ & coemptio dicitur, Cum hac lege, adde *l.vlt.*J. *eod.*l.*vnicam,*§.*vt nemini liceat,in empt.specier.*

l.Cum ad felicissimam.2.

Domus Augusti aut Augustæ non excusatur à coemptione,*ex Nouella Tiberij de diuinis domibus.*

l.Hac prouidentissima.3.

Refert hæc lex, eos, qui tenétur conferre ad constructionem murorum ciuitatis, & ad comparationem specierum, vide *Synops.Basilicon.*54.*tit.*7.*c.*3.*&* l.1.§.*eod.*

Tit. 49. Qui ætate vel professione se excusant.

Vid. *de priuilegiis scholarum, auth.habita,supra ne fil.pro pat.*& tractatum Horatij Luschi, *de Priuileg.scholar.*

l.Cum vos.1.

Facit l.2.*inf a eod.*l.27.*quib.caus.maior.*

l.Cum filios.2.

Filios patria potestate liberatos ponit ex facto non quod idem non sit, si in potestate fuerint.

l. Manifesti.3.

Qui excessit ætatem 55.annorum non potest vocari ad munera personalia. Eustach. *lib.*10.*de temporib.*dicit 50.Basil.70.Cuiac.*arg.* l.3.*de iur.immunit.* olim septuaginta in vrbe. Var.3.*de vit.Pont.*Rom.Plin. 4.*Epist.*

Tit. 50. Qui morbo se excusant.

Morbi occasione an & quibus muneribus quis excusetur. Morbus qualis esse debeat, vt excusationem præstet à muneribus: An munera iam suscepta, declinari possint, ob morbum postea superuenientem. An & quando cęcus & surdus excusentur à muneribus,vide hîc Asonem.De differentia morbi & vitij,Luc.de Penn.

l.Si ea cæcitate.1.

Cæcitas morbus est,qui excusat à munerib. personalibus,non autem à consilio præbendo,*L.*2 *ff.de postuland.*

l.Cum articulari.2.

Sic legendum esse censeo, non autem Articulari,vt quidam existimãt in hanc legem vide Alciat.& Iac. Rebuff.vt in sequentes.

l. Podagræ.3.

Podagra non excusat à corporalibus muneribus nisi talis sit, vt propter eam,ne suis quidem negotiis interesse possit.

l.Casus corporis.4.

Morbus patris siue potius debilitas,filia non dat personalium munerum excusationem,vide *leg.*5.§. *immunitate,de Iure immunit.*

Titul.

Tit. 51. De iis qui numero liberorum vel paupertate excusationem meruerunt.

Vide Ferdinand. Paes *in tractatu de excus. parent.*

l. Numerus. 1.

Ab honoribus Cuiac. *legendum conuincit ex l. 2. §. numerus, ff. de vac. mun. Ab Oneribus*, & sanè ab oneribus numerus quinque liberorum excusat, interdū tres liberi vt l. 1. 1. delegat. nisi fortè onera honoribus adhęreant: quo casu nec quinque liberi excusant sed numerus 16. plenissimam excusationem tribuit, *l. 24. supra de decur.*

l. Filium. 2.

Vide Platonem *libr. 5. de legib.*

l. Nepotes. 3.

Viuentis esse hæreditatem, ait Lucas de Penn. hic. Idem & ibid. Paria esse non nasci, & natum mori.

l. Cum facultates. 4.

Onus reale sequi rem, *vt supra de exact. trit. l. fin.* nisi fecerit in fraudem.

l. De personalibus. 5.

Mulieres personalia quidē munera subire coguntur *l. 1. infra de mul. in l. sed excusantur numero quinque liberorum.*

l. Eos qui. 6.

Vide Iac. Rebuffum hîc, *& l. indictiones, supra de ann. & trib.* & Bald. *in tit. de Pac. Constant. §. nos Romanorum. el. 3.*

Tit. 52. De professoribus & medicis.

Professores dicuntur doctores qui scientiam profitentur.

l. Cum te medicum. 1.

Huius legis meminit Spartianus, in Adriano. An medicina nobilitet, vide Tiraquellum *tractatu de nobilitate.*

l. Grammaticos. 2.

Approbatus ex causa poterit reprobari, *l. sed reprobari, de excus. tut.*

l. Poetæ. 3.

Poetæ aut Geometri nulla immunitatis prærogatiua iuuantur, *vt in l. oratione, inf.* nec etiam qui primas literas docent. *l. 2. §. fin. D. de vacat. mun.*

l. Oratione. 4.

Vide Iac. Rebuff. & Luc. de Penn.

l. Nec intra. 5.

Duo exiguntur vt medicis competat immunitas, vt sint intra numerum quem definit epistola Diui Pij. quíque in vrbibus Roma & Constantinopoli non idem est.

l. Medicos. 6.

Qui dicantur Archiatri pluribus declarat hic Cuiac. adde Menoch. *de arbitr. iud. libr. 2. cent. 4. cas. 3 9. n. 19.* vide *l. 6. §. 2 ff. de excu. tut.*

l. Magistros. 7.

L. 5. C. Theod. eod. t. vide Rebuff. & Hugon. Celsum.

l. Reddatur. 8.

Philosophi vacationem non habent nec Phauorinus ea de re ausus est agere apud Adrianum vt Dio scribit.

l. Archiatri. 9.

Pertinet hæc lex ad Archiatros Vrbium Regiarum in quibus & comitatus consistit. Vt pauperibus & diuitibus pariter obsequantur, & accipiant iure licite, quod qui è morbis euasere obtulerint non cùm ægrotis paciscantur, quæ pactio nec iure valet nec iureiurando Hippocratis congruit *l. 3. ff. de ext. cog.*

l. si quis in Archiatri. 10.

De hac lege Symmachus *in epistolis.*

l. Grammaticos. 11.

Vide *l. 1. 2 4. 6. & 7. h. t.* & Cuiac. hic.

Tit. 53. De Athletis.

Athletæ qui dicantur explicat hîc Glossa Rubricaria.

l. Athletis vnica.

Hæc lex optimè explicatur ab Alciato hic verum, adde Cuiacium strictim, Ferandum *lib. 2. explic. cap. 16.* & Ræuard. *ad leges duodecim. pag. 47.* & Iac. Rebuff. & Luc. de Penn.

Tit. 54. De his qui non impletis stipendiis sacramento soluti sunt.

In hunc titul. Iac. Rebuff. not. vide.

l. Ignominiæ. 1.

Triplicem esse ignominiam declarat hic Cuiacius.

l. Cum ob. 2.

Vide Ioan. An. hîc.

l. Veteranis. 3.

De iusto tempore militiæ, vide Tacitum libro 1.

Titul. 55. Quibus muneribus excusentur hi, qui post impletam militiam vel aduocationem per prouincias suis commodis vacantes commoratur, & de priuilegiis eorum, & de conductoribus vectigalium fisci.

Deest sub hoc tit. 1. Constitutio Græca iis verbis expressa *lib.* 54. basilicon *tit.* 7.

l. Qui militiam. 1.

Adde *l.* 8. §. *non alios ff. de vacat. muner.*

l. Non alios. 2.

Vide Iac. Rebuff. & Cuiac. hic.

Tit. 56. De libertinis.

l. Conditio. vnica.

Libertini non excusantur à ciuilibus muneribus. Infamis ne sit notarius. Rebuff. hic.

Tit. 57. De infamibus.

Infames ad honores non admittuntur, nec ab oneribus excusantur.

l. infames, vnica.

De infamibus est titulus Digest. *de his qui notantur infamia*, vbi dixi. vide *Gloss. in c. testimonium* 53. *ext. de testib.* & Luc. de Penna.

Tit. 58. De reis postulatis.

Pendente processu criminali ad honores quis potest promoueri. *vt l. reus delatus. D. de mun. & honor.*

l. Reos criminis, vnica.

Rei delati nouos honores appetere prohibentur, *vt d. l. reus*, pristinos tamen retinere possunt, vt Catilina *Auth. Salustio*, repetundarum reus prohibitus est consulatum petere.

Tit. 59. De his qui in exilium dati, vel ab ordine moti sunt.

An & quotuplex sit exilium declarat hîc Glossa Rubricæ, vide etiam Cont.

l. Quibus. 1.

L. 2. §. *alia causa, l.* 3. *l.* 5. *de decurionibus, leg.* 3. *quib. ex caus. infam. l.* 13. *ad l. Corn. de fals. l.* 8. *in fi. de postul.*

l. Ad tempus. 2.

Decurio relegatus ad tempus non redit in ordinem indistincté, Cuiac. hic, & *l.* 1. *sub. l. ordine ff. ad municip.*

Titul. 60. De filiisfamilias & quemadmodum pro his pater teneatur.

Pater an, quando, & quatenus teneatur pro filio nominato ad munus aliquod publicum, & quando censeatur consentire, nominatione filij, ad munus publicum, vide Summam Azonis hic.

l. Patrem. 1.

Pater consentiens filio emancipato, vt in decurionem eligatur non tenetur nisi prò eo expressim fideiusserit, vel nisi emancipauerit eum in fraudem.

l. Cum appellasse. 2.

Huic legi obstat, *l. spurij*, §. *pater, de decur.* cum nostra coniunge *l. vlt. hoc tit.*

l. si is qui. 3.

Vide *l.* 5. *supra de honoribus & munerib. non cont.* de prothostasiæ munere. vide allegata *in l.* 8. *sup. de mun. patr.*

l. sine periculo tuo. 4.

Filiusfamilias periculo nominatoris creatur Curator operum, vel Calendarij, non periculo patris si non consentiat pater. vel si voluntate eius decurio factus non sit *l. honor*, §. *plebeij ff de mun. & honor.* nec dissentiēti patri necessaria est appellatio.

Tit. 61. De periculo successorum parentis.

Onus dignitatis quæsitæ per patrem trāsit ad filios, Bart. hîc & Rebuff. de sumptibus & expensis studiorum causa teneri omnes heredes, per filium factis, *arg. l.* 3. §. *idem scribit* 1. & §. *fin. ff. de mune. & honorib.*

l. si de proprio, vnica.

Vide Cuiacium hic & *obser. lib.* 2. *cap.* 13. & Gothofred. *in l.* 2. §. 2. *ff. ad municipal.*

Titul. 62. De mulieribus, in quo loco munera sexui cōgruentia

gruentia & honores agnoscant.

l. Eam quæ. vnica.

In hanc legem vide Iac. Rebuffum & Luc. de Penna. A patrimonialibus oneribus sexus non excusat, vide Decium *ad l. 2. de regul. iur.*

Tit. 63. De legationibus.

In hunc tit. vide cōmentaria Luc. de Penna & Rosin. de Antiquit. Rom. *lib. 7. c. 44.*

¶ Legatio personale munus est. *vt l. 1. §. 1. ff. de mun. & honor. l. fin. §. legati. eod.*

l. Pater. 1.

Legationis munere quod personale est, quia viaticum & legatiuum de publico datur, tres liberi excusant, vide Cuiacium *ad l. 1. sup. de his qui num. lib.* & Marcum Vetranium *de iure liberor. cap. 20.*

l. Cum vos. 2.

Coniunge l. 2. *in fi. ff. eod. & l. 7. §. 1. ff. quod cuiusq. vniuersi.*. Vide de hac materia Bart. *ad l. 1. §. diuus. D. de var. & extraord. cog. & l. post duos, sup. de Aduocatis diu. iud.*

l. Transmarina. 3.

Transmarina legatio in pari itineris spatio maiorem dilationem habet, Iac. Rebuff. & Luc. de Penn.

l. Vniuersi. 4.

Vide Iac. Rebuff. *hic & l. 1. de excusat. muner.*

l. si quod 5.

Vide *l. omnes populi. ff. de Instit. & Iur. cum nota Rebuff.*

l. Quotiens. 6.

Non debet mitti legatio ad Principem nisi de voluntate concilij & authoritate superioris.

Tit. 64. De excusationibus artificum.

In hunc tit vide Luc. de Penn. & Iac. Rebuff. & not Gothofredi.

l. Artifices. 1.

Ad intellectum huius legis, vide ad singulas voces huius noticiæ Alciatum, & post eum eruditissimum Cuiacium, sine cuius commentariis frustrà quis hos libros posteriores in manu sumet.

l. Mechanicos. 2.

Alciatus conatur reponere *Mathematicos*, sed frustrà, mechanicos autem hic specialiter significare censet Cuiacius eos quorum ingenio & institutione fiunt organa mechanica.

Tit. 65. De potioribus ad munera nominandis.

l. si ipse. vnica.

Ad munera personalia potiores nominādi sunt, & qui nominatus est si alium se potiorem iudicauerit in eum transfertur onus qua de re vide Cuiacium *ad l. 46. supra de decur.* & ad Pauli *sent. lib. 2.*

Tit. 66. Si propter inimicitias creatio facta sit.

l. Si propter. vnica.

Vide ad intellectū huius legis *l. 6. §. pen.* D. *de excus. tut. l. 14. sup. eo. & l. 1. §. 1. de vacat. mun.*

Tit. 67. De sumptuum recuperatione.

Sub. Si quis contra legis priuilegia & excusationem iniustè sit nominatus.

l. Muneribus. vnica.

In hanc leg. Vide Luc. de Pen Iac. Rebuff. & Cuiac. vide cum hac lege *l. 4 ff. de munerib.*

Titul. 68. Si post creationem quis decesserit.

Quidam Cod. habent. Si ante, non autem, Si post.

l. si ante, vnica.

In hanc vide Rebuff. cum suis appostill.

Tit. 69. De tabulariis, scribis, logographis, & censualibus.

De his munerib. optimè hic Cuiacius de Censualib vid. Goth. *& l. vl. §. 16 ff. de muner.*

l. Nulli. 1.

C. Theod. *lib. 8. tit. 2.*

l. Quicunque. 2.

Vide *l. 53. sup. de decurionib.*

l. Generali. 3.

Vide Iac. Rebuff. & Luc. de Penn.

* optimè Bart. hic.

l. Boethos. 4.

Optimè Alciat. hic Boethorum officia describit.

Titul. 70. De susceptoribus, præpositis & arcariis.

In huius tit. leges consule Iac. Rebuffum, & Luc. de Penna. & Gothofredus quinque sint præpositi & arcarij, vide eosdem hic & Cassiodorum *lib.1.*

¶ Qui dicantur susceptores. Cuiacius hic.

l. susceptores. 1.

Vide *l. cum possessor. ff. de censib. & l. 5. C. Th. com. diuid.* Item Alciat. 3. *præs.* 15.

l. Iuxta. 2.

Adde l. 5. *sup. de conueniendis fisci debitorib.*

l. susceptores. 3.

Cum hac coniunge *l. 1. huc tit.*

l. Neminem. 4.

Ad intellectum huius facit *l. 9. §. 2. D. de publicanis, & l. 3. inf. de executor.* Finis autem huius legis sumptus est, & *l. 12. C. Th. eod. tit.*

l. Quotiescunque. 5.

Hæc lex sumpta est ex *l. 15. C. Th. eod. titul.* Libra septuaginta duos solidos habet, Synop. Basylic. 56. *tit.* ... *tit. 5. c. 15. vide* Cuiac. 17. *obseru. 9.*

l. Frumenta. 6.

Vide *l. 3. sup. de cond. in public. horr.*

l. Diu. 7.

Susceptori pecuniæ publicæ exactã quantitatem non licet fœnerare, vel aliter ea vti, d. c. 15. *add. l. 1. sup. de Canon. largit.*

l. Exactores. 8.

Tributa statim inferenda thesauris prouinciæ, ne diu sint penes susceptores, *l. 1. supra de can. larg. l. vn. sup. de off. comit. sac. larg. & l. vn. de auri publ. prosecutorib.*

l. Medios. 9.

Modij æneì & lapidei confici debent, vt vnusquisque tributarius secure soluat, Synops. 56. hoc tit. Suid. in ..., & *l. 1. supr. de cond. in pub. hor.*

¶ Mensuras iniquas prohiberi constat, *ex l. vlt. inf. eod. l. penult. supra de defens. ciuit. Nouell. 128. cap. 15.*

Mansiones quid, vide Goth. *in l. 2. inf. de lucri aduocat.*

l. susceptores. 10.

Vide Dynum hic, & Angel. *in l. 2. de annon. & tri.*

l. securitates. 11.

Harm. 2. §. 13.

l. si aliquid. 12.

In verb. Decoquet, huius legis, vide annot. Alc. vide etiam notas Goth. hic, & *l. 2. 7. de pal. sacr. larg. & l. vn. sup. de ambitu.*

l. Duos. 13.

De Tabulariis, & numerariis, vide hic Cuiacium.

l. Humilioribus. 14.

Sumpta est *ex l. 31. Cod. Theod. eod. vide l. 21. sup. de uec.*

l. Aurum. 15.

Vide *l. 1. sup. eod.* & doctores ibi allegatos.

Titul. 71. De ponderatoribus & auri illatione.

De ponderatoribus qui collationes suscipiunt, Synops. basylic 56. *t. 5.* adde Edict. Iust. 11. cap. 1.

¶ Ponderatores, aurum quod fisco est inferendum appendunt, & examinant.

l. Aurum. 1.

Confer l. 1. *tit. 12. C. Th. ti. 7. eod. cum hac, & cum l. 5. supra tit. prox.*

l. Quoties. 2.

Vide Cont. cum l. 2. *C. Th. eod. tit.* & Iac. Rebuff. vt in superiores, & apud Alciat. vide Zygostatis officium.

Tit. 72. De auri publici prosecutoribus.

Susceptoribus non licet pecuniam acceptam sine licentia in massam redigere, & hi dicuntur persecutores auri, vide Luc. de Penna.

l. Auri. 1. & vnica.

Quid sit aurum publicum, vide Cuiac. hic.

Tit. 73. De iis quę ex publica collatione illata sunt nõ vsurpandis.

l. Nullus. 1.

Vide l. 2. *de his qui ex publ. ratiocin.*

l. Nullus. 2.

Vide l. *vlt. infra eod. & l. vlt. supra de cond. in publ. hor.*

l. sciant. 3.

Repetitur l. *vlt. infr. de coll. fun.* vide Cuiac.

Tit. 74. De auro coronario.

De auro Coronario, vide Gothof. hic Forcatulum

catulum c 20.*nu*.7. Gell 5.*c*.6.Plin.3.7.34.*ca*. 8.Alciat 6.*parerg*.4.*&* *C.Th. Cap*.13. *tit*.12.& Hotom.in hac voce,*in comm.verb*. Iur.

l. Ad collationem.vnica.

Sumpta hæc lex *ex lib*.12. *tit*.13.l.5.*C.Th*.

TIT. 75. de irenarchis.

Vide Gothofr.*cum* l.9.*supra de Iur.fisci*,l.6. *de custod. reor*. l. *vlt*.§. *irenarcha*, *ff. de mun.&* *hon*.

l. Irenarchæ. vnica.

Irenarchæ munus quid,vide Luc.de Pēna, Aristid.4. *ἱερῶ*, Hotoman.*in comm.verb*.Iur. *cum LL.ibi allegatis*, Cuiac.1.*Obseru*.33.Goth. *Nou*.8.*&* l.6 *supra de custod reor*.

TIT. 76. De argenti pretio quod thesauris infertur.

l. Iubemus. vnica.

Eadem est l.1.*tit*.2.*lib*.13.*C.Th*.

CODICIS LIBER vndecimus.

Titul. 1. de nauiculariis seu naucleris publicas species transportantibus,& de tollenda lustralis auri collatione.

Cuiacius ex hoc titulo duos cōficit. quorū prioris inscriptio huiusmodi est. *De auri lustralis collatione*: posteriori verò, *De nauicularíis seu naucleris publicas species trāsportātibus*, vide latissimè eundem Cuiacium hic. *&* *lib*. 16.*obs*.*cap*.23.Vide Cont.hic.

l.Remittit.1.

De auro lustrali,vide Euagrium Zonar.& Gothof.hic.

l. Ne quis.2.

Hæ sunt constitutiones duæ Græcæ, quæ desunt in plerisque exemplaribus.

l.Nullam.3.

Hanc 3. legem, primam constituit Luc.de Pēna,& duas priores omittit,vid.Iac.Rebuf.

l.Comperimus.4.

Capite damnatur nauicularius qui annonā vrbis aliò auertendo distrahit, l.7.*inf.eod*.

l. Ab his.5.

Coniungenda est huic legi l. *pen. supra de excus*. Vide Paponem, 3. *Notar*.8. de pœna quadrupli.& commentaria Iac.Rebuffi.

l.Cum nauarchorum.6.

Hæc lex explicatur ab Alciato hîc.

l.Qui fiscales.7.

Vide Odoffredum,& l.4.*sup.eod*.

l.Iudices.8.

Vide Aug.de Barul qui tenus est cum Bar. de varia huius legis lectione,cōsule eosdem & Rebuffum.

TIT. 2. de prædiis & omnibus rebus nauiculariorum.

l.Domum.1.

Nota principem vti iure priuati,ex hac lege,*&* *ex* l.*si diuina*,*extr.de exacta trib*.

l.in his.2.

Couarruuias *lib*.1.*variar.resol.c*.8.

l.Hi qui.3.

Coniunge l.*ius publicum*,*de pactis*; vide Dy. & Dullium.

TIT. 3. De nauibus non excusandis.

Naues quæ sub nomine ac titulo alieno excusantur,publicantur,vt *in* l.1.2. *&* 3.*&* *in* l.*iubemus*,*C.de sacrosanctis ecclesiis*.

l. Multi.1.

De nauibus Veteranorum nominatim rescriptum est,eas non excusari, l.*pen.de Veteranis*.

l. iubemus.2.

Cum hac,vide l.1.*sup.eod*.l.*vnic.ff.de nautic*. Tiberin. De Embola,vide Gothof.& Alciatum hic. * Vide l.*iubemus* 10.*supra de sacrosanctis eccles*.

TIT. 4. Ne quid oneri publico imponatur.

Nauis onustæ pœna quæ sit, declarat hîc Azo.

l.Oneri.vnica.

Vide Bart.ad l.Aquil.

TIT. 5. De naufragiis.

l.Si quando.1.

Si quis rem iacētem in littore vel alibi arripiat,an furti actione teneatur,vide Panor.

in ca. cum dilecti, in Gloss. 1. extr. de accus. de hac materia, vide l. contrariam quæ fecit *Auth. nauigia, sup. de fur.*

l. Si quis nauicularius. 2.

Sub. qui publicas species ad aliquem locū deferendas suscepit.

l. Quoties. 3.

Ad huius legis intellectum sciendum est nauicularios, naucleros, nauarchos, nauticos, exercitores nauium pro iisdem accipi, Vide Veget. 4. Diuersi sunt magistri, *l. 3. ī de naufra l. pen. C. Th. de nauicul.*

l. Pro his. 4.

De prępositi pro, vide Luc. de Penna hic.

l. De submersis. 5.

Vide Forcat. Necyoman. *dial.* 80 Vide Gothofr. not. hic.

l. Super naufragium 6.

Nota vnum teneri de culpa alterius, vide Doctor. hic.

tit. 6. De metallariis, & metallis, & procuratoribus. metallorum.

Metallarij sunt qui metalla eruunt, & hi subsunt procuratoribus metallorum, procuratores vero comitibus metallorum.

l. Perpensa. 1.

Ad intellectum huius legis, vide Alciatum *ad l. 1 hoc tit. in voce Balluca.*

l. Ob metallicum. 2.

Metallicus canon fuit varius, *vt l. 4. l. 5. infra eodem.*

¶ Coniungenda est cum hac lege, *l. 5. suprà de suscept.* vt & inscriptio, & subscriptio ipsa indicat.

l. Cuncti. 3.

Hæc lex est de lapidis siue marmoris metallo, quod eruitur è priuatorum locis, Bossius *tit. de metallis*, 405.

l. Cùm procuratores. 4.

Quinam metallorū procuratores fuerint, vid not. Goth. hic, *cum l. 1. s. hoc tit.*

l. Per annos. 5.

Aurilegulus quid, vide Luc. de Penn.

l. Quosdam. 6.

Hac lege cōstituitur licere in alieno loco marmorem effodere, pręstito salario domino loci, *vt l. 3. sup. eod.* & ne actis cuniculis, noceatur alienis ædificiis, adde l. 16. *D. de an non.*

l. Metallarij. 7

Metallarij conditione, ea conditione se nō liberant præscriptione temporis, vt hic nisi forte 40. annor. *l. 4. sup. de prescript.* 30 annor.

titul. 7. De murilegulis & Gynæciariis, & procuratorib. gynęcij, & de Monetariis, & Bastagariis.

Vide in hunc titulum Bartolomeum de Las casas. *in tractatu, an princeps subditos alienare possit* 14. 5. 5 & 10. Iac. Rebuff & Goth. notas, Gynæciorum officia, vide Alciat. hic.

l. Monetarios. 1.

Monetarij sunt ij, qui monetas cudunt.

l. Procuratores. 2.

Vulgò ita incipit hæc lex Baphij, & Gynęcij, Cuiac autem Procuratores vt hic.

¶ Pecuniam dare pro matrimonio an sit peccatum, vide L. de Penna.

l. Ingenuæ 3.

Vide *l. 3. C. Th. eod. t. adde l. 7. j. eod. l. Lucius. ff. de pos.*

l. Quod ad pręsens. 4.

Animalium mortem quomodo pastor probare debeat, vide hic Angelum.

l. Qui aliquem. 5.

Qui occultat aliquem ex Gynęciariis, punitur pondere quinque librarum auri.

l. Qui textrini. 6.

Occultator textrinæ deputati serui mulctatur auri libris tribus.

l. Edicimus. 7.

Cum *l. 3 h. t.* vide Goth. not. ad *Vlp. 11. c. 11.* adde *l. dicimus, C. Th. hoc tit. 1 senatus. C. Th. de decur. l. 1. inf. de dignit.*

l. Æternam. 8.

Bastagarij dicuntur illi qui præerant animalibus, vel illi qui præerant marcello.

l. Si quis. 9.

Conchyliorū varia sunt nomina, purpura, murex, buccinū, cerix, quorum sanguine inficiuntur lanæ sacris vsibus deputatæ.

l. Lotas. 10.

Ex lectione Alciati. Lotas habes, ex alien. lectione Notas vide Annot. Alci. hic.

l. Murileguli. 11.

Vide Hotom. *in comm. verb. Iur.* de voce Murileguli.

l. Hi

l.Hi qui.12.

Quid sit murex optimè declarat hîc Lucas de Penna.

l.Si quis ex.13.

In interpretatione huius Alciatus reprehenditur à Cuiacio, & meritò, quos cõsule.

l.Priuata.14.

Hæc lex in quibusdã exemplaribus deest.

¶Fideiussor idoneus esse debet pro qualitate rei hîc, Luc.de Penna.

l.Qui aut.15.

De Conchylio, vel conchyle, pisce quodã, vide Plin.*lib.9.*

l.Ne quis.16.

Lex 2 & 14. sunt de procuratoribus creandis: hæc verò de ipsis Gyneciariis vel monetariis, vel murilegulis, vel aliis, vt ne in ea corpora conscribantur sine sacra probatoria, quæ & in aliis plerisque exigitur, *l.probatorias, infrà de diuers.* ¶In hac lege pro collectore conchylij legit conchylegulo.

Tit.8. De vestibus Holoberis & auratis, & de intentione sacri muricis.

Turneb.*lib.1.aduers.c.17.* Alciat.hic.

¶De veste paragauda, vide Gothof.not.ad hanc l.1.

l.Auratas.1.

Turnebus *lib.9.aduers.cap.11.* Vide *l.2.supra tit prox.cum gl.ibi & Alex.in eand.l.2.*

l.Nemo vir.2.

De Tunicis multiplicibus, & vnde. Vide Luc.de Penna.

l.Vellera.3.

Iudex interpretatur dictum testis, & qualiter sit interpretandum. & qualis testium depositio esse debeat, declarat hîc Lucas à Penna, Forcat.*in penu.iuris.cap.21.*

¶Rhodinum sericum an à Rosa vt Accur. putat an à Rhodo insula vt Alciat. an à rosę colore: ῥόδον enim Gręci rosam appellant, vt Forcat. c.21.*penu.* Eadem ratione qua rhodinum oleum, Plinius.

l.Temperent.4.

Interdicit tam mulieribus quàm viris vsus vestium sericarum purpurearum. Nam sericas vestes tanto in pretio fuisse tradit Lamprid.in Alexand. vt eas Alexander Imperator nunquam holosericas gestauerit. id est, totas ex serico.

l.Purpuræ.5.

*Intell.Nou.30.*vide Goth.*ad l.vestis.§.1.ff.de aur.l.16.qua res venire.*

Tit.9. De fabricensibus.

Hi dicuntur qui in publicis fabricis arma faciebant, Luc.de Penn.

l.Omnibus.1.

Adde *Nou.85.* & quæ scripsit Goth. hic *& ad l.vlt.de iur.commun.l.vlt.supra de seru.fug.& Nou.* Theodosij *de bon.fabricensib.*

l.Primicerium.2.

Vide *l.3. C.Th.h.tit.* de Præfectis Fabror. vide 2.Veget.11.

l.Stigmata.3.

Stigmata Tyronibus inurebant. Veget.1. c 8. vide notas Goth.hic.

l.Si quis consortium.4.

Hîc ponitur ordo qualiter quis ad Fabricensium ordinem potest conuolare.

l.Iure prouisum.5.

Ex Nou. Theod. & Valent. vide Pithoeum hic.

l.Eos qui.6.

Fabricensium vxorum filiorúmque eorũdem iudex est magister officiorum, de quo dicturi sumus, *in l.3.infra de præpos.sac.cub.*

l.Nullus.7.

Quid sit Angariæ, optimè hic D.Goth.

Tit.10. De veteris numismatis potestate.

Agitur hoc titulo de solidis, qualiter autem intelligatur solidi vel aurei, vide Alex. *in l.fin.ff.de in ius voc.* Post Budæum & Portium scripsit de hac re vtilem libellum illustrissimus Couarruuias. vide Briss.*lib.1.select.cap.8.* & tractatus vno volumine de monetis Coloniæ nuper impressos. Vide etiam Hotom. librum de hac materia, & Dyon.Goth. in suis not.

l.Solidos.1.

Similis constitutio est in Cod. Theod. l.Si quis soli circul.exter.

l.Pro imminutione.2.

Pro imminutione solidorum venalium quoque rerum pretia minuuntur, Synops. Basilic.*cap.2.*

l.Vniuersos.3.

Cotta in voce *Obryzati.*

Titul.11. Nulli licere in frenis & equestribus sellis & in balteis margaritas & smaragdos & hyacintos aptare: & de artificibus palatinis.

l. Nulli.1.

Cotta *in voce cucuma*, Cuiac.*lib.11.obs.cap.*20.& Alciat.hic.

Tit.12. De classicis.

l. Classem.

Vide Luc.de Penna. Iac.Rebuff & Cuiac: hic.

Tit.13. De decurialibus vrbis Romæ.

l. Si quis decurialem.1.

L.1.C Theod. eodem tit.& Theodoric.ap. Cassiod.lib.5.

l. Leges.2.

Confirmatio est Legum superiorum decuriones non torqueri.*l.admodum,in fine,supra de quæst.*

Tit.14. De priuilegiis corporatorum vrbis Romæ.

l. Nulli sit, vnica.

Hæc constitutio ex *l.3. & 4.sumpta est*.C. *Th.lib.4.t 2.*

¶ Incolæ vrbis Romæ gaudent priuilegiis ciuium.

Tit.15. De pistoribus.

Marcus Vertranius *de iure liberorum, cap.* 19. Vide Cuiac hic.

l. Quicunque, vnica.

In vrbe Romana fuit certum corpus pistorum, qui pani ciuili conficiendo obnoxij erant, atque hos mancipes vocat.

Titul. 16. De suariis, & susceptoribus vini, & cæteris corporatis.

Suarij officium, ac forum vide hic in summa Azonis.

¶ De susceptoribus vini, vide Vopiscum in Aureliano.

l. Porcinarij.1.

Porcina gratuito P.Romano dabatur.

l. Quicumque.2.

Vide Luc.de Penn.& Cuiacium. Vide C. *Th* 14.48.

Titul.17. De collegiatis, & chartopratis & nummulariis.

Collegiatorum corpus incendiis arcendis destinatum, Symm.*de corporib.ad Valent.l.pen. sup.de commerciis.*

¶ Vide de Chartographis Alciatum *libro* 1. *praterm.* Budæum *in annot.posteriores ad Pand.* & Pyrrhum *hic.*

l. Qui sub. vnica.

Decani lecticarij, copiatæ, Vespillones, *l.* 4.*sup.de Sacrosf.eccl.*Nou.3.43. *&* 59.*l.siqua,infra de episc.l.*15.*C.Th.eod.tit.l* 1.*Cod. Theod.de lus.tol.*Epiphan.3.*Tom.*7.*in fi.* Vide Forner.2. *select.*21.

Tit.18. De studiis liberalibus vrbis Romæ, & Constantinopolitanę.

l. Vniuersos. vnica.

Hęc constitutio eos professores infamię notat eisque interdicit vrbe, qui sibi vsurpāt publice docendi auctoritatem.

¶ Profiteri tantum licet vnicuique inter priuatos parietes.

Titul.19. De honoratorum vehiculis.

l. Omnes honorati. vnica.

Carrucæ non omnibus in vrbe permisisse, sed ciuili vel militari dignitate præditis tantum senatoribus Aurelianus.

Tit. 20. De priuilegiis vrbis Constantinopolitanę.

l. Vrbs Constantinopolitana. vnica.

Ius Italicum induxerant Valentinianus, Valens, & Gratianus, *Cod.Theod.lib.*14.*t.*13. de Iure Italico vrbis Constantinop. vide Cont. *l.*1.*D.de Censib.*

Tit.

Titul. 21. De metropoli Beryto.

Vide Cuiac. hic. & Gothof. all. 29. *in f. 5. de episcop. aud.*

l. Propter. 1.

Alciat. *lib. 4. parerg. cap.* 15. Suid. 5.

Tit. 22. De canone frumentario vrbis Romæ.

§ Hoc est frumenti annuo quod populo alendo conferebatur à prouincialibus, quid Canon. vrbis Romæ fuerit, vide Goth. hic.

l. Nautici. 1.

Nauta debet confiteri se recepisse species incorruptas.

l. Si quid. 2.

Immunitas frumenti & olei non inferendi impetrata nihil valet, Synopsis Basilicæ 54. *tit 6. περὶ ἀτελείας ex tit. 24. c. 1.*

l. Neminem 3.

Hæc quoque constitutio *ex 5. & 6. c.* truncatis & reiectis multis cõstitutionib. coagmentata est, extat *in C. Th. li.* 14. *tit* 15. *l. 6. deinceps, & ad l. 1. 5. tit. prox.* vide Doctores cõmunes.

Titul. 23. De frumento vrbis Constantinopolitanæ.

§ De annonis vrbis Constantinopolitanæ, Synopf. 54. *tit.* 15. De voce Annona, vide Alciat. hic.

l. Nulli. 1.

Vt nulli penitus, ne diuinę quidem domui pro annonis frumentum præbeatur, sed mancipibus detur, vt domibus cocti panes exhibeantur. Synopf. ibid. Vide in diuersa verba Gothof. hic.

l. Auri statuta. 2.

Vide Cuiac. 1. *Obser.* 39. & Luc. de Penna.

Titul. 24. De annonis ciuilibus.

Annonæ Ciuiles non dantur pro titulis dignitatum, sed pro meritis.

l. Annonas 1.

Hæc constitutio abrogat l. 8. & 9. *Cod. de anno. ciuil.* quam vide cũ comm. Iac. Rebuff.

l. Centum. 2.

Legi potest hæc lex duobus modis. Primò de frumento distribuendo inter milites. Secundò de distribuendo inter pauperes, quæ posterior magis placet *per l. priuilegia. supra de sacrosanctis Eccl.*

§ Perysseuma variè accipi, vide Alciatum hic, qui περισσεύματα ponit pro Parapeteumatis.

Tit. 25. De mendicantibus validis.

Annonæ præcipuè mendicis inualidis distribuebantur, nõ iis qui eum validi sint, possunt sibi victum quęrere. Lapus *alleg.* 18.

l. Cunctis vnica.

Quid sit mendicus, quid corpus, vnde dictum. Diligentia mater omnium artium in opere suo. An religiosi debeant mendicare vide de his Luc. de Penna.

Tit 26. De nautis Tyberinis.

Nullo priuilegio excusari, qui nauem Tyberinam habet. vide Odoffr.

l. Qui nauem. vnica.

Vide Iac. Rebuff. *& l. 1. sup. ex quib. mun. vel præstat.*

Tit. 27. De frumento Alexandrino.

l. In ęstimatione. 1.

Vide Angel. & Rayn. Nota, ex hac l. Neminem cogi propriis stipendiis militare, & renumerandum esse. Iabolcni *Auth. de iud. §. ne autem labor. coll. 6.* Vide etiam Alc.

l. diurnos. 2.

Nota hic quod mensuræ publicæ signis debent signari.

§ De perysichoregiæ officio vide Alciat. hic.

Tit. 28. De Alexandriæ primatibus.

l. Corporatos. vnica.

In explicatione huius legis inter se concordant Bart. Dy. & Ang. de Barul. diuersum verò tenet, Odoffr. *in fin. gloss. 3.*

Tit. 29. De iure reipublicę.

l. Si quid. 1.

Contra ciuitatem indefensam dicta sententia non valet, & hoc pacto comparatur pupillo vel adolescenti.

l. An Respublica. 2.

Respublica non habet tacitam hypothecam nisi ex speciali priuilegio, vel ex pacto. vide Bar. specialiter. & Ang. de Secur.

l. Rempublicam. 3.

Nota hîc rempub. haberi loco pupilli.

l. Si secundum. 4.

Vespasianus vacuas areas occupare & ædificare, si possessores cessarent, cuicumque permisit, authore Suetonio & Victore. adde *l. 7. ff. de off. præs.*

Tit. 30. De administratione rerum publicarum.

Vectigalem seu emphyteuticarium fundum Respublica auferre emphyteuticario nisi per triennium cessauerit in soluendo Canone *l. 2. sup. de iur. Emphyteut.*

l. Fundum. 1.

De agris vectigalibus *vide l. 1. D. si agr. vectig.*

l. Contra eos. 2.

Extat *in l. ult. sup. ut in poss. legat.*

Tit. 31. De vendendis rebus ciuitatis.

An, quomodo, quando, & qua forma immobilia ciuitatum vendi possunt, declarat hîc Azo. & Cuiac. *hic & 2. obseru. 24.*

l. Si fine. 1.

Licitatio, an & in quibus rebus locum habere possit, vide hîc Luc. à Penn.

l. Quamuis. 2.

Nota adiectionem, in locationibus à Repub. semel factis non admitti.

l. Si quę hereditatis. 3.

Ad intellectum princip. huius legis facit *l. 11. sup. de operib. publ. & ad fin.* Roland. à Valle 1. *consil. 90. num. 6. 17. & 22.*

Tit. 32. De debitoribus ciuitatum.

l. Non prius. 1.

Reipublicæ debitor non prius honorem subire potest, quàm id quod debeat exsoluerit, ut hîc, *& l. 6. §. debitores, ff. de mun. & hon.*

l. Apud eos. 2.

Vide l. 1. *tit. 11. lib. 12.* C. Theod. De curatore Reipub. & discussore pecunię publicæ. vide. Cuiac. *ad l. 3. sup. de iis qui spont. mun. susc.*

Tit. 33. De periculo nominatorum.

Non tantum administratores tenētur Reipublicæ, sed etiam qui eos nominarunt in subsidium conueniuntur.

l. Hi qui. 1.

Duumuiri solent sibi successores nominare ex qua nominatione reipublicæ obligantur.

l. Si successores. 2.

Nota cum Luc. de Penna posse aliquem alij facere, quod sibi ipsis nequit.

Tit. 34. De periculo eorum, qui pro magistratibus interuenerunt.

l. Fideiussores. vnica.

Adde *l. fideiussores, ff. de fideiussoribus.* Nota quod fideiussor nō tenetur ad pœnam principali impositam.

Tit. 35. Quo quisque ordine conueniatur.

Ordo in conueniendis Reipublicę debitoribus quis seruetur.

l. Etsi duobus. 1.

Vide *l. 12. in prin. ff. ad municip. & l. 3. in prin. D. de administrat. rerum.*

l. quotiens duobus. 2.

An, & quando quis fideiubere cogatur. vide hîc Luc. à Penna.

l. Si ita duumuiri. 3.

Vide Cuiac. qui delendum censet, *hoc expresso,* in princ. legis, & certè deest in plerisque manuscriptis.

l. Cum te. 4.

Eundem sensum habet, quem *l. 1. & 2. hoc titulo.*

Tit. 36. Ne quis liber inuitus actum reipublicę gerere cogatur.

l. Si ut proponis. 1.

Portor an quis possit cogi esse. Lucas de Penn. hic.

l. Si i

l.Si cum igneus.2.

Potest Reip.sua sponte actū gerere liber, non inuitus,quia id officium seruile est.Iac. Rebuff.

Tit.37. Sumptus iniūcti muneris ad omnes collegas pertinere.

Si vnus ex pluribus officialibus electus expensas totius muneris sustulerit, pro rata eas repetet à collega.

l.Cum ad munus,vnica.

Angariarum munus quid sit, vide Cynum *in l.neminem.suprà de sacr.sanct.eccles.*

Tit.38. De his qui ex officio quod administrarūt conueniuntur.

Administrator qui pecuniam publicā fœnori dedit, debitore non existēdo soluēdo, tenetur in sortem tantum,non in vsuras.

l.Fœnoris.

Quis autem debeat probare de culpa, & de amissione.vide Luc.de Pēn.*in l.si creditor, C.de pig.act.* & *l.dominus.ff. locat.*& in Specul. *de pig.§.1.vers.sed qualiter.*

Tit.39. De solutionibus & liberationibus debitorū ciuitatis.

In liberatione tali requiritur causa l.2.C. *de præd.ciu.*

¶Hic titulus generaliter cōceptus de omni genere solutionem & liberationem accipiendus est.

l.Cautiones.1.

Vide Auth.de collat.§.eos autem qui, & l.*Si procurator,§.fin.ff.de iur.fisci.*

Tit.40. De spectaculis & scenicis,& lenonibus.

An & quid sit scæna,lenonumque pœna, vide Azonem hic.

l.Non inuidemus.1.

Agonum, seu certaminum gymnicorum. variā signific. vide apud Alciat.hic. & in tit. c.de Athletis.

l.Eos qui.2.

Hæc lex in quibusdam Libris secundum, in aliis tertium locum obtinet.

¶Agitatorum mentio fit apud.Plin.Cæc. *lib.*8.Sueton.*in Dom.& Calig.* Iuuena.*Satyra* 2.in Epigrammat.Græc.*lib.*5.

l.Quisquis.3.

An vsibus publicis deputata, trahuntur ad priuatos,declarat hîc Lucas à Penna. Sēsum huius legis quære ex Alciato hic.

l.Si qua.4.

De Pantomimi signific vide Plin.*in Panegyr.*Tran.*in Calig.* Iulianus *in l.si libertus ff. de oper.libert.*

¶De Poscemio Vitruu.*lib.*5. Vlp.*in l.pollicitationibus.ff.de pollic.*& Tranq.in Ner.

l.Nemo iudicium.5.

Capriuorum causas omni tempore posse tractari.vid.Luc.de Penna.

l.Lenones.6.

Quis dicatur Leno. Luc.de Penn.& Hotom.in comm.verb.iur.

¶Mala omnia potiùs debere nos pati quā malo consentire.Idem *ibid.*

l.Ne quis deinceps.7.

Cum hac vide Nou.14.

Titul.41. De expensis ludorum publicorum.

De ludis habetur *l.2.ff.de offi. C.ori.*Valer. *lib.2.c.*1. Latius verò Isidor. *Etymol.lib.*18.de sex generibus ludorum vsitatorum hodie. vide Auth.*de consul.§. quantacunque, & l.1. & per tot.tit.ff.de aleatorib.*

l.Cùm præsidem.vn.

In hanc legem varias quæstiones & perpulchras adfert Luc.de Penna.

Tit.42.De aquæ ductu.

Aquæductuum forma quære ex Alc.hîc.

l.Aquarum.1.

Vide,*l. in venditione ff.de act. empt.& lib. Magon.& Vegoia.* Iulium Frontin.*lib. de aquaductib.*

l.si quis.2.

Vide Comm.Iac.Rebuff.*in hunc tit.*hac de re S.C. factum est Ælio Tuber. & Fab. Maximo Coss.

l.Eos qui.3.

Couarruuias *pract.quæst.c.*19.*num.*2.

¶De matricis voce,cōsule Colum.The-

dor & de Masti, varia signif. Vitruuium *lib.* 7. M. Varr. de re rustica, & Cassiodor. cum Alc.

l. Vsum aquæ. 4.

Magius *lib.* 3. *miscell. ca.* 8. Zoann. *rerum quotid. cap.* 56.

l. Si quis. 5.

Forcatulus 10. *cupid. iurisp. ca* 20. De Nymphæis ædibus publicis quibus nuptiæ celebrabantur, vide Zonar. *in Leon. magn.* Socrat. *lib.* 4. *ca.* 8 cum Cuiac. consule Gothof. *in suis not. ad hoc verbum* Nymphæa.

l. Omnis. 6.

In hanc & superiorem vide Alciat.

l. Ad reparationem. 7.

De voce Scalæ vide Cuiac. hic.

l. Hac lege. 8.

Præfectus conuertens aurum aquæductus deputatum ad alius opus de suo resarcire tenetur hac lege. huius modi aurum in alios vsus vertitur non debet. *l.* 7. *§. h. t.*

l. Diligenter. 9.

Nota ex fin. huius legis Rescripta aduersus vtilitatem publicam nullius esse momēti l. 2. *§. de nauib. non excus. l.* 2. *sup. de Canon. frum. vrb. Rom.*

l. Decernimus. 10.

Vide in hanc legem annotat. And. Alc.

Tit. 43. De gladiatoribus penitus tollendis.

Forcatulus *Aniary cap.* 12. Vide Tertull. *lib. de spectat.* Alciat. 2 *parerg. c.* 45. Lipsium *lib. de gladiatorib.* Sic Theodor. Balsamon ad Phocij Nomoc. *li.* 13. *tit.* 43. *c.* 12. collit spectacula gladiatorum.

l. Cruenta. vnica.

Quæ appellentur cruenta spectacula optime declarat hîc Cuiacius.

Tit. 44. De venatione ferarum.

Leones capere cuilibet permittitur. Adde *l.* 1. *§. vlt. ff. de adq. rer. dom.*

l. Occidendorum. vnica.

Ex *l.* 1. *&* 2. *C. Theod. lib.* 15. *tit.* 11.

Tit. 45. De maiuma.

Maiumam Suidas esse ait festiuitatem, quā Romani mēse Maio celebrabant, maritimam vrbem hostiam adeuntes inter aquas marinas sese inuicem inuadentes, quidam autem Maiumam à mense Maio dici putant, alij à Syriaco vocabulo *Maym*, qua de re vide Alciatum hîc, & Luc. de Penn. & Gothof.

l. Clementiæ. vnica.

Ex *l.* 1. *C. Th. t.* 6. *lib.* 15.

Tit. 46. Vt armor. vsus inscio principe interdictus sit.

l. Nulli prorsus. vnica.

Armorum vsus inscio principe subditis interdictus est. *Nou.* 85. Synes. *in Epist.* Valer. *lib.* 6. Cicero *Verr. de suppliciis* adde *l.* 3. *vers. eadē lege. ff. ad legem* Iuliam *maie. l.* 11. *ff. ad legem Iul: de vi publ.*

Tit. 47. De agricolis & censitis & colonis.

Molinæus *ad consuet. Paris. tit* 2. *in prin. à n.* 16. Copiosè in hunc Luc de Penn. Agricolarum duas conditiones hic adfert: Censiti & Coloni: de quorum signif. vid. Cuiac. hic, & post eum Goth.

l. Nunquam. 1.

Vide l 4. *C. Th. lib.* 11. *tit.* 16. & Synops. 55. *tit.* 1. *cap.* 1.

l. Si quis prædium. 2.

Varietatem reprobari maximè in Iudiciis. Luc. de Penn. An iuramentum possit confirmare contractum inualidum. Idem.

l Quisquis. 3.

Ex hac lege Regulam collige. Quod vbicunque conceditur alicui accessorium inseparabile à principali, videtur concessum cū principali & è contrario. *vt l.* 3. *§.* 1. *& l. veluti, ff. de seru. rust. præd.*

l. Hi penes. 4.

Cum Iac. Rebuff. vide quæ ad hanc scripser. Ang. & Dul. quæ Bar. *in l.* 1. *supra de ann. & tri.*

l. Domini. 5.

Quid sit accipere, quid pecunia, vnde, & qualiter sumatur. Cōsuetudo & an quot modis dicitur irrationabilis, vide Luc. de Penn.

l. Omnes. 6.

Hæc lex est de restituendis & reducendis origini suæ adscriptitiis & colonis, tam liberis quàm seruis aut tributaris per præsides prouinciarum.

l. Quem-

l.Quemadmodum.7.

Vendi originarij, & censiti serui absque terra non possunt, Reipub. enim interest, vt censiti terræ suæ adhereant. adde l.112.*ff.de leg.1.*

l.Omnes profugi.8.

Numquid Dominus possit sua authoritate hos profugos capere, vide Iac.Rebuff.arg. *l.1.& 2 §. Vbi ju s ae cu.v l col.2. & l.fin. J.de metatis. & l.ait prætor,§. debitorem ff. de iu quæ in fraud.cred.*

l.Immunitates.9.

Vide l.6.*C.Th.li.13.tit.16* & ibi Cont.vide *in hac* Alc. & Gothof. *in l.13 ff.de instructo rupt.*

¶Si quis cuicunque donauerit immunitatem nihilominus contribuere cogitur. Synops Basilic. 57 *ex lib.95.tit.5.c.8.vide leg. 1 §.de immunit. nem.conced.* huius legis sẽsum quære ex Alciat.

l.Cum antea.10.

De voce Ariata Stephanus pro Ariatensium, legit Alciat. Amastrensium.

l.Originarios.11.

Domino, vel fundo his verb notat differentiam. *quã vide ex l.1.J.de col.Thrac.*

l.Seruos.12.

Inquilinos hic, colonos liberos appellat, 18.J. *eod.* Saluian.§.*de prouidentia*, Nou. Vade colon.vagis.

l.Definimus 13.

Nota *ex hac lege*, duo. Primò inter colonos & inquilinos non esse differentiam. Secundo, nota casũ in quo filius, sequitur patris, non autem matris conditionem. Vide Rebuff.*in Apostill.in l.nati, supra de decurionib.& l.fin supra de murileg.* Contra l.*partum, sup.de rei vendic.*

l.Si coloni.14.

Villalobos *litera.l.numer.*110. Menoch. *de arb.recup.poss.remed.*10.

¶Ille ad quem peruenit possessio cũ vitio eam restituit pristino possessore, licet tit. careat, in hac lege, vide Doct.

l.Colonos.15.

Turnebus *lib.15.aduers.cap.16.* Vide l.23.§. *cum a tem Anastasiana,§.careant.J.eod.l.vnica,C.de Colon.Palæstin.l.vnica,C.de Col Thracensib.l.vnica,C.de Colon.Illyricar.* Nou 17.ca. 14. De puncto, pro momento, de quo vide Cuiac.c.1.*de prescript.*

l.Mulier.16.

Huius legis sententia hæc est, Colonam quæ se iunxit libero homini cum omni sobole reuocari. Vide *leg.vnica, Codice.Theod.* de inquilinis, *lib.5.tit.*10.

l.Agricolarum.18.

Turneb.*d.cap.16.* De adscriptitiis, qui quasi adscripti censibus dicuntur, vide l.2.*infra in quib.caus.col.cens.l* 10.*infr.de re militar.l.si quis presbyter de episcop.& cle.* Hanc legem Græcã, & Latinam edidit Cuiac. cuius mentio fit *in* l.23 & ab Eustath.*lib de Temporib.*

l.Colonos.19.

Argum. est pro scholasticis, & clericis, vt occasione alicuius exactionis non debeant à suis studiis & suis Ecclesiis euocari. l. *omnes, in princ. supra de Episc.& cler.*

l.Litibus.20.

Pro principio huius legis, vide c.*peruenit, in Gl.ff.2.extr de censib.* De inueterata redituum suscept.one, vide *l.si certis annis, supra de pact.* & Molinæum, *de vsur.q.20.num* 207.

*Hanc legem interpretatur Antonius Faber *lib.7.Coniecturarum cap.9.*

l.Ne diutius.21.

Quæ sit differentia inter seruos & adscriptitios colligere licet *ex l.1.sup. prædiis, Tamiac.tit.68.hoc lib.l.*18.*& hoc tit.* Vide Cuiac. 12.*obseru.*35.

l.Cùm scimus.22.

Vide Guid.Pap.*not.q.*315. sed iuxta Grãm. *cons.45.redemptoris, num.4.* Dec.*cons.135.col.3.* Mars.*cons.28.num.9.*

l.Cum satis.23.

Vide l.18.*hoc tit.cũ LL.ibi allegatis*, & Molinæum de vsur.*quæst.20.num.* 208. Ad §. illud. vide Soc.& Ruin.*ad Rub. D. sol.matrim. numer.42.*& ibi Annib.de Cano.*num.245.*& Socin.Iun.2.*part.num.34.*

l.Si qui adscriptitiæ.24.

Cuiac.*lib.4 Obs.cap.*28. Vide Cont.*in* You Iustin.54.

Tit. 48. De capitatione ciuium censibus eximenda.

l.Plebs.vnica.

Capitationem plebs vrbana non præstat: vt hic, nec metrocomito, *l.vlt. supra de exactorib.tribut.* Coloni præstãt, *l.1.infra ne rustican.ad vll.obseq.* exceptis Thracensib. Illyrican.& Eccles. Thessal. vide Gothof.*ad d.l.1.* & Odoff.hîc, & *l.cum antea, supra tit.prox.*

Tit.49. In quibus causis coloni censiti dominos accusare possint.

l. Quisquis. 1.

Idem obtinet in fiscalibus, quod hîc in priuatorum colonis. *l. 5. in fi. de agric. & mancip.* Cuiac. hîc & Iac. Rebuff.

l. coloni. 2.

Ex hac lege sequitur. Quod cum persona est alicuius multo fortiùs bona eius, Tributorum præstationem, indicare subiectioné, Luc de Penna.

Tit. 50. De colonis palæstinis.

Palæstina vel regio Philistinorum.

¶ Reges multos ab imperio esse exemptos, hîc tradit Luc. de Penna. & exemplum adfert Regis Francorum qui superiorem non agnoscit.

l. cùm per. vnica.

Tres in Oriente fuisse Palęstinas, ad quas omnes pertinet hæc constitutio, Cuiac. hic.

¶ Vagus dicitur qui non habet certam moram vel incolatum, *vt & supra de agricol. & cens. l. 3.* Vide *l. 1. infra de Tyron. & ibi* Luc. de Penna.

Tit. 51. De colonis Thracensibus.

l. Per vniuersam. vnica.

Diœcesis Thraciæ habet sex prouincias, vt Marianus Scotus scribit, Europam, Thraciam, Hęmimontum, Rhodopen, Mœsiam secundam. Scythiam, Theod. *lib. 5. cap.* 18 meminit.

¶ Vide in hanc legem Alciat. Annot.

Tit. 52. De colonis Illyricianis.

l. colonos. vnica.

Coniunge *l. vlt. §. de oper. lib.*

Tit. 53. Vt nemo ad suum patrocinium suscipiat rusticanos vel vicos eorum.

Cuiacius hîc, *& lib 8. obs cap 32.*

l. Si quis post. 1.

In hanc copiosè Rebuff. & Luc de Pen. De voce Sigis buldi, vide Alc. hic, & Hieronym. *in Euseb. & in Chron.* & de Cliente, suscepto, vide Cuiac. 8. *obs.* 14.

l. Nequis. 2.

Synops. Basil. *libro 7. tit. 9. cap. 2. ex lib. 56. tit. 3.*

l. Si cuiuslibet. 3.

Liberi tributarij & tributariæ matris conditionem sequuntur, sunt in eius domino qui matrem ipsam habet in potestate.

Tit. 54. Ne rusticani ad vllũ obsequium deuocentur.

De rusticorum priuilegiis, vide Chopin.

l. Nequis. 1.

Vide *l. vnicam, supra de capit.* & Cont. hic & Iac Rebuff.

l. Si qui eorum. 2.

Confer Synops. Basyl. 53. *in fi.*

Tit. 55. Non licere habitatoribus metrocomię, loca sua ad extraneum transferre.

Vide *l. vlt. supra de exact. trib.* & Goth. hic.

l. In illis quæ.

De conciliatione huius legis, *cum l. dudum, suprà de contrah. empt.* vide hic Cuiacium, vide Alciat. in voce Metrocomiæ.

Tit. 56. Vt nullus ex vicaneis pro alienis vicaniorũ debitis teneatur.

Quidam Cod. habent ex vicariis.

l. Graue est. vnica.

Huc pertinet *l. 2. C. Th de exactorib. & l. 4. inf. de exact.* hic disputat Luc. de Pen. de reprę saliis, & an sint permissę, & contra quos.

Tit. 57. De censibus & censitoribus, & peræquatoribus & inspectoribus.

Vide hic Cuiacium, & *D. hoc tit.* Vide Molinęum *ad Consuet. tit. Des Censues*, & Luc. de Penn.

l. Quoniam. 1.

Quinam dicantur Tabularij, vide Doct. in Rubr. de Tabulariis supra.

l. Quisquis. 2.

An vasallus perdat fundum non colendo.

¶ An Baro vel Comes possint cogere vassallos, vt suas tantùm terras colant, vid. Luc. de Penn.

l. Si perequatore. 3.

De procuratore subducto, colonóve fugato agi-

to agitur, h. lege, Vide l. 2. & 3. C. Th. 13. t. 11.

l. Omne territorium. 4.

Vide Alciat. annot in hanc leg.

l. Qui grauatos. 5.

Qui se grauatum dicit à Censitore vel per æquatore ea de re quæri & agere potest intra annum non post annum.

l. Peræquatores. 6.

Peræquatores sunt qui inspectis prædiis census æquabili ratione imponunt aut emẽdant, Synops Basyl. 56. t. 14. c 1. §. 6.

l. Apud eum. 7.

Ex C. Th. l. *pen.* cuius hîc initium omissum, vide l. 11. *in fin. infra de omni agro deserto.*

Titul. 58. De omni agro deserto, & quando steriles fertilibus imponuntur.

An idem deserere ac derelinquere optimè declarat hîc Cuiacius, & Iac. Rebuff. *in l. qui agros, infra h. t.*

l. Cum diuus. 1.

An Ciuitas statuere potest, quod alter pro alterius debito teneatur, vide in hanc L. de Pen.

l. Si quis ab emphyteut. 2.

Præscriptio, lex, testator & pactum contrahentiũ regulariter æquipollẽt, Luc. de Pẽ.

l. Quicumque. 3.

Idoneè cauere intelligitur datis fide iussoribus vel pignoribus, Bart. *in l. si mandato, §. 1. D. mandati, & in l. cautioni, D. de verb. oblig.*

l. Hæredes 4.

Ad hanc legem facit etiam vetus quæstio. An possit quis in eius hereditate succedere, quam in infirmitate deseruit, vide Doct. *ad l. 1. supra de inf. Lat. exp. & c. sicut nobis, extr. de regula, c. 1. § sed scimus, de Lat. lib. toll.*

l. Qui vtilia. 5.

Qui fertilia loca possidẽt, etiam ἀπορα sterilia suscipere debent. Quod si nolint edere, debent fertilibus, vt & omnia mancipes habeant Synops. Basyl 56. *ex tit. 14. c. 12.*

l. Quisquis. 6.

An verbum Reuerti, significet translationem dominij, vide Bar. *in L. centurio, in vlt. col D. de vulg. & pub. sub.*

l. Quicumque. 7.

Vide l. 5. & 9. *infra de fundis, patrimonialib.* De voce Diacætochia, vide Cuiac. hic, vel Diacatharotiæ, vt vult Alciat. quem consule.

l. Qui agros. 8.

Vide delegatos in tit. princip. cum l. 1. *ff. pro delicti, & l. locorum, infra eod. tit.*

l. Qui fundos. 9.

Gothofr. bene interpretatur difficiliora huius legis verba cum l. 11. §. *h. t. differre,* cum hac ostendit.

l. Qui per potentiam. 10.

An occupans prædium desertum incidat in pœnam, vide *l. si quis in tantã. sup. vnde vi.*

l. Locorum. 11.

Vide *l. vl. supra de censib. & censitor. tit. prox.* vide quæ notauit Gothofr. ad l. 8. *h. tit. & l. 7. supra de censib.*

l. Hac definitione. 12.

Vide l. 36. *D. de iure fisci.*

l. Omnium prædiorum. 13.

Nota hac lege dici de ciuitatibus in quibus sunt prædia tributaria, nam si Domini non soluunt tributa incontinenti possunt prædia assignari.

l. Rura. 14.

Vide l. 8. *hoc tit.*

l. Si quis deserta. 15.

Patet regula ex hac lege quod siquis grauatus in vno non debet amplius grauari, imò potius debet releuari, & è contra, *l. cum qui, ff. de iur. iur.*

l. Si quis auctoritate. 16.

Bifariam huius legis interpretationem declarat hic And. Bart. Dul. de quibus consule Rebuff.

l. Iubemus. 17.

Quot & quibus modis intelligatur hæc lex, declarat hîc Rebuffus, ex hac lege colligẽ quod diligentia sua nemini debet esse damnosa, *vt sup l. fin. de allu. & palu.*

Titul. 59. De fundis limitrophis & terris, & paludibus, & pascuis limitaneis, vel castellorum.

Fundi limitrophi vocantur ex quibus milites, limitanei aluntur, *l. nulli. § de fundis patr. & l. 1. h. t. & l. 8. tit. de fund. pat.* vide Alc.

l. Tiberianus. 1.

Confirmat Tiberiani præf. prætorio dispositionem de fundis limitrophis.

l. Quicumque. 2.

Castellani milites agros castellis deputa-

l. Quisquis. 1.

Idem obtinet in fiscalibus, quod hîc in priuatorum colonis, *l. 5. in fi. de agric. & mancip.* Cuiac. hîc & Iac. Rebuff.

l. coloni. 2.

Ex hac lege sequitur, Quod cum persona est alicuius multo fortiùs bona eius, Tributorum præstationem, indicare subiectioné, Luc de Penna.

Tit. 50. De colonis palæstinis.

Palæstina vel regio Philistinorum.

¶ Reges multos ab imperio esse exemptos, hîc tradit Luc. de Penna, & exemplum adfert Regis Francorum qui superiorem non agnoscit.

l. cùm per. vnica.

Tres in Oriente fuisse Palęstinas, ad quas omnes pertinet hæc constitutio, Cuiac. hîc.

¶ Vagus dicitur qui non habet certam moram vel incolatum, *vt & supra de agricol. & cens. l. 3.* Vide *l. 1. infra de Tyron. & ibi* Luc. de Penna.

Tit. 51. De colonis Thracensibus.

l. Per vniuersam. vnica.

Diœcesis Thraciæ habet sex prouincias, vt Marianus Scotus scribit, Europam, Thraciam, Hęmimontum, Rhodopen, Mœsiam secundam, Scythiam, Theod. *lib. 5. cap. 18* meminit.

¶ Vide in hanc legem Alciat. Annot.

Tit. 52. De colonis Illyricianis.

l. colonos. vnica.

Coniunge *l. vlt. ff. de oper. lib.*

Tit. 53. Vt nemo ad suum patrocinium suscipiat rusticanos vel vicos eorum.

Cuiacius hîc, *& lib 8. obs cap 32.*

l. Si quis post. 1.

In hanc copiosè Rebuff. & Luc de Pen. De voce Sigis buldi, vide Alc. hic, & Hieronym. *in Euseb. & in Chron.* & de Cliente, suscepto, vide Cuiac 8. *obs.* 14.

l. Nequis. 2.

Synops. Basil. *libro 7. tit. 9. cap. 2. ex lib. 56. tit. 3.*

l. Si cuiuslibet. 3.

Liberi tributarij & tributariæ matris conditionem sequuntur, sunt in eius domino qui matrem ipsam habet in potestate.

Tit. 54. Ne rusticani ad vllũ obsequium deuocentur.

De rusticorum priuilegiis, vide Chopin.

l. Nequis. 1.

Vide *l. vnicam, supra de capit.* & Cont. hic & Iac Rebuff.

l. Si qui eorum. 2.

Confer Synops. Basyl. *53. in fi.*

Tit. 55. Non licere habitatoribus metrocomię, loca sua ad extraneum transferre.

Vide *l. vlt. supra de exact. trib.* & Goth. hic.

l. In illis quæ.

De conciliatione huius legis, *cum l. dudum, suprà de contrah. empt.* vide hic Cuiacium, vide Alciat. in voce Metrocomiæ.

Tit. 56. Vt nullus ex vicaneis pro alienis vicaniorũ debitis teneatur.

Quidam Cod. habent ex vicariis.

l. Graue est. vnica.

Huc pertinet *l. 2. C. Th de exactorib. & l. 4. inf. de exact.* hic disputat Luc. de Pen. de reprę saliis, & an sint permissę, & contra quos.

Tit. 57. De censibus & censitoribus, & peræquatoribus & inspectoribus.

Vide hîc Cuiacium, & *D. hoc tit.* Vide Molinęum *ad Consuet. tit. Des Censiues*, & Luc. de Penn.

l. Quoniam. 1.

Quinam dicantur Tabularij, vide Doct. in Rubr. de Tabulariis supra.

l. Quisquis. 2.

An vasallus perdat fundum non colendo.

¶ An Baro vel Comes possint cogere vassallos, vt suas tantùm terras colant, vid. Luc. de Penn.

l. Si peręquatore. 3.

De procuratore subducto, colonóve fugato agi-

to agitur, h. lege, Vide l. 2. & 3. C. Th. 13. t. 11.

l. Omne territorium. 4.

Vide Alciat. annot in hanc leg.

l. Qui grauatos. 5.

Qui se grauatum dicit à Censitore vel per æquatore ea de re quæri & agere potest intra annum non post annum.

l. Peræquatores. 6.

Peræquatores sunt qui inspectis prædiis census æquabili ratione imponunt aut emẽdant, Synopſ Basyl. 56. t. 14. c. 1. §. 6.

l. Apud eum. 7.

Ex C. Th. l. *pen.* cuius hîc initium omissum, vide l. 11. *in fin. infra de omni agro deserto.*

Titul. 58. De omni agro deserto, & quando steriles fertilibus imponuntur.

An idem deserere ac derelinquere optimè declarat hîc Cuiacius, & Iac. Rebuff. *in l. qui agros, infra h. t.*

l. Cum diuus. 1.

An Ciuitas statuere potest, quod alter pro alterius debito teneatur, vide in hanc L. de Pen.

l. Si quis ab emphyteut. 2.

Præscriptio, lex, testator & pactum contrahentiũ regulariter æquipollẽt, Luc. de Pẽ.

l. Quicumque. 3.

Idoneè cauere intelligitur datis fide iussoribus vel pignoribus, Bart. *in l. si mandato, §. 2. D. mandati, & in l. cautioni, D. de verb. oblig.*

l. Hæredes 4.

Ad hanc legem facit etiam vetus quæstio. An possit quis in eius hereditate succedere, quam in infirmitate deseruit, vide Doct. *ad l. 1. supra de inf. Lau. exp. & c. sicut nobis, extr. de regula, c. 1. §. sed scimus, de Lat. lib. toll.*

l. Qui vtilia. 5.

Qui fertilia loca possidẽt, etiam *aliena* sterilia suscipere debent. Quod si nolint edere, debent fertilibus, vt & omnia mancipes habeant Synopſ. Basyl 56. *ex tit. 14. c. 12.*

l. Quisquis. 6.

An verbum Reuerti, significet translationem dominij, vide Bar. *in l. centurio, in vlt. col D. de vulg. & pub. sub.*

l. Quicumque. 7.

Vide l. 5. *& 9. infra de fundis, patrimonialib.* De voce Diacætochia, vide Cuiac. hic, vel Diacatharotiæ, vt vult Alciat. quem consule.

l. Qui agros. 8.

Vide delegatos in tit. princip. cum l. 1. *ff. pro delicti, & l. locorum, infra eod. tit.*

l. Qui fundos. 9.

Gothofr. bene interpretatur difficiliora huius legis verba cum l. 11. §. *h. t. differre*, cum hac ostendit.

l. Qui per potentiam. 10.

An occupans prædium desertum incidat in pœnam, vide *l. si quis in tantã. sup. vnde vi.*

l. Locorum. 11.

Vide *l. vl. supra de censib. & censitor. tit. prox.* vide quæ notauit Gothofr. ad l. 8. *h. tit. & l. 7. supra de censib.*

l. Hac definitione. 12.

Vide l. 36. *D. de iure fisci.*

l. Omnium prædiorum. 13.

Nota hac lege dici de ciuitatibus in quibus sunt prædia tributaria, nam si Domini non soluunt tributa incontinenti possunt prædia assignari.

l. Rura. 14.

Vide l. 8. *hoc tit.*

l. Si quis deserta. 15.

Patet regula ex hac lege quod siquis grauatus in vno non debet amplius grauari, imò potius debet releuari, & è contra, *l. cum qui, ff. de iniur.*

l. Si quis auctoritate. 16.

Bifariam huius legis interpretationem declarat hic And. Bart. Dul. de quibus consule Rebuff.

l. Iubemus. 17.

Quot & quibus modis intelligatur hæc lex, declarat hîc Rebuffus, ex hac lege collige quod diligentia sua nemini debet esse damnosa, *vt sup l. fin. de allu. & palu.*

Titul. 59. De fundis limitrophis & terris, & paludibus, & pascuis limitaneis, vel castellorum.

Fundi limitrophi vocantur ex quibus milites, limitanei aluntur, *l. nulli. §. de fundis patr. & l. 1. h. t. & l. 8. tit. de fund. pat.* vide Alc.

l. Tiberianus. 1.

Confirmat Tiberiani præf. prætorio dispositionem de fundis limitrophis.

l. Quicumque. 2.

Castellani milites agros castellis deputa-

tos soli possidere debent non priuati, vel alij milites.

l. Agros limitaneos.3.

Pars est *Nouella* Theodosij *de ambitu, & locis limitaneis mihi reddendis*, Pertinet etiam huc quod Lamprid. scribit de Alexandr.

Tit. 60. De pascuis publicis & priuatis.

Facit hic l.30. *in fine*, D. *de verborum signif.*

l. Cum nulla.1.

Optimè in hanc legem Ang. Bart. & Bald.

l. insignis.2.

Cuiac. *lib* 1. *obser. cap.*19. Alciatus *in voce Antiadhenorum, Strabo lib.*16. de Apomenis Syriæ locis.

l. Prata.3. & vlt.

Vide l.2. *h.t.* Synopf 55. *tit.*11. *c.*5.

Tit. 61. De fundis patrimonialibus, & saltuensibus & emphyteuticis, & eorũ conductoribus.

Qui dicantur fundi patrimoniales optimè declarat hîc D. Goth. Adde præterea Cuiacium hic, & l.13. *supra de prædiis minorum.*

l. Si quis.1.

Sarmientus *lib.*3. *select. cap.*2. Emphyteuticì iuris fundum donare citra iudicis authoritatem licet.

l. Patrimonialis.2.

Agit hic de pensitatione omissa à minore 26. annis.

l. quicumque.3.

In emphyteusim fundum à fisco accipiens nõ potest fundum eo prætextu quòd desertus sit ne quidẽ si rescriptum principis habeat refundere, [illegible], vt per cõtrarium auelli ab eo nõ potest, etiamsi super de fundo fiat licitatio [illegible]. Itaque fundus ita acceptus apud accipiẽtem & eius posteritatem perpetuò manet, Synopf. Basylic. 15. *t.*15. *ex lib.*55. *t.*1. *c.*9. §.4.

l. Fundi patrimoniales.4.

Fundi publici in perpetuum locati sine iussu principis non auferuntur.

l. Si qui.5.

Faciunt ad intellectum huius legis, l. *agros & l. locorum, sup. de omni agro deserto.*

l. Hi quibus.6.

L.4. in princ. sup. eod. l.1. l.2. *sup. ne fiscus rem quam vendidit, euincat.* l.1. *infra de fundis rei priu.* l.4. *&* 5. *infr. de diuers. præd. urban.* l.3. *infr. de locat. præd.*

l. Quicumque.7.

Fideiubere qui prohibeantur, declarat hîc Lucas de Penna, & an fideiussor possit esse testis pro eo pro quo fideiussit.

l. Omnes fundi.8.

Vide Alciat. hic de generib. certaminum, & præmiis eorum. Eundem consule de Osdroœna voce pro qua alij Osroœna, alij Sophena.

l. Vniuersi.9.

De hac lege idem sentiunt, August. Bart. Dulius, & Iac. Reb.

l. Fundos.10.

Patrimoniales fundi interdum donantur iure priuato principis iussu l.39. *in fi. ff. de leg.* 1. l.9 *sup. de omni agro deserto*, excepto Oriẽte l.1 *infra eod.* Item compensatio admittitur agri sterilis cum sterili, vide Gloss. hic & Odoff.

l. Ius emphiteutici.11.

De bifaria huius legis diuisione, consule Luc. de Penn. & Iac Rebuff.

l. Possessores.12.

Molinæus *ad cons. Paris.* §.55. *Gloss.* 4. *num.*15. Quinam dicẽtur emphyteuticarij fundi, vide notas Gothof. hic.

l. Nulli eam.13.

Vide ad intellectum huius legis *tit. supra de metallis, & in tit. quæ sunt regalia.*

l. iubemus.14.

Confer cum *tit.*3. *Synopf. Basilic.*51. *&* 56. *lib. tit.*14. *c.*31. vide D. Goth.

Tit. 62. De mancipiis & colonis patrimonialium, saltuensium, & emphyteuticorum fundorum.

l. Emphyteuticarios.1.

Notatur hac lege quod Princeps non vult derogare Emphyteotis, nec eorum ius vsurpare permittitur, sic *sup. a quicunque, de omni agro desert.* l. *fin. supra de pasc. publ.* l. *quoties, de princip. imp. offer.*

l. Libertates.2.

Mancipiis id est alienis, vide l.2. *&* 3. *supra de his qui à non dom. man.*

l. Co-

l.Cognouimus.3.

Emens à fisco in Emphyteosim accipiens rem tenetur stare fiscali colono, vt hic, secus in emptore priuati, Bart. hic & Gloss. & Cyn. *in* l. *emptorem, de omn. ag. de er.*

l.Super.4.

In hanc legem, vide Iac. Rebuff. fallit autem huius legis secunda pars, quibus est arare permissum, *vel agros, supra de fundis limitrophis.*

Tit.63. De fugitiuis colonis patrimonialibus, saltuēsibus, & Emphyteuticis.

l.Quicumque.1.

Vide Iac. Rebuff. hic, & præallegat, *in* l. *his qui, supra de murileg.*

l.Quisquis.2.

Vide Luc. de Penn. hic, *&* l.1. *in verbo diu,* *&* l.1. *Au fir. supra de Colon. Thrac.*

l.Cuiuscumque.3.

An iudex requisitus ad mandatum iudicis requirentis teneatur remittere criminosum sine aliquali formatione, vide glos. *in clem. pastorali, super verbo de more*, & ibi Cardin. *in* §. *denique infra de re iud.* Item notat Bald. *in addit. ad Spe. in tit. de compet. iud.* adde in verbo malefactor, de quo vide quæ notauit Iac Rebuff. *in apostill. ad Panormit. c. pastoralis,* §. *praterea, n.7. in vers. remissio, ex. de for. compet.* vide Ang. quo iure in criminalibus habeat locum remissio, declarat.

Tit.64. De collatione fundorum patrimonialium, & emphyteuticariorum.

l.Emphyteuticarij.1.

Ex C. *Th. l.15. tit. 3 c. 1.*

l.Patrimoniales.2.

Patrimoniales fundi ab extraordinariis munerib. excusantur l.15. *supra de excus. mun.*

l.Omnes qui.3.

Emphyteuta fundi patrimonialis si insolidum possidet vel pro parte agnoscere debet munera pertinentia ad dictos fundos.

l.Placuit.4.

Not. text. quod si creditor renuat facere instrumentum, solutionis partis debiti quo vsque totum sibi solutum fuerit, posse compelli, de quo, vide Salyc. & Doct. *in* l. *eum à quo supra de solut & in* l. *solut.* §.1. *ff. solut. matr.* Bart. *in* l. *plures, de fide instrum.* & Paul. de Castr. *cons.1.*

l.Per omnes.5.

Vide L. 7. *in princ. supra de exact. trib.* l.1. *in princ. de collat. fund. fiscal.*

Tit.65. De fundis rei priuatæ & saltibus diuinæ domus.

l.Vniuersi.1.

Synops. Basilic. 15. *tit. 3. ex lib. 55. tit. 15. cap. 1.* l.1. *supra ne fiscus rem quam vend. euincat.* l.6. *supra de fund. patrim.* vide Goth.

l.Hi quos.2.

Templorum fundi pertinent ad curam rationalis rei priuatæ.

l.Quicumque.3.

Perpetuum dici multis modis, recenset hic Luc. de Penna.

l.Vniuersi.4.

Templorum quot & quæ sint partes, declarat hic Lucas a Penn. Vide de rationabilium officio, & specie. Alciat. h.c.

l.Vsus aquæ.5.

De voce florentis, vide hic Luc. de Penn.

l.Eum qui.6.

Vide l. *penult. titulo vlt. Cod. Theodos. lib. 12.* quam confer cum hac lege Burgi, corpora, vt hic, habitacula, per limitem Paul. Diaconus *in Valentiniano*, castella parua, Vegetius 4. *à πύργος* deducitur, quæ vox etiam vrbem significat Vnde leges vrbanæ Æschylo, *νόμιμα, πύργινα.* adde *titul. C. Theodos. de Burgariis*, adde quæ scripsit Gothofredus *ad l.2.* §.1. *supra de offic. Praef. Africa*, vide Cuiacium 3. *obseruat.* 24. *in fine*, vide etiam Nouellam 123. *capit. 1. in fine.*

l.Nemo.7.

Optimè notat hic doctissimus Cuiacius vetustatem in hac lege accipi pro quadraginta annis.

¶ Emere Dominicam possessionem canone detracto neminem posse, declerat hic Gothofredus.

Tit.66. De fundis & saltibus rei dominicæ.

Differentiam rei priuatæ & dominicæ optimè notat Iul. Pace. C. *lib. 6. tit.*

l.si quis ouium.1.

Nota secundum Rebuff. consensum iudicis & procuratoris sæpe esse venalem, vt ex *l.si quid, sup. de decurionib.* constat.

l.si qua loca.2.

Vide *C. Theo.10.l.15.l.3.sup.ne rei dominicæ vel templorum.*

Tit.67. De agricolis & mancipiis dominicis, vel fiscalibus rei vel priuatæ vel publicæ.

In quibusdam exemplaribus legitur *Fiscalibus siue rei priuatæ, &c.* & rectius iudicio, Cont.

l.Nullus.1.

Vide l.5. *infra eod.l.1.li.§.2. D.ad municip.l.5.§.coloni, D.de iure immunit.*

l.Colonos.2.

Secundum hanc legem facit quod dicitur *in C.sacerdotib.ext.ne cleric.vel mon.*

l.Serui.3.

Hoc argumento possunt Doctores & Clerici degradari, qua de re consule Iacob. Rebuffum *in apostill in l. grammaticos numici, in versicul.reprobari.supra de professoribus, & med. lib.10.*

l.Ex in genuo.4.

Ex ingenuo & colono, ancillaque dominica natus, matris conditionem sequitur, & origini eius deputatur, Synops Basilic.*59.tit.11.cap.12.colonus est dominicus, ad l.16.supra de agric. & censit.*

l.Dominicos.5.

Coloni rei priuatæ Principis nullam descriptionem pati debent, aut ad extraordinaria munera deuocari, *adde l.1.sup. de agricol. & l.1.supra ne rusticani, adde ll.præall.ad l.1 hoc titulo.*

l.Quotiens.6.

Ex hac collige argumentum quod minus malum est præsumendum de pluribus quam de vno, & quod vnus facilius delinquit quã plures, *arg.l.final.supra de fideiuss. & l.hac consultissima, in fi. D.qui test.fac.poss.*

Tit. 68. De prædiis Tamiacis, & de his qui ex colonis dominicis aliisq. liberæ conditionis procreantur.

Quæ dicantur prædia Tamiaca, optimè declarant hic Cuiac. Alciat. & Pyrrhus *ad iii.sup.de fund.rei priuatæ.*

l. Si liber.1.

Adde l.18. *& 19. in fin. & l.21.in fin.supra de agric. & censi.*

l.Meminimus.2.

De lectione huius legis, consule Alciatum hic, & de barbara voce Gomaricij eundem & Cuiac.

Tit. 69. De diuersis prædiis vrbanis & rusticis templorum, & ciuitatum, & omni reditu ciuili.

l.Pro ædibus.1.

Ædificans in publico loco soluere debet placitam pensionem pro ædificio, si expediat reipublicæ, alias solum cum ædificio vindicat.

l.Pamphiliæ.2.

Vt quod acquisierint ciuitates id ibi firmo iure habeant & possideant, Rebuff.

l.Restaurationi 3.

An murorum instauratio inconsulto principe fieri possit, declarat hic Gloss.

¶ Mœnium instaurationi, tertia pars Canonis qui colligitur ex fundis Reip. deputanda. Vide *l.10.l 11.supra de operibus publ.l 18. Cod.Theod.eod.*

l. Eos qui.4.

Synops.Basil.15.*tit.3.ex lib.55.tit.13.c.1.*

l. si qui ex titulo.5.

De Ergasteriorũ vsu, disputat hic Alciat. Sumpta est hæc lex *ex Nouell. Martiani, de prædiis ciuitatum omnium,* quæ hodie extat *in breuiario Alarici:* sed hic immutata est.

l.Hac in perpetuum.6.

De qua Nicæa loquatur, vide hic Cuiac & Luc.de Penna.

Tit.70. De locatione prædiorum ciuilium, vel fiscalium, siue templorum, siue rei priuatæ, vel Dominicæ.

l.Diui

l. Diui patris. 1.

De differentia perpetuariorum conductorum, & emphyteuticariorum, vide Cuiac. hic.

l. Fundi reipublicæ. 2.

Vide l. *vlt. infra de omn. agr. deser.* l. 3. *supra de fund. patrim.* l. 4 *tit. praec.* l. 1. *sup. de pasc. pub.*

l. Loca omnia. 3.

Locatio perpetua est contractus emphyteuticus. Quomodo differat locatio ab emphyteusi, vide Bald. *in* l. 1. *in* 1. *col. supr. de iure emphyt.* Ioan. Ang. *in addit. ad spec. in tit. de locat.* §. 5. & Decium *cons. pen. vol. 6. per tot.*

l. Congruit. 4.

Sarmientus *lib.* 3 *select. cap* 7 huic legi videtur coniungenda l. 2. *sup. de off. com. rer. priu.*

l. Prędia. 5.

Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 37.

Tit. 71. De conductoribus, & procuratoribus, siue actoribus prędiorum fiscalium siue domus Augustæ.

l. Conductores. vnic.

Not. quod in causis fiscalibus seruandus est ordo iuris, & sic offerendus libellus l. *penul.* ꝫ. *de delationib.* Iac. Rebuff. & Cuiac.

Tit. 72. Quibus ad conductioně prædiorum fiscalium accedere non licet.

l. Nullus. vnic.

Duo officia simul ex eodem tempore per eundem non possunt bene exerceri, l. *fi. supra de assert.* l. *si quis, supra de decurionibus,* l. *humilioribus, supra de suscept. & arct.* Cont. *in gloss.* 2. l. *maior, infra de dignit.* Iac. Rebuff.

Tit. 73. De collatione fundorum fiscalium, vel rei priuatæ, vel dominicæ, vel ciuitatum, vel templorum.

l. Ordinariorum. 1.

Vide *tit. supra vbi causæ fiscales, adde* l. 5. *supra de collat. fund. patrim. &* l. 6 *in fi. sup. de exact. tribut.* Vide Cuiacium in voce *Actores.*

l. Palatinos. 2.

Vide l 2. *& 3. sup. de canon. largit.*

l. Omnia. 3.

Vide Iac. Rebuff. hic, & l. Si *diuinare, supra de exact. tribut.*

Tit. 74. De priuilegiis domus Augustæ, vel rei priuatæ, & quarum collationum excusationem habent.

l. Priuatas. 1.

De sordidis muneribus exemplum habes *in* l. *maximar. supra de excus. mun.*

l. Rem priuatam. 2.

Nota, quod leuius portatur, id quod à pluribus portatur, vt hic, & l. *act. res, supra de exact. tribut.* vide Ang. de Barul.

l. Pro tyronibus. 3.

Sponsa gaudet priuilegio sicut vxor, vide de hac re Bart. & gloss. fin. *in* l. 4. D. *de fun. dotal.* Eundem *in* l. *quod seruis, D. de cond. ob cau.* Bald. *in* l. *soluto matrim. & in* l. *ees, post* glossam *in vers. competunt, qui pot. in pig. &* l. *si sponsus, de iur. dot. & in* l. *cum non soluendo*, & ibi plene Doctor *de bon. quæ liber.*

l. Absit. 4.

In hanc vide Alciatum *annotat.*

l. Excepto. 5.

C. Th. 11. 1. 36. Vide Goth. *ad* l. 2. *inf. de cupr.*

Tit. 75. De grege dominico.

Qui pertinet ad rem dominicam principis,

l. Propositis. vnica.

Vide hic omninò Cuiacium. Dij Palmati equi dicuntur, vide Alciat.

Tit. 76. De palatiis, & domibus dominicis.

l. Consecratas. vnica.

Palatia priuatorum vsibus seruire non debent l. *quæcunque,* ꝫ. *de operib. publ.*

Tit. 77. De cupressis ex luco Daphnensi vel Perseis per Ægyptum non excidendis vel vendendis.

Cupressorum meminit *l. 16. §. 1. D. quod vi aut clam.*

l. si quis. 1.

Forcat. *Necyom. dial.* 1. Daphnis descriptio, item Perseidis hic recensetur ab Alciat.

l. Omnes iudices 2.

Couar. *de collat. vet numism. cap.* 4. Cuiac. *lib. 2. obs. cap.* 13. Vide etiam notas Goth. f. in hanc legem.

CODICIS LIBER duodecimus.

De dignitatibus. Titulus. 1.

Dignitas est qualitas vel preeminentia quæ inhæret personæ, quæ autem sit differentia inter dignitatem personarum & officium, notatur *in cap. de mutta, extr. de prabend.*

l. si vt proponitis. 1.

Dignitatem amittit Consularis & Prætoria mulier, nubendo priuatæ conditionis homini *l. 8. D. de Senatorib. Adde l. 3. sup. muriles.* Ita plebei nati sunt matre nobili, patre plebeio. Sic Virginia patritia per nuptias facta plebeia est, *Liu. lib.* 10. vide *l. 13. inf. eod.*

l. Neque famosis. 2.

Notati ipso iure non sunt infames, hæret tamen in eis macula quædam, nota etenim ab infamia distinguitur *vt l. 3. §. lege, D. de testibus,* vide glos. *in c. testimonium, 53. extr. de testibus.*

l. Maior dignitas. 3.

Vide *l. generaliter, D. de fideiuss. l. non est nouum, de act. empt.*

l. senatorum. 4.

Temonarij exigebant aurum Tyronicum, vt notat hic Cuiacius.

l. Nemo prefectus. 5.

Quicquid iniungitur à principe est dignitas, vide Ang. de Bar. & Iac. Rebuff.

l. Ne quis ex. 6.

Ecl. *c. 22.* Synops. Basil. *6. c. 1. tit. 22.*

l. Quoniam diuersi. 7.

Senatorum patrimonia à monetario onere, & sordidis præstationibus extraordinariis, vel vilioribus libera sunt, vt hic *& l. 4. sup. eod.*

l. Ius senatorum. 8.

Ecl. *c. 24.* Synops. Basil. *6. tit. 1. c. 24.* Nou. 62. Sueton. *in Tyber 29.*

l. Libertorum. 9.

Filij libertorum possunt habere dignitates, per Aug. & Odoff. sed per hanc legem dici potest, quod libertus non potest habere dignitatem vide *Glos. & l. 1. de aau. diu.*

l. seueram. 10.

Viri clarissimi non debent subiici tormentis, Dul. de tormentis & quomodo intelligi debeant, vide Iac. Rebuff.

l. senator. 11.

Duar. *lib. 2. disput. c.* 29. Concenn. *libr. 2. q. c.* 11. Corras. *ad l. Senator, 1. D. de Senato.*

l. Iudices. 12.

Videtur autem hæc lex frustrato ia, cum mulieres non possint habere dignitates in publico *l. 2. D. de reg. iur.* Sed intelligitur mulier honorari, & nobilitari *l. 2. sup. de quaest. & l. 5. de in ius voc. l. aduers. de crim. expil. her. & l. fin. inf. de nuptiis.*

l. Mulieres. 13.

Coniunge cum hac lege *l. vlt. sup. de incol.*

l. Præcipimus. 14.

Senatori in prouincia qualibet constituto, nulla munera publica indicuntur, vide Aug.

l. Clarissimis. 15.

Non poterant olim Senatores non impetrato libero commeatu, alibi morari, quàm in vrbe *l. filij, § pen. D. ad municip.* Tacit. *lib. 12.* Dion. 52. Suid. *in Claudio.*

l. si grauius. 16.

Vide *l. 3. D. de custodia reorum,* id non seruari refert Clarus, 5. *sentent. §. vlt. quæst.* 46. *versi ius autem.*

l. Quoties. 17.

Ecl. *cap. 3.* Iuratoria *l. 12. circa princ. infra de prox. sacr. scrin.* 1. Harmenop 12. §. 26. 29. Gothof. *ad l. 16. in fi. D. quorum legator* Iurant illustres, vt hic, memoriales *d. l.* 12. Iurat, non satisdat immobilium rerum possessor *l. vlt. inf. de princip. agen. in reb. l. sciendum, D. qui satisdare.* Iurat, & quilibet quandocunque iudici iusta causa videtur esse forte non inuenta fideiussore *Nou. 112.*

l. Iubemus. 18.

Sensus huius legis non pugnat *cum l. 15. s.* quæ de clariss. vel spectabilibus loquitur.

Tit. 2. De prætoribus & honore preturæ & collatione &

ne & gleba, & folli, & septem solidorum functione sublata.

Forcat. 8. *Neiyom. dial. 3.* Marcus Vertranius *de iure liber. cap.* 10.

l. Nemo ex. 1.

Vide *l. 1. supra de offic. prator.* ad præturæ onus non vocandi Senatores qui in prouinciis sedes suas costituerunt.

l. Glebam 2.

Quid sit gleba, optimè declarat hîc Alciat. apud eũdem, vide quid sit phollis, & l. 2 & 3. *C. Th. quorum appell. non recip.* l. 3. *C. Th. de sua. riu.* l. 5. 21. *C. T. de prat.* Iustin. in Georgicis, *...* Adde Zonaram *in Leone Isaur.*

Tit. 3. de consulibus & non spargendis ab his pecuniis, & de Præfectis , & magistris militum, & patriciis.

De consulibus qui olim pecuniam per vrbem spargebant, vide §. *hec amplius. Inst. de rerum diuisione.* quod quidem fiebat in signum lætitiæ. Morem istum spargendarum pecuniarum damnat Vopiscus in Aureliano, vide Alciat. hic.

l. Antiquitus. 1.

Vide Symmachum *lib. 1. epist 7.* & Cont. & Petr. Fabrum.

¶ Inter consulares præfertur is qui prior gessit consulatum, etiamsi posterior bis cõsul fuerit, repetitio etenim honoris nihil adiicit. Vide Alcia. Pro intellectu huius legis, late per Dec. *ad l. cum quid, 3. col.* D. *si cert. pet. num. 27. 2. lect.* Rot. *decis. 559. postquam, in antiquis,* Al. *de præsum. reg. 1 præsum. 45. nu. 7. & seq.* & per Grat. *cons. 116. l b. 2.*

l. Ordinem. 2.

Vide de hac lege Marcellinum *in chronicis.* Spargendi missilia facultatem consulibus ademit Martianus *hac lege* contra Iustinian. *Nou. 105.*

l. Nemini. 3.

In senatu præfectus vrbi præsidet, ceterum patricij dignitas amplior est & videtur præfectus prætorio cęteris omnibus esse potior *l. 1. supra de off. vicar.* vide l. 1. *supra eod.* Pet. Faber. 1. *semestr. 24. in fi.*

l. Sancimus. 4.

Cuiac. *lib. 11. obs. c. 27.*

l. Sancimus. 5.

Filiusfamilias factus patricius liberatur statim à patria potestate, triplicẽ huius rei adfert rationem, huc pertinet *Nou. 81. c. 11 & §. filiusfam. Instit. quib. mod. ius pa. pot. solu. adde* l 3. *supra eod.*

Tit. 4. De præfectis prætorio siue vrbi, & magistris militum in dignitatibus exæquandis.

De officio præfecti prætorio habes titulum 11. *lib.* 1. *Digestor. & tit. 26. & 27. lib. 1. supr.* Luc. de Penna.

l. Prefectum. 1.

De magistris equitum, & præfecti Prætorio officio consule Alciat. hic. Vide etiam Hotoman. *libell. de Magistr. Rom.* & Rosin.

l. Quisquis. 2.

Ex hac lege nota secundum Iac. & Rebuff. durare priuilegium, dignitatis dignitatẽ finita. Vide l. *petitionem. supra de aduoc. diuers. iud. &* l. 3. *infra de prox. sac. scrin.*

Tit. 5. De præpositis sacri cubiculi, & de omnibus cubiculariis, & priuilegiis eorum.

l. Sacri. 1.

Præfectus prętorio vrbis, & magister militum præsentium, & præpositus sacri cubiculi, similem habent dignitatem.

l. Hac nostræ. 2.

De angariis Alciat. copiosè sup tit. De parauerdis, Veget. *lib. 2.* Procop. *in Persic. bello.*

l. Cubicularios. 3.

Et inscriptionis similitudo & eorum qui sacri vesti deputati sunt cũ cubiculariis affinitas exigit, vt huic legi coniungatur l. 3. 1. *de Castrens. minist.* l. 2. *infr. de Decanis,* Zosin. *libro* 2.

l. iubemus. 4.

Ex prima parte huius legis collige. Quod ea quæ fiunt inter viuos trahuntur ad ea quę fiunt in vltima voluntate. Sic *Instit. de leg. fu. ca. t. & in. fi. &* l *seruum aly, §. cum qui.* D. *de leg.* 1. *Sic contra,* l. *pactum, inter lega.* C. *de pact.*

l. Iubemus. 5.

Ex hac lege collige quod venditor tenetur

cõcedere instrumentum emptori de re sibi vẽdita, *l. quod si nolit, in §. quia assid.* D. *de adil. edict.*

Tit. 6. De quæstoribus & magistris officiorũ, & comitibus sacrarum largitionum & rei priuatæ.

De quæstoribus, vide l. 1. *lib. 3. tit. eodem*. De magistro Officiorum, vide Goth notas hic.

l. Qui ex quæsturæ. vnic.

Vide l. *illustrissimos, sup. de offic. re. prouinc.* Ad hanc legem, vide Odoff. Ang. & Iac. Rebuff.

Tit. 7. De primicerio & secundicerio & notariis.

Suidas Primicerius est cuiuscũque ordinis primus, vnde autẽ dicatur, tradit hic l-ciatus. Ammianus, Marcell. *lib.* 18. Cassiodorus *lib. epistolar. 6*. De eodem & Secũdicerio, consule comment. Iac. Rebuff. hic.

l. Præcipua. 1.

In hanc, vide Dyn. & And. de Barul. Intelligit hæc lex de iis qui in officio remanserunt vsque ad senectutem, *vt l. Iulianus, D. de fideiuss.* Nota etiam quod delictum tollit dignitatem quęsitã, l. I *udices, sup. de dignitat.*

l. Præclaram. 2.

Ex hac lege collige nouam dignitatẽ pręferri antiquæ, vacanti tamen & nõ administranti, *vt l. 2. §. sed administrationem, tit. prox.*

Tit. 8. Vt dignitatum ordo seruetur.

l. Si quis. 1.

Hanc legem confer cum l. 2. *Cod. Theodos. tit. 1. lib. 6.* Vide Synops. Basil. 15. *tit. 1. ex libro 6. tit. 1. c. 54.* l. *vlt. inf a de priuileg. eorum, qui in sacr. palat. milit. l. 1. supra de consulib l. 1. l. 2. supra de off. pr. f pret. l. 1. supra de prepos. sac. cubic.*

l. Omnes. 2.

Constitutio hæc est, de honoratis, & quis pręferatur in gradu, hinc quoque virorum illustrium gradus constituitur.

Titul. 9. De magistris sacrorum scriniorum.

Qui dicantur magistri scriniorum, optimè declarat Branc. *in paratitlis.* Vide *Nou.* 10. 113. *&* 124 Cuiac. hic, Sigibert. & Gothof.

Viris spectabilibus. vnic.

Magistri Scriniorum adsessores quodammodo principis immunes, etiam deposita administratione ab omnibus ciuilibus muneribus, vt hic, *&* *l. 5. de excus. mun.*

Tit. 10. De comitibus consistorianis.

Comites cõsistoriani inter spectabiles numerantur. *l. maximarum, supra de excus. mun. l. 1. Cod. Theodos. qui à preb. eg. l. 1. Cod. Theodos. qui cond. rei priu.* Ammianus Ambrosius *epistolarum* 133.

l. Eos qui. 1.

Vide *l. 1. C. Theod. e. d.*

l. Viros spectabiles 2.

Nota priuilegium familiæ concessum extendi ad vxorem, liberos, seruos & colonos, vide Gloss. hic.

Tit. 11. De comitibus & tribunis scholarum.

l. Præpositos. 1.

Iunge cum hac lege l. *vlt. 1. de Comitibus rei militaris.*

Titul. 12. De comitibus rei militaris.

l. Qui contemplatione. 1.

Vide Odoff. hic, de ordine militari, vide Iac. Rebuff.

l. Eos qui. 2.

Qui per alium seruit, an habeat idem priuilegium, vide Rebuffum hic, *& l. eos, num. 4. in versic. non habet priuilegium, supra de excus. muner.*

Tit. 13. De Comitibus & archiatris sacri palatij.

Archiatri dicuntur principis medici, *adde l. 8. infra de metatis, &c.* Archiatri creãdi formam narrat Alciat. hic, vide l. 6. C. *de prof. & medic. l. 2. C. quib. non obiic. long. temp.* vide Hotoman. *in comment. verb. iur.*

l. Archiatros. 1.

Vide l. *vnic. supra de cõm. & sup. tot. tit. prox.*

Titul. 14.

Titul.14. De Comitibus qui prouincias regunt.

l. Eos qui.1.

Vide l.1.*supra de comitib.rei milit.*

Tit.15. De professoribus qui in vrbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerunt comitiuam.

l.Grammaticos.1.

Bellonus *libro* 1 *suppur.cap.*13 Scip.Gentil. *lib.*1.*pareg.cap.*1.& Cuiac hîc.

Tit.16. De silentiariis & decurionibus eorum.

Qui dicantur silentiarij,& vnde dicti,declarat hîc Lucas à Penna Exemplum adfert Alciat.ex Procopio *Persic.bell.libro* 2. Zonaras *in Anastasio.*

l.Decuriones.1.

Decuriones & silentiarij immunes sunt à præstatione tyronum, & equorum, & nudam collationem,id est Canonicam duntaxat agnoscunt,l.*prox.infra,& l* 4.*hoc tit.*

l.Vnusquisque.2.

Decurio & silentiarius non tenētur subire munera patrimonialia & personalia,vt *in fine,l.*1.*prox.hoc titulo. & l.non est nouum*, *D. de legatis.*

l.Decurionibus.3.

Ex hac lege,nota generale rescriptum nō derogare speciali etiam præcedenti,nisi de eo mentionem faceret,vt hîc,*& l.uxorem,§. felicissimo. D.de legat.*3. *& l.seruis vrbanis, in fine,& l.si quis,in princip.* D.*eod.tit.* vide And. de Bar.*in c.*1.*extr.de rescript.*

l.Nec ad diuersa.4.

Priuilegium viri prodest vxori, vt *l.in sacris,in princip. & infra de prox. sac.scrin. & l.an sacris nostris.supra de comit.consistor.*

l.Iubemus.5.

Silentiarij hoc loco clarissimi vocantur, qua de re Cuiac.hîc.

Titul.17. De domesticis,& protectoribus.

Turnebus *lib.*15.*obser.ca.*16.Domesticos arcanorū principis cōscios, Alciat.hîc falsò exponit. Protectores milites sunt,qui latus principis apertiùs protegūt. Domestici eodem munere protegendi funguntur, sed familiarius id faciunt quàm protectores.*l.*9.*c.*25.*eo.* Socrat.1.*c.*13. Suidas Zonar.*in Diocletiano.*

l.Domestici.1.

Osculum summi honoris loco habebatur. Vide l 2.*supra de Fabricensib.*

l.Primicerius.2.

Primicerij,hoc est primi, fuerunt in schola domesticorum,& protectorum, quæ diuersa fuit,Marcell.*lib.*18.

l.Si quis domesticorum.3.

Exponit hæc lex vagabundos milites.

l.Lege.4.

*L.*11.*infra de proxim.sac.scrin.l.*3.*infra de agentib.in reb.l.*1. *infra de primipil.l.*15. *supra de aduoc.diuers.iud.* Aliter censet Plin.4.*epist.*

Tit 18. De præpositis laborum.

Turnebus *d.ca.*16. Cuiac.*lib.*11.*obs.cap.*20. Quinam his præpositis laborum subditi erant,quære ex Alciat.hîc.

l.Qui præpositi.vnic.

Præpositi laborum fūt qui magno illi vexillo erant præpositi quòd vulgò laborum, & laborum solutio, siue *λαμβάνειν συνάγειν* dicebatur,vt Nazianzenus scribit *in* 1.*Steleutica,& Sozomen.lib.*1.*cap.*4.*λαβωρον vocat.*

Tit.19. De proximis sacrorum scriniorum.

l.Proximos.1.

Quinam vicarij fiat,vide Cuiac.& Luc.de Penna,vide l.*vlt.supra de aqua duct.*

l.in sacris.2.

Cornicula riorum variam significationem recēset hîc Alciat.Vide *l.*3.*sup.de offic.diu.iud.*

l.in scriniis.3.

Ex hac lege nota, ab ocio sibi commisso neminem reuocandum, l.3.*supra de dom: & protect.*

l.Iubemus.4.

Possessio militantium,in sacris scriniis solum tributum canonicæ indictionis præstat.

Quinam dicantur venalitij, & vnde, quære ex Alciat. secundum Plin. *lib.* 21. & Cicer. & Nonium.

l. Peculari. 5.

De voce Melo proximus disputat hic Alciat. vide etiam Senecæ locum *in lib. 2. de Clementia.*

l. Pro biennio. 6.

Officium militantis in sacris scriniis quod olim durabat biennio, hodio ad vnum annum restringitur.

l. Vnicuique. 7.

Quomodo. xv. primatum sit accipiendum declarat hic Alciat.

l. Proximos. 8.

Duarenus *lib. 1 disput. ca. 3.* Vide l. *principes,* §. *de agent. in rebus, l. fin. de palat. & l. fi. supra de priuil. dom. aug. & c. vt debitis, in fi. & c. sape contingit, quod si forsitan, ext. de appell.*

l. in sacris. 9.

Priuilegium patris transit ad filium l. 1. §. *de magist. sac. scr. l. eos. supra de Fabric* l. *medicos, supra de profess.* l. *fi. C. de episc. & cler.*

l. Hac parte. 10.

Antiquarij significationem quære ex Alciat. hic.

l. Si quis in sacris. 11.

Hæc lex corrigit & emendat l. 7. *supra h. t.* Vide etiam l. *fin. sup. de domest. & protect.*

l. in sacris scriniis. 12.

Ex hac lege nota æqualitatem in iudiciis esse seruandam, vide l. *fin. sup. de fruct. & lit. exp. &* l. *prouidendum, C. de posthu. &* l. *fin.* §. *de re milit.* Gloss. hic.

l. Comperimus. 13.

Subscriptio iudicis in donatione quæ insinuatur, requiritur, vt per eum approbetur, nec sufficit si soli iudici manifestetur, Iacob. Rebuff. hic.

l. Hac lege. 14.

Verbum conueniendi pro accusandi ponitur hic, & l. *adigere,* §. 1. *D. de iur. patron.*

l. Certæ. 15.

Memorialium obsequio res agitur quæstoria: erant enim adiutores quæstoris, & ex aduersis scriniis assumebantur l. 2. *sup. de pet. bonor. subl.*

Titul. 20. De agentibus in rebus.

Turnebus *aduers. lib. 13. cap. 10.* Mart. Scot. *Nou. 17. & 124.*

l. Nullus. 1.

Coniunge l. 2. *supra de officio magist. offic.* l. 14. C. *Th. tit. eod.*

l. Nulli posthac. 2.

Vide l. 17. C. *Th eod.* l. 1. l. 3. *sup. de off mag. offic.* l. 1. *infra de priuil. schol.* 2. *supra de off præf. præt.*

l. Matriculam. 3.

Vide Ducenariorum sensum ex Alciat. & in hanc legem Pyrrhum & muneris Biarchorum.

l. Ex eo quod. 4.

Centenarij, quinam dicantur, vide l. 5. *titul. prox.* & ibi Goth.

Tit. 21. De præpositis agentium in rebus.

l. Agentes. 1.

Subire quis non potest duo officia incompatibilia, hic. & l. *hac parte, supra de prox. sac. scr. &* l. *si consul. D. de adopt.*

l. Hac saluberrima. 2.

Qualiter soluentur hæ sportulæ, vide l. *in sacris, supra tit. prox.*

Tit. 22. De principibus agentium in rebus.

Principatus est dignitas eius qui cæteros agentes in rebus antecellit, cui ea pro præmio exacti laboris tributa est Cassio. *li. 11. Synop. Basil. 6. tit. 30.* adde 6. C. *T. 27. l. 13. & 16. eo.*

l. Agentes. 1.

Susceptum quid, vide Cuiac. & Pithoeum.

l. Omnia. 2.

Vide Capitolium *in Gordianis.*

l. Proconsularis. 3.

Vide Gloss. *in l. iubemus supra de silent.* & Odof. ibi.

l. Ex agentibus. 4.

Omnes debent esse experti in officio suo, vide l. *matriculam, supra de agent. in reb.* An filius primogeniti in regni successione secundo genito præferatur, vide Luc. de Penn. hic.

l. Eos qui. 5.

Quid sit vicariana dignitas optimè Accursius hic.

l. Principes. 5.

In hanc vide Aug. Dulium, & futiles Luc. de Penn. argumentationes.

l. Quicumque. 7.

Sicut superueniens patri ingratitudo non obest

obest iam filiis susceptis, ita nec superueniẽs dignitas prodest, *l. senator, sup. de dignit. & l. 2. sup. de lib. & eor. lib.*

l. Multis deuotissimę. 8.

An fideiussor sit idoneus vel non remittitur iudicantis arbitrio, *l. si verò, § pro rei qualitate, & l. ab arbitro*, D. *qui satisd. cog.*

Tit. 23. De curiosis & stationariis.

Curiosorum officium erat nunciare crimina, & remittere criminosos, *vt l. fi. inf. hoc tit.* hi stationarij etiam dicti sunt. De curiosis & stationariis, copiosè Alciat. vide Apuleij locum in lib. 1. Asin. aurei, & Luc. de Penn.

l. Curiosi. 1.

Curiosi sunt ex agentibus in rebus, vt cõstat ex *l. 1. de off. mag. offic. & ex constitutionibus huius tituli.*

l. Agentes. 2.

Quod sit officium agentium in Rebus, declarat hic Rebuff.

l. Per id tempus. 3.

Præfecti prætorio coercitionem habent in curiosos, qui in hoc officio inhonestè versantur.

l. Agentes. 4.

Nota ex hac lege, quod vbi committitur alicui facti exercitium nulla videtur ei commissa iurisdictio, *l. missi, inf. de exact. trit. l. 2. de can. lar. tit.*

Titul. 24. De palatinis sacrarum largitionum & rerum priuatarum.

Id est de apparitorib. comitum sacrarum largitionum & rerum priuatarum, iam de horum comitum officiis tractatum fuit, *libr. 1. tit. 22. & 23.*

l. Palatini. 1.

Palatinorum genera recenset hîc Alciat. Quinam dicantur Palatini, vide Hotoman. *comm. verb. iur. in voce Palatini.*

l. Nullus Thesaurensis. 2.

Notanda est hæc lex in eo quod si monetarij fraudem commiserint, non possunt ad quemcunque gradum aspirare.

l. Prisco. 3.

L. 2. C. Th. tit. eod.

l. Nihil omninò. 4.

Iudices Ordinarij, si sint plures an possit alter eorum solus iurisdictionem exercere, disputat Luc. de Penna.

l. Quidam. 5.

L. 5. C. Th. eod. vide Dul. *in hanc legem.*

l. Ab officio. 6.

Vide Ang. Bart. & Odoff.

l. scriniis. 7.

Quæ dicantur scrinia sacrarum largitionum, optimè Cuiacius hîc.

¶ Qui verò dicantur barbaricarij, patet ex Alciat. hîc, & ex Hotoman. *l. in comm. verb. iur. in hac voce*, vide etiam *l. 1. C. de Fabric. l. 1. C. de excus. artif.*

l. Placuit. 8.

De lectione huius legis, vide Cuiac. hîc.

l. non aliter. 9.

Si procurator regius se opponat in iudicio agendo vel defendendo, nisi faciat fidem de procuratorio, nullus est processus, *Authent. de coll. § eos.*

l. palatinos. 10.

Palatini sacrarum largitionum completa militia & primicerij scriniorum à tyronum collatione excusantur.

l. Ad similitudinem. 11.

Primicerij erant antea biennales, *vt l. 14. C. Theod. eod. tit.* De varia Primiceriorum adiectione, & significatione, Hotoman. *in hac voce comm. verb. iur.*

l. Viros deuotos. 12.

An clericus in actione reali sortiatur coram seculari, de quo vide Panorm. *in cap. cum non ab homine, num. 2.* & Iac. Rebuff. *in Apost. ext. de iudic. in verb. clericus.*

l. Inter alias. 13.

Vide Aug. & Bart. in hanc.

l. iubemus. 14.

Eadem hæc constitutio dat scholæ priuatarum, quæ superior scholæ thesaurorum.

Tit. 25. De stratoribus.

Cotta *in voce stratores.* Quinam fuerint stratores, & vnde dicantur, vide Hotom. *in voce stator, comm. verb. iur.* vide Alciat. *de strat. munere.*

l. per omnes. vnic.

De Stratore, vel Statore, Cuiac. Spart. *in Caracalla.* Paul. Diacon. *de gest. Lang.*

Titul. 26. De Castrensianis & ministerianis.

Hi fortè præerant castris principis ordinandis vel metandis. Aulicorum varia mini-

ſteria tradit hîc Alcia. Caſtrēſianorum quoque mentionem facit.

l. In officio. 1.

De Caſtrenſis ſacri palatij officio, Marian. Scot.

l. ſi quis. 3.

De magiſtro officiorum. Cuiac. hic, *vt l. 3. in fin. de cur. pub. & l. 10. C. Theod. de curioſ.*

l. Ante omnia. 4.

In hanc, vide Gothof. notas.

Tit. 27. De decanis.

Hi erant ex miniſterianis, Modeſtus *in ſingulari lib. quem de rei militaris vocabulis fecit.* De Decanis loquitur, Flor. Renat. *lib. 2.*

l. Quatuor qui. 1.

6. Cod. Theod. 33. περὶ δεκανῶν Synopſ. Baſilic. *lib. 6. tit. 34.*

l. Noſtræ pietatis. 2.

Decani ex miniſterianis fuiſſe patet *ex hac lege, & l. 2. inf. de diu. off.* Ambroſ. 5. *epiſt.*

Tit. 28. De menſoribus.

Menſores ſunt qui in caſtris ad podiſmum dimetiuntur, loca in quibus tentoria milites figant, vel qui hoſpitia in ciuitatibus præſtant, hi etiam metatores dicuntur. Vide Veget. *lib. 2. c. 7. & l. 1. 2. & 3. Cod. de metat.* & Modeſt. 1. *etat. lib.*

l. Primicerius.

Vide *l. 1. Cod. Theod. eod.* & in hanc Lucas de Penna.

Tit. 29. De priuilegiis eorum qui in ſacro palatio militāt.

l. A palatinis. 1.

Vide *l. 1. ſupra de palat. ſacr. largit.*

l. de cubiculis. 2.

Magiſtratuum genera varia recenſet hîc Alci. De Duumuiris Liu. *lib. 1.* faſces enim habebant, vt patet *ex l. Duumuirum, C. de decurionib.* qui capitalis animaduerſionis ſunt iudices. Vtidem T. Liu. ſcribit, & Plutarchus *in problemat.* & Pompon. I. C. *in l. 2. de orig. iur.*

l. Ex aula. 3.

Vide *l. 11. C. Th. eod. & l. 1. 5. de palat. ſac. lar.*

l. Omnes qui. 4.

Vide *l. 1. ſupra vt dignitat. ordo ſeru.*

Tit. 30. De priuilegiis ſcholarum.

De voce ſcholaris diſſerit hic Alciat.

l. Viris ſpectabilibus. 1.

Coniunge cum *l. 3. ſup. de off. mag. off* Degradatio & regradatio, fit quoque Senatorum, vt & Epiſcoporum, *Nou. 23.* Eodem regradādi verbo vtitur *in l. 3. ſup. de domeſtic. & prot.* Hyeronymus *ad Pammach. & in Chronic.* Solinus *l. 2. Cod. Theod. de curſu pub. & l. 3. ſupra de off. mag. off.*

l. Hac lege. 2.

Collige ex hac lege, quod cum aliquid cōceditur, videtur concedi vt vtilitas publica non cedatur, *l. humilioribus. ſupra de ſuſc. & l. ſi. de off. mag. off.*

l. Quotiens. 3.

Vide *l. in ſacris, ſup. de prox. ſac. ſcr. & l. fin. de Caſtrenſ.*

Tit. 31. De caſtrenſi omnium palatinorum peculio.

Valtherus *lib. 1. miſcell. c. 15.*

l. Omnes palatinos. vnic.

Ius Caſtrenſis peculij quibus concedatur, vide Synopſ. Baſil. 57. *tit. 8. ex lib. 55. t. 2. c. 21.*

Titul. 32. De equeſtri dignitate.

l. Equites. vnic.

An militia dignitas ſit, vide Rom. *ſing. ſuo. 305. l. vnica, C. Th. eod.*

Titul. 33. De perfectiſſimatus dignitate.

Dignitatum ſpecies quot ſint, recenſet hîc Alciat.

l. Codicillis. vnic.

Perfectiſſimi dicuntur præſides Arabiæ, *l. 4. C. Th. de pœnis, l. vnic. C. Th. eod.*

Titul. 34. Qui militare poſſunt, vel non poſſunt, & de ſeruis ad militiam vel dignitatem adſpirantibus, & vt nemo duplici militia vel dignitate, & militia ſimul vtatur.

l. Si militiæ. 1.

Militia

Militia soluitur qui litis causa, nomē militiæ dedit salua existimatione, l.2. §.*nō omnis, & seq. ff. de re milit.* Sic edicto non iuuatur qui litis causa cœpit reipublicæ causa abesse, *l.1. ff. ex quib. caus. maio.*

l. Non tantum. 2.

In fraudem non debet quis lucrum sentire, imo debet in expensas condemnari, l. *Curiales, §. de heret. & man. c. & l.1. ff. de dolo, & c. cæterum, in fine, ex tr. de rescrip.*

l. Cura. 3.

Coloni vel saltuenses ad militiā armatam inuiti non sunt assumendi, Bart. Luc. de Pen.

l. Omnes. 4.

Cohortalis quis dicatur, vide hîc Rebuff. & *tot. tit. de cohort. infr.*

l. His quidem. 5.

Vtrum quis possit habere plura officia, vide Rebuff. *in l. comperimus, supra de prox. sacror. scrinior.*

l. Super seruis. 6.

Nota secūdum Rebuff. hîc quod reus qui excipit aliquid asserendo, illud probat, quoniā reus in exceptionibus suis dicitur actor *l. in exceptionibus ff. de prob.*

l. si quis. 7.

Ex hac lege nota cum Cels. Hugon. Præscriptionem nō currere ignoranti quod verum est quantum ad incommodum, sed ad cōmodum ignorantis currit, quā de re Bar. *in l.1. §. si quis per inūdatione. ff. de act. qua priu.*

l. Hæc constitutio. 8.

Vide in hanc Cuiac.

Tit. 35. Negotiatores ne militent.

Vide Sidonium *primo Epist.* adde Forner. 2. *select. 3.*

l. Eos qui, vnic.

Vide l.6. *supr. de dignitat. l.1. sup. de prepos. agent. in reb. l.12. in fine, j. de cohortalib.*

Tit. 36. de re militari.

l. stipendia. 1.

Stipendia dantur militibus, siue annonæ & donatiua.

l. Viginti stipendia. 2.

L.9. supr. quando prouocare, l.3. in princip. ff. de muneribus, Synops. Basilic. 57. *tit. 3. ca. 2. l.1. supra de excus. veteran. l. vlt. supr. de his qui non impletis stipēdiis*, Isidor 9.1. Seruius 2. *Aeneid.* Suet. Tacit. 1. Dion. 34. Veget. 2. Vide etiam *l.2. ff. de veteran.*

l. Milites. 3.

Vide l 2. l.13 §. *ignominiosa. D. de his qui not. l. vnic. supr. de infamibus, l.2. 3. de dignitat.*

l. defunctorum. 4.

Bona militis deserentis in desertione defuncti confiscantur. Bart.

l. Cum allegatis. 5.

Vide in hanc Iacob. Rebuffum cum suis Notis.

l. Semel causaria. 6.

Vide *l.38. § 2. ff. de milit. ari testam. & l 8. infra hoc tit.*

l. Frustra veteris. 7.

vide Odoff. hîc, & Dulium.

l. Causaria. 8.

Tria genera missionum declarat hîc Rebuffus.

l. Si quis. 9.

Vide *l.1. tit.1. C. Th. lib.7.* Barbari qui dicerentur & haberentur, vide Goth. *in l.6. in fi. ff de bonis damnat.*

l. Quicumque. 10.

Qui contineantur appellatione familiæ, recenset hæc lex Adde Bartol. & Alexand. *in l.1. §. familiæ ff de vi & vi armata*, & Paul. Castr. *cons.27.*

l. Tribuni. 11.

Sic supra, l. ex eo, infra de agentib. in rebus, l. in clerico, supra de episcop. & cler. l. omnes, & l. in curiali, supra de decurionib.

l. Cùm supra. 12.

An cedenti bonis, possit auferri iudicium tradit hîc Iac. Rebuff. *per §. fi. Instit. de action.*

l. Nemo. 13.

Crimen priuatum nō est publicè arguēdum. Et dolum ex insidiis perspicuis probandum, declarat Luc. de Penna.

l. Contra. 14.

Cuiacius *lib.1. obseruat. cap.25.* De Reparēsium munere, Alciatus hic, de priuilegiis principum, & eorum honoribus, cōsule Luc. de Penna.

l. Milites. 15.

Vide l.13. 3. *eod. l.4. sup. de off. magist. militū*

l. Militares. 16.

Militaris dicitur vetus miles castrēsis hostilis secundum Papin. Sed Angel. de Isern. in constit. vt vniuersis, scripsit militares viros dici eos, qui deferunt signa militaria iussu principis, vt sunt Doctores legum qui deferunt calcaria deaurata, & hi habent etiam maiorem dignitatem.

l. Neminem. 17.

Militibus ciuilia negotia mandari nō debent, *l. 13. in prin sup. eod. tit.*

l. Tam collatores 18.

Nota quod quis potest agere contra fundum ciuiliter coram vno iudice, & criminaliter coram alio iudice, pro vno eodémque negotio, Bart.

Tit. 37. De castrensi peculio militū & præfectianorum.

Hi erant apparitores præfecti prætorio, *l. 1. & 3. infrà de appar.* De appar. præf. præt. Ammian. Marcel. *lib.* 7. Vide Cuiac. *lib.* 2. *Instit. tit. de milit. test.*

l. Si in. 1.

Vide *l. 6. sup. de bon. qua lib.* vide *l. 2. supra de inoff donat.*

l. Filiusfamiliàs. 2.

Videatur hæc lex contra glo. positam *in l. fin. sup. de bon. qua lib.* quæ dicit quod filiusfa. non potest esse in iudicio in castrensibus sine consensu patris, contra hîc, *& l. Imperator, D. ad Treb.*

l. Errat. 3.

Licet quis militet non liberatur à patria potestate.

l. Cùm allegas. 4.

Nota ex hac lege, quod magis intuemur hoc quod prodest, quàm quod obest. *vt l. non intelligitur, §. quis autem. D. de iure fisci.*

l. intelligis. 5.

Vide *l. fi. ff. eod.*

l. ius castrensis. 6.

De Adiutrice, hoc est secunda legione, vide Alciatum hic. Plaut. in vita Othon. & Cornel. Tacit.

Tit. 38. De erogatione militaris annonæ.

Erogatio dicitur distributio, id est, quod & vnde milites stipendia habent.

l. Repetita. 1.

Buccellatum, id est, frumentum ad temporis diuturnitatem coctum, quod Gallica lingua vocamus *biscuit*. Ammianus Marcel. *libro* 17. vide in hunc locum Xenophon. *lib.* 1. [illegible]. Vide in hanc legem Alciat.

l. Vicesimo. 2.

Milites paleas vltra vicesimum lapidem seu miliare quærere debent.

l. Cœnaticorum. 3.

Cœnatica genus exactionis quod milites exigebant à prouincialibus, quasi pro cœna, quale est quod Galli vocant *la passade*, vide Gothof. hîc, *& l. 7. infr. hoc tit. l. 11. C. Th. eo. tit. l. 18. §. quib. sup. de re militari.* Rolandum à Val. 1. *consl.* 86. *num.* 10 Cuiac. *Nou* 130.

l. sicuti fieri. 4.

L. 15. C. Th. eod. t. l. 6. sup. de annon. & trib.

l. Actuarij. 5.

Pittacia sunt rationes & commentarij annonarum militarium.

l. Fortissimi. 6.

Militibus reipublicæ est annona præstanda in capite anni, vel singulis diebus. Specialis est casus in terminis in quibus loquitur, nec extenditur, Bald. *ad l. accep'am, col. 4. q. 16. C. de vsur.* Alex. *ad l. semel mores, D. solut. matr. nu.* 2. Ias. *ad l. prætor, 5. §. si aliquando, de nou. ope. nunt. num.* 3.

l. Nulli. 7.

Vide *l. 20. C. Th. eod. & Nou. 43. & 130. l. vlt. infra de metatu, & Nou. 134. & l. 3. & 6. sup. eo.*

l. Prouincialium. 8.

L. 23. C. Th. eod. Vide Luc. de Penna.

l. Excellentia. 9.

Vide *l. 24. C. Th. eod. t.* Præfectus prætorio habet susceptores qui suscipiunt annonam militibus distribuendam, *vt l. actuarij, sup. eod.* habet etiam opinatores. *l. opinatoribus, infr. eo.* de quorum ratione reddenda, & modo, tractat hîc Reb.

l. iubemus. 10.

Vt à Nouemb. mense militibus detur nouum vinum.

l. Opinatoribus. 11.

Vide Harmenop. *6. tit. 14. & lib. 4. in fin. l. 7. supra de exact. tribut.*

l. Septem diebus. 12.

Stellaturam interpretatur hîc, *& in libro 1. præterm.* Alcia. esse priuilegium quoddam militum quo viliori pretio annonam cōsequebantur. Vide Lampridij, & Spartiani locum ab Alciat. allegatum.

l. Lege repetita. 13.

Adæratio est taxatio pretij, *vt Nouell. 43. & 130.*

l. His scholaribus. 14.

Vide *Nou. Valent. de ind. toll.* & Ammianum Marcellin. *lib.* 31. Constantin. 2. *epist. tit.* 5.

l. Annonas. 15.

Adærandi verbo sæpissimè vsus est Marcellinus *lib.* 31.

l. iubemus. 16.

Marcel.

Marcellinus 15. *lib.* Vide Iacob. Rebuff. & Cuiacium, & Gothof. & Molinæum *de vsur.q.4.num.58.& 105.*

l.Cum sæpe.17.

Milites tuitionis causa, vel custodiæ, non possunt deputari sine principis iussu.

l.Constitutio.18.

Vide Synops. Basil.56.*tit.*17.

l.Constitutio.19.

Actuarius iungitur optioni, *vt l.9.sup.eod.l.3.sup.de apoch.publ.* Nou. *Marc.de ind.deb.*vide Gothof.*ad l.3.C.Th.de numerar.*

Titul. 39. de excoctione & translatione militarium annonarum.

l.opinatores.1.

Vide in hanc Rebuff. Bart & Odoff.

l.in excoctione.2.

L.Cod.Th.eod.tit. Procuratoris contumacia nocet Domino illam non purganti, Luc. de Penna.

Tit.40.de militari veste.

l.Omnem canonem.1.

Nota quod pœna arbitraria debet iustitiæ conuenire, & est similis iustitia, *l.absentem,sup.de accus.& l.2.ad Turpill.*

l.Prouinciæ.2.

De ciuitatibus Tarsus, Mœsia, & Ostroe, vide Alciat.hîc.

l.Fortissimis.3.

Chlamis, quæ vestis dicatur, tradit hîc Lucas de Penna.

l.Militaris.4.

Significationem armenti & gregis tradit hîc Iac.Reb.

Titul.41.De metatis & epidimeticiis.

Metata sunt hospitia quæ superuenientibus militibus, vel aliis personis prouinciales præbent: dicuntur autem metatores qui eligendi & præparandi hospitij causa procurrunt, vide Alciat.hîc.

l.Si quis.1.

Vide *l.1.§.qui in rationibus,ff.de fals.& l.lege Cornelia,D.eod.& l.Titio,D.ad municip.*

l.In qualibet.2.

Domo communi diuisa si vnus petat communem parietem exrui, & alter contradicat quid iuris sit, tradit Luc.de Penn.

l.Cunctos.3.

Quid Prætorium, tradit hîc Rebuff.

l.Fabricensium.4.

Vide *l.1.sup.negot.ne milit.*

l.deuotum.5.

An fidelitatis iuramentum præstent ciues, qui feuda non possident, tractat hîc Lucas de Penna.

l. Hoc prospectum est.6.

Membrum pro cubiculo accipi patet ex hac lege, *& l.15.D.mand.test.& l.librorum,de legat.3.*

l.deuotissimos 7.

Procinctus quid, & de bellorum generibus septem, vide Luc.de Penn.

l.Archiatros.8.

Ad intellectum huius legis, vide *l. vnic.C. de Comitibus & Archiatris.*

l.Omnes.9.

Priuilegia plura circa idem non concurrunt hîc & Gloss. *in l. 1.sup. de dot.prel.& l. mulieri, D.de condit.& demonst.*

l.Hac lege.10.

Vide in hanc notas Goth.

l.decem.11.

Vide Cuiac.hîc.

l.Ne quid.12.

Vide Nou.134.*& l.7.de erogat.mil.ann.*

Tit. 42. De salgamo hospitibus non præstando.

Salgami appellatione significantur esculenta, quæ ad condiendum valent. Vide Alciat.hîc.

l.Ne quis.vnic.

Forcat.*in penu.iuris,cap.20 l.5.§.solam,supra tit.prox.*adde Roland.à Valle 1. *cons.66.num.4.& 9.*

Tit.43. De commeatu.

Commeatus est abeundi licentia data militi ad tempus, Cuiac.hîc *l.1.& 14.ff.de re milit.*vide Festum in *Remeare,l.2.D.ad municip.*

l.Ne cui.1.

Hîc dicit Luc. de Penn. Necessitatem excusare à furto, à periurio, & à transgressione voti, quem consule. Item. Succurrere qui potest & non succurrit, occidit.

l. Quicumque. 2.

De anni commeatu est *l. 1. sup. in quib. cauf. mil. for. praef.* Luc. de Penna.

l. si quis sine. 3.

Hæc lex contra vagantes, de quibus *l. 2. sup. de primiceriis.*

Tit. 44. De Tyronibus.

Tyro est miles qui nondum adscriptus est in numero fortissimorum militũ, & tyrones in scholis semper posteriore loco ponũtur.

l. Nullus 1.

Pars est *l. 6. C. Th. eod. tit.* Vide *l. 14. in prin. D. de custod.*

l. Quisquis. 2.

Punitur qui alienum mancipium militiæ curauit adscribi Bart.

l. Tyrones. 3.

Vide *l. 1. & l. iubemus, sup. de consulib.* Vide Odoff. & Ang. & Luc. de Penna.

Tit. 45. de littorum & itinerum custodia.

Hic Titulus pertinet ad milites stationarios.

l. Saluberrima 1.

Vide in hanc Iac. Rebuff. *l. ult. C. Theo. eod.* vide Gothof. *ad l. 11. §. 3. D. de publicanis.*

Tit. 46. De desertoribus & occultatoribus eorum.

Vide Harmenop. *6. c. 8.* vide *l. 3. §. desertor, ff. de re militari,* copiosè Luc de Penn.

l. si quis forte. 1.

Punitur hac lege Tyro, miles, desertor & occultator eius.

l. si desertores. 2.

Vide Cuiac. hic.

l. Qui relictis. 3.

Seuerius multa in desertores constituta sunt, quam hic, *ut l. 2. inf. l. ult. in fi. sup. de abolit. l. 4. sup. de re militari.*

Tit. 47. De veteranis.

l. Cum introissent. 1.

Veterani immunitatem habent munerum personalium. Vide *l. 9. C. Theod. de veteran.*

l. Prouidendum. 2.

Vide Symmachum *in epist.* Iulian. Leontio, *& l. 7. & 14. C. Th. de Lus. ancoll.*

l. Veterani. 3.

Veterani qui se ad latrocinia sua conferunt priuilegia sua amittunt.

l. nullus eorum. 4.

Vide *l. eum qui. sup. de decur.*

Tit. 48. De filiis officialium, & militarium qui in bello moriuntur.

l. Hi qui. 1.

Filius ministerium paternum sequi debet, Bart. & glos. hic.

l. Filios. 2.

Vt filij primipilariorum sequantur militiam patris, non curiæ addicantur.

l. si quis quocumque. 3.

Vide And. de Bart. hic, & Odoff.

Tit. 49. De oblatione votorũ.

Id est de muneribus quæ incũte anno offeruntur principi, vt vota pro eius salute *l. si calvitur, 233. § 1. ff. de verb. oblig.*

l. Quando votis.

Cotta in voce *Obrizati,* vide Iac. Rebuff.

Tit. 50. De numerariis actuariis & chartulariis, & adiutorib. scriniariis, & exceptoribus sedis excelsę, cæterorúmque iudicum, tam ciuiliũ quàm militarium.

Varia hæc sunt officiorum genera: porro (vt hoc generaliter dicam) officialium nomina diuersa sunt, vt quia res diuersas tractant, vel quia in diuersis officiis. Vide in hunc tit. Luc de Penn.

l. Vorax. 1.

Cum hac conjunge *l. domus, Cod. Th. de iis quæ adm. vel off. pub. ger. trad. sunt.* vide Cuiac. *ad l. 13. supra de suscept.*

l. Qui numerarij. 2.

Vide *dict. l. 13. supr. de suscept.*

l. Numerarij. 3.

Numerarij præfecti prætorio cingulum & ordinem militiæ retinent, Bart.

l. In prouinciis. 4.

Vide ex glos. hic quid sit fiscus, quid verò Ærarium.

l. Exceptores. 5.

In hanc

In hanc, vide Odoff. & Andr.

l. ne diutius. 6.

Numerarij à communione actuariorum abstinere debet, vide Cuiac. hic.

l. Actuarios. 7.

De vrbis Chimelebæ vel potius Cyreneæ variis nominibus, consule Alciat. hic.

l. Scriniarios. 8.

Sic l. *post mortem, D. quoniam ex fact. tut. &* l. *cum quidam, D. de admin. tut.*

l. nemini. 9.

Vide l. *qui cum vno, §. non omnes, D. de re militar. &* l. 1 *supra qui milit. non poss.*

l. nulli. 10.

Iac. Rebuff. hic dicit Instrumentum carens solemnitate debita non esse sine suspicione falsi, vt etiam Bart. notat.

l. Officio. 11.

Numerarij qui rectoribus parent triennales sunt, at numerarij qui sunt in officio magistrorum militum annui sint, olim erant biennales.

l. per hanc. 12.

Angel. & Odof. consule, vide *Nou.* 128. Ambros. 5. *epist.*

Tit. 51. De cursu publico, & angariis & parangariis.

De cursu publico, multa Alciatus hic non aspernanda, itidem & Bud. *in annot. in Pand.*

¶ Differentiam angariæ & parangariæ, Veredi & parauaredis tractat copiose hic Cuia.

l. Equos. 1.

Vide Corset. *singul. in verbo Conductor.*

l. præsidibus. 2.

Vide *l. iudicibus, & l. non patimur, inf. eo.* Veredus quid & vnde dictus, Luc. de Penn.

l. Euictiones. 3.

Vide *l. grauissime. inf. eod.* & Ang. Bartol. diuersè tamen.

l. Parhippum. 4.

Vide Cossiod. *lib. 4. & 5. variar. epist.* & Julian. in epist. ad Aetium. Qui dicantur Parhippi vide *l. vlt. huius tit.*

l. Si quis. 5.

Ne is cui euictio data est, à canali publico deflectat.

l. Euictionum. 6.

Euictionum copiam facit senatori euocato à principe, Sidon. 2. *epist.*

¶ De iure Canonico, an voluntas sola punienda, differit Luc. de Penn. *in l. supr.*

l. in omnibus. 7.

Vide *l. 34. C. Th. eod. tit.* & Iac. Reb. hic.

l. Vt agendi. 8.

Vide l. 38 *C. Th. eod.*

l. iudicibus. 9.

Facere quis dicitur multipliciter, Luc. de Penna.

l. Grauissimæ. 10.

Grauissimè puniuntur ementes & vendētes res publicas quæ vehuntur.

l. nullus euictione. 11.

Vide l. 44. C. *Th.*

l. Quoniam veredorum. 12.

Quid sit auerta ex Græcis interpretibus fideliter exposuit Budæus *in tit. ad leg. Corneliam, de falsis,* In hanc, vide Alc.

l. Non patimur. 13.

De Ypocomo, & Sago, Alciat. hic.

l. Publici. 14.

Vide l. 22. *in fi. infr. eod.* Consuetudo in publici cursus exhibitione seruāda, vt hic, & Corset. *si gul.* De cohortalibus apparitoribus, Basil. 1. l. 7. *C. de cohortal. l. officiales, sup. de episc. & cler.* vide l. 10 *infra de cohortalibus.*

l. Si quis vel. 15.

Pars l. 53. C. *Th.*

l. His tantummodo. 16.

Ioan. Aurpachus *lib. 1. sing. alleg. cap. 9. & lib. 2. cap. 31.*

l. Nemo. 17.

Hac lege coercetur qui hippocomum sollicitat vel receptat.

l. Animalia. 18.

Ne prouinciales vltra debitum onerentur, Bart. *in l. qui insulam, §. qui mulas, D. locat. flor. in l. si seruus seruum, §. rupisse, D. ad l. Aquil.* & Alex. *in l. si vt certo. C. commod.*

l. Comperimus. 19.

Vide l. 1. & 2. *supra vt rust. ad null. obseq. deuoc. & in Auth. de man. princ. § illud.*

l. Nemo. 20.

Vide l. 9. *sup. eod.* l. 66. *C. Th. eod.* & Synopf. *eod. cap. 20.*

l. Nullus. 21.

Coniunge *cum* l. 11. *de sacros. eccles.* l. 1. & 2. *supra de quibus muner. & l. vlt. in fine, D. de muneribus,* Eccl. *lib. 5. tit. 1. ex libro 56. tit. 17. c. 21. & 22.* vide etiam *l. 22. de sac. Eccl.*

l. Cursum. 22.

Vide Cuiacium hic, Synopf. Basilic. *ex lib. 56. tit. 17. c. 22.*

l. iubemus.23.

Vide l.1.*supra eod.*

Titul. 52. De tractatoriis & statuis.

Quid sint tractatoria,hîc optimè declarat D.Got.eorum officium declarat hîc Alciat. cum interpretatione loci statiui.

l. Tractatoriæ. 1.

Vide l.*pen.supra tit.1.*

Tit.53.De apparitoribus præfectorum prætorior.

Tres legatos proconsulem habuisse,Alcia probat,contra l.*pen.de offic.eius cui.*

l.Præfecturæ.1.

Cuiac.*lib.12.obs.cap.3.*

l. Præfectianos. 2.

Veget.*lib.3.c.3. tot.tit.Cod.Th. Ne præfectiani exactores,vel &c.*

l. Cornicularij. 3.

In hanc legem, vide Cuiac.& l.1.*sup.eod.*

Tit. 54. De apparitoribus præfecti vrbis.

l. Præter.1.

Apparitores qui dicebantur,hîc tradit Luc. de Penna.

l.Quicumque.2.

Vide Glossam hîc.Vrbariiaranus qui pistorē cōcutit, pistorum corpori addicitur Bart.

Tit.55. De apparitoribus magistrorum militum, & priuilegiis eorum.

l. Qui sese.1.

Vide Auth.*vt li.mat.& auie,*l.3.§.*pen.*D.*de re milit.*

l. qui in officio. 2.

Vide l.*scrinarios,supr.de testam.milit.l.scire,* §.*sufficit,D.de excus.tut.*

l. Probari. 3.

Hæc lex desumpta est *ex §.probari autem l. 4.tit.14. Nou.Th.*

l.Numerarios.4.

Vide l. 1. *de Comitib. rei milit.* Vide Iacob. Rebuff.hîc.

l. Eos qui.5.

Facit ad hanc legem l.*item veniunt,*§.*illud, D.de pet.hered* & nota quæ scripserunt Doct.. *ad auth.de defens.ciuit.*§. *interim,collat.3.*

Titul. 56. De apparitoribus proconsulis & legati.

l. Officio. 1.

Nota hîc quod magistratus ciuitatis debet esse membrum ciuitatis, Bartol.hic.& Andr. de Bar.

l.Apparitioni tuæ.2.

Apparitores quadringentos proconsul Africæ olim habuit.

l. in proconsularis.3.

Prouinciarū quædam proconsulares, hoc autem verbo Græci intelligūt Asiam,& Corinthum,Cuiac.Africam l.11.,*supra de erogat. mil.ann.*

Tit.57. De apparitoribus comitis Orientis.

l. in officio.vnic.

Sexcentos apparitores comes Orientis habuit,ad hoc facit *Auth. de iud.*§.*is qui causas,coll.6.*

Titul. 58. De cohortalibus & principibus cornicularis ac primipilaribus.

Cohortales sunt officiales præsidum vel consularium & correctorum. Vide Alciat.& Gothof.*ad* l.14. *supra de cursu pub.* & *ad* l.10. *infra eodem.*

l.Omnes stationarij.1.

Stationarij sunt ex cohortalibus, l. 1.*supra de curios.*& l.6.*supra de dignit.*

l. Nullus.2.

Vide l.9.*infra de diu.offic.*

l. Solita.3.

De munere bastagiæ tractat Alciat.

l. Officia.4.

Vide in hanc Ang.& Iac.Rebuff.

l. Quicumque.5.

Nota ex hac lege antiquorum causam esse semper præferendam, l.*postliminium,*§.*filius, D.de capt.* & l.1.§. *& generaliter,*D.*de ventre inspiciendo.*

l. Si apparitor.6.

De co-

De cohortali criminis reo, & latitāte præses prouinciæ cognoscit.

l. Ordinariorum. 7.

Ordinarij iudices in libris nostris sunt præsides viri clarissimi, non viri spectabiles vel illustres, *l. 2 ff. de prox. sac. scrin.* Vide Alc. *hic* & Speculatores quinam dicuntur, non autem Spiculatores, *l. diuus de bon. damnat.* & Martell. *6. vers. 17.* Vide apud Cuia. *6. obseruat. 3.*

l. Speciebus. 8.

Ad intellectum huius legis, vide *l. septem, ff. de erog. mil. ann.*

l. Per Illyricum. 9.

Ad hanc Bart. & Iac. Rebuff.

l. Quicunque. 10.

De cohortalibus, vide præallegatos *ad l. 14. de curs. pub. & ad princ. huius tit.*

l. Si quis ex grege. 11.

Vide *l. 13. l. 14. infra eod. & l. 13. sup. de offic. rect. prouinc.*

l. Si cohortalis. 12.

Qui maiores dicuntur, vide ex *hac lege, & l. 22. § nec domum. sup. de adm. tutor.* De Apothecarij voce, vide Cuiac. 8. *obser. vlt.*

l. Nullum. 13.

De his qui ad aliam militiam, vel dignitatem adspirant.

l. Quisquis. 14.

Vide *l. 11. & 12. sup. eod.* Vide etiam *c. si motu proprio, extr. de prebend. lib. 6.*

Titul. 59. De apparitoribus præfecti annonæ.

l. Apparitores 1.

Est quidem præfectus annonæ sub dispositione præf. vrbis, & vterque annonæ ciuilis curā agit, sed separatas apparitiones habēt, quas lex confundi & commisceri vetat, *l. 1. C. de cond. in pub. hor.*

l. Præfectus. 2.

Facit *l nemo carcere. sup. de exact. trib.* Cōtra, Bald. *in l. 1. sup. de her. vend. & in l. cum possessor, de censib.*

Tit. 60. De diuersis officiis & apparitoribus iudicum & probatoriis eorum.

Multiplices officiorum differentias, tradit hic Luc. de Penna.

l. Si quando. 1.

Honor alicui debetur propter merita propria, & non aliena Ouid 13. *Metarmop.* Cic. *contra Sallust.*

l. Nullus. 2.

Facit *l. prohibitum, inf. de iure fisci*, Bal. *in l. 2. sup. de lib. & eor. lib. & in l. 2. sup. de manum. vindict. & in c. at si clerici, col. 4. extr. de iudic. & melius in c. officij, in fi. de elect. & in cap. post translationem, in vlt. not. rerum.*

l. Nullus. 3.

Cotta in voce stractores, Briss. *lib. 1. sel. c. 12.*

l. Qui vel. 4.

Vide Aug in hanc.

l. Quicunque. 5.

Contemptus quando punientibus sit, tradit hic Luc. de Penna.

l. In his officiis. 6.

Infamis tabellio esse non potest. vide ad l. *vniuersos, sup. de decur.* Luc. de Penna.

l. Ad splendidioris. 7.

Grammat. *decis. 23. à num 9.*

l. Viros. 8.

Citatur hæc constitutio *in Nou. 109.* Vide Gothof. *ad tit. rubr. de Quæstor. & magistris off.*

l. Probatorias. 9.

Vide l. *vlt. sup. de murilegulis*, Edictum Iustiniani 8. & 13. vnde dictæ probatoriæ, vide l. 7. *C. Th. de priuilegiis eor. qui in sac. pal. milit. l. 6. sup. eod. l. 10. infra eod. l. 5. sup. de offic. Mag. off.* Vide ad alia Goth. *notas.*

l. Hac sanctione. 10.

Vide Nou. 26. & Cuiac hic.

Tit. 61. De executoribus, & exactoribus.

l. Ne per. 1.

Vide l. 7. § *iudices de exactorib.*

l. Quicunque. 2.

Synops. Basil. 7. *tit. 4. ex lib. 56. tit. 17. c. 53.*

l. Siue ex. 3.

Vide Gothof. notas in hanc.

l. Nullam. 4.

Vide *l. 10 C. Th. eod.* Clarigationes seu Represaliæ prohibitæ, vt *l. vlt. supra de agro deserto, & Nou. 52 c. 1. No. 118. c. 4. l. vn. sup. vt nulli ex vicaneis.* Alius pro alio teneri non debet, ob id solùm quod sit eiusdē ciuitatis vel vici, l. 1. *sup. vt nullus ex vican. l. 4. sup. de iure fisci.*

l. Contra nostra. 5.

Cũ hac cõcordat *l. defensionu, sup. de iure fisci.*

l. Sancimus. 6.

An leges bonorum publicationem tantum imponente sint correctæ, Luc. de Penna.

l. Quilibet. 7.

Nou. 118. c. 10. l. exigendi, sup. de procurat. Accurs. *in l. non solùm, §. 1. D. de procuratorib.* Vide Cuiac. 12. *obs.* 22.

Tit. 62. De lucris aduocatorum, & concussionibus officiorum seu aduocatorũ.

l. Si quis. 1.

Turneb. *l b. 29. aduers. c.* 10 Coniunge *cum hac l. leg. 3. sup. de exact. & l. 3. sup. de aduoc. fisci.*

l. Præter. 2.

Vide Cuiac. hic. De interpretatione vocis scholastici pro aduocati, quo nomine primũ nuncupati Rhetores, vt Corn. Tacit. scribit, *lib. de oratorib.*

l. Quotiens. 3.

Vide Cuiac. hìc.

l. Curialibus. 4.

Vide in hanc Ang. & Iac. Rebuff.

Tit. 63. De primipilo.

Primipilus est decurio primæ cohortis, de primipilo Corrasius *l b. 9. M scell. c. 4.* Claudius Coteræus *de iure militum, cap. 22.* Alc. hic Veget. Theod. Hermopolit. *lib. 9. tit. 9.* Cuiac. *l. 3. sup. de cohor. princ.*

l. Commoda 1.

Vide *l. pater, ff. de a imend legat.*

l. Obtentu. 2.

Vide *l. 1. sup. de condit. ex leg.* Nota ex hac lege quod fideiussor coram suo iudice conueniri debet non coram iudice principalis debitoris, vide Bald. *in addit. ad Specul. in tit. de competent. iud. vers. laicus*, & ibi Specul. quod limitabis in persona priuilegiata, *vt in scholaris*, vt not. Bald. in Auth. *habita, col. 6. sup. ne filius pro pat.*

l. Vtilitas. 3.

Vide Gloss. *hic & Ang.* & Cy. *l. 1. sup. de cad. toll.* Bart. *l. 1. D. sol. matr. 4. oppos.*

l. Cùm ex sola. 4.

Vide Bartol. & Iac. Rebuff.

Titul. 64. Publicæ lętitię vel Consulum nuntiatores, vel insinuatores constitutionum, & aliarũ sacrarum vel iudicialium literarum ex descriptione, vel ab inuitis ne quod accipiant incommodum.

Ant. Contius *lib. 1. ... cap. 14.*

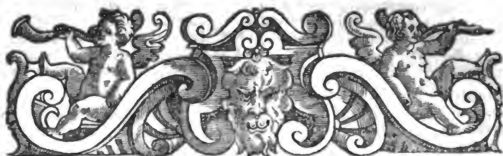
l. Quicquid. 1.

In hanc scripsit Iosephus Moinardus Vercillensis, & And. Alciat.

l. Constitutio. 2.

Hæc lex est epitome 2. *partis, 26. const. Græc. sup. de Episcop. aud.* Vide *Nou. 118. c. 16.*

Finis librorum* XII. *Codicis.

INDEX ANTIQVAE ET NOVÆ P. B. INTERPRETATIONIS TAM NOVELLARVM Iustiniani quàm Leonis & quorundam Imperatorum.

PRÆFATIO.

Nouellarum Constitutionum nomen præ se fert volumen hoc, nempe quæ post Codicem repetitæ prælectionis sunt editæ, & ratio hæc fuit, quoniam maluit Iustinianus in aliud separatè volumen transferre quàm toties faciem Codicis aliis atque aliis quotidiè adiectis immutare, ut ipse testatur in l. vnic. Cod. de emend. Cod. *verùm quoniam præcipua harum Constitutionum pars reperitur in Codice, in quo satis supérque di×i, ideò ne bis eadem repetantur summatim explicaturus sum.*

Authenticæ seu Nouellæ Constitutiones.

IN has Nouellas scripsit Iacobus de Beluiso, Iacobus Cuiac. And. de Malatinis, Angelus de Vbaldis, Bartolus de Saxoferrato, Bartholomæus Bologninus, Iulianus Antecessor Constantinopolitanus, has Nouellas Iustiniani de Græco in Latinum transtulit.

Liber Constitutionum Nouellarum Iustiniani.

Hæ Iustiniani Constitutiones quo sermone editæ fuêre, vide Cuiac. 8. *obs. cap. vlt.* Molinæum *q.1. de vsur. nu. 67.* Quare autem Nouellæ ita appellentur declarat D. Goth. hîc. Cur etiam Authent. Alciat. *2. parerg. cap. 46.* Harmen *lib. 1. tit. 1. §. 9.*

Collationes.

Hic liber in nouem collationes distinctus fuit.

¶ Continet hæc collatio 1. sex Titulos, de quibus ordine dicemus.

TIT. I. De hæredibus & Falcidia, & si hæres legata soluere noluerit.

Ad intellectum totius huius Tituli vide Ioannem Patricium. *const. 1.* Extat autem in reginæ bibliotheca nouus & breuis in has Nouellas Titulorum index, quem Latinum vide apud Cuiac. *tom. 4. f. l. 332. & seq.* Hæc Nouella ad quos pertineat optimè declarat hîc D. Gothof.

Occupatis nobis.

Pro faciliori totius huius principij intellectu & præcipue vbi de Vandalis loquitur, lege Antonini historiam. *de Iustiniano Imperatore in 2. volumine.*

Tzani.

Qui populi hi fuerint declarat hic D. Go. Sed horum meminit Procopius & Agathias *lib.5.* Apollon. *lib.1.*

In deuoto.

Elegans fuit quibusdam temporibus deuoti & indeuoti significatio, qua de re, vide l. 8 *Cod. de vectig. l. in fraudem & l. mediterranea Cod. de annon.*

§. Primum itaque. 2.

Nota hic testatorum alios lege cogi, certam hereditatis portionem quibusda relinquere, alios vero non. Quod autē legitima adscendentium & descendentium, siue etiā collateralium secūdum naturam debeatur, vide l.7. *Cod. de bonis dam.*

Cap. His igitur. 1.

Collige ex initio huius cap. voluntatem defuncti esse implendam: vt notat. l.27. *in pr. ff. de condict. & demonst.* quod tamen distinguendum est. cōditioni enim prohibitæ heres impunè non paret.

Iudicis admonitus.

An vnica tantum sufficiat monitio terminique assignatio. Vide Ioan. de Imol. *in ca. si heres,* & scribētes *in cap. nos quidem, extr. de testam.* adde Gomes. *tom.3 cap.1. de delictis, numer.24.*

¶ An filius institutus à patre, detrahere possit duas quartas, Falcidiam videlicet, & debitam iure naturę, vide hic Bart.

§. Et hæc quidem. 2.

An & quæ pœna sit extranei heredis contumacis, declarat hic textus.

Cap. Hinc nobis. 2.

Loquitur cap. hoc de lege Falcidia, hinc scripta est Authentica. *sed cum testator. C. ad leg. Falcid.*

¶ An & quis sit modus citandi declarat hîc Bartol.

§. Fiat igitur. 1.

Quænam personæ cogantur ad inuentarium faciendum, vide Rebuff. *tom.1. tract. de senttēt. prouis. art.3. Gloss.3.* An & quę sit forma inuentarij, notat hîc Bart. Plura de huius forma vide apud Firmanum *in suo aureo repertorio. vers. inuentarium heres facere tenetur vers.2. & in vers. heres inuentarium.*

§. Si verò non fecerit. 2.

An quartæ deductio prohiberi possit à testatore vide apud Hotoman. *consilio primo. Repe. 4 fol 163. num.201.*

¶ Ad Gloss. in verb. *misse,* v. Soc. *in Reg. 429.*

¶ An filius non faciens inuentarium priuetur quarta debita iure naturæ, an Trebellianica, vide hîc Bart.

¶ Ad Glossam in verbo *substantiā* vide Iason. & Doctores *in Auth. præterea super Gloss. in verbo l. cuples,* & Ias. *ibi Codice unde vir & uxor,* & ibi Boet.

Cap. Nō autem dabimus. 3.

An agnoscens voluntatem defuncti possit postea pœnitere quo ad id quod agnouit, vide hic Bart.

Cap. Illud quoque. 4.

Notandus est hic locus propter verbum Relinquo, quod nempe trahatur ad institutionem, qua de re vide quæ notat Guill. de Cug *in l.1. num.4. Cod. de sacros. eccles.* Bald. *in l. captatorias. Cod. de testam. milit.*

§. Pupillis autem. 1.

Facit ad hunc §. Glossa *in cap. auditis super verbo minores, ante med. vers. sed an quibus casibus ex. de restitut. in integ.*

¶ An tempus datum ad conficiendum inuentariū currat minori declara vt per Bartol. *hic.*

§. Quia verò duplex. 2.

Quid sit huius §. sensus optimè explicat Cuiac. hic.

§. Quamobrem. 3.

De hac voce *Metropolis* vide quæ notat hîc D. Gothof.

Tit. 2. De non eligendo secundo nubentes mulieres, & alienatione & lucro antenuptialis donationis, & de successionibus earum filiis suis. Nou. 2.

Quis huius Rubricæ sēsus sit, optimè declarat hîc Gothof.

Et antè nos.

Declaratur hoc loco Intentio principalis Iustiniani, & qua ratione motus ad hāc constitutionem componendam: simile proœmiū habēt Nouellæ Theodosij & Marciani,

§. Gregoria. 1.

Proponitur hic Thema, quęstio prima.

Quoniam omnibus.

Concordat *cap.1. cum Gloss. vnica, ext. de secund. nupt.*

§. Quia

§.Quia vero.1.

Ad intellectum huius loci vide Nouell. 22. *cap.23.& l.5.Cod.de secun.nupt.*

cap.3.Cum igitur.

Ex hoc loco desumpta est Authent.*ex testamento Cod.de secund.nupt.*

§.Antenuptiali.1.

An &quando priuilegium dicatur mutari, persona mutata,vide hic Bart.

cap.Aliud verò.4.

Mulier secundo nubens amittit proprietatem donationis propter nuptias, qua de re vide *Auth.sed si aurum,Cod.de secund.nuptiis.*

cap.illud quoque dudū.5.

Hinc sumpta est *Auth.Sed qua nihil,Cod.de pact.conuent.*

Dos promissa & non soluta,quando repeti possit soluto matrimonio,vide hic Bart.Ad textum hic & glossam magnam.adde Guid. Pap.*decis.430.sup.*Afflict.*decis.333.si dos,* Sylua Nup.*lib. 2.num.75.*Boer.*decis.22. an bona,* Phan.*in tract. de luc.dot.sub rub. in verbo restituenda num.23.*

Titul.3. Vt determinatus sit numerus clericorū sanct. maior.eccle.& cæterarum Ecclesiarum Constantino politarum, Nou.3.

Ad intellectum huius Rubricæ, vide *cap. quoniam,extr.de vita & hon.clerico.& ca.constitutus cum glos.extr. de rescript.*vide Iulianum patricium.*Const.5.*Qui autem dicantur clerici, vide *l 2.C. de episcop.& cler.*

Dudum.

Redditus appellatione an & quid veniat remissiuè,nota autem hic quod vltra substātiam expensæ non sunt faciendæ.

cap.Sancimus.1.

De præbendarum diuisionibus hoc loco tractatur,vide *cap.minor.169.extr de praebend.* An ecclesia bonis cedere possit Roman.*sing. 561.*Socin.*reg cedens.*

§.Quapropter.1.

Notandus est hic numerus præsbyterorū, diaconorum,subdiaconorum, lectorum, ostriariorū,cantorum,maioris ecclesiæ Constantinopolitanæ,qua de re est l.4. *Co.de sacros.eccles.*vide *cap.vlt.Neosafanensis Synodus.*

cap.Illud quoque.2.

Ad intellectum huius Nouellæ coniuge Nou.5,*inf.cap.7.*

Ad textū hic & glossam magnā,adde Guid. Papæ *decis.430.*suprà Affl.*decis.333.Si dos* Sil. nupt.*lib.2.nu.75.*Boer.*decis.22.an bona* Phan. *in tract. de lucr.dot. sub rub.in verb.restituenda, num.23.*Constituitur autem hac Nouella ne clerici in aliam migrent,sicut etiam de monachis alibi.

§.in aliis.1.

De Schemate,vide hic Glossam.

cap.Sicut autem.4.

An & quibus bona ecclesiæ distribuenda sint,D.Gothofr.hic.

Titul.4. De fideiussoribus & mandatoribus , sponsoribus & solutionibus , Nouell.7.

De fideiussoribus vide quæ notaui *in tit. l.46 florum.* vide Iulianum Patriciū,*cōstit.3.* An &quando fideiussor conueniri possit ante reū principalem,optimè Placentinus hic.

¶An possit quis priuilegio huius constitutionis renuntiare,vide *l.si quis in conscribēdo, Cod.de pact.*

¶Si creditor habet pignus à debitore , an possit fideiussorem cōuenire.*l.inter eos,§.creditor,D.h.t.*

Legem.

An fideiussor conueniri possit nulla facta excussione principalis. An & quæ actio cedi debeat,vide hic Bart.

cap.Si quis igitur.1.

De hoc cap.desumpta est *Auth.præsente,C. de fideiussor.*

cap.sed neque.2.

Cuiac.8.*obs.19.*Fab.Acoramb.*ad l.naturaliter,§.nihil commune, D. de acq.poss. nu.144.*vbi Ant.Rub.*num.238* Coras.*nu.76.*Io.de Vicomercat.*ad l.edita,Cod.de eden.num.145.& seq.* & ibi Corn.*n.28.*Franc Viu.*li.1.comm.opin.in verbo actio hypothecaria,*Zoann.*ad l.3.C.de eden.num 55.*

cap.quod autem.3.

An creditor inuitus cogatur accipere rem insolutū hoc est aliud pro alio,vide hic Bar. vide etiam quæ notat D.Gothofr.*in l.3.D.de reb.cred.* An & quādo iuratoriæ cautioni stetur,vide Paul.de Cast.*in l.fideiussor,§.1.D.qui satisd.cogant.& in l.si constante,§.ff. solut.matrimonio.*

§.Et absolute.1.

Creditor quis dicatur vide *leg.10.D.de verb. significat.*

Titul. 5. De Monachis Nou.

Vide *Nouel.123.*

Conuersationis.

Continetur hîc laus vitæ monachalis,qua rúmue scripturarum peritus esse debeat declarat hoc loco,adde Nou.*6.cap.4.*

Illud igitur.cap.1.

Dicitur hic monasterium non esse ædificandum ignorante episcopo, qua de re est *Nou.*131.*c.*7.

Hinc autem.cap 2.

Ex hoc §.desumpta est *Auth.verum.Cod.de episcop.& cler.*

§.Et dum.1.

Plin.*lib 7.cap 59.*

Vicesimum & centesimum ætatis annum.

Quousque vita hominum excurrere possit,ex placitis quibusdam philisophorũ,vide Plin supra dicto loco.

Cogitandum.cap.3.

Constituit hoc c.Imperator, vt monachi communiter dormiant & habitent,& ad huius loci intellectum,vide Cuiac.hic.

Si quis autem.cap.4.

Continetur hîc pœna monachi, desertoris.

l.Illud quoque cap.5.

Ad huius loci faciliorem intellectum,vide Auth.*ingressi.Cod.de sacrosf.eccle.*&Auth. *nunc autem,Cod.de epis.& cler.*

¶An filiusfamilias qui ingreditur monasterium exeat patriam potestatem, vide hic Bartol.

l.Si verò.cap.6.

Quod monachi ex vno monasterio in aliud migrare non possint,declarat Cuia.hic

l.Si verò relinquens.cap.7.

Idem dicit in superiori cap.

Si quis autem.cap.8.

Monachis nõ licet vxorem ducere noc etiam concubinam.

Ordinationem.cap.9.

Agitur hîc de electione & creatione Abbatis,vnde notabilis hîc quod ait Bar.homines honorandos esse secundum virtutes.

§.Quæcunque.1.

Legibus familiare est,pœnas cœlestes religiosis personis proponere.

Tit. 6. Quomodo oporteat episcopos,& reliquos.clericos ad ordinationẽ adduci,& de expensis ecclesiarum.Nou.6.

Aliter inscribitur hæc Nouella à Cuiac. nempe *de episc.& cler.*

Maxima quidem.

Maxima dona Dei sunt sacerdotium & imperium.An&quale sit munus sacerdotum declarat hic textus.

Sancimus.cap.1.

Quid inquirendum sit prius in electione episcopi,vide hic textum,qua de re est *Nou.* 123.*c.*1.

§.Et neque.1.

Ad intellectum huius loci,vide *l.53.Cod.de episc.& cler.*

§.Neque enim.2.

Pro *enim* quidam legunt *etiam*,vt in manuscripto,quæ lectio verior est,est enim distinctum caput a superiore.

§.Et neque.3.

Quis episcopus ordinari debeat, declara vt hic.

§.Neque filios.4.

An imperiũ procedat ex electione, an ex successione. An & vnde processerint donationes & regna,declarat hîc Bart.

§.Sed neque.5.

Loquitur hîc §.de simonia, quæ committitur,lingua,manu & obsequio.

§.Sed neque.6.

Is qui in episcopum ordinatur eruditus esse debet,concordat,*cap.tanta, & cap.* 1.*extr. de summa.*

§.Prius autem.7.

Episcopus fieri non potest qui vxorem habet,qua de re facit,*c.2.in epist.2.ad Thimoth.*

§.Sed etiam sic.8.

Legendæ sunt episcopo antiquæ ordinationes &canones ecclesiasticæ,denique quid in electione episcopi necessarium sit,declaratur hoc loco.

§.Et hanc non.9.

Hic §.pertinet *ad cap.6.de Simonia.*

§.Si quis autem.10.

Concordat ferè *can.illud dist.*23.& consilio Chalcedonensi 4.

Et il-

Et illud. cap. 2.

Hoc ad similitudinem quodam modo ciuilis magistratus est introductũ, cui nec vnam quidem noctem licebat abnoctare, l. *illud, D. de off. praf.*

Non autem. cap. 3.

Ad intellectum huius loci, vide Nou. 123. *cap. 9.* & quæ ibi diximus, notatur etiam hîc episcoporum gradus, quos vide.

Hæc autem. cap. 4.

Hæc est secũda pars huius Authenticæ in qua agitur de Clericis, qualiter & qui scilicet sint eligendi.

¶*Principium & Fundamentum*, Concordat *c. causam matrimonij, in Glos. vlt. in prin. extra de probat.* & habetur Ecclesiastici, *cap. 26.* vbi dicitur omnis ponderatio nõ est digna continentis animæ.

I. Neque autem. cap. 5.

Coniunge cum hoc cap. Nouel. 123. *c.* 12.

Quanta igitur. cap. 6.

De diaconissis loquitur Cuiac. *in Nouel. 3. pag. 46.*

Semel autem. cap. 7.

Agitur hîc de clericis in aliã vitæ formã transeuntibus.

Sed neque. cap. 8.

Quæstio hîc est de expensis ecclesiarum, & de multitudine clericorum non facienda.

§. Quæ igitur. 11.

Vide l. *6. in fine, C. de summa trinitate.*

Collatio. 2.

Tit. 1. De non alienandis aut permutandis rebus ecclesiasticis immobilibus, aut in specialem hypothecam dandis creditoribus, sed sufficere generales hypothecas. Nou. 7.

Vide Iul. Patricium *consti. 7.* De forma obseruanda in alienandis rebus ecclesiasticis vide Proem. *const. cum Gloss. 5. num. 5.*

Vnam intentionom.

De alienatione bonorum ecclesiæ, vide *l. iubemus. C. de sacr. eccles.*

¶An redditus annui computentur inter immobilia, *vide hic* Bart.

¶An inuita ecclesia quis petere possit rẽ malè alienatam, vide hîc Bart.

§. Lex itaque. 1.

De iure coloniarum, vide l. 24. §. 1. *Cod. de sacrosan. eccles.* & quę ibi notauit Gothof. Alciat. 1. *praterm.*

Nos igitur. cap. 1.

Facit ad hunc §. Gloss. *in capit. auditis, super verbo minoris, post princip. ex. de restit. in integ. l. vlt. Cod. de sacrosf. eccles.*

¶An & quando bona mobilia ecclesiæ alienari possint, vide hîc Bart.

Vt autem. cap. 2.

An exceptio confirmet regulam in non exceptis vide Felyn. *in cap. quoniam frequẽter, C. vt lite non contest.* an exceptio firmare aut ampliare regulam possit. Bartol. hîc.

§. Si nimis. 1.

Hic sumpta est Authent. *sed & permutare C. de sacros. eccles.*

¶An priuatus immẽsam donationem ecclesiæ sine insinuatione facere possit, vide hîc Bar. Clar. 4. *sentent. §. donatio. q. 17.* Tiraq. *tract. de priuileg. piæ causæ, priuil.* 124.

Emphyteusim. cap. 3.

Emphyteusim ecclesiastica non transit ad extraneos Bald. Paul. de Castro & Alexand. *ad l. etiam, solut. matrim. in materia* vide Dec. *ad cap. in præsentia. & in consil.* 171. Gozad. *cons.* 39 Afflict. *decis.* 100. Paris. *cons.* 84. & 85. *lib.* 4. Forcatul. *in Neryom iur. dial. 19. nu 6.* Gozad. *cons. 71. num. 3.* Rip. *in tract. de peste. sub tit. de præseruat. remed. contra pestem. num. 155. & ad l. 1. ff. de priuil. credit.*

§. Quia verò. 1.

Rei ecclesiæ quæ conceditur in emphyteusim quæ & qualis debeat esse pẽsio, vide hîc Bart. verũ pro faciliori huius loci sensu, vide Authent. *perpetua C. de sacrosf. eccles.*

§. Scire autem. 2.

An propter canonẽ non solutum emphyteuta cadat ab emphyteusi ipso iure, vel per sententiam, ánve ipse morã purgare possit Bart. hîc.

¶An quis factum suum à se possit retractari, & in eo pœnitere inuito aduersario vide Dyn. *in c. quod semel placuit, extr. de reg. iur. in. 6.* Concord. 12. *q. 1. & in cap. solita, ex. de maior. & obedien.*

¶An quis dicatur *paracius*, Vide Alciac. 1. *praterm.* in hac ipsa dictione, in cuius quidẽ verbi etymologia multũ aberrauit hîc Accursius vt colligere est ex supra dicto loco Alciati.

V.

§.Neque illud.3.

An emphyteuticarius pacisci cum episcopo possit, vide quæ notat hîc Doct. Gothof.

Si quis autem.cap.4.

Res ecclesiæ quot & quibus casibus alienari permittantur, vide hîc Bart.

Quia vero.cap.5.

Colligunt hîc doctores in delictis cõsensum esse aliquem ex quo nascatur naturalis obligatio, vide Gloss. *in l.1.§. bestias.in verb. honorari.ff.de postul.*

§.Si quis autem.1.

Continetur hîc pœna priuati ex causa permutationis rem ecclesiasticam accipientis.

§.si autem permutatio.2.

Imperatori licet rem immobilem cum ecclesia permutare.

cap.si autem creditor.6.

An & quomodo ecclesia locupletari possit cum aliena iactura, vide hîc Bart.

§.Si enim omnino.1.

An vestes ecclesiæ specialiter, aut generaliter pignori dari aut obligari possint, pluribus disputat hîc D.Gothof.

cap.si verò.& 7.

Quibus pœnis subiiciantur hi qui perpetuam emphyteusim contraxerint, perlege hunc textum.

§.Hæc igitur.1.

Nota hic pœnam tabellionis conficientis instrumentum veritũ in rebus ecclesiasticis qua de re est.*l 14 §.3.Cod.de sacrosf.eccle.*

cap.iisdem pœnis.8.

Collige ex hoc §.vasa sacra non esse alienanda, & qui alienat, incidere in pœnam de qua superiori cap.dixi.

cap.Quia verò.9.

Falsum non videtur quod veritatis primodio adiuuaturr

§.Oportet.1.

Nota ex hoc loco publica priuatis esse anteponenda.

cap.si tamen.10.

Loquitur cap.hoc de administratore qui rem ecclesiæ alienauit.

Et sacrilegij.

Sacrilegij tenetur qui rescriptum in perniciem ecclesiæ impetrat.

cap.Quia verò 11.

Monasteria vel loca venerabilia in quibus sacra ministeria solitum est adhiberi, vẽdi, permutari, donari vel aliter alienari non possunt, quod si contra factum fuerit pro infecto haberi debet. adde hîc etiã Angelũ.

cap.sicut autem.12.

Hic §.ponitur, *C.de sacrosf.eccle.l. vlt.& 10. q.2.§.sicut autem.*

§.Hæc omnino.

Certis casibus potest quis accusare sine metu calumniæ.

Tit.2. Vt iudices sine quoquo suffragio fiant. Nouella.8.

Quid sit suffragium, vide hîc D. Gothof. est Tit. Cod. *de suffragio.* vide hîc Cõtiũ hoc autem suffragiorũ genus sustulit Iustinianus hac Nou.

Omnes nobis.

Imperator noctes insomnes degere debet, vt subditi sub omni quiete consistant. Seneca 1.*de beneficiis 9.in fine.*

§.Cogitatio.1.

Auaritia malorũ mater præsertim in iudicio vt Luc.12.*vers.15.*

Puris vti manibus.

Nota hîc manus puras esse oportere iudicibus *cap.auaritia.ex.de præbẽd. & dignitat. cap.nam concupiscentiam.ex.de constit.*

cap.Hęc omnia.1.

De magistratibus sine suffragij datione creandis, vide Platon.*libro 12.de legibus.*

¶Adde Bald. *ad c.statutũ.el.1.de hered.in 6.* Paul Castr.*cõs.86* & ad textũ & Glos.in verbo *reuerren.* quòd consilium ab vxore sumẽdum sit Chass. *in Ca al g. glor.mun.2.par.12. cõsid.* plura de suffragiis, vide hîc apud.Cuia.

cap.illud tamen.2.

Quot olim fuerint vicarij in oriẽte Africæ diœceseos, vide hic textum & Gothof.

¶*Capitum.* Quid sit Capitum, vide Tit.*C. de annon.& Capit.* Cicero ad Atticum.*lib.5. epist.116.vlt.* vide Marcellinũ *lib.22. historia.*

cap.Hoc autem.3.

Loquitur hîc de vicario Ponticæ sublato, qua de re Bald.hîc. Nota autem hîc quod nõ licet deffensori ciuitas vicarium copulare.

cap.Nulli quoque.4.

Nulli iudicum vicarios mittere licet: quo loco notabilis derogari Titulo *de officio eius qui vicem alicuius iudic.obtinet.*

Cap.Hoc.

cap. Hoc autem. 5.

De comite Orientis & consulari siue præside Syriæ, vide l. 1. *C. de off. com. orient.* Sed de minuto iure comitis orientis vide Cuiac. 8. *obs.* 21. vide Nou. 17. 128. 134. vicarij munus erat exsequi sententias præsidum.

cap. Volumus. 6.

An præses iurisdictionem habeat in militibus. An milites dicantur priuatæ personæ necne, vide hic Bart.

¶ *Vr uare cingulo* quid hoc sit, vide *l. 2. Co. vt dignitatum ordo. &c.*

cap. sic igitur. 7.

Quod iuramentum sit à præsidibus præstandum, declaratur hoc, & an aliter quàm per Deum iurari possit, gloss. hic. Quod etiã sit magistratus officium, vide Cicer. *epist.* 1. & Cassiodor. *lib.* 11. *va. cap.* 8. Corn. Tacit. *li.* 4. Nota autem substantiam iuramenti præstandi à magistratum inituris.

cap. Eos autem. 8.

Quod & quale sit iudicis munus constat ex hoc loco. est enim præsidere instar patris erga filios, qua de re est *lex.* 4. *C. de deffens. ciuit.* Apulei. 4. *florid.*

§. si quis autem. 1.

Iudex administrando iudicium furari repertus, aut aurum pro administratione dans, tribus hic insertis pœnis punitur, vide l. 31. *Cod. de episco.*

cap. necessitatem 9.

Hinc sumpta est *Authentica. Si verò Cod. vt omnes iudices.*

¶ An acta per testes probari possint vide *cap. quoniam contra falsam extr. de probat. &* l. *prætor. §. Marcellus. ff. de iudiciis.* Quo temporis spatio tutores se possint excusare, vide glossam hic.

cap. illud videlicet. 10.

Facere quis debet id quod euitare non potest.

§. non sinimus. 1.

Nota hic iudices prouincialibus parentum loco esse debere.

§. Oportet. 2.

Iudices si puras manus habuerint fulgent gloriæ: è contra si furta commiserint, puniũtur. Facit *cap. cum instantia, in princip. extra, de censib.*

cap. itaque Deo. 11.

Imperator hoc loco hanc constitutionem Deo consecrat.

cap. Quod autem. 12.

An & quam iurisdictionem habeant iudices aduersus priuilegiatos & de quibus priuilegiatis hoc intelligatur, declarat hic Bar.

§. Quia enim. 1.

Nota hic iudicem à quocunque auxilium petere posse quod Gallico sermone exprimimus *main forte*. ita vt, *vn iuge peut demander au premier venu main forte.*

cap. interdicimus. 13.

Inhibitores violentiarum qui hic dicantur, vide hic D. Goth.

cap. iusiurandum. 14.

Leges non trahuntur ad præterita.

Traditæ nobis.

Episcopi munus quod sit, declarat hic D. Gothofred.

cap. Si verò. 1.

Loquitur hic §. de deffensoribus ciuitatum qua de re non est huius loci dicere.

Quantam.

Circa hanc constitutionem, vide textum *& gl. ff. in cap. sicut episcopum. 1. q. 2.* patet autem hic quanta fuerit Iustiniani Imperatoris potentia, qui tot, támq nobiles prouincias sub imperio suo gubernauerit.

§. A proconsule 2.

De proconsulibus Asiæ, vide historiam fori Romani.

§. A vicario. 5.

Longus murus erat diuidens Persas ab Imperio Romano.

§. A iudice Palestinæ.

De Palestina meminit Cuiac. *in Nou.* 103.

Titul. 3. Iusiurandum quod præstatur ab his qui administrationes accipiunt.

Nouell. 8.

Iuro ego.

Isidor. *lib* 9 *cap.* 10. Lucicius 3 *placit.* 7. *nu.* 1. Dec. *in l. sæm. D. de reg. iur.* Oldendorp. *in Topicis, in loco ab authoritate & praiudiciis, num.* 5. potestates nostri temporis iurare debent observare statuta, & deinde non habẽt potestatem statuendi contra, vide Dec. *ad Rub. Cod. qui admitti, 3. lect. num.* 20. vbi limitat nõ habere locum quãdo noua causa superuenerit, quia in iuramento intelligitur rebus sic stãtibus, *l. quod secus, de condict. ob caus. l. si. qui satisd. cogant.* limitat etiam non habere locum quando iudex facit ingressum in die feriata, & in illa eadem die iurat seruare statuta quia dato, quod postea non obseruet non indicit

in periurium, Ferr.*caut.3.*limitat etiam non habere locum in impossibilibus, quia nō tenentur facere, Socin.*ad L. centurio, num.20.ff. de vulgar.*

Tit.4. Vt ecclesia Romana centum annorum gaudeat præscriptione, Nou.9.

Cuiac.*lib.5.obs.cap.5.& cap.31,& 34.de temporibus.*

§. Habeat itaque.

Vide Balbum *in tract. præscrip. 1.par. princ. q.5.num.7.cum seq.* Alciat.*ad Rub.extr.de præsc.* Ann.*de cano.ad* Rub.*de vsucap.num.28.& seq.* Socin.Iun.*cons.145.nu.90 lib.1.* Parif.*ad d.Ru. extr.de præscript. num.8.* Aricl.Pinel.*ad Auth. nisi tricennale, Cod.de bon.mater.numer.* 40 *fol.* 627.

Vt legum.

Suidas hanc legem per fraudem latam fuisse ait, fuit autem Latina lingua conscripta, ideóque in omnibus editionibus Græcis deest.

Tit.5. De referendariis palatij. Nou.10.

Vide Iulian. *const.*16. Procop.*de bello Persico,* Arno.*lib.4.cap.41.*

Cum aliis omnibus.

Referendarij destinati erant, ad maioris ecclesiæ negotia Principi referenda.

§. Sed apparuerunt.

Vide *cap.venerabilis,extr.de dolo & contumacia,& in Clement.dispendiosam eod.Tit.*

Tit.6. De priuilegiis archiepiscopi, Iustinianæ primæ & sede, P.P. Illyrico, in Pānoniam secundam, id est Iustinianam primam transferenda. Nouel.11.

Vide Gregorium 4.*epistol.59.*

l. Multis & variis.

Cassiodor.3. *variar.* vide allegatos hic à Ry. Gothof.in fine huius Nouellæ.

Tit. 7. De nefariis & incestis nuptiis. Nou.12.

Harmen.6.*Tit.4,* Iulian.*const.32,* Clarus 9. *sent.9.*

l. Pro incestis.

Ante Iustinianum nuptias contrahentes incestuosas impuniti, è contrario eorum filij successione priuati.

cap. Sancimus.1.

Aristot.*lib.8.de historia animalium,* l.6.*Cod. hoc titulo,* Aristot.*lib.5 Ethicor.*

cap. Si verò contigerit.2.

Nota nouum modum soluendæ patriæ potestatis, *L.2.ff.de receptator.*

cap. Et hoc quidem. 3.

Nuptiæ incestæ statim dissoluendæ, *vt l. 4.in fine, supra eod.*

cap. Dubitatum. 4.

Hinc sumpta est *Auth. quod ius, Cod. de natural.liberis.*

Tit. 8. De prætoribus populi Nou.13.

Cuiac.*lib.8.obs.c.vlt.* Harmen. *lib.6.Tit.de dignitat.§.3.*

clarissimorum.

Magistratibus idoneæ appellationes recipiendæ.

cap. Nos igitur.1.

Cicero ad Atticum, Gell. *lib.13. c.14.* Plin. *in panegyrico,* Liui.*lib.7.in princ.*

cap. Quia igitur.2.

Nota hic quod vita semel amissa restitui non potest.

cap. Primum quidem.3.

Quis huius loci sensus sit, vide hic D.Got.

cap. Didicimus.4.

Delatores sunt exploratores, qui magistratibus indicāt fures, hinc delatoria curiositas.

cap. Assistent.5.

Matricarij, Hi erant qui dolabris incendia extinguebant, Vitru.*lib.4.c.2.* qui apud Gallos appellantur, *Charpentiers & Chappuis.*

cap. Sed si transmittatur.5.

Iudices strenui, non sunt ab officio remouendi.

Collatio.3.

Tit.1. De Lenonibus. Nou.14.

Lenones infames esse constat *l.4.§.2.ff.de his qui notantur infamia.*

Et anti-

Et antiquis legibus.
Varro *lib.5.Virgil.4.Æneid.* vide Pap.*22.arrest.9.arrest.14.*

Tit. 2. De defensoribus ciuitatum. Nou.15.
Iunge hic Tit. *Cod. de deffensor.ciuit.*

nisi volociter.
Arist.*lib.1.politicor.cap.5.*

cap interim illud.1.
Tiraq.1.*iure primogenitura* 19. Cai.1.*Inst.tit.* 2.Fel.*in cap.cum dilectu,extr.de rescript.*

cap.nulla existente.2.
Deffensor vicarium sibi constituere non potest.

cap.Et agi apud.3.
An deffensores iurisdictionem habeant cōtentio est, negat etenim Cuiac.probant alij.

cap.Sed neque.4.
Loquitur hoc loco de plus petitione actoris,vt optimé Iulianus notat.

cap.Et à defensoribus.5.
Appellatur à defensoribus ad præsides.

cap. Quia verò.6.
Deffensor à quibuseligatur , vide hic D. Gothof.

Tit. 3. De mensura ordinandorum clericorum.Nou.16.
Vide Nou.3.*cap.1.*& Nou.6.*cap.8.*

Legem nuper.
Quod hic de Constantinopolitana ecclesia dicitur, idem in reliquis aliis statuendum est.

cap.Sancimus enim.1.
Expensæ illegitimæ administratori non reputantur.

Tit. 4. De mandatis Principum. Nou.17.
Ex libris antiquis.
Horum mandatorum mentio fit in l.6.*in fine,ff.de off.proconsul.*

cap.Oportet igitur.1.
An & quæ sint obiecta iuris publici & priuati,vide hic textum.
*Fachineus *controuersiarum iuris lib.1.c.35.*

cap. Deinde conueniens.2.
Cuiac.*lib.8.obseruationum,capite nono.*

cap.Sit tibi quoque.3.
Harmen.*lib.1.tit.6.§.35. & lib.5.Tit.8.§.107.*

cap. Deinde competens.4.
Facit hic *l.26.§.3.Cod.de episcop.audient.*

cap. non permittas.5.
Alciat.*lib.3.præsumpt.cap.33.*

cap.Sed neque.6.
Cuiacius *capite decimo de præscriptionibus.*

cap.Neque autem.7.
De Asylis , vide Petr. Gregor.*33.sintag.21. & 22.*

cap.coges autem.8.
Diodor. *lib.3.cap.3.*& Harmen.*lib.6.Tit.14.* Lampridius *in vita seueri.*

cap.illud tamen.9.
Angariæ,De angariis,vide *Nou.128.& 134.*

cap.Neque occasione.11.
Verat hic hæreticorum quæsitores , Nou. 103. *cap.2.*

cap Oportet autem.12.
Vide Cuiacium *libro sexto obseruationum,capite vigesimo tertio.*

cap. patrocinia quoque.13.
Huc refer Titulum Codicis, *De his qui potentiorum nomine.*

cap.Sed etiam.14.
Cuiacius *libro octauo obseruationum,cap.38.*

cap.Titulos autem.15.
Vide Nouellam Tiberij , *de diuinis domibus,cap.1.*

cap.Mox autem.16.
Metropolis dicitur prouinciæ caput. vt l. 7 *ff.de off.procons.*

cap. Hæc enim.17.
Arma domi tenere nemo priuatus audet, quoniam hoc solis militibus concessum est.

Tit. 5. De triente & semisse &c. Nou.18.
De inscriptione huius Tituli,vide hic D.G.

Iam quidem.
Grassus, *lib.senten.§.legitima,q.42.*Mynsing. *5.obser.cap.40.*

cap. Hæc nos.1.
De legitima liberorum,vide Vurmiserum *in pract.29.obs.9.*Grassum *libro sententiarum,in*

§. testamentis, q. 15. num. 7. & q. 40.

cap. Excipiatur. 2.

Facit hîc Nou. 38. & Nou. 115 *cap. 3.*

cap. Prohibemus. 3.

Cicero *in oration. pro Cecinna*, Grassus *lib. o §t. §. legitima, quæst. 36. n. 23.* Cuia. hîc, *fol. 366.*

cap. Neque illo. 4.

Hinc sumpta est Authentica *Quæ tertia, C. de collation.*

cap. Consideremus. 5.

Erubescimus sine lege loqui.

cap. illud quoque. 6.

Nota hîc quod olim collatio non fiebat ex testamento.

cap. Et quod. 7.

Ex non solemni diuisionis instrumento agi non potest ad diuisionem.

cap. studium. 8.

Turpe est scripturam denegare.

cap. si verò lis. 9.

Loquitur hic textus, de tutore, vel curatore inficiatore.

cap. Illud quoque. 10.

Hinc sumpta est *Auth. possessor, Codic. qui potiores.*

cap. Quod autem. 14. & vlt.

Hunc § declara vt in Glossa in verbo *filios legitimos*, in principio. Hinc sumpta est *Auth. sed noua, C. de naturalib. lib.* Cuiac. *ad* Nou. 14.

Tit. 6. De filiis ante dotalia instrumenta natis. Nou. 19.

An & quando & quo anno lata fuerit hæc Nouella, vide D. Goth hîc.

Peruenit ad nos.

Liberis ante dotalia instrumenta nascendis beneficium à principe datum, ad eos qui iam nati sunt ante dotalia instrumenta ex æquo & bono porrigitur.

cap. Quia verò. 1.

An & quæ sit vis sententiæ & transactionis, vide hic D. Goth.

Tit. 7. De administrantibus officia in sacris appellationibus. Nou. 20.

Aliter concepta est hæc Rubrica à Cuiacio. Quæ autem dicantur sacra iudicia appellationum, declarat hic D. Goth.

iam quidem.

Vide hîc Cuiac.

cap. Complacuit. 1.

Ait cap. hoc, vt sola cohors PP. ministret in eius appellationibus.

cap. sed etiam. 2.

De appellationibus primæ Cappadociæ, vide *Nou. 8. ca 15 §. 36.* Cuiac. *lib. 8. obs. cap. 42.*

cap. Hoc ipsum. 3.

Vide *Nouell. 31. cap. 1. §. 3.*

cap. Quoniam verò. 4.

De appellationibus à prætore Lycaoniæ Iulianus hîc.

cap. Quia verò. 5.

Vide Iulian. *d. constit. 25.*

cap. sed hoc in hac. 6.

Pro intellectu huius loci, vide hîc D. Got.

cap. in quibus. 9.

De Libellensibus, vide *l. vlt. C. ubi Senator, l. 32. Cod. de appellat.*

Tit. 8. De Armeniis. Nou. 21.

An & quare multitudinis numero vsus sit Iustinianus, declarat hîc D. Goth.

Armeniorum.

Ab Armeniis fœminæ olim exclusę successionibus ab intestato, parentũ, liberorũ, fratrum, cognatorum.

cap. sancimus. 1.

Subditi à magistratibus victoribus leges accipiunt.

cap Hęc igitur omnia. 2. & vlt.

Vide Scrimgerum hîc.

Collatio quarta.

Tit. 1. De nuptiis. Nou. 22.

Aliter concepta est hæc Rubrica, nempe de solutione secundarum nuptiarum, & de secundis nuptiis.

Plurimæ quidem.

Facit Paul. ad Heb. *cap. 15. vers. 14. & l. 220. in fine, D. de verborum signif. l. penult. C. o. de incest. nupt.* Nou. 18. *l. donationis, D. de donationib.* Concordat *c. ab excommunicato cum gloss. 1. extra de rescript. & in cap. graue gerimus, cum gloss. super verbo parte, eod. Tit.* Felin. *in c. 2. de off. & pot. iud. deleg. in fine.*

cap. Duo igitur. 1.

Hinc sumpta est *Auth. ad eos. Cod. de secund. nupt.* An volũtas testatoris seruetur pro lege vide Iasi.

vide Iaf. *in l. nemo potest, num.* 2. D. *de leg.* 1. *& in l. filiusfamilias*, §. *diui, num.* 12. *ff. eod.* Guid. Pap. q. 515. Iul. Clar. *lib.* 3. *sent.* §. *testamentum*, q. 61. vide *l.* 1. *in fine principij, Cod. de sacrosanctis ecclesiis.*

cap. Secundum verò. 2.

An vt nuptiæ solo consensu contrahuntur, ita vero ac nudo consensu distrahantur, vide hîc Cuiacium. Iunge *cap. tuas nos iuncta glossa secunda, circa principium, ext. de testament.* Fel. *in cap.* 1. *vers. no.* 7.

cap. nuptias itaque. 3.

Socin. *cons.* 28. *incip. circa primum quæsitum, in principio, cum verbo seq. vsque ad finem, in prima parte.*

cap. Distrahuntur. 4.

Tertullian. *lib. de monogamia*, vide Nouell. 147. *cap.* 1.

cap. Secundum occasionem. 5.

Vide Tertullian. *supra dicto loco.* An mors ciuilis naturali æquiparetur, vide Bart. *in l. Deo nobis, in prin. C. de episc. & cler.*

cap. Per occasionem. 6.

Ex hoc loco desumpta est *Auth. Sed hodie C. de repud.* Facit ad hunc §. *c. proposuisti, cum gloss.* 1. *extr. de probat. & c. laudabilem, de frigid. & malef.* An matrimonium captiuitate dirimatur, vide hic Cuiacium.

cap. Sed etiam 7.

Leo vetat vllo modo contrahi nuptias, nisi planè certum nuncium mortis mariti mulier acceperit, *Nou.* 53 vide quæ notaui *ad cap. in præsentia, extra de sponsalibus.*

cap. Quod autem. 8.

Vide *Nouell. Leon.* 33 An ob militiam derimatur matrimonium, vide hîc Cuiac. Hinc autem sumpta est Auth. *Sed hodie, C. de donat. int. vir. & vxor.* Gypsus quid sit, vide hîc D. Goth. Præterea notabis hunc §. tollere seruitutê pœnę, & ita corrigere §. *pœnæ, Inst. qui bus mod. ius pat. pot. soluit.* Plin. *lib.* 5. *c. vlt.* An damnatus ad mortem efficiatur seruus pœnæ, vide hîc Bart. Voluntas testatoris seruatur pro lege, intellige nisi contrarietur iuris dispositioni, *l. nemo potest, vbi Iason. nu.* 2 *ff. de leg.* 1. idem Iason. ad *l. filiusfam.* §. *diui, num.* 12. D. *eod. tit. in* 2. *lect.* Guid. Pap. *q.* 515. per Iul. Clar. *lib.* 3. *sent.* §. *testamentum*, q. 61.

cap. si verò decretum. 9.

An decretum dicatur sententia diffinitiua, & an seruitus morte æquiparetur, vide hîc Bart. Gloss. *in l.* 1. *in verbo impetrato, C. ad leg. visel.*

cap, si verò ab initio. 10.

Matrimonium an derimatur damnatione in metallũ, vide hîc Cuiac. & hac de re, vide *Auth. ad hoc, C. de Latin. liber.* iunge hic *c.* 2. *extra de coniug. ser.* Seruus à domino derelictus an libertatê accipiat, declarat hîc Bart.

cap. nam si tradiderit. 11.

Ancilla an sit quæ dolosè à domino clara pro libera elocata est, vide hîc D. Goth. An inter seruos sit connubium, dos, & donatio propter nuptias, notat hîc Cuiac. *pag.* 157.

cap. Et multò potius. 12.

Ancilla non est quæ à domino exposita est.

cap. Deportatio. 13.

An deportatio matrimonium soluat, declarat hîc Bart. deportatis autem comparãtur damnati ad triremes, vt hinc colligere possis non dissolui matrimonium ob pœnam triennij. adde hic Cuiac. *pag.* 156.

cap. nouimus. 14.

An desertionis causa nuptiæ sint permissæ, notat hîc D. Goth. vide *can. Constantinus* 96. *distinct.* An & ex quibus causis matrimonium dissoluatur, vide hîc Bart.

cap. Cæteræ verò. 15.

Notantur hic causæ repudiorum & diuortiorum, Clar. *lib. sent.* §. *sacrilegium*, Bellouis. *in praxi. lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 46. Harm. *lib.* 4. *tit.* 7. §. 3. Pallad. 2. *epig.*

cap. si verò etiam. 16.

Cuiac. *lib.* 6. *obseru. cap.* 32. vbi de luctu mulierum & festinatis nuptiis tractat, Quint. 5. I*nst. cap.* 10. Valer. *lib.* 2. *c.* 2. *de vsu vini*, Plin. *lib.* 14. *cap* 13. Tertullian. *cap.* 6. *apolog.* Gell. *libro* 10. *cap.* 23. Plin. *supra dicto loco*, adde Halicarnas. *lib.* 2.

cap. Adscriptitio. 17.

An iure nubat adscriptitia libero homini, vide hic Cuiac. Hinc autem sumpta est pars *Auth. ad hoc, C. de Lat. lib. toll.*

cap. Sed à nobis. 18.

An maritus diuertere ab vxore possit ob nõ acceptam vxoris dotem vide hîc D. Gothof. Oldendorp. *in Top. in loco à contrariis.*

cap. Est quoque. 19.

Ex hoc loco desumpta est *Authen. econtra Cod. de repud.* An hodie fideiussor pro dote data constitui possit, vide hîc Bart. Harmen. *lib.* 4. *tit.* 34. §. 24.

cap. Deinceps. 20.

De morte, vide Sebastianum Medicem *in tract. mors omnia soluit, art.* 1. *&* 2. *vbi* 114. *casus enumerat huius sententia*, vide Auth. *nunc autem. C. de secund. nupt.*

§.soluto igitur.1.

Facit hîc *Auth.hæres,Cod.de secund.nupt.*

§.si vero filios.4.

Optimè hunc §.explicat D.Goth.hîc vide *cap.rursus.circa fin.ex qui clerici.*

cap.si quis enim.21.

Loquitur cap.hoc de ingratis liberis.

§.si verò filiorum.1.

Vide hîc Cuiacium.

cap.si quis verò.22.

An quot, & quæ pœnæ appositæ sint mulieri intra annum luctus nubenti, vide hîc D.Gothofred.

§.sed neque longius.1.

Iunge hîc *l.1.C.de secund.nupt.*

cap.si vero expectet.23.

Hinc sumpta est *Authent. nisi,C.de bon. mater.*

cap. sed quod sancitum.24.

An alienatio in fraudem legum facta subsistat,vide hîc D.Goth.adde *cap.ad aures,ext. de præsc.*

cap.Venient autem.25.

Vide *Auth. Lucrum, Cod.de secund.nupt.* & quæ ibi dixi Barb.*tract. de præscript.par.vltim. num.29.*

cap. Quoniam autem.26.

Vide Cuiacium in hunc locum satis obscurum *fol.28*o & Iulian hîc *c.149.*

§.Et super ip.1.

An & quis censeatur ingratus erga parentes,notat hîc D.Gothof.

cap.Optimè vero.27.

Vide hîc Cuiac.

cap.Quia verò hactenus.28.

Pro intellectu huius loci vide Bart.hîc.

cap.nec illud.29.

Hinc sumpta est *Auth. ad eos, C.de secundis nuptiis.* An dos &;donatio propter, nuptias debeat reseruari filiis,notat hîc Bart.

§.Reliqua vero.1.

Lucra primarum nuptiarum primi liberi, secundarum secundi capiunt,iure præcipuo.

cap.Quia verò.30.

An quot, & quibus modis matrimonium soluatur,notat hîc Glossa.

cap.De augmentis.31.

An dos augere, vel minui constante primo matrimonio possit, vide hîc D.Gothof. An probatio contra præsumptionem de iure admittatur,declarat hîc Bart.

cap.si verò solum.32.

Facit hic *Auth. Hoc locum,C.de secund.nup.* Abrogatur autem hîc *lex prima. Cod.si mu. 2.nups.*

cap.si autem in dotem.33.

Vide *c. 18. de regul.iur.in 6.can.de his 28.distinct.c.si diligenti.ext.de foro compet.*

cap.Quoniam omnino.34.

An pater contrahendo secundas nuptias, amittat vsumfructum bonorum aduentitiorum,vide hîc D.Goth.

cap.Mater tamen.35.

Iunge hîc *Auth.quòd mater,C.de reuocan. donat.*Cuiac.hîc *fol. 381. c.propter eius, & cap. vlt.cum gloss.1.in fine,ext.de donation.*

cap.non tamen.36.

An mulier nobilitetur per virum suum, tradit hîc Bart.

cap.Iucundum quoque.37.

Libertam renuntiantem matrimonio patroni alteri, inuito patrono non possumus impunè nubere.

cap. Eiusdem quoque.38.

Vitricus an possit esse tutor priuigni,vide Bald. *in l.si pater tuus, Cod. de contrar.iud.tut.* Apud quem liberi educari debeant vide Liuium *libr.39.*

cap.Dotes autem.39.

Loquitur hîc Imperator de dotis repræsentatione,quæ donationis species est.

cap.si autem tutelam.40.

Hunc locum optimè explicat hîc Cuiac.

cap.Placet quoque.41.

Vide *D.Goth.hîc.*

cap.sed etsi quis.42.

Vide *Auth.multò magis, C.de episc.& cler.*

cap.Quæ verò.43.

Concordat hîc *Auth.cui relictum, Cod.de indict.vid.* Robert.1.*animad.2.& 3.*Mercator. 1.*notar.2.& 3.*Cuiac.*lib.14.obs.c.14* Hotom.2. *obs.cap.3.*Plutarchus *in Numa.* Ouid.1.*fastor.* Halicar.*lib.5.*Liu.*lib.2.*

cap.Vnde sancimus.44.

Robertus 1 *animaduers. 2.* Mercator.1.*notar.2.*An legatum cum fructibus restituatur, vide Glossam pleniorem *in Auth. cui relictum,in verb.cum fructib.C.de indict.vid.*

cap. Et quia parum.45.

Hinc sumpta est *Auth.Sed si autem,Cod.de secund.nupt.* Quemadmodum mater secundas nuptias contrahens succedat liberis ex testamento,vide Iulian.*cap.166.*

cap.

cap. Hinc nos alia. 46.

Mater ad secunda vota transiens, an & qualiter succedat filiis, vide hîc Bartol.
*Fachineus *controuersiarum iuris lib.3.c.60.*

§. Si igitur. 1.

Huius §. quis sit sensus declarat hîc Got. quem vide.

§. Si autem intestatus. 2.

An & quomodo hic locus interpretari debeat. vide Iulian. *cap.167.*

§. ingratitudinem. 3.

De ingratitudine, vide Abbat. *in cap. fin. de donat. in princ.* & post. Host. Ioan. And. & alios.

cap. Et quoniam. 47.

An mater succedat filio, vide hic Bart.

§. illud autem firmum. 1.

Mater quibus in rebus vsumfructum filiorum habeat, notat hîc Glossa, iunge hîc Auth. *& cum Cod. ad* S.C. *Tertull.*

§. Et quoniam. 2.

Abrogatur hîc *l.7.C* *l. ad* S.C. *Tertull.*

cap. illud tamen. 48.

Vide hîc Cuiacium.

Tit. 2. De appellationibus & intra quæ tempora appellari debeat. Nou. 23.

Huic Nouellæ respondet constitutio. 24. apud Iulianum.

Anteriorum.

An appellationes ab interlocutoria sint permissæ, vide Salyc. *in l. ante sententia Cod. quor. app. non recip.* & Bald. *in l.2. Cod. episcop. aud.* Guid Pap. *decis.75.* Phil. Franc. *in cap. cum cessante de appell.* Fely. *in* Rub. *de re iud.*

cap. Et sancimus. 1.

Iunge hîc *Auth. hodie Cod. de appellat.* Socin. *reg.24.* Duen. *reg.45.* An appellari possit à die feriata, vide Lud. Pon. *in l.1. de in ius voca.* Bald. *in Rubr.* C. *eod. tit.* Imol. *in cap. præterea, de dilat.*

cap. Ad hæc sancimus. 2.

Oldendorp. *in tract. sentent. cap. si omisso* Iulian. *cap.93.*

cap. Illud etiam. 3.

Vide Cuiacium hîc.

§. Similique modo. 1.

De prouocationibus in Asiana vel Pontica regione porrectis Iulianus *capite* 98. *&* 99.

cap. illo videlicet. 4. & vlt.

An & quis propriè tribunal habeat, Bart. hic.

De appellationibus ad quênam remittantur si res ob quam appellatio instituitur non supra auri libras decem valeat.

Hæc est epitome superioris constitutionis. An & quod auri libræ efficiant aureos, declarat hîc D. Goth. Hæc autem constitutio quibusdam in exemplaribus deest.

Non principalis.

An à præfectis prætorio supplicare liceat, vide *l. vn. Cod. de sent. præf. præt.*

cap. Si dum principi. 1.

Vide hîc D. Goth.

Titul. 3. De præside Pisidiæ. Nou. 24.

De hac Nouella, vide hîc Cuiacium.

Nunquam sane.

Vide Liuium, *lib.1.* Ammian. *lib.14.* Florum *initio*, vbi de ætatibus populi Romani, vnde autem dicantur prætores, vide Isid. *lib.9.c.3. & 9. etymol. cap.4.*

cap. Hæc nos. 1.

Vide Iulianum, *cap.66.* Boet. *3. de consol.*

cap. Oportet. 2.

Iunge hic *l.3.6.13.D. de offic. præsid.*

cap. Porro non tantum. 3.

Facit hîc *Nou.17. cap.8.*

cap. Quæcunque. 4.

Iulianus *const.17. cap.67.*

cap. Quoniam verò. 5.

An & quomodo paruas causas Iulianus interpretetur notat hîc D. Goth.

cap. Vt autem. 6.

Concordat hîc *Nou.8.*

Tit. 4. De prętore Lycaonię Nou. 25.

Vide Iuliani *const.18.*

Cum ad prima.

Prætor Lycaoniæ olim erat prætor.

cap. Quoniam igitur. 1.

Vide Ammianum *lib.14.*

cap. Mittemus. 2.

Prætores prouinciarum olim ex numero procerum erant electi.

§. Quibus autem. 1.

Vide Nouellam proximè antecedentem.

§. Odio quoque. 2.

Raptus virginis videtur grauius scelus homicidio.

cap. Sed neque. 3.

Adde hic Nou. 24. *cap. 2. in fine.*

cap. Oportet præterea. 4.

Facit hic *l. 13. D. de off. præs.*

§. Deinde neque. 1.

Vide *l. 7. §. 1 ff. de officio præsidis:*

§. Neque item. 2.

Iunge hic Nou. 17 *cap. 4.*

cap. Scire igitur. 5.

Vide hic D. Goth.

§. Et publicorum. 1.

Quæ & quot sint proconsulis insignia, D. Goth. hic.

§. Sed neque. 2.

Facit hic *Nou. 17. cap. 48.*

§. Vnde & ipse. 3.

Nota hic prætorem Lycaoniæ ciuilem fuisse factum magistratum.

cap. Secundum legem. 6.

Delegare qui olim potuerint, declarat hæc Nouella.

Titul. 5. De prętore Thraciæ. Nou. 26.

Alias vocatur præses, vide Iulian. *const. 19.*

Illud in confesso.

Vnde dicantur vicarij, vide hic D. Goth.

cap. Recte igitur. 1.

Magistratuum dissectiones nominatim reprehendit Iustinianus. Nou. 25. *in princ.*

§. Si verò horum.

Nota hic vanam esse sine viribus iram.

cap. Ideoque. 2.

De mandatis principum, vide Nou. 17.

§. Cæterum. 1.

Ad responsus quid sit, notat D. Goth. *in Nouel. 24.*

cap. Curæ autem. 3.

Pro intellectu huius loci, consule *l. 6. §. 3. D. de off. procons.*

§. Oportet. 1.

Facit *l. 19. §. 2. D. de off. præsid.*

cap. Curabit quoque. 4.

Iunge hic Nou. 25. *cap. 1.*

§. Quod si nobis. 1.

Rector Thraciæ honore Senatorio fuit insignitus.

§. Ac si veteres. 2.

Vide Titulum de officio proconsulis & præsidis.

cap. Hæc etiam in. 5.

Optimè hic D. Goth.

Tit. 6. De comite Isauriæ. Nou. 27.

Præsidem Isauriæ vocat *Nou. 20. cap. 4.*

Quibusdam.

De Isauria, vide Ammian. *li. 14.* & de Isauriæ criminibus.

cap. Idemque hoc. 1.

Vide hic D. Cuiacium.

Tit. 7. De moderatione Helenoponti. Nou. 28.

Præses itidem appellatur, *in Nou. 8. c. 15.*

Quod pulchrè.

De ponto peleponiaco, vide *l. vlt. Cod. de off mag. ciuil.*

cap. Sed ad ista. 1.

Cui tribuatur inuentio crucis domini, vide Ruff. 1. *cap. 7. & 8.*

cap. Omnes autem. 2.

Harmostes quis, Pausan. Beotic. & Appianus.

cap. Vnde qui. 3.

Vide Nou. 24. *cap. 4. & 25. cap. 1. in fine.*

cap. Insuper. 4.

Facit hic Iulian. *const. 105.*

§. Propterea certè. 1.

Magistratus quomodo sit honoratior, vide D. Goth. hic.

§. Harum nos. 2.

Turpia lucra an bonus princeps admittere debeat, vide Sueton. *in Caligula* 40. Lampridium, *in Alex. Seuero*, Sueton. *in Domitiano* 23. Plin. *lib. 12.* Harmen. *lib. 1. Tit. 4. §. 47.* Cuiac. *lib. 10. obs. cap. 7.*

cap. Oportet igitur. 5.

Iunge hic *l. 6. §. 3. D. de off. procons.*

§. Caue-

§.Cauebit verò.1.

Vide *l.1.C.vt nemini liceat sine iud.*

cap.Consimiliter.6.

Adde hic *Nou* 8.*cap.13.*

cap.Hæc nos.7.

Facit hic *Nou*.8.quam vide.

cap.Porrò damus.8.

De prouocationibus moderatori Helenoponti porrigendi, vide superius.

Tit.8.De prætore Paphlagoniç.Nou.29.

Iulian.*const.25.& const.28.*

Paphlagonum.

De Paphlagonia, Plin.*lib.6.cap.2* Liui.*libro 1.decad.1 in princ.*Strabo *lib.5.*

cap.Hanc sanè.1.

Prusia quæ vrbs Strabo *libro* 12.

cap.Enimuerò.2.

Vide *Nou*.28 *cap.6.*

cap.Atque hæc.4.

Prætor Paphlagoniæ erat spectabilis.

cap.Ad hæc diligenter.5.

Adde hic *Nou*.8.*cap* 13.

Titul.9. De proconsule Cappadociç.Nou.30.

Aliter inscribitur hæc Nouella, de officio præsidis Cappadociæ.

Quam amplum.

De regibus Cappadociæ, vide Diodor.31. Strab.12. ibi enim refert quàm latè Cappadoces imperarint.

cap.Hanc sanè. 1.

De Tamiaca & Tamiacis prædiis est Titulus, *Cod.de prædiis Tamiacis*, vbi dixi.

§.Ac cum aliis.

Facit hic *l.6.C.de oper.public.*

cap.Curatorum.2.

De Tractoribus, vide Cuiacium ad *l.3.C.de cano.largit.*

cap.Porro neque.3.

Vide hic D.Goth.

cap.Quoniam verò.4.

Nota hic gradatim honores defferri.

cap.Ipsi verò.5.

Consule Cuiac.hic.

cap.His igitur.6.

Iulian.hic,*numero* 85.§.2.

cap.Sanè Tamiacæ.7.

Vide Iulian.hic,*num.*86.

§.Sed & ipsam.

Seditiones compescendæ sunt, à præsidibus prouinciarum.

§.sicubi.2.

Præsides iusta de causa apparitores suos officio possunt priuare.

§.sed & cursum.3.

Vide hic D.Goth.

cap.Curam autem.8.

Facit hic *l.7.§.1.D.de officio proconsulis.*

§.Titulos.1.

Adde hic Tit.*de his qui potentior.nomine.*

cap.Iuridicundo.9.

Vita rusticorum patrocinio præsidum indiget.

§.Quç ipsum.1.

De laudibus iustitiæ, vide Nou.69.

cap.Porrò autem.11.

Declarat textus hic an proconsules sint spectabiles.

cap.Adulteria verò.12.

Iunge hic *l.vlt.*D.*de off.præsid.*

§.si subiicietur.1.

Facit edictum Iustiniani 13.*cap.18.in fin.*

§.Et subditis.2.

In multis edictorum constitutionibus Iustinianus Affricanum se appellat.

Titulus 10. De prçscriptione quatuor prçsidum Armeniç.

Nou.31.

Loquitur Nouella hæc de quatuor prçsidibus Armeniæ.

Perperam.

Plin.*lib.6.cap.8.& 9.*

cap.Vnde quatuor.1.

Ammianus *lib.*22.

§.Secundum.1.

Tractatur hic de secunda Armenia.

§.Ad hæc tertiam.2.

Melitena metropolis est tertiç Armeniç.

§.Constituimus.3.

De diuisione Armeniç, vide Cuiac.*libro* 15. *obs.cap.29.*

cap.Illud sanè.3.

Vide Nou.24.25.26.& 27.

Titul. 11. Ne quis mutuum dans agricolæ, terram eius teneat. Item quã magnas vſuras creditores ab agricolis debeant percipere. Nou. 32.

Pertinet hæc conſtitutio ad agricolas Thraciæ.

Rem duram.

Quod genus mortis ſit famæ poſſit, vide Ammian. *lib.* 17. Suetonium *in Tyberio, cap.* 55. de eius ſupplicio, adde Petrum Gregorium 31. *Syntag.* 23.

cap. Sancimus igitur. 1.

Cuiac. *obſ. lib.* 3. *cap.* 35. Molin. *q.* 1. *de vſur. nu.* 66. 67. 68. Contius 2. *lect.* 2. Cuiac. *libro* 3. *obſer. cap.* 31.

Titul. 12. De his qui mutuum dant agricolis. Nou. 33.

Intellige hic de agricolis Illyricanis.

Tit. 13. Ne quis quod agricolæ mutuam pecuniam dedit, illius terram detineat, & quem vſurarum modum creditores accipere debẽt ab agricolis. Nou. 34.

Hæc conſtitutio exemplum eſt *Nouell.* 32. *ſupra eod.*

Tit. 14. De adiutoribus quæſtoris. Nou. 35.

Nota hic Quæſtorem hodie appellari cancellarium.

Viginti ſex.

Facit hic *l. vlt. C. de prox. ſacror. ſcrin.*

Titul. 15. De ſucceſſoribus eorum qui in Africa degunt. Nou. 36.

Omne infinitum.

Vide hic D. Goth. & pragmaticam ſanctionem Iuſtiniani, *cap.* 5. & 2.

Titul. 16. De Eccleſiis conſtitutis in Africa. Nou. 37.

Vide *Nou. Leonis* 35.

Venerabilem.

Conſtat hic non ſeruari ius aſyli homicidis & ſimilibus perſonis.

Tit. 17. De decurionibus, & filiis eorum. Nou. 38.

Vide titulum C. *de decurionib* vbi dixi.

Qui rempublicam.

In vrbibus regiis Senatores ſunt.

§. Hæc nos ſæpe.

Decuriones poterãt olim donare ſua prædia ſine decreto non tamen vendere.

§ igitur olim. 2.

Decurio donare nõ poteſt immobilia, niſi propter nuptias aut dotis cauſa.

§. Et non vſque. 3.

Nota hic quæ dignitates liberent à curia.

cap. Si igitur. 1.

Coniunge hic *Nou.* 18.

cap. Quod ſi ille. 2.

Abrogatur hic *l* 29. *C. de decurion.*

cap. Quod ſi legitimorum. 3.

Ingrati liberi exhæredari poſſunt.

cap. Quod ſi omnes. 4.

Optimè hic D. Goth.

cap. Quod ſi maſculi. 5.

Loquitur hic de liberis decurionũ vtriuſque ſexus.

cap. Sed & illud. 6.

Abrogatur *l.* 12. *C. de muriteg.*

Tit. 18. De reſtitutionibus, & ea quę parit vndecimo menſe poſt mortem viri. Nou. 39.

De quarum rerum reſtitutione hic agatur, vide hic D. Goth.

Decurſio & varietas.

Donatio propter nuptias dicitur eſſe cauſa fauorabilis.

cap. Quamobrem. 1.

Hinc ſumpta eſt *Auth. res quæ, Cod. de commun. de legat.*

cap.

cap.Secundum.2.

An præsumatur de præsenti ad præteritũ vide Alciatum 2.*præsumpt.*16. Gell.*lib.*3.*c* 16. Plin.*lib.*7.*cap.*5. Cuiac.apud Paul.4.*sent. tit.*5. §.5.& *cap.*19.*de præsc.*

Titul.19. Vt ecclesia sancta resurrectionis alienare possit ædificia secundum ipsam sita ciuitatem. Nou.40.

Vide Iulianum *const.*11.

Iam quidem.

De resurrectione, vide Alberic. Rosatensem in verbo ecclesiæ sanctæ resurrectionis.

§.Nouimus.1.

Vide *l.*20. §.1.C.*de agric.& censit.*

cap.Hæc nos.1.

Adde No.1.120.*cap.*9.

§.in sequens.

Permissa est ecclesiæ Hierosolymitanę domorum venditio cum decreto.

Titul. 20. De quæstoribus, id est prefectis insularum. Nou.41.

Hæc constitutio sumpta est ex Iuliani constitutione 38.

Hæc constitutio.

Procopius 1.*de bello Persico.*

Titul.21. De depositione Anthimi,& Seueri,& Petri,& Zoaræ,& reliquorum. Nou.42.

Euagr.*lib.*4.*cap.*11.& 35.

Rem non.

Anthimius Constantinop. episcopus deponitur hic.

cap.Propter hęc.1.

Suidas *in Origine.*

cap.Sed nec.2.

Petrus episcopus Apameæ deponitur.

cap.Quoniam verò.3.

Zoaras deponitur.

§.interdicimus.1.

De Nestorij doctrina passim in titulo, C. *de summa trinitate.*

Titul.22. De officinis siue tabernis Constantinopolitanæ vrbis, & vt mille tantũ & centum officinę sacrosanctæ maioris Ecclesię excusentur, omnes reliquę ad quemcunque dominum pertineant, consueta obeãt munia. No.43.

Iunge *Nou.*59.& *Leon.*12.

Quoniam potentiæ.

Nota hic quod ad vsus ecclesiasticæ officinæ inseruiant.

cap.Et sancimus.1.

Facit *Nou.*59.*cap.*1.

§.Cæteræ verò.1.

Ad has quatuordecim regiones potest non incommodè referri, *l.*1.§.3. D.*de offic.præfect. vrb.*

§.Si quis vero.2.

Notandus est hic modus optimus vectigalium distribuendorum.

Tit.23. De Tabellionibus, & vt protocolla dimittant in chartis. Nou.44.

Protocollum quid optimè D.Goth.hic.

Litem paulo.

Congruit hic *l.*17.C.*de fide instrum.*

cap.Nos autem.1.

Dicuntur Græcis literarum legendarum nec scribendarum ignari, *qui ne sçauent ny lire, ny escrire.*

§.Vt ergo.1.

Nota hic pœnam tabellionis committentis in hanc legem.

cap.Illud quoque.2.

Vide Hieronymum aduersus Rufinum.

Tit.24. Vt non liberentur curiali fortuna Iudęi, nec Samaritani aut hęretici, occasione eorum religionis, sed curialibus quidem fun-

ctionibus subiaceat, priuilegiis verò curialiũ nõ fruãtur, posse verò eos contra orthodoxos, quod subiaceant curiali fortunæ testimonium perhibere vt qui & pro orthodoxa politia rectè testimonium perhibeat. NOU. 45.

Nota hic hæreticos odio habendos.

Verbum quidem.

Facit *l.* 1. *Cod. de hæreticis, & l* 4. *C. de Iudæis.*

Collatio. 5.

Titul. 1. De ecclesiasticarum rerum immobiliũ alienatione & solutione. NO. 46.

Iulian. *const.* 7.

Et circa.

Huius loci sensus declaratur hic à D. Got.

cap. Sancimus. 1.

Bona ecclesiastica vendi vtiliter non possunt sine decreto iudicis. *vt Nou.* 120. hodie autem non requiritur decretum.

cap. Si vero priuatus. 2.

Priuatus creditor potest Titulo pro soluto immobiles ecclesiæ possessiones accipere.

cap. His autem. 3.

Hæc constitutio lata fuit anno 536. & 537.

Titul. 2. Vt præponatur nomen Imperatoris documentis, & vt Latinis literis apertiùs tempora inscribantur. Nou. 47.

Hinc colligunt quidam nomen Christi necessario præponendum esse instrumentis.

illud omnino.

Vide Scalig. 2. *Auson.* 22. *in fin.* Liuium *lib.* 1. Plutarch. *in Romulo & in Numa.*

cap. Vnde sancimus. 1.

De indictione, vide Cuiacium *in tit. Co. de indictionibus.*

§. Si qua vero. 1.

Ammian. *lib* 14.

cap. illud quoque.

Iustinianus iubet numerorum & temporum notationes esse.

Titul. 3. Ne iureiurando à moriente præstito propter mensuram suæ substantiæ. Nou. 48.

Vide *l.* 6. *C. de testamentis* & dicta à D Got.

Semper hanc.

Absurdum est credere iniurato, & iurato non credi.

cap. Sancimus. 1.

Hinc sumpta est *Auth. quod obtinet, Cod. de probationibus.*

§. Sed hæc. 1.

Descriptio siue taxatio bonorum facta à defuncto, non nocet creditoribus, quamuis hæredibus noceat. In fine autem notabis neminé propria cõfessione aut subnotatione alium sibi obligare. *vt l.* 6. *&* 7. *Cod. de probat.* præterea in hæredibus est quædam necessitas vt approbare sequi debeant quæ testator dixerit, scripserit, suscripserit, vel quocũque modo declarauerit, hæredis etenim testatoris vocem reprobantis ea pœna est, vt hæreditatem amittat.

Tit. 4. Ne his qui ingrediuntur ad appellationem, & quando per scripturã manus propriæ fiat collatio literarum, & de iureiurando delationis, & vt coniungatur iureiurando calumniæ. Nou. 49.

Loquitur constitutio hæc de priuatis scripturis.

Volubile.

Facit *l. vlt.* §. 4. *Co de tempor. appellat. l. vlt. D. ad Trebell.*

§. Hæc nos. 1.

Cœpta appellationis causa intra annum finienda est.

§. Sed plurimi. 2.

Vide hic Cuiacium.

cap.

cap. Quid ergo agere. 1.

De diebus fatalibus Bodinus *3. de repub. c. 6.*

§. illud quoque. 1.

Qui per biennium cessat in causa appellationis, litem deseruisse dicitur.

cap. illud etiam. 2.

Hinc sumpta est *Auth. ad hac, C. de fide instrumentor.*

§. sancimus. 1.

Semel probatum improbari non potest.

§. si verò etiam. 2.

Literarum comparatores qui, D. Goth. hic.

cap. Quia igitur.

Vide Nouellam Leonis 99. & 107. facit autem hic *Auth. hoc sacramentum, & Auth. iniuste, C. de iureiur. propt. calum. l. 8. §. 5. D qui satisd. cog. l. 9. §. 3. D. de edendo l. 15. D. ad exhib. l. 9. C. de reb. cred. l. vlt. Cod. de fideiuss. l. penult. Co. quemad. testam. aper. l. vlt. C. de quast.*

§. Sancimus. 1.

In vno negotio plura iurare nemo cogitur, nota autem hic formulam iurisiurandi de calumnia.

Tit. 5. Constitutio ad bonum quæstorem exercitus ordinat appellationes à quinque prouinciis Caria, & Cypro, & Cycladibus insulis & Mysia, & Scythia, apud quem oportet eas examinari. Nou. 50.

Hac de re, vide *Nou 41.*

scimus antea.

Nota hic hyemi periculosam esse nauigationem.

§. si verò. 1.

Vide hic D. Goth.

§. si autem. 2.

Facit hic Nouella proximè præcedens.

Tit. 6. Scenicas non solum si fideiussores præstent, sed etiam si iusiurandum dent sine periculo discedere. Nou. 51.

Adde hic L. 4. C. *de episcopali audientia.*

Nouimus.

Hinc sumpta est *Auth. quod eis, Cod. de secund. nupt.*

cap. Vnde etiam. 1.

Nota hic pœnam exigentis iusiurandum contra bonos mores.

§. si autem. 1.

Ferrand. 2. *explica. cap.* 40.

Tit. 7. Vt non fiat pignorationes pro aliis personis, & vt sicut principium donationes non egent gestis monumentorum, sic nec à priuatis imperatoribus factę donationes indigeant. Nou 52.

De conceptione huius tituli, vide hic D. Gothofred.

inhonestas.

De pignoratoribus, Cassiod. *libro 4. var.* Guid. Pap. *q. 33.* Pap *3. notar. 3 cap. des lettres de marque, & 5 arrest. 1. cap. du droict de marque.* De represaliis, vide Petrum Gregorium 58. *syntag.* Gaill. *in tract. de pignorationibus, cap. 1. numero 5. 6. 7.*

cap. Propterea. 1.

Iunge hic *Auth. sed omnino, Cod. ne vxor pro marito.*

cap. illud quoque. 2.

An & quæ donatio indigeat insinuatione, vide *l. 34. vers. exceptio, C. de dona.*

Tit. 8. De exhibendis & introducendis reis, & vt hi qui conueniuntur, post vicesimum diem præstentur iudicibus, & de iis qui iuratoriam cautionem exponunt, & ante litis contestationem absentes fiunt, & de hypothecis quæ appellantur ex casu; & quæ personę, & quādo hoc ius ha-

bent, & de indotatis vxoribus, vt habeant quartam partem in substantia viri, & ipse vir in substantia vxoris, quando inops est, cui relinquitur. Nou. 53.

Optimè totam hanc Rubricam explicat D. Goth. hic.

cap. Hoc igitur. 1.

Vide *Auth. quod fieri, C. de dilation.*

cap. Quia verò. 2.

Pertinet huc *l. 58. de iudiciis, cap. nostrum. 56. extr. de appellat.* De euocationibus, vide quædam apud Papenem 1. *arrest. 5. num. 24. 4. arrest. 6. num. 27.* Rebuff. *tom. 1. tract. de euocat.*

cap. illud quoque. 3.

An libellus actionem cōtinere debeat, vide Felin. *in cap. dilecti, extr. de iudic.* Dicit autem Glossa hic in modicis caussis summariè procedendum esse, quę verò dicantur caussæ summariæ, notat Accursius *in l. 3. D. ad exhib. in verbo summatim*, & vide plenè Bartol. *in extrauag. quomodo in læs. maiest. crim. proced. in verbo summariè.*

§. sancimus igitur. 1.

An & quomodo libellus dicatur ineptus, vide Doctores *in l. 1. C. de formul.* Abb. *in cons. 89. vol. 1.*

§. suscepto verò. 2.

Vide hic D. Goth.

cap. Si verò semel. 4.

Hinc sumpta est *Auth. Et qui iurant, Cod. de bon. auth. iud.*

§. igitur ne latente. 1.

Nota hic fugam suspectum reddere eum qui fugit.

cap. Optimum. 5.

An filius vasalli propter delictum patris teneatur, vide Bart. *in l. diuis, D. de iur. pat.* Alexan. *in cons. 24. vol. 1. & cons. 48.*

§. propterea. 1.

Optimè hic Cuiacius, quem vide.

cap. Quoniam verò. 6.

Vide quę notaui in *Auth. præterea, Cod. vnde vir & vxor.*

§. Si verò quosdam. 1.

Mulier res suas mortuo marito retinere potest.

§. Hæc itaque. 2.

Nota hic indotatæ vxoris maritum propter nuptias donare non posse.

Titul. 9. Constitutionem quæ ex adscriptitio & libera natos, liberos esse vult non iis qui ante cōstitutionem nati sunt, sed qui post constitutionem prodesse, vt ne venerabiles domus cōmutationes faciant, ad inuicē immobilium rerum ecclesiasticarum, decreto prius interposito, excepta hac maiori ecclesia. No. 54.

De lectione huius Tituli vide Iulianum.

in quadam.

An adscriptitius sit liber an seruus, declarat hic Bart.

cap ne igitur. 1.

Cuiac. 4 *obs. cap* 28.

cap. Quia igitur. 2.

Commutationes bonorum ecclesiasticorum vt fieri possint, vide textum hunc.

Tit. 10. Vt de cętero commutationes ecclesiasticarū rerum non fictè fiant ad piissimum Imperatorem, & hoc modo ad alias personas transeant res, sed hæc tantummodo fiant ad imperialem domum, & vt liceat perpetuas emphyteuses agi ab oratoriis in oratoria decreto videlicet interposito excepta hac maiore ecclesia, nec tamen in priuatam personam, transeat emphyteusis. Nouella 55.

Vide Iulianum *const. 19.*

Legem

Legem scripsimus.
Id quod non possum per me, nec possum per alium, Ias.aliique doctores, *ad l.si emancipati*, C.*de collat.*

cap.De cætero.1.
Dicta hic abrogata sunt per *Nou.119.c.10.*

cap.Illud quoque.2.
Ecclesiæ ad ecclesiam tacitè fit permutatio.

Tit. 11. Vt ea quæ vocãtur insinuatiua super clericis, in maiores ecclesias quidẽ dẽtur, in aliis autem ecclesiis penitus nõ dentur. Nou.56.

Facit *cap.ecclesias, extr.de censib.*

Tit.12. Vt clerici qui recedũt, aliis pro eis subrogatis, prębeant subrogatis emolumenta, recedentes autẽ remeare volentes nõ suscipi, & vt si quis ędificans ecclesiam, aut aliter in eadẽ seruientibus ministrans emolumenta voluerit aliquos clericos instituere non fortuitè eos, sed probatione sanctissimi patriarchę suscipiat. Nou.57.
De clerico vagabundo, vide Corset. *in sing. suis, in vers. vagabundus.*

cap.Sancimus igitur.1.
Cyprian.1.*epistol.*

cap.Illud quoque.2.
Vide *Nou.123.cap.*18.

Tit.13. Vt in priuatis domibus sacra ministeria non fiant. Nou.58.
Cuiacius *lib.4.obs.cap.*28.

Et priscis.
Adde hic *Nou.43.cap.vlt.*

Tit.14. De debita impensa in exequiis defunctorũ. N.59.
De sumptibus funerum, vide quæ notaui in C.*lib.3.tit.*44. Cuiac.*ad Nou.*43.

Singula.
Consule *l.*18.C.*de sacros.eccl.* pro intellectu huius loci.

cap.Primum itaque.1.
Nota hic œconomos à defensoribus distingui.

cap.Oportet ergo.2.
Cuiacius *lib.de diuers.tempor.cap.*8.

cap.Oportet autem.3.
Ex mora sex mẽsium, œconomis infliguntur vsuræ trientes.

cap.Dare autem.5.
Tremis dicitur tertia pars solidi.

cap.Hæc itaque.6.
Cicero *lib.2.de legib.*

Titul.15. Vt defuncti seu funera eorum non iurientur à creditoribus, & vt consiliarij non suscipiant cognitiones absque iudicibus. Nou.60.
Iulianus sic legit. De creditoribus qui morientibus debitoribus suis imminent.

Qui varietatem.
Harm.*lib.3.tit.8.§.72.* Ambros.*lib.de Tobia.*

cap.Sancimus.1.
Hinc sumpta est *Auth.sed neque, Cod.de sepulch.violat.* Mathes.*sing.*112.*&* 115. Lud.Rom.*sing.*1. Franc.Crem.*sing.*7.

cap.Illud tamen.2.
Facit *Auth.ad hæc, C.de iudiciis.*

§.Sancimus igitur.1.
Vide *l.vlt.*C.*de prascript.30.annor.*

Tit.16. Vt immobilia ante nuptialis donationis neque hypothecæ dentur neque omnino alienentur à viro, nec consentiente vxore, nisi postea satisfieri possit

vxori hæc vero etiam in dote valere. Nou. 61.

Optimè Cuiacius hic.

cap. Et sancimus. 1.

Obligatio non consistit rei propter nuptias donatæ.

Tit. 17. De ordine Senatorum (vt in quibusdam libris inscribitur) seu de cōsultationibus, (vt in Contij manuscriptis Nouellis,) seu vt Ant. Augustinus ex Florentino codice refert de Senatoribus. Nou. 62.

Huc referre poteris Lucium 4. *Placito. tit. 6. de ordine sedendi.*

Hæc constitutio.

De numero Senatorum, vide Paul. Manut. *lib. de Senatu, C. de Senatusconsul. 11. q. 4.*

§. Agit autem. 1.

De Hippodromis, Liuius *lib. 41.* Festus *in senaculatria*, Gellius *lib. 14. cap 17.*

§. Vrbicaria. 2.

De vrbicaria præfectura, vide *l. 3. C. de offic. pref. vrb.*

Titul. 18. De noui operis nunciatione maritimi aspectus. Nou. 63.

De prospectu maris, Harmen. *lib. 2. tit. 4.*

Causam quæ dolosè.

Pertinet constitutio hæc ad prouinciales.

cap. Sed si quis. 1.

Plautus *in Rudente*, Gail. 2. *obs. 69. num. 23 & 24* Cic. 1. *Offictor.*

Titul. 19. De hortulanis Constantinopolitanæ ciuitatis. Nou. 64.

Vult hæc constitutio vt hortulani eadem conditione reddant hortos qua acceperunt.

Multæ vndique.

Vide *Nouell. 7. cap. 1. §. 1. & l. 198. D. de verborum signi.*

cap. Aiunt. 1.

Nota hic contractum locationis claudicare non debere.

cap. Si vero quis. 2.

Terra spinosa appellatur squalida & inculta.

Tit. 20. Vt terrulæ aut domus aut vineæ sanctissimæ ecclesię Mysię, in redemptionem captiuorum, aut alimoniam pauperum relictę possint alienari secundum comprehensam hac lege distinctionem. Nou. 65.

Scimus antea.

Vide Cuiacium in hunc locum.

Tit. 21. Vt factæ nouæ constitutiones, post insinuationes earum post duos menses valeant, parcit autem non custodientibus subtilitatem constitutionum super testamentis in relinquendo quadrante, aut non subscribendo nomen hæredis aut non dicendo. Nou. 66.

Facit hic *l. 29. C. de testam.*

* Cuiac. in initio harum Nouellarum.]

Semper legum.

Iunge *Nou. 18 supra.*

cap. Sancimus. 1.

De duobus mensibus, vide Cuiacium *cap. 13. C. de præs.*

Tit. 22. Vt nullus fabricet oratorij domos pręter voluntatem episcopi, & vt deputet prius quæ circa diligentiam & statum Fabricati oratorij sufficiāt, & vt

episcopi

episcopi nõ desint suis ecclesiis, & de alienatione ecclesiasticarum rerum immobilium. Nou.67.

Adde hic Nou.58.

cap. Sancimus.1.

Hæreticorum templa speluncæ illicitæ.

cap. Deindæ non.2.

Adde *l. vlt. in fine D. de oper. pub.*

cap. Illud quoque.3.

Constat hic redituum ecclesiasticorum curam fuisse penes œconomos.

cap. Quoniam vero.4.

Quod fit ab episcopo, idonee fieri cẽsetur.

Tit.23. Vt constitutio sacratissimi Imperatoris de successione nuptialium lucrorum quæ apedıæ, id est, nõ extantium liberorum, lucra introducit, obtineat in his factis quæ acciderunt post constitutionem, in his autẽ factis, quæ ipsam præcesserunt, Leonis cõstitutio locum habeat. Nou.68.

Vide Iulian. *const.* 62.

Scimus Leonis.

Coniunge *l.6.C. de secundis nuptiis.*

cap. Ipsam nos.1.

Aristoteles *lib.5. Ethic.*

Tit. 24. Vt omnes obediant iudicibus prouinciarum, & in criminalibus & in pecuniariis, & ibi negotia examinentur nullo excepto per priuilegium, nec huc conuenti deducãtur, nisi sacra pragmatica forma exhiberi quempiam iusserit. Nou.69.

Vide Iulian. *const.* 63.

Vnam quidem.

Cicero 1. *Officiorum*, Plutarch. *in Coriolano*, Cicer. 2. *Tuscul.* Pet. Fab 1. *Semest.* 10. Aristot. 1. *Politicor.* 9.

cap. Hæc considerantes 1.

Hinc desumpta est *Auth. qua in prouincia, C. vbi de crim.*

§. siue enim.

Reus in loco vbi deliquit forum sortitur, *l. 1. C. vbi de crim.*

cap. si igitur.2.

Nota hic rationem agendi aduersus reum absentem in criminibus.

§. Sed si quidem.1.

Quid veteribus mansio sit, vide D. Goth. *in l.18.§ 8. D. de munerib.*

§. si autem.2.

Possessoribus rerum alienarum solet tempus indulgeri.

cap. si verò neque.3.

Contumax habetur pro absente.

§. Nec latet.1.

Vide Nouellam octauam.

cap. Arripiat.4.

Reus conueniri potest in ea prouincia, in qua deliquit.

§. Hanc dicentes.1.

Natura nouas quotidie formas procreat.

§. Quibusdam.2.

Quis huius loci sit sensus, D. Goth. hic.

Tit. 25. Vt ordinariæ præfecturæ vrbanæ & prætorianæ duæ, & præfecturæ quæ in cingulo, & quæ in actu sunt, non etiam honorariæ liberent à curiali fortuna. Nou.70.

Harm. *lib.1. tit.17. §.12.*

Plurima horum.

Honoraria præfecturæ figura quando dicatur, D. Goth. hic.

cap. Renouamus.1.

De voce Carpontis, vide Vopiscum.

Tit.26. Vt ab illustribus & qui super eam dignitatem sunt omnimodo super pecuniariis causis, sed & iniuriatum criminaliter per procuratoré dicãtur, clarissimis auté in pecuniariis licere eis & per procuratoré & per se litigare. Nou.71.

Iniuriarum actione ciuili & criminali illustres personæ per procuratores agere possunt.

Qualecumque.

Facit hic l.25.C.*de procurat.*

cap.Sancimus.1.

Non est honestum vt qui iudicatur cum iudicibus sedeat.

Collatio.6.

Tit.1. vt hi qui obligatas se habere perhibẽt res minorũ aut obligati sunt eis ad eorum gubernationé penitus non accedant, & curatores nullomodo suscipiãt cessiones aduersus eosquorum curationé agũt aut egerũt, hęc auté generaliter valebũt in omni curatione in quibus personis leges curatores habẽt & de gubernatione pecuniarũ cõpetẽtiũ eis quorũ negotia administrãtur, & quando eas recondi aut mutuari oportet, aut ex eis reditus comparari. Nou.72.

Hac Nouel.abrogatur l.8. C.*qui tut. & l.7.C.de excus. tut.* cũ *l.12. D.de reb.eor.qui sub tut.*

Omnia quidem.

Nota hic varias ætatum species, vt alia sit prima, alia secunda.

cap.Hęc nos.1.

Debitor minoris eius tutor aut curator esse non potest.

cap.Sed & si quis.2.

Hinc sumpta est *Auth.minor*, C.*qui dare tutor.* Roland.à Valle 1.*cons*.83.*nu.6.*

cap.Vt autem.3.

Ex opinione iurari potest.

cap.Si verò tacuerit.4.

Continetur hic pœna dissimulãtis pupillum sibi obligatum, & tamen eius curam & tutelam suscipientis.

cap.Quid si quis.5.

Abrogatur hic l.1. *D.de reb.eor.qui sub.*

§.Et non solum.1.

Tutor etiam deposita tutela actiones in pupillum quondam suum adquirere non potest.

Vers.Et hæc dicimus.

Argumentari licet à curatore minoris, ad curatorem prodigi furiosi, &c.

Cap.Quoniam.6.

An religiosæ personæ tutelæ aut curę officio fungi possint, vide Alciat.3. *præsũpt.18.* Cuiac.*lib.5.obs.c.12. & c.13.de præscrip.num.4.*

cap.Si verò habeat.7.

Periculum nominum contractorum spectat ad tutorem.

cap.Si verò tantùm.8.

Princeps dicitur pupillorum pater.

Tit.2. De instrumẽtorũ cautela & fide & primum de deposito & mutuo, & aliis documentis priuatè quidẽ scriptis, habẽtibus auté testes, & de non habentibus testes & de instrumentis publicè cõfectis & de collationibus manus propriæ scripturę, & de expositis instrumentis ab illiteratis, aut paucas literas scientibus, & de nõ scriptis contractibus

tractibus, & de contractibus vsque ad vnam libram auri, & de cõtractibus qui in agro fiũt, & vt in documentis & contractibus futuris locum habeat lex.

NOU.73.

Vide Harm. *lib.1.tit.6.§.10.& l.23. D. de fal.*

Nouimus.

Tempus efficit vt vnius eiusdémq hominis diuersæ quodãmodo videãtur scripturæ.

§.Quia igitur.1.

Nota hic quis sit scopus magistratus.

cap.si quis igitur.1.

Hinc sumpta est *Auth.si quis vult*, *Cod.qui potior.*

cap.sed & si quis.2.

Harm.*l b.1.tit.6.§.3.* Iul. *cons.60.num.234.*

cap.si verò tale.3.

Harm.*4 lib.1.d.tit.6.§.3.* Viua vox cum iureiurando scripturam exuperat, *tesmoin passe lettre.*

cap.si tamen.4.

Quis huius loci sensus sit, D.Got.hic.

cap.sed etsi.5.

Rolandus à Valle 1.*cons.38.num.5.& 6.*

cap.Oportet autem.6.

Falsitas arguitur nedũ comparatione literarum, sed & notarum.

cap.si verò.7.

Postulans comparationem instrumentorum fieri iurare debet de calumnia.

§.in his verò.1.

Notarius per substitutum subscribere potest; Harm.*lib.1.tit.6.*

§.Quod si tabellio.2.

An tabellionis mortui instrumentũ falsi argui possit per duos testes, vide hic D.Go.

§.si vero nihil.3.

Instrumentum insinuatum magnæ est autoritatis.

cap.Oportet.8.

Testis instrumentarius reprobari potest, si ignotus sit contrahentibus.

cap.Et hæc.9.

Contractus probari potest ex non scripto per testes aut iusiurandum.

Tit.3. Quibus modis naturales filij efficiantur legitimi & sui, supra illos modos qui in superioribus cõstitutionibus cõtinentur. N.74.

Vide Papon. *3.notar.6. cap.de legitimation de bastards, & 5.arrest.5.cap.de legitimations.*

Rectè dictum.

De liberis illegitimis extat Constãtini & Zenonis constitutio, *l.5.C.de naturalib.lib.*

§.sed & aliud.1.

Iunge hic l.11.*C.de naturalib.lib. & Auth. præterea, eod.m tit.*

cap.si quis sanè.1.

Nota omnes homines natura liberos, nullos autem seruos.

cap.Sit igitur.2.

Hinc sumpta est *Auth.item, C.de natur.lib.*

§.Si vero solummodo.1.

Patris testamento quomodò legitimari possint naturales liberi, vide hic.

Cap.Et nos.3.

Vide quæ notaui *ad tit.C.de adopt.*

cap.Illud quoque.4.

Facit l.30. *D.de reg.iur.* Euripid.*in Antigone*, Stobeus *ser.185.* Clarus *5.sētent.60.*

§.In maioribus.1.

Nota hic matrimonium esse contractum ecclesiasticum quod celebratur in templo coram ecclesia.

§.Si vero etiam.2.

Des registres des mariages, huc refer Rebuff. *tom.2.tract.de registris, seu libris baptismi.*

§.Quisquis autem.3.

Harm.*lib.1.tit.6.§.35.& lib.5.tit.8.§.107.*

cap.Quoniam autem.5.

Ex hoc loco cõstat sponsalia non caruisse benedictione, Alciat.*2.præsumpt.5.*

§.Sit autem.1.

Deus dicitur testis omnium eorum quæ gerũtur, præsertim eorũ quæ in domo sua, templo ac ecclesia aguntur.

cap.Si quid.6.

Roland.à Valle 1.*cons.74.num.1.*

Titul.4. De appellationibus Siciliæ. Nou.75.

Intellige hoc de appellationibus in Sicilia porrectis vt constat ex Nou.104.

Siciliæ appellationes.

De appellationibus in Sicilia porrectis, vi de *l.27.C.Theod.de appellat.*

Tit.5. Hæc constitutio interpretatur priorem cõstitutionẽ de iis qui ingrediuntur monasteriũ & de substantiis eorum, & ex quo tempore oporteat eã valere. Nou.76.

Causa talis.

Vide *Auth.ingressi,C.de sacros.eccles.*

cap. Propterea.1.

Pro intellectu huius iunge *Nou.6.*

§.Hęc igitur.1.

Adde *Nou.22.cap.1.& Nou.54.*

Titul.6. Vt non luxuriẽtur homines contra naturam, nec iurẽt per capillos Dei, aut aliquid eiusmodi, neque blasphemẽtur in Deũ. Nou.77.

De blasphemantibus, vide Petrum Gregorium 33.*syntag.11.* Clar. 5. *sent.§. blasphemia.* Tomum quartũ ordinationum gallicarũ 6. *de la punition ordõnée contre les blasphemateurs.*

Omnibus.

Deus non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur, & viuat.

cap.Igitur quoniam.1.

Pro peccato contra naturam, imponitur pœna mortis. Adde Alciat.*lib.10.parerg.cap.11.*Boer *decis.306.* Dec.*ad l.si qua mulier, nu. C.de secun.nup.* In mat.Sodomit.vide annot. Anton.Caij ad Aret.*ad d.§.item lex Iulia.* Aliud est iure Canonico *cap. clerici,extra de excess pra.*

¶Adde magis illum peccare, qui cõtra naturam peccat, quàm illum, qui rem habet cum propria matre, *can.adulterij 32.q.7.*

¶Quid in muliere quæ cum adultera stuprum committit: dic eadem pœna puniri.

¶ De ciuitatibus quæ simul cum hominibus periêre *Gen.29 vers.1.*

§.Et quoniam.1.

Pro blasphemia imponitur pœna capitis, & hoc intellige locum habere in eo qui ex cõsuetudine solet blasphemare ita proprie, loquitur ille textus, declar. Cyn. Bald.& Salic.*ad l 2.Co. de reb.cred* Ant.Aret.*ad §.si quis postulante, Inst.de action.* Blasphemans ergo non ex consuetudine non punitur pœna capitis, sed bene extra ordinẽ iudicis arbitrio, Ias.*ad l.3. §.iurari. nu.13. de iureiur* & isto casu binus aut trinus actus qui alias consuetudinem inducit non sufficit, vt *l.3.in fine,C.de episcop.aud.* not. *ad l.de quib. D.de legib.* quia de consuetudine blasphemandi requiruntur multò plures reiterationes, secundum Cyn. Bald.& Salyc. *ad l.2.C.de reb. cred.*& Ang.*in d.§.si quis postulanti,& in tract.malef. in vers. iniuriosa.* De iure canonico quæ sit pœna blasphemantis habes textum *in c.si quis, per can.22.q.1.*ponunt Canon.*ad ca.statuimus,de cler.percuss.*Bald.*ad l. accusationem in 2 col. C. qui accus non poss.*dicit quod facere iuramenta scelerata est species hæresis. Blasphemia dicitur quando aliquis dicit in contemptũ Dei seu turpia & scelerata verba in Deum proferuntur, vt si dicatur ad despectum Dei vel maledicatur eius & similia, *gloss. ad can. qualis,25.distinct* Bald.& Ang.*ad l.1. C.si quis imper maled.* Ang. & Imol. *ad l.his verbis §.1. D.de hæred.inst* Bald.*ad l.ignorãtia,C.de crim. stell.*Bart.*ad l.iam apud,§. ait prætor,nu. 4. & seq.D.de iniur.* Ang.de Aret. *in d.tract.malef. in vers.verba iniuriosa,* Clar.*lib.5. fin. §. blasphemia, in prin.* De blasphemia, vide latissimè per Boer.*q.301* Iul.Clar.vbi supra.

¶ Incarceratus pro blasphemia quomodo possit liberari duos notabiles modos ponit, Ias.*ad l.3.§.iurari,numer 5.cum seq. D.de iureiuran.*

An & quis sit effectus blasphemiæ, vide textum hunc.

§.Præcipimus.2.

Iure diuino pœna blasphemi fuit vltimũ supplicium, *vt Leuit.c.24.*

Tit.7. Vt liberti de cętero aureo non indigeãt annulo, & vt pristinis restituantur natalibus, & de celebratione dotalium instrumẽtorum in libertis mulieribus facta,

bus facta, & hoc ipso etiã legitimas nuptias fieri etiã filios suos, si nuper etiam ancilla fuerit, & ipsam liberam esse celebratione dotis & nuptias legitimas, &qui ex ea processerint filios suos. Nou.78.

Vide *tit.*C *de dedit.libert.*

Perfectis nobis.

Latini fiebãt inter veteres iteratione, quod vt fieret, vide Vlpianum 3 *in prin.& §.3.*

cap. Propterea. 1.

Hinc sumpta est *Auth.sed hodie*, C.*de iur. aureorum.*

cap. Illud verò. 2.

Quibus modis manumissi recidant in seruitutem, vide *l. vlt.in fi.C.de bon.liber.*

§. Quapropter. 1.

Manumissor loco est patris manumisso.

cap. si quis autem 3.

Abrogatur hic *l.*9 D.*de senator.*

cap. Et ita rebus. 4.

Non præsumitur pater velle ancillam suã liberam facere.

cap. Facimus autem. 5.

Cuiac.*lib.4.obs.cap.*28.

Titul.8. Apud quos oporteat causas dicere monachos & ascetrias. Nou.79.

cap. Propterea. 1.

Vide quæ notaui *ad Auth.cassa*, 33. *Cod. de sacros.eccles.*

cap. Communis. 2.

Nota hic quod metropolitani ordinantur ab archiepiscopo.

cap. Sciant igitur. 3.

De canetia. De hac voce, vide hic D. Gothof.

Tit.9. De Quęstore. Nou.80.

De officio quæstoris Cuiac.*lib.*20.*obs.cap.*31. Petr. Gregor.39.*syntagm* 6. huic quæstori quodammodo respondent ij quos Galli vocant *preuost des mareschaux*, de quibus vide Paponem 4.*arrest.*12.*&* 2.*notar.*1.*cap.des preuosts des mareschaux.* Harmenop.*lib.6.tit. de dignit.§.4.*

Semper cum.

De prætoribus, dictum est *Nou.*13.

cap. Hæc ad præsentem. 1.

Optimè hic Iac.Cuiac.

cap. si verò aliqui. 2.

Agricolarum præsentia in vrbe superflua, absentia ab agro damnosa.

cap. Si verò neque. 3.

Quis huius loci sensus sit D. Goth.hîc.

cap. si vero huius. 4.

Senatusconsulto Parisiensi anno 1532. mendicantes validi fossis vrbium & viis pugnandis addici iubentur.

§. si verò aliqui. 1.

Herodot.*lib.*2 Plutarch.*in Solon.*Pollux.8. Val.*lib.*2.*c.*1. Atheneus *lib.4.c.20.& libro* 5. *c.*2. Tacit.*lib.de mor.german.* Beat. Lhenanus 2.*rer.german.& c* 118.*legum Francicarum*, Plato 12.*de legib.*Petr.Gregor.15.*syntag.*28.

cap. Si verò aliqui. 6.

Quæstor cognouit de superexactionibus tributorum.

cap. Super hoc. 7.

Quæstor iudicabat de crimine falsitatis.

cap. Maximè autem. 8.

Viue Iulian.hic *num.*277.

cap. Damus autem. 9.

Nota graue esse paternis sepulchris carere.

cap. Hæc omnia. 10.

Gell. *lib.4 cap.*20. Caiu.1.*tit.6.§.*2. Paulus *sent.*25.

Titul.10. Constitutio quę dignitatibus & episcopatu filium liberat patria potestate. Nou.81.

Hinc sumpta est *Auth.sed episcopalis*, C.*de episcopis.*

Quidquid ad.

Claudianus *lib. de consulatu honorij*, Ambros.2.*epist.* Seneca 1.*epist.* Cuiacius *lib.*5.*obs. cap.*13. Vlpian 19.§.2.

cap. Propterea. 1.

Dignitas consulatus liberat potestate patria.

§. Generaliter. 1.

An & quis sit effectus emancipationis, vide hic.

cap. Illud quoque. 2.

Vide *cap. 16. de reg. iur. in 6.*

cap. Palam verò. 3.

Episcopi dicuntur patres spirituales.

Titul. 11. De iudicibus & vt nullatenus cum iureiurando obligatur aliquis iudex quod permaneat ei, & vt appellationes accipiāt modis omnibus iudices, & vt in media lite factæ formæ, quomodo oporteat decidi cognitionem non attendant iudices. Nou. 82.

A Zenone.

Vitium est Reipublicæ peritis legum causas diiudicandas non tradere.

cap. Vetus. 1.

De hac Zenonis constitutione, vide *l. 5. C. de pedan.*

cap. Sedebunt. 3.

Nota hic sententiam non valere, nisi feratur à iudice stante, Roland à Valle 1. *consil.* 41. *num.* 14.

cap. Ne autem. 9.

De iudicum salariis quæ Galli vocant Espices, vide Papon. 18. *arrest. 3. cap. des espices,* Lucium 5. *Placit. de Tragematis, num.* 12.

cap. Oportet. 10.

Corruptæ videntur sententiæ si sint legibus mitiores.

cap. Quia verò. 11.

Facit *Authen. decernit, Cod. de iur. iur. propt. cal.*

§. Et quia. 1.

Abrogatur hic *l. 4. C. de arbitris.*

cap. omnis autem. 13.

Vide *Nou.* 113.

Titul. 12. Vt clerici apud proprios episcopos primum conueniātur & post hoc apud ciuiles iudices. Nouell. 83.

Plurimas.

Hinc sumpta est *Auth. clericus, C. de epis. & cler.*

cap. si vero Ecclesiasticum. 1.

Nota hic delictum aliud esse ecclesiasticum aliud seculare.

Titul. 13. De consanguineis & vterinis fratribus. Nouell. 84.

De vterinis, & qui illi sint, vide Ambros. *epist. 66.*

Multis.

Multas formas edere natura properat.

§. Duxit quidam. 1.

Fratris sine liberis mortui hæreditas ad quem pertineat, vide hic.

cap. Quia igitur. 1.

Facit hic *Authent. itaque, Cod. commun. de success.*

§. Vult autem. 1.

Hinc constat hodie consanguineos & vterinos simul præferri consanguineis tantum, vel vterinis tantum.

Tit. 14. De armis. Nou. 85.

cap. Hoc autem. 2.

Vide Cuiac. hic.

cap. Vt autem. 4.

Arma portare prohibitum est, vide Socin. *reg.* 50. Veget. *lib.* 1. Cicero, *lib. 3. de legib.*

Tit. 15. Vt differentes iudices audire interpellantium allegationes, cogantur ab episcopis hoc agere, vt quādo in suspicionem habuerint iudicem, pariter audiat causam & ciuitatis Episcopus, & de cautela alia quam omnino oportet episcopum agere. Nou. 86.

cap. si tamen. 4.

Vltimum supplicium dicitur mors, *l. 21. D. de pœnis.*

Titul.

TIT 16. De mortis causa donatione curialium. NOV. 87.

Curalium.

Donatio causa mortis legatis comparatur, l.4.C.de mort. donat.
*Cuiac ad l.iurisgentium ff.de pact.

cap. Etsi autem.1.

Decurio donare non potest etiam mortis causa.

TIT. 17. De deposito & denuntiationibus inquilinorum, & de suspendenda administratione panum. NOV. 88.

cap. Si enim.1.

Hac Nouella repellitur denunciatio creditoris non domini.

Collatio.7.

TIT. 1. Quibus modis naturales efficiūtur sui, & de eorū ex testamēto, siue ab intestato successione. No. 89.

Naturalium.

Nota hic quod bono melius inueniri potest.

cap. Palam.1.

An & quod sit manumissionis beneficium, vide hic.

§. Legitimi.1.

Nati ex legitimis nuptiis, legitimi sunt parentum successores.

cap. Primus itaque.2.

Vide §.13 Inst.de nuptiis.

cap. Illud tamen.9.

Abrogatur hic.l.1.C.de natur.liber.

cap. Generaliter.11.

An inuitus quis in potestatem redigatur, vide Paulum 2.sent.tit.25.§.vlt.

cap. Discretis.12.

§. Si verò filios.2.

Hinc sumpta est Auth.licet.C.de natur.lib.

cap. Vltima.15.

Harm.lib.4.tit.6.§.69.Graff.lib.sent.§.successio,q.19.n.19.

TIT. 2. De testibus. NOV. 90.

*Cuiac.initio harum constitutionum.

Testium.

Testium vsus in multis necessarius, Paul. 5.sent.tit.15.§.1.

cap. Sancimus.1.

De locuplete, vide Roland.à Valle 1.cons. 16.num.28 Harm.lib.1.tit.6.

cap. Et licet.2.

Harm.lib.1.tit.6 §.38.Oldendorp cap.4.de testibus,num.23.

cap. Neque igitur.3.

Harm.lib.1.tit.6.§.4 Maf. in pract.for.tit.2. de dilat.num.27.

cap. Quia verò multi.4.

Oldendorp cap.3.de testib.num.11.in fin.

cap. Quoniam verò.8.

Plin.3 epistol Quint lib.5.Oldendorp.ca.2. de testib.Mediator de partium voluntate testificari potest. An & quando mediator & proxeneta, in negotio in quo interuenit, possit esse testis, per multos relatos à Tiraquell. in tract de retract.Moder.Anco.in tract. de proxen.in 4.part.q.10.incip.illa etiam quæstio ventilata est,&vltra cum Ioan.Bapt.Fer.cons.79. num.10.& cons.196. num.6.

cap. Et hoc verò.9.

Oldendorp.cap.5. de testibus. Testis qui se offert ad testificandum contra aliquem præsumitur suspectus, & potest repelli, limita in materia in qua ageretur de peccato euitando Marf sing.110.testis, vide Bellon. lib.4.supput.c.13.Nico.Boer.ad l.consentaneum,nu.130. Cod.quom.& quan.iud.

TIT. 3. Vt exactione instante dotis primæ & secundæ viro ad secunda vota migrāti præponatur vxor prima, vel ex priori matrimonio filij, & si voluerit vxor aut is qui pro ea dotem scripserit, dare viro quæ scripta sunt, distulerit autem vir suscipere, soluto matrimonio exigi eum ab ea etiam conscriptam antenuptialem donationem. NOV. 91.

Dudum.

Vide *Auth. si quid, Cod quid potiores.*

cap. His igitur. 1.

Harm. *lib. 4. tit. 6* §. 9.

cap. Illud quoque.

Harm. *lib. 4. tit. 9.* § 12.

Titul 4. De immensis donationibus in filios factis. Nou. 92.

*Cuiac. *in initio harum Nouellarum.*

cap. Positæ. 1.

Hinc desumpta est *Auth. Vnde, C. de inofficio.*

Tit. 5. De appellationibus. Nou. 93.

cap. Sancimus. 1.

Facit hic, *Auth. si tamen, C. de temp. appellat.*

Tit. 6. Vt sine prohibitione matres creditrices & debitrices tutelam gerant minorum, neque iusiurandum præstent quod non venient ad secunda vota. Nou. 94.

cap. Quia verò. 1.

Mater natura sua amat liberos.

cap. Quia vero. 2.

Emendatur hic *l. 2. C. quando mulier tut. off.*

Tit. 7. De administratoribus. Nou. 95.

cap. Sancimus. 1.

De biduo, vide Cuiac. 4. *de prascript.*

Titul. 8. De exercitoribus, & de iis qui conueniuntur & reconueniuntur. Nou. 96.

Harm. *lib. 1. tit* 4. §. 55.

Tit. 9. De æqualitate dotis, & propter nuptias donationis, & argumento dotis, & ante nuptias donationis, & de priuilegio dotis, quia aliis preponetur priuilegiis, & vt excipiátur hoc priuilegio creditores in emptione militiæ, & de dote remeante ad patrem, & rursus data pro eadem filia secundo viro, & de dotis collatione inope marito morienti. Nou. 97.

Quoniam.

Mors vltima linea rerum est.

cap. His consequens. 3.

Posteriores hypothecæ interdum prioribus præferuntur, Ant. Mer 3 *notar.* 14. Mynsing. 1. *obs.* 6. Harm. *lib. 4. tit.* 8. §. 27.

*Antonius Faber *lib. 8. coniecturarum c.* 11.

cap. Quia vero &. 4.

Harm. *lib. 4. tit.* 8. §. 50. *&* 51.

*Antonius Faber *sup. dicto loco cap.* 12.

cap. Quia vero iam. 5.

Vide Cuiac. hic.

cap. Illud quoque. 6.

Harm. *lib. 4. tit. 9.* §. 13.

Tit. 10. Neque virum quod ex dote, est neque mulierem ex sponsalitia largitate lucrum proprium habere, sed seruare dominiũ suis filiis, vel si ad secundas nuptias non veniant vsu solo in lucro consistẽte, & vt ex repudio transigẽtes nuptias, lucrantes aut dotẽ aut ante nuptias donationem, & ipsis similiter dominium seruent filiis, vsum habente persona cogenda filios alere. Si vero bona gra-

na gratia soluantur nuptiæ & videantur occasione dãni detineri quædam,& hac arte periméda, quę detinẽtur, & filij seruetur. NO.98.

cap.Propterea.1.

Hinc sumpta est *Auth. vxor C. de secund. nup.*

Tit.11. De reis permittendis.

NOU.99.

Harmen.*lib.3.tit.6.* §.11. * Quid noui induxerit hæc Nouella explicat Antonius Faber *lib.11.coniecturarum cap.4.*

cap.Si quis enim.

Vide quæ notaui *ad Auth.hoc ita*,C.*de duobus reis,& l.vlt.Cod.de const.l.2.& l.3.*§.1.D. *de duobus reis.*

Collatio.8.

Tit.1. De tempore non solutæ pecuniæ super dote.

Nou. 100.

Aliter concipitur hic titulus de non numerata dote.

Omnes pecuniæ.

Hoc totum initium abrogatur hodie.

cap. Si ergo.1.

Harmenop.*lib.3 tit.5.* §.11. *l.vlt.Cod.de dote cauta.*

§. si autem neque.1.

Harmenop.*lib.4.tit.9.* §.7. vide *Auth.si minor,C.de in integr.rest.*

cap. Generaliter.2.

De tribus mensibus,vide Cujacium *cap.14. de diuers.temp.*

Tit.2. De donationibus à Curialibus factis, siue ab intestato vel testamento, eorũ successoribus. NOU.101.

Græci aliter hic legunt.

cap. Propterea.1.

Curialis moriens quid debeat ecclesiæ, declarat hic D.Goth.

cap.Sed & si quis.2.

Vide Julian.*const 93 cap.353.in fin.*

cap.Vt autem.3.

Donatio à curiali facta,non curiali requirit solemnitatem scripturæ.

§.Quod si ex testamento.

Nota hic inuentarium sine fraude fieri debere.

cap.Sin autem.4.

Vide Iulianum hic,*num.336.*

§.Quod si fœminæ.1.

Iunge hic l.5. C.*ad leg.Iul.maiest.*

Tit.3. De Moderatore Arabiæ. Nou. 102

De Arabia,vide Ammian.*lib.14.*

Cum plerosque.

Vide Ammian.*supra dicto loco.*

cap.Hæc nos.1.

Procopius 1.*de bello Persico*, vide Cuiac. *ad l.Cod.de exactor.tribu* Strabo.*lib.16.*

cap.Principio.2.

Bostra quæ ciuitas,Ammian.*lib.14.*

Tit.4. De Proconsule Palæstinæ.Nou.103.

Vide Ammian.*lib.14.*

Iam quidem.

Ioseph.*lib.2.cap.19.& lib.19.cap.7.*

§. Cernimus.

De Palæstina,vide hic D.Gothof.

cap.Hanc igitur.1.

Dionys.Halicarn.*lib.6.* & Polyb.*lib.10.*Cuiacius hic.

cap.insuper nullam.2.

Vide Edictum 2.*Iustiniani* 1.

Titul.5. De Pretore Siciliæ.

NOU.104.

Adde hic Nou.75. supra,quæ est de appellationibus Siciliæ.

Habeto.

Vide hic Cuiac.

Titul.6. De consulibus.Nouel.106.

Vide *Nou.Leonis 94.*

Consulatus.

Harm. *lib.* 1. *tit.* 1. §. 1. De consulum potestate, Cicero *3. de legibus*, Halicarn. *lib.* 4. Amian. *lib.* 14.

cap. Quantumcumque. 1.

Consules eligebantur ab Imperatore, Auson. *in gratiar. act.* Cicero *3. de legibus.*

cap. Si autem. 2.

Kalendis Ianuariis consules inire solebant magistratum.

§. Quid autem 1.

Cassiod *3. epist* 51. Quint. *lib. 1 cap* 5 Mart. 11. *epigram.* 19 Tertull. *cap.* 10. *d. spectac.*

§. Aliorum. 2.

Pindarus 1. Plin *lib.* 33. *cap.* 1.

§. nullus igitur. 3.

Vide hic Cuiac.

§. Subiacebat. 4.

Dion. *lib.* 53.

Titul. 7. De vsuris nauticis Nou. 106.

Vi de Titulum *de nautico fœnore.*

nuntium.

Hæc Nouella abrogatur per aliam Nouellam.

cap. nos igitur. 1.

Nota hic argumentari licere à more diu recepto.

Tit. 8. De testamentis imperfectis, à parentibus in filios factis, & de diuisione rerũ à filiis coram parente, & de eius facultatibus facta & subscripta. Nou. 107.

Facit hic l 21. §. 1. C. *de testam.*

A Constantino.

Iunge *l.* 26. *Cod. famil. ercisc.*

cap. nos igitur. 1.

Hinc sumpta est Auth. *quod sine, Cod. de testam.* Cuiac. *lib. 3. obs. cap. 3. & 11. obs. cap. vlt.* Clar. *3. sent.* § *testamentum, q.* 1.

cap. Et si quidem. 2.

Harmen. *lib. 5. tit. 1. §. 37.* Cuiac. *lib. 3. obs. c. 3.*

cap. Quia verò. 3.

Harm. *dicto loco.*

Tit. 9. De restitutionibus. Nou. 108.

Adde hic Nou. 39 supra.

cap. nobis ergo. 2.

Vide hic D. Goth.

cap. si verò. 2.

Nota remedia fideicommissario generali competentia.

Tit. 10. De priuilegiis dotis hæreticis mulieribus non præstandis. Nou. 109.

De hæreticis, vide Iulian. *const* 102.

Vnam nobis.

August. *[illegible] 4. de fide.*

cap. Quæ igitur. 1.

Harmen. 2 *pract.* 17. Robert. 3. *animad.* 14.

cap. Licebit. 2.

De pœnitentia hæreticis indulta, vide l *fi. Cod. de summ. trinit.*

Tit. 11. De nauticis vsuris. Nou. 110.

Hæc constitutio abrogat Nouel. 106.

cap. Sed quoniam. 1.

De lectione huius loci, vide hic Cuiacium.

Tit. 12. Hæc constitutio innouat constitutionem, quæ præscriptionem centum annorum venerabilibus locis dederat. Nou. 111.

Harmen. *lib.* 1. *Tit.* 3. Cuiac. *lib. 5. obs. cap.* 5. & *cap.* 31. *de praescrip.*

Quod medicamenta.

Vide *l. vlt. Cod. de fund. patrimonial.*

Tit. 13. De litigiosis & de decima parte litis ab actore cautela præstanda. No. 112.

Hunc titulum parum, in Gallia in vsu esse notat Imbertus in Enchiridio.

Multa

Multa quidem.

Facit hic l.3.D.hoc Titulo, & l.4.Cod.eod.

cap. ideóque.1.

Hinc sumpta est Auth.litigiosa, Cod.de litigiosis.

cap. Ad excludendas.2.

Adde hic Auth.generaliter, Cod.de episc.& cler.

§. si verò non.1.

Actor subscribere potest per tabularium.

cap. Omnem verò.3.

Iunge hic Auth. qui semel, Cod.quom.& quand.iud.

Titul.14. In medio litis non fieri sacras formas, aut sacras iussiones, sed secũdũm antiquas leges generales lites decidi. Nou.113.

Oldendorp.cap.24.de exception.

Omnia.

Nota hic ex legibus iudicandum esse.

cap. Et præterea.1.

Harmen.lib.1.Tit.1.§.47.

cap. super hoc.2.

Leges interdum dant formam petentibus negotiis.

cap. Vt autem.3.

Congruit hic l.vn.C. de mand.princ.

Tit. 15. Vt diuinæ iussiones subscriptionem habeant gloriosissimi quæstoris. Nou 114.

Vide Constitutionem Iustini de filiis liberorum.

cap. Nam præsenti.

Quæstor apud Gallos cancellarius appellatur, Papon.3.notar.5.

Tit. 16. Vt cum de appellatione cognoscitur, secundum illas leges debeat iudicari quæ tempore latæ sententię obtinebant, non secundum eas quæ postea promulgatæ sunt, & de aliis capitulis. Nou. 115.

Plin.lib.5.cap.27.

cap. ideoque.1.

Facit l. 7. Cod.de legib.& l.27.Cod.de vsuris.

¶ Filius institutus in re particulari non potest impugnare testamentum, sed solum agere ad supplementum legitimæ ad hunc textum maximè in illis verbis *si certis rebus iussi sunt esse contenti*, vide aliter quàm obseruentur & intelligantur à scribentibus, ad l. quoties, C.de hared.inst. per Aret.ad §.sed etsi quis priores, ad fin.Inst.quib. mod. testam. infir. Curt.Iun.cons.31.nu.7. Ias.post Aret.ad l.quoties,nu.4.cum seq. Bart. ad l.in quartam,in vlt. col.vers.quaro.si aliquid, D.ad leg.Falc.

cap. Sed hoc.2.

Hinc sumpta est Auth.Iubemus,Cod.de iudiciis.

cap. Aliud quoque.3.

Hormenop.lib.5.Tit.9.§.35.& seq. Bart.in Auth. si parens, Cod. de inofficio.Matthes.sing. 159.Vigl. ad §.vlt.Inst.de exhered.liberor. Valer.lib.5.cap.3.

¶ Vide aliqua per Iasonem.ad l.multi,de liber.& posthu.nu.9.& quod dispositio huius §. ex maioritate vel simili ratione extendatur, vide Rip. ad Rub. extr.de iud.num. 20. vbi de communi Gerar.sing.1.limita hunc textum si filius ignoranter inciderit in nonnullas harum causarum, vt per Gerard. sing.2. In materia Rom. cons.185.num 7. Dec. ad l.nuptias, num.10.de reg iur. Crot.ad l.2. §.quod si in patris,n.29.D sol.matr. Tiraq.de ll.connub.l.1.nu. 45.circa medium,Rip.lib.3.resp.cap.5.in fin. Iul. Clar.lib.3.sent.§ test. q.41. Filius legitimam iure institutionis habere debet, alias testamentum quærelare potest, ita communiter tenetur hic,& ad Auth.nouiss.C.de de in off.testam.Soc. reg. 152.filius. Marsil.sing.78.plures, Balionus de nobilibus in repetitione ad Auth. ex causa,num.14.vsque ad 17.C.de lib.prat.Bereng.Fern. in repet. ad l.in quartam,D.ad leg. Falcid.2.cap.n.187.Forcat. in Necyom.iur.dial. 35.num.1.& seq.Fernan. Vasq. in tract.de success.creat.§.10.num.397. & §.20.num.191.& d. §.10. num.187. 400 & 444.& § 30. num.200. Viu.lib.1.com.opin.in vers.filij sunt necessarij. In materia Fel. ad cap. pastoralis,num.2,cum seq. extr.de rescript.

§. Si conuictus.9.

Paul.*lib.5.sent.Tit.12.§.3.*

§. Si præter.10.

Vide l.11.*Cod.de inofficioso.*

§. Si alicui. 11.

Iunge hic Auth.*sed si post,Cod.de inoff.*

§. Si quis de.12.

Pro intellectu huius loci, facit l.3. *Cod. de his quib.vt ind.*

§. Si vnum de.13.

Nota hic ignosci ætati minori.

§. Si qui de.14.

Harmen.*lib.5.Tit.9.§.52.* Clar.*5.sent.§.hæresis.*

cap. Iustum autem.4.

Harmen *lib.5.Tit.9.§.56.& 57.& seq.*

Si parentes.

Coniunge *Auth.in testamento*, *Cod.ad Tertull.*

cap. Hæc autem 5.

Harmen.*lib.5.Tit.9* §.17. Terent.*in Heaut. act.2.sce.1.*

§. Meminimus.1.

Cuiac.*cap.6.de præscription.*

cap. Ad hoc aliud.6.

Enunciatio impersonalis non obligat loquentem.

Tit.17. Vt neque miles, neque fœderatus obseruetur domui priuatæ aut possessioni alicuius. Nou.116.

cap. sint igitur.

Vide l.31.*Cod.locati.*

Tit. 18. Vt liceat matri & auię & aliis parentibus, post legitimam partem liberis derelictam, quomodo voluerint residuam facultatē suam disponere & alia capitula plura. Nou.117.

cap. Sancimus.1.

Parens potest plus vni liberorum quàm aliis relinquere.

cap. Ad hoc autem.2.

Adde hic *l.6.& l.7.C.de natural.liber.*

cap. Quia verò legem.4.

Harmen.*lib.4.Tit.4.§.16.*

cap. Quia verò legem.4.

Harmen.*lib.5.Tit.8.§.94.& 95.*

cap. Quia verò.8.

Harmenop.*lib.5.Tit.12.*Papo.*22.arrest.9.n.5.*Bellouis.*1.pract.6.num 30.*

cap. Causas autem.9.

Harmen.*lib.4.tit.12.*

cap. Quia vero.10.

Abrogatur hic l.60.*D.de donat.int.vir.& uxor.*

cap. Quod autem.11.

Alexand.*in cap.tator,extr. de sent.& re iud.*

cap. Prædictis.12.

Vide Iulian. *const.108.cap.389.& cap.dominus,extr.de secund.nupt.*

cap. Quia vero.13.

Nota hic pœnam coniugis iniustè repudium mittentis, Pet. Gregor. 31. *Syntag.32.*

cap si quis autem. 14.

Oldendorp. *clas.7.act.12.* Restringitur autem hic l.8.§ 2.*Cod.de repud.*

cap. His quoque.15.

Bellouis 1.*pract.9.num.16.& 17.* Harmenopulus *lib.6.Tit.2.*

§. Quia vero.1.

Cap.2.extr. de cohabit.cler. De protestatione vide l.2. *Cod.de sacros.eccles.*

Collatio.9.

Tit.1. De heredibus ab intestato venientibus, & de agnatorum iure sublato. Nou.118.

Paul.*lib.4.sentent.tit.8.§.3.* Harmenopulus *lib.4.tit.7.*

Plurimas.

Nota tres gradus succedentium ab intestato, facit *Auth.in successione.Cod.de suis.*

cap.si quis igitur.

De successione in stirpes vide Gaium *lib.2.tit.8.§.7.& l.9.Cod.de suis.*

cap. si igitur.2.

Harmenop.*lib.5.tit.8.& §.15.& 17.l.13.C.de hared.inst.tuend.*

cap. Si igitur.3.

Huc refer Titulos, *ff. vnde legitimi, vnde agnati*, Theoph.*§.6. Inst.de iur.natur.* Roland. à Vall.*1.cons.25.num.1.*

§. si vero.1.

Roland.

Roland. à Valle. 1. *cons.* 55. *num.* 18. Graff. *lib.* *sen* ... Vlpianus Tit. 26 § 3. Cai. *Inst. lib.* 2. *tit.* 8. Zas. 1. *resp.* *ponf.* 7. Mynfing. 3. *observ.* 94. Papon. 21 *arrest.* 1. *num.* 11. 2. 13. Imbert. *in Enchirid. in verbo, les nepueux.*

cap. Nullam vero. 4.

Abrogatur hic l. 5. C. *de legitim. hared.*

cap. Ex his autem. 5.

Huc facit l. 73 *ff. de reg. iur.*

cap. Hęc autem. 6.

Pupillus in bonis tutoris tacitam habet hypothecam.

Tit. 2. Vt sponsalitia largitas specialis sit contractus & de diuersis capitulis. Nouell. 19.

Pro intellectu huius Tituli, vide quæ notaui *in Auth. eo decursum*, C. *de dona. an e nup.*

cap sponsalitiam 1.

Donatio propter nuptias non indiget insinuatione.

cap. Et hoc. 2.

Adde hic l. 102. *ff. de leg.* 1. *&* l 4 C. *qui manum.* Harmen. *lib.* 1. *tit.* 8. § 5.

cap. Hoc quoque. 3.

Optime Cuiacius hic.

cap. Aliud ad hoc. 5.

Hinc sumpta est *Auth. quæ supplicatio*, C. *de prec. ib. imper. offer.* vide Cuiac. *cap.* 7. *de præscription.*

cap. Ad hæc. 6.

Facit *Auth. si omnes*, C. *si min. ab hæred.*

cap. Rursus sancimus. 7.

Mala fides auditoris in pręscriptione longi temporis nocet singulari successori, si dominus rei fuit ignorans, quod limita vt per Aret. *Instit. de action. ad* §. *sed iste, col.* 7. *in fine*, vbi Ias. *num* 78. *& seq.* & Moder. Hispan. *nu.* 39. *& seq.* latius Socinus *in reg.* 33. vbi limit. Afflict. *decis* 32. *numer.* 7. Alex. post Bart. *ad l. Pomponius*, § 1. *num.* 8. *cum seq ff. de acquir. pos.* In materia Alex. *in l. rem quæ nobis, numero* 5. vbi Iason. & omnes. D. *de acquir. poss.* late Bal. *in tract. præs. in* 2. *par.* 3 *par. pr. q.* 12. *num.* 7. Oldr. *cons.* 19. Aret. *ad* § *furtiuæ, Instit. de vsucap.* nouissime Arius Pinellus *in repetit. Authentica, nisi Trien.* C. *de bon. mate. fol.* 596.

¶ An in materia vsurarum præscriptioni locus sit, Molin. *de vsur q.* 17. *num.* 190.

cap. De præscriptione. 8.

Vide Auth. *quod si quis*, C. *de præscr. long. tēp.*

cap. Quia verò. 9.

Nemo cogitur in testamento propria manu, nomen hæredum scribere.

cap. Legem verò. 10.

Abrogatur hic *cap.* 1 *huius Nouellæ.*

cap. si quando ait. 11.

Huc referenda est l. *ex vltima*, *Cod. de reb. alien. non alien.*

Tit. 3. De alienatione & emphyteusi & locatione, & hypothecis, & aliis diuersis contractibus in vniuersis locis rerum sacrarum. Nou. 120.

Adde l. 14 C. *de sacr. san eccles.*

* Cuiac. *ad l. iur. gentium* 7. §. *quod fere. D. de pact.*

Multis &c.

Vide Cuiac hic.

cap. sancimus. 1.

Harmenop. *lib.* 3 *tit* 4 § 5.

§. si vero contigerit. 1.

Cuiac. *cap.* 21. *de præscript.*

§ si verò quædam. 2.

Iunge hic Auth. *si quas*, C. *de sacr. eccles.*

cap. si vero aliquis. 2.

Consule Auth. *hac vsu*, C. *de sacr. eccles.*

cap. Locationes. 3.

Locationes rerum ecclesiæ Constantinopolitanæ non excedunt annos 30.

cap. Si vero contigerit. 4.

Quid habeat præcipuum ecclesia maior Constantinopolitana D. Goth. hic.

cap. Emphyteuseis vero. 5.

Nota hic chartularios quosdam esse ecclesiæ.

§ Oeconomis vero 1.

De œconomis vide l. 5. C. *de contrah. empt.*

cap Et hoc quidem.

Alciat 1. *præsumpt.* 2. Vurms. 1. *pract* 39. *c.* 6.

§. Licentiam 1.

Maiori parti consentientium multum deffertur.

§. In venerabilibus. 2.

Cuiac. *c.* 9 *de præscript.* Bald. *ad Authent. hoc ius porrectum*, C *de sacros. eccles.*

§ Si vero quis. 3.

Creditor ecclesiasticus probare tenetur

pecunias mutuatas versas fuisse in vtilitatem ecclesiæ.

cap. Hoc vero. 7.

Ecclesiæ permutationes ad inuicem facere possunt.

§. Et quoniam. I.

Res ecclesiæ onerosa distrahi potest.

cap. si verò quis. 8.

Emponemata vocantur meliorationes.

cap. sanctissimas. 9.

Claudianus *in Epitalamio Pallady.*

§. Ad hæc iubemus. I.

Nota hic duci argumentum à rebus vrbanis ad prouinciales.

cap. De sacris. 10.

Vasa ecclesiastica superflua, aliis ecclesiis vendi possunt.

cap. si verò præter. 11.

Hinc sumpta est *Authen. qui res, Cod. de sacr. eccles.*

Tit. 4. Vt particulares vsurarum solutiones in duplum computentur. Nou. 121.

Cuiac. *lib. 5. obs. cap. 32.*

cap. Docuerunt. I.

¶ Mendax postulator non iuuatur rescripto, hypothesim autem huius Nouellæ, vide apud Cuiacium.

cap. Cum igitur leges. 2.

Vide apud Molinæum *in tractat. vsurar. num. 47.*

Tit. 5. Edictum pientissimi domini nostri Iustiniani, de forma artificum. Nouella 122.

Vide edictum 6. Iustiniani.

Cognouimus.

Loquitur hic de conuentu hominum.

cap. Visum. I.

Vetat Iustinianus constitutione hac nautas artifices ac mercedis nomine plus veteri more exigere.

Tit. 6. De sanctissimis episcopis & Deo amabilibus & reuerendissimis clericis & Monachis. Nou. 123.

De episcopis & clericis, vide Tit. C. *lib. I.*

¶ De intellectu huius textus præcipuè ad finem, *vers. hoc autem.* Dic latè & notabiliter vt per Dec. *consi 259. visis, num 6.* Math. *not. 52.* Rom. *sing. 439.* Doct. *ad c. in præsentia, extr. de probat.* vbi Paris. *num. 117. & 130.* Boer. *deci. 3. num. 3. & 14.* Mars. *sing. 215* Cott *in memorab. in verbo, conditio adiecta legato.* Rip. *ad l. 1. num. 61. D. solut. matr.* Ferrat. *caut. 9.* Camp. *in tract. de dote, 1 par. quæst. 30.* Paris. *consi. 65. numer. 15. libro 2.* Dec. *consil. 426. per totum, & num. 9.*

¶ An dispositio huius §. locum habeat, in clerico seculari, tenet Gloss. & Abb. *ad cap. in præsentia, extr. de probat. num. 43.* Sed contrarium videtur esse verius, vt per Dec. *ad dic. cap in præsentia, numer. 200.* latè & notanter Ruin. *consi. 153. per totum volum 3.* vbi in fine quærit quid in clerico in minoribus ordinibus constituto. Dilect. *de art. test. tit. 5. caut. 18. ad fin.*

De gubernatione.

Facit hic Nou. 6.

cap. sancimus igitur. I.

Nota hic quod laici habent ius suffragij in nominando seu eligendo episcopo. Duar. *I. de sacru. 2.*

§. Hoc quoque decretis. I.

Quo ætatis anno ordinari quis episcopus possit, D. Goth. hic.

§. Damus autem. 2.

Duar. *3. de sacr. cap. 6.* Vigel. *3. method. iur. pontif. cap 2.*

cap. si quis autem. 2.

Remouetur quis ab adipiscendo episcopatu legibus aut canonibus.

§. Præ omnibus. I.

De proxenetis rerum illicitarum, vide *l. vlt. ff. de proxenet.*

cap. si quis autem. 3.

Duaren. *3. de sacris 2.* De archipresbytero vide Petr. Gregor. *3. Syntag. 21. & præf. numero 13.* Vigelium *3. method. iur. Pontif. 11. folio 616. cap. de archipresbytero.* Gregor. *15. Syntag. 20.*

cap. Post ordinationem. 4.

Patria potestate episcopatus filium liberat.

cap. Deo autem. 5.

Clerici legitima tutela fungi possunt. Cypri. *I. epist.*

cap.

cap.sed neque.6.

Clericis propriarum ecclesiarũ possessiones conducere licet.

cap.Nulli verò.7.

Episcopus etiã inuitus testimonium dicit.

cap.sed neque.8.

Iunge *Nou.55.cap.1.*

cap.Interdicimus.9.

Loquitur textus hîc de episcoporum profectione.

cap.Vt autem.10.

Hinc sumpta est *Auth. Interdicimus.* C.*de sacros.ecclef.*

cap.Omnibus.11.

Cap.hoc loquitur de his qui sine causa excommunicãtur. An liceat prælato verberibus corrigere clericos,vide *can. cum be atus,* 45 *distinct.can.ante omnia,distinct.*48.

cap.Clericos autem.12.

Clericos literas scientes esse oportet,an iurisprudẽtiæ vel medicinæ,vide *tit.extr.& in 6.c.clerici vel monachi secularibus se immisceãt.*De hæreticis non ordinandis in clerũ, vide Vigeliũ 3.*method.*4.*nu.*18.19.20.21.

cap.Presbyterum. 13.

Vigel.3.*method.iur.pontif.*4.*num.*37.

cap.Si autem tempore.14.

Optimè hîc D.Goth.

cap.Sed neque.15.

Facit *Auth.Sed neque.C.de episc.& cler.*

c.Sed neque clericum.16.

Vide Duarenũ *in deffensione libertatis Gallica,num.*14 *&* 15.*&* 6.*de beneficijs,c.*3.

cap.Si seruus sciente.17.

Cuiac.*cap.*20. *de præscription.l* 16. C.*de episcopis.*

cap.Si quis oratorij.18.

De iure patronatus ecclesiastici,vide Duarenum,*lib.*5. *de sacrosanctis ecclesiæ ministerijs.* adde Vigelium 3. *methodi iuris Pontificis,* 14. Socin.*reg.*117.

cap.Presbyteros 19.

De peculio quasi castrẽsi & significatione clericatus,vide l.52.C.*de episc.& cler.*

cap Reuerendissimis.20.

Huius cõstitutionis meminit Leo *in Nou* 76.De pœna suspensionis beneficij,Clar.*lib* 5 *sent.*§.*vlt.quæst.*75.

cap.Si quis contra.21.

Iudex ciuilis mandat executioni sẽtentias ab episcopo probatas.

§.si verò crimen.1.

De episcopis regradatis,vide Clar.5.*senten.* §.*vlt.q.*74.& Petr.Gregorium 31.*syntag.*30.

§.si quis autem.2.

Causarum mere ecclesiasticarũ notio nõ pertinet ad iudicem ciuilem.

cap. si quis verò.22.

Nota hîc quod à metropolitano appellatur ad patriarcham.

cap.Oeconomos.23.

Hæredes rationibus obnoxiorum de iis reddendis etiam tenentur.

cap.si quis episcopus.24.

Quis huius cap.sensus sit D.Gothof.hic.

cap.Reuerendissimi.25.

Apocrisarij sunt qui res agunt ecclesiarũ.

cap.si verò episcopi.26.

Petrus Gregorius 49.*syntag.*5.*num.*4.

cap.si quando autem.27.

De sportulis religiosæ personæ, vide Iul. hic,*num.*473.

cap.sportularum.28.

Vide Iulianum supra dicto loco.

cap.presbyteris.29.

Facit hic l.19.*C.de episcopis & clericis.*

cap.Diaconissam.30.

Diaconissas alias fuisse à monialibus hinc constat.

cap.si quis cum.31.

Diaconissæ certo numero ecclesiæ adsignabantur.

cap.Omnibus.32.

Litaniæ sine sacerdotibus non fiebant.

cap.Iubemus.34.

Abbates eligebantur à monachis.

cap.si quis autem.35.

Triennium præfinitum est iis probandis qui ad monachismum affectabant.

cap.In omnibus.36.

De cellulis,vide *Nou.*133.*c.*1.

cap.si quis sub.37.

Hinc sumpta est *Auth.nisi,C.ad Trebell.*

cap.Si qua mulier.38.

Facit hic *Auth.si qua,C.de sacros.ecclef.*

cap.Sponsalibus.39.

Iulianus hic *num*.487.

cap.Si verò constante.40.

Iulia.*supra dicto loco*.

cap.Nullam verò.41.

An Monachi possint exhæredari, Cuia.*lib.* 12.*obs.c.*26.*in fine*, Harm.*lib.*5.*tit.*9.*in fine*, Alciat.4.*parerg.* 23. Emanuel à Costa Repet. l. *Gallus Aquilius*, §. *& quid si tantum*, *num*.195. 196.197.198.*D.de lib. & posth.*

cap.Si Monachus.42.

De pœna desertoris, vide Nou.5 *cap*.2.

cap. Si quis rapuerit.43.

Hinc constat conuinctum moniali puniri pœna capitali, Clar.5.*sent.*§.*fornicatio*, *vers.cũ moniali*.

cap.Omnibus.44.

Adde hic *l*.4.*Cod.de episcop. aud.*

Titul. 7. Vt litigantes iurent in exordio litis, quia neque promiserunt dare iudicibus, neque dabunt & de sportulis, & vt quæ iubentur, referendarij compleant, & non misceant semetipsos causæ, & per se exæquantur. Nou.124.

cap. Iubemus igitur.1.

Plin.*lib*.5.*epistolar.*

cap.Si quis autem.2.

Nota hic pœnam iudicum qui quid accipiunt iudicandi causa, Cuiac.*ca*.6.*de prascrip. in fine*.

cap.Et hoc quoque.3.

Vide Tit.*Cod.de officio comitis rerum priuatarum*.

cap.Quia vero.4.

De referendariis, & qui illi dicantur, vi. hic D.Goth.

Tit. 8. Vt iudices non expectent sacras iussiones, sed quę videntur eis decernãt. Nou.125.

cap.Iubemus.1.

Hac Nouella tolluntur relationes iudicũ, quæ superioribus comprobatæ sunt.

Tit. 9. Exemplum sacræ formæ de appellationibus. Nou.126.

Manifestè.

Petrus Pithœus *aduersar*.16.

c.In ominibus.2.

Cuiac.*lib*.18.*obs.cap*.36.

cap. Ad hæc.3.

Subscriptio quid, D.*Goth.hic.*

Tit.10. Vt fratrum filij succedant pariter ad imitationem fratrum etiam ascendentibus extantibus, & vt mulieres non insinuata ante nuptiali donatione non lædantur, non insinuans autem vir, vel si competat nuptiale lucrum eo non fruatur. Et rursus vt mulieres non secundo nubentes, dominæ sint partis sponsalitię largitatis quantum pars facit vnius filij. Et vt similes sint pœnæ vtriusque sexus dum sine causa rationabili repudium mittitur. No.127.

Nostras leges.

Nota hîc quod variare interdum principi licet sed in melius.

cap.Hoc itaque.1.

Hinc desumpta est *Auth. cessante*, *Cod. de legit.hered.*

cap.Illud quoque.2.

Vide quæ notaui *ad Auth.eo decursum.C. de donat.ante nupt.*

cap.Quia verò.3.

Abstinens secundis nuptiis, fruitur vsu antenuptialis donationis.

cap. Quia verò. 4.

Vide Cuiacium *ad Nouellam* 22.*fol*.76.

Tit. 11. De collatoribus & aliis capitulis. Nou. 128.

cap. Quæcumque. 1.

Varro *libro* 4. *de ling. Lat.* Hygenus *libro de limitib.*

cap. Et hoc. 6.

Abrogatur hic *lex vltima, Cod. de exactorib. tributor.*

cap. Eos autem. 16.

De ponderibus & mensuris falsis, vide *l.* 52. §. 22. *D. de furt. & l.* 6. *in fine. D. de extraord. crim.*

cap. Super hoc. 23.

De diebus quinquaginta vide Cuiac. *cap.* 12. *de præscrip.*

Tit. 12. De Samaritis. No. 129.

Epiphan. 1. *tom.* 1. *hæres.* 9.

Tit. 13. Quomodo oporteat milites transitum in ciuitatibus facere, & de introitu. Nou. 130.

cap. Iubemus. 1.

Harmen. *lib.* 6. *tit.* 14.

Tit. 14. De ecclesiasticis titulis & priuilegiis aliisque capitulis. Nou. 131.

cap. Sancimus. 1.

Harmenop. *lib.* 1. *tit.* 2. §. 3.

cap. Pro temporalibus. 6.

Harmenop. *lib.* 1. *tit.* 3. §. 53.

cap. Si quis autem. 7.

Nemo ecclesiæ ædificationem incipere potest quin cogatur eam perficere.

cap. Si quis ædificationē. 10.

Cuiac. *cap.* 20. *de præscription.*

cap. Si quis aut. 11.

Hinc sumpta est *Auth. licet. Cod. de episc. & cler.*

cap. Si autem hæres. 12.

Vide quæ notaui ad *Authen. Similiter. Cod. ad leg. Falci.* Paul 4. *sent.* 3. §. 3. Crassus §. *Falcidia, q.* 3. & §. *Trebellianica. q.* 6. De sex mensibus, vide Cuiac. *cap.* 18. *de præscrip.* Molin. *tract. de vsur. q.* 5. *num.* 119.

cap. Orphanotrophos. 13.

Cuiac. *lib.* 1. *obser. c.* 12.

Tit. 15. De interdictis collegiis hæreticorum. No. 132.

Coniunge hic *Nouel.* 45.

Tit. 16. Quomodo oporteat monachos viuere. No. 133.

Monachi in commune degunt.

cap. non ingrediuntur. 3.

Tertullian. *lib. de velandis virgin.*

cap. Quia verò. 4.

Vicinus præsumitur scire factum vicini.

Tit. 17. Vt nulli iudicum liceat habere loci seruatorē, nisi certis ex causis diuina concesserit iussio. No. 134.

cap. nunc verò. 1.

Nota hic prauam consuetudinem non esse tolerandam.

cap. Ad maiorem. 2.

Vide Cuiac. *lib.* 3. *obs. cap.* 14. Nicephor. *lib.* 16. *obs. cap.* 44.

cap. Et hoc peruenit. 3.

Testamentum numeratur inter liberos actus.

cap. Quoniam verò. 4.

Facit hic *Auth. si verò, Cod. de adulteriis.*

cap. Si vero quis. 5.

Gayl. 1. *obs.* 96. *num.* 5. Rebuff. *tom.* 2. *tract. de literis requisitoriis.* Hartman. 2. *obs.* 1. *num.* 6.

cap. Et illud. 8.

An vxor pro viro obligari possit, vide Paponem 12. *arrest.* 3. Gayllum, *lib.* 2. *obser. cap.* 90. An maritus pro vxore obligari possit, vide Gayllum dicto loco.

cap. necessarium. 9.

Abrogatur hic *l.* 3. *Cod. de custod. reor.*

cap. Si quando. 10.

Harmen. *lib.* 4. *tit.* 6. §. 56.

cap. Quia vero. 11.

Nuptiæ non dissoluuntur mutuo consen-

cap.Quia verò nos.13.

Apule.9. *asini*. Ammian. *lib*. 14. Sueton. *in Octauio cap*.67.Cicer.3.Tuscul.Cuia.3.*obs*. 18. *in fine*,Harm. *lib.6.tit*. 10.*in fine*, Suet. *in Galba,cap*.9.Cuiac.17.*obs cap*.13.Pet. Gregor. 31.*syntag*.16.*num*.6.Diodor.*lib*.17.

Tit. 18. Ne quis cogatur bonis cedere. Nou.135.

Vide Papon.10.*arrest*. 10. *de cession de bien*, PetrumGregorium 12.*syntag*.8.vbi tractat de cessione bonorum.

Quibus Maximè.

Cæsar *de bello Gallico*.Sueton *cap*.41.Tacit. 5.*annal*.Pap.10.*arrest*.10.*num* 12.Pet.Gregor. 12.*arrest*.9.*num*.16.& 22.*sintag*.9.*num*.16.Cicero *Philip*. 2. Plin.*lib*.33.*cap*.2. Flor.*epitome* 99.

cap.De his edocti.1.

De ratione introducendi beneficij cessionis, vide Petrum Gregorium, 22.*syntag*.14. Hotom.24.*illust.in fine*.

Tit. 19. De argentariorum contractibus.Nou.136.

Qui in corpore.

Argentariorum officium publicam causam habet.

cap.sancimus.1.

Per argentarios credebantur pecuniæ.

cap.secundum.2.

Nota hic quamlibet militiam vendi hic non posse.

cap.Porro neque.3.

Facit hic *l*.22 *ff de hæredit. vend*.

cap.Quia verò.4.

Besses vsuræ dicuntur *à huict pour cent*.

cap. Insuper.5.

Nemini sufficit vsuras stipulari,nisi & modum vsuris adiecit.

cap. In illo.6.

Vide l.14.§.3.*Cod.de non num.pec*.

Tit.20. De ordinatione episcoporum & clericorum.Nou.137.

si ciuiles.

Crescit delictum ex persona delinquentis.

cap. Dei igitur.1.

Optimè hic D.Goth.

cap.His igitur.2.

Tacitus *lib* 4. *Annal*. Tertull.*lib.de monogamia*.

cap. Si quis autem.3.

Spartianus *in Seuero*.

cap.Quando autem.4.

Quo tempore Synodi anniuersariæ seu annuæ fierent,vide hic.

Tit.21. De vsuris supra duplũ non computandis. No.138.

Constitutionem hanc restituit Petrus Pithoeus.

Tit. 22. De indulgentia illicitè contractarum nuptiarum.Nou.139.

Retulit ad.

Nota hic duram esse vxoris separationem à marito.

Tit. 23. Vt consensu matrimonium solui possit. Nouell.140.

nihil in rebus.

Continetur hìc laus matrimonij, Tertullianus *in libro de monogamia*.

cap.Quum itaque.1.

Repudium iure veteri permissum erat inter volentes quauis de causa.

Tit. 23. Edictum de his qui luxuriantur contra naturam. Nou.141.

Harmen.*lib.6.tit*.4.Clar.5.§.*Sodomia*.Bossius 23.*quæst*.Pet.Gregor.36.*syntag*.10.

Cum semper.

Deus non vult mortem peccatorum.

cap. scimus etenim.1.

De obrutescentibus, vid.Harmen.*lib.6.tit*. 3.Petr.Gregor. 36. *cap*.14. Roland. à Valle 1. *cons*.7.Clar.5 *sentent*.§ *fornicatio.vers.cum animali bruto*. Cælius apud Ciceronẽ 8.*epist*.12. & 5.*Philip*. Sueton.*in Domitiano*, *cap*.8. Tertull.*libro de monogamia*.Iuuen.Satyr.2.Auson. Epi-

*Epigramm.*88.Valer.*libro 6.cap.*1.Quint.*lib.*4.*cap.*2.*& lib.7.ca.5.in fine.*Seneca 4.*controuers.*

Tit. 24. De his qui eunuchos faciunt. 142.

Suetonius in Domitiano *c.7*.Martialis *epigram.6*.*vide *l.2.C.de sum.trin.*

supplicia.

Dion.*in Domitiano.*

cap.sancimus.1.

Paulus *libr.*5.*sentent.tit.*23.§.4. Cuiac.*libro* 7.*obs.cap.*14.*in fine.*

cap.Verum ipsos.2.

De Abasgis vide Euagrium *lib.*2.

Tit. 25. De muliere raptum passa. Nou 143.

Vide Nouellam Leonis 35.

Legis interpretationem.

Harmen.*lib.*4.*tit.* 6.§.64. Gayll.*libro* 2.*obs. cap.*18.

Tit. 26. De Samaritanis. Nou.144.

cap.Ac propterea.1.

Nota hic quod hæretici testari non possunt nisi inter liberos orthodoxos.

cap.Excipimus.2.

Ammianus *lib.*25.

Tit.27. Vt de cętero nullam licentiam habeat Dux aut Brocolytalydię & Lycaoniæ in Phrygiam vtramque & Pisidiam aduenire. Nou.145.

His quæ.

De lectione huius loci, vide hic Gothof.

Titul.28. Vt liceat Hebręis secundis traditam legem sacras scripturas Latinè vel Gręcè vel alia lingua legere, & vt de locis suis expellantur nõn credẽtes iudicium vel resurrectionem, aut dicentes angelos subsistere creaturam Dei. Nou.146.

Tertull.*lib.*18.*apologet.in fine.*

cap.Sancimus.1.

Epiphanius *libro de mensuris.* Tertull.*libro* 18.*ap olog.*Festus *in voce centumuiralia iudicia.* Ioseph.12.*antiq.* Tertull.*cap.*18 *&* 19.*apolog.* Euseb.8.*de praparat.*1.Euseb.*lib.6.c.*71.

cap.Si quidam.2.

Resurrectionem quidam ex gentilibus etiam agnouere.Plin.*lib.7.cap.*53.

cap.Oramus.3.

Aliud est vera de Deo scientia,aliud secta,

Tit.29. De reliquis publicis non exigendis,& de discussione diuersarum actionũ. Nou.147.

cap.Hac vero.2.

Ammian.*lib.*16.

Tit.30. De indulgentia reliquorũ publicorũ. No.148.

Iunge *Nou.*146.*&* 147.*supra.*

Tit.31. Vt Dei amantiss. episcopi cum prouinciarũ indigenis & incolis, quos sibi pręsides esse velint eos sibi à sacratissimo Principe concedi petant, iique gratis pręsides fiant, vt tamen qui in pręsidem petitur idoneè fisco caueat, si verò præsidem petere distulerint, vt tum aduersus eum qui ipsis præses missus fuerit,quodcumque e-

tiam occasione publicorũ tributorum fecerit, querelam instituere nequeant. Nou. 149.

Cuiacius notat hanc Nouellam esse Iustini.

cap. Ne igitur. 1.

Peregrini remoti ab adipiscendo pręsidatu aliarum gentium.

cap. Ac sanè. 2.

Oldendorp. *cap. 17. tract. exceptionum:*

Titul. 32. De ea quæ raptori suo nubit. Nou. 150.

Vide quę dicta sunt in Nouella 143.

Titul. 33. Ne decurio vel cohortalis perducatur in ius, sistaturve iudicio citra iussionem principis, quæ insinuetur perfectis. Nouell. 151.

Augustinus in Euangel. Ioann.

Suggestio.

Priuilegium probatur consuetudine.

cap. Nos igitur. 1.

Huc referri potest Titulus Codicis, vbi de ratiociniis.

Tit. 34. Ne sacræ formæ quæ de causis procedunt publicis, aliter robur accipiãt quàm si gloriosiss. prætoriorum præfectis insinuatæ sint vel fuerint, illicque habeantur ratæ. Nou. 152.

Aliter concipitur hic Titulus vt videre est in Basilic.

cap. Si quid. 1.

Facta ad detrimentum Reipublicæ tenere non debent.

Tit. 35. De infantibus expositis, Nou. 153.

Vide Harmenop. *lib. 1. Tit. vlt.*

Crimen à sensu.

Homicidij species est infantem exponere.

cap. Qui itaque. 1.

Facit *l. 2. C. qui sine manumissione.*

Titul. 36. De his qui in Osdroena illicitas contrahũt nuptias. Nou. 154.

Huc referenda est Nou. 139. de indulgentia illicitè contractarum nuptiarum.

cap. Vnde & peruestigare. 1.

An exempla delictum excusent, vide hic D. Goth.

Tit. 37. Vt matres etiam tutelæ rationibus obnoxiæ sunt. Nou. 155.

Porrexit.

Iunge hic *Nou. 22. cap.* 40.

cap. Cum igitur. 1.

Vide *l. pr. D. de obseq. parent. & pat. præst.*

Titul. 38. De prole partienda inter rusticos. Nou. 156.

Hęc constitutio confirmat *Nou.* 162.

cap. Nam si liberi. 1.

Nota hic quod in pari iure partus ventrem sequitur.

Tit. 39. De rusticis qui in alienis prædiis nuptias contrahunt. Nou. 157.

Ex his quę.

Consuetudo in nuptiis attenditur.

cap. Sancimus igitur. 1.

Paul. *lib. 5. sent. tit. 6. §. vltim.*

Tit. 40. Vt de liberandi ius etiam ad impuberes transmittatur. Nou. 158.

Oblatę nobis.

Nota hic quod iuris adgnatici & cognatici hodie differentia nulla est in succedendo.

ca p. Sancimus igitur. 1.

Vide *l. vlt. C. de diuers. rescript.*

Titul. 41.

Titul. 41. Vt restitutiones fideicommissi vsque ad vnũ gradum consistant. No. 159.

Dectione huius Rubricæ, vide Cuiac. *lib. 4. obser. cap.* 8.

Tantum nobis.

Optimè hunc locum explicat D. Goth.

cap. Nos igitur. 1:

Interdicta est filiis alienatio.

cap. Nos verò. 2.

Pro intellectu huius loci, vide hîc Cuiac.

cap. Sancimus igitur. 3:

Facit hic l. 77. §. 27. *D. de legat.* 2.

Titul. 42. Exemplum sacræ pragmaticæ formæ de vsuris. Nou. 160.

Aristocrates.

Vsurę supra duplum non debentur.

cap. Vt igitur 1.

De reditu in pecunia constituto, vide Molin. *de vsur. num.* 67.

Tit. 43. De prouinciarum præsidibus. Nou. 161.

Hæc est Nouella Tyberij.

Non tantum.

Legum vtilitas in quo consistat, vide hic D. Gothofr.

cap. Nos autem. 1.

Fuga an quem suspectum reddat, vide Bal. *in l. admonendi. ff. de iniur.* Socin. *reg.* 163.

cap. Atque vt hæc. 2.

Pecunia dicitur neruus Reipublicæ.

Titul. 44. Sacra forma transmissa Dominico gloriosissimo prefecto, dę diuersis capitulis. Nou. 162.

cap. Primum igitur. 1.

Facit hic §. 2. *Instit. de donationib.*

§. Et sancimus. 1.

Abrogatur hic *l.* 12. C. *de donat. inter virum & vxor.*

§. Et illud. 2.

Vtile per inutile non vitiatur.

cap. Secundum. 2.

Vide Cuiac. *obs.* 28

cap. Sed neque. 3.

Iunge hîc l. *vlt. Cod. comm. de legat.*

Tit. 45. De releuatione tributorum publicorum. Nouell. 163.

Nouella hæc dicitur esse Tiberij non Iustiniani.

Præstantissimę.

Continetur hic laus iuris iustitiæque.

cap. Acceptam. 1.

Eusebius *lib.* 4. *de vita Constantini.*

cap. Remittimus. 2.

An & in quo differat indulgentia à releuatione nota hic D. Gothof.

Tit. 46. De hæredibus. Nouel. 164.

Hæc itidem constitutio dicitur esse Tyberij.

cap. Propterea. 1.

Vide Nouell. 17. *cap.* 15.

Titul. 46. Generalis forma de prospectu in mare, scripta Dominico gloriosissimo pętoriorum præfecto. Nouel. 165.

Harmen. lib. 2.

Finis Nouellarum.

IVSTINIANI Imperatoris Edicta.

Edi ctum. 1.

Dicta quæ appellentur, vide Ciceron. *lib. 3. de legib.*

Traditæ.

Edictum hoc extat Nou.

Edict. 2. Ne præsides in fiscalibus causis fidem publicam dent.

Papon. *5. arrest. 7. & 3. notar. 8.*

cap. Posteaquam. 1.

Vide *Tom. 4. ordinationum Galliæ, des inquisiteurs de la foy*, Papo. 19. *arrest.* 20 Clar. *5. sent. §. hæreses.* 7. Pet. Gregor. 33. *syntag.* 6. 7.

Edict. 3. De Armeniorum successione.

Vide *Nouel.* 31.

cap. Et quoniam. 1.

Cuiac. *lib. 7. obser. cap.* 14.

Edict. 4. De magistratu Phœniciæ Libanicæ.

De Phœnicia Libanica vide Plin. *lib.* 20.

cap. Posteaquam. 1.

Vide *l. 6. § 3. ff de off proconf.*

cap. Verumtamen. 2.

Facit *l. 1. Cod. de off. magist. mil.*

Edict. 5. De tempore actionum quę sacris locis competunt.

Cuiac. *libro. 5. obs. cap. 5. in fine.*

Edict. 6. Edictum pientissimi Domini nostri Iustiniani.

Edictum hoc reperitur in *Nouell.* 22.

Cognouimus.

Vide *Nouell.* 122.

Edict. 7. Forma pragmatica de argentariorum contractibus.

Adde edictum 9. *infra eodem.*

Quemadmodum.

Sueton. *in Caligula cap.* 31.

cap. Huic igitur. 1.

Conscientia mille testes. Quintil. *lib. 5. Instit. cap.* 11.

cap. Alterum. 2.

Vide l. *vlt. C. de aliment. pupill. præst.*

cap. Illud sanè. 4.

Loquitur textus hic de argentariis, qua de re *Nouell.* 136.

cap. Porro postquam. 7.

Vide *Nouell.* 136. *cap.* 3.

cap. Cęterum. 8.

Facit l. 3. §. 5. *D. quod quisque iuris.*

Edict. 8. De Ponti tractus vicario.

Suffecturas.

Abrogatur hic *Nou.* 8. *cap.* 2.

cap. Reuocare. 1.

Sacerdotes subeunt forum ciuile.

cap. Facultatem. 2.

De desertoribus, vide *l. 3. 4. & 5. D. de re militari.*

cap. Spectabit. 2.

Iunge hic *Nouell.* 85. *cap.* 4.

§. Obediet vero. 3.

Nota hic obedientiam magistratibus deberi.

§. Vtetur porro. 4.

Lampadiorum meminit *Nou.* 41.

Edict. 9. De argentariorum contractibus.

Vide Edictum 7. *supra eod.*

cap. Nos vero. 1.

Cautio argentariis vtilis, sicubi pro alio spondere velint.

cap. Si quis vero. 2.

Nota hic probationes fieri vel scripto vel testibus.

§. Sanè si vel. 1.

De Samaritis extat *Nou. Iustiniani.* 129.

§. Verum si aut. 2.

Error

Error calculi veritati non affert præiudicium.

cap. Hoc vero.3.

In vsuris dispendium sustinet qui lege maiores vsuras persoluit.

cap. Quod si qui. 4.

Coniunge *l.1.§.36.D.depositi.*

cap. Huic sane.5.

Vita argentariorum in quibus consistat, notatur hic.

cap. Quandoquidem.6.

Argentariorum vsuræ bessales.

Edict. 10. De Apparitoribus præsidum.

Cuiusmodi.

Iniqui apparitores iudicis non fruuntur iure Asyli.

cap. postequam.1.

Facit edictum *2.supra eodem.*

Edict.11. Vt ponderatores & monetarij apud Ægyptios quicquam pro obriso exigendi nullam de reliquo facultatem habeant, sed quemadmodum in magna hac vrbe, ita illic quoque signatum aurum æstimetur, & illi signa proponere, quod in signatura seruatum est imponant.

Isidor.*lib.16.cap.*17. Sueton.*in Neron.*

cap. Quoniam vero.2.

Plautus *in Querulo.*

cap. ita verò.3.

Obryson.quid vide D.Goth.

Edict. 12. De Hellesponto.

cap. At quoniam. 1.

Facit l.6.*Cod.de episcop.audient.*

Edict. 13. Lex de Alexandrinis & Ægyptiacis prouinciis.

Quum vel minima.

Euseb *lib.9.* Plin. *lib.5.cap.9.* Cuiac.*ad l.5. Cod.de iure fisci.*

cap. Propterea. 1.

Vnus plurium vicem sustinere non potest.

§. Volumus autem.

Vide Ammianum *lib.22. in fine.*

cap. curare enim.2.

Nicephor.*lib.17.cap* 1.

cap. Omnia verò. 3.

Herodot.*lib.2.*Plin.*lib.19.cap.*1.Lampridius *in Commodo.*

cap. Adsessores.4.

Ad sinceram huius loci interpretationem, vide hic D.Goth.

cap. Sane si. 6.

* Vide l.*iubemus* 10.§.*de sacrosf.ecclesf.* Cassiod.*lib.22.var.lect.c.*16.Cuiac.*lib.4. obs. c.*18.*in fine*,Paul. *2.sentent.*31. §.20. Cic.*Ver.*3. Harmen. *lib.3. tit.*8. *& lib.*4.*Tit.*10.

cap. quandoque.7.

Seneca.4. *de benefic* Cicero 13.*ad Attic.*6. Varro 4.*de lingua Latin.*

cap. quoniam.8.

Tacitus *lib.3. historiar.* Calcearij meminit Suetonius in Vespasiano,*cap.*8.

cap. Secundo deinde.9.

Pet.Gregor.27.*syntagm.*2.

cap. cæterum.10.

Culpa priuati nocet, interdum ecclesiæ.

cap. Statuimus.11.

Vng Prince peut arrester les gages de ses officiers, & se payer sur iceux de son deu.

cap. Restat ea.13.

Ammianus *lib.22.*Plin.*lib.5.cap.*10.

cap. Quoniam vero.17.

Ammianus *dicto lib.22.in fine.*

cap. Hinc nos.18.

Plin.*lib.5.cap.6.*Ammian.*lib.22.*

cap. Sequitur.22.

De Thebais,Plin.*lib.5.cap.9.*

IVSTINI IMPERATORIS Nouellæ Constitutiones.

Is successor fuit Iustiniani.

De indulgentia tributariorum reliquorum. Const.1.
Extat Constitutio hæc in Nouella Iustiniani 148.

Vt consensu matrimonium solui possit. Const.2.
Vide N *u.22.cap.4.*

Nihil in rebus.
Continetur hic laus matrimonij.

De iis qui in Osroena & Mesopotamia illicitas nuptias contraxerũt. Const.3.
Coniunge Nouellam Iustiniani 154.

Legum seueritati.
Nota hic seueritati clementiam miscendã, Ammi.*lib.17.*

cap. Nos igitur.1.
Indulgentur nuptiæ illicitæ Osdroënis, Ammian.*lib.23.*

Vt Dei amantiss. episcopi, cum prouinciarum indigenis & quæ sequuntur. Const.4.
Extat hæc in Nou.Iustinian.144.

De Samaritanis. Const.5.
De Samaritanis,vide *Nou.129.*

Tiberij Imperatoris de diuinis domibus Constitutio.
Tiberius successor fuit Iustini.

cum opera.
Facit l.2.C*od. vt nemo priuat.*

cap.Statuimus.1.
Adde Nou.17.*cap.15.*

cap.Quin & si quos.2.
Vide *Tit.Cod.de priuil.dom.august.*

cap.Porro quia.3.
Fraus fit de persona ad aliam.

cap. cæterùm 4.
Iunge hic l.*vl. Cod. ne liceat potentioribus.*

cap. Si verò.5.
Vnicuique licet renunciare iis quæ pro se introducta sunt.

cap.De oneribus.6.
Cassiodor.*lib.22.variar.*

De hæredibus. Const. 2.
Vide Nouell.164.

De prouinciarum præsidibus.Const.3.
Idem in Nouella 161.

De releuatione Tributorum publicorum. Const.5.
Pręstantissima.
De iustitia & p e ate, Cicero *6. de repub.*

ALIÆ ALIQVOT Constitutiones Iustiniani, Iustini & Tyberij ex libro Iuliani Antecessoris.

Pragmatica sanctio Iustiniani Imperatoris complectens varia capitula.
Pro petitione.1.
De Amalasiunta, vide Pomponium *de bello Vandalico, & 1.de bello Gothico.*

Si quis à.2.
Procop. *de bello Gothor.*

Licet enim.3.
Facit l.4.*&* 5.*Cod.de fide instr.*

cognouimus. 7.
Contractus non ideo rescinduntur quod obsidionis tempore facti.

Res insuper. 8.
Pompon. *de bello Gothorum.*

Iure

Iura insuper.11.

Vide *Nou.36.in fine.*

Prouinciarum.12.

Nota hic à quibus olim eligerentur prouinciarum iudices.

Cum autem.13.

Greges in fœminino genere dixerũt etiam veteres Lucr. 4. vide Nonium *in voce greges.*

Si qui etiam.14.

Facit *edict.11.suprà eod.*

Illud etiam.15.

Matrimonia tempore tyrannidis contracta cum ancillis dissolui possunt.

Seruos etiam.16.

De partu Seneca 9.*controuers.3.*

Cum autem.17.

Matrimonium cum moniali contractum dirimi iubet lex Iustiniani.

Ne verò per.18.

De auraria functione siue de auraria pensione, vide Cassiod. 2. *variar.* Symmac.1. *epistol.46.*

Vt autem nulla.19.

Principis est pondera & mensuras tradere.

Cum autem.20.

Contractus duo authentici interdum esse possunt.

Si quis etiam.21.

Adde *l 23 ff. de falsis.*

Lites etiam.23.

Iudex militaris causarum ciuilium notionem non habet.

Reipublicæ.24.

De lectione huius loci, vide hic D.Goth.

Consuetudines.25.

Locus hic intelligi debet de aquæductu.

Super hæc.26.

De superindicto, vide *Tit. Cod. de superind.*

Viros etiam.27.

Plin.*lib.*18.*cap.3.*

De adscriptitiis & colonis.

Docuerunt.

Lugdunensium gallorum mentio fit *in l. vlt.l.1.D. de censib.*

Constitutio Iustini Imperatoris de filiis liberarum in Affrica directa.

Diu noctuque.1.

Obserua moris fuisse subscriptionem principis rescriptis & constitutionibus addi.

Sacrum Pragmaticum Tiberij Augusti de confirmatione constitutionum Iustini Imperatoris de filiis colonorum & liberarum.

Tiberius successor fuit Iustini.

Consuetum.

1. Vide hic D.Goth.

Imperatoris Leonis Augusti Nouellæ Constitutiones.

De his Nouellis, optimè D.Goth hic, Cuiac.17.*obs.31.*

Rerum humanarum.

Leges conditæ sunt ad salutem ciuium, ciuitatisque incolumitatem, vitámque hominum, & quietem, Cicero 2.*de legib.*

Quod vnumquemque qui iudicandi prærogatiuam acceperit, quemadmodum legalium capitulorum à nobis habitus delectus statuerit, dirimere controuersias oporteat: quæ verò inter reprobata habita sunt, vti ex illis nulla litis ambiguitas diiudicetur.

Constit.1.

Lites non ex legibus abrogatis dirimẽdę.

Celeberrimi.

Terent.*in Andria act.1.scen.1.*

Vt qui cætera secundum sacros, diuinósque canones

episcopali dignitate dignus esse probatur, si liberi ex legitimo matrimonio illi sint, ob illos in consequendo honore nullum impedimentum sentiat. Const. 2.

Quum sacrosancti.

Leges diuinæ abrogari non possunt.

Vt qui sacerdotes creandi sunt secundum ecclesiæ ritus, ea lege creentur vt omnem deinceps vitam cœlibem agant, aut si matrimonium contrahere velint, prius id faciāt, ac deinde ad creationem procedant. Const. 3.

Quum decenter.

Simile *in can. 2. distinction.* 28. Gregorij *distinct.* 28.

Vt non modò vniuersalis ecclesiæ sacerdotes, verùm etiam qui ad quamcũque sacram ædem pertinent, si in hoc vocentur licitè sacra mysteria exponere, diuinúmque cultum celebrare domi priuatæ possint. Constit. 4.

Abrogatur Nouella Iustiniani 58. *can. clericos, distinct. 1. de consecrat.*

Placuit veteribus.

Theoph. §. 8. *Inst. de rer. diuis.*

---

vt Monachus de acquisitis testari possit. Const. 5.

Extat huius Nouellæ epitome apud Harmenop. *lib. 5. Tit. 2. §. 3.*

Quoniam de.

Iure veteri Monachi testari non poterant.

Vt decennis puer in Monachorum numerum assumatur. Const. 6.

Vide Vigelium 3. *methodi iuris Pontificij* 4. *num.* 35.

Quo tempore.

Zozemen. 1. *cap.* 9.

Vt quotiescumque à clericorum habitu ad profanorum trāsire per vecordiam aliquis tentarit in illum is inuitus etiam restituatur. Const. 7.

Quemadmodum.

Vt qui reiicere venerandum monasticæ vitæ habitum in annum induxerit, ac pro illo profanorum habitum susceperit, quotiescumque hoc facere ausus fuerit, etiam inuitus in illum restituatur, & ex quo monasterio improbè aufugerit, eidem reddatur. Const. 8.

Vide *l. 53. §. 1. Cod. de episcop. & cler.*

Cum alioqui.

Prouerb. 26. *vers.* 11. *&* 2. *Pet.* 2.

De seruo qui ignorante domino clericus factus est. Const. 9.

Adde hic *Nou.* 123. *cap.* 17.

De seruo qui inscio domino monachismum suscepit. Const. 10.

Quum

Quàm præstas.
Facit *Nou.5.cap.2.§.1.verf.triennij.*

De seruo qui ignorante domino episcopus factus est. Const.11.
Iunge hic *Nou.9.supra eodem.*

De officinarum magnæ ecclesiæ vsu. Const.12.
Vide *Nou.45.& 59.*

De perpetuis emphyteusibus. Const.13.
Vide Cuiacium 1.*Feudor.5.*

Rem fraudulentam.
Ad intellectum huius loci, vide hic Cuiac.

De iis qui monasterium imperfectum relinquunt. Const.14.

Qui præcipitanter.
Huius Nouellæ meminit Harmenop.*lib.5.tit.8.§.108.*

Vt salutarem Baptismum in quocumque sacro oratorio peragi liceat. Const.15.

Abrogatur hic Canon 59.*Synodi 6.in Trullo.*

Vt qui viginti annos habet hypodiaconus creari possit. Const.16.

Vetus verbum.
Abrogatur hic *Nou. Iustiniani, 123.cap.13.*

De puerperis quando diuinorum mysteriorum participes fiant, & quando infantes baptizentur, post quadraginta videlicet dies extra quam si necessitas vrgeat. Const.17.

Id quod.
Turpe cuique est ignorare ius in quo versatur, Quint.*lib.12.cap.3.*Gell.*lib.3.c.10.*

Vt in sponsalibus constituta pœna exigatur. Const.18.

Extat epitome apud Harmenop. *lib.4.tit.1.§.261.*

In omnibus.
Gellius *lib.20.cap.1.*

De pacto paterno ex æquo hæredem futurum filium. Const.19.
Vide *l.15.C.de pactis.*

Non contemnendi.
Nota hic mendacium veritati postponendum.

Vt ne maritus quemadmodum vxor illa præmoriẽte præter donationẽ propter nuptias quidquam capiat. Const.20
Harm.*lib.4.tit.10.§.10.*

Vt dotis promissio ex paternis aut maternis bonis facta præstetur. Const.21.
Extat huius Nouellæ epitome apud Harm. *lib.4.tit.8.§.34.*

Quemadmodum.
Vurmſ.1.*obſ.37.§.2.*

Vt mulier quæ matrimonium iterat vnius liberorum portionem proprietatis iure capiat similiter & pater.
Const.22.
Adde Nouellam Iustiani 127.*cap.3.*

sicut in.
Conſuetudini quando cedendum, vide hic Harm. *lib* 4. *tit.* 10. §. 11.

Ne præſides in prouinciis ſuis domeſtica ſponſalia contrahant. Conſt. 23.

Dignum laude.
An & quę ſit mercaturę vtilitas, vide hic.

Ne filij naturales cum adoptiuis matrimonium contrahant. Conſt. 24.

Abrogatur hic *l.* 17. *D. de ritu nupt.*

Multi dum.
Caſſidor. *lib.* 4. *variar.* & *lib.* 8. Procopius *lib.* 1. *de bello Perſico*, Pet. Pythoe. 1. *aduer.* 1.

De emancipatione & dotis reſtitutione. Conſt. 25.

Quæ à veteribus.
Iunge hic l. 8. C. *de bonis proſcriptorum*, Harmenop. *lib.* 1. *tit.* 17.

Vt eunuchi adoptare poſſint. Conſt. 26.

Abrogatur *l.* 3. *C. de emancipat.* Harm. *lib.* 2. *tit.* 8. §. 4.

Magnum.
Hęredem inſtituere eunuchis non licet.

Vt pariter omnibus adoptare liceat. Conſt. 27
Harm. *lib.* 2. *tit.* 8. §. 4.

Quum eos qui.
Vlpian. *tit.* 8. §. 9.

Quo tempore & à quibus rerum ſuarum adminiſtratio adultis cócedi debeat. Conſt. 28.
Vide *l.* 2. C. *de his qui veniam ætatis.*

Quandoquidem.
Non minus animo quàm corpore inter ſe homines differunt.

Vt ancillarum partus apud alium editus ipſius dominum ſequatur. Conſt. 29.

Quemadmodum.
Facit. *l* 10. *D. de iuſt.* & *iur.*

De muliere quæ viuo marito alios de matrimonio compellit. Conſt. 30.

Vt quum.
Tertullianus *lib. de velandis virginibus.*

Vt quæ mulier mariti odio abortat repudiari ab illo poſſit. Conſt. 31.
Extat apud Harmenopulum *libro* 4. *titul.* 1. §. 6.

Qui hominem.
Tertullianus 5. *aduerſus Marcionem*, & *lib. de veland. virgin.*

De adulteris manifeſto deprimendis. Conſt. 32.

Adulterij ſcelus.
Harm. *lib.* 6. *tit.* 2.

Ne captiuorum vxoribus aliis nubere liceat. Conſt. 33.
Extat apud Harm. *lib.* 4. *tit.* 12. §. 4.

De tutore qui pupillam ſuã vitiat. Conſt. 34.

Clar. 5. *ſent.* §. *fornicatio*, *verſ. cum pupillus.*

Nefaria.
Quint. *declamat.* 284. Cuiac. 17. *obſ.* 32.

De raptoris virginis, eorúmque

que qui in partu adfuerunt, pœna. Conſt. 35.

Harmen. *lib. 6. tit. 7.* Clar. *5. ſent. §. raptus.*

Vt captiui filius hęres ſit. Conſt. 36.

Abrogatur hic *l. 1.* C. *de poſtliminio reuerſis.*

Vt domini teſtamento manumiſſus, ſi illum deceſſiſſe, aditámque eius hæreditatem eſſe ignoret, teſtari poſſit. Conſt. 37.

Præſenti.

Vlpian. *tit. 20. §. 11.*

Vt Imperatoris ſerui de rebus ſuis quomodo velint ſtatuere poſſint. Conſt. 38.

Hoc quoque.

Plin *lib. 8. epiſt. 16.* Vlpian. *tit. 5. § 5.*

Vt prodigus quæ ex re ipſius ſint facere poſſit. Conſt. 39.

Mortalium.

Prodigus non cenſetur bonis malè vti.

Vt captiui teſtaměti factionem habeant. Conſt. 40.

Extant huius Tituli epitome apud Harm. *lib. 5. tit. 1. §. 30.*

Paul. *3. ſent. tit. 4. §. 8.*

Qui olim.

Cuiac. *lib. 7. obſ. cap. 32.*

Vt in ciuitatibus quinque, in itineribus verò & agris tres teſtes, ad teſtamentorum fidem ſufficiant. Conſt. 41.

Vlpian. *tit. 20. §. 2. cap. relatum. 11.* C. *de teſt.* Paul. *lib. 3. ſent. tit. 4. §. 10.* Harmen. *lib. 5. tit. 1. §. 11. & 12.*

Quum omnibus.

Mutatur hic numerus teſtium iure Iuſtinianeo requiſitus.

Vt ſufficiens numerus teſtiũ teſtaměntum ratum faciat, tametſi id neque illorum ſubſcriptiones neq; ſignacula habeant. Conſt. 42.

Harm. *lib. 5. tit. 1. §. 11.*

Vt per ſcribendi ignaros teſtamenta etiam confirměntur. Conſt. 43.

De lectione huius loci, vide hic D. Goth.

A quibus obſignari teſtaměta oporteat. Conſt. 44.

Huius conſtitutionis meminit Harm. *libr. 5. tit. 1. §. 12.*

Quum omnes.

Facit *l. 23.* C. *de teſtam.*

Vt ſententiam iudices in literas referant, ſuáque manu obſignent. Conſt. 45.

Vide *l. vlt. Cod. de ſententiis ex periculo recitandis.*

Abrogatio quarundã de curiis & decurionibus latarum legum. Conſt. 46.

Cuiacius *ad tit. C. de decur.*

Abrogatio legis quę Senatui prætores, decurionib. verò præfectos conſtituere concedebat. Conſt. 47.

Abrogatur *l. 2.* C. *de off. prætor.*

Quod alius.

Leges vſu exigente promulgantur, vſu contrario tolluntur.

Ne mulieres in contractibus testimonium præbeant. Const. 48.

Gell. *lib. 6. cap. 7.* Harmen. *lib. 1. tit. 6.*

Haud scio.

Harm. *lib. 1. tit. 13.*

Ne serui ad dicendum testimonium admittantur. Const. 49.

Vide *l. 7.* D. *de testibus.*

Vt donationes quæ in literas relatæ nõ sunt ad quingentos vsque aureos valeant. Const. 50.

Harm. *l. b. 3. tit. 1.* in fine huius constitutionis meminit quam laudat.

Quandoquidem.

Cuiac. *lib. 17. obs. cap. 32.*

De inuento thesauro cuius esse debeat. Const. 51.

Robert. *1. recept. 5.* Cuiac. *5. obseru. 5.* Forn. *2. select. 26.*

Ferrand. *2. explicat. 18.*

Vt tam veterum principum quàm recẽtiorum numismata, modo iusti ponderis, probæq; materiæ sint, valeant. Const. 52.

si pecuniarum.

Plutarch. *in Cleomene*, Cuiac. *libro 6. obser. cap. 19.*

Vt cuique tam intra ciuitates quàm extra, mortuos sepelire liceat. Const. 53.

Paul. *lib. 5. sentent. tit. 25. §. 1.* Abrogatur autem hic *l. 3. & 7.* D. *de sepul. viol.* Paul. *1. senten. 21. §. 2.*

Vt dominicis diebus omnes ab operibus vacent. Const. 54.

Huius constitutionis mentionem facit Harmen. *lib. 1. tit. 4. §. 7.*

Præstantissimum.

Iuuenalis 14. & *Satyra 6.*

Vt Iudęi secundum Christianismi ritus viuant. Const. 55.

Abrogatur titulus C. de Iudæis quo permissum erat Hebræis suo more viuere.

De oris maritimis. Const. 56.

Hęc etiam.

Cuiac. *lib. 14. obs. cap. 1.*

Quantum in piscatibus remoræ piscatoriæ inter se distare debeant. Const. 57.

Adde *Nou. 102. 103. & 104. inf. eod.*

Quandoquidem.

Cuiac. *d. lib. 14. obs. cap. 1.*

Ne ex sanguine cibus conficiatur. Const. 58.

Hoc tamen receptum erat temporibus primitiuæ ecclesiæ.

Abrogatio legis quę hominem liberum se vendere permittit. Const. 59.

Optimè hunc locum illustrat D. Gothof. hic.

Qua pœna castratores affici debeant. Const. 60.

De castratoribus, vide *l. 27. §. 28 ff. ad legem Aquil.* Paul. *lib. 5. sent. tit. 23. §. 7.* Huius autem Nouellæ meminit Balsamon, *ad cap. 21. 22. 23. apost.*

virtutis.

Quintil. *declam. 358. 372.* Isidor. *5. etymol. 27.* Diodor. 13. Arist. *lib. 5. ethic.* Gell. *lib. 20. c. 1.* Pet. Gregor. 31 *syntag.* 20.

Tributorũ exactores si plus; quàm debeant, exegerint qua pœna afficiendi sint. Const.

Const.61.

Olim capitali supplicio afficiebantur.

De pœna eius qui rem aliquam publicam vendiderit. Const.62.

Abrogatur hic l.3.& 4.C.*quæ res vend. pos.*

De pœna illorũ qui res vetitas ad hostes trãsuehunt. Const.63.

Hi olim capitaliter puniebantur.

De pœna eorum qui naufragium suppresserint. Const.64.

Vide l.3.*in fine*,D.*de incendio*.

De incantatorum pœna. Const.65.

Adde Photiũ 9. Nomoc.25. Deuteron.18. Leuit.20.Reg.*lib.*1.c.28. Platonem 11.*de legib.*Cassiodor.9.*variar.*18. Dionẽ 52. Herodian.4.Xiphilinum *in Iulian.*Tacit.2. *annal.* Sueton.*in Tyberio*, Colum. *de re rust. cap.*8. Pet.Gregor.34.*syntag.*14.& 15.

De plagio.Const.66.

De pœna plagiarij,adde P.Gregorium 36. *syntag.vlt.*

De iis qui ad hostes transeunt , suáque sponte reuertuntur.67.

Harmen *lib.6.tit.8.in fi.*

Simul nimia.

De pœna transfugæ , adde l.38.§.1. D.*de pœnis.*

Vt monachi & clerici tutores esse possint, sed ab administratione ac pupillorum rectione arceantur. Const.68.

Optimè hic D.Goth.

Cęcos secretò testamentũ facere posse.Const.69.

Paul.3.*sent.tit.* 4.§.4. & *vlt.* Specul. *tit.de test.*Harm.*lib* 5.*tit.*1.

De grassationibus.Cõst.70.

Facit hic l.28.§.10.D.*de pœn.*

De iis qui in locis arabilibus aut vineis ædificaturi sunt. Const.71.

Harmen.*lib.*2.*tit.*4.§.151.

Pręstantissimum.

Cuiac.*lib.*17.*obs.*c.31.

Vt pacta etiã nõ constituta pœna valeãt. Const.72.

Harm.*lib.*1.*tit.*9.§.11.

Vt nemo cũ mulieribus in ecclesiarũ cœnaculis haberet.const.73.

Harm.*lib.*2.*tit* 4.§.27.& 44.46.96.

Ne ante legitimum matrimonij tempus futuris cõiugibus benedicatur. Const.74.

Facit Nou.89. ʒ.*eod.*Harmen.*lib.*5.*tit.*1.§.3

Vt qui viginti annorũ est hypodiaconus creari possit.Const.75.

Phot.1.c.9.

De pœna falsum testimoniũ dicentium sacerdotum. Const.76.

Falsum testimonium dicentes priuantur dignitate.

De falsariorum pœna. Const.77.

Falsi crimen non semper est capitale.

Cum in plerisque.
Clar. 5. *sent.* §. *falsum*, 4. *vers.*

Ne amplius senatusconsulta fiant. Const. 78.
Abrogatur *l.* 9. D. *de legib.* & *senatuscon.*

De pœna sacerdotis, Diaconi, aut hypodiaconi, si post assumptum ordinem mulieri in matrimonium iungatur. Const. 79.
Balsamon. *in cap.* 6. *sexta Synodi.*

Vt purpuræ segmenta & particulæ in publicis mercimoniis sint. Const. 80.
Haud scio.
Dion. 49. Cuiac. *lib.* 12. *obs. cap.* 24.

Ne ex auro & pretiosis lapillis quicquam confieri in vniuersum nefas sit. Cōst. 81.
Vide *l. nulli. C. nulli licere in frenis.*

De testamento resignato. Const. 82.

Quæ fortuito.
Cuiac. *lib.* 17. *obs. cap.* 33.

Vt ad trientes vsuras pecunia licitè mutuetur. Const. 83.

Si à Spiritus.
Clar. 5. *sent.* §. *vsuras*, 20. Harmenop. *libro* 3. *tit.* 7. §. 27.

Vt negotiari, ædificare, muneraq; accipere, vrbis magistratib. liceat. Const. 84.
Harm. *lib.* 3. *tit.* 3. Cuiac. 17. *obs.* 31.

Vt patres qui nuptias non iterant vnius liberorū portionem capiant. Const. 85.
Vide *Nouellam.* 20. *eodem.*

De pœna, episcoporum, sacerdotum, qui se aduocationibus, sponsionibus redempturis, aliisque similibus dedunt. Const. 86.
Facit *Nou. Iustiniani,* 123. *cap.* 6. & *l.* 17. *Cod. de episcop.*

Quia diuina.
Photius 8. *Nomocan.* 13.

De ecclesiasticorum alea ludentium pœna. Const. 87.
Photius 9. *Nomocan.* 27.

Celebribus quibusdam in ecclesia viris Festi dies constituuntur. Const. 88.
Iunge *l.* 3. §. 3. C. *de summa trinitate.*

Ne matrimonium citra sacram benedictionem confirmetur. Const. 89.
Harm. *lib.* 4. *tit.* 4.

Vt qui tertium matrimonium contrahunt, sacri canonis pœnæ obnoxij sint. Const. 90.

Aug. *serm.* 243. Ambrosius *in cap.* 7. 1. *ad Corinth.*

Vt concubinam habere nō liceat. Const. 91.

Abrogatur *tit.* D. & C. *de concubinis.*

Neque minus.

Clar. *lib.* 5. *sent.* §. *fornicatio, vers.* & *in primo*

De pœ-

De pœna eius qui aliquem dedita opera excæcauit. Conſt.92.
Extat epitome apud Harm.*lib.6.tit.1.§.6.*

Tametſi.
Valer.*lib.5.c.6*

Vt ſi ſpõſa ex alio grauida deprehendatur ſponſalia reſcindi poſſint. Conſt.93.
Harm.*lib.4.tit.1.§.27.*

Legis quæ de conſulatu agit abrogatio. Conſt.94.
Quoniam.
Cuiac.*lib.6.obſ.c.9.*

De auulſa terræ cruſta. Conſt.95.
Nouella hæc laudatur ab Harmenopulo, *lib.4.§.152.*

De ſepulchro violato. Conſt.96.
Vide l.8.&9.D.*de ſepulchro violat.*

Quæ delicta.
Petr.Gregor..*33.ſyntag.*14.15.16.

Vt in conteſtatione litis & magiſtratuum initio iuretur. Conſt.97.
Tametſi lex.
Cuiac.*ad Nou.Iuſtiniani* 49.

De pœna Eunuchorum ſi vxores ducunt. Conſt.98.
Legum ortus.
Ambroſ.*lib.5.epiſtol.*

Vt qui iuſiurandum defert, prior de calumnia iuret. Conſt.99.

Quæcumque.
Cuiac.*lib.17.obſ.cap.32.*

De ſeruis qui liberis in matrimonium coniunguntur. Conſt.100.

Leges, quia.
In dubiis cauſarum ſumitur benignior interpretatio.

Vt ſeruis coniugibus ſi alter illorum libertate donetur. Conſt.101.
Iunge hic *Nou.*100.*ſupra.*

De prædiis maritimis ad remoras piſcatorias conſtituendas ſeorſum non ſufficientibus, & vt inuitus etiam ad ſocietatem adigatur. Conſt.102.

Multa cumulatim.
Cuiac. *lib.14. obſ.cap.1.*

De iis qui de maritimis prædiis ad conſtituendas remoras piſcatorias ſocietatem ineunt. Conſt.103.

In ſocietatem.
Interdum qui plus pecuniæ cõtribuit vi pacti non plus percipit ex ſocietate, quàm qui vel minus, vel nihil, operam tamen cõtulit.

De piſcatoriis remoris, inter quas legitimum interſtitium nõ eſt. Conſt.104.
Quandoquidem.
Cuiac.*lib.14.obſ.cap.1.*

Si magistratus aliquis res fiscales furatus esse deprehensus sit. Const. 105.

Abrogatur *l. unica*, C. *de crimine peculatus*. Laudabilis.

Nota hic quatenus iurisperitus antecellat medicum.

De indotatis mulieribus, quãtum, maritis mortuis, ex ipsorum bonis lucrentur. Const. 106.

Harm. *lib. 5. tit. 8. §. 95.*

Vt actor ante litis contestationem porrecto libello iudici fidem suam probet. Const. 107.

Vide *Nou. Iustin. 49. cap. 3.*

De eo qui ad primam denuntiationem iudicio se non sistit. Const. 108.

Harm. *lib. 1. tit. 2. §. 6. in fine.*

Ne intra septimũ ætatis annum spõsalia ineantur, neque ante decimum quintum maribus, aut decimũ tertium fœminis matrimoniũ cõsecretur. Const. 109.

Harm. *lib. 4. tit. 1. §. 11.*

Vt mulier soluto matrimonio dotem suam proptérque nuptias donationem, & reliquam omnem mariti substãtiam in commentariũ conscribat, ac eo prolato resarciri sibi postulet, si quid damni in rebus suis à marito se passam dicat, citra commentarium autem euidétémque probationem nihil petat, aut petendo accipiat. Const. 110. Quum præter.

Phot. *9. Nomocan. 28. 29. & seq.* Harmenop. *lib. 5. tit. 11.*

Vt si vxor mente capiatur, ídque neque dolo mariti, neq; ipso conscio aliorum maleficio fiat, & vltra tres annos id malum duret matrimonium dirimatur, alterámque vxorem marito ducere liceat. Const. 111.

Photius 13. *Nomocanon.* 30. Harm. *lib. 4. tit. 1.*

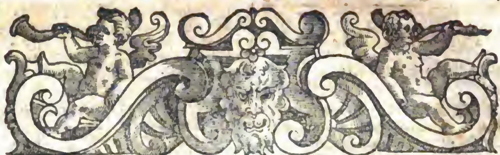
Vt si maritus per matrimonij tempus in furorem incidat, intra quinquẽnium matrimonium solui nequeat, eo autem elapso, si furor eum adhuc occupet solui possit. Const. 112.

Harm. *lib. 4. tit. 1.*

Vt quemadmodum in aliis structuris lege cautum est, ita etiam subsidialium ambulacrorum structura quæ solaria appellantur decem pedibus à vicinorum ædificiis distent. Const. 113. & vltima.

Harm. *lib. 2. tit. 4.*

Finis Constit. Imperat.

INDEX ANTIQVAE ET NOVÆ CONSTITVTIONVM FEVDORVM INTERPRETATIONIS PETRI BROSSÆI. I.C.

Præfatio auctoris in laudem Feudorum.

* Extant Analysis iuris Feudalis edita in gratiam studiosæ iuuentutis & rationibus tam dubitandi quàm decidendi, qua fieri potuit breuitate illustrata Authore Liborio Haltyserio.

* Controuersiæ iuris feudalis disputationibus xi. enucleatæ in 4°. Marpurgi 1594. Paulus Egenolphius.

MATERIA Feudorum in vsu frequens est & necessaria de rebus arduis agit, hominum præcipuè nobilium negotia tractat, de Feudo Comitatu, Marchia, Ducatu, & Imperio loquitur, cúmque conseruat, auget, protegit, honorat, hostem terret, ac exarmat, ciuitates milite seruat, patritios honore, prærogatiua, Titulis sibi deuincit, populum obsequio fouet, omnium præsidiorum tutissimum sibi refugium parat, extruit, ac in omne æuum duraturum regnum pollicetur. Denique nulla est in toto iure materia, quæ pleniore interpretatione indigeat, quàm ista, ideò in hos Feudorum libros consule Pet. de Cerno. post glossam Nicolaum de Neapoli, Iacobum de Beluiso, And. de Isernia, Bald. Mart. Lauden. Iacob. Aluarot. Patauinum. Math. de Afflict. Pet. Rauen. Eguin. Baro. Franc. Hotom. Iacob. Cuiac. Summam Odof. Iacob. Ardison. Pet. de Bellapertica, Vldar. Zas. & nouissimè Henricum à Rosenthal. Extant cuiusdam Iason. Claud. præludia feudalia, scripsit præterea tractatus Feudales: Paris de Puteo. Adde Tractatus de feudis trium præclarissimorum iurisconsultorum Germanorum Vldarici Zasy, Friderici Schenky, & Francisci Somsbecy, quibus ea quæ ad hanc materiam spectant, accuratissimè & doctissimè tractantur atque explicantur. Claudius Seisellius septies hos libros Feudorum publicè perlegit, Ioannes Drenlerus recognouit, & edidit consilia & paraphrases feudales Sigismundi Loffredi, Harmannus, Eguinar. Baron. Iacob. Aurelian. Math. Vvesembek. Albertus Brunus, Angel. de Horto. Curt. Iun. Francisc. Duarenus, Frider. Schenc. Guillelmus à Perno, Ioan. Bap. Caccialup. Ioan. Bapt. à S. Blasio, Melch. Klingius, Nicolaus Vigelius, Petrus Rebuffus, Petrus Rauen. Guerr. Pison. Iacob. Kleist.

CONSVETVDINES Feudorum.

PRO hac materia sciendum causas Feudales obseruari, & determinari secundum has consuetudines Feudorum, multas secundum ius Lōgobardorum, & multas etiam secundum ius Francorum, vt refert Iul. Ferret. *in addit. ad Bart. in libello Contrarietatū Iuris ciuilis, & Longobardi in proœmio, in fi. addit.* quòd quando de Iure Longobardorum, non inuenitur aliquid cautum, tunc obseruatur Ius Romanum *in d. Libello in rubr. quando & qua pars purg. se deb. nu. 6.* & addit etiam dictū Iul. Ferret. *in lib. contra iur. ciuil. & Longobard.* post Bart. *in proœmio ibi tractat, de vi & potestate Iuris Longobardi.*

* Tractatum nouum de Feudis edidit Petrus Nicolaus Mozzius.

Tit. 1. De his qui Feudum, dare possunt & qui non: & qualiter adquiratur & retineatur.

Fœmina repellitur à successione feudi, *& in cap. 1. §. ad filias, de success. feud. in cap. vnico, an mutus, num. 1. de alien. feud.* adde etiā si expresse dictum fuerit, pro se & descendētibus masculis & fœminis, masculi tamen præferūtur, Decius vbi infra, quæ procedunt, quando concessio est facta in feudum, secus si per viam donationis, quia tunc fœmina admittitur, Dec. *ad reg. fœmina, num. 54. de reg. iur.* vbi in mat. quod in pluribus casibus fœmina in feudo admittitur, & stante iuramento fidelitatis, fœmina semper excluditur, nisi de illa specialiter exprimatur, Alex. vbi per Deciū *d. loco*, & latè Spec. *in tit. de procur. §. 1.* Ad Glos. *in vers. legibus*, Gloss. *ad cap. 1. an mutus*, Bald. Ang. Imol. Paul. & alij *ad l. 4. §. 4 à te, de verb. oblig.* Corset. *in tract. de priuil.* Pac. q 104. *decl.* Ang. *cōs. 89. viso*, Dec. *ad d. reg. fœmina, nu. 53. D. de reg. iur.* Fer. *in trac. de feriis, & induciis, n. 171.*

¶ Quid sit de bonis si statutum vult, quod tertia pars bonorum occidentis applicetur hæredibus occisi? Dic vt per Boer. *deci. 121.* Rom. *sing. 456.* statutum, Alciat. *ad d. §. Cato, col. fin.* Doct. *ad cap. in præsentia, extr. de probat.*

¶ Nota hic quòd omnis non recognoscens superiorem, & qui gerit se pro principe, potest dare in feudum, Paris. *cons. 1. num. 67. libr. 1. in §. 1. in vers. quod hodie.* adde quod nec ex dispositione patris posset fieri, quòd vnus ex filiis, puta primogenitus tantùm vel in maiori parte Feudū acquireret, Paris. *con. 10. col. 1. li. 1* Fallit textus iste in Feudo Marchionatus, Comitat⁹, *vt de prohib. feud. alien. per Fed. in §. præterea*, Ducatus. Limita vt ibi add. *in §. fin autē vnus.* Hoc nō seruatur in Regno Neapolitano, vt testatur Afflict. *decis. 293.* Et hoc intellige in feudo nouo, vt per eū ibi. Vide pro declaratione quæ latè tradit Soc. Iun. *cōs. 103. li. 2. 3.* Et quod in Feudo antiquo frater succedat fratri iure accrescendi, secùs in nouo, & est cōmunis opinio, vt per Paris. *cōs. 6. col. 1. lib. 1.* Et de his, vide quæ add. ad Bart. *in l. si mihi & Titio, col. fi. D. de verb. oblig.*

4 ¶ Limita hunc textū, vt non habeat locum, quando feudum datur à principe vel alio non recognoscente superiorem, quia tūc habebit locum ius accrescendi, vt est cōmunis opinio, vt per Alex *d. l. si mihi & Titio.* Et per Fran. Cur. *in trac. de Feud. chart. 197. in paruis, 2. part. ver. tertio principalis, nu. 70. & 71.* licet ipse postea cōtrariū teneat *in chart. 200. ver. quia tenēdū.* Add. quod cū opinione Alex. tenuit Soc. Iun. *cons. 73. nu. 22. li. 1.* Hæc limitatio dupliciter sublimitatur, vt per ipsū Cur. 202. *ver. 2. principaliter.* Add. quod in inuestitura possūt esse talia verba, quod etiā in Feudo nouo transuersales possunt succedere, vt pulchrè per Paris. *cōs. 6. col. 1. lib. 1.* Si dictum fuit, quòd vult tale feudum esse indiuiduū, nā ex hoc apparet, quòd dominus voluit alterū alicui succedere. Paris. *de cōs. 6. col. 2.* tamē ibi dicit, quod tunc superstes soluet æstimationē partis feudi quæ erat præmortui ipsi domino. Itē alius est casus similis quādo dominus cōcessit pluribus fratribus Feudū in solidū, puta dicendo: Quibuscūque, Nā similia verba distributiua in solidū, & tūc habet locum ius accrescendi, Paris. *d. con. 6. col. 3.* Idē Curt. *in trac. de feu. char. 204.* Limita vbi dicit, quòd si concedens vtitur his verbis. Concedo vobis Petro & Ioanni & cuilibet vestrûm, &c. videtur concessisse in solidum. Ideo habet locum ius accrescendi.

¶ Sublimita tamen hoc vt ibi per eum in præallegato loco. Item quando dictum est: Concedo vobis & cuilibet vel vnicuique, nā hoc casu etiā frater fratri succederet, vt testatur Paris. *d. con. nu. 18. & seq. li. 1.* Sed contrariū videtur tenere Curt. *in trac. de feud. chart. 204.* Item quando vnus recipit pro se & pro alio absente, non habet locum ius accrescendi, vt not. Paris. *in d. cons. 6. num. 23. lib. 1.*

¶ *In glo. frater, circa mediū, in ver. fœmina enim nō, &c.* Add. quartum casum, scilicet, quando pro feudo nullum præstatur seruitium. Item quintum, quādo princeps nō expressè dedit in feudum sed dixit. Donamus castrum, quia

tunc

tunc cẽsetur, mera donatio, non abscisio feudi, & ideo fœmina succedit, vt latè per Dec. *con.32.per totum.* In glo. *legib.* & circa mediũ, vers. *praeterea iure Lombard. filia*, Bal. *in l. Titia, §. Lucius*, D. *leg. 2. & l. pro haerede. §. fin. D. de adq. haer.* dicit hanc Gloss. esse falsam quia loquitur secundum consuetudinem Lombar. secus in aliis locis, & ita refert elegãter, August. *in addit. ad Ang. Aret. in tract. de malef. gl. in verbo comparere.*

¶In gl. *à successione feudi &c.* Ex glos. Iul. Ferret. in addit. à Bart. *in libello cõtra. iur. ciuil. & Longob. in rub. in qua sit potest. iunct. coniu.* Nota, quod de iure Romano iniuria, & in inimicitia contr. remitti, à fœm. secundum Bal. hic secus de iure Longob. nam non potest remittere feudum id est inimicitiam.

Capitanei dicuntur.

A Latinis dici principes aut proceres, tradit Hotoman. sunt tamen qui patricios rectè appellari existiment.

§.1. Et quia.

Vide Beluisan, *vers. quaeritur*, Aluarot. *n.12.*

§.2. Cum vero.

In hunc §. & vers. *licet moderno tempore*, vide Soc. Iun *con 26. n.72. & seq.* Sed declara vt ibi per eum, *n.9.* Limita hunc textum non procedere in feudis illustribus. Comitũ Baronum. Regni, quia in eo succedũt agnati etiã distantes per centum gradus, Dec. *con. 85. n.3.* Soc. Iun. *cons. 76. n. 10. lib 1.* Dec. *in l. certum, C. vnde legitimi, n. 92.* Limita & declara quando immediatè feudum transit, de acquirẽte feudum in collaterales, nam non excedit septimum gradum, secus si cum transiuit ad descendentes, nã tunc agnati succedunt in infinitum, ita Dec. *d. l. certum, n.9.* & pro hac materia, vide omnino Paris. *cons. 3. n. 44. lib. 1. & cons. 5. nu. 30. lib. 1*, vbi dicit quod in feudis, in quibus succeditur ex prouidẽtia paterna, nõ succeditur in infinitũ etiãsi sint feuda ecclesiastica. Item etiam succedunt transuersales.

¶Fœmina repellitur à successione feudi, & *c.1. §. ad filias. de succ. feu. in c. vnico.* An mutus *n.1. de alien. feu. pater.* Adde etiã, si expresse dictum fuerit pro se, & descendentibus masculis & fœminis. Masculi tamen præferũtur, Dec. vbi infra, quæ procedunt quando concessio est facta in feudum, secus si per viã donationis, quia tunc fœmina admittitur, Dec. *ad reg. fœmina, nu. 54. de reg. iur.* vbi in materia quòd in pluribus casibus fœmina in feudo admittitur. Et stante iuramento fidelitatis fœmina semper excluditur, nisi de illa specialiter exprimatur. Alex. vbi per Dec. d. loco, & latè Spec. *in tit. de proc. §. 1.*

¶Ad gl. *in ver. legib. in fin.* vbi quod filia nõ recipit compo. patris sui occisi, idem gloss. *ad capitulum primum. An mutus.* Bal. Ang. Imol. Paul. & alij *ad l. 4. §. Cato, de verb. oblig.* Corset. *in tract. de priuil. pac. q. 104.* declarat Ang. *consil. 89. viso*, Dec. *ad d. reg. fœmina, n.53. D. de reg. iu.* Ferret. *in tract. de feriis & induciis, n.171.*

¶Quid iuris sit de bonis, si statutum vult quod tertia pars bonorum occidentis applicetur hæredibus occisi, dic. vt per Boer. *decis. 121.* Rom. *sing. 456. statutum*, Alc. *ad d. §. Cato, col. fi.* Doct. *ad c. in praesentia, extra de probat.*

§.4. Hoc quoque.

Laudens. *tit.1. num.75.*

§.5. Notandum est.

Facit hic *c. quae in ecclesiarum, extr. de constit.*

Tit. 2. De feudo Guardiæ, & Castaldiæ.

De feudo Guardiæ & Castaldiæ, vide Ias. *in praelud. Feud.* vide etiã quæ notat hic D. Got.

Item illud quod.

Feudorum aliud proprium, aliud improprium, Castaldia est improprium feudum.

§.1. Si verò.

Quis dicatur Castaldus, vide Aluarot. hic.

Tit. 3. Qui successores feudum dare teneantur.

Si verò Archiepiscopus.

Quæ personæ in feudum dare possint, enumerantur hoc loco.

In vers. Successores eorum.

Limita hunc textum quando prælatus cõcessit feudũ propter benemerita feudatarij, quia tunc tenetur successor confirmare, Soc. Iun. *cons. 91. n. 19. l. dudum, Co. Theod. de rescrip.*

¶*Breui testatum.* Dominus Aluarot. *5. tit. 1. §. 1.* dicit breue testatum esse publicum instrumentum.

Tit. 4. Si de inuestitura feudi fuerit controuersia.

Si autem controuersia.

Qui rectè inuestitus est in possessionem mitti debet, deficientibus etiã probationibus. Quot autem testes requirantur ad probandum inuestituram, vide pleniorem *gl. in l. 2. tit. 2. in princ. D. eod.*

§.1.Si verò feudum.

Iusiurandum facilè iuranti non defertur.

§.2.Cum autem quis.

Ei defensio.

Defensionis appellatione in feudis iuramentum intelligitur, vt optimè notat hic D.Gothof.

§.3.Item si vasallus.

An aliud sit feudū aliud guardia,vide Doc. hic Scribentes.

§.Similiter si aliquis.4.

Nota in hoc §.differētiā feudi & pignoris.

§.Si quis de manso.5.

Mansum eodem modo dici quo mansionem existimo,& ita rectè diffinitur à Baldo prædium in quo manent homines.

§.Rursus si aliquis.6.&vlt.

Pro intellectu huius loci,vide Laudensē, Beluisanum,& Rauennatem hic,quæ autem sit huius loci species,vide Iul.Pac.hic.

¶Resoluto iure datoris,resoluitur quoque ius accipientis,de quo vide Beluisanū,Laudensem & Rauennatem hic.

Titul.5.Quibus modis feudum amittatur.

Quia supra.

Vide in materia multa qua posui infra in Rubrica: *Quæ fuit prima causa beneficij amittendi*,& limita hunc textum duobus modis, primò quia antequā vasallus priuetur feudo,trina monitio præcedere debet,secundo intellige hunc textum procedere in feudo, quod habet propriam naturam feudi, alias secus,nam si ego emi à te feudum,tunc illud feudum cēsetur eiusdem naturę,ac alia omnia bona mea allodialia, & vendo sicut alia bona,nam nō possum auferre mihi,licet eis malè vtar,ita nec tale feudum amittitur his modis quibus alia feuda.

¶Adde quod propter ingratitudinē commissam feudū amittitur, si seruiat hostibus domini,Parisi.*cons*.1.*n*.10 *lib*.1. Item si insultent statū vel territoriū domini, vt per Par. *d.cons*.1.Itē si induxit hostes in castro domini,& eorum nauē & vexillum erexit, idem Pari.*d.con*.1.*n*.13.Item si vasallus monitus vt prestet fidelitatē domino,& id præstare recuset,vt in tit.*quæ fuit prima causa benef.amit.* §.*est & alia*,& tradit Paris.*d.cons*.1.*n*.15.Item per rebellionem,vt ibi,*nu*.15,adde etiā valde notabile dictum in materia per Pari.*d.con*.1.*nu*.15.cum seq. scilicet antequam citatatio requiratur in declaratoria vel sentētia priuationis vasalli, adde quod vbi notorium est vasallum esse rebellem,potest sine alia declaratione armis expelli.

¶An & quis dicatur esse ad mortem vulneratus,Bald.hic.

§.Præterea si ille.

An qui consentit alienationi rei suæ perdat eam: An & quādo vasallus feudum alienare possit,declarat hic Bald.

Tit.6.Episcopum, Abbatē vel Abbatissam aut dominum plebis feudum dare non posse.

Item si Episcopus.

Adde inscriptionem Tituli *qui & vice dominus,can.volumus,can.dominus.89.distinct.*

§.Quinetiam.1.

De intellectu huius §.vide Dec.*in l.fœmina,D.de reg.iur n* 54.*ibi* 39.*& cons* 139 vbi secundū hunc textū consuluit quod vocatis in inuestitura masculis & fœminis,tamen prius admittātur masculi. Itē nota quod si inuestitura diceret quod succedant filij vtriusq. sexus, eo casu pariter admittitur tā masculus,quàm fœmina,& ita limitat hunc textū Bal.*in l.quoties,C.de suis & legit.*Dec.latè *cōs.* 108.*col*.2.Item quid si dictum sit succedat simul masculus & fœmina vel masculi cū fœminis,& similibus verbis,vide late per Bal. *in d.l.quoties,C.de suis & legit.*

¶Itē pro intellectu huius §. vide latè Soc. Iun.*cons*.76.*nu*. 112.*lib*.1.*&* 104. *vel* 164.*n*.12. *lib*.2.adde etiam quod per hunc textum cōsuluit,So.Iu.*con*.110.*col*.2.*lib*.2 & quod si facta sit inuestitura vt succedāt masculi & fœminæ,ita tamē quod extātib masculis fœminæ nō succedāt,sed deficiētib.masculis fœminæ succedāt,si extitit masculus qui semel filiā exclusit perpetuò cēsere esse exclusā, nec admittitur etiā postea, si deficerēt masculi,quā decisionē nota,quia videtur cōtra verba illa, *deficientibus*,licet ipse exponat ibi *deficiētibus*,scilicet à principio quādo succedit primo inuestito,nō autē postea,intellige etiā hūc textū procedere in feudo proprio & recto,secus in improprio & cōditionato, Pari.*c*.6.4.*n*.37.*lib*.1.quæ magna est limitatio. Hoc casu si in inuestitura dictū sit masculis & fœminis,tamē dominus derogare potest priuilegio masculorū & inuestire fœminam. Par.*d*.

Par.*d.con.4.n.*40.cum multis sequentibus,& quod hoc casu, quando in inuestitura sunt vocati masculi & fœminæ intelligantur successiuè,vt scilicet primò masculi,deinde eis deficientibus fœminæ succedant, tradit latissimè in terminis,Par.*con.9.col.fin.lib.*2.

¶In feudo fœmina posita in copula cum masculo,non succedit simul cum eo, sed ita demum si masculus non est. De hoc textu latè Dec.*ad reg fœmine,numero* 55.*D.de regul iur.*Cald.*consil* 3.*de feud.*& latè tribus modis declarat Socinus Iun.*consil.*76.*volum.*1. Tres not.resp.post cons.Fulg.*cons.*23.*lib.*1.*n.*45.*& seq.& *56.adde Alexandrum *consil.*9. *ponderatis his,lib.*5. *& consil.*19. *quoniam abunde, numero* 5. *lib.*1.Decium *consi.*139.*circa finem, & cons.*193. *col.*3. Hinc collige in feudis paria esse non extare masculum, vel statim decessisse,statim autem hìc intelligunt ante nomen baptismate impositum,adde Gloss. 14.*tit.*9. *in verbo non extantibus*, ʒ.*eod.* paria itidē sunt non extare masculum vel esse,& repudiare successionem feudi,vt optimè notat hic Gloss.

§.2.Mutus.

Quis sit mutus & an succedat in feudum, quique eū acquirere possint,vide hic Bald. An & quare mutus domino seruire non possit, vide Titulum,ʒ. *de forma fidelitatis.*

Tit.7.De natura feudi.

In principio de hac materia.An princeps possit alicui auferre feudum sine causa,vide Abbatem & alios *in ca.quæ in e. ecclesiam,extr. de const.* communis autem opinio est eum non posse auferre, vt refert Grau.*de antiq. temp.in parte,num.*8.*vers.*Sed tamen iure est: tradit Soc.Iun.*cons.*76.*num.*15.*lib.*1.

¶An Imperator obligetur præcisè ex suo contractu,Bal.hic

Tit.8. De successione feudi.

In principio in vers. *succedunt tantum,&c.* Sed qualiter procedat,vide Dec.*in cons.* 389. & per hūc textum d. Paris.*cons.*10.*col.*1 *lib* 1. quòd pater non potest primogenito tātùm relinquere feudum In ver.*nulla ordinatione.* Adde quod princeps non potest confirmare inuestiturā vasalli factam contra formam inuestituræ & in præiudicium agnatorum, vt per Alex.*cons.*130.*in fi.*Nota tamen quod si vasallus instituerit aliquē qui de iure succedebat,valebit eius testamentum & datur possessio hæredi *ex l.fin.C. de edict. D. Had. tollen.* Afflict.*decis.*119 & quòd testator non potuit disponere de feudo, latè tradit So. Iun.*cons.*72.*col* 2.*lib.*1. vbi allegat tres rationes huius regulę, & eam ampliat, vt etiam procedat quoad pias causas, quod etiam sequitur,Paris.*cons.*7. *numero* 11.*lib.*1. & Socin. Iun.*cons.*72.*col.*3. Hanc regulam declarantē, vide omninò,& ibi latè tradit, an & quando fideicommissū possit fieri de feudo, & quādo possit prælegari vni ex filiis, nota tamē, quod dicit ibi,*nu.*45 quod non valet dispositio facta inter eos, ad quos de iure veniebat feudum, quia nihil operatur quod est contra id,quod optimè dictū est per Afflict. & nota quod licet aliis testator legando rem alienam, videatur velle præstari æstimationem rei, non tamen ita est in feudo, quia nec de eo valet vt debeatur æstimatio, vt per Soc.Iun.*con.*72.*nu* 60.*lib* 1.vbi testatur hanc esse communem opinionem,licet Bald.hic in principio teneat contrarium,& idem Soc.Iun.*cons.*74.*vol.*34 *nu.*12.*&* 30.*cum seq.*vbi ponit quando dicitur hæreditarium, vt de eo possit disponere,vide Soc.Iun.*cons.* 160.*num.*39.

¶Amplia hunc textum primò, vt non valeat dispositio testatoris de feudo, etiamsi vellet relinquere vni ex nominatis inuestituram,puta vni ex filiis,Soc.Iun.*d.cons.*160. *num.*41.*cum seq.*

¶Amplia secundò procedere etiā in feudo nouo,quod pater ex sua prouisione acquisiuit,nam secundū communē nō potest illud vni ex filiis,Soc.Iun.*d. cons.*160. *n.*44. sed quid si dominus dedit potestatem vasallo de eo disponēte inter filios,prout melius arbitrabatur,an tunc intelligatur data potestas de eo ad sui libitū,ita vt totā possit relinquere alteri ex filiis,vide Socin. latè interpretantem tale priuilegium,*in d.cōs.*160. *numer.*45.*&* 46. & quod vasallus non possit testari de feudo,nec illud relinquere vni ex agnatis, vel remotioribus,tradit Paris.*cōs.*2. *col.*1.*lib.*1.vbi multos ad hoc allegat.

¶ Ampliatur etiam vt quis non possit per viam legati disponere de feudo,imò de eius æstimatione nō debet, Pari.*cō.*7.*col.*2.*& seq. li.*1.& quod nō valet ordinatio patris relinquētis vni magis quàm alteri ex filiis, vide latè Pari *in cons.*1.*vol.*10.*col.*1.*lib* 1.vbi per So. dicit,quòd pater nō potest relinquere filio primogenito feudū, in prçiudiciū aliorum.

¶Limita hunc textum in feudo Franco,de quo vasallus potest disponere, Socin.Iun. *cons.*115.*nu.*31.*lib.*2.

¶Limita secundò, in feudo concesso vni Francorum,Soc.Iun.*cons.*160.*num.*39.

¶Limita tertiò, in feudis magnis, puta Marchionatus vel Ducatus,in quibus ex cōsuetudine primogenitus tantùm admittitur,So.*d.cons.*160.*num.*37.

¶Limita quartò, quantum ad exhęredationem, quia potest vni ex filiis prælegare, Paris. *cons.* 4 *n.* 29. *lib.* 1. *& cons.* 1. *nu.* 8. *libro eod.* & quod in feudo hæreditario in præiudicium agnatorum cum consensu domini. Imò fortius dicit esse permissum etiam sine licentia superioris, vt tenet Dec. *cons.* 194. per eum ibi allegato.

¶Limita quintò, vbi expressè dominus concessit, ne possit testari, Dec. *d. cons.* 194. *c. l. fin.* & Paris. *d. cons.* 2. *nu.* 33. vbi dicit quòd princeps potest concedere hanc licentiam citatis agnatis, *& n.* 48. *in fin.* vbi dicit quod agnatus remotior hęres pręfertur agnato proximiori in feudo hæreditario.

¶ Limita sextò quoad fructus ex feudo perceptos, quia sunt proprij ipsius, item quoad melioramenta ex eo facta, ideo de his potest testari, Paris. *d. cons* 4. *nu.* 40. *lib.* 1.

¶Limita septimo, in feudo nouo de quo potest vasallus disponere & relinquere per fideicommissum & prohibitionem alienandi Paris. *d. cons.* 2. *num.* 5.

¶Limita octauo, vbi dispositio facta per ipsum vasallum, tendit ad seruationem feudi, Par. *d. cons.* 2. *nu.* 10. quæ omnia contenta, vide *cons* 3. *col. lib.* 1.

¶Limita nono, vbi relictum est feudum ei, qui erat successurus in ipso feudo, Par. *d. con.* 3. *nu.* 3. *lib.* 1. vbi per Soc. dicit quod cum nepos succedat cum patruo de iure, ideo potuit instituere nepotem vnà cum paruo.

¶In §. *hoc quoque, in fi. in vers. alij autē dicunt vsque ad septimum,* ad quem gradum admittantur collaterales, vide quę scripsi supra, super Tit. *de his qui feud. dar poss.* §. *hoc autem,* ibi *licet moderno tempore.* In §. *fi. in vers. in alto verò,* vide Dec. *con.* 390. sed hoc limita in feudo concesso à principe, quia in eo succedit frater fratri, Alex. latè *in l. si mihi & Titio, nu.* 7. D. *de verb. oblig.* Soc. Iun. *cons.* 73 *n.* 22. *lib.* 1. *& ibi, nu.* 20. *& seq.* rationem ponit decisionis huius textus.

¶Limita secundò hunc textum non procedere, quando princeps concessum feudum, quia aliqui pugnauerunt in bello pro eo propriis armis & expensis. Soc. Iun. *d. con.* 73. *in fi.* not. quod in casibus in quibus succedunt fratres non succedunt nepotes cum patruis, vt ibi per eum, Mynsing. 2. *obs.*

Titul. 9. Qui successores teneantur.

Aliter hunc Tit. inscribit Cuiac. *Qualiter scilicet hæres inuestitoris teneatur.*

Si quis inuestitus.

Feudum successionem non habere dicitur, quod morte accipientis finitur.

¶Quare inuestitura verbalis & non realis transeat ad heredem, vide hic Bald. Nota autem hic quod sub conditione & in diem quis inuestiri potest.

Tit. 10. De contentione inter dominum & fidelem de inuestitura feudi.

Vide plenius *in tit. quid sit inuestit. cap.* 1. §. 1.

Si contentio.

Iusiurandum possidenti, in dubio potius defertur quàm actori.

Tit. 11. De pignori dato feudo quid iuris sit.

Cuiac. non facit nouum titulum vt nec Aluarotus, nec And. de Isern debet esse potius §. qui cōtineatur ad superiora quod satis per se dictionem *similiter*, quæ est continuatiua satis supérque constat.

Tit. 12. De cōtentione inter me & dominum de portione feudi fratris mei defuncti.

Quidam non faciunt hic Rubricam, & male.

Si contentio.

Nota hic quod partis appellatione dimidia continetur.

Tit. 13. De alienatione feudi Si clientulus.

Libellarius contractus quid sit, vide infra, *lib.* 2. *Feudorum, tit.* 9.

¶Dec. *cons.* 185. *col.* 2. *&* 395. *vel* 445. *col.* 4. Idem extendit ad quamlibet materiā in qua præfertur masculus fœminæ, Soc. Iun. *con.* 1. *n.* 119. *cons.* 77. *nu.* 4. *lib* 1. & quod verbum *haredibus* in feudo intelligatur tantum de masculis, tradit Soc. Iun. *cons.* 111. *vel* 112. *nu.* 8. *lib.* 2. Qui feudum alienat, cadit à iure feudi, & dominus illud alij concedere potest, & alij in feudum dare potest vt in constitutione Lotharij Imperialis.

Tit. 14. De feudo marchię vel ducatus vel comitatus.

Quomodo alias concipiatur hic Titulus, vide hic Accursium.

¶Concedo

§Concedo tibi tale castrum ad vsum regni: an tunc erit feudum, Dec.*cons.*384.*col.*3.

De marchia.

Hodiè vsurpatum est vt feudũ regale iure successionis acquiratur, vt *lib.*2.*Feudorum tit.*55.§.1.

§.1.Si capitanei.

Vide hic Ia. de Bello. qui super hoc textu, facit tria brocard.

§.2.Si duo fratres.

Nota hic in feudis procedi posse de simibus ad similia, vt optimè etiam notat hic Glossa.

Tit. 15. An maritus succedat vxori in beneficio.

Glos.1.in ver.*quamuis in aliis bonis, &c.* ponit Bar.*in lib.contrar.iur. ciuil.& long.* de hæreditatibus & successionibus, vide eum in vers.*nullo modo succedit*, & de iure Longobar. locum, sequitur, Iul.Ferret.in addit.ad Bart. *in lib.contr.iur.ciuil.long de success.n.*2.alias hic Titulus sic concipitur, nempe quo ordine succedant filij in beneficium matris, quo nõ vtimur in nostro apparatu.

Si fœmina.

Feudum in dotem dari non potest, facit Speculator. *in tit.de loc.§.nunc aliena, vers.*29. *& in cap.*1.*vers.donari*, Bart & Imm.*in l.*1.*§.si fructus, sol. lut. matr.* Alex.*in cap.placuit.*44.*ext. locati.*

Tit. 16. De feudis datis minimis Valuasoribus quid iuris sit.

Alias non erat hic Titulus, sed § tantùm.

Si minores.

Bona fides non patitur vt infeudans habeat rem & pretium.

Tit. 17. Quibus modis feudum amittatur.

Titulus hic est de amissione feudi, de quo non vtimur.

Si capitanei.

Vasallus feudo non priuatur, licet manifestauerit credentiam domini, duobus tamen concurrentibus, primo si ita manifestatione nullum damnum il'atum domino. Secundo si vasallus id manifestauerit non animo nocendi.

Tit. 18. Apud quem vel quos controuersia feudi finiatur.

Alias non est hic Titulus.

Si contentio.

Vide *cap.* 1. *infra de prohib. feud. alien. per Frid.*

§. Si aliquis.1.

De dictione *debet*, vide hic Glossam.

Tit. 19. Constitutiones Feudales Domini Lotharij Imperatoris quas ante ianuam beati Petri in ciuitate Romana condidit, obseruandas.

Vide Cassiod.*lib.*9.*variar.*

Si quis ex militum.

Otho Frisingensis 1.*cap* 3.vide hic Hot.

Si quis miles.

In glossa *si quis miles, in vers. idem in filiorum successione*, quod pater succedat in rebus feudalibus, sicut in aliis de iure ciuili, ponit esse ius, & est communis opinio per Scribentes hic, si feudum est antiquum, secus si nouum, Iul.Ferr. *in add.ad Bart in libell.contr. iur.ciu. & Longo.d.success.nu.*4.vbi etiam dicit, quòd si pater acquisierit feudum nouum, quod illud cum regio consensu absque filij scientia & cõsensu poterit alienare, secus si erit Feudum antiquum, vt ibi per eum in fine, optimè hic Cuiacius.

Tit. 20. De beneficio fratris, & qualiter frater in beneficium fratris succedat.

Aliter concipitur hic Titulus à Cuiacio, quem vide, alias enim non est Titulus.

Si quis acquisierit.

Feudum natura sua, amore & honore acquiri à domino debet, potest tamen etiam pretio comparari vt militiæ venales, *l.omninò*, C.*de in*. ff l.*vlt.*C.*de pignor.*

Tit. 21. De Feudo sine culpa non amittendo.

Sancimus vt.

In verb.*sancimus in prin.* Amplia hunc tex-

tum etiamsi dominus esset supremus princeps, vt Papa vel Imperator, quia etiam ipsi non possunt sine culpa priuare vasallum Feudo, vt testatur Soc. Iun. *in consilio 115. lib. 2. numero* 10.

Tit. 22. Quo tempore miles inuestituram petere debeat.

Sancimus vt nemo.

In princ. intellige hoc si fuerit declaratum eum priuatum, secùs si non fuerit sequuta sententia declaratoria, & vasallus soluerit cẽsum, quia videtur remittere caducitatem, Decius *consil.* 341. *colum fin.* Adde tamen pro ista pœna propter pœnam inuestituræ non petitæ intra annum solet remitti de facili, Afflictus *decis.* 265. *numer.* 89. Cætera in hac materia, vide quæ scripsi in fine, *ad titul. quæ fuit prima causa benef. amit.* sed pone quod post annum & medium, secundum vsum cõsuetudinarium, vasallus inceperit, nunquid habuit talem quasi ingratitudinem videtur remittere, & certè videtur quod sic, *per l. post diem, D. de leg. commiss. vt per gloss.* hîc, & mensem, in fine, & hanc opinionem *d. cons.* Socin. Iun. 115. *numer.* 12. *lib* 2.

¶In vers. *nisi iusta causa*, quæ sit iusta causa, vide latè per Afflict. *decis.* 12. per Soc. Iun. *cons.* 115. *num.* 15. *cum seq. lib.* 2.

In §. *si quis fecerit, &c.* Vide in terminis, Dec. *cons.* 14. *vel* 140. *vel.* 144. *num.* 2. vbi dicit non valere inuestituram factam tertio, qui dixerat vasallum consentire, qui non cõsenserat, & cùm esset mortuus, de eius consensu non apparebat: & latè: quod inuestitura facta intelligatur sine præiudicio veri vasalli, & eius qui habet ius in feudo, tradit Soc. Iun. *cons.* 110. *colum. fin. lib.* 2. Dec. *cons.* 468 *nume.* 26. Item dominus non potest mutare inuestituram in præiudicium agnatorum, quia præualebit prima, per quam eis est ius acquisitum, Dec. *d. cons.* 468. *nu.* 25. *in fine.* Item de feudo quod domino non est apertum, non potest dominus in præiudicium eius ad quẽ spectat, de eo facere alteri inuestituram, Soc. *d. cons.* 150. *ante fin. lib.* 2. Sed quid si præsente vasallo & patiente alium inuestierit, an præsumatur consentire vasallus, vide Soc. Iun. *d. cons.*

Si quis fecerit.

An permutare feudum vasalli, eo ignorante & non consentiente dominus possit, vide hîc D. Coth.

Sancimus vt nemo miles.

Vasallus priuari possessione sui feudi non potest, nisi conuictus & sententia damnatus.

Tit. 23. De contentione inter dominum & vasallum, de inuestitura feudi.

Si quis miles.

Iuramentum defertur vasallo possidenti, cui controuersia inuestituræ fit.

Tit. 24. Quemadmodum feudum ad filiam pertineat.

Si quis sine filio.

Nota hic duos casus, in quibus fœmina succedit in feudo, quos refert Bald. *supra de his qui feud. dare possunt, in §. & q. ia videmus, &c. n.* 9. & tertium casum, scilicet, quando filia fuit nominata in inuestitura, videlicet, quando per feudum nullum præstatur seruitium, Dec. *cons.* 32. *columnn. fin.* adde supra similem quando princeps non dixit: *Concedimus in feudum tale castrum*, sed dixit: *Donamus*: tunc enim est mera donatio, in qua succedit fœmina, Dec. *cõs.* 32. ¶Sed quid si dominus dixerit vt fœmina non possit succedere. Vide Ias. latè *in præludiis feudorum, numero vndecimo, & decimotertio, cum sequent.* Et de supra dictis, vide Dec. *cons* 185. vbi etiam an succedat fœmina in bonis allodialibus, quę contineat iurisdictionem. ¶Sed inter alia nota, quòd si quis pręscripsit castrum, cuius initij non extat memoria, & tamen nunquam in eo successerant fœminę licet dicantur Liberi, tamen non succedunt fœminæ, quia in plus non videtur pręscriptum, quod fuerit obseruatum, sed cùm tantùm masculi successerunt, ergò illi tantum sunt admittendi, quod valdè est notandum, & de hac materia, vide Dec. *in l. fœmina, nu.* 34. *vers* 36. *D. de reg. iur.* & quod fœmina succedat in feudo in quo nullum pręstatur seruitium. Item in feudo Regio. Item in feudo empto pecunia, vide Dec. *cons.* 139. *colum.* 1. vbi de hac materia, Item quod si feudum simplex fuerit alicui & suis descendentib. masculis & fœminis, si fuerint masculi, fœminę excludẽtur, vt supra *Episcop. vel Abb. in §. fin.* quod ibi limitat Baldus nisi fuerit feudum conditionatum, id est, datum pro aliquo seruitio pręstãdo, quia tunc simul succedunt tam masculi quàm fœminę, de quo, vide Dec. *cons.* 139. Item quid si statutum sit in loco, quod tã masculi, quàm fœminę succedant, an intelligatur etiam in Feudis. Item nota, quod vbi præstatur Iuramentum

mentum realitatis nunquam succedit fœmina, quia per illud est obligatus ad seruitium, quod non potest præstare fœmina, & alia, vide ibi in materia quando fœmina succedat, vel non. item in materia, vide Alexandrum, *consil.* ... *lib.* 5. & de supradictis, vide latissimè Decium *consil.* 193. & inter alia ibi, *colum. pen.* addit quod si fuerit concessum sibi & vni dederit, an intelligatur etiam de fœminis, & quando succedat fœmina in feudo, vide latissimè in materia, Dec. *consilio* 208. & latè Bald. *in l. quoties, Cod. de suis & legit.* Itē quod fœminæ succedant in bonis allodialibus, etiam si contineant Iurisdictionem. Item in castro donato, & alia ad hæc materia, vide omninò Decium *consil.* 269. *colum* 1. *&* 2. vbi refert multos casus, in quibus fœmina succedit in feudo, & latius *in consilio* 399. *numero* 6. *&* 7. *&* 14 & ibi etiam, vide *numerum* 10. *&* 11. Item de materia quando dicitur domino, feudum vt filia succedat, vide Decium *consil.* 403 vbi plenè. An princeps possit habilitare fœminas, ad feudi successionem in præiudicium agnatorum. Item quibus casibus filia succedat in feudis, & an consuetudine admittatur, vide Decium *consil.* 414. *col.* 3. & nota quòd si princeps concedit castrum, & dicat: damus tibi pleno iure: quod tunc est dominus, quia tunc transtulit dominium directum, nec vllam mētionem de feudo facit, & ideo fœmina succedit, & multa alia in materia vide per Dec. *consilio* 467. Et nota quod si fuerit dictum de hæredibus Feudalibus, intelligitur tantum de masculis. Decius *consilio* 516. *colum.* 3. & adde quod si feudum esset fœmininum, tamen si semel successerint masculi, fœminæ excluduntur, vt per Alex. *consilio* 57. & nota quod in feudo empto succedāt fœminæ oportet quod sit emptum isto pretio, Alexand. *consilio* 110. *in fine*, & idem Soz. Iun. *consilio* 65. *numero* 16. *lib.* 1. & quod fœminæ non succedant, neque in feudo fœmineo neque masculino, & quæ sit ratio, vide declarantem hoc Soc. Iun. *d. consilio* 65. *col.* 1. *&* 2. & quod fœmina non admittatur ad dignitatem, in qua est administratio cum mero & mixto imperio sine priuilegio principis, tradit Sozin. Iun. *d. consilio* 65. *numero* 24. 25. *& seq.* & nota quod potest induci consuetudo in familia, vt fœminæ non succedāt in castris & si non sint feudalia, Dec. *consilio* 85. *col.* 5. Soc. Iun. *consilio* 65. *numero* 31. *& sequenti libro* 1. & quod quando concessio est facta per verbum, *donamus*: succedat filia & aliæ filiæ, tradit latissimè Socinus Iun. *consilio* 76. *num.* 44. *cum mult. seq. & num.* 48. *lib.* 1. Adde & quod filiæ, propter merita patris, princeps potest concedere feudum in præiudicium agnatorum, si fuerint negligentes in petendo, Soc. Iun. *d. consilio* 76. *numero* 132. *lib.* 1. & nota quod tradit ibi Sozin. *col. pen.* Similiter quod fœmina per maritum seruiet, & quamuis dicitur in textu quod filia non habeat beneficium patris, Intellige non procedere in feudo Regio, in quo fœmina potest succedere, vt per Soc. Iun. *cons.* 79. *vel* 27. *num.* 22. *lib.* 1. & quamuis dicitur in textu. Si autē dominus ei dare voluerit: Intellige hunc textum in feudo nouo, secùs est enim in antiquo, quia in eo non potest dominus præiudicare agnatis, & filiæ. Ita declarat Dec. *consilio* 495. *col. pen.* Adde pro materia Soc. Iun. *consilio* 102. *lib.* 1. vbi latissimè probat, quando successio castri fuerit liberata, & non feudalis, ideo in ea successerant fœminę prout in allodialibus. Item adde quod si cōcessum fuerit feudum, pro se & hæredibus, intelligitur tantùm de masculis, Soc. Iun. *cōsilio* 109. *col.* 1. Item feudo empto succedit fœmina, nam tunc fœmina non succedit. Soc. Iun. *consilio* 109. *num.* 8 *lib* 1. Item quid si feudum est datum fœminæ, an tunc succedunt fœminæ, non stantibus masculis Soz. Iun. *d. consilio* 109. *numero* 11. Sed quid si in inuestitura dictum sit, quod deficientibus masculis fœminæ succedant, an si masculus successerit, & sic excluserit fœminas? An postea, masculis deficientibus, fœminæ admittantur, an perpetuo sint exclusæ, vide Soc. Iun. *consilio* 110. *in* 1. *dubio, lib.* 2. Adde quod princeps potest concedere licentiam vasallo disponendi in fœminis, etiam agnatis non citatis, & etiamsi esset facta inuestitura pro masculis, Paris. *consilio* 2. *numero* 34. *lib.* 1. adde Paris. *consilio* 4. *col.* 1. *lib.* 1. vbi dicit quod quando dictum est: *Donamus*, importat dominium & non feudum, & tunc succedunt fœminæ, Paris. *ibi col.* 2. vbi latè. idem est in feudo conditionato, in quo succedit fœmina, de quo latè per Paris. *d. consilio* 4. *numero* 16. Et quando sunt vocati masculi & fœminæ in inuestitura, an admittantur successiuè, vide Paris. *consilio* 9. *col. fin. & infra scripsi super tit. qui sibi vel hered.* quod seruitia sint talia quæ fœmina possit præstare, tunc fœmina succedit Paris. *d. consilio* 4. *n.* 18. Idem vbi nullum extabat præstandū seruitiū, nam & ibi succedit fœmina. Adde etiam quod liceat aliàs vbi venit iuramentum præstandum fidelitatis, nō succedit fœmina, tamen vbi expressè aliqua seruitia, quę fœmina poterat præstare, iuramentum fidelitatis non trahitur vltra ea, ideò poterit succedere quod nota pro limitatione huius dicti. Item vide quod notāter respondet ad illud de Iuramento, quia dicit illud non operari quòd fœminę non succedant quia consuetudo est, quod etiam fœminæ succedant, tamen præstetur iuramentum, quod est valdè notandū,

Sed quid si in loco habilitata erat fœmina ad succedendum in feudis, & masculus erat effectus monachus, quis preferatur, an soror monachi, an ipsum monasterium, vide Affli. *decis.*320 Item adde quod etiamsi prestanda essent etiam seruitia quæ fœmina præstare non posset, tamen erit capax feudi ex persona mariti, qui poterit præstare seruitia pro ea. Paris. *dicto consilio 4.nu.26 lib.*1.

¶ Limita etiam hunc textum non procedere in feudo empto pecunia, nam in eo tunc succedunt, Pari. *d.cons.4.lib.1.numero 39.*

¶ Limita etiam quando princeps vellet derogare priuilegio masculorum & inuestire fœminam, quia hoc posset maximè propter bene merita defuncti, vt per Pari. *d.consil.*4. *nu* 40. *cum seq.* vbi etiam aliqua in materia Nota etiam vnum omninò, quod vt agnati masculi excludant fœminas, oportet eos esse de descendentibus ipsius inuestiti, non transuersales, puta descendentes ex fratre inuestiti, qui tales non sunt comprehensi in inuestitura, ita Pari. *d.consilio 4.numero* 4[illegible]. & est textus inf. de *success.Franc.* quod tamen limita. & vide quæ scripsi in d. tit. adde hic Pilæum Bellouisanum, Odofredum, & Baldum, pro quo autem accipiantur hic parentes, vide Pac. hic.

Tit. 26. Si de inuestitura inter dominum & vasal. lis oriatur.

Si inter dominum.

In §. vltimo, *vers. si autem aliquis, circa finem.* Quomodo procedat iste textus, vide Dec. *cons.*144. *col.*3. Bart. *in l post legatum,* §. *si verò, D. de his quib. vt indig.* Bald. *hic.*

Tit. 27. De feudo dato in vicem Legis commissoriæ reprobando.

Si quis obligauerit.

In §. fin. in *vers. Mediolanenses, & Cremonenses, &c.* ad quod opinio Mediolanensium sequitur Rot. Neap. D. Afflict. *dec* 292. & ibi dicit in fine quòd feudum concessum princeps non potest reuocare sine causa, Balbus *tract. de praescript.5.par.4. q.2.* Bald. Aluarot. Rauennas.

Tit. 28. De vsu Mediolanensium secundùm quosdam.

Harmen. *libro 3.tit.5.*

OBERTI DE ORTO de feudis.

Liber Secundus.

De feudi cognitione.

Titulus 1.

VBI quid non est decisum per consuetudinem, recurritur ad ius commune, Soc. Iun. *cons.23.col.1 lib o 1.*. Quidam autem non habent de feudi cognitione.

Obertus de Orto.

Hunc fuisse Mediolanensem consulem ex lib. Othon. Frising. Frid 2. *ca.12. constat.*

§. 1. sciendum est.

Cauena seu camera quid optimè explicat hic Iul. Pac. adde hic Bald.

Tit. 2. Quid sit inuestitura.

De inuestituris feudorum, optimè Marinus Frecia.

¶ Quid sit inuestitura, vide Synopsim totius iuris feudalis Henrici à Rossonthal. vnde dicta sit, notat hic Iul. Pac. adde hic D. Goth. malè autem quidam codices non faciunt hic Rubricam.

Inuestitura quidem.

Duplicem esse inuestituram declaratur hoc loco, propriam nempe & abusiuam, & quid sit propria quidque abusiua declara vt hic. Inuestituram autem ab inuestiendo dictam esse, notatio ipsa resque significatiosa tis indicat.

§. 1. Si verò vasallus.

Inuestitura quemadmodum probetur vasallo possidente, vide Gloss. & quod ibi notaui *in libro 1. tit. 4. in verbo in possessione.5. eod.* Quid autem sit feudum rectum, declarat hic D. Gothof.

§. Præterea si aliquis. 2.

Pactum insolitum feudi inuestiturę adiectum est seruandum.

Sub tali conditione.

Hinc conditionale Feudum dicitur, *Tit.* 75.89.

Tit. 3.

Tit.3. Per quos fiat inuestitura, & per quos recipiatur.

Est Cuiac. Tit.4. sic conceptus De inuestitura veteris vel noui beneficij. An ecclesia possit infeudare sine consensu domini, vide consilium Petri de Superxuilla.

Inuestitura.

Beneficium vetus quomodo definiatur optimè Baro hic.

§. Sed etiam res. I.

Guido Papæ, *decis.162.& 198.col.1.* Afflict. *decis.99.* De iure *[illegible]*, vide Harmen. *libro 3.Tit.3.*

Tit.4. Quid præcedere debeat, an inuestitura vel fidelitas.

Fidelitas an & quando præstanda notat hic Glossa.

Vtrum autem.

Nota hic inuestituram præcedere fidelitatē, quid autē sit fidelitas, disce ex hoc loco.

Tit.5. Qualiter iurare debeat vasallus domino fidelitatem.

Adde huic Tit. *Titulum 6.& 7. & can.tibi 961.dist.*

§. Personam.

Vide hic Cuiacium.

§. Sed Vtrum.

Per procuratorem inuestire & inuestiri possumus.

§. Fœminam.

Optimè hic D.Goth.

Qualiter.

In principio, vide latè Alciatū declarantem, *consilio* 11. & quid differat iuramentum fidelitatis à iuramento assecurationis, vide Gramm. *decis.105.num.25.seu 26.* Item de hac forma fidelitatis iuramēti & eius requisitis, vide latissimè declarantem Afflict. *decis.307. in 1.dub i*, nota vnum in hac materia, quod si non valuisset intentatio alicuius castri in aliquem, nec valebit iuramentum fidelitatis super eo præstitum, Socin. Iun. *consil.78. colum.finali,lib.2.* Item dicit, non valere iuramētum metu extortum, nota duos casus, quibus quis non tenetur præstare fidelitatis iuramentum. Primus quādo pro feudo præstatur annua pensio vel census, quia tūc dicitur impropriè feudum, ita Paris. *consilio 4. libro 1.numero 15.* Secundus casus est, in feudo conditionato in quo non tenetur vasallus præstare iuramentum fidelitatis, Paris. *d. consilio 4.numero 16 libro 1.* vbi etiam declarat quid sit feudum conditionatum. An dominus teneatur iurare vasallo fidelitatem, vide Afflict. *decis.265 1. fall* & quod inuicem dominus teneatur seruare fidelitatem & promissa vasallo, tradit, Socinus Iun. *consilio 144 libro 1.in vers. sed quia isto. De iuramento,* vide Guid, Papæ *decis.307.*

Tit.6. De forma fidelitatis

In epistola.

Intellige hunc textum procedere quādo vasallus simpliciter iurat, secus si in inuestitura exprimantur certa seruitia, quia tunc iuramentum tantum extenditur ad illa seruitia permissa non vltra: ita declarat Paris. *cons.4.num.21.lib.1.* imo addit quod iuramētum simpliciter præstitum non extenditur ad omnia hic expressa, sed ad illa tantū quæ dominus solet exigere. *can. de forma 22.q.5.*

Tit.7. De noua forma fidelitatis.

Est & alia.

In hunc titulū vide Socinum *consilio 75. columna finali, libro 2.* Optimè Rauennas hic.

Tit.8. De inuestitura de re aliena facta.

Cùm de re.

Vide l.1.C. *de iure dotium.*

Res autem.

Inscribitur Tit.9. à Cuiacio de iure, nempe quod vasallus habet.

§.1. E contrario.

Nota hic seruitutem partem esse feudi.

§.2. Quamuis.

Quantum ad ius Longobardicum, vide quomodo declarat Ferret. *in addit. ad Bart. de donat. propter nup.*

Tit.9. Qualiter olim poterat feudum alienari.

Est autem.

In verſ. *quod & ipſum ſyncere*, vide Guid. Papæ *deciſ.* 162.

¶Ad §.donare autem,&c.poſſet tamen de conſuetudine alienari,vt per Dec. *cõſilio* 186. *columna* 2. Nota autem hic refutatione feudum amitti,vt *Ti* .14 & 18. *infra eod.*Bald. *in Auth.dos data*,*Cod.de don.ante nupt.*

Titul. 10. Quis dicatur DUX, Marchio,Comes, Capitaneus,vel valuaſor.

De nominibus vaſſallorum,Cuiacius hic: Marchiones vnde dicti,Cuiac.hic,pag.17.

Tit.11. De ſucceſſione fratrũ vel gradibus ſuccedentiũ in feudo.

Per ſucceſſionem.

In verſ. eius feudi ſucceſſio, circa finem poſt medium.Nota quod feudum nõn tranſit ad tranſuerſales primi inueſtiti,ſed tantũ ad deſcẽdẽtes,fallit ſi verba inueſtituræ ſint ita concepta,vt ſi etiam de trãſuerſalibus nõ intelligerentur,eſſent ſuperflua, vide Soz. Iunior.*conſilio* 103.*libro* 1.vbi dicit,quod ſi cõceſſum fuit feudum pro ſuis & domo ſua,intelligitur etiã de tranſuerſalibus inueſtitis, quia aliàs tantùm intelligeretur de deſcendẽtibus,per illud verbum,ſuis, quod nota, & ſecundum hunc textum, tradit Pariſ.*conſilio* 4.*n.*44.*libro* 1. quod in feudo nõ ſuccedit filius fratris,quia non eſt de deſcendentibus inueſtiti,vide Soz.Iun.*conſilio* 33.*nu.*22.*lib.*1. & eſt communis opinio,vt per Franc Curt *in tract.de feud.*198.& 199 *in paruis*,licet ipſe ibi contrariam teneat, & de hoc quando in feudo nouo habeat locum ius accreſcendi,& alia de materia huius textus,vide ſupra quæ notaui in *tit.de his qui feud.dare poſſunt,in* §. *il vero*,& dictum Curt.*in tract.d. de feud. chart.* 199 & *ſeq.*vbi multis modis limitat hanc regulam, quod in feudo nouo non ſuccedat frater fratri.

Tit.12. De fratribus de nouo beneficio inueſtitis.

Si duo fratres.

In *prin.vel in verſ.fructus tamẽ,&c.*An verò hoc procedat de iure communi,an de iure ſpeciali feudorum, vide latiſſimè declarãtem Pet.de Vbald.*in tract de duobus fratribus, in 6 parte.in quaſt.* 15.*chart.*78. in paruis, ibi nec obſtat §.*ſi duo fratres*.

¶In verſ. *ne forte*. Adde quòd idem eſt in Emphyteoſi ab vno acquiſita,quia alter non poteſt communicare,licet ſit empta ex pecunia communi eorum,Dec.*conſilio* 431.*vel* 435. vide *l.cum duobus*,§.*cum duo*,*D.pro ſocio.*

Tit.13. De inueſtitura quam TITIUS accepit à Sempronio.

An maritus ſuccedat vxori in feudo, vide hic Cuiacium.

TITIUS à Sempronio.

An vxor viro in feudis poſſit ſuccedere,doctores hic.

Tit. 14. De vaſallo decrepitæ ætatis qui feudum refutauit, vt filij inueſtirentur.

Quidam.

Optimè hic Francif.Hotoman.

Tit.15. De inueſtitura in maritum facta.

Vaſallus.

Cuiacius *libro* 1.*Feudor.Tit.*18.

Tit.16. De controuerſia feudi apud pares terminanda.

Si inter.

Vide hic D.Goth.

Tit.17. DE eo qui ſibi vel hęredibus ſuis maſculis & fœminis inueſtituram accepit.

Qui ſibi vel ac.

Sed quid ſi ſemel ſucceſſerit maſculus, an perpetuo excludatur fœmina,an verodonec extent maſculi,& ſit temporaliter,quod videtur præſupponere hic textus *in verſ.non enim poteſt locus fœminæ,&c.*ſed contrarium in terminis conſuluit Soc.Iun.*conſilio* 7.*lib.*7.& ibi reſpondet ad hunc textum,&quod verba

iſta

ista deficientibus masculis intelligantur, id est, deficientibus primi inuestiti tempore, nō autem si post quandoque defecerit, in similibus terminis consuluit in substitutione hoc modo facta, Socin. Iunior, *consilio* 180. *lib.* 2. *per totum*, vbi dicit idem si dictū sit masculis non superstitibus, vel non super existentibus, non autem post, semel admissus masculus], semper intelligitur exclusa fœmina, vide *consilio* 180. Bart. *in l. Gallus*, §. 1. *D. de liber. & posth.*

¶Nota hic propter dotis causam duriorē feudi cōditionem esse non debere, *l. quoties*, 19. *D. sol. matrim. l. in ambiguis* 85. *D. de reg. iur.*

Tit. 18. De duobus fratribus à Capitaneo inuestitis.

Duo Fratres.

Circa finem in versiculo *propter tenorem* Nota quòd tenor inuestiturę est inspiciendus, Dec. *consilio* 390. *&* 395. adeò quod ante omnia est inspiciendus & insinuandus, etiā si esset cōtra naturam feudi. Dec. *consil.* 614. *colum.* 1. *&* Afflict. *decis* 161. *vel.* 761. *col. pen. &* 293. Tiraq latè *in l. si vnquā. C. de renoc. donat. in verb. libertis. nu.* 8. *& in* Emphyteosi quod inspiciatur inuestitura, vide Soc. Iun. *consilio* 71. *vel* 41. *col* 1. *lib.* 1. Et quod tenor inuestituræ derogat omni Iuri & consuetudini feudorū, Soc. Iun. *cons.* 76. *lib.* 1. *num.* 18. *& cō.* 77. *num.* 13. Idem Soc. Iun. *consilio* 191 *n* 21. *lib.* 2. quòd tenor inuestituræ est vna regula in feudis, idem *consilio* 103. *num.* 8. *lib.* 2. *& d.* Paris. *consilio* 1. *in princ. lib.* 1. quod ad cognoscēdum, an feudum sit antiquum, vel quid simile, est inspiciendus tenor inuestituræ, & idē ad cognoscendum an sit feudum hæreditarium, Paris. *consilio* 2. *num.* 15. *libro* 1. *& d. consilio* 4. *libro* 1. *columna* 1. vbi dicit quòd inuestitura derogat omni naturæ feudorum, *consilio* 5. *lib.* 1. *& consilio* 6. *in eod. lib.* quod etiam verba extranea inuestituræ sunt attendēda, l. 9. *D. de probat. l. tale, in fine, D. de pactis*, valet pactum, vt frater fratri in nouo feudo succedat, *ibi tit.* 8. §. 1. Nota autem hic quod suis quisque beneficiis interpres est optimus, l. *neratius*, 151. *D. de reg. iur. l. in cōuentionalibus, D. de verborum. obligat. l. hæredes* 57. §. 1. *D. ad Trebell.*

Ex facto.

Nota hic quod legitimè factum non retractatur.

Tit. 19. An remoueri debeāt testes qui pares esse desierunt.

Inuestituræ testes idonei sunt etiam qui pares esse desierunt, quia testium conditio ex testationis tempore ęstimatur, *l. ad testiū*, 22. §. 1. *D. de testam.* quippe cum iniquum sit testationem propter aduentitium aliquod vitium corrumpi, *l. in ambiguis. D. de reg. iur.*

Tit. 20. De controuersia inter Episcopū & vasallum.

Ex eo.

Qui negatur vasallus, is consequentia quadam negatur pares in curia habere. Nota autem hic inuestituram nūquam præcedere iuramentum fidelitatis. Optimè hic Franciscus Hotomanus.

Titul. 21. De vasallo milite qui arma bellica deposuit.

Miles qui.

Hunc textū limita tripliciter, vt per Decium *in cap. præsentia, numero* 74. *extr. de probat.* & de materia vide Alex. *cons.* 80. vbi ponit, quod in militia Hierosolymitana, &c. vide l. *falsum*, §. 1. D. *de conditionibus & demōstrationibus. l. quidam ignauia. C. de decur.* Aug. *epist.* 5. *in fin.* notabis autem feudale officium militare & bellicum fuisse.

Titul. 22. De milite Vasallo qui contumax est.

Dominus.

In *vers. spatio tertiæ*, &c. quod præcedere debeat tertia monitio antequam Vasallus priuetur, tradit in terminis Grauett. *cons.* 6. *nu.* 18. & 106. in qualibet priuatione iuris, tradit idem Grauett. *cons.* 103. *col.* 2. sed vide omninò Gram. *decis.* 114. *num.* 10. Sed quod ista sit specialis, tradit Felyn. *in ca. ex literis, n.* 8. *fall.* 3. *de const.* vbi latè tradit, quando requiratur trina monitio, desumptum autem hoc est tā ex iure Pontificio, *cap. præsenti*, 5 *q.* 2. quàm ciuili, *vt* l. 68. & 69. *D. de iudiciis*, Vincen. *in spec. doctr.* l. *qui restituere*, *D. de rei vindic.* l. 3. *ff. ne vis fiat ei.*

Tit. 23. In quibus causis feudum amittatur.

Liber Tertius hic incipit secūdum omnes

doctores, ideóque an rectè Guiac.tertium librum hic inchoauerit, vide & lectores.

Tit.24. Quę fuit prima causa beneficij amittendi. Prima autem.

Adde in materia quod in quibus causis feudo quis priuatur, an dominus suus tacuerit, neque priuauerit feudo Vasallum, non potest postea priuare ex ea causa eius successorem, de quo vide Alex. in l. *rei indicata*, *col.1.sol.matr.* aliquid per Grauett.*cons.59.in fine*. Sed vide Paris.*cons.1.lib.1.num.52.* Adde etiam multas alias causas, quibus Vasallus priuatur feudo, vt per Afflict.*decis.265.maximè col.fi.* Cætera vide quæ scripsi supra ad *tit. Quibus modis feudum amittatur.*

¶An vt seruus domini saluti suā anteponere non debet. Ita vasallus salutem suam patroni saluti postponere debeat. Hotom. hic, Plutar.*in Rom.* Dionys.*lib.11.* De causis reuocandæ donationis, vide l.*vlt.Cod.de reuoc.donat.* De repudiis, vide l.*consensu*, *C.de repudiis*, Cuneus *in* l.*solemnibus*, *Cod. de rei vindic.*

¶In vers. *quod si Vasallus*, &c Nota tamen, quòd cùm hoc dictum sit odiosum, deberet admitti etiam post annum & diem de benignitate Grauet.*cons.29.in fin.* maximè si interuenerit iusta ignorantia, deberet in integrum restitui. Grauet.*decis.42.column.fin.* tamen dicit quòd ista pœna de benignitate, debet remitti. Afflict. *decis.265.nu.59.* Item quòd hoc casu Vasallus non petita inuestitura intra annum & diem non cadit ipso iu jure, sed requiritur sententia, ideò poterit non lata sententia purgari mora, Guid.Pap. *decis.164.quod nota, & 166. &* Dec.*consi.144 col.fin.* Socin. Iun. *consilio 115.numero 22. libro 2.* Item quod iste annus incipit currere Vasallo à die quo cœpit possessionem feudi. Guid. Pap.*decis.155.vel 165.*Dec.*cons.68. vel 58.col.penult.& 144.num.6.* Adde etiam an, quando petitur inuestitura, sit simul promittenda fidelitas, vide Guid.Pap *decis.167.* vide etiam quæ addo supra in materia c.1. *quo temp.mil.res.*&c. Nota etiam quod si dominus non concessit inuestituram, priuabitur feudi proprietate, nisi sit Ecclesia Guid. Pap.*decis.68.* Item si vasallus fuerit impeditus petere inuestituram à domino propter impedimentum. Fely.*in* c.*ex transmissa*, *col.3. versi.non omnino*, *extra de præscr.* Adde quòd ignorans excusatur hoc casu. Soz. Iun.*cons.70.numer.5.lib.1.* Nota etiam an requiratur sententia vt Vasallus priuetur, quòd non petiit inuestituram, an ipso iure sit priuatus: Item an sola sententia sufficiat facto ostendere, quod dominus vult vasallum esse priuatum, puta alij concedendo, vide Soz Iun. *cons.76 num.77.lib.1.* adde quod hic textus non procedit in vasallo, qui non possidebat. Bald.in *L.solemnitas*, *C.de rei vind.* Socin.Iu. *d.cons.76. numero 78.* quod ibi intelligitur, nisi fuisset negligens in petendo possessionem à tertio, adde tamen si dominus post annum multo tempore faceret inuestiturā, videtur remisisse caducitatem, & est communis opinio, vt per Soz.Iun.*cons.115.num.15.lib.2.* Fallit iste textus. Si vasallus habuerit iustam causam ignorandi esse feudum, & quæ sint iustæ causæ, latissimè tradit Soc. Iun.*cons.115. num.18.* Idem si dominus non gerebat se pro domino sed alius, vt per eum ibi, & de his vide etiam Dec.*cōs.141.vel 144. numero 6.* Item limita quando alicui pars feudi obuenit Iure accrescendi, nam tunc noua inuestitura opus non est. Item si illud non petit, non est priuandus. Dec.*cons.144. numero 6.ver.præterea.* Fallit si semel fuit iuratum prælato, & sic dignitati tantùm vel etiam successoribus, quia tunc non tenetur iurare aliis successoribus, & sic nec petere inuestiturā, c. *veritatis*, *extra de iureiur.* Bald. hic, & Soz.Iun. *consilio.115.numero.20. lib.2.* Fallit si ante litem contestatam super caducitate moram Vasallus purgauerit petendo inuestituram. Soc.Iun. *consilio 115.nu.12.* Fallit in minore & vniuersitate, qui in integrū restitui possunt, si eius administrator non petiit. Soc.Iun.*d. cons.115. nu.13.* Fallit si fuit præscriptum contra hanc caducitatem, Soz. ibi *num.27* Adde tamen quòd dominus non potest priuare Vasallum eo non citato. Fely c.*cùm olim*, *extr.de re iud.col.8.vers. per illū tex.* Adde quòd non est priuatus ipso iure, sed est priuatus per sententiam, & per hoc dicit vnum notabile Fely. quòd licet Papa rescribat talem priuatum esse, quia non petit inuestituram, non tamen erit priuatus, nisi prius feratur sententia, quia rescriptum Papæ debet intelligi secundum terminos iuris communis, quod valde nota vt per eū, c.*causam quæ*, *nu 6.ver.* & dicit Card.*extr.de rescript.* & pro declaratione vide etiam consilia Deci.*consi.144.* vbi limitat hunc textum tribus modis.

¶In *vers.prædictis causis*, &c. Adde etiā aliā causam, scilicet, quando Vasallus negās feudum succumbere conuincitur, nam tunc admittitur. infra, *si de feud.fuer.controuers. inter dominū & agnatū*, §.*Vasallus*, & per Grau.*decis.77.in fine*, adde aliam, si fuerit aduocatus contra dominum. Grauet.*decision.80.* quòd si vasallus admittat crimen falsi, an possit priuari feudo, vide Afflict. *dec.404.col.final.in vers.illud.*

vers. illud enim certum loquitur secundum Pomp. Cassad. *in Tit. de Iureiur.* & in iure consuetudinario singulari, contra regulas Iuris communis, in §. *fi. in vers. vt siquidem vasallus*, vide Decium *cons. 445. col. antepen. & fin.* Alex. *cons. 30. lib. 1.* Sed quid si amittat, quia alienauit irrequisito domino, an reuertatur ad ipsum an ad agnatos, vide Gram *dec. 77.* Sed quid si deliquerit Vasallus, ex quo veniat feudum confiscandum, an reuertatur ad fiscum, an ad Baronem, à quo habuit Vasallus. Vide Afflict. *decis. 172. in secundo dubio.* Item quid si frater deliquit, ita quòd priuatus est feudo, an vadat ad patrem, an ad fiscum. Vide Afflict. *decis. 385.* & Paris. *cons. 1. num 17. lib. 1.* vbi dicit, quòd si Vasallus deliquerit in personam domini, puta per rebellionem & similes, tunc feudum acquiritur domino, non agnatis.

Titul. 25. Si de feudo Vasallus ab aliquo interpellatus fuerit, & dominus eum defendere noluerit.

Hic incipit *lib. 4. De feudis*, à Cuiac. collectus ex vicariis auctoribus.

¶ Euicti feudi nomine vt aduersus dominum agat vassallus litem denuntiare ipsi domino tenetur.

Negotium tale &c.

Quæ sit huius loci sententia, optimè Franciscus Hotomanus.

Tit. 26. Si de feudo defuncti contentio sit inter Dominum & agnatos Vasalli.

Si de feudo.

Hoc in terminis tradit Dec. *cons. 424. num. 11. & 467. col. 2.* Sed hoc procedit vbi à principio petitur possessio, vel vbi de petitorio cognitum est, quia tunc causa proprietatis absorbet causam possessionis. Dec. *cons. 17. colum. pen.* Idem si soror instituta à fratre, nam debet conuersari in possessione, & idem erit in hærede ipsius filiæ, vt tradit Decius *consil. 588. colum. 2.* nota tamen textum hunc procedere tantùm in possessorio, non in petitorio, nec in executione sententiæ filia posset per hunc textum impedire, vt declarat Soc. Iun. *cons. 68. col. pen. vel col. 1.* vbi & aliis modis declarat hūc textum & *cons. 74. col. 1. in fi. libr. 1.* & quod dicit hic textus de filia, idem dicas in alia fœmina proximiori ipsi defuncto, quia est mittenda in possessionem feudi, vt de nepote filiæ patris tradit. Soc. Iun. *consilio 75. n. 28. lib. 1. cum seq.* Declara vt per Abb. *in c. in præsentia, col. 23. n. 69. tunc dubitatur, extra de probat.* Præsumitur in dubio feudum antiquum esse potiùs quàm nouum.

§. inter filiam.

Hic apud Cuiac. est tit. 3. sic conceptus nẽpe de possessione apud filiam collocãda: idẽ apertè traditur *lib. 2. tit. 11. & lib. 2. tit. 51.*

§. Moribus.

Ad hunc §. vide omninò Soc. Iun. *cons. 76. num. 119.* Vide *lib. 1. tit. 3. item tit. 25 §. 2. & tit. 27. §. 1.* Vide Cuiac. *lib. 2. tit. 21. & lib 4. de feudis tit. 4.*

§. Vasallus.

Intellige vt per Grammat. *decis. 77. col. fin.*

§. si quis per triginta.

De præscriptione feudorũ & de tota materia hac, vide Franc. Balb. *de prascrip. n. 4. p. 4. in pr. in 12 quæst. cum seq.* Itẽ vt procedat hæc prescriptio, quot requirantur, vide Dec. 144. *col. 3.* nota tamẽ, quòd si quis teneret per 30. annos licet vt hîc præscribat cõtra dominũ, non tamen prescriberet contra alium agnatum qui esset proximior, qui tamen nondũ natus erat, quia contra eum nõ valentem agere, non potest currere præscriptio. Dec. *cons. 468. in fi.* & de ista præscriptione feudi, tã contra dominum quàm contra priuatum, vide Afflict. *decis. 154.* & ista præscriptio feudi procedit etiam vt ecclesia, vt possit 30 annis præstando seruitium præscribere in feudũ. Afflict. *decis. 324. colum. 2.* Sed Guid Pap. *decis. 61.* dicit, quòd cõtra ecclesiam non prescribatur feudum per triginta annos cõtra quoscunq. latè tradit Soc. Iun. *cons. 76. num 61. libro 1. & n. 63.* vbi dicit hoc procedere, etiamsi inuestitura fuerit facta à nõ domino, nam illa præstat iustum titulum præscribendi. Adde quod etiam contra ecclesiam præscribitur feudum per quadraginta annos, tradit Soc. Iun. *consi. 115. num. 35. libro 2.* Et de hac præscriptione feudi, vide latè Paris. *consilio 2. lib. 1. numero 123.* Vide etiam hic Hotom. vbi adfert differentiam, seruitium præstandi, vel exhibendi.

vers. Qui clericus.

Hunc versic. limita tripliciter vt per Dec. *in c in præsentia. n. 74. de probat.* Sed an pro vita Vasalli saltẽ pertineat ad monasterium. Afflict. *dec. 260. n. 15. fall.* vide quæ feuda vadunt ad monasteriũ Afflict. *dec. 310. vers. naturales filij.* Fallit vbi inuestitus scribit inuestitũ filios habere, quia inuestitura facta de filiis cẽsetur habilitati spurij. Fel. *c. cum talis. n. 2. in fi. extr. de except.* hoc versic. colligi potest distinctio Monachorũ, & clericorũ, quę probatur per *l. generaliter, 42. C. de episc. & cler.*

Vers. Et si Vasallus.

Hoc versic. pro omni anno, Hotom.legit omnino.

vers. Adoptiuus.

Ratio huius vers. perspicua manet ea *l. quod contra* 141.D.*de regul.iur.* nota hic tamé vt bene Hotoman. adoptiuos non omninò à feudis, sed tantùm à paternorum feudorum successione remoueri, in hunc vide Baldum Aluar. Laud. *numero* 1.*&* 2.Pet.Rau. Præpos. & Afflict.§. *de feudi def.* Curt. *consil.*10.*nu.*33.

versic. Mulier habens.

Huius versic. repugnantiam, & absurditatem notat Hotom. & eam dilucidè explicat, per l 4.C.*de secund.nupt.*per *lib.*2.*tit.*26.§.17. *&* *tit.*29.

vers. Naturales filij.

Glossam sequitur Alexand.*consilio* 2.*libro* 1. *num.* 16. Sed hanc Glossam reprobat Carol. Molinæus ibi. Sed Parid.*consilio* 1.*numero* 49. dicit quòd omnes Scribentes sequũtur hanc glossam. Adde quod imò in feudo hæreditario pater potest legitimare filiũ spurium in præiudicium agnatorũ ipsis non citatis. Paris.*consil.*2.*libro* 1.*num.*41. Ad hũc versic. pertinet formula legitimationis quæ est apud Petrum de Vineis *lib.epistol.*6.*cap.*16. Vide *ca.*7. *conclus.* 62.*&* 63. Henric. à Rosent. Synops. Feud.

§. Si quis decesserit. in vers. Sempronius proximior.

Nota hic, quòd facta alienatione in remotiorem gradum potest proximior recuperare rem. Sed an sẽper procedat in omni prohibitione. vide Tiraquellum *in tract. de vtroque retract.*§.2.*vel* 11.*glo.* 6.*numero* 3.*&* 14.*cũ sequent.* Sed quid si fuerit facta alienatio vni ex proximioribus, an possint alij pro rata eorum petere. vide *num.*20. facit l. *Iusiurandum*,13.§.3.D.*de Iureiurando.* & beneficij auctorem non agnosci, periniquum est, l.1.D.*si à parent.quis manu.*

vers. Vel per annum.

Vide Franciscum Balb.*de præscript. in q.*1. *num.*4.*in prin.*30.*q* 1 *numer* 11. Item per hunc text tradit Dec *cõs* 389 *col.pen* vbi dicit, quod si primogenitus sit inuestitus solus, cùm tamen pars feudi spectaret etiam ad secũdum, tamen si secundus steterit per annum, quòd nihil dixit, excluditur, quòd notat Gram. *deci* 103 *num*.38.

¶Item nota hunc textum non procedere in feudo hæreditario, Dec *cons* 390.*col.fi* Itẽ nota quod hoc tẽpus non currit agnatis, qui tunc nõ erant adhuc nati, quia si postea nascuntur poterũt reuocare. Dec.*cons.*395.*in fi.* Item si currat vni agnato, non tamen per hoc præiudicat alteri sequenti. Dec. *consilio* 441.*vel* 445.*col.penult.* Item intellige ista, nisi esset consuetudo, quod feuda possint alienari, quia tunc idem esset, sicut de cæteris bonis allodialibus. Dec.*consil.*586. Item qualiter procedat ille textus vide Grammat.*decis.*103.*numero* 206. & Soc.Iun. *consilio* 75.*colum fi.libro* 1.

§. si facta.

Huic § contradicit *tit.*7 *libro* 2 De hac materia inter se dissentiunt, Martinus & Bulgarus. & Martinum sunt secuti Cynus, Paulus & Fulgosius. Bulgarum verò, Ioannes, Azo, & complures alij, quorum probabilior sentẽtia videtur ex *l. empto* 11.*D.de act.empt.*

§. si Vasallus.

De hac materia quando Vasallus deliquerit, an & quando feudum pertineat ad agnatos, an ad dominum vide omninò Dec.*consil.* 252 *col.pen.*

vers. In generali.

Nota per hunc textum quòd in generali sermone nunquam intelligitur de feudo, & multa ad hoc tradit Dec.*cons.*383.*colum* 2. sed quando hoc procedat vide *ibi col.fi.* Item per hũc text. dicit Grauet *decis.*101.*col.*5. quòd in generali renunciatione filiorum, bonorũ patris nõ veniunt feuda, & tradit etiam Socin. Iun.*cons* 14 *col.*1 *in fin.libro* 1.*&* *colum* 2 *nu.*6. dicit, quòd etiamsi vna pars testamenti loquatur de feudis, tamen si in alia non sit expressum, non venient feuda. Sed tamen pro declaratione secus dicit, quòd feuda non veniunt in generali sermone vel dispositione. vide omninò Decium *consilio* 76. *per totum. maximè col.*2.*ibi quarto*, &c. vbi notanter declaratur, & an veniat sub nomine generali beneficij. Item in feudo hæreditario, quod venit in fideicommisso vniuersali, licet de eo non sit facta mentio, Paris.*cons.*3.*num.*16. *&* 34.*lib.*1. Adde quòd in generali sermone & appellatione hæreditatis non venit feudum. Paris. *cons.* 7. *colum.*1. Item generalis quietatio non se extendit ad feuda. Paris. *dicta consilio* 7.*colum.*1.

§. si vasallus.

Sed quid si dominus agat, an sentẽtia lata contra Vasallum noceat domino. vide Affli. *decis.*396.*colu.*2. Et quod hic dicũt, quod sententia lata cõtra Vasallum noceat domino, an idem sit in transactione & compromisso. vide Alexand. *in l.sæpè*, *n.*131.*D.de re iud.* sed an noceat agnatis, ad quos erat peruẽturum feudum. Alex. *dicta l.qui sæpè*, *num.*111, quod sit con-

sit contra Dec. *cons.*445. *num.*30. *&* 31. & an compromissum in arbitrũ vel arbitratoré valeat, quod habet vim transactionis, vide per Soc. Iun. *cons.*77. *n.*77. *cum seq. lib.*1. vbi latissimè de intellectu huius text. scilicet an sententia lata contra Vasallum noceat domino. Item an noceat proximo agnato. vide Paris. *consil.*5. *num* 38. *cum seq. lib.*1. vide Hotom hic. *& lib.*2. *tit.*8. §.2. Contra vide *lib.*2. *ti.*44. facit ad intellectum *l.*3. D. *de trãs-act. &* l.24. *&* 25. *C. de pactis.*

Tit.27. De pace tenenda & eius violatoribus.

Vers. Si quis hominem.

In verb. *nisi per duellum*, &c. Hæc lex nostris moribus penitus est abrogata. vt per Alciatum, *de duell. chart.*13. *in fin.* & est cõtra ius Canonic. De duello optimè Hotom. hic *& tot. cap.*45. *lib. disput. de feud.* Vide etiam *li.*1. *tit.*10. *Lombard. const.* Imper. Henricus, Gũtherus, *lib.*8.

§. si quis alium.

Vide l.1. §. *diuus*, D. *de sicar.* l. *eum qui.*5. *& & l. is qui.*7. C. *eod. Lombard. lib.*1. *tit.*6.

§. si quis rusticus.

In vers. *nemo retia sua.* Guidon. Pap. *decis.*208. Sic Nouell. 85. *de armis.* §.4. *& lib.* C. 11. *titul.*47. Itemque *in Lomb. lib.*1. *tit.*35. facit l.1. *D. ad* l. *Iul. de vi publ.*

Tit.28. Hîc finitur Lex, deinde cõsuetudines regni incipiunt.

In princip.

Vide Gloss. Beluiso. Iser. Nicol. Land. *nu.*16. Aluar. *num.*4. Præpos. Afflict. Bal. Glauc. c.1. *lib.*3. *num.*13. Vvesemb *cap.*6. Alciat. *lib.*3. *consil.*11. *Quib. modis feud. amitt. cap.*1. Iacob. *in dicto titul. num.*18. Curt. *dicto tit. pag.*4. *num.*10. *argumen.* l. *tutori*, C. *de negot gest.* & Cuiac. *libro* 4. *de feud. tit.*27. Vide *libro* 2. *tit.*7. *suprà.* Facit ad hunc locum *l. minimè* 35. D. *de relig.*

§. Ad hoc quantocunque.

In vers. *si vasallus*, &c. An dominus teneatur soluere melioraméta facta per Vasallũ, vide Guidon. Pap. *decis.*169. & quod melioramenta sint Vasalli, & ipse ideò possit disponere, vt suus heres, tradit Pari. *cons.*2. *n.*51. *lib.*1. *& con.*4. *nu.*4. *lib.*1. Cuiac. *lib.*4. *tit.*28. *& lib.*1. *tit.*20. Idem dicitur *lib.*1. *tit.*21. §.1. *& li.*2. *tit.*26. §.4. *&* 13.

§. Si vasallus.

Facit l. *adeò.*7. §. *pen.* D. *de acquir. rer. domin.* l. *Paulus.*14. *de dol. except.* l.1. *&* 2. *c.* Gregor. *de rei vendic.* l.1. *de rer. diuis.* l.1. D. *de dot. praleg.*

§. His consequenter.

Vide Hotom. *hic & libro* 2. *tit.*23. l. *vlt.* C. *ad* l. *Falcid.* facit Macrobij locus, *lib.*1. *Satur. c.*12. l. *tertiam*, 9. C. *Th. de exact.* Iason *in* l. *diuortio*, *num.*6. *in prin. ff soluto matrim.*

Vers. Cõtra omnes deber.

Vide Gellium *lib.*20. *c.*1. *& libro* 5. *c.*13. Fridericũ *libro* 2. *tit.*55. §.5. Cuiac. *libro* 4. *de feud.* 31. *De auxilio vasalli.*

Tit.29. De filiis natis ex matrimonio ad morganaticã contracto.

Facit *libr.*2. *tit.*26. §.17. Vide in hunc titulũ Cuiac. *li.*4. *de feud. tit.*32. Vdalric. Zas. *in vsus feudor. parte quinta*, *num* 70. De morganatica voce, vid. Hotom. *hic & in suo dictionario Iur.*

Tit.30. De feudo fœminæ.

Huius tit. sententiam exponit Cuiac. *lib.*1. *de feud. tit.*12.

In verbo, *Deficientibus filiis masculis, &c.* Ita consuluit Soc. Iun. *cons.*109. *num.*7. *lib.*2.

vers. quod est fœmineum.

Quid sit feudum fœmineum, vide Soc. Iu. *consilio* 5. *numero* 2. *columna* 1. *libro* 1.

Monachus neque noui feudi capax est, neque hęreditarij, *libro* 2. *tit.*21 *& tit.*36 Vdalric Zas. *epit. feud. parte* 5. *nu.*71. Præpos. *in ca.*1 *fol.* 4. idé dicitur *in c. qui clericus. si de feud. cõtra fuer. inter dom. & agn.*

Tit.31. Si vasallus Feudo priuetur cui deferatur.

Vide *libro* 2. *tit.*24. §.5. *& tit.*26. §.7. *versic. si clericus*, Cuiac. *lib.*4. *tit.*34.

Tit.32. Qui testes sunt necessarij ad nouam inuestituram probandam.

De duobus generibus testium, Vide *Nou. Leo.*48. vide Vdalric. Zas. *in vsus feud. parte* 11. & de duplici inuestitura, *part.*6. *nu.*2.3. *&* 4. Item Cuiac. *lib.*4. *tit.*35. *&* 5. *libro* 1. *tit.*26. *& libro* 2. *tit.*2. §.2. *& tit. proximo*, Hotom. *libro* 3. *obs.* contra *tit.*25. *libro* 1. facit verò *tit.*26. *eod. &* 28. *& tit.*24. *libro* 2. *& tit.*58. §.2. *eodem lib.*1

Tit. 33. De consuetudine recti feudi.

Cuiac. *libro* 4. *titul.* 36. *quot modis feud. acqu.* quam materiam fusissimè tractat Hotom. *hic & libro de feud. disput.* c. 17. *& sequent.*

§. Item si inter.

Cuiac. *ex hoc* §. *tit.* 37. *facit*, vide *libr.* 1. *tit.* 1. §. *si autem controuersia*, *&* §. *cum autem. & libro* 2. *tit.* 11. §. *vlt. &* 15. Vide Cuiac. *libro* 4. *tit.* 2. *&* 3. & Hotom. *hic & in capite de forma probat. de feud. disp.*

Tit. 34. De lege Conradi.

Hotomanus hanc Legem Conradi esse negat, quia Lex Conradi nihil de litibus, neque inter Capitaneos, neque inter Vasallos statuit. & reponendum esse censet, Lotharij pro Conradi, & hanc Legem partem esse Legis Lotharianæ, patet ex *libro* 1. *tit.* 21. *& tit.* 22. §. 2. quæ supplenda est ex *libro* 1. *tit.* 18. §. 1. Lex autem Conradi recensetur *libro* 3. *tit.* 4.

§. Ex eadem lege. in vers. dominus fine.

Vide de hoc in terminis Alex. l. 2. *vel* 11. *in fi. prin. ff. solut. matr.* Alex. *consil.* 96. Felyn. *capite auditis extra, de praescr.* Cuiac. *libr.* 4. *tit.* 38. *libro* 1. *feud. tit.* 22. §. 2. *& tit.* 27. §. 2. *& libro* 2. *tit.* 26. §. 4. *&* §. 20.

§. Similiter.

In verbo, *in feudum*, quomodo & in quibus hoc procedat, quòd Vasallus possit alium infeudare, vide Dec. post Abb. *hic, qua in ecclesiarum. col. pen. ext. de const.* vide, *libro* 2. *tit.* 9. Contra l. *si pignore*, 54. §. 1 *ff. de furt.* quod etiã ius sublatum, Const. Frider. *libro* 2. *tit.* 55. §. 2.

§. Profectò ille

Vide omnino Soc. Iun. *consil.* 102. *numero* 30. *vers. non obstat. libro* 2.

§. Si fuerit.

Cuiacius constituit hic *tit.* 39. *libro* 4. & hãc materiam tractat *libro* 4. *tit.* 5.

Tit. 35. De clerico qui inuestituram facit.

Vide Laud. Bald. Alex. Ra. Beluis. & idem *in prin. qui feuda dare poss.* Cur. *p.* 2. *de feud. cler.* q. 12. Facit l. 3. *C. de episcopis & cler.*

§. Si tamen.

Idem dicitur, *libro* 1. *tit.* 4. vbi copiosè Hotom. *tit.* 6. vide *libro* 2. *tit.* 26. §. *vasallus.*

Tit. 36. An mutus vel alias imperfectus feudum retineat.

De muto, Cuiac. *libro* 1. *tit.* 2. §. *vlt.* vide Bal. Alex. *numero* 6 Laud. *numero* 5. Beluis. & DD. *in prin. per quos fiat inuest.* Hannet. *libro* 1. *c.* 6. Zas. *pa.* 5. *&* 10 Sonsbeck. *pag* 7.

¶ De filiofam. Vves. c. 5. Blanc. *libro* 1. c. 5. Alex. *hic in* §. *personam.* Bart. & Dy *in* l. *quamuis*, §. *vlt. de acq. poss.* Infans & furiosus per tutorem DD. *arg.* l. *furiosi*, *de reg. iur. &* §. *pupillus. Instit. de inutil. stip. &* § 1 *de auct. tut.* l. *potuit, de iure del* b. l. 1. C. *de cur. fur.* Alexand. *numero* 4. *dicto* §. *personam*, Borch. *libro* 1. *cap.* 5.

Tit. 37. An ille qui interfecit fratrem, feudum domini sui amittat.

¶ De hac materia vide Beluis. Laud. hic *n.* 14. Aluar. & alij *in* §. *similiter, quibus modis feudum amitt. in* c. 1. ibi hominẽ tradendo gloss. & ibi Bald. Aluar. *numero* 3. Laud. *numero* 1. Præpos. Isern. Afflict. *numero* 21. *& sequenti*, Iacobin. *numero* 15. *&* 16. Curt. *pag* 4 *numero* 43. Borcholt. c. 8. *numero* 103. *&* 125. allegat Giga. *de crimine laes. maiest. libro* 3. *q.* 5. Rayn. §. *fina. numero* 27. *de prohib. feud. al.* per Feder. Blanc. c. 1. *libro* 2. *numero* 7. Item Bald. *in Authen. nulla communitas*, *Cod. de episcopis & cler.* Ioann. Andr. *in* c. *pro humani, De homicid. in* 6: vt citat Iacobin. Butrig. *in* l. 1. *C. de malefic. & math.* & Iacob. Butrig. *in* l *Athletas*, §. *calumniator, de his qui notãtur infam.* Vide & Scuhrff *consilio* 43. *centuria* 1. Imolam *in* l. *si finita*, §. *si de vectigal. de damno infecto*, Hotom. *disp. feud.* c. 41. Zas. *in vsib. feud. parte* 10.

§. Cùm autem.

Quando propter delicta Vasalli feudum pertineat ad agnatos, an ad dominum, vide latè Decium *consilio* 252. *col. pen.* & Afflict. *dec.* 385. vbi loquitur, an priuato fratre propter delictum vadat ad alium fratrem feudum, an ad fiscum.

Tit. 38. De Vasallo qui contra constitutionem Lotharij Regis beneficium alienauit.

§. Si Vasallus.

Idem dicitur *libro* 1. *tit.* 13. *& libro* 2. *tit.* 8. *& tit.* 24. §. 2.

vers.

vers. Si partem.

Sed quid si expressum est, vt nõ possit alienare, an etiã tunc seruãda sit hęc distinctio. Vide DD. hic & illa expressio quid operetur, vide Dec. *in cons. 667. col. 2.* Idem arg. sumi potest *ex l. 2. §. si quis tabulas. 13. D. de SC. Syllan. l. etiamsi 3. de legat. 1*

vers. Etsi voluerit vnius.

Adde quod etiam feudum ecclesiasticũ cõcessum ab Episcopo potest renũciari in manibus ipsius Episcopi. Zas. *cons. 50. vel 5 num. 13. lib 1.* Limita hoc vel declara vt licet ipse renuncians omittat etiam ius, tamen nõ potest praeiudicare agnatis venientibus post ipsum. Pari. *consilio 5. n. 14* limita hoc nisi feudum esset nouum, quia tunc Vasallus potest in pręiudicium agnatorum refutare feudum in manibus domini, Rip. *in l. in quartam, nu. 179 D. ad L. Falcid.*

Tit. 39. De alienatione paterni feudi.

Alienatio feudi, &c. Sed quanto tẽpore pręscribatur illi iuri reuocandi quod habẽt isti agnati, vide latè Franc. Bald. *de praescript. in 4. p. prin. in 7. q. 12. q. 1.* Limita primò hũc textũ procedere in paterno siue profectitio secus in nouo. Limita secũdo procedere in inferiore domino, secus in principe Dec. *cons. 390. col. fi.* Limita tertio nõ procedere in feudo haereditario, vt ibi per eũ, & quod dictum est non procedere in principe. Dec. 208. *vel* 308. c. 3. & latè de materia Dec. *cons. 445. col. 3.* Item adde per hunc textũ quòd Vasallus nõ potest vsu agnito renũciare, vel donare feudum in praeiudicium promixorum, Dec. *vbi n. 22.* nec etiam de consensu domini *num. 23.* Item adde quòd quemadmodũ Vassallus nõ potest alienare in pręiudiciũ alterius agnati, ita etiam non potest rem in iudicium deducere per quod per sentẽtiam posset illud auferri, & ideo sententia cõtra illum lata nõ praeiudicabit aliis agnatis, Dec. *ibi latè, n. 24. cum seq* Adde similiter quòd agnatus nõ potest pręscribere feudum in praeiudicium alterius, quemadmodũ nõ potest alienare. vide ibi *numer. 56. vers. 6. videtur obstare* 1. Itẽ si Vassallus tenuerit vltra annum, quo casu sibi praeiudicat sequenti anno, quin possit petere inter annũ. Dec. *dicto cõs. 455.* Adde similiter quòd Vasallus nõ potest mutare formã solitam inuestiturae in praeiudicium aliorũ agnatorum, & facere quod ipsi non succedant, si per primam inuestituram succedebant. Decius *consilio 468. columna 4.* Item Vasallus non potest cognoscere in aliquẽ modum à domino in praeiudicium agnatorum, vt per Dec. *dicto consilio 468. numero 26* Nota tamen quod licet Vassallus non possit alienare in praeiudicium aliorum agnatorũ, tamen si alienauerit, vt proximior agnatus ei sit haeres, nõ poterit contrauenire alienationi. Alex. *consilio 18. columna 2. libro 1.* Grauett. *consilio 135. numero 8.* Nota etiam Vasallum feudum sine domini cõsensu, & permissione nullo modo alienare posse, *vt libro 2. tit. 52. §. 1. & tit 55. §. 1. & 2.*

¶ Item hunc textum limita in superiore, qui haberet potestatẽ plenam, nõ posset cõtrauenire inuestiturae & praeiudicare descendẽtibus vel agnatis, vt ex multis probat Gr. *consil. 1, 5. in secundo dubio.* Item an filia, quòd Vasallus non potest etiã transigere, nec deducere rem in iudicium in praeiudicium agnatorum, sed benè tamen secundum Grau. *consilio 197. columna secunda,* Item non potest permittere praescribi, & sic praescriptio quae currit contra eum, non nocet agnatis, Alex. *consilio 84. columna fi.* sed vide Soc Iun. *consilio 76 numero 13. & 101. libro 1.* Adde quod nec in fructibus spectantibus ad agnatos post eius mortem potest praeiudicare eis Alex. *consilio 160. in fi.* An autem alienatio feudi facta per patrem assentiẽte domino noceat domino, vide Afflict. *dec. 112.* & an renunciatio patris noceat filio, vide Bald. *in l. quis si patris, numero 11. C. vnde liber.* Adde tamen an sententia, cõpromissum, & transactio facta per Vasallum noceat agnatis, Alex. *in l. saepe, num. 110. D. de re iud.* sed Dec. *cons. 445. nu. 3. cum seq.* videtur reprobare hoc verius, vide tamen Afflict. *dec. 396.* & de compromisso, vide So. Iun. *cons. 77. nu 77 lib. 1.* vbi plenè declarat.

¶ Limita tamen hunc textum, vbi esset cõsuetudo quòd Vasallus posset alienare cum cõsensu domini in pręiudicium aliorum agnatorum, tradit Soc. Iun. *cons 72. nu. 44. li. 1.* quia tunc possent non obstãte aliqua dispositione & fideicommisso, vt ibi. Et quod dicitur quòd agnatus non potest pati praescribi in praeiudicium aliorum, vide Soc. Iun. *cons. 76. & 27. libro 1. & n. 84. &* 101. vbi dicit hoc non procedere in pręscriptione tanti tẽporis, cuius initij memoria non extaret. Adde quòd dic. Soc. Iun. *cons. 76 numero 123. libro 1.*

¶ Limita quod si foemina fuerit relicta ex defuncto, poterit princeps, si eã petierit inuestituram, & alij agnati fuerunt negligentes, ei in praeiudicium eorum concedere feudum potest, vide ibi *n. 18.* aliàs Imperator nõ potest concedere feudum foeminae in pręiudicium agnatorum. Sed quia iste textus non procedit in feudis nouis, vide quãdo dicitur in proposito: nouũ & antiquum per Afflict, *decis. 248.*

¶ In huius tit. materiam, Ardizon. *sub Rub. Si vasallus refut. feud. domin.* Bald. *in c.1. hoc tit.* Aluar. *hic, nu.6.* Isern. Laud. *num.1.* Prępos. & Afflict. & Petr. Rauenn. *post gloss. ibidem*, Iacob. *nu.9.* Clarus *ad fin. quæst.34.* & in hoc omnes concordare dicit post Cuman. *cons.167. nu.2* adde *c.7 quæst.103.* Curt. *part.4. nu.147.* Dec. *consil.395. in causa magnifici, vol.3.* Hoto. *cons.31. nu.19.* Belurso. *hic.* Alciat. *lib.3. cons.3.* Thom. de Marin. *tit.2.*

Tit. 40. De capitulis Conradi.

Vide in hanc materiã gloss. Beluis. Laud. *nu.1. & 2.* Aluar. *nu.1.3. & 4.* Bald. Iser. Petr. Rau. Prępos. *in §. Insuper, de prohib. feud. al.* Affl. Neapol. *c.1. §. est & alia, Quæ fuit pr. causa benef. amitt.* Curt. *p.4. n.56.* Vves. *ca.8. in pr.* Borch. *d. loco n.29* & Syluan. *q.6 & 7. nu 12* & facit quod cui damus actionem multo magis exceptionem, *l.1. de superf. l. inuitus, 156. §. 1. de reg. iur. l. si is, vt in poss. legat.* Host. Iacob. *in verb. dictique vasalli, promiss. numer. 57.* idem textus *in c. Imperialem, §. præterea,* & ibi DD. *de prohib. feud. al. per fed. & c.1. Quo temp. mil.* Rolan à Valle, *cons.68. n.24. vol.2.* Curt. *tract. suo, p.4. nu.45.* Ardizon. *c.45.* Clar. *49. q.* Hart. *tit. de feud in suis obs. c.9. & 12.* Hannet. *lib.3. c.1* Zas. *part.7. n.1. & seq.* Duar. *c.14.* Bl. *c.1. lib 2. n.47.* Borcholt. *c.7. n.4* Iacob. *in verb. Qui quidem inuestiti*, fuit tamen glossa quæ saltem annum dari putauit *all.* à Cald. *cons. feudali,7.*

§. Præterea.

An iste §. excludat omnem prescriptionem, vide Fran. Balb. *de præscript. in 4. parte princ. in 12. q. p. in 4. q.* & certè videtur quod iste textus excludat etiam præscriptionem 30. annorum contra gloss. hîc, nam cùm speciale sit in feudo, vt nulla præscriptio currat nisi 30 annorum, secundum Panor. *in c. ad audientiam, col. fi. extr. de præscr.* certè licet tus sic dicat, nulla obstante præscriptione quę aliàs erat illicita, quæ erat 30. annorum, aliàs superflua essent illa verba, quòd alia præscriptio quàm triginta annorum in feudis non procedat, vide omninò Tiraq. *de retract. conuentionum, §.1 glos. 2. n 12.* vbi etiam dicit, an dictio semper & simil. excludant præscriptionem 30 annorum.

§. Fin. item si clericus.

Qua ratione procedat iste textus, & an procedat etiamsi Episcopus cum consensu capituli commiserit feloniam, vide Rip. *in c. sup o, numero 95. extr. de rest. spol.*

Tit. 41. De controuersia inter masculum & fœminam de beneficio.

Vide Beluis. *& textum in §. & similiter & ibi DD de Capitan. qui Cur. vend.* Duar. *c.21.* Bald. & alij *in §. inter filiam, Si d. feudo def. & ibi* Aluar. *n.1. & 4* & Laudens. *n.1.* & facit *c.7. q.114.* Iac. *de S.G. dictique vasalli prom. recognoscere, n.6. in fi.* tradunt multi, *c.8. supra q.59.* Affl. *dec.267.* Curt. *tract. feud p.2* Clar. *§. feudum, q.18.* post Bellon. *cons.10. n.9. & seqq.* Viuius *lib.2. op. comm. in lit. f. verf. feudalis res,* Fichardus *in add. adop.* Ioan. Bapt. à Villalob. *in lit. V, n.3. §. è contra vasallus,* Cur. Iu. *cons. 108. & cons. 158. & 184. numer 1.* Gabr. Rom. *li. 3. de feud. concl, 3. n.1. & 2.* Iacob. *Verb. de Castr. rubeimont. n.16.* Laicot. *num.40.* Ardizon *sub Rub. de contēt. feudi, 130.* Blãc. *c.1. lib.4. nu.149.*

Tit. 42. De controuersia inter dominũ & emptorẽ feudi.

Vide Nicol. Beluis. Schenk. Blanc. *hic. c 1. li. 2. n.69.* Iacobin. *in verb. & cum pact. de non alien. in f.* Curt. *d. c.1. p.4. n.114.* & monet Iacobi. de loco idcirco liberandum, quod vasallus sciens alienarit. Hannet. *lib.3. ca.7.* Duar. *c.14. distinct. 16.* Vide Synopsim Iur. feudal. Henr. à Rosent. *c.6. concl.81. & c.9. conclus.94.*

§. Obertus dicit.

Vide omnia per Guid. Pap. *in termin. in decis.305.*

Vers. Eo quod ignorans.

Sed si ignorantia præsumatur hoc casu an probetur per iuramentum vasalli, & similia. Dec. *cons.667.*

Tit. 43. De controuersia inter Vasallum & alium de beneficio.

Idem dictum *lib.2. tit.9. & 26. §.24.* Exemplum præbet Papo. *arrest.13.* & limita per Const. Neapol. *3. tit.5.* Vide Cuiac. *lib.2. tit.9. & lib.4. tit.23. & 52.* Bald. *in c.1. huius tit. n.16.* & Aluar. *n.2* Præpos. Rauennat. & Laudens. *n.3.* & facit textus *in §. si Vasallus, si feud. def.* Iacobin. *numero 7. & 8.* Curt. *d. l. p.4. numero 96.* Clar. *q.38.* Alex. *cons.3. vol.3. & cons.41. viso themate libr.6.* Rom. *cons.166.* Parisius *cons.1. numero 134. lib.1.* Chassan. *ti. des fiefs, §.8. in verbo eü alienation & transport, vers. nunquid auth.* Borcholt. *d. c.8. numero 44. lib. si pro fundo, Co. de transact.* Tiraquell. *lib. de retraict lignagier, §.1. gloss.14. numero 66.* Alciat. *cons.69. libro 9.*

Vers. Ipse enim solus.

Nota sententiam latam contra vasallum præiudicare domino, de quo vide latè supra ad §. si Vasallus, &c. in tit *si de feudo controuersia inter dominum & agnatum, &c.*

Tit. 44.

Tit. 44. Quid iuris sit si post alienationem feudi vasallus id recuperauerit.

Vide Curt. *parte 4. nu. 81. & 103. &* §. *habito de probib. feudi aliena.* per Lothar. *c. 1. Qualiter olim* Blanc. *li. 2. c. 1. nu. 69. & Io.* Iacob. *verb. & cum pacto de nō alienando*, Borcholten. *c. 8. n. 28 cū seqq.* Zas. *part. 9 nu 26. & part.* 10. *nu. 2.* VVesemb. *c* 11. Clar. *q. 31 n. 6.* Aluarott. *in c. 1. §. callidis, de probib. feud.* Al. per Feder. *tit. ante, n. 1 glos. in §. fi. quæ fuit prima causa per c. 1. de vas. qui cōtra cōst Lothary, & iunge d. c.* Imperialem. Phil. Corn. *cōs. 67. in 2. part.* Frāc. Aret. *cons.* 14. Duar. *c. 14. n. 15 & 18* Ioh Andr post Rossr in Spec. *Rubr. de feud.* Canonistę *extr. de feud c. 2.* Faber. *§. fi. verò, Inst. de leg.* Mol. *in consu.* Par. *§. 13 gl. 5. n. 7.* Tir. *t. de retr. lignag. §. 23 gl. 2. n. 25. & lib. 2. t. eod. §. 1. gl. 7. n. 19 c 1.* Rayn. *in §. habito, de probib. feud a* per Fed. *li. 2.* Bar *in l. sequitur. §. idem labeo, in fi. de vsuc.* Alex. *in l. si à me, n. 3. ad l. Falc.* Bertr. *cōs 2. n. 6. vol. 2.* Camerar. *in c. imperialem, de prob. f. al* per Fed. *part. 1. pag 53. & seq.* Viuius *lib. 1. op. verb. Emphyteuta alienans*, Kirch. *cent. 8 concl. 67.*

Tit. 45. An agnatus vel filius defuncti possit retinere feudum, repudiata hęreditate. Si contigerit.

Quando possit repudiari feudū & retineri, declara vt per Dec. *cons. 395. col. pe. nu 7. & cōs. 445. n. 5.* vbi dicit hūc textū nō procedere in feudo non hæreditario. Item nec in nepote, vbi Alex. *cōs 19. col. 1. n. 3.* vbi videtur contra. Adde quod licet faciat Inuentarium, tamē tenetur creditoribus paternis quoad fructus feudi satisfecerit Alex. *cōs. 59.* Sed quod hic dicitur de filio, nō procedere in nepote; secund. Alex. *cōs. 84 col fi.* & quando procedat iste textus, vide omninò Sōz. Iun. *cons. 77. nu. 137. li. 1.* vbi dicit non habere locum in feudo antiquo, & *n. 141.* vbi & alio modo declarat. Item secundum Pari *cons. 2. nu. 3. li. 1.* quando feudum est hæreditarium, non potest agnatus velle feudum & repudiare hęreditatem. Et sic limita hunc textum.

Vers. Nec de debito hæreditario.

Vide omninò Grau. *cons. 197. col. 1.* vbi declarat quando procedat iste textus.

Vers. Sed aut vtrumque.

Etiamsi fecerit inuentarium. Iul. Ferret. *in addit. ad Bar. in Libello contrar. iur. ciuil.* & Lon go. *in Rub. de prob. alien. min.* Idem in Emphyteusi hæreditaria, tradit Sozin. *cons. 68. in fi. libro 2.* sed declara hunc textum procedere, vt per Alex. *cons. 26. n. 3. lib. 5.* Idem declara procedere nisi filius sit exclusus ab hæreditate patris per eius renuntiationem vel quis sit à patre priuatus, nam tunc licet non sit hęres, poterit habere feudum. Ita Sozin. Iun. *consilio 114. nu. 11. lib. 2.*

Vers. Quo facto.

Vide Soz. Iun. *consilio 77. nu. 141. lib ro 1.*

Tit. 46. An apud iudicem vel curiam domini quæstio feudi debeat terminari.

Facit *§. pe. de prob. alien. per fed. iunct. c. 1. de inuest. in mar fact. & c. 1.* apud quem *vel quos & hu loc.* DD. VVesemb. *c. 17.* Cur. *p. 4. nu 98. c. 1. de leg.* Corr. *§. si inter. de alien. feu. pat. c. 1. de contr. feu. & c. 1. de contr. int. vass.*

Titul. 47. Qualiter Dominus proprietate feudi priuetur.

Accedit ad hunc loc. *c committente domino, si de feud. def.* & ibi DD. Laud. *num.* 12. Pet. Rauenn. Bellouis Iser. Bald. Præpos. Aluar. *n. 9. & n. 11. c Si verò, t. de mil. vass. qui cont. est.* & ibi Iacob. *n. 24.* Gloss. *in §. illud tamen, non lateat, seu i em qui Domino*, Laur. Syl. *de feud. recog. qu. 30. num. 4.* Zas *p. 10. In vsus* feud. Epit. Clar. *§. feud. q. 68.* Vves. *c. 10.* Guid. Pap. *decis.* 168. Thom. *c. 1. n. 78.* & seq.

Vers. Ita dominus.

Sed an eo casu vadat ad Vasallum, vel ad quem, vide Afflict. *decis. 265. num. 31. in 8 fall.*

Vers. Sed prior sententia.

Lim. vt Afflict. *dec. 265. n. 3 fal. 4. & 8.*

Titul. 48. De feudo non habente propriam feudi naturam.

Circa hanc materiam, quæ sint feuda non habētia propriam naturam feudi, & quid requiratur, vt dicantur habere propriā naturā feudi, & ideò tūc poterit fœmina succedere, vt per Part. *ibi col. 2.* & ibi loquitur de casu vnius certi 10 libras. Adde quod feudū emptum est impropriè feudum, & ideò in eo succedunt fœminæ, Pari *d. con. 4. n. 34 lib. 1.*

Vers. Licet propriam feudi.

Nota ex hoc textu quòd quotiens in feudo apponitur aliquid, quod sit contra natu-

ram feudi, in exteris omnibus debet seruari natura feudi, vt in notabili casu declarat Decius *cons.193.num.5.& 6.*

Vers.& cui,in fin.

Per ista verba, An videatur concessũ quod feudum transeat in fœminas, vide Dec. *consil. 193.col.pen.*& Paris *cons.3.num.19.lib.a* &Dec. *cons 390.n.*8. nota tamen quod licet talem potestatem dominus dederit Vasallo, intelligitur cum consensu domini, vt intelligitur ex Dec.*cons.614.col.*1. Itẽ quod per illa verba habeat potestatem alienandi tradit. Grau. *cons.84.col.2.& 92. vel 191.col 2.n.6.* vbi idem dicit Tibi concedo & eis qui habebunt causam à te: nam eo casu poterit alienare. Item quid si dixerit, quod possit de eo disponere ad voluntatem suam, vide Alex. *cons. 113.* & multas formas inuestiturarum, per quas videatur immutata natura feudi, vt possit Vasallus cui velit relinquere & alienare feudũ, tradit notanter Grauett. *decis.103.n.129.cum seq.*&vide quod feudum, quod non habet naturam feudi, quãdo fuit concessum per verba, Donamus, quia amittit naturam feudi, & habet vim vel causam allodialium, & ideo succedit fœmina, Soz.Iun.*cons.76.n.49.lib.1.* & quando concessum est feudum pro hæredibus, quibus nunquam dicitur contra naturam feudi, ideo potest alienari fine consensu domini, *cons.3.lib.1.*

Tit. 49. De eo qui fidem fecit agnato de feudo paterno.

Coniunge *lib.2.t.26.* §.*vlt.* Hot.& DD.hic distingunt inter pactum reale, & personale, vt primò vbi se solùm ad rem referret, non facta mentione agnati, aut ipsius hæredum, nullo modo posset habere regressum ad rẽ & postquam fit in manibus agnati præsumi personale. Alex.*cons.113.vol.5.*Bald.& Aluar. *c.1.n.3.* Iacob. *Verb.& vnus ex dict.vass.nu.5* Ardizon.*Rubr.*108.Clar.*q.77.n.f.*

Tit.50. De natura successionis feudi.

Vide §.5.*tit.de success.frat.* Hart.*libr.2 pract. obs.t.de feud.obs.47.*Curt. *2.memb.3.part.n.46.* Vvesemb.*c.6.n.*8. Bell. pertic.*c.12.*Borc.*dicto loco,num.9* Bald.*in Auth.defuncto,C.ad Tertull.* Aluar. *num.1.& 7.*Zas.*de success.feud.p.1.* Minsynger.*cent.3.c.39.* Iacobin.*verb.& vnus ex dictis vass.numer.*10. Schurff.*cent.1.cons.27.* Blanc.*lib.3.c.1.num.3.* Iser.*h.t.*

In verb.verbi gratia.

Vide Alex.*consi.*110.

in verb.& non filia.

Idẽ *lib 1.t.1.§.3.& t 8.§.3 & t.24.& lib.2 t.11.*

in fine cap. in vers.omnes aliæ lineæ.

Intellige tamen ordine successiuo, vt proximiores admittantur, & quod dicit æqualiter, intellige 1.in capita, non in stirpes. Ita declarat Tiraq.*in tract.de vtroque retract.§.2. gloss 6.num.2.*

Titul. 51. De capitaneo qui curiam vendidit, an intelligatur beneficium vendidisse.

Hæc facti species eadem proponitur, *libro 2.t.26.§.in generali, & t.34.*

Vers.Respondetur.

Sed istud in quibus terminis procedat, vide omnino Dec. *cons.61. col 1* vbi id declarat non procedere, quando dominus vẽdit sub vniuersitate, quia tunc trãseunt feuda, quod notat in §.*fin.in vers. ad certum seruitiũ.* Adde quod tunc dicitur feudum conditionatum, quãdo Vasallus est obligatus ad certũ, quod puta ad cereum 10.librarum, nec tunc tenetur ad fidelitatem curandam, Paris.*consi.4 n. 16.lib.1.* Adde quod licet in inuestitura dicatur: Concedimus in feudum rectum, tamen si apponantur conditiones & certa seruitia, censetur potiùs conditionatum, licet appellauerit rectum. Paris.*cons 161.*

Titul. 52. De prohibita feudi alienatione per Lotharium.

Vide *lib.1.t.21.§.2. & lib.2.t.9.§.vlt.& libro 1.t 5.§.2.& 13.item lib.2.t 44.& t.55.§.1.* Gunther. Ligur. *Auth.habita, C.ne fil.pro patre.*

Tit. 53. De pace tenenda inter subditos, & iuramento firmanda, & vindicanda, & de pœna iudicibus apposita, qui eam vindicare, & iustitiam facere neglexerunt.

Vers. vnde ex hac L.potest.

Rom.*in sing.*122.dicit esse gloss. sing.ad hoc quod si per regem fiat præceptum quod de qualibet familia vadat vnus ad præliũ de ætate 23.annorum cẽsetur idoneus ad pugnã. Kade-

Radeuic.*lib.2.c.7.& lib.5.c.41.*Gunther.*lib.8 de Gest.Frid.*

§.Conuenticula.

Facit l.15.C.*de Epis.*l.5.C.*de his qui ad Eccles. confug.*l.1.D. *quod cuiusque vniuers.* l 1.D.*de collegiis.*

vers.Receptatoribus.

Vide *t 27.§.1.sup.eod* l.1.D.*de recept.*l.1.C. *de his qui latr. occult.* l.*eos qui*.14.C.*de furt.*l.3. §.3.D.*de incend.ruin. nauf.*l *pen.*C. *ad* l.Iul.*de vi publ.*

Tit 54. De allodiis.

Vide *li.1.t.22.§ 2. & t.27.§ 2. & lib.2.t.26.§. moribus,& infra lib.3.t.1.* Guid.Pap.*in suis fin. n.380. & quaestionibus curiae Parlamenti, q.551. & q.560.*tractat materiam huius T.

Tit. 55. De prohibita feudi alienatione,per Fridericum.

Haec constitutio relata est à Radeuico *lib.* 2 c. 7. & à Gunthero poëta versibus latinis scripta facit l. *final.* C *de reb.alien.non alien.§. finali, de inuestitura de re alien.facta.* Alexand. *cons.41.vol.6. & 124.vol.4.*Zas.*de feud.alien.n. 3.& 6.*Aluar.*n.2.* Pet.Rau.Praepos.Raynaud. *n.29.& 30.h.l* Camer *pag.102.in med. §.primo h.t.*Bald.*in §.aut si libellario, nu.1* Frider.Shenck.*Quib.mod.feud.amitt.§.eod.*Vvrmserus *in pract.obs.t.de feud.al* c 21 Clar. *q.* 35.Hart *d.t. de feud.alien. obser.21.*Cur.*d.t.p.4.n* 95.Borch. *d.t.c.8 n.60.*

Vers. vel quocunque modo.

Sed quid si pignorauit haeredem sine consensu domini,an poterit sibi ius remittere sine consensu domini , vide Afflict. *decis.* 232. Nota etiam quod licet expresse non possit feudum obligari, § 1. *h.t.& arg.*l *fin.C.de reb. al.non.alien.& §.fin.de re al.facta*, vide Alex. *cons.41. vol.6. & cons.124.vol.4.*Zas.*de feud.al. n.3. & 6.* tamē potest quis se & haeredē suum obligare ad aliquid, ex quo postea fieri potuit executio in fructibus feudi. Ita Afflict. *decis.240.in fin.* Vide Bar.& Alexand. & caeteros DD.*in* l.*si finita,§.si de vectig.de damno infecto*,Blanc.*lib 2.c.1.n.84* Ardizon *sub Rub.vtrum pignus iudiciale* 117.Ioh.Ray.*in §.habito, n.32.*& Alu,*n.3.& 17. ib.c.1.*Petr.Rau.& Camer.*in §.1.h.t.*Bald.*in* l.*etiam de execut.rei iu.* Angel.& alij *in* l.*eorum,t.de damn inf.*Shenck. Iser.3.Laud. *n.12. h.t.* Sed pone,maritus pro dote obligauit feuda , saluo consensu regis, antequam Rex assentiat,haeres mariti reuocat obligationes generaliter factas super feuda ex cōstitutione regni,an possit vel intelligatur reuocasse obligationem pro dote factam, si postea rex assentiat ; vide Afflict. *decis.213 in 1.dubio.*

¶Sed an alienatio necessaria sit prohibita, puta per sententiam,vide omninò Dec.*cons.* 445.*cum seq* vbi dicit quod Vasallus sicut nō potest alienare,ita non potest,res in iudiciū deducere,nec sententia cōtra eum lata praeiudicat aliis , item nec patitur praescribi, *ibi, num.47.*

¶Item si Vasallus alienauerit partem , an amittat totam, vel partem illam solam,vide omninò Dec.*cons.667.col.2.*Item quid si Vasallus ignorans rem feudalem alienet, & an praesumatur alienasse ignoranter & probetur per iuramentum,vide ibi & Gloss.& Ber. Rau.Laud. *n.2.* Praepos Affli. Iser.Nicol.de Neapoli,Belu.& Aluar *n.6.c 1.h.t.*Cōtra Bal. allegat l.*fin.C. de iur.& fact.ign.*& DD.*in not. ad* l.*f.C.de iur.delib.* facit l.*si ex causa,§.in commissum,D.de minorib.* Adde quod feudum nō potest dari pro dote , nec obligari in specie, neque in genere,secus in fructibus,vt per Alex.*cons.59.* Addè quod si fuit facta alienatio sine assensu & postea dominus praestat assensum de nō alienando nihil operatur,Afflict. *decis.355.* Ardizon. *Rubr.*102.Kirchou.*cent.3. c 5.arg.* l.*fin.C.ad S.C.Macedon. & c.ratihabitionem de reg.iur.in 6.*Iser.Laud.*n.25.*Aluar.*n. 15.*Bald.Rau.Praepos.*Infr.h.t.*Camerar.*p.724. h t.*Rol.à Valle, *cons 97. & cons.2.vol.1.*Vvesemb.c.11. Zas. *parte 6.n.31.* Hannet.c.7.*lib.2.* Menoch.*cons.38.*Minsyng.*cent.4.c.87.*Iacob.*in verb.& cum pacto, de non alienand.n.19.*Bart. *in* l 1.§ *si filius,de legat. per* l.*filio praeterito,de iniust.rupt.* Adde quod si vasallus in testamento prohibuit alienationem feubi, nihil operatur,Soz. Iun *cons.72.lib.1.n.43.*quia hoc est dispositum per Ius,*arg.*l. *Lucius* 88.§.*insulam, de leg.2. Nou.* 159. *& §.sed etiam , per quos fiat inuest.*

¶Amplia hunc textum quamuis textus ibi dicit sine permissione,&c.vt etiam procedat, si à principio dominus dederit potestatē Vasallo alienandi,non intelligitur cum cōsensu domini,Dec.*cons.614 col 1.contra*,Dec.*in c. qua in ecclesiarū,extr.de const.col.fi* Sed an talis consensus proberi possit per testes,& alia in hac materia,vide per Afflict.*decis.243.*Itē an assensus requiratur in alienatione, an in ratificatione alienationis,vide Afflict.*decis.285. n.14.* sed quid si dominus consensit, cùm defunctus fecerat fideicommissum , in feudo, an valeat talis alienatio contra fideicommissum,vide latè per Soc. Iun.*consilio 72.lib.1.* & nota quòd ibi dicit *n.44.*

Vers. Nullius temporis.

Vide Afflict. *decis.* 254.n.4.*in gloss. ex empto actio.* Ad istam gl. vide omnino Afflict. *decis.* 278.

Vers. Et ad dominum liberè reuertatur.

An feudum alienatum, irrequisito domino ad ipsum reuertatur vel ad agnatos, Gr. *decis.* 77.

§. Præterea si quis infeudatus.

Idem dicendum si esset filius defuncti, Dec. *cons.* 140. *col.* 3.

¶Limita nisi iustam haberet causam nō petendi inuestituram nam excusatur Dec. *ibi.*

¶Limita 2. nisi portio feudi accresceret alteri, quia tunc non est opus petere nouā inuestituram. Item licet amittat feudū hoc tamen intelligitur, si dominus vult, & oportet quod hîc sententia feratur declaratoria, Dec. *ibi col. fi.* cætera vide quæ scripsi supr. *ad tit. quæ fuit prima causa, in princ.*

Præterea in ducatus.

Sed spectat ad primogenitum, Grauet. *con.* 135. *n.* 7. sed an de aliis inferioribus possit princeps seu superior statuere, quod succedat tātùm primogenitus, vide ibi per eum, & circa hanc materiam quando diuidatur vel ne, & quid de commoditate ipsorum fructuum, latissimè hanc materiam explicat Alex. *consilio* 133. quem omnino vide, & per Dec. *cons.* 389. vbi latè de materia, & Paris. *cons.* 10. *col.* 2. *lib.* 1. vbi plnè declarat, &c.

¶Limita hunc tex. vbi expresè Ducatus vel Comitatus fuerit concessus, vt Comitatus, secus si simpliciter.

¶Limita 2 quando in contrarium esset cōsuetudo in loco quòd talia feuda diuiderentur, vt latè per Paris. *cons.* 16. *col.* 2. *lib.* 1. Fallit etiam quando diuisio fieret ex consensu domini quia valeret, Paris. ibi, *n.* 17. *& seq.* vbi tribus aliis modis limitat hunc text. *In vers. si consortes*, Doctores *hic*, eliciunt quòd in feudo diuisibili non sufficit vnum prouocare diuisionē, siue sit maior, sed omnes simul concordare debent, secundum Iul. Ferret. *in addit. ad* Bar. *in libello contr. Iur. ciu. & Longo.* vbi dicit diuersum obseruari de iure Lōgo. quod etiam minor prouocare possit. Vide Cur. §. 5. *de vass. qui contra constit. Loth. p.* 4. *n.* 146. Adde secundum Ferr. quod si priuilegio cōcessionis ipsius feudi sit apposita clausula, quod sit diuisibile & quod vnus possit prouocare alios, & dicto pacto poterit etiam aliis inuitis feudum alienare, licet ex consuetudine formam accipiat, vt ibi per eum, cùm sicuti & cæteri contractus, §. *fin.* sed an possit fieri cōpromissum in arbitrium vel arbitratorem sine cōsensu domini super feudo, Ardizon. *Rubr. Si contentio est inter vasallos*, Bald. *in c.* 1. *de inuest. in mar. fact. & per text. in* §. *si autem inter, de leg. Corr.* & ibi Aluar. *n.* 3. *& 4. ibidem* Iacobin. *n.* 9 *& per c.* 1. *apud quem vel quos cōtrou.* Etiam Curt. *d. lo. n.* 89. Speculator *tit. de arbitrio*, §. *restat. vers. Sed nūquid vasallus*, quē sequitur Roman. *in* l. 1. §. *& post eper D. de op. nou. nunc.* An verò semper debeat agnoscere dominum vel pares, latissimè declarat Soc. Iun. *cons.* 77. *lib.* 1 *vbi vide.*

§. illud quoque.

Duar. c. 19. Baro. c. 7. *lib.* 4. *de benef. arb* l. *si de fundo. le vt & vt arm.* Blanc. c. 1. *lib.* 4. *n.* 68. *&* 69. Hanneton. *lib.* 4 c. 2. Et Rayn. *hoc* §. vt etiam Alc. & Abbas.

§. Præterea si inter duos vasallos.

Vide Laud. *h. t. n.* 1. Ioh Rayn. *n.* 7 *ibi, Quarta concubinatio, h. t.*, Aluar. & Pet. *in* c. 1. *apud quem vel quos*, Belu. *in* §. 1. *& fin. de inuest. in mar. e. fac.* Iacobin. *verb. & dict. vasalli, pro d. rebus, n.* 1. Blanc. *d. lo. n.* 4. Ardizon. *d. R ub.* 138. Curt. *p.* 7. *n.* 3. Vves. c. 17. Duar. c. 20. *n.* 2. Hann. *lib.* 4. *feud.* c. 1. Borcnolt. c 10. *n.* 1. Zas. *part.* 11. *facit c. ex transmissa, extr. de foro compet.*

Versic. si verò inter.

Vide Aluarott. hic *num.* 2. facit textus *in* c. 1. *de feudo sine culpa non amitt. & c.* 1. *apud quem vel quos. & c.* 1. *contr. feud. apud par.* Curia. *& c.* 1. *Quo temp. mil* Bald. *ibidem.* & Laud *num.* 6. Præpos. *hoc* §. *præterea si inter, & in d. c.* 1. *apud quem vel quos vt ibidem.* Petr. Rau. Blanc *d. lib.* 4. c. 1 *n.* 3. *&* 4 Ferrariens. *in form. libell. ad reuoc. feud. verb. nec superstitibus. n* 28. Duen. *reg.* 234 Curt. *part.* 7 *n.* 34 Borch. c. 10. *n.* 5. Zas. *part.* 11. *n.* 11. Hart. *tit. de feud. obs.* 22. Mynf. *cent.* 1. *obs.* 99. *& cent.* 5. *obs.* 75.

Tit. 56. Quæ sint Regalia.

*Extat tractatus de regalibus siue explicatio huius tituli Authore Frid. Pruckm.

¶Armandiæ, diuersam significationem adferūt DD. *h. t.* vide *t. de Fabricensib. lib.* 11. No. *de armis* 85. c. 1. 2. *&* 3. Item Burc. Hotom.

¶Viæ publicæ inter regalia secundo numerantur hîc, vide l. 2. §. *viam, Nequid in loc. publ.* Bart. *in* l. 1. §. 1. *d. t. Nequid in loc.* Ale. *cons.* 2. *vol.* 7 *facit.* l. 3. *de loc. & itinerib. publ.* Quare aliæ solum publicæ, inter regalia numerentur, ratio sumi potest arg. l. *littera, Nequid in loc. pub. &* l. 2. §. *Idem ait, eod. tit.* l. *si publico, in fi. de aqua quot. & æstiu.* DD. *in* l. *continuus*, §. *cū quis, D. de verb. obligat.* Cæpolla *in tract. seruit. tit. de vi*is, *q.* 10. Alc. *cons.* 1. *lib.* 7. *n.* 13.

¶ Ad

¶Ad quem autem pertineat cognitio delictorum in via commissorũ, vide Zoachin. Beust. *in* l. *admonendi*, *f.* 485. *de Iuretur.* Berch. *hoc tit. numero* 25. Alciat. *numero* 14. *vol.* 7. *resp.* 1. Cæpola, *d. tit. q.* 18. Guid. Pap. *in decis.* Delph. 577. Petr. Iacobin. *in tit. de Iurisd. in pract. sua*, Rebuffus *in d.* l. *portus*, *de verbor. signif.*

¶Flumina nauigabilia. Vide Bald. & DD. alios *in* l. 2. *de rer. diuis.* Iacobin. *in verb. & cum piscatorib. numero* 1. Roland. à Valle, *cons.* 97. *vol.* 3. l. *quominus*, *D. de fluminib publ.* & l. *si autem*, *de aqua pl.* Borchol. *hoc tit. numero* 31. *per* l. 3. §. *planè*, *quod vi aut clam.*

¶Portus. Vide l. *portus*, *& ibi DD. de verb. signif.* & §. *flumina*, *Inst. de rer. diuis.* Cæpol. *de seruit. rust. præd. tit. de Portu*, 28. Facit l. *omnes*, *C. de operibus publ.* & l. *ad Instructiones*, *C. de Sac. sanct. eccl.* vide Cuiac. & Hoto. *in sua disp. de feud. hoc tit.*

¶Ripatica. vide DD. iam allegatos. Item Iser. Affl. Bal. Aluar. *n.* 2. Pet. Rauen. Præpos. Borch. Facit §. *riparũ*, *cum gloss. Inst. de rer. diuis.*

¶Vectigalia, vide *tit. D. de publ. & vect. & tit. C. de vect. & comm.* Alc. *cons.* 136. *vol.* 5. Sali. *in* l. *vectigalia*, *C. noua vectigalia*, Cyn. *in* l. 1. C. *eo.* facit l. *ex præstatione*, l. *vniuersi* 15. & l. 6. *C. de vect. & comm.* l. 7. 10. & 11. *D. tit. eod.* 5. *de loc. publ. fr.* l. *iniuriarum* 13. § *si quis me*, *de iniur.* Bertac. *in tra. de Gabell. in pr.* vide l. 17. *de verb. sign. & ibi DD.*

¶Monetæ. facit l. 1. *de contrah. empt.* l. 1. & 2. *C. de fals mon.* vbi videndi DD.

¶Mulctarum. Vide Bal. Iser. Præp. Aluar. & l. *si qua pœna est*, *de verb. sign.* Borcholt hic. *numero* 65. facit l. 2. §. 1. *de re milit.* & l. 4. *C. de modo mulct.*

¶Pœnarumque vide l. *aliud fraus est* 31. §. 1. & *seq.* & ibi Rebuff. & Alc. *ff. de verb. sign.* & l. 6. 7. & 8. *de publ. delict.*

¶Bona vacantia, vide *tit. C. de bon. vac. libro* 10. l. 1. *de iure fisci*, vide & Iacobin. *in verb. cum mero numero* 17. post Bart. & Angelum, *in* l. 1. *C. de bon. vacant.* facit Nou. 1. § *si verò.*

¶ Et quæ vt ab indignis legibus auferuntur. Vide DD. hîc. & *in* l. 1. *de iure fisci* l. *edicto* 13. *cum seq.* l. *cum mortem vxoris*, l. *fiscus* 38. l. *ita fidei heredis* 40. *cum seq* l. *Statius Florus*, l. *aufertur ei*, *de iure fisci*, & *tit ff.* & *C. de his quæ vt ind.* & *C. de his qui se defer. libro* 10. & *tit ff. ad SC. Syll.* & l *Papin.* §. *meminisse*, *de inoff. test.*

¶Et bona contrahentium incestas nuptias facit l. *qui contra*, l. *si quis incesti*, & *Auth. incestas*, *C. de incest. nupt.* & *Nou.* 12. *c.* 1. facit etiam l. 39. *de nupt.* l. *fin de condict. sin. causs.* l. *fin. de ritu nupt.* & l. *si adulterium*, *ad* l. *Iul. de adul.* & ibi Bart.

¶Bona damnatorum & proscriptorum. Vide DD. feudistas *in tit. de pace tenenda*, & *tit ff.* & *C. de bonis damn.* & *proscr. Auth. bona dãnatorũ*, *d. tit. C.* & *d.* l. *si quis incesti*. *C. de incest. nup.* Clarus *lib.* 4. *recept. sent. q.* 78. *Nou.* 134. *c. fin.*

¶Angariarum, &c. Aluar. *n.* 5. Borch. *n.* 48. Archidiac. *in c. quia* 20 *q* 3. Gl. *in c. non minus*, *ext. de immun. eccl.* dicuntur angaria minus patrimoniale, vt l. *munerum*, §. *patrimoniorum*, *de mun. & hon.* & l. 11. & l. *maximarum*, *C. de vacat. & exc. mun.* vide *tit. C. de curs. publ. & ang. & perang. lib.* 12. l. *fi. de Fabric. libro* 11. C. l. *neminem*, *de sacros. eccl.* hic Aug. *ad Modest.* Cuiac. *in d. tit. C. de curs. pub. & in d.* l. *fi. de Fab.* & Borch. *h. t. num.* 84.

¶Potestas constituendorum, &c. facit l. 1. & 5 *C. ad* l *Iul. de amb.* & *tit. de pace Constan.* §. *iudices*, & l. 2. §. *quod magistratus*, *de Orig. iur.* & l. 1. *C. de const. princ.* §. *sed & quod principi*, *Inst. de iur. nat. gent. & ciuil.*

Verb. Argentariæ.

Sed an hoc intelligatur de argentariis inuentis in loco regis tantum, an etiam in loco priuati. Eadem quæstio etiam procedit in venis aluminis vel aliorum metallorum, & sic illud capitulum venit ad correctionem iuris communis, vt l. 3. §. *fin. ff. de rebus eorum*, &c. vbi dicitur, quod priuati possunt habere argentarias, latè per Afflict. *decis.* 321. facit. l. *Basilic.* & l. 12. *C. de oper. pub.* Heming. Geod. *cons.* 1. 2. & 3. Iacobus de S. Georg. *verbo*, *cum argen. fodinis*, *n.* 2. Vves *c.* 12. *n.* 5. *tract. feud.*

verb. Piscationum.

Sed quomodo piscatores dicantur de regalibus, si de iure gentium vnusquisque piscari possit, vt l. 1 *ff de acq rer. dom.* vide Dec. *cons.* 297. *col. pen.* & *in d. cons.* & l. 1. an ius venandi sit de regalibus. Item an possit præscribi, cùm sit de regalibus, vide Soz. *cons.* 70. & de Salinis. Adde Dec. *cons.* 293. *col.* 1. de confiscatione bonorum, de regalibus, vide Crau. *cons.* 128. *col.* 2. vbi etiam an feudatarius possit vti tale iure in suo feudo, sed quando istæ piscationes & Gabellæ & similia dicantur propriè regalia, notanter declarat Crau. *dec.* 105. *n.* 23.

verb. Et bona committentiũ

Vide *tit.* 4. *D.* &c. *ad* l. *Iul. maiest.* & DD. *in extrauag. Quomodo in læsa maiest. crim. proced.*

Tit. 57. Quot testes sunt necessarij ad probandam seu di ingratitudinem.

In hanc materiam, vide Nicol. de Neap. *in cap. si voluerit*, *de lapit. qu. cur. vena.* Duar. *cap.* 21. *nu.* 7. Guid. Pap. *decis.* 518. Blanc. *lib.* 4. *n.* 140. *cap.* 1. Ardizon. *in d. rubr. nu.* 138. Vves. *cap.* 17. *n.*

12. Zas. part. 10. nu. 108. Iacobin. num. 55. Bertr. con. 115. lib. 1. Clar. q. 60. §. feudum, Aluar. Frid. Schenck. Petr. Rau. hoc tit. & tit. de feud. sine culp. non amitt. vide L. testium, C. de test. Franc. Viuius lib. 2. opin. com. verb. testes quinque, Molin. in consuet. Paris. contrà Papo. & Duar. d. loc.

In fin. Tit. in vers. nisi quinq.

Et hoc seruatur, vide Guid. Pap. decis. 180.

Tit. 58. De notis Feudorum.

Notandum est hũc tit. bene intitulari, quia notæ sunt potiùs in feuda, quàm consuetudinum. De feudis textus dici possit.

¶ Quod de caneua, seu camera. Feudum hoc de Caneua, aut de camera. Etsi solo non cohæreant hæ res, inter immobilia tamen cõnumerantur. De hac autem voce caneua, vt legit Ardizon, vel Cauena, vt Aluarot. & alij legũt, quam sic definiunt. Cauenam esse locum in quo frumentum, vinum, oleum, & huiusmodi cætera seruantur. Caneuam autem pro cella accipi, patet ex lib. 2. tit. 1. §. 2. & tit. 2. § 2. & tit. 10. eod.

Vers. Non enim.

Feudi annonarij & pecuniarij ius est, vt dominus de eo quatenus facere possit obligetur, arg. l. Diuus Pius 28. de reg. iur.

In coniugem.

Inter dominum & fidelem, fides est reciproca, ideoque dominus vasallo coniux, & amicus dicitur, vt hic, & tit. 26. §. 7. versic. domino, & tit. 47. sup. eod. Coniugem eiusdem militiæ socium, Hotom. interpretatur & consortem, vt Constit. 2. Hēr. 2. hic alleg. l. Imperator, 50. in fi. D. ad Trebell. l. vlt. D. de agnos. lib. & l. 1. C. de oper. libert. facit hic vulgatũ illud. Cõmilitium charitatem auget. l. de hæreditate, 19. D. de Castr. pecul.

§. 1. Quod autem pares.

Vide Bald. in §. 1. tit. Quid sit inuestit. arg. l. Si legatario, §. 1. de fideicomm. libert. Aluar. ibi, n. 8. Petr. Rauen. & Præp. tit. eod. & Curt. Contrarium tenet Laud. in d. §. 1. nu. 26. Vide Cuiac. tit. 1. tit. 28. §. si quis se. & tit. vlt. lib. 1.

§. 2. item sciendum est.

Feudum eiusque inuestitura in re communi rectè constituitur. l. falso, Cod. de com. rer. alien. l. 14. C. de rei vindicat. l. 3. C. de reb. alien. l. ex qua persona, D. de reg. iur. l. officium, & l. vlt. Cod. comm. diuid.

Vers. idcirco pares.

Facit §. 1. Qui testes sunt necess. ad prob. nou. inu. ibi Gloss. & DD. Bald. Aluarott. n. 4. Duar. eo. 21. nu. 5. Hanneton. lib. 4. Iur. feud. cap. 4. Vvesemb. cap. 57. Borcholt. cap. 10. nu. 42. Curt. p. 2. de feud. Laic. in pr. memb. 2. n. 17. & n. 16. Gail. lib. 2. obs. cap. 50. Ferrariens. in form. libell. ad reuocat. verb. inuestiuit. nu. 4. Iacob. verb. & dicti vass. pro dict. nu. 29. Ardizon Rub. 138. de contr. feudi, l. 11. Laud. num. 1. tit. nostr., item Beluis. Præpos. Pet. Rau. in §. 1. tit. Quid sit inuest. Iser. §. eod. & §. 1. Quib. mod. feud. constit. pot.

§. Vlt. Cum datur.

Cum legibus in textu legatis, vide l. fi. C. de fideicomm. & §. 1. Quid sit inuestit. & d. §. 1. Qui test. sunt nec. & ibi Præp. Afflict. Belu & Laud. nu. 11. in §. pen. tit. Si de inuestit. contr. Iu. int. dom. & 1 ass. Ardizon. d. t. de cont. feu. §. vbi vero quis possidet. Vide Cuiac. lib. 1. tit. 28. lib. 2. tit. 3. & li. 4. tit. 36. & 72.

Quamuis secundùm vulgatam editionem hic constituatur horum feudorum finis, tamen sequuntur doctissimi viri Iacobi Cuiacij exemplar, adiiciam fragmenta quædam siue extraordinaria capitula ab eodem, restituta ex Ardizone & Aluaroto, vsque ad finem libri quarti. Ac præterea lib. 5. ab eodem Cuiacio confectum ex varijs Imperatorum diuersorum feudalibus constitutionibus.

Tit. 73. De alienatione feudi.

Hac de re dixi in tit. 9. §. 1. supra eodem.

Titul. 74. De feudis scutiferorum.

Vide tit. 81. ĵ. eodem, & lib. 1. feudor. tit. 1. §. 5.

Tit. 75. De conditione feudi non impleta.

Vt inter.

De feudis conditionalibus, Aluar. diuis. 12. Laud. 2. Iacob. in verb. in feud. tit. nu. 15. Ra. in d. pre. Vves. in d. c. 2 Zas. p. 1. c. 3. Rebuff. nu. 13. Ias. Bald. aliique in prælud. passim Borch. in sexta diuis. dicto capite 4. Camer. dicto cap. Imperialem.

Tit. 76. De fidelitate.

Quo-

Quoniam de.

Beneficium esse potest sine fidelitate, id est fidelitatis iuramento, vt *tit 3. in fi. prin. & tit. 24. §. 1.* at non sine fide. Meminit autem hic præcepti Lotharij, qua de re *in tit. 105. infra*, vbi is qui dolo caret, feudum non amittit ob nō datam fidelitatem intra annum, quod tamen intelligēdum est, cùm per dominum stat quominus ea detur.

Tit. 77. Si plures sint domini vel vasalli, an plures fidelitates vel seruitia debeantur.

Vide l. 1 *§. 1. supra eod.*

Cum plures fratres.

Nota hic feudum diuidi posse, non omne tamen, vt regale quod galli vocāt *fief de hauber*, vt optime declarat Cuia. *pag. 155.* Quę autem feuda sint indiuidua, vide Cuiac. *pag 193* Feudum Iurisdictionis diuiditur, & not. Spec. *in tit. de feud. §. quoniam, vers. 34. arg. l. comm. diuidun. §. cum duo, & §. cum de vsufructu*, D. *comm. diuid* Bald. *in c. praeterea ducatus, 2. col de prohib. feud. alien. per Frider.* contra Io. And. *in addit. ad spec. Rubr. de feud. col. pen.* Oldr. *cons. 237.* Alex *cons. 18. vol 2. & consi 28. vol. 5.* Dec. *cons. 339. numero 3. & in consilio 7.* denique feudum inter heredes diuidi potest, nisi sit feudum Francum vel regni, vt notat Bald. *in l. si plures, 2 col. C. de cond. inser.* vt & inter fratres nolentes stare in communione, Bald. *in capit. 1. col. 4. de proh. feu. alien. per Frid.* nisi sit feudum principatus & ducatus, vt nōtat Bald. *in c praeterea ducatus, in 1. col. de proh. feud. alien. per Frider.* non potest tamen diuidi per patrem inter filios pupillos, & diuisum assignari eis, Bald. *in ca. item sacramenta, 6. col. vers. sed hic vertū. tur duo, de pat. tur. fir. hic.*

Tit. 78. Culpam vnius ex cohæredibus cęteris non pręiudicare.

Vide *tit. 93. infra eod. & tit. 52. supra.*

Titul. 79. Vt ratio vasalli priùs quàm domini discutiatur.

Pertinet hic titulus ad iudiciorum ordinem, vt & *tit. 82. infra eod.*

Si contentio.

Quoniam maior est parium iurisdictio in parem, quàm in dominum, ideo ait petitionem vasalli discutiendam esse priùs quàm domini.

Tit. 80. De euictione.

Agitur hic de euictione feudi, qua de re vide *tit. 8. 25. 46. supra eod. & tit. 87. & 56. infra eod.*

Generaliter.

Euictio Feudi quomodo detur, vide Cuiac. hic *pag. 186.* Feudi venditor, an & quando emptori teneatur, de euictione tradit Chassan. *in consuetudines Burgundiæ, tit. des fiefs, §. 13.* An euictio in feudo locum habeat, Bald. *in l pen. C. de condit. inser. 2. col.* contra *in cap. 1. vers. demum, de prohib. feud. alien. per Fed.*

Tit. 81. De feudis impropriis quæ auferuntur datis arbitrio.

Dixi *in tit. 48. supra eod.*

Vnum quidem.

Decania quidam hic legunt *Dicania*. Cæterum Decanus legibus Longobardorum & Gallorum qui in militia decuriæ imperat, sed & qui domi iudicandi munere fungitur, vt aduocatus, centenarius, millenarius, quingentenarius, dicitur etiam qui præest decem clericis, Arch. 50. *distinct. in capite post electionem, de concess. preb. & capite inter vniuersas, de electione*, l. *vn. Cod. de decan.* Felin. *in capite ex parte, decani, de rescript.*

Tit. 82. Prius possessionem restituēdam esse quàm de principali causa agatur.

Facit *tit. 20. & 39. §. 1. supra eod.*

Si qua contentio.

Pro intellectu huius loci, vide Cuiac. *libro 2. tit. 4 & 10.*

Titul. 83. Si vnus ex fratribus dederit suam partem fratri vel domino vel extraneo.

Si alter ex.

De feudo à patre refutato, vide *tit. 13. supra eod.* Nota autē paternum feudū hic dici hęreditariū, cum tamen interpretibus hæredita-

rium feudũ fit, quod quis habere nõ poteſt, niſi ſit hæres. Quid autem ſit paternũ feudũ optimè Cuiac. hic *pag.*65.*&* 243. An & quomodo reguletur, Bal. *in l.2.C.de ſuis,& legit.* Paul. de Caſt. *conſ.*154. Oldrad. *conſ* 178. Bal. *in c.decedenti,2.col.qui feu.dar.poſſ.* De feudo hæreditario, Dec. *cõſ.*78.*col.pen.* Ioa. Camp. *inter conſ. Alber.* Bru. *conſ.2.col.3.& col.fi.* Soc. *conſ.* 10.*col.*3. Dec. *conſ.*185.

Tit. 84. Patrem in feudo filij non ſuccedere.

Quoddam.

Pater contracta fiducia filium de feudo inueſtiri faciens, filio ſuccedit, alias non ſuccedit, vt hoc titulo videre eſt.

Titul. 85. De inueſtitura facta marito vel vtrique coniugi.

Si maritus.

Inueſtitura accipi poteſt per geſtorem & per nuntium, vt *tit.*58.§.2.3.*eod.* & per procuratorem, vt *tit.*3.§.1.*verſ.ſed vtrum,ſup.eod.*

Titul. 86. De fructibus feudi.

Adde *tit.*28.§.3.*&* *tit.*45.*ſupra eod.*

Titul. 87. An præſcriptione Feudorum adquiratur.

Nota hic feudum adquiri præſcriptione tricennali.

In beneficiis.

Hac de re, vide Cuiac. *lib.1.tit.vlt.ſupra.*

Tit. 88. De probatione inueſtituræ.

In hunc titulum, vide Cuiac.

Tit. 89. Conditionem tacitè feudum ſequi.

Beneficia coditionalia.

Quæ dicantur beneficia conditionalia, declarat hic Cuiac. obiter autẽ notabis beneficium in vſibus Feudorum idem eſſe quod feudum, ita vt feudum dicatur beneficij ſpecies.

Tit. 90. Fratrem fratri in feudo nouo ſuccedere.

Frater ſuccedit fratri in feudo paterno, 1. *feud.*8.*in fine,tit* 14.§.2.*tit.*20.

Tit. 91. De inueſtitura veteris & noui beneficij.

Beneficium.

Prælatus res eccleſiæ infeudare poteſt, at non diſſipare.

Tit. 92. Iuſto errore excuſari vaſallum qui fidelitatem non fecit.

Vide *tit.*26.§.7.*verſ. vaſallus.*

Quicumque.

An vaſallus qui fidelitatem non fecit intra annum & diem, feudum amitat, vide Cuiac. hic.

Tit. 93. Factum fratris fratri in feudo paterno non nocere.

Vide *tit.*78.*ſupra eod.*

Quoddam ſatis.

Ligius vaſallus quis dicatur, vide hic Cuia. & Franciſ. Hotomanum, *in commentariis, de Feudalibus verbis.*

Tit. 94. De Feudo Guardiæ & Caſtaldiæ.

De feudo Guardiæ & Caſtaldiæ, vide *lib.* 1.*tit.*2.*&* 4.

Quod nomine.

Hac de re, vide Cuiac. hic, *pag.*16.*&* 22. Cuius generis ſit *ibi.pag.*21. quo tẽpore finiatur, *ibid.pag.*27. Bal. Laud. Alua. Ra. & communiter Feudiſt. ſicut & allegati Doctores & Alua. *in*

uar. *in* 10. *diuis.* Rebuff 20. Ias *in prælud.* F *eod.* Feudum Guardiæ an constituatur in castro per eius custodiam concessam alicui, Bald. *in ca.1.col.2.de feud.guar.& cast.in vsib.feudo.* Quis autem dicatur Gastaldus Spec. *de his qui al.non iud.inter verb.Castaldus.*

TIT. 95. De successione feudi

Vide *tit.59.supra hoc libro.*

TIT. 96. De inuestitura alieni beneficij.

Hac de re, vide Cuiac. *lib.1.tit.1.§ si verò archiepiscopus.*

Si quis.

Euictionis non agit, qui sciens alieni beneficij inuestituram non accepit.

TIT. 97. Non amittere feudum eum, qui sine dolo cessauit per annum in petenda inuestitura.

Dolus interdictus est inter dominum & vasallum.

Inter dominum.

Dolum excusat iusta causa impediens.

TIT. 98. Ex delicto vasalli feudum ad dominum redire.

Vasallus habens.

De lectione huius loci, vide hic Cuiacium, *pag.170.*

TIT. 99. De feudo Ligio.

Feudi Ligij proprium hoc est, vt qui feudum Ligium à domino acceperit contra omnes ei fidelitatem debeat, *cap.pastoralis, de sent.& re iud.*

Si quis inuestitus.

Cuiacius hic, *pag.132.*

¶Duorũ homologus nemo esse potest, nõ homologus potest. Homologus autẽ idẽ est quod Ligius, hinc colonus homologus, *l.1 lt. Cod.Th de pat.vic.* verum hæc vox ex Latina voce Homo composita videtur, obiter tamẽ notabis, hoc esse homologi Galliæ moribus proprium vt feudum domino committat, si id alienauerit sine domini voluntate, & vt plus inferat feudi redimendi causa quam nõ homologus.

Titul. 100. Imperatorem feudum amittere vel alium pro se fidelem dare.

Vasallus feudum amittit si eligatur Imperator, nisi domino per substitutũ seruiat, & fidelitatem exhibeat, quam ipse præstare salua imperij maiestate non potest.

Ex facto.

Vide *tit.31.§.1.& tit.99.supra eod.*

TIT. 101. Ecclesiam fidelitatem non facere.

Ecclesiam fidelitatis iuramento solutam esse hinc constat contra regulam generaliter conceptam *tit 3.in fine §.eod.*

De negotio.

Nota hic maiorem ecclesiæ quam imperatoris esse authoritatem.

TIT. 102. Non cogi vasallum pro vno feudo duas fidelitates facere.

Si plures feudum acquisierint, omnes fidelitatem præstare debent, vt *titul.26.§.4.vers. omnes.*

TIT. 103. Filios tantum secundi matrimonij matri in feudum succedere.

Vide *tit.26.§.4.vers.mulier.*

TIT. 104. Casus quibus fœmina in feudo succedit.

Vide Cuiac. *lib.1.tit.2.§.penult.*

TIT. 105. De feudi habitationum.

Nota hic Feuda habitationũ morte finiri.

TIT. 106. Seruos post delatam successionem manumissos in feudum non succedere.

An seruus inuestiri possit, vide *titul.* 3. §. 1. *vers personam.*

Quæsitum scio.

In feudis spectatur tempus delatæ successionis, facit *tit.* 30. *supra eod.*

Titul. 107. Vt vasalli sumptibus domini seruitia præstent.

Conuentio format contractum.

Antiquitatum.

Seruitium sumptu dominico præstatur à vasallo, vide Curt. 4. *par.* 1. *cau. vers tertia cadit.*

Titul. 108. Vasallum feudum posse alium arctiori lege transferre.

Vide *tit.* 34. §. 2. *tit.* 48. & 89. *in fine.*

Titul. 109. Et vlt. Clericatu feudum amitti.

Facit *tit.* 21. & 26. § 4. *vers. qui clericus*, 5. *eod.*

DE FEVDIS

Liber quintus.

Quo varia constitutiones Imperatorum ad hanc partem Iuris pertinentes continentur.

Constitutio Conradi.

De beneficiis.

Titulus primus.

AD primam partem huius constitutionis, facit *textus*, §. 1. *de feud. sine culp. non admittend.* & ibi DD. dicentes textum §. 1. *in fin. de his qui feud. dar.* hodie esse correctum sicut & §. 1. *de feud dat. minimis valuas. per* §. 1. *de Natur feud.* vt ibi omnes tū veteres, tū Neoterici interpretes, & glossatores, vide præcipuè Hart. *in pract. obs. tit. de feud. obs.* 24. Alciat. *cons.* 46. *vol.* 3. Curt. *part* 2. *de feud. Cleric. q.* 12. Roland, à Vall. *cons.* 1. *num.* 43. *vol.* 2.

Constitutio Henrici de causis amittendi feudi.

Enumerantur hic causæ amittendi feudi, qua de re *lib.* 1. *tit.* 5. *sup.* & *lib.* 2. *tit.* 38 & 53.

Alia constitutio Henrici de vasallo qui vnum ex dominis refutauit.

Vide Cuiacium *lib.* 2. *tit.* 14.

Alia constitutio Henrici eiusdem vt ingratitudo vasalli probetur testibus quinque.

Vide *lib.* 2. *de feudorum*, *tit.* 57.

Constitutio Lotharij de feudis non alienandis.

Optimè hic Cuiac.

Alia eiusdem Lotharij constitutio de inuestitura non petita inter annum.

Vide *tit.* 52. §. 3. *sup. lib.* 2.

Constitutio Friderici de feudis non alienandis, & aliis capitulis.

Vide hic Cuiacium.

Alia de iure fisci.

De iuribus fiscalibus, vide hic Iacobum Cuiacium.

Alia constitutio eiusdem Friderici de pace tenenda.

Pro intellectu huius tituli, optimè hic Cuiacius.

Alia constitutio Friderici de incendiariis & pacis violatoribus.

Coercet hæc constitutio eos qui vites exciderunt, vt incendiarios & latrones, l. 2. D. *de arbor. fur. cæs.*

§. item si reisa.

Reisa est militaris excursio. hinc Raisogneldum.

gneldum apud Auentinum muta non respondentis ad delectum.

§.Item qui nuncium.

Filij sacerdotum remoti sunt à singulo militari, Harm *lib.6.tit.7.*

Alia constitutio eiusdem de pace componendâ, & retinenda inter subiectos, & aliis capitulis.

Hac edictali.

Vide *lib.2.Feudor. tit 53.*

Alia constitutio eiusdē Friderici de pace constantiæ

De cōcordia, pace, & treuga, & eorū priuilegiis, vide Iacobū de Nouello Venetum

---

Alia constitutio Friderici de iure προτιμήσεως.

Hac de re optime D.Goth.hic.

Sancimus.

In rebus mobilibus ius retractus locum non habet.

Alia eiusdem de iure προτιμήσεως.

Vide l.10.§.1.*D.de iustitia & iure.*

Feudorum Finis.

CONSTITVTIONES Friderici secundi Imperatoris incipiunt.

De statutis, & cōsuetudinibus contra libertatem Ecclesiæ editis, & immunitate locorum religiosiorum vbique morantium, & fori priuilegio, & Gazaris, & Patarenis, & aliis hæreticis, corúmque successoribus & nauigiis, peregrinis, & aduenis quocumque locorum hospitantibus, corúmque successoribus, & de agricolarum securitatibus.

Tit.1.vel Tit.17.

QVIS fuerit hic Fridericus 2. vide Hotoma.hic *in suis commentaryis, in pr. sub verbo* Summi Pontificis, *& c. ad apostolicæ, de sent. & re iud. in 6.* Item Petrum de Vineis, Iur.*cap.varius, in epist.* & Pādolphum Collenucium.

§ 1. Nos Fridericus.

Vide *Authent.cassa & irrita* Cod.*de sacros. eccl.* quæ ex hac lege sumpta est facit hic.*cap. ecclesia..., ex..., vt lite non cō estat. & l.priuilegia*, 12 *Cod.de sac.eccl. &* l.omnia, 3 *C.de episc. & cler. &* Nou.131.*de Canon.Eccles.*

§.2 item nulla.

Hinc sūpta est Auth.*Item nulla*, *C.de epis. & cler.* in cuius fine Hotom. delendū verbū Bona censet, qua Auth.puto abrogari, l.*neminem*, 11.*C.de sacros.ecc.* facit Nou. 27.

§.3.item quæcunque.

Vide gl.*ss.sub verbo condemnatione, l.si venerabilis, C.de episc.op. & cler.cum ll.ibi allegatis, & Auth.*Item quæcunque finis.

§.4.item statuimus.

Hic §.relatus est *sub.l.omnes.31.§.statuimus, C.de sacros. eccl* vide Nou.79.*&* Nou 83. Itē *Nou.*122. Ecclesiasticis personis Ecclesiastici iudices attribuuntur quod etiā lege Caroli Magni factū est in Lōbar.*li.3.l. volumus, t.1.*

§.5.Gazaros.

Ex hoc §. sumpta *Auth.Gazaros,12. Cod.de Hæretic. & Manich.* Idem legitur *in cap.Excommunicamus,13.extr, de* Hæret. Extat etiam hęc constitut.*in epistol.*Petri de Vineis *lib.1. epist.27.*

§.6.Statuimus.

Refertur hic §.sub l *Iubemus,17.* Auth.*Statuimus, C.de episc.aud.* & vsurpatur ab Innocentiō,3. totidem ferè verbis, *in d.ca.excommunicamus,13.ext.de Hære.* Itē legitur *in vol. epistolarum* Petri de Vineis *hoc etiam loc.*

§.7.Si verò.

Hinc sumpta est *Auth.Si verò dominus, relata sub l. Manichæos,4.C.de Hære. & Manich.* vide ibi Gloss.& Hotoman.hic.*in suis comm.* & Innocent.*3.d.cap.13.*

§.8.Credentes.

Hic §.relatus est *sub.d.l.manichaeos*, *Auth. credentes,Cod.de haeret.& d.c.13.*

¶Intestabilis.Idem legitur *in l.penult.*C.*de Haeret.& Nou.45.*

§.9.Nauigia.

Ex hoc §.sumpta est *Auth.Nauigia,sub l.in eum,18.C.de furt.& seru.corr.lib.6.* Vide *l.vlt. ff.de incend.ruin.naufr.*l.1.2.& *vlt. C.de naufrag.lib.11. & Instit.de rer.diuis.§.vlt.&* l.*qui leuandae.ff.ad* l.*Rhod.de iact.*facit etiam l.*Diuus,ff.de offic.praesid.*

§.10.Omnes peregrini.

Relatus est hic §.*sub l. Nutritoribus,*10. *Auth.Omnes*, C.*commun.de success.*facit l.*si quando,C.de inoff. test. &* l.*si quando,de leg.*1. *& d.Auth.cassa,sup.*§.1. *& Auth.vt nulli iudices,*§.1.*coll.* 9.Lex autem Saxonica cum hoc §.discrepat, vt videre est *in Specul.Saxon.lib.* 3.*Artic.*80.

§.11.Agricultores.

Hinc sũpta Auth. Agricultores relata *sub l.pignorum,8.C.Quae res pig.oblig.poss.vel nõ,lib.* 8.huc pertinent *amba ll.tit. Vt Rustici ani,ad null.obsequium deuocentur,C.lib.11.tit.*54. faciunt etiam ad hanc materiã leges in gloss. ibi allegatae,quas consule,& vide.

IN EXTRAVAgantes quas nonnulli collationem appellant.

Quomodo in laesae maiestatis crimine procedatur.

Titulus primus.

DE hoc Henrico,vide Merul.*in libro de vicecomitibus,*7.& 8.

Ad reprimendum.

Inquisitionem pragmatici vocãt secretã informationẽ, qua de re vide Clar.5. *sent.§. vlt.q.*5.6.7. 8.9.10.11.20.21.l.3.*& l.sicubi,ff.de accus.l.4.C.de his qui accus.l.penult.& l.vlt.C. de accus.l.absentem,C.de accus.l.inter* 10. *D.de pub.iud.l.1.D.& C.de requir.reis.*

Tit.2.vel.20.Qui sint rebelles.

Rebelles sunt qui vel publicè vel occultè rebellionis opera faciunt (vt hic textus loquitur)hoc est,aduers.principis honorẽ&fidelitatẽ, imperij prosperitatẽ aut officiales principis in cõmisso sibi officio occupatos,

Barbara autẽ vox est,vide l.*vl.D.ad l.Iuliam maiest.*

Quoniam nuper.

Vide *l.*5.C.*ad l.Iul.maiest.*& Clarum *lib.*5. *sent.§.laesa maiestat.in vers.quaro etiam.*

Liber De pace Constantiae cõposita inter Imperatorem Fridericum, & filium eius Henricũ & quosdam nobiles Alemaniae ex vna parte, & ciuitates Lombardiae, Marchiae & Romandiolę ex altera.

Constitutio haec promulgata fuit Constãtij in cõuẽtu principũ. Extat alterius pacis siue foederis,cũ iisdẽ aliquot ante annis facti formula apud Radeuicũ *lib.Frider.*1.*c.*41.

in nomine.

Vide hic Radeuicum & Abbat.Vrsperg.

§.imperialis.

In gratiae plenitudinẽ is recipitur,cui nõ modo crimen ipsũ remittitur, sed & qui ad honores admittitur, haec enim plena gratia est, deinde praesumitur princeps ea mẽte esse vt gratiã subdito cõferẽs,ab eo vicissim gratiã referat, vt minimè mirũ sit ingratos, gratia sua,suisq.beneficiis decidere.Notatur autem hic Sigillo instrumẽtũ probari,etiãsi deficiat tabellio,*vt in c.de foro cõpet.*Sigillum enim vim consensus &cõfirmationis habet, dũmodo scripturã adiunctã habeat,alias sola sigilli exhibitione, mãdatum hoc quidẽ speciale nõ probatur,vt *c.quãuis,de pa.7.*

§.Nos Romanorum.

Formula superioris foederis plenius interpretatus apud Radeuicũ *lib.Fred.*1.*c.*41.

§.Volumus vt regalia.

Quod facit princeps ex certa sciẽtia retractare id nemo debet,*l.vlt.C.de leg.l.*2.*C.de nomine sacrilegij.*

§.Hoc quod nos.

Notatur hic Regẽ Romanorũ viuo ac superstite Imperatore priuilegiũ cõcedere posse.

§.Commoditates.

Pace inita hostes in sua bona restituuntur.

§.Priuilegia.

De voce *Cassentur,*huc cãtera,vide hic Got.

§.In causis.

Notãt hic quidam in causis appellationũ iurisdictionis prorogatione locũ non esse.

§.Vasalli

§.Vasalli nostri.

Periurus quod forum sortiatur, vide c. *licet, extrà de iureiurando.*

§.Vasalli.

Nota hic Bellum excusare à non petita inuestitura.

§.Libellariæ.

An & quomodo iniuria fiat principi mediatè & immediate vide l.*ossa*, D.*de religiós.*

§.Moram superfluam.

De mora superflua, vide l. *continuus*, §.*cum ita*, D.*de verb. obl.*

§.Item societatem.

An & quare renouari fœdera expresse debeant, declarat hic D.Gothof.

§.Pactiones.

Negotia metu inita rescinduntur, & pro infectis habentur.

§.Sententiæ

Sententiæ aduersus rebelles latæ tempore rebellionis, facta pace rescinduntur.

§.Amplius eam.

An & quomodo probetur iurisdictio, vide hic D.Goth.

§.Nobis autem.

Ibi *Fodrum* quid sit, vide *tit.1. supra eodem, & 2. Feudor 56:* Annon.5.c.3 Lucius 3.*in c.praeterea, de iur.patron.* adde 2. Otho. 12.23.4. *Hæc quæ sequuntur etsi desunt in editione Cuiac.nihilominus tamen hic adiicienda esse duxi.*

Hanc igitur.

Nota hic contractus ex bona fide interpretationem capere.

In Canones Sanctorum & venerandorum Apostolorum per clementem à Petro Apostolo Romæ ordinatum episcopum in vnum congesti Gregorio Haloándro Interprete.

Canones hos in vsu nõ esse in Gallia declarat Imbertus *li. 3.Inst.tit. 1.*vide tamen aliam horum canonum editionem apud Photium & Balsamonem, Canon quid, vide *can. canon.3. dist.12.ibi Prapos.*

can.Episcopus.1.

Agitur hic de electione episcopi quæ fiebat à populo per manuum eleuationem, qua de re glossa *in c.quanquam de elect.in 6.c.cum ecclesia de caus.poss.*Laud.*in clem.in plerisque* 8. *q.de elect* *specular.in tit. de election.* §.1. Glossa *in c.cum in ecclesiis, de praeben.in 6.*Ioan.And.*in addit.ad specul.eod.tit.*§ 1.Bal.& Paul. de Cast. *in* l.*fin.C.de testam.mil.* Ang.*in Auth.de alien. emphyt.*§.*hic autem*, c.*ex eo, de elect.in 6.*Fed. *cons.*107. Doctor.*in c.cum olim, de arbit.* Spec. *de Syndic.*§.1. *vers quid si conuersis*, Innoc.*in ca. cum M.de const.*Bart.*in* l.*in filiis*, C.*de decur.lib.* 10.*& in* l.*si tibi*, §.*...nus*, D.*de option leg.* *& in* l. *in venditione*, §.*fi.* D.*de bon. auth.iud.poss.*Ioan. And.*in* c.*inter dilectos, de excess.prælat.* Phil.*in c. ... um , de appell.*Bart.Cepol.*caut.*139. Tancre. *in summa* ... 15.Oldrad.*cons.* ...2.Bald.*in* l.2. *Co.de seruit.pen.col.*Innoc *in c. ... de elect* Bart.*in* l.*illud*, D.*quod cuiusque vniuers.* ... *in* l.2. D *quod falso tutore*, Paris ... 19.vol.4.Bart.*in* l.*apud Aufidiũ*, D ... *& in* l.*seruus elect.in princ.* D.*de leg.* Bald.*in* l.*humanum, in fin.C.de legib.*

can.Presbyter.2.

De ordinatione presbyteri, & clerici, & quomodo probari possit, vide c.*inter quatuor*, ... *cum glossa de cler.pereg* Abb. *in c bonæ de ...* Innocent.*in* c. *ad dissoluendam de desponsa.impub.*

can.Si quis Episcopus.3.

Oblationes quarum rerum fiant, & quid oblationum appellatione contineatur, vide Innocent *in c.cum inter, de verb.sig.*

¶*Siceram.*Sicera est quidquid sine vino inebriat. De oblationibus, vide Duarenum 7.*de benefi*.3.Vigelium 3.*meth.iur.pontif.1.*

can.Omnium aliorum.4.

De primitiis, vide Duarenum 7.*de beneficiis* 2.Rebuff.*in tract.de decim.qu.*1. Vigelium 3.*method.pont.*13 Gloss.*in* l.*stipulatio ista*, §.*inter cætera, de verb.oblig.*Innoc.*in c.1.de decimis.*

can.Episcopus.5.

Vide *can.si quis, dist.28.*

can.Episcopus.6.

Vide *can.8.infra hic.*

can.Si quis episcopus.7.

Iubet hic canon Pascha celebrari post 14. lunæ primi mensis, hoc est Marcij, vide *can. 76.concil.Carthagin.*

can.Si quis episcopus.8.

Huc facit *can.2.Synodi Antioch.*

can.Quicumque.9.

Balsamon *ad dict.can.2.*

can.Si quis cum.10.

Colloqui excommunicato nemo prohibetur,vt notat hic Balsamon.

can.Si quis cum.11.

Ex eo quod quis cum aliquo excommunicato precatus fuerit non affertur depositio, sed excommunicatio.

can.Si quis clericus.12.

De literis commendatitiis,vide hic D.Gothof.& Zabar.*in c fraternitati,vers. quaro quis potest,de cleric.non resident* hæ autem non habent vim mandati & ideo nō obligant.Bart. Blad.& Fulg.*in l.dominos,Co.quod cum eo*.Bal. *in l si literas*, *C.mand.* Specul. *tit.de cler.peregr.*Gloss.*in clem.1.de iure patron.*

can.Episcopo.13.

Vide hic Bals[amonem].

can.Si quis presbyter.14.

Vide *canon.3.Synod.Antioch.*

can. Quod si episcopus.15.

Faciunt quæ notat hic Balsamon.

can.Qui post.16.

Nota hic quod omnia peccata per baptismum eluuntur,l.3.*&* 4.C. *de sum.trin.& fi. cathol.*

can.Qui duas.17.

Can *si quis viduam,34.distinct.*

can.Qui duas.18.

De eo qui duas sorores duxit in matrimonium, vide epistolam Basilij ad Diodorum, & quæ notaui *ad* l.8.*Co.de incest.nupt.*adde l. 19.C.*de nupt.*

can.Clericus qui.19.

Laudatur hoc caput ab Harm.*lib.4.tit.6.*§. 8.vide *Nou.Iust.123.cap.6.& Nou.Leon.76.*

can.Si quis humana.20.

Vide Photium 1 *Nomocan.14.Nou.Leon.60.*

can.Qui sibi.21.

Halicarn.*lib 2.*Ægesipp.1.*de excidio Hierosol.*Ioseph.14.*antiq* Senec.4.*controu.*2. Dion. *lib.*54.Procop.1.*persicon.*Valer.*lib.6. c.* 3.Ammian.*lib.*15.Plin.*lib. 6.*c.18.

can.Si quis supra.22.

Pro intellectu huius,vide authores citatos iam supra.

can.Laicus qui se ipsum.23.

Vide *can.21.supra.*

can.Episcopus aut.24.

Facit N*ou.Leon.*76.l.17.D.*de reg.iur. & ca.* 83.*de reg.iur.in 6.*

can.Ex his qui.25.

Innuit locus hic solis lectoribus & cantoribus concedi post ordinationem vxorem ducere.

can.Episcopum.26.

Vide titulum *extra de cler.percuss.*

can.Si quis episcopus.27.

Vide *can.12.4.15.Synod.Antioch.*

can.Si quis episcopus.28.

Iunge hic Nouellam Iustiniani 123.*ca.16. & Nou.137.c.2.in fine.*

can.Si quis episcopus.29.

Vide supradictam iam Nouellam.

can.Si quis presbyter.30.

Pro intellectu huius loci,vide quę notaui *ad* l.15.C.*de episc.& cler.*

can.Si quis presbyter.31.

Vide *can.12.supra eod.*

can.Nemo peregrinorū.32.

Hac de re dixi *ad d.c.12.*

can.cuiuscunque.33.

De gradibus episcopi, vide *Nou.Iustinian.* 137.c.2.3.4.

can.Episcopus extra.34.

Adde hic *can.nullum, & can.episcopum , 9. quast.2.*

can.Si quis ordinatus.35.

De episcopis qui à suis parochiis non suscipiuntur,vide *c.18.Synod.Ancyrana.*

can.Bis in anno.36.

Vide *Nou.123 c.10.*

can.Omnium rerum.37.

Vide *tit.de episcopali audientia, & Nou.Iustiniani* 120.

can.Presbyter.38.

Diaconi subsunt episcopo , vt optimè notatur hic.

can.Manifestę 39.

Facit l.20.*&* l.34.*Co.de episcop.* vide Phot. 10.*Nomoc.*

can.Præcipimus.40.

Can.pracipimus.12.quast.

can.Episcopus.41.

Vide *Nou.Leon.87.*Phot.9.*Nomocan.27.*

can.Episcopus.43.

Episcopis non licet vsuras petere ex pacto,sed ex mora aut tanquam interesse.

can.Episcopus.44.

Vide *can.10.supra eod.*adde Ioan.2.*epist.tit.* 3.*Rom.16.Galat.1.*

can.Episcopus.45.

Beliali cum Christo nulla communio.

can.

can. Episcopus. 46.

Vide *tit. Cod. ne sanctum baptisma.*

can. Si quis laicus. 47.

Can. si quis presbyter, de consecrat. dist. 4.

can. si quis episcopus. 48.

Agitur hic de formula baptismi.

can. Si quis episcopus. 49.

Vna tantum immersione in domini morte non esse baptismum.

can si quis episcopus. 50.

De promiscuo ciborum vsu, vide *Lucam 19. 1. Corinth. 10. & Coloss. 2.*

can. si quis episcopus. 51.

Nota hic quod pœnitenti parcitur, qua de re est *Nou. 11. c. 2. l. vlt. in fi. C. de sum. trin. Nou. 109. cap. 2.*

can. si quis episcopus. 52.

De Bogomilorum ieiunio, vide *cap. 14. Ancyr. Synod.*

can. si quis clericus. 53.

Facit hic *can clerici, distinct. 43.*

can. Si quis clericus. 54.

Vide Exod. *cap. 22. vers. 28.* Act. Apost. *cap. 23. vers. 5.*

can. Si quis mancum. 56.

Esdras 2. *vers. 21.* adde *can. 76. infra.*

can. Episcopus aut. 57.

Canes mutos intelligit ventres pigros, de quibus, vide epist. *ad Ti. 1. vers. 12.*

can. Si quis episcopus. 58.

Episcopus dicitur dispensator pauperum.

can. Si quis falso. 59.

De libris impiorum non legendis, vide Photium 12. *Nomocan. 3.*

can. Si accusatio. 60.

Criminis alicuius conuictus clericus esse non potest *l. 42. C. de episc.*

can. Si quis clericus. 61.

Loquitur hic de pœna eius qui per metũ negauit nomen Christi vel clerici.

can. Si quis episcopus. 62.

De interdicto esu sanguinis, vide *Nouell. Leonis 58.*

can. si quis clericus. 63.

Adde hic *can nullus, 28. q. 1.*

can. si quis clericus. 64.

Vide Photium 9. *Nomocan. 26.*

can. si quis dominicum. 65.

Dominico die ieiunari prohibet Synodus, Gangrensis *can. 18.* Sabbatho etiam non ieiunatur.

can. si quis virginem 66.

De raptu spōsę alterius, vide *can. 11. & 25. Synod. Ancyr.* adde *epistol. Gregorij Thaumaturgi, in princip.*

can. si quis episcopus. 67.

Adde *can. 46. supra.*

can. si quis episcopus. 68.

De quadragesimali ieiunio, vide *l. 6. C. de ferijs,* Photium 7. *Nomocan 1.*

can. Si quis episcopus. 69.

More iudaico aut cum Iudæis non ieiunandum.

can. quis Christianus. 70.

Oleo vtebantur gentiles in templis, *l. 5. §. 12. D. de donat. inter vir. & vxor.*

can. Vas aureum. 72.

Veli nomine quidquid textile significat.

can. Episcopum. 73.

Vide Photium 9. *Nomocan. 1.*

can. Indictionem. 74.

Quot & qui aduersus episcopos testificẽtur, vide Photium *9. Nomocan. 2. can. 21. Synod. Chalced. can. 31. Synod. Charth.* Hæreticus autem in episcopum testis esse non potest.

can. item non oportet. 75.

De lectione huius loci, vide Balsamonem.

can. si quis oculo. 76.

Claudus episcopus esse potest.

can. Qui verò mutus. 77.

Mutus aut surdus non potest in episcopatum eligi.

can. si quis dęmonem. 78.

Qui dæmonem habet non priuatur à communione, *cap. 3. epist. Timo.*

can. Qui ex vita. 79.

Vide *Nou. 137. c. 1.* & quæ ibi notaui.

can. Dicimus. 80.

Vide Photium 8. *Nomocan. 13. Nou. Leon. 86. l. 52. C. de episc.*

can. serui si in clerum. 81.

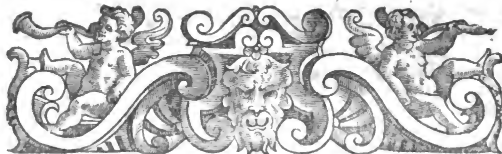
De seruis qui fiunt clerici, vide l. 37. & *l. 38. C. de episc. Nou. 123. c. 17. & Nou. Leon. 9. 10. 11.* vide Photium 1. *Nomocan. 36.*

can. Quisquis. 83.

Vide Titulum, *Si quis Imperatori maledixerit,* Phot. *9. Nomocan. 36.*

can. sunto. 84.

Hinc colligere possumus Clementem horum canonum authorem fuisse.

INDEX ANTIQVAE ET NOVÆ INSTITVTIONVM INTERPRETATIONIS PETRI BROSSÆI. I.C.

Præfatio ad Institutiones.

NON ita accuratè notas conscripsimus in Institutiones, quemadmodum fecimus in Pandectas & Codicem, quoniam ex iis libris iuris ciuilis, quibus solis Iustinianus nos vti voluit in respondendo, litigando, iudicando (vt ipse testatur in constitutione sua) libello Institutionum neque comptior, neque facilior vllus est, quive interpretem desideret minus, vt iudicio doctissimi Cuiacij planè illorum videatur esse otium ignobile, qui eum libellum longissimis onerant commentariis, quod positum est in vna cognitione, in infinita dispartientes, ideo in his sum futurus breuior. Quapropter quod ad Institutiones attinet, vide Methodicam earum analysim Bernardi Copij I.V.D. & professoris Academiæ Marpugensis, Nicolai Euerardi Corpus Institutionum Iustiniani in nouem primum, deinde certa pronuntiata distinctum. Rodolphum de Auricuria, Antonium Baueruim, extant Christophori Phrislebij in Institutiones Iustiniani Erotemata. In libros tres priores harum Institutionum extat Claudij Cătiunculæ paraphrasis. Edidit præterea Eguinarius Baro commentaria in Institutiones, vt & Ioannes Schneidewinus, & Antonius Contius notas. Syluester Aldobrandinus scripsit commentaria in librum primum harum Institutionum Iustiniani, Ang. Aret. Stephanus Bodeus, Aemilius Ferretus, Alex. Picenard. Andreas de Pisa, Anselmus Christoporcius, Francisc. Balduin. Francisc. Connan. Francisc. Hotom. Hieron. Magius, Hippol. Riminald. Ioachin. Mynsing. Ioach. Hopperus, Ioann. Ferr. Mont. Ioan. Francis. Ozer. Ioann. de Platea, Nicol. Bello. Pet. de Bellapert. Pet. Ligneus, Ioan. de Platea, Nicol. de Voerda. Iacob. Cuiac. Matth. Vvesemb. Vide Institutiones carmine redditas per L. Honoratum. Draconem exegesim summariam omnium Titulorum Institutionum. Ioan. Fichardi, Tabulas Institutionum per Thomam Murner. & Claud. Moron. Georg. Viuien. earum analysim per Ioann. Haloand. diuisiones Georgij Bernardi, Epitome Henrici Chaustini, Isagoge Ioannis Apelli, Quæstiones Ioannis Thomæ Freigij, Erotemata Ludouici Bebionis, Summa Placentini & Azonis. Stephanus Bodæus commentaria scripsit in hos quatuor Institutionum libros.*

INSTI-

INSTITVTIONVM Iustin. Libri quatuor.

Præter supra dictos, adde Anselmum, & Georgij Bernardi diuisiones in hos quatuor institutionum libros. Scripsit etiam Melchior Lincx iuris professor Vuitébergæ Goiardus Alemanus Ioach. Mynsingerus. Extat Ioachimi Hopperi in quatuor libros institutionum dispositio, Marcus Antonius Petrus Ligneus.

¶Harum autẽ institutionũ finis est, vt sint prima legum cunabula & elementa quibus iuuenes instructi, ad penetralia iuris accedere faciliùs possint, in his enim nucleus legũ cõprehenditur & exponitur, sic Græci, vt ait Harmen. *lib*.1.*ti*.1.§.6. Latini non modo iurisconsulti: sed & Theologi institutiones dixerunt Lactant.1.*cap*.1.

§. Imperatoriam.

Pro intellectu huius proœmij, vide Cuiac. *lib*.4. *obser.cap*.24. Constant. Land. *enarrat. in tit. de iust. & iure, cap*. 3. ex professo Ioannes Rod. Hispanus *ad eum* §. *scripsit*.

Princeps Romanus.

Quasi diceret Imperatorem non ex armis tantùm, sed ex legibus gloriosam sibi victoriam comparare. Nota autem hic Imperatores Romanos olim dictos fuisse principes, qua de re scribit Tac. *lib*.1.*annal*. Aristot. *l*.7. *polit.cap*.9. *& lib*.2.*cap* 5 *lib*.1 *ca*. 3. *l*. 7.*ca*.14 Plato *in tit. de R publ.* Cicero *li*.1.*officior*. Plato: *lib*.5.*de Repub. & lib*.2.*de legibus*.

§. Quorum vtramque.1.

Vide Forcatulum *Necyom.dial*.37. Contiũ *lib*.1.*lection subsec.cap*.7.

Barbaricæ gentes.

Hi sunt pagani, non autem Christiani quas autem barbaras gentes intelligat hic Iustinianus, pulchre declarat hic Hotomanus.

Post tanta temporum spatia.

Quot annos Vãdal. Africam obtinuerint, declarat Procopius, vide l. 1. *in princip. D. de off. præf. prætor.*

§. Omnes verò.2.

Quantum Iustinianus Imperator legibus præstiterit, declaratur hoc §.

Ad immẽsa veteris prudẽtiæ.

Vide Duarenum *lib*.2.*disput. cap* 6.

Per medium profundum.

Sic Liuius 31. *Prouectus animo in vastiorem altitudinem ac profundum inhibi.*

§. Cúmque hoc.

Crinitus *lib*.10.*de honest.discipl*.c.12. Alcia. *lib*.4.*disput*.c.3.

Ex quæstore sacri palatij.

Plin.7.*&* 8.*epist*. Isidorus & Crinit. quos Accursius sequitur, scribunt exconsules & exquæstores dici qui cõsules & quæstores fuerũt, qui Ciceronis tẽpore appellabãtur Cõsulares, & quæstores quorũ sententiæ obstat, l.2.*C.de vet.iur.enuc.* ibi enim in principio legis Tribonianum appellat exquæstorẽ, quẽ inferius simpliciter quæstorẽ nominauerat. Hac ratione quidã inducti existimarũt nihil interesse inter exquæstorẽ & quæstorẽ, qua de re vide Alciat. *lib* 4.*disp.cap*.3 Accurs. *in* l. *fi.C.de diuers.rescript.* Budæus hic.

Ab antiquis fabulis.

Fabulas appellat leges quæ non sunt in vsu, Amm. Marcel. *lib*.30.

Virũ excelsum Tribonianũ.

De fide Triboniani in iure constituendo, vide Harmen. *lib*.1.*tit*.1.§.10 *& Suidam.*

Caij nostri.

Caium nostrum appellat, quoniam eo auctore præcipuè vsus est, sicut de Scæuola quo frequenter vtuntur solẽt Paulus & Tryphoninus dicere, Scæuola noster. Hic autẽ Caius fuit Adriani Imperatoris temporib. l. *vtrum ff de reb.dubiis*, l. *nuper, ff. de donatio. inter vir. & vxor.* Anton. Ang *lib*.3.c.7.

§. Summa itaque.6.

Ad hunc §. vide Rainald. Cors. *indagat.lib*. 2.*cap*.3.

Inst. Iust. Liber primus.

In hunc librum primum scripsit Syluester Aldobrandinus.

Tit.1. De iustitia & iure.

Ad hunc titulum scripsere Ferdin. Zoares. Rainaldus Corsus *lib*.1.*indag.ca*.11.*& lib*.2.*c*. 14. definitur autem iustitia hic *constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuendi*. l. *iustitia*, 10.*h.t.* vel animi affectio suum cuiq; tribuens ac societatẽ cõiunctionis humanæ mirificè & æquè tuẽs, Cicero 5 *de finib.* Arist. *lib*.5.*Ethic*.c 1.

§ iurisprudentia.1.

De hoc Alciat.*lib*.2. *disp*.c. 8. Hius autem

versiculi sensus verus ac germanus mihi esse videtur vt iurisprudentia nos doceat quomodo ius & leges cognoscamus, per diuinas res intelligimus quęstiones de religione, ceremoniis, de fide. & per humanas quęstiones intelligimus de Repub. de legib. de bello, de pace, de vectigalibus, & de iure ciuili, Cicero *lib. 3. de orat. & libr. 2 de legib. in Topicis, & 1. de Orator.* Arist. *lib. 5. Ethic.*

§. His igitur. 2.

Iustinianus expositurus iura populi Romani pollicetur se accommodaturum suas perceptiones ad capacitatem discentium, qua in re imitatur statuarios, qui primum rude aliquod opus effingunt, deinde paulo diligentius exponunt, & ad extremum, supremam manum imponunt, Fab. *in proœm. lib. 8* Inst. *orat. lib. 1. c. 2. & 3.* Cicero *Tuscul. 5.* Aristot. *libro 5. Ethic.*

§. Iuris pręcepta. 3.

Vide Ræuardum *lib. 1. var. c. 1.* Mercerium *lib. 2. opinion. c. 2.* Vvaltherum *lib 2. misce. c. 7.* Declaratur autem hic Iurisconsulti triplex officium, qua de re Tull. *lib. 3. officior. & libro 3. de finibus*, Arist. *lib. 5. Ethic. c. 1. & c. 3.*

§. Huius studij. 4.

Hoc desumptũ est ex Vlpia. *in* l. 1. §. 1. *h. tit.* Fab. *lib. 2. c. 4.* sacrum publicum & priuatum ponit, sed publico continetur sacrum, vt notat Bud. hic. Alciat. *in* l. *pupillus*, §. *munus*, D. *de verb. sig.* Aus. *idyl. 15.* Cicero *in partitionib. & de legibus*, l. 5 §. *vlt & leg. seq.* D. *de cap. min.*

Tit. 2. De iure naturali gentium & ciuili.

Iuris priuati quod partim ex naturę præceptis, partim ex institutis gentiũ & partim ex ciuitatum statutis compositum, tres traduntur hic species, naturale nempe, gentiũ, & ciuile. de quibus speciebus ordine nunc disseremus, quæ enumerantur quoq. ab Vlpia. *in l. 1. §. 1. & §. ius naturale*, D. *de iust. & iur.*

§. ius naturale est.

Rainaldus Corsus *lib. 1. indagat. c. 10. & 13.* vide Bart. *in tract. de testam. char. 151.* qui ponderat hunc textũ ibi, & vide in simili Bald, *in l. 1. col. fi. vers. 6. principaliter quæro, circa fin. de reb. dub.* Vide declarationem ad illũ textum per Hostiens. *in summa, extr. de spons. sub Rub. illa de matrimoniis in 2 col. in fi.* vide multa cõferentia ad materiã iuris *in extrauaganti. bonis, incip. rem non nouã, in Gloss. quadã magna.* Laurentius Valla *lib. 4. elegant.* hanc iuris naturalis definitionẽ improbat, aliámque adfert quam itidem reprobat Budęus *in* l. 1. D. *de iust. & iur.* Cicero *lib. 1. offic.* Gell. *libr. 1. c. 6.*

¶ An mater teneatur alere filium vsque ad triennium, vide l. *nec filium*, & ibi gloss. *Cod. de pat. potest.*

¶ An liberi cogantur alere parentes, vide l. 1. & 2. C. *de alend. lib.*

¶ An frater diues teneatur alere fratres & sorores inopes, vide l. *qui filium*, D. *vbi pup. educ. &* l. 1. §. *sed nonnullos*, D. *de tutel.*

¶ An & in quo differat ius gentium à iure naturali, vide l. 1 § *finali, cum quatuor sequentibus*, D. *de iust. & iur.*

§. ius autem ciuile. 1.

In hunc §. Forcatulus Auiarij *cap. 2.* Quot & quibus modis ius ciuile accipiatur, declarat hoc loco Imperator. coniunge autem cum hoc §. l. 9. D. *de iust. & iure.*

Partim suo proprio.

Cicero hac de re 1. *de legibus, & in oratione pro Balbo.* Arist. *lib. 5. Ethic. cap. 6. & 7.* Cicero *lib. 3. offic.*

Vocatúrque ius ciuile.

Sic Cicero *in Topicis*, idem ius sic definit, vt sit æquitas constituta iis qui eiusdem ciuitatis sunt ad res suas obtinendas.

§. Sed ius quidem. 2.

Magius *lib. 1. miscell. cap. 16.* Zoannetus *rerum quotid. cap. 60.*

Vel Draconis leges.

Perperam hic Draconem facit legislatorẽ Lacedæmoniorum, cũ fuerit ἀθηναῖος νομοθέτης, Draconis meminit Aristoteles *lib. 2. polit. cap. vlt.* Plutarchus & Laërtius in Solone Agel. *lib. 11. cap. 18.*

Quirites à Quirino.

Varro *lib. 4. de ling. Latin.* Cicero 1. *de legib.* Ouid 2. *fastor.* Dionys. *lib. 2.*

§. Constat autem. 3.

Vide Platonem *octauo de repub.* Ræuard. *de auth. prud. cap. 14.* hoc desumptum est ex Vlp. *in* l. 6. & 7. D. *de iust. & iur.* Cic. *in Topicis.*

§. ius autem gentium.

Ad Glo. in verb. *pone, in fine*, vide Bart. eum reprobantem *in* l. *ex hoc iure, in 6. col. in 3. nu.* D. *de iust. & iure, &c.* Et de hoc, vide aliquid in vltima quæstione, *super §. quod ferè, eod. tit.*

*Cuiac. *ad* l. *iuris gentium. ff. de pact.*

§. Lex autem. 4.

De lege Hortensia, vide Gellium *lib. 2 cap. 25.* Verùm nota hic nomen legis varias apud auctores nostros significationes habere, prímum enim legis appellatione omnes iuris Romani scripti partes, immò etiam aliorum populorum iura scripta comprehenduntur, vt in

vt in l.*omnes*, D.*de iust. & iure*,in §.*ius autem fit.l.de quibus*, D.*de legib.l.legitima*, D.*de pact.* eáque ratione plebiscita nonnunquã leges appellantur.nam & Aquiliam & Falcidiam leges appellamus,cum plebiscita esse constet,vide Dion.*lib*.48.

¶Legis nomen peculiariter tribuitur eis quæ à populo Romano, vti dignissimo legislatore cõstituta sunt.Hæc autem legis definitio sumpta est à causa efficiente.Quãobrem toto cœlo aberrat Accursius putans istã definitionem in sententia conuenire cũ ea quæ est *in l.*1. *D.de legib* cũ qua nihil prorsus cõmune habet,hodie autem abutimur nomine legis,capita legum leges appellantes, quod & Bud.optimè notauit, vide apud eum de modo ferendarum legum.

§.Senatusconsultum.5.

Cùm populus Romanus multum excreuisset,vt difficile conuocarentur gratia ferẽdarũ legũ,ad Senatũ deuoluta fuit ista sũma potestas,ideoque quicquid Senatus decreuisset, pro lege seruabatur. sed hodiè apud nos supremi Senatus legũ authoritatẽ nõ habẽt ,quoniam exemplis iudicãdũ non est,sed legibus, cõstitutionibus & moribus.

§.sed & quod.6.

Duarenus *lib.*1.*disput.ca.*19.Contius *lib.*2. *lect.c.*8 Charondas. Longollius post tractatum de seruitutum vsucapione.Hic autẽ locus descriptus est *ex l.*1. D.*de constit. princip.* obiter tamẽhic notabis:omnia quę principi placent legis vim non habere :quid enim si princeps paciscatur aut contrahat cũ aliquo ad hanc cõuentionẽ ius facere dicemus,pari modo nec quælibet interlocutio quã protulit in aliquo negotio princeps ius facit, quia nõ voluit princeps eã pro lege haberi: veruntamẽ addendum est ita demum quod principi placuit legem esse,si non aduersetur rectæ rationi,Gloss.*in can.lex* 1.*dist*.2.

§.Prætorum quoque.7.

Cuiacius *lib.*8.*obser.cap.*38. coniunge cum hoc §. l.2.§.5. D.*de orig.iur.* pertinet etiã huc quod Tullius ait,edictum prætoris legẽ esse annuam.

§.Responsa.8.

Gomesius*lib.*2.*variar.lect.cap.*30.Cuiacius *lib.*7.*obs.c.*25. vide libellum Ræuardi *de authoritate prudentum*.Iuriscõsultorum authoritas quę &quãta fuerit,declarat hic Cicero *in oratione pro Cæcinna*.Eutropius *li.*8.De responsis prudentum, & à quo ius respondẽdi de iure peteretur,vide l.2.§.47.D.*de orig.iur.*

§.sine scripto.9.

Ius non perscriptum est quod vsus nõ cõprobauit,vsus inquam non repugnans iuri naturali & rectæ rationi,item vsus frequẽs & inueteratus,hoc est plurimorum annorũ vsus, nam vt id quod moribus constitutum esse dicitur,vim iuris obtineat,in primis requiritur,vt ne iuri naturæ aduersetur, quod tam non scripti quàm scripti iuris vnica est norma,quod si cum eo pugnet,nullius momenti erit *l.quod non ratione*, D.*de legib.l.*2.*C. quæ sit long.cons.*

§.Et non.10.

Rainald.Corsus *lib.*1.*indag.ca.*12. redditur autem hic ratio, cur ciues Romani partim iure scripto partim nõ scripto vtãtur,quoniam origo iuris fluxit ab institutis, vt ait Pomponius *in l.*2.§.1 D.*de orig.iur.* qua de re Liuius *lib.*3.Halicar.*lib*.10.

§.Sed naturalia.11.

Ponitur hic differentia inter ius naturale & ius ciuile,naturale etenim de quo supra dictum est mutari non potest vlla ciuili ratione, sed ius ciuile mutatur pro morũ & temporum varietate.

§.Omne autem.12.

Quidam hic faciũt initium tit. *de iure personar.* vt Cuiacius.Hæc autem diuisio maximè notanda est,quoniam continet argumẽtum librorum institutionum,& ordinem ac methodum horum librorum, de argumento proponit quia quicquid in sequentibus titulis scriptum est agit,vel de rebus,vel de personis,vel de actionibus.ad ordinẽ quod attinet is talis est,vt primum agat de personis vt *libro.*1. *secundo de rebus,vt lib.*2.*&* 3,*& princ.li.*4.*Tertio de actionibus,vt in t.de action.*

Tit.3.De iure personarum.

Huic titulo respondet apud Harmenopulum *tit.de libertatibus, lib.*1.*tit.*18. adde titulum Pandectarum de iure personarum, Caius 1.*Inst.cap.*13.

§.summa itaque.

Omnes homines aut liberi sunt,aut serui. Hominum quisquam neque est, neque fuit vnquam,qui ad alterum horum non pertineat,etsi enim quidã sint de quorũ statu probabiliter dubitetur, quales sunt statuliberi & addicti,qui tamẽ rẽ paulo propius inspiciet,facilè animaduertet eos horũ generum alterutro cõtineri,cõiunge l.*manumissiones*, *ff.de iust.& iur.l.si id quod seruus,ff.de cõd.indeb*.

§.Et libertas.1.

Quid sit libertas, declaratur hoc §. vide apud Harmenop.1.*tit.*2.l.4. *D.de statu hominũ, de libertate*, vide Bart. *in tract.*S.*hif*8.*col.* vide Glo. vt per Ang. I*nst.de iure personar.*& Bald. *in* L.*libertas*, D. *de statu hominum*, plura de libertate & maximè patriæ, vide per Ioan. Niuera *inter cons.Alb. Brum.cons.*12.*col.*1. Speculator *de treuga & pace ad finem*.

§. Seruitus autem.2.

Proponitur hic seruitutis definitio, quæ maximè notãda est: aliter eam definit Cicero *in paradoxis*, Quint *lib.*2.*cap.*3. An seruitus naturæ contraria sit, vide Aristot. *lib.*1.*polit. cap.*3.*&* 4. Seneca *declam.*7. Bart. *in* l *in* 1.*col. in vers.quaro, D.de seruit.* de diuisione seruitutis, vide *can.cum redemptor.*12.*q.*2.

§.Serui autem.3.

Antonius Augustinus *ad leg.sed si mulieres, §.plane ignominia, D.de excusat.tutor.*

¶ Quod Imperatores captiuos venderent, vide Gellium *lib.*7.*cap.*4. Plaut. *in Pers.*& Halyc. *lib.*4. Cicero *in oratione pro Flacco.*

¶De mancipiis, vide Varronem *de ling. Latina*, Macrobium *Saturnaliorum*, *lib.*3.*cap.*7.

§.Serui autem, &c.4.

De seruis qui ex ancillis nostris nascũtur, vide Festum *lib.*19. & Nonium, hos prudẽtes vernal. vocabant, confer hunc §. cum l.5. D. *de statu hom.* quæ ad hunc locum explicandum mirè confert, tametsi verba diuersa sint.

Ad pretium participandum.

Alij vt Cuiac. habent *Partiendum.* Sed perinde est. nam qui pretium quo venditur nõ participat, is licet maior 20. annis fuerit cũ distraheretur, ad libertatem nihilominus proclamare potest, *vt* l.1. *D.quib.ad liber.proclam.licet.*

§. in seruorum.7.

Nihil interest vtrum quis natus an factus sit seruus. at verò multum refert, vtrum quis natus an factus sit liber, quamuis quantum ad ministeria attinet & officia seruorum, inter se differant, serui enim alij sunt actores, alij Atrienses, alij Mediastini, alij ordinarij, alij vicarij.

---

tit.4. De ingenuis.

Vide Caium 1.*Inst.*4.1 & Harmenopulum *lib.*1. *tit.* 18. §.5. Hic autem totus titulus ex Mart. petitus est, l.5 *ff.de stat. hom.* Vlp. *in frag.* Paul. *lib.*2.*sent.cap.*25.

ingenuus est is.

Igenuus est omnino liber, quoniam in eo nec seruitus, nec vllum seruitutis vestigium est, porro ingenuus est qui nascitur liber, vt definitur hoc titulo, vel qui natalibus à principe est restitutus, qua de re agitur *libro* 40. *Pan lect.tit.*2. *& lib.*6. *Col.tit.* 8. *Nou. const.*78. Cicero *lib.*3.*de natura deorum*, Liuius *lib.*10.

¶*Vulgò conceptus.* Vulgò concepti dicuntur, qui patrẽ demonstrare non possunt, vel qui possunt quidem, sed eum habent quẽ habere non licet, qui & spurij appellẽtur, vide quæ notaui *in l.vulgo.ff.de sta.hom.* proinde demõstrare non posse nihil aliud est quàm incertum habere.

¶An delictum parentis noceat liberis, vide l. *sancimus*, C.*t.de pœnis*, quod tamen limitatur in crimine læsæ maiestatis & hæreseos, in quibus quidem casibus filij innoxij eatenus puniũtur, vt priuentur patrimonio, nullique vnquam possint succedere, aut vlla dignitate ornari, vt declarat l. *quisquis*, §.*filij*, C. *ad l.Iul.maiest.& * .*Au* i .*Gasaros. Co.de heret.*

§.Cum autem.1.

Mecerius *libro primo opinionum*, *cap.*10. Cõiunge *l.*2. *Col.de ingenuis manumiss.&* l.21.*de aprim.* An & quæ differentia sit inter seruum esse & in seruitute esse, vide Fab. *lib.*7.*cap.*3. Paul.5.*sentent.tit.*1.*vide gloss.mag.supra, titul.*1 *in* 2.*parte.*

---

tit.5. De libertinis.

Augustinus *ad leg.*1. §.1.*D.de excusat.tutor. & lib.*3.*emend cap.*7.*in fine.* Ne homines perpetuo ista balluina & misera seruitute tenerentur, veteres eius tollẽdæ causæ varios inuenerunt modos, qui hic enumerantur, interest enim Reipublicæ, ciuitates repleri liberis hominibus, & libertas res est inæstimabilis.

Libertini sunt.

Obseruandum hic est antiquitus libertinos dictos fuisse, non qui manumissi fuissent, sed qui ex iis essent procreati: id est liberos eorum qui manumissi essent, qua de re Suetonius *in Claud.c.*24. postea verò libertinos appellatos, qui cùm serui fuissent, libertatem consecuti essent: & hoc sensu passim in hoc titulo, & in libris nostris verbum hoc vsurpatur.

§. Multis autem.1.

Ræuardus *lib.*4. *varior. cap.*9. vide Cornelium Tacitum *lib.*13. Politian. *miscell.*198. vide l.1.C. *de Latin.libert.tollenda.*

Vindicta.

Vindicta virgula erat quam lictor serui manu-

manumittendi capiti imponens, eundem in libertatẽ vindicabat, qua de re Vlp. *in Frag. tit.* 1. Boër. *in Topicis Cicer.* Theophil. *in* §. *vlt. h. t.* meminit etiã huius virgulæ Plutarchus *in libello de iis qui tardius à Deo puniuntur.* sic Persius *Satyra* 5.

Vindicta postquam meus à Pratore recessi
Cur mihi nõ liceat iussit quodcumque voluntas.

§. Serui verò. 2.

Rainaldus Corsus *lib.* 1. *indag. cap.* 15. monet autem hic manumissionem quouis tempore & loco fieri posse, quo quomodo intelligendum sit, optimè declarat hic Hotom.

§. Libertinorum. 3.

Ad intellectum huius §. vide Alciatum *lib.* 1. *parerg. c.* 16. Ferrandum *lib.* 2. *explicationum, cap.* 18. Marcum Vertranium *de iur. lib.* 1. *cap.* 29. Politianum *miscellaneor.* 84. Turneb. *lib.* 7. *aduers. cap* 22.

Titulus 6. Quibus ex causis manum.

Hoc titulo explicatur lex Ælia Sentia, quę lata fuit Augusti temporibus, Sexto Ælio & L. Caninio. conss. eius capita quot & quæ notat Iul. Pac. *in lib.* 1. *Instit.* huc etiam pertinet titulus *fforum, qui & à quibus manum. & tit. qua in fraud. cred.*

Non tamen cuicumque.

Nota hic, quod contra leges facta alteri non præiudicant, sed sibi.

Lex Ælia Sentia.

De lege Ælia Sentia, Connan. *lib.* 1. *cap.* 5. Vpl. *in frag. tit.* 1.

§. Licet autem. 1.

Contius legit *licet tamen*, sicut & Theoph. & in aliis exemplaribus legitur.

Qui soluendo non est.

Is dicitur non esse soluendo, qui non potest soluere solitum quod debet, siue nihil, siue partem tantum soluere possit, l. *soluendo* 114. D. *de verb. sig.*

§. idémque iuris. 2.

Quibus modis in fraudem alienasse quis præsumatur, vide hic Doctores.

§. in fraudem. 3.

Ad materiam istius §. vide Iason. *Instit. de action.* §. *item si quis in fraudem, col.* 9.

§. Eadem lege. 4.

Consilium exercere quid sit, vide Alciatum *lib.* 1. *parerg. cap.* 41. Anton. Aug. *c.* 2. *lib.* 1. *emend* Theophilus autem scribit consiliũ esse consensum clarorum virorum, qui certo anni tempore tam Romæ, quàm in prouinciis conuenire solebant consilij mentio frequẽs est toto Titulo, D. *de man. vind.*

§. Iustæ autem. 5.

De iustis manumissionis causis, vide Modestinum, *in l. matrimonij, D. qui & à quibus.*

§. Semel autem. 6.

Manumissionis causa semel approbata re tractanda non est.

§. Cum ergo. 7.

An aduocatus obligetur clientulo, cuius causam per imperitiam perdidit, vide l. 1. C. *de aduocat. diuers. iud. & c. aliquo, extr. de iniur.*

Tit. 7. de lege Fusia Caninia tollenda.

De varia huius tituli inscriptione, vide D. Goth. Iul. Paccium & alios, Caium *lib.* 1. *Instit. c.* 2. quare lata fuerit, declarat hic Klinc.

Lege Fusia.

Iason *in l. pactum, inter haredes, C. de pactis, iuncta glossa.*

Tit. 8. De his qui sunt sui vel alieni iuris.

Nota hic potestatem domini in seruum esse iurisgentium.

Sequitur de iure.

Hic locus descriptus est *ex lib.* 1. *Institutionum Caij titul.* 3. & ex l. 1. D. *de his qui sunt sui.*

§. In potestate. 1.

In hoc §. duo tractantur, primum ostenditur quę sit origo potestatis, quam domini habent in seruos: secundo referuntur effectus herilis imperij, seu potestatis dominicę.

§. Sed hoc tempore. 2.

De constitutione diui Antonini, vide Senecam *libro* 3. *de beneficiis.*

¶ De dominorum asperitate, vide Macrob. *libro* 1. *Saturn. c.* 7.

§. Sed & maior.

Corrasius *libro* 1. *miscellan. c.* 23. De Asylo siue de ęde sacra, vide Cicer. *Verr.* 3 *&* 4. Liu. *lib.* 23. Senecam *lib.* 1. *declam.* Tacitum *libro* 3. Quod ab ecclesia inuitus nemo abstrahi nõ possit, non semper est verum, etenim qui delictum commisit, qui corporalem pœnam commeruit, in ecclesia tutus non est, templorum enim tutela non nocentibus, sed læsis

datur à lege, iure tamen Canonico nemo templo extrahitur, quamuis grauiter deliquerit.

Tit.9. De patria potestate.

Ræuardus *ad leges duodecim tabularum*, c.3. ad illam materiam, vide l.*patre, de his qui sunt sui vel alieni iuris*.

¶Et ad Gloss. in verb.*ius autem*, vide textum *in* l.*cùm oportet*, §.*non autem ibi patria potestas*, C.*de bon poss contra tab*.

in potestate nostra.

Locus hic desumptus est ex l.3.*D. de his qui sunt sui vel alieni iur*.

§.Nuptiæ autem.1.

De nuptiis siue de matrimonio, vide Gell. *lib*.4.*ca*.3.*lib*.18 c. Ramald.Corf.*lib*.1.*inuagat. cap*.16. *&* 29.l 10. *&* 11 D.*de ritu nupt*. nota autem hic differre nuptias à matrimonio: nuptiæ etenim sine matrimonio esse nô possunt, & matrimonium sine nuptiis esse potest. Papinianus 15.*Resp*.

§.ius autem.2.

Forcatul *Necyom.dial*.15.Vacon.*lib*.1.*decla. cap*.8.Hilicar.*lib*.2.

11 ¶De iure potestatis & quibus proprium sit, vide Alciat.2.*disput*, *cap*.22.Valerium Maxim. *lib*.5. *capite* 8. Huius etiam iuris meminit Liuius *libro* 1.vide Alciatum *in* l.*potestatis*, D.*de verborum significatione*, §.*in potestate*.Ad Gloss. in verbo *ius autem*, adde textum *in* l. *cùm oportet*, §.*non autem ibi propria potest. &c*. per quem textum videtur addi vnus effectus patriæ potestatis.

§. Qui igitur ex re 3.

Coniunge l.4.*&* 5.*D.de his qui sunt sui*, côfer hunc locum cum l.2.§.*nam qui*, D.*de his qui sunt sui*.

Tit.10. De nuptiis.

Antonius Guibertus *libro* 1. *quæstionû iuris capite* 12 Contius *libro* 1.*lect.capite* 4.Declarâtur autem hoc titulo quæ sint iustæ nuptiæ, ita vt quidam existiment, *de iustis nuptiis* legendum esse, continet itaque hic titulus rudimenta tituli Pandectarum *de ritu nuptiarum*, & tituli Codicis *de nuptiis*.

iustas autem.

Vt legitimæ sint nuptiæ in primis requiritur, vt hi qui coëunt ciues sint Romani, hac de re vide Strab. Halicar. & Sigon. *de iure antiq.ciui Rom.libro* 1. *cap*. 9. Papinianum 15. *Responsf*.

Masculi quidam puberes.

Quod impuberes iustas inter se nuptias contrahere non possint, declarat Plato *lib*.11. *de leg* 16. Macrob. *libro* 1. *in somn. Scip.cap*.6. congruit l.4.D.*de ritu nuptiarum*, Nouel 100. & Leonis 78.

§. Ergo non omnes 1.

Coniunge cum hoc §. l. 0. *&* l. *vltimam*, D.*de ritu nuptiarum*, nota autem hic nuptias contrahi non posse, inter eas personas quæ parentum liberorúmve locum inter se obtinent. quod optime declarat Xenophon *in libro* [illegible] & Plato, *libro* 8.*de legibus*, *&* *octaue de repub*. ratio autem huius rei adfertur ab Aristotele, *libro* 2. *politicorum*, hac de re præclare Philo *in decalog. libro* 1.

§. inter eas quoque.2.

Ad huius § faciliorem intellectum, vide l. 18.D.*de ritu nuptiarum*, loquitur enim ibi Iurisconsultus de nuptiis prohibitis inter cognatos ex transuerso gradu. Summa autem prohibitionis nuptiarum quæ hac iuris ciuilis parte continetur hæc est, nempe nuptiæ prohibentur inter eos qui conuicti sunt, vel in secundo vel in tertio, & in quarto gradu in linea inequali.

§. Fratris verò.3.

Congruit cum hoc §.l.17.*Cod.hoc titulo*, *&* l.12.D.*de ritu nuptiarum*.

Sororis filiam.

Ambrosius *epist*. 66. 12 scribit ex quarto gradu vxorem ducere licere.

§. Duorum.4.

Contius *libro* 2. *cap* 11. Tacitus *libro* 4.*capit*.12. dicitur autem consobrinorum nuptias lege esse permissas, vt videre est in lege Mosaica Genes.*capite* 29.& iure ciuili hic, & l 78 §.*filiam*, D.*ad Trebellianum*, l.19.*Cod.hoc tit*.

§.item Amitam.

Amitam ne adoptiuam quidem vxorem ducere permittitur, l. *per adoptionem*, 17. §.1. D.*eod*.

§. Adfinitatis quoque.6.

Ad huius §.intellectum sciendum est affinitatem esse personarum coniunctionem, sine vlla cognatione ex nuptiis procedentem, vt rectè deffinit hîc Theophilus, priuignâ vnde dicta, Festus in hac voce.

Qui duas vxores.

De duobus vxoribus ducendis legem tulit Valentiniana, *Histor.tripert.libro* 8.*ca*.11.l. 1.§.*vltimo*, *&* l.13.§.2.D.*de his qui not.inf*.

§.Socrum quoque.7.

Socrum aut nouercam ducere non possumus,

mus, quoniam parentum liberorúmve loco habentur, *l.4.§.7.D.de gradibus affinit.* vide epist.1.ad Corinth.*cap.5.*

§ Mariti tamen.8.

Nuptiæ inter compriuignos iure contrahuntur *l.generali 34. §.2 ff. de ritu nuptiarum*, quoniam neque cognati inter se neque affines sunt *l.Titia,D.de verb.oblig.*

§.Si vxor tua.9.

Prohibitæ sunt nuptiæ inter quosdam ob publicam honestatem.

§.Illud certum est.10.

Nuptiis impedimento sunt seruiles etiam cognationes, *vt l.14.§.1.ff.de ritu nuptiarum*, omisit autem hic tractationem nuptiarum in affinitate collaterali.

§.Sunt & aliæ.11.

Personas alias quæ nuptias contrahere non possunt, vide quæ notaui *in tit.ff.de ritu nupt.*

§.si aduersus ea.12.

Contius *lib.2.disputationum,c.11.* Hoc loco abrogatur sententia quæ apud Paulum extat *lib.2.sent.Tit.19.§.2.*

§.Aliquando.13.& vlt.

Cuius matrimonium, vide Alciatum *libro 3. parad.c.16.* Explicantur autem in hoc §.duo modi legitimandi, vnus si filius naturalis offeratur Curiæ alter si mater eius ex concubina fiat vxor, qua de re est *l. 10 Codice de naturalibus liberis*, vide Nou.89. *capite 2 Nou. 12.cap.4.*

Tit.11. De adoptionibus.

Quæret hic aliquis quare de adoptionibus potius quàm de adoptione dixerit, sed (vt opinor) multitudinis numero vtitur, respiciens ad duas species adoptionis, quarum vna retinet nomen generis, vocatúrq. simpliciter adoptio: altera dicitur arrogatio, magna tamen est differentia, adoptamus etenim coram magistratu alienum filiumfamilias, arrogamus authoritate principis patremfamilias, vt dicemus *in §.1.l.3. & vide* Harmenop.*lib.2.tit* 8 Caium 1.*Inst.cap.5.* Vlpian.*in frag.tit.8.*

Non solum autem.

Totum hoc ex Vlpiano desumptum esse videtur cùm ait, *non tantum naturales liberi in potestate parentum sunt, sed etiam adoptiui, l. 2.D. de adoption.* adde hic *l. 13. & 14 Cod. de probat.*

§.Adoptio autem.1.

Quod adoptio tribus non duobus modis fiat, vide Valerium *lib.7.cap.9.* & Dion.55.40. & 46. Cicero *lib.11.de legibus, & in orat. pro domo sua*, de Adrogatione, vide Gellium *lib. 5.c 19.* neque miretur quispiam nomen generis speciei tribui, nam hoc & alias frequẽter fit.

§.Sed hodie.2.

An & apud quem legis actio dicatur, vide hic Lin.

§.Cùm autem.3.

Forcat. *Neeyomant dial g 98.* Goueanus *libro 2. var.lect.c.10.* Gell.*lib.5.c.19.* Forn.1.*Select.19.l.sancimus,C.de verb.sign.*

§.Minorem natu.4.

Rainaldus Corsus *lib.1.indagat.c.18.* Adoptionem naturæ imaginem vocat Sueton.*in Tyber.c.2.* Cicer.*pro domo sua.*

§.Licet autem.5.

Contius *lib. 1. lect.subsec.c.6.* facit hic *l.mela 14.ff.de aliment.legatis.*

§.Et tam filium.6.

Filium etiam alienũ adoptare possumus.

§.sed si quis.7.

Suus hæres quis dicatur notat Hotomanus *in comment.verb.iur.*

§.In plurimis.8.

Continetur hic comparatio legitimorum & adoptiuorum.

§.sed & illud.9.

Turnebus *lib. 29. aduers.c.5.* Forcatulus *Aniary c.8.* Ferandus *lib.2.explicat. c.19.* Magius *lib 2.Miscellan.c.5.* De Spadonibus vide Ant. August.*emend.lib.3.c.5.* Alciat.*in l.Spadonum, ff.de verb.sign.*

§ Fœminæ.10.

An & quo casu fœminæ adoptent, vide hunc textum.

§.illud proprium est. 11.

An Tiberius ante Augustum adoptauerit, vide Suetonium *in August. c. 19.* & Tacitum *lib.12 annalium*, An autem mulieri liceat adoptare Theoph.hic.

§.Apud Catonem.12.

Contius *dicto capite 6.* vide Gellium *lib.13. c.18. & libo. 5.c.19.* iunge *l.fin.§.similique modo,C.de Latina libertate tollenda folio 179.nu. 58.repetitione 6* De Catone, vide *l. 4.§.Cato, ff.de verb.oblig.l.vnica,§.similique,C.de Latina libertate tollenda.*

Titul. 12. Quibus modis ius, &c.

Patriæ potestatis soluẽdæ hoc titulo enu-

merantur modi, videlicet mors parentis, deportatio patris vel filij, seruitus pœnæ, patriciatus, filij captiuitas emancipat. & adoptio. vide Harmenopulum *lib.1.tit.17.* Vlpianus *tit.10.* Qui in potestate mancipióve sunt, an & quemadmodum ex iure liberentur, vide Paul.2.*sentent.tit.15.*

Patriæ.

Existimant quidam hoc verbum *Patria* expungendum esse, quod hîc non solùm de patria, sed etiam de herili potestate loquatur, Caius 1.*Institut.Tit.6.* Vlpianus *d.loco.*

Videamus nunc.

Ad intellectum huius §. vide *l.5.D.de his qui sunt sui.*

¶An sacerdotium liberet filium à patria potestate, declarat hîc Bart. Morte patris an & quemadmodum patria potestas soluatur, vide Harmenopulum *lib.1. tit.17.§.2.* iunge hîc *l.15.ff.quando dies legati cedat.*

§.Cùm autem.1.

In hunc §. Alciatus *lib.1.parerg.* De deportatione loquitur hîc Imperator quæ quasi mors dicitur, qua de re est *l.verū,* §. *Societas. ff.pro socio,* cui adde *librum 9.& vltimum,* C. *de sentent. pass.* qui loci hunc pulchrè illustrant.

¶An & quibus relegare concessum sit. An pater deportatus ciuitatem amittat. An captiuitas patris vel filij dissoluat patriam potestatem, vide Bart. & Bald. hîc. Nota autem hîc quæ de toto eadem & de parte intelligenda esse.

§.Relegati.2.

Vide Apostill. Bart. qui reprobat glossam *in l. vt vim, sub litera D.iust.& iur.* Et circa istud dictum, vide Iason. *Institutis de actionib.* super definitione in gloss. in verbo *quamuis,* vide Bart. *in l.amissione, §.qui deficiunt de capite diminutionis.*

¶ An relegatio patris & filij ius patriæ potestatis adimat. An bannitus æquiparandus, sit deportato: vide hîc Baldum. An & quæ differentia sit inter relegatum & deportatum, Theophilus hîc. Relegati autem hodie banniti dicuntur olim aqua & igni interdicti.

§.Pœnæ seruus.3.

Pœnæ seruus effectus filios in potestate habere desinit. Serui autem quomodo pœnæ efficiantur declarat hoc loco Imperator. Grauitatem autem huius supplicij describit Diodor. Sicul. *lib.6.l.sunt quidam,17. ff.de pœnis* Nemo autem hodie fit seruus pœnæ, *Nou.22.cap.8.*

§.Filiusfamiliàs.4.

Turnebus *lib.15.cap.6.* Quæ autem dignitas filium à patria potestate liberet, declarat hîc Iust. qua in re consule *l. vlt.C.de consul. l. si maritus 7.Cod.de patria potestate,* vide Halicar. *lib.2.* Budæum *in Pandectas, & l.3.Cod.de adopt.* & *Nou. Const.81.*

Imperialibus codicillis.

Quid sibi velint hæ duæ voces optimè explicat Sueton. *in Claud.c.29.Nou.81.*

¶Vide Gloss. *in c.indecorum, de ætate & qualitate,* Cassiodor. *de formulis patriciatus, lib.6.*

§.si ab hostibus.5.

Vide ad quid a leget hunc textum *in l.si is qui pro emptore, coll.pen.de vsucap.* præterea ad intellectum huius § vide *l.12.§.1.ff.de captiu.*

¶An & quare captus ab hostibus fingatur seruus, vide hîc Bart obiter autem notabis patriam potestatem captiuitate patris suspendi, non autem solui, vt notatur in fragmentis, Vlpian. *Tit.10.§...* Vnde dictum sit postliminium, vide Ciceronem in Topicis in loco ex notatu.

§.Præterea.6.

Ferandus *lib.2.explicat.cap.20.* Nannius *libro 10.miscel.c.4.* De emancipationis veteri ritu, vide Caium 1.*Inst.Tit.6.*

§.Admonendi.

Coniunge hîc *l.28 ff.de adoptionibus.*

§.Sed & si pater.8.

In adoptione adoptantis & adoptati spectatur voluntas.

§.illud autem.9.

Socin. *in reg.286.* Vide Harmenopulum *lib.1.tit.17.*

§.Et quidem.10.& vlt.

Vide Bartolum *in l. quidam, columna 2.versiculo venio, aduersus sed videamus, de verbor. obligation. Penè.* Hoc ideò addidit quia quibusdam casibus filium emancipare cogitur pater.

Tit.13.De tutelis.

Scripsit ad hanc materiam Damhouderius in tractatu patrocinio pupillorum, extat etiam in tutelæ materia liber Ioannis Rami. Cai.1.*Instit.Tit.7.* Vlpian.*Tit.11.* Sigon. *libro*

lib.1.cap.13. De iure anti.ciu.Rom.

Transeamus.

De hac personarum diuisione, vide Connanum *lib.2.cap.1.*

§.Est autem.1.

De capite libero, vide Gellium *lib.5.c.19.* Vlpian.*in frag. Tit.11.l 4.ff.rem ratam haberi.*

§.Tutores autem.2.

De æditius, vide Plinium *lib.14. cap.7.&* Gellium *lib.12.cap.10.*

§.Permissum est.5.

De testamentaria tutela, vide Platonem 11.*de legib.* Liu facit l.1.*ff de testamen.tutela.*

§.Cùm autem.4.

Coniunge hic l.133 *ff.de verb.signif.*

§.sed etsi.5.& vlt.

Formam inquisitionis, vide l.7.*in fine.ff. hoc Tit.*

Tit.14. Qui testamento tutores dari possunt.

Harmen.*lib.5.Tit.11.*

Dari autem.

Facit l.67.§.2.*ff.de ritu nupt.*

§.sed & seruus.1.

Connanus *lib.2 cap.2* Gellius *lib.11.ca.10.* Charondas *lib.1.verisim.c.pn.* Straitman *harmonia iur.pag.267.l.9.C.de fideicom. libert.l.5. Cod.de necess.seruis*, Paul.*lib.4 sentent.*

§.Furiosus vel.2.

Facit hic l.10.§.1.*ff.de testam.tut.& l.furiosus.ff.de reg.iur.*

§.Ad certum.3.

Bart.*in l.si is qui ducenta,in §.vtrum, de reb. dub.col.2. vers.nec obsta:*;§.1. l.1.*de attil. tutor. l.16.ff.de in diem addict.*

§.Certæ autem rei.4.

Hoc sumptũ est ex Vlpiano, l.12.*de testament.tut.*

§.si quis filiabus.5.& vlt.

Gellius *lib.2.c.13.* adde hic *l.120.ff.de verborum sign.*

Tit 15. De legitima adgnatorum tutela.

Ad intellectum huius tituli, adde quæ dicuntur in titulo de legitima patronorum tutela, de hoc est titulus ff.& C.*de legit.tut.*

Quibus autem.

De legitima agnatorum tutela vide Platonem 11.*de legibus.* ad hunc locum vide *l.1.& 7.Cod.de legit. tutor* l.1. C.*de legitim.tutela* vide Vlpianum *in fragm.tit.11.* Hodie etiam proxime cognati tutelam obtinent.

§.sunt autem.1.

Qui dicantur agnati declarat hoc loco Imperator. quod etiam optimè demonstrat Bar.hîc, & plura vide apud Modestinũ *in l.4. §.1.& Vlp.in l.1. D.de grad.affin.* Harmen.*libro 4.titul.6* §.1. Agnatus vt quis sit quid necesse sit, dic vt notatur in margine corpore iuris. Accurs. iunge hîc l.195.*in fi.ff.de ver.sign.*

§.Quod autem.2.

Coniunge cum hoc §. l.6.*ff.de legit.tutor.* Hic autem §.vlt.Tituli sequẽtis cõmodissimè inseri potest.

§.Sed agnationis.3.

Singularis est hic §.& optime explicatur à Bart.& Bald hîc quos vide.

Plerumque perimitur.

Hanc vocem *plerumque* adiecit quasi diceret vt sępius agnatiõ perimitur omni capitis diminutione, vide de his plura quæ notãtur *in Inst.Theoph.* & vt intelligamus, non semper ius familiæ perimi minima capitis diminutione.

Adgnatio iuris nomine est.

Nec in vet. nec in Theod. additur ciuilis, vide l 8 *ff de capite minut.*

Titul.16. De capitis diminutione.

In hunc titulum vide Fornerium *lib.1.select.cap.26.* Goueanum *libro 1.variar. lect.cap.26.* Vlpian.in frag.*tit.5.§.10.& tit.11.* Cæterũ explicatur quid sit capitis diminutio.

Est autem.

Continetur hîc capitis deminutionis definitio & eiusdem tripartita diuisio ex l.1.*& vlt.ff.de cap.min.* Quidam autem existimant hanc vocem *prioris* abundare.

Tribus modis.

Duobus tantum modis accidere dicet aliquis, nam aut magna est aut minor, magna enim comprehendit maximam & mediam, *vt l.1.§.si filius, ff de suis & legit.hæred.*

§.Maxima capitis.1.

Proposita triplici diuisione, ostendit iam quid sit maxima capitis deminutio. Maxi-

mam autem capitis deminutionem patiuntur serui pœnæ, reuocati in seruitutem ob ingratitudinem, qui seipsos vendiderunt, vt hîc, qui in insulam deportati ob delictum. Cicero *pro Cecinna*, Liuius *libro* 1. Halicarn. *libro* 4. Sublata autem fuit hæc pœna per Nou.22.§ *illud*.

§.Minor siue.2.

De hac postrema capitis deminutione, vi vide Boetium *in Topicis*. Cicero. *in oratione pro* Cecinna. Duaren. 1.*disputat. cap.*6.l.1.*ff. ad Turpillian*.l.5.*ff.de extraord*.

Vel qui in insulam deportatus.

Deportatio hîc species mediæ capitis diminutionis constituitur.

Aqua & igni interdictum.

De aquæ & ignis interdictione. vide Budæum *in* l. *pen. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Boetium *in Top*.*Ciceron*.Ciceronem *libro ad Attic.epist.3*.

§.Minima.3.

De hac minima capitis diminutione vide Ciceronem *in Topicis loco ab adiunctis*.

§.Seruus autem.4.

Hic §. desumptus est ex Modest. *in* l.3.*ff de senator*.

§.Quibus autem.5.

Remotus à dignitate, statum non perdit, vnde si remotus propter turpitudinem fuerit, nec iudicare, nec testimonium dicere potest, *vt* l.2 *ff.de senator*. Capite minuti Romæ non morantur, Senatu moti Romæ morantur, *vt* l.3.*de Senato*.

§.Quod autem.6.

An minima capitis diminutio cognationem tollat quoad effectus ciuiles, an iura sanguinis aliqua capitis deminutione tollantur. An & quæ perdat damnatus in metallum. vide hîc Bald. Facit autem hic l.7.*ff. vnde cognati*.

§.Quum autem.7.& vlt.

Totus hîc §. desumptus est ex Caio *in* l.4. *ff.de legit.tutor*.Nou.118.*cap*.5.

Tit. 17. De legitima patronorum tutela.

Patroni & eorum liberi consequuntur suorum liberorum tutelam.

Ex eadem lege.

Patronorum tutela vnde introducta fuerit declaratur hoc titulo. vide l.3.*ff.de legitim. tutor.&* Nouell.118.*cap*.5.

Tit. 18. De legitima parentum tutela.

Quam rationem habent patroni ad libertos quos manumiserunt, eandem habent parentes ad filios à se emancipatos. Parentes cur ad tutelam liberorum emancipatorum vocentur, vide hic Liu.

Exemplo.

Quod ait, patrem & auum liberum emancipatorum tutorem esse hoc Vlp. *in* l. 3. *ff. de legitimatione tutorum*, dixerat vicem legitimi tutoris sustinere, vide Vlp. *in fragm*.

¶An & ad quem spectet onus tutelę declarat hoc loco Baldus.

Tit. 19. De fiduciaria tutela.

Iacobus Ræuardus, *de auctorit.prud.capite* 5. quæ fiduciaria tutela appellari debeat declarat hîc Hotom. hinc fiduciarij tutores appellantur.

Est & alia.

Ad intellectum huius loci, vide Vlpianum *tit.9*.

¶An minor 25. annis tutor esse possit, vide hîc Baldum. An frater sit legitimus tutor fratris, Bartol.hîc. Perfecta autem ætas exigitur in hærede tutoris, vt inchoata per tutorem explicet, l.1 *ff.de fidei.tut*.

Tit.20. De Attiliano tutore, & eo qui ex lege Iulia & Titia dabatur.

De hoc dixi titulo *ff. de tutoribus & curator.datis ab his*, vide Vlpian.*in frag. tit*.11.§.14. Gaium 1.*Inst.tit.7*.

si cui nullus.

Conscribunt edicta communiter prætores apud Ciceronem 3.*offic*.

Tribunorum plebis.

Tribuni plebis totidem id est decem fuerunt creati L.Minuto & M.Horatio Puluillo conf. qui edicta communiter conscribere solent, vide Cicero 3.*off*. De lege Attilia, vide Vlpianum *in fragment*.Tit.11.

§.sed & si in testamento.1.

Tutor esse desinebat deserto testamento & deficiente conditione.

§.Ab hostibus.2.

Ad intellectum huius loci, Vlpianus *in* l. 1.& 2.*ff.de legitim.tutor*.

§.Sed

§. Sed ex his legibus. 3.

Claud. in primis pupillis tutores esse dandos introduxit, qua de re Suetonius *in Clau. capite* 23. facit l. *penult. ff. rem pup. salu. fore*, vide Capitolinum *in Antonino*.

§. Sed hoc iure. 4.

Ang. *ad tit. de excus. tutorum*, l. *Athena*, §. 2. Corras. *lib.* 5. *misc. cap.* 24. Tutoris dandi potestas quibus competebat tempore Iustiniani. An iudex maleficiorum cognoscere possit de re pecuniaria. Tutoris datio an sit meri, vel mixti imperij siue iurisdictionis, Bartol. hîc. Facit *lex penultima, ff. rem pup. sal. fore*.

§. Nos autem per. 5.

Hic §. optimè explicatur à Balbo.

¶*Solidos*, Solidus hic à quibusdam accipitur pro aureo.

§. impuberes. 6.

Tutela iure naturali introducta est, vt declarat Cicero *in officiis*.

§. Quum ergo pupillorum. 7. & vlt.

Plato 9. *de leg.* 16.

Tit. 21. De authoritate tutorum.

Authoritas vnde dicta, vide *hic Iul. Pac. Inst.* Vlp. *in fragm. titulus* 11. §. 25. 26. *&* 27. est Tit. *ff. de Cod. de Auth. praest.*

¶An & quomodo authoritas præbeatur, declaratur hîc à Cuiacio.

¶An & quomodo adultus obligetur, vide hic Baldum.

§. Neque tamen. 1.

Ferand. *libro* 1. *explicationum, cap.* 21. Anto. Aug. *libro* 3. *emend. capite* 7. Facit l. 13. §. *si quis, ff. de action. empti.* *Cuiac. *ad* l. *iurisg. ff de pact.*

§. Tutor autem. 2.

Continetur hîc ratio quare solus pupillus nequit adire hæreditatem, quoniam scilicet discretionem non habet, nec cognoscit causas acquirendæ hæreditatis, quod requiritur, *vt in* l. *pupillus, ff. de acquirenda hæreditate*, optimè autem hic §. explicatur à Baldo hîc Anton. Aug. *emend. pag.* 56. Hic autem locus desumptus est ex Caio *in* l. *oblig. ff. eodem*.

§. Si inter. 3. & vlt.

Iudicium vtrum inter tutorem & pupillũ esse possit, declarat hic Glossa. Vlpianus *infr. tit.* 11. *Nouella* 72. *& Nouella* 44.

Tit. 22. Quibus modis tutela finitur.

Vide Tit. C. *quando tutores esse desinunt*, hoc autem Tit. nouem modi explicantur, quibus quidem finitur tutela, nempe libertate, capitis deminutione, Conditionis euẽtu, morte pupilli, morte tutoris, Deportatione, Seruitute, Captiuitate pupilli, Cont. *lib.* 2. *subsec. capite* 13. Ræuardus *lib.* 1. *variar. cap.* 10.

¶Tutela legitima an finiatur ipso iure vel vtrum durent reliquæ primæ tutelæ, vide hîc Bartol.

Pupilli pupillæque.

Impubertas est causa tutelæ & cessante causa cessat effectus.

§. item finitur. 1.

Menoch. *de arbit. iud. lib.* 2. *cap.* 58. Pubertati autem proximi doli sunt capaces, l. *pupillum, ff. de regulis iuris.*

§. Sed etsi vsque. 2.

Vide l. 8. §. 2. l. 11. *ff. de testam. tut.* l. 6. §. 1. l. 14. *in fine*, D. *de tutelis*. Coniunge autem cum hoc §. §. *praeterea. sequente.*

§. Simili modo. 3.

Natura delatorum hæc est, vt posito vno ponatur & aliud.

§. sed & capitis. 4.

Rainald. Corsus *lib.* 1. *indagat. cap.* 17. Tutela est potestas in capite libero, §. 1. *sup. de tutelis.*

§. Præterea. 5.

Agnatus ad agnati tutelam vocatur ex verbis legis duodecim tabularum.

§. Desinunt. 6. & vlt.

Constituitur hîc differentia inter constituere & finiri, vt Paulus cum de vsufructu agit in sententiis inter amittere & finiri. Qui ad tempus se excusat non desinit esse tutor quamuis administratio interpelletur.

Tit. 23. De curatoribus.

Caius 1. *Inst. tit. vlt.* Vlp. *Tit.* 12. quidam libri addũt, *dãdis vel cõfirmandis*, alij de curatoribus, qua de re Cuiac. hîc. An & quæ sit inter tutorẽ & curatorẽ differẽtia, vide Doct. hic.

¶Curatores dantur puberibus minoribus.

Masculi quidem.

Fœmina citius quàm mas tutela liberatur.

§. Dantur. 1.

De curatoribus testamento datis, vide l. 3. D. *de tutorib. & curatorib.*

CC. ii.

§.Item inuiti.2.

Pro intellectu huius §. vide Ræuard. *libro* 1.*cap.*17.Vide etiam l 3.§.*pen*.D.*de tutel.*

§.Furiosi quoque.3.

Vide l.1.D.*&* *Codice de curator.bus*, Forcat.*Necyomant.dialog.*33. hic §. optimè etiam explicatur à Baldo hic.

§.Sed & mente capitis. 4.

Quid differat mente captus à furioso declarat hic Theop.De perpetuo morbo,vide Gell.*lib.*16.*noct.attic.cap.*4.

§.Interdum autem.5.

Regula hic contenta est *in* l. 27. D. *de testamentaria tutela.*

§.Quod si tutor.6.& vlt.

Vide hic Cuiacium.

Tit.24.De satisdatione tutorum vel curatorum.

Continetur hic cautionis seu stipulationis rem pupilli saluam fore formula. Quinam tutores satisdare non cogantur, vide hic Theophilum,vide etiam *lib.*5.*Cod.Tit.*42.

§.Sed si ex testamento.1.

Facit hic l.17.*in princip*i,*D.de testamentis.*

§.Sciendum autem.2.

An & quando detur actio subsidiaria,vide hic DD.

§.Quibus cõstitutionib.3.

Iunge hic l.9.*in fine*, D.*ad legem Iuliam peculatus.*

§.Neque autem.4.

An & qui fuerint præfecti vrbis,vide Gell. *libro* 13 *cap.*14.*&* l 23.*D.rem pupilli saluam fore*,*&* l.*vlt.Cod.de magistrat.conuen.*

Titul.25. De excusationibus tutorum vel curatorum.

In hunc Titulum Zoannetus *rest. cap.* 19. Feran.*libro* 2 *explicat.*22.*cap.* Quænam sint communia tutorum & curatorum declarat hic Iul.Pac.*in sua synopsi.*

¶An liberorum numerus excuset à tutela & de liberorum numero, vide l.1.*Cod.de numero lib.* Plin.*libro* 10.*epistol.epist.*2. Duaren. 2.*disp.capite* 40.

§.Item Diuus Marcus.1.

Marcus Vertranius *de iur.lib. cap.*17.*&* 18. *&* 20.

¶Semestrij mentio sæpissimè fit in iure nostro,vt in l.46.D.*de pactis*, Suet.*in Aug.cap.* 35.*&* *in Claud.cap.*14.Theoph hic, l.10.*Cod. hoc eodem Titulo.*

§.Item siui Reip.2.

Antonius Augustinus, libro singulari ad Modestinum.

§.Et qui potestatem.3.

Facit hic *Nou* 72.*&* l.21.*ff.hoc Titulo.*

§.Item propter litem.4.

Coniunge l 16.*Cod hoc Titulo.*

§.Item tria.5.

Vide l.3.§.4.5 6.*ff.hoc ipso Titulo.*

§.Sed & propter.6.

Hic continetur septima excusatio.

§.Item propter aduersam.7.

Menoch.*de arbit.iud.cas.*60 l.2.§.*Corporis*, *ff.de vacat.muner.*

§.Similiter eos.8.

Facit hic l.6.§.*vlt.supra eod.*Suet.*in Claud. capite* 10.

§.Item si propter.9.

Hæc est decima excusatio.

§.Non esse autem.10.

An ignotus possit esse testis, vide Nouel. 90.capite 1.

§.Inimicitię.11.

Ræuardus *libro* 5.*var.capite* 15. Facit hic l. 6.§.*dat*,*inst.hoc eodem Titulo.*

§.Item is qui.12.

Hic est duodecima excusatio.

§.Item maior.13.

Cuiac.*libro* 17.*obs.cap.*28. Menoch.*de arbitr. iud.lib.*2.*cas* 59. Crinitus *lib.*8.*de honest.discip. cap.*28. Vlpianus *in* l.3.*ff de iure immunit.*

§.Idem & in.14.

Marcus Vertranius *de iure liber. capite* 19. vide l 8.C.*de legibus.*

§.Item Romę.15.

Hoc explicat Vlpianus *in* l.8.§.*pe.ff.de mun. & hon.*

§.Qui autem.16.

Facit hic l.1.§.*medicorum ff de var. & extra. cog.*

§.Datus.17.

Hic §.videtur esse mutilatus, repete ex l. 21.§.*penultimo hic.*

§.Qui tuielam.18.

Rescriptum hoc hodie non extat.

§.Idem

§. Idem reſcripſeram. 19.

Facit l. 1. §. *fin. ff. eod. Tit.*

§. Si quis. 20. & vlt.

Gellius *lib. 17. cap. 6.*

Tit. 26. De ſuſpectis tutoribus & curatoribus.

Anton. Aug. *lib. 11. emend. cap. vlt.*

§. Sciendum eſt.

Cicero *libro 3. officiorum.*

§. Oſtendimus. 1.

Facit l. 4. *Cod. hoc eodem Titulo*

§. Conſequens. 2.

Coniunge *l. fœminis, ff. de procurator.*

§. Suſpectus autem. 3.

An & quis dicatur ſuſpectus tutor, vide hunc textum.

§. Si quis tutor. 4.

Vide l. 7. §. 1 *ff. eodem hoc Titulo.*

INSTITVTIONVM Liber ſecundus.

Tit. 1. De rerum diuiſione & adquirendo ipſarum dominio.

IN hunc titulum ſcripſit Contius *libro diſput. capite* 12. Rayn. Corſus *libro 2. indagat. capit. 9.* qua de re in ff. eſt *Titulus de adquirend. rer. domin.* his adiungendus Vlpia. *tit. de dominiis & adquiſitionibus rerum,* Cuiac. *lib. 2. tit. de rebus.*

Superiore libro.

Continetur hîc epitome prioris *libri Inſtitutionum.*

Patrimonio noſtro.

Patrimonium bona paterna ſignificat, & matrimonium bona materna. Senec. *libro 1. de benef. capite 3.* qui tamen locus ab Baſmo deprauatus eſt.

§. Et quidem naturali iure. 1.

In hunc §. Cuiac. *lib. 10. obſ. 7.* Quænam autem communia & publica ſint declarat hoc loco Imperator.

Aer, aqua profluens.

Aëris & aquæ fluentis an vſus communis ſit declarat hîc Cuiac. qua de re vide Ouid. 6. *Metamorph.* & Plaut. *in Rud.* Quid auté differat aqua profluens à flumine, pluribus oſtendit hîc Hotom.

§. Flumina. 2.

Separat hoc loco Imperator publica à communibus, qua de re vide hîc Cuiac.

§. Eſt autem. 3.

Quid ſit littus, Harmen. *libro 2. titul. 1. §. 77. & lex 112 ff. de verb. ſig.* Tullius etiam in Topicis Quid autem differat littus à Ripa, cõſule hîc Cuiac. Harm. *lib. 2. tit. 2.*

§. Riparum quoque. 4.

In hunc §. vide Forcat. *Necyomant. dialog.* 86. Quid autem ſit Ripa declarat Vlp. *in* l. 1. *ff. de flum.* cæterùm dicitur hîc Riparũ vſum publicum eſſe, cùm proprietas ſit eorum qui propriè ripas prædia poſſidẽt, quib. potiſſimum & earum muniendarum onus incumbit, vide l. *vnicam,* §. 1 *ff. vt in flumine.*

§. Littorum quoque. 5.

Hæc de littorum vſu ſuperuacanea eſſe exiſtimat Hotomanus hîc, quem vide. verùm de eius intellectu, vide Forcat. *Necyom. dialog.* 84. An & quæ ſit differentia inter publica & communia. An portus maris ſit publicus, an vero communis. An etiam viæ ſint publicæ, vide hîc Bart. facit hic l. 17. *ff. de verborum ſignificat.*

§. Vniuerſitatis. 6.

Quæ loca vniuerſitatis dicantur declarat hoc loco Iuſtinianus. qua de re vide l. 1. *ff h. t.* De Theatro Cicero *lib. 3. de finibus.*

¶ An & quæ nullius eſſe dicantur. An teſtimonium quilibet dicere poſſit in cauſa vniuerſitatis qui ſit de vniuerſitate, declarat hic Bald.

§. Nullius autem. 7.

Res nullius eſſe dicuntur quæ ſacræ, religioſæ, vel ſanctæ ſunt, vt in l. 6. §. 2. *h. t.* qua de re ſupra ſatis ſuperque diximus. Harmenop. *libro 1. tit. §. 73.* vide Gloſſam *in cap. quanto 3. extra de preſcript.*

§. ſacræ res. 8.

De ritu veteris ædis ſacrandæ. Alexand. Neap. *libro 6. cap. 14. & libro 2. cap.* 8. Macrob. *libro 3. Sat. c. 3.* Feſt. *libro* 17. & Macrob. *d. libro 3. cap.* 7. Liuius *libro* 2. Virgil. *Georg. lib. 3.* Facit l. *ſancimus,* C. *de ſacroſ. eccl.*

§. Religioſum locum. 9.

In hunc §. Ferand. *lib. explicat. cap.* 23. Anton. Aug. *lib. 1. emend. cap. 2.*

Item si alienus.

Vlpianum huius loci interpretem habes, *in l.2 §. si vsusfructus.ff de relig. & sumpt. fun.*

De mortuorũ illatione per quã religiosa loca fiunt, vide Cicer. *lib.2 de legib.* Macrob. *lib.3 Satur.c.3.* Agel. *lib 4.cap.9.* Plut. *in Rom. quæst. & in Romulo.*

§.Sanctæ.10.

Gilbert. Reg *libro 1.enantioph.cap.4* Ferand. *libro 2.explic.c.24.* De loco Sacro, prophano, sancto. Macrob. *d.loco.*

Muri & portæ ciuitatis.

Portas sanctas esse ait, vt in *l.2.ff.ne quid in loco sacro.* Quod tamen Plutarchus negat *in quæstionibus Romanis & Romulo.* muri itidem dicuntur sancti, vt in l.8.9. & l. *vlt.ff. de rerũ diuis.* Festus in voce *Sanctum*, Cicero *libro 3. de natura deorum.*

§.singulorum autem.11.

Vaconius *libro 1.declar.cap.11.* Corras. *li.6. miscell.cap.25.fol.32.num.34.38 & 54.repetitionum.* 1. de iure naturali, vide *can.humanum genus.dist.1.* Theoph. *hoc loco.*

§.Feræ bestiæ.12.

In hunc §. Forcatul. *auiarij, cap.4.* Contius *libro 1.disputat. cap.12 fol. 217 numero 36.repetitionum 5.* Facit hic l.1.§. *vlt.ff.de acquiren.rerum domin.*

§.Illud quęsitum est.13.

Ad intellectum huius §. vide l.5. *de acquir. rer.domin.*

§.Apium quoque.14.

Pro faciliori huius §. sensu, vide Forcatul. *d.loco, cap.6.7.9. & 11.* Ferand. *lib.2.explic.cap. 15.* Magium *lib.1. miscell.c.3.* Pileum *quæst.73.* In hunc §. vide declamationem elegantem. Quintilian. *de apibus pauperis.* Plin. *libro 11.c. 5.* De aluco, Plin. *libro 21.c.14.* Harmen. *lib.2. tit.1.§.23.* Varro *libro 3.cap.16.* Columellam *lib.9.* vide Vvesembechium hîc.

§.Pauonum.15.

Pauones, columbæ, cerui, & animalia quę ex consuetudine abire & redire solẽt, si reuertendi consuetudinem deseruerint, fiunt occupantium. vide l.37 *si pauonem.ff.de furtis.* De ceruis mãsuetis insigne exemplum extat illius ceruæ Sertorianæ & apud Virgiliũ *7.Æneid.* An pauones feri & agresti sint natura. vide Varro. *3.de rust.cap.6.* Colum. *lib.8. cap.11.* Varro *dicto loco, cap.7.*

§.Gallinarum.16.

Qui gallinas & anseres lucrandi animo detinet, furtum committit. ad intellectum autem huius loci meminerimus eorũ quæ narrat Plin. *lib.8.c.53.* l.5. & 6 *ff.de acquir.rer. domin.* Gallinarum quot & quæ genera, vide Varro. *lib 3 c.9.* Columel. *libro 8.cap.2.* Varro *libro 3.cap.10.* Vide *Nou.69.§.1. & Nouell.73. cap.8.in fine.*

§.Item ea.17.

Pro intellectu huius §. vide l.5. & l.7 *ff.de adquir.rer.dom.* Harmen. *lib.2.tit.1. § 31.*

§.item lapilli.18.

Quę in littore inueniuntur statim iure naturali inuentoris fiunt, vt gemmę, lapilli &c. Gell. *libro 11.cap.vlt.* l.3 *ff.de rer.diuis.* & l. 6 *ff.de adq.rer.domin.*

¶ An Thesaurus fiat occupãtis: An & quãdo inuenta in littore maris fiãt inuentoris: An inuentor lapilli plus grauetur quàm inuentor Thesauri: declarat hîc copiose Bart.

§.item ea.19.

Ea quæ ex animalibus dominio nostro subiectis nata sunt, nobis acquiruntur.

§.Pręterea quod.20.

Pro intellectu huius loci vide Cuiac. *libr. 10.obs.cap.4.* Quid autem sit alluuio declarat hîc Hotom. Cicero *pro Sexto Roscio.* De agrorum diuisione, vide hic Iul. Pacc.

§.Quod si vis.21.

Loquitur hic §. de acquisitione per alluuionem.

§.Insula.22.

Primi occupantis erit insula in mari nata, fluuialis verò sin medio fuerit confinium cõmunis pro rata erit, sin citra, proximorum erit, nisi flumẽ agrum ipsum insulã effecerit, hac de re Menoch. *de arbit.iud. cas. 245.* Quod autẽ & quibus modis insula in mari efficiatur scribit Pomponius *in l.30.§. tribus facit l.29. & seq 56.ff.de adquir.rer.dom.* Plin. *lib.2.cap.8.l.7. §.3.ff.de acq.rer. dom.* Cęsar. *lib.6.de bello Gall.* Liuius *libro.2.* Dionys. *lib.5.*

§.Quod si aliqua.23.

Idem ius est in alueo fluminis exsiccato quod in insula diximus. Ripæ autẽ sunt domini qui prope ripam prædia possident.

§.Alia sanè causa.24.

Ager alicuius à flumine in alueum mutatus publicus est, recessu fluminis confinium, meus tamen manebit ager, qui tantum erit inundatus.

§.Cùm ex aliena.25.

Ferand. *lib.2.explicat.cap.26.* Plin. *lib.14 ca. 6.7. & 8.* Cæl. *libro 5.capite 17.*

§.Si tamen.

§.si tamen.26.

Vide Ant.Aug.*lib.3.emend.cap.* 7.*vide* l.7.§. *voluntas,ff.eodem titulo.*

§.si duorum.27.

An materiarum confusio speciei communionem inducat,Bald.hic.

§.Quod si frumentum.28.

Vide l.20.*in fi ff.de vsucapionib.*

§.Cum in suo solo.29.

Nota hic ædificium cedere solo. Cuiacius 8.*ad Afr*ican. *& initio* 10. *obseruat.l* 25.*D.de vsur.*

§.Ex diuerso.30.

Vide *leg.7.§.penult ff. de adquiren.rerum domin.*

*Fachineus *controuers. iuris* lib.1.c.55.

§.Si Titius.31.

Coniunge *l.6.in fine,* D. *arborum furtim cæsarum.*

§.Qua ratione.32.

Pro intellectu huius loci, vide *l.* 7.§.10.D. *de adquirend.rer.domin.facit hic l.* 3.§.*penult.ff. ad exhibend.*

§.Litteræ.33.

Facit l 23.§.*sed & id.ff. de rei vindicat.*

§.si quis in aliena.34.

Ferand. *libro* 2.*explic.cap.* 17.Rainal.Corf. *lib* 2.*indag.cap* 8 Iustinianus autem hic Caij sententiam amplectetur, reiecta Pauli opinione.

Appelle vel Parrhasij.

Huius meminit Plinius *lib.35.cap.9.&* 10. Horat.*lib* 4.*Odar. od.*0.Caius 2.*Inst.tit.*1.*l.*23. §.3 *ff.de rei vindic.*

§.si quis à non domino.35.

Forcat.*in penu iuris c.* 18.Vitalis *lib.1.variar. lect.c.19.*Præterea vide Cuiac.hic.

* Fachineum *controuers.iuris lib.1.c.58.*

§.is verò ad quem.36.

Fructus an & quemadmodum fiant vsufructuarij,declarat hic Theoph. vide l.13. *quib.mod.vsusfr.&* l.8. *D. de annuis.*l.61.§ 8.*in fi.ff de furtis.*Cicero 1.*de fato.*

§.in pecudum.37.

Ad intellectum huius loci,vide l.28.*ff.de vsur.&* l.68.*de vsusfr.*

§.Sed si gregis.38.

Quot homines constituant populu, turbam,collegium, congregationem, vide *c.*1. *ext.de electio* l.*prætor.*§.1.*ff. vi bonor. raptor.*

§.Thesauros.39.

Hunc §.explicat Ferand.*lib.2.explic.cap.*28. Charondas *lib.1.verisim.c.*21.Forner.*lib.2.select c.*16.Cuiac.*lib.*9 *obs. c.*37.* *& ad* l.1.D.*de pact.*Brisson. *lib.* 4.*select.cap.*3.Zoannet.*restit. cap.*27.Forcat.*iurisper.fol.*21.Alc.*libro* 7. *par.*1. *cap.*Thesaurum si quis inuenerit,an & quando sit inuentoris.vide hic Bart.Quid Adrianus de Thesauris cauerit , vide Spartianum *in eius vita.*

§.Per traditionem.40.

Cuiac.*lib.* 10.*obs.c.*21.*& ad* l.1 *ff.de pact.*§. Vitalis *lib.1.varar.lect.cap.*15. Quid sit traditio vide l.9. §.8 *ff. de acquirend.rer. domin.* facit hic l. *traditionibus.C.de pactis.*

§.Venditæ.41.

Ræuard. *ad leg.12.tab.cap* 17. Forner.*lib.2. select.c.*8. Ad hunc §.vide Alex.*in* l.*traditionib.num* 2.*C.de pact.*

*Cuiac.*ad* l.6 D.*de pact.*

§.Nihil autem.42.

Iunge hic *n singularium,supra hoc tit.*

§.Qua ratione.43.

Facit quod notat Modestinus in l.67.D.*de procurator.bus.*

§.interdum.44.

Cuiac.*lib.4.obser.c.*3.Mercer.*lib.* 2.*opin.c.*11. Dominium transferri dicitur non pactis sed traditione.

§.item si quis merces.45.

Vide l.*classibus* D.*de contrah.emptione.*

§.Hoc amplius.46.

Res missiles vocat Suet. *in Aug.c.*98.inCalig.*capite* 18 & Ner. *cap*.11 quarum immensam liberalitatem prohibuit Leno,l.2. *Cod. de cons.*

§.Qua ratione.47.

Facit quod ait l.2.D.*de his quæ prodit.*

§.Alia sane.48. & vlt.

Hunc locum interpretatur Vlpianus *in* l. 43 §.*si iactum,*D.*de furt.*

Titul. 2. De rebus corporalibus & incorporalibus.

Hic Titulus totus est descriptus ex l.1.D. *de rer.diuis.*

Quædam preterea.

Nota hic rerum diuisionem.

§.Corporales.1.

Cicero *in Topic.*Gellius *lib.*5.*c.*15.

§.incorporales.2.

Oldendorp.*clas.*3.*actio.*6.*in princip.*

§.Eodem modo,3. & vlt.

Facit hic *l. inter stipulantem*, §.*sacram*,*ff. de verb.oblig.*

Tit. 3. De seruitutibus rusticorum & vrbanorũ prædiorum.

Hoc Titulo & sequentibus duobus, declarantur species quædam rerum incorporalium, id est seruitutes reales & personales, quomodo autem seruitus hoc loco accipiatur declarat Iul.Pacc.

Rusticorum prædiorum.

Seruitutum quatuor genera hîc enumerantur.

¶Zonnan.*libr.4. not.c.11.* legendum ait *vehendi:* alioquin hîc superuacue iterum paulo post subijci *ambulandi.*

¶De actu vide Varr.*lib.4.de ling.Latin.*Festum *in verbo Actus*, Isidor.Orig.*lib.15.capite 15*. Varro *lib.1 de re rust.cap.*:. Quomodo autem ab vrbano rusticum differat, vide *l.16.C. de prædijs.*

§.Prædiorum vrbanorũ.1.

Hunc §.optimè explicat Bald.hîc,Robert. *lib.2.recept.lect.cap.23.*

§.inter rusticorum.2.

Facit *l.4 ff.hoc eodem tit.*

§.ideo autem.3.

Hoc desumptum est ex Vlpiano *in l.1. D. commun.prædior.* Seruitutis vsum ex necessitate prædij dominantis metimur.

§.Si quis velit.4.

Parladorius *rer. quot. lib.1.c.1.§.8.*Doct.*in l. 1.§.penultim.D.de aqua pluu. arcend.* Dyn. *in cap.2.extra de reg.iur.in 6.* Bart. *in l.1.Cod. de seruitut.*

Tit.4. De vsufructu.

Vsusfructus quid adde §.1.*sup.de rer.diuis.* vnde dictus Valla *lib.5.elegant.c.5.*Alciat.*in l. rectè dicimus, D.de verb.sig.*

§.Vsusfructus.1.

Vsusfructuarius ita debet vti & frui vt virum bonum decet.

§.Constituitur.2.

Satisdatio an sit de substantia quasi vsusfructus, Lin.hîc.

§.Cum autem.3.

Sarment.*lib.3.select.cap.9.* Vsusfructus pro parte finitus non totus redit ad proprietatem, verum pro parte quæ non vtendo, vel alia ex causa amissa est.

Tit.5. De vsu & habitatione.

Quid sit vsus declarat Accurs. *in l.1.D. hoc titulo.*

Iisdem illis.

Hic locus desumptus est ex Caio *in l.1.hic*, Alciat.1.*parad. c.17.* An & in quo vsus ab vsufructu differat, Linius hîc.

§.Minus autem.1.

Sarmientus *cap.9.* De stramentis vide Varron.*lib.1.de re rust.*

§.item is.2.

Hic §. ex varijs iurisconsultorum responsis constitutus est.

§.item is.3.

Hic §.desumptus est *ex l. 12.§.si vsus.ff.hoc titulo.*

§.sed etsi.4.

Pecorum appellatione oues continentur.

§.Sed si cui.5.

De lectione huius loci, vide Cuiac hîc.

§.Hæc de.6.

Continetur hic epilogus huius Tituli.

Tit. 6. De vsucapionibus & longi temporis præscriptionibus.

Ræuard. pro tribun. *cap.10.*Corras.*libr.6. miscell.cap.20.* Nouissimè iuris interpretes, possessionem vulgò præscriptionem appellabant.

iure ciuili.

Bonæ fidei emptor quis sit, docet Modest. *in l.bona fidei,ff.de verb.sig.*

§.Sed aliquando.1.

Quòd hîc dicitur tempore Ciceronis nominatim iure ciuili definitum, forte quod alioqui satis esset notum, nam Cicero in oratione de Aruspicum responsis: ait si minus iure ciuili præscriptum est, lege tamen naturæ, communi gentium iure sancitum, vt nihil mortales à Diis immortalibus vsucapere possint. Facit *l.vlt.Cod.de long.temp.præs.* & *l.1.C.de seruis fugit.*

§.Furtiuæ.2.

Gellius *libro 17. cap. 7.* Cicero *Orat.3. in Verrem.*

§.Quod

§.Quod autem.3.

In vsucapionibus primum inspicimus fidem possidentis, bona an mala sit, deinde vt bona sit res de qua agitur, vitium aliquod intercedat nec ne inspicimus.

§.Sed tamen.4.

Hic §.ex Caio desumptus est, l.36.*ff.eod.*

§.Item si.5.

Superiori loco Iustinianus deficiens veterum prudentum controuersiam, apertè docuit partum ancillæ non esse in fructu.

§.Aliis quoque.6.

Iuris ignorantia an excuset à furto. Linius hic.

§.Quod autem.7.

Correcta est dispositio huius §. per Auth. *vt sponsa. larg.*

§.Aliquando.8.

Hoc desumptum est *ex* l.4.§. *quod autem.ff. hoc tit.*

§.Res fisci.9.

Res fiscales non censentur quę in patrimonium fisci nondum versę sunt. Facit l.2. *Cod.communia de successionibus.*

§.Nouissimè.10.

Vitium clandestini precarij & litigiosi non est reale.

§.Error autem.11.

Facit *lex* 27.*ff.hoc tit.* 12. cui adde Affricani responsum *in* l.*quod vulgo.ff.pro empt.* Est autem error iniustus, si quis erret in iure aut facto proprio.

§.Diutina.12.

Iure ciuili mala fides superueniens post semel captam vsucapionem, nocet possessori,

§.Inter venditorem.13.

Quæ ad declarationem huius §. pertinent fusissimè tractantur *in* l. *Pomponius.* §. *cum quis.ff.de acquir.poss.*

§.Edicto.14.

In hoc §.duo proponuntur fisci priuilegia.

Tit.7.De donationibus.

Ad Rubricam scripsit copiosissime Hippol.Riminaldus, Antonius Contius *libro* 1. *disput.cap.* Harmenop. *libro* 3.*tit.* 1. *vide* l.*donari.ff.de regul.iur.*

Est & aliud.

Vide Vlpian.*in fragm.tit.*19.& sentent.Paul. *libro* 2.*cap.*4.

§.Mortis causa.1.

Donatio causa mortis est quæ fit propter mortis suspicionem, nec nisi mors donatoris contingat confirmatur, fit itaque periculo mortis ita vt si liberatus fuerit, donata recipiat. Legatum an à donatione causa mortis differat. Linius hic.

§.Aliæ autem.2.

Fab.*lib.7.cap.*5.Seneca *libro* 3.*de beneficiis.*

§.Est & aliud.3.

Ant.Aug.*libro* 3.*emend.cap.*8.

§.Erat olim.4.

Paul.*libro* 4 *sentent.tit.*12.§.1.

Tit.8. Quibus alienare licet vel non.

Ad hunc & sequentes titulos exstant eiusdem Riminaldi commentaria. Ponuntur autem hic exceptiones illius regulę, vnumquemque moderatorem esse rei suæ.

Accidit.

Dotale prædium quod intelligatur, Linius hic.

§.Contra autem.

Tractat hic §.de pignoribus, qua de re in ff.& C.satis abunde dixi.

§.Nunc admonendi.

Facit hic totus Titulus de authoritate autorum.

Tit.9.Per quas personas cuique acquiritur.

Hoc Titulo enumerantur personæ per quas nobis rerum dominia acquiruntur.

Acquiritur.

Quod seruus acquirat domino, vide principium decretalium, glossa secunda.

§.Igitur.1.

Menoch.*de arbit.iud.cas.*126. An & quotuplex sit peculiũ, optimè declarat hic Linius.

§.Hoc quoque.2.

Emancipatio æstimari non potest, l.6.§.3. *Cod.de bonis quæ lib.*

§.Item vobis.3.

Qui in aliena potestate est, non potest inuitum, hęreditati obligare eum in cuius est potestate.

§.De iis.4.

Facit hic l.19.*ff.de adquir.rer domin.*

§. Ex his. 5.

Vide l.1.C.*per quas personas nobis acquiritur.*

§. Hactenus.6. & vlt.

Quot & quibus modis res vniuersæ acquirantur, Hotom hic.

Tit. 10. De testamentis ordinandis.

In hunc titulum & aliquot sequentes, optimè scripsit illustrissimus præses Viglius Zuichemus, scripsit etiam Henrisonus.

Testamentum.

Theophilus mauult etymologiam esse quàm defininitionem, Connanus *lib.9.cap.1.* Vlpianus *in fragm.tit.20.* Argumentum ab etymologia an & quomodo ducatur, vide Linium hic.

¶ Cotta in voce *Testamentũ*, Ferandus *lib. 2.explic.cap.29.* Forcat. *Necyom.dial.14.& 73.* Coraſ.*lib.5.miscell.ca.12.* Valtherus *lib 2.misc. cap. 30.* Vaconius *lib.1.declar.16* Loriottus *de testamentis, axiom.2.* Brisson.*lib.1.select. cap.7.* Gellius *lib.6.cap. 12.* Valla *lib. 6.elegantiar. c. 36.* Alciatus *lib.4.de verborum signif.*

§. Sed vt nihil 1.

Vlpianus 20.§.2. Gell.*lib.15.cap.27.* Plinius *libro tertio.*

§. Sed prędicta. 2.

Testamentorum origo ad ius gentium pertinet Doct.*in Rub.ff.de acquir.hered.*

§. Sed cum paulatim 3.

Pro intellectu huius §. vide cap. cum omnes & cap.relatum *extra h.t.*

§. Sed his omnibus.4.

Facit l.*iubemus*, *Cod.de testam.* Nou. 119.§. *quia verò.*

§. Possunt autem.5.

Specul.§.*videndum,1.de probationibus.*

§. Testes autem.6.

In hunc §. vide Azon. *in summa c. de test. col.13.vers.si dicas*, vbi quærit, an ille seruus possit in iudicium produci, & valeat eius testamentum, & determinat posse, deinde subiungit, ad quid igitur producitur ille testis? & respondet & per eum hæc quæstio mihi subtilis videtur, quia de hoc dicendum est vt de cæteris testibus, qui postea adhibiti fuere: quique & facto perfecto testamento decesserunt, aut effecti sunt serui, nam pro testamento præsumendum est, vide Azon. supra in loco præallegato. Hoc autem repete ex l. 7.& seq ff. qui testamenta facere, l.22.in princ.ff. de testam.

§. In testibus.9.

Vide Paul.*3.sententiarum, cap.4.* Cicero pro *Roscio Amer.*

§. Sed neque 10.

Vide Azon.*in summa, Cod.eod.col.3 circa fi.* vide Aret.Institut.*de rer.diuis.§.vniuersitatis.* Adde omnino Abb.*in cap.insuper.col.ante pen. & seq.de testam.* sed melius cæteris, Aret.*in l.qui testamento, de testamento.* An emancipatus filius vel frater hæredis possit esse testis in testamento, vide hic Viglium.

§. Legatariis. 11.

Contra huius § dispositionem facere videtur, l.*omnibus*, *Co.de testib.*

§. Nihil autem. 12.

Forner.*libro 2.select.cap 9.* vide Nouellam. 107.*cap.1. & seq.*

§. Sed & vnum. 13.

Transcripta exemplaria non probant.

§. Sed hæc quidẽ. 14. & vlt.

Voluntas nuncupata est quæ non scriptis sed verbo est comprehensa.

Tit. 11. De militari testamento.

Supradicta.

Arma potius quàm iura miles nouit, l.22. *Cod.de iur.delib.*

§. Planè. 1.

An & quot testes requirantur in militari testamento, vide hic Linium.

§. Quinimo. 2.

Miles surdus, nutu atque signis testamentum facere potest.

§. Sed hactenus. 3.

Glossa rectè sentit hunc esse nouum §. nec coniungendum esse cum præcedenti.

§. Sed etsi quis. 4.

Testamenta ante militiam non rite facta subsequente militia minime ipso iure conferantur.

§. Denique. 5.

Facit hic l.22.*ff.hoc tit.*

§. Sciendum. 6. & vlt.

Priuilegia militum ad quos pertineant, de hic Linium.

Tit. 12. Quibus non est permissum facere testamentum.

Raina-

Rainaldus Corsus *lib.3.indagation.capit.12.* Caius *libro 2. Inst. Tit.2.*

Non tamen.

Filiusfamilias iure ciuili, nulla de re testari potest, sed constitutionis.

Vers. item furiosi.

Ad notata in penultima glossa *ibi in verbo pecun.* adde glossam *in cap. licet de sepult. in 6.*

¶Ad Gloss. *in verbo furiosi* dum allegat textum in l. *actio. de verb. oblig.* non facit illa lex melius l. *furiosi, Cod. de nupt.* & textus *in* l. *consilio, de curat. fur.* ibi *dum loquitur de mente,* nam dementes & mente capti æquiparantur, vt probatur *in d.* l. *furiosi,* veruntamen in quo differant furiosus & mente captus, vide Bart. *in d.* l. *furiosi.*

¶Et ad illum textum ibi fundum autem, vide textum *in* l. *quod meo. ff. de acqui. poss.* §. 1. vide videtur velle quod habens dilucida, interualla non sit sanæ mentis.

§. Præterea. 1.

Testamentum facere non possunt impuberes.

§. idem prodigus. 2.

Paul. *3. sententiarum tit.3.* §. 5.

§. item surdus. 3.

Mutus non semper testamentum facere potest.

§. Cæcus 4.

Paulus *lib 3. sentent. Tit.4.* §. 4.

§. Eius qui. 5.

Paulus *lib.3. sent. Tit.6.* §. 8.

Tit. 13. De exheredatione liberorum.

Vide *lib.2. Inst. tit.2.*

Non tamen.

Caius 2. *Inst. tit.3.* hunc locum interpretatur, & Vlp. *in frag. tit.12.* Paul. *Sent. lib.3. cap. de testam.*

§. Posthumi. 1.

Materia huius §. tractatur *in* l. *Gallus, ff. de liber. & posthum.*

§. Posthumorum. 2.

Duar. 2. *disput. cap.*38. De lege Iulia Velleia, vide Linium hic.

§. Emancipatos. 3.

In nepotibus exhæredandis, alia sunt iura ciuilia, alia prætoria.

§. Adoptiui. 4.

Loquitur hic §. de iis tantum qui per adoptionem transeunt in familiam adoptantis.

§. Sed hæc quidem. 5.

An & quæ sit differentia emancipationis & patriæ potestatis, Glossa hîc.

§. sed si in. 6.

Dispositio huis §. correcta est per Auth: *vt cùm de appellat.* §. *aliud.*

§. Mater. 7.

Facit. hîc l. 27. §. *vlt. &* l. 28 *ff. de inofficioso testamento.*

Tit. 14. De heredibus instituendis.

Vlpianus *in Fragm.* Tit. 21. & 22. Harmen. *lib.5. tit.8.*

Heredes.

Institutus an fiat dominus rerum hæreditariarum, vide hîc Glossam.

§. seruus autem. 1.

Colligitur hic quod alienatio proprij serui instituti non vitiet institutionem Gloss.

§. seruus etiam. 2.

Quos dominos heredes instituere possumus, horum possumus & seruos

§. seruus autem. 3.

Cum seruus instituitur, quæritur an dominus hæreditatis capax sit.

§. Et vnum. 4.

Nullus est hæredum instituendorum præfinitus numerus.

§. Hęreditas. 5.

Ant. Aug. *lib.2. emend. cap.8.* Duar. 2. *disputat. cap.36.* Tull. *pro Cecinna,* Sueton. *in Iulio Cæsar. cap.83.* Theophilus *hoc Titulo.*

§. si plures. 6.

Facit hic l. 9. § *heredes, ff. hoc Titulo.*

§. Videamus. 7.

Vide l. 13. §. 1. *ff. hoc eodem Titulo.*

§. si plures. 8.

Dupondium. 24. *vnciæ efficiunt,* Vlpianus *in* l. 17 *ff. hoc Titulo.*

§. Hęres. 9.

Institutio manet vitio temporis sublato, l. 34. *ff. hoc Titulo.*

§. impossibilis. 10.

De impossibili conditione Paul, *lib.3. sent. tit.4,* §. 19.

§. Si plures. 11.

De natura conditionis, vide hic Linium.

§. Ij quos. 12.

Extraneum etiam penitus ignotum hæredem quis instituere potest l. 11. *Co. hoc titulo*, vnde hic locus petitus est.

Titul. 15. De vulgari substitutione.

* In hunc Titulum extant prælectiones Aurelianæ Antonij Focquelini Par. in 8. apud Andream Vechellium 15 9.

Vacon. *lib. 2 disput. cap. 7.* Caius 2 *Inst. tit. 4.* Duar. 2. *disput. cap. 7.* Substitutio & institutio quid Linius hic.

Potest autem.

An & quomodo quis hæres non fiat vide hic Glossam.

§. Et plures. 1.

Optime in hunc §. *scripsit Zasius*, loquitur autem hic textus de breuiloqua substitutione.

§. Etsi ex. 2.

Facit l. 1. *Cod. de impub. & aliis substitut.*

§. Sed si instituto. 3.

Ius accrescendi transmittitur ad hæredes non etiam ius substitutionis.

§. Si seruum. 4.

Vacon. *lib. 6. declar. cap.* 85. Cuiac. *lib. 17. obs. cap.* 21. An & quomodo seruus domino partem hæreditatis acquirat, vide hic Doctores.

Tit. 16. De pupillari substitutione.

Ad hunc Titulum scripsit Antonius Focquelinus. Vide Vvesembechium hic.

Liberis.

Caius *lib. 2. Inst. tit. 4.* §. 3. l. 162. *ff. de verbor. significat.*

§. Qua ratione. 1.

Forcat. Necyom. *dial.* 32. facit l. 9. *Cod. de impub. & aliis subst. fol.* 555. *nu.* 184. & 186. & 187. *repet.* 5. hunc locum explicat Paulus, l. 43. *hoc titulo.*

§. Igitur. 2.

Sumptus est hic §. ex l. *patris & filij ff. hoc eodem tit.*

§. Sin autem. 3.

Bossius *lib. 3. select. cap.* 11. Sueton. *in Iul. ca.* 15. Caius *lib. 2. Inst. tit.* 4. §. 3. Paul. *lib. 5. sent. tit.* 23. §. 5.

§. Non solum. 4.

Huic §. repugnat l. *miles ita*, §. *exhæredato, ff. de re milit.*

§. Liberis. 5.

Vide Fortun. in l. 1. *de pact.* 11. *coll. in prin. vers. non obstat*, facit l 2. §. *gerius. ff. hoc tit.*

§. Vel singulis. 6.

Vide l. 7. *ff. hoc eodem tit.*

§. Substituitur. 7.

Sumptus est hic §. ex l. *qui liberis*, §. *hæc verba, ff. h. t.*

§. Masculo. 8.

Coniunge hic l. *in pupillari, ff. h. t.*

§. Extraneo. 9.

Vide l. 2. *ff. de vulg. & pupill.*

Tit 17. Quibus modis testamenta infirmantur.

Quot & quibus modis testamenta infirmentur, vide Linium hic.

Testamentum.

Hoc desumptum est ex Vlpiano *in frag. titul.* 23.

§. Rumpitur. 1.

Testamentum eius qui religionem profitetur non rumpitur.

§. Posteriore. 2.

Testamentum prius rumpitur posteriore.

§. Sed & si quis. 3.

Vide Bart. *in l. quoties, C. de hæred. institut.*

§. Alio autem. 4.

Capitis sola dimunitio testamentum irritum facit.

§. Hoc autem. 5.

Vide l. 1. §. 5. *ff. de bonor. poss. secund. tab.*

§. Non tamen. 6.

Prætorium inuentum est vt testamentis septem testes sua signa apponant.

§. Ex eo. 7.

Bart. *in l. si iure, ff. de legatis tertio.*

§. Eadem. 8.

Vide l. *ob. ff. qui testamenta facere.*

Tit. 18. De inofficioso testamento.

Multum

Multum refert an testamentum sit nullum an vero inofficiosum.

Quia plerumque.

Antonius Contius *subcesiu. lib.1.cap.3* Indicat autem hic Imperator huius Tituli frequentem vsum esse.

§. Non autem. 1.

Militum libera est testandi potestas. *Antonius Faber *lib.10 coniectur.cap.29.*

§. Tam autem. 2.

Remedium subsidiarium ei dandum non est qui communi auxilio vti potest.

§. Posthumi. 3.

Vide l. *Papinianus. § si ex causa. ff. eod.*

§. si tutor 4.

Tutor legitimam petens à querela cur non repellatur.

§. sed si è contrario. 5.

Vide l. 12 *ff. de his quibus vt indignis.*

§. Igitur quartam. 6.

Plin. *lib 5. epistolar. epistol.1.*

Tit. 19. De hæreditatum qualitate & differentia.

Respondet huic Titulus, *D. de acquiren. hæredit.*

Hæredes.

Continetur hic hæredum diuisio.

§. Necessarius. 1.

Quot & que requirantur vt quis suus hæres, dicatur Gloss.

§. Sui autem. 2.

Hunc repetiit Guterius. vide Coras. *libro 3. miscell cap.16. & epist 4. cap.1.* Facit Vlpian. *in* l. 6. §. *interdum. D. de acq. hær. d.*

§. Cæteri. 3.

Coniunge l. 4. §. 2 *ff. de bonorum possess. contra tab.*

§. In extraneis. 4.

Testamenti factio an & quotuplex, D. Gothofr. hîc.

§. Extraneis. 5.

Adire hæreditatem extranei dicuntur.

§. sciendum est. 6.

Vide legem finalem Codicis *de iure deliberandi.*

§. Item extraneus. 7. & vlt.

Goueanus *libro 1. variarum lect. cap.15.* Forner. *libro 1. select. capite 16.* Vvaltherus *libro 7. miscell. cap.31* Quot & quibus modis adeatur hæreditas, Linius hîc.

Tit. 20. De legatis.

Caius 1. *Inst. tit.5.* Vlpian. *in frag. tit.28.*

Post hæc.

Res vniuersæ per institutionem, singulæ per legatum acquiruntur, l. 9. *ff. de hæred. instit.* l. 32 *ff. de acquirend. hæred.*

§. Legatum. 1.

Vvaltherus *lib.1. miscell. cap.7.* Diuersa est Florentini definitio *in* l. 119 *ff. de leg.1.*

§. sed olim. 2.

Straitmanus *harmonia iur. pag. 281.* vendicationis eiusmodi verba refert Theoph. hic.

§. sed non vsque. 3.

Anton. August. *libro 3. emendation. cap.9.* Viglius hic.

§. Non solum. 4.

Beroius *q.56.* Totus autem hic locus descriptus est ex Inst. Martiani cuius verba extant in l 2. *D. de prob.*

§. sed etsi rem. 5.

Vide Bart. *in* l. *si res, de leg.3.* Facit l *idem Iulianus. §. hæres. ff. eod.*

§. Ea quoque. 7.

Facit hîc l. 1. *in fine ff. de conditionibus & demonstrat.*

§. si eadem. 8.

Huius §. materia difficillima tractatur *in* l. *re coniuncti. ff hoc tit.*

§. si cui fundus. 9.

Vsusfructus an sit pars dominij, vide hîc Linium.

§. sed si rem. 10.

Inutiliter res mea, mihi sub conditione legatur.

§. Si quis debitori.

Vide Iason. *in* l. *si arrogator. in 19. coll. ff. de adoption.*

¶ Ad illud quod dicit ibi gl. in verbo, *amplius.* vide Bartol. reprobantem, *in* l. *creditori. de legat.1.*

Ad finem huius §. eo quod dicitur in gloss. vide quod habetur per Doct. maxime per Castrens. *in* l. *sed etsi. de condit. de hæred. instit.* Huic §. *respondet. titulus ff. de liberation. legat.*

§. Ex contrario. 14.

Straitmannus *d. oper. pag.279* Suetonius *in Aug. cap.101.*

§. Sed si vxori. 15.

Potest vel minimis nummis dos esse.

§.Si res legata.16.

Menoch. *de arbit.iud.cas.*106.Facit hic l.35. *ff.de legat.*1.

§.Si quis ancilla.17.

Straitmānus *d.oper.pag.*279.Forcat. *Necyo. dial.*48.l.*quæsitum,ff.de fundo instructo legato.*

§.Si grex.18.

Vide Pomponium *in* l.21.*ff.de legat.*1.

§.Ædibus.19.

Marmora quid his verbis significent veteres,Pacc.hîc.

§.Si peculium.20.

Videtur hic abrogari l.23.§.1.*ff. de peculio legato.*

§.Tam autem.21.

Ad illum textum cum gloss.in verb.*exegerit.*Vide Aret.Inst.*eod.tit.in* §.*si rem suam legauerit.*Paul.*lib.*3.*sent.tit.*9.§.11.

§.si generaliter.22.

Facit hic l.*cætera*, 41.*ff.de legat.*1.

§.Optionis.23.

Vide Vlpianum *in fragment.tit.*24.

§.Legari autem.24.

Certum esse debet testantis consilium, Paul.*libro* 3.*sent.*

§.incertis.25.

Vlpianus *titul.*4.§.*incerta.*Paul. *libro* 3.*sent. titul.*6.*numero* 3.*ff. de liber. & posthum.* Ruin. *ad* l.*Gallus, in prin.*

§.Posthumo.26.

Forcat.*Necyom.dial.*8.Robert.*recep.lect.li.* 1.*cap.*3.Alciatus *libro* 9. *parerg. cap.*1.*& libro* 3.*parad.c.*2.

§.Sed nec.27.

An tutor incertus dari possit,vide Gloss.*in cap.ad hæc,extra,de rescript.*

§.Posthumus.28.

Alciat.1.*parerg.c.* 9.reprehensus à Roberto 1.*recept.cap.*3.

§.si quidem.29.

Ferrand.*libro* 2.*explic.cap.*30.Aug.*emend.c.* 8.*lib.*3.vide l.4.C.*de testament.*

§.Huic proxima.30.

Martialis *libro* 1.*epigrammat.* Vide Sextum Pomponium.

§.Longè.31.

Facit hic *lex secunda*.C.*de falsa causa adiecta.*

§.An seruo.32.

Vacon.*lib* 4.*declar.*50.Nemo simul hæres & legatarius esse potest,l.12.18.116.*ff.de legatis primo.*

§.Ex diuerso.33.

Paul.*lib.*3.*sent.tit.*6.§.12.

§.Ante hæredis.34.

Vlpian.I*nstit.*1.§.2.*&* 20.

§.Post mortem.35.

Paulus *libro* 3.*sentent. titul.* 6. §. 6.*post mortem.*

§.Pœnæ.36.

De legato pœnæ extat exemplum apud Horat.2.*sermon.*3.

Titul.21. De ademptione legatorum & translatione.

Vide Titulum *ff.de adimendis vel transferendis legatis.*

Ademptio.

Legata & fideicommissa adimuntur sine vlla scriptura & nuda voluntate.

§.Transferri.1.

Paul.*lib.*3.*sent.tit.*8.§ 2.Caius *tit.*6.

Tit.22. De lege Falcidia.

Caius 2.*Inst.tit.*6.Vlpian.*in fragment.tit.*24. Harmen.*lib.*5.*tit.*9.

superest.

Vlpianus *in fragmentis.titulus* 1.*&*28.vbi de lege Furia.

§.Et quum.1.

Facit l.*in singulis* 77.*ff.hoc titulo.*

§.Quantitas.2.

Hic §.desumptus est ex Caio *in* l. *in quantitas.*73.*ff.hoc titulo.*

§.Cùm autem.3.

Funeris appellatione intelligitur quicquid corporis causa antequam sepeliatur cōsumptum est.

Tit.23. De fideicommissariis hæreditatibus, & ad senatusconsultum Trebellianum.

Bellon.*lib.*3.*supp.cap.*19.

Nunc transeamus.

De vniuersalibus prius differit,de singularibus aget Titulo proximo.

§.sciendum.1.

Vlpian.*in frag.tit.*25.Fab.*lib.*9.*c.*11. Paulus *lib.*4.*sent.tit.*1.

§.In pri-

§. in primis. 2.

Hæredis institutio est caput testamenti, §. *ante hæredis, supra de leg.*

§. Restituta. 3.

Qui semel hæres fuit non desinit esse hęres l. *ei qui, D. de hæred. inst.*

§. Et Neronis. 4.

Vide Onuphrium *in fast. Imperatorum Romanorum.*

§. sed quia heredes. 5.

Vide Bart. *in* l. 4. *in 3 colum. in princ. ad leg. Falc.* limita, vt per Socin. *reg.* 437. Repet. 7. *f.* 383. *num.* 48 adde Paulum *lib.* 4. *sent. tit.* 23.

§. Ergo. 6.

Paul. *libr.* 4. *sentent. tit.* 1. l. *si quis omissa*, D. *si quis omissa.*

§. Sed quia. 7.

Senatusconsultum Trebellianum factum est sub Augusto.

§. Nihil autem. 8.

Vide Vlpianum *tit.* 25. §. 11.

§. si quis vna. 9.

Vide latè Ruin. *in* l. *in quartam, in chart.* 101. *cum sequent. ad leg. Falcid.* l 13. §. *idem erit, ff. de petitione hæreditatis.*

§. Præterea. 10.

Fideicommissa relinqui possunt etiam ab intestato, l. 8 *ff. hoc tit.*

§. Eum quoque. 11.

Hic locus desumptus est ex Vlpian. *in* l. 1. §. *de illo, ff. ad Trebellian.*

§. Et quia. 12. & vlt.

Iurare de calumnia, est non animo calumniandi iusiurandum deferre.

Tit. 24. De singulis rebus per fideicommissum relictis.

Fideicommissa singularia sunt, vt rogo te hæres vt fundum Seianum Titio restituas.

Potest.

Caius 2. *Inst. tit.* 7. Vlpian. *in frag. t. de legatis.*

§. Potest autem.

Fideicommissum etiam ab intestato relinqui potest.

§. Libertas. 2.

Hic locus videtur esse descriptus ex l. *libertates, D. de fideicomm. liber.*

§. Verba autem. 3.

Caius 2. *Inst. tit.* 5. Vlpian. *in frag. tit.* 24. Paulus *lib.* 4 *sent. tit.* 1.

Tit. 25. De codicillis.

Ræuard. *de auctor. prud. cap.* 14.

Ante Augusti.

Duaren. 2. *disputat. cap. vlt.* Tacit. *lib.* 3. *annal. in fine.*

§. Non tantum. 1.

Plin. *in epist. lib.* 2. *ad Ammianum.*

*Explicatur ab Ant. Fabr. *lib.* 15 *coniect. c.* 15.

§. Codicillis. 2.

Hæreditas militis codicillis dari potest.

§. Codicillos. 3.

In quo differant codicilli à testamentis, vide hic D. Goth.

INSTITVTIONVM Liber tertius.

De hæreditatibus quę ab intestato deferuntur. Titulus primus.

Plerique qui de hac materia scripserunt vno volumine editi sunt à Coloniensibus, à quibus elegãtem Contij libellum prętermissum miror. scripsit ad hunc titulum Restaurus Castaldus, Caius 2. *Instit.* 8. Vlpian. *tit.* 26. Paul. *lib.* 4. *sentent. tit* 8.

intestatus.

Intestatus an & quis dicatur decedere, vide hic Vvesembeckium.

§. Intestatorum. 1.

Adoptiuos in suorum hæredum numero computare oportet.

§. Sui autem. 2.

Chassan. latissimè in consuetudines Burgundiæ titulo octauo.

§. Sui autem. 3.

Vide Doctores, pręsertim Baldum & Alex. *in* l. *in suis, D. de liber. & posth.*

§. Interdum autem. 4.

Cicero *in offic.* Plaut. *in Amph. &* l. *quod nos, D. de verb. signifi.*

§. Per contrarium. 5.

Iacob. Ræuard. *ad* l. 12. *tab. c.* 19. Ioan. Aurpachus *lib.* 3. *epist. cap.* 1.

Cum filius.

Nepos ex filio præmortuo succedit simul

cum alio viuente, quia assumit locum patri sui, & ideo succedit cum patruo & filiis patrui in stirpes, & non in capita, quod quomodo procedat vide Bart. *in l. item prætor, de suis & legit.* Ruin. *in l. Gallus, §. 1. in fin. de liber. & posthum.* per Socin. *in l. cum auus, in 7. colum. de condit. & demonst.* & vide Bar. *in l. 1. §. si filius, de coniungen. cum emancipat. lib.* Et vide Dec. *in conf. 1. colum. 3.* & Crot. *in repet. capite Rainutius, de testam. col* 10 in quibus postremis locis dicit, quod d. §. dispositio non vẽdicat locum in successione ex dispositione testatoris, vide Dec. *in consil. 404 per totum.* Dec. *cons. 1. & ad l. 2. C. de liber.* Ias. *à l. fin. n. 4. & seq. Cod. de succeß. edict.* Rip. *ad l in quartam, num. 199. ff. ad leg. Falcid.* Paris. *consil. 40. num. 27. vol. 1.* In fideicommissis an & quãdo filius succedat in locum patris, nouissime & plenè per Port. *lib 5. conclus. 35.* vide ibi.

§. Cum autem. 7.

Alex *cons. 4. lib. 4. & cons. 20. lib. 1.*

§. Et licet. 8.

Bart. *in l. 1. ff. ad S. C. Orphitianum.*

§. Emancipati. 9.

Marc. Mant. *sing. 560. num. 2. fol. 927.* facit hic *Nou. de hered. quæ ab intest.*

§. At hi. 10.

Huc facit *l. 70 ff. de hæred. ibus instit.*

§. Minus ergo. 11.

Hic locus desumptus est ex Paulo, *in l. 4. ff. si tab. testam. nul. exst.*

§. Eadem hæc. 12.

Castrensis *in l. si filius qui in potestate. D. de lib. & posthum.*

§. Admonendi. 13.

Ciuilis adoptionis ratio, iura sanguinis tollere nullo modo potest.

§. sed ea omnia. 14.

Ræuard. *de author. prud. cap. 6. l. penult. in princ. Cod. de adoptionibus,* huic multum lucis adfert.

§. Item vetustas. 15.

Bart. *in l. 1. ff. de suis & legitim.* Ang. *in §. cum filius, hoc tit.*

§. sed nos. 16.

Vide hic *Nou. 18 & 118. & l. vlt. C. de suis & legitim.*

Titul. 2. De legitima agnatorum successione.

Cognati ab agnatis an & quomodo differant, vide hic D. Goth.

§. si nemo suus.

Vlpian. *in frag. tit. 26. l. 12 ff. de suis & legit.*

§. Sunt autem. 1.

Agnatis cognati continentur, Paul. *libro 4. sent. tit. 8. §. 1.*

§. Per adoptionem. 2.

Facit hic *l. 2. §. 8. ff. hoc eodem titulo.*

§. Cæterum. 3.

Chassan. *in consuet. Burg. tit 7. §. 12. in prin.*

§. Hoc etiam. 4.

Fol. 255. num. 50. repet. 3.

¶ In materia ad hunc textum Gloss. 1. vers. *superstites,* adde Alex. *consi. 55. volum. 4* eleganter, Zas. *lib. 1 resp. c. 7.* Boer. *consil. 2.* Afflict. *decis 309.* Guid Papæ *decis 134.* Fortun. Garz. *ad l. Gallus, §. idem credendum est, n. 50 ff. de lib. & posth.* Optime Balduinus hic, Zas. *in suis sing. intell.* Loriottus latissime *in tit. ff. de gradib. affin.* Tiraquell. *de vtroque retractu.*

§. si plures. 5.

Vide *l. proximus,* & ibi Alciat. *D. de verbor. signif.*

§. Proximus. 6.

Defuncto proximus quis censetur ab intestato.

§. Placebat. 7.

In hæreditate legitima olim non erat successio.

§. Ad legitimam. 8.

Corras. *lib. 6. miscell. cap 9.* Ræuard. *de auctor. prud. cap. 5.* Alciat. *lib. 3. parerg. cap. vltim.* Viglius *Inst. hoc ipso titulo.*

Titul. 3. De senatusconsulto Tertylliano.

Marcus Vertranius *de iure liberorum, c. 27.* Vlpian. *tit. 26. §. vlt.* Paul. *lib. 4 sent. tit. 9.*

Lex duodecim.

Vlpian. *in fragment. tit. 16 vide l. 2. ff. vnde cog.*

§. sed hæc.

Corras. *epist quæst. c. 19.* Suetonius *in Claudio, cap. 19.*

§. Postea autem. 2.

De iure trium liberorum, Duaren. *libro 1: disput c. 40* Paul. *sent. lib. 4. tit. 8.*

§. Præferuntur. 3.

Huius loci interpretem habes *Inst. Nouell. 22. in fine.*

§. Sed

§.Sed nos.4.

Vide Plin.*natur.histor.lib.7.cap.6.*

§.Sed cum.5.

Harmen.*lib.5.tit.*8.adde *Nou.*118.

§.Sed quemadmodum.6.

Vide Ang.hic & Porc.

§.Licet autem.7.

Vide *Nou.quib.mod.nat.efficiantur sui.*

Tit. 4. De senatusconsulto Orphiciano.

Rainaldus Corsus *lib.2.indagat.cap.*11. Iacob. Ræuardus *de auctor.prud.cap.*12. Paulus *lib.4.sent.tit.*10.

Per contrarium.

Optime Balduinus hic.

§.Sed cum.1.

Vide *Nou.de hered.quæ ab intest.ven.*

§.Sciendum 2.

Minima capitis deminutione iura cognatorum non pereunt.

§.Nouissimè.3.

Sicut mater spurio succedit,ita spurius matri.

§.Si ex pluribus.4.& vlt.

Facit hic l 3.4.5.*ff.de bonor.poss.*

Tit.5. De sucessione cognatorum.

Hodie cognati & agnati æquo iure succedunt.

Post suos.

Paul.*lib.* 4 *sent.tit.*11.*& sequent.*

§.Qua parte.1.

Prætor non omnibus cognatis consuluit.

§.Eos etiam.2.

Proximitas nomine cognatio naturalis significatur,nam in ea sola proximitas spectatur in suorum & agnatorum ordine non quis sit proximus: sed quis sit suus, quis agnatus spactatur.

§.Liberi.3.

Vide §.*vlt.infra tit.prox.*

§.Vulgò quæsitos.4.

Quis huius §.sensus sit,optimè declarat hic Cuiac.

§.Hoc loco.5.& vlt.

Ant.Aug.*lib.2.emend.cap.*5, Cont.hic.

Tit.6. De gradibus cognationum.

Ræuardus *lib.1.varior.1.* In hunc titulum scripsit Oliuerius Textor,gradus autẽ accipiuntur hic pro ordinibus, vt Ouid.13.Metamorp. *Totidémque gradus distamus ab illo.* Paul.*lib.4.sent.tit.*11.DD.*in lege finali Codic. de indict.viduit.*

Hoc loco.

Hic totus titulus descriptus est ex Caio, *in* l.*ff hoc tit.*

§.Primo.1.

Bartolus *in* l. *liberorum,in fine,ff.de verborum significatione.*

§.Secundo.2.

Alciat.*in l.1.ff.de ver.sign.& l.si ita scriptum, in princ.ff.de leg* 1.

§.Tertio.3.

Forner *lib.1.select.cap.*14.vide *Nou.*118.

§.Quarto.4.

Loriottus *in l.iurisconsultus,* §.4 *ff.hoc.tit.*

§.Quinto.5.

Vide Eguinar.Baronem hic.

§.sexto.6.

Augustinus *lib.2.emend.cap.*5.Paulus autẽ notat in septimo gradu contineri 1024.personas quæ omnes simul coniunctæ efficiunt 1784.personas vltra septimum gradum cognatorum non reperiuntur, & vix vltra septimum gradum cognatorum vita subsistit.

§.Hactenus.7.

Vide hic Eguinariũ Baronem post alios.

§.Adgnationis.8.

Ferrand.*lib.2.explic.capite* 31.

§.sed cum magis.9.& vlt.

Vehementius mouemur animi spectaculo quam auditu.

Tit.7. De seruili cognatione.

Balduinus hanc esse appendicem Tituli de gradibus cognationum docet.

Illud certum.

Cognatio seruilis impedimento nuptiis esse dicitur.

§.Repetitis.1.

Hic §.continet epilogum omnium quæ de successione intestatorum supra exposita sunt.

Tit. 8. De successione libertorum.

Vlpian. *in fragmentis, tit.* 27 28. *&* 20. Alex. ab Alexand. *genial. dier. lib.* 3. *cap.* 20.

Nunc de.

Vide optime Baldum hic.

§. Qua de causa. 1.

Marcus Vertranius *de iure liber. cap.* 14. *&* 21. Roffredus *in libell. par.* 6. *tit. de bon. poss. cont. tab. in fine.*

§. Postea verò. 2.

August. *lib.* 2. *cap.* 7. Cuiac. *lib.* 3. *obseruation. ca.* 13 *&* 17. Robert. *lib.* 2. *recept. lect. c.* 24. Mar. Vertran. *d. cap.* vide Alciat. *lib.* 3. *dispunct. cap.* 9. Budæum *lib.* 1. *&* 2. *de asse, fol.* 26. Plin. *lib.* 7. *cap.* 14. Gell. *lib.* 14. *cap.* 19.

§. Sed nostra. 3.

Vide Alciat. *lib.* 3. *dispunct. cap* 9. & Bud. *lib.* 2. *de asse.*

§. Sed hæc. 4. & vlt.

Cuiac. *lib.* 4. *obs. cap.* 5. Hotoman. *lib.* 1. *obseru. cap.* 2. Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 16. *Nou.* 78.

Tit. 9. De assignatione libertorum.

De voce *Assignare*, vide l. *adsignare* 107. *D. de verbor. signification.*

In summa.

Facit hic l. 1. *in fin. D. hoc eodem titulo.*

§. Nec tantum. 1.

An filio nepotiuo adsignare permittatur, vide Bald. hic.

§. Datur. 2.

Accursius *in l. vtrum, D. hoc titulo,* Bald. hic.

§. Nec interest. 3.

Plin. *lib.* 7. *c.* 5. Tacit. *lib.* 16. Anton. Aug. *lib.* 3. *emend. cap.* 7.

Tit. 10. De bonorum possessionibus.

Scripsit in hunc titulum Ioannes Ronchegallus Groldus, Vlpianus *in fragm. tit.* 28. Alciat. *lib.* 4. *parad. cap.* 1.

Ius bonorum.

Bellon. *lib.* 1. *supput. cap.* 10. Rossius *lib.* 1. *memor. cap.* 10. *&* 11. Rainald. Corsus *lib.* 3 *cap.* 4. Bart. *in* l. *ventre, num.* 23 D. *de acquir. hære. &* l. 2. D. *de compensat. in fine.*

§. Sunt autem. 1.

Alciat. *lib.* 1. *parerg. cap.* 12. Azo in summa huius tituli, Ant. Aug *lib.* 3. *emend. cap* 3.

§. Sed eas qui. 2.

Vlpian. *in fragm. tit.* 1. *&* 28. Duar. *de iure accrescend. capite* 20.

§. septima. 3.

Bellon. *lib.* 1. *supput. cap.* 18 Cuiac. *lib* 11. *obser. cap.* 14.

Prætor non potest facere aliquem ipso iure hæredē. Quomodo hoc intelligatur post Port. hic, *col.* 2. *num.* 3. vide per Pau. de Cast. *ad Rub. Cod qui admit.* vbi alij, & Dec. *in* 3. *lect. post prin.* affert nouum intellectum Sed contra eum, quod iste textus generaliter intelligatur.

¶ Dico quòd intelligitur iste §. respectu eorum quę suprà proxime dixerat in fine principij, videlicet quòd quando Prætor vna cū iure ciuili, vocat etiam remota bon. poss. ad eos pertinet hæreditas de iure ciuili, hic sequitur quòd quando solus non concurrens cum iure ciuili, Prætor vocat hæreditatē, nō fiunt ipso iure heredes, quia Prætor non potest, Alciat. *lib* 3. *parerg. capite* 3. Vacon. *declar.* 104. Bellon. *lib.* 1. *supput. capite* 10. *& lib.* 4. *cap.* 19. Fortun. Garzi. *ad* l. *iurisgentium,* §. *Prætor ait, numero* 8. *D. de pact.* Ias. *ad* l. 1. §. *bonorum, n.* 6. *titul. ad Trebellian.* facit l. *vlt. Cod. qui admitti ad bonorum possessionem possunt.*

§. Quum igitur. 4.

In hoc §. describitur tempus præfinitum ad petendam bonorum possessionem.

§. Etsi intra. 5.

Vide in hunc §. optime Vvesembeckium.

§. In petenda. 6.

Dies vtiles sunt quibus sciuerit sibi delatam esse possessionem bonorum quibusque eam à Prætore petere poterit, his opponuntur dies continui, quibus aut nec sciuerit, aut petere non potuerit, vt illi non cedunt, vt notat l. *vtile quis ord. in bon. poss. ser. &* l. 1. *D. de diuers. & tempor. præs.*

¶ Bellon. *lib.* 3. *supput. c.* 20 vide l. 1. *de ventre in possessionem mittendo, &* l. 1. *de success. edict.*

§. sed bene. 7. & vlt.

Vide Vigliumin §. *fin. I. de hæredit. qual. & differ.* Alciat. *lib* 2. *parad. cap.* 13. *& lib.* 4. *cap.* 1. *& capite* 6. hinc colligi potest neminem hodie adstringi ad petendam bonorum possessionem ab ipso prætore, ex priscis formulis, cogi tamen quisque videtur suam amplectēdæ hæreditatis voluntatem apud aliquem iudicem contestare, Cuiac. *lib.* 17. *obs. cap.* 19.

Titul.

Titul.11. De adquisitione per arrogationem.

Tractat hic Titulus de modo per quem rerum dominia consequimur.

Est & alterius.

Vigl.*sup.in tit.de pupill.subst.nu.*12.Zas.*in intellect.sing.lib.*1.*cap.*3.

§.Ecce enim.1.

Arrogatio an & quando fiat, vide hic Vvesembeckium.

§.Non autem.1.

Dominium & proprietas rerum aduentitiarum penes filiosfamilias remanet, vide hic Angelum.

§.sed ex diuerso.3.& vlt.

Facit l.*in arrogatorem,D.de pecul.*

Tit. 12. De eo cui libertatis causa bona addicuntur.

Bud.*tit.ne in diem addict.* Macrob.*lib.*1.*Satur.*& Ioan.Mont.hic.

Accessit.

Zas.*in sing.intell.lib* 1.*cap.*1.*n.*3.Placent.hic, Baro iudem.

§.Et ita.1.

Verbo *Cautionis*, venit tantum nuda, simpléxque promissio.

§.Hoc rescripto.2.

Ignominiosum olim fuit bona sub hasta vænire.

§.In primis.3

Is cui bona addicuntur, an sit ex testamento, vel ab intestato hæres.

§.Si is qui.5.

Libertas semel competens non reuocatur, l.4.§.*si is qui*, *D.de fideicomm.*

§.Hæc constitutio.6.

Loquitur hic §.de constitutione Imperatoris D.Marci.

§.Sed cum.7.& vlt.

Vide l.*vlt.C.de testam.manumissis.*

Tit.13. De successionibus sublatis, quæ fiebant per bonorũ venditiones, & ex senatusconsulto Claudiano.

Erant ante.

Ferrand.*lib.*2.*explic.cap.*32.Vvaltherus *lib. mi. e* .c.8.iunge hic Baronem.

§.Erat & ex.1.

Cicero *lib.*4.*ad Att.* Sueton.*in Vespas.*

Tit.14. De obligationibus.

In hunc titulum & sequentes vsque ad titulum *quibus mod.tollitur obligatio.* scripsit Andreas Seruetus, Auignon.*in hunc titulum*, vsque ad titulum de stipulatione seruorum, Iuuenalis à Costa.

Nunc transeamus.

Rainald.Corsus *lib.* 2.*indag.cap.* 16. canonistę *in c.quintauallis, extr.de iureiurand.* Dec. *in l.pactum quod contra,C.de pactis.*

§.Omnium.1.

Aristot.*lib.*5.*Ethicor.*

§.Sequens.21.& vlt.

Vide Caium *in Inst.*

Tit.15. Quibus modis re contrahitur obligatio.

Vide Gloss.*in cap.quæst,extra de vsuris.*

Re contrahitur.

Augustinus *lib.*3 *emendat.cap.*7 Forcat.*Auiar.cap.*5.Vaconius *lib.*2. *declarat.ca.*46.Zas. *in l.*1.*§.creditum,D.si cert.pet.*& Alexan.& Ias. *in l.certi conditio, D.de reb.credit.*

§.Is quoque.1.

Bal.*in l.vlt.Cod.de condict.indeb.* Theophilus *in §.sic itaque,Inst.de act.*

§.item is cui.2.

Ad gloss.ibi positam vide textum *in §.nunc admonendi, Instit.quib.alien.licet vel non*, Fab. *in §.scimus,I.de locat.*

§.Præterea.3.

Ad Glossam *in verb.debet*, vide Alexand *in l.si modo de leg.*1.ad gloss.ibi posit *in verb. dolo*, vide Dec.*in l.contractus, D.de reg.iur. nu.*2. *in fi.vers.ac etiam,in princip.*3.& de hac materia ponit ibi multa Dec.qué vide, & ad glo. *in verb.debet*, vide Salic.eam reprobantem *in l.si nulla,C.de pign.act.col.*4.*vers.*4.*prin.quaero,* & Bart.*in l.quod nemo,D.de poss.adq.nu.*3.vide Ias.qui dicit illum esse singularē *in l.sed etsi, §.quæsita.num.*41.*si quis caut.* Barb. *cons.*51.*in* 4.*volum.**optimè Angelus hic.

§.Creditor.4.& vlt.

Loquitur hic §. de pignoribus qua de re, vide quæ notaui tam in Pandectis, quàm in Codice.

Tit.16. De verborum obligationibus.

Gouean. *lib*. 1. *var. lect*. 34. Cotta *in voce stipulum*, Corras. *lib*. 1. *miscell. cap*. 29. Forcat. *Necyoman. dialog*. 72. Ræuard. *lib*. 2. *varior. cap*. 6. Quæsada *lib*. 1. *quæst. iur. cap*. 12.

Verbis obligatio.

Aret. *in* l. *sciendum*, D. *de verb. oblig*. Bart. *in* l. 2. *ad finem*, D. *de cond. ob caus*. Salicet. *in* l. *sed & si me*. §. 1. D. *de condict. indeb*.

§. In hac re. 1.

Stipulatio non vitiatur sola idiomatum diuersitate.

§. Omnis stipulatio. 2.

Doctores *in* l. *cum qui Calendis*, D. *de verbor. obligat*.

§. si ita. 3.

Char. *lib*. 1. *verisi. cap*. 28. Cuiac. *lib* 14. *obs. c*. 22. ad gloss. hic positam, vide Castrens. *in* l. *si ex toto*, §. *fi. num*. 3. D. *de leg*. 1. Ias. *in* l. *si Stichum*, §. *stipulatio*, *col*. 4. D. *de verb. oblig*.

§. Sub conditione. 4.

Quid differat stipulatio in diem à conditionali, vide Linium.

§. Loca etiam. 5.

Agitur hic de stipulatione pura, quæ habet tacitum diem.

§. Conditiones. 6.

Verba conditionem exprimentia nō semper faciunt conditionalem stipulationem.

§. Non solum. 7. & vlt.

Nota hic stipulationum diuisionem vnam.

Tit. 17. De duobus reis stipulandi vel promittendi.

Vnde & qui appellentur rei, Cicero *lib*. 2. *de Oratore*.

Et stipulandi.

An & quomodo duo rei constituantur, vide hic Linium.

§. Et huiusmodi. 1.

Bart. *in Auth. hoc ita*, *Cod. hoc titulo*.

§. Ex duobus. 2.

Concordat hic textus *in* l. *ex duo. vnde hic*, §. *ad verbum desumptus est*, D. *hoc titulo*.

Titul. 18. De stipulatione seruorum.

Innoc. *in cap. cum olim*, *extra de priuil*. Bart. *in* l. D. *eodem*.

seruus ex.

Nota hic paria nō esse surripere & furtum committere.

§. siue autem. 1.

An & quomodo impersonaliter stipulemur, declarat hic Linius.

§. sed quum. 2.

Bart. *in* l. 2. §. 1. D. *de verb. oblig*.

§. seruus communis. 3.

Seruus communis acquirit pro parte dominica.

Tit. 19. De diuisione stipulationum.

Pro intellectu huius tituli distingue stipulationes iudiciales à prætoriis.

Stipulationum.

Hic titulus complectitur quadruplicem stipulationum diuisionem.

§. Iudiciales sunt. 1.

Stipulationes iudiciales adinuentæ sunt à legibus Iurisconsultorum vel ab Imperatorum sanctionibus.

§. Prætoriæ. 2.

Contius *lib*. 2. *subseciu. cap*. 18. hæ non vt superiores sed à mero iure prætorio introductæ sunt.

§. Conuentionales. 3.

Menoch. *de arbit. iudic. cap*. 260. Hæ sunt quæ ex partium conuentione percipiuntur, quarum tot sunt genera quot sunt contractus.

§. Communes. 4. & vlt.

Quare sic appellentur hæ stipulationes, vide Vvesemb. hic.

Tit. 20. De inutilibus stipulationibus.

Hæc materia in Cod. respondentem habet titulum, sed in D. passim tractatur sub titul. *de verb. oblig*.

Omnis res.

Corrasius *lib*. 5. *miscellan. cap*. 2. Magius *lib*. 1. *miscell. cap*. 20. Couar. *lib*. 4. *var. resol. cap*. 1. An & quomodo stipulationes sint inutiles, vide hic Linium.

. At si quis. 1.

De Hippocentauro, vide Alciat. *lib*. 9. *parer. cap*. 13. Cicero *lib* 2. *de natur. deor*. & Lucret. *lib*. 5. *de natura deor*.

§. idem iuris. 2.

Ad textum & gloss. *in verbo sacrum*, vide textum *in* l. *siue res*, *de contrah. empt*. Huc autem pertinet l. *inter stipulantem*, §. *sacram*, D. *de ver*-

de verborum obligationibus, vbi notatur nemi nem sibi posse rem suam stipulari, vt ait l. *nemo*, D. *de verborum obligationibus*, Bartol. *in* l. *pluribus*, §. *sed etsi placeat eodem*, Ias. *in d.* l. *inter stipulantem*, *dictóque* §. *sacram*.

§. Si quis alium. 3.

Factum alienum promittere nemo potest, l. *si rem*, D. *de fideiuss.*

§. Si quis alij. 4.

Menoch. *de arbit. iud. libro* 2. *ca.* 57. iunge hic l. *stipulatio ista*, §. *alteri*, D. *de verborum oblig.*

Vers. planè.

Vide Socinum *in reg.* 326. & Bartol. *column.* 2. l. 1. *de pact.* quæ declarant mentem huius §. licet non allegetur, Doctor. *in* l. *si mihi & Titio*, D. *de verborum oblig.*

§. Præterea. 5.

Molineus *ad* l. 1. §. *si quis simpliciter. n.* 28. *D. de verb. oblig.* Vacon. *decl.* 71. *lib.* 7. scripsit in hunc locum copiose, Alexander Rosęus, Repetitionum 6. *fol.* 86. *num.* 6. *& fol.* 189. *num.* 2.

§. item inutilis. 6.

Dominus & seruus censentur fictione iuris vna eadémque persona.

§. Mutum. 7.

Stipulatio sine verborum solemnitate concipi nequit.

§. Furiosus. 8.

Furiosus nullum negotium contrahere potest, quia non intelligit quod agit. Adde Decium *ad reg. in negotiis*, D. *de reg. iur.* Mars. *sing.* 380. Corn. *consi.* 73. *lib.* 1. Ias. *ad* l. *Patrem furiosi*, *nu.* 5. *De his qui sunt sui, vel alien. iur. & in consi.* 141. *lib.* Lud Gomes. *in reg. Cancell. de infir. resignan q* 10. Alexand. *consi.* 147. *lib.* 7. Bertra. *cons.* 48. *libro* 1. *ex processu.* & Alciat. *tract. præsump. reg.* 2. *præsum.* 18. Furiosus & prodigus promittendo non obligantur.

§. Pupillus. 9.

Ad Gloss. ibi in verbo *infantia proximus*, vide limitationem per Bald. *in* l. *excipiuntur*, D. *ad Sylleia.* refert Ias. *in Authen. sacramenta pub. numero* 15. *Cod. si aduersus vend.* Adde latè Ias. *in* l. *properandum*, *in* §. 1. *C. de iudic.*

¶ De intellectu huius textus, vide Doct. *ad* l. 1. *ad princip.* D. *de verb. oblig.* Ias. *n.* 22 & Rip. *nu.* 67. *ad finem*, & Ruin. *num.* 20. Botrig *num.* 61. Iac. Nig *numero* 15. Huius autem §. materia tractatur *in* l. *in negotiis*, D. *de re iudicata.*

§. Sed quod diximus. 10.

Vide Ruin *in* l. 1. *in princ. numero* 18 *char. de verb. oblig.* Quando autem pupillus possit stipulari, vide hic Linium.

§. item verborom. 11.

Baldus *in* l. *optimá*, C. *de committenda stipul.*

§. Post mortem. 12.

Pileus q. 3. Bald. *in* l. 1. *Cod. vbi actio ab her* vide Iason. & Fab. hic.

§. item si quis. 13.

Franciscus de Aret. *in* l. *ambiguitates*, *Cod. de testibus.*

§. item autem. 14.

Cuiac. *lib.* 3. *obs. cap.* 34. Gellius *lib.* 6. *noct. atticarum*, *cap.* 13. facit l. *vnica*, *Cod. vt actio ab herede.*

§. item post. 15.

Hæreditarium æs alienum quomodo intelligatur, Gloss. hic.

§. si scriptum. 16.

Ad hunc textum de verbo *Promitto*, an importet stipulationem, vide Bart. *ad* l. *lecta*, *n.* 12. D. *si cert. pet.* ibidem Ias. & Dec. *nu.* 9. latissimè per Fortun. Garzia. *ad* l. 1. *nnmer.* 32. *ff. de pact.* per Aret. *ad* l. *Titia*, §. 2. *de verb. oblig. & ad* l. *his verbis ff. de duobus reis*, vbi de notario, qui scripsit aliquem promisisse. an excusetur à falso, si probetur promissionē esse factam per epistolam absent. in materia ad hūc textum. Viuian. *lib.* 1. *com. opin. in ver. verbum*, *Promitto*, Ias. *ad* Rub. *de verb. oblig*, vbi Rip. *nu.* 17. *cum seq.* Soc Iun. *numero* 48. *cum seq.* vbi defendit communem opinionem fundamentis, Fort. Garz. *ad d.* l. 1. Caccialup. *in tract. de pact. q* 4. Bart. *in* l. *legem*, *Cod. de pact.*

§. Quotiens. 17.

Vide Gloss. *in* l. *quoties*, §. *fin ff. de vsufruct.*

¶ Et de ratione vera, cur secus fit in teste, vide per Salyc. licet non clarè explicet, *ad* l. 1. *Cod. de vsur.* Claud. de Seisel. *ad* l. *sciendum ff. de verbor. obligat.*

¶ Quid in scriptura priuata, an verbū *Promitto*, importet stipulationem, Caccialup. *in tract. de pact.* 4. *q. de commun.* in contrarium Socin. Iun. *consil.* 131. *numer.* 11. *lib.* 3.

§. Alteri. 18.

Pro intellectu huius §. vide quæ notaui in l. *stipulatio ista*, §. *alteri ff. de verb. oblig.*

§. sed & si quis. 19.

Tutor an & quomodo stipuletur pupillo Vvesemb. hic.

§. Versa vice. 20.

Optimè hunc §. explicat Linius hic.

§. item nemo rem. 21.

Ioan. Andr. *in ca. cum persona*, *de priuil. lib.* 6.

§. si de alia. 2.

Vide Ruin. *in* §. *si quis simpliciter*, l. 1. *de verb. oblig. char.* 35. *in fi. cum seq.* Paul de Cast. *in* l. *inter stipulantem.* §. *si Stichum*, *ff. de verb. oblig.*

§.Quod turpi.23.

Bart.*in* l.*generaliter.ff.de verb.oblig.*

§.Cum quis.24.

Ad §.fin. vide Gloss.I*nstit.de inutilib.stipulat.in* §.*si quis alij*,in Gloss.fin. Gloss.*in l.vero procuratori*, §.*interdum,de solut* quæ videntur contrariæ circa intellectũ istius §.vide Alciat.*in l. mulieris opposita,in* 3. *Gloss.de verborum significatione in fin.*

Tit.21. De fideiussoribus.

Extat in hunc titulum commentarius,Iuuenalis à Costa, vide Bellonum hic, Bart. Bald.*ff.hoc tit.*

Pro eo.

Vide Ias.*in Rub.D.de verb.oblig.*

§.In omnibus.1.

Ang. *in summa.* Porc.*in* l.1. D.*hoc.eod.tit.* Bart.*in l.ex hoc iure. num.* 12.*D.de iust.& iur.* Dec.*in l.cum amplius.*§. *is natura debet,D.de reg.iur.*

§.Fideiussor.2.

Obligatio fideiussorio transit ad hęredes.

§.Fideiussor.3.

Christoph.Porc.I*nstit.hoc tit.*

§.Si plures.4.

Hunc §.declara,vt per Ias.hic.

§.Fideiussores.5.

Paul.de Cast.*in l.Gracè,*§.*illud,*D.*hoc tit.*

§.Si quid.6.

Cast.*in* l.*soluendo*, D.*de negot.gest.* Dec. *in leg. inuito,D.de reg.iur.*

§.Gręcè.7.

Fideiuss.Græcis verbis intercedere potest.

§.In stipulationibus.8.

Bart.*in* l.1.*in princ.col.3.ff.de edendo.*

Titul.22.De literarum obligationibus.

Olim.

Ræuard.*lib.3.variar.cap.*1. Forcat.*Necyom. capite* 75.

§.olim scriptura.

Ad dicta per Doctor.*in verb.obligatio,*vide Ruin.*in Rub.de verb.oblig.in* 10. *chart.in prin.* post Alex quem allegat.*in cons.**40.*in* 1.*vol. in fi.in* 3.*col.*Et ad textum ibi,*sed ex ea nascitur conditio cessante.*Et vide Ias.*in l.*1.*in* * 5.*col. in princ.ff.de condi.indeb.* Et ad materiam huius tituli,vide omninò Bald *in pen.l.C.de non nu.*pecun.Et ibi Modernos & Azon.*in Rubr. C.de num.pecun.*Et an Gloss quæ dicit quod hic datur actio ex lege. Et ad Gloss.*in verb. oblig.*vide Bart.*in l.cum vltra*,C.*eod.*

¶Forcat.*in Necyom.iur.dial.*75.*per tot.& dial.* 98.*post prin.* Alc.*lib* 12.*parerg.n.*8 Petr.de Bel. Petr textũ *ad l.generaliter, C.de non nu. pecu.*

¶Et ad textum ibi *ex ea nascitur,*vide Ias.*ad l.*1.*col.*5.*ad princ.de cond.indeb.* Et ad materiã huius tituli, vide omninò Bald. *ad* l.*cùm vltra,de non nume pecun.*& ibi Modern.

¶Adde hunc textum non habere locum in tutore, qui ex sola scriptura absq. lapsu biennij effectualiter obligatur,l.*quoties*, §. *non tantum ff.de admitt.tutor.*not. Ias.*ad l.singularia,nu* 21 *ff.si cert.pet* & ibidem Dec.*num.* 8 Et adde hunc textum non habere locum de iure canonico,quo etiam post biennium obstat exceptio si ille offerat separatum ad probationem non solutionis, vt per Afflict. *decis.*402 *num.*14.

¶Et ad Gloss quæ dicit,quòd hic datur actio ex lege,vide Bart.*ad* l.*vnicam,de cond.ex* l.*col.*4.*vers alius exemplum.*

¶Et ad Gloss.in verbo *obligatio,*vide Bar. *ad* l.*cum vltra,Codice de non num.pecu.*

Titul.23. De obligationibus ex consensu.

Consensu.

Vide Accursium *ad* l.1 *ff.de contr.empt.*

Tit.24. De emptione & venditione.

Extat in hunc titulum commentarius Iacobi Geraldi Emptionis & venditionis formam primus constituit liber pater.Si Plinio credimus natur.histor.*lib.*7.*cap.*56.

Emptio.

Cuiac. *lib.* 11.*obs.cap.* 17. Corn. *tom.*2.*var. resol.cap.*2.*num* 19.

§.sed & certum.1.

Cuiac.*d.l.*11.*cap.*29.vide l.*empti,C.eod.*

§.Item precium.2.

Ferrand.*lib.*2. *explic.cap.*3. vide l *precij*, C. *de rescind.vendit.*

§.Cùm autem.3.

Ad declarationem huius §. facit titulus *ff. & C.de pericul.& comm.rei vendit.*

§.Emptio.4.

*L.necessario,& l.si in vendit.ff.de per.& cõm. rei vend.*Vide Castr.hic.

§.Loca.5.

§.Loca.5.

Vide Thom. Linium *ad §.1.sup.de inutil.stip.* vide Ang. *ad l. si fundum.ff.de euictionib.* Quomodo autem loca publica venundari possint à communitatibus, siue ciuitatibus, vide Bart. *in l.continuus,§.cum quis,ff.de verb.signif.*

Tit.25. De locatione & conductione.

Cuiac.*lib.2.obs.cap.*18.

Locatio.

Cuiac.*lib.4.obs.cap* 26. Corras.*lib.2.miscell.cap.*11. vide l.*legem*, C.*hoc tit.& l.Item quaeritur*,C.*eod.*vide ibi Bar.

§.Et quę.1.

Vide l.*licet,Cod.hoc tit. & l. ex conducto*,l.*si merces*,§.*vis maior.ff locati.*

§.Praeterea.2.

Vide §.*actionum,inf. de actionib.*& ibi Mynsinger.

§.Adeò autem.3.

Ad intellectum, vide Petr.de Bell.Pert.*suprà de iur.nat.col.*8. *ad fin.versic.dico pro tanto.* Corras.*lib.2.miscell.c.*21. Forcatul.*in Necyom. iur dial.*74.*num.*2.

¶ Ad Gloss. *in verbo ad locationem*,vide ad quid alleget Ias *in addit.ad Port.Instit.de vsucap.ad princip.*

¶ Corras.*lib.5.miscell.c.*16. Sarmientus *libro 3.select.c.*2 Molinaeus *ad consuet.tit.2. in princ. à num* 23.

¶ Glossa ibi *in verbo Ad locationem*,vide *ad hanc allegat.* Iason.*in addit. ad port.Inst de vsucap.in princ.in antepen.addit* & ad intellectum istius textus, vide Petr.de Bella Pertica,*Instit.de iure nat.gent.& ciuil.col.*8.*ad finem,vers. dico pro tanto.* Vide Bart.*ad l.2.C.hoc tit.*

§.item quaeritur.4.

Vide *l.conuenit,D.de contrah.empt. & l.Sabinus,D.eod.*

§.Conductor.5.

In hunc §.vide enarrationes Kling.

§.Mortuo.6.

Vide l.*praeses.Cod.eod.* Et Aret.hic.

Tit.26. De societate.

Vide *l.3.de iustit.& iure*,de publica societate,quae est naturalis omnium hominum cognatio.In hunc optimè Hotom.

Societatem.

Vide gloss.*ad l.societatem coire,& l.vt sit,& ad l.nam cum*,D.*hoc tit.*

§.Et quidem.1.

Vide *l.1.2.3. D pro socio, & l.fratres,§.vlt.& ad l.nam cum*,D.*hoc tit.*

§.De illa.2.

Couar.*lib.3. resolut.c.2.*vide *l.5.& ad l.cum duobus , hoc tit.* Vide Angelum hic & Ægidium Petr.

§ illud expeditum.3.

Nota secundum gloss. eandem esse rationem contrariorum *vt l.fi.D.de legat.3.l.si filia,§.Papinianus,D.fam.ercisc.*

§.Manet autem.4.

Vide Angel.vide *l.actione,§.Labeo.ff.eodem* Quid captare,vide notas ad Accurs.

§.Soluitur.5.

Cur industria personae requiratur, in societate quaere ex Ægid.Perr.

§.item si alicuius.6.

Actiones pro socio transire in haeredem, per *l.verum,§.in haeredem,ff.eod.*

§.Publicatione.7.

Societas soluitur rebus intereuntibus,vide 3.Harmenop.11.§.4.*& l.63.l.65.§.publicatione,D.eodem,l.1. in principio,ff.de bonis damnatorum.*

§.Item si quis.8.

Vide *l.61.§.1.ff eod.*

§.Socius.9.

Vide *l.31.34.& 72 ff eod.*

Tit.27. De mandato.

Vide *titul.ff.17.l.1.& 4.& Cod.tit.35.* Paul. *sent.15.*

Mandatum.

Quibus modis contrahatur mandatum, vnde dicatur, per quae verba contrahatur, vide in hunc tit.enarrat.Melchior. Kling.

§.Mandantis.1.

Cuiac. *lib.11 obser.c.37.*An fideiussor possit conueniri ante principalem hic, *& l.non recte,Cod.de fideiussoribus, & Authent.praesente, Cod.eod.* Iure veteri cogebatur creditor istiusmodi mandatum suscipere, vide Bartolum,*in l.vnde quaeritur.ff.commod.& l.3.§.1.ff. de duobus reis.*

§.Tua gratia.2.

An quis ex consilio obligetur,latius apud Decium *in l.consilij, D.de reg.iur.*& Dynum *in c.nullus,de reg.iur.in 6.* vide Fabrum hic.

§.Aliena.3.

Vide *l.6.§.4.D.eod.tit.*

§.sua & aliena.4.

Consule Hotom.hic,& Mynsinger.

§.Tua & aliena.5.

Hic traditur exemplum vbi mandatum fit tua & aliena gratia,vide Linium.

§.Tua tantum.6.

Quid consilium à mandato differat, consule Hotom hic, & Caium, *Instit.lib.2.tit.9.* §.19.ibi dummodo honestum.

§.illud quoque.7.

Vide l.6.§.*rei turpis*, l.22.§.*qui adem*,*ff.eod.* *l.35.ff.de contr.empt.*

§.is qui exequitur.8.

Vide *l.diligenter* , *ff.eod.& l.vlt.C. de nego. gest.& l.præterea.ff.mandat.*

§.Rectè quoque.9.

Petrus Faber *pag.178.ad* l.1 *ff.de iustitia & iure*. Vide l.12.§.*si mandauero* , l.35 *ff. eodem.* Res multis modis integra dicitur,vt patet ex l.*nulla*,*C.de procurat.* vide Doct.*ad l.ante litē*,& l.*si defunctus*,*& l.post litem*,& ibi Glo. *ff.de procurat.* Item Bart. cum Gloss.*in l.si pecuniā.ff.de cōdit. ob caus. & l.Et quod.ff.de iurisdict.omniū iud.& c.gratū, ext.de off.iudic deleg.*

§.item si.10.

Vide *l.26.in princ.ff eodem.* Quando mandatum morte alterutrius non soluatur,quære ex Thom. Linio, & ex Hotomano hic,*in marg.* l.9.§.1.*ff.de iure dot. & l.finali*,§. 1 *ff.de acquirēda possess.l. illam, C.de donat.*l *si verò nō remunerandi*,§.*si ff.eodem.* Vide Hippolyt.de Mars.*singulari* 44.Item Bald. *in l.mandatū,C. mandat.*§. *quoniam Abbas* , *extr.de off.& pot. iud.deli.* Vide Francisc. Cremēs.*singulari* 243.

§.Mandatum.11.

Facit ad hunc §.*l.sicut,C.de act.& oblig.*

§.Mandatum.12.

In summa,*Instit.mandati,ad Gloss.ibi in verbo mercede*, vide textum qui videtur contradicere *in l.fideicomm ff. ff.mand.de quo dicitur, vt in l.dicta fideiussio ff.mand.*

§.in summa.13.

Gratuitum debet esse mandatum , originem enim habet ab officio,& amicitia, vide l.1.*hoc tit.*

Tit.28. De obligationibus quæ quasi ex contractu nascuntur.

Definitionem huius contractus quære ex Melch. Kling. diuisionem ex Ioan. A. Haloandri Analysi. Sex oriri actiones ex hac obligatione refert ibidem Kling.

Post genera.

Quasi contractus vnde sic appellentur, patet ex l.*ex maleficiis*,*ff.de act.& oblig.*

§.igitur cùm quis.1.

Quando plures actiones ex vno negotij gestu dentur,vide Mynsing hic,*num.7.*

§.Tutores.2.

Vide l.5.§.*tutela*,*ff.de act.& oblig.* Vide in hanc Hotoman.

§.item si inter.3.

Actionem communi diuidundo duplicem esse tradit Mynsing. pro quibus rebus competat hic,de cuius explicatione eundem vide *ad §.quadam,infra de act.*

§.idem iuris.4.

Cum coherede non contrahimus , sed in eum incidimus,vide l.25.§.16.*ff.fam.ercisc.*

§.Hæres.5.

Vide *d.l.5.§.hæres*, & §.2.*ff.de oblig. & act.* Vide notas Gothof.hic.

§.item is cui.6.

Cuiac.*lib.5. cap.36.* Rainaldus Cors.*lib.1. indagat.c.31.* Vide *gloss.fin.illius* §.vide Port.& ibi Ias.*in addit.instit.quib.mod.re contrah.oblig.* §.*is quoque, col. 2.circa medium*, & Dec.*in leg. in totum omnia,de reg.iur.*

§.Ex quibusdam.7.

Quænam sint illæ actiones quæ in confitentem dantur in simplum,& in negantem, in duplum,hic enarrat Mynsing.

Titul.29. Per quas personas nobis obligatio adquiritur.

Adfert hic Mynsing. differentiam huius tituli *cum tit.eiusdem inscriptionis lib.2.*

Expositis.

De quadrupli peculio filiifam.Vide Mynsing.hic, & § *igitur.5.per quas pers.*& enarrat. Melchioris Kling.*in hunc tit.*

§.item.1.

Vide l.*vlt.* Co.*de bon.qua lib.& l.1.C.de rei vindicat.& §.de his autem,supra per quas pers. nobis acq.*

§.Per eum.2.

Vide l.*per seruū.ff.de vsu & habit.*& Theophil.hic,& Baron.

§.Communem.3.

Qualiter seruus communis acquirat,vide Mynsing.hic.& *l.pen.& vlt,5.de stip.seru.*

Tit.30.

Tit. 30. Quibus modis tollitur obligatio.

Vide Hotoman. hic, & l. 3. ff. *de exceptionibus*, l. *Labeo ait. ff. de pactis*, facit etiam §. *at ex contrario*, *cum* §. *ſeq*. iuncta gloſſ. *in verbo ſoluerit*, *ſupra quib. alien. lic. vel non* Item l. *nihil tã naturale. ff. de reg. iur.* l. *debitor*, C. *de pact.* & ibi gloſ. l. *ſi ex legati, ff. de verbor. oblig.* l. *ſi debitori*, *in pr ff. de ſolut*. Vide gloſ. *fin hic tit. noſtro.*

§. Item. 1.

De vocis acceptilatione, & eius origine latè per Mynſing. hic, & latius apud Budæum *in* l. *ſi prior. ff qui pot. in pign. hab.* & Ferra hic.

§. Eſt autem. 2.

De Aquilianæ ſtipulationis authoris laude Cicer. in oratione pro Aul. Cecinn. vide l. *Gallus. ff. de lib. & poſthum.* Item Cic. *lib. 3. offic. & de Orator.*

§. Præterea 3.

Vide gl. *in* l. 1. D. *de noua*.

§. Hoc amplius. 4.

Vide de hoc Neratij Iuriſc. explicationem, *in* l. *ab emptione*, D. *de pact.*

INSTITVTIONVM
Liber quartus.

De obligationibus quæ ex delicto naſcuntur.
Titulus primus.

Cùm ſit.

ET *quaſi ex contractu*. His verbis comprehenduntur quaſi contractus, & quaſi maleficia *vt* §. 1. *Inſt. de actionib.* copioſè Melch. Klin. hanc materiam tractat.

¶ An pœna dupli & quadrupli poſſit exigi in foro conſcietiæ. Vide Gomeſ. Hiſpan. *Inſtit. de actionib.* §. *ex maleficiis*, *nu*. 14. vbi allegat diuerſates opinionum, loquitur autem hic de obligationibus ex quaſi maleficio.

§. Furtum. 1.

Auguſtinus *lib. 4. emendat. libro* 4. Gellius *libro* 11. *cap. vlt.* facit hic l. 1. D. *de furtis &* l. 3 *eodem*.

§. Furtum. 2.

Furtum à furuo, hoc eſt, nigro dictum Labeo ait.

§. Furtorum. 3.

Auguſt. *d cap.* 4. Cuia. *lib.* 11. *obſeruat. cap.* 38. Aul Gell. *lib* 11. *cap.* 18. & *lib* 16. *ca.* 10. Ræuar. *ad leg.* 12. *tab. ca.* 16. & copioſè Marcus Tatius Alpinus *in epiſtol ad Volphangum Hungarum*, de furto per lancem & licium, facit hic l. 3. *cum ſequentibus*, D. *hoc titulo*. Quis ſit manifeſtus fur, vide Goth.

§. Conceptum. 4.

Concipere quid, Paul. *lib.* 2. *ſent. tit. de furtis*. Per lancem & licium fiebat rei furtiuæ requiſitio, vt copioſè hic Goth.

§. Pœna. 5.

Notatur hic pœna furti manifeſti.

§. Furtum. 6.

Gell. *lib.* 7. *cap.* 15. Valer. *lib.* 8. *tit.* 2.

§. Placuit tamen. 7.

Huc pertinet l. *qui re*, 77. D. *hoc tit.*

§. Sed etſi. 8.

Forcat Necyoman. *dial.* 29. Vide l. 29. C. *eod.* Vide Mynſing.

§. Interdum. 9.

Nec enim mater filij ſubrepti actionem habet, ſed pater, vide l 37. & 38. D. *eod.* & l. 14. §. 13. D. *de fur.*

§. Aliquando. 10.

Vide l. 66. *in princ*. D. *eod.* Paul. 2. *ſent.* 31. §. 16. vide Melch Klinh.

§. interdum. 11.

Interpretationem huius §. pete *ex* l. *in furtis*, 50. D. *hoc tit.*

§. Hi qui. 12.

Vide l. 84. & 16. D. *eod. etiam* l. 4. D. *de indi.*

§. Furti autem. 13.

Nota hi tantum competere furti actionē, cuius intereſt ſaluam rem eſſe, quæ regula ſuffragatur *per* l. *fin.* C. *eod.* vide ibi Salic.

§. Vnde conſtat. 14.

Vide l. 12. §. *ſed ſi res*, D. *eod.*

§. item ſi fullo 15.

Vide l. 48. §. *ſi ego*, D. *eod.*

§. Quæ de full one. 16.

Differentiam fullonis & commodatarij, vide apud Melch. Kling.

§. Sed is. 17.

Vide l. *itaque*, & l. *eum qui emit*, §. *non autem*, D. *eod. cont.* Bart. ad hanc legem.

§. in ſumma. 18.

Pubertati proximi qui dicantur. Vide Decium hic, & Viglium.

§. Furti autem 19. & vlt.

Vide l. *si pro fure*, §. *furti*, D. *de condict. furt.* & Raphal. & Salicet. & Bald. in Authent. *Sed nouo iure, C. de ser. fugit.*

Titul. 2. De vi bonorum raptorum.

Vide l. 1. & 2. *D. hoc titulo.*

Qui res alienas.

Ferrand. *lib. 2. explic. cap.* 34. Rainald. Corsus *lib. 1. indag. iur. cap.* 5. & 25.

§. itaque tamen. 1.

Vide §. I*tem si is sup. de vsucapionib.* Error iuris non excusat pœna legis, vide l. *si quis in tantam, C. vnde vi*, & in hanc legem, vide Doctor. Accurs. Plateam, Angelum, vide etiam l. *Regula, D. de iur. & fact. ignor.*

§. sanè in hac. 2. & vlt.

Vide l. *rem in bonis, D. de acquir. rer. dom.*

Tit. 3. De lege Aquilia.

Quando locum habet l. Aquilia, & à quo, vide Lin.

Damni.

Continetur hic summa huius legis Aquiliæ, vide l. 1. D. *eod.*

§. Quod autem. 1

Vide l. 2. *D. hoc titulo.*

§. Iniuria. 2.

Eadem interpretatio dictionis iniuria est, in l. 5. & 49 *supra quod dicitur, D. eod.*

§. Ac ne is. 3.

Vide l. *qua fortuitis, D. de pig. act.* vide Liniū.

§. Itaque. 4.

Vide l. 9. §. *vlt.* D. *eod.*

§. Item si. 5.

Vide l. 31. D. *eod.* & l 7. D. *ad* l. *Corn. de sic.*

§. Prętereà. 6.

Rainald. Corsus *lib. 1. indag. cap.* 24.

§. Imperitiæ. 7.

Vide l. *si quis fundum*, §. *Celsus, D. locati.*

§. Impetu. 8.

Vide l. *si ex plagis*, §. *in cliuo*, D. *eodem*, vide Cost. hic. & §. 1. *infra si quadrupes pauper. fec.* facit ad hunc §. *cap. dilectus, & cap. significasti, extra de homicidio.*

§. His autem. 9.

Vide l. *ait lex*, & l. *hinc*, §. *hoc ita*, D. *eod.* l. *vnica, C. ne ex delicto defunct.* vide in hanc Pet. de Bella Pert.

§. Illud non. 10.

Suffragatur huic §. l. *ait lex*, §. *si iunctis duabus ll. sequent.* D. *eo.*

§. Liberum. 11.

Vide l. 23. §. *si dolo* D. *eod.* & l. 3. C. *eo.*

§. Caput. 12.

Vide l. 27. §. *huius legis*, D. *eodem*, fuisse autem non videtur de damno rei nostrę sed de quouis alio damno, vt si intercepta nobis fuisset vtilitas quædam, Plin. 9. *cap.* 54.

§. Capite. 13.

Rupti appellatione quid veniat, item vinum spurcatum quid, vide Mynsing.

§. Illud palam. 14.

In hunc §. copiose Hotom.

§. At nec. 15.

Vide l. *quemadmodum, hoc titulo.*

§. Cæterum. 16.

Brissonius *lib. 2. select. cap.* 9.

Tit. 4. De iniuriis.

Quid sit iniuria, quot eius species, quot modis fiat, quotuplex sit eius actio, quære ex Haloandro *Schematismis, ex hoc tit.*

§. Generaliter. 1.

Vide l. *iniuriarum*, C. *eo.*

§. Iniuria. 1.

Vide l *item apud*, §. *adiicitur*, D. *eodem*, l. *sed & si*, §. *si magister*, D. *ad* l. *Aquiliam*, l 3. §. 1. D. *eodem*, vide Bartolum *ad* l. *eum qui*, D. *eod.* & Panor. *in c. fi. extra de iniuriis.*

§. Patitur. 2.

Vide l. 1. §. *item*, & §. *vsque*, & l *si quis seruum*, & l. *si vnius*, §. *ait Prætor ff. eod.*

§. seruis autem. 3.

Huius §. sententiam sequitur Angelus hic. Sed Azo & Accursius aliter sentiunt *per* l. *item apud*, §. *si quis iure.*

§. Si communi. 4.

Vide l. 1. & *per totum tit. ff. de stipul. ser* vide etiam l. *sed non ff hoc tit.* cuius explicationem hic tradit Mynsinger.

§. Quod si vsusfructus. 5.

Proprietario iniuria fieri dicitur, l. 15. §. *antepenult. ff. eod.*

§. Sed si libero. 6.

Vide l. *item apud* §. *pen. ff. eod.* Vide Bart. *ad* l. 1. §. *fi. ff. hoc tit.* & l. 5. *eod.*

§. Pœna autem. 7.

Forn. *l. 2. select c.* 19. Aul. Gell. *lib.* 10. *c.* 1. Ræuard. *ad l.* 12. *tab. c.* 25 Pet. Plaza *lib. 1. miscellan. crim. c.* 2. de cōditione seruorū, & de Mediastino, vide Bud. *ad* l 1 *ff. Nautæ, caup. stabular.*

§. Sed & lex. 8.

Actio iniuriarū ciuilis est, in aliis dicitur præto-

prætoria, quod Prætor eius pœnam immutauerit, non autem inuenerit, nam ad leg. 12. tab. refertur, vide l. *lege Cornelia. ff. eodem*. Vide Salicetum *in* l. *si non conuitij, Co. eo.* Differentiam verborum. Verberare, & pulsare inuenies, *in d.* l. *Cornelia*, §. *inter. ff. eo.* quam frustra carpit Vall. *libro 6. elegant.* Vide Alciatum aduersus Vall. *libro 4. de verbor. signif.*

§. Atrox 9.

Paul. 5. *sentent.* 4. §. 10. Quid sit atrox iniuria, & quibus modis fiat, l. *prætor edixit*, §. *posse, ff. hoc tit.* Quintil. *libro 6. Orat. Institut. capit.* 1.

§. In summa. 10.

Charondas *lib.* 5. *verisi. cap.* 18. l. *iniuriarum*, *&* l. *vlt.* C. *eo.* Petrus de Ancha. *cap. peccatum*, 15. *de fama autem læsa, de reg. iur. in* 6.

§. In summa 11.

Gloss. *ibi in verb. extraordinaria*, vide Alex. *in cons.* 120. *in* 2. *vol.* Adde Dec. *in cap. ex literis, de constit.* Ad illum textum *in verbo prosequi*, vide Gomes. *instit. de action. in prin. in verb. prosequendi*, facit *c. quidam maligni*, 5. *q.* 1. *deteriores*, *& c. summa iniquitas*, ibi Archidia. 6. *quæst.* 1.

§. Hæc actio. 12.

Petrus Plaza *lib* 1. *miscell crim. cap.* 6. *numero* 42. l. *non solum*, §. 1. *hoc tit. &* l *si tibi, de Pact.* l *vlt. ff. eo. &* l. 1. C. *eod.*

Titul. 5. De obligationibus quæ ex quasi delicto nascuntur.

Si iudex.

Rainaldus Corsus *libro 2. indagat. c.* 24. Vide l. *vlt.* D. *de va. us & extraor. cognit.*

§. item is ex. 1.

Facit l. 5. §. *is quoque*, D. *de obl. & act. & tot. tit.* D. *de his qui deiecerunt*, vide Melch. Klin.

§. Si filiusfamilias. 2.

Vide Bart. *in* l. *si filiusfamilias*, D. *de iudic.* & in hunc §. Mynsing.

§. item exercitor. 3.

Vide l. 1. §. *exercitorem*, D. *de exerc. &* l. 1. *naut. caup. stabul.*

Tit. 6. de actionibus.

Extant duo volumina Lugduni excusa, quæ continent ferè omnes qui ad hunc titulum ex professo scripserunt.

¶ Actionem definit Cicero *libr.* 1. *Offic. &* l. *nihil aliud*, D. *de act. & oblig.* In hunc copiose Melch. Kling. & Thom. Linius.

Superest.

Gloss. ibi *in verb. iul.* vide Socin *in reg.* 78. & ad Gloss. *in verb. actio*, dum exponit pro exactio vide Bart. *in* l 1. *in 3. oppo. de except.*

¶ Et ad gloss *in verb. habetur. in prin.* Vide Gloss concordantem, *in* l. *sed*, §. *non solum, de procurat.*

¶ Rainald Cors. *libro 2. indag. capite* 1.

¶ Naturam actionum quære ex Zasio hic, *&* ex l. 2. §. *ex his legibus*, D. *de orig. iur.* & eundem *libro* 1. *sing. responsi. capite* 2. Item Bart. *in* l. *frater à fratre, ... indeb.* Ias. hic post Angel. Paul Castr. & omnes Doctores *in* l. *ex hoc iure*, D. *de iust. & iure.* Romanos autem habuisse actiones à Romulo institutas refert Dyonis. Halicarnass.

§. Omnium. 1.

Vualtherus *libro 2. miscell. c.* 32. Forcat. *Necyom. dial.* 99. Corras. *lib.* 1. *miscell. c.* 22. *& libr.* 8. *cap.* 5. Vitalis *lib.* 2. *variar. lect. cap.* 12. Contius *lib.* 1. *disput. c.* 10. Copiosè in hunc §. Mynsing. scripsit varias quæstiones, vt in sequēti

§. Æquè. 2.

Corrasius *li.* 3. *miscell cap.* 23. *&* 24. Forcat. *Necyom. dial.* 10. Vualtherus *libr.* 1. *miscell ca.* 4. *&* 5. adde ad hunc textum vltra scribentes hic, Præpos. Senen. *in suu q.* 7. *cas. q. pr.* Bell. *li.* 1. *supput. c.* 19. Forcat. *Necyom iur. dial.* 16. *n.* 9.

Vers. sanè.

Charondas *lib.* 3. *verisi. c.* 1. *Vitalis d. c.* 12. Gouean. *lib* 1. *variar. lect. cap.* 41. Iohan. Robert. *lib.* 1. *recept. lect. cap.* 18. Ant. Contius *lib.* 1. *subsecituar. cap.* 1. Vide Thom. Linium hic.

§. sed istæ. 3.

Cuiac. *lib.* 6. *obs. cap* 2. *& lib.* 10. *cap.* 6. Vitalis *lib.* 1. *variar lect. c.* 25. vide Dynum, qui Accursium ad verba legitimarum actionum ex contractu, &c. calumniat, quod a Doctoribus improbatur, Fab. hic.

§. Namque. 4.

Vide Bart. *in* l *si minor*, §. *fin.* C. *de euict.* vide Oldend. *in explic. Actionum* vide Iason. hic, & Vuoloph. Hungerum *in suis obs. ad tit. de act.*

§. Rursus. 5.

Charond. *lib.* 3. *verisi. cap.* 6. Gouean *lib.* 1. *variar. lect. cap.* 10. vide Ioannem de Plata hic, & Zasium, facit etiam l. *fin. Cod. de tem. in integr. restit.*

§. item. 6.

Ad materiam istius §. vide Bartol. *in proœm.* D. *in* §. 3 qui ponit differentiam inter hypothecam & pignus.

¶ Edictum fraudatorium quando locum habeat, quære ex Mynsing. hic *n.* 9.

§. item Seruiana. 7.

Hunc §. repetiit Bellonus, vide Forcat. Ne-

cyom.dial.18. Seruiana impropriè hypothecaria dicitur, vt ait Bartol. in l.1. ad fin. de Saluian. interd.

§.in personam.8.

Confer cum hoc §. Theophili locum hic, & Bart.l.1.D.de fals.

§.De constituta.9.

Vvaltherus d.lib.1.c.11.Forcat.Necyom.dial.70. vltra tradita latissimè hic per scribentes fol 396.nu.48. & seq. repetitionum 1.ad intellectum huius §.vide Fort. Garz.in repetitione ad l.1.§.conuentionis,ff. de pactis,& ad l legitima,num 48 & seq.D.eod.& seq.

§.Actiones.10.

Fol.384.n.9.repetitionum, 1.Forca.in Necyom. iur.dialog.72.nu.1. Doctor. ad rubr.D.de verb. oblig.vbi Ias.n.11.& 14.Alcia & Rip.n.34.

§.item si quis.11.

Ad intellectum illius text. dum dicit, Iure ciuili, tenetur in finalib. verbis, vide Ruin. in Rub.de verb.oblig.chart.6.cum seq.& gloss.in verb.consensum ibi. Sed Alber.l.1.§.conuentionis,de pact.& ibi Forc.col.pen.vers. vento a gl. Et ad illũ text.vide Salyc.in l si tibi,C locat, in prima oppos. Vide etiam Petrum de Bella Pert.colum.3.inst.de iustit. & iure, Dec.ad leg. C.de pact.Non.ad §. omnes,n,10.s.de verb.oblig.Rim.ad princ.s.de donat.n.169.& gloss.1.

§.Pœnales.12.

Rainald.Corsus lib.3.indag.c.14.Peckius de reparat. eccles. cap. 27 num.1 facit l.si pro fure, D.de condict.furt.& l 1.in princip.D.de vi & vi armat.

§.Præiudiciales.13.

Rævardus lib.1.var.cap.18. & lib.1.de præiud.c.12.Præiudicium definit bene Asconius, ad hoc etiam facit locus Fabij Quintiliani lib.5.cap.2.

§.sic itaque.14.

Fol 87.num.11.tract.5 facit ad intellectum huius §.quod scribit Alc.in l 2.

§.Appellamus.15.

Corrasius lib 4.miscell cap.7. vide l.25.D.de obligat.& act.Condicere quid, Festus in verbo Condicere.

§.Sequens illa.16.

Hanc diuisionẽ contentã in hoc §.ad ciuiles actiones tantùm putauit pertinere Aretin.& illum §.pœnales,suprà eodem ad prætorias tantùm.

§.Rei persequendæ. 17.

Vide Zas.hic,& Linium qui discrepant cũ Fabro qui per c.odio,de reg.iur in 6.& l.interpretatione,ff de pœnis. Dicit in pœnalibus exceptionem non fieri, sed melius per text. in c.1 .Porro, vers. sed quod, tit. Quæ fuerit prima causa beneficij amittendi, coll 10.

§.Ex maleficiis.18.

Facit l 54 §.cum furti,ff.de furtis Vide Doct. ad Auth.noua iure,C de seru.fugit.

§.Vi autem.19.

Cõtentio hic oritur inter Placẽtinũ & Accurs.vtrũ raptor teneatur furti manifesti, limita secundũ Accurs.per l.si quis,ff.de furt & ita intellige l.S ven i lero,§.cũ raptor ff.de furt.

§.Quædam actiones.20.

Zasius lib.2.respons.sing. c.23.facit l 37.§.1.ff. de oblig. vide Linium in hunc §. facit locus Zasij lib.2.sing.respons.c.33.

§.Omnes autem.21.

Menoch.de arbitr.iud.cas 260.Ias. hic Oldend.in 9.actionum diuisione. In quadruplum etiam Exo.22.in Octuplum quoque, Nizol. in suis obser.in dictione pœna, ex Cicerone in Verrem, meminit.

§.in simplum.22.

Vide Ioann.de Plat. hic & Zas.

§.in duplum.23.

Adde l hodie,in §.1.au l.Corn.de fals.& text. in Au.h.contra qui pr p.tã. C. de non numerata pec n.vide l.1.§ sed vtrum ff. de seruo corrupt.& §.persuadere,vide Melch.Kling.comm.ad hunc tit.in tit.de actione serui corrupti, pag.162.

§.Tripli.24.

Cuiac.libr.12. obs c.21.vide Alciat.lib.3.dispun.cap.17 Quid sportula, vide Hotoman.in comm.verb.iur.item Briss.Cuius etiam meminit Budæus & Plinius lib. 4.vide tit.C.de sport. & sumpt.in i...iud.

§.Quadrupli.25.

Lege Mosis furtum bouis quintuplo puniebatur, Exod.22.

§.Sed furti.26.

Vide Bart.ad l.1.§. qui oneranda,ff. quarum rer.act.non dat.& l medicus,ff.de varijs, & extraord.cog.

§.item actio.27.

Vide l arbitrio,§.ideo.ff de dolo,& l.3 4.5.& 6.ff.quod met.caus.facit etiam l fin.C.eod.

§.Actionum autem.28.

Corras.lib.2. miscell.c.6.Forcat.Necyoman. dial.99.Hotom.hic,& lib.1 obseru.in fin.c.18. Zas.in Rubr.supra de action.vide Budæum libro 1.de iust.& iure.

§.Fuerat.29.

Vide Bartol.in l si constante in 6.quæst.2. & ibi Ias.solut.matr.vide l.1.Cod.de rei uxor.act. & Cic.lib.3.Offic.

§ In

§ In bonæ fidei.30.

Rçuard.*lib.1.var cap.11.& de auctor. prud. cap.3.* An compensatio alieni debiti admittatur, vide Mynsing.hic, *numero* 4.

§.Preterea.31.

Corras *lib.4.miscell.cap.12.* Menoch.*de arbitr.iud.lib.2.q.3.4.5.* Vide Not.Cuiac.

§.Curare.32.

Iudex debet ferre certam sententiam etiam super libello incerto, si possibile est, vide Bart. *ad l stipulationes non diuiduntur in vlt.qua.& ibi Ruin.in vlt. verb.ff de verb.oblig.* Cagnol.*ad* l.*quatenus*, *numero* 21.*de reg.iur.*

§.Si quis agens.33.

Ræuard.*libr 3.var.cap.14.* Cuiac.*libro 7. obs.ca.27.* Brisson.*libro 3.select ca.10.* Turneb. *libro 23.aduer.cap.33.* Forner.*libro 2.select.c.8.*

§.Sin minus.34.

Cuiacius *libro 12.obseruat.cap.21.fol.95.numero* 101 *repetitionum 7.*

¶Facit l.*actorum ff.de re iudic.* Vide Alciatum *in* l.*edita. Cod.de edend.* & ibidem Bart. Bald.verò notauit *in* l.1.§.*fin.ff.de fidei.comm.*

§.si quis aliud.35.

Vide Mynsing. qui non distinguit hic §. nec sup.§.sin minus.*sed vers.tantùm.* Vide Hotoman.*hic.*

§.sunt præterea.36.

Vide Ias.*hic &* l. *quoties.* §. *si semel.* & ibi Gloss.*in verb.vniuersam.D. de petit.* Facit §. *præterea. Instit.quod cum eo qui in al.pot. &* §. *actiones.supra hoc tit.*

§.Item si.37.

In hunc §. optimè Mynsing. Faciunt ad hunc §.dicta Bart.*in* l. *vtilium ff de impens.&* l.1 *ff.de rei vxor.act.*

§.sed etsi.38.

Facit l.*verum.ff.pro soc.& ibi gloss.*

§.Compensationes.39.

Exceptio compensationis minuit debitum.Vide Mynsing.*hic numero* 2.& Cuiac.

§.Cum eo.40.

Limita vt per Socin.reg.47.Vide Gloss.ad l.*nepos,in fi.ff.de verb.sig.*& Bart.Bald.& Cyn. ad l.*vnic.C.qui bon.ced.poss.*

Titul. 7. Quod cum eo qui in aliena potestate est, negotium gestum esse dicitur.

Quia tamen.

Vide Baron.hic,& *ad* l.3.*ff.de pecul.*

§.Si igitur.1.

Vide l.1.*in princ.&* §.*si ratum. ff. quod iussu.* & §.*si pupillus.d.*l.1.

§ Eadem ratione.2.

Vide Antonium August.*libro 3.cap.6.*&Budæum *in* l. *qui officij.ff. de action. empt.* Vide Plateam hic.

§.Introduxit.3.

Tributoria actio qua ratione introducta declarat hic Mynsing.

§.Præterea.4.

Vide Notas Gothof.ad hunc §.Vide Mynsinger.*ad* §. *actiones supra de actionib.* & Oldendorp.*in Class.4.act.*

§.Cæterùm.5.

Vide latè *in* §.*eadem,hoc tit.*

§.Quæ diximus.6.

Dicta de dominis & seruis intelliguntur de liberis & parentibus.

§.Illud propriè.7.

Vide l.*nam hoc natura.ff.de cond.indeb.*

§.illud in summa.8.

Gloss.ibi *in verbo directo.* vide Ias.*Instit.de action.in* §.*omnium.& Gloss.in verb.nullo iure, vers. fin.*

Titul. 8. De noxalibus actionibus.

Ex maleficiis.

Forcatul. *Auiarij cap.* 10 In hunc optimè Hotom.breuiter Melch. Kling. Vide *Tit.ff. eod.&* §.*præterea.Instit.de act.* Paul.2.*sent*ent.31.§.7.

§.Noxa autem.1.

Noxa,& noxia quid differant. Vide Vall. *libro* 4.Elegant.& Alciat. *libro 4. de verb.sign.* Item l.*pleb*s §.*vlt ff.eod.tit.* Harum vocum exempla possunt adferri, vt ex Ouid.*libro 15. Metamorphos.* & Plaut. *in Cas.* & Terent.*in Eunuch.* Liuio *libr.3.& 5.*

§.summa.2.

Vide *leg.7.*§.*prim*o *ff. de damn. &* l.1.§.11.*ff. de vi & vi armat.*

§.Dominus.3.

Vide Zasium *ad* l.*miles.*§. 1. *ff.de re indicat.* per l *si quis stipulatus.ff. de solut.* Balduin.hic.

§.sunt autem.4.

August.*libro 4.emend. capite* 4. Cuiac. *libro 11.obser.capite 38.& libro 13.capite 9.* Ferand. *libro 2 explic.capite 35.* Contius *libro 1.subsec. capite* 2 Vide Gothof.*notis ad versic. legibus*, & Fab.hic.

§.Omnis autem.5.

Noxalis actio est personalis, in rem scripta. Mynsing. *hic numero* 2.

§.Si seruus.6.

Vide *l.lis nulla.ff.de iudic.* & l.*lis certis.ff.eod.*

§.Sed veteres.7.

Hoc est lege 12.tabular. Ad sensum vers. quis enim. Exempla quære ex Officin.Ioh. Rauisij Text.

Tit.9. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.

Vide T*it.ff.eod.*

Animalium.

Cuiac.*libro 4 obser.capite* 11. Hotom.*hic &* *libro* 1.*obser. capite* 1. Cyn.*in* l. *l.Cod.ad* l. *Aquil.* Vide Baron *hic.*& Hotoman.

§.Cæterum.1.

L.Si enim, & l.*seq.* & *vulgo* D.*de aedilit. edict.* l. & *generaliter*, D.*eo.*l.*nunquam*, *de reg.* Iur.& ibi Dec.*c.de his de accus.* Dec.*cons.*227.*in prin.*

Tit.10. De iis per quos agere possumus.

Facit l.1.D *de procur.* & *tit.D.* & *C, de negot. gest.* Vide *c.qui ad agendum, extra de proc.in* 6.

Nunc admonendi.

Vide l.1.§.2.*de publ.iud.* Fallit hoc in casib. relatis *in gloss.capite si quando* 2.*q*.6.

§.Procurator.1.

Ferrã.hic. Alciat *libro* 1.*parerg.capite* 5.gl.l. multum, C *si quis alt.vel si sub alt.no.*

§.Tutores.2.

Scilicet *tit.sup.qui test.tut.dar.poss.* & *de leg. pa.tut.cum tit.seq.sup.*

Tit.11. De satisdationibus.

Vide *tit* D.*qui satisd.cog.*

Satisdationum.

Bart.*ad* l.2.D.*qui satisd.cog.* Possidens immobilia an teneatur iudicio satisdare. Vide Melchior.Kling.

§.Si verò in.1.

Vide l.5.& 46.§.2 *ff. de procur.*

§.Sed hodie.2.

L.2.3.& 4.D.*in titulo voc. vt eant.*

§.Sin autem.3.

Facit l.*si defunctus*, D.*de procur.* & l.*cum apud*, D.*de iudic.solut.*

§.si verò.4.

Confer.l.*quæ pro prio*, §.*qui alium*, D.*de procur.* Bald.hic & l.*filiusfam.qui satisd.cog.*

§.si verò reus.5.

In Actione Reali quid cauere defensor debeat Mynsing.& Bald hic.

§.Quæ omnia.6.

Hac ratione motus Cæsar dicebat Vsum omnium rerum magistrum esse.

§.Quam formam.7.

De Constantinopoli & à Turcis occupata, & quando. Vide Mynsinger.*nume.*1.& 2.*hic.*

Tit.12 De perpetuis & temporalibus actionibus & quæ ad heredes & in heredes transeunt.

Hoc loco.

Contius *libro* 1.*subl.lectu.capite* 2. Cuiac hic

¶Conductio ex lege quando detur, eamq. ciuilem esse tradit hic Mynsing.*num*.2.& 3.

Vers.Eas verò.

Aliter intelligitur iste vers.à Doct.*in Rub. C.q. i admitti*, in illa quæst. An prætor potuerit legem condere. D.M Laur.per istum tex. probat oppos.per illa verba, in perpetuum extenduntur vt in lectura per eum.

§.Non autem.1.

Vide l 1.D.*de priu.delict.* & l.111.D. *de reg. iur.* Paul 5 *Sent*.31.§ 6.

§.superest.2.

Fel.434.*numero* 190.192.194.200.& 201.*reteti... num* 6. Vide Eguid hic & Bart. *ad* l.*si reus paratus*.D.*de procurat.*

Tit. 13. De exceptionibus.

Sequitur vt.

Exstat in hunc Titulum commentarius Conradi Mauserij. Vide Hotom. docte hic.

¶Exceptio & præscriptio quomodo differant.tradit hic Mynsf.*numer. de quibus.* Vide *Tit.ff.de except.* & l.*quinque pedum*, C. *finium regund.* & ibi Alciat. copiose. Oldendorp.*in tract.de præscript.* Gell. *libro* 20. *capite* 9. & Alciat.*in* l.*pecunia, verb de verb sig.*

§.Verbi gratia.1.

Vide gloss.*in* l.2.§.*nocere*, & §.*item quaritur.ff.de doli except.*

*Cuiac.*ad* l.*iurisgentium ff.de pact.*

§.Idem iuris.2.

Vide Czeranslit.*de lit.obl.in prin.* post Ioã Fab.

Fab. *in 2.q.* Facit l. *in cōtract.* C *de non num. pec.*

§. Præterea. 3.

Glos. *in l. qui aera e. ff. de dol. ma. except.* & Lagus post Bart. *in method. Iur. ciuil.* & Bald. Iaf. & Salic. *in l. si vnus, §. p. 2 dum de pact.* Vide Corras. *lib. 2. Miscell. cap. 16.*

§. Æquè. 4.

Gloss. *in §. item si quis postulante, sup. de action.* Zas. *in l. 3. §. quacunque ff. de iureiur.*

§. item si in. 5.

Hotom. *lib 1. obser. inff. cap. 17.* Vide l. 7. §. *& generaliter ff. de except. rei iud.* Bart. *in l. & eleganter, §. si do. ff de dolo.* Vide Kling. *ad l. Iulianus, de cond. in deb.*

§. Hæc exempli. 6.

Qua in re actiones in rem ab actionib. in personam differant Paulus tradit *in l. & an eadem, §. act. ... ff de except. rei iud.* & ibi Zasius & Baldus. Vide Ioh. de Plat.

§. Quarum. 7.

Ciuilium exceptionum exempla hic, adfert Mynsing.

§. Appellantur. 8.

Vide Paul de Castro hic & Bart. *ad l. exceptiones, D eod.*

§. Temporales. 10.

Vide Alexandrum *in l. qui ita, §. qui ita, col. 3 D. de verb. sign.* & Bart. *in l. ita stipulatus, nu. 38. D. de verb oblig.*

§. Preterea. 11. & vlt.

Vide Symmach *lib. 1 epist* epist. 18.

Tit. 14. De replicationibus.

Facit l. 2. §. *replicationis, D. de exception. &* l. *non exception. C. de except. &* Ioh. And. & Bar. *in c. extra de except.*

Interdum.

Exceptio ipso iure actionem non perimit sed dedit.

§. Rursus interdum. 1.

Vide l. 3. §. *perpetua de except.* l. 2. §. *si vnus, ff. de pact.*

§. Etsi rursus. 2.

Bart. & Gloss. *in l. 2. ff de except.*

§. Quarum omnium. 3.

Vide Hotom. comment. in hanc materiã.

§. Exceptiones. 4.

Exceptiones quæ gratia personæ competunt, non competunt fideiussori, vide Kling, hic, & gloss *in verbo fideiuss.*

Tit. 15. De interdictis.

Cuiac. *lib. 15. obser. cap. 17.* Menoch. *de adipisc. poss. in prin.* Hotom *lib. 1. Obser. in ff. cap. 10.* De hac voce vide Alciat *in l. pecunia, §. vlt. ff. de verbor sign. & lib. 2. Parerg. cap. 1.* Corras. *in l. 3. §. nihil, de acquir. poss.* Oldend. *in locis com. act. diuis 4.*

Sequens.

De etymologia interdicti, Isidor. *lib. 5. etymol. cap. 15.*

§. Summa. 1.

Gloss *in l. 2. in pr. & ibi* Zas. *de verb. oblig.*

§. Sequens 2.

Vide l. 2. §. *hæc autem,* & ibi Ioh. de Plat. & Bart. *in l. interdi iuris, coll. 6. C. de interdict.*

§. Adipiscendæ. 3.

De interdicto adipiscendæ consule Mynf.

§. Retinendæ. 4.

Duaren. *in lib. 1. dispunct. c. 10.* facit l. 1. §. *hoc interdictum, vti possid.*

§. Possidere. 5.

Vide Zas ad l. 1. *de acq. poss.* & Alc. l. *consortia, de verb sign & in l. quæstio, D. eod. &* l. *quinque pedum, & de quinque ped. præsc.*

§. Recuperandæ. 6.

Facit l. 3. *de acq poss* l. *qui possidetis, de vi & vi arm.*

¶ Bart. *in §. summa, sup.*

§. Tertia diuisio. 7.

Facit l. 7. *de his qui not. inf.*

§. De ordine. 8.

Vandus *lib. 1. quæst iur cap. 10.* Vide l. 2. *C. de in ius voc.*

Tit. 16. De pœna temerè litigantium.

Rainaldus Corsus *lib. 2. indag. cap. 12.*

Nunc admonendi.

Vide l. *properandum, C. de iudic.*

§. Ecce enim. 1.

Gloss. *in l. 2.* & Bart. ibid. *C. de iuram. propt. calum.* adde Can. *in c. vlt. de iur. cal.*

Forner. *lib. 2. select. c. 4.* Vvaltherus *lib. 1. miscell. c. 18.* Cuiac. *lib. 7. Obs. cap. 5.*

§. Ex quibusdam. 2.

Confiteri crimen intelligitur, qui pascitur l. 5 D. *de ijs qui not. inf* & ibi Gloss. *& in l. transigere, C. de transf.* vbi Bart.

§. Omnium autem. 3. & vlt.

Petrus Plaza *lib. 1. Miscell. crimin. cap. 2. num. 13* Bart. *in l. filiusfam. de donat.* facit §. *pœnales, sup. de act.*

Tit. 17. De officio iudicis.

In hūc titulum scripsit Pardulfus Prateius vide Augustinum *lib. 2. emend.c.9.* Vide Ias. & alios Doct.ad *l.1.de iurisdict.*

superest vt.

Aditus. De hac voce vide Varron.*lib.5. de ling.Latin.*

§. ideóque.1.

Noxale iudicium quid, quære ex Mynsing. hîc.

§. Etsi.2.

Facit *l.certam, C.de rei vend.l.sed etsi,§.quos autem,de pet.hæred.*& ibi Gloss.& Bart.

§.si ad exhibendum.3.

Gloss.*in l.3.§.sciendum, D.ad exhib.*

§.si familiæ.4.

Ferra.hîc, *& l.Manius,§.arbiter, D.fam.Ercisc.l.in communi Comm.diuid.*

§.Eadem in.5.

Facit *l.si quis putans, §.siue autem, & l.in summa,Comm.diuid.*

§.si finium.6.

Adiudicatio Hæc inter sex adquirēdi modos adnumeratur ab Vlpiano. Gloss. *l.4.§ si quis.D.finium regund.* Bart.*l.1.de milit.iur.*

§. Quod autem.7.& vlt.

Bart.*in l.si per errorem, de vsucap.* Salic *l.1. com.vtriusque iud.* Vide Goth hic.

Tit.18. De publicis iudiciis.

Publica iudicia.

Gouean.*lib.1.var.lect.c.27.*Glo.Bart.& Decius *in Rubr. de pop. act.& in l.1.de publ.iudic.* Gellius *lib.6.c.16. & lib.14.Noct.Attic.c.4.*

§.Publica autem.1.

Hæc est generalis huius verbi notatio, quam etiam attigit,I.C.In *l.palam,§.Senatus censuit,ff.de ritu nuptiarum.*

§.Publicorum.2.

Deportatio successit in locum interdictionis ignis & aquæ,*l.2.ff.de pœn.*

§.Publica autem.3.

Animæ amissio sumitur hic pro gladij pœna,*l.quisquis,C.ad leg.Iul.ma.*

§.Item lex Iulia.4.

Cotta in voce *Padicones,*Menoch.*de arb.iudicum,cas.288.cum seq.* Ad intellectū huius §: vide quæ notaui *in l.cum vir nubit,C.de adult.*

§.Item lex Cornelia.5.

August.*emend.lib.4.c.5.* Brisson.*lib.2.selec.c.11.*Vide Gloss. *in can.qui contra 32.cap.24.q.1.* Vide quid sit Seca ,apud Ioseph.20 *antiq.* 1. Suid.& Theophilus apud Isidorum 18.c.16.

§.Alia deinde lex.6.

Cotta in voce *Culeus,*Forcat.*Necyom.dialog.34* Petrus Plaza *lib.1 Miscell.crim.cap.22.* Cic.pro Rosc. Amer. Item Val.Max.refert parricidas culeo insutos præcipitatos esse in mare ante Pompeij tempora.Vide *l.2.de Orig.iur.*

§.Item lex Cornelia.7.

Scriptor falsi punitur,*l.5.§.9.ff.de iniur.*

§.Item lex Iulia.8.

Vide *C.tit.de vi pub.* Cyn.*l.1.de natura lib.6.*de Hypp.de Marf.*consf.99.causf.crimin.*

§.Item lex Iulia.9.

Vide *tit.ff & C ad leg. Iul.pecul l.hoc pecuniam,de furt.*& Alciat.*lib.1.disput.c.3.*

§.Est &.10.

Hæc lex Flauia,vel Fabia,(si Theop.&Cic. pro Rabir.credamus) S.C.est *l.1.de publ.iud.*

§.sunt præterea.11.

Vide *tit.ff.ad leg.Iul.de ambitu.*De voce Ambitus Laur.Vall.*lib.4.eleg.c.19* Vide *tit.ff.Ad leg.Iul.de rep.*Gel.*lib.20.Noct. Att.c.1.*De Annona *Pompon.* Latum *in libell.de Rom leg.* Vide *tit.ff.ad leg. Iul. de annon.*& Fenest.*libro de magist.*& Halicarn.*lib.7. antiquit.* & Hotom. *libell.de legib.*Rom. & Macrob.*Saturn.libr.4.c.9.*& Rosin.*Antiquit. Rom.tom.lib.8.*tractat *de legib.Rom.*

§.sed de publicis.12.

Cuiac. *lib.5.obser.cap.25.*Victor.*lib.12.var.lect.cap.11.*

Finis libri quarti Instit.Iustiniani.

